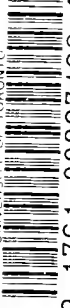
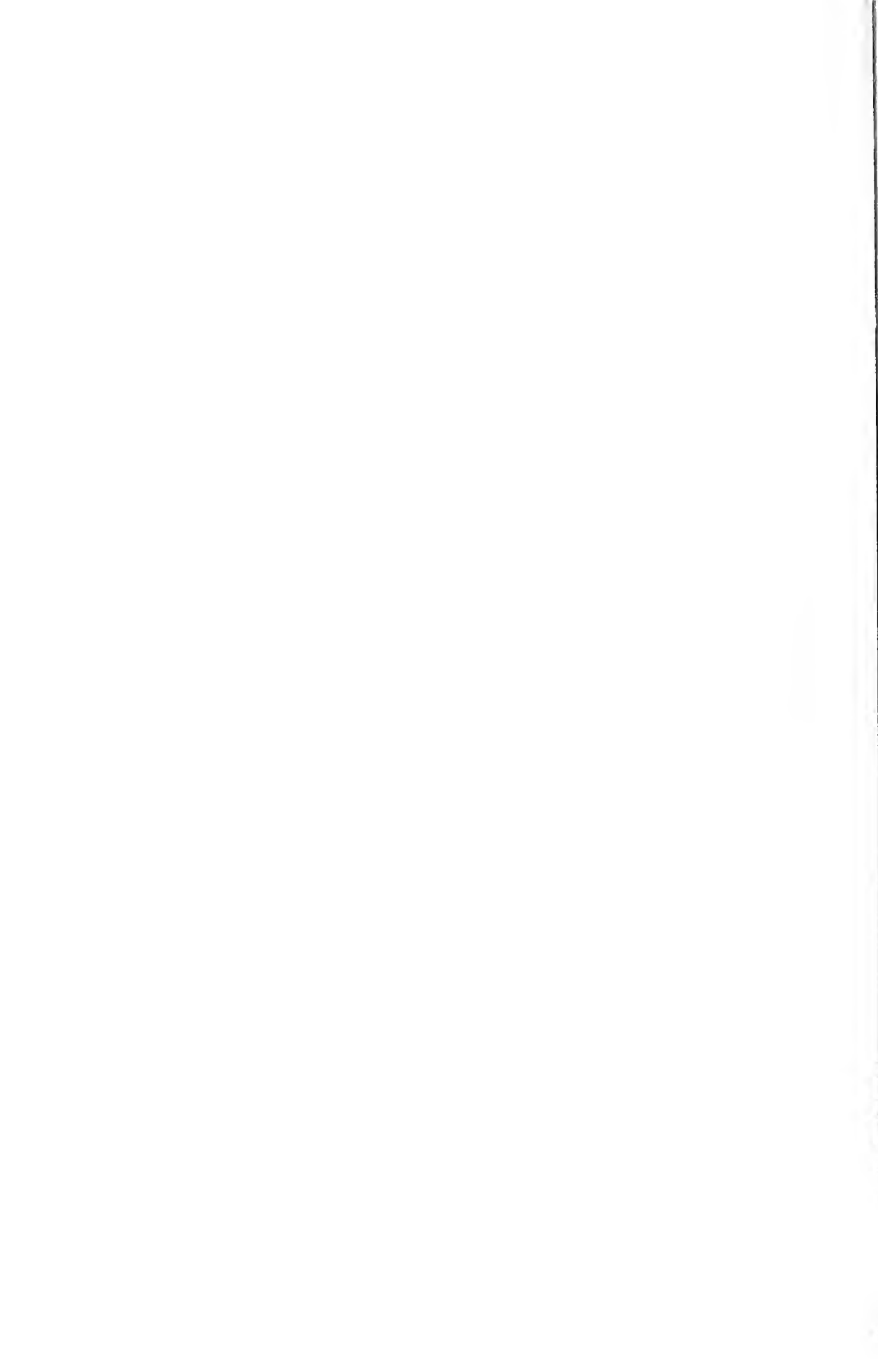

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00297198 4

PATHOLOGIA ORIENTALIS

TOMUS VICESIMUS PRIMUS

11

R. GRAFFIN — F. NAU

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOMUS VICESIMUS PRIMUS

- I. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (VII. *Mois de Mèhéki*).
- II. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (VIII. *Mois de Areg*).
- III. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (IX. *Mois de Ahekan*).
- IV. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (X. *Mois de Maréri*).
- V. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (XI. *Mois de Margats*).
- VI. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (XII. *Mois de Hrotits*).
- — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (*Jours Avéleats*).

245862
6. 8. 30.

PARIS
FIRMIN-DIDOT ET Cie, IMPRIMEURS-ÉDITEURS
LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

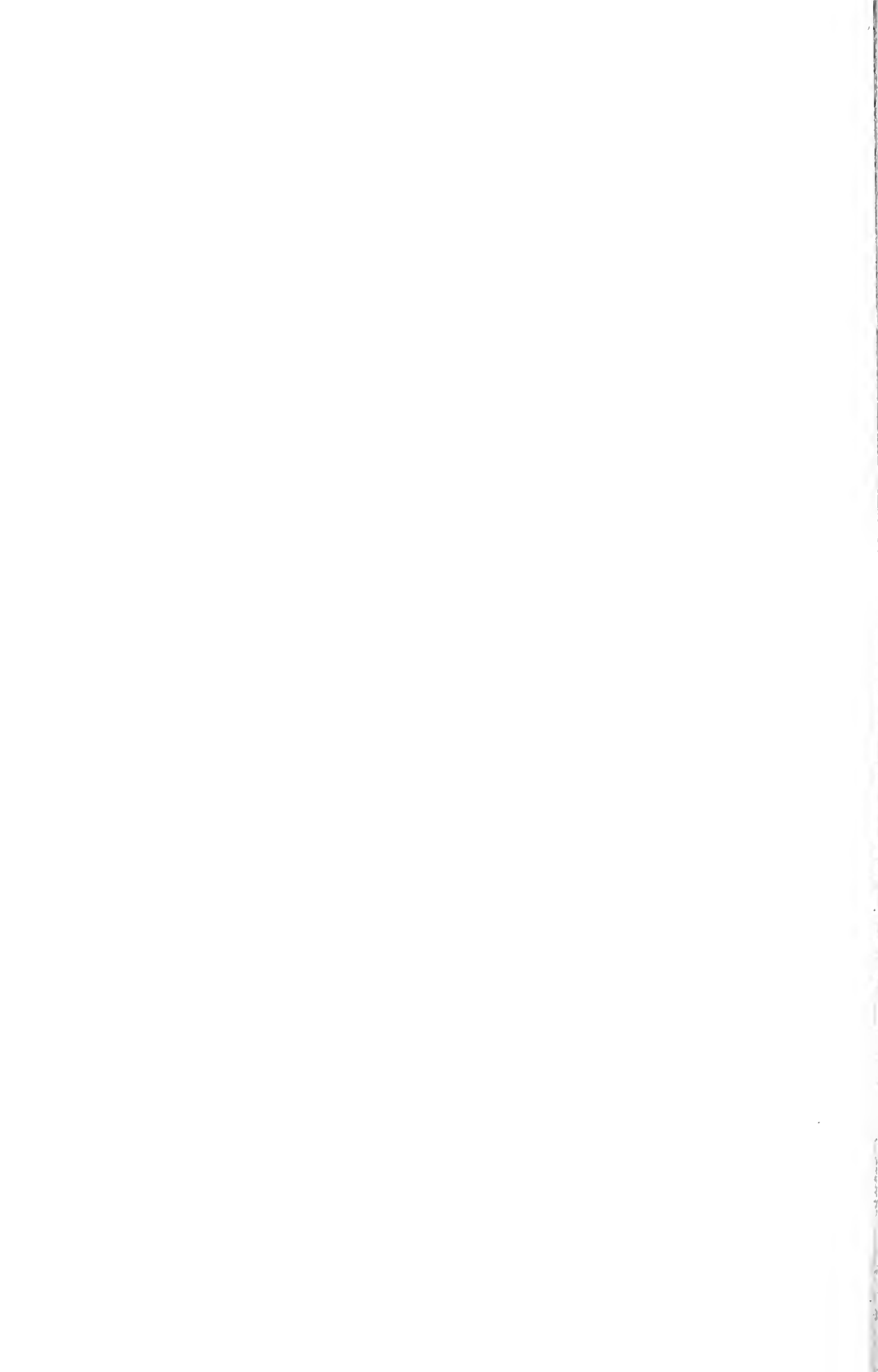
1930

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

VII

MOIS DE MÉHÉKI

A = Bibliothèque Nationale, Fonds arménien.
N° 180, fol. 177 à fol. 203.
B = Édition de Constantinople, 1834.
L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

Մեհեկի Բ եւ Փեարուարի Է : Ակայութիւն հապար եւ երեք վիպիցն որ ի նիկոմիդիա կատարեցան :

Յորժամ հրամանաւ Մարտիմիանոսի ամբարիշտ թագաւորին զորոյն Պեարոսի վկայեկանսն հայրապետին զղուխն հատին, չայնժամ չորք զորավուխը հաւատա-
ցին ի Քրիստոս, եւ ամենայն ազգականօքն իւրեանց * ճարտիրոսացան, եւ ընկարան * A fol. 177
v° b.

Փողովեցան չորք զորավուխն ծառայքն ի միտսին վստեալք ի սէրն Քրիստոսի, զնացին ի նիկոմիդիա քաղաքն առ Մարտիմիանոս թագաւորն, ընտանեօք եւ զաւակօք, անձինք հապար եւ երեք, ընդ այր եւ ընդ կին եւ ընդ աղայ, եւ միարան աղապակեցին .
10 Քրիստոնեայք եմք որպէս եւ աւարքն մեր որք ի բէն մեռան եւ ի Քրիստոսէ կենդանացան :

Զայս լուեալ եպարքոսին արտօնեցաւ եթէ այնչափ անձինք ետուն զինքեանս ի մահ, եւ կոչեաց առաջի իւր եւ բազում խոստմունս արար, եւ ոչ կարաց մեկնել ի

1 վիպիցն] ճարտիրոսացն B || 4 վկայեկանսն] Ազգականքի B — հայրապետին] զպատուական *add.* B — չորք] նախապէսքն եւ *add.* B || 5 իւրեանց] եւ սամբն ընտանեօք *add.* B || 9 աղայ] զաւակս B.

1er MÉDÉKI, 7 Février.

Martyre des mille trois martyrs qui ont souffert à Nicomédie.

Lorsque sur l'ordre de l'empereur impie Maximien on eut tranché la tête à saint Pierre, patriarche d'Alexandrie, les quatre officiers crurent au Christ, furent * martyrisés avec tous leurs parents, et reçurent des couronnes lumi- * A fol. 177
v° b.

Les domestiques des quatre officiers, enflammés de l'amour du Christ, se rassemblèrent et se rendirent à la ville de Nicomédie, auprès de l'empereur Maximien, accompagnés de leurs femmes et de leurs enfants (au nombre de) mille trois personnes, hommes, femmes et enfants. Ils crièrent tous ensemble : « Nous sommes chrétiens, comme nos maîtres qui ont été mis à mort par toi et rendus à la vie (éternelle) par le Christ. »

Entendant cela, le préfet (ἑπικρατορ) fut pris de chagrin à la vue de tant de personnes qui se vouaient à la mort; il les fit venir en sa présence et leur fit de nombreuses promesses, mais il ne put les détacher de la foi, de l'amour et

հուսատոց եւ ի սիրոյն յուսոյն Քրիստոսի : Հրամայեաց բազում զօրականաց եւ եղեալ սուր ի նոսա կոտորեցին առ հատարակ զամենեւեան, զձերս եւ զերիտասարդս, զկանաչս եւ զմանկունս, ողիբ հաղար եւ երեք Փետրուարի է. եւ ուրախութեամբ զընթացս ծարտւրոսութեան կատարեցին ի Քրիստոս :

Յաչամ աւուր երանելին Վէնդէմիանոս, աշակերտ սրբոյն Աւքսէնցի, կեցեալ 5 չարղերական խցի ի լերինս աստուածահաճոց վարուք, ամս բաւասուն եւ երկու, հանդեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս, ի բարաջրի խցին, ի ծունկն անկեալ զաչս եւ զձեռն չերկինս համբարձեալ ասանդեաց զհոգին : Եւ բազում նշանք լինին ի նշխարոց նորա :

* B p. 67 a [B * Ի ամին աւուր ձգնութիւն սուրբ հօրն Բեսարիոնի, եւ աշակերտի նորա 10 Գուլասայ, եւ սուրբ հօրն Ղուկասու չերսինիկոս կղզին է]

Մեհէկի Բ եւ Փետրուարի Ը : Վարք սրբոյն Պարթենիոսի Լամսակայ եպիսկոպոսի :

* A fol. 178 r° a * Քրիստոսի բահանաչապեան Պարթենիոս էր ի ժամանակս Կոստանդիանոսի

1 յուսոյն *om.* B || 3 Փետրուարի է] եւ Մեհէկի Ա *add.* B || 5 երանելին Վէնդէմիանոս աշակերտ] չիշատակ երանելոյն Վէմէնցիանոսի աշակերտի B || 6 լերին] խտածբեր կենօր եւ *add.* B || 7 հանդեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս *om.* B || 8 համբարձեալ] սարածեալ B — զհոգին] առ Աստուած *add.* B || 9 նորա] ի փառս Քրիստոսի *add.* B.

12 սրբոյն] երանելոյն B || 12 Լամսակայ] Լամփսակայ B || 13 Քրիստոսի] Սուրբ B.

de l'espérance du Christ. Par son ordre, de nombreux soldats les tuèrent tous par le glaive, vieillards et jeunes gens, femmes et enfants, au nombre de mille trois personnes, le 7 février. Avec joie ils acceptèrent la palme du martyre pour le Christ.

En ce jour, le bienheureux Vindemianus, disciple de saint Auxence (Aukhsenti), après avoir vécu cloîtré dans une cellule de la montagne d'une façon agréable à Dieu, pendant quarante-deux ans, reposa en paix dans le Christ. Il rendit son âme dans la grotte qui lui servait de cellule, à genoux, les yeux et les mains élevés vers le ciel. Nombre de miracles sont opérés par ses reliques.

* B p. 67 a [B * En ce même jour, (commémoration) de l'ascétisme du saint père Besarion et de son disciple Doulas, ainsi que du saint père Luc de l'île d'Égine (Eksinikos).]

2 MÈHÉKI, 8 Février.

Vie de saint Parthénien, évêque de Lampsaque.

* A fol. 178 r° a * Le pontife du Christ Parthénien vivait aux jours du grand empereur

1. Eksinikos du texte arménien, provient selon toute probabilité de l'expression ἐξ Ἀβύσσου, appliquée par *Syn. Cr.*, éd. Delehaye, col. 449, l. 18, aux parents de Luc.

մեծի թագաւորին : Սա էր որդի Քրիստափորի սարկաւազի Մելիտոյ եպիսկոպոսին, եւ զիբ ամենեւին ոչ կամեցաւ ուսանիլ, բայց զամենայն աստուածահաճոյ վարս չանձին իւրում ստացաւ :

Սրասը ձկունս ի լճէն եւ բաշխէր կարօտելոց : Եւ շնորհ տուան նմա Յատուծոյ
 5 եւ ողջացուցանէր զհիւանդս ագոթիւք եւ զղեւան հարածէր : Եւ եպիսկոպոսն Մելիտոյ ձեւնադրեաց զՊարթևնիոս բահանայ : Եւ ապա եղև քաջուսումն ի զիրս, ուստի զամենայն աստուածային պատուիրանս, եւ անհանգիստ պաշտամամբ մեծաւ երկիւղիւ ծառայէր Եստուծոյ :

Եւ այք մի զորոյ ցուլն եղջերօրն զմի ակն եհան, եւ առեալ ի ձեւն իւր զակն զնայ
 10 մեծաւ հառաչմամբ առ սուրբն Պարթևնիոս, եւ նորա առեալ զակն եպիբ ի ակն իւր եւ ագոթիւք ողջացոյց :

Եւ կնոջ մի վէր էր ի ծածուկ տեղւոջ, զնայ առ նա եւ նորա ագոթեալ առ Եստուած ողջացոյց :

Եւ խիստ շուն մի զերծեալ ի շղմալցիցն վաղեաց ի վերայ թիկանց երանելոցն, եւ
 15 նորա վշեալ ի գէմս շանն աւժամայն անկեալ աստակեցաւ :

Եւ այլ բարում նշանս արար զոր տեսալ Կիզիկի եպիսկոպոսապետին ձեւնա-

1 Մելիտոյ եպիսկոպոսին] Մելիտոպոլի եպիսկոպոսարանին. եւ ճինչդեւ ծանուկ էր *add.* B || 4 տուան] առաւ B || 5-16 եւ եպիսկոպոսն... Կիզիկի] Ապա կոչեցեալ ի կարգ եկեղեցական՝ եղև քաջուսումն ի զիբ եւ ուստի զամենայն աստուածային պատուիրանս, եւ ձեւնադրեցաւ բահանայ ի Փիլիպոսէ եպիսկոպոսէ Մելիտոյ, եւ անհանգիստ պաշտամամբ մեծաւ երկիւղիւ ծառայէր Եստուծոյ : Զոր տեսալ Սարգիստի Կիզիկոյ B.

Constantin. Il était le fils de Christophe, diacre de l'évêque de Mélitène. Il n'avait jamais voulu apprendre les lettres, mais il avait acquis en sa personne toutes les qualités d'une vie agréable à Dieu.

Il prenait des poissons dans le lac et les distribuait aux nécessiteux. Il obtint de Dieu la grâce de guérir les malades par ses prières et de chasser les démons. L'évêque de Mélitène ordonna prêtre Parthénius. Dès lors il devint très érudit dans les lettres, apprit tous les commandements divins et servit Dieu sans relâche, officiant avec une grande crainte.

Un homme, à qui son taureau avait enlevé un œil d'un coup de corne, s'était rendu avec de grands sanglots auprès de saint Parthénius, tenant son œil dans la main. (Parthénius) prit l'œil, le remit à sa place et le guérit par ses prières.

Une femme qui avait une blessure dans ses parties intimes, alla le trouver, et fut guérie par les prières qu'il fit à Dieu.

Un mauvais chien, échappé de sa chaîne, sauta sur le dos du bienheureux; celui-ci souffla sur la gueule du chien, qui tomba et périt sur-le-champ.

Il accomplit bien d'autres miracles. Ce que voyant, l'archevêque de

գրեաց զնա եպիսկոպոս Լամասակայ : Եւ եմուտ առ Կոստանդինոս թագաւորն եւ էառ Տրամանս եւ զնայ ի Լամակա եւ աւերեաց զմնացեալ տաճար կոտցն, եւ արար եկեղեցի :

* A fol. 178
r^o b.

Եւ սմն ծի Տիբրանոս * անուն խորտակեցաւ չկանցն որ զբեռան սպլսն տանէին եւ մետա . եւ սուրբն Պարթևնիոս ապոթիւք չարոց զմեռեալն : Եւ սքանչելիքն աչն լսելն եզնն ընդ ամենայն տաճանն, որ եւ սուրբն Կոստանդինոս արքայ լուաւ, եւ մեծապէս փառաստեայ գտարք Պարթևնիոս :

5

Եւ կնոջ ծի աշատարի ձեռն եղեալ առողջացոյց : Եւ չարքունի ներկանոցն զեւ բնակեցաւ եւ զներկն ապականէր, եւ գշանգերձս թագաւորին փատաղոյն ներկէին, եւ չոյժ տանջէին եւ տուգանէին զներկիչսն : Եւ երթեալ արքոյն Տալաճեայ զգեւսն ի տեղաջէ անաթի, եւ ներկիչքն մեծաւ գոհալիւսամբ փառս ետուն Աստուծոյ :

10

Մի աւարտն ընդ այնտիկ եպիսկոպոսն Հերակլիայ Տիւանդացաւ, եւ էր գանձաւոր չոյժ : Գնաց երանելին Պարթևնիոս ի տեսութիւն եւ ասէ. Եթէ ոչ բաշխես զգանձս բո սպրտաց՝ ոչ ապրիս : Եւ չորժամ բաշխեաց զամենայն ողջացաւ :

Իգրատխանոս սարկաւազն ասէ զՊարթևնիոս . Յոյժ տրտուժ է անձն իմ զի երաշտ եզիւ եւ արտորայքն իմ չորացան Ասէ սուրբն. Մի տրտմիր, դու Տանդերձեալ ես

15

1 Լամասակայ] Լամակայ B || 3 եկեղեցի] Աստուծոյ add. B || 4-11 եւ սմն ծի... փառս ետուն Կոստուծոյ om. B.

Cyziqne le sacra évêque de Lampsaque (*Lamsaka*). (Parthénius) se rendit auprès de l'empereur Constantin, prit ses instructions et se rendit à Lampsaque; il détruisit le temple des idoles qui y restait encore et en fit une église.

* A fol. 178
r^o b.

Un homme, du nom de Tykhanos, * avait été broyé par des bœufs attelés à un chariot pesamment chargé et en était mort. Saint Parthénius par ses prières ressuscita ce mort. Ce miracle fut connu dans toutes les régions et parvint à la connaissance du saint empereur Constantin, qui glorifia grandement saint Parthénius.

Une femme possédée du démon fut guérie par l'imposition de ses mains. Un démon vint s'installer dans la teinturerie impériale, détériora les couleurs, et (les ouvriers) teignaient mal les vêtements de l'empereur, ce qui rendait les teinturiers sujets à des mauvais traitements et à des amendes. Le saint s'étant rendu à cet endroit en chassa le démon, et les ouvriers teinturiers rendirent grâces à Dieu avec beaucoup de satisfaction.

A cette époque l'évêque d'Héraclée vint à tomber malade. Il aimait beaucoup thésauriser. Le bienheureux Parthénius alla lui rendre visite et lui dit : « Si tu ne distribues pas ton argent aux pauvres, tu ne guériras pas. » Lorsque (l'évêque) eut tout distribué, il se trouva guéri.

Le diacre Hypatianos dit à Parthénius : « Je suis très triste parce qu'il a fait sec et mes champs sont détruits. » Le saint lui répondit : « Ne sois pas

Եպիսկոպոս ընել . եւ զգոչ լեր սր գոպրատս եւ գտարս չձուտնատս, աչալ,ս աս, Տէր . Արտարայքդ ըս արտայեն հաղար ձոյ ցորեան : եւ եղև աչեպ,ս :

Եւ այլ բազում սրանչելիս արարեալ սորբն Պարթևկոս խաղապիկամբ հանգևաւ ի Քրիստոս Փետրուարի Ը :

5 Եւ ժողովեցան բազում եպիսկոպոսք եւ բաժանայք եւ կրօնաորք . եւ մարտիրոք, եւ մեծաւ պատուով եւ սուրբմարտիք եւ օրհնութեամբ լեպեղլին յեպիսկոպոստականին իւրում ի Լամսակա :

Յայտմ ասար վիպագիրին սրբաճոյն Տրիփեննայ :

10 Սրբաւճին Տրիփեննա գնաց ի տաճար կոսցն յատարս զոճամատոյց պիլոճ ասնին, եւ ուսուցանէր եւ արգելոյր զգլխապաշտանն ի զոճերոյ կոսցն եւ հաստալ ի Քրիստոս : Սորցեղին գնա եւ ոչ մլտսեցաւ . ընկեղին ի հօր եւ անձրեր, շինցեղին զհօրն . ապա կապեղին ի վազրենի ցուրս եւ յերկոս հերձա ի Կիլիկիան, ի Կեսարիոյ դատաւարէն : Եւ այնպէս ընկալաւ զբառն կենաց ի Քրիստոս, պատկալէն սրբոյ :

3 արարեալ] արար B || 4 Փետրուարի Ը] եւ Մեհէկի B *et d.* B || 7 Լամսակա] Լափսակայ B || 8 վիպագիրին սրբաճոյն] յիշատակ սրբաճոյ վիպին Քրիստոսի B || 10-12 եւ ուսուցանէր . . . ցուր] եւ աստուածային նախանձաւ շարժեալ չաճարձակ կշտամբաց զգլխապաշտ ձորբութիւն նոցա, եւ արգելոյր ի զոճերոյ կոսցն, եւ խրատէր գնաս ձանաչել զԼատուած ճշմարիտ եւ հաւատալ ի Քրիստոս : Կարան գնա եւ տանջեղին յատամնատր ձերկնայս եւ ի հօր . եւ ապա կապեղին յերկաւ վազրենի ցուր B || 13 եւ աչեպ,ս . . . սրբոյ] եւ այնպէս կատարեցաւ աղախինն Քրիստոսի B .

triste, car tu es appelé à devenir évêque; seulement prends garde de ne pas oublier les pauvres et les étrangers. Voici ce que dit le Seigneur : Tes champs produiront mille boisseaux (*mod*) de blé. » Et il en fut ainsi.

Saint Parthénien, après avoir accompli un grand nombre d'autres miracles, reposa en paix dans le Christ, le 8 février.

Des évêques, des prêtres, des religieux et des fidèles s'assemblèrent en grand nombre et l'inhumèrent avec de grands honneurs, des psalmodies et des bénédictions dans son évêché de Lampsaque.

En ce jour, martyre de sainte Tryphaine.

Sainte Tryphaine (*Triphena*), s'étant rendue au temple des idoles dans les jours d'une fête aux immondes sacrifices, enseignait, défendait aux adorateurs des démons d'immoler aux idoles, et (les exhortait) à croire au Christ. On lui scia le corps et elle n'en fut pas blessée. On la jeta dans une fournaise, mais les pluies éteignirent le feu; ensuite on l'attacha par ordre du juge de Césarée à des taureaux sauvages qui la déchirèrent en deux à Cyzique. C'est ainsi qu'elle reçut la couronne de vie du Christ qui couronne les saints.

106.178
A. 11

* B
p. 67 a.

[B * Տան Զարգարի աւրբ ճարգարէին :

Աւրբ ճարգարէն Զարգարիտ էր ճի չերկրատասան ճարգարէիցն . եւ էր չազգէն Իսրայելի . ի ցեղէն Դևեևոց, որդի Բարաքեայ, եւ ի Պապաչազ ճնաւ չաշխարհն Հրէաստանի : Եւ եկն չերկիրն Վարդէպոցոց, եւ նշանս բազումս ի ցոլցումն ետ, եւ նախատեսութեամբ չորսն ճարգարէպաւ անդ :

Աս ասոց ընդ Յովսեփէի թէ : Նճանկոց եւ որդի եւ բաճանաչարծէ չերուսապէմ չորինակ ճշմարիտ բաճանաչապետին : Նոյնպէս եւ զՍաղաթիւլէլ օրհնեաց եւ ասոց թէ . Լինելոց է քեղ որդի եւ կաշեպի անուն նորս Զօրաբարէլ : Եւ Կիւրոսի թապաւորի եւ ճարգարէութեամբ նշան թէ չազմելոց է թշնամեաց լուրոց եւ Կրեւիտ Լիւրապոց թապաւորին . եւ վասն պատարապին զոր ճատուցանելոց էր չերուսապէմ ընճաց Կատուծոց, ասոց նմա չտաւջ :

Եւ վասն կատարման չեթանոսաց եւ վասն ճարգարէիցն եւ բաճանաչիցն Հրէաստանի եւ նշան թէ գաղարկոց են, եւ տաճարն քակի եւ շարաթքն : Եւ վասն զպատեանն Քրիստոսի եւ մխիթարութեանն եւ բառնարցն զկուռան, եւ երկրորդ զպատեանն եւ թապաւորիցն չախտեանն եւ սկզբան չեթանոսաց : Զաշտտիկ ճարգարէպաւ եւ ալ բազում . եւ ի ճերութիւն խորին չատեալ՝ Չանդեաւ եւ թապեցաւ մերձ ի զերեզման սրբոց ճարգարէին (Մեկէասոց :]

* B
p. 67 a.

[B* Fête de Zacharie le saint prophète.

Le saint prophète Zacharie était l'un des douze prophètes. Il était de la nation d'Israël, de la tribu de Lévi, fils de Barachie. Il naquit en Galaad dans le pays de Judée. Il vint au pays des Chaldéens, y opéra de nombreux miracles et y prophétisa bien des choses par sa prévoyance.

C'est lui qui dit à Josédec : « Tu enfanteras un fils, qui officiera comme prêtre à Jérusalem, comme image du vrai pontife. » De même c'est lui qui bénit Salathiel et lui dit : « Tu auras un fils et son nom sera Zorobabel. » Il donna un signe prophétique au roi Cyrus, (lui annonçant) qu'il vaincrait ses ennemis et Crésus, roi de Lydie. Il lui prédit également l'offrande qu'il offrirait à Dieu lors de son entrée à Jérusalem.

A propos de la fin des gentils, des prophètes et des prêtres de Judée, il donna un signe (annonçant) qu'ils auraient une fin, ainsi que le temple et les sabbats. Il (prédit) également la venue du Christ et la consolation (qu'il apporterait), la destruction des idoles, la deuxième venue, le règne éternel et le commencement des gentils. Il prophétisa tout cela et beaucoup d'autres choses: puis, parvenu à une vieillesse avancée, il décéda et fut enterré près du tombeau du saint prophète Aggée.]

1. Cf. Acta SS. Octob., XII, p. 451 E.

ՄԵՏՆԻԿԻ Կ և Փետրուարի Թ : Յիշատակ սրբոյ վկային Նիկեփորոյ :

Ի ժամանակս Վաղերիանոսի և Գաղերիոսի անօրէն արքայիցն, Էր Նիկեփորոս
այր աշխարհական : Եւ ելլել ի սատանայէ թշնամութիւն Նիկեփորոյ ընդ սիրելոյ
իւրոյ քահանայի որոյ անուն էր Սաղրիկոս, և ստաղէր Նիկեփորոս գաղղիկոս և
5 աղաչէր զՍաղրիկոս զի հաշտեցի ընդ նա և ոչ կամեցաւ . և ինքն երթնալ խնդրէր
թողութիւն և հաշտութիւն, և նա ամենեւին ոչ կամեցաւ :

Եւ ի ժամանակս հաղածանաց քրիստոնէիցն կայան զքահանայն Սաղրիկոս և
որպէս քրիստոնեայ կապեցին և տարան առաջի գատաւորին . և բազում խտամամբք
և քաղցրութեամբ խրատ տալի և ողորմոք ջանալ զի գոհեցէ կողմն, և ոչ կարաց
10 տալ նմա ուրանալ զՔրիստոս : Հրամայեաց և բազում շարչարանօք տանջիլին
զՍաղրիկոս, և չորժամ ոչ հաւանեցաւ ուրանալ զՔրիստոս և գոհել կողմն, հրա-
մայեաց գատաւորն հաասնել զղրուին :

Եւ չորժամ տանէին զՍաղրիկոս ի զլխասել, ընթացաւ Նիկեփորոս անկառ շտա
նորա և ողբալով խնդրէր զթողութիւն . և նա ոչ կամեցաւ թողութիւն շնորհել կամ

1 Յիշատակ] Վկայութիւն B || 2 Վաղերիոսի] Վալիոսի B || 3 աշխարհական] և հաստափր
քրիստոնեայ add. B — ի սատանայէ] ի թեղաղրութենէ սատանայի B 9-10 ջանայք . . .
զՔրիստոս] խօսէր զի ուրացի զՔրիստոս և գոհեցէ, և ոչ կարաց հաւանեցուցանել B ||
14 զթողութիւն] զհաշտութիւն B — կամ սէր առնել ընդ նմա] և հաշտիլ B.

* A fol. 175
v° b.

* A fol. 175
v° b.

3 MÈHÉKI, 9 Février.

Commemoration du saint martyr Nicéphore.

Nicéphore vivait aux jours des empereurs impies Valérius et Galérius. Il
était laïc. Or il arriva que par le moyen du démon il y eut une brouille entre
Nicéphore et un prêtre qu'il aimait, du nom de Saprheus. Nicéphore envoya
ses amis prier Saprheus de faire la paix avec lui, mais celui-ci refusa. Alors
étant allé lui-même, il lui demanda le pardon et la paix: mais (Saprheus) s'y
refusa complètement.

A l'époque des persécutions des chrétiens on saisit le prêtre Saprheus, on
l'attacha comme chrétien et on le conduisit devant le juge qui l'engagea avec
* force promesses et douceur, puis le supplia avec instance d'immoler aux
10 idoles, mais ne parvint pas à lui faire nier le Christ. Il ordonna alors de
soumettre Saprheus à de multiples tortures. et comme celui-ci ne consentait
pas à renier le Christ et à immoler aux idoles, le juge ordonna de lui trancher
la tête.

Pendant que l'on conduisait Saprheus à l'endroit de l'exécution, Nicéphore
accourut, se jeta à ses pieds et en sanglotant lui demanda pardon, mais

ակր սունել ընդ նձա, եւ ոչ չիշեաց թշուառականն զպատուէրսն Քրիստոսի. եթէ ոչ թողացար ձորդկան զցանցսն նոցա եւ ոչ հայրն ձեր երկնաւոր թողու ձեզ զցանցսն ձեր :

Եւ չորժամ տարան ի ակղին կաղեցին զաշան եւ խոնարհեցուցին զպարանոցն զի հասցեն զլուխն, սակ Սապրիկոս զգահիձան. թողէր զիս եւ ես զոհեմ աստուածոց ձերոց : Եւ բազմ անգամ ազաշեաց զիս նիկեփորոս զի ոչ ուրասցի զՔրիստոս. եւ ոչ լուս նձա, այլ կուրացուց զիս սխակազութիւնն եւ զրկեցու ի շնորհացն Աստուծոց : Եւ որ սնչափ շարչարանոցն համբերեաց չորժամ կամէր զպատկն չազթութեան սոնալ խտրանեաց ստամուց վասն անհաշա խոտութեանն ընդ սիրելուցն. եւ եղև ուրացալ Քրիստոսի եւ չանցուլ պատուիրանեաց նորա վասն սխակազութեանն :

Եւ տեսալ նիկեփորոս եթէ ոչ զարձաւ ի Քրիստոս, սակ զգահիձան. Ես քրիստոնեաց եմ եւ խոտութանիմ զձէր իմ Յիսուս Քրիստոս զոր զա * աշմ ուրացաւ. արդ զիմ զլուխ հասէր վասն սնուանն Քրիստոսի զոր պաշտեմն եւ երկիրագանեմ. եւ կուց ձերոց ոչ զոհեմ եւ ոչ երկիրագանեմ :

Եւ գահիձին ասանց հրամանի գատաւորին ոչ իշխեցին սունել ինչ, այլ ազգեցուցին նձա. եւ զարմացաւ գատաւորն թէ նրպէս նիկեփորոս ինքնին մասնեաց զանձն իւր

13 եւ կուց . . . երկիրագանեմ *om. B.*

(Sapricus) ne voulut pas lui pardonner ni faire la paix avec lui. Le malheureux ne se souvint pas du commandement du Christ : *Si vous ne pardonnez pas aux hommes, votre Père céleste ne vous pardonnera pas non plus vos offenses* ¹.

Lorsqu'on eut conduit (Sapricus) à l'endroit, on lui banda les yeux et on lui fit courber le cou pour lui trancher la tête. Sapricus dit aux bourreaux : « Laissez-moi libre et j'immolerai à vos dieux. » Nicéphore le supplia à plusieurs reprises de ne pas renier le Christ, mais (Sapricus) ne l'écouta pas, car la vengeance l'avait aveuglé et il fut privé des grâces de Dieu. Et lui qui avait enduré tant de supplices et voulait obtenir la couronne de la victoire, le démon l'en détourna à cause de sa haine irréconciliable envers son ami, et il devint un renégat du Christ et transgresseur de ses commandements à cause de sa haine.

Nicéphore, voyant que (Sapricus) ne revenait pas au Christ, dit aux bourreaux : « Je suis chrétien et je confesse mon Seigneur Jésus-Christ que celui-là * (Sapricus) vient de renier. Tranchez-moi donc la tête pour le nom du Christ, que je sers et que j'adore; je n'immole point à vos idoles et je ne les adore point. »

Les bourreaux n'osèrent rien faire sans l'ordre du juge, mais ils le mirent au courant. Le juge fut surpris de ce que Nicéphore se fût livré à la mort de

1. Matth., vi, 15.

ի մահ : Եւ Տրամացեաց զՍաղրիկոս լուծանել և արձակել, և գ'երկկիրարսի զգրտին հատանել : Եւ այնպէս լարի խտտովանա թեամբ կատարեցաւ ի Քրիստոս սուրբն Նիկկիտրոս Փետրուարի Թ :

5 Թագս աւար սուրբ վկայն Քրիստոսի Բիրտորինոս և Վերտորոս, Նիկկիտրոս, Կլավդիոս, Գիտորոս, Սրապիոն և Պատկոս, բարոճ տանջանոր և սրով կատարեցան ի բազարին Կորնթացոց, ի դատարէն Տէրտիանոց, առ Կեկարի արքայի :

Չարբոյն Բիրտորինոսի հանին գոջոյ սկն, և ի մամուլս ջախջախեցին զմարմինն, և սրով հատին զամենայն մատունն ստիցն և ձեռացն :

10 Եւ զսուրբն Վերտորոս կապեցին ի շորս ցլցս զձեռս և զտաս, և հատին զկրտսն, և բերանոր բերթեցին զամենայն մարմինն :

Եւ զսուրբն Նիկկիտրոս պնդեցին ի մերկնայս մինչև հոտաց արլանն ի բլմացն և ի բերանոյն և յականջացն, և ապա կախեցին զհերացն յարմաւենի ծառ :

Եւ զսուրբն Կլավդիոս խխտ տանջեցին, և կախեցին զլիսիպոյր, և * սղր ճխեցին * յերեսն. և արկին ի հատակին քացախ խխտ, և ապա կորեցին զձեռսն և զտան :

15 Եւ զսուրբն Գիտորոս չեա բազում չարչարանաց հրով սպրեցին : Եւ զսուրբն Սրապիոն սրով զլխտսեցին :

2 հատանել] հատին B || 3 Փետրուարի Թ*] և Մեհեկի Գ add. B || 4 սուրբ] եպիմ add. B || 7 ջախջախեցին] ջախեցին B || 9 զձեռս և զտաս] ի ձեռաց և զտախց B.

* Act. 179
r. b.

par lui-même. Il ordonna de délier et de libérer Sapprieus et de trancher la tête à Nicéphore. C'est ainsi que saint Nicéphore fut exécuté en bonne confession pour le Christ; le 9 février.

En ce jour les saints martyrs du Christ Victorinus, et Victor, Nicéphore, Claude, Théodore, Sérapion et Papias, furent martyrisés par de nombreuses tortures et par le glaive dans la ville de Corinthe, par le juge Tertianus, sous l'empereur Dèce.

On enleva l'œil droit à saint Victorinus, et on brisa son corps dans une presse, on lui trancha par le glaive tous les doigts des mains et des pieds.

On attachâ saint Victor (*Vikhtoros*) à quatre poteaux par les mains et les pieds, on lui coupa la langue et on lui écorcha tout le corps avec des ongles.

On pressa saint Nicéphore sous des machines jusqu'à ce que le sang lui eût jailli du nez, de la bouche et des oreilles; on le suspendit ensuite par les cheveux à un palmier.

On tortura cruellement saint Claude, on le suspendit la tête en bas, on lui jeta* des excréments au visage, on lui remplit les narines de vinaigre tres * Act. 179
r. b.

Saint Théodore, après de nombreuses tortures, fut consumé par le feu.

On trancha la tête de saint Sérapion avec une épée.

Եւ գաորբն Պապիաս բեւեւեցին ի վաշտի, եւ կապեալ վիճաւ ընկեցին ի ծոփն :
Եւ աշնպէս կատարեցան ի Քրիստոս :

Մեհեկի Գ եւ Փեարտարի Ժ : Վկայութիւն երկուց բերցն Մարիամու եւ Մարթայի,
եւ Լիկարիանի :

Մարիամ եւ Մարթա բորբ էին ծիմեանց, եւ պարկեշտ վարուք ի միասին պահէին
Հաստատուն զհաւատան Քրիստոսի եւ զԼուսութիւնն :

Եւ չաօր ծիում զէպ եղև զատաւորին անցանել ընդ զեղն առաջի տանն չորում
բնակէին կուսանքն, եւ ելեալ ի վերնատունն եւ ընդ պատուհանն խոնարհեցուցին
զգլուխ իւրեանց եւ մեծաձայն բարբառով սանն ցլատաւորն. Մեք բրիստոնեայք եմք
եւ ի Քրիստոս ուղիւ խոտովանութեամբ զուանեմք եւ հաւատամք : Եւ համբարձեալ
զատաւորն զոչս իւր ետես զնոսս եւ սաէ. Խնայեմ ի մանկութիւնդ ձեր եւ ողորմիմ
զձեզ մահու մասնել :

Ասն պրուհի կանայքն. Վասն Քրիստոսի մահն կեանք են յաւիտեականք : Եւ
իջուցին զնոսս ի վերնատանէն եւ տարան ի խաչ հանել :

1 կապեալ վիճաւ] վիճով B.

4 Լիկարիանի] կրօնաւորի add. B || 5 ծիմեանց] հարազատք B || 8 բնակէին] բնակեալ
էին B — կուսանքն] աչ արկանելով բրիստոնէից եւ նորս add. B || 10 զուանեմք եւ om.
B || 11 ետես զնոսս] եւ զթայեալ ի մանկութիւն նոցա add. B || 13 կանայքն] կուսանքն
B — յաւիտեականք] եւ ոչ մահ : Եւ հրամայեաց զատաւորն add. B || 14 տարան] յետ
ողորմեաց եւ սպառնալեաց աւարեաց B.

On cloua saint Papias à un poteau, et y ayant attaché une pierre, on le jeta à la mer. C'est ainsi qu'ils furent martyrisés dans le Christ.

4 MÉHÉKI, 10 Février.

Martyre des deux sœurs Marie et Marthe, et de Lycarion.

Marie et Marthe étaient deux sœurs, vivant ensemble d'une vie honorable, conservant leur virginité avec une foi solide dans le Christ.

Un jour il arriva que le juge traversa le village et passa devant la maison où demeuraient les vierges; celles-ci, étant montées à l'étage supérieur, penchèrent leur tête hors de la fenêtre et crièrent à haute voix au juge: « Nous sommes chrétiennes, nous confessons le Christ d'une confession sincère et nous croyons en Lui. » Le juge, ayant levé les yeux, les aperçut et dit: « Je plains votre jeunesse et j'ai pitié de vous livrer à la mort. »

Les saintes femmes lui répondirent: « La mort pour le Christ, c'est la vie éternelle. » On les fit descendre de l'étage supérieur et on les emmena pour les crucifier.

Եւ պատանի ծի կրօնաւոր սննդակից կուսանացն որոյ անուն էր Լիկարիոն, կացեալ առաջի գատաւորին ասէ. Եւ ես բրիտանեայ եմ եւ որպէս շահանէք զիս այս զգեստիւս զօրական եմ ես Քրիստոսի եւ ծառայ, եւ քոյ աստուածոցդ թշնամի : * A fol. 179 v. a.

Եւ եկեալ ծայր կուսանացն զիրկս արկանէր ոտից գատերացն, եւ պատախրեր արտասուօք համբերել տանջանացն, եւ նորա ի խաչին սաղմոսէին : Եւ երթեալ դահճացն սրով սպանին զերխ սուրբ վկայան Քրիստոսի, զՄարիամ, զՄարթնա եւ զԼիկարիոն ի Փետրուարի ժ :

Յայժմ աւուր վկայութիւն սրբոյ առաքելոյն Ռայգետի ի Հայր :

Աբգար թագաւորն Միջագետաց չՄերհայ, էր ի յամանակն յորում Քրիստոս ծարմնով երեւցաւ ի Հրէաստան : Եւ լուեալ զնշանն զոր ասներ Քրիստոս եւ զբժշկութիւնն եւ զքանճելիսն առաքեաց թուղթ առ Տէրն, եւ կոչեաց զնա ի քաղաքն իւր, զի էր հիւանդ անբժշկելի ցաւօք : Այժմ վկայ է աւետարանն Յովհաննու սր ասէ. Եին անդ ոմանք հեթանոսք, ձատեան առ Փիլիպպոս եւ ասն . Կամի՞՞ք զՅիսուս տեսանել . եւ Անդրէաս եւ Փիլիպպոս անին առ Յիսուս զնոսա : Եւ Յիսուս ասէ. Եհաս ժամ զի վառաւորեսցի որպի ծարպոյ :

5 ծայր] սուրբ *add.* B || 8 զԼիկարիոն] արեկայն *add.* B — Փետրուարի ժ] եւ Մհհեկի Կ *add.* B.

Un jeune religieux qui avait été élevé avec les vierges, dont le nom était Lycarion, se présenta au juge et dit : « Moi aussi, je suis chrétien, et tel que tu me vois habillé, je suis soldat du Christ et son serviteur, et je suis l'ennemi * de tes dieux. » Le juge irrité ordonna de les attacher tous les trois * A fol. 179 v. a.

La mère des vierges vint embrasser les pieds de ses filles en les exhortant avec larmes de résister aux supplices, tandis que celles-ci psalmodiaient sur la croix. Les bourreaux arrivèrent et frappèrent du glaive les trois martyrs du Christ Marie, Marthe et Lycarion, le 10 février.

En ce jour, martyre du saint apôtre Thaddée en Arménie.

Abgar, roi de Mésopotamie à Edesse, vivait à l'époque où le Christ dans la chair apparut en Judée. Ayant appris les miracles que le Christ opérait, ses guérisons et ses prodiges, il envoya un message au Seigneur, l'invitant à venir dans sa ville, car il était affligé d'une maladie incurable. L'évangile de Jean en témoigne en ces termes : *Il y avait là quelques gentils, qui s'approchèrent de Philippe et lui dirent : Nous voudrions voir Jésus. André et Philippe les conduisirent à Jésus. Jésus leur répondit : L'heure est venue où le Fils de l'homme sera glorifié* 1.

1. Jean, xii, 21-23.

Արդ ինքնին ոչ գնաց Տէրն, բայց թղթի գնա արժանի արար, եւ խոստացաւ չեա չամբասնարդն խորոչ, սասարել չաշակերտացն եւ բժշկել գնա :

Իսկ չեա իջաներոյ Հոգւոյն սրբոյ Թովմաս ծի չերկտասանիցն, անուանեալն երկուորեակ սասարեայ գԹովէոս չլուհայ, զոր ոճանք սանն եթէ երկուորակից եղբայրն * էր : Սա եկեալ եմուա ի տուն Տարխայ եւ առնէր բժշկութիւն ի քաղաքին, եւ լուեալ Արգարու ատէ : Իս է զոր խոստացաւ առարել ինձ Քրիստոս : Յգեաց եւ կոչեաց գատարեալն . եւ ընդ մտանել սասարերոյն ետես Արգար նշան սքանչելի ի վերայ նորա, եւ գորհօրեալ անկաւ եւ երկիր եպրոց նմա : Չեան եպ առարեալն եւ բժշկեաց գնա, եւ գԵրգլու սր էր այր մեծ ի գուռն արքունի եւ գնա բժշկեաց ի չարաչար յաւոյ : եւ գԵրգլէ ամն կերպասապորժ սր էր չրէտչ աշակերտ ձեւնաղբեաց եպիսկոպոս նորա : եւ մկրտեաց գԹագուտրն եւ գԼէլսանն եւ գամենայն քաղաքացիսն :

Ել գնաց ի Հայս թղթովրն Արգարու, զոր ոչ ընկալաւ թագաւորն Հայոց Սանա-տրուկ, սր էր ազգական Արգարու . այլ գուտոր նորա մկաչն Սանկուխտ հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ չառարերոյն, եւ նաչատակեցաւ ի չորէն իւրմէ սպանեալ, սրպէս եւ գրեալ է ի պատմութեան իւրում :

Իսկ չեա երկից աւուրց կատարման սրբոյն Սանկիսոս, երեւեցաւ Քրիստոս սասարերոյն Թովէտի եւ ատէ . Քաջալերեաց, գլ սչսօր եկեացես առ իս : եւ պատմեալ զոչս սասարերոյն՝ աշակերտաց իւրոց չարտասուս հարեալ :

Or, le Seigneur n'alla pas en personne (vers Abgar), mais Il daigna lui (répondre par) une lettre, en lui promettant de lui envoyer, après son Ascension, un de ses disciples pour le guérir.

Après la descente du Saint-Esprit, Thomas, l'un des Douze, surnommé Didyme (jumeau), envoya à Édesse Thaddée, que d'aucuns prétendent son frère jumeau. * Celui-ci descendit à la maison de Tobie et opéra des guérisons dans la ville. Ce qu'ayant appris, Abgar dit : « C'est celui que le Christ m'a promis d'envoyer. » Il manda et fit appeler l'apôtre ; et aussitôt que l'apôtre fut introduit, Abgar vit un signe merveilleux sur sa personne : il tomba, saisi de crainte, et se prosterna devant lui. L'apôtre lui imposa les mains et le guérit, ainsi qu'Abdiou, personnage considérable au palais royal, qu'il délivra de douleurs atroces. (Thaddée) leur sacra évêque un disciple, du nom d'Addaï, fabricant de tissus, lequel était Juif. Puis il baptisa le roi, les princes et tous les habitants de la ville.

(Thaddée) se rendit en Arménie avec une lettre d'Abgar ; mais le roi d'Arménie, Samatrouk, qui était parent d'Abgar, ne le reçut pas. Seule sa fille Sandoukht crut au Christ et se fit baptiser par l'apôtre ; elle fut martyrisée et tuée par son père, ainsi qu'il est écrit dans son histoire.

Trois jours après l'exécution de sainte Sandoukht, le Christ apparut à l'apôtre Thaddée et lui dit : « Prends courage, car tu viendras à moi aujourd'hui. » L'apôtre l'ayant raconté à ses disciples, ils foudrirent en larmes.

Եւ եկին երկու իշխանք Տրամանաւ թագաւորին Սանատրուկ, կապեցին զնա եւ ասին առ թագաւորն : Եւ ասէ թագաւորն ընդ առարեայն . Ընդէր մարտեցուցեր զՋրնալ զուարն իմ եւ սպանանել ետուր ինձ : Պատասխանի եւ առարեայն .

Կուտարն քո փոխեցաւ * առ փեսայն իւր Քրիստոս, եւ պատկեցաւ անթաւամ պատկօր : * A fol. 180
1° a.

Իսկ թագաւորն Տրաման եւ ձգել զառարեայն չարգերանոց զպպանալ . եւ եկեալ զպպանքն անկանէին եւ լեզուին զոտս նորա : Հրաման եւ թագաւորն փասել Հար եւ ձգել զնա ի ներքս, իսկ հայմն ուժղին ել եւ ցրուեաց զհօւրն եւ մնաց սարին ամբողջ : Եւ հաւատացին ի Քրիստոս չուար յաջնիկ սլիք շորեք հարիւր :

Ապա երկուցեալ թագաւորն Տրաման եւ սրով սպանանել զնա : Իսկ առարեայն օրհնեաց զհաւատացեալսն, եւ եւ նոցա առաջնորդ զմն յաշակերտաց իւրոց Զարարիա անուն եւ ասէ . Եւէք, տեսէք զկատարումն իմ :

Իսկ զինուորքն աւեալ զերանելին հանին ի ձորակէն ի բարձրուանդակ տեղի ի վիճամէջս : Եւ նա տարածեալ զձեռս իւր չալօքն ասէ . Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, մի անտես առներ զվիճակս իմ, եւ մի թուրք մնալ զաս ի ձորբութիւն կռապաշտութեան, այլ լուսաւորեան զաս ի պէպ ժամանակի զխտութեամբ հաւատոց քոց : Եւ ձայն եկեւ առ նա եւ ասէ . Կատարեմ զինդրուածս քո, եւ զու եկ ի պարարտեալ քեզ հանգիստն :

Յայնժամ զօհիճն եհան զսուրն եւ մինչդէս ձգէր չառարեայն՝ եհար Զեմենտոս

Sur l'ordre de Sanatrouk, deux princes arrivèrent pour lier (l'apôtre) et le conduire auprès du roi. Le roi dit à l'apôtre : « Pourquoi as-tu trompé ma charmante fille et me l'as-tu fait tuer ? » L'apôtre lui répondit : « Ta fille a été transportée * auprès de son fiancé le Christ et a été couronnée de couronnes qui ne se flétriront pas. »

* A fol. 180
1° a.

Le roi ordonna de jeter l'apôtre dans la cage des fauves, mais les fauves tombèrent à ses pieds et les léchèrent. Le roi donna l'ordre d'allumer un grand feu et de l'y jeter, mais un vent violent se leva, dissipa les flammes et le saint resta indemne. Ce jour-là quatre cents personnes crurent au Christ.

Alors le roi épouvanté ordonna de tuer (l'apôtre) par l'épée. L'apôtre bénit les fidèles, leur donna comme chef un de ses disciples de nom Zacharie et leur dit : « Venez assister à mon exécution. »

Les soldats se saisirent du bienheureux, le firent monter par un vallon sur un plateau élevé au milieu des rochers. Ayant étendu ses mains, le saint pria et dit : « Mon Seigneur Jésus-Christ, n'abandonne pas mon diocèse et ne le laisse pas demeurer dans l'erreur de l'idolâtrie, mais illumine-le, dans le temps favorable, par la connaissance de ta foi. » Une voix se fit entendre à lui, qui disait : « J'accomplirai tes vœux, mais toi, viens au repos qui t'est préparé. »

A ce moment, le bourreau ayant levé son glaive tandis qu'il en voulait

* A fol. 180
b.

զեկբայր իւր եւ սպան : եւ տրտմեցաւ առաքեալն զի էր նա այր բարի եւ հաւատացեալ զարձանիչ : Խոնարհեալ կարաւ զձեռանէ՝ նորա եւ ասէ. Այր զու չանուն Յիսուսի Քրիստոսի արի : եւ յարուցեալ օրհնեաց զԱստուած : Յայնժամ հաւատացին ողիբ իրբն եօթն հարիւր, զոր մկրտեաց առաքեալն եւ չունձն արար Չեմենտոց :

Եւ ապա կատարեցին զնա գահիճքն սրով, եւ բուրեաց հոտ անուշուքեան, եւ բոլոս ծաղեալ չերկեից, եւ շարժումն եղեալ եւ պատասեալ վիճին՝ ընկալաւ չինքն զմարմինն առաքելոցն. եւ հաւատացին շաւորն յայնմիկ ողիբ երեք հազար եւ չորեք հարիւր : եւ էր նոցա վերահացու Չաքարիա եւ Չեմենտոս :

Եղև նահատակութիւն առաքելոցն Քաղէտոսի Քաղէտի :

Ող լուստարիչ հոգեղ մերոց սուրբ առաքեալ Քաղէտոս, Եկեղեցի Հայոց ի ձեռն քո ծաղիթէ գտանեալ ի Քրիստոս, զմեձ զպարմութիւն :

Գլխո նշխարաց առաքելոցն Քաղէտի :

Եւ Կիրակոս անարժան մինչդեռ էի չստանձնական կեանս իմ, ի լերինն որ էր

[2 Գլխո նշխարաց առաքելոցն Քաղէտի] Գլխո նշխարաց սուրբ առաքելոցն Քաղէտի : նեա կատարելոց չկացական ծահածք սուրբ առաքելոցն Քաղէտի ընդ Սանկլատոց կուսին լԵրատալ գուտաի, մնացին ճարմինք նոցա անձանթի գամն բազաճս : եւ յաւուրս սրբոց եւ թառանց սրբոցն Գրիգորի Լուսաւորչին յայտնեցան նշխարք նոցա սուրբ կրօնաւորին Կիրակոսի, որ հրածարեալ յաշխարհէ խտամբեր վարուք ձգեւր ի լերին միւսձ ԼԵրատալ գուտաի, որ ձոս էր ի անգի կատարման Քաղէտի եւ Սանկլատոց : Սա յաւուր միւսձ մինչդեռ ի քուն եմուս յեա սպիթիցն ետես անտիլ սքանչելի. զոր եւ յարուցեալ պատմեաց այլոց կրօնաւորաց. եւ բանք նորա են այս. *add.* B || 13 էի *om.* B.

* A fol. 180
b.

frapper l'apôtre, toucha son frère Zémentos et le tua. L'apôtre en fut attristé, car c'était un homme bon et dévoué aux soins des fidèles. Il se baissa, le prit par la main et lui dit : « Homme, au nom de Jésus-Christ, lève-toi. » Il se leva et bénit Dieu. Sept cents personnes environ se convertirent alors que l'apôtre baptisa et confia à Zémentos.

Après quoi les bourreaux exécutèrent (l'apôtre) avec l'épée. Une odeur suave se répandit, une lumière jaillit du ciel, il se fit un tremblement de terre et le rocher s'entr'ouvrant accueillit intérieurement le corps de l'apôtre. Ce jour-là trois mille quatre cents personnes se convertirent. Leurs chefs furent Zacharie et Zémentos.

Le martyre de l'apôtre Thaddée eut lieu le 10 février.

O illuminateur de nos âmes, saint apôtre Thaddée, l'église arménienne souhaite de trouver auprès du Christ, par ton intercession, une grande miséricorde.

Découverte des restes de l'apôtre Thaddée.

Moi, l'indigne Cyriaque (Kourakos), pendant que je menais la vie solitaire

աւրնիներ տեւոյն չորում կալին սուրբին ամբողջեալ, տեսի լոյս, եւ ի մէջ լուսոյն
 աթու սակի չորում նստէր սուարեալն թապէս, եւ հինգ արբ շորջ գնովա, եւ աղծեկ
 մի լուսապեկայ ի միջոց բլրոյն եկն եկաց առ նմա : Եւ տեսի այք մի սքանչելի որ
 ստէր զիս . Մի երկնչիր, զի եցոյց Աստուած բեղ գտարս լուր : Եւ իմ դարթուցեալ
 չերկիւղէն փառս ետու Աստուծոյ եւ խնդրէի գտազն :

Իսկ չերկրորդ աւուրն տեսի գառաքեալն նովին կերպարանօրն եւ չերկիր անկայ .
 իսկ նա չարոյց զիս եւ ստէ . Եկ կիւրակոս, եւ ցուցից քեզ գնչխարս իմ : Եւ եցոյց
 ինձ արձան * մի անտաշ չարեւմաից կողմանէ, եւ եկեղեցի մի փոքրիկ չարեւերս կոչս, * A fol. 180
 եւ ստէ . Աստ գտցես : Եւ ես չերկիւղէն ստացայ պաշս գուուրս եօթն, եւ ապա
 զնայի ի չարձանն չասացեալ տեղին, բրեցի եւ սչինչ գտի . եւ ի արամաթեւեկ
 նիրհեցի : Եւ երեւեցաւ ինձ սուրբն եւ ստէ . Յաջակոյմն բրեան եւ գտցես : Եւ
 դարթուցեալ բրեցի եւ գտի նշխարս սուսի լուրեաց հոտ անուշաթեան : Եւ ես
 կարճեցի թէ սուարեալն լոյէ :

Իսկ ի նմին զիշերի երեւեցաւ ինձ պատանի մի բարձրահասակ եւ ստէ . Չոր
 տեսերի Բորաչէլ է, եւ որ ի վերայ ես եմ Չարարիս . իսկ չարձանոյ որ ընդդէմ կայ
 գտանես գառաքեալն :

1 կային] էին B || 3 եկն om. B || 8 չարեւերս կոչս] չարեւեից B.

dans la montagne aux environs de l'endroit où se trouvaient recueillis les
 saints, j'aperçus une lumière, et au milieu de la lumière un trône d'or sur
 lequel était assis l'apôtre Thaddée. Cinq hommes l'entouraient. Une jeune
 fille revêtue de lumière s'avança du milieu de la colline et vint se placer à côté
 de lui. J'aperçus également un homme magnifique qui me dit : « N'aie pas
 peur, car Dieu t'a fait voir ses saints. » Je me réveillai de peur, rendis grâces
 à Dieu, et me mis à rechercher la vérité.

Le deuxième jour, j'aperçus l'apôtre sous les mêmes traits et je tombai à
 terre; mais il me releva et me dit : « Viens, Cyrinaque, je te montrerai mes
 restes. » Il me fit voir * un bloc de pierre non poli du côté de l'ouest et une
 petite église du côté de l'est et me dit : « Tu trouveras là. » Je fus saisi de
 crainte et jeûnai durant sept jours. Ensuite, je me rendis à la pierre à l'en-
 droit désigné, je creusai et ne trouvai rien. Je m'endormis de tristesse. Le
 saint m'apparut et me dit : « Creuse du côté droit et tu trouveras. » Je me
 réveillai, je creusai et je trouvai les restes d'où émanait une odeur suave.
 Je crus que c'était l'apôtre.

La même nuit, m'apparut un jeune homme de haute taille qui me dit :
 « Celui que tu as vu c'est Israël, et celui qui est plus haut c'est moi Zacharie;
 tu trouveras l'apôtre à la pierre qui se trouve en face. »

* A fol. 180
 v^o a.

Եւ գարձեալ Երեւեցաւ ինձ սուրբն Սանդուկտ ըստ առաջին տեսեանն . եւ Տրաման եւ տարածել ինձ ապաստ եւ գնշխարան ի վերայ գնել՝ որ լուցան իբրեւ գջտճա : Եւ ես ստեի . Այլի տապաստն : Ատէ կոչան . Աջ՝ ալ լուսաւորի աշխարհս Հայոց սուրբ պարգեւօրն որ տուան նոցա : Բրդ սու եւ բաշխեալ ի բժշկութիւն Տրամուկայ : Եւ ստե . Ես եմ ի բրբուն ուր տեսեր զիս գտաւջինն : Եւ չարուցեալ 5
 փառաւորեցի զԱստուած, եւ աղօթեցի եւ պահեցի ի Մարերոյ ձինչեւ ի Նուասարսի :

Եւ գարձեալ Երեւէր ինձ ստարեալն եւ ստէր . Աչսօր գտանես զփափարեղին քս : Եւ տանէր զիս ցուցանէր գակղին : Եւ չարուցեալ գնացի Սամուէլի քահանայի ի նշանակեալ տեղին : Եւ ձինչեւ աղօթեար եղեւ թնղիւն եւ պատասեցաւ վէմն, եւ 10
 բարեաց հոտ անուշաթեան : Եւ * գտար գտաւքեալն ի մէջ վիմին չարեւելից
 կայմանէն, եւ ձոտ չտաւքեալն՝ նշխարք ալ սրբոցն . ձիւն ընդ ուսն վարեալ շամփուրս Երկաթի որ զեւ եւս կալր ի մարմինն, եւ ձիւտոցն լիսուռնքն ծակեալ , զորս 15
 մարդեալ փառս տուար Աստուծոյ :

Եւ չերբորդ տուրն եկար ի հանգստարան սրբոցն Սանդուկտոյ . եւ անկ չապօթեղն եղեւ շամանկալ ի բլբին գերեր ժամ . եւ ապա տեսար ի մէջ բլբին լոյս, եւ ի մէջ 15
 լուսոցն բազմութիւն լուսաղեաց մարդկան : Եւ բացաւ հանդիսան եւ բարեաց հոտ

4 սուրբ *om.* B || 9 պատասեցաւ] բացաւ B || 10 վիմին] բարանձաւին B || 12 շամփուրս Երկաթի] Երկաթ B.

De nouveau m'apparut sainte Sandoukht, comme dans la première vision : elle m'ordonna d'étendre des épines, et de poser dessus les restes, qui éclairèrent comme des torches. Je lui dis : « Les épines brûlent. » La vierge me répondit : « Non, mais c'est le pays d'Arménie qui s'illumine par les saints présents qui lui sont donnés. Prends donc et distribue pour la guérison des malades. » Elle me dit encore : « Je me trouve dans la colline où tu m'as vue la première fois. » Je me levai et glorifiai Dieu, je priai et je jeûnai du mois de Mareri au mois de Navasard.

L'apôtre m'apparut de nouveau et me dit : « Tu trouveras aujourd'hui ce que tu désires. » Il me conduisit et me montra l'endroit. Je me levai et m'y rendis avec le prêtre Samuel à l'endroit indiqué. Pendant que nous priions, il se produisit un grand bruit, le rocher s'entr'ouvrit et une odeur suave se répandit. * Nous trouvâmes l'apôtre dans le rocher du côté est, et près de l'apôtre les restes d'autres saints, dont l'un avait l'épaule traversée de broches de fer qui adhéraient encore au corps ; un autre avait les chevilles trouées. Nous les recueillîmes en rendant grâces à Dieu.

Le troisième jour, nous arrivâmes au reposoir de sainte Sandoukht. Pendant que nous y priions, il y eut sur la colline une brume qui dura trois heures. Ensuite, nous aperçûmes une lumière sur la colline, et au milieu de

* A fol. 180
 v° b.

անուշաբլեան . եւ փարատեաց շամանդալն , եւ երեւեցաւ նշխարքն , զորս տեսալ բերար . եւ եզար մերձ չտարեալն : եւ եզեւ ի զիշերին ըստ ի վերայ նշխարաց , եւ նշխարք թուցեալք աւ միմեանս հասանէին : Իսկ ի վաղուն գատուցար ի միմեանց , եւ եզար ի զիրս պատշաճաւորս :

5 Եւ ել Համբաւն ընդ երկիրն Հայոց սրբ գալին ցնծութեամբ եւ առնուին բժշկութիւն իւրարանչիւր ցաւոց :

10 Կին մն կոյր ի ճնէ Վշտունեաց՝ եկն եւ լուսասրեցաւ ի նշխարաց սրբոցն , բանկն առէր եթէ . երեւեցաւ ինձ սուրբն Սանդուխտ ի գաւառն իմ եւ առէր զալ այսր եւ բժշկեւ . եւ չորժամ եկի ինքն եւ առարեալն եղին զձեռս ի վերայ իմ , եւ բացան աչք իմ եւ տեսի : եւ ալ բազում բժշկութիւնք լինին մինչեւ ցայսօր ի նշխարաց երանելեացն :

* Բեհեկի եւ եւ Փետրուարի մԷ : Տօն սրբոյն Վրասաց Սերաստիոյ եպիսկոպոսին :

* Vol. 181
r^o a.

Յաւուրս կուսպաշտ սրբալին Լիկիանոսի սուրբն Վրաս եպիսկոպոսն վասն հարձանաց եւ երկիւղն անօրինացն՝ բնակէր չալրս ի լերինն Արաննի . եւ գնալին առ

3-4 եւ նշխարք թուցեալք . . . պատշաճաւորս om. B 7-10 Կին մն . . . եւ տեսի om. B.

12 Տօն սրբոյն Վրասութիւն B || 13 Վրաս Վրասիոս B 13 — pag. 1066 l. 7. վասն հարձանաց . . . ի գալցոյն] որ զօրացուցիչ էր բաջ նահաւակաց եւ այցիւր բանասրբեաց , ըստ

la lumière un grand nombre d'hommes revêtus de lumière. Le tombeau s'ouvrit, une odeur suave se répandit; la brume se dissipa et les restes apparurent, que nous enlevâmes, portâmes et déposâmes près de l'apôtre. La nuit, une lumière jaillit sur les restes, qui s'étant soulevés (de terre) se rapprochèrent l'un de l'autre. Le lendemain, nous les séparâmes et les déposâmes dans des tombeaux convenables.

Le bruit se répandit dans toute la terre des Arméniens; ceux-ci accoururent avec joie et chacun trouva la guérison de ses maux.

Une femme aveugle de naissance (de la province) de Rechtounik s'y étant rendue recouvra la vue par les restes des saints. Elle disait : « Sainte Saoudoukht m'est apparue dans ma province et me dit de venir ici pour y être guérie. Lorsque je suis arrivée, elle et l'apôtre m'imposèrent les mains, mes yeux s'ouvrirent et je vis. » Beaucoup d'autres guérisons ont lieu jusqu'aujourd'hui par les restes des bienheureux.

* 5 MÉHÉKI, 11 Février.

* Vol. 181
l. 3.

Fête de saint Blaise, évêque de Sébaste.

Aux jours de l'empereur idolâtre Licinius (*Likianos*), le saint évêque Blaise (*Vlas*) vivait dans les grottes de la montagne d'Argée¹ a cause des persé-

1. Cf. *Acta SS. Feb.*, I. p. 337: arménien *Arténi*.

նա ամենայն վաչրի երէր, եւ զնէր ձեռս ի վերայ եւ օրհնէր զնոսա : Էր սուրբն բժիշկ
 սուտալ, եւ բազում հիւանդս ուղտաղբայանէր ոչ զեղօք ալլ ազօթիւք . եւ եթէ վաշ
 սր կրանէր կամ սակր՝ եւ ի փաղան տրակուչր, ազօթիւք հանէր : Եւ ծինչեւ ցաջօր եթէ
 սր սակր կամ վաշ ձկան կրանէ եւ արգելու ի փաղան, եւ չիշէ զանոն սուրբ Վլասայ՝
 սամանայն փրկի ի նեղութենէն :

5

Եւ կնոջ ձի աղբատի եւ ալբուշ էր խալ ձի զսր չարիշտակեաց զալլ . եւ նա
 երթեալ առ եղիսկոպան աղաշէր, եւ նորա ազօթիւքն զերծաւ ի գաչսն :

Եւ ազգեցոյցին վասն նորա Ազրիկոպաչօսի զատաւորի, եւ սուրբեաց զօրականս
 եւ տարան ասաջի նորա . եւ բազում հարցարնումիւնս արարեալ խոստովանէր
 համարձակութեամբ զանունն Տեառն ձերայ Յիսուսի Քրիստոսի : Եւ հարին զսուրբն
 բրօք եւ արկին ի բանդ :

10

Եւ բռեալ աչրի կնոջն՝ եղեն զխոյն, եւ երթեալ զգլուխն տարաւ ի բանդն, եւ ալլ
 ի սերմանց . եւ եկեր սուրբն Վլասիոս եւ օրհնեաց զկինն եւ պատուիրեաց որ չեա
 մահուանն իւրոյ չաւուր չիշատակի նորա զնոյն արատղէ : Եւ ամենեքեան որք կատարեն
 զչիշատակ Վլասայ եղիսկոպոսի՝ ամենայն բարութեամբ լցցին :

15

* A 161, 181
 r° b.

յարգարեաց հոսատացեաց՝ խոյսեալ ի Սերատոխոյ, եւ երթեալ բնակէր յաչրի ծիւծ ի լերինն Արտենի
 վասն երկիւղն անօրինին . եւ երթալին առ նա հիւանդք եւ տխրածէաք՝ եւ ազօթիւք ուղտաղ-
 ցանէր : B 9 եւ տարան առաջն նորա] եւ առեալ սանէլին իբրազարն, եւ զձանադարհայն ի զիւ-
 զօրէից ձառուցանելին առ նա զբազում հիւանդս, եւ ձեռն ի վերայ եղեալ բժշկէր զամենեւին .
 եւ կացոյցին առաջն զատաւորին, B || 12-15 Եւ բռեալ . . . բարութեամբ լցցին om. B.

cutions et de la crainte des impies. Toutes les bêtes sauvages venaient à lui ;
 il posait sa main sur elles et les bénissait. Le saint était un médecin savant,
 il guérissait nombre de malades, non par des remèdes, mais par des prières.
 Si quelqu'un avait avalé une arête ou un os, qui restait dans la gorge, il les
 enlevait par la prière. Jusqu'aujourd'hui même, si quelqu'un avale un os ou
 une arête de poisson, qui lui reste dans la gorge, et fait mention du nom de
 saint Blaise, il est aussitôt délivré de la gêne.

Une femme pauvre et veuve possédait un pore, qu'un loup avait enlevé.
 Elle alla prier l'évêque, et par ses prières (le pore) fut délivré du loup.

On le dénonça au juge Agricolaos, qui envoya des soldats et le fit venir en
 sa présence. Après avoir été interrogé longuement, (Blaise) confessa avec
 hardiesse le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ.

On frappa le saint avec des bâtons et on le jeta en prison.

La veuve, l'ayant appris, tua le pore, fit cuire la tête et l'apporta à la pri-
 son avec, en plus, des légumes. Saint Blaise (Vlasios) mangea, bénit la femme,
 l'engageant de faire de même après sa mort, le jour de sa commémoration.
 Tous ceux qui accompliront la commémoration du saint évêque Blaise ver-
 ront * tous leurs biens prospérer.

* A 161, 181
 r° b.

Եւ չեա աւուրց կացուցին առաջն գատաւորին, եւ գնդն խտատփանաթիւնն խտատփանեցաւ. եւ զկուսան զեւս անուանէր, եւ զկուսպաշտան՝ զկուսպաշտա : Եւ կախեցին զփայտէ եւ երկաթի բերջօք քերեցին զմարմինն նորա, եւ լծալցեալ տարան ի բանդ : Քնացին զկնի նորա եօթն բրիտանեաց կանաչք, եւ արեամբ նորա օճանկին զերեսս եւ զոնձինս խրեանց : Եւ տեսեալ բանդապետացն տարան գնտա առ գատաւորն. եւ նորա մխարան խտատփանեցան զանունն Քրիստոսի : Եւ Տրամաչեաց թողուլ զնոսս, եւ նորա երթեալ առին կուսս, արկին ի խորդ, կապեցին եւ ընկեցին ի խորս լճին : Եւ գնացին առ գատաւորն եւ ստեն. Տես գատաւորնոց քոյ զգորսթիւնն, եթէ կարող են երանել ի լճէն :

Եւ Տրամաչեաց գատաւորն գնել առաջն նոցա հօր եւ հայեալ կապար, եւ ճանկս երկաթի սուրս. եւ ի միւս ալ կողմանն կառաւ կերպասեաց փաթուկս եւ մաքարս, եւ սաէ. Չոր եւ կամիր ընտրեցէք : Եւ սուրբ կանաչքն առին զկտուսն եւ ընկեցին ի հօրն :

Եւ Տրամաչեաց կախել զնոսս եւ քերել զմարմինս նոցա. եւ փոխանակ արեանն կախն բզիւէր : Եւ արկին զնոսս ի հօր, եւ անկիզկել մնացին : Եւ սպա հասին զեօթն սուրբ կանանցն զլուսան :

5 ծանդապետացն] բանդապետացն B || 8 ի խորս լճին] ի լիճն B || 11 սուրս] եւ սուսեր B || 12 կամիր] կամեաջիք B || 14 քերել] քերեցին B — Եւ փոխանակ արեանն կախն բզիւէր] եւ արիւնն երեւէր լծանել սոխտակ իբրեւ զկախն B || 15 եւ անկիզկել մնացին om. B || 16 կանանցն] կուսանացն B.

Quelques jours après, on mit (Blaise) en présence du juge, et il renouvela la même confession, il appela les idoles des démons et les idolâtres des adorateurs de démons. On le suspendit à un arbre et on lui déchira le corps avec des ongles de fer; puis, l'ayant descendu, on le conduisit en prison. Sept femmes chrétiennes le suivirent et se frottèrent la figure et le corps de son sang. Ce que voyant, les geôliers les conduisirent au juge. Elles confessèrent unanimement le nom du Christ. (Le juge) ordonna de les laisser en liberté, mais elles allèrent s'emparer des idoles et les mirent dans un sac, qu'elles attachèrent et jetèrent au fond d'un lac. Elles se rendirent ensuite auprès du juge et lui dirent : « Regarde la puissance de tes dieux, sont-ils capables de sortir du lac ? »

Le juge ordonna de placer devant elles du feu, du plomb fondu et des ongles de fer pointus, et d'un autre côté des étoffes précieuses et brillantes : il leur dit : « Choisissez ce que vous voulez. » Les saintes femmes prirent les étoffes et les jetèrent au feu.

(Le juge) ordonna de les suspendre et de leur déchirer le corps : mais au lieu de sang, il sortait du lait. On les jeta dans les flammes, mais elles ne furent point brûlées. On trancha ensuite la tête aux sept saintes femmes.

Եւ զսարբն Վրասխա ընկեցին ի գեան, եւ երևալ նստա ի վերայ ջրոցն որպէս ի կամրջի : Եւ ընթացան վաթսուն եւ սթ զօրականը զի հանցեն գնա, եւ խեղդեցան ամենեքեան ի ջարն : Եւ սարբն ել որպէս ի ցամաքէ :

* A fol. 181 v° a.

Եւ հրամայեաց հասանել զգլուխ նորա : * Եւ երթեալ ի տեղին աղօթեաց չերկար, որ եթև, սակր սք կամ փաշ կրան, եւ անկցի ի նեղութիւն եւ արաչեացէ գրեղ Եստուած ի յի սրտ, եւ կռչեացէ զեա յանուանէ յօգնականութիւն, փրկեան գնոսա ի նեղութենէն : Եւ էջ ամպ հախտի ի վերայ նորա, եւ ձայն յամպոցն որ ստէր . Կատարեացին խնդրածը քս սիրելի ձգնաւոր իմ : Եւ սարս հատին զպատուական զլուխ սրբոց եպիսկոպոսին Վրասաց :

5

Եւ կին ծի հաւատացեալ անուն Ելիսիա թաղեաց գմարծին նորա ի ներքոց սրարային Սերաստիոց բարպրին Փեարուարի ԺԷ : Եւ լապոճ նշանը լինին ի տեղւոջն յոչնծիկ :

10

Յայժմ սուր լիշատակ է Երաներոյն Չոթիմեաց Սիրակուսոց եպիսկոպոսին, որ ի կենդանութեան իրում առարկինի վարուք ձգնեցաւ, եւ չեա ծախւանն բարութ սրանչելիս արարեալ :

Մեհեկի ? Եւ Փեարուարի ԺԸ : Վարք Երաներոյն Մարիածայ՝ որ Մարինասն անտանեցա :

15

Ելք ծի էք աշխարհական մեծատուն եւ բարեհաճոց վարուք սրոց անուն էք

1-9 Եւ զսարբն . . . Վրասաց] Եւ զսարբն Վրասխա ընկեցին ի գեան, եւ զօրութեամբն Եստուծոց ընթացաւ ի վերայ ջրոց որպէս ընդ ցամաք, եւ ել անվնաս : Եւ հրամայեաց զաստարն եւ հատին զգլուխ նորա : B || 11 Փեարուարի ԺԷ] եւ Մեհեկի եւ *add.* B || 14 արարեալ] արար շնորհօքն Եստուծոց B.

On jeta saint Blaise dans le fleuve, mais il se redressa et s'assit sur les eaux comme sur un pont. Soixante-huit soldats accoururent pour l'en retirer et tous se noyèrent dans les eaux. Le saint en sortit comme d'un terrain ferme.

* A fol. 181 v° a.

(Le juge) ordonna de lui trancher la tête. * Lorsqu'il fut arrivé à l'endroit d'exécution, il pria longuement : « Quiconque aura avalé un os ou une arête et en sera gêné et te priera, ô Dieu, de tout son cœur en invoquant mon nom à son secours, délivre-le de sa gêne. » Un nuage descendit sur lui comme un dais, et une voix se fit entendre du nuage qui disait : « Tes prières seront exaucées, mon cher ascète. » On trancha ensuite la précieuse tête du saint évêque Blaise.

Une femme fidèle du nom d'Élise inhuma son corps sous les murailles de la ville de Sébaste, le 11 février. Beaucoup de miracles ont lieu en cet endroit.

En ce jour, commémoration du bienheureux Zosime, évêque de Syracuse, qui, de son vivant, eut une vie vertueuse d'ascète et fit beaucoup de miracles après sa mort.

6 MÉNÉKI. 12 Février.

Vie de la bienheureuse Marie, qui fut appelée Marin.

Il y avait un homme marié, riche et de vie agréable (à Dieu), dont le nom

Ներքինէսս. եւ չեա վախճանի ամուսնոյն իւրոյ մնաց զուստը ծի սոց անոն էր Մարիամ : Ատէ ցնա հաչրն. Տայ գրեղ ասն եւ գամենացն ինչս իմ քեղ, եւ ես երթալց ի վանս եւ կեցուցից զպի իմ : Ատէ Մարիամ. Չայի քս կեցուցանես եւ զինս կորուսանես : Եւ նա ատէ. Եւ զինչ եւս արարից գրեղ : Ատէ Մարիամ. Տայր զես

* A fol. 181
v° b.

ընդ քեղ ի վանան : Ատէ հաչրն իւր. Սրպէս ծարթի, զի դս կին ես, եւ ես չարանց վանս երթամ : Ատէ Մարիամ. Գերծես զգլուխ իմ, եւ զղեցն ինձ ասն զգետ, եւ Աստուած պահեացէ զես որ պահապան է չուսացերոյ իւրոյ :

Եւ հաճոյ եղին բանքն նորա հօրն իւրոյ, եւ արար որպէս եւ ստացն. բաշխեաց զինչս իւր աղքատաց, եւ ասեալ զզուստն իւր ասն զգետիւր՝ գնաց չարանց վանան, տուեալ գանձ, եւ ծխաբանեալ եղին կրօնաորբ. եւ անուանեցաւ Ներքինէսս՝

Եւ զինչս, եւ Մարիամ՝ Մարինոս : Եւ ամէր եւ կրթէր Մարինոս ի փարս ճգնաթևան :

Եւ չեա հինգ ամաց մեռաւ հաչրն իւր կոցեալ աստուածահաճոյ վարար : Եւ Մարինոս օր ըսա օրէ չաւերպ ի ճգնաթևան, եւ գարմանային կրօնաորբն վասն չգարջ ծորուացն, եւ ասէին եթէ ներքինի իցէ զի եւ բանն նրբաձայն է : Ատէ հաչրն.

Սէ՛ ալլ ի խիտ ճգնաթևանէն է : Եւ էր Մարինոս շոյտ ի բանս, եւ արագակնաց ի ճառագլուխն վանացն, եւ ամենեցուն հնազանց եւ անարտուծ եւ անկէներ չաշխատութիւնս :

2 քեղ om. B || 3 գրգիւրս] գրս հաչրից B || 4 եւս ապա om. B || 7 իւրոյ] ի նս B || 9 ասն զգետիւր om. B || 10 ծխաբանեալ om. B || 14 հաչրն] հաչր վանացն B.

était Nerklinois. Après la mort de son épouse, il ne lui restait qu'une fille du nom de Marie. Le père lui dit : « Je te marierai, je te donnerai tout ce que je possède et je me retirerai au couvent pour songer au salut de mon âme. » Marie lui répondit : « Est-ce que tu sauveras ton âme, en perdant la mienne? » Il lui dit : « Et que puis-je faire désormais de toi? » Marie lui répondit : * « Conduis-moi au couvent avec toi. » Son père lui dit : « Com-

* A fol. 181
v° b.

ment serait-ce possible, car tu es une femme, et moi je me retire dans un couvent d'hommes? » Marie répondit : « Rase-moi la tête et mets-moi des vêtements d'homme; Dieu me gardera, car Il garde ceux qui espèrent en lui. » Ses propos plurent à son père; il fit comme elle avait dit et distribua ses biens aux pauvres. Puis, ayant pris sa fille habillée de vêtements d'homme, il se rendit au couvent des hommes, offrit une somme d'argent, et tous deux furent admis comme religieux. Nerklinois fut appelé Eugène, et Marie fut appelée Marin (*Marinos*). Marin progressa et s'exerça dans la vie ascétique.

Cinq ans après, son père mourut, après une vie agréable à Dieu. Marin, de jour en jour, progressait dans l'ascétisme. Les religieux pourtant s'étonnaient de ne pas voir sa barbe pousser et ils se disaient : « C'est un eunuque, car il a la voix fluette. » Le prieur disait : « Non, mais cela provient du dur ascétisme. » Marin était prompt à la parole, alerte au service du couvent, obéissant envers tous, courageux, sans jamais se plaindre du travail.

Եւ ի ծիսոմ սուր ստորեաց հայր վանացն զՄարինոս եւ այլ երեք եղբարք կրօնասորք ի բան կարեաց . եւ երթեալ ի ճանապարհին լըջավանեցան ի պանդոկի ծի, եւ հանգեան զլիչերն անդ : Եւ ընդ սաստօտն չարուցեալ զնոյլին ուր առաքեցան եւ գործան ի վանսն :

* A fol. 182
r^o 31.

Եւ չաչնձ զիչերին լըջեալ ի պանդոկին գորական ծի եւ ' ննջեաց ընդ գուտորն պանդոկապետին եւ չրացայ : Եւ չորժամ զիսոց հայրն խոշտանկէր զնա խոստովանեալ թէ, ով ննջեաց ընդ նա : Եւ նա ասէ . Մանկոպոյն արեգոյն որ Մարինոսն կոչի :

Եւ չարուցեալ վարկապակի պանդոկապետն զնոց ի վանսն, եւ բարկութեամբ թշնամանէր զհայրն եւ գարեգոյնն՝ պիղծա եւ բրխատոտխարիչս կոչէր եւ պուռնիկս : Ես, հայրն . Զինչ եղև քեզ չար ի մէնջ որ այլչափ թշնամանօք անարդես զմեզ, զի թէ, պէտ եւ ես մեղաւոր եմ՝ այլ կրօնասորքս իմ հաճոյական ծառայք Աստուծոյ են :

Եսէ պանդոկապետն . Ուր իցէ խարերոյն Մարինոս որ լըջավանեցաւ առ իս եւ սովականեալ չրացայ զգուտորն իմ, եւ արար զիս նախատինս զրացեաց լմոց : Եւ սաժամոյն չուղարկեալ հայրն ի բան զՄարինոս, ասէ . Յորժամ եկեսցէ վանեցից եւ հանից ի վանոցս : Եւ գործաւ պանդոկապետն ի տուն իւր :

Եւ եկեալ Մարինոս ի վանսն՝ ասէ զնա հայրն . ննջեցեր ընդ գուտար պանդոկա-

1 եղբարք] չեղբարքն B * 6 հայրն] պանդոկապետն B || 7 կոչի] անուանի B || 12 պանդոկապետն om. B || 13 գրացեաց] սիրեկաց B.

Un jour, le prieur du couvent envoya Marin avec trois autres frères religieux pour une commission urgente. Chemin faisant, ils descendirent dans une auberge et s'y reposèrent la nuit. Le lendemain matin, ils en repartirent pour se rendre où ils devaient aller et retournèrent au couvent.

* A fol. 182
r^o 31.

Cette nuit-là, un soldat étant descendu à l'auberge * avait couché avec la fille de l'aubergiste et l'avait rendue enceinte. Lorsque son père l'apprit, il la tortura pour lui faire avouer qui avait couché avec elle. Elle répondit : « Le plus jeune des religieux, qui s'appelle Marin. »

L'aubergiste prit aussitôt le chemin du couvent, se mit à insulter avec colère le prieur et les religieux, les appelant des gens ignobles, qui trompent le Christ, des fornicateurs. Le prieur lui répondit : « Quel mal t'avons-nous fait pour que tu nous insultes si grossièrement? Bien que, moi, je sois un pécheur, mes religieux sont des serviteurs agréables à Dieu. »

L'aubergiste lui répondit : « Où est le faux Marin, qui est descendu chez moi, a violenté ma fille et l'a rendue enceinte, en me faisant la risée de mes voisins? » Le prieur envoya aussitôt chercher Marin et dit (à l'homme) : « Lorsqu'il sera arrivé, je le ferai battre et je le renverrai du couvent. » L'aubergiste retourna à sa maison.

Marin étant arrivé au couvent, le prieur lui dit : « Tu as couché avec la

պետին, եւ արարեր զմեզ աչպն եւ նախատինս ամենայն փանարէից եւ կրօնաւորաց :
 Եւ Մարինոս ընթացաւ անկաւ շտա չօրն եւ ասէ . Մեկայ եւ չար գործեցի, արսն զիս
 արժանի տարչխարութեան : Եւ հայրն դանեաց զՄարինոս եւ եհան ի վանայն : Եւ
 նորա երթեալ նստաւ ի վերայ վիմի ընդդէմ դրան վանայն, եւ արտասուալցի ճգնու-
 5 թեամբ կատարէր գաղթն իւր : Եւ երթեալ եղբարցն շինեցին ի վերայ վիմին նմա
 խուղ :

* A fol. 182
r. b.

Եւ չորժամ ճնաւ կինն ասեալ պանդոկապետին զճանուկն տարաւ ի վանն . եւ
 ասեալ զՄարինոս արտաբոյ վանայն ընկէց զաղայն ի գոյ նորա եւ ասէ . Եւ
 4 գորդից բո գոր չարեօք սերմանեցեր եւ սնն իբրեւ զչար ծառայ : Եւ ինքն դարձաւ ի
 10 տուն իւր :

Իսկ Մարինոս ասեալ զտղայն տանէր ի կանաչս եւ տալին ստինս : Եւ չորժամ
 ելել տարոյ ծիւց ձկրտեաց զնա եւ անուանեաց Սերապիոն . եւ չաչնձհեալ խաշանց
 կաթն ջամբեցուցանէր, եւ աչպէս զերիս ամս սնուցանէր զճանուկն :

Եւ ժողովեալ կրօնաւորացն ասեն յհայրն . Եթէ Մարինոս ոչ ծայէ ի վանս մեր
 15 ամենեքեան կրաննձր : Եւ չարուցեալ հայրն զնաց առ Մարինոս եւ ասէ . Աչ էիր
 արժանի ծտանել ի վանս, ալ վասն աղաչանաց եղբարցն մուտ ի վանն : Եւ

2 գործեցի] իբրեւ զծի ի ձեղաւոր ծարդկանէ *add.* B 14 ասեն յհայրն] առ հայրն ասեն
 B — ծայէ] ծտանիցէ B 16 ճնաւ ի վանս] ճնաւ յեկեղեցին B.

filie de l'aubergiste et tu nous as fait devenir un objet de dérision et d'insultes
 pour tous les couvents et les religieux! » Marin s'empressa de tomber aux
 pieds du prieur et dit : « Pardon, j'ai commis le mal, rends-moi digne de la
 pénitence. » Le prieur frappa Marin et le chassa du monastère. Il sortit s'as-
 seoir sur une pierre en face de la porte du couvent et fit ses prières * avec
 1 larmes et plein d'ascétisme. Les frères vinrent lui construire une cellule au-
 dessus de la pierre.

* A fol. 182
r. b.

Lorsque la femme eut enfanté, l'aubergiste prit l'enfant et le porta au cou-
 vent, et apercevant Marin hors du couvent, il jeta l'enfant dans son giron, en
 disant : « Prends ton fils que tu as semé dans le mal, nourris-le comme un
 mauvais serviteur. » Puis il retourna à sa maison.

Alors Marin prit l'enfant, et il le porta chez des femmes qui lui don-
 nèrent le sein. Lorsqu'il eut un an, il le baptisa et le nomma Sérapion. Dès
 lors il le nourrissait avec du lait de brebis; il nourrit ainsi l'enfant pendant
 trois ans.

Les religieux s'étant rassemblés dirent au prieur : « Si Marinus ne rentre
 pas au couvent, nous en sortirons tous. » Le prieur alla trouver Marin et lui
 dit : « Tu n'étais pas digne d'entrer dans le couvent, mais sur les prières des
 frères, entre dans le couvent. » Marin se refusait en disant : « Laissez-moi.

Մարինոս ոչ կամէր, եւ ասէր. Թո՛ղ տուք ինձ զի չեմ արժանի : Եւ բռնադատեցին զնա եւ մուծին ի վանան, եւ ետան նմա զանարգ եւ զճանր ճառաջութիւն վանացն . եւ նա չօճարտիւնամբ եւ բարի կրօնօք կատարէր, սնուցանէր եւ զմանակն :

Եւ ի ծիսած զլէզերի տեսանէ չանուրջս աչք մի լուսաւոր որ ասէր. Եկեաջիր ի հանդիսան ըսչ, եւ ապեա զգտակն զոր ցանկացար : Եւ երթեալ ի խուցն իւր որ ի վեմին՝ ատանկեաց զհային իւր առ Ատուած Փետրուարի ժԻ : Եւ ոչ զխտային մինչեւ լայր պատանեակն . բայցին զպոտն՝ եւ տեսին զերանելին վախճանեալ :

* A fol. 182
v^o 3.

Եւ երթեալ պատմեցին հարն, եւ նա ասէ. Աչ բարխոր արբաշխարեաց, եւ անարժան եմուս լեկեկեցին . եւ հրամայեաց թաղել զնա : Եւ երթեալ եղբարցն զի պատեսցեն զնա որպէս օրէն էր կրօնաւորաց, եւ տեսին զի էր կին, եւ չորացեալ էին սաղնքն որպէս խոխի : Զարհուրեցան չոքմ եւ ընթացեալ լայրով առ հայրն եւ ասեն . Մեղար Ատուածոջ եւ անկար ի փորձութիւն, ընկեցեր եւ զմեղ :

Եւ նա ասէ. Եւ զինչ է որպեակր : Եւ նորա ասեն. Մարինոս կին մարդ է : Եւ ընթացեալ հայրն կոծէր զինքն եւ ձայեր զալին իւր ի վերայ մարմնոյն եւ զիրկս արկեալ ասէր. Թաղեցէր եւ զիս ընդ ալախնոցա Քրիստոսի, զի զոր ինչ ես գործեցի :

6 Փետրուարի ժԻ] եւ Մեհեկի ? add. B || 7 բայցին] բացեալ B || 8 երթեալ] զնացեալ B || 9 պատեսցեն] դասեցեն B || 11 ընթացեալ] ընթացան B || 14 հայրն] մեծաւ հասաճամբ add. B.

car je ne suis pas digne. » Mais on l'obligea de rentrer au couvent; on lui donna à (faire) les besognes les plus répugnantes et les plus lourdes du couvent; et il les accomplissait avec joie et bonne volonté, en même temps qu'il nourrissait l'enfant.

Une nuit, il vit dans son rêve un homme lumineux, qui lui disait : « Tu viendras trouver ton repos et tu recevras la couronne à laquelle tu aspirais. » Étant entré dans la cellule (qui avait été construite) pour lui sur la pierre, il rendit son âme à Dieu, le 12 février. On ne s'en aperçut point jusqu'à ce qu'on eut entendu les cris de l'enfant, on ouvrit la porte * et on trouva le bienheureux décédé.

* A fol. 182
v^o 3.

On alla avertir le prieur, qui dit : « Il n'a pas fait une bonne pénitence, et il est rentré indignement à l'église. » Il donna l'ordre de l'enterrer. Les frères allèrent pour l'ensevelir comme il est de coutume chez les religieux, mais ils s'aperçurent que c'était une femme, ses seins étaient desséchés comme des brindilles sèches. Ils en furent épouvantés, accoururent en pleurant auprès du prieur et dirent : « Tu as péché contre Dieu, tu t'es laissé tomber en tentation, et tu nous y as fait tomber. »

Il leur répondit : « Qu'y a-t-il donc, mes fils ? » Ils lui dirent : « Marin est une femme. » Le prieur accourut, se frappa la poitrine, s'arracha les cheveux à la vue du corps et l'embrassa, en disant : « Enterrez-moi avec la

ընդ սա՛ թողութեան շեմ արժանի : Եւ ժողովեցան բազմութիւն բաշտնայլց եւ կրօնաւորաց ի թաղումն ձե՛ծ ձգնուորին Քրիստոսի : Եւ ձինչդեռ աշխարհէր հոգին ի վերայ դադարացն՝ չարուցեալ Մարինոս կանգնեաց զզբալս իւր հոգի ոչ ունեւալ . կալեալ զաջոջ ձեւանէ հօրն համբուրեաց, եւ զարձեալ ելլիւ զզբալսն : Եւ սոգա թաղեցին զնա սողմուխը եւ օրհնութեամբ :

Եւ յեօ երկց աւուրց զուսար պանդոկապետին այսաշարեցաւ, եւ ուտէր զժարմինն իւր, եւ հերարձակ երթեալ անկառ սոսաջլի գերեզմանին, եւ խոստովանէր զձեցօ իւր թէ՛ սրպէս զբարեաց զաղախինն Քրիստոսի . եւ սա՛ ժամացն բժշկեցաւ :

Իսկ ճանուկն Աերապիոն՝ վարմեցաւ եւ եղև կրօնաւոր ընախր, որ եւ հայր * A fol. 182
A b

Յայժմ աւուր տօն է Յակոբայ Աբիկայ Տեառն եղբոր, որդոյն Յովսեփայ սատուածաճօր :

Մեհէկի է եւ Փետրուարի ԺԳ : Վարբ երանելոյն Մարտինոսի կրօնաօրի :

Ճառայն Աստուծոյ Մարտինոս էր ի Կեսարիոյ Պապեստինացոց . եւ չորձամ եղև ութնետասն ամաց եթող զձեռոյն եւ եղև կրօնաւոր : Գնաց ի բեառն եւ բնակեցաւ

2-4 ի թաղումն . . . ելլիւ զզբալսն *om.* B || 7 գերեզմանին] սրբոյն *add.* B.

13 Վարբ . . . կրօնաւորի] Նախաստեակ բառաստեայ Գարսեանն Քրիստոսի Աստուծոյ ձեռոյ յերեսողէ՛ծ ի սա՛ճարն : Եւ վարբ սուրբ ձգնուոր հօրն ձեռոյ Մարտինոսի կրօնաօրի եւ երկու կանանց B || 14 Մարտինոյ] Մարտինոս B — Պապեստինացոց] Պապեստինեայ B.

servante du Christ, car je ne suis pas digne de pardon après tout ce que je lui ai fait. » Une multitude de prêtres et de religieux s’assembla pour l’inhumation du grand ascète du Christ. Pendant que le prieur sanglotait sur le cercueil, Marin se dressa, souleva sa tête inanimée, prit la main droite du prieur et la baisa, puis laissa retomber sa tête. On l’inhuma ensuite avec des psalmodies et des bénédictions.

Trois jours après, la fille de l’aubergiste fut possédée du démon; elle se mordait la chair, et les cheveux en désordre, elle vint se jeter devant la tombe, et confessa le péché qu’elle avait commis en calomniant la servante du Christ. Elle fut aussitôt guérie.

Le jeune Sérapion * grandit et devint un excellent religieux, qui fut digne * A fol. 183
A b

En ce jour, fête de Jacques d’Alphée, frère du Seigneur, fils de Joseph, le père du Seigneur.

7 MÈHÉKI, 13 Février.

Vie du bienheureux moine Martin.

Le serviteur de Dieu, Martin, était de Césarée de Palestine. Lorsqu’il eut atteint ses dix-huit ans, il quitta ses parents et se fit moine. Il se rendit à la

յաջրի միում ամս հնկետասան, եւ խատակրոն ձգնութեամբն շնորհեցաւ նմա չԱստուծոյ բժշկութեան շնորհ եւ բժշկէր աղօթիւք զամենայն ցաւ հիւանդաց :

Իսկ բարխառեացն սատանայ բազում փորձութիւնս չարուցանէր ի վերայ նորա : Եւ ի միում աւուր մինչդեռ աղօթէր, երեւեցաւ սատանայ ի կերպարանս վեշապի, եւ կամէր կործանել զայն չորում բնակէր, եւ աղօթեալ երանելոյն՝ ամօթալից անչատ լինէր : Եւ զարձեալ ի միւս ալլ աւուր՝ եղև ի կերպարանս երխատարղի եւ սպառնայր կորուսանել զնա : Եւ զկին մի պունիկ չարոյց ի գայթակղութիւն նմա . որոյ առեալ հանդերձս մեծաղինս եւ ոսկի պարպարանք եղիր չաման, եւ ինքն պատուատուն եւ ապրատագրեալ լեալ՝ ի զիշերի զնայ մերձ չայրն, եւ ապագակէր . Սկորմեաց ինձ ծառայ Աստուծոյ՝ քանզի մորթեցայ ի ձանապարհէն, եւ զազանք շուրջ պատեալ կամին ուտել զիս : Եւ նորա չարուցեալ եմոյձ զկինն չայրն, եւ ետ նմա արմաւս եւ ջուր, եւ ինքն եմուտ ի ներքսագոյն այրն : Եւ կինն եհան չամանէն զպարզսն՝ զկեցաւ եւ հառաւ զարպարեալ :

Եւ ընդ առաւօտն ելեալ երանելոյն՝ ետես զկինն չայլ կերպս, կարծեաց երթ զիւտան երեւմունք են հարցանէր . Սկ իցես զու, կամ ուտտի, եւ վասն որոյ եկիր : Ատ կինն . Էուսայ զբէն եւ ցանկացայ բեղ, եւ եկի զի ամուսնացայց բեղ : Եւ սկսաւ

1 շնորհեցաւ նմա] շնորհս էաւ B || 2 բժշկութեան շնորհս om. B || 4-7 եւ ի միում աւուր . . . կորուսանել զնա] եւ նա աղօթիւք չաղթէր ամենայնի B || 14 կերպր] կերպարանս B.

montagne, vécut dans une grotte pendant quinze ans, et par un ascétisme sévère il reçut de Dieu le don de guérison : il guérissait par ses prières tous les maux des infirmes.

Le démon, ennemi du bien, suscita bien des tentations contre lui. Un jour, tandis qu'il priait, le démon lui apparut sous les formes d'un dragon, cherchant à démolir la grotte qu'il habitait. Le bienheureux pria et le (démon) disparut honteusement. Un autre jour, il apparut sous les formes d'un jeune homme, qui menaçait de le faire périr. Il excita aussi une prostituée, afin qu'elle le scandalisât; celle-ci donc, ayant pris des vêtements riches et des bijoux d'or enveloppés dans un paquet, tandis qu'elle se revêtait d'habits déchirés et pauvres, se rendit la nuit près de la grotte en criant : « Aie pitié de moi, serviteur de Dieu; * car je me suis égarée hors de mon chemin, et les bêtes sauvages qui m'entourent veulent me dévorer. » Il se leva et fit entrer la femme dans la grotte, il lui offrit des dattes et de l'eau, et se retira lui-même dans la partie la plus reculée de la grotte. La femme sortit de son paquet tous ses atours, s'habilla et s'assit toute parée.

Le matin, le bienheureux, s'étant levé, aperçut la femme transformée: il crut à une apparition diabolique et demanda : « Qui es-tu? D'où viens-tu? Et pourquoi es-tu venue? » La femme répondit : « J'ai entendu (parler) de toi, je t'ai désiré et je suis venue pour me marier avec toi. » Et la femme commença

կինն ի զրոյ չիշեցուցանել նձա չնորայ եւ որ զկնի արգարոյն թէ արդէս կանայս
ուներով հաճոյ եղեն Աստուծոյ :

Ասէ Մարտինոս . Եւ զարդէս ասարիծք զի ոչ զոյ խմ եւ ոչինչ : Ասէ կինն . 'Իս զկայն
անցոյ զգիտարքս իմ, եւ տունս զեղեցիկս ունիմ, եւ ճառայս եւ ինչս բարուծս . եւ այլ
5 բանս պատրուականս խօսէր եւ զիրկս արկեալ համբուրէր եւ լանէր ընդ ճածուկ
ճարմինն եւ խօսէր ճածուկ բանս եւ զայցս՝ մինչեւ խախտեաց զայրն եւ հան չոհն
Աստուծոյ :

Եւ նա ասէ . Տեսից մի գուցէ եկեցէ որ չանկարճակի եւ գոցէ զմեզ ի մեզս : Եւ
եկեալ արտաքոյ աչրին կանգնեցաւ ի վերայ բարձր վիմի եւ նայէր ի ճանապարհս :
10 Եւ մինչդեռ զաչս աչքս եւ անկր ամէր՝ շրջեաց Աստուած զմիտս նորս զի մի կորկցէ
այնչափ վաստակ ճգնութեանն զոր * ի մանկութեանէ աշխատեցաւ . եւ սխտս լալ եւ
* A 61. 183
r b
ալօթել : Եւ իջեալ ի վիմէն եմուտ ի չայրն, եւ ժողովեաց խալի աչքեաց հրով եւ
ճտեալ եկաց ի վերայ ոտիցն ի մէջ հրոյն բոկ, եւ աչքեցաւ ամենայն ճարմինն իւր, եւ
ասէ ցանձն իւր . Տես Մարտինէ եթէ կարեա համբերել անշէջ հրոյն՝ մերձեցիր ի կինց :

15 Եւ տեսեալ կնսջն զոր արար Մարտինոս՝ զգջացաւ, եւ հանեալ զզարդն՝ ընկէց
ի հուրն եւ աչքեաց : Եւ կալեալ զոտից երանելոյն խոստովան եղեւ զմեզս իւր, եւ

4 անցոյ զգիտարքս իմ՝ ամուսնացիր ընդ իս B || 5-6 եւ զիրկս... եւ զայցս օտ. B ||
6 եհան Աստուծոյ՝ եւ յօժարեցոյց B || 16 աչքեաց՝ վաւեաց B — խոստովան եղեւ զմեզս իւր՝
խոստովանեցաւ լալով զանցանս իւր B.

à lui rappeler, d'après les (saintes) Écritures, comment Énoch et les autres
justes après lui, en prenant des femmes, se rendirent agréables à Dieu.

Martin répondit : « Comment vivrons-nous, puisque je ne possède abso-
lument rien ? » La femme dit : « Accomplis seulement mes désirs, car, moi, je
possède de belles maisons, des domestiques et beaucoup de biens. » Elle
ajouta d'autres propos trompeurs, et l'ayant pris dans ses bras, l'embrassait,
toucha les parties cachées de son corps, lui disait des paroles furtives, etc.,
au point qu'elle l'ébranla de la crainte de Dieu.

Il lui dit alors : « Je vais voir, de peur que quelqu'un ne survienne à l'im-
proviste et nous trouve dans le péché. » Étant sorti de la grotte, il monta sur
un rocher élevé et scruta la route. Tandis qu'il promenait son regard de-ci
de-là, Dieu lui retourna ses idées, de peur que ne se perdit tant de labeur
ascétique, auquel il s'était appliqué dès sa jeunesse, et il se mit à pleurer et
à prier. Il descendit du rocher, rentra dans la grotte, ramassa des herbes
sèches, y mit le feu, et se plaça debout les pieds nus au milieu des flammes, et
tandis que tout son corps brûlait, il se disait à lui-même : « Regarde, Martin :
si tu peux résister au feu éternel, approche de cette femme. »

Voyant ce que Martin avait fait, la femme eut un remords, et se dépoüillant
de ses ornements, elle les jeta dans le feu et les brûla. Puis, saisissant les

տխտակաց որ ոչ դարձցի ի ստան իւր՝ այլ ուր եւ կամակցի կեցուցէ զհօպին իւր : Եւ նա չարարկեաց զնա ի վանս ճգնաւոր կանանց . եւ անց դարարեալ աստուածահաճոց վարուր եւ մեծաւ ճգնութեամբ ամս հնգետասան՝ հանգեաւ արդարացեալ շնորհօքն Կառուծոյ, որ եւ ի գերեզման նորա բազում նշանք լինին ի ներկաւս եւ ի հիւանդս :

Իսկ երանկերչն Մարտիանեաց յետ եօթն ամսոց վերք անձինն հրայրեացքն 5 պղծագան . եւ երկեաւ անց դարարել ի լերինն՝ զի մի դարձեալ փորձեցէ զնա աստանայ, եւ ստէ . Ինացից յանգլխի սեղի ուր անհնարին իցէ ճարդոյ գալ առ իս :

Եւ երկնուլ ի ճովեղրն ելիտ նաւափոր մի, հարցանէր եթէ իցէ՞ փոքր կղզի ի մէջ ճովուն անրեակ : Կտէ նաւափորն . է վէճ սուր եւ անջուր՝ առուր միոյ հետի ի ցամարէ : Եւ սղաչեաց զնաւափորն, եւ առեալ ի նաւն տարաւ զնա ի վէմն եւ ելեալ ի նաւէն 10 նասաւ ի վերայ վիճին, եւ ստէ . Ես անց աստի ոչ գնացից եւ պատուիրեաց * նմա երկցս անգամ ի տարւոջն տանել նմա հոց եւ ջուր : Եւ այնպէս Մարտիանոս առաւելապէս ճգնէր քան զասաջինն :

Եւ ոչ անց թուլ կո նմա աստանայ ի փորձանայ, այլ չորժամ շարժէր ճովն ի հոդմոց՝ երեւցուներ նմա զալիս ճովուն բարձր քան զինքն ի վերայ վիճին : Եւ այլ 15

1 իւր] նորա B || 2 չարարկեաց] յգեաց B || 7 գնացից] ելցից B || 14 — pag. [1077] 1. 3 այլ չորժամ... չորսոց աստանայ] եւ նա աբօթիւր գորանայր եւ համբերէր նեղութեանցն, եւ այնպէս եկաց ի վիճին ամս տասն B.

pieds du bienheureux, elle confessa ses péchés et promit de ne plus retourner à sa maison, mais de vivre là où il aurait décidé, pour le salut de son âme. (Martin) l'envoya au monastère des femmes ascètes, où elle mena une vie agréable à Dieu avec beaucoup d'ascétisme pendant quinze ans et reposa justifiée par les grâces de Dieu. Beaucoup de miracles ont lieu auprès de sa tombe en faveur des affligés et des malades.

Les plaies causées par la brûlure sur le corps du bienheureux Martin furent guéries après sept mois; il craignit alors de rester encore dans la montagne, de crainte que le démon le tentât de nouveau, et dit : « J'irai dans un endroit tel où il sera impossible à qui que ce soit de venir à moi. »

Il se rendit donc au bord de la mer, trouva un matelot, et lui demanda s'il n'y avait pas une petite île déserte au milieu de la mer. Le matelot lui répondit : « Il y a un rocher pointu et aride, à une journée de distance de la terre ferme. » Il pria le matelot, qui le prit dans sa barque et le conduisit au rocher. Ayant quitté la barque, il alla s'asseoir sur le rocher et dit : « Je ne m'éloignerai plus d'ici, » et il recommanda (au matelot) de lui apporter trois fois par an du pain et de l'eau. C'est ainsi que Martin s'appliqua à un ascétisme supérieur au premier.

Cependant, là non plus, le démon ne le laissa quitte de tentations; car lorsque la mer était soulevée par les vents (le démon) lui faisait apparaître les vagues de la mer plus hautes que lui au sommet du rocher. Il lui faisait voir

* A fol. 183
V. 3.

բազում երևածունս երևեցայանէր, եւ նա աղօթիւք զօրանայր եւ համբերէր նեղութեանցն . եւ այնպէս արարեալ ի վիճին զամս տասն :

5 Եւ ապա միւս եւս ալ փորձութիւնս չարոց տատանայ : Ի միում աւուր նա մի երթայր լի մարդով՝ արամբք եւ կանամբք, եւ պեկոճեալ ի հողմոց զարկաւ նաւն ի վէմն, եւ հերձաւ ի բազում մատունս, եւ ամենեքեան որք ի նաւին էին կորեան . բայց միայն աղջիկ մի մատաղ՝ կալեալ գաախտակ մի նաւին, մերձ էր ի խեղդել . եւ մերձ լեալ ի վէմն աղաղակէր . Ուրոմնա ինձ ծառայ Աստուծոյ, եւ մի թողուր զնս կորնչել : Եւ տեսեալ երանկուոյն զիտաց եթէ ի շարէն է փորձութիւնն, իջեալ ի ծոփն եհան զկիւնն, եւ տարեալ զհացն եւ զջուրն որ մնացեալ էր եցոյց նմա, եւ եթի, որչափ կերիցէ եւ արբցէ յաւուրն՝ մինչև եկեացէ նաւաւարն . Երկու ամիսք անցեալ են, եւ չետ երկուց ամսոց ալ զաւոյց է, սսէ, նաւաւարն, եւ հանցէ զքեզ ի ցամար :

10 Եւ տեսանէ զկիւնն մանուկ եւ զեղեցիկ եւ սսէ . Անհնարին է խոտոց եւ հրոց ի միասին կեալ . եւ չաղօթս կացեալ արտասուօր՝ ընկէց զինքն ի ծոփն : Եւ հրամանաւն Աստուծոյ երկու՝ զլիկնք բարձին զնա եւ հանին ի ցամարն . եւ եղեալ զճունկան * A fol. 183 v° b.
15 չերկիր՝ զօհացաւ զԱստուծոյ եւ սսէ ցինքեան . Զինչ արարից զն ոչ ի լերինն եւ ոչ ի

6 մերձ] մօտ B || 8 եթէ ի շարէն է փորձութիւնն] զփորձանա շարին B || 9 զկիւնն] զաղջիկն B || 14 երկու զլիկնք բարձին զնա] ալիք շարցն փարեցին գերանելին B || 15 ցինքեան] ցանձն իւր B .

encore d'autres apparitions, mais (Martin) se fortifiait par les prières et endurait les tribulations. Il vécut ainsi dix années sur le rocher.

Le démon lui suscita cependant une autre tentation. Un jour, passait un navire rempli de monde, hommes et femmes. Battu par les vents, le navire heurta le rocher et se brisa en un grand nombre de morceaux. Tous ceux qui se trouvaient dans le navire périrent à l'exception d'une toute jeune fille qui s'était cramponnée à une planche du navire et était sur le point de se noyer. Comme elle se trouvait près du rocher, elle criait : « Aie pitié de moi, serviteur de Dieu, et ne me laisse point périr. » Ce qu'ayant vu, le bienheureux comprit que c'était une tentation de l'esprit mauvais, il descendit à la mer, en retira la femme, lui apporta ce qui lui restait de pain et d'eau, le lui montra, en lui indiquant ce qu'elle devait manger et boire par jour jusqu'à l'arrivée du matelot. « Voilà déjà deux mois de passés ; d'ici deux mois, dit-il, le matelot reviendra et te déposera sur le rivage. »

Il vit que la femme était jeune et belle, et dit : « Il est impossible à l'herbe et au feu de vivre ensemble. » Et, s'étant mis à prier avec larmes, il se jeta à la mer. Par ordre de Dieu, deux * dauphins le soulevèrent et le déposèrent sur le rivage. (Martin) mit les genoux à terre, rendit grâces à Dieu et se dit à lui-même : « Que ferai-je, puisque le démon ne me laisse tranquille, ni

ճովու թող ևս ինձ աստանայ. լնւ է ինձ կատարել զհրաման Տեան. Եթէ
հարածեացն զձեզ ի քաղաքիս չայսմիկ՝ փախիջիք ի ճիւսն :

Եւ զայս ասացեալ սկսու փախչել ևւ ասել . Փախիր, Մարտիանէ, զի ճի հասցէ
բեզ փարձաթիւն : Փախիր Մարտիանէ, ճի կացցես ի տեղոջ զի ճի ըմբռնեցիս ի
հաղբս որսողին : Եւ այնպէս փախստի կատարեալ զժամանակս կենաց իւրոց՝ ոչ ինչ 5
բաւնարով ինքեան ոչ հաց եւ ոչ գաւազան. ևւ յորժամ լսէր զբարեպաշտ ևւ
զերկիւզած ձարոյ՝ առ նա հանդէբ ժամ ճի կամ զիշերի կամ ցերեկի : Եւ զերկո-
տասան ամ փախստական լեալ հարածէր զանձն իւր որպէս թէ՛ որ թշնամի զհետ
ընթանայ :

Եւ ընդ բազում քաղաքս անցեալ զնաց չԱթէնս, ևւ երեւեցոյց Աստուած եպիս- 10
կոպոսին զգալուստ ևւ զճաշ երանելոյն : Եւ ճտեալ չեկեղեցին աղթեաց ևւ զիտաց
զճաշ իւր, ևւ անկեալ ի վերայ ճիւղ աթոռոյ եկեղեցոյն, ևւ աղաչեաց զսպասաւոր
եկեղեցոյն կաշիւ առ ինքն զեպիսկոպոսն : Եւ նա երթեալ ասէ . Այրուաջ արեգա ճի
անկեալ ի վերայ աթոռոյ ասէ . Կաշեցէք առ իս զեպիսկոպոսն : Եւ չիշեաց զբրայն 15
զոր ետես եպիսկոպոսն ևւ ասէ . Այրուաջ դնւ ես՝ այլ նա ճշմարիտ ճաւայ՝ Աստուծոյ
է. ևւ փութանակի զնաց առ նա :

* A fol. 184
r° 3.

3 զի ճի հասցէ բեզ փարձաթիւն om. B || 12 անկեալ] անկաւ. B || 13-14 ևւ նա
երթեալ . . . զեպիսկոպոսն om. B.

à la montagne, ni à la mer? Mieux vaut accomplir les ordres du Seigneur :
Lorsqu'on vous poursuivra dans une ville, fuyez dans une autre ¹. »

Ce disant, il se mit à fuir, en répétant : « Sauve-toi, Martin, pour que la
tentation ne t'atteigne pas. Sauve-toi, Martin, ne reste pas dans un endroit
pour que tu ne sois pas pris dans les filets du chasseur. » Il passa ainsi les
jours de sa vie en vagabond, sans se munir de rien, ni de pain, ni de bâton.
Lorsqu'il entendait parler d'un homme pieux et craignant Dieu, il se reposait
une heure auprès de lui, soit de nuit soit de jour. Il remplit douze années de
cette (vie) errante, se persécutant lui-même, comme si un ennemi lui courait
après.

Après avoir traversé de nombreuses villes, le bienheureux se rendit à
Athènes, où Dieu avait révélé à l'évêque son arrivée et sa mort. Il pénétra
dans l'église, pria et connut l'heure de sa mort; il se laissa tomber sur un
siège de l'église, pria le ministre de l'église de faire venir l'évêque. (Le des-
servant) alla dire : « Un moine fou tombé sur un siège dit : Appelez à moi
l'évêque. » L'évêque se souvint du rêve qu'il avait eu et dit : « C'est toi
qui es fou, car celui-là est un vrai serviteur ² de Dieu. » Et il s'empressa
d'aller le trouver.

* A fol. 185
r° 3.

1 Matth., x, 23.

Եւ Մարտիրոսն կանգնել եւ զնալ առաջի ոչ կարաց, ալլ զձեռս համբարձեալ
 ետ զողջոյնն, եւ ասէ ցեպիսկոպոսն. Օրհնես զիւ տէր, եւ յանձնես զիւ Աստուծոյ
 քանզի յոյժ նուաղեալ է՞ : Եւ պատմեաց նմա զամենայն եղևարսն ի լերինն եւ ի
 ծովուն : Եւ եպիսկոպոսին աչքն լցան արտասուօք, անկաւ ի վերայ լանջաց նորա
 5 եւ ասէ. Մանաւանդ զու օրհնես զիւ հաչր սուրբ : Եւ նորա տարածեալ զձեռս իւր
 յերկինս ասէ. Տէր Յիսուս Քրիստոս ի ձեռս քո յանձն առնե՞մ զհոգի իմ : Եւ գոցս
 ստացեալ՝ յապեալ երեսօք աւանկեաց զհոգին իւր առ Աստուած ի Փետրուարի ժԳ :

Իսկ կինն որ ի ծովու վիժին մնաց՝ համբերեաց զերկու ամիսն. եւ յորժամ զնաց
 նաւավարն հացոյն եւ ջրոյն, ետես զկինն եւ երկեաւ, եւ սկսաւ վարել զնաւն յետս :
 10 Եւ կինն ձայնէր. Մի երկնչիւր տէր իմ եւ եղբայր, եկեա՛ջիւր եւ պատմեցից քեզ զեղևալ
 գործն, զի ես եմ քրիստոնեաց :

Եւ յորժամ ծօռեցաւ, եհարց նաւապետն եթէ. Ո՞ր լոցէ արեղայն որ ի վիժից էր :
 Եւ կինն պատմեաց նմա զամենայն եղևարսն : Եւ սկսաւ նաւավարն լալ, եւ ասէ ցկինն.
 Էջ ի վիժէզ եւ մ՛նաւ ի նաւս եւ հանից զքեզ ի ցամաք, եւ երթիցես ի տուն քո եւ
 15 յազգականս քո :

Ասէ կինն. Մի տէր իմ, մի հաներ զիւ ի վիժէս, ալլ արձ առ իս ողորմութիւն, եւ

7 Փետրուարի ժԳ] եւ Մեհեկի Է add. B || 11 եւ եմ] եւ կին եմ B || 12 վիժից էր] եւ
 զինչ եղեւ ասն ինձ add. B.

Martin ne put se redresser et aller au-devant (de l'évêque), mais il leva les
 mains, donna le salut et dit à l'évêque : « Bénis-moi, seigneur, et recom-
 mande-moi à Dieu, car je me sens très faible. » Et il lui raconta tout ce qui
 s'était passé à la montagne et à la mer. Les yeux de l'évêque se remplirent
 de larmes, il se pencha sur la poitrine (de Martin) et dit : « C'est plutôt à toi,
 père saint, de me bénir. » (Le bienheureux) étendit ses bras au ciel et dit :
 « Seigneur Jésus-Christ, je remets mon âme entre tes mains. » Ce disant, d'un
 visage souriant il rendit son âme à Dieu, le 13 février.

Quant à la femme qui était restée sur le rocher au milieu de la mer, elle
 attendit deux mois, et lorsque le matelot s'y rendit avec du pain et de l'eau.
 en y apercevant la femme, il eut peur et se mit à faire marcher la barque en
 arrière. Mais la femme cria : « Ne crains pas, mon seigneur et frère, viens et
 je te raconterai ce qui s'est passé, car je suis chrétienne. »

Lorsqu'il se fut approché, le matelot demanda : « Où est le moine qui
 vivait sur le rocher? » La femme lui raconta tout ce qui s'était passé. Le
 batelier se mit à pleurer et dit à la femme : « Descends du rocher, prends place
 dans ma barque et je te déposerai sur le rivage, tu iras chez toi et auprès de
 tes parents.

La femme lui répondit : « Non, mon seigneur, ne me fais pas quitter le

զոր ինչ նմա բերելի՛ր՝ բեր եւ ինձ, եւ սձ առ իս զկին քո թէ ունիցիս, եւ արեղաչի խորգեղէն պարեգօտս եւ ծաղկէնս, եւ առցես զորս զգեցեալս եճ, եւ վարձս առցես ՅԱստուծոյ, զի առ Աստուած ճի է այր եւ կին :

Եւ զայս լուեալ նաւաւորին եւ տեսեալ զկնոջն փափարումն ասէ. Արարից որպէս ասացերդ, զու զորոցլիր եւ ճի երկնչիր, այլ հաստատուն կայ սրբիւ եւ ճտօք : 5
Եւ տուեալ նմա զհացն եւ զջուրն զարձառ ի սուն իւր, եւ սա զոր ինչ պատուիրեաց նմա եւ զկինն իւր եւ նաւեաց ի վէմն :

Եւ ելեալ կնոջն ողջոյն կտուն ճիճեանց եւ ձերկացեալ զկանացի աշխարհական զգեստն՝ զգեցաւ իբրեւ այր զխորդն եւ զմտգեղէնն . եւ պատուիրեաց նոցա զի տարցեն նմա աչճեմի եւ վուշ . Զի վաստակեցից, ասէ, եւ ճրի հայ ոչ կերացց : Եւ նորա երթեալ 10
արարին որպէս պատուիրեաց . եւ աչնպէս արարեալ կնոջն ի վիճին ի մէջ ճովուն ամս ութ մեծաւ ճգնութեամբ եւ սուարինի վարուք, եւ երկու ամսով չաւաջ քան զգնալ նաւաւորին՝ հանգեաւ ազջիկն խաղաղութեամբ ի Վրիստոս :

Եւ ի կատարել երկուց ամսոյն զնոց նաւաւորն կնան ի վիճին, եւ գտին զերանելին մեւեալ որպէս կենդանի ի քուն, ունելով ընդ ինրեան զհացն եւ զջուրն : 15
Տեսին եւ լացին ուժգին, եւ ազջունեալ՝ զմարձինն լըջուցին ի նաւն եւ տարան ի

* A fol. 187
v. 31.

2 զգեցեալս եճ] եւ զգեցուցէ ինձ զխորդն եւ զմտգեղէնն *add.* B || 16 տեսին *om.* B
— տարան] ելին B.

rocher, mais fais-moi la charité de m'apporter ce que tu lui apportais, amène-moi ta femme si tu en as une, et une robe monastique, une tunique et un vêtement de poil et tu reprendras les effets que je porte et tu seras récompensé par Dieu, car devant Dieu l'homme et la femme ne font qu'un. »

Le batelier, après avoir écouté et vu les vœux de la femme, lui dit : « Je ferai comme tu viens de dire, prends courage et ne crains rien, sois ferme de cœur et d'esprit. » Il lui donna le pain et l'eau et retourna à sa maison, il prit ce qu'on lui avait recommandé et sa femme et s'embarqua pour le rocher.

Sa femme débarqua, (les deux femmes) se saluèrent mutuellement; et puis (la solitaire) s'étant dépouillée des vêtements féminins mondains, se revêtit comme un homme de la bure et du vêtement de poil. Elle leur recommanda de lui apporter (du poil) de chèvre et du chanvre, « pour que je travaille, dit-elle, et ne mange point du pain gratuitement ». Ils partirent et firent ce qu'elle leur avait recommandé. Cette femme vécut sur le rocher au milieu de la mer huit années en grand ascétisme et d'une vie vertueuse et deux mois avant l'arrivée du batelier la jeune fille reposa en paix dans le Christ.

A la fin des deux mois, le batelier vint au rocher accompagné de sa femme; ils y trouvèrent la bienheureuse défunte comme une vivante dans le sommeil, ayant auprès d'elle le pain et l'eau. A cette vue ils versèrent des larmes amères, et baisant le corps, ils le descendirent dans la barque, le condui-

* A fol. 187
v. 31.

ցամար ի քաղաքն Կեսարիա Պաղեստինեայ, եւ պատմեցին եպիսկոպոսին զամենայն եղեպան : Եւ ձեճաւ պատուով եւ երգօք հոգեւորօք թաղեցին ի նշանուօր տեղի . եւ բազում նշանք լինէին ի նեղեպս եւ ի հիւանդս :

Յայսմ առօր տօն է առաքելոցն Մատթիեայ, որ փոխանակ Յուդայի համարեցաւ :

5 Մեհէկի Ը եւ Փետրուարի ԺԿ ։ Գալուստ Տեսուն բաւասնօրեայ ի տաճարն, բաւ Հայոց :

Յորժամ ճնաւ ըստ մարմնոց Յիսուս Դրիասոս ի Բեզզեհէճ ի սուրբ կուսէն Մարիամայ, չեա ութ առօր թրիատեայ զնա Յովսէփ, եւ ի ընուլ քառասուն առօր առեալ Յովսէփի զՄարիամ եւ զմանուկն, զոր անուանեայ ի թրիատութեանն Յիսուս, որպէս ասաց նճա հրեշտակն, զպէ չերուսաղէճ ի տաճարն ըստ որինացն յանգլման

10 առնել Տեսուն : Եւ երկր պատարագս զոչպս ասարակայ եւ երկուս ձագս պզտանեայ : Եւ ձերունի բահանայն Սիմէան որ էր ամաց երեք հարիւր եւ չխնից՝ կայր ի տաճարին, որ հրաման էր առեալ ի Հովոցն սրբոց ոչ տեսանել զմահ ձինչեւ տեսցէ զօճեալ Տեսուն : Կա առեալ ի զիրկս իւր զՅիսուս ասաց . Արդ արձակեմ զճառագս քո Տէր ըստ բանի քում ի խաղաղութիւն, զի տեսին աչք իմ զիրկութիւն քո, զոր

2 եղեպան] որպէս եղեւ B.

sirent à la terre ferme, à la ville de Césarée de Palestine, et racontèrent à l'évêque tout ce qui s'était passé. On l'enterra, avec de grands honneurs et des chants religieux, dans un endroit choisi, où de nombreux miracles eurent lieu sur les infirmes et les malades.

En ce jour, fête de l'apôtre Mathias, qui fut compté en remplacement de Judas.

8 MÈHÈKI, 14 Février.

Venue du Seigneur au Temple lorsqu'il eut quarante jours, selon les Arméniens.

Lorsque Jésus-Christ naquit selon la chair, à Bethléem, de la sainte vierge Marie, Joseph le fit circoncire huit jours après ; et lorsque les quarante jours furent accomplis, Joseph prit Marie et l'enfant, auquel il avait donné le nom de Jésus à la circoncision, ainsi que l'ange lui avait ordonné, et il vint au Temple à Jérusalem pour le présenter au Seigneur, selon la Loi. Il apporta pour offrir en sacrifice un couple de tourterelles et deux petits de colombes.

Or, le vieux prêtre Siméon, qui était âgé de trois cent cinquante ans et demeurait dans le Temple, avait reçu l'ordre de l'Esprit-Saint de ne point voir la mort jusqu'à ce qu'il eût vu l'oïnt du Seigneur. Il prit Jésus entre ses bras et dit : « C'est maintenant, Seigneur, que, selon votre parole, vous laissez votre serviteur s'en aller en paix, car mes yeux ont eu votre salut, que vous avez préparé

պատրաստեցէր առ աջն ամենայն ժողովրդոց, լոյս ի չաչտնութիւն հեթանոսաց եւ փառք
 * A fol 185
 v b. ժողովրդեան * ըսմ Բարաշէլի :

Եւ Էին զարմայեալ Յովսէփ եւ Մարիամ ի վերայ բանիցն Սիմէոնի : Եւ օրհնեաց
 Սիմէոն զՄարիամ եւ զՅովսէփ, եւ սատ զՄարիամ վասն մանկանն . Ահա սա կաց ի
 պրումն եւ ի կանգնումն լազմաց ի մէջ Բարաշէլի, եւ ի նշան հակառակութեան, եւ
 ընդ քս իսկ անձնդ անցցէ սուր, եւ չաչտնեցին ի բազում սրտից խորհուրդք : Եւ զայս
 սասցեալ վախճանեցաւ ձերն բազմամեայ ի տաճարին :

Եւ Աննա մարգարէուհի, զուսար Փանուէլը, չազգէ Ասերի, որ կացեալ էր ընդ
 սան խրոմ ամս եօթն, յետ կուսութեանն եւ էր ամաց ութսուն եւ չորից, որ ոչ
 մեկնէր ի տաճարէն զցազ եւ զցերէկ ալ կաջր պահօք եւ աղօթիւք . եւ սա ի նմին
 ժամս չարուցեալ զհանապք զԱսասուծոյ եւ խօսէր վասն մանկանն թէ . Սա է որդին
 Ասասուծոյ որ սասցին մարգարէքն, որ այժմ չաչտնեալ երեւեցաւ փրկիչ մեզ :

Եւ գնացին Մարիամ եւ Յովսէփ հանդերձ մանկամբն ի Նազարէթ, եւ անախ
 փութեան չեղիպատս՝ զի ձի սպանցէ Հերովդէս զմանուկն : Եւ կատարի սօն Տեառն-
 ընդասաջին Փետրուարի ԺԳ, ըստ Հաչոց եւ ըստ Յունաց :

*deant tous les peuples, pour être la lumière qui éclairera les nations et la gloire
 * A fol 185
 v b. de votre peuple d'Israël. »*

Joseph et Marie étaient dans l'admiration des choses que disait Siméon . Et Siméon bénit Marie et Joseph, et dit à Marie au sujet de l'enfant : « Cet enfant est un monde pour la ruine et le salut d'un grand nombre en Israël, et en signe de contradiction ; quant à toi, un glaive transpercera ton âme ; et ainsi seront révélées les pensées cachées dans le cœur d'un grand nombre ². » Après avoir dit cela le vieillard, rempli d'années, mourut dans le Temple.

La prophétesse Anne, fille de Phanael, de la tribu d'Aser, qui n'avait vécu, depuis sa virginité, que sept ans avec son mari, et était âgée de quatre-vingt-quatre ans, qui ne quittait point le Temple nuit et jour et servait dans le jeûne et dans la prière, elle aussi, survenant à cette heure, se mit à louer le Seigneur et à dire de l'enfant : « C'est le Fils de Dieu, dont ont parlé les prophètes, qui maintenant s'est révélé et nous est apparu pour nous sauver. »

Marie et Joseph se rendirent avec l'enfant à Nazareth et de là s'enfuirent en Égypte, pour qu'Hérode ne tuât pas l'enfant. La fête de la Présentation du Seigneur a lieu le 14 février, selon les Arméniens et les Grecs.

1. Luc, II, 28-32. — 2. Luc, II, 34-36.

Յայտձ առ ար վկայութիւնն Փաստեայ կուսին :

Ի ժամանակա Մարտիմիանոսի կուսարշա տրքալին ի քաղաքին Կիլիկիայ էր Փաստեայ քրիստոնէից զաւակ, եւ մնաց որբ երերատասն ամաց : Եւ եղև զբասա եւ պարկեշտ եւ պահօք եւ ալօթիւք ամբացուցանէր զկուսութիւնն, եւ ճառալիւրութեամբ լսէր սրբոց պատուիրանաց :

Կուսա թագաւորն վասն նորա եւ աւարեաց զամն ի ճեճ իշխանացն՝ սրաց * անուն * անուն * A fol. 18. v. էր Եւկլասիոս, ի Կիլիկիան քաղաքն առ կոչան Փաւստեա, եւ հրամայեաց նմա որ եթէ զաւանայ ի կուսան, տարցէ զնա պատուով եւ վաստ քա ինքն, ապա թէ ոչ խեղդեցէ զնա ի ճոզն :

Եւ երթևալ Եւկլասիոս ի Կիլիկիան, ետես զկոչան զնա եւս տղայ . կոչեաց առ ինքն եւ խրատ տալք ողորմանօք ուրանալ զՔրիստոս եւ պաշտել զկուսան : Եւ ասէ կոչան. Ես կոչր եւ խալ եւ համր աստուածս ոչ պաշտեմ, եւ հալք ունիմ չերկինս զՏէրն իմ Յիսուս Քրիստոս . եւ ոչ կարեմ թողուլ զնա եւ կորուսանել զհայրենի ժառանգութիւն իմ :

Եւ սկսաւ Եւկլասիոս սարսնալօք ահայուցանել զնա : Եւ նա ասէ. Մի

1 վկայութիւն] սրբա հույն *add.* B || 2 քաղաքին] քաղաքէն B || 3 քրիստոնէից] ճեճատանց *add.* B || 5 պատուիրանաց] եւ բանիւ եւ օրինակա ի բով գարձուցանէր զբարոճս յատուածպաշտութիւն *add.* B || 6 իշխանացն] որ բարձ էր կուց *add.* B || 10 տղայ] սկար B.

En ce jour, martyre de la vierge Fausta.

Aux jours de l'empereur impie Maximien, vivait, dans la ville de Cyzique, Fausta, fille de parents chrétiens, devenue orpheline à l'âge de treize ans. Elle était honnête et pudique, fortifiant sa virginité par les jeûnes et les prières, et accomplissait avec vigilance les saints commandements.

L'empereur, ayant entendu parler d'elle, envoya un des grands princes, dont le nom était Évilasius, à la ville de Cyzique auprès de la vierge Fausta, * A fol. 18. v. lui ayant ordonné que, si elle se convertissait aux idoles, il la lui conduisit avec honneurs et gloire, mais, dans le cas contraire, qu'il la noyât dans la mer.

Évilasius se rendit à Cyzique, vit que la vierge était encore une enfant, l'appela à lui et lui conseilla avec supplication de renier le Christ et d'adorer les idoles. La vierge lui répondit : « Je n'adore point des dieux aveugles, sourds et muets; j'ai pour père au ciel mon Seigneur Jésus-Christ : je ne peux point l'abandonner et perdre mon héritage paternel. »

Évilasius se mit à l'intimider par des menaces. Elle lui dit : « Ne me crois pas sotte; bien que par l'âge je sois une enfant, par le cœur et l'esprit je suis

համարիր զիս անիմաց, զի թէպէտ հաստիս արդայ եմ այլ սրաւ եւ ճտօք կատարեալ եմ : Եւ հրամայեաց Եւրխափոս եւ գերծին զամենայն հերս պիտոյն վասն նախատանաց ազջիանն, եւ ի կախագանին հարկանէին բրովբ : Եւ չանկարձակի եղև սրտառմն եւ կաշտակոնք եւ բագուծք այրեցան : Եւ երկեալ Եւրխափոս եւ ասէ ցիրչան . Ըստ ինձ ստոյգ վասն բո, տեսանեմ որ կախարչութիւն առեսս : Ասէ Փոտատեա . Սրպէս պատկեր ճարտոչ ոչ զգոչ տանջանաց, նոյնպէս եւ ճարմինս իմ ոչ վշտապիլ ի չարչարանացդ, վասն զի հօգիս իմ հաստատուն է առ Ըստուած :

* A fol. 185
r. b.

Եւ սպա բեւեռեցին զնա ի վաշտեաց տապան եւ սքոցեցին, եւ չոյժ աշխատեցան զահիճքն եւ խորտակեցան սրցքն, եւ ամենեւին վկային Քրիստոսի ոչ եղև խոյց : Անկեցին ի հօր եւ մնաց ամբողջ : Եւ ասէ . Եւրխափոս . Յոյժ զարհուրիմ ընդ սրանչիլի գործս բո : Եւ սկսաւ ապախինն Քրիստոսի պատմել նմա զաստուածային պատուիրանացն վարդապետութիւնն, եւ զարձայց զԵւրխափոս ի գիտութիւն ճշմարտութեան, եւ հրամայեաց սպատել զարբուհի կոչան ի տանջանաց :

10

Եւ ճի ի ճառայիցն Եւրխափոսի գնաց առ թագաւորն եւ աղբեցոյց նմա վասն բրխատենեաց լինելոյ տեսան իւրոյ : Եւ ասարեաց զեպարքոսն Մաքսիմիանոս ի կիզիկոն, եւ երթեալ հարցանէր ընդ Եւրխափոս . Միլ չարազրուխ, ճրպէս իշխեցեր թեթևեացոյցանել զսատուածան մեր, եւ լինել բրխատենեաց : Ասէ Եւրխափոս . Թէ

15

3 ի կախագանի] կախեալ B || 4 այրեցան] մնասեցան B || 7 չարչարանաց] տանջանաց B || 8 սքոցեցին] տանջեցին սրցիւք B || 8-9 եւ չոյժ... եղև խոյց om. B || 10 եւ մնաց ամբողջ] եւ խնամօքն Ըստուծոյ պահեցաւ կենդանի B || 14 Եւրխափոսի] Եւրխոսայ B.

adulte. » Évilasius ordonna de lui raser tous les cheveux de la tête, comme une injure à sa qualité de jeune fille, puis on la suspendit à une potence et on la frappa à coups de bâtons. Mais il se produisit subitement des coups de tonnerre et des éclairs, et de nombreuses personnes furent brûlées. Évilasius prit peur et dit à la vierge : « Parle-moi franchement de toi-même, car je vois que tu te sers de magie. » Fausta répondit : « De même que la statue d'un homme ne ressent pas les supplices, de même mon corps n'est pas affligé par tes tortures, car mon âme est ferme en Dieu. »

On la cloua ensuite dans un cercueil de bois et on la scia; les bourreaux se fatiguèrent beaucoup, les scies se brisèrent, mais la martyre du Christ n'eut aucune plaie. On la jeta dans les flammes, mais elle resta indemne. Évilasius dit : « Je suis épouvanté de tes actes admirables. » La servante du Christ se mit à lui parler de la doctrine des préceptes divins et convertit Évilasius à la science de la vérité. Il ordonna de délivrer la vierge sainte des tortures.

* A fol. 185
r. b.

Un des serviteurs d'Évilasius se rendit auprès de l'empereur et l'avertit que son maître était devenu chrétien. (L'empereur) envoya l'éparque Maximien à Cyzique, et celui-ci à son arrivée interrogea Évilasius : « O mauvaise tête, comment as-tu osé manquer de considération à nos dieux et te faire

և զու լուիցես Փաւստայ՝ փութով ծանաչես զԱստուած կենդանի, և լինիցիս երանելի :

5 Եւ հրամայեաց կախել զԵւլրատիս և սրով բերել զճարձինն և հրով այրել զխոցան : Եւ նորա զաչան չերկինս համբարձեալ արաչէր զԱստուած փրկիլ ի ամն-
 10 ջանացն : Եւ լուեալ սրբուհին Փաւստա զհայացա զԱստուծոյ, և ապօթեր փաննելրատի : Կոչեաց եպարբոն զՓաւստա և ասէ . 'Ով փորթիկ չարապրախ, սրբու իշխեցեր զայնպիսի մեծ իշխան թագաւորին և զաստուածոյ բաճանոյն կորուցիլ ի մէջ և ծառուցանել Աստուծոյն բոյ : Ասէ Փաւստա . Ակն ունիմ սա Աստուած սր և զբեղ իբրև զԵւլրատիս կոչէ ի զխոտութիւն ճշմարտութեան :

15 Ասէ եպարբոն : Մի համարիր զես իբրև զնա : Եւ հրամայեաց կախել զերանելի կոչան և բեւեռել զպճուռան պիպատէ . և նա պահեցաւ անարատ : Եւ տեսեալ եպարբոն՝ եթէ աչնչափ ամնջանքն ոչ չապօթեցին նմա, կոչեաց զգահիճան և ընկեցին * A 164. 153
 20 զերանելին ի մէջ սախիճուց և այլոց զապանաց, և ոչ մերձեցան ի նա, այլ մանաւանդ երկիր պապանէին և լիւրին գոտան : Եւ դարձեալ արկին զապօթինն Քրիստոսի ի
 15 տապակ եռացեալ ձիթով, և զԵւլրատիս ընդ նմա : Եւ չապօթելն սրբոյ կուսին՝ հուրն շիջաւ, և տապակն իբրև զսառն զուրտ եղև :

3 բերել] բերթել] B || 11-16 և նա պահեցաւ . . . զուրա եղև] և իջուցեալ ընկեցին ի մէջ զապանաց, և ոչ մերձեցան ի նա, և այսա արկին ի տապակ եռացեալ ձիթով և զԵւլրատիս ընդ նմա, և չապօթել սրբոյ կուսին՝ պահեցան կենդանի B.

chrétien? » Évylasius répondit : « Toi-même, si tu entendais Fausta, en hâte tu reconnaîtrais le Dieu vivant, et tu serais bienheureux. »

(L'éparque) ordonna de suspendre Évylasius, de lui taillader le corps avec un glaive et de lui brûler les plaies. Il éleva les yeux au ciel et pria Dieu de le délivrer des tortures. Sainte Fausta, en apprenant cela, rendit grâces à Dieu, et se mit à prier pour Évylasius. L'éparque fit appeler Fausta et lui dit : « O petite mauvaise tête, comment as-tu osé nous enlever un si grand prince de l'empereur et prêtre des dieux et l'offrir à ton Dieu? » Fausta répondit : « J'espère en Dieu, qu'il t'appellera toi aussi, comme Évylasius, à la science de la vérité. »

L'éparque lui dit : « Ne me crois pas comme lui. » Et il ordonna de suspendre la bienheureuse vierge et de lui clouer les chevilles à un arbre. Elle fut conservée intacte. L'éparque, voyant que tant de supplices ne l'avaient
 20 point vaincue, fit venir des bourreaux et leur fit jeter la bienheureuse au milieu de lions et d'autres fauves, qui ne s'en approchèrent point, mais plutôt l'adorèrent et léchèrent ses pieds. On jeta ensuite la servante du Christ dans une chaudière d'huile brûlante et Évylasius avec elle. Sur les prières de la vierge sainte le feu s'éteignit et la chaudière devint froide comme glace.

Եւ տեսեալ Մարտիրոսն եպարքոսն զքանչելին եւ հիացեալ աղաղակեաց
 մեծաձայն եւ ասէ. Լստուած որ դասեցեր զԵւրասիոս ընդ Փաւստեաց, զասաւորեան
 եւ զիս ընդ Երկոսեանն, եւ մի բարկանար եւ մի յիս սրահեր ինձ, որ այնչափ զուրբս
 քո չարչարեցի եւ զուրբ անուն քո բարկացուցի : Եւ եղև հնչին բազմութեան
 զուարթնայն երկնից, եւ լոյս մեծ ծագեաց : Եւ տեսեալ եպարքոսին զքանչելին
 սպարակեաց եւ ասէ. Ընկնլ զիս Տէր ընդ սուրբս քո : Եւ մերձեցաւ ի տապակն
 չորս մ էին Եւրասիոս եւ Փաւստեա, մերկացաւ եւ ասէ. Յանուն Հօր եւ Սրբոց եւ
 սուրբ Հօրոց. եւ արարեալ զինչան սրբոց խաչէն չինքեան՝ անկաւ ի մէջ տապակին :
 Եւ ասէ Փաւստեա ուրախանալով. Փոհանամ զքէն Քրիստոս որ լուար ալփնոյս
 քո, եւ արարեր զիս սրպէս որքի պոպարեր ի մէջ աչգեաց : Եւ ձայն եղև առ նա եւ
 ասէ. Եկալք որբեակր իմ, հանգրուք, զի կոչէ զձեզ հայրն ձեր երկնաւոր : Եւ չորժամ
 լուան զբարբառն զայն ի մէջ տապակին աւանդեցին զհողիս * իւրեանց առ Լստուած՝
 Փետրուարի ԺԿ :

* A fol. 18a
 A b.

Յաչամ աւուր հանգեաւ մեծ ճպնաւորն եւ սրանչերպորձն Օքսենտիոս չարգեպական
 լայի, կեցեալ ամս բազումս ի լերինն որ կոչի Սուր, սկսեալ զառաքինի վարս ի
 Փոքր Քէսպոսէ լիագաւորէն մինչեւ ի լիագաւորութիւնն մեծին Լեւոնի :

1 եւ հիացեալ om. B || 2 դասեցեր] զասաւորեցեր B || 7-9 եւ ասէ... ուրախանալով]
 եւ անկաւ ի մէջ տապակին, եւ չորս ուրախ եղև Փաւստեա եւ ասէ B || 10-12 եւ ձայն եղև...
 տապակին om. B || 12 աւանդեցին] երեքեան add. B || 14 Սուր] ծոս ի Քաղկեդոն add. B.

L'éparque Maximien, voyant les miracles, s'écria à haute voix, émerveillé,
 et dit : « Dieu, qui as classé Évylasius (au rang) de Fausta, place-moi aussi
 avec eux; ne te mets pas en colère et ne me garde point rancune pour avoir
 torturé à tel point tes saints et avoir irrité ton saint nom. » Il se fit entendre
 des chœurs de nombreuses milices célestes et une grande lumière jaillit.
 L'éparque, ayant vu ce miracle, s'écria : « Reçois-moi, Seigneur, parmi tes
 saints. » Il s'approcha de la chaudière dans laquelle se trouvaient Évylasius et
 Fausta, se déshabilla et dit : « Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit »,
 fit le signe de la sainte croix sur sa personne et se jeta dans la chaudière.
 Fausta dit avec joie : « Je te rends grâces, Christ, d'avoir exaucé ta servante
 et de m'avoir faite comme le cep fructifère de la vigne. » Une voix se fit
 entendre à elle qui dit : « Venez, mes enfants, et reposez-vous, car votre
 Père céleste vous appelle. » Lorsqu'ils eurent entendu cette parole au milieu
 de la chaudière, ils rendirent leurs âmes * à Dieu, le 14 février.

* A fol. 18a
 A b.

En ce jour reposa le grand ascète et thaumaturge Auxence dans sa cellule
 cloîtrée, après avoir vécu de nombreuses années dans la montagne appelée
 Sour¹. Il avait débâté dans sa vie vertueuse sous l'empereur Théodose le
 Jeune (et vécut) jusqu'au règne de Léon le Grand.

1. Sour est la traduction du grec Ὀρείον, pour Πητρον Ὀρείον. cf. J. Pargoire. *Mont Saint-Auxence* dans L. Clugnet, *Bibliothèque hagiographique orientale*, Paris, 1904, p. 20, n. 5.

Ի ծիում աւուր պատանի ծի ետես հրեշտակս զի սաղմոսէին ընդ երանելոցն Օրջանախօսի, եւ սղաւնի իջեալ յերկնից կերակրեաց զնա եւ պատուիրեաց նմա ոչ ուձեք ասել զոր ետեսն. եւ նա երթեալ պատմեաց ազոյց կրօնաորացն, եւ սա-
 Ժամացն մեռաւ :

5 Եհաս երանելին մինչեւ ցՄարկիանոս թագաւորն, եւ չորժամ ժողովեաց զչարիւր եւ երեսուն եւ վեց եպիսկոպոսունան, եւ արարին զչարրորդ սլանհոզոսն, գրեցին սա երանելին զի ընկալցի զժողովն : Եւ նա ասէ. Եթէ գնկիկոյ ժողովն ընդունին եւ գնեսաոր եւ զԵւտիբէս նղովն, եւ զսուրբ Կոչսն սատուածածին խոստովանին զՄարիամ, ընդունիմ եւ ես զժողովն : Եւ չորժամ գրեցին նորս յայնժամ եւ նա
 10 ընդունեցաւ զժողովն :

[B * Մեծահանգլէս տօն է բառասնորեաց Գալատեանն Քրիստոսի Աստուծոց մերոց ի տոճարն :

* B
 p. 76 b.

Յորժամ ճնաւ ըստ մարմնոց Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս ի Բեկղեհէմ ի սուրբ կուսէն Մարիամեայ, յետ ութ աւուր թլխատեաց զնա Յովսէփ. եւ ի լնուլ բառասուն աւուրն՝
 15 առեալ Յովսէփոյ զՄարիամ եւ զմանուկն զոր անուանեաց ի թլխատութեանն Յիսուս որպէս ասաց նմա հրեշտակն, զայ չերուսաղէմ ի տաճարն ըստ օրինացն յանգիման աւնել Տեառն : Եւ երեք պատարարս զոչգս տատրակաց եւ երկուս ձագս աղանեաց :

1-10 ի ծիում աւուր... ընդունեցաւ զժողովն] Եհաս երանելին մինչեւ ցՄարկիանոս թագաւորն, եւ ընկալաւ շնորհս սրանչերեաց եւ ճարգարէութեան. եւ էր անուն նորս չարոց առաջի թագաւորաց եւ ամենայն ժողովրդեան : Եւ կեցեալ առաքինութեամբ փոխեցաւ ի Քրիստոս, եւ եղաւ ի վան իւր ի ճատուան զոր շինեաց B.

Un jour, un jeune homme avait aperçu des anges qui psalmodiaient avec le bienheureux Auxence. Une colombe, étant descendue du ciel, lui donna à manger et lui recommanda de ne dire à personne ce qu'il avait vu. Mais il le raconta à d'autres religieux et mourut sur-le-champ.

Le bienheureux parvint jusqu'à l'empereur Marcien et lorsque celui-ci convoqua les cent trente-six évêques, qui tinrent le quatrième concile, ils écrivirent au bienheureux d'accepter le concile. Il répondit : « S'ils acceptent le concile de Nicée et anathématisent Nestorius et Eutychès, s'ils confessent la sainte Vierge Marie mère de Dieu, j'accepte moi aussi le concile. » Et lorsqu'ils lui eurent écrit (dans ce sens), il accepta lui aussi le concile.

[B * Fête très solennelle de la Présentation au temple du Christ notre Dieu âgé de quarante jours.

* B
 p. 76 b.

Lorsque Notre-Seigneur Jésus-Christ naquit selon la chair à Bethléem de la sainte Vierge Marie, Joseph le fit circoncire huit jours après, et lorsque les quarante jours furent accomplis, Joseph prit Marie et l'enfant, auquel il avait donné le nom de Jésus lors de la circoncision, selon ce que lui avait dit l'ange, et il vint à Jérusalem, au Temple, pour le présenter au Seigneur selon la Loi. Il apporta pour offrir en sacrifice un couple de tourterelles et deux petits de colombes.

* B
p. 77 a.

Եւ Տերունին բաճանայն Միմէոն որ էր ամաց երեքհարիւր եւ չիսնից՝ կաջր ի ասածորին, որ հրաման տեսալ էր ի Հոգւոյն սրբոյ ոչ տեսանել զմահ ճինչեւ տեսցէ զօձեալ Տեսան : Եւ տեսալ * զՅիսուս ի զիրկս իւր ասաց . Արդ արձակես զճառացս քո Տէր ըստ բանի բում ի խաղաղութիւն, զի տեսին աչք իմ զիրկութիւն քո զոր պատրաստեցիր ասաջի ամենայն ժողովրդոյ :

Ապաչէր Միմէոն զորդին Աստուծոյ արձակել զնա որպէս եւ կոպեալ էր : Եւ ի բելն Մարիամու զարձանայր վասն նորա՝ լուաւ զորդւոյն իւրոյ զի ասէր թէ արարիչ է նորա, եւ ճիւղիմարեցաւ հոգւոյն եւ ճառացաւ զորտմութիւնն իւր : Արձակեալ զիս ի կենացս երթալ քարոյն ննջեցելոցն զչոս վրկութեանս որ եղև յաշտութեամբ քո . երթաց ասաջի եւ քարոյնից ասաջին հարցն եւ վարդապետացն զիրկութիւնս քո :

Եւ ասէ . Արձակես զճառացս քո Տէր ըստ բանի բում ի խաղաղութիւն : Զայս ասաց՝ զի ոչ ի տակ ճանուկ հոյւեր, այլ հոգւոյ ակամբ ետես զիճանալի հուր աստուածութեանն խտանեալ եւ ճիւղորեալ ընդ այն ինչ ճնեալ ճանկանն . վասն որոյ պայտասանս ճատուցանէ իրբեւ սա տէր կենաց եւ ճահու ասելով . Արդ արձակես զճառացս քո Տէր :

Եւ զոր արկեօք արձակումն ստիցէ աստ, զի ոչ թէ ի ճիւղ կապանաց արձակեցար Քրիստոսի զարտեամբն՝ այլ եւ չերից, զոր Հօր եւ Արդւոյ եւ սուրբ Հոգւոյն է

* B
p. 77 a.

Le vieux prêtre Siméon, qui était âgé de trois cent cinquante ans, et résidait dans le Temple, avait reçu de l'Esprit-Saint l'ordre de ne point voir la mort jusqu'à ce qu'il eût vu l'oint du Seigneur. Il prit * Jésus entre ses bras et dit : « C'est maintenant, Seigneur, que, selon votre parole, vous laissez votre serviteur s'en aller en paix, car mes yeux ont vu votre salut, que vous avez préparé devant tous les peuples. »

Siméon priait le Fils de Dieu de le délivrer de ce dont il était lié. Marie, en l'écoutant, fut étonnée de l'entendre dire de son fils qu'il était son créateur, et elle fut consolée en son âme et oublia sa tristesse. « Délivre-moi de cette vie pour que j'aie prêché aux morts l'espérance de ce salut qui a eu lieu par ta manifestation. Feraide l'avant et je prêcherai aux patriarches et aux docteurs ton salut. »

Et il dit : « Vous laissez votre serviteur, Seigneur, s'en aller en paix, selon votre parole. » Il dit cela, parce qu'il ne considérait pas uniquement l'enfant, mais, par les yeux de l'âme, il voyait l'ardeur spirituelle de la divinité mêlée et unie à l'enfant à peine né. C'est pourquoi il offre ses supplications comme au seigneur de la vie et de la mort et dit : « C'est maintenant que vous laissez votre serviteur s'en aller, ô Seigneur. »

Mais de quel départ parle-t-il donc ici ? Car ce n'est pas d'un lien seulement que nous avons été délivrés par la venue du Christ, mais de trois, ce qu'on interprète du Père, du Fils et du Saint-Esprit. Le Père nous a délivrés des

իմանալ : Արձակեաց Հայր ի կապանաց անիծից օրինացն՝ յտրատութիւն ժառանգ
Սրբուցն իւրոց : Արձակեաց Սրբի յանիծիցն Արամայ՝ իւրով դատաւանդն : Արձակեաց
եւ Հոգին սուրբ ի հնութենէ մեղաց՝ նորոգելով զմեզ աւազանաւն :

Բայց կրկին ունի դատաւթիւն բանս արձակման. արձակեալ եւ արձակեալ : Արդ
5 արձակեալ Տէր ստելով, ցուցանէ մաղթանք եղեալ ի ձերոյն առ եկեալ վրկիչն՝
լուծանել զնա ի մարմնոց կապանաց, իբր թէ ստէր. Այժմ չորժամ տեսի զրեզ
մարմնով երեւեալ, լցաւ ցանկութիւն իմ. արդ՝ արձակեալ զես ի բանտէ եւ ի
կապանաց տաժանելն մարմնոցս՝ գորարչութեամբ ստացեալ ծառայս ըս զնալ
յանքոյթ խաղաղութիւն, ի դասս նահապետացն եւ արդարոց, զի լցից եւ զնոցս
10 ցանկութիւնն աւետարանելով զքո գալուստոյ :

Իսկ արձակեալ ստելով ոչ է մաղթանք այլ բանք գոհացողականք. որպէս թէ
բերան եղեալ Սիմէոն ամենայն մարդկութեանս ստէր թէ սուտքեցան մարդաբէրն,
իջին հրեշտակքն, եւ ոչ զօրեցին բառնալ զկապան մեղաց մարդկային բնութեանս,
քում եւեթ սպասէաք զալտեանդ. արդ այժմ չորժամ խոնարհեցար, հաւատալի է մեզ
15 թէ արձակեալ զմեզ, նախ՝ ի մեղացն կապանաց, ապա չորինացն ծառայութենէ որ
ձերն է եւ անզօր ի ճրի արդարութիւն շնորհացն :

Եւ ստելովն ըստ բանի քում ի խաղաղութիւն. զի զոր չառաջագոյն խոսեցար մար-

liens des malédictions légales dans la liberté de la gloire de son Fils. Le Fils nous a délivrés des malédictions d'Adam par sa venue. Le Saint-Esprit nous a délivrés de la vétusté des péchés en nous renouvelant par les fonts baptismaux.

Pendant ce mot de délivrance a deux significations : *délivre* et tu *délivres*. Or, en disant : Laisse-moi partir maintenant, Seigneur, il indique le vœu du vieillard à l'égard du Sauveur venu, la délivrance des liens de la chair, comme s'il disait : Maintenant que je t'ai vu apparaître dans la chair, tous mes vœux sont comblés ; * délivre-moi maintenant de la prison et des liens de ce corps fatigant, que ton serviteur a reçu en vertu de la création, pour aller à la paix assurée dans les rangs des patriarches et des justes, afin que je comble aussi leurs vœux en leur annonçant ton avènement.

D'autre part, en disant : Vous me laissez aller. ce n'est pas un vœu mais une expression de satisfaction, comme si, devenu l'organe de toute l'humanité, Siméon disait : Les prophètes ont été envoyés, les anges sont descendus, mais ils n'ont pas pu détruire les liens des péchés de la nature humaine : nous attendions ta venue. Et maintenant que tu t'es humilié, nous pouvons croire que tu nous délivres, d'abord des liens du péché, ensuite de la servitude des lois, vieillie et impuissante, pour la justice gratuite de la grâce.

En disant : *selon votre parole, en paix*, (il entend) ce que vous aviez promis

* B.
p. 77 b.* B.
p. 77 b.

գարէիւքն աչժժ եկիր կատարել, առնել խաղաղութիւն չերկինս եւ չերկրի արեամբ խաչի բո :

Տեսին աչք իմ գիրկուծիւնս բո : Մարմնոյ աչօք ետես գիրկիւն, իսկ հոգոյ ակամբ ետես գիրկուծիւն նորա զոր կատարելոց էր խաչիւն :

Զոր պատրաստեցեր սուաջի ամենայն ժողովրդեանն : Այսինքն ոչ Իսրայէլի միայն՝ 5
այլ եւ ամենայն հեթանոսաց որք հաւատով կոչեցան որդիք Աբրահամու, եւ միաւրեալք ի Քրիստոս՝ եղևն մի հօտ միոյ հովուի : Զայս տեսեալ մարգարէն ձայնէր յաւաջսպոյն. Եցոյց Տէր գիրկուծիւն իւր սուաջի ամենայն ազգաց, եւ եթէ. Տեսին ամենայն ծագք երկրի գիրկուծիւն Աստուծոյ :

Եւ զի մի գհրէայսն միայն կարծիցեն սակ ժողովուրդ, չաւել թէ. Լոյս ի չաչնոսթիւն հեթանոսաց : Լոյս՝ զայն չաչտ աւել զոր լատ խաչին եւ չարութեանն ծագելոց էր հեթանոսաց գաւետարանական վարդապետութիւնն. զոր Եսայիաս ի հեռուստ տեսեալ՝ * աւետարանէր հեթանոսաց ժողովրդեանն, ստէ. Որ նստէիք ի խաւարի անդիտութեան, տեսէք զլոյս մեծ գիտութեան : Պարձեալ ցուցանէ թէ 10
այնքան արգարացան հեթանոսք մինչ զի իբրեւ զարեգակն լուսաւոր եւ չաչանի եղևն յամենայն աշխարհ :

Եւ վառք ժողովրդեան բուժ Իսրայէլի : Փառք՝ որոց որդեգրութիւնն եւ աւետիքն

auparavant par les prophètes, maintenant vous êtes venu l'accomplir pour faire la paix au ciel et sur la terre par le sang de votre croix.

Mes yeux ont vu votre salut. Il a vu le Sauveur par les yeux du corps, mais par les yeux de l'âme il a vu son salut que celui-ci devait opérer par la croix.

Que vous avez préparé devant tous les peuples. C'est-à-dire non seulement à Israël mais à toutes les nations, qui furent appelées dans la foi les fils d'Abraham, et qui réunies dans le Christ formèrent un seul troupeau d'un seul pasteur. Ce que voyant, le prophète déclarait à l'avance : *Le Seigneur a montré son salut devant tous les peuples, tous les coins de la terre ont vu le salut de Dieu* ¹.

Et pour que l'on ne croie pas que les Juifs seulement furent appelés « le peuple », il ajoute : lumière pour la révélation des nations. Par lumière, il entend ce qu'il devait manifester aux gentils, après la croix et la résurrection, la doctrine évangélique. C'est ce qu'Isaïe, voyant de loin, * annonçait au peuple des gentils, en disant : *Vous qui demeuriez dans les ténèbres de l'ignorance, vous voyez la lumière* ² de la grande science. Il montre également que les gentils furent justifiés à ce point qu'ils furent comme le soleil radieux et apparurent à toute la terre.

La gloire de ton peuple d'Israël. La gloire pour ceux à qui fut accordé

1. Is., LI, 10. — 2. Is., IX, 2.

* B.
p. 78 a.

* B.
p. 78 a.

և կտակարանն, յորոյ եւ հարբն եւ ճարգարէքն, յորոյ եւ Քրիստոս ըստ ճարմնոյ :
 Եւ զի այտօքիկ փառք միայնոյ Իսրայէլն էին, լուր զինչ ասէ Բարուք. Աստուած մեր
 ընդ որում այլ ոք ոչ համարեցի, որ եզիս զձանապարհս խնաստութեանն եւ ևս զնա
 Յակոբայ ծառայի իւրոյ եւ Իսրայէլն սիրեցելոյ ի նմանէ. չեա այտօքիկ չերկրի
 5 երեւեցաւ եւ ընդ մարդիան շքեցաւ : Եւ զինի սակաւոյ խրատէ զԻսրայէլ զի մի
 կորուսցէ զփառսն :

Բայց թուի թէ մարգարէութիւնն իմն է բանս, ասէ. Փառք ժողովրդեան բուն
 Իսրայէլն : Նշանակելով թէ ի վերջին սուրբն ի կատարած չափանիս, զի որպէս
 հեթանոսք չառաջագոյն, այսպէս եւ Իսրայէլ չայնժամ հաւատացէ ի Քրիստոս, եւ
 10 կատարեցին նորա ի նեոնէ անտի, եւ փառք եղլցի նոցա Քրիստոս : Եւ զպս չպս
 ասնէ նոցա Պօղոս ասելով. Յորժամ լրումն հեթանոսաց մտցէ, ապա ամենայն
 Իսրայէլ կեցցէ :

Եւ էին հաչք եւ մաչք նորա զարձացեալք ի վերայ բանիցն որ խօսէին զնմանէ :
 Տակաւին եւս հաչք անուանէ զՅովսէփ որ ոչինչ նախատ էր ճննդեանն. եւ թէ էր
 15 աղագաւ ասացեալ է չառաջագոյն :

Զարձացեալ էին ասէ : Արդարեանայ աստ ասացեալն թէ. Ով զիտայ զմիտս
 Տեառն կամ ով եղև նմա խորհրդակից : Զի թէ հաչք եւ մաչք նորա զարձացեալ էին

le titre de fils, les promesses et les testaments, les patriarches et les prophètes et le Christ d'après la chair. Et comme tout cela fut la gloire du seul Israël, écoute ce que dit Baruch : *Notre Dieu, qui n'a pas de concurrent, qui a trouvé la voie de la sagesse et l'a donnée à son serviteur Jacob et à Israël son bien-aimé, est apparu ensuite à la terre et a circulé parmi les hommes*¹. Un peu plus loin (Baruch) conseille à Israël de ne pas perdre sa gloire.

Il semble que ces mots soient prophétiques, car il dit : *La gloire de ton peuple Israël*. Voulant signifier par là que dans les derniers jours, à la consommation du siècle, comme les anciens gentils, Israël croira alors aussi au Christ, qu'ils seront exécutés par l'antéchrist et que le Christ sera leur gloire. C'est ce que Paul leur signifia en disant : *Lorsque la totalité des nations sera rentrée, c'est alors, c'est alors que tout Israël vivra*².

Son père et sa mère étaient dans l'admiration sur les paroles qui étaient dites de lui. Il appelle encore père, Joseph, qui n'avait aneunement aidé à la naissance ; et pour quelles raisons ? Cela a été dit plus haut³.

Ils étaient dans l'admiration, dit-il. Ici, se justifie ce qui a été dit : *Qui a connu les desseins du Seigneur, et qui a été son conseiller*⁴ ? Car, si son père et sa mère étaient émerveillés de l'incompréhensibilité de sa naissance, combien

1. Baruch, III, 37 sq. — 2. Rom., XI, 25 sq. — 3. L'explication est donnée sans doute dans une partie de l'homélie non reproduite à ce jour par le synaxaire. — 4. Rom., XI, 34.

* B
p. 78 b.

ընդ անհատութիւն ձեռնական նորա. ապա օրչափ չանդգնութիւն է գէութիւն նորա ի խոյզ եւ ի խնդիր արկանել : Եւ վարձանային ընդ * բանսն Սիմէոնի. զի ոչ այնքան յայտնի էր նոցա սակայն իրբեւ ի աղայ որ հայէին ի նա : Եւ զոր լուան ի հրեշտակէ անտի ճարմնաւորապէս կարծէին թագաւորել նմա ի վերայ տանն Դաւթի :

Իսկ գայն թէ անբովանդակելի աստուածութիւնն բաւանդակեալ է ի նմա անգիտու- 5 նային նորա. բանզի այս էր պատշաճ ծածկել զինքն ի նոցանէ զի կարող եւ բաւական լիցին բնակել ընդ նմա անուցանել եւ կաթնարոյճ առնել : Վասն որոյ իրբեւ լուան ի Սիմէոնէ որպէս առ Տէր եւ Աստուած գալսպիսի բարձրագոյն բանս խօսեցեալ, հիացան եւ վարձայան :

Եւ սկսանի ճարգարէանալ նոցա, եւ ասէ ց Մարիամ մայր նորա. Ահա սա կայ 10 ի կանգնումն եւ ի զորումն բազմաց ի մէջ Իսրայէլի : Յիրացն արդեամբք կատարելոյն յայտնի է ճարգարէութիւնս. վասն զի Քրիստոսի տնօրէնութեամբն բազումք կանգնեցան ի վորմանէ անտի յանցուածոցն առաջին եւ չանհատութեանէ չոր ընկըլ-մեցան, եւ շնորհօքն Քրիստոսի հաստատեցան ի վերայ վիճին հաւատոյ :

Եւ ի նշան հակառակութեան : Յայտնի է այս՝ զի նշան է հակառակութեան 15 ամենայն սպառց որք ոչ գազարին ի լծակոխն լինելոյ վասն նորա :

Եւ անդ էր Աննա ճարգարէ զուստր Փանուէլի յազգէ Ասերայ, սա էր անցեալ

* B
p. 78 b.

grande est l'audace de vouloir scruter et discuter son essence. Ils étaient émerveillés * des paroles de Siméon, car (Jésus) ne leur était pas suffisamment révélé, et ils le considéraient encore comme un enfant. D'après ce qu'ils avaient entendu de l'archange, ils croyaient que (l'Enfant) allait régner corporellement sur la maison de David.

Ils ignoraient que l'incommensurable divinité était condensée en lui; car il devait se cacher d'eux afin qu'ils puissent demeurer avec lui, le nourrir, lui donner le lait. C'est pourquoi lorsqu'ils entendirent Siméon lui adresser des paroles si élevées comme au Seigneur et à Dieu, ils en furent étonnés et dans l'admiration.

(Siméon) se mit à leur prophétiser et dit à Marie sa mère : *Voici que celui-ci est pour la ruine et le salut d'un grand nombre en Israël.* Cette prophétie est devenue évidente par l'accomplissement des choses dans la réalité, car par les actes du Christ beaucoup furent relevés de la chute dans les premières erreurs et de l'incrédulité où ils étaient plongés et par les grâces du Christ furent raffermis sur le rocher de la foi.

Et en signe de contradiction. Ce qui est évident, c'est que c'est un signe de contradiction pour toutes les nations, qui ne cessent pas de se quereller à son sujet.

Il y avait aussi une prophétesse, Anne, fille de Phanuel, de la tribu d'Asser; elle était fort avancée en âge, et n'avait vécu, depuis sa virginité,

զաւուրբք բարձօք կեցեալ ընդ առն ամս եօթն չեա կուսութեան իւրոյ, եւ էր այլի ամաց ութսուն եւ չորից որ ոչ մեկնէր ի սաճարէն զցայց եւ զցերեկի, այլ կայր պահօք եւ ազօթիւք : Եւ սա ի նմին ժամու չարուցեալ զոհանայր զՏեառնէ, եւ խօսէր վասն մանկանն թէ. Սա է որվին Աստուծոյ, զոր ասացին մարգարէքն, եւ որ այժմ 5 չայտնեալ փրկիչ երեւեցաւ մեզ :

Եւ զնացին Յովսէփ եւ Մարիամ հանդերձ մանկամբն ի նազարէթ, եւ անուուսա փախեան չեղլալասս զի մի սպանցէ Հերովդէս զմանուկն :]

Մեհեկի Թ եւ Փետրուարի Փե : Կնճուսն է Սիմէոնի ձերունուոյն եւ հանդիստ Աննայի մարգարէս հոց, եւ Ասափայ մարգարէին :

10 Ասափ եւ Գիթոմ եւ որվրն Կորխայ, եւ այլ բազում ոմանք զասպլուլք էին պարու երգեցողացն զոր կարգեաց Դաւիթ արքայ ի պաշտօն խորանին Տեառն զաճենայն Դեւատայր* զասս գասս բաժանեալ զնոսս ըստ աւուրց շարաթուն, եւ ուսաց նոցա զհարվւր եւ չխուն սոզմոսս իւր : Եւ նորա եղանակս կարգէին սոզմոսացն Դաւթի Հոլուոյն առաջնորդութեամբ, եւ ուսուցանէին զասուց իւրեանց, եւ այնպէս 15 պաշտէին զպաշտօն Տեառն, զի ունէին եւ սորա մասն մարգարէութեան՝ Ասափ եւ

* A fol. 186 rº a.

10 այլ բազում] այլք B.

que sept ans avec son mari. Elle était restée veuve et âgée (alors) de quatre-vingt-quatre ans, elle ne quittait point le Temple, servant (Dieu) nuit et jour dans le jeûne et dans la prière. Elle aussi, survenant à cette heure, se mit à louer le Seigneur et à parler de l'Enfant : « C'est le Fils de Dieu, dont les prophètes ont parlé et qui s'est révélé maintenant à nous comme sauveur. »

Joseph et Marie retournèrent avec l'Enfant à Nazareth et de là s'enfuirent en Égypte, pour qu'Hérode ne tuât point l'Enfant.]

9 MÈHÉKI, 15 Février.

Dormition du vieillard Siméon, et repos de la prophétesse Anne et du prophète Asaph.

Asaph et Idithun (*Ditom*), et les fils de Coré (*Korh*) et beaucoup d'autres étaient les chefs des chœurs des chantres, que le roi David avait institués, pour le service du temple de Dieu, parmi les Lévites, * après les avoir séparés en plusieurs classes, selon les jours de la semaine, et auxquels il avait appris ses cent cinquante psaumes. Ceux-là organisèrent des airs pour les psaumes de David sous la conduite de l'Esprit, et ils les enseignaient à leurs classes, accomplissant ainsi le service du Seigneur, car Asaph et ses compagnons possédaient eux aussi une part de prophétie. C'est pourquoi on trouve sur les

* A fol. 186 rº a.

ընկերք իւր : Վասն որոյ գտանի ի վերնադիրս սագծոսացն . Սաղմոս չԱսափ, որպէսցն
Կորնթաց, ի Դիթոմ, Մաղեթաց եւ այլք նման սոցիւն :

Յարձ աւար վկայութիւն որբոյ Սնեսիմայ աշակերտին Պօղոսի :

Այս սուրբ վկայս Սնեսիմոս ծառայ էր Փիլիմոնի ի Հաոմ, յոր գրեաց սուրբն
Պօղոսս զթուղթն, եւ չեա ծաշուան տեսուն իւրոյ Փիլիմոնի՝ աշակերտեցաւ Պօղոսի 5
ստարերչն եւ ընդ նմին քարոզէր զբանն Աստուծոյ :

Եւ Հաոմաչեցիբն կտրան զՍնեսիմոս եւ տարան առ Տերտիւղոս եպարքոսն Հաոմայ,
եհարց ցնա թէ . Դու ո՞վ ես կամ ուստի եկիր, եւ քարոզես դաչլ որ աստուած զոր մեր
ոչ պաշտեմք : Առէ Սնեսիմոս . երբեմն ծառայ էի մարդոյ զնեալ արձաթով, եւ այժմ
լցեմ ազատ եւ ծառայ Աստուծոյ, բանցի խոտորեցայ ի կոսապաշտութիւնէ եւ ուղղեցայ 10
ի բարեպաշտութիւն :

Եւ այլ բարձր շնա վարդապետութեան պատմեաց Տերտիւղոսի թերեւս դարձցի
չստուածադիտութիւն : Եւ նա առաւել եւս բորբոքեցաւ ի բարկութիւն եւ արկ զնա
ի բանդ աւուրս տասն եւ ութ, եւ պատուիրեաց զի ոչ հաց եւ ոչ ջուր տացեն նմա,

2 ի Դիթոմ] Եղիզաւայ B — Մաղեթաց] Մաղեցեթաց B || 9 պաշտեմք] ճանաչեմք B —
արձաթով] արձաթոյ B || 12 բան] աստուածայինս *add.* B.

titres des psaumes : Psaume d'Asaph, des fils de Coré, Idithun (*i* *Diłom*),
de Maleth¹ et autres semblables à eux.

En ce jour, martyr de saint Onésime, disciple de Paul.

Ce saint martyr Onésime était un serviteur de Philémon à Rome, à qui
saint Paul a écrit une épître. Après la mort de son maître Philémon, il se fit
disciple de l'apôtre Paul et évangélisa avec lui la parole de Dieu.

Les Romains saisirent Onésime et le conduisirent auprès de Tertulus,
préfet (ἐπαρχος) de Rome, qui l'interrogea : « Qui es-tu ? ou : d' où viens-tu, toi
qui prêches un Dieu étranger que nous n'adorons point ? » Onésime lui
répondit : « J'étais jadis le serviteur d'un homme ayant été acheté avec de
l'argent, mais maintenant je suis libre et serviteur de Dieu, car je me suis
éloigné de l'idolâtrie et je me suis dirigé vers la piété. »

Il adressa bien d'autres paroles de doctrine à Tertulus dans l'espoir de
le convertir à la connaissance de Dieu. Mais celui-ci s'anima davantage de
fureur et le fit jeter en prison pendant dix-huit jours et prescrivit de ne lui

1. *Maleth*, mot hébreu contenu dans les titres des psaumes LII et LXXXVII, de signi-
fication douteuse et que les versions ont transcrit sans le traduire à la suite des Septante,

σπέρμα ἐθέθ.

որպէս զև ձեռցի : * Եւ ի բանդին զբազումս զարձուցց ի հոսմաչեցեացն յատուածագաշ- * A fol. 186
 սուրբին, զորս հալածեաց երարքսն ի Հռոմոյ. եւ զսուրբն Մենսիմոս ասորաւ ի r° b.
 Հռոմոյ ի Պատիլլաս քաղաքն : Եւ անդ սկսաւ զբան Աստուծոյ քարոզել, եւ զբազումս
 զարձուցց ի Քրիստոսի հաւասան :

5 Եւ հրամայեաց Տերախիզոս, եւ զՄենսիմոս ջարդեցին հաստ բրօք սեւզին չորբ
 արք, եւ ապա բնկեցին յորսոյս եւ խորտակեցին զլորսն եւ զբարձսն : Եւ ազօթնրոյ
 սուրբն Մենսիմոս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուծ՝ Փեարուարի ժեշ : Եւ կին մի
 քրիստոնեաց ի Թագաւորական տոհմէ առեալ զմարմինն եւ յարձաթի տասարն :

[B՝ Յիշատակ ամենօրհնեալ սուրբ աստուածածնին Մարիամոս :

* B
 p. 80 b

10 Ամենասուրբ ամենօրհնեալ տիրամայր աստուածածին կոչան Մարիամ՝ չեռ
 սքանչելապէս ճնանելոյն զբանն Աստուած, եւ տեսնելոյ զլիր սքանչելեաց հոխուացն
 որք ի հրեշտակացն զարթնան, եւ զմոլուցն որ ի ձեռն աստեղն եկին, յորժամ լցան
 քառասուն աւուրք մաքրութեանն զոր պատուիրեաց Մովսէս բարձեալ զամենայնի
 բարձոյլ Բանն Աստուծոյ մարմնացեալ՝ էտծ ի սասձարն չերուսողէժ, եւ բուա զլու-
 քանչելի վկայութիւնն Սիմէանի եւ զԱննայի, եւ օրհնեցաւ ի նոցանէ որպէս եւ չառայ

1 ճեռցի] ի սոխոյ add. B — յատուածագաշտութիւն] ի բաբելագաշտութիւն B ||
 3 Պատիլլաս] Պատիլլաս B || 5 ջարդեցին] ձագկեցին B || 7 Փեարուարի ժեշ] եւ Մեհեկի Խ
 add. B || 8 տոհմէ] ազգէ B.

donner ni pain ni eau afin qu'il mourût. * (Onésime) convertit au culte de * A fol. 186
 Dieu dans la prison nombre de Romains que le préfet fit expulser de Rome. r° b.
 Quant à saint Onésime, il le fit conduire de Rome à la ville de Pouzzoles
 (Patulos). Là (Onésime) se mit à prêcher la parole de Dieu et convertit nombre
 de personnes à la foi du Christ.

Tertulus donna des ordres et quatre hommes munis de gros bâtons brisé-
 rent les os d'Onésime, puis ils le firent coucher sur le dos et lui brisèrent les
 chevilles et les jambes. Saint Onésime rendit son âme à Dieu en priant, le
 15 février. Une femme chrétienne de la famille impériale prit le corps et le
 déposa dans un cercueil en argent.

[B* Commémoration de la toute bénie, sainte Marie mère de Dieu.

* B
 p. 80 b

La très sainte, la toute bénie mère du Seigneur, mère de Dieu, la vierge
 Marie, après avoir enfanté miraculeusement le Verbe de Dieu, et vu les faits
 prodigieux des bergers qui furent réveillés par les anges, et des mages qui
 vinrent (guidés) par l'étoile, lorsque furent accomplis les quarante jours de la
 purification selon la loi de Moïse, prit dans ses bras celui qui contient tout le
 verbe de Dieu incarné, et le conduisit au Temple à Jérusalem. Elle y entendit
 l'admirable témoignage de Siméon et d'Anne et fut bénie par eux ainsi qu'elle
 l'avait été auparavant par Elisabeth et par l'ange; et elle augmenta de plus en

կնիցիսարեթէ եւ ի հրեշտակէն, եւս քան զեւս չաւերջր ի գոհութիւն՝ խնդութեամբ եւ բերկրեալ հոգեով մեծացուցանելով զԱստուած, եւ օրհնելով անպարար՝ փոխանակ ամենեցուն վրկութեանն զոր ի նմանէ հաճեցաւ տնօրինել :

Վասն որոյ եւ ամենայն օրհնաբանելի եւ տօնելի վրկազործ տնօրինականացն Քրիստոսի, զնոյն ինքն գտարբ տիրամաչքն կցորդ տօնի եւ օրհնաբանութեան ունի 5 եկեղեցի սուրբ, երանելով նմա բարեբանութեամբ ընկ միածնին իւրոյ՝ Հարբն եւ Հովոյն սրբով ալժմ եւ միշտ եւ չափտեանս :

Յուցմ աւուր հանգիստ սուրբ ձերունոյն Սիմէոնի աստուածաբարձի :

Այս կրանելի եւ աստուածաբարձ սուրբ ձերունիս Սիմէոն, հրաժարեալ չաւժամանակեաց աշխարհիս հեշտութեանց եւ ի զբազանաց, եւ թողեալ զամենայն ինչս եւ 10 գտապուծոց վաչկս, եւ պարսպեաց հանապաղ մաքրութեամբ ազօթից եւ սրահոց ի պաշտօն եւ ի բահանայութիւն ասձարին Աստուծոյ :

Եւ իմացեալ զգալուստն Քրիստոսի մարգարէական հոգեով եւ հաւատացեալ նախաձայն մարգարէիցն խնդրեաց ի Հոգւոյն սրբոյ մի տեսնել զմահ մինչեւ տեսցէ 15 զՔրիստոսն Աստուծոյ : Եւ՝ սպասաւորէր աւանց հեղգութեան ի ասձարն Աստուծոյ, եւ ազօթեր հանապաղ վտան վրկութեան աշխարհի. եւ էր արգարեւ անձել եւ ամբիծ եւ լսակաց եւ մարուր յամենայն չարեաց : Վասն որոյ ազգեցութեամբն Աստուծոյ իմացաւ կթէ մի մեղքի մինչեւ տեսցէ զվրկութիւն աշխարհի որ է ինքն Քրիստոս :

* B
p. 81 a.

15

plus ses actions de grâces, en glorifiant Dieu avec joie et ferveur d'âme, bénissant sans cesse celui qui pour la rédemption de tout le monde avait daigné se servir d'elle.

C'est pourquoi lors de toutes les fêtes et bénédictions des actes rédempteurs du Christ, la sainte Église fait participer à ces fêtes et bénédictions la sainte Mère du Seigneur, en la félicitant et la louant avec son fils unique, le Père et le Saint-Esprit, maintenant, toujours et dans les siècles.

En ce jour, repos du saint vieillard Siméon, qui prit Dieu entre ses bras.

Ce bienheureux saint vieillard Siméon qui prit Dieu entre ses bras, avait renoncé aux plaisirs et aux occupations de ce monde passager, avait abandonné toute jouissance des biens et richesses, et s'était consacré à une pureté continuelle dans les prières et les jeûnes pour le service sacerdotal au temple de Dieu.

Ayant pressenti par l'esprit prophétique la venue du Christ, ayant cru aux prophètes qui l'avaient annoncé précédemment, il supplia le Saint-Esprit, (lui demandant) de ne point voir la mort jusqu'à ce qu'il eût vu le Christ de Dieu. 20 Il desservait le temple de Dieu sans paresse et priait continuellement pour le salut du monde. Il était réellement innocent, sans péché et sans tache, silencieux et pur de toute mauvaise action. C'est pourquoi, par l'influence de Dieu, il sentit qu'il ne mourrait point jusqu'à ce qu'il eût vu le salut de la terre, c'est-à-dire le Christ lui-même.

* B
p. 81 a.

Որով եւ կայեալ ճինչեւ ի ժամանակ ճնուեանն Քրիստոսի, եւ չորժամ ածին զնա ի տաճարն առնել ըստ սովորութեան օրինացն, սա եկն հոգւովն ի տաճարն, եւ ճանուցեալ զանժամանակ աստուածութեանն ճեծութիւն՝ ի ժամանակաւոր սպաշարան մարմինն՝ մարգարէական աշօք տեսանելով զնա Աստուած եւ ամենայնի տէր : Եւ
 5 բառնալով ի զիրկս զայն որ ի բերորէս նստի եւ բառնաց զաշխարհ, խստատկանեալ զաւանեաց զնա տէր կենաց եւ մահու իշխան, լոյս աշխարհի, եւ վատք Հրէից եւ փրկութիւն հեթանոսաց :

Եւ այնուհետեւ արհամարհեալ զմահ չորժէ նախ երկնչէր, զի Լաւա եկեալ զկեանքն եւ զուճիչն մահու խնդրէր ի նժանէ արձակել ի մարմնոցն կապից, եւ
 10 աւետաւոր եւ նախագուշակ երթալ նախնի մեռելոցն : Եւ այնպէս զոհանալով օրհնէր զճնեալն, եւ բարեբանելով զճնուին երջանիկ յնա բառնալոյ զաստուածորդին ի զիրկս եւ տալոյն զնա յամենօրհնեալ աստուածածինն, առժամայն աւանդեաց զհոգին յայտ արարեալ եթէ չաղագս այնօրիկ մնայք ճինչեւ ցայնժամ զի զգարտական ապաստու-
 15 լութիւնն զայն լցցէ . զոր իրբեւ կատարեաց՝ վարվաղակի փոխեցաւ յաստեացս :

Նսեւ զի ճանուցեալ ճշմարտապէս եւ կատարելարար զնա Աստուած եւ Տէր ամենայնի, ոչ կարաց յամել եւ ժուժալ առաջի նորա հոգանիւթ աչս մարմնով զոր հնացոյց զատակնիքն այլ անդէն լուծաւ . յայտնելով թէ զոր խնդրեաց ի սպաշոյն

Il vécut donc jusqu'à la naissance du Christ, et lorsqu'on eut conduit celui-ci au Temple pour accomplir les usages d'après la Loi, il vint au Temple, guidé par l'Esprit; et reconnaissant la grandeur de la divinité intemporelle dans ce corps temporaire d'enfant, il le reconnut, avec des yeux prophétiques, Dieu et Seigneur de toutes choses. Il éleva dans ses bras celui qui est assis sur les chérubins et soulève la terre, l'avoua et le confessa maître de la vie, arbitre de la mort, lumière du monde, gloire des Juifs et salut des gentils.

A partir de ce jour, il méprisa la mort qu'il appréhendait jusqu'alors, car il avait vu arriver la vie, celui qui délie la mort, et il le pria de le délier des liens de la chair, afin d'aller vers les anciens morts pour les évangéliser et les avertir. C'est pourquoi il bénissait le nouveau-né avec actions de grâces en même temps qu'il louait la bienheureuse Mère, et après avoir soulevé le Fils de Dieu dans ses bras et l'avoir rendu à la toute bénie Mère de Dieu, il rendit l'âme aussitôt, manifestant qu'il était resté jusqu'à ce moment pour accomplir le service du devoir, et aussitôt que (ce devoir) eut été accompli il trépassa de cette vie.

Ce fut aussi parce que (Siméon) l'ayant reconnu en toute vérité et parfaitement Dieu et Seigneur de tout, il ne pouvait plus retarder et résister en sa présence avec ce corps formé de terre, que la malédiction avait vieillie et qui fut dissous aussitôt; voulant signifier par là que ce qu'il avait demandé à

* B.
p. 81 b.

իրբե չՆատուծոյ էառ ի կարող տուողն սոժամաչն, որ նորագուգէս * ի փառադարգն չաւրա կեանս՝ ի փառս նորին Քրիստոսի եւ Հօր եւ սուրբ Հոգւոյն չախտան :

Յիշատակ է ընդ նմին եւ Մենայի մարգարէութեոյ՝ զստերն Փանուէլի, զորմէ չիշատակէ աւետարանիչն որ եւ սա ծանուցեալ չառաջ զմերձ լինել զալտեանն Քրիստոսի, ոչ մեկնէր ի տաճարէն. այլ պահօր եւ աղօթիւր ժուժկուեալ մեծաւ ճղնութեամբ 5 զախտուն եւ չորս ամս, աչքութեամբ զարբութիւն պահելով մնաչր նմա :

Արտի եւ պրժանի եղև եւ սա տեսնել զՏէրն մեր Քրիստոս, եւ խոստովանեցաւ զնա Աստուած ճշմարիտ, եւ ասէր ամենեցուն չաչանագէս թէ սա է Քրիստոսն որ զարց էր. սա է Տէր տաճարի եւ Տրեշտակ ախտին զոր կամիր : Եւ աչոյգէս արժանաշատս զկառախեամբ ամենեցուն պատմելով զիրկութենէն աշխարհի, չեա կատարման անօրինական նախրանայն ի տաճարն Փրկչին՝ փոխեցաւ եւ նա չստանայս խաղաղութեամբ փառաւ սրելով զԱստուած :]

Մեհեկի Ժ եւ Փետրուարի ԺԹ : Տօն է սրբոյ առաքելոյն Յուզայի :

Կարեալն Քրիստոսի Յուզա Յակորեան, որլի էր Յովսեփոյ որ անուանեցաւ Հայր Քրիստոսի, եւ այս Յուզա է Աւրէնոն՝ որ անուանեցաւ Քաղէոս, որպէս չուցանեն 15

[3 Տօն է.] եւ չիշատակ *add.* B.

* B.
p. 81 b.

L'enfant comme à Dieu, il l'avait obtenu aussitôt par le puissant donneur, qui l'avait transformé et rendu à la vie * glorieuse, pour la gloire du même Christ et du Père et du Saint-Esprit éternellement.

On commémore avec (Siméon) la prophétesse Anne, fille de Phanael, pour laquelle l'évangéliste rapporte qu'elle aussi avait su à l'avance la prochaine venue du Christ. Elle ne quittait point le Temple et après avoir vécu quatre-vingt-quatre ans dans les jeûnes, les prières, et un grand ascétisme, conservant la sainteté par le veuvage, elle l'attendait.

Elle aussi fut digne de voir notre Seigneur le Christ, et elle le confessa vrai Dieu en proclamant ouvertement à tout le monde qu'il était le Christ qui devait venir : « C'est lui le *Seigneur de ce temple et l'ange de l'alliance que vous désirez* ¹. » Après ce témoignage véridique, après avoir annoncé à tous le salut de la terre, aussitôt que les actes de la présentation du Sauveur au Temple furent accomplis, elle aussi trépassa en paix d'ici-bas en glorifiant Dieu.]

10 MÉHÉKI, 16 Février.

Fête du saint apôtre Jude.

L'apôtre du Christ Jude, de Jacques, était le fils de Joseph qui fut nommé le père du Christ. Ce Jude est Lebbée, qui fut nommé Thaddée, ainsi que l'in-

1. Mat., iii, 1.

Մատթէոս եւ Մարկոս : Իսկ Ղուկաս եւ Յովհաննէս՝ Յուգա Յակոբեան զսա կոչեն, զի զսոցի անունն ի Յուգաչ, ճասնչէ : Եւ են սորա չորք եղբարք՝ Յակոբոս առաջին եպիսկոպոսն Երուսաղեմի, եւ Յովսէս, եւ Սիմոն, եւ Յուգա որ են ի թուոյ Երկասուսանիցն :

5 Եւ չեա Համբարձմանն Բրիտտոսի, զեաց Սիմոն ի Պարսս եւ ի Բարբան, եւ բարեզեաց Նոցա . եւ եկեալ յաշխարհն Հաջոց՝ կատարեցաւ նախատեղութեամբ ի տեղւոջն որ կոչի Ռուսթաւա :

Իսկ սուրբ առաքեալն Յուգա Յակոբեան շրջեալ բարոգութեամբ յաշխարհն Մարաց եւ Պարսից եւ՝ Ելիմացոց, եւ բազում նշանս եւ սրանչելիս արարեալ եւ զբարոյսն * A fol. 186
10 աշակերտեալ, զբեաց Նոցա զթուղին կաթողիկեաց որ ըստ անունն իւրում, եւ զգուշացոյց զնոսս չամենայն հերձուածոց որ լինելոյ էին . ասոց եւ զիտուսս ամբարշտացն ըստ ճարգարեութեանն Ենովբայ արգարոյ՝ եթներորդին յԲարմայ :

15 Եւ ինքն եկեալ ի վերին Հայս, պատասի անկ եւ Բարթողիմէոս առաքեալն ի բլուրն Արտաշատու, եւ սերտացեալք անկ հոգովն՝ կանգնեցին ի տեղւոջն խաչ : Եւ զեաց Բարթողիմէոս առ Սանատրուկ թագաւորն Հաջոց եւ անկ նախատեղեալ կատարի վասն զԲրիտտոս բարոցելոյ :

3 եպիսկոպոսն] սրտրխարբն B || 15 նախատեղեալ] նախատեղութեամբ B.

diquent Matthien et Marc. Mais Luc et Jean l'appellent Jude, de Jacques, pour distinguer son nom de celui de Judas, le traître. Ils étaient quatre frères : Jacques, le premier évêque de Jérusalem, José (*Yourses*), Simon et Jude qui était du nombre des douze.

Après l'ascension du Christ, Siméon se rendit en Perse et à Babylone et y prêcha; de là il se rendit au pays d'Arménie et y mourut en martyr à l'endroit appelé Roustava ¹.

Quant au saint apôtre Jude, de Jacques, il parcourut en évangélisant les pays des Mèdes, des Perses, des * Élyméens ², il y accomplit de nombreux prodiges et miracles, fit de nombreux disciples, et leur écrivit l'épître catholique qui porte son nom, en les mettant en garde contre tous les schismes qui devaient avoir lieu, et leur annonçant la perte des impies selon la prophétie d'Hénoch le juste, le septième après Adam.

(Jude) se rendit dans la haute Arménie, et y rencontra l'apôtre Barthélemy sur la colline d'Artasat ³; ils s'y réjouirent spirituellement et plantèrent une croix en cet endroit. Barthélemy alla trouver le roi d'Arménie, Sauatrouk, et là, mourut martyrisé pour avoir prêché le Christ.

1. Sur le nom du lieu où mourut saint Simon, Suanir, Swanyz ou Bindwinth — Nicophsia, cf. *Acta SS. Octob.*, XII, p. 428. — 2. Elam ou Susiane. — 3. *Artasou* dans la passion arménienne de saint Barthélemy.

Եւ կատարի տօն սրբոյ առաքելոյն Յուզայի Փետրուարի ժ.Ձ :

Յայսմ առ ուր վկայութիւն երկրաստան ծարտիրոսացն Պանփիլեայ, Վաղենդիտի, Պօղոսի,
Պորփիրիտի, Սելեւկիտի, Թէոդուլայ, Յուլիանոսի եւ Տինգ եղբայրացոցն :

Այս սուրբ վկայքս Քրիստոսի էին յաւուրս Դիոկղետիանոսի անօրէն արքային :
Պանփիլուս քահանայ էր Կեսարու Պաղեստինու եկեղեցւոյն, եւ յօջժ ուսեալ էր զեկե- 5
ղեցական գիրս եւ զարտաքին փիլիսոփայութեան հանձարս : Եւ Սելեւկոս էր ի Կամբա-
տակիոյ գուտուէն քաջ զօրական լեալ ի պատերազմի : Չոցա հատին զգլուխն :

* A fol. 186
v° b.

Եւ Վաղենդինոս էր սարկաւագ Երուսաղէմի՝ եկեղեցւոյն : Եւ Պօղոս էր Յամփի-
տացոց քաղաքէն, զորս չարաչար տանջեցին եւ ապա զգլուխս նոցա հատին :

ՉՊորփիրիտոս անուցեալ էր սուրբն Պանփիլուս, եւ էր զբազիր եւ էր ամաց տասն 10
եւ ութից . եւ երթեալ խնդրէր զծարձին տեառն իւրոյ եւ վարդապետին, եւ զայլոց
սրբոցն զի թաղեացէ : Եւ կարան զնա որպէս բրիստոնեայ, զվեցին զծարձին նորա եւ
ընկեցին ի հրախտան մոխիր հնոցի եւ աչնպէս չարաչարանօք աւանդեաց զհողին իւր
առ Աստուած :

2 Պանփիլեայ] Պանփիրոսի քահանայի *add.* B || 3 Թէոդուլայ] Թէոդուլի քահանայի
add. B || 4 Քրիստոսի *om.* B — յաւուրս] հալածանաց *add.* B || 8 Վաղենդինոս]
Վաղէնիտոս B || 10 եւ էր] եւ ուսուցեալ B || 13 չարաչարանօք *om.* B || 14 առ Աստուած
om. B.

La fête du saint apôtre Jude a lieu le 16 février.

En ce jour, martyr des douze martyrs Pamphile, Valens (*Valentios*), Paul, Porphyre,
Séleucus, Théodule, Julien et dès cinq Égyptiens.

Ces saints martyrs du Christ vivaient aux jours de l'empereur impie Dio-
clétien. Pamphile était prêtre de l'église de Césarée de Palestine. Il était très
versé dans les livres de l'Église et dans la philosophie profane. Séleucus
était de la province de Cappadoce (*kambatakioy*) et, comme militaire avait
donné des preuves de bravoure pendant la guerre. On leur trancha la
tête.

* A fol. 186
v° b.

Valens (*Valentinos*) était diacre de l'église de Jérusalem. Paul était de la
ville de Yammia¹. On les tortura cruellement et ensuite on leur trancha la
tête.

Porphyre avait été élevé par saint Pamphile; il était scribe et avait
dix-huit ans. Il alla chercher le corps de son maître et docteur et ceux des
autres saints aussi pour les inhumer. On le saisit comme chrétien, on déchira
son corps et on le jeta dans un four de cendres enflammées. C'est dans de
telles tortures qu'il rendit son âme à Dieu.

1. Arménien *Յամփիտացոց*, *yamnitatzuotz*, sous l'influence de l'ethnique grec τῶν
Ἰαμνιτῶν πόλις.

և Թէոդուլոս երէց էր ձերունի . զսա խաչեցին եւ զպոքսն ջարդեցին, եւ աչնպէս
աւանդեաց զհոգին :

Յուլիանոս էր ի Կապադովկիոց գաւառէն, եւ երթեալ մերձ ի մարմին սրբոցն՝
գիրիս արկեալ Համբուրէր արտասուօք . եւ զսա կախեալ ընկեցին ի հուր եւ աւան-
5 դեաց զհոգին :

Իսկ հինգ եգլպտացիքն մտանէլն ընդ դուռն քաղաքին Կեսարիոց Պաղեստինեաց .
հարցին զոնապանքն զնոսա, եւ նոքա զճշմարտան խոստովանեցան եկէ . Քրիստոնեայք
եմք : Կալան զնոսա եւ որպէս չարագործս կապեցին, եւ տարան առ Փիլիստինեանոս
դատաւորն . եւ յոյժ զնոսա ասնջանօք չարչարեաց, եւ հարցանէր գանուանն եւ
10 զգաւանն . եւ նոքա զմարգարէիցն ասացին գանուանն . Եղիա, Երեմիա, Սամուէլ,
Գանիէլ, Իզեկիէլ, եւ գաւառ՝ զերուսաղէմ :

Եւ աչնպէս եւ սոքա ասնջանօք եւ հրով չարչարեցան, եւ հատին զլուխս նոցա .
եւ զմարմինս՝ սրբոցն սրահեաց Աստուած ի թուչնոց եւ ի գաղանաց՝ մինչև արք
երկիւղածք երթեալ ամփոփեցին եւ թաղեցին պատուով շինեալ եւ վկայարանս :

* A fol. 187
r° a.

15 Կատարի տօն սրբոց վկայեցա՝ Փետրուարի ժՁ :

[B * Ի սմին աւուր չիշատակ է սուրբ Եպիսկոպոսին Մարութայ, եւ ամենայն

* B
p. 83 b.

1 Չարդեցին] խորասկեցին B || 7 զնոսա om. B || 9 ասնջանօք չարչարեաց] հարուածովք
տանջեաց B || 14 վկայարանս] սրբոցն add. B || 15 Կատարի... Փետրուարի ժՁ] Կատարեցան
սուրբ վկայքն Քրիստոսի Մեհեկի ժ եւ Փետրուարի ժՁ B.

Théodule était un prêtre âgé. On le mit en croix et on lui brisa les chevilles; c'est ainsi qu'il rendit l'âme.

Julien était de la province de Cappadoce (*Kapadokiou*). Étant survenu auprès des corps des saints, il les enlaça et les baisa avec larmes. On le saisit également et on le jeta dans les flammes. Il y rendit l'âme.

Quant aux cinq Égyptiens, ils entraient par la porte de la ville de Césarée de Palestine. Les gardiens les interrogèrent et ils avouèrent la vérité en disant : « Nous sommes chrétiens. » On les saisit, on les lia comme des malfaiteurs et on les conduisit auprès du juge Firmilianus, qui les fit soumettre à de cruelles tortures. Il leur demanda leurs noms et la patrie d'où ils étaient. Ils lui dirent les noms des prophètes : Élie, Jérémie, Samuel, Daniel, Ézéchiël et comme patrie, Jérusalem.

Ils furent martyrisés eux aussi de la même manière par les tortures et les flammes, et on leur trancha la tête. Dieu préserva les corps des saints des
oiseaux et des bêtes féroces, jusqu'à ce que des hommes craignant Dieu, s'y
étant rendus, les recueillirent et les inhumèrent avec honneur, et édifièrent
des monuments commémoratifs.

* A fol. 187
r° a.

La fête de ces saints a lieu le 16 février.

[B * En ce jour, commémoration du saint évêque Maroutha et de tous les

* B
p. 83 b.

պրոցն զորոց գտակերան ժողովեաց ի Մարտիրոսապօլիս Երկու հարիւր եւ ութսուն հարարոցն եւ այլոց բազմաց :]

Մեհեկի ժԵ եւ Փեարասարի ժԵ : Վեպոսթիւն Թէոդորոսի ճեճի վրային Քրիստոսի,
որ թաղցմանի աստուածապարկեւ, որոց սունն կատարի յազուհայեցն :

Քաջ նահատակն Թէոդորոս էր ի ժամանակս ամբարիշտ թագաւորացն Մարսիմիա-⁵
նոսի եւ Մարսեմարի, ի բարբաբէն Ամասիոց, ի վեպջէն Հումեալոն : Նորա զօրական
թեալ չարեւելից գաւասն ի գունդն որ կոչլ Մարմարիտեաց, եւ որպէս բրիտանեաց
սարան վեա աւ գատուորն Վոնեկաս՝ որ ասի պոսեպոխոս, եւ ստիպէր զնա զսէկ
կոսցն :

Եւ լցաւ նա հարով սրբով ի ձեջ զնղին եւ ասէ . Եւ բրիտանեաց եմ, եւ չհրամայ-¹⁰
կցին ինձ զսէկ գարշելեաց : Եւ չոյժ բոնազատէին զնա պկեռուլ զսպառազինութիւնն
եւ զսէկ : Ասէ Թէոդորոս . Եւ զօրական եմ թագաւորին իմոց Քրիստոսի, եւ այլում
զօրական ոչ կարեմ լինեւ : Եւ բազում բանս վասն մարգանալոցն Քրիստոսի խօսեցաւ
ընդ Վոնեկայ : Եւ թեղլ ետուն նմա զի ընդ մտօրն անկցի եւ զսէկցէ :

3 Վեպոսթիւն] որքոյն *add.* B || 4 յազուհայեցն] աւաջին շարթիւնն՝ շարթին օրն
add. B.

saints dont il recueillit les ossements à Martyropolis : deux cent quatre-vingt mille et beaucoup d'autres.]

II MÉHÉKI, 17 Février.

Martyre du grand martyr du Christ Théodore dont le nom se traduit par « don de Dieu », dont la fête a lieu pendant le carême ¹.

Le vaillant martyr Théodore vivait aux jours des empereurs impies Maximien (*Makhsimianosi*) et Maxence (*Makhsenti*) ; il était de la ville d'Amasia, du village de Hounéalai (*Houmealon*). Il était soldat, dans les provinces orientales, de la légion dite des Marmarites. Comme chrétien on le conduisit chez le juge Brincas (*Vrenkas*) dit Praepositus ², qui l'obligea à immoler aux idoles.

(Théodore), rempli du Saint-Esprit, dit au milieu de la troupe : « Je suis chrétien, on ne m'a pas commandé d'immoler à des abominations. » On le contraignit violemment à revêtir son armure et à immoler. Théodore dit : « Je suis soldat de mon roi le Christ, et ne puis être soldat d'aucun autre. » Il dit à Brincas bien d'autres paroles au sujet du Christ devenu homme. On lui laissa le temps de revenir à de meilleurs sentiments et d'immoler.

1. *Yacouhatzitz*, abstinence de sel et pain; la fête de saint Théodore a lieu le premier samedi de carême. -- 2. Du titre latin *praepositus* le traducteur arménien a fait un surnom.

Եւ երևալ թէպորոս շրջէր ընդ ամենայն տեղեւ, եւ ուսուցանէր ամենեկուն զճա-
նապարհս փրկութեան : Եւ ի ձիւս՝ զիշերի աւետալ հուր չորժամ ամենեկեան նիրհէին
եւ գտածար Ռէսոյ ձոր սասուածոցն հրդեհեաց : * Եւ տեսալ սմանք ի նոցանի, զոր

* A fol. 187
c. 16.

արար պատմեցին Բենեբեկեաց, եւ կարալ զսուրբն տարան աւաջի նորա : Եւ ստէ .
5 Ընդէր փոխանակ արհի եւ կնդրուս ժառուցանելոյ սասուածուհոցն՝ հրով ալբեցեր :
Ասէ թէպորոս . Չոր արարի ոչ ուրանամ . վաչտ ժողովեցի եւ ալբեցի բարինս զի կիր
լինեցին : Եւ սկսան հարկանել ուժովն : Ասէ սուրբն թէպորոս . Ոչ են կարող սանջանք
քո՝ որ եկի ալ եւս չաւերացու՝ մեկնել զիս ի սիրոյ յուսոյն իմոյ Քրիստոսի :

Արկին գնա ի բանդ, եւ կնքեցին զգուան, զի սովամահ լինեցի : Եւ Հոպին սուրբ
10 կերակրէր գնա ի բանդին : Եւ երեսեցաւ նմա Տէր ի բանդին եւ ստէ . Քաջակերեաց
թէպորոս, զի ես ընդ բեղ եմ : Եւ նա սկսաւ սաղմուսել : Եւ լսէին պաշտպաննն բար-
բաւս բազմաց, ընթացան ի բանդն եւ գտին վաղեալ եւ զժառանգակնիքն ողջ :
Եւ լսէին ձայն սաղմուսաց, եւ նուէին ընդ ձերպս պատուհանին, եւ տեսին բազմ
ամբոխ զի սաղմուսէին ընդ սրբոցն . երկեան եւ գնացեալ պատմեցին գտաւորին :

15 Եւ նա երթեալ վաղվաղակի եկաւ զգուան վաղեալ եւ զժառանգին ողջ . եւ լսէր

2 չորժամ ամենեկեան նիրհէին] մինչդեռ ննջէին B || 4 զսուրբն *om.* B || 8 ի սիրոյ
յուսոյն] ի սիրոյն B || 9 Եւ Հոպին... ի բանդին *om.* B || 10 երեսեցաւ] ի տեսեան *add.*
B || 12 զժառանգակնիքն] զժառանգին B || 13 եւ լսէին ձայն սաղմուսաց *om.* B.

Théodore se mit à circuler en tous lieux et enseignait à tous la voie du salut. Une nuit il prit du feu et pendant que tout le monde dormait il incendia le temple de Rhéa, la mère des dieux. * Quelques-uns ayant vu ce qu'il
avait fait en avertirent Brineas, saisirent le saint et le conduisirent devant lui. *
Celui-ci lui dit : « Pourquoi, au lieu de sacrifier et d'offrir de l'encens à la
déesse l'as-tu, brûlée? » Théodore lui répondit : « Je ne nie pas ce que j'ai
fait, j'ai ramassé du bois, j'ai brûlé des pierres pour les réduire en chaux. » On
se mit à le frapper brutalement. Saint Théodore dit : « Tes tortures, même si
tu les augmentes, ne pourront pas m'éloigner de l'amour de mon espérance en
le Christ. »

* A fol. 187
c. 16.

On le jeta dans une prison, dont on scella la porte pour qu'il mourût de faim. Le Saint-Esprit le nourrit dans la prison. Le Seigneur lui apparut dans la prison et lui dit : « Prends courage, Théodore, car je suis avec toi. » Il se mit à psalmodier. Les gardiens, entendant les voix de plusieurs personnes, accoururent à la prison, la trouvèrent fermée et les scellés intacts. Ils entendirent les voix des psalmodies, regardèrent par les trous de la fenêtre et aperçurent une multitude qui psalmodiait avec le saint. Ils eurent peur et allèrent avertir le juge.

Celui-ci, s'étant aussitôt rendu (à la prison), trouva la porte fermée et le scellé intact, et entendit les voix de beaucoup (de chanteurs); il crut que les

ձայն բազմաց, եւ կարծեաց իթէ քրիստոնեայք ժողովեցան առ նա : Հրամայեաց զօրականաց շուրջ պատել վրանդովն, եւ ձտեալ ի ներքս ոչ զոք տեսին բաց ձիւն զԹէոփորոս պնդեալ ի վաչախ դռան, եւ յաճէն զօղումն կալաւ զամենեսան :

* A fol. 187
v° a

Եւ ընդ առաւօտն կայուցին զնա չատեան, եւ ստիպէին զնա զօճել կոտցն. եւ խոտտանալը գատաւորն բազում պատիւս եւ պարգևս, եւ լինել քահանայապետ կոտցն : 5
Ասէ Թէոփորոս. Թէպէտ եւ զմարմինս իմ տանջես, եւ հրոջ եւ զապանաց մատնես՝ մինչեւ իցէ շունչս իմ առ իս՝ ոչ ուրացայց զՔրիստոսն իմ : Եւ կախեցին զնա եւ բերեցին զմարմինն մինչեւ բանալ կողեցն : Եւ սուրբն Թէոփորոս սաղմոսէր. Օրհնեցից զՏէր չամենայն ժամ, զամենայն սաղմոսն :

Եւ պարմայաւ բռնաւորն ընդ համբերութիւն նորա, նեղէր ապա զեռ եւս զօճել : 10
Եւ սուրբն համարձակութեամբ ասէր. Ոչ երկնչիս զօւ չՄատուծոյ որ ետ քեզ զայլ իշխանութիւնդ եւ բռնապատես զիս թողուլ զՄատուած եւ անշունչ քարանց երկիր պագանել : Ասէ գատաւորն. Ընդ ո՞վ կամիս լինել՝ ընդ ճեղ եթէ ընդ Քրիստոսն քո : Եւ սուրբն ասէ խնդութեամբ. Ընդ Քրիստոսի էի եւ եմ եւ եղէց :

Եւ տեսեալ գատաւորին թէ ոչինչ կարաց ատնել վկային Քրիստոսի, հրամայեաց 15
հրով ալքել զնա. եւ առժամայն զահիճքն բորբոքեցին հուր, եւ նա լուծեալ զգօտին՝

1 գօրականաց] սուսերօք add. B || 2 զԹէոփորոս] գուրբն Թէոփորոս B || 5 կոտցն om. B.

chrétiens s'étaient assemblés auprès du (saint). Il ordonna aux soldats de cerner la prison, mais ayant pénétré à l'intérieur ils ne virent personne, sauf le seul Théodore, les pieds attachés au billot. Un tremblement, causé par la peur, les saisit tous.

* A fol. 187
v° a.

Au matin on le fit venir au tribunal et on * le pressa d'immoler aux idoles. Le juge lui promit bien des honneurs et des dons, et de le faire grand prêtre des idoles. Théodore lui répondit : « Bien que tu tortures mon corps, que tu me livres aux flammes et aux fauves, tant qu'il me restera du souffle, je ne renierai point mon Christ. » On le suspendit et on déchira son corps jusqu'à lui mettre les côtes à nu. Mais saint Théodore psalmodiait dans son entier le psaume *Je bénirai le Seigneur à tout instant* ¹.

Le tyran fut surpris de sa patience, puis l'engagea à immoler. Le saint lui dit avec hardiesse : « Tu n'as donc pas peur de Dieu qui t'a donné cette autorité et tu me forces à quitter Dieu pour adorer des pierres inanimées? » Le juge lui répondit : « Avec qui veux-tu être, avec nous ou avec ton Christ? » Le saint lui répondit joyeusement : « Avec le Christ j'étais, je suis et je serai. »

Le juge, voyant qu'il n'avait pu rien faire au martyr du Christ, ordonna de le brûler au feu. Aussitôt les bourreaux allumèrent du feu et (Théodore),

1. Ps., xxxiii, 1.

մերկացաւ զհանդերձն, երոջձ եւ զօղ ոտիցն, եւ արարեալ չինքն զնշան սրբոյ խաչին :
 Կապեցին զնա որպէս զխոջ պատարագի, եւ աղօթեաց առ Աստուած . Գոհանամ զբէն
 Քրիստոս որ արժանի արարեր զիս այսմ ծափն լինել Հաղորդ ընդ վկայան ըս : Եւ
 նաչեցեալ չամբօխն ետես զընկեր իւր զԿէտնիկոս զի լայր, եւ ասէ . Փռիմն հասիր
 5 ինձ, եւ որպէս չապականացու՝ երկիրս ոչ թողար զմիմեանս՝ նմանապէս եւ չանապական
 կեանս մի որոշեսցուք : Եւ ընկեցին զսուրբ վկայն Քրիստոսի ի հօրն, եւ սանկեաց
 զհոգին իւր առ Աստուած ի Փետրուարի ժե :

* A fol. 187 v° b

Եւ տեսին հաւատացեալ ժողովուրդն զհոգին իւրեւ զփառակն զի երանէր չերկինս :
 Եւ կին մի քրիստոնեաց Բարեանուն խնկրեաց զմարմին սրբոյն Թէոփորոսի եւ պտտեաց
 10 մարուր կտտուովք եւ անոյշ իւրօք եւ խնկօք, հանգուց ի փայտեաց տասպան եւ պահեաց
 ի տան իւրում, եւ մեծապաշտօնութեամբ կատարեաց զչիշատակս նորա փառաւորելով
 զՔրիստոս :

1 արարեալ] արար B || 5 նմանապէս om. B || 7 Փետրուարի ժե:] եւ Մեհէկի ժԵ
 add. B || 8 եւ տեսին... չերկինս om. B || 11-12 եւ մեծապաշտօնութեամբ... զՔրիստոս]
 եւ յետ ժամանակի տարաւ ի գուռան իւր որ կոչի եւ խաչիտա՝ մերձ ի բազարն Եմասիայ եւ եզ ի
 հանգափի մեծաւ պտտուով եւ զգուշութեամբ. եւ կատարեաց զչիշատակ սրբոյ վկային ամենայն
 հաւատացելովքն ի փառս եւ ի գոհութիւն ամենասուրբ Երրորդութեանն այժմ եւ միշտ եւ
 յաւիտեանս B.

dénouant sa ceinture, se dépouilla de ses vêtements, délia les lacets de ses
 chaussures et fit sur lui-même le signe de la sainte croix. On l'attacha comme
 le bélier du sacrifice, tandis qu'il priait Dieu : « Je te rends grâces, Christ,
 de m'avoir rendu digne de prendre ma part avec tes martyrs. » Il jeta son
 regard sur la foule et aperçut son compagnon Cléonicus qui pleurait. Il lui
 dit : « Dépêche-toi à me rejoindre et de même que nous ne nous sommes point
 quittés sur cette terre * périssable, de même nous ne serons point séparés dans
 la vie incorruptible. » On jeta le saint martyr du Christ dans les flammes et
 il rendit son âme à Dieu, le 17 février.

* A fol. 187 v° b.

Les fidèles rassemblés aperçurent son âme qui montait au ciel comme un
 éclair. Une femme chrétienne, au beau nom¹, demanda le corps de saint
 Théodore, l'enveloppa dans des linges propres avec de l'huile parfumée et de
 l'eucens, le déposa dans un cercueil de bois et le conserva dans sa maison,
 et célébra avec grande solennité sa commémoration en glorifiant le Christ.

1. Les récits grecs nomment *Εὐσεβία* la sainte femme qui recueillit le corps de saint
 Théodore. L'expression arménienne *բարեանուն* « au beau nom », que le grand diction-
 naire des Méchitaristes de Venise ne connaît pas en dehors de ce passage, correspond
 au mot grec *φερωνύμος* « dont le nom convient au caractère ». L'auteur de la vie meta-
 phrastique voulait dire que *Εὐσεβία* était pieuse comme son nom l'indiquait. Le traducteur,
 qui ne lisait sans doute pas le nom de la femme dans l'exemplaire dont il se servit,
 puisqu'il l'a omis, s'est arrêté à une formule, qui tient de la transcription autant que de
 la traduction *բարե...* = *φερε...*

Արանչեկի տեսիլն զոր եցոյց սուրբն Թէոփորոս ի Կաստանդինուպոլիս, վասն որոյ եւ ի բառասներարկ աւուրս պահոցն՝ առաջին շաբաթնորն կասարի սօն սրբոյն Թէոփորոսի :

Յաւուրս անօրէն եւ ամբարիշտ եւ սերայոյլ եւ պիղծ թագաւորին Յուլիանոսի յորեւմ ճերմկեաց բառասնօրեաց աւուրք պահոցն, պիղծ եւ զպղբ խորհուրդ առեալ ի սասանայկ, Յուլիանոս կռչեաց զնմանտոյն անաստուածութեան իւրոյ զեպարքոս բարպրին եւ սուէ . Արչափ ջանս ելի վասն բրիտանիայ զարձուցանել զնոսս ի պաշտամունս մեր եւ ոչ կարացի ոչ պատուով եւ ոչ բնչիւք, ոչ սրով եւ ոչ մահուամբ : Եւ ի զիշերին յայտնիկ աստուածքն մեր բարի խորհուրդ արկին ի սիրտս իմ, զոր եւ արարից, զի կամ արանան զՔրիստոս եւ զսէնն կոսցն, կամ ի սովոյ մեռցին : Այժմ մերձեալ է պահոցն իւրեանց, եւ ամենայն անձն բրիտանիայ սրբութեամբ պահեն մինչեւ ի դատիկն իւրեանց, եւ գառաջին շաբաթն առաւելապէս բան զայլ աւուրսն . արդ պատուէր տուր սր ոչ հաց եւ ոչ այլ ինչ կերակուր կամ ըմպելի հանցեն ի վաճառ՝ այլ զոր եւ առարեցից առ բեղ վոցն տացես ի վաճար : Հրամայեմ որ զհոցն եւ զկերակուր եւ զըմպելի խառնեն ի ճարպոյ եւ յարենէ զսիցն, զի կամ կերիցեն եւ զհնացեն ընդ մեզ աստուածոց մերոց, եւ կամ ի սովոյ մեռանիցին :

* A fol. 188
1° 31.

5

10

15

Ասէ կարբրոսն . Ճշմարիտ որ սիրտ թագաւորին ի ձեռս աստուածոցն են, բարի եւ

2 շաբաթնորն] շաբաթուն շաբաթնօրն B || 9 կոսցն] աստուածոց մերոց B.

Merveilleuse vision que fit voir saint Théodore à Constantinople, à cause de la fête de saint Théodore qui a lieu le premier samedi du carême des quarante jours.

Au temps de l'empereur impie, renégat et immonde, Julien, à l'approche du carême des quarante jours, Julien prit le conseil ignoble et immonde du démon et manda auprès de lui les partisans de son athéisme, dont l'éparque de la ville, et dit à celui-ci : « J'ai fait tant d'efforts pour convertir les chrétiens à notre culte et je n'ai réussi, ni par les honneurs, ni par les richesses, ni par le glaive, ni par la mort. Mais, cette nuit, nos dieux ont inspiré un bon conseil à mon cœur, et je vais le mettre à exécution : ou bien ils renieront le Christ et immoleront aux idoles, ou bien ils mourront de faim. Voici que leur carême approche * et tous les chrétiens jeûnent saintement jusqu'à leur pâque, et le premier samedi plus que les autres jours. Or, tu ordonneras qu'on ne mette en vente ni pain, ni aucune autre nourriture, ni boisson, mais, ce que je t'enverrai, tu le donneras à vendre. J'ordonne de mêler au pain, à la nourriture et aux boissons de la graisse et du sang des victimes (disant) : Ou bien ils en mangeront et immoleront avec nous à nos dieux, ou bien ils mourront de faim. »

* A fol. 188
1° 31.

L'éparque lui répondit : « Il est bien vrai que le cœur de l'empereur

ընդունելի եւ հաճոյական խորհուրդ խորհեցար : Եւ կրթեալ կարգութիւն սուժանայն
 զհրամայեալսն ի թագաւորէն կատարեաց . եւ ոչ եւ հանել ի վաճառ հոց կամ ալլ
 ինչ կերակուր կամ ըմպելի՝ բաց ձեռն զոր սուրբեաց պիղծ արքայն : Ալլ Աստուած
 իւր ամենակարող զորութեամբն զնորա շար խորհուրդն խափանեաց եւ ոճանացոյց,
 5 եւ զիւր հաւատացեալսն փրկեաց ի գողարկից կերակրոյն :

Յառաջին պահոց զիշեր, կրեւեցաւ ձեձ վկայն Քրիստոսի սարբն թէոգորոս
 կոստանդնուպոլսի պատրիարքին եւ առ : Բնկ սուսուսն ժողովն սու ընդ զամենայն
 քրիստոնեացս եւ պատուիրեան նոցա որ ամենեւին ոչ հոց եւ ոչ կերակուր եւ ոչ ըմպելի
 զնեացեն ի վաճառականայն, զի ամենայն ինչ ի ճարպոց եւ ցորենէ, գոհից խառնեալ
 10 են, * ալլ կերիցեն ի սան լւրեանց կերակուր :

* A fol. 188
r. b.

Ատէ պատրիարքն . որ ձեձատուր են ունիցին ի սունս լւրեանց եւ կերիցեն .
 աղքատք որ ձիոց աւուր կերակուր ոչ ունին զինչ ուտիցեն ի սունս լւրեանց : Ատէ
 սուրբն թէոգորոս . Բաշխեան նոցա կոլիբաց եւ վաջն կերիցեն : Ատէ պատրիարքն . Ոչ
 զիտեմ զինչ իցէ կոլիբոյն : Ատէ սուրբն . Յորեան եփեան եւ սուր նոցա եւ վաջն կերիցեն .
 15 զի ձեր չեւբայխոսց եփեալ ցորենոյն կոլիբոց կոչեմք :

Ատէ պատրիարքն . Եւ զու ո՞վ լցես, աէր, որ աչպալաի խնամարկութեամբ եւ զթով

1 խորհուրդ] լծասանոց *add.* B || 4 խափանեաց] ոճանացոյց B || 12 սուիցեն] կերիցեն
 B || 14 սուրբն] սուրբ վկայն B.

est entre les mains des dieux. Tu as médité un dessein bon, pratique et agréable. » L'éparque s'empressa aussitôt d'aller accomplir les ordres de l'empereur; il ne donna à vendre ni pain, ni aucune autre nourriture ou boisson, à l'exception de ce que l'immonde empereur lui avait fait parvenir. Mais Dieu par sa vertu toute-puissante entrava sa mauvaise pensée et l'annihila, et sauva ses fidèles des aliments immondes.

La première nuit du carême, le grand martyr du Christ, saint Théodore, apparut au patriarche de Constantinople et lui dit : « Au matin, rassemble tous les chrétiens et recommande-leur de ne rien acheter aux marchands, ni pain, ni aucune nourriture ou boisson, car tout est mélangé de graisse et de sang des victimes; * mais qu'ils mangent chez eux des choses (pré-

* A fol. 188
r. b.

parées) à la maison.
 Le patriarche lui dit : « Les riches mangeront ce qu'ils ont dans leurs maisons, mais les pauvres qui n'ont que la nourriture d'un jour, que mangeront-ils chez eux? » Saint Théodore lui dit : « Distribue-leur du koliba, et ils le mangeront. » Le patriarche lui répondit : « Je ne sais pas ce que c'est que le koliba. » Le saint dit : « Fais cuire du blé, et donne-le-leur pour qu'ils le mangent; car nous, aux Euchaites, nous appelons koliba le blé cuit. »

Le patriarche lui répondit : « Et qui es-tu, seigneur, qui commandes le

հրամայեալս զփրկութիւն ժողովրդեանն Քրիստոսի : Ասէ սուրբն . Ես եմ Թէոդորոս վկայն Քրիստոսի, եւ ի նմանէ առաքեցալ ազգեցուցանել քեզ : Եւ նոյնժամայն անչաչտ եղեւ : Եւ ընդ առաւօտն կոչեալ զամենայն քրիստոնեայնն, եւ պատմեաց զամենայն երեւժուս եւ գատացեալն ի սրբոյն Թէոդորոսէ, եւ արար որպէս հրամայեցաւն :

Եւ զխտացեալ Յուլիանոսի՝ չամօթ լեալ հրամայեաց չեա զարձուցանել զպղծախառն կերակուրսն եւ զըմպելիսն, եւ ըստ սովորութեանն իւրեանց վաճառեցին հաց եւ կերակուր : Եւ ինքն չամօթոյն ի նաւ մտեալ ել ի քաղաքէն :

Եւ ի շաբաթն օրն կատարեցին մեծապաշտօնութեամբ զտօն սրբոյն Թէոդորոսի լալում խնկութեամբ եւ զոհութեամբ : Եւ հրամայեաց պատրիարքն որ ամենայն քրիստոնեայք չամենայն ամի գառաջին՝ շաբաթն պահոցն տօն կատարեսցեն մեծ վկային Քրիստոսի սրբոյն Թէոդորոսի :

* A fol. 188 v° a.

10

* B p. 86 a.

[B* Բ ամին աւուր չիշատակ Մարիամնի բռն փիլիպոսի առաքելոց, եւ Սովորնիոսի Երուսաղեմացոց, եւ սուրբ հօրն Սարաճօնոսի ձգնաւորի, եւ սրանչեւագործ հօրն մերոց Ավքսիվիու եպիսկոպոսի Կիպրացոց աշակերտին Մարկոսի աւետարանչի եւ զիւս նշխարաց մեծին Մրնասայ վկայի :]

15

Յ ամենայն երեւժուս] գերեւումն B. || 10 շաբաթն պահոցն] շաբաթու պահոցն շաբաթ օրն B.

salut du peuple du Christ avec tant de soin et de sollicitude? » Le saint lui dit : « Je suis Théodore, le martyr du Christ, et je suis envoyé par Lui pour t'inspirer. » Et il disparut aussitôt. Au matin (le patriarche) manda tous les chrétiens, leur raconta l'apparition et tout ce que saint Théodore lui avait dit; puis il fit comme il lui avait été ordonné.

L'ayant appris, Julien, rempli de honte, ordonna qu'on retournât les aliments et les boissons mélangés d'impuretés, et de mettre en vente selon la coutume du pain et des denrées alimentaires. Quant à lui, de honte, il s'embarqua sur un navire et quitta la ville.

Le jour du samedi on célébra avec grande solennité la fête de saint Théodore avec réjouissance et des actions de grâces; le patriarche ordonna que tous les chrétiens, chaque année, célébrassent, le samedi de la première

* A fol. 188 v° a.

semaine de carême, la fête du grand martyr du Christ, saint Théodore. [B* En ce même jour, commémoration de Mariamnâ, sœur de l'apôtre Philippe, de Sophronius de Jérusalem, du saint père, l'ascète Salamanos (Salamomos), de notre père le thaumaturge Auxibios, évêque de Chypre, disciple de l'évangéliste Marc, et découverte des restes du grand martyr Ménas.]

* B p. 86 a.

Մեհեկի ժԷ եւ Փետրոսորի ժԷ : Վկայութիւն Սաղմկայ եպիսկոպոսին
Սաղեբայ բաղարին :

Ի ժամանակս Սարուխոսի Տրապաշտ արքային Պարսից էր երանելին Սաղոր
եպիսկոպոսն Սաղեբայ բաղարի եւ Փետրոսորի : Ետես յանուրջս գտարք վկայն Քրիս-
տոսի զՍիմէոն որ յառաջ բան զինքն եպիսկոպոս էր եւ ծարտիրտապաս, որ ի
վերայ սանդղոց կանգնեալ էր եւ կոչէր զնա եւ սուէր. Եւ Սաղոր աներկիւղ ի վեր
ընդ սանդղոցս եւ եկեաջիւր առ իս :

Եւ զարթուցեալ Սաղոր զխոսոց որ ի ծարտիրտապասին կոչէր, եւ երթեալ երեսե-
ցոյց զինքն արքային. եւ սաժաման կոպեցին զնա եւ այլ բրխտանեացս հարիւր եւ
բսան եւ ութ անձն, ընդ այր եւ ընդ կին, որք առաջի արքային խոստովանեցան զանունն
Քրիստոսի :

Եւ եպիսկոպոսն Սաղոր յանդիմանեաց անարգանոր զերկրագործն արեպականն եւ
հրոց, եւ արքայն հրամայեաց զնոսս արկանել ի բանդ : * Եւ եզեն արգելական բանդին
ամիսս հինգ, եւ նեղէին զնոսս տանջանոր եւ սալով, եւ ոչ կարացին զուրբսն զար-
ձուցանել ի հաւասն իւրեանց : Եւ հանին զհարիւր եւ բսան եւ ութ սուրբսն արտաբոց
բաղարին եւ հատին զզուլսս նոցա :

* A fol. 188
v° b.

1 Վկայութիւն... բաղարին] Վկայութիւն արքայն Սաղբայ եպիսկոպոսին, եւ հարիւր բսան
եւ ութ վկայիցն ընդ նմա B || 3 Սարուխոսի] Շարհայ *add.* B | 4 Սաղեբայ բաղարի եւ Փետրոսորի-
նի] բաղարին Սաղեբայ եւ Տիւբոնի B — Քրիստոսի *om.* B || 6 ի վեր *om.* B || 13 եւ
եզեն արգելական բանդին ամիսս հինգ *om.* B.

12 MÈHÈKI, 18 Février.

Martyre de Sadoc, évêque de la ville de Séleucie.

Le bienheureux Sadoc (*Sadokh*) évêque de Séleucie (*Salikh*) et de Ctésiphon, vivait aux jours du roi des Perses Sapor, l'adorateur du feu. Il vit dans un rêve le saint martyr du Christ, Siméon, qui avait été évêque avant lui et avait été martyrisé, se tenant debout en haut d'un escalier, qui l'appelaît et disait : « Monte sans crainte, Sadoc (*Sadokh*), au haut de l'escalier et viens à moi. »

Sadoc s'étant réveillé comprit qu'il était appelé au martyr, et alla se faire connaître au roi. On le lia aussitôt, ainsi que d'autres chrétiens au nombre de cent vingt-huit, hommes et femmes, qui confessèrent, en présence du roi, le nom du Christ.

L'évêque Sadoc blâma avec mépris les adorateurs du soleil et du feu, et le roi ordonna de les jeter tous en prison. * Ils furent retenus en prison pendant cinq mois; on les maltraita par des tortures et par la faim, mais (les païens) ne purent convertir les saints à leur religion. On fit sortir les cent vingt-huit saints hors de la ville, et on leur trancha la tête.

* A fol. 188
v° b.

Եւ զերանելին Սաղօք տարան ի քաղաքն Էրիթապատ, եւ անդ հատին զպատուական զլուխն իւր Փետրուարի ժԸ :

Յայսմ ասար վկայութիւն սրբոյն Ազեկոսնկորոսի Քեսապոնիկեցոյն :

Այս երանելի վկայս Քրիստոսի էր շուուրս Մարքսիմիանոսի կուսպաշտ արքային. եւ երկնալ կործանեաց զսեղանն չորում էին զոհքն, եւ հեղաւ ամենայն որ ինչ ի սեղանին էին, եւ կալեալ զնա տարան առ թագաւորն :

Եւ ասէ ցնա. Մատուցեալ երկիր պազ եւ զոհնա աստուածոցն : Ասէ սուրբն. Ես առայ ձիայնոց Աստուծոյ արքարարատ թագաւորի երկիր պապանել, զի նա արար զմեզ, եւ զձեզ անէ՞ծ որ ոչ կամեցայք ձանաչել զարտրոյն ձեր : Եւ բարկութեամբ հրամայեաց Մինուկիանու զահճապետին հատանել զգլուխն սրբոյ վկային. եւ նորս վերացուցեալ գտարն զի վարկեց՝ եկաց շրտուցեալ եւ անմուռն : Ասէ ցնա թագաւորն. Ընդէր կաս այր. . . . ար զօրական եւ ոչ հատանես (զգլուխ)ն : Ասէ Մինուկիանա. Ով թագաւոր եղև զլուխ իմ սրբէս լետան, եւ եմ ի զոյժման, եւ ձեռս իմ իբրև զվկայս սրովս՝ եւ ոչ կարեմ խնարհեցուցանել :

* A fol. 189
r. a.

2 Փետրուարի ժԸ] եւ Մեհեկի ՌԲ *add.* B || 4 Քրիստոսի *om.* B || 7 ցնա] թագաւորն *add.* B || 8 պապանել] եւ պատարագս ձատուցանել *add.* B || 9 զարտրոյն] զարարիչն ձեր B || 10 — p. [1111]. 5 Մինուկիանու. . . չերկինա] եւ հատին զգլուխ սրբոյն Ազեկոսնկորոսի Փետրուարի ժԸ : եւ ասեալ թագաւորին սրանչելիս ի ծաշու նորս B.

On conduisit le bienheureux Sadoc à la ville de Beit Lapat et on y trancha sa précieuse tête, le 18 février.

En ce jour, martyr de saint Alexandre le Thessalonicien.

Ce bienheureux martyr du Christ vivait aux jours de l'empereur idolâtre Maximien. Il alla renverser l'autel sur lequel se trouvaient les victimes et fit tomber à terre tout ce qui se trouvait sur l'autel. On le saisit et on le conduisit à l'empereur.

Celui-ci lui dit : « Va, prosterne-toi et sacrifie aux dieux. » Le saint lui répondit : « J'ai appris à adorer le Dieu unique, roi juste, qui nous a créés et vous a maudits, vous qui n'avez point voulu reconnaître votre créateur. » (L'empereur) en colère ordonna au chef des bourreaux Minucianus de trancher la tête au saint martyr; mais ayant levé le glaive pour le frapper, (Minucianus) demeura glacé et sans voix. L'empereur lui dit : « Pourquoi restes-tu glacé, soldat, et ne tranches-tu (la tête)? » Minucianus lui répondit : « O empereur, ma tête est comme une montagne, je suis saisi d'un tremblement et ma main (armée) de l'épée est comme de bois, * je ne peux pas l'abaisser. »

* A fol. 189
r. a.

Եւ խնդրեաց սուրբն ջուր եւ լուաց զձեռս իւր եւ ստէ. Սուրբ, սուրբ, սուրբ, Տէր զօրութեանց : Եւ երթեալ ալլ զաճիճ եհաա զպուլսն սրբոցն Աղեքսանդրոսի Փետրուարի ժԷ :

Եւ ետես թագաւորն չորս հրեշտակս սպիտակապեացս, որ առին զհողի սրբոցն Աղեքսանդրոսի եւ երին չերկինս. եւ զզջացաւ զիւ ետգան զսուրբն Աղեքսանդրոս : Կալին առաջի նորա եւ ալլ բրիտանեայք կապեալք : Ետէ ցնոսա. Մի երկնչիք՝ զոր ոչ ձեռանիք : Եւ նորա ստեն. Մեր կամիճք որ ձեռանիճք, զի վասն Քրիստոսի ձեռանելն՝ կեանք են. ալլ աղաչեմք զքեզ որ ըստ իւրոց արժանեաց մարտիրոսութեանն թագեցի եղբայրս ձեր Աղեքսանդրոս :

Ետէ թագաւորն. Զինչ իցէ մարտիրոսութիւնն : Ետէ Բեկտոր զօրականն. Որ վասն Քրիստոսի ձեռանի մարտիրոս անուանեն, եւ ժողովին ամենայն բրիտանեայք եւ թագեն զնա. եւ աղաչեմք զքեզ որ գրես ի Թեոսպոնիկեցոց բրիտանեայք, զի որպէս եւ կամեցին թագեցեն զնոսա :

Եւ գրեաց առ նոսա հրամանս զի զամենայն մարդ որ վասն Քրիստոսի մարտիրոսանայ՝ համարձակութեամբ եւ աներկիւղ թագեցեն : Եւ զնացին եղբարք երկիւղածք եւ առին զմարմին սուրբ վկային Աղեքսանդրոսի, եւ թագեցին ըստ արժանեաց իւրոց մարտիրոսութեանն բարի խոստովանութեամբ ի անպաշտն որ կոչի Թորպիէ :

12-15 եւ թագեն զնա . . . աներկիւղ թագեցեն] զի ձեռաւ վառօր թագեցեն զնա : Եւ հրաման եւ թագաւորն եւ զնացին եղբարք երկիւղածք առին զմարմին սուրբ վկային Աղեքսանդրեայ Բ.

Le saint demanda de l'eau, se lava les mains et dit : « Saint, saint, saint, le Seigneur des armées. » Un autre bourreau s'approcha et trancha la tête à saint Alexandre, le 18 février.

L'empereur aperçut quatre anges revêtus de blanc qui s'emparèrent de l'âme de saint Alexandre et remontèrent au ciel; il regretta d'avoir tué saint Alexandre. Il y avait devant lui d'autres chrétiens liés, et il leur dit : « N'ayez aucune crainte, vous ne mourrez pas. » Ils lui répondirent : « Nous voulons mourir, car mourir pour le Christ, c'est la vie. Mais nous vous prions que notre frère Alexandre soit inhumé selon les mérites de son martyr. »

L'empereur dit : « Qu'est-ce que le martyr? » Le soldat Victor (*Bektor*) lui répondit : « On appelle martyr celui qui meurt pour le Christ et tous les chrétiens se réunissent pour l'inhumer. Aussi nous vous prions d'écrire aux chrétiens de Thessalonique de l'inhumer comme ils l'entendent. »

(L'empereur) leur écrivit un décret, pour qu'ils inhumassent ouvertement et sans crainte quiconque aurait été martyrisé pour le Christ. Les frères pieux allèrent relever le corps du saint martyr Alexandre et l'inhumèrent selon le mérite de son martyr en bonne confession, à l'endroit appelé Thorgie¹.

1. A restituer Θραξί « en Thrace ».

* A fol. 189
r. b.

* *Մեհակի մ'Է եւ Փետրոսարի մ'Է : Տօն է Կերտէսի Հայոց Հայրապետին եւ Խաղպ սարկաւազի :*

Յերրորդի ամի լուսաւորութեանն Արշակայ եկաց եպիսկոպոսապետ Հայոց մեծն Կերտէս, որ էր սրբի Աթանաղինեաց, որդւոյ Կուսկան, որդւոյ Վրթանայ, որդւոյ սրբոյն Գրիգորի, զոր աստուածալին ընտրութեամբն գտեալ տարան ի Կեսարիա, եւ առեալ 5
գօծումն արքեպիսկոպոսութեան եւ բաճանաչապետութեան յարքեպիսկոպոսէն Եւսերեայ զարձաւ ի Հայս. եւ գամենայն կարգս ուղղութեան նորոգեաց, եւ զոր ետես ի Յոյնս բարեպաշտութիւն ուր սնաւ ի մանկութեանն՝ ի Հայս զնոյնն կարգէր :

Առաջին՝ զի հրամայեաց վանորացս շինել, եւ զկրօնաւորս ի լերինս բաղձացոյց 10
մխարանակեաց կենօք : Երկրորդ՝ զի զհիւրանոցս շինեաց ի ճանապարհս եւ յանրնակ տեղիս, եւ զհիւանդանոցս ի գեօղս եւ ի քաղաքս, եւ ետ գեօղս ի ծառայութիւն : Երրորդ՝ զի զուրուկս եւ զպիտակս զարշութեամբ հալածէին Հայք ի լերինս, խախտեաց զպապիսի հրէական խտրութիւնս, եւ ետ ընդունել զնոսս ի հիւանդանոցս : Զորրորդ զի վասն օգահութեան հայրենեացն՝ ընդ ընդանիսն ամուսնանալին իշխանքն,

1 Տօն... սարկաւազի] Վարք սուրբ հօրն մեկայ Կերտէսի Հայոց Հայրապետի առաջնոց, եւ Խաղպ սարկաւազի B || 3 Յերրորդի] Յերկրորդում B || 5 Գրիգորի] Լուսաւորչին, կրթեալ եւ վարժեալ ի հոգևոր եւ յարատրին զխաւթիւնս *add.* B || 6 արքեպիսկոպոսութեան եւ *om.* B || 7 ետես] սեսաւ B || 8 զնոյնն կարգէր] նորոգէր B || 10 զհիւանդանոցս *add.* B.

* A fol. 189
r. b.

* [3 MÈHÉKI, 19 Février.

Fête de Nersès, patriarche des Arméniens, et du diacre Khad¹.

La troisième année du règne d'Archak, le grand Nersès devint le patriarche des Arméniens. Il était le fils d'Athénagène, fils de Houssik, fils de Verthauès, fils de saint Grégoire. Découvert par l'élection de Dieu, Nersès fut emmené à Césarée, où il reçut la consécration d'archevêque et de patriarche des mains de l'archevêque Eusèbe. Revenu en Arménie, il renouvela toutes les œuvres de justice et il établit en Arménie tout ce qu'il avait vu de piété chez les Grecs, parmi lesquels il avait passé sa jeunesse.

Premièrement il ordonna de construire des couvents et augmenta le nombre des religieux menant la vie cénobitique dans les montagnes. Deuxièmement il fit construire des hospices sur les chemins et dans les lieux déserts, des hôpitaux dans les villages et les villes et leur octroya des villages en servitude. Troisièmement, parce que les Arméniens repoussaient avec dégoût dans les montagnes les lépreux et les incurables, il défendit cette coutume juive, et les fit accueillir dans les hôpitaux. Quatrièmement, le saint abolit la coutume des princes de se marier entre parents par rapacité de patrimoine.

1. Cf. 11 Fre. 19 novembre, *P. O.*, XVI, p. 68-71.

զոր խափանեաց սուրբն : Հինգերորդ՝ զև անմխիթար բային ի վերայ մեռելոցն հեթա-
նասիրան սովորութեամբ, զոր խրատեալ զպարեկոցց : Չաչտտիկ եւ այլ կարգս
բազումս չեկեղեցիս եւ ի բազարս ուզեաց, եւ կայոցց՝ վերակայս հիտանոց զԹապ * A fol. 189
ՎՊՁ. :
Կառաքինի սարկաւազն իւր : Եւ էր տեսանել զՀայր նոր նորոգեալ նովա :

5 Իսկ թագաւորն Արշակ ոչ գնաց ըստ կամաց Երանեղան, չորոչ վերայ սույ ասնէր
սուրբն Ներսէս, որպէս Սամուէլ ի վերայ Սաւուրայ. եւ որիչ ի նմանէ ասնէր
զբնակութիւնն : Եւ նա երկուցեալ ի թագաւորէն Գուհայ ի Վաղեսէ՝ աղաչէր զմեծն
Ներսէս հանգրձ իշխանօրն եւ եպիսկոպոստոլքն զնալ սա թագաւորն : Իսկ սուրբն
հաւանեալ զնայ, զոր ոչ հաւանեալ հերձուածոյ արքայն Վաղէս, այլ յանբիմանեալ
10 ի հայրապետէն, հրաման ետ արտորել զնա ի կղզի մի ուր կերակրեցան ի տեսչու-
թենէն Աստուծոյ, զի ձկուերն իւրովն արտարս գալին, ի տեսչութենէն Աստուծոյ,
ի ծովէ անտի եւ լինէին կեր Վրուր նոցա զամբսա ուր :

Եւ ի նմին ամի սատակեցաւ Վաղէս. եւ թագաւորեաց մեծն Թէոփոս, որ բակեաց
զմեհեանս կառոյն զիսկեալան ի Կոստանդիանոսէ. եւ զարձոյց զամենայն հարս սուրբս
15 զաքսորեալս ի մետաղս՝ ընդ որս եւ զմեծն Ներսէս պատուով եւ փառօր :

Բայց նախ քան զգնալն իւր ի Հայք ձեռնադրեալ էր զԹապ սարկաւազն իւր որ

5 սունէր] սունոր B || 9 հաւանեալ] ընկարու B || 10 կերակրեցան] կերակրեցաւ B
|| 11 ի տեսչութենէ Աստուծոյ om. B || 12 նոցա] նմա B.

Cinquiemment, il mit un terme par ses exhortations à la coutume profane
de pleurer inconsolablement sur les morts. Il établit toutes ces réformes et
d'autres encore dans les églises et les villes et institua * comme directeur * A fol. 189
des hôpitaux son vertueux diacre, Khad. On eut ce spectacle : l'Arménie complè-
tément renouvelée par lui. v° a.

Le roi Archak ne se comportait pas selon la volonté du bienheureux, et
saint Nersès en prenait le deuil à l'instar de Samuel sur Saül; et il avait
établi sa résidence loin de lui. (Archak) craignant l'empereur des Grecs,
Valens, pria le grand Nersès de se rendre auprès de l'empereur accompagné
de princes et d'évêques. Ayant consenti, le saint alla, mais l'empereur héré-
tique, Valens, n'étant pas d'accord avec le (patriarche) et blâmé par lui,
ordonna de l'exiler dans une île, où ils furent nourris par la providence de
Dieu; car les poissons, par la providence de Dieu, sortaient d'eux-mêmes de
la mer et leur servirent de nourriture durant huit mois.

Cette même année, Valens vint à mourir et ce fut le grand Théodose qui
régna, lequel fit détruire les temples d'idoles que Constantin avait fait
fermer; il fit rentrer avec honneur et gloire tous les saints pères exilés dans
les mines, entre autres le grand Nersès.

(Nersès), avant de quitter le pays, avait sacré évêque en Arménie son

էր ի վերայ Տիւանդանոցացն եղևկոպոս. որ այնչափ վաղիւ եւ առատ էր ի վերայ
այբրատացն անշուքեամբ ծինչ զի հաստաւ շանձարանք նորա որ ի պէտս այբրա-
տացն, այբիւրացաւ որպէս սա : Եղևկախն եւ Եղևեխն :

A 161. 189
A. B.

Եւ էր սա ի յանդիմանաթիւն Արշակայ ահաւոր եւ աներկիւղ . այլ նա այգանէր
գիւտ վասն հանդերձիւք պծնելոյ եւ ձխալըրաթեան. եւ արհամարհեալ գոյս՝ խարայ- 5
նապետա եղևալ իշով շրջէր, եւ ի յանդիմանելոյ ոչ գապարէր, ծինչեւ հրաման եւ
բարկաթեամբ բարչել զերանելին եւ բարկոծել :

Եւ ինքն Արշակ զնոց սա Պարսից արքոյ ճապուհ, ի բարկութենէ նորա գան-
դիտացեալ անձամբ զանձն սպանանէր, ըստ նախամարգարէութեանն արքոյն ներսիս :

Իրբև լուս սուրբն ներսէս զչար գործս Արշակայ եւ գծոհ նորին, խնդրեաց ի 10
թագաւորէն Թէոդոսէ նաուցանել փոխանակ նորա զորպին իւր զՊապ թագաւոր
սրած հաւանեալ թագաւորն սուրբեաց ընդ նստս զորս բազմս ի Հաչս պատերազմել
ընդ զորս Պարսից, սրբ. եկեալ արարին զհրամանն : Եւ ի խճրել ճարտին՝ ել
հաղտապետն ի կատարս իրինն նպատոց, եւ համբարձեալ զձեռս չաօթիս ըստ օրինակի 15
նախամարգարէին Սոփակսի, անխոնարհելի պահելով ծինչեւ պարտեցաւ երկրորդն

1 ի վերայ այբրատացն անշուքեամբ] ի անշուքիւն այբրատացն B || 8 գանդիտացեալ] գանդիտեալ B || 10 զչար գործս] զչարագործս B || 13 ընդ զորս Պարսից] ընդ Պարսիկս B.

diacre Khad, qui était épitrope des hôpitaux, et qui eut tant de sollicitude et fut si large envers les pauvres dans ses fonctions que ses greniers ayant été vidés pour l'usage des pauvres, se remplirent (d'eux-mêmes),
comme au temps d'Élie et d'Élisée.

* A 161. 189
A. B.

(Khad) fit des remontrances énergiques et redoutables à Archak, mais celui-ci méprisait Khad à cause de son luxe pour ses vêtements et de son amour pour les chevaux. Renonçant à tout, Khad se mit à circuler à âne, vêtu de bure, et ne cessa pas de blâmer (le roi), jusqu'à ce que ce dernier, outré, ordonna de traîner le bienheureux et de le lapider.

Ce même Archak se rendit ensuite auprès du roi des Perses, Chapouh, mais effrayé de sa colère, il se suicida selon la prédiction de saint Nersès.

Lorsque saint Nersès eut appris les mauvaises actions et la mort d'Archak, il pria l'empereur Théodose d'établir roi à sa place son fils Pap. L'empereur, ayant consenti, expédia avec eux en Arménie de nombreuses troupes pour combattre les troupes persanes, lesquelles étant allées exécutèrent ses ordres. Lorsque la bataille fut engagée, le patriarche monta sur le sommet de la montagne de Napat, éleva ses mains pour prier, suivant l'exemple du premier des prophètes Moïse, sans les abaisser jusqu'à ce que le deuxième Amalec fût vaincu. Après la victoire (les soldats) disaient : « Nous voyions

Ածադէլ : Եւ չեա չազթութեանն սակին լիլ : Տեսանէար զհայրապետան ներսէս որ երթար սասջի եւ ձեռամբ ցուցանէր զվշնամին ձեր :

Եւ չեա խաղաղանալոյ երկրիս Հայոց զներ վկայութիւնն ձեռն ներսէս եւ աղաչէր զթաղաւորն * եւ զեղխանան դատեալ ի հեթանոսական սովորութեանցն, եւ վկայ սենեւ ^{* A fol. 190} 5 հաւատոյ զբրիտանէական զորձան : Եւ զի էր թագաւորն զպէր ի զորձս պատնկա- ¹⁹³ թեան անխախտ՝ ոչ զզջացաւ, ալ լազնեալ ի ճաճակ, զեղ ճաջաւ նխաթեաց . եւ կոչեալ ի ճաջ ցտուրբ հայրապետան սիրոյ պատճառաւ՝ զնխաթեացն ի մախանայ զվեզն խառնեալ ի բոճակ զինոջն արբոյց նմա :

Իսկ նա զպոյեալ զցան, չարուցեալ ի խորանէ թագաւորին եկն յեկեղեցին, եւ ¹⁰ ետ ամենեցուն զհրաժարականն ողջոյն . եւ ապա բացեալ զբերանն իւր հոգեւ ճար- զարեւութեան նախապատմեաց զուեր աշխարհին Հայոց եւ զճնջումն ապին Արշակու- նեաց : Ասաց եւ չաղաղս զաղտեան նեոխնն, եւ վասն վախճանի աշխարհիս . որպէս եւ զրեալ է ի կատարեալ պատմութեանն իւրում . չորոյ կատարեցան չազնր եւ կատարեոյ է բովանդակն սա չաղա ժամանակս : Եւ ապա ինքն սղթեալ եւ ¹⁵ բազմեալ ի քահանայապետականն չաթեան աւանդեաց զհոգին իւր ի ձեռս Աստուծոյ : Ար կարաւ զաթու եպիսկոպոսապետութեանն ամս երեսուն եւ չորս :

Իսկ երկու կրօնուորբ՝ ձինն ասորի, որոյ անուն էր ճաղխատ եւ բնակէր յԱրեժ

5 զբրիտանէական զորձան] բրիտանէութեան եւ զզորձան B || 11 նախապատմեաց] նախ պատմեաց B || 13 չորսեր *om.* B || 16 եպիսկոպոսապետութեանն] քահանայապետութեանն B.

le patriarche Nersès qui marchait devant nous et de sa main nous montrait nos ennemis. »

Après que le pays d'Arménie fut pacifié, le grand Nersès s'employa et pria le roi * et les princes de se détourner des coutumes païennes et de ^{* A fol. 190} témoigner de leur foi par des mœurs chrétiennes. Le roi en effet s'adonnait ¹⁹³ sans réserve à d'ignobles actes de fornication; mais il ne s'en repentit point, et même, après réflexion, il prépara en secret un poison mortel, invita le saint patriarche à dîner sous prétexte de lui manifester son attachement, et mêla dans son verre de vin le poison qu'il avait combiné par vengeance.

(Le patriarche), ressentant des douleurs, quitta le pavillon du roi, se rendit à l'église et donna à tous le salut d'adieu; puis, ouvrant la bouche par esprit prophétique, il prédit la ruine du pays d'Arménie et la destruction de la race des Archakounis. Il parla également de la venue de l'antéchrist et de la fin du monde, ainsi que tout cela est écrit dans son histoire complète. De ces prédictions, la plupart se sont accomplies, et le reste s'accomplira dans les temps à venir. Ensuite, il se mit à prier, s'assit sur son trône patriarcal et rendit son âme entre les mains de Dieu. Il avait occupé le trône patriarcal durant trente-quatre ans.

Deux religieux, dont un Syrien, du nom de Chalita (*Salita*), qui vivait dans

լերինն, եւ ծինն յոյն՝ Եպիփան անուն որ բնակէր ի տեղի զիցն ի ծիւս լերինն . սորա
 * A fol. 190
 r. b. աւաննւին լիւրարանչիւր տեղոջէ աջօք բացօք ի տուրնջեան ժամու յորում * փոխեցաւ
 սուրբն՝ գնոյն ինրն գնեբսէս ընդ ամպս չափշտակեալ, զի գունդը հրեշտակաց պար
 առեալ շուրջ ցնովաւ տանէին զնա ի վեր, եւ դասք դասք չերկնից գային նմա յառաջ :

Զայս տեսեալ սրանչոյցան լիւրարանչիւր մենարանսն : Այլ նազիտա հմուտ էր 5
 պրոց, ծանեաւ եթէ փոխեցաւ հաջրապետն, իսկ Եպիփան յոյն՝ կարծեաց ծարմնով
 չափշտակեալ : Եւ իջեալ լիւրարանչիւր լեառնէ՝ եկին չեկեղեաց դաւառն, ի Թիլն
 աւան, ի գերեզման սրբոյն, եւ պատմեցին զլիւրարանչիւր տեսիլն առաջի ամենեցուն :

Յարձ աուր վկայութիւն սրբոյն Ալեկսանդրոսի ի Պոնտիոզինոյ :

Յաւուրս կապաշտ սրբային Մաքսիմիանոսի եւ Տիրերեայ գատաւորին, սուրբ 10
 վկայն Ալեկսանդրոս էր ի բազարէն Պոնտիոզինոյ մերձ ի Հաոմ : Եւ յոյժ նեղէր եւ
 բռնապատէր զնա Տիրերիոս զոչեւ կոոցն : Ասէ Ալեկսանդրոս . Ի ծանկութեւէ իմմէ

1 լերինն] լեառն B || 2 տեղոջէ] սրպէս *add.* B || 4 յառաջ] ընդ առաջ B || 7 լիւ-
 րարանչիւր] լիւրեանց B || 8 սրբոյն] եւ սրտասէտաւ ճիճեանց *add.* B — ամենեցուն]
 ընդ որ հիպեալ քառս ետուն Բառուճոյ *add.* B || 12 ի Պոնտիոզինոյ] Պոնտիոզինացոյ
 B || 11 յոյժ] յորժամ B.

la montagne du Lion, et l'autre Grec, du nom d'Épiphane, qui vivait à l'endroit
 des démons, dans l'autre montagne, aperçurent chacun de leur endroit, les
 * A fol. 190
 r. b. yeux ouverts, en pleine journée, à l'heure à laquelle * le saint trépassa, saint
 Nersès lui-même ravi au milieu de nuées, tandis que des groupes d'anges
 l'entouraient et le conduisaient vers les hauteurs, et ordre par ordre, (les
 anges) venaient du ciel à sa rencontre.

Ayant aperçu cela, (les deux religieux) eurent un ravissement dans leurs
 solitudes respectives. Chalita, qui était versé dans les Écritures, reconnue
 aussitôt que le patriarcat avait trépassé; mais Épiphane, le Grec, crut que (le
 patriarche) avait été ravi avec son corps. Chacun d'eux étant descendu de sa
 montagne, ils se rendirent à la province d'Ekeleatz, au bourg de Thil, sur la
 tombe du saint, et se racontèrent mutuellement leur vision devant tout le
 monde.

En ce jour, martyr de saint Alexandre de Pouzzoles.

Aux jours de l'empereur idolâtre Maximien et du juge Tibère, le saint
 martyr Alexandre vivait à Pouzzoles (*Pontiolonog*), près de Rome. Tibère le
 pressait beaucoup et le sommait d'immoler aux idoles. Alexandre lui dit :
 « Dès mon enfance j'ai entendu parler de Zeus et de Platon, vos dieux, qu'ils

լսէի վասն Պիոսի եւ Պիլատոսի սատուածոց ձերոց որ եղբարք են եւ ընտկեն * ի տար- * A fol. 190
տարան. որով եւ զու խակ կցորդ լինիս նոցա ի գեհնն հրոյն :

Եւ հրամայեաց կախել զսուրբն զձեռանէն ի բարձրաւանդակի, եւ կապեցին ծանր վէճ չոտան. եւ երանելին ոչ զսուրբէր ի չանդիմանելոց զգատաւորն վասն սնտի
5 պաշտածանն իւրոց : Եւ զնայ զատաւորն ի Քարտապէն բազարն, սարան եւ գինի նորա զԱգեկասնդրոս, եւ անդ հրապարակաւ զատապարտեաց զճշմարիտ վկայն Քրիստոսի, եւ կախեցին եւ քերկցին զմարմինս նորա :

Եւ անտի տարան զսուրբն կապանօր ի Մարկիանուպօլիս, եւ անդ հրով սպրեցին գերեան եւ զգլուխն. եւ անտի տարան զնա ի Թիրար, ի անդն որ կօչի Քրիզիպարա.
10 եւ չափօթեւ սրբոց վկայն՝ հասին զգլուխ նորա Փետրուարի ժի՞ :

Մեհեկի ժի՞ եւ Փետրուարի Ի : Վկայօթիսն սրբոցն նետարխոսի եպիսկոպոսի :

Յաւուրս Պիկոսի ամբարիշտ արքայն էր սուրբ եպիսկոպոսն նետարխոս ի Պերգեաց զաւառէն Պամփիլիւպոց. եւ կաբաւ զնա Իրինարքոս իշխանն եւ տարաւ սա զատաւորն Եպպօլիոս : Եւ ճինչկեւ երթալին զձանապարհայն՝ եկեւ շարժ ձեձ, եւ

2 լինիս] եւ B || 6 զԱգեկասնդրոս] զսուրբն B || 8 զսուրբն] զնա B — անդ հրով om.
B || 10 Փետրուարի ժի՞] եւ Մեհեկի ժի՞ add. B.

12 ամբարիշտ] կապաշտ B.

étaient frères et habitaient * le Tartare, tu es donc leur compagnon dans la * A fol. 190
géhenne de feu. »
v° a.

(Le juge) ordonna de suspendre le saint par la main sur l'échafaud, et de lui attacher une pierre lourde à ses pieds. Le bienheureux ne cessait de réprouver le juge sur sa vaine religion. Le juge, se rendant à Carthagène, fit emmener Alexandre à sa suite, et là, il condamna publiquement le vrai martyr du Christ; on le suspendit et on lui déchira le corps.

De là on emmena le saint enchaîné à Marcianopolis, où on lui brûla la figure et la tête; de là on l'emmena en Thrace (*Thirak*), à l'endroit appelé Drisipara, et pendant que le saint martyr priait, on lui trancha la tête, le 19 février.

14 MÈHÈKI, 20 FÈVRIER.

Martyre du saint évêque Nestor.

Aux jours de Dèce, l'empereur impie, le saint évêque Nestor (*Nestorios*) vivait à Pergè dans la province de Pamphylie. Le prince irénarque¹ le fit saisir et le conduisit au juge Pollion (*Eppolios*). Chemin faisant, il y eut un grand tremblement de terre et une voix du ciel se fit entendre (qui disait) :

1. Le traducteur arménien a peut-être pris « irénarque » pour un nom propre; il faut évidemment lui conserver sa valeur comme titre de fonctionnaire.

ձոցն եղև յերկնից . Չորացիր նևատրինէ և ընջ լեր : Եւ ի զըրզմանէն երկեան
 լշխանն և զորականին : Եւ տարեալ կացուցին առաջի գառաւորին, և ծանուցին
 հմա վասն հաստաց եպիսկոպոսին նևատրի : * Հարցանէր և տախէր զնա զոհել
 կոպի . և նա արարեալ յերեան զնշան սրբոյ խաչին ասէ . Թէպէտ և զմարմինս իմ
 բազմաշնոր չարչարանօք տանջես և հրով այրես, ոչ արքայացյ զանուն Եստուծոցն 5
 իմոց որ ի վեր է բան զամենայն անուն և զմիտս և զխորհուրդս :

Եւ հրամայեաց գառաւորն և բեւեռեցին զերանելին ի խաչափայտի, և սրով
 բերեցին զմարմինն : Եւ նա ի խաչին պատուիրէր հաւատացեալ ժողովրդեանն հաս-
 տատուն կալ ի սէրն Քրիստոսի, և ոչ արանալ զվասն մեր խաչեալն Քրիստոս
 Եստուծ . և աղօթեալ առ Եստուծ ասանկեաց զհոգի իւր ի ձեռս հրեշտակաց 10
 Փեարուարի Ի :

Եւ արբ բրիտանեայք իջուցին ի խաչէն զմարմինն սրբոյ վկային նևատրիտի, և
 եղին ի տեղի նշանուոր . և բազում հիւանդք և ախտամէտք բժշկէին առ տապանի
 սրբոցն :

Յայժմ աուր սուրբ մարտիրոսն Արղիտս ի Պարսիկս ի բազաբն ներգուլ , բազում 15

1 և ձոցն . . . բաջ լեր om. B | 5 չարչարանօք տանջես] տանջանօք չարչարես B ||
 8 բերեցին] բերկեցին B — հաւատացեալ ժողովրդեանն] հաւատացեցայն B | 11 Փեարուարի
 ե] և Ենչեկի ժԵ add. B | 12 ի խաչէն om. B || 13 եղին] ի գերեզման add. B
 — բժշկէին] բժկին B | 15 ներգուլ] երգուլ B .

« Prends courage, Nestor (*Nestoré*), et sois vaillant. » Le gouverneur et les
 soldats furent saisis de crainte. Ils l'emmenèrent devant le juge et lui déclara-
 rent la foi de l'évêque Nestor. * (Le juge) l'interrogea et le pressa d'immoler
 aux idoles. (Nestor) fit le signe de la sainte croix sur son visage et lui dit :
 « Quand bien même tu torturerais mon corps par toutes sortes de supplices,
 et le brûlerais au feu, je ne renierai point le nom de mon Dieu qui est au-des-
 sus de tout nom, de toute pensée et de toutes considérations. »

Le juge ordonna de clouer le bienheureux sur une croix, et de lui taillader
 le corps avec un glaive. Mais lui, du haut de la croix, il engageait le peuple
 fidèle à être ferme dans l'amour du Christ et à ne pas renier le Christ, Dieu,
 crucifié pour nous; et en priant Dieu il rendit son âme entre les mains des
 anges, le 20 février.

Des hommes chrétiens descendirent de la croix le corps du saint martyr
 Nestor (*Nestoriosé*), et le déposèrent dans un endroit choisi. De nombreux
 malades et infirmes trouvèrent la guérison sur la tombe du saint.

En ce jour, le saint martyr Audo (*Abdios*),¹ dans la ville de Nergoul, en

¹ Aude, suivant la prononciation moderne orientale, Abdas des Bollandistes, *Acta*
 SS. Sept. II, p. 528-532.

տանջանայ համբերեայ ի ծագեալէն վասն անուանն Քրիստոսի, եւ կրամուս տարան ի տունն իւր, եւ աւանդեայ գհային իւր առ Աստուած :

ԷԲ * Ի սմին տար չիշատակ սուրբ եպիսկոպոսին Յակովբայ Կիրիոս բարբաբի, եւ Կինդիալ եպիսկոպոսին Պինդիկայ, եւ Եւփորայլոսի, եւ Ենիկայ սրբա հոգ եւ ալոյց :

• 13
P. 89 b

5 Կեհեկի ժե եւ Փետրոսարի Իս : Վկայութիւն Յակովբայ առաքելոյն սրբոյն Զերեկայ :

Յակոբոս առաքելոյն Քրիստոսի կրօնի էր Զերեկայ, երայր Յովհաննա աւետարանչին. եւ յետ իջման անկնասուրբ Հոգւոյն՝ եհաս վիճակ նմա երկալ ի Սարանիա : Եւ մինչ նա շրջէր յերկրին հրէաստանի՝ բազումք հաւատացին նովա ի Քրիստոս, զի սուներ նշանս մեծամեծս եւ սրանչեղիս : Եւ յանկլմանէր զհրէայն խտապոյն չորինայ եւ ի ծարպարէից. եւ նորա խորհլին սպանանեալ զնա, բայց երկնչէին ի բազմութենէ հաւատացելոյն որ ընդ նմա շրջէին հանապաղ վասն պիտոյից բժշկութեանն որ գործէին ի նմանէ :

• A fol. 191
r° a.

Եւ մատնեցին զնա Հերովկոս սարգսլի, եւ աղաչէին երայ սպանանեալ զնա : Եւ նորա կամեցեալ ընդ միտս մտանեալ հրէիցն՝ վազխալակի ետան զնա սրով եւ

10 1 տարան ի տունն իւր եւ արարեալ տարան ընկեցին ի տունն իւր, եւ զինի սակաւ ժամայ Ե. 5 Վկայութիւն... Զերեկայ] Յիշատակ է սուրբ առաքելոյն Յակովբայ Զերեկայն Ե || 8 մինչ նա շրջէր] մինչդեռ շրջէր բարոյութեամբ Ե || 13 երայ] արայ Ե.

Perse, après avoir enduré bien des tortures pour le nom du Christ de la part du chef des mages, fut emporté à moitié mort dans sa maison et y rendit son âme à Dieu.

ԷԲ' En ce jour, commémoration du saint évêque Jacques de la ville de Cyr (Kiriou), et de l'évêque Cindeus de Pinidès; ainsi que d'Entrope (Entropiosi), de sainte Enine et d'autres.]

• 13
P. 89 b

15 MÈHÈKI, 21 Février.

Martyre de l'apôtre Jacques, fils de Zébédée.

Jacques, l'apôtre du Christ, était fils de Zébédée, frère de l'évangéliste Jean: après la descente du Saint-Esprit, il lui échut en partage d'aller en Espagne. Pendant qu'il parcourait le pays de Judée, beaucoup crurent au Christ par lui, car il opérait de grands miracles et des prodiges. Il blâmait sévèrement les Juifs d'après la loi et les prophètes; aussi méditaient-ils de le tuer, mais ils n'osaient pas, à cause du nombre des fidèles qui circulaient avec lui journellement pour le service des guérisons qui s'opéraient par lui.

• A fol. 191
r° b.

On le dénonça au roi Hérode en le priant de le mettre à mort au plus tôt. Celui-ci, voulant entrer dans les grâces des Juifs, le fit tuer promptement par le glaive et fit jeter son corps à la mer; mais les flots de la mer le déposé-

զմարմին նորա բնկէց ի ճովն . եւ ալիք ծովուն հանին զնա ի Սպանիա ի վիճակն լուր . եւ մերձեցեալ ի նա կապաց, կուրաց բժշկեցան, եւ թաղեցին զնա պատուով եւ կատարէր մեծամեծ սրանչելիս :

Եւ չորժամ եհաս անդ Պօղոս բարոյութեամբ՝ զարձոյց զնոսա ի հուատոս, եւ նա ասաց եթէ . Սա է առարեալն ձեր : Եւ կատարի տօն կատարման առարեւոյն 5
Յակորայ Փետրուարի ԻԷ :

Յայսմ աւար վիպտիկին Թէոդորոսի Կիւրենայ եպիսկոպոսին :

Յուսուրս Լիկիանոսի կառպաշտ արքային սուրբն Թէոդորոս եպիսկոպոս էր Կիւրենայ, ի կղզոյն Կիպրոսի . եւ մտանեցին զնա առ դատաւորն Սարինոս . եւ կացեալ 10
առաջի չանկիմանեաց * զմոտատուած մոլորութիւնն : Հարին զնա ուժղին արջաուաջլօբ, եւ նա եւս առաւել խոչատուակէր զանմտութիւնն դատաւորին : Եւ հրամայեաց կախել զնա զվաշտ եւ բերել զմարմինն նորա, եւ ապա տարան ի բանդ :

Եւ չորժամ տանէին ընդ մէջ քաղաքին՝ ուսուցանէր ժողովրդեանն ի բաց կալ

2-3 եւ մերձեցեալ . . . սրանչելիս] եւ եցոյց անդ բազում նշանս բժշկութեան, զոր տեսեալ բնակչաց թաղեցին զնա պատուով B || 5 կատարման . . . ԻԷ] տօն սուրբ առարեւոյն Յակորայ Մեհեկի ժե եւ Փետրուարի ԻԷ, ի վառս Քրիստոսի Աստուծոյ ձերոյ B || 7 Թէոդորոսի] սրբոյն Թէոդորոսի B || 8 Թէոդորոս] Թէոդորոս B || 9 Կիպրոսի] եւ վասն բարոյելոյն զՔրիստոս *ad d.* B || 10 մոլորութիւնն] վասն որոյ հրամայեաց եւ *ad d.* B || 11 հրամայեաց] եւ B || 12 տարան] հրամայեաց տանել B.

rent en Espagne, sou diocèse. Les boiteux, les aveugles qui s'approchèrent de lui, trouvèrent la guérison, et on l'enterra avec honneur. De grands miracles eurent lieu.

Lorsque saint Paul y arriva pour prêcher, il les convertit à la foi et leur dit : « C'est votre apôtre. » La fête du martyr de l'apôtre Jacques a lieu le 21 février.

En ce jour, martyr de Théodore, évêque de Cyrène.

Aux jours de l'empereur idolâtre Licinius (*Likianos*), saint Théodore était évêque de Cyrène, dans l'île de Chypre ¹. On le dénonça au juge Sabinus.

Mis en sa présence, (Théodore) blâma l'erreur athée. On le frappa brutalement avec des nerfs de bœuf, mais il ridiculisa avec plus de force la sottise du juge; celui-ci ordonna de le suspendre à un poteau et de lui déchirer le corps; puis on le jeta en prison.

Tandis qu'on l'emmenait à travers la ville, il enseignait au peuple de s'éloigner des idoles insensées, et il criait à haute voix disant : « Vous qui

1. Il s'agit de Cyrène en Libye, cf. *Acta SS. Julii*, II, 19 sq.; *Syn Cp.* col. 796-798.

չանդդայ կռօցն, եւ պարտկէր մեծաձայն եւ սուէր. Սրբ սեռանէր զխոյս զլրացս՝
խնայարուք եւ զպսակն փոխարինացն չանոնց կեանսն :

Եւ չեա հինգ աւուր զարձեալ ստիպէին զճասացն Աստուծոց զոհել կռօցն. եւ
չորժամ ոչ հաւանեցաւ սուրբն՝ ջնասցին զպապը երկաթի, եւ պարկեցին զնա ի վերայ՝
5 եւ ալլ հուր բորբոքեցին ի ներքոյ : Եւ ոչ այնպէս չպիկեցին սրբոյ եպիսկոպոսին, եւ
չոչժ զարմացաւ զասուորն :

Եւ սուէ սուրբն. Մի սրակասեցայցանէր զրազմահար սանջանս ըս, զի սրչափ
սառակութս ի չարչարանս՝ սասակը պտորտատին ինձ սերախալիկան հանկխան : Եւ
բազում խրատս տայր եւ սասցանէր զասուարին եւ զօրականացն թերես զարձցին
10 սա Աստուած :

Իսկ զասուորն սառեկապէս խոտանայր՝ հրամայեաց եւ հարին բեւեսս շտան
եւ շրջեցոյցանէին սատ եւ տնդ. եւ նա ոչ զպարեցոյցանէր զբարատ խր սա ի
յուսուցանելոց զժողովուրդն, եւ զրազումս զարձոց ի հաւատն Քրիստոսի : Եւ զարձեալ
արկին զնա ի բանին, եւ եղև ի բանին բազում ժամանակս, * եւ չոչժ վտանդեցաւ ի * A fol. 191
15 խոյոց վերացն. եւ ժտանէին բրիտանեալքն սա նա եւ կտուօք սրբէին զիմարախ
V^o B.

Եւ մինչդեռ ի բանին էր մեռաւ Ալիկինիոս, եւ հաւատաց ի Քրիստոս մեծն
Կոստանդխանս արքայ, եւ հրամանս ստաբեաց չամենայն բարբառս եւ ի զատան

4 սուրբն om. B || 11 շտան] ի ներբանս ստիցն B || 12 զբարբառ խր սա ի om. B |
14 եղև] արար զնա կալ B.

voyez mes plaies et mes blessures, imaginez la couronne qui me sera accordée
en échange dans la vie sans fin. »

Cinq jours après, on contraignit de nouveau le serviteur de Dieu d'immoler
aux idoles; mais comme le saint n'y consentit point, on fit chauffer un cer-
cueil en fer, on l'y étendit, et on ajouta du feu en dessous. Mais de cette
façon même on ne put vainere le saint évêque, et le juge en fut très surpris.

Le saint lui dit : « Ne diminue point tes ingénieuses tortures, car plus tu
augmenteras les supplices, plus grand sera le repos de joie qui m'est préparé. »
Il ajouta bien des conseils et des enseignements au juge et aux soldats dans
l'espoir de les convertir à Dieu.

Mais le juge augmenta sa sévérité, et ordonna de lui enfoncer des clous
dans les pieds et de le promener de-ci de-là; (le saint) ne cessa d'adresser la
parole au peuple pour l'instruire, et il convertit nombre de personnes à la
foi du Christ. On le jeta de nouveau en prison, où il resta de longs jours.

* Les plaies de ses blessures s'envenimèrent gravement, et les chrétiens péné- * A fol. 191
traient jusqu'à lui pour essayer avec des linges le pus de ses blessures. V^o B.

Pendant qu'il était en prison, Licinius (*Likinius*) vint à mourir, et le grand
empereur Constantin crut au Christ; il envoya des ordres à toutes les villes et

զի ազատեցին զամենայն բրիտանեացս որ ի բանտի կապեալք էին. հանին եւ զաւրբ եպիսկոպոսն Թէոփորոս ի բանդէն. եւ յոչժ արտօնեցաւ զի ոչ վախճանեցաւ ի տանջանն :

Եւ կեցեալ աչլ եւս ամս երկուս՝ բարի ալեօք ննջեաց բարի ճաշուամբ ի Քրիստոս Փետրուարի ԻԷ : Եւ բազում նշանս արար ի կենդանութեանն իւրում, եւ առաւելապէս յետ ճաշտանն, եւ է բարեխօս վասն անձանց մերոց աստ եւ ի հանդերձեալ գալստեանն Քրիստոսի որում վառք եւ պատիւ աչժմ եւ յաւիտեանս :

Մեհեկի ԺԳ. եւ Փետրուարի ԻԷ : Տօն սրբոյն Կուսնելիոսի հարիւրապետի :

Սա էր ի Պաղեստինեաց Կեսարիոյ՝ ի զնդէն Բաալպիոց, եւ էր ձերայեալ : Եւ չաւորս ստաբերոյն սրբոց նախ ի հեթանոսաց սա հաւատաց ի Քրիստոս. եւ ետես զտեսիլն որ զրեալ է ի զիրս Պործոց Առաքելոց : Եւ խնդրեաց տեսանել զառաքեալն Պետրոս եւ լսել ի նմանէ զբարոյութիւն աւետարանին. եւ չորժամ ետես՝ բնակեցաւ առ նմս :

Եւ եղև զնալ Պետրոսի եւ Տիմոթէի եւ Կուսնելիոսի չնփեսոս, եւ վիճակեցին

2 Թէոփորոս] Թէոփորոս B — զի] որ B || 4 աչլ եւս om. B || — երկուս] յետ չարչարանացն adid. B — բարի] երանելի B . 5 Փետրուարի ԻԷ] եւ Մեհեկի ԺԳ adid. B || 6-7 եւ է բարեխօս . . . յաւիտեանս om. B.

9 Բաալպիոց] Բաալիկեցոց B.

provinces de rendre la liberté à tous les chrétiens qui se trouvaient enchaînés dans les prisons. On fit sortir de la prison le saint évêque Théodore qui s'attrista grandement de ne pas être mort dans les tortures.

Il vécut encore deux autres années et reposa dans une bonne vieillesse et une bonne mort dans le Christ, le 21 février. Il avait opéré beaucoup de miracles de son vivant et il en opéra davantage après sa mort. Il est notre intercesseur ici-bas et à la prochaine venue du Christ, à qui gloire et honneur, maintenant et éternellement.

16 ΜΗΕΚΙ, 22 Février.

Fête du saint centurion Corneille.

Il était de Césarée de Palestine, de la cohorte italienne. Il était vieux. Aux jours des saints apôtres, ce fut lui qui le premier des gentils crut au Christ, et il eut la vision qui est décrite dans les Actes des apôtres. Il demanda à voir l'apôtre Pierre et à entendre de lui la prédication de l'évangile. Lorsqu'il l'eut vu, il habita près de lui.

Il arriva que Pierre, Timothée et Corneille se rendirent à Éphèse, où ils se partagèrent les villes au sort. Le sort échut à Corneille de se rendre à la

զբազարսն . եւ անկաւ վիճակն Կուռնելիոսի գնալ նմա ի բազարն Եփեսոսն որ է * մերձ * ^{Α fol. 191} ^{v^o b.} յԵփեսոս՝ բարողել զբանն կենաց : Եւ երթնալ բարողէր զՔրիստոս , եւ կապողին զնա առաջն Գեմետրի իշխանի բազարին , եւ բազում սպառնալօր ահայտցլ եւ ոչ կարաց խոտորել զԿուռնելիոս ի հաւատոցն Քրիստոսի . այլ ծանաւանգ նա ջանայր ⁵ զիշխանն վարձուցանել չուզիլ չաւատն :

Առէ կուռնելիոս զիշխանն . Եկ , երթիցուք ի տաճար աստուածոց բոց եւ տեսցուք թէ որչափ զօրութիւն ունին : Եւ առեալ իշխանին զկինն իւր զԵւանթիա եւ զորդին իւր զնացին զկին Կուռնելիոսի : Եւ իրբեւ ծտին ի տաճարն՝ ծուներ ել սուրբն եւ եկաց չաղօթս , եւ անկան բազինք կուցն : Եւ չաժ բարկացեալ իշխանն եւ առեալ զԿուռնելիոս տարաւ ի բանտն , եւ զանկաց զնա ուժովն : Եւ մնաց կինն եւ որդին ի տաճարն , եւ յանկարծակի եղեւ շարժ եւ կործանեցաւ տաճարն եւ արգել զնոսս ի ներքս :

Եւ լուեալ իշխանին պատուեաց զհանգերձս եւ ընթացաւ ի տեղին , եւ հրածալեաց երեք հարիւր արանց հանել զհողին եւ զբարինան , եւ զտասն որ աշխատեցան եւ ոչ կարացին զտանել զնոսս :

1 Եփեսոսն] Սկեփսոսն B | 2 եւ երթեալ բարողէր զՔրիստոս եւ] եւ յերթեալն եւ ի բարողին զՔրիստոս՝ բժբռնեալ B || 8 ել] եղեալ B | 9 եւ յոյժ] Լնց որ յոյժ B || 10-11 եւ մնաց . . . ի ներքս] եւ կախեաց զնա զլսիփայր զզիշերն սղջոյն : եւ յանկարծակի եղեւ շարժ եւ կործանեցաւ տաճարն եւ կին եւ որդի իշխանին որք մնացեալ էին ի տաճար անկր փակեալ արգելան ի ներքս B || 13 զտասն որ om. B — աշխատեցան] յոյժ add. B.

ville de Skepsi *, qui est * proche d'Abydos, pour y prêcher la parole de vie. Il * ^{Α fol. 191} ^{v^o b.} s'y rendit et y prêcha le Christ. On le mit en présence du gouverneur de la ville, Démétrius, qui l'intimida avec beaucoup de menaces mais ne put le détourner de la foi du Christ, par contre Corneille s'efforça de convertir le gouverneur à la vraie foi.

Corneille dit au gouverneur : « Allons au temple de tes dieux et nous verrons quelle est leur puissance. » Le gouverneur prit avec lui sa femme Evanthia et son fils, et tous accompagnèrent Corneille. Lorsqu'on eut pénétré dans le temple, le saint se mit à genoux et pria; les autels des idoles s'ébranlèrent. Le gouverneur, très irrité, saisit Corneille, l'emmena en prison et le fit battre brutalement. Sa femme et son fils étaient restés dans le temple, il se fit tout à coup un tremblement de terre, le temple s'éroula et les ensevelit.

Le gouverneur, l'ayant appris, déchira ses vêtements, accourut à l'endroit et ordonna à trois cents hommes d'en retirer la terre et les pierres; ils y travaillèrent durant dix jours mais ne purent découvrir (les victimes).

1. L'arménien a *Ephésion*, leçon banale substituée par quelque copiste à une transcription plus ou moins précise de Σκεψίον. Le détail « qui est proche d'Abydos » manque dans les sources grecques qui nous ont été accessibles; mais il est excellent, car Skepsi est en Troade, à peu de distance d'Abydos, aujourd'hui Avido, sur l'Hellespont.

Եւ խորհեցաւ ապահանել զԿոռնելիոս . եւ ծի ոմն ի բրձացն ասէ յիշխանն . Լուաց
 եւ ի գիշերիս յազմիկ ձայն յաւերածոց տաճարին որ ասէին . Մեծ է Աստուածն բրիտ-
 տանէից , որ ի ձեռն ծառային իւրոց Կոռնելիոսի կեցոցց զմեզ յաչսմ վտանգէ :

* A fol. 192
 1-3.

Եւ գնաց իշխանն ի բանդն , անկաւ ջտա * սրբոյն եւ ապաչէր կրթալ եւ հանել
 զկինն եւ զորդին իւր : Ըսէ Կոռնելիոս . Եթէ հաւատասցը ի Քրիստոս՝ կատարին խըն- 5
 գրատճը բո : Եւ կրթեալ ի տեղն՝ արար Կոռնելիոս զնշան սրբոց խաչին , եւ ելին
 ամբողջ յաւերածէն , եւ ապապակէին . Մեծ է Աստուածն բրիտտանէից : Եւ հաւատացին
 յասար յաչնմիկ ընդ իշխանին ուլիւ իբրեւ երեք հարիւր , որ հանէին զհոգն եւ զբարինան ,
 եւ մկրտեցան ամենեքեան հաստացեալք ի Քրիստոս :

Եւ արարեալ անդ Կոռնելիոս ամս կրիս՝ զարձոյց զամենայն բաղարն ի Քրիստոս , 10
 որ եւ ինքեանք կրթալին եւ կործանէին զբաղարնս կւոյն : Եւ այնպէս կատարեաց
 զընթացս իւր , ձայն եղև աւ նա եւ ասէ . Եկեալք Կոռնելիոս , հանդիր ընդ արդարան
 յարբալսթեանն կրկնից : Եւ զոհոցեալ զԱստուծոց ազթեաց չերկար վասն բաղարին
 այնմիկ , եւ հանցեաւ խաղաղութեամբ Փետրուարի ԻԲ :

Եւ թողեցին զնա Կեմարիտս իշխանն եւ կինն իւր եւ որդին ի տապանին . եւ 15

1-3 եւ խորհեցաւ... յաչսմ վտանգէ om. B || 4 հանել] յաւերածոյն add. B ||
 5 ինքրատճը] ինկիրք B || 6 սրբոյ om. B || 8 ուլիւ իբրեւ երեք հարիւր] երեք հարիւրն
 B || 10 անդ] սուրբն add. B || 11-13 եւ այնպէս... երկնից] եւ հաստատեաց զեկեղեցիս եւ
 կորգեաց բահանոցս եւ պաշտօնեացս , եւ իբրեւ կատարեաց զընթացս իւր B || 14 Փետրուարի
 ԻԲ] եւ Մեհեկի ԺԶ add. B || 15 ի տապանին] չերեանց տապանին B .

Le gouverneur médita alors de faire tuer Corneille, mais un des prêtres
 d'idoles lui dit : « J'ai entendu cette nuit une voix de dessous les décombres
 du temple qui disait : Grand est le Dieu des chrétiens qui, par l'entremise de
 son serviteur Corneille, nous a sauvés de tout danger. »

* A fol. 192
 1-3.

Le gouverneur se rendit aussitôt à la prison, se jeta aux pieds * du saint
 en le suppliant d'aller délivrer sa femme et son fils. Corneille lui dit : « Si vous
 croyez au Christ, tes vœux seront accomplis. » S'étant rendu à l'endroit, Cor-
 neille fit le signe de la sainte croix, et (les victimes) sortirent indemnes des
 décombres en criant : « Grand est le Dieu des chrétiens. » Ce jour-là, en
 même temps que le gouverneur, les trois cents hommes environ qui étaient
 employés à retirer la terre et les pierres, erurent et furent tous baptisés dans
 leur foi au Christ.

Corneille resta là trois ans et convertit toute la ville au Christ, de sorte
 que les habitants d'eux-mêmes allèrent démolir les temples des idoles. Ayant
 ainsi rempli sa vie, il entendit une voix qui disait : « Viens, Corneille, et
 repose-toi avec les justes dans le royaume des cieux. » Il rendit grâces à Dieu,
 pria longuement pour cette ville et reposa en paix, le 22 février.

Le gouverneur Démétrius, sa femme et son fils l'inhumèrent dans une

բուսաւ ծորենի ի տեղւոջն եւ ծածկեաց զտապանն, եւ չանգանեւ ժամանակին անչաչա
եղև տեղին ծածկեալ ի ծորենոյն :

Եւ չեա բազում ամաց չաւուրս բրիտանոնէութեան երեսեցաւ սուրբն ի տեղեանն
Եպիսկոպոսին Սիլվեանոսի, եւ երթեալ ի տեղին փորեաց զհոգին եւ արձատարել
արարեալ զծորենին՝ շինեաց ի վերայ տապանին եկեղեցի չամուռ սրբոյն :

* Յայսմ աւուր ի խաչ սրով կատարեցաւ սուրբն Յիպորուզիտ :

* A fol. 192
r° b.

Սա ազգաւ պարսիկ էր, եւ գնաց չաշխարհն Հայոց, մկրտեցաւ եւ անուանեցաւ
Աստուածատուր : Եւ Պարսիկքն կալան գնա իւ արկին ի բանտ, եւ նա հաստատուն
եկաց ի հաւատն Քրիստոսի, եւ ի խաչ բեւեռեցին վասն Քրիստոսի :

[B* Նստիլն Պետրոսի առաքելոյ չաթուն Անտիոքայ առաջին պատրիարք զամս
Եօթն :

* B
p. 91 a.

Յնտ վերանարոյ Տեառն մերոյ եւ Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի յերկինս ճարմնով
եկն սուրբ առաքեալն Պետրոս ի քաղաքն Անտիոք, եւ քարոզեաց նոցա զսուրբ աւետա-
բանն, եւ անուանեաց աչովք առաքելովք զաշակերտան բրիտանեաց :

2 ծածկեալ ի ծորենոյն om. B || 4 Սիլվեանոսի Աեկրանոսի B 6-9 Յայսմ աւուր...
վասն Քրիստոսի] Ի սին աւուր կատարեցաւ սրով սուրբ վկայն Յիպորուզիտ եւ այլք ընդ նմա
ի Հայք ի Պարսից B.

tombe; une ronce poussa en cet endroit, recouvrit la tombe si bien qu'avec
le temps, l'emplacement en devint invisible, caché par le buisson.

Après de nombreuses années, aux jours du christianisme, le saint apparut
dans une vision à l'évêque Silvain, qui se rendit au lieu dit, fit creuser la
terre, arracher le buisson et construire sur la tombe une église au nom du
saint.

* En ce jour, saint Yasdbuzit *Yiztbouzit* fut mis à mort
sur une croix par le glaive.

* A fol. 192
r° b.

Il était Persan de nationalité et s'était rendu au pays d'Arménie où il
s'était fait baptiser et avait pris le nom de Dieudonné (*Astouadsatour*). Les
Persans s'en saisirent et le jetèrent en prison, mais il demeura ferme dans la
foi du Christ et il fut cloué à une croix pour le Christ.

[B* Intronisation de l'apôtre Pierre sur le siège d'Antioche (où il fut) le
premier patriarche pendant sept ans.

* B
p. 91 a.

Après l'Ascension au ciel en son corps de notre Seigneur et Dieu Jésus-
Christ, le saint apôtre Pierre se rendit à la ville d'Antioche, où il prêcha le
saint évangile et nomma de concert avec les autres apôtres les disciples
« chrétiens ».

Յետ պէս պէս նշանօք եւ բազմապատիկ սքանչելիօք զարձուցանելոյ անկ աստուածային վարդապետութեամբն ժողովուրդս ի Յունաց եւ ի Հրէից բազումս, շինեաց անկ եկեղեցի եւ ուղղեաց սեղան եւ ձեռնադրեաց բաշանաչս եւ պաշտօնեաց ըստ դանազան կարգաց. եւ նստու անկ յաթոռ երիցութեանն պատրիարք Անտիոքաց զամս եօթն :

Եւ յետ աչտորիկ թողու փոխանակ իւր զԵւոզիոս պատրիարք Անտիոքաց, եւ ինքն ապա անտի չոգաւ ի Հռոմ, եւ անկ հաստատեաց լինել սրապ կացեալ յաթոռն ամս քսան :

* B.
p. 91 b.

Վասն որոչ զի առաջին նստին նորա յաթոռ վերականգնութեանն յԱնտիոք եղև ի՛նքն Փետրուարի, եւ սուրբ եկեղեցի վասն * չիշատակի սբատուոյն Պետրոսի ընկալաւ ասեւել զտօնս գագս՝ զառաջին կարոյն եպիսկոպոսս եւ պատրիարք Անտիոքաց զեօթն ամսն, չորմէ նախ սկսան բարձրանալ առաջնորդք եկեղեցւոյ անուամբ եւ կարողութեամբ :

Եւ քանզի երեք անգամ տօնեմք յամենայն ամի մեծագոյն տօնս փառաւորապէս զկառուրի առաքելոցն Պետրոսի. մի՛ գոչս, եւ երկրորդ զկապանացն, եւ երրորդ՝ զխաչելութեանն, առ ի չոչս մեղաւորաց, եւ չորինակ խնդութեան բարեգործաց : Զի թէպէտ երիցս ուրացաւ Պետրոս, երիցս կրկնեաց առ նա Քրիստոս տալով զհոգևորական պատիւ եւ զսիրոյն վկայութիւն. որով երիցս նմա տօնելով չայտնի լինի զի թէ երիցս սք ապաշաւէ՝ աչտինքն է խորհրդով սրտի, բանիւ բերանոյ, եւ գործով

Après avoir, par de multiples miracles, de nombreux prodiges et sa divine doctrine, converti beaucoup d'habitants parmi les Grecs et les Juifs, il y construisit une église, dressa un autel et y ordonna des prêtres et des ministres de différents ordres. Il siégea sur le trône sacerdotal comme patriarche d'Antioche sept années.

Après quoi, il laissa Évodius à sa place patriarche d'Antioche, et de là se rendit à Rome, où il se fixa comme pape et siégea vingt ans.

* B.
p. 91 b.

C'est parce que sa première installation sur le trône épiscopal d'Antioche avait eu lieu le 22 février, que la sainte Église a établi cette fête * en commémoration de l'honneur de Pierre, parce qu'il a été le premier évêque et patriarche d'Antioche pendant sept ans, et que de lui avait commencé l'ascension des prélats de l'Église en renom et en autorité.

Nous fêtons, en effet, trois fois chaque année et solennellement avec de grandes fêtes le chef des apôtres, Pierre; d'abord, ceci; en deuxième lieu, ses liens; et en troisième lieu, sa crucifixion, pour donner de l'espérance aux pécheurs et (proposer) un exemple à imiter aux hommes de bien. Car, bien que Pierre eût renié trois fois, le Christ lui répondit par trois fois en lui donnant l'honneur de pasteur et le témoignage de l'amour; c'est pourquoi lorsque nous le fêtons trois fois, il devient évident que quiconque fait trois fois pénitence, c'est-à-dire par la pensée de son cœur, par la parole de sa bouche

անձին, զեռապատիկ ընդունի արձակումն ի կապանաց ձեզաց որ գործով, բանիւ եւ խորհրդով չանցանձը : Կա եւ զի եւ Պետրոսի օթան լերխ մասուն աշխարհի պատուեցաւ, խորհրդապէս երկցա օտնի նմա, ի վաստ Բրիտոսի Աստուծոյ ձեռոյ չախտանա :]

5 Մեհեկի ժիւ եւ Փետրոսի Ի՛ն : Վկայա թիւն սրբոյն Պողիկարդոսի Զմիւռնիոյ եպիսկոպոսի, որ է բաղձապատու :

Յաւուրս սրբոյ սուարեկոյն հաւատացին եւ աշակերտեցան Բրիտոսի սուրբն Պողիկարդոս եւ սուրբն Իգնատիոս աստուածապետացն ի ձեռն Յովհաննու սուարեկոյ եւ աստուածաբան աւետարանչին : Եւ էր Պողիկարդոս այք բարի եւ լի հարով սրբով, 10 սուներ նշանս եւ արուեստս մեծամեծս : Եւ լետ վախճանի Բիւկորոսի Զմիւռնիոյ եպիսկոպոսին զոր ձեռնադրեաց սուրբ սուարեկայն Պօլոս, ձեռնադրեցաւ չախտս նորս սուրբն Պողիկարդոս, եւ եղև ջատագով ճշմարիտ հաւատոյ, եւ չանկրիմանող հրէից եւ հեթանոսաց, եւ զբազումս զարձուցանէր չաստուածպիտոթիւն :

Եւ չաւուր ծիտեմ հուր անկաւ ի քաղաքն եւ շիջուցանել ոչ կարէին. զնաց 15 երանելին եւ արարեալ զնշան խաչին եւ սուծամայն շիջաւ :

6 որ է բաղձապատու] Պողիկարդոս ի հայ լեզու բաղձապատու լիտրղմանի B 9 եւ աստուածաբան աւետարանչին] աւետարանչի եւ աստուածաբանի B 10 սուներ... մեծամեծս om. B 10 Բիւկորոսի] Բիւկալիոսի B || 14-15 եւ չաւուր ծիտեմ... շիջաւ om. B.

et par l'action de sa personne, il reçoit la triple absolution des liens de ses péchés, que nous commettons par action, parole ou pensée. C'est aussi parce que le siège de Pierre a été honoré par les trois parties de la terre qu'on le fête trois fois par symbole, pour la gloire du Christ, notre Dieu éternellement.]

17 MÈHÉKI, 23 Février.

Martyre de saint Polycarpe, évêque de Smyrne, dont le nom se traduit « qui donne beaucoup de fruits ».

Aux jours des saints apôtres, saint Polycarpe et saint Ignace Théophore eurent au Christ et en devinrent les disciples par l'intermédiaire de l'apôtre et l'évangéliste théologien Jean. Polycarpe était un homme bon, rempli du Saint-Esprit et qui opérait des miracles et de grands prodiges. Après la mort de Boucolos (*Biukolosi*), évêque de Smyrne, que le saint apôtre Paul avait sacré, saint Polycarpe fut sacré sur son siège et il devint l'apologiste de la vraie foi, l'adversaire des Juifs et des gentils, dont il convertit un grand nombre à la connaissance de Dieu.

Un jour qu'un incendie s'était déclaré dans la ville, qu'on n'arrivait point à l'éteindre, le bienheureux survint, fit le signe de la croix, et (l'incendie) s'éteignit aussitôt.

և ևզ և ևրաշա և և չորացան լոյսք և և սունկը, և և աղօթիւք սրբոյն անզայ անձրեւ
զերիս օիւս և և զերիս զիշերս. և ևզ և և զրկութիւն քաղաքին և և զարձեալ աղօթիւք
զազարեցոյց զանձրեւն :

Էր չառուրան չայնոսիկ չարածումն քրիստոնէից ի Գեկոսէ ամբարշտէ, և և բազումք
ձարախրոտացան զասն անուանն Քրիստոսի : և և ևրկու աւուրքք չառաջ քան զկատա- 5
րումն իւր տեսանէ չանուրջս որ բարձ զլսոյն աչրեցաւ, և և զարթուցեալ ասէ ջաշա-
կերտան իւր. Եղբարք, ինձ պարտ է ի կենդանութեանս * իմում չրով աչրել :

* A fol. 192
v° 31.

և և չասեալ չարածչացն զնայ զկնի նոցա : և և ձայն ևզ և և առ նա չերկնից.
Ձորացիք Պօղիկարպէ և և քաջ լեր զի և և ընդ քեզ և և : և և կայեալ առաջի բղեշխին՝
ստիպէր և և նեզէր զնա անդոսնել զՔրիստոս : Ասէ Պօղիկարպոս. Ութուուն և և վեց 10
ամք են իմ որ ձառայնմ նմա և և պաշտեմ զնա, և և ոչ երբէք անցի զպատուիրանաւ
նորա, և և նա բազում բարութեանց արժանաւորեցոյց զիս, և և ճրպէս կարեմ զնա
չաչոյցել որ իմ թագաւորն է :

և և բղեաշխն ողորքանօք իւրատ տաչր, և և ոչ կարաց զարձուցանել զսուրբն ի կամս
իւր : և և չրամայեաց չրով աչրել զսուրբ վկայն Քրիստոսի : և և կապեցին զձեռս յետս, 15
և և նորա չամբարձեալ զձեռս իւր չերկինս աղօթեաց առ Աստուած : և և ընկեցին զնա

2 և և զարձեալ ... զանձրեւն om. B || 4 էր] ևզ և B — ամբարշտէ] կապաշա արբայէ B
|| 6-7 տեսանէ... աչրել] ազ լինի նձա չանուրջս չրով կատարիլ, և և զարթուցեալ ասէ
ջաշակերտս իւր. Եղբարք առաջի կայ ինձ կենդանոյն չրով աչրիլ B || 8-9 և և ձայն ... քեզ և և
om. B || 9 կայեալ] կայ B || 11 ամք են] ամ է B.

Il y eut une sécheresse, les herbes et les plantes se desséchèrent, mais par les prières du saint une forte pluie vint à tomber pendant trois jours et trois nuits, et ce fut le salut de la ville; c'est aussi par ses prières que la pluie cessa.

En ces jours il y eut une persécution des chrétiens par Dèce, l'impie, et beaucoup furent martyrisés pour le nom du Christ. Deux jours avant son martyre, (Polycarpe) vit dans un rêve que son oreiller brûlait. A son réveil il dit à ses disciples : « Frères, il faut que de mon vivant * je sois brûlé. »

* A fol. 192
v° 31.

Il courut après les persécuteurs et les suivit. Une voix du ciel se fit entendre à lui : « Prends courage, Polycarpe, et sois vaillant, car je suis avec toi. » Mis en présence du gouverneur qui le pressait et le contraignait de mépriser le Christ, Polycarpe lui dit : « Il y a quatre-vingt-six ans que je le sers et que je l'adore, je n'ai jamais enfreint ses commandements, aussi m'a-t-il rendu digne de bien des bontés; comment pourrais-je le blasphémer, lui qui est mon roi? »

Le proconsul le conseillait avec des (paroles) insinuanes, mais il ne put détourner le saint à ses desseins; et il ordonna de brûler au feu le saint martyr du Christ. On lui attachait les mains par derrière, mais il éleva ses mains

ի հուրն, եւ բոցն վերացաւ որպէս սոսկօտտ նաւի սոսուցեալ ի հոգմոց, եւ արար կամար. եւ էր սուրբն ի ներքոյ որպէս ի վրանի, եւ բուրեաց ի հրոցն հոտ անոյշ : եւ տեսեալ զահճացն որ ոչ այրեցաւ կարծեցին թէ կենդանի է, խորհեցան սրով սպանանել զնա, եւ տեսին զհոգի նորա որպէս զազաւնի ելեալ ի մարմնոցն եւ վերանայր յերկինս, եւ հեղաւ արիւն ի մարմնոցն եւ շիջոցց զբոցն :

Ասն կռապաշտքն եթէ աւետիկ բրիտանեացն զմարմնն զորա եւ որպէս զԱստուած պաշտեն. եւ ընկեցեալ ի հուրն այրեցին : եւ երթեալ ի գիշերի արք հաստացեալք ժողովեցին զմնացեալ սակերան եւ եզին ի տեղի նշանաւոր :

* Սուրբ եպիսկոպոս եւ վկայս Քրիստոսի Պողիկարպոս երկոտասաներորդ մարտիրոս էր ի Չմիւռնիա քաղաքին, առ Դեկտիւ սրբաշիւ եւ Ստրատիոյ բղեշխին եւ է բարեխօս առ Քրիստոս վասն տօնոպացս :

* A fol. 192
v^o b.

1 նաւի] նաւու B || 2 եւ բուրեաց ի հրոցն հոտ անոյշ] ար եւ սանդեաց զհոգին խր առ Աստուած B || 4-5 եւ տեսին . . . զբոցն] եւ խոցեցին զմեռեալ մարմնն, եւ հեղաւ արիւն B || 7 եւ ընկեցեալ ի հուրն այրեցին] բորբոքեցին զհուրն եւ այրեցին զմարմնն սրբոցն B || 11 տօնոպացս] անձանց ձերոց B.

au ciel et pria Dieu. On le jeta dans le feu, mais les flammes s'élevèrent comme les voiles d'un navire, gonflées par le vent, formèrent une coupole, et le saint se trouva en dessous comme dans une tente. Une odeur suave se dégagca des flammes. Les bourreaux, voyant qu'il n'était pas brûlé, crurent qu'il était vivant et méditèrent de le tuer par le glaive; mais ils virent son âme, comme une colombe, sortir du corps et s'élever au ciel, tandis que le sang jaillissait du corps en éteignant les flammes.

Les idolâtres dirent alors que si les chrétiens s'emparaient de son corps, ils l'adoreraient comme un Dieu; ils rejetèrent (son corps) dans les flammes et le brûlèrent. La nuit, des gens fidèles vinrent recueillir les restes des os et les inhumèrent dans un endroit choisi.

* Le saint évêque et martyr du Christ Polycarpe fut le quatorzième martyr de la ville de Smyrne, sous l'empereur Dèce et le proconsul Stratius. Il est l'intercesseur auprès du Christ pour nous qui célébrons sa fête.

* A fol. 192
v^o b.

Յայժմ առւր սրբո՛ւ Տէրին Մելիտինի բարո՛ւ ճ չարչարանս կրեաց վասն անուանն Քրիստոսի, և ապա զլիստեցաս ի քարաքի Մարտինոսոյ վրէ ի կատարոշա դատաւորէն Անտիոքաց :

Յայժմ առւր սուրբ վկայն Քրիստոսի Փիլիպոսինն զարձայց ի Քրիստոս գերիւ թագաւորն զՔրիզոստոս և զՄարիանոս, և զթագուհին Անատոլը և զյուսարն իւրեանց զսրբո՛ւ Տէրին Թէոդոսիա և զպլլ բազումս սրբ վկայութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս :

* B.
p. 93 b.

[B * Յայժմ առւր չիշատակ սպախնոցն Քրիստոսի սրբուհունն Մելիտինեաց :

Էր սա ի քարաքէն Մարտինոսոյ յաւուրս Անտինինոսի թագաւորին. և վասն զՔրիստոս քարոզելոցն ըմբռնեցաւ չամբարիշտ դատաւորէն Անտիոքաց, և յնա բանտարկութեան և քերանաց զլիստեցաս ի նմին քարաքի ի վասն Քրիստոսի Աստուծոյ ձերոց :

Յայժմ առւր վկայութիւն Ասարոյ նոր վկայի : Սա էր ճննկեամբ Բողիշեցի, և ի տիս սպառնութեանն զնայեալ ի Մարմանոս քարաք՝ աշակերտեալ էր սարսկի սրունն սր սրուեստիւ էր քամակար, կարտ սա նժա ժամանակս ինչ յաւունն սրուես-

4 զՔրիզոստոս] զՓորգանիս B — և զյուսարն իւրեանց զսրբուհին Թէոդոսիա և զպլլ բազումս] և զսուրբ կոյսն Թէոդոսիա B.

En ce jour sainte Mélitène (*Melitini*) endura beaucoup de tortures pour le nom du Christ, et fut ensuite décapitée dans la ville de Martinopolis ¹ par le juge idolâtre Antiochus (*Antiokhay*).

En ce jour le saint martyr du Christ Philictimon convertit au Christ les deux rois Grégoire et Marianus, la reine Anatolie et leur fille sainte Théodosie et d'autres nombreuses personnes, qui moururent par le martyre pour le Christ.

* B.
p. 93 b.

[B * En ce jour, commémoration de la servante du Christ sainte Mélitène.

Elle était de la ville de Martinopolis ² aux jours de l'empereur Antonin, et pour avoir prêché le Christ, elle fut saisie par le juge impie Antiochus. Après avoir souffert la prison et eu le corps déchiré, elle fut décapitée dans la même ville pour la gloire du Christ, notre Dieu.

En ce jour, martyre d'Avag ³, le nouveau martyr. Il était né à Balesch, et dans son enfance, s'étant rendu à la ville de Salmas (*Salamast*), il était devenu le disciple d'un Persan, de son métier coureur de bourses, restant quelque temps auprès de lui pour apprendre le métier, tout en demeurant ferme dans

1. Il faut restituer Marcianopolis, d'après *Syn. Cp.* col. 51. La transformation de Marcianopolis en Martinopolis vient peut-être de ce que le pape Martin était fêté le même jour. — 2. Cf. *supra*. — 3. Voir la passion d'Avag de Selmas, dans Y. Manandian et H. Adjarian, *Հոյոց նոր վկայները*, t. I Valarsapat, 1903, pp. 152-165.

տին, հաստատուն կարով ի բրիտաննէտիան իւրում. չարմէ կարծիս տեսալ են
 ոմանք չաչազգեսոյ թէ չաչազգութիւն զարձեալ իցէ մանուկն :

5 Եւ եղև յնա իրբև Երեսուն ամաց տեսալ զնա այլ ոմն պարսիկ ի Ետլշ
 քաղաքի պնդէր թէ. Դու չառաջագոյն աչազգի էիր ի Սալմասա քաղաքի : Իսկ Եսայ
 ետ պատասխանի. Քրիստոնեաց էի եւ եմ՝ եւ եղէց ծառայ Քրիստոսի Աստուծոյ իմոյ
 օրհնելոյն ի բարձունս : Եւ այրն պարսիկ ազդեաց՝ ի քաղաքին՝ եւ զրոհ տեսալ ժողո-
 վեցան ի վերայ նորա բազմութիւնք աչազգեսոյ, եւ տեսալ ածին զնա չատեան ամիրա-
 10 վին, որ կոչէր Ամիր Ծարափ. եւ հարցուփորձ արարեալ զտին հաստատուն ի հաստա
 Քրիստոսի : Եւ ամիրոջն կամէր արձակել զնա, ալ կամելով հաճել զծիտս ամիրսին՝
 չլեաց զնա չատեան գատաւորին. եւ նա համարձակ գաւանեցաւ զՔրիստոս Աստուած
 եւ զինքն ծառայ նորա :

Եւ ինքն էր լցեալ Հոգով սրբով, եւ բուսափայլէր տեսիլ նորա իրբև զհրեշտակի.
 եւ ծինչդեռ ուրախ ծաօք եւ զուարթ երեսօք ի բերան ունելով զխոստովանութիւնն՝
 15 գաւանէր զՔրիստոս Տէր եւ Աստուած եւ պարբիչ երկնի եւ երկրի, արբ ժանար եւ
 անպորոյնք կրճտելով զասամունս իւրեանց զեղան ի վերայ վկային Քրիստոսի, եւ
 հարին զզրութի նորա, ոմանք փաշտակոծիւ եւ ալք սրով եւ քարամբ, եւ այնպէս
 կատարեցաւ ի Քրիստոս Փետրուարի ԻԳ. :]

* B.
p. 94 a.

son christianisme ; ce qui fit croire à certains musulmans que l'enfant s'était
 converti à la religion musulmane.

Environ trente ans après, un Persan l'ayant vu dans la ville de Balesch lui
 dit avec insistance : « Tu étais auparavant musulman dans la ville de Selmas. »
 Avag lui répondit : « J'étais chrétien et je le suis ; je resterai le serviteur du
 Christ, mon Dieu, qui est béni dans les hauteurs. » Le Persan répandit la
 nouvelle dans la ville ; de nombreux musulmans s'assemblèrent pour l'assaillir,
 et, l'ayant saisi, l'emmenèrent au tribunal de l'émir qui s'appelait Émir Scharaf ;
 ils l'interrogèrent et le trouvèrent ferme dans la foi du Christ. L'émir
 voulait lui rendre la liberté, mais pour contenter l'opinion de la foule, il
 l'envoya au tribunal du juge. (Avag) y confessa avec hardiesse le Christ,
 Dieu, et (se déclara) lui-même son serviteur.

* B.
p. 94 a.

Il était rempli du Saint-Esprit, son visage était resplendissant comme celui
 d'un ange, et tandis que d'un esprit joyeux et d'un visage souriant, ayant à la
 bouche la profession par laquelle il confessait le Christ, Seigneur et Dieu,
 créateur du ciel et de la terre, des hommes méchants et féroces, grinçant des
 dents, se jetèrent sur le martyr du Christ, le frappèrent à la tête, d'autres
 avec de gros bâtons, d'autres avec le glaive et des pierres, et c'est ainsi qu'il
 mourut dans le Christ, le 23 février.]

Մեհեկի ՎԲԷ և Փետրոսարի ԵԿԷ : Կեա պատուական զլեայն Յովհաննու ձկրաչի Քրիստոսի :

Երկու կրօնաորք զնայլին չարեւելից չերուսաղէժ երկիր պագանել սուրբ տեղեացն, և երևեցաւ նոցա չանուրջս Յովհաննէս Մկրտիչն և սատէ. Երթիջիք յապարանան Հերովդիտչ և ընդ հսգովն գտանիջիք զգլուխն իմ, հանէք և առ ծիբ : Չաչս երկիցս և երկրցս անգամ տեսեալ՝ զնայլին և գտին զպատուեալն ի հրեշտակաց զգլուխն Մկրտչին, 5 և եղին ի խորոց ծաղկեղեն, և ստեալ երթալին ի դաւաան խրեանց :

* A fol. 193 r° a.

Եւ բրուտ ծի չոյժ ազբասացեալ՝ եկեալ գտունն խբ և զնայր ընդ կրօնաւորան, և նորս բարձին նմա զխորզն չորուժ էր սուսին, և ոչ ծանուցին նմա * զոր բարձեալ էին : Եւ յաչոնեցաւ Մկրտիչն բրտին չերաղի և սատէ. Չոր բարձեալղ ես՝ սա և փախիր զի զլուխն իմ է, և ազրիս բարխը : Եւ ստեալ գաղտ փախեաւ և զնայ 10 չեմնախա բարբը՝ զոր աչժժ Հէժս կոչեն, բնակեցաւ անդ և ապրէր սուստապէս :

Եւ չորժամ եհաս նմա ձեռանել՝ կրեաց գտուսին զգուշութեամբ և ետ քեռն խրուժ, և պատուիրեաց մեժ պատուով և փաւօք պահել և ոչ բանալ ծինչեւ ինքն Կարա-

1 պատուական] սուրբ B — Քրիստոսի] Սուրբ զլուխն Յովհաննու Մկրտչի գտեալ եղեւ ի բազարն Սեփաստի զոր Հերովդէս շինեաց ի Պագետոսին . և չորուժ զինձոյս սուրբութեանն արար՝ անդ գտաւ զլուխ կարաղետին յապարանան Հերովդէի որ եհատ զնա . և գաւա հաճութեամբ և յաչոնութեամբ նմին սուրբ նախընթացին, որ և գտեղին չոր կայր ընդ երկար եջոյց, և եղեւ այդպէս *add.* B || 3 ձկրտիչն] Քրիստոսի *add.* B || 4 գտանիջիք] ի սուսի *add.* B || 7 զնայր] երթալը B.

18 MÉHÉKI, 24 Février.

Invention du chef précieux de Jean, le baptiste du Christ.

Deux religieux étant allés de l'Orient à Jérusalem pour vénérer les lieux saints, Jean-Baptiste leur apparut dans un rêve et leur dit : « Allez au palais d'Hérode et vous trouverez sous terre ma tête, vous la sortirez et la prendrez. » Ayant eu cette vision deux et trois fois, ils allèrent et découvrirent la tête du Baptiste, honorée des anges, la mirent dans un sac de poils et l'ayant prise s'en allèrent dans leur contrée.

Un potier, qui était devenu très pauvre, quitta sa maison et s'en fut avec les religieux. Ceux-ci le chargèrent du sac dans lequel se trouvait la boîte, sans rien lui dévoiler* de ce dont ils l'avaient chargé. Le Baptiste se révéla au potier dans un rêve et lui dit : « Prends ce dont tu es chargé et enfuis-toi, car c'est ma tête, et tu vivras heureux. » Celui-ci la prit donc, se sauva en cachette et se rendit à la ville d'Émèse, appelée aujourd'hui Hama; il s'y établit et vécut dans l'aisance.

* A fol. 193 r° a.

Lorsqu'il fut sur le point de mourir, il scella la boîte avec précaution et la transmit à sa sœur en lui recommandant de la conserver avec grand honneur

պեան կամեացի : Եւ դարձեալ կինն ի ժամ ծաշուան եզիր գտովն կնքեալ ի սափոր,
 եւ անկաւ սափորն չեա ծաշուան նորա ի քահանայ ոմն որ էր արխափ արանգովն, սրտ
 անուն էր Եւստաթէոս, եւ գրժշուքիւնսն զոր ասնէր սուրբ գլուխն՝ վաճառէր սպա-
 շուքեամբ եւ փափկանայր կերակրովք :

5 Եւ իբրև զխոսցին ուղղափառք քարաբլին հարածեցին զԵւստաթէոս ի քաղաքէն .
 եւ Աստուծոյ հրամանաւն ծածկեցաւ սափորն չորում էր տուփն ծինչև ի ժամանակս
 բարեպաշտ ինգաւորացն Վարդնախանոսի եւ Մարկիանոսի, եւ Ուրխանոյ Եմեսոյ
 եպիսկոպոսին : Եւ երեւցաւ չանորջս Մարկեղոսի հօր վանայն ոմն՝ զի սքիւաց ի
 կողն երկցս անգամ, եւ ասէ . Տուաւ քաղաքիս այսմիկ գանձ անկողարտեղի՝ գլուխն
 10 Յովհաննու Մկրտչին : Եւ ասող առաջնորդաց Մարկեղոսի ծինչև ի տելին ուր
 ծածկեալ էր սափորն, * եւ ետես զի հօւր էլանէր ի տելսոջէն :

* A fol. 193
r° b.

Եւ չարուցեալ պատմեաց եղբարցն զտեսիլն, եւ գնացին առ Ուրխանոս եպիսկո-
 պոսն, եւ նա առեալ գամենայն ուխտ եկեղեցւոյն՝ գնաց ի տելին ուր աստղն կցոյց .
 փորեցին եւ գտին զծածկեալ սափորն չորում էր տուփն, եւ գտին զկնիք ծատանոյ
 15 բրտին, երկիր պագին եւ տարան մեծաւ փառօք չեկեղեցին, եւ գոհացան զԱստուծոյ
 եւ զՄկրտչէն :

2 ոմն] ծի B || 3 սուրբ] պատուական B || 9 ի կողն] զկողն B || 13 եցոյց] չանորջսն
 add. B || 14 չորում էր տուփն om. B.

et vénération et de ne pas l'ouvrir jusqu'à ce que le Précurseur lui-même le
 voulût. La femme, à son tour, à l'heure de sa mort, mit la boîte scellée dans
 une cruche, et cette cruche échut, à sa mort, à un prêtre qui était du
 schisme d'Arius, et se nommait Eustathe, lequel se fit payer avec avarice les
 guérisons opérées par la sainte tête et se délectait dans la bonne chair.

Lorsque les orthodoxes de la ville vinrent à apprendre cela, ils chassèrent
 Eustathe de la ville, et, par l'ordre de Dieu, la cruche dans laquelle se trou-
 vait la boîte demeura cachée jusqu'aux jours des pieux empereurs Valentin et
 Marcianus et d'Ourianus, évêque d'Émèse. Or, Marcellus, prieur du couvent,
 vit dans un rêve quelqu'un qui lui touchait le côté par trois fois en lui disant :
 « Un trésor, qui ne peut pas être volé, est offert à cette ville, c'est la tête de
 Jean-Baptiste. » Une étoile guida Marcellus jusqu'à l'endroit où se trouvait
 cachée la cruche, * et il aperçut des flammes qui jaillissaient de cet
 20 endroit.

* A fol. 193
r° b.

À son réveil, il raconta la vision aux frères, et ils se rendirent auprès de
 l'évêque Ourianus; celui-ci, à son tour, se fit accompagner par tous les mem-
 bres de l'église, et se rendit à l'endroit indiqué par l'étoile. Ils creusèrent et
 trouvèrent cachée la cruche dans laquelle se trouvait la boîte; ils trouvèrent
 aussi le sceau de l'anseau du potier, se prosternèrent, et l'emportèrent en
 grande pompe à l'église, en rendant grâces à Dieu et au Baptiste.

Եւ ձի սմն ի բաճանաչից անտն Մաղբոս, թերահաւատութեամբ արկ զձեռն ի սափորն,
 եւ ալ ոչ կարաց հանել ձինչեւ ճշմարիտ հաւատաց, եւ սարս թոյլ ետ հանել զձեռն :

Եւ կատարեցաւ տօն Գիտի սուրբ զլիտոյն Յովհաննու Մկրտչին Փետրուարի ԻԳ :
 [ԵՅ՝ Յագած սուր տօն է սուրբ առաքելոյն Մատթիիայի, որ էր չառաքելոյն

Երկրոտասանից :

Յարժամ Յուզս ճատնիչն վաճառեաց զՏէրն ձեր, եւ ետես զնա անմեղ զատապարտեալ ի մահ վասն իբրոյ ճատնութեանն, ապա գարձեալ զգջացաւ վասն որոյ արարն, թիւր զգջումն, եւ գարձաց զերեսուն արծաթն՝ ընկէց ի տաճարն, եւ ասաց . Մեզայ զի ճատնեցի գարխն արդար : Սրոյ պատասխանի ետուն Հրէայքն եւ ասեն . Մեղ չէ վալթ զու զխան : Եւ նորա սրպէս անպղած յամենայնի՝ չուսահատեալ զնաց ի տուն իբր եւ արկ զպարանոցսն իբրով շուան եւ խեղդեցաւ, եւ պատասեցաւ ընդ ձեջն եւ հեղաւ ամենայն փար նորա :

Իսկ յարժամ ժողովեցան սուրբ առաքելայքն՝ ի ճխտին յետ Համբարձման Տեառն ձերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ձերձ Պենտեկոստէին, ետես սուրբ առաքելայն Պետրոս զի թիւ սուրբ առաքելոյն Երկրոտասանից սրսկսեաց վասն սղարձանն Յուզայի եւ ոչ

1-2 եւ ձի սմն. . . զձեռն] որ եւ բաղոճ հշանս եւ սրանչեթիս արար յամենայն նեկարս եւ յախտամուս : Իսկ ի թագաւորութեանն Միքայելի յորձէ ուղղափառութիւն եղեւ եւ Իգնատիոսի պատրիարքին բերեալ ի Կոստանդինուպոլիս եւ եղաւ ի վանան Ստուգիու Ե || Յ զիւտի] պատուական եւ add. Ե || Յ Փետրուարի ԻԳ] եւ Մեհեկի ժԸ, որ է պահագան եւ բժիշկ հիւանդաց եւ հալածիչ զիւաց շնորհօրն Քրիստոսի add. Ե.

Un des prêtres, nommé Malchus, par incrédulité ayant mis la main dans la cruche, ne put plus la retirer jusqu'à ce qu'il eût cru en vérité; il lui fut permis ensuite de la retirer.

La fête de l'invention du saint chef de Jean-Baptiste eut lieu le 24 février.

[ԵՅ՝ En ce jour, fête du saint apôtre Mathias (*Mataziayi*), qui était l'un des douze apôtres,

Lorsque le traître Judas eut livré Notre-Seigneur, et qu'il vit l'Innocent condamné à mort à cause de sa trahison, il regretta ce qu'il avait fait, (mais) d'un faux regret. *Il rapporta les trente pièces d'argent, les jeta dans le temple et dit : « J'ai péché en livrant un sang juste¹. »* A quoi les Juifs répondirent : *« Que nous importe? Cela te regarde². »* Alors lui, insensé comme toujours, rentra chez lui désespéré, passa une corde à son cou et *se pendit ; son corps s'entr'ouvrit et toutes ses entrailles jaillirent au dehors³.*

Lorsque les saints apôtres se réunirent ensemble * après l'Ascension de Notre-Seigneur Jésus-Christ aux approches de la Pentecôte, le saint apôtre Pierre, vu que le nombre des douze apôtres avait été diminué par la faute de

1. Matth., xxvii, 3. — 2. Matth., xxvii, 4. — 3. Act., i, 18.

պատշաճ համարեցաւ մնալ այնպէս . այլ դատեցաւ զի ընտրեցի այլ որ միս եւս ի տեղի նորա, զի գործեալ լրացի երկաստան լիւ առարկայն՝ առ ի բարոյել զհաւատս Երրորդութեանն ընդ չորս կողմանս աշխարհի :

Վասն որոյ եւ ասաց Պետրոս զայլ առարկեալան . Եղբորք, պարտ է մեզ ընտրել
 5 զմի որ ի տեղի առարկելուսնն Յուզայի՝ որ վկայեց, զհարստութիւն Տեառն մերոյ Քրիստոսի ընդ մեզ, զոր ինքն իսկ Տէրն մեր ասաց լիւ . Գուր էք վկայք աչտցիկ, որք եղիջիք ինձ վկայք չերուստպէճ եւ ի Հրեաստան եւ ի Սոմարիա մինչեւ ի ծագս երկրի :
 Սեռի ոչ է իրուացի վկայել նմա այլ ումեք չերկոտտանիցս կարգ՝ բաց պնճ որ
 10 տեսաւ եւ լուսաւ : Որով պարտ է ընտրել զմի որ չպնցանէ որ բնոյ մեզ էին, եւ տեսին զամենայն սքանչելիս նորա, եւ լուսն նովին ականջօք զխրատ վարդապետութեանն Տեառն մերոյ :

Յայնժամ ընտրեցին եւ կացուցին առաջն՝ երկուս արս չաշակերտացն, որոյ միոյն կոչէր անուն Յովսէփ արլար վասն սրբութեանն նորա որ Բարսապայն կոչէր, որ էր
 15 եղբայր Յակոբայ վորքիան, եւ Սիմոնի եւ Յուզայի զոր օմանք Յովսէս անուանեն, եւ զսուրբն Մատթիա՝ որ էր մի չեթմանասուն աշակերտացն :

Եւ անպէս ամենեքեան կացին չարթմս առ Տէր եւ ասեն . Գու Տէր սրտապէտ՝ չաչտնեն զմի որ չերկոցունց աստի՝ լիւ ո՛ր է արժանի ընալ զտեղի առարկելուսնն ի

Judas, ne jugea pas convenable qu'il en restât ainsi, et décida de faire élire un autre à sa place pour parfaire le nombre des douze apôtres pour prêcher la foi de la Trinité aux quatre coins de la terre.

C'est pourquoi Pierre dit aux autres apôtres : « Frères, il nous convient d'élire quelqu'un en remplacement de la prédication de Judas, qui puisse témoigner avec nous de la Résurrection de Notre-Seigneur Christ, ce que lui-même Notre-Seigneur a dit : Vous êtes témoins de ces choses, vous serez mes témoins à Jérusalem, en Judée et à Samarie jusqu'aux limites de la terre¹. C'est pourquoi il n'est pas juste à quelqu'un d'autre de témoigner dans le rang des douze, en dehors de qui a vu et entendu. C'est pourquoi il faut élire un de ceux qui étaient avec nous, qui ont vu ses miracles et ont entendu de leurs propres oreilles les conseils de la doctrine de Notre-Seigneur. »

Ils choisirent alors et présentèrent deux hommes d'entre les disciples, dont l'un s'appelait Joseph le juste, à cause de sa sainteté, surnommé Barsaba, et qui était le frère de Jacques mineur, de Simon et de Jude. — que d'autres appellent José, — et saint Mathias, qui était l'un des soixante-dix disciples.

Aussitôt tous se mirent à prier le Seigneur et dirent : « Toi, Seigneur, qui connais les cœurs, désigne l'un de ces deux, qui soit digne de remplir la place de

1. Act., I, 8.

կարդ երկոտասանիցս, զոր Յուդա կորուս զան մեղաց իւրոց : Եւ իսկոյն արկին վիճակս, եւ ել վիճակն Մատթիայ, եւ համարեցաւ ընդ մետասան առաքեալսն :

* B
p. 96 a.

Եւ այնպէս սորբ ստարեայն Մատթիա՝ կարգեալ ընդ երկոտասանն, եւ քարոզեաց ընդ ամենայն հրէաստան եւ արար բազում սքանչելիս իբրեւ զայլ առաքեալսն : Եւ այնպէս բարոզեալ զաւետարանն հրէից, որ եւ յլով չարաչար կրից ի նոցանէ համբերեալ՝ բազումս զարձոյց ի Քրիստոս չԻարայելէ. եւ ինքն հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս :

Եւ սուրբն Յովսէփ ընկարաւ զկարգ բարոզութեանն եւ համբերեաց բազում հալածանաց ի հրէից, որ եւ ետուն նմա թոյն մահաբեր եւ ոչ վնասեցաւ. եւ յետոյ եւ նա հանգեաւ խաղաղութեամբ ի հրէաստան :]

10

Մեհեկի ժԹ եւ Փետրուարի Են : Վկայութիւն սրբոս հայն Պերպետուայ
եւ զտերն Փելեկասարայ :

Պատուական կինս այս էր ի քաղաքէն Թուրքիտանիոց, չԱփրիկեայ զաւառէն, բրիտանեայ հաւատով, եւ ունէր զուսոր ի ստեան : Եւ կայուցին առաջի հազարա-

12 զտերն] իւրայ B — Փելեկասարայ] Փրիկիտանեայ B || 14 եւ կայուցին] որ եւ մատնեալ կայուցին B.

l'apostolat. parmi le rang des douze que Judas perdit à cause de ses péchés. » *On tira au sort aussitôt; et le sort échut à Mathias et il fut compté avec les onze apôtres* ¹.

* B
p. 96 a.

C'est ainsi que le saint apôtre Mathias, ² rangé parmi les douze, prêcha partout en Judée et opéra de nombreux miracles comme les autres apôtres. Il prêcha l'évangile aux Juifs, endura de cruelles souffrances de leur part et convertit au Christ beaucoup d'Israël. Puis, il reposa en paix dans le Christ.

Saint Joseph obtint le rang de la prédication, eut à souffrir de nombreuses persécutions de la part des Juifs; ils lui donnèrent même un poison mortel, mais cela ne lui fit courir aucun danger. Lui aussi, plus tard, reposa en paix, en Judée.]

19 MÉHÉKI, 25 Février.

Martyre de sainte Perpétue et de sa fille Félicité.

Cette excellente femme était de la ville de Thuburbe (*Foubritanioy*) ², dans la province d'Afrique, de foi chrétienne; elle avait une fille au sein. On la mit en présence du chiliarque avec quatre autres hommes que Perpétue avait

1. Act., 1. 23-25. — 2. La leçon correcte du grec est *Θουρβιτάνων πόλις*, mais on trouve *Θουβριτάνων* dans le ms. de Jérusalem édité par P. Franchi de Cavalieri, *La passio SS. Perpetuae et Felicitatis*, Rome, 1896, p. 107.

պետին ընդ այլ չորս արս Կորս Կարձուցեալ էր Պերպատուայ ի խաւարէ ի լոյս, որոց անուանքն են. Սատառլորոս, Ռեւկատոս, Սատորնիլոս, Սեկուկոս. եւ բազում խրատ տալի ուղբանօք եւ քաղցրութեամբ եւ ապա խտտութեամբ եւ սպասնալօք, եւ ոչ կարաց Կարձուցանել զնոսա ի հաւատոցն Քրիստոսի. արկին զնոսա ի բանց, եւ տեսին

5 ի * տեսեան զպաղթութիւն ընկղէմ սատանայի :

* A fol. 193
v° a.

Նտես եւ ազախինն Քրիստոսի նեղ սանկուլիս չերկրէ չերկինս պղնձիս, եւ չերկուս կողմանս սանկուլոցն էին ցցեալ տանջանարանս, սուսերս, զեղարգունս, խոցիչս, շամփուրս, ճանկս, նետս, շանթս, տապակս, ատամնաճանս, ծամուրս, սօցոս, բեւեոս, եւ վիշապ մի ի ներքոյ սանկուլոցն որ եւ արդելոյց Կորս կամէին ի վեր երանել ընդ սանկուլիսն :

10 Եւ վազեաց տղաց Կուստրն իւր ի գրկացն, եւ ել ի վեր ընդ սանկուլիսն, եւ կոչէր զծալի իւր երանել :

Եւ զարթուցեալք պատմեցին միմեանց եւ զիտացին զբարի կատարումն ծարախրոտութեանն :

15 Եւ ի վազիւն կապեցին զորբուհին Պերպատուա ի վաչքենի ցուլ՝ ունելով զԿուստրն իւր ի գրկիս, եւ աջնպէս քարշերով ընդ քարս եւ ընդ վէճս եւ ընդ ծառս աւանկեցին

2 Սատառլորոս] Սատառլոս B || 6 Քրիստոսի] Պերպատուա add. B || 11 երանել] տեսին եւ արքն գտեսիրս ծարախրոտութեան add. B.

convertis des ténèbres à la lumière et dont les noms sont : Satyre (*Satariuros*)¹, Revocatus (*Reukatos*), Saturnin (*Satornilos*), Secundus. (L'officier) les exhorta avec insistance et douceur, ensuite avec sévérité et menaces, mais il ne put les détourner de la foi du Christ. On les jeta en prison, et ils virent en * vision la victoire sur le démon.

* A fol. 193
v° a.

La servante du Christ, elle aussi, vit une étroite échelle de cuivre dressée de la terre au ciel, et aux deux côtés de l'échelle étaient accrochés des instruments de torture, des glaives, des lances, des lames, des broches, des ongles, des flèches, des fers pointus, des poêles, des instruments pour arracher les dents, des presses, des scies, des clous, et il y avait un dragon au bas de l'échelle, qui empêchait ceux qui voulaient s'élever au moyen de l'échelle. Mais sa petite fille, s'échappant de ses bras, se mit à monter l'échelle et invitait sa mère à y monter aussi.

A leur réveil, (les saints) se racontèrent mutuellement (leurs songes) et ils comprirent leur bonne fin par le martyre.

Le lendemain on attacha sainte Perpétue, tenant sa fille dans ses bras, à un taureau sauvage, qui la traîna à travers les pierres, les rochers et les arbres. C'est ainsi qu'elles rendirent leur âme. On trancha la tête aux quatre

1. Satyre n'est pas mentionné au début de la passion, ni par le texte grec, ni par les mss. de la version latine, sauf l'*Ambrosianus*, *ibid.*, p. 106 sq.

զհոյլա իւրեանց . եւ զչորս արանցն հասին զգլուխոն՝ Փետրուարի ԻԵ, եւ այնպէս լարի խոտովանութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս :

Յազմ աւուր լիշատակ է Երանեւոյն սուրբ եւ փառաւորեալ սոն Աստուծոյ Յակորայ Մճբնայ եպիսկոպոսի :

* B
p. 96 b. [B՝ Յազմ աւուր լիշատակ սրբոյն Ալեքսանդրոսի որ ի Թրակիա, եւ սուրբ հարցն 5
Բակկիլոսի եւ Յակորոսի եւ Տարասիոսի պատրիարքին Կոստանդինուպոլսի, եւ Մարկելիոսի եպիսկոպոսի :]

Մեհեկի Ի եւ Փետրուարի ԵԶ : Տօն է Վարապայ խաչին :

Սուրբ Թիմոթէոսըն Գալիանէ եւ Հովիթիմէ ի պաղն իւրեանց յերկիրն Հայոց՝ ունէին ծանն ինչ ի Քրիստոսի խաչափառութեն, զոր սարաւ Պատրոնիկէ Թիմոթէոսըն 10
* A fol. 123
v° b. ի Հոսոմ կիինն Կալուպայ կապեր : Եւ զի էր սուրբն Հովիթիմէ թոռն * նորա՝ կապեցին պաղն ի սարանոց նորա պահապան կուսին :

Եւ չորժամ եկին ի Տոսբ գաւառն, ի լեանն Վարագ, քահանայքն որ ընդ նոսա էին եւ սմանք ի քերքն մնացին անդ ունելով զսուրբ խաչն : Եւ կայեալ զժամանակս

1 իւրեանց] սու Աստուած *add.* B 1 Փետրուարի ԻԵ] եւ Մեհեկի ԺԹ *add.* B || 8 Տօն . . . խաչին] Յիշատակ է սուրբ կաւտանացն Գալեանեայ եւ Հովիթիմեայ . եւ տօն Վարապայ սուրբ խաչին B || 10 յերուսպեմէ *om.* B || 13 եկին] հասին B.

hommes, le 25 février. C'est ainsi qu'en bonne confession ils moururent dans le Christ.

En ce jour, commémoration du bienheureux et glorieux homme de Dieu Jacques, évêque de Nisibe.

* B
p. 96 b. [B՝ En ce jour, commémoration de saint Alexandre de Thrace et des saints pères Asclépius (*Asklipios*), Jacques, et Tarasius, patriarche de Constantinople, et de l'évêque Marcellius.]

20 ՄԵՍԷԿԻ, 26 FÉVRIER.

Fête de la Croix de Varag.

Les saintes femmes Gaïané et Rhipsimè, lorsqu'elles arrivèrent dans le pays d'Arménie, avaient avec elles une partie du bois de la croix du Christ, que l'impératrice Patronice (*Patronikè*), femme de l'empereur Claude, avait apportée de Jérusalem à Rome. Comme sainte Rhipsimè était sa nièce, * on avait attaché au cou de la vierge, pour la protéger, ce (fragment de la sainte Croix).

Lorsqu'elles arrivèrent dans la province de Tosp, à la montagne de Varag, les prêtres qui étaient avec elles, ainsi que quelques sœurs, s'y arrêtèrent, ayant la sainte Croix. Ils y passèrent leur vie, en solitaires, et y moururent :

խրեանց միայնակեցութեամբ՝ փախձանկցան անդէն . եւ մնաց սուրբ խաչն ի վերայ վիմի միայ անդիտելի ի ճարդկանէ, զի սուրբ տիկնայքն ի Վարդաշապատ կատարեցան նախատուութեամբ :

5 Եւ աշխարհն ի կուսարշաութեան էր եւ ոչ ոք զիտէր թէ սիր է . զի ի համբաւ, լուեալ էին թէ ի լեռնն Վարապաչ է : Եւ լետ բազում ժամանակաց չաւորս թո՛ղթկաց միայնակեցի, եւ ի հաջրապետութեանն ներսխի ճինողի, եւ Վարդ պատրիկի, մինչդեռ կաշին չաղօմս սուրբ միայնակեացքն թո՛ղթիկ եւ Յովէլ աշակերտն իւր, չերբորդ ժամո՛ւ լցաւ լեռնն Վարապաչ լուսով, եւ ձայնը հրեշտակաց լսելի լինէր որք օրհնելին զԱստուած անձառելի ձայնիւ : Եւ վերացեալ խաչն ի վիմէն՝ եւ լսան զկնի նորս, եւ եկն եմուտ չեկեղեցին եւ նստաւ ի վերայ սուրբ սեղանոցն . եւ եկեղեցին լցաւ լուսով եւ անուշաճտութեամբ, եւ եկաց մինչեւ չերեկոցն, եւ ապա անչաչտ եղև :

10 Եւ ժողովեցան չամենայն կողմանց, եկին անգ եւ կաթողիկոսն ներսէս եւ Վարդ պատրիկն . եւ կարգեցին ամ չամէ տօն չաւորս Ի Մեհէկի եւ Ի՛՛՛՛ Փետրուարի, ի փասս Քրիստոսի :

Յայտ աւուր վերջութիւն Շուշանայ կրօնաւորի եւ ճարտիրոսի :

* Յաւուրս Մարտիրոսի ամբարիշտ արքային էր աղախինն Քրիստոսի Շուշան * A fol. 194
r^o a.

2 միայ om B — ի ճարդկանէ] ճարդկան B — 13 ամ . . . Փետրուարի] տօն սուրբ խաչին ամ չամէ, որ օր բսան էր Մեհէկի ամսոց եւ բսան եւ վեց Փետրուարի B.

la sainte Croix demeura sur un rocher ignorée de tout le monde, car les saintes femmes (Gaiane et Rhipsimé, et leurs compagnes) avaient été martyrisées à Valarchapat.

Le pays était livré à l'idolâtrie et personne ne savait où était (la Croix), mais on avait entendu dire, par une rumeur, qu'elle se trouvait à la montagne de Varag. Longtemps après, aux jours du solitaire Totik, sous le patriarcat de Nersès le constructeur, et (du temps) du patricien Vard, pendant que les saints solitaires Totik et son disciple Yovél étaient en prières, à la troisième heure, la montagne de Varag se remplit de lumière, des voix d'anges se firent entendre qui glorifiaient Dieu d'une voix inénarrable. La Croix se souleva du rocher avec une trainée de lumière après elle et vint pénétrer dans l'église, où elle se posa sur le saint autel. L'église fut remplie de lumière et d'une odeur suave. (La Croix) y resta jusqu'au soir, puis disparut.

On accourut de tous les côtés; le catholico Nersès et le patricien Vard y vinrent également et ils établirent une fête (à célébrer) chaque année le 20 méhéki, 26 février, pour la gloire du Christ.

En ce jour, martyre de Susanne, religieuse et martyre.

* Aux jours de l'empereur impie Maximien, la servante du Christ Susanne

* A fol. 194
r^o a.

ի Պիպեստինոյ. հայրն կուսպաշտ էր եւ ծայրն ջհուտ : Եւ լուեալ զաստուածային պատուիրանաց աւետարանն ի Սեղբանայ եպիսկոպոսէն հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ եւ էր ամաց տասն եւ ութից :

Եւ ի վախճանել ձեռպոյն վաճառեաց զամենայն ինչս իւր եւ ետ աղքատաց եւ ազատեաց զճառայնն իւր. եւ զերծեալ զլլուին զգեցաւ զգետ առն եւ զնայ յԵրուսաղէմ. եւ ծտեալ շարանց վանս եւ իբրեւ զայր բնակեցաւ անդ, եւ ուսաւ զամենայն կարգ եւ զկանոն կրօնաւորութեան եւ անուանեցաւ Յովհաննէս, եւ կացեալ մեծ եւ առաքինի ձգնութեամբ ամս քսան անդ :

Եւ կին մի հաւատաւոր ի քաղաքէն Ելենթերուպոլեաց՝ զնայ ի վանսն եւ արար անդ աւուրս. եւ տեսեալ զՅովհաննէս՝ կարծեաց թէ այր է եւ առփացաւ ի նա սատանայական ցանկութեամբ, եւ պատրտական բանիւր կամէր պրտնկել. եւ նորա չետ ընկեցեալ զնա ամօթալից զարձոյց : Եւ նա երթեալ առ Սղէոպատ եպիսկոպոսն պատմեաց նմա եթէ. Յովհաննէս արեղայն բռնադատեաց զիս ի շնութիւն : Եւ առաքեաց եպիսկոպոսն եւ կոչեաց զՅովհաննէս արեղայ. եւ նա չանձն էառ զմեղսն եւ հայցէր սարաշտարութեամբ թողութիւն յանցանացն :

Եւ յորժամ կամեցան հանել զկրօնաւորութեան հանդերձն, զսքեմն եւ զմաղղէնն յանձնէն, * արաչեաց զեպիսկոպոսն զի երկու սարկաւազուհիք ի սենեակ եկեղեցոյն

1 հայրն... ջհուտ] հօր հեթանոսի եւ ծօր հրէի լեալ զաւակ B || 3 եւ էր] զպոլ B || 4 ետ] բաշխեաց B || 7 կրօնաւորութեան] զգեցաւ եւ սքեմ արեղայութեան *add.* B — կացեալ] ի վանսն *add.* B || 13 արեղայն *om.* B || 16 հանդերձն *om.* B.

(*Sousan*) vivait en Palestine; son père était idolâtre et sa mère juive. Ayant entendu de l'évêque Silvain (*Selban*) l'évangile des commandements divins, elle crut au Christ et fut baptisée; elle avait dix-huit ans.

A la mort de ses parents, elle vendit tout ce qu'elle possédait, le distribua aux pauvres, rendit la liberté à ses domestiques, se fit raser la tête, revêtit des habits d'homme et se rendit à Jérusalem, où elle entra dans un couvent d'hommes et y résida comme homme; elle y apprit tous les règlements et les ordres de la vie religieuse, se fit appeler Jean et y vécut vingt ans d'un grand et vertueux ascétisme.

Une femme chrétienne de la ville d'Éleuthéropolis s'étant rendue au couvent, y séjourna quelques jours. Ayant aperçu Jean, elle crut que c'était un homme et s'en éprit d'une passion diabolique; par des paroles trompeuses elle l'engageait à forniquer; mais il se détourna après l'avoir repoussée honnêtement. Elle s'en fut alors chez l'évêque Cléophas et lui raconta : « Le moine Jean m'a obligée à la fornication. » L'évêque envoya chercher le moine Jean, qui prit sur soi le péché et demanda l'absolution de la faute avec une pénitence.

* A fol. 194
1° b.

Lorsqu'on voulut lui enlever l'habit religieux, le manteau et la bure, * il pria l'évêque de le faire dépouiller par deux diaconesses dans la chambre de

մերկացուցեն զնա : Եւ յորժամ ծախն երկու կուսանքն մերկացուցանել զերանելին եւ տեսին զնա կնոջ բնութիւն. եւ բռեալ եպիսկոպոսն գործացաւ յոջժ եւ ետ վաստ Աստուծոյ, եւ ձեռնապրեաց զնա տարկատալուհի, եւ առարեաց ի կուսանաց վանս : Եւ առաւ նմա շորհս յԱստուծոյ եւ բժշկէր գամենայն ցաւս հիւանդաց :

5 Եւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ եկին գատաւորն Արեւիտանդրոս չելեթնեբուպօլիս, եւ զոհս ճատոց կուցին : Եւ բռեալ ճուշանաց զնաց ի տաճարն եւ զձեռս լերկինս տարածեաց եւ աղաչեաց զԱստուած, եւ անկան ամենայն բազինք կուցին : Եւ կաղեալ զնա կուսապաշտիցն տարան առ գատաւորն Արեւիտանդրոս կապանօր, եւ հատին գտինս նորա . եւ հրեշտակ Տեառն իջեալ կացոց գտինս ի անկն խրեանց եւ ողջացոց : Եւ տեսեալ զահճոցն հաւատացիին ի Քրիստոս այնու սքանչելիօր : Եւ առարեաց գատաւորն եւ հատին զգլուխս նոցա :

Եւ կապար հալեալ արկին ի բերան երանելոյն ճուշանաց, եւ սրպէս ջուր էջ յորովանն . եւ ապա գոն հարեալ արկին ի բանդ, եւ անդ չալօթն խրում աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Փետրուարի ԻԶ :

15 Եւ երթեալ եպիսկոպոսն ամենայն ուխտիւն, գամբարօր, եւ ստառլը ձիթնեօր, տարան զմարմին սրբոյ կուսին եւ վկային ճուշանաց չեպիսկոպոսարանն, եւ թագեցին պատուով չեկեղեցոյն :

1 մերկացուցանել] մերկացուցին B || 4 ցաւս հիւանդաց] հիւանդոն B || 9-11 եւ հրեշտակ . . . զգլուխս նոցա om. B || 12-14 եւ սրպէս ջուր . . . Փետրուարի ԻԶ] եւ այնպէս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Մեհեկի Ի եւ Փետրուարի ԻԶ B.

l'église. Et lorsque les deux vierges furent entrées pour déshabiller le bienheureux, elles constatèrent son sexe féminin; ce qu'ayant entendu, l'évêque fut dans un grand étonnement et rendit gloire à Dieu; il l'ordonna diaconesse et l'envoya dans un couvent de femmes. Les grâces de Dieu lui furent accordées et elle guérissait tous les maux des malades.

A cette époque le juge Alexandre vint à Éleuthéropolis et offrit des sacrifices aux idoles. Susanne, l'ayant appris, se rendit au temple, éleva ses mains vers le ciel et pria Dieu; aussitôt tous les autels des idoles se renversèrent. Les idolâtres la saisirent et l'emmenèrent enchaînée au juge Alexandre. Ils lui coupèrent les seins, mais un ange du Seigneur étant descendu remit les seins en place et la guérit. Ayant vu cela, les bourreaux crurent au Christ à cause de ce miracle. Le juge envoya (des hommes) qui leur tranchèrent la tête.

On fit couler dans la bouche de la bienheureuse Susanne du plomb fondu, qui descendit comme de l'eau dans sa poitrine. Ensuite on la frappa et on la jeta en prison, où elle rendit son âme à Dieu en priant, le 26 février.

L'évêque et tout le clergé, avec des torches et des branches d'olivier, allèrent chercher le corps de la sainte vierge et martyre Susanne; ils la conduisirent à l'évêché et l'inhumèrent avec honneur dans l'église.

* A fol. 194
V° B.

Յայտմ աւուր զարրոջն Յուևուարի զԲենեւենդոյ եպիսկոպոսին եւ զևը վեց սարկաւապոյն հասին զՃելք ձեռոյն եւ սոխիցն, եւ ապա զգլուխսն, հրամանաւ Պիոկղեափանոսի ամբարիշտ արքայի :

Մէհէկի ԻԷ եւ Փետրուարի ԻԷ : Յիշատակ է եղիշէի վարդապետի :

Երանեւին եղիշէ էր զինուորեալ Վարդանայ Հայոց զօրավարին, եւ էր զարապետ . 5
եւ սեւտղ լեալ ամենայն անցիցն որ անցին ընդ զօրսն հայոց ի Յաղկերտէ Պարսից արքայէ :

Եւ լեա նահատակութեան զօրացն հայոց թողեալ զզինուորութիւնն կրօնաւորեցաւ, եւ բնակէր ձգնութեամբ եւ խոտակրօն վարուք յանապատի, պահոց եւ ալօթից պարապեալ խոտաբուս եւ զեռնախշտի լեալ յաշխարհին Մոկաց եւ ի ծովեզրն : 10
Եւ անդ զրեաց զպատմութիւն սրբոց Վարդանանցն, եւ զզիրս կանոնականս, եւ զձեկնութիւն արարածոցն, եւ զզիրս խաչելութեանն Քրիստոսի, եւ զայլ զիրս օգտակարս :
Եւ առան նմա շնորհք բժշկութեան. եւ կացեալ յորով ժամանակս՝ վախճանեցաւ աստուածահասնոյ վարուք ի Փետրուարի ԻԷ : Եւ ժողովեալ բազմութիւն բրիտանէից թագեցին զնա պատուով : 15

1 Յայտմ աւուր] Ի սմին աւուր B — զԲենեւենդոյ] Բենեւանդոյ B. || 4 Յիշատակ... վարդապետի] Վարք սրբոյն եղիշէի վարդապետի Հայոց B || 12 արարածոցն եւ զզիրս om. B
14 ի Փետրուարի ԻԷ] յամենանն Մէհէկի ԻԷ B.

* A fol. 194
V° B.

* En ce jour on coupa les nerfs des mains et des pieds, puis la tête, à saint Janvier, évêque de Bénévent, et à ses six diacres, sur l'ordre de l'empereur impie Dioclétien.

21 ΜΗΗΕΚΙ, 27 Février.

Commemoration du docteur Elisée.

Le bienheureux Elisée était enrôlé sous le général arménien Vartan, dont il était le secrétaire. Il fut témoin oculaire de tout ce qui advint aux troupes arméniennes par le fait de Hasguer, roi des Perses.

Après le martyre des troupes arméniennes, il quitta les armes et se fit religieux. Il vivait dans le désert en ascète, menant une vie très austère de jeûnes et de prières, se nourrissant d'herbes, couchant sur le sol dans le pays de Mogh et au bord de la mer. C'est là qu'il écrivit l'histoire des saints Vartaniens, et les écritures canoniques, les commentaires de la Genèse, les écrits sur la crucifixion du Christ, et d'autres ouvrages utiles. Des Grâces de guérison lui furent accordées, et il mourut après avoir vécu de longues années d'une vie agréable à Dieu, le 27 février. Une multitude de chrétiens s'étant assemblée l'inhuma avec honneurs.

Եւ իշխանն Մոկաց զնոց ի զերեզման նորա ուխտի ազապաւ. եւ զարտ հատեալ
 զզուխ սուրբ վարդապետին, եւ սուեալ ի զիշերի՝ փախտտեաց անկառ շաշխարհ իւր : * A fol. 194
 Եւ ձեճապէս պատուեցաւ առաջին բնակութիւն սրբոյն, զի ամենայն որ հաւատով v* b.
 երթան ի զերեզման նորա՝ կատարին խնդրուածք նորա եւ բժշկին չիւրարանչիւր
 5 յաւոց զօրութեամբն Քրիստոսի :

Յայտմ աւուր վկայութիւն Փիլիպպոսի սուարելոյն յեօթանոսնիցն եւ սորկտապացն որ էին
 ընդ սրբոյն Ստեփաննոսի հախալկային : Եւ նովհանու եպիսկոպոսի եւ Յակոբայ
 բաճանայի :

Սորա էին ի Պարսիկս ի ժամանակս Սարուստի Տրապաշտ արքային Պարսից,
 10 ուսուցանէին ժողովրդեան զձշմարիտ բանն Աստուծոց եւ ձկրաբէին յանունն Քրիստոսի :
 Եւ ի ձիւում զիշերի տեսանէ յանուրջս Յովհաննէս եպիսկոպոսն զաչր ձի զաճիճ եւ
 ի ձեռին սուսեր, եւ չեզր սուսերին պսակ. եւ ընթացաւ զաճիճն առ եպիսկոպոսն եւ
 եզ զգսակն ի զուխ նորա եւ ստէ.՝ Աս զոր փախաբխայ :

Եւ յետ սակաւ աւուրց ձամնեցան հրապաշտիցն, եւ հատին զզուխս նոցա
 15 Փետրուարի Իէ. եւ կատարեցան բարի խոստովանութեամբ :

2 վարդապետին] Եղիշէի *add.* B — եւ սուեալ ի զիշերի *om.* B || 9 ժամանակս] հարա-
 ծանայ Շապհայ *add.* B || 13 ի զուխ] ի վերայ զլսոց B || 14 հրապաշտիցն եւ] պետպետ
 չարչարանօր *add.* B || 15 Փետրուարի Իէ] եւ Մեհէկի ԵԷ *add.* B — կատարեցան] ի Քրիստոս
add. B.

Le prince de Mogh s'étant rendu à sa tombe, sous prétexte de pèlerinage,
 trancha secrètement la tête du saint docteur, la prit et se sauva * nuitamment * A fol. 194
 dans son pays. La première demeure du saint fut grandement honorée, v* b.
 car tous ceux qui se rendent avec foi à sa tombe (voient) leurs vœux exaucés et
 trouvent la guérison de leurs douleurs particulières par la puissance du
 Christ.

En ce jour, martyr de l'apôtre Philippe, l'un des douze, et des diacres qui étaient
 avec le protomartyr saint Étienne; et (martyr) de l'évêque Jean et du prêtre
 Jacques.

Ces derniers vivaient en Perse aux jours de Sapor (*Sabourios*), roi des
 Perses, adorateur du feu; ils enseignaient au peuple la parole véritable de
 Dieu et baptisaient au nom du Christ.

Une nuit, l'évêque Jean vit en songe un bourreau qui tenait à la main une
 épée, et à la pointe de l'épée se trouvait une couronne. Le bourreau courut vers
 l'évêque et posa la couronne sur sa tête en disant: « Reçois ce que tu désires. »

Peu de jours après ils furent dénoncés aux adorateurs du feu; on leur
 trancha la tête, le 27 février; ils moururent en bonne confession.

* B
p. 98 b.

ԵՅ * Յաչամ աւուր վկայութիւնն Փիլիպպոսի առաքելոյն, որ էր յեօթն սարկաւա-
զացն, եւ ընկեր սրբոյն Ստեփաննոսի նախավկայի :

Սա բարոյեաց զՔրիստոս ի Հրէաստան եւ ի Սամարիա, ձկրաեաց զեթովսացի
ներբինին. ապա զնաց բարոյել զաւետարանն յԱրա, եւ զբազումս լուսաւորեաց
հաւատովն Քրիստոսի. եւ անկ չարչարանօք կատարեցաւ ի Քրիստոս :

* B
p. 99 a.

Ի սմին աւուր ասն է սուրբ եւ երանելի ձգնաւոր հօր մերոյ մեծին եւ * աստու-
ածազկեցին Մարկիանու, որ ի Հոռոմ յաւազանէն ընկալաւ զմեծն Կոստանդիանոս
առաջին թագաւորն բրիտոննէից, յորժամ հաւատաց եւ բժշկեցաւ մկրտութեամբն. որ
եւ կատարեցաւ վասն Քրիստոսի :

Յաչամ աւուր չիշատակ սրբոյն Գրիգորի Կարեակացոյ :

Սուրբ հաչն մեր եւ երանաշնորհ վարդապետն Գրիգոր էր ի Վասպուրական
աշխարհէն Հայոց, որդի տեսան Խորովու Անձեւացեաց եպիսկոպոսի, սնեալ եւ
վարժեալ սրբութեամբ եւ իմաստութեամբ առ ոսոս Անանիայ վարդապետի՝ առաջնորդի
Կարեակաց վանիցն ի Ռշտունիս : Եւ ի նոյն վանս կրօնաւորեալ ձեռնադրեցաւ քահա-
նայ, եւ կարգեցաւ վարժապետ միանձանց ի սուրբ վարս եւ յաստուածաչին
գիտութիւնս :

Կար եւ զմեկնութիւնն Երկոց երգոյն Սողոմոնի լուսաւոր բանիւր, եւ ճառս ներբո-
ղական, զբարոցս եւ զմեղեցիս հօգելից հռետորութեամբ եւ խորին իմաստիւր : Եւ

* B
p. 98 b.

ԵՅ * En ce jour, martyr de l'apôtre Philippe qui était l'un des sept diacres
et compagnon de saint Étienne, le protomartyr.

Celui-ci prêcha le Christ en Judée et à Samarie; il baptisa l'eunuque éthio-
pien, puis partit pour prêcher l'évangile en Asie; il éclaira beaucoup
d'hommes par la foi au Christ et mourut là dans les tortures pour le
Christ.

En ce jour, fête de notre bienheureux père, l'ascète, le grand Marcien,
revêtu de Dieu, qui à Rome reçut des fonts baptismaux le grand Constantin,
le premier roi chrétien, lorsqu'il crut et trouva la guérison par le baptême; et
qui ensuite mourut pour le Christ.

* B
p. 99 a.

En ce jour, commémoration de saint Grégoire de Narek.

Notre saint père et bienheureux docteur Grégoire était de la province de
Vaspourakan en Arménie, fils du seigneur Khosrow, évêque d'Antzewatzikh.
Il avait été élevé et instruit dans la sainteté et dans la sagesse auprès du
docteur Ananie, supérieur du couvent de Narek, en Rechtouni. Il se fit reli-
gieux dans le même couvent, fut ordonné prêtre et nommé professeur des
moines pour la sainteté de la vie et les sciences divines.

Il fit le commentaire en termes lumineux du Cantique des cantiques de
Salomon, il écrivit des panégyriques, des sermons et des cantiques pleins de
rhétorique et de profondes pensées. Augmentant de jour en jour ses prières

օր քան զօր առաւելեալ ի մշտամուտնչ ազօթն՝ չօրինեաց զհրաշալի վրտ ազօթից, որ
յանուն տեղւոյն նարեկ կոչի :

Եւ քանզի ամենայն փութով ջանալու ուզել զխանդարեալ կարգաւորութիւնս
կկեղեցուց՝ չաշարկաւոր սմանք չարախօս եղևն զհմանէ սա կախկոպտուան եւ իշխանս,
5 եւ կոչէին զվարդապետն ճշմարտութեան՝ ճայթ եւ հերձուածող : Եւ նորա ժողովեալ
ի մի վաչր առարեցիկն զոմանս առ սուրբն զի առեալ բերցեն զնա յասեան նոցա :

Եւ իրբեւ կկին արքն՝ զխոսողեալ երանելոյն կիմէ կամին տանել զինքն սա ի
զատել, սաէ. նախ կերիցուք հաց եւ ապա զնսպուք : Եւ ետ տալակել զերկուս
ազանիս եւ զնել աւաջի նոցա. եւ էր օշն ուրբաթ : Բնդ որ առաւել եւս զալթադ-
10 վեալ՝ հաւաստի՝ զբանս զբարտաշացն համարեցիկն, եւ սանն. Վարդապետ, ոչ է օրս
ուրբաթ : Եւ սուրբն իրբեւ յանդէսս ելեալ սաէ. ներեցէք եղբարք, չլիտութեամբ
արարի : Եւ յազանիսն սաէ. Բրբք, զնայէք ի տեղիս եւ յերամս ձեր զի պահք է օրս :
Եւ նոյնժամայն կկեղանացան ազանիքն եւ թեւաւորեալ թուան :

Եւ տեսեալ զքանչեղիան ապշեցան, եւ յարուցեալ անկան յոտս սրբոյն եւ խնդրէին
15 զթողութիւն : Եւ զնայեալ պատմեցիկն զեղեարան, եւ նորա աշարեկ եղեալ լուցիկն :

Եւ խոտակրան եւ աստուածահաճոյ վարուք որպէս հրեշտակ ի մարմնի քաղաքա-
վարեալ՝ փոխեցաւ առ անձկալին իւր Քրիստոս Փետրուարի ԻԷ : Զորոչ զարբանեալ

* B
p. 99 b.

incessantes, il composa l'admirable livre de prières qui porte le nom de la localité de Narek.

Et comme il s'employait avec tout son zèle à réformer les institutions de l'église tombées dans l'abandon, quelques jaloux le calomnièrent auprès des évêques et des princes en appelant le docteur de la vérité mécréant et schismatique. Ceux-ci se rassemblèrent en un certain endroit et envoyèrent des gens auprès du saint pour l'amener à leur tribunal.

Lorsque ces hommes arrivèrent, le bienheureux, sachant qu'ils voulaient l'emmener pour être jugé, leur dit : « Mangeons d'abord le pain, et ensuite nous partirons. » Il fit rôtir deux pigeons et les plaça devant eux. C'était un jour de vendredi. Très scandalisés de ce fait, ils s'imaginèrent que les accusations des calomnieurs étaient vraies et dirent : « Docteur, n'est-ce pas vendredi, aujourd'hui? » Le saint, feignant l'ignorance, leur répondit : « Excusez, frères, j'ai agi par ignorance. » Et il dit aux pigeons : « Levez-vous, retournez à votre place et à votre troupe, car il y a abstinence aujourd'hui. » Et aussitôt les pigeons revinrent à la vie, battirent des ailes et s'envolèrent.

Témoins de ce miracle, (les envoyés) restèrent stupéfaits, ils se levèrent, tombèrent aux pieds du saint et lui demandèrent pardon. Ils s'en retournèrent raconter ce qui était arrivé, et tous, saisis de crainte, gardèrent le silence.

Après avoir mené une vie austère et agréable à Dieu, comme un ange dans un corps, il trépassa à son bien-aimé Christ, le 27 février. On inhuma le saint

* B
p. 99 b.

ճարմինն թաղեցին ի նոյն վանան նարեկոյ՝ ձերձ եկեղեցւոյն Սանդկոսոյ կուսին . չորմէ
բազում նշանք լինին ի փաստ Քրիստոսի Աստուծոյ ձերոյ :

Մեհէկի ե՛ր եւ Փետրուարի ե՛ր : Ակաջութիւն սրբուհւոյն Քարիտոնեայ :

Կինս այս սգախին էր ասն բազարացուց եւ բարեպաշտի ի Կիւրիկիոտոն բազարէն,
և էր բրիտանեայ : Եւ ընդ աւուրան ընդ այնուիկ աւարեայ Քրիսկեախանոս անօրէն 5
արքայն գատասօր * զՔամետիանոս եւ լուաւ զՔարիտոնեայ եկմէ բրիտանեայ է եւ
զբազմս զարձուցանէ ի կոսոյն պաշտամանէ, զբնայ առ տէր նորա զի փութով անդ
արձակեացէ զսգախինն խըր :

Եւ լուեալ նորա եհար զերեսն խըր եւ ճողեաց զծօրուան, եւ զկեցաւ խօրդ, եւ նստաւ
ի վերայ մոխրոց, եւ լալք զսգախինն խըր : Իսկ Քարիտոն միտիթարէր զնա եւ ասէր . 10
Մի՛ լար տէր իմ եւ մի՛ սգար զնս, եւ վասն զնս տաներոյ մի՛ արամիր, քանզի զսակերս
իմ բերցեն առ բեզլ եւ լինիցի զեզլ ամենայն ցաւոց : Եւ նա ասէ . Յիշեա՛ զնս առաջի
երկնաւոր թագաւորին :

Եւ չորժամ զնայ՝ եհարց զատուորն . եւ նա պայծաւ երեսօր եւ համարձակութեամբ
խոստովանեցաւ զՔրիստոս : Եւ առժամայն զերծին զզլուխն եւ եզին կայծակուհս ի 15

3 սրբուհւոյն] սրբուհւոյ կուսին B || 6 զՔարիտոնեայ] զՔարիտոնեայ B || 9 զկեցաւ]
զկեցեալ B || 10 Քարիտոն] Քարտինեա B || 11 մի՛ լար էր տի՛մ եւ մի՛ սգար զնս] մի՛ սգար
տէր իմ եւ մի՛ սգար զնս B || 12 եւ լինիցի զեզլ ամենայն ցաւոց om. B || 13 թագաւորին]
Քրիստոսի add. B || 15 զզլուխն] զհերս զխոյն B.

corps dans le même couvent de Narek, près de l'église de la vierge Sandoukht.
De nombreux miracles y ont lieu pour la gloire du Christ, notre Dieu.]

22 MÉHÉKI, 28 Février.

Martyre de sainte Charitiné.

Cette femme était la servante d'un citoyen pieux de la ville de Korykos
(*Kiurikioton*) ; elle était chrétienne. A cette époque, l'empereur impie Dioclétien
y envoya le juge * Dometianus, lequel, ayant appris que Charitiné était chré-
tienne et qu'elle détournait nombre de gens du culte des idoles, écrivit à
son maître de lui envoyer promptement sa servante.

Celui-ci, à cette nouvelle, se frappa le visage, s'arracha la barbe, se revêtit
d'un sac et s'assit sur de la cendre en pleurant sur sa servante. Charitiné
(*Khariton*) le consolait et disait : « Ne pleure point, mon maître, et ne prends
pas le deuil pour moi ; ne t'attriste point de ce qu'on va venir m'emmener,
car on t'apportera mes os, et ils serviront de remède pour toutes les dou-
leurs. » Il lui répondit : « Souviens-toi de moi en présence du roi céleste. »

Lorsqu'elle fut arrivée, le juge l'interrogea, mais elle confessa le Christ
d'un visage radieux et avec hardiesse. On lui rasa aussitôt la tête et on y

* A fol. 195
r^o al.

վերայ : և և յորժամ արեցես գրոխն՝ հեղին ի վերայ բարխի, և հրայեալ շամբուրս հարին ի կողս նորս . և ևս ի գահանուրց և ի վտառուրեղց զԱստուած ոչ զտարբեր :

1 և ևս սպա կապեցին վէժ մի մեծ յտան և ընկեցին ի ծովն . և յուժառ վէժն և ևջ ի խորս ծովուն, և վկայն Քրիստոսի զնայր ի վերայ ջրայն սրպէս ի ցամարի : և ևս
5 երթեալ առ զտառուրն ծաղր ասնէր զկուռան . և հրամայեաց և կապեցին յանի, և ըրց վտակցին ի ներքոց . և հրեշտակ Տեսան իջոյց զնս յանուոյն և զրոցն շիջոյց : Խլեցին զամենայն ատամունսն՝ նորս, և զկեղեւոնս ձեռաց և ստիցն . և հրեշտակ
Տեսան ողջացոյց զնս :

A 60, 196
r^o h.

10 Ապա հրամայեաց և արկին զնս ի սրունկատուն զերխ սուբրս . և մտեալ առ նա ոմն պոռնիկ կամէր պոռնկել ընդ նա, և նորս համբարձեալ զձեռս իւր չերկինս աղաչեաց զԱստուած վասն վրկութեան տեսան իւրոց և վասն իւր զվ վրկեցի ի գազրութենէն : և ևս առժամայն արախինն Քրիստոսի Քարխտան աւանկեաց զհոյին իւր առ Աստուած Փետրուարի ԻԲ :

15 և ևս արկեալ զմարմինն ի բուրձ՝ ընկեցին ի ծով, և չեա երկց սուբրց և հասն ծովն ի ցամար, և երեւեցաւ յանուրջս տեսան իւրոց, և երթեալ ելիս և թաղեաց պատուով մեծաւ : և ևս բազում նշանք լինին յանկերացն առ հիւանդս և ախտածեսս և աշտահարս :

4 զնայր . . . ողջացոյց զնս] արեցես ի ցամար, և ծաղր ասնէր զկուռան : և կապեալ զնս կապեցին յանի, և խտնձոսեցին ի հուր, և խլեցին զամենայն ատամունսն նորս և կեղեկուոնս ձեռաց և ստիցն և հեղին ի վերայ զինի ի գահայն Ե || 9-13 զերխ սուբրս . . . Փետրուարի ԻԲ] և յաղթել նորս անդ՝ աւանկեաց զհոյին իւր առ Աստուած Մեհեկի ԻԲ և Փետրուարի ԻԲ Ե.

plaza des braises ardentes. Lorsque la tête fut brûlée, on y versa du vinaigre, et on lui enfonça dans les côtes des broches brûlantes, mais elle ne cessait de rendre grâces à Dieu et de Le glorifier.

On lui attacha ensuite une grosse pierre aux pieds et on la jeta à la mer; mais la pierre se détacha et descendit au fond de la mer; la martyre du Christ se promena sur les eaux comme sur la terre. Elle se rendit auprès du juge et railla ses idoles. Il ordonna de l'attacher à une roue et d'allumer du feu dessous, mais l'ange du Seigneur la descendit de la roue et éteignit les flammes. On lui arracha toutes les dents, les ongles des mains et des pieds, mais l'ange du Seigneur la guérit.

A 60, 196
r^o h.

(Le juge) ordonna ensuite de l'enfermer trois jours dans une maison de débauche: un fornicateur étant entré voulut forniquer avec elle, mais elle éleva ses mains au ciel, pria Dieu pour le salut de son maître et pour elle-même, afin d'être délivrée de l'acte immonde. Aussitôt la servante du Christ Charitinè rendit son âme à Dieu, le 28 février.

On mit son corps dans un sac et on le jeta à la mer. Trois jours après la mer le rejeta sur le rivage et elle apparut dans un songe à son maître, qui alla la trouva et l'inhuma avec de grands honneurs. De nombreux miracles s'opèrent par ses ossements sur les malades, les infirmes et les possédés.

* B
p. 100 a.

[B * Յիշատակ Կասիանի :

Այս մեծ եւ նշանաւոր երեւելի եւ բազմաշուք հաչրս մեր Կասիանոս՝ էր ի մեծ բարբաբէն Հոսովմայ. ունելով զիւանս ծաքուր եւ անարատ՝ համահրեշտակ սրբութեամբ պաշտաւայեալ կրօնաւորեցաւ. եւ խտամբերութեամբ պահոց եւ անսուսական ժուկարութեամբ հաւատարեաց եղիւղի եւ Յովհաննու : Եւ օրինակաւ առաքիլի վարուց իւրոց՝ բազմաց պատճառ եղեւ զարձի եւ վրկութեան. էտա եւ շնորհս սքանչելեաց. եւ եղեւ մեծ եւ երեւելի բանիւ եւ գործով, որպէս եւ զրեալ կայ ի կատարեալ պատմութեանն իւրում :

Ի սմին աւուր յիշատակ սքանչելեաց պատկերին Քրիստոսի որ ի Բիւրիտոն, զոր պատմէ սուրբն Աթանաս հաչրսպետ :

Բիւրիտոն բազար որ է մերձ ի սոջմանս Տիւրոսի եւ Սիդոնի՝ էին ի նմա բազում Հրէայք բնակեալ խտն ընդ բրիտոնեայս : Եւ մի ոմն ի Հրէիցն ինկրէր տուն ի վարձու, եւ առեալ զինի իւր զոմն սիրելի որ էր եւ նա Հրէայ, եւ գտին տուն մի գատարի չորմէ բրիտոնեայ մի փոխեալ էր չալլ տուն, եւ ձոսայեալ էր ի տունն կախեալ չորմն չարեւելից կոզմանէ գտերունական պատկերն Քրիստոսի :

Եւ չորժամ մտին Հրէայքն ի տունն եւ տեսին զպատկերն Յիսուսի՝ լցան նախանձու եւ բարկութեամբ, եւ զնոսցեալ պատմեցին բահանաչապետին իւրեանց եւ աչրոց Հրէից. եւ փութանակի ժողովեցան սմենեբեան ի տունն՝ զի աչպն արասցին եւ

* B
p. 101 a.

* B
p. 100 a.

[B * Commémoration de Cassien.

Ce grand, remarquable, célèbre et très réputé Cassien, notre père, était de la grande ville de Rome. Menant une vie pure et sans tache, semblable à un ange et orné de sainteté, il se fit religieux. Par l'austérité des jeûnes et l'endurance de la faim il égala Élie et Jean. Par l'exemple de sa vie vertueuse, il devint pour beaucoup cause de conversion et de salut. Il reçut aussi la grâce des miracles, et il fut grand et renommé en paroles et en actions, ainsi qu'il est écrit dans sa biographie complète.

En ce jour, commémoration des miracles de l'image du Christ qui se trouve à Beyrouth (*Biuriton*), racontés par le patriarche saint Athanase.

Dans la ville de Beyrouth, qui se trouve près des confins de Tyr (*Tiurosi*) et de Sidon, habitaient de nombreux Juifs mêlés à des chrétiens. Un certain Juif cherchait à louer une maison. Accompagné d'un de ses amis, également Juif, ils trouvèrent une maison vide qu'un chrétien avait quittée pour une autre maison et où il avait oublié, accrochée au mur, du côté de l'orient, une image de Notre-Seigneur le Christ.

* B
p. 101 a.

Lorsque les Juifs eurent pénétré dans la maison et aperçu l'image de Jésus, ils furent remplis de jalousie et de rage et allèrent raconter cela à leur grand prêtre et à d'autres Juifs. Aussitôt tous se rassemblèrent à la maison pour se moquer et insulter (l'image). Le grand prêtre dit : « Cette image est celle

անարգեացեն : Եւ սաէ քահանայապետն . Այս պատկեր Գալիլեացւոյն է, որպէս արարին հարքն ձեր ընդ նա՝ արասցուք եւ ձեր ընդ պատկերն իւր : Եւ հարկանէին կեղզածր զգլուխն եւ ապտակէին զձեռան, եւ թքանէին չերան, եւ սրով ձակեցին զձեռան եւ գոտան :

5 Եւ ոմն որ դաժանագոյն էր ի նոսա խոցեաց զկողս պատկերին, եւ եղև շարժումն ձե՛ծ ի տանն եւ արհաւիրք ահից եւ շշուկ ծահու անկան զնորօր, եւ հարան ամեներին ի հարուածս սաստիկս :

Ոմանց թիւրեցան երեսք յետս եւ ծածածուեցան բերանք նոցա, եւ ոչ կարէին խօսել ուղիղ : Այոց շրջան աչք եւ խցան լսելիք նոցա, եւ իբրև կապալք ի խաւարէ որձ զորձացն խարխալէին : Եւ կիսոցն գոսացան ձեւք եւ լուծան ջլլք ճկպաց նոցա եւ իբրև զձիակողմանիս աչար անզր զանկաշէին :

Եւ նա ինքն քահանայապետն չարաչար հարուածովք պատուհասեալ աներևոյթ զօրութեամբն Բրիտոսի՝ աչանդակ իմն երեւէր : Եւ ամեներին առ հասարակ մոլեգնեալք եւ կատաղեալք զձիմեանս խածառէին, եւ չկարելով ելանել ի տանէն՝ զտե-
15 վեան զեռալ սկսան :

Եւ ապա իբրև փոքր ձի զիւրանայր նոցա տաղնալ նեղութեանն, զզջացան ի սիրտս իւրեանց եւ ասնն ցձիմեանս . Գիտեմք զի վասն անարգանացն զոր արարաք պատկերին Յիսուսի՝ եկին հասան շարիքս այս ի վերայ ձեր : Եւ առաքեցին զոմանս

du Galiléen, nous ferons de cette image ce que nos pères ont fait de lui. » Ils se mirent à le frapper sur la tête avec des roseaux, le souffletèrent sur les joues, lui crachèrent au visage et trouèrent ses mains et ses pieds avec une épée.

Puis l'un d'eux, qui était plus féroce que les autres, perça les côtes de l'image; il y eut alors un violent tremblement dans la maison et ils furent saisis par les affres de la peur et de la mort et tous furent affligés par des maux terribles.

Certains eurent le visage déformé et la bouche convulsivement tressaillante, ils ne purent plus parler correctement. D'autres eurent les yeux éblouis, les oreilles assourdies, et, comme enveloppés de ténèbres, ils allèrent à tâtons le long des murs. D'autres eurent les mains desséchées, les nerfs des genoux atrophiés et chancelaient de-ci de-là comme des paralysés.

Le grand prêtre lui-même, puni d'un fléau terrible par la puissance invisible du Christ, paraissait monstrueux. Tous également devenus furieux et enragés se mordaient les uns les autres et, ne pouvant sortir de la maison, se démenaient sur place.

Lorsque leur agitation angoissée se fut un peu calmée, ils se repentirent en leurs cœurs et se dirent l'un à l'autre : « Nous savons que c'est à cause des injures que nous avons faites à l'image de Jésus que ces malheurs nous

աւ եպիսկոպոս քաղաքին պատկել ընա գապէսս տարակուսանայ իւրեանց, եւ տղաջկ զի եկեալ բժշկեցէ, գնասս :

Եւ նորա չարացեալ զնայ զկնի նոցա ի տունն, եւ տեսալ զնոսս ջանհարին հարուածս զկնայաւ եւ ասէ. Քիտեմ զի անպիտովեամբ արարիք որպէս եւ հարքն ձեր. ապա եթի, բարբով սրտիւ ձերով հաւատաչք ի Քրիստոս, գտջիք՝ զբժշկութիւնս 5 հոպոց եւ ճարմնայ ձերոց. բանզի զթամ ի նա եւ ողորմած ի վերայ մեղաւորայ :

Եւ ամեներին տղապակէին. հաւատամք ի Քրիստոս եթէ Սրզի է Աստուծոյ բարձրերզ եւ Աստուած ճշմարիտ : Եւ անկանէին շտա եպիսկոպոսին եւ խնդրէին զբժշկութիւն : Եւ եկոց նա չարօթն, եւ բժշկեցան ամենքեան : Եւ զնայեալ ընդ նմա լեկեղեցին մկրտեցան ամենայն ընտանեօք եւ գաւախօք իւրեանց, եւ եղեւ ուրախութիւն 10 մեծ քաղաքին այնմիկ եւ ժողովրդեան իւրեանց : Եւ գտունն չորում սրանչկազորձ պատկերն էք՝ արարեալ եպիսկոպոսն եկեղեցի ջանուն Փրկչին մերոց Յիսուսի Քրիստոսի, եւ մեծ պատուով հաստատեաց զպատկերն ի տելոջն իւրում. եւ բարում սրանչկիս սրար եւ ասնէ լեկեղեցւոջն յայնմիկ :

Եւ շտ բարում ժամանակայ Յովհաննէս Չմշկիկ թագաւորն զնայ ի քաղաքն Հէմս, եւ էաւ զՔրիստոսի Աստուծոյ մերոց զարտուական կազանորն եւ զհոգաթմաի սուրբ ոտիցն : Գնայ եւ ի Բիւրիտան եւ էաւ զԱստուծոյ զտէրունական պատկերն եւ տարաւ ի Կոստանդինուպօլիս ընդ ալլ սրբութիւնան վաստաւորելով զհայր եւ զՍրզի եւ զսուրբ Հոլին չախտեանս :]

sont arrivés. » Ils envoyèrent des gens à l'évêque de la ville pour lui faire savoir leurs malheurs et leur embarras et le prier de venir les guérir.

Il les suivit à la maison et, voyant (les Juifs) dans d'affreuses punitions, il eut pitié d'eux et dit : « Je sais que vous avez agi inconsciemment ainsi que vos pères l'avaient fait; si donc vous croyez au Christ de tout votre cœur, vous trouverez la guérison de vos âmes et de vos corps. Car (Dieu) est compatissant et miséricordieux envers les pécheurs. »

Tous se mirent à crier : « Nous croyons au Christ, qu'il est le Fils du Dieu très-haut et vrai Dieu. » Ils tombèrent aux pieds de l'évêque et implorèrent la guérison. Il se mit à prier et tous furent guéris. Ils se rendirent avec lui à l'église, se firent baptiser avec leurs femmes et leurs enfants et il y eut une grande joie dans cette ville et dans sa population. L'évêque fit de la maison où se trouvait l'image miraculeuse une église au nom de notre Sauveur Jésus-Christ et il rétablit avec grande pompe l'image à sa place, qui opéra et opère encore beaucoup de miracles dans cette église.

Longtemps après, l'empereur Jean Tgimioçès, s'étant rendu à Homs, prit le vénérable écritoire du Christ notre Dieu et les sandales de ses pieds sacrés. Il se rendit également à Beyrouth et prit l'image du Seigneur Dieu et l'emporta à Constantinople avec d'autres objets sacrés en glorifiant le Père, le Fils et le Saint-Esprit éternellement.]

Ածիս Մարտի աստուծո Է. Է. Է. :

Մեհէկի ԵՒ եւ Մարտի Է : Վարդ եւ վերջաթիւն սրբահասն եւ զգեկոյ :

Կինս աչս՝ երանելին Եւզակիս՝ պրանիկ էր ի բարարէն Իլիւսպօրեաց, ի սահմանս
Փիւնիկեցոց, չաւորս Տրազանտի կուսարշա սարբաչին : Եւ էր ի չար ախա պոսեկու-
թեան, եւ վասն՝ զեղեցիութեան նորա բարձր մասնելին սա նա . եւ ժողովեաց բազում
ինչս եւ ստացուածս, եւ եղև մեծատուն յոյժ :

* A fol. 105
v^o B.

Եւ էր մերձակոյց զբայի Գերմանոս ոմն ճգնաւոր կրօնաւոր, եւ ընթեանայ զիրա
վասն ահեղ դատաստանին Վրիտասի, եւ հասուցման ըստ գործոց : Եւ մինչդեռ նա
չանկողնին իւրում անկեալ կայր եւ լսէր ժողովբութեամբ զբոցն, զիտացեալ Գերմա-
նոսի զնաց սա նա եւ ուսաց նմա զրանս փրկութեան : Եւ նորա փակեալ զսենեակն
իւր՝ արգիլաւ զեթն օր, եւ եղաց գառնապէս զմեզս իւր : Եւ չեա եթն ասուր տեսանէ
չանուրջս որ լցա մեծ ծաղկոց գանձամբն, եւ այր մի սպիտակազգեստ կալեալ զձեռա-
նէն եհան չերկինս : Տեսանէ եւ այր մի երկաչն սեւապէճ՝ եւ կրճաէր զստամունս
իւր եւ ասէր . Անիրաւիս չիս ով հրեշտակապետ, եթէ կաճիս զգա կեցուցանել սա
զամենայն զսօսի գարդարանս եւ զհանդերձս իւր եւ պահեսն սա բեղ : Եւ ձայն եղև

10

15

3 Կինս այս om. B || 11 արգիլաւ] ծխոյն add. B || 12 զձեռանէն] զձեռանէ, նորա B.

Le mois de Mars a 31 jours.

23 MÈHÈKI, 1er Mars.

Vie et martyre de sainte Eudocie.

Cette femme, la bienheureuse Eudocie, était une prostituée de la ville
d'Héliopolis, aux confins de la Phénicie, aux jours de l'empereur idolâtre
Trajan. Elle s'était adonnée au mauvais vice de la prostitution, et beaucoup
la fréquentaient à cause de sa beauté : elle amassa nombre de biens et de
propriétés, et devint très riche.

* A fol. 105
v^o B.

Il y avait comme proche voisin un certain Germain, religieux ascète, qui
lisait des livres au sujet du terrible jugement du Christ et de la récompense
selon les œuvres. Or, tandis qu'elle reposait dans son lit et écoutait attentive-
ment les écrits. Germain, le sachant, se rendit auprès d'elle et lui enseigna
les paroles du salut. Elle ferma la porte de sa chambre, s'y confina pendant
sept jours et pleura amèrement ses péchés. Sept jours après, elle vit dans un
songe qu'une grande lumière l'enveloppait, et un homme vêtu de blanc la
prenant par la main l'élevait au ciel. Elle vit également un homme élan-
cé, noir de figure, qui grinçait des dents et disait : « Tu me fais du tort,
ô archange, en voulant la sauver; prends (plutôt) tous ses bijoux en or et
ses vêtements et garde-les. » Mais une voix se fit entendre de la lumière qui

ի լուսոյն եւ ասէ. Աչապէս հաճեցաւ Աստուած յորդիս ծարպիան, եւ ընդունի զորս ապաշխարեն զմեզս իւրեանց :

Եւ ընդ առաւօտն երթեալ առ եպիսկոպոսն Թէոփրոսո՝ մկրտեցաւ, եւ գնացին ի միասին ի տուն իւր, եւ գրեաց զամենայն ինչս իւր, բանդի բազում ունէր ոսկի, արծաթ, զկապիկ եւ մեծազին պատմուճանք, զամենայն բաշխեաց աղքատաց, եւ մտեալ ի 5 կրօտանաց վանս՝ զգրեցաւ ծի ծագեղէն, եւ մեծ ձգնութեամբ կեցեալ պահօք եւ աղօթիւր եւ յտանկաց արեութեամբ :

* A fol. 195 v° b.

Եւ ոմն ծի պոռնիկ յառաջին տուփորացն իւրոց կամեցաւ գնա տեսանել, եւ զգեցեալ հանգերձս կրօնաւորի՝ գնաց առ նա, եւ սկսաւ շիշեցուցանել նմա զառաջին մեղատէր ուրախութիւնն, եւ խրատ տալք թողուլ զձգնութեան վարս եւ ամուսնանալ : Եւ սաստեաց նմա երանելին Եւդոկիա, եւ առժամայն սնկաւ այրն եւ մեռաւ : Եւ ի զիշերին յայնմիկ երեւեցաւ նմա հրեշտակն Տեսուն եւ ասէ. Եւդոկիան, յարս գմեռեարն եւ ծանիր զգորութիւնն Աստուծոյ : Եւ յորժամ վարթեաւ եւ աղօթեաց առ Աստուած՝ կենդանացաւ մեռեալն :

Ընդ առարսն ընդ այնոսիկ թաղաւորեաց Աւրելիանոս կուսպաշտն, եւ երթեալ 15 առաջին առփողքն մատնեցին եթէ բրխատնեաց եղև, եւ ունի զարբունի գանձ բաղում յոյժ : Առարեաց զօրականս առ նա, եւ նա գնոսա առժամայն մահացոյց : Գնաց եւ

S-15 եւ ոմն ծի... երթեալ] Ընդ առարսն ընդ այնոսիկ երթեալ B || 17 — p. [1153]), 10 Առարեաց... ի վախճանն om. B,

disait : « C'est ainsi que Dieu se complait en les fils des hommes ; il accueille ceux qui font pénitence de leurs péchés. »

Au matin, elle alla trouver l'évêque Théodote (*Téoditos*) et se fit baptiser ; puis ils allèrent ensemble à la maison ; elle fit la liste de tout ce qu'elle possédait, car elle avait beaucoup d'or, d'argent, d'étoffes et des vêtements de grande valeur. Elle les distribua aux pauvres, entra dans un couvent de femmes, revêtit l'habit monastique et vécut avec grand ascétisme, dans les jeûnes et les prières et en veillant debout.

* A fol. 195 v° b.

Un certain fornicateur, l'un de ses premiers amants, voulut la voir : se revêtant donc d'un habit de religieux, il se rendit auprès d'elle et se mit à lui rappeler les anciennes joies coupables ; il lui conseilla d'abandonner la vie ascétique et de se marier. La bienheureuse Endocie le réprimanda et l'homme tomba aussitôt et mourut. Cette nuit-là, l'ange du Seigneur lui apparut et dit : « Endocie, ressuscite le mort et reconnais la puissance de Dieu. » Lorsqu'elle se réveilla, elle pria Dieu et le mort ressuscita.

En ces mêmes jours, Aurélien l'idolâtre vint à régner. D'anciens amants allèrent lui dénoncer que (Endocie) était devenue chrétienne et qu'elle conservait une grosse fortune royale. Il envoya des soldats auprès d'elle, mais elle les fit tomber morts aussitôt. Le fils de l'empereur alla aussi chercher

որպի թագաւորին, զի տարցէ զԵւզոկիա աւ թագաւորն, եւ ի ճանապարհին անկեալ
բեկան ոտքն, եւ ի զիշերին յայնմիկ մեաւ : Եւ յորժամ ծանրացաւ ի տրտմութենէն
թագաւորն ապա յորժամ լուաւ եթէ այլ մեռեալ յարոյց՝ զբեայ առ նա թուզթ աղեր-
սանաց թերեւս կենդանացուցէ զորպի նորա : Եւ զարձեալ զբեայ * առ նա . Եթէ * A fol. 196
5 ստուգութիամբ հաւատաս ի Քրիստոս կատարին խնդրուածք քս : Եւ յորժամ զարձան
թղթաբերքն՝ հանդիպեցան մահացն յոր լարձեալ էին զմեռեալն եւ ամէնին, եզին
ի վերայ մեռելոցն զգրեալ թուզթն Եւզոկիայ, եւ ամամայն կենդանացաւ :

Եւ թագաւորն հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ ամենայն ընտանեօրն : Եւ
որպի ն որ յարեաւ ի մեռելոց եղև եպիսկոպոս : Եւ քոյր նորա ցնաց առ Երանելին
10 Եւզոկիա, եւ ձգնութեամբ եկաց առ նա մինչև ի վախճանն :

Եւ զատաւորն Իլիուպիեայ Գիողինէս կառապաշտն՝ առաքեաց զօրականս զի
տարցեն առ նա զերանելին Եւզոկիա : Եւ երեւցաւ նմա Տէր եւ ասէ . Հաստատուն
կնց ի հաւատս եւ քաջաբերանց Եւզոկիա, զի հանդերձեալ ես հանդիպլլ մարտիւ-
րոսութեան :

15 Եւ երեալ ի վանացն սո ընդ իւր մասն ի կենարար մարմնոց եւ յարենէ Տեառն, եւ
կացեալ առաջի զատաւորին խոստովանեցաւ զՔրիստոս պաշտաւ երեսօք, եւ ոչ
խրատու եւ ողորմանաց լուաւ, եւ ոչ ի սպառնալեացն երկեաւ : Եւ նա հրամայեաց
մերկացուցանել զնա եւ ի կախարանին տանջել : Եւ յորժամ կամեցան զօրականքն

12 եւ երեւցաւ... եւ ասէ] Եւ ազգեցաւ նմա յՎատուծոյ թէ B || 15 մարմնոց եւ յարենէ
Տեառն] եւ սուրբ օրինաց մարմնոց Քրիստոսի B || 18 — p. [1154] l. 12, զօրականքն...
մկրտեցան] պատեցան ամենեքեան : Եւ երանելին Եւզոբսիա ընկալաւ յՎատուծոյ շնորհս
սքանչելեաց եւ արար մեծամեծ նշանս, եւ սրբ տեսինն հաւատացին ի Քրիստոս եւ մկրտեցան B.

Eudocie pour la conduire auprès de l'empereur, mais il tomba chemin faisant
et se brisa les pieds; il mourut la même nuit. L'empereur accablé de tristesse,
ayant appris qu'elle avait ressuscité un autre mort, lui écrivit une lettre de
supplication dans l'espoir qu'elle ressusciterait son fils. Elle * lui écrivit : « Si * A fol. 196
tu crois fermement au Christ, tes vœux seront exaucés. » S'en retournant,
1er a.
les courriers rencontrèrent la litière sur laquelle on portait le mort: ils posèrent
sur le mort la lettre écrite par Eudocie, et il ressuscita aussitôt.

L'empereur crut au Christ et se fit baptiser avec toute sa famille. Le fils
qui ressuscita des morts devint évêque. Sa sœur se rendit auprès de la
bienheureuse Eudocie et vécut auprès d'elle dans l'ascétisme jusqu'à sa mort.

L'idolâtre Diogène, juge d'Héliopolis, envoya des soldats pour lui amener
la bienheureuse Eudocie. Le Seigneur lui apparut et dit : « Reste ferme dans
la foi et prends courage, Eudocie, car tu dois subir le martyre. »

En sortant du couvent elle prit avec elle une parcelle du corps et sang vivi-
fians du Seigneur, elle se présenta au juge et confessa le Christ le visage
souriant. Elle n'écouta ni les conseils ni les supplications et ne craignit pas
les menaces. Le juge ordonna de la déshabiller et de la torturer suspendue.

մերկացուցանել՝ գտին զմասն սուրբ օրինացն, եւ առեալ ի ձեռս իւրեանց ետուն
 * A fol. 196
 1° b.
 զբառաւորն. եւ առժամայն զօրականքն՝ հրով կիպան եւ մեռան. եւ դատաւորն
 կիտալբեաց եղեալ՝ աղաղակէր զառնապէս : Եւ սրբ տեսին զսքանչելին հաւատացին
 ի Քրիստոս, եւ աղաչեցին զսրբուհին զի կենդանացուցէ զհրով ալրեցեալսն. եւ նորա
 ազօթեալ՝ չարեան ամենեքեան եւ հաւատացին ի Քրիստոս :

Եւ գիկին ծի մեռեալ սրբ սնուն էր Ներսիւրմինա ազօթիւք կենդանացոյց. եւ ինքն
 եւ այլ իւր Գիողորոս հաւատացին ի Քրիստոս :

Եւ ի շնչմանէ վիշապի մեռաւ երիտասարդ ծի կիոջ ալրուջ ծիածօր որդի, եւ հրա-
 ժայեաց երանելին Եւզոկիա Գիողորոսի ազօթել առ Աստուած վան մեռելոյն ի
 վիշապէն. եւ նա վատահայեալ ի սրբութիւնն Եւզոկիայ՝ աղաչեաց զԱստուած եւ
 չարեաւ մեռաւն, եւ վիշապն հերձեալ ստտակեցաւ : Եւ բաղուծք ի հեթանոսաց
 հաւատացին ի Քրիստոս եւ մկրտեցան :

Եւ յնա Գիողինեսի եղև գատաւոր Իիկենդիոս, եւ ազգեցին նմա վան սրբուհուն
 Եւզոկիայ. առաքեաց զօրականս եւ հատին զգլուխ նորա ի Մարտի Ա եւ կատարեաց
 զլինթացս իւր ապաշխարութեամբ եւ մարտիւրոսութեամբ, եւ շնորհս տուան նշխարացն
 բժշկել զամենայն ցաւս եւ զհիւանդութիւնս մարդկան :

14 Մարտի Ա] եւ Մեհեկի ԻԳ add. B.

Lorsque les soldats voulurent la déshabiller, ils trouvèrent la parcelle du saint
 sacrement, et la prenant dans leurs mains, la donnèrent au juge. Aussitôt les
 * A fol. 196
 1° b.
 soldats furent brûlés par le feu et moururent. Le juge, à demi brûlé, criaît
 douloureusement. Ceux qui furent témoins de ce miracle crurent au Christ, et
 prièrent la sainte de ressusciter ceux qui avaient été brûlés par le feu. Elle
 pria, tous ressuscitèrent et crurent au Christ.

Elle ressuscita aussi par ses prières une femme nommée Nerfirmina¹.
 Et celle-ci crut au Christ ainsi que son mari Théodore.

Un jeune homme, fils unique d'une veuve, était mort par le souffle d'un
 dragon; la bienheureuse Eudocie ordonna à Théodore de prier Dieu pour celui
 que le dragon avait tué. (Théodore) confiant en la sainteté d'Eudocie pria Dieu
 et le mort ressuscita, tandis que le dragon crevait, déchiré en deux. De nom-
 breux infidèles crurent au Christ et se firent baptiser.

Après Diogène vint le juge Vincent (*Bikendios*); on l'avertit au sujet de
 sainte Eudocie. Il envoya des soldats pour lui trancher la tête, le 1er mars.
 Elle avait accompli sa vie en pénitence et en martyre. Des grâces furent
 accordées à ses restes pour guérir toutes les douleurs et les maladies des
 hommes.

1. Le synaxaire arménien de Constantinople, 1706, porte *Phermirniay*, pour
Firmina ?.

[B * Վկայութիւն Սիմոնի Կիւրենացոյ որ երարձ զխաչն Քրիստոսի :

* B
p. 102 a.

Սուրբն Սիմոն Կիւրենացի գոյով սպր արդար, եւ արգարսպործութեամբ վաստակէր չազարակի եւ սպրէր. զոր կախալ Հրէայքն ծինչ քաջ չազարակի, եւ եզին ի վերայ նորա զփայտ խաչին Քրիստոսի ծինչեւ ի Իսղոյթիմ բերել զինի Քրիստոսի : Եւ անկ 5 սպա տեսեալ Սիմոնի ի ժամ խաչելութեանն զսքանչեկնն որ եղեն՝ հաւատաց ի Քրիստոս գալտ ի ժողովրդենէն :

Եւ ոմն ծի չազգականաց իւրոց երթեալ ճասնեաց զնա առ Հրէայն եւ առ բաշտանացապետն, եւ նորա կաշառեցին զՊիղատոս եւ խաչեցին զՍիմոն վասն սնուանն Քրիստոսի : Եւ խոցեցին զերկուս կողմն եւ հեղաւ չոյժ արիւնն. եւ աւանդեաց զչոյլին 10 բարի խոտտովանութեամբ Մարտի Ա, ի վառս Քրիստոսի Աստուծոյ ձերոյ :]

Մեհեկի ԿԳ եւ Մարտի Բ : Տօն է Ամսօսաց ճարգարեկին :

Ամսօս էր ի Թեկիաց. եւ Ամասիոս բազում անգամ կոշկոճէր զնա, չետոյ եւ սպան իսկ զնա * Սիսէ որդի նորա բակեղը ջախջախեալ զճամեկն նորա. եւ ոչուով կին 15 չերկիր իւր եւ չետ սակաւ աւուրց մեռաւ՝ եւ ինտղեցաւ անկ :

* A fol. 196
v^o a.

12 Թեկիաց] Թեկուաց, ճարգարէացաւ վասն դարսեան Փրկչին չաչխարհ. յառաջագոյն ճանոց զգերութիւն Երրայելի յԱսորեստան եւ զՅուդային ի Բաբելոն : Եւ ի ճարգարէանալ նորա *add.* B || 12 Ամասիոս] բուրժ Բեթեղաց *add.* B.

[B * Martyre de Simon le Cyrénéen, qui porta la croix du Christ.

* B
p. 102 a.

Saint Simon le Cyrénéen était un homme juste, qui travaillait honnêtement ses champs et en vivait. Les Juifs le saisirent à son retour des champs et lui imposèrent de porter le bois de la croix du Christ, derrière le Christ, jusqu'au Golgotha. Simon ayant vu là, au moment de la crucifixion, les prodiges qui eurent lieu, crut au Christ en cachette du public.

Un de ses parents alla le dénoncer aux Juifs et au chef des prêtres, qui achetèrent Pilate et crucifièrent Simon pour le nom du Christ. On lui transperça les deux côtés, le sang coula abondamment, et il rendit son âme en bonne confession, le 1er mars, pour la gloire du Christ, notre Dieu.]

24 MÉNÉKI, 2 Mars.

Fête du prophete Amos.

Amos était de Thécué (*Tekuiay*). Amasias le tortura bien des fois et finalement * Osée, son fils, le tua en lui brisant les tempes avec son sac de chasse. * Respirant encore il fut emporté dans son pays et mourut peu de jours après. 20 Il y fut enterré.

* A fol. 196
v^o a.

Յայժմ աւար վկայութիւն Կոնոնոսի սրբախղզանի :

Յաւուրս Դեկոսի սնօրէն արքային՝ էր սուրն Կոնոնոս ի նազարեթէ Գալիլէացոց, եւ զնաց ի բարսն Մանգնոց Պամփիլացոց՝ բնակեցաւ ի տեղին որ կոչի Կարմենայ եւ եղև սրբախղզան :

Եւ ծինչդեռ արբուցանէր զպարտէզն իւր՝ եկին առ նա զօրականք Արոզնէս եւ նաւուորոս եւ աչք ընդ նոսա, ի Պոպլիոսէ գատաւորէն Պամփիլացոց եւ տան կեղծաւորութեամբ. Ողջոյն բեզ Կոնոնոս : Եւ նա ասէ. Ողջոյն եւ ձեզ որդեակք : Ասէ Արոզնէս. Կոչէ զբեզ գատաւորն : Ասէ Կոնոնոս. Զինչ կամի զիս գատաւորն, աչք ծի ստար զորով իմ՝ ծանաւանդ բրիտանեաց. եթէ կամի կոչել՝ չիւր նմանեացն կոչեացէ, եւ ոչ զիս գատաւորեալ հոգալործս՝ որ զիմ գաւուրն կերակուր մեծ ջանիւ վաստակիմ :

Յայնժամ հրամայեաց նաւուորոս եւ կապեցին զԿոնոնոս յերկաբի իւրում եւ ի բարշ տարան առ գատաւորն. եւ ստիպէին զնա հայհոյել եւ ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կողն : Եւ նա յոգոց հանեալ հայեցաւ յերկինս եւ ալօթեաց առ Աստուած, եւ ասէ զգատաւորն. Սվ ամբարիշտ, սրպէս իշխեցեր զամենեցունց Աստուածն չար

8 զիս] չինէն B || 9 զորով իմ om. B ||| 12 զԿոնոնոս] զերանեղին Կոնոնոս B || 13 առ] առաջի B || 14 հայեցաւ] նայեցաւ B.

En ce jour, martyr de Conon (*Kononosi*) le jardinier.

Aux jours de Dèce, l'empereur impie, saint Conon (*Kononos*) vivait à Nazareth en Galilée. Il se rendit à la ville de Magydus¹ en Pamphylie, logea au lieu dit Carmena et se fit jardinier.

Pendant qu'il arrosait son jardin, les soldats Origène (*Orogenès*) et Naodoros (*Narodoros*) et d'autres avec eux vinrent le trouver de la part de Publius (*Pophios*), juge de Pamphylie, et lui dirent hypocritement : « Salut à toi, Conon. » Il leur répondit : « Salut aussi à vous, mes enfants. » Origène lui dit : « Le juge t'appelle. » Conon répondit : « Que me veut le juge ? à moi, qui suis étranger, surtout chrétien ? S'il veut appeler quelqu'un, qu'il appelle un de ses semblables et non moi pauvre cultivateur, qui gagne à grand-peine ma nourriture quotidienne. »

Naodoros ordonna alors d'attacher Conon à son cheval et on l'entraîna auprès du juge. On le pressa de blasphémer, de renier le Christ et d'immoler aux idoles. Il soupira, leva les yeux au ciel, pria Dieu, et dit au juge : « O impie, comment oses-tu diffamer et blasphémer le Dieu de tous, et m'or-

1. Le ms. porte *Mangnoy* d'après une leçon *Μανδών* attestée par le ms. *S* de *Syn. Cp.* col. 511, l. 19. avec changement de *η* en *η*. La bonne leçon est attestée par les autres mss. de *Syn. Cv.*

Համբուել և հայհոյել, և ինձ հրամայես * զնոյն առնել, յորոյ ձեռս է շունչ բո. * A fol. 196
v^o b.

Ասէ բռնաւորն. Չարչարեցից զքեզ բազում տանջանօք, չառիս ճա ընկեցից, և ի
5 խաչ հանից, և ի բորբորեալ շուր արկից : Աս, սուրբն Կոնոնոս. Անժամանաւ սոյ
գատաւոր, բանիւք միտան երկուցանես և կարծես հաւանեցոյցանել զիս. ոչ հաւանիմ
և ոչ լսեմ քեզ, բնւ լիցի :

Եւ նոյնժամայն երկաթի բեւեռս հարին յտան և ընթացուցանէին առաջի երկ-
փարաց գատաւորին : Եւ հասեալ ի գետը մի յոյժ աշխատեցաւ սուրբն և նուազեցաւ.
10 և կրկնեալ զճունկսն իւր մինչդեռ ազօթէր՝ աւանդեաց զհողին իւր որպէս նշխար ի
ձեռս Աստուծոյ Մարտի Բ :

[B * Յայնմ աւուր վկայութիւն Մերատայ սպարապետին Հայոց և երկուհարիւր
և չիսուն վկայիցն որք կատարեցան ի Բուզայէ ամբարշտէ : * B
p. 103 b.

Անօրէն իշխանն Իսմայելի Ջափար աւարեաց զոր բազում յաշխարհն Հայոց, և
15 այլ մի արիւնհաչեղ և աշխարհաւեր Բուզայ անուն զօրագլուխ նոցուն թուրք ազգաւ :

Եւ եկեալ յերկիրն Հայոց առ ինքն կոչեաց խաբէութեամբ և երդմամբ զՄմբատ
սպարապետն Հայոց յազդէ Բագրատունեաց զայլ բաջ և աստուածապաշտ և զայլ

5 հանից] կախեցից B || 10 զճունկսն իւր] ճունր B || 11 Մարտի Բ] և Մեհեկի ԵԳ
add. B.

donner * de faire de même, alors qu'il tient ton souffle entre ses mains? Loin de * A fol. 196
moi, et de tous ceux qui répètent son nom, (l'idée) de le renier! Au contraire, v^o b.
(quand nous prononçons son nom), c'est pour bénir et glorifier le Christ,
notre Dieu. »

Le tyran lui répondit : Je te ferai subir nombre de tortures, je te jetterai
aux lions, je te crucifierai et te jetterai dans un feu ardent. » Saint Conon lui dit :
« Tu déraisonnes, ô juge; tu m'intimides seulement par des paroles et
tu crois me persuader; je n'y consens point et je ne t'écoute point, loin de là. »

On lui cloua aussitôt des clous de fer aux pieds, et on le fit courir au-devant
des chevaux du juge. Arrivé à un village, le saint, très fatigué, s'évanouit,
plia les genoux, et pendant qu'il priait, il rendit son âme, comme une hostie,
entre les mains de Dieu, le 2 mars.

[B * En ce jour, martyr du généralissime des Arméniens, Sembat, et des
deux cent cinquante martyrs qui furent mis à mort par l'impie Boula. * B
p. 103 b.

L'impie émir d'Ismaël Tchapar envoya de nombreuses troupes dans le pays
d'Arménie et, comme chef des troupes, un homme sanguinaire et destructeur,
nommé Boula, de nationalité turque.

Celui-ci, arrivé au pays d'Arménie, appela à lui par tromperie et sous
serment le généralissime des Arméniens Sembat, de la race des Bagratounis,

նախարարս : Եւ իբրեւ չօրան առ նա ստեաց երգմանն իւրոյ եւ արար զնոսս ի կարանս . եւ առարեաց զնոսս կապանօք ի Սաււամա առ ամիրապետն իւրեանց Ջափար . եւ նա եգ զնոսս ի բանդի, եւ նեղէր ուրանալ զՔրիստոս եւ զառնալ յաչազգութիւն : Եւ ի սաստիկ տանջանացն եւ չանհնարին նեղութեանցն բազումք զրդուեցան եւ ելին ի հաւատոցն :

Իսկ սպարապետն Սմբատ համբերեալ չարչարանաց եւ տանջանաց՝ բաղցի եւ ծարաւոյ եւ զեանախշտութեան եւ արդերանաց անլուսից վեշտասան ամիս՝ եւ կատարեցաւ նահատակութեամբ : Եւ պատանի ծի Միքայէլ անուն նախատէր չայտնապէս զօրէնս նոցա, եւ խոստովանէր զՔրիստոս Տէր եւ Աստուած, զնա ի նմին ժամու սրով սպանին : Եւ այլ ծի Կոն անուն՝ նոյնպէս խոստովանութեամբ կատարեցաւ :

Իսկ ամենաչարն Բուզազ զերեսց պաշխարհն Հաչոց դարս եւ զկանաչս եւ զմանկունս եւ նեղէր զնոսս զի ուրացին զՔրիստոս : Եւ վկայք երկու հարիւր չիտուն համարձակութեամբ խոստովանեցան զանունն Քրիստոսի . յորոց վերայ սուր եղեալ կատարեցին զնոսս, եւ զաչլ բազմութիւնն զերի վարեալ տարան ի Սամուա . եւ բազումք ի ճանապարհին մեռան ի սաստիկ տապալն եւ ի փութապէս վարելոցն : Եւ կատարի տօն սրբոցն Սմբատոս սպարապետի եւ այլոց սրբոց Մարտի Գ :]

homme courageux et pieux, ainsi que d'autres nobles. Lorsqu'ils se furent rendus auprès de lui, il renia son serment, les fit enchaîner, et les envoya liés à Samara, à leur émir Tchapar, qui les fit mettre en prison et les pressa de renier le Christ et se convertir à la religion musulmane. Nombreux furent ceux qui, ébranlés par les grandes tortures et les misères excessives, abandonnèrent la foi.

Mais le généralissime Sembat résista aux tortures et aux tourments, à la faim, à la soif, au repos sur le sol et à l'emprisonnement sans lumière, pendant seize mois; il mourut martyrisé. Un tout jeune homme, du nom de Michel, insulta ouvertement leur religion et confessa le Christ, Seigneur et Dieu, et fut tué sur-le-champ par l'épée. Un certain nommé Kon confessa pareillement et fut martyrisé.

Quant au très méchant Boula, il fit captifs en Arménie hommes, femmes et enfants, et les pressa de renier le Christ. Deux cent cinquante martyrs confessèrent avec hardiesse le nom du Christ, on les tua à coups d'épée; et on emmena le reste de la multitude en captivité à Samara. Beaucoup moururent en route par les grandes chaleurs et les marches précipitées. La fête du généralissime saint Sembat et des autres saints a lieu le 3 mars.]

Մեհեկի եւ եւ Մարտի Կ : Վկայութիւն սրբոցն Եւարոպիտի, Կլէանիկոսի եւ Բասիլիսկոսի :

Այս երեք սուրբ վկայքս Քրիստոսի էին ի ժամանակս Մարտիմիանոսի ամբարիշտ արքային, զորականք ընկերակիցք եւ ազգականք ծնունաց : Եւարոպիտս եւ Կլէանիկոս հորաքեա որդիք էին թէոգորոսի մեծի վկային Քրիստոսի : Բսկ Բասիլիսկոս էր բեա-
 5 որդի, եւ էին ի Կապարովկեցաց երկրէն, եւ շարշարեցան ի ձիտին վասն անուանն Քրիստոսի երեքեանն :

Չսուրբն Բասիլիսկոս արկին ի բանդ, ի քաղաքին Ամասիա, հրամանաւ * զատա- * A fol. 197
 ւորին. եւ լազուծ սքանչելիս արարեալ ի բանդին կատարեցաւ ի Քրիստոս : P^o B.

Եւ զերկուսեանն կացուցին սուսջի Ասկլիպատոսի Ամասիոջ զատաւորին, եւ
 10 հարցանէր եթէ զոհն պիղծ աստուածոցն եւ շահին զկեանս իւրեանց եւ ասունս պատիւս եւ ինչս : Եւ նոքա արհամարհեցին զիտսածուանս եւ անարպեցին զպատաւորն :
 Եւ զասիճըն հարկանէին կապարեալ կուանու զբերանն Եւարոպիտի. եւ սպա գանեցին զերկուսեանն ուժգին : Եւ յապօթեւ սրբոցն լուծան ձեռք հարկանորայն, եւ Տէր երեւեցաւ ընդ սրբոցն թէոգորոսի եւ սաժամայն կապանքն լուծան եւ ողջ մարմնով
 15 կանգնեցան եւ ասն ընդ մերձակայսն. Ահա ինպաւորն մեր Քրիստոս երեւի ընդ

1 սրբոցն] սրբոց ծարսկրտոսցն B || 2 սուրբ om. B || 4 էին] սրբոցն add. B || 9 Բսկկ-
 պատոսի] Ասկլիպիտուոսի B || 13-15 եւ յապօթեւ... ասեն] ծինչեւ լուծան ձեռք հարկա-
 նորայն : Եւ տեսանէին զՏէրն ընդ սրբոցն թէոգորոսի եւ ասեն B.

25 MĒHĒKI, 3 Mars.

Martyre des saints Eutrope, Cléonicius et Basiliscus.

Ces trois saints martyrs du Christ vivaient aux jours de Maximien, l'em-
 pereur impie; ils étaient soldats et parents. Eutrope et Cléonicius étaient les
 fils de la tante de Théodore, le grand martyr du Christ. Basiliscus était le fils
 de sa sœur. Ils étaient du pays de Cappadoce et furent torturés tous les trois
 ensemble pour le nom du Christ.

On jeta en prison saint Basiliscus dans la ville d'Amasia sur l'ordre * du * A fol. 197
 juge. Il opéra bien des miracles dans la prison et mourut dans le Christ. P^o B.

Les deux autres furent mis en présence d'Asclépiodote (Asklipadotosi),
 juge d'Amasia, qui leur demanda d'immoler aux dieux impurs et de sauver
 leur vie en recevant des honneurs et des biens. Ils méprisèrent les promesses
 et insultèrent le juge. Les bourreaux frappèrent la bouche d'Eutrope avec un
 marteau de plomb, et ensuite frappèrent brutalement les deux (saints). Pendant
 que les saints priaient, les mains de ceux qui frappaient défailirent; le
 Seigneur apparut accompagné de saint Théodore, et aussitôt les liens tom-
 bèrent; ils se redressèrent le corps indemne et dirent aux assistants : « Voici
 que notre roi, le Christ, nous apparaît avec son bien-aimé Théodore, notre

սիրելւոյն իւրոյ թէպորոսի եւ ճեր ազգակցի : Եւ ստէ ցնտա Տէրն . Տեսանէի գշար-
չարանսոց զոր կլէք եւ մնայի համբերութեանդ ձերոյ, եւ արդ եղէց ձեզ օգնական :

Իսկ զօրականքն իբրեւ տեսին զսուրբն թէպորոս հաւատացին ի Քրիստոս եւ ստեն
ցրտաւորն ելին . Չսորհուրդ չարութեանն տեսաք աչօք ճերովք : Եւ նոյնժամայն սրով
կատարեցան ամենեքեան ի Քրիստոս :

Եւ եզ գատաւորն առաջն կլէոնիկոսի պարգեւս ճեճազինս եւ հանդերձս, եւ
սսկի եւ արձաթ հարիւր եւ յիսուն լիտր, եւ ստէ . Միայն սասն բանիւք վասն ժողովրդ-
* A fol. 197 գեանդ ելին հաւանեցաչ բանից գատաւորին : Իսկ սուրբն որպէս * գեշ անկեալ առաջն
r. b. թուչնոց համարեցաւ զպարգեւան, եւ զբանս գատաւորին արհամարհեաց :

Եւ չորժամ գնաց գատաւորն բազմութեամբ ի տաճար կւոյն զոհս ճատուցանել, 10
աղօթեցին սուրբն եւ եղև շարժ եւ անկաւ բազինն Արտեմիդեայ : Եւ ձայն եղև
յբրկնից . 'Ով Եւտրոպիէ, լսելն եղևն աղօթք քո, եղիցի ի տեղուջս չաչսմիկ եկեղեցի
բրիտանեից : Եւ հրամայեաց գատաւորն եւացուցանել ձիւթ եւ ձէթ՝ երկու կատսայս,
եւ հեղին ի վերաց թիկանց սրբոցն . եւ ի գահձայն այրեցան, վեց այր եւ սուրբքն
ամբողջ մնացին . սագ երկաթի ձանկօք քերեցին զճարձինս նոցա : Չայն եղև առ 15

† սիրելւոյն] սրբոյն B || 1-2 եւ ստէ ցնտա... օգնական om. B || † զգատաւորն] ճեճաւ
բարբառով ad. B || † 5 ամենեքեան om. B || 6 հանդերձս] ճեճազինս ad. B — եւ սսկի
եւ արձաթ հարիւր եւ յիսուն լիտր] եւ գանձս սսկւոյ եւ արձաթոյ B || 11-13 Եւ ձայն..
բրիտանեից om. B || 14 եւ ի գահձայն... մնացին om. B || 15 — p. [1161] l. 1 Չայն...
յաւիտենից om.

compatriote. » Le Seigneur leur dit : « Je voyais les tortures que vous endu-
riez, je contemplais votre patience et maintenant je serai votre aide. »

Lorsque les soldats aperçurent saint Théodore, ils crurent au Christ et
dirent au juge : « Nous avons vu de nos yeux le mystère de la résurrection. »
Ils furent mis à mort tous sur-le-champ par le glaive pour le Christ.

Le juge fit disposer devant Cléonius des présents de grand prix, des
vêtements, de l'or, de l'argent pour cent cinquante livres et lui dit : « Dis
seulement en paroles (adressées) au peuple : j'ai consenti aux propos du juge. »

* A fol. 197 Mais le saint considéra ces présents comme * un cadavre tombé devant les
r. b. oiseaux (de proie) et méprisa les propos du juge.

Lorsque le juge accompagné de la multitude, se rendit au temple des
idoles pour y offrir des victimes, les saints prièrent : il y eut un tremblement et
le sanctuaire d'Artémis s'éroula. Une voix du ciel se fit entendre : « O Eutrope,
tes prières ont été exaucées, il y aura en cet endroit même une église de
chrétiens. Le juge ordonna de faire bouillir dans deux chaudrons de la poix et
de l'huile, qu'on versa sur le dos des saints ; parmi les bourreaux six hommes
furent brûlés, mais les saints demeurèrent intacts. On leur déchira ensuite
le corps avec des ongles de fer. Une voix du ciel se fit entendre à eux qui dit :

նոսս չերկնից եւ ասէ. Որովհետեւ զուր ետուր զանձինս ձեր ի մահ վասն իմ՝ շնորհեցից ձեզ զերանան յախտենից :

Եւ հանեալ ի բանդէն բեւեակցին ի խաչի : Եւ ձայն եղև սա նոսս չերկնից. 'Ով Եւտրոպիէ եւ Կլեոնիկէ, բարիտը ձգնեցարուք, ընկալարուք զգաւին սրգարութեան : Եւ աջնպէս աւանդեցին զհոգիս իւրեանց սա Աստուած ի Մարտի Գ :

Եւ քրիստոնեացքն եղին զմարմինս նոցա մերձ յԱմասիս քաղաքին, ոչ ի մխտին՝ ալ որիշ. զսուրբն Եւտրոպիոս ի Թերմաչն, եւ զսուրբն Կլեոնիկոս ի Քաեմաչն :

Յայսմ աւուր տօն Վարդանանց ի Հաչք. է եւ ի Հրտից Լ. :

[Ե՝ Յայսմ աւուր վկայութիւն երկրորդ Աստուծոց, Վասակաց, Մլեհի, Գէորգեաց, եւ երկու հարիւր եւ չիտուն վկայցն Հաչոց եւ Սմբատաց սպարապետի որ ի Բուզապէ կատարեցան վասն Քրիստոսի :]

* Մեհեկի ԻՉ եւ Մարտի Գ : Վարք սուրբ կրօնաւորին Մարկոսի :

* A fol. 197 v° a.

Այս մեծ բարեսէր եւ ազգաստաւէր աչրս Աստուծոց Մարկոս մինչդեռ մանուկն էր, ուստ զամենայն հին եւ նոր կտակարանս պատուիրանացն Աստուծոց, եւ եղև

2-4 Եւ ձայն... արգարութեան om. B || 5 Մարտի Գ] եւ Մեհեկի Ին add. B.

« Puisque vous vous êtes livrés à la mort pour moi, je vous accorderai la vie éternelle. »

On les fit sortir de la prison et on les cloua à une croix. Une voix du ciel se fit entendre à eux : « O Eutrope et Cléoniciens, vous avez bien combattu, recevez la couronne de justice. » Et ils rendirent ainsi leur âme à Dieu. le 3 mars.

Les chrétiens déposèrent leurs corps près de la ville d'Amasia, pas ensemble, mais séparément : saint Eutrope à Therma et saint Cléoniciens à Ktéma¹.

En ce jour, en Arménie, fête des Vartaniens, elle se trouve aussi le 30 Hrotitz.

[Ե՝ En ce jour, martyr du deuxième Atom, de Vassak, de Mleh, de Kévork et des deux cent cinquante martyrs arméniens et du généralissime Sembat qui furent martyrisés par Boula pour le Christ.]

* 26 ΜΕΠΕΚΙ, 4 Mars.

* A fol. 197 v° a.

Vie du saint religieux Marc.

Ce grand homme de bien et ami des pauvres, cet homme de Dieu, Marc, alors qu'il était enfant, avait appris tous les commandements de Dieu, de

1. Κῆμα dans le grec, cf. H. Delchaye. *Les légendes grecques des saints militaires*, Paris, 1909, p. 213.

կրտարիչ հրամանացն Տեառն, եւ արժանաւորեցաւ հոգեւորական շնորհաց : Եւ գրեաց ճառս զղջման եւ սպաշխարութեան եւ ի սուրբ մկրտութիւնն, եւ վասն հոգւոց եւ մարմնոց մարդկան եւ վասն կրտարեալ կենցաղաւարութեան, եւ ընդդէմ հերձու-
 5 ճողացն :

Եւ յորժամ եղև քառասուն ամաց հրամարեաց ի բազմազբաղ կենցաղոցս, եւ երթեալ ընտկեցաւ ի ճգնաւորաց վանս զամս վախճուն, եւ ամենեւին յերկիր ոչ եթուք, եւ անկան ամենայն ատամուեր նորա :

Պատմեաց մեղ աշակերտն իւր Պափնուսիոս եթէ . Ի միում աւուր նստէի սա զբանն խրճիթի նորա եւ ունկն դնէի նորա աղօթիցն, եւ լուաց որ վիճէր ընդ անձին խրուժ եւ ստէր. Զինչ աւելի կամիս ո՛վ արեղաց, հարիւր ամաց եղեր եւ ճաշակեցեր ի զինոց եւ ի ձիթոց. արդ այլ զինչ արարից բեղ շատակեր եւ որկորագահ արեղաց : Ի բնց երթ լինէն սատանայ, ձերայար ընդ իս ի տկարութիւն մարմնոց իմոց, եւ ետու զմիտս իմ ի կամս քո, եւ հաղորդեցայ ի զինոց եւ ի ձիթոց, միթէ այլ ինչ պարտիմ բեղ, ոչինչ ցոցես չիս որ կարգատես : Եւ զարձեալ անգոսնելով ստէր ցանձն իւր . Ով շատակեր 15 պեւոր, ո՛վ սրկրամոլ * արեղաց, մինչև յերբ եղէց ընդ բեղ : Եւ եղեալ ի խրճիթէն երանելին Մարկոս եւ նստաւ ի մէջ սրահին եւ սպաթէր : Եմուս զպզան մի ունելով ի զիրկս իւր զկարիւնն իւր կոչք ճնեալ, ընկէց զնա չտաս երանելոցն, եւ որպէս մարդ

* A fol. 197
 v° b.

1 Տեառն] օրինացն B || 6 եւ ամենեւին յերկիր ոչ եթուք om. B || 15 պեւոր] ձերունի B || 15 — p. [1163] l. 9 եւ եղեալ . . . Մեղանայ om. B.

L'Ancien et du Nouveau Testament, était devenu l'exécuteur des ordres du Seigneur et s'était rendu digne des grâces spirituelles. Il écrivit des homélies sur le repentir, la pénitence et le saint baptême, sur l'âme et le corps de l'homme, sur la vie parfaite, et contre les schismatiques.

Lorsqu'il fut âgé de quarante ans, il renonça à une vie très occupée, alla habiter un couvent des ascètes pendant soixante ans; il ne cracha jamais à terre et toutes ses dents tombèrent.

Son disciple Paphnuce (*Paphnotios*) nous a raconté : Un jour j'étais assis à la porte de sa cellule et je prêtai l'oreille à ses prières, je l'entendais discuter avec lui-même en disant : « Que veux-tu de plus, ô moine ? Tu es arrivé à cent ans, tu as goûté au vin et à l'huile, que puis-je te faire de plus, moine gourmand et glouton ? Loin de moi, Satan, tu as vieilli avec moi dans la faiblesse de mon corps, j'ai plié ma raison à ta volonté, j'ai participé au vin et à l'huile : est-ce que je te dois autre chose ? tu ne trouveras rien chez moi à voler. » Il se réprimandait encore en se disant à lui-même : « Vieux gourmand, * moine glouton, jusqu'à quand serai-je avec toi ? » Et le bienheureux 15 Marc sortit de sa cellule, s'assit dans le cloître et se mit à prier. Un fauve entra ayant entre ses pattes un petit né aveugle, il le jeta aux pieds du bienheureux et se prosterna comme un homme. (Le saint prit le petit animal, pria Dieu,

* A fol. 197
 v° b.

երկիր եպագ : Եւ նորա առեալ զկորիւնն սրաչեաց զԱստուած, եւ թրեալ շաշո նորա
 առժամայն բացան եւ ետես զրոյս : Եւ առեալ գագանն զկորիւնն զնայ : Եւ ի ձիւս
 ալլ աւուրն երբըր գագանն մեծ խոչկնի մորթ երաներոյն աուրս . եւ նա ոչ սու, եւ սսէ :
 Աչ ինչ առնուծ ի բէն : Եւ գագանն զժուկն կրկնեալ յերկիր, եւ խոնարհեցուցեալ
 5 զգլուխն իւր յերկիր բճնելով երկրպագէր, եւ առեալ զմորթն եղ շտա երաներոյն : Եւ
 նա սսէ . Յանձն սու որ ամենեւին մարդոց մլեաս ոչ առնես, ոչ յոչխարսն եւ ոչ յար-
 քաւս, ոչ յազգիս եւ ոչ ի պարտէզս : Եւ գագանն իմացսս զպատուէրն որպէս մասսոր,
 եւ զխոյնն խոստանայր կատարել զհրամանն : Յաջնժամ առեալ զմորթն եւ չուղարկեաց
 սպախնոցն Աստուծոց Մեղանեաց :

10 Երանելին Մարկոս էր կարճաճասակ եւ բարձ, եւ ի վեր ի շրթունան ունէր ստիպ
 մի ձորուս եւ ի ներքոյ կլախանն . եւ ի բազում ձգնութիւնէն հեր զլխոցն ոչ ամէր :

Պատմեաց մեղ երանելի բահանայն Մակար մեծ սքանչելիս վասն երանելի հօր մերոց
 Մարկոսի եթէ . Ամենեւին ի ձեռայ⁹ իմոց զպատուական օրէնան ոչ սու, ալլ ի ձեռաց
 հրեշտակին * եւ յամենայն տօնի եւ ինքնին տեսանէի աչօք իմովք թաթ ձեռին ի
 15 վերայ սրբոց սեկանոցն, եւ առնոյր ի ձեռաց իմոց զօրէնան, եւ արկանէր ի բերան
 Մարկոսի :

* A fol. 198
r^o a.

Ալլ վասն բազում ձգնութեանն եւ սուսքինի վարուց նորա օ կարէ պատմել, ի

12-16 պատմեաց մեղ ... բերան Մարկոսի om. B || 17 կարէ] բաւական է B.

cracha dans ses yeux qui s'ouvrirent aussitôt et virent la lumière. Le fauve reprit son petit et s'en fut. Le lendemain le fauve apporta au bienheureux une grande peau de mouton en guise de récompense, mais celui-ci ne l'accepta pas et lui dit : « Je ne reçois rien de toi. » Mais le fauve plia les genoux en terre, abaissa la tête jusqu'à terre, se prosterna avec caresses, prit la peau et la plaça aux pieds du bienheureux. Celui-ci lui dit : « Acceptes-tu de ne faire de tort à aucun homme, ni aux moutons, ni au bétail, ni aux vignes, ni aux jardins? » Le fauve saisit le commandement comme s'il était intelligent, et promit par un mouvement de tête d'exécuter l'ordre. Alors (Marc) accepta la peau et l'envoya à la servante de Dieu Mélanie.

Le bienheureux Marc était petit de taille et de barbe clairsemée : il avait un peu de poils à la lèvre supérieure, mais à l'inférieure il était glabre. A cause de son grand ascétisme les cheveux de sa tête ne poussaient point.

Le bienheureux prêtre Macaire (*Makar*) nous a raconté ainsi un grand miracle de notre frère Marc : « Il n'a jamais reçu de mes mains la sainte hostie, mais des mains d'un ange :* je voyais moi-même de mes propres yeux à
 * A fol. 198
r^o a.

toutes les fêtes une main qui s'avancait sur la sainte table, prenait de mes mains l'hostie et la mettait dans la bouche de Marc. »

Qui pourrait décrire son grand ascétisme, sa vie vertueuse ? Nous savons

մեծամեծ սքանչելեաց նորա զխոնձր որ առաւել քան զբնութիւն մարդկան ջանաց հաճոյնսս Ստուծոյ : Եւ ի կատարել գծարիւր ամն բարի հանդատամբն նեջեաց ի Քրիստոս ի Մարտի Գ :

Յայժմ աուր յիշատակ է երանելոցն Մակարայ անապատականին :

Երանելին Մակար եզրպտացի էր ազգաւ, եւ ճգնաւոր խատակրօն, եւ գբառասուն օր եւ զգիշեր չտան կարով աղօթեաց, եւ ի կիրակէն միայն կոճ մի կաղամբ ուտէր, եւ գբառասուն օր եւ զգիշեր ոչ նեջեաց եւ չաղթեաց ընոյ :

Սա գնաց ի գրախան կախարդացն Փարաւոնի՝ Յանեսի եւ Յամրէսի՝ զոր գեւքն ունէին, եւ ի վտակել զիւացն ընդգէծ. Մատնեմ, ասէ, տեսանեմ, եւ ոչ բնակեմ այլ երանեմ : Եւ արար այնպէս :

Սա ի պատերազմել պոռնկութեան զիւին՝ զկորիւն լիմի արկ ի ծոց իւր եւ ոչ վնասեաց նմա : Սա գրեաց բազում խրատս սղեշահս կրօնաւարաց : Հայրն Մակար ոչ ծիծաղեցաւ գամենայն ժամանակս կենաց իւրոց, եւ չաւուր միտմ * ժողովեալ ամենայն զիւացն հնարս նիւթեցին այնմիկ. բերին կառտնս մեծամեծս, կապեցին ի շնչին վեառբս կրծից ձեճղկի միոց, եւ բուռն հարեալ ամենեքեան զօրութեամբ մեծաւ՝ գաղաղակ

* A fol. 198 r. b.

3 Մարտի Գ] եւ Մեհեկի ԻՉ add. B || 6 եւ զգիշեր om. B || 6-7 եւ ի կիրակէն... ընոյ om. B || 8 գրախան կախարդացն] պարտէզ շիրճաց ծոցոցն B || 9-11 եւ ի վտակել... զիւին om. B || 11 սղեշահս om. B || 12 — p. [1165] l. 3 Հայրն... գաղաղակ om. B.

par les grands miracles qu'il a opérés qu'il avait cherché par des moyens au-dessus de la nature humaine à se rendre agréable à Dieu. A cent ans accomplis il s'endormit d'un bon repos dans le Christ, le 4 mars.

En ce jour, commémoration du bienheureux Macaire l'anachorète.

Le bienheureux Macaire était égyptien par la race, ascète austère, qui priaient debout quarante jours et quarante nuits; les dimanches seulement il mangeait un trognon de chou; pendant quarante jours et quarante nuits, il ne dormit point et vainquit le sommeil.

Il se rendit aux jardins des sorciers de Pharaon, Yannés et Yamrès, que les démons occupaient, et comme les démons le repoussaient il leur dit : « Je n'entre que pour voir, je n'y habiterai point, mais j'en sortirai. » Et il fit ainsi.

Ayant à lutter avec le démon de la fornication, il saisit le petit d'une vipère, le cacha dans son sein et celui-ci ne lui fit aucun tort. Il écrivit de nombreux conseils spirituels pour les religieux. Le père Macaire ne rit jamais pendant tout le temps de sa vie; un jour * tous les démons se réunirent pour inventer quelque artifice à ce sujet; ils apportèrent de grosses cordes qu'ils attachèrent aux pauvres petites plumes de la poitrine d'un moineau et tous se

* A fol. 198 r. b.

բարձեալ ասէին. Քարշեցէք ճանկտի, բարշեցէք : Եւ ոչ կարացին շարժել ամենևին : Եւ զայս տեսալ Մակարի ժպտեցաւ : Եւ նոցա ծափս ծափի հարեալ . Միժպտեցաւ, ասեն Մակար : Եւ նա ասէ . Սչ ալլ զինչ զանձուովին ձեր եւ զտկարովին :

Սա եղև եպիսկոպոս կածօրն Աստուծոց, եւ արար բազում սքանչելիս, եւ հանկուս
5 խաղաղութեամբ ի Քրիստոս :

Յայսձ աւուր վկայութիւն երկու հարիւր եւ յիսուն ճարտիրոսացն որք ի Բագայէ
ամբարշտէ ի Հայք կատարեցան :

Անօրէն իշխանն Բսմայեղացի Չափար, առաքեաց զօր բազում չաշխարհն Հայոց եւ
այք ծի արինահեղ աշխարհաւեր Բուլա անուն զօրագլուխ նոցուն թուրք սպառ :

10 Եւ եկեալ չերկիրն Հայոց առ ինքն կոչեաց խաբէութեամբ եւ երզմամբ զՍմբատ
սպարապետն Հայոց յազգէ Բաղրատունեաց, զայք բաջ եւ աստուածապաշտ, եւ զալլ
նախարարս : Եւ իբրև չորան առ նա ստեաց երզմանն իբրոց, եւ արար զնոսս ի
կապանս, եւ առաքեաց զնոսս կապանօք ի Սամառս առ ամիրապետն իրեանց Չափար
եւ նա եղ զնոսս ի բանդի, եւ նեղէր ուրանալ զՔրիստոս, * եւ զառնալ ի կրօնս

* A fol. 198
v° a.

4 եղև] յետոյ add: B || 5 ի Քրիստոս] ի Տէր B || 6 վկայութիւն] Սմբատոց սպարապետին
Հայոց եւ add. B ճարտիրոսացն] վկայից B || 7 ի Հայք om. B || 13 կապանս] կալանս
B || 14 ի կրօնս Մահճէտայ] յալլազգութիւն B.

mirent à tirer dessus de toute leur force en criant : « Tirez, enfants, tirez. »
Mais ils ne purent déplacer (le moineau). Ce que voyant, Macaire sourit. Tous
alors applaudirent en disant : « Macaire a souri. » Il répondit : « Ce n'est que
sur votre sottise et votre faiblesse. »

(Macaire) devint évêque par la volonté de Dieu, il opéra de nombreux pro-
diges et reposa en paix dans le Christ.

En ce jour, martyr des deux cent cinquante martyrs qui furent mis à mort,
en Arménie, par l'impie Boula.

L'impie émir d'Ismaël, Tchapar, envoya de nombreuses troupes dans le
pays d'Arménie, en même temps qu'un homme sanguinaire et destructeur,
nommé Boula, leur chef d'armée de race turque.

Celui-ci, arrivé au pays d'Arménie, appela à lui par tromperie et sous
serment le généralissime des Arméniens, Sembat, de la famille des Bagra-
tounis, homme courageux et pieux, ainsi que d'autres satrapes. Lorsqu'ils
se furent rendus auprès de lui, il renia son serment, les fit enchaîner et les
envoya liés à Samara à leur émir Tchapar, qui les fit mettre en prison, et
les pressa de renier le Christ * et de se convertir à la religion de Mahomet.

* A fol. 198
v° a.

Մահճևտաց : Եւ ի սաստիկ տանջանայն եւ յանհնարին նեղութեանցն բազումք զրդուեցան եւ ելին զկնի սատանայի :

Իսկ սպարապետն Սմբատ համբերեալ չարչարանացն քաղցի եւ ծարաւոյ եւ զետնախոշտութեան եւ արկերանաց անբուխի վեշտասան ամիս՝ կատարեցաւ նահատակութեամբ : Եւ պատանի ծի Միրոյէլ անուն՝ նախատէր յայտնապէս զանօրէն օրէնս 5 նոցա եւ խոստովանէր զՔրիստոս Տէր եւ Աստուած, զնա ի նմին ժամու սրով սպանին : Եւ այր ծի Կոնոն անուն՝ նոյնպէս խոստովանութեամբ կատարեցաւ :

Իսկ ամենաչարն Բուգա զերեսց զաշխարհն Հալոց, զարս եւ զկանաչս եւ զմտնկունս, եւ նեղէր զնոսս զի ուրացին զՔրիստոս : Եւ արք երկու հարիւր եւ չիտուն համարձակութեամբ խոստովանեցան զանունն Քրիստոսի, յորոց վերայ սուր եղեալ 10 կտորեցին զնոսս, եւ զալլ բազմութիւնն զերի վարեալ տարան ի Մամառա, եւ բազումք ի ճանապարհին լակ մեռան ի սաստիկ տապոցն եւ ի փութով վարելոցն : Եւ կատարի օտն սրբոյն Սմբատոց սպարապետի եւ ալոց սրբոցն Մարտի Գ :

Մեհեկի Իէ : Եւ Մարտի Ե : Վկայաբանութիւն սրբոյն Կոնոնոսի Բուսբացոց :

Յաւուրս սրբոց սուարելոցն էր Կոնոնոս ի զեղծէն Եգանիս՝ ութ եւ տասն տասարիս 15 սաւ հետ ի քաղաքէն Բուսբիոց, եւ անուն հօրն Նեստորիոս եւ մօրն Նադաս :

2 զկնի սատանայի ի հօտոց B || 3 չարչարանացն] եւ ամենայն *add.* B || 5 զանօրէն *om.* B || 7 Կոնոն] Կոն B || 12 փութով] փութապէս B. || 14 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B || 15 Եգանիս] Բիգանիս B || 16 Բուսբիոց] սրբի հեթանոս ծնողաց *add.* B.

Nombreux furent ceux qui, ébranlés par les grandes tortures et les misères excessives, suivirent le démon.

Mais le généralissime Sembat résista aux tortures, à la faim, à la soif, au repos sur le sol, à un emprisonnement sans lumière de seize mois et mourut martyrisé. Un tout jeune homme, du nom de Michel, insulta ouvertement leur religion impie et confessa le Christ, Seigneur et Dieu ; il fut tué sur-le-champ par l'épée. Un autre, nommé Conon, confessa pareillement et fut martyrisé.

Quant au très méchant Boula, il fit prisonniers, en Arménie, les hommes, les femmes et les enfants et les obligea à renier le Christ. Deux cent cinquante hommes confessèrent avec hardiesse le nom du Christ, on les tua à coups d'épée ; et on emmena le reste de la multitude captive à Samara ; beaucoup moururent en route par les grandes chaleurs et les marches précipitées. La fête du généralissime saint Sembat et des autres saints a lieu le 4 mars.

27 MÉHÉKI, 5 Mars.

Martyre de saint Conon l'Isaurien.

Aux jours des saints apôtres vivait Conon (*Kononos*), du village de Bidané (*Etamis*), distant de dix-huit stades de la ville d'Isaurie. Son père s'appela Nestor (*Nestorios*) et sa mère Nadas.

Եւ յորժամ եղև ի չափ հասակի, * խօսեցան ճեղքն իւր նմա կին, որոյ անուն էր * A fol. 198
 Աննա : Եւ նախ քան զհարսանիսն երևեցաւ Կոնոնոսի հրեշտակապետն Միրայէլ
 որպէս աշակոր աչք պաշտաւ հանդերձիւք, եւ ուսոյց նմա զբարեպաշտութեան հասան
 Քրիստոսի. եւ տարեալ ի ջուր՝ մկրտեցաւ չանուն սրբոյ Երրորդութեանն, եւ հաղոր-
 5 զեցոյց զնա ի սարբ խորհրդեանն, եւ վերացաւ չերկինս, եւ չամենայն ժամ աներևոյ-
 թարար էր ընդ նմա :

Եւ յորժամ եղևն հարսանիքն եւ եմուտ չաւապատն ընդ հարսինն ունելով զերկիւզն
 Աստուծոյ ի սրտի իւրում՝ աւեալ ճրագ երոյց եւ եղ ի ներքոյ գրուանի, եւ ասէ
 ցհարսն. 'Ով կին, ասն ինձ, որ լաւ է՝ լոյսն թէ խաւարն : Եւ նա ասէ. Լոյսն : Եւ
 10 բազում բանիւք եցոյց նմա զբանս՝ ճշմարտութեան, եւ հաւանեցոյց զն անարատ կացցն
 ընդ միմեանս : Ետնպէս եւ զճեղքն հաւանեցոյց, եւ հաւատացին ի Քրիստոս եւ
 մկրտեցան. որ եւ յետոյ հայրն իւր նետարիոս ժարտիւրոսացաւ : Եւ երանելին
 Կոնոնոս պատօք եւ աղօթիւք ձգէր եւ զբազումս ի հեթանոսաց դարձուցանէր ի
 հաւատս :

15 Եւ չաւուր միում տօն կատարէին կռապաշտքն եւ տօնէին ի տեղւոջ նսնձ եւ մթին .
 եւ երանելին խրատ տալք ժողովրդեանն ի բաց կալ ի մարտութենէն եւ զառնալ ի
 լոյս աստուածգիտութեանն . եւ նորա ծանրանալին եւ խնդրէին ի նմանէ նշան տե-

2 զհարսանիսն] ակուլ էտես Կոնոնոս եւ add. B — Կոնոնոսի] նմա B || 4 եւ տարեալ
 ի ջուր] եւ զնպեալ B — հաղորդեցոյց զնա ի սարբ] հաղորդեցաւ սրբոյ B || 5-6 եւ
 վերացաւ... էր ընդ նմա om. B || 7-8 ունելով... սրտի իւրում om. B.

Lorsqu'il parvint à l'âge de la puberté, * ses parents le fiancèrent à une * A fol. 198
 femme nommée Anne. Avant les nocés, l'archange Michel apparut à Conon sous
 les traits d'un homme terrible avec des vêtements éclatants, et lui enseigna
 la foi et la piété du Christ; il le conduisit à un cours d'eau, le baptisa au nom de
 la Trinité, le fit communier au saint sacrement et s'éleva au ciel. Il était en
 tout temps invisiblement avec lui.

Lorsque les nocés eurent lieu et que (Conon) pénétra dans la chambre
 nuptiale avec sa femme, ayant toujours la crainte de Dieu dans son cœur,
 il prit un flambeau, l'alluma, le posa sous un boisseau et dit à sa femme :
 « O femme, dis-moi, quel est le meilleur, la lumière ou les ténèbres? »
 Elle répondit : « La lumière. » Il lui adressa bien des paroles de vérité et
 la persuada qu'ils devaient rester purs entre eux. Il persuada également ses
 parents, qui crurent au Christ et se firent baptiser. Plus tard son père Nestor
 fut martyrisé. Le bienheureux Conon menait une vie d'ascète dans les jeûnes
 et les prières et convertit à la foi beaucoup de païens.

Un jour de fête que les idolâtres célébraient dans un endroit sombre
 et obscur, le bienheureux conseilla au peuple de se détourner de l'erreur et
 de se porter vers la lumière de la science de Dieu. Ils se refusèrent et lui

* A fol. 199^r 1° B. անեւ . եւ տեղին չորում * կամէին զոչս մատուցանել՝ հեռագոյն էր : Ասէ ցնոսա Կոնոնոս . Դուք արք էք զօրաւորք եւ երիվարօք , եւ ես այլ տկար եւ հետեւակ . ընթա- նամբ ի միասին , եւ որ չառաջ հասցէ ի տեղի զոչից ձերոց՝ զնորա աստուածն պաշ- տեպուք : Եւ նորա հաճեցան ի բանս նորա : Կարգեցան հաւասարք միմեանց , նորա երիվարօքն եւ Կոնոնոս հետեւակ , եւ ընթացան ամենեքեան : Եւ հրեշտակապետն 5 զօրացոյց զընթացն Կոնոնոսի եւ չառաջ հասաց ի տեղին , եւ կարով մնայր նոցա . եւ նորա եկեալ զարմացան՝ այլ ոչ հաւանեցան նմա : Ասէ ցնոսա Կոնոնոս . Հարցից ցրագինս ձեր՝ եւ զոր ես ասէ եթէ իցէ ճշմարիտ աստուած , զեա արժան է պաշտել : Եւ նորա չանձն ստին :

Ասէ Կոնոնոս ցրագինն որ ի բարձրաւանդակին կայր . Քեզ հրամայէ Յիսուս 10 Քրիստոս Աստուածն իմ , մարմարիտնեայ բագին , էջ ի բարձր տեղւոջէդ եւ կացջիւր առաջի մեր : Եւ առժամայն անկաւ բագինն եւ զորեցաւ առաջի նոցա . եւ զարձեալ կանգնեցաւ : Եւ սարսեցին հեթանոսքն , եւ յահէն աղաղակէին : Եւ խտտարտութեամբ ասէ սուրբն ցրագինն . Դու ես աստուածն՝ եթէ Քրիստոս զոր ես քարոզեմ : Ասէ բագինն մարդկային բարբառով . Միայն Աստուած ես է զոր զու քարոզես Յիսուս Քրիստոս : 15 Յաջնժամ բազմութիւն ամբոխին աղաղակէին մեծաւ բարբառով . Միայն Աստուածն Կոնոնոսի * չալթեաց : Եւ զայս բարբառ մինչեւ ցայսօր՝ չաւուր տօնի սրբոյն Կոնոնոսի

* A fol. 199^r 1° B.

5-6 հրեշտակապետն . . . հասոյց] զօրութեամբն Քրիստոսի Կոնոնոս չառաջեաց եւ եհաս B || 7 եկեալ] յով add. B || 11-15 էջ . . . Քրիստոս] անկիր յերկիր . եւ առժամայն անկաւ բագինն եւ կորձանեցաւ B || 17 չալթեաց] է ճշմարիտ Աստուած B.

* A fol. 199^r 1° B. demandèrent de leur faire voir un miracle. L'endroit où ils * voulaient offrir des victimes était loin de là. Conon leur dit : « Vous êtes des hommes vigoureux et vous avez des chevaux, moi je suis un homme faible et je vais à pied. Nous allons courir ensemble et nous adorerons le dieu de celui qui arrivera le premier à l'endroit de vos sacrifices. » Ils consentirent à ses propos. Ils se mirent en ligne, eux à cheval et Conon à pied, et tous coururent. L'archange fortifia la course de Conon et le fit arriver premier à l'endroit, où il s'arrêta pour les attendre. Ils arrivèrent tout étonnés, mais ne consentirent point. Conon leur dit : « J'interrogerai votre idole et celui dont elle dira qu'il est le vrai dieu, il faudra l'adorer. » Ils y consentirent.

Conon dit à l'idole, qui était posée sur un socle : « Jésus-Christ, mon Dieu, t'ordonne, idole de marbre, descends de cet endroit élevé et place-toi devant nous. » Aussitôt l'idole se renversa, roula jusque devant eux et se redressa. Les païens frissonnèrent et se mirent à crier de stupeur. Le saint dit avec sévérité à l'idole : « Est-ce toi qui es dieu ou le Christ que je prêche ? » L'idole répondit d'une voix humaine : « Le seul dieu est celui que tu prêches, Jésus-Christ. » Alors la multitude rassemblée se mit à crier à haute voix : « C'est le Dieu de Conon * qui a vaincu seul. » Et ces mêmes mots sont prononcés à

* A fol. 199^r 1° B.

ժողովին Իսաւրացիքն յեկեղեցին եւ ձեճաճայն աղապակեն զնոյն բանս : Ընթացան ժողովուրդքն եւ խորտակեցին զբազինսն ծանր :

Այս երանելի վկայս Քրիստոսի զբեւան հնազանդեցոյց ի ճառացութիւն, եւ նորին հրամանաւն վաստակէին զերկիր, եւ բրէին արտօրայս եւ աչլիս եւ պարտեցս :

Ի ձիւժ աւուր աւազակք զիմեցին ի վերայ սրբոյն, եւ զիւսոյն կարեալ զնոսս գան հարին ուժգին, եւ վառեցին թոնիր զիւ այրեսցեն զնոսս : Եւ սաստեաց նոցա սուրբն եւ արձակեցին զաւազակսն, եւ պատուիրեսոց նոցա զիւ շար ուժեք ոչ արասցեն :

Արտ ձիւ հասեալ սխաւան զոր վաստակեցին զեւքն, եմուտ գոյն եւ փետեաց եւ երարձ յոյժ. եւ զեւքն աներեւոյթաբար ասեն ցնա բարձր բարբառով. Կեր որչափ կարեսս եւ բարձ զչափան եւ ձիւ անչափութեամբ : Եւ նա ոչ լուտ նոցա : Եւ զեւքն աւին զնա բեռամբն եւ տարան առաջի Կոնոնոսի. եւ նա խրատ տուեալ նձա արձակեաց բեռամբն : Եւ ձինչեւ ցայժժ ոչ որ իշտէ չափշտակել կամ զոգանալ ընչեց եկեղեցոյ սրբոյն Կոնոնոսի, ապա եթէ չանդղնի որ տանջի ի վիւայ :

Յալլ աւուր գալլ չափշտակեաց զալլուոյ ձիւոյ տղայ գաւակ, եւ յոյժ ողբալր եւ

1 — p. [1170] l. 5 Ընթացան . . . եւ թագեաց անդ] եւ բազումք ի հեթանոսաց տեսեալ զնշանն ձեճ զոր արար հաւատացին ի Քրիստոս, եւ ընթացան խորտակեցին ծանր զբազինն B.

haute voix jusqu'aujourd'hui le jour de la fête de saint Conon par les Isauriens rassemblés à l'église. La population accourut et brisa en miettes les autels (des dieux.

Ce bienheureux martyr du Christ assujettit à l'obéissance les démons qui, sur son ordre, travaillaient la terre, bêchaient les champs, les vignes et les jardins.

Un jour, des brigands assaillirent le saint, mais les démons les ayant saisis les frappèrent brutalement, et allumèrent un feu pour les y brûler. Mais le saint les réprimanda et ils mirent en liberté les brigands; (le saint) leur recommanda de ne plus faire du tort à personne.

Un voleur s'étant introduit dans un champ de pois chiches mûrs, que les démons avaient cultivés, les avait égrenés et en emportait une grande quantité. Les démons invisiblement lui dirent à haute voix : « Manges-en autant que tu pourras, prends-en dans une certaine mesure, mais pas avec avidité. » Il ne les écouta point. Alors les démons le saisirent avec sa charge et le conduisirent auprès de Conon, qui lui donna des conseils et le laissa partir avec sa charge. Jusqu'aujourd'hui personne n'ose enlever ou voler les biens appartenant à l'église de saint Conon, et si quelqu'un en a l'audace, il est torturé par les démons.

Un autre jour, un loup avait enlevé l'enfant d'une veuve; la femme pleurait et sanglotait amèrement; le saint entendit les gémissements, donna des

հաւաւէր կինն . եւ լուաւ սուրբն զողբսն . հրամայեաց զիւացն եւ հասին գալոյն . եւ
 * A fol. 199
 v° a. կալան կէտքն զականջացն ալքը զագոյն, ալքը ճալկէին եւ քարշէին առաջն սրբոյն
 Կոնոնոսի . եւ ընկէց զտղացն անկնաս, եւ զարձաւ գալն ի տեղոյն : Իսկ երանելին
 զհասարակ զիւին հարածեաց, եւ զալան արդեւ ի խեցի սափորս, եւ կապարեաց մատա-
 նեաւ կնքեաց, եւ փորեաց վիճ ի հիմանս տան իւրոյ եւ թալեաց անդ :

Եւ ընդ աւուրսն ընդ աշնոսիկ եհաս Մագնոս զատուորն, եւ ունէր հրամանս ի
 թաղաւորէն զի զբրիտանեայտն որ ոչ ուրացին զՔրիստոս եւ զհոգեցեն կոոցն խիստ
 տանջանօք կորուսցէ : Եւ կալեալ զսուրբն Կոնոնոս՝ կուտեաց առաջն նորա զամենայն
 մերենաչս տանջողական, եւ բազում խտտութեամբ եւ սպառնալեօք պատուէր տալր եւ
 ոչ հաւանեցոյց : Եւ ապա սորքանօք եւ քաղցրութեամբ խրատ տալր եւ խոստանալր
 պարգևս եւ պատիւս . եւ ամենեւին ոչ կարաց խախտել զնա ի հաւատոցն Քրիս-
 տոսի : Հրամայեաց եւ այնչափ պանեցին զնա մերկ մինչեւ ամենայն մարմինն
 զվեցաւ :

Եւ լուեալ ժողովրդեանն ընթացան ըմբռնել զղատուորն . եւ նորա զիւացեալ
 զչարձակումն ամբոխին ի վերայ՝ փաղվաղակի փախեաւ : Եւ զոին զսուրբն կապեալ
 եւ կխտամոճ լեալ, լուծին եւ բարձեալ լալազին ողբովք տարան ի առնն իւր : Եւ
 կեցեալ զառազին ի չարաչար վիրացն զամս երկու՝ * զհոգութեամբ փառաւորելով

* A fol. 199
 v° b.

16 կիտամոճ լեալ ի տանջանոցն եւ չարին թաւալեալ *add. B.*

* A fol. 199
 v° a. ordres aux démons qui rejoignirent le loup, * plusieurs parmi eux le saisirent
 par les oreilles, d'autres par la queue, d'autres le frappèrent et le conduisirent
 devant saint Conon. Le loup jeta l'enfant indemne et retourna à son gîte. Le
 bienheureux chassa la plupart des démons, en renferma d'autres dans des
 cruches en grès, qu'il scella d'un sceau de plomb et enterra dans une grande
 fosse creusée sous les fondements de sa maison.

En ces jours arriva le juge Magnus avec ordre de l'empereur d'exterminer
 par de cruelles tortures les chrétiens qui ne renieraient point le Christ et
 n'immoleraient point aux idoles. Il fit saisir saint Conon, amoncela devant lui
 tous les instruments de tortures et le somma avec beaucoup de sévérité et
 menaces ; mais (le saint) ne consentit point. Il le conseilla ensuite avec suppli-
 cations et douceur, en lui promettant des présents et des honneurs, mais il ne
 parvint aucunement à l'ébranler dans sa foi au Christ. Alors il ordonna de
 le frapper nu à tel point que tout le corps en fût déchiré.

A cette nouvelle, la population accourut pour se saisir du juge ; celui-ci,
 ayant appris l'assaut de la population, prit la fuite précipitamment. On trouva
 le saint attaché et à demi mort, on défit les liens et on l'emporta avec des
 pleurs et des gémissements à sa maison. (Le saint) vécut douloureusement à
 la suite de ces graves blessures pendant deux ans * et en rendant grâces et en

* A fol. 199
 v° b.

զԱստուած՝ հանդեաւ Մարտի Ե : Եւ եղին ի տապանին չորում թաղեալ էին գմայրն եւ գիւրեան կինն իւր :

Եւ չեա ժամանակաց կամեցան քրիստոնեացն աւերել զտուն եւ շինել եկեղեցի . եւ փորեալ զճիւղունն գտին զսափորան կապարով կնքեալ . ի ծանրութենէն կարծեցին
5 եթէ գանձ իցէ, բացին զմին ի սափորացն, եւ ելին սրպէս տարափի գերն . եւ նորա չերկեղէն ընկեցին չերկիր եւ վախեան : Եւ չորժամ արեգակն չերկոյն մտանէր ոչ սր իշխէր անցանել ընդ աջն տահմանն, եւ ի բաց թողին զշինումն եկեղեցոյն :

Եւ չետոյ հրամանաւ սրբոյն Կոնոնոսի տեղեամբ՝ կործանեցին գուբարան, եւ փորեցին վիհս խորս եւ թաղեցին զմնացեալ կնքեալ սափորան . եւ շինեցին զեկեղեցին յանուն սրբոյն Կոնոսի . եւ բազում նշանք լինին ի սուրբ նշխարացն :

Յայժմ աւուր կուսազա զասուորն Մագնոս զՔրիստոսի վկայն զՆերսիոն կալաւ ի գեօղն Սորուստի, եւ բազում եւ խիստ ասնջանօր սպան վասն զի ոչ ուրացաւ զՔրիստոս, եւ ոչ զոչեաց կուոցն :

1 Մարտի Ե] եւ Մեհէկի Ե: *add.* B 3-10 եւ չեա ժամանակաց . . . նշխարացն] եւ չեա ժամանակաց քրիստոնեաց բակեցին գտանն եւ շինեցին եկեղեցի յանուն սրբոյն Կոնոնոսի եւ բազում նշանք լինին ի ձեռս սրբոյ նշխարացն B.

glorifiant Dieu, il reposa le 5 mars. On le déposa dans la tombe où étaient enterrées sa mère et sa femme vierge.

Longtemps après, les chrétiens voulurent démolir la maison et y construire une église; ils creusèrent les fondements et y trouvèrent les cruches scellées du sceau de plomb; de par le poids ils s'imaginèrent que c'était un trésor; ils ouvrirent une des cruches, les démons en sortirent en avalanche; (les chrétiens) pris de peur laissèrent tomber à terre (la cruche) et s'enfuirent. Le soir, au coucher du soleil, personne n'osait passer dans ces parages, et on abandonna la construction de l'église.

Plus tard, par ordre de saint Conon dans une vision, on démolit les ruines, on creusa des fosses profondes et on y enterra les autres cruches scellées; on y construisit une église au nom de saint Conon, et bien des miracles ont lieu près des saints restes.

En ce jour, le juge idolâtre Magnus fit saisir le martyr du Christ Nersion¹, au village de Soroust, et le fit mourir par de nombreuses et cruelles tortures parce qu'il ne reniait pas le Christ et n'immolait pas aux idoles.

1. Le nom du saint et celui du village nous sont inconnus.

Մեհնկի եւ Եւ Մարտի 2 : Պարք երանելոյն Պորփիրոսի Քաղայ եպիսկոպոսի :

* A fol. 200
1° a.

Երանելին Պորփիրոս էր ի Թեսաղոնիկեցոց քաղաքէն, յաւուրս * բարեպաշտ
արքայիցն Արկաղիոսի եւ Մնորիոսի : Եւ մինչդեռ պատանին էր գնաց յԵգիպտոս եւ
եղև կրօնաւոր ի Սկիւթ վանս. եւ զՏինգ ամ կացեալ առ սուրբ Հարցն՝ ուսաւ զամե-
նայն ձգնորսկան ժուժկալութիւնսն : Եւ գնաց յԵրուսաղէմ, եւ երկիր եպագ սուրբ 5
տեղեացն : Եւ սուաքեաց զՄարկոս զհաւատարիմ ծառայն իւր ի Թեսաղոնիկէ եւ
վաճառեաց զհասեալ բաժին նորա չընչից իւրոց ի չորեք հազար եւ չորեք հարիւր
զահեկան, եւ տարաւ առ Պորփիրոս, եւ նա բաշխեաց զամենայն աղքատաց եւ կրօ-
նաւորաց :

Եւ էր երանելին Պորփիրոս լերդացաւ : Եւ ետես յանուրջս զՔրիստոս բեւեռեալ 10
ի խաչին եւ զճի յաւազակացն յայլ խաչի բեւեռեալ, եւ աղաղակեաց առ Քրիստոս .
Յիշեան զիս Տէր յարքայութեան բում : Ասէ Փրկիչն ընդ աւագակն . 'Էջ ի խաչէդ եւ
բժշկեան զգա : Եւ իջեալ կալաւ զձեռանէ նորա եւ տարաւ առ Փրկիչն . եւ էջ Քրիստոս
ի խաչէն եւ մերձեցաւ չաջակողմն, կողից նորա, եւ ետ ի նա զխաչն իւր եւ ասէ .
Պահեն ինձ զիմացոս զացս, որով եւ զու ողջացար ի ցաւոց բոց : Եւ վարթեաւ ողջ- 15
ացեալ :

2 Թեսաղոնիկեցոց] Թեսաղոնիկէ B || 4 Սկիւթ] Սկիւթի B || 11 եւ զճի յաւազակաց յայլ
խաչի բեւեռեալ om. B || 12-13 Ասէ Փրկիչն... առ Փրկիչն om. B.

28 MÉNÉKI, 6 Mars.

Vie du bienheureux Porphyre évêque de Gaza.

* A fol. 200
1° a.

Le bienheureux Porphyre était de la ville de Thessalonique, aux jours * des
pieux empereurs Arcadius et Honorius. Étant jeune il se rendit en Égypte et
se fit moine au couvent de Scété (*Skout*) : il y resta cinq ans auprès des saints
pères, et apprit toutes les austérités de l'ascétisme. De là il se rendit à Jérusa-
salem pour se prosterner aux lieux saints. Il envoya son fidèle serviteur,
Mare, à Thessalonique pour y vendre la part de biens qui lui revenait : ce
fut quatre mille quatre cents écus qu'il apporta à Porphyre, et que
celui-ci distribua entièrement aux pauvres et aux religieux.

Le bienheureux Porphyre avait une maladie de foie. Il vit dans un rêve
le Christ cloué sur une croix, et un des larrons cloué à une autre croix, lequel
criait au Christ : « Souviens-toi de moi, Seigneur, dans ton royaume. » Le
Sauveur dit au larron : « Descends de ta croix et guéris-le (Porphyre). »
Il descendit, le prit par la main et le conduisit au Sauveur. Le Christ descendit
de la croix, s'approcha de son côté droit et lui donna sa croix en disant :
« Conserve ce bois et tu seras guéri de tes douleurs. » Il se réveilla guéri.

Եւ երանելին ոչ դադարէր ի յանդիմանելոյ զՀրէտոյս եւ զՏեթնոսոս, եւ զՏերձուածոզս, եւ ռուսացանէր եւ լուսաւորէր զբազումս վարդապետութեամբ իւրով :

Ձեռնադրեաց զնա Պատկիոս Երուսաղեմաց հոգրապետն բաճանոց, եւ արար զնա պահապան սրբոյ խաչին Քրիստոսի : Եւ էր կերակուր հաց եւ լոննձար եւ ջուր ի մտանել արեգակունն :

A fol. 200
r^o b.

Եւ եղև ի մեռանել Պազայ եպիսկոպոսին առարեաց զնա հոգրապետն Երուսաղեմի թղթով առ մետրապոլիտն Կեսարիոյ Պագետինացոց : Եւ երեւցոյց Աստուած մետրապոլիտն զՊորփիրոս ի տեպեան եթէ : Սա է արժանի : Եւ չարժամ ետես՝ ծանկու ի տեպենէն, եւ ձեռնադրեաց զնա եպիսկոպոս Պազոյ :

Եւ ի բազարին յայնմիկ զեւ եւս կաչին կռապաշար եւ աւձարբ բազնաց, զի վասն բազում հարկաց զոր տաչին չարբունիս՝ թողլին զնոսա ի կռապաշտութեանն, եւ համարձակութեամբ զոՏէին ի տաձար կոսցն : Եւ երանելի եպիսկոպոսն բազում նեղութիւնս կրեաց ի նոցանէ, եւ ոչ կարաց ժուժկալել յանարպան տեսանելով զանունն Քրիստոսի : Գնաց առ մետրապոլիտն իւր ի Կեսարիա, եւ խորհչեցան ի միասին . եւ մտեալ ի նա զնային ի Կոստանդինուպոլիս, երկիր պազին սրբոյն Յովհաննու Սոկերերանին որ յայնժամ պատրիարք էր Կոստանդինուպոլիս, եւ նա ի ձեռն ներբինոջ սենեկապետին եմոջ՝ զնոսա առաջի թագուհւոյն Եւրոքսիայ : Եւ երանելին Պորփիրոս առ չլիա-

1 զՏեթնոսոս] զկռապաշտս B || 2 ռուսացանէր եւ լուսաւորէր] լուսաւորեաց B || 6 Պազայ] բազարին *add.* B || 16 յայնժամ] յայնժ ժամանակի B.

Le bienheureux ne cessait de reprendre les Juifs, les païens et les hérétiques; il enseignait et éclairait nombre de gens par sa doctrine.

Präilus (*Prayilos*), patriarche de Jérusalem, l'ordonna prêtre et le fit gardien de la sainte croix du Christ. Sa nourriture se composait de pain, de légumes et d'eau qu'il prenait au coucher du soleil.

* A fol. 200
r^o b.

A la mort de l'évêque de Gaza, le patriarche de Jérusalem l'envoya chargé d'une lettre au métropolitain de Césarée de Palestine. Dieu fit apparaître Porphyre au métropolitain dans une vision en disant : « Celui-ci est digne. » Lorsque (le métropolitain) le vit, il le reconnut à cause de la vision et le sacra évêque de Gaza.

Il y avait encore dans cette ville des idolâtres et des temples d'idoles, car à cause des nombreux impôts que (les habitants) payaient au palais, on avait toléré leur idolâtrie, et ils immolaient ouvertement dans les temples des idoles. Le bienheureux évêque eut à souffrir bien des peines de leur part, et ne put résister aux injures faites au nom du Christ. Il se rendit auprès de son métropolitain à Césarée et tint conseil avec lui; tous les deux s'embarquèrent sur un navire et se rendirent à Constantinople, se prosternèrent devant Jean Chrysostome qui était alors patriarche à Constantinople, lequel par l'entremise du chambellan eunuque les fit présenter à l'impératrice Eudocie. Le bienheureux

գուհին. Եթէ կործանես զտաճար կոսոյն եւ խափանես զհաճարձակութիւն կապաշտիցն՝ ճնցես արու մանուկ : Եւ նա չանձն էառ, եւ էր մերձ ի ճնուկ. եւ չնտ սակաւ առուր ճնու զՓոքր Թէոդոս : Եւ ազաչեաց զթագաւորն յառուր յորում մկրտեաց զմանուկն Սակերերանն :

* A fol. 200
v° 3.

Եւ առարեաց թագաւորն զոմն Կինիգոս անուն հրամանօք, տուեալ եւ թագուհին 5 հարիւր լար գանձ ի Պորփիւրոս զի շինեացէ ի մէջ բաղարին եկեղեցի : Եւ յորժամ գնացին կործանեցին զբազինս կոսոյն եւ զտաճարն հրով աչբեցին, եւ շինեցին զեկեղեցին խաչանշան : Եւ զբազումս ի կապաշտիցն զարձոյց Պորփիւրոս ի Քրիստոսի հաւատն եւ մկրտեաց :

Եւ անբաւ նշանս եւ սքանչելիս արար որք զբեալ են ի կատարեալ սրատնութեանն 10 իւրում : Եւ կեցեալ չաթու եպիսկոպոսութեանն ամս բաւն եւ հինգ երանելի մահուամբ ննջեաց ի Քրիստոս Մարտի 9 :

Յայժ առար կատարեցան բառասուն եւ երկու վկայքն ի Տաճկաստան, ի Սաճաւա
բաղարին, վասն Քրիստոսի աստուածութեանն :

Քառասուն եւ երեք բրիտոնեացս տարան ի զլստուումն ի Սաճաւա, եւ ճինն տաճ- 15

5 Կինիգոս] Կնիգոս B || 10 անբաւ] բազում B || 12 Մարտի 9] եւ Մեհեկի ԻԸ add. B ||
15 տաճկացաւ] սբայաւ B.

Porphyre dit à l'impératrice : « Si tu démolis le temple d'idoles et si tu fais disparaître l'audace des idolâtres, tu mettras au monde un garçon. » Elle consentit, car elle était proche d'accoucher, et quelques jours après naquit Théodose le Jeune. Il adressa sa prière à l'empereur, le jour où Chrysostome baptisa * l'enfant.

* A fol. 200
v° 3.

L'empereur envoya un nommé Cynegius (*Kinigos*) avec des ordres ; l'impératrice, de son côté, donna une somme de cent livres à Porphyre pour qu'il construisit une église au milieu de la ville. Lorsqu'ils furent arrivés, ils démolirent les autels d'idoles, consumèrent les temples par le feu et construisirent l'église en forme de croix. Porphyre convertit beaucoup (d'habitants) de l'idolâtrie à la foi du Christ et les baptisa.

Il opéra d'innombrables miracles et prodiges qui sont décrits dans sa biographie complète. Il vécut sur le siège épiscopal vingt-cinq ans et s'endormit d'une mort bienheureuse dans le Christ, le 6 mars.

En ce jour furent mis à mort quarante-deux martyrs, en territoire musulman ¹, dans la ville de Samara, pour la divinité du Christ.

On emmena quarante-trois chrétiens à Samara pour y être décapités ; l'un

1. Textuellement « dans le Tadjkestan », c'est-à-dire le pays des Tadjiks ; mais le terme « Tadjik » qui désignait originellement une tribu turque a en arménien

կացաւ . եւ հասին զքառասուն եւ երկու սրբոցն զգլուխան : եւ ասէ Ամիր Իլմունին
եթէ . Որպէս զիւր հաւատն ոչ պահեաց եւ ոչ զմերս պահեցէ , եւ հրամայեաց եւ զնա
զխատեցին , եւ կորեաւ ի խաւարն արտարին :

5 Գայսմ աւուր Գիւտ նշխարաց Գրիգորիսի Ագուանից կաթողիկոսի , եւ վարք Վարսոսի
եւ Թաթլոց :

ԸԵ՛ Ի սմին աւուր ստուգապէս եւ ճշմարիտ Գիւտ է սուրբ եւ պատուական եւ
կենդանարար երանելի խաչափայտին Գրիստոսի Աստուծոյ ձերոց . որ թէպէտ չաչլ
տեղիս չիշատակի , աչլ զիւտն աստ եղիւ :]

* B.
p. 108 b.

Մեհեկի ԻԹ եւ Մարտի Է : Վկայութիւն Վասիլտսի եպիսկոպոսի որ թարգմանի թագաւոր :

10 Ի վեշտասաներորդի ամի թագաւորութեանն Ինովկետիանոսի կապալաշտ արքային՝
երանելին Երմոն հաչրապետն Երուսաղեմի առաքեաց ի բապոսմ՝ զուսուս եպիսկո-
պոսունս քարոզել չաչազգիս զբանն կենաց , եւ զարձուցանել զանհաւատս ի զխու-
թիւն ճշմարտութեան :

* A fol. 200
v° b.

9 Վկայութիւն . . . թագաւոր] Վկայութիւն սրբոց եպիսկոպոսին եւ վկային Վասիլտսի որ ի
հայ լեզու թարգմանի թագաւոր , որ ի Քերսն բաղաբին ձարտիրոտացաւ Ե .

d'eux se convertit à l'islamisme, on trancha la tête à quarante-deux saints. Le commandeur des croyants *Amir Al-mouminin* (*Amir Imoumni*) dit : « Celui-ci, comme il n'a pas conservé sa foi, ne conservera pas non plus la nôtre. » Et il ordonna de lui trancher la tête également, ainsi fut-il perdu dans les ténèbres extérieures.

En ce jour, découverte des restes de Grégoire, catholico des Albaniens, et vie de Varos et de Tatoul.

ԸԵ՛ En ce jour est l'authentique et vraie découverte du saint, précieux, vivifiant et bienheureux bois de la croix du Christ, notre Dieu; bien que com-
memorée à un autre endroit, sa découverte prend place ici.]

* B.
p. 108 b.

29 MÈHÈKI, 7 Mars.

Martyre de l'évêque Basileus¹ dont le nom se traduit roi.

La seizième année du règne de l'empereur idolâtre Dioclétien, le bien-
heureux Hermon, patriarche de Jérusalem, envoya des évêques dans beaucoup
* de provinces pour y prêcher aux barbares la parole de vie et convertir les
infidèles à la science de la vérité.

* A fol. 200
v° b.

Le sens de « musulman ». L'expression correspond donc à l'arabe بلاد الاسلام.

1. Le nom grec βασιλεύς s'est facilement transformé en *Vasilios* plus commun, surtout à cause de la forme du génitif βασιλέως, si voisine de βασιλόσ: mais l'explication du nom exige la restitution *Basileus*.

Ասարեայ գեղըրեմ ի Թուրքաստան, եւ գ'Ասիլիտս ի Քերսոն բաղար : Եւ երթեալ բարոյէր գաւետարանն Քրիստոսի, եւ բազում նեղութեանց եւ տանջանայ համբերեայ վասն անուանն Քրիստոսի : Եւ ելեալ ընտկէր ի բաղար մի լերինն որ կոչի Պարթևնին : Եւ այլ կ'ելև մեռանել որդոց լշխանի բաղարին, եւ չորժամ թաղեցին՝ զօրն գոցն եւ զվիշերն ի գերեզմանէն ոչ որոշէին ձեռքն, ալ անմխիթարել լաչին զբաւակն իւրեանց, եւ ի բազում արճութենէն ննջեցին ի վերայ տաղանին : Եւ տեսանէին յերազի զորդին իւրեանց որ ասէր. Անդէր բայր զես : Եթէ կամիք որ ես կենդանի լինիմ՝ անկերուք յոսս արգար ասն զոր չարաչար տանջեցէք, թերեւս արաչեցէ գ'Աստուածն իւր վասն իմ եւ զուր հաւատացէք բանից նորին, եւ կատարին խնդրուածք ձեր . բանից ստոյգ աստի եւ զխապի զի սատուածքն մեր զեւր են, եւ ամենեւին ձարդոյ օգնել ոչ կարեն :

Եւ գորթուցեալք զնայցին աս կախկոպոսն Վասիլիտս եւ սղաշէին զնա վասն որդւոյն իւրեանց : Ատէ՛ցնոսս երանելի կախկոպոսն. Եթէ հաւատացք ի Քրիստոս կարող է զոչ առնել : Եւ նորա ջանձն առին եւ խոստովանեցան հաւատով : Եւ չարուցեալ զնայ նորք ի գերեզմանն, եւ արարեալ զաղօթս մկրտութեանն ի վերայ ջրոյ՝ Եհեղ՝ ի վերայ մեռելոյն յանուն որդոյ Երբորդութեանն, աւժամայն կենդանացաւ, եւ ետուն վաւս Աստուծոյ, եւ մկրտեցան ամենեքեան սղապցոր եւ ընտանեօք :

* A fol. 201
r^o al.

2 համբերեայ] ի կռապաշտից *add.* B || 3 վասն անուանն Քրիստոսի *om.* B — լերինն] եւ անդ ձգեք *add.* B || 3-16 որ կոչի... եւ ընտանեօք] սղա եկեալ ի բաղարն բարոյեայ նոցա գ'Քրիստոս, եւ արար սրանչելիս, եւ հաւատացին բազումք եւ մկրտեցան B.

Il envoya Éphrem en Scythie ¹ et Basileus (*Vasilios*) à la ville de Kherson. Celui-ci, y étant allé, prêcha l'évangile du Christ et endura bien des peines et des souffrances pour le nom du Christ. Il alla habiter dans une grotte de la montagne appelée Parthénion. Le fils du gouverneur de la ville vint à mourir et lorsqu'on l'eut enterré ses parents ne quittèrent pas la tombe ce jour-là et la nuit (suivante), pleurant inconsolablement leur enfant, et, dans une extrême lassitude, ils s'endormirent sur la tombe. Ils virent en rêve leur fils qui disait : « Pourquoi me pleurez-vous ? Si vous voulez que je sois vivant, tombez aux pieds de l'homme juste que vous avez torturé cruellement, peut-être priera-t-il son Dieu pour moi, et si vous croyez à ses paroles, vos vœux seront exaucés. Car j'ai vu réellement et j'ai reconnu que nos dieux sont des démons et ne peuvent nullement venir en aide aux hommes. »

A leur réveil, ils se rendirent auprès de l'évêque Basileus et le prièrent au sujet de leur fils. Le bienheureux évêque leur dit : « Si vous croyez au Christ, il peut vous l'accorder. » Ils consentirent et confessèrent avec foi. (L'évêque) s'étant levé se rendit avec eux au tombeau, fit la prière du baptême sur de l'eau, la versa * sur le mort au nom de la sainte Trinité, et celui-ci ressuscita aussitôt. Ils rendirent grâces à Dieu et se firent tous baptiser avec leurs parents et leurs familles.

* A fol. 201
r^o al.

1. Le texte arménien porte : « Dans le Turkestan ».

Իսկ այլ կապառաշորն եւ բազարին Հրէայրն նախանձաւ լցեալք՝ ժողովեցան ի ծխախն, եւ բարկութեամբ զիմեցին ի վերայ սրբոյն Վասիլեասի, րնկեցին յերկիր, կապեցին պարան յոտս նորս եւ բարշեցին ընդ ձեջ բարբաբին, եւ փաշտիւ եւ բարածր հարկանէին. եւ աչնպիսի տանձանօր աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած՝ Մարտի

5 Է : Եւ զձարձինն ընկեցին արտաքոյ բազարին, եւ ի ցերեկն պաշէր զատրբ ձարձինն արծիւ, եւ ի զիշերի զայլ, ձինչեւ եկեալ բրիտաննէլոյն զայտ թաղեցին :

Եւ ձի ոմն յորոց էին ի Քերսոն ընդ սրբոյն Վասիլեասի, նաեւայ յաչնկոյս չերենիւ- պոնտոս, եւ եպիտ այլ երեք եպիսկոպոստանս սր երթեալ էին չերուսապեձայ բարպել զաւետարանն Քրիստոսի, զԵւզինիոս, զԷպիթոզորոս եւ զԵրզրիոս, եւ պատմեաց նոցա

10 զձարտիւրոսութեամբ ձաշն սրբոյն Վասիլեասի, եւ զոհոթութեամբ փառս ետան Աստու- ձոյ : Եւ ձոեալ ի նաւ գնացին ի Քերսոն, եւ բարպէին հրատարակաւ զանուն Տեասն Յիսուսի : Եւ զնոսս կարան բազարացի կապառաշորն, կապեցին եւ սուզին ձապիկեցին հաստ ձաշակօր ձինչեւ զհոգիս իւրեանց աւանդեցին առ Աստուած : Եւ բարշեցին զձարձինն նոցա արտաքոյ բազարին, եւ քրիտաննեայք թաղեցին զնոսս ի ձաձաւկ.

15 եւ են ձեղ բարեխոս առ Քրիստոս :

* A fol. 201
r. b.

3 բարածբ] բարիւ B || 4 Թ արտի է] եւ Անչեկի Եթ add. B || 5-6 ի ցերեկն... ձինչեւ om. B || 1 եւ են ձեղ բարեխոս առ Քրիստոս] ի փառս Քրիստոսի B.

Mais les autres idolâtres et les Juifs de la ville, remplis de jalousie, s'assemblèrent et assaillirent avec colère saint Basileus, le jetèrent à terre, lui attachèrent une corde aux pieds, le traînèrent à travers la ville et le frappèrent avec des bâtons et des pierres. C'est dans de telles tortures qu'il rendit son âme à Dieu, le 7 mars. On jeta son corps hors de la ville, mais un aigle garda le saint corps de jour, et un loup la nuit, jusqu'à ce que les chrétiens fussent venus pour l'inhumér secrètement.

Un de ceux qui étaient à Kherson avec saint Basileus s'embarqua pour le rivage opposé à Hélienopont (*Eleniopontos*), et y retrouva trois autres évêques qui étaient venus de Jérusalem pour y prêcher l'évangile du Christ : Eugène, Agathodoros et Elpidius (*Elpios*) : il leur raconta la mort en martyr de saint Basileus ; ils rendirent grâces à Dieu. Ils s'embarquèrent sur un navire et allèrent à Kherson, où ils prêchèrent publiquement le nom du Seigneur Jésus. Les habitants idolâtres de la ville les saisirent également, les attachèrent, et les frappèrent brutalement avec de gros bâtons jusqu'à ce qu'ils eurent rendu leur âme à Dieu. On traîna leurs corps hors de la ville et les chrétiens les inhumèrent en secret. Ils sont nos intercesseurs auprès du Christ.

* A fol. 201
r. b.

Մեհեկի 1, եւ Մարտի Բ : Վարբ սրբուհւոյն եփրոսինեայ :

Յաւուրս Փորբ Թէոդոսի բարեպաշտ արքային էր այլ ծի մեծատուն որոյ անուն էր Պափնոտիոս, ի բարեպաշտ Աղեկասնդրիայ . եւ ունէր դուստր ծի ամաց երկոտասանից որոյ անուն էր Եփրոսինէ, որ թարգմանի ուրախութիւն : Եւ ուսուցեալ էր նմա գիր, եւ կրթեալ էր նա յերկիւղ Տեառն պարկեշտութեամբ, եւ ի պահս եւ չաղթս . եւ 5
կղեւ եփրոսինէ բարի բնութեամբ եւ գեղեցիկ տեսեամբ :

Եւ ծի ոմն աղնուական եւ մեծատուն իշխան խնդրեաց զնա հարսն չորդին իւր . եւ հաւանեցաւ Պափնոտիոս, եւ առնէին զհաստատութիւն խնամութեանն : Եւ Եփրոսինէ ունելով զերկիւղ Աստուծոյ ի սրտի իւրում՝ ոչ կամէր շաղախիլ ի չանցաւոր ցանկութիւնս, այլ փափարէր պահել զիւսուցիւնն իւր մաքուր եւ հարսնանալ 10
Քրիստոսի :

Եւ ի միում աւուր կոչեցին զՊափնոտիոս ի վանս վասն ուխտի տօնի վանացն . եւ երթեալ անց արար աւուրս երիս ուրախանալով ընդ կրօնաւորսն : Իսկ Եփրոսինէ դադտ գերծեաց զգրուի իւր եւ զրեցաւ հանդերձ առնն, եւ սու ընդ ինքեան հինգ հարիւր դահեկան, եւ չորժամ զիտաց վասն հօրն իւրոյ եթէ գնաց ի վանացն՝ եմուտ ի նաւ եւ 15
զնաց ընդ այլ ճանապարհ ի վանսն : Քանզի ասէր ի մտի իւրում. Եթէ երթայց ի

1 Եփրոսինեայ] կուսին *add.* B || 2 մեծատուն] եւ երկիւղած յԱստուծոյ *add.* B || 9 ունելով... սրտի իւրում *om.* B.

30 MÉHÉKI, 8 Mars.

Vie de sainte Euphrosyne.

Aux jours du pieux empereur Théodose le Jeune, il y avait un homme riche dont le nom était Paphnuce, de la ville d'Alexandrie; il avait une fille de douze ans nommée Euphrosyne, nom qui se traduit « joie ». Il lui avait enseigné les lettres et l'avait élevée pudiquement dans la crainte du Seigneur, dans les jeûnes et dans les prières. Euphrosyne devint d'une bonne nature et belle de figure.

Un prince noble et riche la demanda en mariage pour son fils. Paphnuce consentit et on confirma (mutuellement) cette alliance. Mais Euphrosyne, qui avait la crainte de Dieu dans son cœur, ne voulait se souiller dans des passions passagères; elle désirait au contraire conserver sa virginité sans tache et devenir la fiancée du Christ.

Un jour, Paphnuce fut invité au monastère pour la fête du monastère: il s'y rendit et y demeura trois jours, prenant part à la joie des religieux. Euphrosyne se fit raser la tête secrètement, se revêtit d'habits d'homme, prit avec elle cinq cents écus, et, lorsqu'elle apprit que son père revenait du couvent, elle s'embarqua sur un bateau et se rendit au même couvent par un

կանանց վանան՝ գտանէ զիս հայրն * իմ եւ բռնութեամբ հանէ վասն խօսեցեալ * A fol. 201
 փեսային : V^o a.

Գնաց ի վանսն եւ ետ ողջոյն հօր վանացն եւ ասէ . Ես ներքինի եմ ի ասնէ թագաւորին Թէոդոսի եւ ցանկացայ կրօնաւորական վարույց, եւ ի բարքին մերոց
 5 կրօնաւորք խաղաղութեամբ ի վանս որպէս աստ ոչ գտանին . եւ լուաց վասն աստուածա-
 ճահաճոց վարուց սրբութեանն ձերոց, եւ եկի առ ձեզ զի կեցուցից զողի իմ . սնինմ ինչս բարուս եւ եթէ օգտեցայց ինչ հոգևով տաց զայն վանացս : Եւ հանեալ զհինգ հարիւր զահեկանն ետ ցհայրն :

Ասէ հայր վանացն . Բարի եկիր որդեակ, եթէ հաճոց է քեզ վանքս՝ կեցջիւր ընդ
 10 մեզ : Եհարց եւ գտնուին : Եւ նա ասէ . Սմարագոս, որ թարգմանի զմբուխա : Ասէ հայրն . Վասն զի զեռ ծանուկ ես չէ պարտ միայն կեալ քեզ, այլ վերակացու քեզ տաց որ ուսուցանէ քեզ զկարգ եւ զվիր կրօնաւորական ժողկալութեան : Ասէ Սմարագոս . Որպէս հաճոց է քեզ աչնպէս արասջիւր, զի ես պատասա եմ կատարել զհրոմայեալսն ի քէն :

15 Եւ կրչեաց հայրն կրօնաւոր մի Ագաբիոս անուն, այլ ձգնաւոր եւ աստուածաճահաճոց, եւ ասէ . Առ գտէր Սմարագոս քեզ աշակերտ եւ սրղի, եւ աչնպէս արացեա զա իբրեւ զքեզ : Եւ յետ եօթն աւուր արար զնա կրօնաւոր : Իսկ այլ կրօնաւորքն տեսա-

8 ցհայրն] ի հայրն B || 10 որ թարգմանի] որ է ի հայ լեզու B.

autre chemin. Car elle se disait : « Si je vais à un couvent de femmes, * mon * A fol. 201
 père me trouvera et me fera sortir de force pour mon fiancé. » V^o a.

Elle se rendit donc au couvent, salua le prieur du couvent et dit : « Je suis eunuque du palais impérial de Théodose; j'aspire à la vie religieuse, et dans notre ville il ne se trouve point de religieux vivant en paix comme ici; j'ai appris la sainteté de votre vie agréable à Dieu et je suis venu à vous pour sauver mon âme; je possède beaucoup de biens et si j'obtiens quelque avantage pour mon âme, je les laisserai à ce couvent. » Elle sortit les cinq cents écus et les remit au prieur.

Le prieur du couvent lui répondit : « Sois le bienvenu, mon enfant, et si ce couvent te plaît, tu vivras avec nous. » Il lui demanda son nom. Elle répondit : « Smaragde » (*Smaragdos*), qui se traduit émeraude. Le prieur dit : « Comme tu es trop jeune, il ne te convient pas de vivre seul; je te donnerai un directeur qui t'enseignera l'ordre et les écrits de la vertu religieuse. » Smaragde lui répondit : « Tu feras comme il te plaira, car je suis prêt à accomplir ce que tu m'ordonneras. »

Le prieur appela un moine du nom d'Agapius, ascète agréable à Dieu, et lui dit : « Prends Smaragde pour ton élève et fils, et rends-le semblable à toi. » Sept jours après, il le fit religieux. Mais les autres moines, vu la beauté

նէին զգեղեկութիւն երեսացն Սմարագոսի, տրտնջէին զհօրէն եթէ չէր պարտ
 աչակիս սեպեամբ ծանուկ արկանել ի վանս վասն սատանայական * հնարիցն :

* A fol. 201
 v. b.

Եւ զիտացեալ հօրն կոչեաց զԱզատլոս եւ պատուիրեաց նմա չարգելական եւ ի
 նսնմ լոյլի վռկել զՍմարագոս, եւ անդ ձիացն տալ ազօթել եւ ճաշակել, եւ ոչ չեկե-
 գեցին եւ ոչ ի սեղանն երանել : Եւ յոյժ ուրախ եղև Սմարագոս : Եւ արարին աջնպէս. 5
 արգելին զնա ի ծիին խրճիթ, եւ աջնալի ձգնութիւն ստացաւ Սմարագոս պահօքն եւ
 ազօթիւք, եւ տքնութեամբ՝ որ վարձանայր Ազատլոս եւ պատմէր հօրն եւ եղբարցն, եւ
 որպէս զհրեշտակ ընդունէին զնա :

Իսկ Պապնտալոս հաչրն իւր զնայ ի տուն, եւ մտեալ ի սենեակ զԵփրոսինէ ոչ
 եղև, եւ սկսան աչագունել երեսք իւր. հարցանէր ընդ ծառայան եւ ընդ աղանայան 10
 եթէ ո՞ր լոյլ կամ զինչ եղև : Եւ նորա ասն եթէ. երէկ ի տան էր, բայց այսօր զնա
 ոչ տեսար : Եւ նա կարծեաց եթէ ի տան ուր խօսեցեալն էր՝ եկեալ տարան զնա : Եւ
 չկեաց փութագէտ ծառայ սա ի տեղեկանալ : Եւ նոցա լուեալ՝ եկին չնթացս ի
 տունն Պապնտալոսի, եւ ի ստրակուսի լեալ՝ սուտեցին ծովով եւ զամաքաւ երկարօրք 15
 ի զրացիս ի բազարս եւ ի գուտոս, ի շէնս եւ ի կղզիս, ի վանորայս շանապատուօրս .
 եւ չարժամ ոչ գտին եւ անցին բազում աւուրք՝ չուսահատեցան :

du visage de Smaragde, protestèrent contre le prieur, (disant) qu'il n'aurait
 pas fallu admettre au couvent un enfant de tel aspect à cause des * machi-
 nations des démons.

* A fol. 201
 v. b.

Le prieur, l'ayant appris, appela Agapius et lui recommanda d'enfermer
 Smaragde dans une cellule cloîtrée et obscure, de l'y faire prier et manger
 seul, et de ne pas le laisser aller ni à l'église ni au réfectoire. Smaragde en
 eut une grande joie. On fit ainsi, on l'enferma dans une cellule obscure. Sma-
 ragde obtint tant d'ascétisme par les jeûnes, les prières et les veilles qu'Agapius
 en fut émerveillé et le raconta au prieur et aux frères, qui l'accueillirent
 comme un ange.

Cependant Paphnuce, son père, rentré chez lui, alla à la chambre
 d'Euphrosyne et ne la trouva point. Son visage pâlit; il demanda aux domes-
 tiques et aux servantes où elle était et ce qui lui était arrivé. Ils répondirent :
 « Elle était à la maison hier, mais aujourd'hui nous ne l'avons pas vue. »
 (Paphnuce) crut qu'on était venu la chercher pour la conduire à la maison où
 elle était fiancée. Il y dépêcha des domestiques pour s'informer. A cette
 nouvelle les gens de la maison accoururent chez Paphnuce, et pris d'inquié-
 tude, ils envoyèrent des gens par mer et par terre, montés sur des chevaux,
 chez les voisins, dans la ville et les provinces, dans les bourgs et les îles et
 dans les couvents chez les anachorètes, et ne l'ayant pas découverte après
 plusieurs jours, ils furent au désespoir.

Փետտեայ Պափնտախոս զծօրուսն եւ զհերս զխոյն եւ անկաւ ի վերայ ձօխոյ, եւ բազմեք * զերեսն : Ողբայք մեծաւ հաւաքմամբ զբուսարն իւր եւ ասէր . Վնչ ինձ քաղցր զաւակ իմ, վնչ ինձ լոյս աչոյ իմոց, վնչ ինձ ցուպ ձերութեան իմոյ, վնչ ինձ զի ոչ գտանեմ ուրախութիւն տրտմութեանս : Ով զգանձն իմ կոյսպտեայ, ով զմեծութիւն իմ յափշտակեայ, ով զմարդարիտն իմ ցրուեայ, ով զճրպոյն իմ շիջոյց, ով զփառստանն իմոյ գողացաւ, ով զվաչելչութիւն անձին իմոյ ջնջեայ . որ զալլ զգասն իմ զիշատեայ, որ անգիլ թագոց զարեգակնանման անտութիւնն, ով զերեայ զթաղաւորական գեղեցկութիւնն, ով սարան զտրտմութեան իմոյ լուծիչն : Կա էր նեկարտութեան իմոյ անգորրիչ, կա էր ձանրութեանս իմոյ թեթեւացողիչ : Հոյլ երկրի մի ձածկեր զարիւն մարմնոյ իմոյ, մինչեւ գիտացից թէ զինչ եղև զաւակն իմ երկրսինն :

Եւ չեա բազում աւուրց եմուտ ի նաւ եւ զնայ ի վանսն չօրում էր եփրտինն, եւ անկաւ չոտս հօր վանացն սրտմեայ նմա զչանկարծակի կորուստ գտերն իւրոյ : Եւ յոյժ տրտմեցաւ նա եւ հրամայեայ երբարցն պահօք եւ աղօթիք զեօթն որ ուխտ կատարել եւ տքնութեամբ զՄատուած աղաչել զի յաչանեցէ կոյս զգաւակն նորս : Եւ անենեւին ոչ երեւեցոյց Մատուած ումեք՝ վասն զի աղօթիք Սմարագրոսի ձածկէր

1 Պափնտախոս] ձեռքն *add.* B | 2 վնչ ինձ քաղցր զաւակ իմ *om.* B || 3 ով... շիջոյց] ով զլոյսն իմ կորոյս *add.* B || 6 գողացաւ] կոյսպտեայ B | 6 զիշատեայ] յափշտակեայ B || 7 որ... անտութիւնն] որ խորք ձածկեցին զարքունիական նաւահանգիստն *add.* B || 8 լուծիչն] կա էր իմոյ աչացս լոյս *add.* B || 11 եմուտ] մտեալ B.

Paphnuce s'arracha la barbe et les cheveux de la tête, s'assit sur de la cendre et se frappa * le visage. Il gémit avec de gros sanglots sur sa fille et dit : « Malheur à moi, mon doux enfant; malheur à moi, lumière de mes yeux; malheur à moi, bâton de ma vieillesse; malheur à moi, qui ne trouve point de consolation à ma tristesse. Qui m'a volé mon trésor, qui m'a dérobé ma richesse, qui a jeté ma perle, qui a éteint mon flambeau, qui a dérobé la gloire de ma maison, qui a détruit la splendeur de ma personne, quel loup a dévoré mon agneau, quel endroit retient caché le visage resplendissant comme le soleil, qui a fait prisonnier la beauté royale, qui a tué celle qui faisait disparaître ma tristesse? C'était elle qui apportait le calme à mes emportements, c'était elle qui allégeait mes fardeaux. Sol de la terre, ne recouvre pas le sang de mon corps, jusqu'à ce que je sache ce qu'est devenue mon enfant Euphrosyne. »

Longtemps après il s'embarqua dans un bateau et se rendit au couvent où se trouvait Euphrosyne, et se jeta aux pieds du prieur en lui racontant la perte subite de sa fille. Celui-ci en fut très affligé et recommanda aux frères de faire des vœux pendant sept jours avec des jeûnes, des prières et des veilles en priant Dieu de leur faire découvrir sa fille. Mais Dieu ne la fit voir à per-

* A fol. 202
r^o b. գաղօթի կրօնաստրացն, զի աղաչէր զԱստուած որպէս զի ի կենդանութեան * իւրում
մի ումեր երեւեայլ :

Եւ լետ եօթն աւուր ստէ հայր վանացն. Պիտաստիւր տէր Պափնուտիոս որ եթէ ի
չարիս տուեալ էր գանձն իւր՝ Աստուած չպտներ մեզ, այլ նա ըստ հաճոյցին
Աստուծոյ գնաց, եւ զու գոհացիր զԱստուծոյ : Եւ սակաւիկ մի մխիթարեցաւ ի բազում
սրտն, զնաց ի տուն իւր եւ գոհանալով վաստարէր զԱստուած, եւ բաշխէր զինչս
իւր կարօտեաց : Եւ յամենայն տարի երկիցս եւ երկցս երթալ Պափնուտիոս ի վանն
եւ խօսէր ընդ Սմարագրոսի բանս հոգեկանս եւ մխիթարէր յանձն իւր : Եւ ստէ
յհապրն. Յոյժ օղտիմ ի բանից արգելական կրօնաստրին, եւ մեծապէս մխիթարի անձն
իմ : Եւ գասնայր ի տուն իւր :

Եւ արօր Սմարագրոս ի վանն մեծ եւ աւարինի ճգնութեամբ ամս երեսուն եւ
ուրթ չարգելական խցին. եւ վրտաց զվախճանն իւր մերձեալ : Եւ եղեւ զնալ ի վանն
Պափնուտիոսի. եւ երթեալ առ Սմարագրոս խօսէր եւ լսէր ի նմանէ բան մխիթարու-
թեան եւ փրկութեան. եւ ստէ Պափնուտիոս. Յոյժ սրտում եմ, սուրբ հայր, վասն
գատերն իմոյ նիւրաբնեաց որ ոչ զիտացի թէ զինչ եղեւ : Ասէ Սմարագրոս. Համբերեա՛ն
ի վանս զերիս աւուրս եւ Աստուած ճանուցանէ բեզ եթէ որպէս կամեցաւ ստեղ ի
գուակն բո : Եւ չորժամ ճանրացաւ կոչեաց զհայրն իւր միայն սասանձինն եւ ստէ.

7 երկցս] անգամ *add.* B 9 յհապրն] վանաց *add.* B

sonne, parce que les prières de Smaragde couvraient les prières des religieux ;
car elle priaît Dieu de ne la révéler à personne * de son vivant.

* A fol. 202
r^o b.

Sept jours après, le prieur lui dit : « Sache, seigneur Paphnuce, que si elle
s'était donnée à de mauvaises actions, Dieu nous l'aurait dévoilé, mais elle est
partie selon la volonté de Dieu et toi tu devrais rendre grâces à Dieu. » Sa
grande tristesse trouva un peu de consolation, il rentra chez lui, rendit grâces
en glorifiant Dieu et distribua ses biens aux nécessiteux. Tous les ans
Paphnuce se rendait deux ou trois fois au couvent, avait des entretiens spiri-
tuels avec Smaragde et s'en consolait. Un jour il dit au prieur : « Je profite
beaucoup des entretiens du moine cloîtré et je m'en sens grandement
consolé. » Et il retournait chez lui.

Smaragde vécut au couvent d'un grand et vertueux ascétisme pendant
trente-huit ans cloîtrée dans sa cellule, et elle reconnut que sa fin approchait.
Or, il arriva que Paphnuce s'étant rendu auprès de Smaragde pour lui parler
et entendre de lui des paroles de consolation et de salut, Paphnuce lui dit :
« Je suis bien triste, père saint, au sujet de ma fille Euphrosyne, de n'avoir
pas su ce qui lui est arrivé. » Smaragde lui répondit : « Attends trois jours au
couvent et Dieu te fera savoir ce qu'il a voulu faire de ton enfant. » Lorsque
(sa maladie) s'aggrava, elle fit appeler son père seul et lui dit : « Puisque Dieu

Քանից արար չիս Աստուած որպէս կամեցաւ, եւ կատարեաց զգանկաթիւնս իմ, աչնձ
 կամիմ զբեզլ ծխիթարեզ * վասն գուակին քո որ ոչ արամեցիս : Եւ եմ Եփրատինն * A fol. 202
 զուտարն քո, տես՝ եւ հաւատար ծխիթարեաց : Եւ վասն զի չանձին կապչ հօր վանացս
 տալ ի չնչեց իմոյ՝ զու զբամինն զոր խոտապար տալ վեապին վասն իմ, տար ի
 5 վանքս : Եւ զու քո ինքնին ձեռօր զմարեկնաւս իմով թաղեան զիս չորձամ արատեցես
 զմարմինս իմ : Եւ զաչս ասացեալ՝ աւանդեաց զհօպին իւր սա Աստուած Մարտի Բ :

Եւ չորձամ լուա Պարփնոտիոս չահագին հիւսցմանէն լուձաւ եւ անկաւ չերկիր
 որպէս մեռեալ : Եւ ընթացաւ Ագապիոս ցանեաց ջուր չերեան, չարօց եւ հարդանէր
 եթէ. Զինչ եղեւ բեզլ : Ասէ. Թոյլ տուք ինձ աստ մեռանել, զի անտի աչսօր զարմա-
 10 նայն սքանչելիս : Եւ բակեցին գաթաաակս արգելական խցին, եմտա Պափնոտիոս եւ
 անկաւ ի վերայ լանջայն, եւ արտատուօրն լուաց զերեսս կրանելոյն :

Գնաց Ագապիոս եւ արտմեաց հօր վանայն եւ կղբարցն, եւ ամեներեան անց
 ժողովեցան : Եւ հանեալ զմարմինն եղին աւաջի զբան եկեղեցոյն, եւ սղրաչք Պափ-
 նոտիոս լարագին արտատուօր. Վնչ ինձ զուտար իմ Եփրատինէ, ընկէր ոչ նախ անէր
 15 ինձ զխորհուրդ քո, որ եւ ես ընկ բեզլ մեռանէի. եւ եթէ սրպէս կոխեցիր զգապանի
 խալթոցս սատանայի, եւ անցեր ընկ պետութիւնս եւ ընկ լռչխանութիւնս. եւ մտեր
 չանանց կեանան * եւ չանատուեր լոյսն, եւ չանարտուձ ուրախութիւնան :

5 Թաղեան... զմարմինս իմ՝ պատեան զմարմին իմ եւ թաղեան, եւ աղթեան վասն ստուտեալ
 հօգուս իմոյ B || 6 Մարտի Բ] եւ Մեհէկի Կ, *add.* B.

* A fol. 202
vº a.

* A fol. 202
vº b.

a fait de moi ce qu'il a voulu, et qu'il a exaucé mon désir, je veux te consoler
 * au sujet de ton enfant pour que tu ne sois plus triste. Je suis Euphrosyne, ta
 fille, regarde et console-toi avec foi. Et comme je me suis engagée envers
 le prier du couvent de lui remettre une part de mes biens, tu donneras au
 couvent la part que tu avais promis de donner à mon fiancé. Tu m'enterreras
 de tes propres mains avec cette bure, lorsque tu auras enseveli mon corps. »
 Et ce disant, elle rendit son âme à Dieu, le 8 mars.

* A fol. 202
vº a.

Paphnuce, en entendant cela, eut une défaillance causée par la terrible
 stupeur et tomba à terre comme mort. Agapius accourut, lui jeta de l'eau à la
 figure, le redressa et lui demanda : « Que vous est-il arrivé ? » Il répondit :
 « Laissez-moi mourir ici, car j'ai vu aujourd'hui un miracle surprenant. » On
 démolit les cloisons de la cellule cloîtrée, Paphnuce y pénétra, se jeta sur
 la poitrine de la bienheureuse et de ses larmes lui lava la figure.

Agapius alla rendre compte au prier et aux frères et tous se rassemblè-
 rent là. On sortit le corps et on le déposa devant la porte de l'église. Paphnuce
 gémissait avec des larmes et des sanglots : « Malheur à moi, ma fille Euphro-
 syne ! pourquoi ne m'as-tu pas prévenu de ton dessein, pour que je meure avec
 toi ? Comment as-tu foulé aux pieds l'aiguillon secret du démon, as-tu sur-
 passé les puissances et les dominations et es-tu entrée dans la vie qui ne passe
 pas, * dans la lumière sans ombre et dans la joie sans mélange de tristesse ? »

* A fol. 202
vº b.

Նոյնպէս եւ հայր վանացն եւ կրօնաւորքն ողբալով աղաղակէին. 'Ով հարսն Քրիստոսի ձի մտանոր զլնկերակիցքս քո, այլ ալօթիւք քո տացի ձեզ զգաստութիւն եւ զորսթիւն կեալ ըստ հոմոյից Աստուծոյ եւ հասանել ձապին սրբոցն :

Եւ ժողովեցան անդ բազմութիւն կրօնաւորաց յայլ եւ այլ վանօրէից, եւ զարմանային ընդ ժողովալութիւնն Եփրատինեայ եւ փառաւորէին զԱստուած :

Եւ ձի ոմն կրօնաւոր միականի եղևալ զերեսն ի վերայ երեսացն արտասուօք հոմբուրէր զաչսն, եւ առժամացն բացաւ խաւարեալ ակն : Եւ այսու առաւելապէս փառաւորեաց Աստուած չերկրի զազախինն իւր :

Եւ ըստ արժանեացն սալմոսիք եւ սրհնութեամբ ելլիւ հայքն իւր զնշխարս նորա ձայնելնաւն ի տապանի :

Յայժմ աւուր երանելին Թէոփիլարտոս, որ թարգմանի աստուածապահ, Նիկոմիդացոց արբելիակապտան, հանգևաւ չարսորս. զոր ընկէց յաթուոյն Լէսն հերձուածող արբոյն, վասն զի սրատուէր զոր նա անարգէր՝ զտէրունական * եւ զորբոց պատկերս :

* A 63. 203
1. a.
* B
p. 112 a.

[B * Եւ չայժմ աւուր պարսն Կոստանդին որդի Լեւոն թագաւորի բարի վարուք փոխեցաւ ի Քրիստոս, եւ կայ ի Կոստանդինուօլիս :]

A զարմանային] զարձանալով B || 6-8 Եւ ձի ոմն . . . զազախինն իւր om. B || 10 տապանի] Մեհեկի I, եւ Մարտի Ը : Եւ ինքն Պափնուարիոս կրօնաւորեալ ի խցի սուրբ գտերն իւրոց ճգնապական վարուք փոխեցաւ առ Աստուած add. B || 11 թարգմանի] է ի հայ լեզու B.

De même le prieur du convent et les religieux criaient en gémissant : « O fiancée du Christ, n'oublie pas tes compagnons, pour que par tes prières nous soient données l'animation et la force de vivre selon la volonté de Dieu pour arriver à l'héritage des saints. »

Une multitude de religieux de divers convents se rassemblèrent, admirant la persévérance d'Euphrosyne et glorifiant Dieu.

Un religieux borgne posa son visage sur le visage (d'Euphrosyne) et baisa, avec larmes, ses yeux; aussitôt son œil obscur se guérit. C'est ainsi que Dieu glorifia grandement sa servante sur la terre.

Son père inhumait, comme il convenait, avec psalmodies et bénédictions, ses restes enveloppés dans la bure, dans le tombeau.

En ce jour le bienheureux Théophylacte, nom qui se traduit « gardé par Dieu », archevêque de Nicomédie, mourut en exil. Léon, l'empereur schismatique, l'avait déposé de son siège, parce qu'il vénérât les images du Seigneur * et des saints que lui-même méprisait.

* A 63. 203
1. a.
* B
p. 112 a.

[B * En ce jour le baron Constantin, fils du roi Léon, trépassa après une bonne vie dans le Christ; (son corps) est à Constantinople.]

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

VIII

MOIS DE AREG

A = Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds arménien,
N° 180, fol. 203 à fol. 225 verso.

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յալմաուրք ըստ կարգի ընտրելագոյն օրինակի Յալմաուրաց
Տէր Բարաեղի : Կոստանդնուպօլիս, 1834 :*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

* Արեգի ամսոյ Ա եւ Մարտի Թ : Տօն է սրբոց Քառասնիցն, որք ի Սեբաստիա վկայութեամբ նահատակեալ կատարեցան :

* A fol. 203
r° a.

Սուրբ եւ փառաւորեալ քառասուն վկայիցն անուանքն են այսորիկ. Գոմեթիանոս, Կիւրցոս, Աւագէս, Եւտիբիոս, Իւսիբիլոս, Եւնոչիկոս, Եղիանոս, Փլաւիոս, Մճարաց-
5 զոս, Քսանթիոս, Սիսինիոս, Գեւոնցիոս, Մելիտան, Սեւերիանոս, Փիլոքոնձոն, Անկէաս, Իրակոս, Եքտիկիոս, Կիւրիան, Այւտիոս, Այւկաւանցոս, Ակուկիոս, Վայկ-
ըիանոս, Նիկողայոս, Եւտիւբիոս, Յովհաննէս, Բիրիանոս, Քուզիան, Լուսիմարոս, Գալիոս, Ազգիոս, Իլիոզէս, Գոմիէս, Աթանասիոս, Պախկոս, Կանկրատոս, Սակերցոն,
Գորգոնիոս, Թէոպոլոս, Թէոփիլոս :
10 Սոքա էին ի Կապարովկայոց երկրէն, ի մի գունդս զսակալք էին, զօրականը Լիկիանոսի սրբաչին :

1 Տօն . . . [կատարեցան] վկայութիւն սրբոց քառասնիցն որք ի Սեբաստիա կատարեցան ի լիճն B || 4 Եղիանոս] վաղեմականոս B — Փլաւիոս] Փեղաւիոս B || 6 Երափկիոս om. B — Այւտիոս] որ է արծիւ add. B — Վաղերիանոս om. B || 7 Եւտիբիոս] Եկզիկիոս B || 8 Ազգիոս] Կզգզիոս, B || 9 Գորգոնիոս] որ է ճարտար add. B 11 Լիկիանոսի] աեօրէն add. B.

* 1re DU MOIS DE ABEG C'EST 9 Mars.

* A fol. 203
r° a.

Fête des quarante saints qui périrent en combattant par le martyre à Sébaste.

Les noms de ces quarante saints et glorieux martyrs sont les suivants : Domitien (*Domitianos*), Cyrille, Valens (*Ouralès*), Euty chius, Hésychius, Eunoïchus, Élien (*Elianos*), Flavius, Smaragde, Xanthe, Sisinnius, Léonce, Méliton, Sévérien, Philoctémon, Aggée (*Ankéas*), Héraclenios (*Iraklos*), Ekdichius, Cyrion, Aétius, Alexandre, Acace, Valérien, Nicolas, Claude¹, Jean, Bibianus, Khoudion, Lysimaque (*Lousimakhos*), Gaïus, Aglius, Hiodès, Domnès, Athanase, Priscus, Camlide, Sacerdon, Gorgonius, Théodule, Théophile.

Ils étaient du pays de Cappadoce, enrôlés dans la même cohorte, soldats de l'empereur Licinius.

1. Restitution d'après *Syn. sel.*; la répétition d'Euty chius par le traducteur arménien semble dépourvue de fondement.

Իսկ գատաւորն Ագրիկոսոսն ստորաւ զնոսս ի քաղաքն Սեբաստիոց, եւ յոչժ
բանագատւեր զնոսս գոհել կոոցն, եւ ամենեւին ոչ կարոց ձեկնել զնոսս ի Քրիս-
տոսի հաստացն : Արկ զնոսս ի բանդ, եւ չարօթիկն նոցա երեւեցաւ Փրկիչն եւ քաջա-
լերեաց զնոսս :

Եւ չեա ուիժ սուր հասաւ գուքսն ի Կեսարիոց, եւ նոտան ի ծխտօին չատենի, եւ 5
* A fol. 203
1° b. տարան զնոսս առաջի, եւ հարցանէին վասն ՚հաւատոցն Քրիստոսի եթէ ուրանան
եւ գոհեն կոոցն : Եւ սուրբն սրպէս ի ծիսց բերանոց ջանդիմանեցին աստուածալին
բանիւք զանաստուած ձորբութիւն կուսպաշտիցն :

Եւ հրամայեցին քարածրք զբերանս նոցա խորտակել, եւ գորականքն սկսան զծի-
մնանս բարկոծել : Եւ առեալ վէժ ձի պիլզ գուքսն ձգեաց ի վերայ սրբոցն եւ հար
զգատաւորն եւ խորտակեաց զերեսն : Արկին զնոսս ի բանդ, եւ չարօթիկն նոցա երեւե-
ցաւ գործեալ Փրկիչն եւ ասէ. Որ հաւատաց չիս թէպէտ եւ մեռանի՝ կեցցէ. քաջա-
լերեցարուք եւ ձի երկնչիք ի շարձարանոց նոցա զի առ ժամանակ ձի են, համբերեցէք
սակալիկ ձի եւ չերկնից պակս ընկալջիք :

3 եւ չարօթիկն... զնոսս] եւ ապօթիկն անգագար. եւ սեռանէին ի սեռեան զՓրկիչն որ
քաջալերէր զնոսս, սրով գորացան յոչժ B || 5 ի Կեսարիոց] ի Կեսարիա B || 9 խորտակել] չարկանել B — գորականքն] շիտթեալ եւ շիտարեալ add. B || 10 սրբոցն] եւ վրիպեալ
ի խոճապանոց add. B || 11 սրկին] յուզարկեցին B — եւ չարօթիկն... եւ ասէ] սր
գործեալ ակտին զՓրկիչն յանորջս սրպէս չարթնութեան որ ասէր B.

Le juge Agricola les conduisit à la ville de Sébaste et les pressa fortement d'immoler aux idoles, mais il ne put nullement les séparer de la foi au Christ. Il les fit jeter en prison, et pendant qu'ils priaient, le Sauveur leur apparut et les encouragea.

Huit jours après, le duc étant arrivé de Césarée, ils siégèrent ensemble au tribunal (le juge et lui); ils firent comparaître les (martyrs), et les interrogèrent au sujet de * la foi au Christ s'ils la reniaient et immolaient aux idoles. Les saints, comme d'une seule bouche, réprouvèrent, par des paroles divines, l'erreur athée des idolâtres.

Ils ordonnèrent de leur briser la bouche à coups de pierres, mais les soldats se mirent à se lapider les uns les autres. Ayant saisi une pierre, l'exécration due la jeta contre les saints, mais il atteignit le juge et lui cassa la figure. On les jeta en prison: or pendant qu'ils priaient, le Sauveur leur apparut de nouveau et leur dit : « Celui qui croit en moi, même s'il meurt, sera vivant ¹. Prenez courage et ne craignez point les tortures qui ne sont que pour un moment: patientez un peu et vous recevrez des couronnes du ciel. »

1. Jean, XI, 25.

Եւ ընդ առաւօտն կայուցին գնտա ստաջըլ բռնաւորին, եւ ասէն. Չար ինչ ասնե-
լոց էք՝ արարէք, զի մեք զՔրիստոս ոչ տրանամք : Յաջնամ կայուցին չամօր
զպարանոց եւ զձեռս նոցա, եւ տարան գամենեսեան ի լիճն, եւ ընկեցին մերկս ի մէջ
ջրոցն չաւուրս ձմերաչնոց : Եւ ստուցեալ չոյժ լճին սրատուցան մարմինը նոցա ի
5 խիստ ստուցմանէն, եւ հեղոյք արխոնն ի վերայ տալց ի բեանց չտաջին պահա
զիշերոյն, եւ սուրբքն չալթից ոչ դարարէին :

Մի ոմն ի նոցանէ ոչ կարաց ժուժել չուժկին ստուցմանէն, երեալ ի լճէն եմա
ի բարանիսն զոր պատրաստեցին նոցա անօրէնքն, եւ աւժամայն ի ջերմութենէ, բարա-
նեացն լուծեալ հալեցաւ :

10 * Եւ չերրորդ ժամու զիշերոյ ճաղեաց ի վերայ նոցա արեւ սրպէս չամարայնոյ ի * A fol. 203
V^o a.
ջերմութենէ հալեցան ստուցեալ ջուրքն : Եւ մի ոմն ի գորակնացն սրբ պահէին
գտորբուն չարթնութեան էք, եւ նաչէր թէ ուստի իցէ լոյսն : Եւ տեսնէ, երեսուն եւ
ինն պտակս իջեալ ի վերայ զլիսոց մարտիրոսացն, եւ զիսոց էթէ սր փախեաւն ի
բարանիսն ի թիւ բառասնիցն ոչ գտեսցաւ, մերկացաւ զհանդերձան վաղեաց ի ներքս
15 ի լիճն, եկաց ի մէջ սրբոցն, աղաղակեաց եւ ասէ. Քրիստոսնեաց եմ :

Եւ ընդ առաւօտն հանին գնտա ի լճէն չեզր, եւ հաստ բրովք գանձինս եւ գորբս

1 բռնաւորին] բռնաւորաց B 4 ձմերաչնոյ] ձմերաչնի B || 9 հալեցաւ] եւ եհան գոյլ B
|| 10-11 արեւ... ջուրքն] ճառագալթ Փրկչին սրպէս չարեգակիէ ամարայնոյ, եւ եղիկան
ստուցմանիքն B || 14 մերկացաւ] մերկացեալ B || 15 աղաղակեաց եւ ասէ] աղաղակեալ
B || 16 ի լճէն չեզր] չեզր լճին B.

Au matin on les présenta au tyran et (les saints dirent : « Ce que vous avez à faire, faites-le; car nous ne renions point le Christ. » On leur lia alors avec des cordes le cou et les mains et on les amena tous au lac; on les jeta nus à l'eau par des jours d'hiver. Le lac étant fortement gelé, leurs corps furent déchirés par la forte gelée et le sang se répandit sur leurs pieds dès la première heure de la nuit; mais les saints ne cessèrent point de prier.

L'un d'eux ne put résister à la forte gelée, sortit du lac et se rendit aux bains qu'avaient préparé les impies, mais aussitôt par la chaleur des bains il se décomposa et fondit.

* A la troisième heure de la nuit, le soleil se leva sur eux comme pendant * A fol. 203
V^o a.
l'été et les eaux glacées fondirent par la chaleur. Un des soldats qui gardaient les saints était en éveil et regardait d'où venait la lumière. Il aperçut trente-neuf couronnes descendues sur la tête des martyrs, comprit que celui qui s'était rendu aux bains n'était pas mis au nombre des quarante, ôta ses vêtements, courut au milieu du lac, se mit au milieu des saints, cria et dit : « Je suis chrétien. »

Au matin on les tira du lac sur le rivage; on leur brisa cruellement le

նոցա ջարգեցին աստիկ. և աս հասարակ ի ճիտսին աւանդեցին զհոգիս իւրեանց Մարտի Թ : Բայց ձի ոմն որոջ անունն էր Մելիտոն՝ զեռ ևւս կենդանի էր. և ձայրն սարաւէր զնա և խրատ տայր. Քայցրիկ որդեակ իմ, սակաւիկ ձի համբերեա՛ն և կատարեցիս ընդ սրբոցն. և ձի երկնչիր զի Քրիստոս եկեալ է բեղ չօգնականութիւն :

Եւ զօրականքն եկին և բերին սալս, եղին զմարմինս նոցա ի վերայ զի տարցեն չայրամն, և զՄելիտոն զն զեռ ևւս կենդանի էր թողին : Եւ ձայրն բարձեալ չուն գորպին ընխանայր զկնի սալեցն. և նոյնժամայն ի վերայ ուսոյ ձորն աւանդեաց զհոգին իւր, և ընկեց զնա ձայրն ի վերայ ալ սրբոցն : Եւ չորժամ աչքեցին զմարմինս նոցա ընկեցին ի * մերձակայ գեան, և ամենեւին ոչ ջրուեցան ալ ի ճիւղձ տեղոջ ժողովեցան :

Եւ չնա երկոյ աւուրց երեւեցան սուրբքն Մերաստիոյ Լպիսկոպոսին Պետրոսի ևւ սան. Պահեալ կան ձարմինք մեր չայս նիշ տեղի ի մերձակայ գեան, եկ ևւ հան զմեղ : Եւ առեալ Լպիսկոպոսին զազա դուխա եկեղեցոյն զնաց ի զիշերի չեյր գետոյն, և փայլին նշխարք սրբոցն ի մէջ ջրոցն որպէս աստեղք : Ժողովեցին զնոսա ևւ եթէ մնայեալ էր ուրեք ի նշխարացն՝ ի ձաձանչից փայլմանցն զտանէին. և առեալ եղին ի տապանս :

1 իւրեանց] առ Կստուած՝ Երեզի ամայ B և add. B || 5 եկին ևւ om. B || 7 ի վերայ ուսոյ ձորն] որպիսութեամբ B || 8 ալ սրբոցն] սալեցն B || 9 ընկեցին] ձգեցին B — ալ] աստուածային խնամօքն add. B — ժողովեցան] ի խալ ձի գետոյն add. B || 11 չայս նիշ... հան զմեղ] ի գեան, երթիջիր չայս նիշ տեղի ևւ հան զմեղ B || 14 փայլմանցն om. B — տապանս] սրասուով add. B.

corps et les chevilles à coups de gros bâtons et tous rendirent leur âme ensemble le 9 mars. Mais un seul, dont le nom était Méliton, était encore vivant; sa mère le priait et le conseillait : « Mon tendre enfant, patiente un peu et tu seras exécuté avec les saints; ne crains point, car le Christ est venu à ton secours. »

Les soldats arrivèrent avec des chariots, chargèrent les corps pour les emmener brûler, et laissèrent sur place Méliton, car il était encore vivant. La mère, ayant chargé son fils sur son épaule, se mit à courir après les chariots, et celui-ci aussitôt, sur les épaules de sa mère, rendit son âme; sa mère le jeta sur les autres saints. Lorsqu'on eut brûlé leurs corps, on les jeta dans le cours d'eau * voisin, mais ils ne se séparèrent aucunement et se rassemblèrent dans un même endroit.

Trois jours après, les saints apparurent à Pierre, évêque de Sébaste, et lui dirent : « Nos corps se trouvent conservés à tel endroit dans le fleuve proche, va et retire-nous ». Ayant pris secrètement le clergé, l'évêque se rendit de nuit au bord du fleuve où les restes des saints brillaient au milieu des eaux comme des étoiles. Ils les ramassèrent, et si quelques morceaux étaient restés quelque part, on les retrouva par l'éclat des rayonnements, on les prit et on les mit dans des tombeaux.

Երեզի Բ եւ Մարտի Ժ : Վկայաբանութիւն սրբուհւոյն Թէոփոսիայ :

Երանելին Թէոփոսիա աղախինն Քրիստոսի էր ի բազարէն Տիւրսի, բրխտոնեաց
հաւատով, եւ էր ամաց ութ եւ տասնից : Եւ կայեալ առաջի Աւրփիկոյ իշխանին՝
խոստովանեցաւ զՔրիստոս, եւ զից ոչ եպպոյ երկիր, եւ ոչ զոհեաց : Տանջեցին զնա
5 ուժգին եւ ընկեցին ի հօւր, եւ հանգեաւ ի Քրիստոս բարի խոստովանութեամբ :

Յայտն աուր վկայութիւն սրբոյն Սիւրբիտի :

Ընդ աւուրսն ընդ աշտոսիկ հրամայեաց Մարտիմիանոս կուսպաշտ սրբայն, զի սրբ
իցենք բրխտոնեացք չիւրում արքայական տանն՝ լուծցեն զգօտիա իւրեանց եւ անկա-
նիցին ի պատուոյն եւ ելցեն չարբունեացն : Եւ բազումք կամաւորութեամբ վասն *
10 սիրոյն Քրիստոսի լուծին զգօտիա իւրեանց, թողին զպատիւս եւ ելին արտաքս :

* A fol. 204
r^o u.

Եւ տեսեալ զՍիւրբիտս բարկացաւ զի զուլս էր մեծ իշխանայն, հրամայեաց
մերկացուցանել ի պատուական հանդերձիցն, եւ զզեցուցանել նմա կանայի անարզ

1 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B — Թէոփոսիայ] Տիւրսպոլոյ add. B | 4 Տանջեցին...
հօւր] եւ իշխանն հրամայեաց եւ նախ տանջեցին զնա ուժգին բրօք եւ արջաուաջլօք. եւ իբրեւ
ոչ զոհեաց՝ կապեցին զձեռսն եւ զտոսն եւ ընկեցին ի ծով B | 6 Սիւրբիտի] իշխանի : Սա էր
ի ժամանակս Մարտիմիանոսի թագաւորի եւ add. B 8 արքայական] արքունական B.

2 AREG, 10 Mars.

Martyre de sainte Théodosie.

La bienheureuse servante du Christ Théodosie était de la ville de Tyr, de foi chrétienne; elle avait dix-huit ans. Mise en présence du prince Urbicius, elle confessa le Christ, n'adora pas les dieux et ne leur immola point. On la tortura brutalement, on la jeta dans les flammes et elle reposa dans le Christ en bonne confession.

En ce jour martyre de saint Hésychius.

En ces jours-là, l'empereur idolâtre Maximien ordonna que tous ceux qui seraient chrétiens dans sa maison impériale auraient à défaire leur ceinturon, seraient déchus de leurs honneurs et devraient quitter le palais
impérial. Beaucoup, volontairement pour l'amour du Christ, délièrent leur
ceinturon, abandonnèrent les honneurs et s'en allèrent.

* A fol. 204
r^o u.

(L'empereur), voyant Hésychius (Siukhios), se mit en colère parce qu'il était le chef des grands dignitaires, ordonna de le dépouiller de ses vêtements

Հանգերձ. և նախատինս առնելով առարեաց զնս առ ազատնացս զև վաստակեացի իրևկ
 և ստացն : Եւ բարձր ի սիրելեաց խրոց գալին առ նս ի տեսութիւն : Եւ լուեալ
 Մարտիրոսանոսի կոչեաց առ ինքն և սատ. Ով ճողխարէ, ընդէր թողեր զգատին քո
 և լող լինիս ըրիտօռնէից. ծիթէ կարող են գայն պատիւ առ ընդ զոր ևս ետու : Ասէ
 սարբն Միւ ըխոս. Քո պատիւ պ առ ժամանակ ծի է՝ լոցց խոտտովանութիւնն Քրիստոսի 5.

Եւ գտնացաս չոճ և հրամայեաց և կապեցին երկանարար ծանր ի պարանոց
 նորս և բնկեցին ի գեան որ կոչի Սրէնցին. և այնպէս կատարեցաւ ի Քրիստոս բարի
 խոտտովանութեամբ Մարտի Ժ :

* B p. 115 a. [B * Յարձ առ ր վկայութիւն և սան սուրբ վկային Քրիստոսի Աճէնաւոցին : 10

Երանելիս այ՝ էր ի գաւառէն Քերջանու, ի գեղջէն Կառնբերգակ, այր աշխար-
 Հիկ և երկրագործ, գեղեցիկ զիմօք և վայելուչ հասակաւ՝ ուժեղ և զօրաւոր մար-
 * B p. 115 b. մնով : Եւ ինքն էր բարեպաշտ և երկիւղած չ՛տառուոց և բարի * ճնոցաց գաւակ.
 սնուն հօր նորս էր Թիմեւր, և ծօրն Զամենարիկին :

Սա ունէր աչքազոց ուժնն սակաւ ինչ պարտս ևս նս եկեալ նեղէր գտւրբն, և 15

3 առ ինքն] առաջի խր B — ճողխարէ] ճողխարոս Եսիքիէ B || 6 շնորհ է ևս պատիւ
 om. B | 7 չոճ] գրասուրն add. B || 8 Քրիստոս] Աստուած add. B || 9 խոտտովանու-
 թեամբ] Արեգի B և add. B.

précieux, de lui passer des vêtements méprisables de femme et, après l'avoir
 insulté, il l'envoya parmi ses servantes pour qu'il s'occupât à filer et tisser.
 Beaucoup de ses amis vinrent le visiter. Ce qu'ayant entendu, Maximien
 le fit appeler et lui dit : « O magister (*Magistré*)¹, pourquoi as-tu abandonné
 ton grade et as-tu écouté les chrétiens? Sont-ils capables de te donner les
 honneurs que je t'ai donnés? » Saint Hésychius lui répondit : « Tes honneurs
 ne durent qu'un temps, mais la confession du Christ est une grâce et un
 honneur éternels. »

(L'empereur) fut violemment irrité et il ordonna de lui attacher au cou
 une meule très lourde et de le jeter dans l'Oronte (*Oréntin*). C'est ainsi qu'il
 mourut dans le Christ en bonne confession le 10 mars.

* B p. 115 a. EB * En ce jour martyre et fête du saint martyr du Christ Aménavag.
 Ce bienheureux était de la province de Dertehan, du village de Karen-
 berdak, homme marié et laboureur, de belle figure, d'une taille élégante, fort
 * B p. 115 b. et puissant de corps. Il était pieux et craignant Dieu, fils de bons * parents.
 Le nom de son père était Thimer, celui de sa mère Zamentikin.

Il avait contracté quelque petite dette envers un certain musulman², qui

1. *Magister militum*, grade d'Hésychius. — 2. Le mot arménien signifie exactement
 païen *էթնազ*; mais il s'agit d'un musulman, comme on le verra dans la suite.

զգրատան բռնութեամբ ըստ շեղուած աստուծոյ : Աստուծոյ անուանեալ զիստեան : Աստուծոյ անուանեալ զիստեան : Աստուծոյ անուանեալ զիստեան : Աստուծոյ անուանեալ զիստեան : Աստուծոյ անուանեալ զիստեան : Աստուծոյ անուանեալ զիստեան :

5 Յայնչեմամ ասէ ապապին զԱմենասուրբն. Ահա սչ հաճեցար զու ընդ բրիտանե-
ութիւնն, սպա ընկապար զապապութիւնն. և ևս կային վկայք եթէ տրայա զԲրիտանա :
Զայս լուեալ երկեա, և վախուցեալ թարեա ժամանակս ինչ, և զարձեալ եկն ի
զիւզն իւր Կառնրերգակ, և եկաց անկ առ իւրս ինչ : Եւ տեսեալ թէ ապապին սչ
զապարին ի խնկրելոյ՝ և ինքն սչ կարէ մնալ թարուն, զիստ սա բաճանայն և
10 խոստովան եղև զմեզս իւր, և զառնեալ զհայք, և զկարգի և զհային սուրբ,
հարգելեցաւ ի ճարմնոյ և շարենէն Բրիտանա, և զինեալ զինքն հոգեւոր զմեզ
ստորատա եղև ի պատերազմ :

Ապ իւր իշխանին որոչ անուն էր Ամիր Մահմուտ, և զատուորին օր կոչէր
Ամիր Հասան՝ որ ճարաւ իւր սրեան բրիտանեայն, և ստարեալ զօրակինս և
15 տարան ի զերարդարն և կայուցին յատեան սառջն իշխանին : Ասէ իշխանն. Կու
ընկալեալ ևս զապապութիւնն : Եւ նա ասէ. Եւ բրիտանեայն էմ : Եւ վկայքն ասէին թէ.
Աւրայա զԲրիտանա :

Յայնչեմամ իշխանն ստարեայ սա զատուորն, և նա ասէ. Հաստատուն իցև ի

vint harceler le saint et, lui ayant enlevé de force son âne, l'emmena comme gage. Aménavag dit à son frère : « Ne laisse point enlever l'âne, qu'il soit à toi plutôt qu'au musulman. » Le frère lui répondit : « Je n'en ai point besoin. » Aménavag, irrité, lui répondit : « Quel esprit chrétien est-ce cela, je l'ignore? »

Alors le musulman dit à Aménavag : « Tu n'es pas satisfait du christianisme, tu viens d'accepter l'islamisme! » Et des témoins se levèrent pour témoigner qu'il avait renié le Christ. L'ayant appris, (Aménavag) prit peur, s'enfuit et se tint caché pour quelque temps, puis revint à son village de Karenberdak et y séjourna quelque temps. Mais voyant que les musulmans ne cessaient pas de le rechercher et qu'il ne pouvait rester caché, il alla trouver le prêtre, lui avoua ses péchés et confessa le Père, le Fils et le Saint-Esprit, communia au corps et au sang du Christ, et, s'étant muni d'armes spirituelles, se trouva prêt au combat.

On le dénonça au prince, dont le nom était Amir Mahmoud et au juge qui s'appelait Amir Hassan et qui avait soif du sang des chrétiens; on envoya des soldats qui l'amènèrent au bourg et le présentèrent au tribunal du prince. Le prince lui dit : « Tu as accepté l'islamisme. » Il répondit : « Je suis chrétien. » Mais les témoins disaient : « Il a renié le Christ. »

Le prince le renvoya au juge, qui lui demanda : « Es-tu fidèle à ta pro-

խոտածան բուծ : Ասէ սուրբն . Ոչ գիտեմ զինչ խցէ խոտաւմն իմ : Ասէ գատաւորն .
Յանձն առեալ ես ընդունիլ զապագգութիւն : Եւ նա սսէ . Հայ եմ ազգաւ եւ հաւա-
սով բրիտանեայ :

* B
p. 115 a.

Եւ հրամայեաց եւ արկին ի * բանդ եւ դաւուրս երկուս ոչ ետուն նմա հաց եւ ջուր .
եւ կաշք անգազար չարօխն : Եւ դարձեալ յետ երկուց աւուրց կոչեաց զնա գատա- 5
ւորն եւ սսէ . Սուրացիք գ՛բրիտոսս, սպա թէ ոչ՝ սպանանել տամ զքեզ եւ քարկոծել :
Եւ նա սսէ . Ամենայն ազգն իմ բրիտանեայ է, եւ ես զիմ հօրն եւ զմօրն հաւատն
ունիմ եւ բրիտանեայ եմ : Ասէ գատաւորն . Դու դարձեալ ես չապագգութիւն եւ ընդէր
բրիտանեայ կեաս : Ասէ վկայն Քրիտոսի . Ես հայ եմ, զՀայրն հաւատամ եւ զԱրդին 10
խոտաւմնիմ : Յանձնամ սսէ գատաւորն . Հայհոջեաց . ընդէր բէք, խցէք զսկանջո
ձեր եւ հարէք : Եւ ամբոխն ազգապէք . Հրաման է իշխանին զի ծախու մեւանիցի :
Եւ աչք սսէին թէ . Սուրացաւ գ՛բրիտոսս սուսջի իշխանին . եւ ջանալին խախտել ի
հաւատոցն Քրիտոսի :

Եւ դարձեալ սսէ գատաւորն . Սուրացիք գ՛բրիտոսս զի ապրեցիս . եւ բազում 15
պարգևս խոտանալք, երիվար, արծաթ եւ ոսկի եւ հանդերձս : Եւ աչապղիքն յամե-
նայն կողմանէ խթէին եւ սսէին . Միանգամ սաս գառնամ եւ ապրեաց, եւ յետոյ զքո

messe? » Le saint lui répondit : « Je ne sais ce qu'est ma promesse. » Le
juge lui dit : « Tu t'es engagé à accepter l'islamisme. » Il lui répondit :
« Je suis arménien de nation ¹ et de foi chrétienne. »

* B
p. 115 a.

Il ordonna de le jeter * en prison et pendant deux jours on ne lui donna
ni pain ni eau; mais il se tint continuellement en prières. De nouveau, après
deux jours, le juge le convoqua et lui dit : « Renie le Christ, sinon je te fais
tuer et lapider. » Il lui répondit : « Toute ma nation est chrétienne; j'ai la
foi de mon père et de ma mère et je suis chrétien. » Le juge lui dit : « Tu t'es
converti à l'islamisme, comment vis-tu en chrétien? » Le martyr du Christ lui
répondit : « Je suis arménien; je crois au Père et je confesse le Fils. » Le
juge dit alors : « Il a blasphémé! Comment pouvez-vous l'écouter? Bouchez
vos oreilles et frappez-le. » La foule cria : « C'est l'ordre du prince, qu'il soit
mis à mort. » D'autres disaient : « Il a renié le Christ devant le prince; »
et ils cherchaient à l'ébranler de la foi au Christ.

Le juge lui dit encore : « Renie le Christ pour que tu sois sauvé. » Et il
lui promettait beaucoup de présents, des chevaux, de l'argent, de l'or et des
vêtements. Les musulmans le harcèlaient de tous côtés et lui disaient : « Dis
une fois : Je me convertis; et tu auras la vie sauve, ensuite tu suivras ta

1. Au sens juridique de ce mot, désignant les communautés non musulmanes vivant
en pays musulman.

հաւատն պաշտեալիք : Եւ բազում բազբք եւ պատրուակն բանիւք ջանալին ճարեցուցանել ի հաւատոցն Քրիստոսի :

5 Եւտէ Ամէնաւագ. զՔրիստոս Աստուած պաշտեմ, զԵրրորդութիւնն եւ զծի աստուածութիւնն հաւատամ : Եւ յարեամ բոսն զանունն Քրիստոսի՝ ամենեւեան վկայելին թէ. Մահու արժանի է զի հաշտեալ : Եւ յարեամ զաստուորն զձեռեաց թմ, մահապարտ է, յարուցեալ Ամէնաւագն համբուրեաց զվկայան եւ ասէ. Սպանէք : Եւ պատեալ ամբոխն շարժանակի՝ կալեալք զհերացն եւ զհանդերձիցն հարկանելին մեղմագոցն բաւմբ, եւ ասնէին ի տեղի սպանմանն, զի չերկիւզէն զարհուրեալ ուրացի. եւ զհանդերձն իւր զվկայողն արկանէին, եւ զարձեալ սպառակէին առ զաստուորն եւ առ մեծամեծան՝ եւ ասէին. Քարձաւ չաչազգութիւն մի հարկանէք :

10 Եւ ընկնացեալ զաստուորն մերձ՝ ասէ. հաւատանս եւ զասնաս չաչազգութիւն : Եւ ծառայն Քրիստոսի ազադակեաց. Քրիստանեաց եմ եւ զՔրիստոս Աստուած հաւատամ : Եւ բարկացեալ զաստուորն խնդրեաց բար, եւ եհար ուժգին զլլուխն. եւ ասէ ամենեցուն. Քարկոծեցէք : Եւ սկսան բարկոծել, եւ ոմանք զաշնակաւ խոցեցին զկոպան, եւ ալ ոմն եհար ուժգին զլլուխն երկաթի ուռածք եւ եհեղ զուզեղ զվտոցն. եւ ամենայն բազմութիւնն քարածիզ լինէին մինչեւ ծածկեցաւ մարմինն ի քարանցն : Եւ սպալեսս ճշմարիտ խոստովանութեամբ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած՝ Մարտի Ժ. յարբաթի օր ի ժամ խաչերութեանն Քրիստոսի եւ մինչեւ քինեբորոզ ժամն բարկոծեալ եղև :

* B
p. 115 b.

foi. » Ils cherchaient par beaucoup de paroles douces et mensongères à le détourner de la foi au Christ.

Aménavag leur répondit : « Je sers le Christ Dieu, je crois à la Trinité et à la divinité une. » Lorsqu'ils entendirent le nom du Christ, tous témoignèrent qu'il était digne de la mort pour avoir blasphémé. Et quand le juge eut décrété qu'il était condamné à mort, Aménavag se leva, embrassa les témoins et dit : « Tuez. » La foule l'entoura, le saisit par les cheveux et par les vêtements et lui donna des coups de poing pas trop forts, et le conduisit à l'endroit d'exécution pour qu'il reniât, saisi de crainte; on lui retourna ses vêtements sur la tête et on cria de nouveau au juge et aux fonctionnaires : « Il s'est converti à l'islamisme, ne frappez pas! »

Le juge accourut auprès de lui et dit : « Crois-tu et es-tu converti à l'islamisme? » Le serviteur du Christ cria : « Je suis chrétien et je crois au Christ Dieu. » Le juge, irrité, saisit une pierre et en frappa brutalement la tête, puis il dit à tous : « Lapidez-le. » Ils se mirent à le lapider, d'autres lui blessèrent les côtes à coups de couteaux, un autre le frappa vigoureusement à la tête avec un marteau de fer et répandit la cervelle de la tête; toute la foule le lapida jusqu'à ce que son corps fût couvert de pierres. C'est ainsi qu'il rendit son âme à Dieu en vraie confession le 10 mars, un jour de vendredi, à l'heure de la crucifixion du Christ; il fut lapidé jusqu'à la neuvième heure.

* B
p. 115 b.

Եւ հանեալ անտի մերկայուցին զհանդերձն եւ կապեալ պարան չոտս՝ քարշէլ տալին բրխատնէիցն բռնութեամբ չերկիր ի վերայ երեսաց, եւ ամբոխն զկնի ընթանալին եւ ամենեքեան հարկանէին զմեռեալ մարմինն. եւ մեղ մասն լիցի, տսէին : Արպէս առ Տէրն. Եկեացէ ժամանակ որ սպանանիցեն զձեզ՝ համարիցին պաշտօն մատուցանել Բատուծոյ : Ար եւ կատարեցաւ այս առ սուրբ վկայն Քրիստոսի Ամէնաւազ :

Եւ զերկու աւուրս կապեալ անկեալ՝ զազանք կամ թուշուքն ոչ մերձեցան առ սուրբ մարմինն : Եւ աչազկիր կապեալ զշունան տանէին ի վերայ մարմնոցն, եւ տեսեալ զսուրբ մարմինն չոտս վաղէին : Եւ ոչ բնաւ նեխեցաւ աչլ բուրէր զանուշահոտութիւն : Եւ ըստ պաշտօնի ծաղկեցաւ ի զիշերին, եւ իբրեւ զամբար վառէր ի վերայ մարմնոցն, եւ ձայն երկոց եւ պաշտամանց լսէին իբրեւ զբաշանալից : Եւ տեսեալ աչազկեացն կարճերով թէ բաշանաչք երթեալ զիշերի վն զազտաբար զողտացին եւ թաղեացեն, ընթացան առ մարմինն զն կաղցեն զբաշանաչան, եւ ոչ զոր տեսին :

* B. p. 116 a. Եւ չոտ երկոց աւուրց՝ չուար կիւրակէի երթեալ հաւատացեալքն առին հրաման լիշխանէն եւ ի դատուորէն եւ եկին պատուով ի վերդմանի : Եւ այս եղև ի թուին Հոսոց եօթն հարիւր եւ ութսուն եւ չորս. չորում ժամանակի Յովհաննէս վարդապետ

L'ayant ensuite retiré de là, on le dépouilla de ses vêtements, on lui attacha une corde aux pieds et on obligea les chrétiens à le trainer par terre sur le visage, tandis que la foule courait derrière et que tous frappaient le corps mort en disant : « Nous aussi, nous aurons eu notre part. » Ainsi que dit le Seigneur : *L'heure vient où quiconque vous fera mourir, croira faire à Dieu un sacrifice agréable* ¹. Ceci s'est accompli à l'égard du saint martyr du Christ Aménavag.

Le saint corps étant resté non enterré pendant trois jours, ni les fauves ni les oiseaux ne s'en étaient approchés. Les infidèles se saisirent de chiens qu'ils menèrent auprès du corps, mais à la vue du saint corps ceux-ci s'enfuirent en courant. Il ne subit aucune putréfaction, par contre il exhalait une odeur suave. Une clarté lumineuse jaillit pendant la nuit et comme une torche flambait au-dessus du corps, et des voix de chants et d'offices se firent entendre comme celle des prêtres. Ce que voyant, les infidèles, croyant que des prêtres étaient venus la nuit pour voler secrètement (le corps) et l'enterrer, accoururent auprès du corps pour saisir les prêtres, mais ne virent personne.

* B. p. 116 a. Après les trois jours, le jour du dimanche, les fidèles, étant intervenus, reçurent l'autorisation du prince et du juge et déposèrent (le corps) avec honneur dans le cimetière. Ceci eut lieu l'année sept cent quatre-vingt-quatre de l'ère arménienne, à l'époque où le Vardapet Jean, homme pieux, se trou-

1. Jean, XVI, 2.

այր բարեկրօն գտեալ ի գաւտան Գերջան՝ տկանտանս եւ ակոնջարս լինելով գրեալ է զհանգէս վկայութեան սուրբ նաշատակին : Եւ Կարապետ գրիչ տնկացեալ է ի կարգս գրչազիր տշմաւորաց այնր ժամանակի, չորձ, բաց ի չտաջարանութենէն որ սկսանի. Հուր է սէրն Քրիստոսի եւ չոզիս մարտրս բարբորի, գայն ամենայն գրեթէ, բառ առ բառ արձանագրեցար աստ ի փառս Քրիստոսի :

5

Երեզլի Գ եւ Մարտի ժԷ : Վկայութիւն սրբոյն Կոդրատիսի, Գիոզիւսի, Կիպրիանոսի, Ենեկատի եւ Կրիսկինդոսի :

Այս հինգ վկայքս Քրիստոսի էին ի Կորնթոսացոց բարպրէն՝ յամս Գեկոսի եւ Վաղենտինոսի ամարարիչա արքայչոյն :

10

Սուրբն Կոդրատիսի ծինչդեա՝ տղայն էր ձեռան ձեռքն, եւ Կատուծոյ Հրամանուն ամալ իջանէր ի վերայ նորս, եւ իրբեւ սաին ջամբէր եւ արբուցանէր : Եւ չորձամ ամենայ ժողովէին առ նա այլ սուրբք եւ զքրիստոսնէութիւնն հաստատէին չանձինս իւրեանց :

Α fol. 204 r° b.

Եւ կայեալ առաջն Կանոս ի շտատովանեցու գՔրիստոսս եւ ոչ սերացու

6 սրբոյն] սրբոց ճարտիրոսացն — Գիոզիւսի] Գիոնեսիոսի B || 7 Կրիսկինդոսի] որ ի Կորնթոս add. B || 9 արքայչոյն] եւ Գասանի դատաւորին ելապացոց add. B || 10 ծինչդեա] ճատալ add. B || 10-11 եւ Կատուծոյ... արբուցանէր om. B | 12 ամենայ] հաստալ add. B զքրիստոսնէութիւնն] ի նձանէ, ուսանէին եւ add. B || 14-ր. 1200, l. 1. եւ կայեալ ... զիշխանն] Կանն սրոյ կայեալ եղև ընդ այլ հինգ սրբոյն Կիպրիանոս, Պաւլոս, Գիոնէսիոս եւ Կրիսկինդոս.

vant dans la province de Dertchau, et ayant été témoin oculaire et auriculaire, écrivit le récit du martyre du saint athlète. Le copiste Karapet l'inséra dans l'ordre des synaxaires manuscrits de cette époque, et sauf la préface qui commence par : « L'amour du Christ est un feu qui brûle dans les âmes pures, » nous avons enregistré ici tout le reste presque mot à mot pour la gloire du Christ.]

3 AREG, 11 Mars.

Martyre des saints Codratus, Diogène, Cyprien, Anectos et Crucent.

Ces cinq martyrs du Christ étaient de la ville de Corinthe, aux jours de Dèce et Valentinien, les empereurs impies.

Les parents de saint Codratus (*Kodratiös*) moururent pendant qu'il était encore * enfant, et par ordre de Dieu un nuage descendait sur lui et le nourrissait comme un sein et lui donnait à boire. Lorsqu'il fut devenu grand, d'autres saints se rassemblèrent auprès de lui et se raffermirent dans la foi chrétienne.

* Α fol. 204 r° b.

Mis en présence du prince Jason (*Asonay*), il confessa le Christ et ne renia

գանբիժ հաւատան, ոչլ ստուածային բանիւք յանդիմանէր զիշխանն : Եւ մերկա-
 ցուցին գտարն, եւ գանկն ուժգին : Տարան եւ զայլ սուրբն աւաջի, եւ նորա
 նոյնպէս խոտախնկեցան զանուն եւ զհաւատն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

Եւ բարկացեալ իշխանին հրամայեաց եւ հասին զգլխս հինգ սուրբ վկայիցն
 Արեգի Գ եւ Մարտի ժԼ : Եւ ըզիսեաց ի տեղուջէն յանձնիկ այրիւր շտակ եւ ցուրտ . 5
 եւ երբեալ բրխտանէիցն թաղեցին զնոսա ի նշանաւոր տեղուջ :

Յնչամ աւար Մարտս սարսակաւան երխտասարդ երեսուն եւ ութ ամաց՝ կատարեցաւ
 ի Հաոմ բաղարի հրով եւ սրով վասն հաւատոցն Քրիստոսի. ընկեցին եւ չեռայեալ
 կատասց, եւ ապա ընդ ոչլ եօթանասուն զօրականն որ նովաւ հաւատացին ի Քրիստոս՝
 կատարեցան չԱրեւիւննուէ արբայէն : 10

Արեգի Գ եւ Մարտի ժԼ : Վկայութիւն սրբոցն Պիոնի բաշանայի
 Զճիւանիոց եկեղեցոյն :

Աստուածատէր բաշանայն Պիոնիոս էր յաւուրս կաւարաշտ արբային Գեկոսի : Եւ

... րան աւաջի Յասոն իշխանին : Եւ սուրբն Կարապետս նախ բան զանենեստն համարձակ
 ի Լուսինեցաւ զՔրիստոս, եւ ոչ սրացաւ զանբիժ հաւատան. ոչլ ստուածիմաստ բանիւք
 յանդիմանէր զիշխանն եւ աւանցն ցուցանէր զիստան B || 3 նոյնպէս] համարձակութեամբ *ad d.*
 B || 4-6 եւ բարկացեալ... տեղուջ] եւ բարկացեալ իշխանին հրամայեաց՝ եւ նախ
 ձուլեցին զնոսա ուժգին, եւ իրբեւ ոչ հաւանեցան զճեւ կուցն՝ հրամայեաց եւ հասին սրով
 զպատուական զգլխ սրբոց վկայիցն Քրիստոսի զիեցից . եւ երբեալ բրխտանէից թաղեցին
 զնոսա ի նշանաւոր տեղուջ : Կատարի տան սոցա Արեգի Գ եւ Մարտի ժԼ, ի վասն Քրիստոսի
 B || 7 կատարեցաւ] չարչարեցաւ B || 8 վասն հաւատոցն Քրիստոսի *om.* B || 10 չԱրե-
 վաննուէ արբայէն] սրով B || 13 Գեկոսի] բարբայէր զճշմարիտ հաւատս Քրիստոսի եւ զբարեւոյն
 ի հրէիցն եւ ի հեթանոսաց զարձուցանէր *ad d.* B.

point la foi pure, mais par des paroles divines il réprouva le prince. On dépouilla
 le saint et on le frappa vigoureusement. On fit comparaitre aussi les autres
 saints, qui confessèrent également le nom et la foi du Christ notre Dieu.

Le prince, irrité, ordonna de trancher la tête aux cinq saints martyrs le
 3 areg, le 11 mars. Une source pure et froide jaillit à l'endroit même. Les
 chrétiens vivrent et les enterrèrent dans un endroit renommé.

En ce même jour le stratélate Sabas, jeune homme de trente-huit ans, fut
 martyrisé en la ville de Rome par les flammes et le glaive pour la foi au Christ ;
 on le jeta aussi dans une chaudière bouillante, puis avec d'autres soldats au
 nombre de soixante-dix, qui, avec lui, avaient cru au Christ tous furent
 martyrisés par l'empereur Aurélien.

4 AREG, 12 Mars.

Martyre de saint Pionius, prêtre de l'église de Smyrne.

Le prêtre ami de Dieu, Pionius, vivait aux jours de Dèce l'empereur

կարան զնա վեց արք, բարձին ի թիկունս իւրեանց եւ տանելին սա գատուարն՝ Կինկել- լիանոս, եւ կրանելին Պիոնիոս սոխբն հարկանէր զկողս նոցա, եւ ազազակէր. Քրիստոնեայ եմ եւ ոչ գոհեմ կուց ձերոց : Եւ կացեալ սա աջի խոտալանեցա զանուն Տեառն Աստուծոյ : Եւ եհատ ի վերայ նորա վճիւ եթէ. 2. Պիոնիոս որ կամաւորա- 5 թեամբ զինքն բրիստոնեայ անուանեաց՝ հրամայեմ կենդանուցն հրով այրել :

Եւ յորժամ զնայ ի անգին սուրբ քահանայն Պիոնիոս՝ ինքնին երջծ զգորին եւ ձերկացաւ ի հանդերձիցն, եւ զաչան յերկինս համբարձեալ ազօթեաց սա Աստուած ձեծաւ գոհութեամբ : Եւ զաշիճքն բեւեռեցին զձեռս եւ զտա նորա ի փայտի, եւ բորբոքեցին շուրջ զնովաւ հուր : Եւ նորա լոցեալ զաչան եւ ի ձիաս իւր ազօթի, սա 10 Աստուած. եւ կարծեցին ամբոխն եթէ ձեռս : Եւ յորժամ կատարեաց զազօթն՝ ձայնեաց ձեծաւ բարբառով. Ամէն, Տէր, ընկալ զոգիս իմ : Եւ աւանդեաց զհոգին իւր սա Աստուած՝ Մարտի ժԷ :

Եւ յորժամ շիջաւ հուրն, զնային բրիստոնեայքն գտին զսուրբ վրայն Քրիստոսի ամբողջ մարմնով եւ պայծառ կրեսօք, անկէզ մնացեալ հեր զվայն եւ ձորուացն, եւ 15 աւուակրագէս հաստատեցան ի հաւատս բրիստոնէութեան անխախտելի : Եւ անհաւատքն երկմտեցին ի կուցն պաշտամանէն :

3 Խոտալանեցաւ պոչաւ երեսօք *add.* B || 12 Մարտի ժԷ] եւ Արեգի Գ. *add.* B || 13 վկայն Քրիստոսի] քահանավկայն B || 14 անկէզ . . . ձորուացն *om.* B || 15 անխախտելի *om.* B || 16 պաշտամանէն] նոյնպէս սպանին յետոյ եւ զընկերս նորա, եւ զբազումս ի բրիստոնէից նահատակեցին պէս պէս տանջանօք *add.* B.

impie. Six hommes le saisirent, le portèrent sur leurs épaules au juge * Cyndélianus; le bienheureux Pionius frappait leurs côtes de ses pieds et * A fol. 205
criait : « Je suis chrétien et je n'immole point à vos dieux. » Mis en présence v° a.
(du juge), il confessa le nom du Seigneur Dieu. (Le juge) prononça sur lui cette sentence : « J'ordonne de brûler vivant Pionius qui volontairement s'est avoué chrétien. »

Arrivé à l'endroit (de l'exécution), le saint prêtre Pionius défit lui-même sa ceinture, se dépouilla de ses vêtements, leva les yeux au ciel et pria Dieu avec beaucoup de joie. Les bourreaux clouèrent ses mains et ses pieds à un poteau et allumèrent du feu tout autour de lui. Ayant fermé les yeux, (le saint) priait Dieu en son esprit; et la foule crut qu'il était mort. Mais, lorsqu'il eut terminé sa prière, il s'écria à haute voix : « Amen, Seigneur, reçois mon âme. » Et il rendit son âme à Dieu le 12 mars.

Lorsque le feu se fut éteint, les chrétiens vinrent et trouvèrent le saint martyr du Christ entier de corps, la figure rayonnante; et les cheveux de sa tête et sa barbe (n'étaient) pas brûlés. Ils en furent grandement raffermis dans la foi inébranlable chrétienne. Les infidèles se mirent à douter du culte des idoles.

* A fol. 204
v° b.

* Կելկի եւ եւ Մարտի տ՛Գ : Տօն է սրբոց ճարգարէիցն Կելկիէլի եւ Կզրի :

Մարգարէն Կելկիէլ զնոց ընդ ժողովրդեանն ի Բաբելոն զոր տարաւ Նաբուքո-
զոնոսը արդաշն Բաբելոնացոց, եւ անդ առ սպին Քորբայ զնոց ետես զտեսիլն՝
զբերարէսն լծեալ ի կռուս եւ զԼատուած ի վերայ ակժուոցն, որք ասէին. Օրհնեալ
են ժառք Տեսան ի տեղւոջ իւրում : Մարգարէանաչը ժողովրդեանն որ ինչ անցք 5
անցանկոց էին ժողովրդեան ընդ նոսա : Յանգիմանէր զժողովուրդն որք կռապաշա
էին չերկրին Քաղկեացոց, եւ ծանաւանդ զցեղն Գանաց :

Եւ Քաղկեացիքն կամէին սպանանել զԿելկիէլ եւ զամենայն օրինապաշան որ
ընդ նմա շրջէին : Եւ նորա բաժանեալ զվտան ճնճ՝ անց չայնկոյս ամենայն օրինա-
պաշօրն, եւ ի Քաղկեացոցն որք չանգզնեցան ձտանել ի վտան խեղկեցան : 10

Եւ սուաջնորդն ցեղին Գանաց սպան զնա, եւ անդէն թաղեցաւ :

Իսկ Կզր ճարգարէ էր անդէն ի Բաբելոն, եւ եկն զկնի Չօրաբարելի չերուսապէճ,
եւ ետես զչինուած տաճարին եւ զամենայն բարութիւնսն զոր արար Լատուած

† Տօն ... Կզրի] Յիշատակ Կզրի բաճանայի Տնոց՝ եւ զզրի օրինացն Լատուած, եւ զրոզի
կասկաց ճարգարէից սրբոց B || 2-11 Մարգարէն... թաղեցաւ օրմ. B || 12 Իսկ Կզր] Սուրբ
բաճանայն Կզր B.

* A fol. 204
v° b.

* 5 AREG, 13 Mars.

Fête des saints prophètes Ézéchiël et Esdras.

Le prophète Ézéchiël s'était rendu à Babylone avec le peuple que Nabu-
chodonosor, roi des Babyloniens, y avait emmené, et c'est là qu'au bord du
fleuve Khabour (*Khorbay*) il eut la vision des chérubins attelés à un char
et Dieu sur un trône, (tandis que les chérubins) disaient : « La gloire du
Seigneur est bénie en son lieu. » Il prophétisa à la population tous les
événements qui devaient arriver au peuple avec eux. Il blâmait ceux du
peuple qui étaient idolâtres dans le pays de Chaldée et surtout la tribu
de Dan.

Les Chaldéens voulaient tuer Ézéchiël et tous ceux qui observaient les
lois et circulaient avec lui. Mais, ayant divisé le grand fleuve, il passa de
l'autre côté avec tous les observateurs des lois; et ceux des Chaldéens qui
osèrent pénétrer dans le fleuve, s'y noyèrent.

Le chef de la tribu de Dan le tua; il fut enterré à l'endroit même.

Le prophète Esdras (*Էշր*) était aussi à Babylone et vint à Jérusalem à la
suite de Zorobabel, il y vit la construction du temple et tous les bienfaits

ժողովրդեանն : Եւ զրեաց զիրս Զօրաբարեղի եւ Գարեհի եւ ժողովոյն Գալգազ եւ վախճանեցաւ չերուսապէժ եւ թաղեցաւ անդ :

Իսկ ճիւղ Եզրն որ եւ Սապրթիէլն անուանեցաւ՝ եւ սա էր ի Բարեղան, եւ սուգ ունէր վասն աւերածին * Սիոնի, որ առաքեաց Տէր զհրեշտակ խր եւ ճիւղիմարեաց * A fol. 205 r. 3.
5 զնա : Եւ սա հոգեով Աստուծոյ զրեաց զօրէնս եւ զմարգարէս, եւ արար նոր զիրս եւ ուսոյց զժողովուրդսն, եւ ետես զգարձ զերոյն, եւ վախճանեցաւ եւ թաղեցաւ անդէն :

Յայտ՝ աւուր վարք երանելոյն Գրիգորի Հասմայ հայրասիանն :

Այս երանելի աչրս Գրիգորիոս էր ի Հոտժ քաղաքէն, շաուրս բարեպաշտ
10 թագաւորին Յուստինիանոսի. եւ էր կրօնաւոր եւ զրապիր եւ հայր վանացն որ կոչի կլէոսկորի :

Եւ ի ճիւղժ աւուր վորձեաց զնա Աստուած, եւ առաքեաց հրեշտակ ի կերպս ալքատի եւ մերկ նաւախարի, եւ անկեալ շտա նորա խնդրէր ոտորձութիւն, կթէ. Ի ծովուն ընկզմեցաւ նաւն իմ եւ կորուսի գամենայն բեռն նաւին եւ զիմն եւ զօտարաց,
15 եւ ոչ ունիմ ինչ սալ նոցա : Եւ երանելին Գրիգորիոս ես նմա վեց զահեկանն : Եւ

3 անուանեցաւ] կոչիւր B || 12 վորձեաց զնա Աստուած եւ om. B - առաքեաց] Կասուած add. B.

que Dieu avait accordés au peuple. Il écrivit des lettres à Zorobabel, à Darius et à l'assemblée de Gog. Il mourut à Jérusalem et y fut enterré.

Quant à l'autre Esdras, qui fut aussi nommé Salathiel, il était à Babylone et gardait le deuil de la ruine de * Sion: c'est à lui que le Seigneur envoya * A fol. 205 r. 3.
son ange pour le consoler. Il écrivit par l'esprit de Dieu la Loi et les Prophètes, en fit de nouveaux livres et les enseigna au peuple: il vit le retour de la captivité, mourut et fut enterré sur place.

En ce jour vie du bienheureux Grégoire, patriarche de Rome.

Ce bienheureux homme, Grégoire, était de la ville de Rome, aux jours du pieux empereur Justinien; il était religieux, copiste et prieur du couvent nommé *Kléoskor* ¹.

Un jour, Dieu le mit à l'épreuve et lui envoya un ange sous la forme d'un matelot pauvre et nu, qui, se jetant à ses pieds, demanda l'aumône (en disant): « Mon navire s'est perdu en mer, j'ai perdu toute la cargaison du bateau, la mienne et celle des autres, et je n'ai rien à leur donner. » Le bienheureux Grégoire lui remit six écus. Le pauvre revint mendier une

1. Transformation de l'expression : *ad elivum Scauri*.

զարձեալ Երկրորդ անգամ աղքատն խնդրէր. եւ նա նոյնպէս ետ նմա վեց զահեկան : եւ զարձեալ Երկրորդ անգամ աղքատն երթնալ խնդրէր, եւ նա զահեկան ոչ ունէր ետ նմա արձաթի սկսեալ :

Եւ ելևս ընդ աւարսն ընդ աշտոիկ ելեւ մեռանել Հռոմաց հաչրապետին, եւ աստուածային ընտրութեամբն ձեռնադրեցաւ Գրիգորիոս յառաքելական արթուն : Եւ հրամայեաց ըստ սովորութեանն խրում կոչել ի սեղանն խր երկուսասան աղքատս հաղակից լինել նմա :

* A fol. 205
1° b

Եւ ի ծիսում աւար * յորժամ նստան՝ տեսանէ սուրբ հաչրապետն երեքուսասան աղքատս նստեալս ի սեղանին. եւ հարցանէր զսեղանապետն. Երեքուսասան աղքատս կոչեցիր այսօր : Եւ նա ասէ. Աչ, այլ երկուսասան. եւ ոչ տեսանէր զծինն՝ բայց ծիսն երանելին Գրիգորիոս, եւ երեսէր նմա երբեմն երիտասարդ՝ երբեմն ճեր : Բուռն եհար երանելին Գրիգորիոս չերեքուսասաներորդ աղքատն, եւ մտին ի միասին ի սենեակ խր, եւ հարցանէր. Աւարի իցես եւ զինչ անուն է քո : Եւ նա ասէր. Ընկէր հարցանես զանուն իմ : Իմ անունս սրանչելի է, եւ այն աղքատն եմ որոչ ետուր զզանձն եւ զսկտեղն : Եւ չայնժամ հրամայեաց Աստուած լինել քեզ յարթուն Պետրոսի՝ Հռոմաց հաչրապետ : Աս, Գրիգորիոս. Աւարի զիտացեր եւ ու՛ր պատմեաց քեզ : Եւ նա ասէ. Եւ հրեշտակ եմ Աստուծոյ ամենակալին, եւ հրաման աւր չայնձ օրէն որ ընդ քեզ

11 եւ երեսէր ... ճեր om. B || 12 երանելին om. B.

deuxième fois; il lui donna encore six écus. Le pauvre revint mendier une troisième fois, et, comme il n'avait plus d'écus, (Grégoire) lui donna un plateau en argent.

En ces jours-là le patriarche de Rome vint à mourir et par élection divine Grégoire fut sacré patriarche sur le siège apostolique. Il ordonna, selon la coutume, d'inviter douze pauvres à sa table pour partager son repas.

* A fol. 205
1° b.

Le lendemain, * lorsqu'on se mit à table, le saint patriarche aperçut treize pauvres assis à table. Il demanda au maître d'hôtel : « As-tu convoqué treize pauvres aujourd'hui ? » Il répondit : « Non, douze. » Car il ne voyait pas l'un (d'eux), que seul le bienheureux Grégoire apercevait, le voyant tantôt jeune et tantôt vieux. Le bienheureux Grégoire saisit le treizième pauvre et pénétra avec lui dans sa chambre; puis il l'interrogea : « D'où viens-tu et quel est ton nom ? » Il lui répondit : « Pourquoi demandes-tu mon nom ? Mon nom est merveilleux, et je suis le pauvre auquel tu as donné de l'argent et le plateau. C'est alors que Dieu a ordonné que tu deviennes, sur le siège de Pierre, patriarche de Rome. » Grégoire lui dit : « Comment as-tu su cela et qui te l'a raconté ? » Il lui répondit : « Je suis l'ange du Dieu tout-puissant et j'ai reçu l'ordre à partir de ce jour d'être constamment auprès de toi ;

լինիմ համապալ՝ եւ Գամենացն խնդիրս ըս եւ վերադերեմ առ Աստուած : Եւ յարա-
ցեալ Գրիգորիոս երկիր ետրպ նմա, եւ նա սնչալս եղեւ :

Այս երանելոցս՝ շնորհս գիտաթեան առաջ Աստուծոյ, եւ մեկնեաց Գաստուածա-
շունչ գիրս գհին եւ գնոր կտակարանս. գրեաց եւ ի Յար ճատս բառասան, եւ այց
5 գիրս գրեաց համապեղեղեհ, զոր ի յունական լեզուն Գիսպոլոս կոչեն գրոյն : Գրեաց
եւ այլ գիրս ի վարս եւ ի ճգնաթիւն սրբոց հարանց եւ եպիսկոպոսաց : Եւ յորում
գրէր գճառան՝ տեսանէր Պետրոս աշակերան իւր եւ նախաստրկասպին սպիտակ
սպառնի՝ ի վերայ շրթանցն :

Այս մեծ հաշտապետս Գրիգորիոս տեսանէր գորանչեկ շէնս զոր շինեալ էր Տրապիս-
10 նոս կոսապաշտ արքայն, զկամուրջս զանհան եւ ի մեծամեծ գետան, եւ սարպիս ի
ճորս եւ ի բազմամօր եւ ի սոմաչին տեղիս սպարտապիցն, եւ զարմանալը յոչ, եւ խնդրէր
յԱստուծոյ ներումն Տրապանոսի, եւ ստէր եթէ. Ասանց Աստուծոյ հրամանի աչապխի
անպատմելի զործս ոչ կարէր առնել : Եւ ի բազում ժամանակս արտաստօր խնդրէր
փրկութիւն Տրապանոսի : Եւ եկեալ առ նա հրեշտակ Տեսան ստէ. Վասն ըս խնդրոցն
15 Աստուած ներումն շնորհեաց նմա, բայց վասն այլ կապալաշտ մարդոց զԱստուած մի
սպաչեացես՝ զի ոչ լսէ բեղ :

Տ Գիսպոլոս] տիսպոլոս կոչեն գրոյն, որ ի հայ բարբառ արտածախտութիւն լսի B || 7 սպիտակ
սպառնի ի վերայ շրթանցն] զհագին սուրբ իբրեւ սպիտակ սպառնի ի վերայ շրթանց սրբոցն
Գրիգորի B || 9-16 Այս մեծ . . . լսէ բեղ om. B.

c'est moi qui porte à Dieu toutes tes demandes. » Grégoire, s'étant levé, se prosterna devant lui, mais il devint invisible.

Les grâces de la science furent accordées par Dieu à ce bienheureux, et il commenta les écritures inspirées de Dieu, l'ancien et le nouveau testament. Il écrivit aussi quarante homélies sur Job et d'autres écrits en langue romaine, écrits appelés en langue grecque Dialogues (*Dialogos*). Il écrivit encore des livres sur les vies et l'ascétisme des saints pères et évêques. Lorsqu'il composait ses homélies, Pierre son disciple et archidiaque apercevait une colombe blanche * sur ses lèvres.

Ce grand patriarche Grégoire, à la vue des merveilleuses constructions qu'avait édifiées l'empereur idolâtre Trajan, les ponts jetés sur d'immenses et très grands fleuves, les routes dallées dans les vallées, les voies à travers les pays boueux et marécageux, s'émerveillait fort et priait Dieu de pardonner à Trajan, et il disait que sans la permission de Dieu (Trajan) ne pouvait pas exécuter tant d'œuvres inénarrables. Il demanda longtemps avec larmes le salut de Trajan. L'ange du Seigneur vint à lui et lui dit : « Sur tes instances Dieu lui a accordé le pardon, mais ne prie plus Dieu pour d'autres hommes idolâtres, car Il ne t'exaucera point »

* A fol. 205
A° 21.

Եւ յետ մահաւան երկցս երանեալ Հայրապետին Գրիգորի՝ Պետրոս նախասարկաւոպն որ էր աշակերտ իւր՝ զնոց չարեւմուսս եւ մկրտեաց բազում անհաւատ ազգս, զոր կոչեն Սաքսոն եւ Փրանկս : Այս Պետրոս հրամայեաց կանոնօք որ չաւարս բառաներարդ սրահոյն՝ յամենայն աստր կատարեալ պատարաց մատուցանեն, եւ աւետարան բնիմանան. եւ շարաթ օրն ընդ ճամօթեան սրահօք ասնիցեն որպէս եւ 5 զալլ ճինդ աստրան : Եւ մինչև ցայտօր արեւմտօք զնոյն կորդ պահեն. բայց կոտորեղինուսօլիս եւ ալլ երեք ամիսքն ոչ ընկալան այնպէս :

Եւ հանկեալ խաղաղութեամբ ի Հոսմ : Եւ յետ նորս մահաւան զնոցին Սաքսոնք եւ Փրանկք զորս մկրտեաց՝ նոս եւ սրտրին զատարանն արծաթի եւ զարդարեցին ոսկի պատակբօք : 10

Եւ ձեւնապրեաց նոցա Հոսմոյ Հայրապետն եւ ամենայն ազգի եւ գաւառի եպիսկոպոսս. եւ լինի մինչև ցայտօր :

Կրեղի 9 եւ Մարտի 14 . Ակաջութիւն սրբոյն Սարինասի :

Ի ժամանակս կատարշտ արքային Դիակլետիանոսի էր սուրբն Սարինոս չերապօլանայ չեղիպատոցաց երկրէն, նախարար ի մեծ ազգէ, եւ վասն զմեղակ ժամանակոց Հայրաճանայն երեալ արտարոյ բաղարին ի վտրբ եւ ի նեղ սան բնակէր ի թաղասի 15

7 անպէս *om. B* | 13 սրբոյն] սրբոյ վկային B.

Après la mort du trois fois bienheureux patriarche Grégoire, Pierre l'archidiaque, qui était son disciple, se rendit en occident et y baptisa plusieurs nations infidèles appelées Saxons (*Sakhson*) et Franes (*Franks*). Ce Pierre ordonna par des canons de célébrer une messe complète tous les jours pendant le carême de quarante jours et d'y lire l'évangile, et de faire le samedi de carême comme les autres cinq jours. Jusqu'aujourd'hui l'occident observe ce règlement, mais Constantinople et les trois autres sièges ne l'acceptèrent point.

Il reposa en paix à Rome. Après sa mort, les Saxons et les Franes qu'il avait baptisés se rendirent (à Rome) et lui firent un cercueil en argent et l'ornèrent d'images en or. * A fol. 205 v° b.

Le patriarche de Rome leur sacra des évêques pour chaque nation et province; ce qui se fait jusqu'aujourd'hui.

6 AREG, 14 Mars.

Martyre de saint Sabinus.

Aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien, saint Sabinus vivait à Hiéropolis d'Égypte, dignitaire, de famille noble. Mais, à cause des temps durs de persécution, il demeurait dans une petite et étroite maison élevée hors de la ville, caché avec d'autres chrétiens; ils imploraient Dieu avec jeûnes et

ընդ ալլ բրիտանեաց, եւ պոհօր, եւ պօփլիւք պարսէի : զԱստուած : եւ լապում
բրիտանեացք ըմբռնեցան ի ձեռս անօրինաց, եւ համբուեցաւ չոյժ անան Սարկիսոսի,
եւ չուզմամբ մեծաւ խնդրէին զնա եւ ոչ գտանելին :

5 Եւ ձի ոմն աղբատ սօփօր էր երկնալ առ սուրբն եւ ծախանայր, եւ նա չոյժ սպրմէր
նմա եւ կերակրէր եւ սիրէր զնա. եւ նորա երկնալ առ զօրականան ստէ. Զինչ տայր
ինձ եւ ես ցուցից զնա ձեզ : Եւ կառն նմա երկու գոհեկան, եւ զնային զկնի նորա
մինչեւ ի տեղին. եւ մտնալ ի տունն հանին գամենեան արաւօրս եւ հարցանելին. Այլ
է ի ձէնչ Սարկիսոս : Եւ նա ստէ. Ես եմ : Կապեցին զնա միայն ծանր շղկնայիւք եւ
տարան * առ Արիանոս գատաւորն. եւ հարցանէր զանունն եւ զշնորհսն : Եւ նա ստէ. * A fol. 206
10 Բրիտանեաց եմ եւ կոչիմ Սարկիսոս :

Ատէ գատաւորն. Ծառայ ես թէ ազատ : Սուրբն ստէ. Ազատ եմ եւ բարի ծանկա-
թեանս լոնջ զօրական եմ ի գունդս զքսին : Ատէ գատաւորն. Եւ զինչ եղև բեզ սր
թողեր զօրականութիւնդ : Ատէ Սարկիսոս. Տեսի գանօրէն զարձս թագաւորին ձերայ
եւ գանիրաւ չարչարանս ի ծառայս Աստուծոյ, եւ բա համարեցայ ընտելլ ի սան
15 Աստուծոյ բան ի ցարկս մեզաւարայ :

Եւ բարկացեալ գատաւորն հրամայեաց կախել զնա եւ տանջել, եւ այնչափ
տանջեցին զնա մինչեւ զպեցաւ մարմինն. եւ անտի բարձեալ զսուրբն տարան ի

2 անուն] սրբոյն *add.* B || 5 եւ սիրէր զնա *om.* B || 17 ծարմինն] անձնն B.

prières. Or beaucoup de chrétiens tombèrent entre les mains des impies, et le nom de Sabinus fut largement divulgué; on le chercha fiévreusement, mais on ne le trouva point.

Un homme pauvre avait l'habitude d'aller auprès du saint pour mendier; celui-ci avait grande pitié de lui, le nourrissait et l'aimait. (Le pauvre) alla trouver les soldats et leur dit : « Que me donnerez-vous, et je vous l'indiquerai ? » Ils lui remirent deux écus, le suivirent jusqu'à l'endroit et, ayant pénétré dans la maison, en firent sortir dehors tout le monde en demandant : « Qui de vous est Sabinus ? » (Sabinus) leur dit : « C'est moi. » Ils le lièrent, lui seul, avec de lourdes chaînes et le conduisirent * au juge Arianus qui lui demanda son * A fol. 206
nom et ses titres. Il répondit : « Je suis chrétien et je m'appelle Sabinus. »
17 a.

Le juge lui dit : « Es-tu esclave ou libre ? » Le saint répondit : « Je suis libre et depuis ma jeunesse heureuse je suis soldat dans le régiment du comte ». Le juge lui dit : « Que t'est-il arrivé, pour que tu quittes la milice ? » Sabinus répondit : « J'ai vu les œuvres impies de votre empereur et les tortures injustes des serviteurs de Dieu et j'ai préféré demeurer dans la maison de Dieu plutôt que sous les toits des pécheurs. »

Le juge, irrité, ordonna de le suspendre et de le torturer, et on le tortura à tel point que son corps fut mis en lambeaux; de là on transporta le saint

բարարն Անտոնինու գինի դատաւորին՝ զի եւ անց չարչարեացէ զնա եթէ ոչ դառնացէ ի կուռնս :

Եւ յորժամ զնացին բազում հնարիւք ջանաց դատաւորն, եւ ոչ կարաց փոխել զնա յատուածապաշտ հաւատոցն : Ասմբարօք այրեցին զկողմն եւ զորովայնն. եւ սուրբն լուալ ոչ ինչ բարբառէր, եւ որպէս դապոյ մարմին տանջեալ համարէր : 5
Եւ հատ ի վերայ նորա վճիտ զի խեղցեացեն ի գեան :

Եւ յորժամ տանէին՝ զնացին գինի նորա բազումը ի հաւատացելոցն. եւ պատուիրէր նոցա սուրբն հաստատուն կալ ի հաւատն Քրիստոսի, եւ յօժարութեամբ մեռանել 10
փանն անուան նորա : Եւ գոյս ասաց եթէ. * Յիշեցէք չարօթս ձեր զոր կատարման իմոց, եւ յերրորդ աւուրն եկեսջիք ի հիւսիսոյ կողմանէ գետոյն եւ գտանիցէք զմարմինս իմ, առջիք եւ թաղեսջիք զիս վիճոյն որ յոտս իմ կապեալն է :

Եւ յորժամ սարսն առ գետոյն կապեցին վէճ մեծ յոտն, արկին ի փորը նաակ մի : Եւ սուրբն հաջեցաւ յերկինս, գոհացաւ զԱտուծոյ եւ փառաւորեաց զանուն նորա՝ որ արժանաւորեցոյց զնա աջնպիսի վկայութեամբ մեռանել : Եւ յողօթելն նորա ընկեցին ի գեան, եւ աւանդեաց զհոգին իւր առ Քրիստոս Մարտի ԺԴ : 15

Եւ շատ երկց աւուրց զնացին եղբարքն զապտ ի զիշերի՝ ի տեղին յորում հրամայեաց

8 հաւատն] սերն B || 15 Մարտի ԺԴ] եւ Արեգի 9 add. B.

et on l'emmena à la ville d'Antonin¹ à la suite du juge, pour être torturé là aussi s'il ne se convertissait point aux idoles.

Lorsqu'ils y arrivèrent, le juge essaya bien des moyens, mais ne put détourner (le saint) de la foi pieuse. On lui brûla les côtes et le ventre avec des torches allumées. Le saint garda le silence et ne parla pas, mais regardait comme si l'on torturait un autre corps. (Le juge) donna la sentence de le noyer dans le fleuve.

Tandis qu'on le conduisait, beaucoup de fidèles le suivirent; le saint les engagea à demeurer fermes dans la foi au Christ et de mourir avec empressement pour Son nom. Il leur dit ceci : * « Souvenez-vous dans vos prières du jour de mon martyr et vous reviendrez le troisième jour par le côté nord du fleuve et vous retrouverez mon corps, vous le prendrez et m'enterrez avec la pierre qui est attachée à mes pieds. »

Lorsqu'ils l'eurent amené au fleuve, ils lui attachèrent une grosse pierre aux pieds et le jetèrent dans une petite barque. Le saint regarda le ciel, rendit grâce à Dieu, glorifia Son nom qui l'avait rendu digne de mourir d'un tel martyr, et pendant qu'il priait, ils le jetèrent dans le fleuve, et il rendit son âme au Christ le 14 mars.

Trois jours après, les frères se rendirent secrètement la nuit à l'endroit

1. C'est-à-dire Antoninopolis.

ուրբն Սարինոս, գտին զգառուական ճարձին նորա, տարան եւ թաղեցին ի նոր տապանի վիճովն ձերձ ի քաղաքն Անգլիոց :

Յայժմ աւուր վկայութիւն սուրբ եւ անարձաթ բժշկացն Կոզմայի եւ Գամիանոսի երկու եղբարցն, եւ այլ երկց վկայցն. Անթիմասի, Գեւոնդեայ եւ Պապիոսի :

5 Սուրբ եւ անարձաթ բժիշկքն եւ Քրիստոսի ճարտիւրտքն Կոզմաս եւ Գամիանոս եղբարք էին հարազատք չԱրաբացոց երկրէն, շաւուրս կուսազա արքայիցն Մարսի-
միանոսի եւ Գիսկղեաթիանոսի : Եւ ըստ աւետարանական բանին՝ ձրի բժշկէին գամ-
նայն ցաւս եւ զհիւանդութիւնս, ոչ միայն զճարդկան * այլ եւ գանասնոցն : Եւ * A fol. 206
ձատնեցին զնոսա առ Լիւսիաս Եգիպտացոց զատուորն, եւ կայուցին սուաջն նորա, v^o a.
10 եհարց. Աւստի էք եւ ո՞ր հաւատով էք եւ զինչ են անուանք ձեր :

Ասէն սուրբքն. Մեր չԱրաբացոց եմք եւ քրիստոնեայ հաւատով. եւ ես անուանիմ Կոզմաս եւ եղբարքս իմ Գամիանոս. եւ եմք ի մեծ ազգէ եւ արուեստիւ բժիշկք : Աւնիմք եւ այլ ընկերս՝ եթէ հրամայես ասացուք եւ զնոցա անուանես :

Ասէ զատուորն. Ասացէք աներկիւղ : Եւ նորա սսէն. Անթիմաս, Գեւոնդիոս եւ
15 Պապիոս : Տարան եւ զնոսա աւաջի, եւ նորա խոստովանեցան զՔրիստոս յաճենայն

9 կայուցին] կացին B || 11 սուրբքն] Կոզմաս եւ Գամիանոս *add.* B || 12 արուեստիւ] արուեստաւոր B.

qu'avait indiqué saint Sabinus, trouvèrent son corps vénérable, l'emportèrent et l'enterrèrent dans un tombeau neuf avec la pierre près de la ville d'Antina '.

En ce jour martyre des saints medecins anargyres, les deux freres Côme et Damien, et de trois autres martyrs Anthime, Léonce et Papias.

Les saints medecins anargyres, martyrs du Christ, Côme et Damien étaient deux freres germains du pays d'Arabie, aux jours des empereurs idolâtres Maximien et Diocletien. Selon la parole de l'évangile ils soignèrent gratuitement tous les maux et les maladies non seulement des hommes * mais * A fol. 206
aussi des animaux. On les dénouça à Lysias, juge des Égyptiens, et on les v^o a.
mit en sa présence. Il leur demanda : « D'où êtes-vous, de quelle foi êtes-vous et quel est votre nom ? »

Les saints répondirent : « Nous sommes d'entre les Arabes et de foi chrétienne; je m'appelle Côme et mon frere s'appelle Damien; nous sommes d'une haute lignée et medecins de profession. Nous avons encore d'autres compagnons, et si tu l'ordonnes nous te dirons aussi leurs noms. »

Le juge leur dit : « Dites sans crainte. » Ils lui répondirent : « Anthime, Léonce et Papias. » On les fit également comparaître et ils confessèrent le

1. Antoninoupolis (?).

սրտէ : Եւ, գատաւորն. Զոհեցէր կոսցն : Եւ սարբբն ամենեւին ոչ կտուն պատաս-
 լանի : Կապեցին զձեռս եւ զոտս նոցա եւ զանկեցին ուժղին եւ ընկեցին ի ծովն : Եւ
 Տրամանաս Տեան լուծան կապանքն եւ ելին ի ցամարն անվասս :

Եւ տեսալ զնոսս գատաւորն յոյժ զարմացաւ եւ ասէ ցնոսս. Սուսցէր զիս մոզու-
 թիւն ասնել : Եսն սարբբն Կողմաս եւ Գամբանոս. Եկեաջիր զկնի մեր յանուն 5
 Եատուծոյն մերս : Եւ, գատաւորն. Եկից անուամբ աստուծոյն իմոյ Աղբիանոսի : Եւ
 նոյնժամայն թիւրեցան երեսը նորա : Եւ սարբբն եկին ձեռս եւ ուղջացուցին :

Եւ Տրամաչեաց եւ ընկեցին ի բորբոքեալ Տուր, եւ պատասեցաւ երկիր եւ եկուլ
 գաւորան ի ներքս, եւ յորժամ շիջաւ Տուրն զարձեալ Եջան զնոսս * ամբողջս : Եւ
 բարկութեամբ լլկալ գատաւորն Տրամաչեաց եւ խոչեցին զնոսս եւ քարկոծեցին, եւ 10
 քարինքն անկրկն գաւառային, եւ բազումք մեռան ի նոցանէ : Եւ ապա նետս ձգէին ի
 նոսս, եւ ամենեւին սարբբն ոչ խոցեցան ի նետիցն, այլ մանաւանդ սկսան ի միմեանս
 ձգել զնետան, եւ բազումք ի նետաձգութայն եւ ի զորականայն խոցեցան եւ մեռան :

Եւ երկուցեալ գատաւորն Տրամաչեաց եւ սրով սարանին գաւորան յԵղիպտացոց
 բազարին Մարտի ժԳ : 15

1 զոհեցէր] զոհէր B || 3 անվասս om. B || 7 եւ սարբբ] բայց սարբբն վազվազակի B ||
 8-13 եւ Տրամաչեաց... եւ մեռան] եւ բարկացեալ գատաւորն Տրամաչեաց' եւ ընկեցին զնոսս
 ի բորբոքեալ Տուր, եւ ի շիջանել Տրոյն ետես թէ մնացին կեկրանի, Տրամաչեաց եւ Տանին
 զնոսս ի խոչ, եւ քարկոծ արարին, եւ նետաձիգ եղև, եւ արկ Եատուած ի նոսս յիմարու-
 թիւն, եւ ի միմեանս արկանելին զբարկնս եւ զնետս, սրովք եւ բազումք ի զորականայն
 խոցեցան եւ մեռան B || 14 Տրամաչեաց] Տրաման եւ B || 15 Մարտի ժԳ] եւ Արեղի Զ. add. B.

Christ de tout cœur. Le juge leur dit : « Immolez aux idoles. » Les saints ne lui répondirent point du tout. On leur attacha les mains et les pieds, ou les frappa brutalement et on les jeta à la mer. Par ordre du Seigneur les liens se défirent et (les saints) sortirent sur le rivage intacts.

Le juge en les voyant fut très étonné et leur dit : « Enseignez-moi aussi à faire de la magie. » Les saints Côme et Damien lui répondirent : « Suis-nous au nom de notre Dieu. » Le juge leur dit : « Je vous suivrai au nom de mon dieu Adrien. » Et aussitôt son visage se déforma. Les saints imposèrent les mains et (le) guérèrent.

Il ordonna de les jeter dans un feu ardent, mais la terre s'entr'ouvrit et absorba les saints dans son sein; lorsque le feu se fut éteint, (la terre) les restitua * intacts. Le juge, plein de colère, ordonna de les crucifier et de les lapider, mais les pierres se retournèrent et beaucoup en furent tués. Ensuite on leur lança des flèches, mais les saints ne furent aucunement blessés par les flèches, par contre ils se tiraient les flèches l'un contre l'autre et beaucoup, parmi les archers et les soldats, furent blessés et moururent.

Le juge, effrayé, ordonna de tuer les saints par le glaive dans la ville des Égyptiens, le 14 mars.

* A fol. 206 v° b.

Երեզի է եւ Մարտի ժեւ : Տօն է, ուի ճարտիրոսացն. Եգապիտաի եւ Երկու
Եղեկանդրոսացն եւ Երկու Գիտն,սխոսացն եւ Տիմոլաւի, Մեծէրաի, Պելուսիսի :

Աչա ուի վկայքս Քրիստոսի էին չստարս Գիտկլեախանոսի կոստաշտ արքային :
Եգապիտ էր ի Գաղաչ քաղաքէն, Տիմոլաւոս ի Պոնտոսէ, Երկրքին Գիտն,սխոսըն ի
5 Տրապոլսէ, Մեծէլոս կիսասարկաւաղ էր Գիտապոլսու եկեղեցոյն, Պելուսին եւ Երկու
Եղեկանդրոսըն չեղբայրոսէ :

Սոքա մխարանեցան եւ ինքեանը դձեռս իւրեանց կապեցին եւ կամասորսիկեամբ
կացին առաջն Սարգիսոսի գոտաւորին Կեսարու քաղաքին : Եւ Համարձակութեամբ
եւ պաշտաւ Կրեոսը որպէս ի միտ լեւրանոչ * աղապակէին. Քրիստոնեայք եմբ եւ Քրիս- * A fol. 207
10 տոսի ծառայք, եւ գՔրիստոս Աստուած պաշտեմբ, եւ վասն Քրիստոսի պատարաստ
եմբ ի մեռանել :

Եւ գոտաւորն քապցրութեամբ եւ սորքանոր խրատ տալք ուրանալ գՔրիստոս եւ
պաշտել զկուռսն, եւ խոտամալք բազում պարկուս եւ պատիւս եւ իշխանութիւն.
Եւ չորժամ ոչ կարաց հաւանեցոյցանել գնոսս սորքանոր, սպա սարտանալք բազում

1 Տօն] Վկայութիւն B — ճարտիրոսացն] վկայիցն B || 2 եւ Երկու Եղեկանդրոսացն]
Եղեկանդրոսի, Երբէք B — Մեծէրաի] կիսասարկաւաղի add. B || 5 Տրապոլս.] Փիւնի-
կեցոյ add. B || 5 Գիտապոլս] Գիտապոլսու B || 7 մխարանեցան] եւ առաջին ընդ Քրիստոսի
կապակեցան սիրով add. B || 8 Կեսարու] Պապեստինացոյ add. B || 9 Երեոսը] ձայնիւ B
|| 13 պաշտել զկուռսն] պաշտել եւ զսէլ կոսցն B — եւ իշխանութիւնս] իշխանութեան B
|| 14 սպա om. B.

7 AREG, 15 Mars.

Fête des huit martyrs : Agapius et les deux Alexandre, les deux Denys,
Timolaüs, Romulus, Plésios.

Ces huit martyrs du Christ vivaient aux jours de Dioclétien l'empereur
idolâtre. Agapius était de la ville de Gaza, Timolaüs du Pont, les deux Denys
de Tripolis, Romulus (*Romelos*) était sous-diacre de l'église de Diospolis,
Plésios (*Plision*) et les deux Alexandre de l'Égypte.

Ils s'unirent et, d'eux-mêmes s'étant lié les mains, ils se présentèrent
volontairement devant le juge Urbanus de la ville de Césarée. Ils crièrent,
avec hardiesse et la figure resplendissante, comme d'une seule bouche :
* « Nous sommes chrétiens, serviteurs du Christ, nous adorons le Christ Dieu * A fol. 207
et nous sommes prêts à mourir pour le Christ. »
1er B.

Le juge leur conseilla avec douceur et prières de renier le Christ et
d'adorer les idoles; il leur promit de nombreux présents, honneurs et
dignités; puis, comme il ne pouvait les persuader par de bonnes paroles,

տանջանօք, սրով եւ հրով սպանանել. եւ ոչ աչնպէս կարաց զսուրբան խտորեցուցանել ի հաւատոյն Քրիստոսի : Հրամայեաց զահճացն եւ հատին զգլուխ նոցա Մարտի ժե :

* B
p. 120 a.

[B* Յիշատակ է սուրբ առաքելոյն եւ ընտրեալ աշակերտին Քրիստոսի Արիստարկոս :

5

Սուրբ եւ երանելի առաքեալն Քրիստոսի Արիստարկոս էր յաշակերտացն Պօղոսի եւ էր եղբայր Բառնաբոս առաքելոյ : Եւ հետեւեալ աւետարանին բազում սքանչելիս եւ նշանս առնէր ի հիւանդս եւ չախտածէտս անուամբն Քրիստոսի : Եւ յով զանազան վշտաց եւ նեղութեանց եւ բանկից համբերէր ի հակառակորդ հրէիցն եւ ի հեթանոսաց : Աշխատեցաւ եւ ի ճանապարհորդութիւնս եւ ի ճղնութիւնս հանապար թարողութեամբն, եւ զբազումս զարձոյց ի Քրիստոս եւ աշակերտեաց ճշմարտութեանն :

10

* B
p. 120 b.

Սա զտուն իւր եկեղեցի արար եւ ընդունէր եւ հանգուցանէր զեղբարս, * եւ ուսուցանէր եւ վարդապետէր ճիշտ խրատելով զտկարան, եւ սպասաւորեաց Պօղոսի եւ այլ առաքելոց յաւետարանն :

Ի սմին առուր ճարտիւրոսացաւ սուրբ վկայն Նիկանկոս :

15

* B
p. 121 a.

* Զսա ըմբռնեալ ազգի ազգի չեղանակօք չարչարանաց նեղեցին զոհել կռոցն, եւ յորժամ պինդ եկաց ի խոստովանութեանն Քրիստոսի, սրով հատին զգլուխ նորա :]

3 Մարտի ժե] եւ Արեգի է: add. B.

il se mit à les menacer de les tuer par de nombreuses tortures, par l'épée et le feu, mais il ne parvint pas plus de cette façon à détourner les saints de la foi au Christ. Il ordonna aux bourreaux de leur trancher la tête le 15 mars.

* B
p. 120 a.

[B* Commémoration du saint apôtre et disciple élu du Christ Aristobule. Le saint et bienheureux apôtre du Christ Aristobule était du nombre des disciples de Paul, il était le frère de l'apôtre Barnabé. Il suivit l'évangile et opéra de nombreux miracles et prodiges sur les malades et les infirmes au nom du Christ. Il eut à subir beaucoup de souffrances, de tribulations et d'emprisonnements de la part des adversaires juifs et païens. Il se fatigua en des voyages et en ascétisme par une prédication continue, convertit nombre de gens au Christ et en fit des disciples de la vérité.

* B
p. 120 b.

De sa maison il fit une église, y recueillit et hospitalisa les frères; * il enseigna et prêcha, soutenant les faibles, et servit Paul et d'autres apôtres dans (la prédication de) l'évangile.

En ce même jour fut martyrisé le saint martyr Nicandre.

* B
p. 121 a.

* L'ayant saisi, on l'obligea, par toutes sortes de tortures, à immoler aux idoles, mais comme il tenait ferme dans la confession du Christ, on lui trancha la tête avec le glaive.]

Արեղի Է եւ Մարտի ԺԶ : նահատակութիւն սուրբ վկայիցն որ ի
Գաթապոց կատարեցան :

Ինքուրիկոս կուսպաշտ արքայն Գաթապոց զնաց զինուորօք ի ձալրի եւ հատին
փայտ չոյժ, եւ բարձեալ տարան չեկեղեցին ուր բրիստոնեացը դադօին խրեանց
5 կատարէին : եւ ժողովեաց զամենայն հաւատացեալսն որք ոչ ուրացան գՔրխատոս՝
եմոյժ զնոսս չեկեղեցին, եւ զփայտն կուտեցին ի մէջ եկեղեցւոյն, եւ բորբոքեցին հրով,
եւ ալրեցաւ եկեղեցին եւ սուրբքն, Մարտի ԺԶ :

Էին վկայքն Քրիստոսի երկու բաճանայք Բաթոյի եւ Վիրկոս, եւ երկու որդիք եւ
երկու դստերք, եւ Արպիւլան կրօնաւոր եւ երկոտասան աշխարհականք՝ Արիպաս, * A fol. 207
10 Կոնատոս, Ագէաս, Ալիսաս, Իգաթրաս, Իսոլոյիս, Սիլաս, Սիգիսաս, Մուրիլոս, Մուրին- r^b
սիլաս, Թերիսաս, Փիլիպոս : եւ եօթն կանայք՝ Աննա, Ադաս, Վարկա, Անեմալի,
Մալիկոյ, Մովիկիոյ : Էին ամենեքեան որք հրով ալրեցան չեկեղեցին անձինք քսան եւ
վեց :

1 նահատակութիւն . . . կատարեցան] Վկայութիւն սրբոց վկայիցն Քրիստոսի Բաթուէլի
եւ Վիրկոսի բաճանայից եւ բսան եւ ութ ընկերացի եւ սուրբ Փորբկանն B || 7 ալրեցաւ]
այրեաց B — սուրբքն] զսուրբն B — Մարտի ԺԶ] եւ Արեղի Է add. B || 9 դստերք] նոցա
add. B || 10 Իգաթրաս] Իթադրաս B — Սիլաս] Աիսաս B.

8 AREG, 16 Mars.

Martyre des saints martyrs qui furent exécutés par les Goths.

Vinchuricus (*Binkhourikos*), le roi idolâtre des Goths, s'étant rendu avec des
soldats dans la forêt, y coupèrent une grande quantité de bois qu'ils trans-
portèrent à l'église où les chrétiens accomplissaient leurs prières. Il fit ras-
sembler tous les fidèles qui ne renièrent point le Christ, les fit entrer dans
l'église, puis on amoncela les bois dans l'église et on alluma un grand feu :
l'église et les saints furent brûlés le 16 mars.

Ces martyrs du Christ étaient : les deux prêtres Bathoy et Vircos, leurs
deux fils et leurs deux filles, le moine Arpylas avec douze laïques : Abipas, * A fol. 207
Conatus, Agias (*Agcas*), Ovias, Igetras, Isois, Silas, Sigisas, Suirilos, Suin- r^b
plas, Tertas, Philigas : sept femmes : Anne, Adas, Varca, Anéma, Maïko,
Movikio ¹. Ceux qui furent brûlés dans l'église étaient au nombre de vingt-six
personnes.

1. Il manque un nom : Les deux avant-derniers de la liste telle qu'elle se trouve dans
Acta SS. mart., t. III, p. 612, sont *Marnica* et *Virco* ou *Vico*, Movikio semble com-
posé des deux.

Եւ այլ ձի բրիտանեայ առեալ նշխար եւ ձէթ եւ խունկ եւ բաժակ՝ երիւարոյն յալ տեղի չեկեղեցին չափին կալ, եւ զնա ընկեցին ի հուրն եւ ճարաբարասացաւ ընդ այլ սրբոցն, եւ եղև ճարմինն խոր եւ սրինն փոխանակ նշխարին եւ բաժակին պատարաց ընդունելի (Աստուծոյ) :

Եւ կին ձի այլի բրիտանեայ թագուհի լեալ այլագեաց, որոյ անուն էր Պալխաղի, զնոյ չալեցեալ եկեղեցին ժողովեաց զնշխարս սրբոյ վկայիցն եւ պատուով թաղեաց : 5

Յայսմ առաք վկայութիւն սրբոցն երծասի, Սարապիտնի եւ Պալխնասի :

Սորա էին ի բաղարէն Հռոմայ Քրիստոսի հաւատոյն : Վարան զնոսս եւ տարան սոս եւրաբրոս բաղարին, եհարց զնոսս եւ նորա խոստովանեցոն զլինքեանս բրիտանեայ եւ Քրիստոսի ծառայս :

Արկին զնոսս ի միմին եւ ի յահաստ բանդ, եւ նորա ուրախանայլին եւ խնդային ընդ ճշմարիտ խոստովանութիւն խրեանց : Եւ հանին ի բանդէն եւ կացուցին առաջի կարբրոսին, եւ սրբամօր եւ պառանտօր խրատս ապր ուրանալ զՔրիստոս եւ զօհնէ կուցն : Եւ սուրբն ոչ երկեան եւ ոչ հաւանեցան խրատու նորա, այլ մանաւանդ բարոյգէին մեծաւ բարբառով զհայր եւ զմիզի եւ զտուրբ հօղի, եւ նոյովեցին զկուռան եւ անէճս արկին ի վերայ կրտաղաշոցն : 15

* A fol. 207 v° a.

1 երիւարոյն] երիւարով խրով B | 2 տեղին] սոս երէցն *add.* B --- ընկեցին] կարան եւ ընկեցին B | 7 սրբոցն] սրբոյ վկայիցն B.

Un chrétien qui se rendait à cheval à une autre église pour y prier, emportant avec lui hostie, huile, encens et vin, fut (saisi également et) jeté dans les flammes et fut martyrisé avec les autres saints; son corps et son sang remplacèrent l'hostie et le vin, offrande agréable (à Dieu).

Une veuve chrétienne, qui avait été reine des infidèles, et dont le nom était Gaïadi, se rendit à l'église incendiée, rassembla les restes des saints martyrs et les enterra avec honneur.

En ce jour martyre des saints Hermas, Sérapion et Paulin.

Ils étaient de la ville de Rome et de la foi au Christ. On les saisit et on les conduisit à l'éparque de la ville qui les interrogea; ils s'avouèrent chrétiens et serviteurs du Christ.

On les jeta dans une prison obscure et infecte, mais ils furent joyeux et se félicitèrent de leur vraie confession. On les fit sortir de la prison et on les fit comparaitre devant l'éparque, qui les engagea par de douces paroles et des menaces * à renier le Christ et à immoler aux idoles. Les saints ne craignirent point et ne consentirent pas à ses conseils, au contraire ils invoquèrent à haute voix le Père, le Fils et le Saint-Esprit, anathématisèrent les idoles et maudirent les idolâtres.

* A fol. 207 v° a.

Եւ բարկացեալ եպարքոսին հրամայեաց սրարան կտալել յաս նոցա, եւ բարշեցին զնոսա ընդ բարս եւ ընդ վեճս եւ ընդ ծառս. եւ կտարեցան ամենայն մարմինք նոցա, եւ լցան արեամբ տեղին չորժամ բարշէին, եւ ոչ թողին զնոսա ի բարշեցոյ մինչեւ աւանդեցին զհոգիս իւրեանց :

5 Եւ ոմանք բարեպաշտք եկին զմարմինս նոցա ի նշանուոր տեղւոջ :

Կատարեցան սուրբ վկայքս Քրիստոսի՝ Էրմիոս, Սարապիոն եւ Պաւլինիոս Մարտի ժԶ :

Արեգի Թ եւ ծարաի ժԷ : Վարք երանելոյն Արեւիտաի մարտոյն Կատուոյ կամուար սղբափին :

10 Ալեքսիոս Ատուածոյ մարտն՝ որլի էր միամօր մեծատան սոն փառասորեալ պատրիկի, որոյ անուն էր Լեփեմիանոս, ի մեծ բարտքէն Հռոմայ, յասուրս բարեպաշտ արքայիցն Արկադետսի եւ Մնորիտսի :

Ատուցին նժա զիկիլատուպական եւ զհետորական հանձարս արտաքին իմաս-

3 յարժամ] ընդ որ B || 5 եկին] զպատուական *add.* B նոցա] զիշերայն ի ծայն սաղմոսոյ *add.* B || 7 Մարտի ժԶ] եւ Արեգի ամսոյ Բ *add.* B || 12 Մնորիտի] Էր նորս եւ կին բարեպաշտան որոյ անուն էր Ալլալիլիս. եւ յայժ սիրէին զաղբասս եւ սուսս էին ի սուրս կարտեղոյ : Եւ բանիկ ոչ զոյր նոցա զտակ՝ հանապազօր խնդրէին յԱտուածոյ պահովք եւ ազօթիւք որպէս զե շնորհեաց, նոցա որլի ծի ծիփիմարտիկանն : եւ լուսս Ատուած ազօթից նոցա եւ յլացաւ կին նորս՝ եւ նա արտիացեալ յոյժ փառասորեոյ զՆատուած, եւ ձկրտեալ անուանեցին զնա մարդ Կատուոյ, ասեն. Քանիկ պահօք եւ ազօթիւք խնդրեցար զաս յԱտուածոյ : եւ մինչ մտնուկ եղեւ՝ հայր նորս եւ զնա յուսումն աստուածաբանութեան *add.* B || 13 Ատուցին նժա] որ եւ սուս B.

L'éparche, irrité, ordonna de leur attacher une corde aux pieds, de les traîner à travers les rochers, les pierres et les arbres. Tous leurs corps furent brisés, les endroits par lesquels on les traînait furent inondés de sang, et on ne cessa de les traîner jusqu'à ce qu'ils eurent rendu leur âme.

Quelques pieuses personnes déposèrent leurs corps dans un endroit célèbre.

Ces saints martyrs du Christ Hermas (*Ermios*), Sérapion (*Sarapion*) et Paulin (*Paulinios*) furent martyrisés le 16 mars.

9 AREG, 17 Mars.

Vie du bienheureux Alexis, l'homme de Dieu, pauvre volontaire.

L'homme de Dieu Alexis était le fils unique d'un homme riche, glorieux patricien, dont le nom était Euphémianus, de la grande ville de Rome, aux jours des pieux empereurs Arcadius et Honorius.

On lui enseigna les sciences philosophiques et rhétoriques de la sagesse

տութեան, եւ զնոր աստուածաշունչ զիրս պատուիրանացն Աստուծոյ : Եւ յորժամ եղեւ
 A fol. 207
 v° b. ի շափ հասակի Ալեքսիոս՝ խօսեցան նմա կին ի թագաւորական տոհմէ, * եւ արարին
 զհարսանիսն :

Եւ յորժամ եղեւ երեկոյ նմուտ չառապատ հարսինն, եւ նախ քան զմերձենալ ի
 կինն՝ ծագեաց լոյս ճարգատիրութեանն Աստուծոյ ի սիրտ Ալեքսիոսի, եհան զմատանին 5
 ի ձեռացն՝ պատեաց ի ճիրանի շուշտակ, ետ հարսինն եւ ասէ. Առ պահէնս զայս առ
 քեզ, եւ Աստուած լեցի ի միջի մերում ընդ իս եւ ընդ քեզ :

Եւ զայս տասցեալ ել ի սենեկէն. եւ էին ամենեքեան որ ի տանն ի բուն : Եւ
 զիմեաց միտն չարեւերս կոչս, զնոց չեղեախ քաղաք յորում էր անձեռագործ պատ-
 կերն Քրիստոսի ի սուրբ պատառակին, որում մեծառ փափաքանօք երկիր եպագ : 10
 Եւ երթեալ չեկեցեցին սրբուհոյ Աստուածածնին, փոխեաց զհանդերձս իւր ընդ սղբա-
 տի, եւ զգեցաւ պատառատուն ծագեպէն եւ ծուրալք ի քաղաքին :

Իսկ հայր նորա առարեաց չամենայն կողմանս զճառապս իւր ի բնեւ եւ ի գտանել
 զորդին իւր, զի երեք հալար ճառապս ունէր արձաթակագ՝ երիւարօք եւ զիպակա-
 գկեստս : Գնացին յուրոյ ճառապքն եւ չեղեախ քաղաքն, եւ տեսեալ զԱլեքսիոս ոչ 15
 ծանեան, ալ որպէս ալքրատի տալին նմա սղորմութիւն. եւ զարձան ունայն ի տուն
 իւրեանց :

1 Աստուծոյ *om.* B || 10 երկիր եպագ] երկրպագեաց B.

profane en même temps que les nouvelles écritures, inspirées de Dieu, des
 commandements de Dieu. Lorsque Alexis eut atteint l'âge de puberté, on le
 fiança à une jeune fille de la famille impériale * et on célébra les noces.

* A fol. 207
 v° b.

Lorsqu'on fut au soir, il pénétra dans la chambre nuptiale de sa femme,
 mais avant qu'il approchât de sa femme, la lumière de la philanthropie
 divine jaillit dans le cœur d'Alexis, il ôta l'anneau de son doigt, l'enveloppa
 dans une étoffe pourpre, la remit à sa fiancée et lui dit : « Prends-la et
 garde-la sur toi, que Dieu soit entre nous, entre moi et toi. »

Ce disant, il sortit de la chambre. Tous ceux qui étaient dans la maison
 dormaient. Il partit seul dans la direction de l'orient, se rendit à la ville
 d'Édesse où se trouvait l'image achiropite du Christ sur le saint voile, qu'il
 vénéra avec beaucoup de joie. Il se rendit à l'église de la sainte Mère de Dieu,
 troqua ses vêtements avec ceux d'un pauvre, se vêtit de bure déchirée et se
 mit à mendier dans la ville.

Son père envoya ses domestiques de tous les côtés pour rechercher et
 retrouver son fils, car il avait trois mille domestiques montés sur des chevaux
 aux harnais d'argent et vêtus d'étoffes précieuses. Les domestiques investi-
 gateurs se rendirent aussi à la ville d'Édesse, aperçurent Alexis mais ne le
 reconnurent point, et lui donnèrent une aumône comme à un pauvre. Ils
 retournèrent sans succès chez eux.

Եւ երանելին Ալեքսիոս արարեալ չաչն՝ բարբաբի օտարարար մեծ եւ առաքինի ձգնութեամբ, պահօք եւ արտասուալեց աչօք : զամն տանն եւ ութ : Եւ ի շարաթնօջն * A fol. 208
էր նորա կերակուր երկու նուկի հաց որ է տանն եւ ութ գրամակշեա, եւ նոյն չափովն 17 B.

5 Եւ ի միւսն զիշերի երեւեցաւ յերազն ամենարբուհի աստուածածնին եկեղեցոյսնին հրեշտակ Տեառն եւ ասէ : Մոչձ զմարդն Աստուծոյ յեկեղեցին, վասն զի արժանաւոր է արքայութեանն Աստուծոյ : Եւ բանս այս չաչանի եղև ամենայն բարբաբացեացն, եւ երթալին ի տեսութիւն. եւ չաչնձ օրէ անուանեցաւ Աստուծոյ ծարպ :

10 Եւ ետես երանելին զի յոյժ փասաւորեցաւ ի մարդկանէ՝ վասխաւ ի բարբաբն եւ ի բազում աւուրս զնաց ի ծովեզրն, եւ մտեալ ի նաւ կամէր երթալ ի Տարսոն բարբաբն յեկեղեցի սուրբ ստաբելեօյն Պօղոսի : Եւ երևալ հոգին ընդզլմակոց եւ ձրրիկ յոյժ, եւ տարաւ զնանն ի Հաւոմ ուր ոչն կամէր վասն ծնողացն եւ տանն իւրոյ :

15 Եւ երևալ հաչրն ետես զնա եւ ոչ ճանեսա, յանձնեաց զնա միւսն ի ճառագից իւրոց, զի որպէս աղքատի Աստուծոյ արացէ նձա սպորմութիւն : Եւ բազում նեղութիւնս անցուցին ալ ճառաչրն հօր նորա ընդ նա, աչոյն եւ ծաղր ատենկոմ եւ տալաւկերոմ,

1 եւ առաքինի *om.* B || 14 արացէ, նձա սպորմութիւն] այց արացին նձա սպորմութեամբ B || 15 եւ ծաղր *om.* B.

Le bienheureux Alexis vécut comme un étranger dans cette ville, d'un grand et vertueux ascétisme, avec des jeûnes et les larmes aux yeux, * pen- A fol. 208
dant dix-huit ans. Le samedi, son repas consistait en deux onces de pain, 17 B.
c'est-à-dire dix-huit drachmes et la même quantité d'eau.

Une nuit, l'ange du Seigneur apparut en un songe au sacristain de l'église de la très sainte Mère de Dieu et lui dit : « Fais entrer l'homme de Dieu dans l'église, car il est digne du royaume de Dieu. » Ce fait fut connu de tous les habitants, qui allèrent le voir. De ce jour, il fut appelé l'homme de Dieu.

Le bienheureux, voyant qu'il était très honoré par les hommes, s'enfuit de la ville et après plusieurs jours arriva au bord de la mer, s'embarqua sur un bateau, voulant se rendre à la ville de Tarse, à l'église du saint apôtre Paul. Un vent contraire s'étant levé, suivi d'une grande tempête, poussa le bateau à Rome où il ne voulait pas aller à cause de ses parents et de sa maison.

Or son père, en sortant, l'aperçut mais ne le reconnut point, et le confia à un de ses domestiques pour qu'il lui fit la charité comme à un pauvre de Dieu. Les autres domestiques de son père lui firent subir beaucoup d'ennuis en se moquant de lui et le souffletant; les cuisiniers, après avoir lavé les

որ եւ խորտկարարքն լուանալին գովաւառական եւ զգրուկան եւ զջուր լուացմանն Տեղալին ի վերայ գլխոյ եւ անձին նորա :

Եւ չետ ժամանակաց զխոաց զմահն իւր, խնդրեաց բարտէս եւ զրեաց զամենայն գործս վարաց իւրոց, զրեաց * եւ գանուանս հօրն եւ զծօրն եւ զհարսինն եւ զխրն, եւ ունեւրով զբարտէսն ի ձեռին իւրս՝ աւանդեաց զհօսիլն իւր առ որ ցանկացաւն Քրիստոս 5
Մարտի ժէ :

Եւ ձաչն եղև չերկնից յապարանս թագաւորին եւ ասէ. Խնդրեցէք ի սունն Եփեմիանոսի զԱստուծոյ ձարդն որ աղօթնացէ վասն Հռոմայ եւ վասն ամենայն երկրի : Եւ առժամայն զնաց թագաւորն Մնորխոս փութաւրէս ի սունն Եփեմիանոսի՝ ամենայն իշխանօրն եւ զափն զերանելին մեռեալ. կամեցան ի ձեռանէն առնուլ զբարտէսն, եւ 10
ամենեւին ոչ կարացին հանել ի ձեռացն :

Եւ թագաւորն անկաւ ի վերայ ոտից երանելոյն եւ մեծաւ արտասուօք խնդրէր զբարտէսն, եւ զեւ եւս ոչ զիտէին թէ Ալեքսիոս լցէ, եւ առժամայն երաց զձեռն իւր, եւ ետ զբարտէսն ի թագաւորն : Եւ հրամայեաց Ալիտի զարչն իւրոց ընթեռնուլ զթեղիթն մեծաձայն ի լուր ամենայն ժողովրդականն : Եւ իբրև լուան աճ մեծ եւ զարմա- 15
ցումն կալաւ զամենեւեան :

1 եւ զգրուկան *om.* B || 2 անձին նորա] անձինն ծաղր առնելով B || 5 Քրիստոս] Արեգի թ' եւ *add.* B || 7 եւ ձաչն... խնդրեցէք] եւ Աստուած փառաւորեաց զնա յայտնի առնելով յապարանս թագաւորին՝ զն խնդրեցեն B || 10 զերանելին] Ալեքսիոս *add.* B || 15 իբրև լուան *om.* B.

plats et les casseroles, répandaient l'eau qui avait ainsi servi sur la tête (d'Alexis) et sur sa personne.

Longtemps après, (Alexis) connut l'heure de sa mort ; il demanda du papier et y écrivit tous les actes de sa vie, il y écrivit * aussi le nom de son père et de sa mère, celui de sa fiancée et le sien, et tenant le papier à la main il rendit son âme au Christ, vers qui il soupirait, le 17 mars.

Une voix se fit entendre du ciel dans le palais impérial, disant : « Faites rechercher dans la maison d'Euphémianus l'homme de Dieu qui priera pour Rome et pour toute la terre. » Aussitôt, l'empereur Honorius se rendit en hâte à la maison d'Euphémianus, accompagné de tous les princes, et ils trouvèrent le bienheureux décédé. Ils voulurent lui prendre de la main le papier, mais ils ne purent le détacher des mains.

L'empereur se jeta sur les pieds du bienheureux et, avec beaucoup de larmes, demanda le papier, car on ne savait pas encore que c'était Alexis ; aussitôt celui-ci ouvrit sa main et remit le papier à l'empereur. Celui-ci ordonna à son secrétaire Aëtius (*Ayiti*) de lire l'écrit à haute voix pour être entendu de toute l'assemblée. Lorsqu'ils eurent entendu, une grande crainte et admiration les saisit tous.

* A fol. 208
1° B.

Իսկ հայրն եւ մայրն իբրեւ տեսին եկիէ Ալեքսիանոս է որդին խրեանց, անկան ի վերայ մարմնոց նորա, եւ զուրան եւ զկոծս նոցա ընդ զբոլ ոչ կարեմ արկանել :

Եւ բարձեալ տարան յեկեղեցին որոց աստրեկոյն Պետրոսի, եզին ի ասպանի մեծաւ օրհնութեամբ եւ վաստակութեամբ : Եւ յետոց վախեցին ցեղխորան չարձաթի տասան՝ զուզեալ սակտի եւ սկամբբ, եւ մինչեւ ցացար * անուշահոս ձէթ թղխէ ի մարմնոցն, եւ մեծ սքանչելիք լինին ի հիւանդս եւ յամենայն նեղեացս :

* A fol. 208 v. 3.

Կրեզի Ժ եւ Մարտի ԺԲ : Վարք Կիւրղի երասպեմայ հայրապետին :

Ի շաւուրս Կոստանդեաց հերձուածոց արքային որդոց սրբոցն Կոստանդիանոսի մեծի թաղաւորին, էր Կիւրղի ի սուրբ քաղաքէն Երուսաղեմի, ուզրափառ հաստաով, եւ էր յոյժ ուսեալ գաստուածային հին եւ նոր կտակարանս, նոյնպէս եւ զամենայն հանճարս արտաքին փիլիսոփայութեանն : Եւ թաղաւորն Կոստանդեա չարխտական հերձուածն եւ ի զուանութիւնն խտորեցաւ, եւ ի բաց ընկէց զհօրն իւրոց զուզափառ հաւատն :

Իսկ երանելին Կիւրղի աստուածիմաստ վարդապետութեամբն իւրով յոյժ սանձէր եւ պատանձեցուցանէր զամենայն լեզու հերձուածոցանցն : Եւ չորժամ ոչ կարային

5 անուշահոս ձէթ թղխէ ի մարմնոցն om. B | 6 մեծ] մեծամեծ B || 12 հերձուածն եւ ի om. B.

Quant au père et à la mère, lorsqu'ils virent que c'était leur fils Alexis, ils se jetèrent sur son corps: et je ne puis exposer par écrit leur douleur et leurs sanglots.

On l'enleva et on le transporta à l'église du saint apôtre Pierre, et on le mit dans une tombe avec de grandes bénédictions et actions de grâces. Plus tard, on transporta les restes dans un cercueil en argent garni d'or et de pierreries, et jusqu'aujourd'hui * il jaillit du corps une huile suave qui opère de grands miracles sur les malades et tous les affligés.

* A fol. 208 v. 3.

10 AREG, 18 Mars.

Vie de Cyrille, patriarche de Jérusalem.

Aux jours de Constance, l'empereur schismatique, fils de saint Constantin le grand empereur, vivait Cyrille de la sainte ville de Jérusalem, de foi orthodoxe, très versé dans l'ancien et le nouveau testament inspirés de Dieu, en même temps que dans toutes les branches de la philosophie profane. L'empereur Constance, ayant adhéré au schisme pervers des Ariens et à leur profession de foi, répudia la foi orthodoxe de son père.

Le bienheureux Cyrille par sa doctrine divine réprimait fortement et réduisait au silence toutes les langues des hérétiques. Lorsqu'ils ne purent

ընդդիմանալ կամ առաջ պատասխանի ըստ արժանեաց, հնարս իմացան բաց ոչ ի կամոց իւրեանց՝ այլ Աստուծոյ հրամանան : Եւ նստուցին զնա չափու հաչրապետութեան, եւ ձեռնադրեցին զնա Երուսաղեմոյ պատրիարք, կարծէին ունայնախորհուրդքն՝ որ եթէ հանցն զնա չառարկական չափոն՝ հաւանի բանից նոյա, եւ լինիցի լրբեւ զնստա Արիտի եւ Սանենդոսի՝ խտտապանութեամբն, եւ չակնկարութենէն իւրեանց վրիպեցան :

Բանդի երանելի հայրապետն Կիւրեղ առտաւածացին զօրութեամբն առաւելագէտ չանդիմանէր եւ կշտամբէր զնոսա, եւ չաջանագէտ նըպէր եւ ընդ անիծիւք արկանէր, եւ զբարձու ի նոյանէ դարձուցանէր չուղղափառութիւն : Եւ նախանձեալ չարին խորհրդակիցն Արակիտս Կեսարիոյ Պապեստինացոյ եպիսկոպոսն՝ հրամանաւ արքային ժողովաց զամենայն հերձուածոյ ժողովուրդն, եւ բռնութեամբ զտուրբն Կիւրեղ իջոց չափուսն, եւ հարձեաց ի բողոքէն եւ ի սահմանայն եւ ի հաչրապետական ակնուսն եւ ի ժառանգութենէն, եւ նստա ինքն չափու պատրիարքութեանն :

Իսկ երանելին Կիւրղոս երեալ չերուսաղեմէ փախտատական զնաց ի Տարսոն բողոքն, եւ ընկարս զնա Սիլուանոս սքանչելի եպիսկոպոսն Տարսոնոյ մեծա խնդութեամբ, եւ նստոց զնա չափու եպիսկոպոսութեանն իւրոյ, զի ուսուցէ եւ հաստատցուցէ զուղղափառ ժողովուրդն եւ զարձուցէ զձորբեալսն չԱրիտի եւ ի Սանենդոսի ժանդոն : Եւ նա ոչ զողորէր ի բուսաւորելոյ զամենեւեան :

11 բռնութեամբ] զվարդապետն ճշմարտութեան *add.* B || 12 հաչրապետական ակնուսն եւ ի *om.* B.

lui résister ni lui répondre convenablement, ils inventèrent un moyen, non de leur propre volonté, mais par la permission de Dieu. Ils l'éluirent au siège patriarcal et le sacrèrent patriarche de Jérusalem. Ces vains esprits pensaient que s'ils l'élevaient au siège apostolique, (Cyrille) consentirait à leurs desseins et deviendrait comme eux de la profession de foi d'Arius et de Manès

(*Manendos*) : * mais ils se trompèrent dans leur espoir.

En effet, le bienheureux patriarche Cyrille, par la puissance divine, se mit à les blâmer et les réprimander davantage, les anathématisa ouvertement et les maudit; il convertit beaucoup d'entre eux à la foi orthodoxe. Acace, évêque de Césarée de Palestine, le conseiller du mal, devenu jaloux, convoqua par ordre de l'empereur tout le peuple hérétique, fit descendre, par violence, saint Cyrille du siège, le chassa de la ville et des environs du siège patriarcal et du clergé, et s'assit lui-même sur le siège patriarcal.

Le bienheureux Cyrille, quittant Jérusalem, se réfugia à Tarse; Silvain, l'admirable évêque de Tarse, le reçut avec beaucoup de joie, le fit asseoir sur son siège épiscopal pour enseigner et attirer à la foi le peuple orthodoxe et pour détourner les égarés de la rouille d'Arius et de Manès. (Cyrille) ne cessa de les éclairer tous.

Եւ յորժամ լուա ժանգաճաւան Ակակիտ՝ բորբոքեցաւ նախանձաւ, զիմնաց բազում ամբոխիւ եւ իրբեւ ցոսաճար զնաց ի Տարան բարոյն, եւ չոյժ մեղադրէր սպանալեօք Միղուանտի վասն բնորենելոյն զԿիւրցոս : Եւ նա զբանս նորս * շարկազգութիւն եւ առասպելս համարեցաւ եւ ամենեւին ոչ կամեցաւ լսել նմա : Եւ

* V fol. 209
1° a.

5 ժանան Ակակիտս հրապուրեաց զԷջիանս ըստարին եւ բնաւթեամբ զԿիւրցել եւ զՄիղուանտս եւ զամենայն ժողովուրդն յարտարս առարեցին : Եւ թագաւ սրն զանարժանն Եւրբքսիտս նստոյց չաթու Կոստանդինուպոլիս, եւ զչարսպելուս Եւնոմիտս զեպիտիտայան Գերմանիկոյ վոխեաց չաթուն Կիլիկիոյ :

Եսկ սուրբն Կիւրցոս յորտարս եւ ի բանոս եւ ի հարժանս բարում ժամանակս ի չարչարանս կեցեալ՝ ոչ յուսաճատեցաւ եւ ոչ ետ անձին իւրում սրտած թեամբ իջտնել ի զծոխս, այլ յորժամ ի բերան ունէր զմարդարեական բանն եթէ, Համբերելով համբերէի Տեսան եւ նայեցաւ առ իս : Եւ ի բարսպելոյ եւ յուսուցանելոյ ոչ զստարէր, եւ ոչ ետ քան աչացն եւ ոչ հանդիստ ժարմոյն իւրոյ ծինէւ այց սրար Աստուած ժողովրդեան իւրոյ :

15 Մեռաւ Կոստանդիտս եւ թագաւորեաց ուրացոյն Գրիտատի Յուլիանոս, եւ չեա նորս պիղծն Վազէս, եւ չաւերս նորս այլ զասնաթիւն հասուցանելին ճշմարտութեան

1 ժանգաճաւան] չարսպուտն B — բորբոքեցաւ] զիւսկան *add.* B || 5 ժանան *om.* B || 6 ժողովուրդն] ուղղագրաւ B || 10 ի չարչարանս] թշուառութեամբ || 12 համբերէի] B համբերեցի B — յուսուցանելոյ] զուղիլ զաւանթիւնն *add.* B || 16 ճշմարտութեան վկայեցն] ճշմարտութեանն B.

Lorsque Acace, à la foi rouillée, apprit cela, furieux de jalousie, il se mit à la tête d'une troupe nombreuse et se rendit comme un possédé à la ville de Tarse et blâma Silvain sévèrement et avec menaces pour avoir accueilli Cyrille. Mais (Silvain) prit ses propos pour des insanités et des fables et ne voulut aucunement l'écouter. Alors le méchant Acace attira à lui les princes de la ville et fit envoyer en exil, avec violence, Cyrille, Silvain et tout le peuple. L'empereur éleva au siège de Constantinople l'indigne Eudoxe et fit transférer au siège de Cilicie le médisant Eunomius, évêque de Germanicia.

* V fol. 209
1° a.

Saint Cyrille, après avoir vécu de nombreuses années en exil, dans les prisons et dans la persécution, ne désespéra point et ne se laissa pas glisser par tristesse vers l'enfer; mais il avait constamment sur les lèvres la parole prophétique : *J'ai patienté pour le Seigneur et Il a regardé vers moi*¹. Il ne cessa de prêcher et d'enseigner, et n'accorda pas de sommeil à ses yeux ni de repos à son corps jusqu'à ce que Dieu eût rendu visite à son peuple.

Constance vint à mourir, et puis régna Julien, le renégat du Christ, et après lui l'immonde Valens, aux jours duquel d'autres amertumes furent infligées

1. Ps. xxxix, 2.

վիպեցին. այլ թեպէտ եւ իրբեւ զմայրան Լիբանանու բազմացան եւ բարձրացան՝
այլ իրբեւ զիտշի անցին եւ կորեան ունայնութեամբ աւուրբ նոցա :

* A fol. 209
r^o b. Եւ յորժամ հաճեցաւ Աստուած առարեաց վրկիչ ժողովրդեան իւրոյ զաստուա-
ձապարգեւ սուրան զմեծն Թէոփոս ինպատր բրիտանէից. եւ նա՝ կանգնեաց եւ 5
սրբեաց զամենայն եկեղեցիս ուղղափառաց եւ զարձայց զհալածեալսն յարտաւանաց եւ
առարեաց յիւրարանչիւր յաթոսս իւրեանց. զԿիւրեղ չերուսապէժ, զՄեղիտոս չԱնտիոք,
զԵւսեբիոս ի Սամուստիս : Կայցոյց զնոսս զլիաւորս հարիւր եւ չիտուն սինհոգոսին
գոր արար ընդդէմ հոգեմարտ հերձուածոցն, յորում էր Գրիգոր աստուածաբանն եւ
սուրբն Ներսէս Հայոց հալրապետն, եւ այլք :

Իսկ սուրբն Կիւրեղ չեա այնչափ նեղութեանց եւ հալածանօք արտաւանաց եւ 10
աշխատանաց՝ զարձեալ ընկալաւ զաթոսն իւր, յոր անարժանքն ըստ արժանեացն
Աստուծոյ ընտրութեամբն նստուցին : Եւ ի բարի եւ ի խորին ճերութիւն հասեալ
հանգեաւ չերկնից յարբաչութիւնն՝ Մարտի ԺԲ, թողեալ մեղ չիշատակ չախանական
զվարդապետական զիրս իւր ի լուսաւորութիւն ամենայն ուղղափառ ժողովրդեանն :

Կալաւ զաթոսն Երուսապէմի յառաջ եւ չեսոյ սուրբն Կիւրեղ ամս քաւասուն եւ 15
երեք, եւ ի հալածանն յորժամ ընկեցին չաթոսոյն ամս երեսուն եւ չորս :

1 իրբեւ] սրպէս B || 9 եւ այլք om. B || 10 հալածանօք om. B || 13 յարբաչութիւնն] Երեզի Ժ եւ add. B

gées aux martyrs de la vérité; et bien qu'elles se multipliasent et s'élevassent
comme les sapins du Liban, néanmoins leurs jours passèrent comme la pous-
sière et se perdirent dans le néant.

Lorsque Dieu le voulut, Il envoya comme sauveur de son peuple, comme
* A fol. 209
r^o b. un don divin, le grand Théodose, empereur des chrétiens, qui * releva et
purifia toutes les églises orthodoxes, fit revenir les expulsés de leur exil et
renvoya dans leurs sièges respectifs Cyrille à Jérusalem, Mélèce (*Melitos*)
à Antioche et Eusèbe à Samosate. Il les mit à la tête du synode des cent ein-
quante (évêques) qu'il fit convoquer contre le schisme des pneumatomaques, au
nombre desquels se trouvaient Grégoire le théologien, saint Nersès,
patriarche des Arméniens, et d'autres.

Saint Cyrille après tant de tribulations, d'exil avec persécutions et de
fatigues, reçut de nouveau son siège où des gens indignes l'avaient intronisé
par la permission de Dieu. Après être parvenu à une bonne vieillesse avancée,
il reposa dans le royaume des cieux le 18 mars, en nous laissant comme
souvenir éternel ses écrits catéchétiques pour l'illumination de tous les
peuples orthodoxes.

Saint Cyrille avait occupé le siège, avant et après, quarante-trois années;
les années qu'il passa dans la persécution lorsqu'on l'eut déposé du siège sont
de trente-quatre.

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Արեւիկի եւ վեց եղբորոցն խրոց :

Յետ ծաջուանն Գիտկղեւտխանութի արքային թագաւորեաց Մարտինիանոս անօրէնն, եւ ելին ազգ բարբարոսաց չարեւծտից ի սոսճմանս Հաստնոց՝ սրբ եկին Մավրիսանիբ, եւ Սկլաւբ, եւ չոյժ աւերէին եւ ջնջէին զԹիրաբ, եւ զՄակեդոնիս եւ զայլ արեւծտից 5 գաւառան :

Եւ զրեաց Մարձարովթ * բարբարոսաց արքայն առ Մարտինիանոս զի երանիցէ, * A fol. 209
V^o 31.
ձեւածարտիլ ընդ նմա ձիւաց ինքն եւ կամ զայլ որ տայէ, եւ որ չայթէ՝ հնազանդեացի նմա ձիւս կոյմն : Եւ ի տարակուսի լեալ Մարտինիանոս բանդի չոյժ երկնչէր ի Մարձարովթաց վասն զօրաւոր եւ հօր զօրութեան նորա, զի անձամբն սրպէս հսկաց 10 էր եւ քաջ սրատերազմող : Եւ Մարտինիանոս չիշխանացն կամ ի զօրականացն խրոց զոր ոչ կորաց գտանել որ երանիցէ ձեւածարտիլ ընդ Մարձարովթաց :

Եւ ազգեցուցին նմա վասն սրբոյն Արեւիկի՝ եթէ զօրեղ զօրական է եւ հօր պատերազմող. կոչեաց զնա առաջի իւր՝ եւ տեսնէ զի էր երխտասարդ եւ գեղեցիկ տեսլեամբ, հաճոյ թուեցաւ նմա եւ աւարեաց ընդգէժ թշնամուոյն : Եւ սուրբն Արեւիկոս 15 վեց եղբարբքն սոյթնեցին առ Աստուած, եւ ձեռեալ ի ձարտն՝ չայթեաց ինքն ձիւացն սկայազօր պատերազմողին եւ սպան զնա, եւ հատեալ զվրէխն տարաւ առ Մարտինի-

2 թագաւորեաց] ձիւաց *add.* B || 3 Հաստնոց] Հաստնոցեաց B || 7 ձիւաց *om.* B
10 Մարտինիանոս *om.* B.

En ce jour martyre de saint Orentius et ses six frères.

Après la mort de l'empereur Dioclétien régna l'impie Maximien. Des peuplades barbares venant de l'occident envahirent les frontières romaines : c'étaient des Mauritanien et des Slaves qui ravageaient et anéantissaient la Thrace, la Macédoine et les autres provinces occidentales.

Marmaroth, le roi des barbares, écrivit * à Maximien de venir se battre seul * A fol. 209
V^o 31.
avec lui ou d'envoyer quelqu'un d'autre à sa place, afin qu'à celui qui aurait vaincu obéit la partie adverse. Maximien en fut angoissé, il redoutait en effet beaucoup Marmaroth à cause de sa force et de sa puissance, car celui-ci était de taille herculéenne et brave lutteur. Maximien ne put trouver personne parmi ses princes et ses soldats pour aller se battre en combat singulier avec Marmaroth.

On lui signala, à propos de saint Orentius, qu'il était un soldat fort et un puissant lutteur ; il le manda en sa présence, vit qu'il était jeune, beau de visage, et agréable ; il l'envoya à la rencontre de l'ennemi. Saint Orentius et ses six frères prièrent Dieu ; il entra en lutte, vainquit à lui seul le gigantesque lutteur, le tua, lui trancha la tête et l'apporta à l'empereur Maximien.

միանոս արքայն : Եւ հնազանդեցան նմա անթիւ գօրքն բարբարոսաց, եւ աղաղակեաց մեծաւ բարբառով Մարտիմիանոս արքայն, գոհութիւն մատուցանէր գովասանութեամբ կուսն եթի, ի նոցան, տուաւ չափութիւնն, եւ նորա գօրացուցին Վերէնդիա եւ ետուն նմա գրաջութիւնն :

Իսկ սուրբ վկայն աղաղակեաց համարձակութեամբ. Քրիստոս գօրացոյց զիս եւ 5
 * A fol. 209
 v° b. եւ գրափութիւն եւ օրնեաց ինձ եւ ոչ * աստուածքն քո : Եւ թագաւորն ամաչեաց ի նմանէ զի չոյժ ուրախացոյց զնա, եւ առժամայն ոչ արար նմա չար, այլ ճանաւանդ վերափոխեաց ի վեհագոյն պատիւ, եւ բազում սուրս պարգևեաց նմա, եւ սուրբն ոչինչ կամեցաւ առնուլ ի նմանէ, բայց միայն խնդրեաց զգօտին Մարմարովթաց արքային, զի չոյժ պատուական եւ մեծազին էր. եւ շնորհեաց նմա : 10

Եւ չևս աւուրց կոչեաց առ ինքն եւ բազում աղաչանօք եւ խոստմամբ ողորէր եւ խրատ սուրբ ուրանալ զՔրիստոս եւ գոհել կուսն, եւ ոչ կարաց դարձուցանել : Եւ հրամայեաց գօրականացն զի գտերն Որէնդիոս եւ զվեց եղբարսն իւր արքորեացն ի հեռաւոր երկիր : Եւ ըսաւ հրամանի նորա տարան զնա ի բաղաքն Տրապիզոնդի եւ զվեց եղբարսն զրուսեցին չԼիխապս եւ ի ձքերս եւ ի Զալիկի, եւ անդ ի սովոց եւ 15
 ի մերկութենէ հանկան բարի խոստովանութեամբ ի Քրիստոս :

Եւ ի սրբոյն Որենդիոսի կապեցին վէժ մի ի պարանոցն մեծ չոյժ, եւ ընկեցին ի

2 գովասանութեամբ] գովասացութեամբ B || 17 կապեցին] կախեցին B.

Les troupes innombrables des barbares lui promirent obéissance, et l'empereur Maximien, criant à haute voix, rendit grâce avec éloges aux idoles, parce que par elles avait été procurée la victoire, et parce qu'elles avaient fortifié Orentius et lui avaient donné le courage.

Mais le saint martyr cria avec hardiesse : « C'est le Christ qui m'a fortifié et m'a donné la victoire, qui m'a aidé, et non * tes dieux. » L'empereur eut honte de celui qui l'avait grandement réjoui, ne lui fit aucun mal sur-le-champ et même l'éleva à la plus grande dignité en lui offrant beaucoup de présents, mais le saint ne voulut rien accepter de lui, il lui demanda seulement la ceinture du roi Marmaroth qui était précieuse et de grande valeur. (L'empereur) l'en gratifia.

Après plusieurs jours, il l'appela à lui, l'engagea avec force prières et promesses, et lui conseilla de renier le Christ et d'immoler aux idoles, mais il ne put le convertir. Il ordonna à ses soldats d'exiler saint Orentius et ses six frères dans un pays lointain. Suivant l'ordre, ceux-ci le conduisirent donc avec ses six frères à la ville de Trébizonde, et les dispersèrent à Apkhaz, Djorkh et Zalik où ils moururent de faim et de nudité en bonne confession pour le Christ.

Quant à saint Orentius, ils lui attachèrent une pierre au cou et le jetèrent

ծափն : Եւ Տրեշտակապետն Ռաֆայէլ եհան զնա ի ցամարն, եւ կապուց ի վերայ վիճի եւ անկ աղօթելով առ Աստուած աւանդեաց զհոգին Մարտի ժԸ : Եւ երեւեցաւ սուրբն բրխատնէից, եւ երթեալ առին զձարմին եւ թաղեցին պատուով :

Յայտն աւուր յիշատակ Վանական վարդապետին Հայոց :

5 * Եմենադով եւ Երջանիկ հայրն մեր սուրբ վարդապետն Վանական էր յաշխարհէն * A fol. 210
 Ազուանից ի Տաւուշ գաւառէն, եւ ճնողքն նախընթացին զնա Աստուծոյ, եւ սրբաթեամբ 17 a.
 սնուաւ առ երէց Եղբօրն իւրում որոյ անուն էր Պօղոս կուսան եւ սուրբ քահանայ : Եւ
 թողեալ զերկիր ճնուկան իւրոջ՝ զնայ առ մեծ վարդապետն Մխիթար, եւ եղև
 ուսումնասէր յոյժ եւ ձեռնապրեցին զնա քահանայ ի վանն Գեաթի : Եւ ծովանուն
 10 վարդապետին Գուշ : Եւ ուսաւ ի նմանէ զմեկնութիւն չին եւ նոր կտակարանացն, եւ
 եղև կատարեալ գիտնական եւ արժանի լեալ աստիճանի եւ անուան վարդապետի՝
 զնայ յաշխարհն իւր եւ շինեաց վանս եւ ի նմա փառաւոր եկեղեցի սրբատաշ վիճօք,
 զմբեթաւոր եւ բազմախորան, եւ անուանեաց զվանան Խորանաշատ :

Եւ համբաւ իմաստութեան նորա համանգամայն տարածեցաւ ընդ տիեզերս, եւ

1-3 Եւ Տրեշտակապետն... պատուով] Եւ այնպէս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած՝
 Արեգի ժ եւ Մարտի ժԸ : Եւ յետ աւուրց երեւեցաւ սուրբն բրխատնէից սմանց . եւ երթեալ
 գտին զձարմինն ի վերայ վիճի ի ցամարն, եւ թաղեցին պատուով B.

à la mer. L'archange Raphaël le tira sur le rivage, le plaça sur un rocher et c'est là qu'en priant Dieu il rendit son âme le 18 mars. Le saint apparut aux chrétiens, qui allèrent relever son corps et l'enterrèrent avec honneur.

En ce jour commémoration du Vardapet des Arméniens, Vanakan.

* Notre bienheureux père, digne de tous les éloges, le saint vardapet * A fol. 210
 Vanakan était du pays de l'Albanie, de la province de Tavoné. Ses parents 17 a.
 l'avaient offert à Dieu. Il fut élevé dans la sainteté auprès de son frère aîné, dont le nom était Paul, célibataire et saint prêtre. Il quitta son pays natal, se rendit auprès du grand vardapet Mékhitar, fut très appliqué aux études et fut ordonné prêtre au couvent de Gétik. Le nom de famille du Vardapet était Goš. Il apprit de lui l'exégèse de l'ancien et du nouveau testament, devint un savant accompli, puis, ayant mérité le grade et le titre de vardapet, il se rendit dans son pays et y construisit un couvent avec une magnifique église en pierre de taille, avec des coupoles et de nombreuses chapelles. Il appela le couvent Khoranašat ¹.

La renommée de sa sagesse se répandit unanimement de par le monde :

1. Mot à mot : aux nombreuses chapelles.

գալին առ նա յամենայն կողմանց եւ ուսանէին ի նմանէ զվարս պարկեշտութեան եւ սրբութեան եւ զգլխութիւն տասուածեպէն զրոց, եւ լուսաւորեալ զնալին չիւրաքանչիւր տեղեւ, եւ լինէին լոյսը աշխարհաց :

Եւ եղև ի ժամանակին չալնմիկ Չալալիցին ոմն բռնաւոր Խորասանայ, եւ աւերեաց զամենայն աշխարհս Հաչոց եւ Արւանից : Կեսաց նա յանապատ տեղի յորում էր քար մեծ յոյժ եւ վորեաց ի նմա աչքս բրածոյս եւ եկեղեցիս վորեալս, եւ զաղարեաց ի * նմա բազում ժամանակս մինչեւ եկն Թաթար զորքն ի վեց հարիւր եւ ութսուն եւ չորս ամի թուականութեանս Հաչոց, առաջնորդ ունելով զճարձագանդիւն հրամանօք Հորթիալանին, եւ աւերեաց զբազում գաւառս Թուրքաց եւ Պարսից, Հաչոց եւ Վրաց, եւ գերեաց : Կերեցաւ եւ նա աշակերտօք իւրովք եւ բազում ժողովրդովք, եւ շնորհօքն Աստուծոյ ազատաւորք ի նոցանէ՝ եկն զարձեալ յառաջին վանան իւր ի Խորանաշատ եւ մխիթարէր զբազումս, զի գուարթիմովն էր իրբեւ զԲանարատ, աչք չափահասակի, մեծ եւ լայնածորարք, տեսն փառաւոր եւ ամենեկին շնորհալից, միտք ճննդական, յանդիմանիչ հերձուածողաց, մեկատրաց զարձուցիչ եւ կոչող յապաշխարութիւն, պահող, աղթական, եւ սուրբ հոգւով եւ մարմնով, բազում սրբիս ի փառս ածեալ, հասեալ ի խորին ձերութիւն, պղեւորեալ եւ լի սոււրբք՝ հանգեաւ ի Քրիստոս ամաց եօթնամասնից, ի թուականին Հաչոց Զ, Արեգի Ժ եւ Մարտի ԺԲ, ի տօնի սրբոյն Կիւրղի Էրուստպեմայ հաչրապետին եւ Սրենգի եւ վեց եղբարց :

on vint le voir de tous côtés, pour apprendre de lui la vie de modestie, de sainteté et la science des écritures divines. Illuminé par lui, chacun retournait à son domicile et tous devinrent les lumières des régions.

Il y avait en ce temps-là un certain tyran du Khorassan, Djafal-ad-din, qui ruinait tout le pays d'Arménie et de l'Albanie. Il se retira dans un lieu désert où se trouvait un grand rocher, y creusa des cellules à l'intérieur et des chapelles et il y * demeura longtemps, jusqu'à l'arrivée des troupes tartares, l'an six cent quatre-vingt-quatre de l'ère arménienne, sous la conduite de Tcharmaghan, par ordre de Hokhthaghan, qui détruisit nombre de provinces turques et persanes, arméniennes et albaniennes et y fit des prisonniers. (Vanakan) aussi fut fait prisonnier avec ses disciples et une nombreuse population; puis, ayant recouvré la liberté par la grâce de Dieu, il retourna à son premier convent de Khoranaşat et consola nombre de gens, car il était d'humeur gaie comme Barnabé, de moyenne taille, portant une grande et épaisse barbe, d'un aspect imposant, tout à fait charmant, d'un esprit fécond, blâmant les schismatiques, convertissant les pécheurs et les invitant à la pénitence, observant les jeûnes, toujours en prières, saint d'esprit et de corps, ayant élevé à la gloire bien des fils (spirituels), et parvenu à une vieillesse avancée; ayant les cheveux blancs et plein d'années, il reposa dans le Christ à soixante-dix ans, l'an 700 de l'ère arménienne, le 10 areg, 18 mars, jour de fête de saint Cyrille patriarche de Jérusalem, et d'Orentius et ses six frères.

* A fol. 210
1° b

* A fol. 210
1° b

Երեկի ժԷ և Մարտի ժԷ : Վկայաթիւն սրբաճոյն Կոպրիլայ :

Յաւուրս Գիտկեալանտի և Մարտիճիանտի * ամբարշտ թալա սրացն՝ էր սրբո- * Վ fol. 210
ճին Կոպրիլա, ի բաղարէն Կիւրենայ, բրիտանեայ և բրիտանեից զաւակ : Եւ
չորժամ եղև չորերասան ամայ՝ ետուն զնա սան, և կեղեպք ի ծխտին ամս երկու
5 և ամիսս վեց, եղև զլիտցաւ և ի բժշկաց նմա օգուտ ոչ եղև :

Եւ ընդ աւուրն ընդ աշնտիկ էր ի բանկին սուրբն Թէոդորոս Կիւրենոյ եպիսկոպոսն
վասն Տաւատոյն Քրիստոսի : Գնաց ի բանկին սա նա երանելին Կոպրիլա, վասն
դնելոյ ձեան ի վերայ զլիտոյն զե ողջացլի, սրպէս և եղև իսկ : Եւ չորժամ զնայ սա
նա՝ եղիտ գերանելի երկու կուսանն զէտկիա և զԷրուսա, որք երթեալ էին սա նա
10 և լսէին զխարցապետութիւն նարա :

Եւ եղև ճարտիւրասանալ սրբոյն Թէոդորոսի Կիւրենոյ եպիսկոպոսին, և զա-
տաւորն սպառնալորք պատուիրէր նոցա սւրանալ զՔրիստոս, և նորա ամենեկն
ոչ Տաւանեցան և ոչ երկեան ի սպառնալեացն : Եւ էր Կոպրիլա չոժ զկեղեցիկ
տեալեամբ, և զատաւորն տախալա ի նա ցանկութեամբ, և պշուցեալ Տաչէր չերեան :

1 Կոպրիլայ] Կիւրենացոյ add. B || 2 ամբարշտ] անտառած B || 9 զԷրուսա] զԷրուսա B || 11 եպիսկոպոսին] վասն Տաւատոյն Քրիստոսի, և կոպրիլայն առաջի Գիտկեալանտի
գատաւորին գերանելի կանայն զԷտկիա և զԷրուսա, կարտ ի ծիջի նոցա և սրբոճին
Կոպրիլա : Եւ չորս ցնտա գատաւորն թէ. Արմիլ Տաւատով իցեն : Եւ նորա ստեն թէ. Քրիտանեայ
եծք և աշակերտը սրբոյն Թէոդորոսի Կիւրենոյ եպիսկոպոսին add. B.

11 AREG, 19 Mars.

Martyre de sainte Cyprilla.

Aux jours de Dioclétien et Maximien * les empereurs impies, vivait sainte * Վ fol. 210
Cyprilla (*Coprila*), de la ville de Cyrène, chrétienne et fille de chrétiens. Lors-
qu'elle eut quatorze ans, on la maria, elle vécut avec son mari deux ans et
six mois, puis elle eut une maladie de tête à laquelle les médecins ne purent
apporter de soulagement.

A cette époque se trouvait en prison saint Théodore, évêque de Cyrène,
pour la foi du Christ. La bienheureuse Cyprilla alla le trouver dans la prison
pour qu'il imposât ses mains sur sa tête et qu'elle guérît, comme il arriva en
effet. Or, lorsqu'elle alla auprès de lui, elle y trouva deux bienheureuses
vierges, Lucie et Aroa (*Arouas*), qui étaient allées auprès de lui pour entendre
sa doctrine.

Il arriva que saint Théodore, évêque de Cyrène, fut martyrisé, et le juge les
engagea, avec menaces, de renier le Christ, mais elles refusèrent absolument
et ne craignirent point les menaces. Cyprilla était fort belle de visage et le juge
conçut de mauvais désirs à son égard; il la regardait fixement. Il ordonna de

Հրամայեաց եւ եղին ի ձեռս նորա կաշձակունս եւ կնդրուկ զի խնկեցէ կուոցն, եւ
երանելի կինն զճատունսն փակեաց ի վերայ հրոյն ծինչեւ աչրեցան ձեռքն, եւ գեղ
երեսաց թարշամեցաւ :

* A fol. 210
v^o b. Կախեցին զնա ճերկ գփայտէ եւ երկաթի բերչօք բերեցին զճարձինն, եւ ընդ արեանն
երանելին բրտունք եւ ի ստեանցն բղխէր կաթն : Եւ տեսալ՝ զատուորին զարմացաւ 5
յոյժ, իջուցին ի փայտէն, եւ աղօթեալ առ Ատուած՝ աւանդեաց զհոգին Մարտի
ժ-Թ : Եւ բուրեաց ի ճարմնոցն անուշահոտութիւն :

Իսկ երանելի կուսանքն Լուկիս եւ Արուստ հրամանաւ զատուորին թաղեցին
գորբուհին Կոպրիլա մեծաւ պատուով : Եւ կաթն ի ստեանց բղխելոյ ոչ զաղարէր, եւ
աղաւեցին կուսանքն զԱտուած եւ արգելաւ կաթն ի ստեանցն : 10

Յայսմ աւուր տօն Յովհաննու Երուսաղեմայ Հայրապետին :

* B
p. 120 b. [B* Յայսմ աւուր տօն սրբոյն Յովհաննու Երուսաղեմի Հայրապետին, որ նստաւ
յաթոս Հայրապետութեան չեա սրբոյն Կիւրղի Երուսաղեմացոյ, որ եւ փասն ոսկեսի-
բութեան չանդիմանեցաւ ի սրբոյն Աղիփանէ, զի այլ ամենայն առաքինութեամբ
վերապանեցալ էր յոյժ : Իր չեա բազում փաստակոց եւ արպեանց փասն եկեղեցոյ 15
Հանդեաւ խաղաղութեամբ ի Վրխատոս :]

5 բղխէր] երանէր B || 6 զհոգին] իւր՝ Արեղի ժ-Ա եւ *add.* B || 7 եւ բուրեաց...
անուշահոտութիւն *om.* B || 9-10 եւ կաթն... ստեանցն *om.* B.

lui mettre dans les mains des braises ardentes et de l'encens pour encenser
les idoles, mais la bienheureuse femme referma ses doigts sur le feu, jusqu'à
ce que ses mains fussent brûlées et que la beauté de son visage fût fanée.

* A fol. 210
v^o b. On la suspendit nue à un poteau et on lui déchira le corps avec des ongles
de fer, avec le sang jaillissait la sueur et le lait des seins. Ce que voyant le
juge en fut très étonné et la fit descendre du poteau; elle pria Dieu et rendit
son âme le 19 mars. Une odeur suave se dégagea de son corps.

Les saintes vierges Lucie et Aroa enterrèrent, par ordre du juge, sainte
Cyprilla avec de grands honneurs. Comme le lait ne cessait de couler de ses
seins, les vierges prièrent Dieu et le lait s'arrêta (de couler) des seins.

En ce jour fête de Jean, patriarche de Jérusalem.

* B
p. 120 b. [B* En ce jour fête de saint Jean, patriarche de Jérusalem, qui siégea sur
le trône patriarcal après saint Cyrille de Jérusalem et qui fut réprimandé
pour son amour de l'or par saint Épiphané, car il possédait au plus haut
degré toutes les autres vertus. Il reposa en paix dans le Christ après bien
des peines et des mérites pour l'église.]

Երեզի ժԵ և Մարտի Ի : Վկայարանաթիւն սրբոյն Յանանու և Բարաբիտի
 և ինն ճարտիրոսոցն Քսանթիոց, Վադարտի, Մարտիայի, Ներսիսի,
 Եղիսցի, Մարիտի, Երիբտի, Սիմբերդեոսի և Սարսաբի :

Քրիստոսի ճարտիրոսըն Յանան և Բարաբիտ՝ Էին ի Պարսիկս առ Սաբուախոսիւ
 5 Տրապաշտ արքային Պարսից : Եւ չաւուրս ճեծի թագաւորին Կոստանդիանոսի Էին
 կրօնաւորք արեգաչք, և Էրեալ ի վանաց լուրեանց զնացին ի գեօղն որ կոչի Մարգարոր,
 չորում Էին ի բանդի ինն խոստովանող վկայքն Քրիստոսի : Եւ ձտեալ ի բանդն ողջու-
 նեցին և բաջալերէին զնոսս հաստատուն կալ ի սէրն Քրիստոսի, և ձեռանկ
 վասն անուան նորա և ժառանգել զանստուեր լոյսն և զանսպատ կեանան չարքայու-
 10 թեանն Աստուծոյ :

Եւ տեսեալ զնոսս ոմանք ի Պարսիցն երթեալ ՝ ձատնեցին զնոսս երեք ձողակ- * A fol.
 աացն որք Էին իշխանք, Մասպրաթ, Շիրա, Մախաւնիտ. և աւաբեցին զօրականս և
 տարան աւաջի՝ զՅանան և զԲարաբիտն : Եւ ողորանօք խրատ տալին և նեղէին
 զնոսս պաշտել զարեգակն և զՏուր. և ոչ կարացին զարձուցանել զնոսս ի չուսոյն
 15 Քրիստոսի :

1 Վկայարանաթիւն] Վկայաթիւն B — սրբոյն om. B || 2 ճարտիրոսոցն] ընկերացն B ||
 3 Սիմբերդեոսի] Սիմբեթիոսի B — Սարսաբի] որք նահատակեցան ի Պարսիկս բազում տանջանօք
 add. B || 11 ձողակացն որք Էին իշխանք] ձողակա իշխանացն B.

12 AREG, 20 Mars.

Martyre des saints Jonas et Barachie et des neuf martyrs Xanthos, Lazare,
 Marouta, Nersès, Elic, Mari, Habib, Simberdès et Sabas.

Les martyrs du Christ Jonas et Barachie étaient en Perse aux jours de Sapor le roi des Perses, adorateur du feu. C'étaient des moines solitaires qui, aux jours du grand empereur Constantin, avaient quitté leur couvent et s'étaient rendus au village appelé Mardabokh, où se trouvaient en prison neuf martyrs confesseurs du Christ. Ayant pénétré dans la prison, ils les saluèrent, et les encouragèrent à rester fermes dans l'amour du Christ, à mourir pour son nom et à hériter de la lumière sans ombre et de la vie intarissable dans le royaume de Dieu.

Quelques-uns d'entre les Perses, les ayant aperçus, allèrent les * dénoncer * A fol. 211
 aux trois chefs des mages, qui étaient princes : Masdrath, Sira, Maharnis, qui
 r° a. envoyèrent des soldats pour leur amener Jonas et Barachie. Ils les engagèrent par de douces paroles et les pressèrent d'adorer le soleil et le feu, mais ils ne purent les détourner de l'espérance au Christ.

Հրամայեցին եւ գնանն ձրայն կապեցին պարտիւրէն, զերկու ոտսն ի ձի եւ զերկու ձեւսն ի ձի, եւ անցուցին փաշա ընդ ձեւսն եւ ընդ ոտսն, եւ ընկեցին որպէս կոճիկ չերկիր : Եւ սարբ գորաւորբ հարկանէին զնա ուժովն որպէս զլէժ դարբ ըրօք, եւ բարշէին արտարս չաւորս սաստիկ զրտոյ. եւ թողին զնա մերկ նոյն կապանօր զվիշերն ամենայն : Եւ սաստառն հարցանէին եթէ. Սրպէս եղեր ի զիշերիս : Եւ նա ստէ. 5
Մինչև ձեռնալ է մաչրն իմ զիս չերկիր՝ ոչսպիտի անուշ բուճ եւ հանգիստ ոչ եմ լեալ :

Տարան սուաջի եւ գտարն Բարաբիտոս, եւ նորա նոյնպէս եւ զնա պատրտղական բանիւք ջանային խաբել, եւ ամենեւին ոչ կարացին խախտել ի հաւատոցն Քրիստոսի : Կախեցին զերանելին զլիսիպոյր, եւ հատին զմատուճս ձեռացն եւ ստիցն, եւ սրկին զերկուսեանն ի բանդ : 10

Իսկ զլինն սուրբ վկայսն ի յերեկի ոչ խշտէին հարցանել եւ բննել վասն վարդապետութեանն Յունանու եւ Բարաբիտոսի. սլլ ի զիշերի՝ հարցարննութիւն սանէին, եւ բռնադատէին զնոսա սրանալ զՔրիստոս եւ լինել պարսկական հաւատովն : Եւ նորա որպէս ի միջի, բերանոյ մեծաւ անարգանօր նորակցին դուրացոյն Քրիստոսի սաստաճութեանն եւ զպաշտօցս արեգականն եւ հրոյ : Այրեցին հրով զկոյս եւ զկուշտս նոցա, եւ հարկալ կապար հեղին չարսեւտուհան եւ չուճս եւ չականջս նոցա, եւ սարբ բարշէցին արտարս եւ հատին զլինն մարտիրոսացն զպուխն, եւ ընկեցին զմարմինսն ի խոր գուբ : 15

14 ի ձիւն] ի ձիոյ B || 15 զպաշտօցս] զխոստովանոցս B.

Ils ordonnèrent de lier Jonas seul, à la manière persane, les deux pieds ensemble et les deux mains ensemble, lui passèrent une barre de bois entre les pieds et entre les mains et le jetèrent à terre comme un tronc. Des hommes vigoureux le frappèrent vigoureusement avec des branches fraîches comme sur une pierre et le traînèrent dehors par des journées de grand froid; ils l'abandonnèrent nu avec les mêmes liens toute la nuit. Au matin ils lui demandèrent : « Comment as-tu passé la nuit? » Il répondit : « Depuis que ma mère m'a mis au monde je n'ai jamais eu un sommeil si doux et si reposant. »

Ils firent comparaitre aussi saint Barachie; on essaya également de le séduire par des paroles trompeuses, mais on ne put l'ébranler de la foi au Christ. On suspendit le bienheureux la tête en bas, on lui coupa les doigts des mains et des pieds et on les jeta tous les deux en prison.

On n'osa point interroger et examiner de jour les neuf saints martyrs au sujet de la doctrine de Jonas et de Barachie, * mais on fit cet examen de nuit et on les pressa de renier le Christ et d'accepter la religion persane. Mais, comme d'une seule bouche, ils anathématisèrent avec de grandes injures les négateurs de la divinité du Christ et les adorateurs du soleil et du feu. On leur brûla les côtes, on répandit du plomb fondu sur leurs paupières, leur nez et leurs oreilles; on les traîna dehors, et on trancha la tête à ces neuf martyrs, puis on jeta leurs corps dans une fosse profonde.

* A fol. 211 r° b.

Եւ զարբոյն նուանաւ շորջ զգլխովն բերթեցին եւ հանին փակ, հասին եւ գլեպան, եւ զձարձինն պնդեցին ի ծածուր, մինչեւ ամենայն ոսկերքն ջախջախեցան :

Եւ զարբոյն Բարաբիսս զբրեցին ձերկ ի վերայ փշոց, եւ հերձեալ երկուսն եւ պնդեցին բարակ շուանօր ընդ ձարձինն մինչեւ լնայեցաւ յանձնն : Եւ ապա մի մի 5 բռնութեամբ քարշէին զհերձեալ երկուսն, եւ յոճ կտրասեցաւ անձնն՝ եւ արինն սրպէս սառ հեղուք ի ձարմնացն : Եւ ապա ընկեցին գերկոսեանն ի խոր գորն կիսամասչ, ուր եւ գալլ ինն սուրբն ընկեցին, եւ ոչնպէս սաանդեցին զչոլիս իւրեանց սա Եստուած Մարտի Ի :

Եւ ոմն մի պարսիկ բրիտանեաց որոյ անուն էր Երզրիշոյ սուեալ հինգ հարիւր 10 զբամ զեւեաց զմետասան ձարմին սրբոց վկայիցն, եզլր պատուով ի տեղի նշանաւոր :

* Յայտն ուր փկայութիւն սրբոյն Եմիլիանոսին :

* A fol. 211
v° a.

Քրիստոսի վկայն Եմիլիանոս էր ծառայ սան հեթանոսի, ի քաղաքէն Գորոսթուկայ, յաւուրս յանցող արքային Յուլիանոսի, սերայոյին Քրիստոսի. եւ ինքն էր բրիտանեաց :

Եւ ի միում աւուր գտեալ զուրբ սամարի կւոցն ի բաց եւ ի ներքս ի ձարկանէ

S [Եստուած] Երեզի ժԲ եւ *add.* B || 12 Գորոսթուկայ] Միսիոյ *add.* B || 13 արքային] Թագաւորին B — Քրիստոսի *om.* B.

On déchira la tête à saint Jonas et on lui enleva la peau tout autour, on lui coupa la langue, on mit son corps sous une presse jusqu'à ce que tous ses os fussent brisés.

On fit rouler saint Barachie nu sur des épines, on coupa des roseaux qu'on attachait avec des ficelles sur le corps jusqu'à ce que toute sa personne en fût couverte; ensuite on se mit à retirer avec force les morceaux de roseau un à un, tout son corps fut atrocement déchiqueté et le sang coula comme un ruisseau le long du corps. On les jeta ensuite tous les deux à moitié morts dans la fosse profonde où ils avaient jeté les neuf saints, et c'est ainsi qu'ils rendirent leur âme à Dieu, le 20 mars.

Un certain persan chrétien, dont le nom était Abdiso versa, cinq cents écus et acheta les onze corps des saints martyrs et les déposa avec honneur dans un endroit célèbre.

* En ce jour martyre de saint Émilien.

* A fol. 211
v° a.

Le martyr du Christ Émilien était serviteur d'un homme infidèle dans la ville de Dorostorum (*Dorostola*), aux jours de l'empereur coupable Julien, le renégat du Christ, étant lui-même chrétien.

Un jour, ayant trouvé ouverte la porte du temple des idoles et n'aperce-

ուչ գործ ետես, էսու ճանր կուան եւ ծառայ խորտակեաց դամենայն բազինան ճանր, եւ
 գգոհան զբուեաց : Եւ յորժամ տեսին քուրճքն կարան զոմն հոյագործ, տանջէին եւ
 քարջէին առաջն Բիկանիրի : Եւ տեսալ Եմելխանս զպչն ի նեղութեան, եկաց
 առաջն եւ խոստովանեցաւ զճեպն զոր արար, եւ ասէ. Ես եմ քրիստոնեաց, եւ արժան
 էր ինձ որ զպչն առնէի : Մերկացուցին զնա եւ հարին ուժգին արջառաջլօք, ապա
 5 բնկեցին ի հուր եւ ոչ պրեցաւ, եւ գոհանարով եւ փառաւորելով զԱստուած՝ աւանդեաց
 զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ շնորհս տուաւ յԱստուծոյ սրբոյն Եմելխանոսի
 արագահաս սինական լինել ամենայն նաւակոճեկոց ի ճրրկեալ պեաց ծովու :

Երեզի ժԿ եւ Մարտի ԵԵ : Վարդ սուրբ հօրն Բենեդիքտոսի :

* A fol. 211
 v° b.

* Սուրբ հօպն Բենեդիքտոս էր ի Կամպանիոյ երկրէն, չոյժ տեղեակ աստուածային
 կտակարանաց, եւ ի տղայութենէ սիրեաց զվարս ծխանակեցութեան, եւ բնակէր
 չոյրի ծխում անկրտելի ի ծարղկանէ :

Եւ ի տակ սուրբ զասկին երեւեցաւ Աստուած երկցու ծիօջ՝ որ պատրաստեալ

1 ծառայլ զագասարս *add.* B || 3 Բիկանիրի Բիկարին սրպէս թէ նա արարեալ իցէ B
 || 4 զճեպն զիտան B || 6 եւ ոչ պրեցաւ *om.* B || 7 Աստուած Քրիստոս B — յԱստուծոյ
om. B || 9 սուրբ եւ ճեճ *add.* B || 10 տեղեակ եւ վարձ *add.* B || 13 Աստուած ի տեղեան
add. B.

vant personne à l'intérieur, il saisit un lourd marteau, pénétra à l'intérieur, réduisit en menus morceaux toutes les idoles et dispersa les victimes. Lorsqu'ils s'en aperçurent, les prêtres d'idoles se saisirent d'un laboureur, le torturèrent et le traînèrent devant Biganir. Émilien, à la vue de cet homme dans les souffrances, se présenta, avoua le méfait qu'il avait commis et dit : « Je suis chrétien, et je devais faire ce que j'ai fait. » On le dépouilla, et on le frappa vigoureusement avec des nerfs de bœuf, ensuite on le jeta dans les flammes, mais il ne brûla point, et c'est en rendant grâces à Dieu et en le glorifiant qu'il rendit son âme à Dieu. La grâce fut accordée par Dieu à saint Émilien d'arriver promptement au secours de ceux qui sont en danger de naufrager dans les tempêtes en mer.

13 AREG, 21 Mars.

Vie du saint père Benoit.

* A fol. 211
 v° b.

* Le saint père Benoit était de la province de Campanie, très versé dans les testaments divins, ayant aimé dès l'enfance la vie solitaire, et il vivait dans une grotte, ignoré des hommes.

Le saint jour de fête de Pâques, Dieu apparut à un prêtre qui s'était fait préparer de nombreux plats pour dîner avec sa famille et lui dit : « Prêtre, tu

էր իւր բայում խորովիս եւ կամէր ճաշակել ընտանեօր իւրովք, եւ ասէ, ցնա . երկն՝
 դու ազգի ազգի խորովիս պատրաստեցեր բեկ , եւ ծառայն իմ Բենեկլիբասս չաչս նիշ
 աչբի բայցեալ է, ասոր նմա ի խորակաց պախի : Եւ առժամայն տեսալ Երիցուն
 չամենայն խորակացն տարաւ նմա ի ցուցեալ պախն : Եւ ասէ, ցնա երկնցն . Երբ հազր
 5 եւ ճաշակեսցուք ի ծիասին ի պարզեացս զար աստրեաց բեկ Աստուած՝ զի Չատիկ
 Տեառն է : Եւ ասէ սուրբն . Արդարեւ Չատիկ է, սրովհետեւ տեսի զբեկ . եւ սչ զիտեր
 եթէ Յարութիւն Փրկչին էր : Եւ ասէ երկնցն . Ստուգապէս Յարութիւն Տեառն է, եւ
 պահացեալք զԱստուծոյ ճաշակեցին ի ծիասին :

Եւ կին մի փաշտեցէն ամանով ցորեան բերէր նմա, եւ ստամոյս ընկէջ զամանն
 10 եւ ջարդեաց, եւ սկսաւ կինն բալ : Եւ տեսալ սրբայն զանօթն ի ձեռս իւր եւ խաչակըն-
 բեալ ի վերայ սղջացոյց եւ ետ ցկինն, եւ զնայ ուրախութեամբ :

Եւ եկեալ Լղբարբ ի վանաց մի աղաչէին զնա լինել նոցա սուաջնորդ, եւ զնայ
 առ նոսա . եւ նորա տապակացեալ ի * սրանչեղի վարուց նորա եւ ի խրատուէ խտանն- * A fol.
 ցին ի կերակուր նորա ծախակել, եւ խաչակընբեալ սրբայն ի վերայ ամանայն՝ առժամայն 17 B.
 15 հերձաւ : Եւ հրաման ետ սուրբն ազուառու միոյ եւ տեսալ զխորդախ կերակուրն
 ընկէջ արտաբոյ վանաց, եւ ինքն եկեալ ընկարաւ ի ձեռաց հօրն զանխորդախ
 կերակուրն :

9-11 եւ կին . . . ուրախութեամբ] եւ չաչսօր, զաչին առ նա ծարդիկ եւ զտաննին զհոգեւոր
 մխիթարութիւն B || 15-16 եւ հրաման . . . վանայն] եւ հեղա ծախակել B.

t'es fait préparer des plats variés, tandis que mon serviteur Benoit subit la
 faim dans une telle grotte; porte-lui une part de ces plats. » Le prêtre prit
 aussitôt une part de tous les mets et l'apporta à la grotte indiquée. Le prêtre
 dit : « Lève-toi, père, nous mangerons ensemble des dons que Dieu t'a
 envoyés, car c'est la Pâque du Seigneur. » Le saint répondit : « En effet c'est
 Pâques puisque je te vois. » Car il ignorait que c'était la Résurrection du
 Sauveur. Le prêtre lui dit : « En vérité, c'est la Résurrection du Seigneur. »
 Et en rendant grâces à Dieu ils dînèrent ensemble.

Une femme lui apportait du blé dans un ustensile en bois, le démon fit
 tomber l'ustensile et le cassa, la femme se mit à pleurer. Le saint prit l'ustensile
 dans ses mains, fit le signe de croix dessus, le répara et le rendit à la
 femme qui s'en alla joyeusement.

Des frères d'un certain couvent vinrent le prier d'être leur prieur; il se
 rendit chez eux, mais ils se lassèrent * de sa vie admirable et de ses conseils, * A fol. 212
 et ils mirent du poison dans ses aliments; le saint ayant fait le signe de la 17 B.
 croix sur l'ustensile, celui-ci se brisa aussitôt. Le saint donna l'ordre à un
 corbeau qui vint prendre le mets empoisonné, le jeta hors du couvent et
 revint prendre des mains du père la saine nourriture.

Եւ զնաց սուրբն ի նոցանէ, եւ շինեաց երկու վանս եւ ժողովեաց եզբարս, եւ զի ոչ ունէին ջուր՝ ըզխեցոյց նոցա ջուր : Եւ ժողովեաց աշակերտս բազումս, եւ ուսոյց նոցա զկարգ եւ զկրօն ճգնաւորաց եւ կրօնաւորաց : Քրեաց ինքն զիրս եւ կանոնս վարոց կրօնաւորաց եւ քաղաքականաց զոր ձինչեւ ցաշօր ունին ամենայն սպրք 5
Հոովճացեաց, եւ առնեն անպակաս վանականք եւ աշխարհականք :

Եւ հասեալ ի խորին ձերութիւն հանգեաւ ի Քրիստոս Մարտի ԲԱ :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհւոյն Մատրոնայ Թեսսալոնիկեցոյ :

Կինս այս էր սալախին հրէի ճիւղ կնոջ որոյ անուն էր Պաւլիտեա, սանտրէր եւ հիւսէր զհերս տիկինոջ իւրոյ : Եւ ի ժամ ալօթիկցն չուզարկէր զտիկինն իւր ի ժողովարանն 10
հրէից եւ ինքն երթալը լեկեղեցին բրիտանոնէից եւ չալօթս կաշք :

Եւ ճատնեցին զնա առ տիկինն իւր եթէ բրիտանոնէաց է, եւ նա գարձեալ պատմեաց հրէիցն : Եւ ժողովեցան առ նա եւ գանեցին * զՄատրոնա ուժոյն չորք արք, եւ արկին * A fol. 212
1° b. ի բանդ կապանօր, եւ թողին զնա գաւուրս չորս անտուալ : Եւ սպա հանին ի բանդէն

1 նոցանէ] անդրէն չալքն իւր *add.* B — եւ զի ոչ ունէին... ժողովեաց *om.* B || 3 եւ կրօնաւորաց *om.* B || 4 կրօնաւորաց] եւ վանականաց *add.* B || 5 աշխարհականք] ունէր լեւաուճոյ եւ զշօրհոս ճարգարէութեան, արար եւ զբազում զորս սքանչելեաց *add.* B || 6 Քրիստոս] Արեգի ժԳ եւ *add.* B || 7 Կինս] Երանելի կինս B — ճիւղ *om.* B — Պաւլիտեա] Պատրիա B.

Le saint les quitta, fit construire deux couvents et y rassembla des frères ; comme ils n'avaient point d'eau, il leur fit jaillir une source. Il rassembla beaucoup de disciples, il leur enseigna l'ordre et la vie des ascètes et des religieux. Il écrivit des livres et des règles pour la vie des religieux et des laïcs que toutes les nations des Romains observent jusqu'aujourd'hui et qu'accomplissent incessamment les religieux des couvents et les laïcs.

Parvenu à une vieillesse avancée, saint Benoît reposa dans le Christ le 21 mars.

En ce jour martyre de sainte Matrone de Thessalonique.

Cette femme était la domestique d'une juive dont le nom était Politéa, elle peignait sa maîtresse et lui tressait les cheveux. A l'heure de la prière elle conduisait sa maîtresse à la synagogue des juifs, puis elle se rendait à l'église des chrétiens et y priaît.

On la dénonça à sa maîtresse comme étant chrétienne, et celle-ci le répéta * A fol. 212
1° b. aux Juifs. Ceux-ci se rassemblèrent auprès de * Matrona et quatre hommes la frappèrent brutalement; ensuite on la jeta en prison chargée de chaînes où on l'abandonna quatre jours sans nourriture. On la fit ensuite sortir de la

Եւ այնչափ զանեցին զնա ծիւսանորս՝ ձինչեւ ամենայն ժարժինն բերինցաւ, եւ գործեալ արկին ի բանտ եւ անտես արարին զնա բազում աւուրս, եւ ի տփոյն եւ ի ցատակն վշտացն վերաւորեալ անձինն՝ ազօրկալ եւ բարի խոստովանութեամբ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Մարտի ԻԱ :

5 Եւ հրամայեաց տիկինն իւր հանել ի բանդէն զմարմին նորա եւ ձգել արտաքոյ քաղաքին, զոր առեալ քրիստոնէիցն թագեցին ի սրտոտայն :

Եւ յետ հարածանացն Ազեկտանդրոս Թեսաղոնիկոյ եպիսկոպոսն ի ներքս ի քաղաքին շինեաց մատուռն, եւ անց հանգուց զնշխարս սրբուհւոյն Մատրոնայ :

10 Իսկ Պաւլոտեա տիկինն իւր յոյժ ազբասացաւ եւ մուրանայք. եւ ի տփոյն եմուտ ի հնձան զի ժողովեցէ զձմբեալ խաղաղոցն վկուտան, անկաւ զերան հնձանին ի վերայ նորա եւ չար մահուամբ ստատկեցաւ :

Եւ նշխարք սրբոյն Մատրոնայի զամենայն ախոսս եւ զհիւանդութիւնս փարատէ որք հաւատով ապաւինին ի տապանի :

4 Աստուած] Քրիստոս՝ Երեզի ԺԳ եւ *add.* B || 6 քաղաքին] Թեսաղոնիկոյ ի կերակուր շանց, զոր անարատ գտեալ B — թագեցին] ճերձ *add.* B || 9 Պաւլոտեա] Պատրիա B.

prison et on la frappa de nouveau à tel point que tout son corps fut déchiré, puis on la jeta de nouveau en prison et on l'y abandonna de nombreux jours; elle rendit son âme par la faim et les fortes douleurs de son corps blessé, en priant et en bonne confession, à Dieu, le 21 mars.

Sa maîtresse ordonna de sortir son corps de la prison et de le jeter hors de la ville; les chrétiens vinrent le chercher et l'enterrèrent sur le bord de la route.

Après les persécutions, Alexandre, évêque de Thessalonique, fit construire une chapelle à l'intérieur de la ville et y déposa les restes de sainte Matrone.

Quant à Politéa, sa maîtresse, elle devint très pauvre et se mit à mendier; poussée par la faim, elle pénétra dans un pressoir pour y ramasser les pépins des raisins pressés, une barre du pressoir tomba sur elle et elle périt d'un mort atroce.

Les restes de sainte Matrone guérissent toutes les infirmités et les maladies de ceux qui ont recours avec foi à son tombeau.

Արեգի ԺԿ և Մարտի ԵԵ : Վարբ Ակակիտի խոստովանող եպիսկոպոսին :

* A fol. 212
v. a.

Յաւուրս Դեկտի ամբարիշտ արբաշին՝ խոստովանողն Քրիստոսի սուրբ եպիսկոպոսն Ակակիտ, համարձակութեամբ քարոզէր զՔրիստոս ի * ճէջ ժողովրդեան կռասպաշտիցն, ի գաւառս եւ ի քաղաքս եւ ի գեօղս : Եւ կախալ զնա անօրինացն կապուցին առաջն չիւպատոսին Մարկիանոսի, եւ հարցանէր վասն քարոզութեանն եւ վարդապետութեանն իւրոյ : Իսկ երանելի քահանայապետն Քրիստոսի բացեալ զբերան իւր՝ սղոյճառ բանիւք քարոզեաց զՔրիստոսի աստուածութիւնն եւ զկամուօր մարդկութիւնն, եւ զփրկական չորչարանս, եւ զերեքօրեաց չորութիւնն, զվերանայն չերկինս, եւ զմիւսանգամ զպուստն եւ զհատուցումն զործոց ամենայն մարդկան : Եւ չանկրմանեաց զչապխաղփութիւն առասպելադրաց հեթանոսաց :

Եւ հարց Մարկիանոսս եւ վասն սէրովբէից եւ բերովբէից : Եւ նա սլատմեաց նմա ծի քառ միտջէ զորպիսութիւն եւ զկերպս ամենայն անմարմին զուարթնոցն չորոց վերայ նստեալ է Աստուած եւ հանգչի ի սուրբս իւր : Եւ բռնաւորն ոչ հաւատաց եւ ոչ ընդունեցաւ, այլ մանուանդ հրամայեաց եւ ձազկեցին զերանելի եպիսկոպոսն ուժովն եւ արկին ի բանդ :

Եւ զբեաց Մարկիանոսս զամենայն բանսն առ Դեկտ արքայն : Եւ նա առաքեաց

1 Վարբ... եպիսկոպոսին] Չարչարանք եւ վարբ խոստովանող եպիսկոպոսին սրբոյն Ակակիտի Ե || 2 ամբարիշտ] կռասպաշտ Ե || 11 Մարկիանոս] Մարկիոս Ե || 14 զերանելի om. Ե

14 AREG, 22 Mars.

Vie d'Acace évêque et confesseur.

* A fol. 212
v. a.

Aux jours de Dèce l'empereur impie, le confesseur du Christ, le saint évêque Acace prêchait avec hardiesse le Christ * au milieu de la population idolâtre dans les provinces, dans les villes et les villages. Les impies, l'ayant saisi, le firent comparaitre devant le consul Marcien, qui l'interrogea au sujet de sa prédication et de sa doctrine. Le bienheureux pontife du Christ ouvrit la bouche et confessa en des termes lumineux la divinité du Christ, son incarnation volontaire, sa passion salutaire, sa résurrection après trois jours, son ascension au ciel, son avènement futur et la rétribution des œuvres de tous les hommes. Il blâma l'absurdité des écrits légendaires des païens.

Marcien l'interrogea au sujet des séraphins et des chérubins. (Acace) lui expliqua en détail l'essence et la forme de tous les anges incorporels sur lesquels Dieu est assis, se reposant parmi ses saints. Le tyran ne crut point ni ne consentit; au contraire, il ordonna de flageller vigoureusement le bienheureux évêque et de le jeter en prison.

Marcien écrivit tout cela à l'empereur Dèce, qui envoya l'ordre de délivrer

հրաման զի առանց անարդանաց եւ գանից տրձակեացեն զսուրբն Ակակիոս : Եւ առժամայն հանին ի բանդէն եւ արձակեցին խաղաղութեամբ : Եւ զնաց ի տուն իւր ունելով յանձին իւրում զչարչարանս Քրիստոսի : Եւ զբազումս յաստօրեաց վարդապետութեամբ իւրով եւ խառնեաց ի հաստն Քրիստոսի. եւ կատարեաց ձեռն արանչերարժութեամբ զկեանս իւր եւ ըստ հաճուցին Աստուծոյ հանգեալ ի Քրիստոս Մարտի ԻԲ :

* A fol. 212
v. b.

Արեգի ժե եւ Մարտի ԻԳ : Վկայութիւն Մարկոսի Արեթուսաց եպիսկոպոսի եւ Վիւրդի սարկաւապին եւ այլոց ճարտիրոսացն :

Յորժամ Աստուած ներդրութեամբն իւրով թող տուեալ՝ թաղաօրեաց զօգանա-
 10 բնութիւնն Յուլիանոս, ուրացոյն եւ հաչհոյն Քրիստոսի, թաղուցեալ եւ զօղտակեաց կռապաշտքն համարձակեցան, եւ չաչանապէս զթոյնս իւրեանց հեղին եւ ախեցին : Եւ շինեցին տաճար կողնն եւ բազինս կանգնեցին, եւ շաղախեցին զերկիր չարնէ եւ ի ձենձերաց զոհիցն, եւ զբաւանոցս ճշմարտութեանն անարգէին եւ թշնամանէին, այսն առնէին եւ անգոսնէին :

15 Եւ ոչ ժուժկապեալ բրխտոնէիցն նոցա՝ զնոցն եւ նորա սունէին, եւ անօրէնքն

1 արձակեացեն] ազատեացեն B 5 հանգեալ] Արեգի ժԳ եւ add. B 7 Վկայութիւն... ճարտիրոսացն] Վկայութիւն սրբոյ եպիսկոպոսին Մարկոսի Արեթուսաց, եւ Վիւրդի սարկաւապին, եւ այլոց ճարտիրոսացն որք յաւուրս Յուլիանոսի ուրացոյն կատարեցան ի Քրիստոս B 12 եւ ի om. B 13 եւ թշնամանէին] թշնամանօք B 15 նոցա] ընդ նոսս B.

saint Acace sans injures ni coups. On le fit sortir immédiatement de la prison et on le laissa aller en paix. Il se rendit chez lui, portant sur sa personne les stigmates du Christ. Il illumina nombre de gens par sa doctrine et les amena à la foi au Christ; il termina sa vie par de grands miracles et selon
 la volonté de Dieu il reposa dans le Christ le 22 mars.

* A fol. 212
v. b.

15 AREG, 23 Mars.

Martyre de Marc, évêque d'Aréthuse, du diacre Cyrille et d'autres martyrs.

Lorsque Dieu, par sa permission, eut toléré que régnât Julien au tempé-
 rament féroce, renégat et blasphémateur du Christ, les idolâtres qui se
 cachaient et vivaient clandestinement prirent de l'audace, répandirent ouver-
 tement leur poison et le disséminèrent. Ils construisirent des temples d'idoles,
 dressèrent des autels, souillèrent la terre du sang et de la graisse des holo-
 caustes, insultèrent et outragèrent les confesseurs de la vérité, se moquèrent
 d'eux et les méprisèrent.

Les chrétiens, ne le supportant pas, en firent autant avec eux, mais les
 impies, comptant sur leur empereur immonde, se mirent à frapper, à flageller

վաստահանորով ի պիլծ արքայն խրեանց՝ սկասն գանել ձաղել եւ կռփահարել
 գրարեպաշտան : Կամեցան ըմբռնել եւ գերանելին Մարկոս զԱրեթուսայ եպիս-
 կոպոսն, վասն զի նա չաւուրս Կոստանդիանոսի թագաւորին բաղում տամարս կոոց եւ
 բազինս խորտակեաց եւ եկեղեցի շինեաց :

* A fol. 213
 1° a.

Եւ լուեալ զչար՝ խորհուրդս նոցա՝ վախեալ ըստ տէրունական հրամանին, եւ 5
 սնօրէնքն վախանակ նորա գալլ որ կալան : Եւ զիտացեալ երանելին գնաց առ նոսա.
 եւ նոքա որպէս կատայի շունք՝ ոչ ի ծերութիւնն խնայելով, եւ ոչ չախեցն պատ-
 կասելով, մերկացուցին գնա եւ շարաչար գանիւք վերաւորեցին գամենայն ձարմին
 նորա :

Ժողովեցին մանկունս ի գալրոցաց, եւ երկաթի գրչօք ծակտեցին զգագաթն նորա. 10
 եւ սծին զձարմինն մեղու՝ եւ ի խորշակի աւուր կախեցին ի բարձրաւանդակի. եւ
 պիծակք եւ գուռօքք եւ մեղուք եւ մմխք կրճեցին զձարմինն եւ գոսկերսն :

Եւ յորժամ իջուցին՝ պահանջէին ի նմանէ եւ խնդրէին գանձս զի շինեացեն
 գտամար կոոցն զոր կործանեաց, եւ նորա ոչ ինչ ունելով տալ ասէր. Զանձն իմ ետու
 փոխանակ եւ այլ ոչ ինչ պարտիմ ձեղ : Եւ առժամայն արձակեցին զնա եւ զարմա- 15
 նային ընդ համբերութիւնն : Ալլ զոր չաւուրսն չայնտիկ ի ծալու եւ ի ցամաքի շար-
 շարէին զքրիստոնեացն հրամանաւ բռնաւորին՝ ընդ գրով ոչ որ կարէ արկանել :

3 Կոստանդիանոսի] սուրբ add. B || 4 խորտակեաց] կործանեաց B.

et à donner des coups de poing aux fidèles. Ils voulurent aussi se saisir du bienheureux Mare, évêque d'Aréthuse, parce qu'il avait, aux jours du grand empereur Constantin, fait détruire de nombreux temples d'idoles et d'autels, et avait édifié des églises.

* A fol. 213
 1° a.

Ayant appris leurs mauvais desseins, Mare s'enfuit selon la recommandation du Seigneur, et les impies s'emparèrent d'un autre à sa place. L'ayant appris, le bienheureux se rendit auprès d'eux, et ceux-ci à l'instar de chiens enragés, sans égards pour sa vieillesse et ses cheveux blancs, le dépouillèrent de ses vêtements et à coups redoublés blessèrent tout son corps.

Ils rassemblèrent des enfants d'entre les écoliers et leur firent trouer son crâne avec des stylets de fer; ils enduisirent son corps avec du miel et le suspendirent par une journée de vent chaud sur un tertre : les frelons, les guêpes, les abeilles et les moustiques lui rongèrent le corps et les os.

Lorsqu'ils l'eurent descendu, ils lui réclamèrent et exigèrent de lui de l'argent pour reconstruire le temple des idoles qu'il avait fait détruire, mais lui, n'ayant rien à leur donner, leur dit : « Je vous ai donné ma personne à la place, et je ne vous dois rien de plus. » Ils le mirent aussitôt en liberté, tout en admirant sa patience. Les tortures qu'ils ont fait endurer aux chrétiens à cette époque, sur mer et sur terre, par ordre du tyran, il n'y a personne qui puisse les mettre par écrit.

Իսկ վերանելին Կիւրիւլ սարկաւազն որ չառերս Կոստանդիանոսի չերկիրն Փիւնիկեայ աստուածամախանձ ջանիւք բազում տաճարս կուղ կործանեաց, եւ զբազինս խորտակեաց, գաջն չիշեցին * ամբարիշտրն եւ կողեալ սպանին զնա : Պատուեցին զորովաջնն եւ հանեալ զկարգն հազարեցեացն ամեներեան, եւ նոյնժամայն ստամուկըն իւրեանց անկան, եւ լեզուքն նեխեալ տրորեցան, եւ չաչացն կտրացան, եւ սկսան աղաղակել եւ չաչոնել զբրիստոնէից զօրութիւնն :

* A fol. 213
r^o b.

Եւ յԱսկաղոն եւ ի Գազա եւ ի Պաղեստինեայ բազարն բազում բարեպաշտ քահանայք եւ կրօնաւորք եւ կուսան կամայք եւ աշխարհականք կողեալ պատուելին զորովաջնն եւ արկանէին ի ներքս գարի եւ տալին կերակուր խողից :

Եւ ի Սեւաստիա բացին զտապան սրբոյն Յովհաննու Մկրտչին եւ զմնացեալ սնոյ պատուական ճարմինն աչբեցին հրով եւ զփոշին հողմով ցրուեցին :

Եւ ճի ոմն Արտեմիանոս անուն աւ սրբով Կոստանդիանոսիս զօրավար եւ զուրս լեալ Նիխիտոսի, աչք իմաստուն եւ ընտրեալ հաւատով, բազում կուսս եւ բազինս խորտակեաց, եւ զտաճարս պղծագոհացն կործանեաց, զնա ընկեցին ի պատուոյն եւ չիշխանութենէն եւ հատին զլլուխ նորա : Եւ զեմէլանոս բաջ զօրականն հրով աչբեցին :

4-6 եւ նոյնժամայն... զօրութիւնն] եւ ինքեանք չարաչար պատժոյր պատահանցան ի Տեառնէ B || 8 պատուելին] պատուեցին B || 9 ի ներքս om. B .. 12 Արտեմիանոս] Արտեմիոս B || 14 ընկեցին] ընկէց B.

Quant au bienheureux diacre Cyrille, qui aux jours de Constantin, dans le pays de Phénicie, par son zèle pour Dieu, avait fait détruire nombre de temples d'idoles et renversé des autels, les impies se souvièrent * de lui, le saisirent et le tuèrent. Ils déchirèrent le ventre, en sortirent le foie qu'ils mangèrent en commun, mais leurs dents tombèrent aussitôt et leurs langues putréfiées se recroquevillèrent, leurs yeux perdirent la vue et ils se mirent à crier et à proclamer la puissance des chrétiens.

* A fol. 213
r^o b.

A Ascalon, à Gaza et dans les villes de la Palestine, ils s'emparèrent de nombreux hommes pieux, prêtres et moines, femmes vierges et mariées, leur ouvrirent le ventre, y mirent de l'orge et les donnèrent à manger aux porcs.

A Sébaste, ils ouvrirent la tombe de saint Jean-Baptiste et tout ce qui restait de ce précieux corps et des autres, ils le livrèrent aux flammes et jetèrent les cendres au vent.

Un homme du nom d'Artémien, qui avait été, à l'époque de saint Constantin, général et duc en Égypte, homme pondéré et de foi éprouvée, qui avait brisé bien des idoles et des autels, et fait détruire les temples aux sacrifices immondes, ils le destituèrent de son grade et de son autorité et lui tranchèrent la tête. Ils brûlèrent aux flammes le brave soldat Émilien.

Եւ զայս եւս հրամայեաց անօրէն լուեաւօրն, զի բրիտանեաց որ՝ ոչ իշխան եւ ոչ
 * A fol. 213
 v° a. զօրական լիցի, եւ որք իցեն՝ անկցին : Եւ զարձեալ օրինադրութիւն զրեաց հրամանա-
 լար, որպէս զի բրիտանեաց որպիք՝ ոչ ուսանիցին զարտաբին զրոց համարողական,
 զհաւատարական, զփիլիսոփայական, զհոմերոսական ստորոգութեան հանձարս. Զի,
 ստէր, ուսանին զմերս, զխոնն եւ զԼըբեանցն, եւ Երկօքուծբք սպառազինին, եւ զինու
 5 լանիւք մարտնչին եւ չալթնն մեզ :

Եւ ոմն երիտասարդ բրիտանեաց եւ զօրական Թէոդորոս անուն՝ երթալը ընդ մէջ
 հրապարակին եւ երպէր զերգս մարգարէին Պաւթի եւ յամենայն տան սաղմոսին ստէր-
 10 նածօթ լիցին ամենեքեան ոչք պաշտեն զիուսս հեթանոսաց, սպէլուխա : Եւ կալեալ
 զնա ի մէջ հրապարակին կախեցին, եւ արջառաջօր զթիկունս հարին, եւ զկոպն
 երկաթի ձանկօք բերեցին, եւ զամենայն օրն ինպիսի ի կախազանին, եւ երեկօցին լջուցին
 եւ կապեցին շղիւսիւք եւ արկին ի բանդ :

Եւ ընդ առաւօտն ստէ նուլիանոս. Զարձանալի է համբերութիւն բրիտանեաց, զի
 մեծաւ ուրախութեամբ եւ յօմարութեամբ ընդունին զչարչարանս եւ պարծին ի տան-
 15 ջանս : Հրամայեաց եւ արձակեցին զկալան Քրիստոսի ի կապանաց եւ ի բանդէն : Եւ
 հարցանէին ընդ արիսական եւ քաջ զօրականն Քրիստոսի եթէ. Զգալիք զսաստիկ եւ

10 հարին] բերթեցին B | 11 բերթեցին] ձակեցին B.

L'impie tyran ordonna encore ceci : qu'un chrétien ne puisse devenir ni
 prince ni soldat, et que ceux qui le sont soient destitués. Il édicta aussi autori-
 * A fol. 213
 v° a. tairement un édit par écrit : que les fils des chrétiens * n'apprennent point
 les lettres profanes, les mathématiques, la rhétorique, la philosophie et les
 compositions homériques, « car, disait-il, ils apprennent les nôtres et ils con-
 naissent également les leurs; ils s'arment des deux et par les armes de la
 parole ils luttent et nous battent ».

Un jeune militaire chrétien, du nom de Théodore, traversait la place
 publique en chantant les psaumes du prophète David, et à chaque verset du
 psaume il ajoutait : « Que tous ceux qui adorent les idoles des païens soient
 confondus, alleluia. » On le saisit, on le suspendit au milieu de la place,
 on lui frappa le dos avec des nerfs de bœuf, on lui déchira les côtes avec
 des ongles de fer et on le laissa toute la journée à la potence. Le soir on
 le descendit, on lui passa des chaînes et on le jeta en prison.

Au matin, Julien dit : « Elle est admirable la patience des chrétiens, qui
 acceptent avec joie et de bon gré les tortures et se vantent des souffrances. »
 Il ordonna de mettre en liberté le martyr du Christ, de le délivrer des liens
 et de la prison. On demanda au courageux et brave soldat du Christ :
 « Ressentais-tu les fortes et douloureuses tortures? » Il répondit : « D'abord,

զրտոն տանջանոն : և ևս ասէ . Յստաջապոյն ի սկիզբն չարչարանացն զրպի տակա
ինչ վշտացն, և տալս ընդործանայր անձնս ևս որպէս ի բուն թմբեալ կալի :

Զաչապիտի չարիս դործեաց Յուլիանոս ևս այլ ՚ բազում խտտագոյն բուն գաշտտիկ * A fol. 213
և և գնացեալ ի պատերազմ ի Պարսս, չար կորտեամբ սատակեցաւ : v. b.

5 Կատարի տօն այս սրբոց վկայիցս Բրիտտոսի՝ Մարտի ԻԳ :

Իրեզի ժԶ և Մարտի ԻԳ : Վկայութիւն Երզայի եպիսկոպոսին ևս Արմզրանայ
և Սպենի և Բենիամինի սարկաւազին :

Ի ժամանակս բարեպաշտ թագաւորին Թէոզոսի Փորոս՝ Ետէկերտ Տրսպաշտ
արքայն Պարսից շարժեաց պատերազմ բրիտտոսէից և ևկեպեցոց Կատուծոյ : ևս իբրև
10 լուաւ Երզա եպիսկոպոսն վառեցաւ աստուածային նախանձու և Տրով աչբեաց
զպիւռիոնն պարսից, պիւռիոն՝ զտաճարն անուանէին չորում զՏուրն բարբորէին և
երկիր պագանէին Տրսպաշտքն :

Եւ լուեալ ի ծագուցն արքայն Պարսից, կոչեաց զերանելի եպիսկոպոսն աս ինքն, և ևս
նախ հանդարտութեամբ ընդ գործն մեղադրեաց նմա և Տրամայեաց շինել զպիւռիոնն
15 զոր աչբեաց : Իսկ սուրբ եպիսկոպոսն հակառակարանէր եթէ տնջնար է այլ գնա
շինել : Եւ նա Տրամայեաց ևս առաջի իւր գուրբ եպիսկոպոսն սպանին, և զամենայն

5 Մարտի ԻԳ] և Իրեզի ժե add. B || 6 Արմզրանայ] Արմիսրանայ B || 7 և Բենիամինի
սարկաւազին] որ ի Պարսիկս կատարեցան add. B || 14 ընդ գործն om. B || 16 և ևս
Տրամայեաց և] և նոյնժամայն B.

au commencement, j'ai ressenti quelque peu les souffrances des tortures, mais ensuite je me suis trouvé engourdi et j'étais comme assoupi dans le sommeil. »

Julien accomplit de telles méchancetés et d'autres encore pires * et nom- * A fol. 213
breuses; puis il partit en guerre contre les Perses, où il périt de mort r. b.

La fête de ces saints martyrs du Christ a lieu le 23 mars.

16 AREG, 24 Mars.

Martyre de l'évêque Abda, d'Hormisdas (*Ormzdan*), de Saïéni et du diacre Benjamin.

Aux jours du pieux empereur Théodose le Jeune, Yazdegerd, le roi adorateur du feu des Perses, déclaina la guerre contre les chrétiens et l'église de Dieu. L'ayant appris, l'évêque Abda fut embrasé par le zèle divin et mit le feu au pyrée (*piurion*) des Perses. On appelait pyrée le temple où les adorateurs du feu allumaient le feu et l'adoraient.

Le roi des Perses, l'ayant appris par les mages, fit venir à lui le bienheureux évêque, et commença par le blâmer calmement pour le fait et lui ordonna de reconstruire le pyrée qu'il avait incendié. Le saint évêque lui objecta qu'il lui était impossible de le reconstruire. Il ordonna alors de tuer en sa

և կեղեցիոն աւերեցին, եւ երեսուն ամ զմբրիկ հարածանայն ի բրիտանէիցն ոչ վերա-
 * A fol. 214 րոց : Եւ հրամայեաց մոպոցն զբարեպաշտութեան դուանոցն՝ բմբունել, եւ հատանել
 րոց : Կոմանց զձեռս եւ դոսս, եւ կոմանց զականջս եւ զունջան, եւ կոմանց զերկուս աչս
 խաւարեցուցանել : Եւ զաչոց զլուփս ի ճակատէն մինչեւ ի ձորուն բերթել, եւ
 կոմանս ձեղբեալ եղեգամբ կմարմինն բերթելն. եւ կոմանց կապէին զձեռս յետս՝
 եւ շարսիւնն զանձինս ճարպով եւ ընկենուին ի խոր գութ, եւ արկանէին բազում
 մկունս եւ արիսս, եւ աչնչափ զլուշանայնն որ ոչ կարէին զեռունքն փախչել, եւ ի
 բալոցոցն կրծէին կմարմինս սրբոցն : Եւ զաչս առնելով անօրինացն ոչ կարացին
 ահայտեցանել զճճարիս ճասացն Աստուծոց, եւ մանաւանդ չորժամ տեսանէին
 յոչսպիտի խիստ տանջանս՝ ինքնական ընթանայնն փախարժամբ ի մահ :

Եւ ոմն մի մեծ իշխան թագաւորին՝ մեծատուն յոյժ եւ բրիտանեաց որոյ անուն էր
 Սրմգրան, կոմանէ լուսւ արբայն կթէ բրիտանեաց է, կոչեաց ասաջն եւ պատուիրեաց
 նմա զի մի անուանեցի բրիտանեաց՝ ալլ սրանալ զՔրիստոս : Ասէ Սրմգրան. Եթէ
 սք ի բո ճասուիցի սրբացի զբեղ՝ զու որ մահկանացու ես՝ զնա մեծ տանջանաց
 արժանի տունս, նրչափ մանուանկ որ զԱստուած երկնի եւ երկրի՝ զանմահ թագաւորն
 սրբանոն ի յախտնական եւ յանշէջ հուրն մասնին :

1 հարածանայն om. B || 4 բերթել] ձորթելն B || 5 զձեռս] եւ դոսս add. B || 15 եւ
 երկրի om. B.

présence le saint évêque. On détruisit ensuite toutes les églises, et (le roi) ne
 fit cesser l'orage de la persécution contre les chrétiens pendant trente ans.
 * A fol. 214 րոց : Il ordonna aux mages d'arrêter * tous les partisans de la piété, de leur couper
 րոց : les mains, à d'autres les pieds, à d'autres les oreilles et le nez et de leur
 crever les deux yeux; à d'autres de déponiller la peau du front jusqu'à la
 barbe, à d'autres de déchirer le corps avec des roseaux fendus. A certains
 on attachait les mains par derrière, on barbouillait leurs corps avec de la
 graisse et on les jetait dans une fosse profonde dans laquelle on jetait de
 nombreux rats et des belettes en prenant toutes les précautions pour que les
 animaux ne se sauvassent pas afin que, poussés par la faim, ils dévorassent
 les corps des saints. Tout en faisant cela, les impies ne purent intimider les
 véritables serviteurs de Dieu, qui au contraire, à la vue de ces cruelles tor-
 tures, accouraient volontairement, désireux de la mort.

Un certain grand prince du roi, très riche et chrétien, nommé Hormisdas,
 dont le roi avait entendu dire qu'il était chrétien, fut appelé devant lui et le
 roi lui commanda de ne plus s'appeler chrétien et de renier le Christ.
 Hormisdas lui répondit : « Si un de tes serviteurs te renie, toi qui es mortel,
 tu lui infliges de grandes tortures; combien plus ceux qui renient le Dieu
 du ciel et de la terre, le roi immortel, ne seront-ils pas livrés au feu éternel
 et sans fin? »

Եւ զայն լուեալ արքային ընկէց զնա ի վատաց եւ ի պատասն, եւ եհան ի * A fol. 214
 տանէն եւ ի ստացուածոցն, եւ հրամայեաց որ մերկ արածէր զուզտան : Եւ չեա բարձր
 աւուրց ետես զնա մերկ աշխատաթեամբ չուզտան, տաքեաց նմա շապիկ եւ ստե.
 Յիշեան զքո առաջին մեծութիւնն եւ զբաղլը կեանն եւ զփառիկութիւնն, եւ սրաղլը
 5 զբրիտոնէութիւնը, եւ հաւատան ի պաշտածունս մեր : Եւ նորա լուեալ զրտան զրտան
 թագաւորին՝ առեալ զշապիկն պատասեաց : Եւ նա լարկութեամբ հրամայեաց եւ ի
 տեղւոջն սպանին զնա վասն Քրիստոսի հաւատոցն :

Եւ զայլ ոմն պարսիկ բրիտոնեաց մեծատուն յոյժ, հայար ծառայից տէր, սրամ
 անուն էր Սաչենի, բարձր անգամ ջանաց թագաւորն զարձուցանել ի Քրիստոսի
 10 հաւատոցն : Եւ չորժամ ոչ կարաց հաւանեցուցանել՝ որոշեաց ի ծառայիցն զմինն որ
 քան զամենեսան էր անպիտան, եւ աղտողն եւ զարչելն տեսեամբ, եւ նմա զտէրն
 իւր ծառայ եւ զտիկինն նմա կին, եւ հրամայեաց նոցա ծառայել նմա հնազանդու-
 թեամբ : Եւ այն ամենայն եղև սա նա, եւ ոչ ի բաց եկաց ի յուսոյն Քրիստոսի :

Կարան եւ զսարկաւազ ոմն որում անուն էր Բենիամին եւ արկին ի բանդ զերկու
 15 ամ : Եւ ընդ աւուրան ընդ այնտիկ առարեցան զնապանք ի Հոսոմոց թագաւորէն ի
 Պարսիկս, եւ լուան զԲենիամինէ սարկաւազէն եկի վասն Քրիստոսի արգելաւ ի
 բանդի, խնդրեցին չեղեկերտէ արքայէն հանել՝ զնա ի բանդէն եւ ազատել : Ատ * A fol. 214
 v° a.

10 հաւանեցուցանել] աճել ի կամս իւր B.

Le roi, entendant cela, le déposa de ses fonctions et de ses * titres, lui * A fol. 214
 enleva sa maison et ses propriétés, et lui ordonna d'aller nu paître les cha-
 1° b.
 meaux. Longtemps après, l'apercevant nu occupé avec les chameaux, il lui
 fit envoyer une tunique en disant : « Souviens-toi de ta grandeur d'autan,
 de ta vie douce et raffinée, renie le christianisme et erois à notre culte. »
 (Hormizdas), après avoir entendu les amères paroles du roi, saisit la tunique
 et la déchira. (Le roi), irrité, ordonna de le tuer sur place pour la foi au Christ.

Il y avait un autre persan chrétien fort riche, maître de mille domes-
 tiques, dont le nom était Saïéni, que le roi avait essayé plusieurs fois de
 détourner de la foi au Christ. Ne pouvant le persuader, il choisit un des domes-
 tiques, le plus paresseux de tous, sale et d'un visage répugnant, et il lui
 donna pour serviteur son maître et sa maîtresse pour femme, en leur enjoig-
 nant l'ordre de le servir avec obéissance. Toutes ces choses arrivèrent à
 (Saïéni); malgré cela, il n'abandonna point l'espérance au Christ.

On saisit également un diacre dont le nom était Benjamin et on le mit
 en prison pendant deux ans. A cette époque des ambassadeurs furent envoyés
 en Perse par l'empereur des Grecs et, ayant entendu dire du diacre Benjamin
 qu'il était en prison pour le Christ, ils prièrent le roi Yazdegerd de le sortir
 * de prison et de le mettre en liberté. Le roi leur répondit : « Qu'il nous
 * A fol. 214
 v° a.

արքայն . Մատաչացուցէ զմեղ ձեռնագրով որ զպարսիկ ծոց ոչ զարձուցէ ի հաւատն իւր, եւ ոչ վարդապետութեամբն իւրով ուսուցանէ զոք յերկրիս մերում, եւ ապա վասն խնդրոյ ձերոյ ազատեցից զնա ի կապանացն :

Եւ լուեալ Բենիամինի ոչ սո չանձն առնել զհրամանս թագաւորին ստելով . Անհա- 5
րին է ինձ զշնորհսն Աստուծոյ իմոյ արգելուլ ի մարդկանէ, այլ որչափ կարող եմ լուսաւորեմ զխաւարեալսն ի ծոխրութենէ, զի մի պատիժ կրեցից ընդ թագուցանողին զտապանդ տեսան իւրոյ : Եւ արքայն վասն աղերսանաց եւ խնդրոյ ղեսարանացն՝ ազատեաց զսարկաւազն ի բանդէն :

Եւ նորա երեալ ոչ զազարէր յուսուցանելոյ եւ ի մկրտելոյ զկրակապաշտ ժողովուրդն Պարսից : Եւ չնա տարուց միոյ յորժամ զարձան ղեսարանքն Հոսոմոց՝ ազլեցուցին 10
վասն նորա արքային զոր առնէր : Տարան զնա առաջի, եւ նա աստուածիմաստ բանիւք յոյժ յանդիմանեաց զչիմարութիւն զազանամիտ ազգին Պարսից : Եւ հրամա- յեաց ընդ եղևիգունն հարկանել արեալ եղէզն, եւ արիւնն իրբեւ առու հեղոյր ի ձեռացն եւ յտիցն : Եւ զարձեալ սրեցին երկայնագոյն եղէզն՝ եւ արկին ի ծածուկ ջրահեղ մարմինն՝ եւ ստէպ ստէպ արկանէին եւ հանէին . եւ յայնչափ դառն կսկծանացն 15
ի զոհանարոյ եւ ի փառաւորելոյ զԱստուած ոչ զազարէր :

* A fol. 214
v° b.

Եւ տեսեալ * արքային եթէ սո ոչինչ համարի զտանջանն, հրամայեաց եւ երկասցրի

garantisse par écrit de ne convertir aucun mage persan à sa foi et de n'enseigner sa doctrine à personne dans notre pays, et ensuite, selon votre demande, je le délivrerai des liens. »

Benjamin, mis au courant, n'accepta point d'accomplir les ordres du roi et dit : « Il m'est impossible d'empêcher les grâces de mon Dieu envers les hommes; autant qu'il sera en mon pouvoir j'illuminerai ceux qui sont dans les ténèbres de l'erreur, pour ne pas avoir à subir les punitions de celui qui avait caché le talent de son maître. » Le roi, sur les prières et les instances des ambassadeurs, délivra le diacre de la prison.

Celui-ci, étant sorti, ne cessa pas d'enseigner et de baptiser le peuple persan adorateur du feu. Un an après, lorsque les ambassadeurs des Grecs furent partis, on prévint le roi de ce que (Benjamin) faisait. On le fit comparaitre, et il blâma sévèrement par des paroles remplies d'une sagesse divine la démence brutale de la nation persane. (Le roi) ordonna de lui introduire des roseaux pointus sous les ongles, et le sang coula comme un ruisseau des mains et des pieds. On affila des roseaux plus longs qu'on lui introduisit dans le canal intérieur de l'urine, on les sortit et on les rentra à plusieurs reprises; dans des douleurs aussi atroces il ne cessait de rendre grâces à Dieu et de Le glorifier.

* A fol. 214
v° b.

Le roi, voyant * qu'il méprisait les tortures, ordonna de lui introduire dans

գաւազան երկաթի սլաքաձեւ սրկին ընդ նստոց տեղին մինչև չորովայնն. և այնպէս
հոր և գորեղ գորականն Քրիստոսի աւանդեաց զհոգին ի ձեռս հրեշտակաց :

Կատարի տօն այս ճարտիրոսացս Մարտի ԻԴ :

Երեզի ժէ և Մարտի Ին : Յիշատակ Մեքքիսեղեկի սուաջին բաճանայի :

Թագաւորն Սաղլոմ շինէ բազար և և կոչէ ըստ անուան իւրում Սաղլոմ : Եւ ծնանի
զՄեքքին. և Մեքքի առ իւր կին զՍաղա՝ և ծնաւ ի նմանէ որդի, և անուանեաց
ըստ անուան իւրոց Մեքքի : Եւ զարձեալ ծնաւ որդի, և անուանեաց Մեքքիսեղեկ. և
հայրն սիրէր զՄեքքի, և ծայրն սիրէր զՄեքքիսեղեկ :

Եւ չաւոր միւս ի տօնի աստուածոցն ասէ հայրն զՄեքքիսեղեկ. Երթ որդեակ
ի նախիրն և բեր մեղ գուարսկս եօթն և խոյս տասն զի ճատուցուք ողջակէզ
աստուածոցն : Եւ գնաց Մեքքիսեղեկ, և ի ճանապարհին, մտախոհ լեալ ասէ. Զինչ
են կուռքն անշունչք որ ուժեր օրնէլ ոչ կարեն. գնացից առ հայր իմ և՛ ասացից
նմա թերեւս լուիցէ ինձ :

Եւ զարձաւ առ հայրն և ասէ, Հայր, ընդէր կորուսանեմք զանասունս մեր զոչկելով
կուռն որ ոչ ուժեր օրնէլ կարեն, և բարի սունէլ կամ չար. այլ Աստուծոց պարա է

* A fol. 215
1° a.

2 բաճանայի] գոր սճանք յաւանդութենէ անչայս զրոյ աւեալ գրամեն այսպէս. *add.* B.

le séant jusqu'au ventre des bâtons de fer, à double tranchant, en forme de lances, et c'est ainsi que le vaillant et puissant soldat du Christ rendit son âme entre les mains des anges.

La fête de ces martyrs a lieu le 24 mars.

17 AREG, 25 Mars.

Commemoration de Melchisédech le premier prêtre.

Le roi Salim s'était fait construire une ville qu'il appela d'après son nom Salim. Il engendra Melchi. Melchi prit pour femme Sala, et il lui naquit un fils qu'il appela d'après son nom Melchi. Puis de nouveau naquit un fils qu'il appela Melchisédech. Le père aimait Melchi, la mère aima Melchisédech.

Or, le jour d'une fête des dieux, le père dit à Melchisédech : « Va, mon fils, au troupeau et amène-nous sept génisses et dix béliers, pour que nous les offrions en holocauste aux dieux. » Melchisédech partit, mais, en chemin, il réfléchit et dit : « Que sont des dieux sans souffle, qui ne peuvent aider personne? J'irai à mon père et * je le lui dirai, peut-être m'écouterait-il? »

* A fol. 215
1° a.

Il revint auprès de son père et lui dit : « Père, pourquoi perdriions-nous nos animaux en les sacrifiant aux idoles qui ne peuvent être utiles à personne, ni faire bien ou mal? Mais il faut immoler à Dieu, qui a créé le ciel et la

գոհեալ որ արար զերկինս եւ զերկիր եւ զամենայն որ ի նոսա : Եւ բարկացաւ հաչրն ի վերայ Մելքիսեղեկի, եւ ասէ . Եթէ ոչ երթեալ բերցես զոր ասացի քեզ՝ փոխանակ անասնոցն զքեզ գոհեցից տառուածոցն : Եւ զնաց Մելքիսեղեկ բերել ըստ հրամանին :

Եւ ասէ թագաւորն Մելքի ցթագուհի Սաղա . Եկ եւ զմի չորդոց մերոց մատուցուք 5
 գոհ տառուածոց մերոց : Եւ թագուհին սկսաւ լալ, եւ զխոաց կթէ յիս ունի ընդ
 Մելքիսեղեկի վասն բանիցն զոր ասաց, եւ ասէ . վաչ ինձ զից ցաւօք եւ երկամբք ճնայ
 եւ աշխատութեամբ սնուցի, եւ ահա ընդունայն եղեւ ամենայնն :

Եւ թագաւորն կամեցաւ մխիթարել զթագուհին, եւ ասէ . Մի արտմիր թագուհի,
 այլ արկցուք վիճակ, եթէ ինձ երանէ՝ մատուցուք զսրդին իմ, եւ եթէ քեզ՝ 10
 մատուցուք զսրդին քո . զի կարծէր թէ կնոջն երանէ վիճակն : Եւ արկին վիճակ եւ ել
 վիճակն թագաւորին, եւ պատրաստեցին զենաւ զպատանին : Եւ եկն Մելքիսեղեկ եւ
 երեր զգաւարական եւ զխոյսն եւ զնոխագոսն : Եւ ժողովեցան ամենայն ազգատոհմ
 թագաւորին եւ * թագուհւոցն ի զենուսն Մելքեաց, եւ ոչ որ մնաց չազգէ նոցա որ ոչ
 եկին անկ : Ժողովեցին եւ այլ բարում մանկուսս, եւ անասնոցն ոչ զոչք թիւ, եւ 15
 զնային ամենեքեան ի սուն կոտցն :

Եւ ասէ մաչրն ցՄելքիսեղեկ . Աչ ինչ ցաւ է քեզ զի զեղբայր քո զենուն, ընդէր ոչ
 աղաչես զԱստուածն քո զի թերեւս փրկեսցէ զնա : Եւ ասէ Մելքիսեղեկ . Գործ է իմ

terre et tout ce qu'ils contiennent. » Le père se fâcha contre Melchisédech et lui dit : « Si tu ne vas pas chercher ce que je t'ai dit, à la place des animaux c'est toi que j'immolerai aux dieux. » Melchisédech alla chercher ce qui lui avait été ordonné.

Le roi Melchi dit à la reine Sala : « Viens, immolons l'un de nos fils en holocauste à nos dieux. » La reine se mit à pleurer, car elle savait que (Melchi) avait une haine contre Melchisédech pour les propos qu'il avait tenus; elle lui répondit : « Malheur à moi, j'ai engendré avec douleurs et peines, j'ai élevé avec fatigue, et voilà que tout cela devient inutile. »

Le roi, voulant consoler la reine, lui dit : « Ne t'attriste pas, reine; nous allons jeter le sort : si le sort m'échoit, nous sacrifions mon fils; et si c'est à toi, nous sacrifions ton fils. » Car il croyait que le sort écherrait à la femme. Ils jetèrent le sort et il échut au roi; ils se préparèrent donc à immoler le jeune garçon. Melchisédech arriva en amenant les génisses, les béliers et les boues. Toute la famille du roi et * de la reine s'assemblèrent pour le sacrifice de Melchi, et il ne resta personne de leur race qui ne fût venu. On rassembla encore de nombreux autres enfants, le nombre des animaux était grand, et tous se rendirent au temple des idoles.

La mère dit à Melchisédech : « Tu ne ressens pas de peine de ce qu'on va immoler ton frère; pourquoi ne pries-tu pas ton Dieu, peut-être le sau-

* A fol. 215
 1° b.

* A fol. 215
 1° b.

աչօր երթալ կալ չաղօթն սա Աստուածն իմ : Եւ ել նա ի գլխի լերին Քափովրայ, եւ եղեալ զձունկս իւր շերկիր եւ համբարձեալ զձեռս իւր սա Աստուած, եւ ջանկարձակի եղև մէջ եւ ծառախուլ, եւ շարժեալ երկրին՝ ընկզմեցաւ բազարն սա հասարակ, եւ ոչ ոք մնաց չաղիչ Մեղքխակիկի ոչ այր եւ ոչ կին :

5 Եւ էջ Մեղքխակիկ ի լեանէ անտի, եւ տեսեալ ընկզմեալ զբազարն երկեսս, եւ ել ի լեան Քափովր, եմուս ջանտան եւ ուտէր զձայրս ծառայ եւ ըմպէր ի ցօրց երկնից : Եւ ներկու մարմին նորա եւ բուսաւ մալ ընկ ամենայն անձն նորա եւ ծածկեաց զնա, եւ ածեցին ելեկոսնք ձեռացն եւ տալից նորա իլրեւ թիլ մի, եւ եկաց ջանտաւին ամս եօթն :

10 Եւ շեռ եօթն ամաց երեւցաւ Աստուած Աբրահամու եւ ստէ : Առ ընկ ընկ չանկերձ եւ կերակուր եւ ածելի եւ մկրատ, եւ ել ի լեան Քափովր, եւ ձայնն երիցս անգամ. Աչրդ Աստուծոյ : Եւ ելցէ սա ընկ ջանտաւէն այր մի՝ վայրենաձեւ * A fol. 215
V^o 21.
կերպարանօք, եւ դու մի զարհուրիր ի նմանէ : Ալլ սձ գճեր գլխոց նորա եւ հարթնս զեղեկոսն ձեռացն եւ տալից նորա, եւ գկեցս նմա չանկերձ եւ տուր կերակուր, եւ նա
15 օրհնեացէ զընկ զի քահանայ Աստուծոյ բարձրելոյ է նա, անհայր, անմայր՝ շհամարեալ չաղիս :

Եւ արար Աբրահամ զամենայն զոր հրամայեաց նմա Տէր. եւ ել ի լեան Քափովր եւ ձայնեաց երիցս անգամ. Աչրդ Աստուծոյ : Եւ ել ջանտաւէն այր մի գալանաձեւ,

verait-il? » Melchisédech répondit : « Je m'occupe aujourd'hui à prier mon Dieu. » Et il monta sur la crête de la montagne du Thabor, mit les genoux en terre et éleva ses mains vers Dieu. Il se fit tout à coup un brouillard, la terre trembla et toute la ville fut engloutie. Il ne resta plus de la race de Melchisédech ni homme ni femme.

Melchisédech descendit de la montagne, mais voyant la ville engloutie, il eut peur et remonta la montagne du Thabor, pénétra dans la forêt, se nourrit des pousses d'arbres et but de la rosée du ciel. Son corps se colora, des poils poussèrent sur toute sa personne jusqu'à la couvrir, les ongles des mains et des pieds s'accrurent de presque une aune, et il vécut sept années dans la forêt.

Sept ans après, Dieu apparut à Abraham et lui dit : « Prends avec toi des vêtements, de la nourriture, un rasoir et des ciseaux, monte sur la montagne du Thabor et crie trois fois : « Homme de Dieu. » Un homme sortant de la forêt viendra vers toi * sous les aspects d'un sauvage, n'aie pas peur de lui. * A fol. 215
V^o 21.
Rase-lui les cheveux de la tête, coupe-lui les ongles des mains et des pieds, passe-lui des vêtements et donne-lui à manger: il te bénira, car c'est un prêtre du Dieu Très-Haut; il n'a ni père, ni mère, il est sans généalogie. »

Abraham fit tout ce que le Seigneur lui avait ordonné, il monta à la montagne du Thabor, cria trois fois : « Homme de Dieu. » Un homme, à l'as-

և անեսալ զնա Աբրահամ զարհուրեցաւ, և ասէ ցնա. Զինչ խնորես : Եւ ասէ Աբրահամ. Հրամայեաց ինձ Աստուած ածել զզուլս քո և չարթել զեղենդունս քո և զղեցուցանել քեզ հանդերձս, և զու օրհնեսցես զիս :

Եւ ասէ Մելքիսեղեկ. Արս զոր ինչ հրամայեաց քեզ Աստուած : Եւ իբրև արար Աբրահամ զոր հրամայեաց նմա Տէր, ասէ Մելքիսեղեկ. Օրհնեալ է Աբրահամ 5 չԱստուծոյ բարձրելոյ. և ոչ կոչեսցի անուն քո Աբրամ, այլ Աբրահամ եղիցի անուն քո. և կին քո ոչ կոչեսցի Սարա, այլ Սառա եղիցի անուն նորա : Եւ էջ ընդ Աբրահամու և ընտկեցաւ ընդ նմա : Եւ ասէ Տէր ց'Աբրահամ. Զի ոչ որ մնաց չազգէ Մելքիսեղեկի ի վերայ երկրի, այլ Մելքիսեղեկ կոչեսցի անհաջր, անմայր՝ չհամարեալ չազգս նմանեալ որդւոյն Աստուծոյ աւանց խորհրդոյ :

Եւ չորժամ զաջր Աբրահամ ի կոտորածէ թուգաւորացն, ել ընդ առաջ նորա Մելքիսեղեկ և ետ նմա կոտորակ հացի և բաժակ, և օրհնեաց զնա : Եւ Աբրահամ աստանորդս ետ նմա չամենայն աւարէն, և եկաց մնաց բահանայ Աստուծոյ բարձրելոյ :

Եւ կատարի աօն բահանաչապետին Աստուծոյ Մելքիսեղեկի՝ Արեգի ժէ և Մարտի Են :

* B
p. 134 a.

[B * Բով ըստ հաւասարի աստուածաշունչ զրոյ է աչապէս. երանելին Մելքիսեղեկի՝ թագաւոր էր Մաղնմայ՝ բահանայ Աստուծոյ բարձրելոյ. և չորժամ զարձաւ Աբրահամ

pect de bête sauvage, sorti de la forêt; à sa vue, Abraham eut peur, mais (l'homme) lui dit : « Que cherches-tu? » Abraham répondit : « Dieu m'a ordonné de te raser la tête, de couper tes ongles, et de te passer des vêtements; et toi, tu me béniras. »

Melchisédech lui dit : « Fais ce que Dieu t'a ordonné. » Et lorsque Abraham eut accompli ce que le Seigneur lui avait ordonné, Melchisédech dit : « Qu'Abraham soit béni par le Dieu Très-Haut! Ton nom ne sera plus Abram, mais ton nom deviendra Abraham; ta femme ne sera plus appelée Saraï (Sara), mais son nom sera Sara (Sarra). » Il descendit avec Abraham et habita avec lui. Le Seigneur dit à Abraham : « Comme il ne reste plus personne de la race de Melchisédech sur la terre, Melchisédech sera appelé sans père, sans mère, sans généalogie, ressemblant au fils de Dieu, sans le mystère. »

Lorsque Abraham revenait de la défaite des rois, Melchisédech vint au-devant de lui, lui offrit un morceau de pain, du vin et le bénit; Abraham lui donna la dîme de tout le butin. (Melchisédech) continua à demeurer le prêtre du Dieu Très-Haut.

La fête du prêtre de Dieu Melchisédech a lieu le 17 areg, 25 mars.

* B
p. 134 a.

[B *. D'après les certaines écritures divinement inspirées, c'est ainsi : le bienheureux Melchisédech était roi de Salim¹, prêtre du Dieu Très-Haut :

1. Hébr., vii. 1-3.

* B.
p. 135 b.

ի կոտորածէ թագաւորայն՝ եւ ընդ սասջ նորա Մելքիսեղեկ արքայ՝ Սաղիմայ, եւ
 5 ճատոյց նմա պատարայ հայ եւ զինի բանղլ բաշանայ էր Աստուծոյ բարձրերց, եւ
 օրհնեաց զԱրբաշամ եւ սաէ. Օրհնալ Արբաշամ չԱստուծոյ բարձրերց որ պար զեր-
 կինս եւ զերկիր. օրհնալ Աստուծոյ բարձրալ որ մասնեաց զԹշնամիս ըս ի ձեռս
 10 ըս : Եւ Արբաշամ տասանորդս ետ չամենայնէ զոր աւարեալ էր ի թշնամեաց :

Մելքիսեղեկ օրինակ եղև Երկնաւոր բաշանայապետին մերոյ Քրիստոսի, որ զբա-
 շանայութիւնն Երզմամբ ընկալաւ չԱստուծոյ Հօրէ՛ ըստ նախաձայներց ճարգաբլին
 Դաւթի թէ. Դու ես բաշանայ չաւտեան ըստ կարգին Մելքիսեղեկի, եւ Տէր ընդ աջմ,
 բուձմէ :

10 Մելքիսեղեկ թարգմանի թագաւոր արգարութեան. եւ Տէրն մեր ո՛նէր զթագաւո-
 րութիւն հօր իւրոյ Դաւթի ըստ ճարմնոյ՝ կացեալ թագաւոր չաւտենից ի վերաց
 ամենեցուն. Երբուսա Տէր Դաւթի ճշմարտութեամբ եւ ոչ ստեաց նմա ի պոպոյ
 չորովչնէ նորա նառուցանել չաթուս նորա : Որպէս եւ հրեշտակագեան Դարբիէլ
 չառաջագոյն աղղեաց ստերով. Յաթուն Դաւթի նապի, եւ թագաւորեցլ, ի վերաց
 15 տանն Յակոբս ի չաւտեան, եւ թագաւորութեան նորա վախձան մի լլցի :

Ունէր Քրիստոս եւ զարգարութիւն փրկութեան, զի ոչ աճըքան կարող զօրութեամբ՝
 որքան արդար իբուածբբ զատապարտեաց զԹշնամին կենաց եւ փրկութեան մերոյ,
 ճահուամբ լսալի իւրոյ փախարինեկով զպարտիս մեր. եւ եղև մեղ չԱստուծոյ

et lorsque Abraham revint de la défaite des rois, Melchisédech, roi * de Salim,
 vint au-devant de lui et lui offrit le sacrifice du pain et du vin, car il était
 135 b. * B.
 p. 135 b.
 prêtre du Dieu Très-Haut. Il bénit Abraham et dit : « Qu'Abraham soit
 béni par le Dieu Très-Haut qui a créé le ciel et la terre ! Béni (soit) le Dieu
 Très-Haut, qui a livré tes ennemis entre tes mains ! » Abraham lui donna
 la dîme de tout le butin qu'il avait pris à l'ennemi.

Melchisédech est devenu l'image de notre grand prêtre céleste, le Christ,
 qui reçut par serment le sacerdoce de Dieu le Père, d'après la prédiction
 du prophète David : *Tu es le prêtre éternel selon l'ordre de Melchisédech et le
 Seigneur est à ta droite*².

Melchisédech se traduit roi de la justice. Or Notre-Seigneur avait la
 royauté de son père David selon la chair, étant le roi éternel sur tous les
 hommes. Le Seigneur a juré à David en vérité et Il ne lui a pas menti, en
 faisant asseoir sur son trône le fruit de ses entrailles, selon que l'archange
 Gabriel prédit auparavant en disant : *Il montera sur le trône de David et il
 régnera éternellement sur la maison de Jacob, et son règne n'aura point de fin*³.

Le Christ avait aussi la justice du salut, car il ne condamna pas tant avec
 la force de la puissance qu'avec le juste droit l'ennemi de notre vie et de notre
 salut, en payant nos dettes par sa mort sur la croix. Il fut pour nous la

1. Gen., xiv, 18. — 2. Ps. cx, 7. — 3. Luc, i, 32 sq.

արդարութիւն եւ վրկութիւն, եւ արդարութեամբ խրով արդարացոյց զձեզ, ազատեալ ի ծառայութենէ մահու եւ զմոխոց :

Մեղքխեղեկ կոչեցաւ թագաւոր խաղաղութեան, եւ վրկիչն մեր արար խաղաղութիւն չերկինս եւ չերկրի. եւ հաշտեցոյց զԱստուած ընդ մարդկայինս ազգի կենսածիր արեամբ խրով՝ զոր եհեզ ի վերայ քառաթև սուրբ խաչին, որպէս երգէին հրեշտակք ընդ հովուաց չաւոր ճննեան Փրկչին. Փառք ի՝ բարձունս Աստուծոյ եւ չերկիր խաղաղութիւն :

* B
p. 135 a.

Մեղքխեղեկ հայ եւ զինի մասոցց Արրահամու նահապետին յորժամ դարձաւ ի պատերազմէ, թագաւորացն, եւ Տէրն մեր զմարմին եւ զարիւն իւր հացիւ եւ զինեաւ եւ ստարկոյն սրոց ի խորհրդական ընթրիւն, եւ նոյնպէս կարգեաց նուիրել մինչեւ ի կատարած աշխարհի սակով. Զայս արարէք սա խնոց չիշտակի :

Մեղքխեղեկ անհայր անմայր կոչեցաւ. եւ Քրիստոս ըստ աստուածային չախտեան կան ճննեանն ի չօրէ՝ է անմայր, եւ ըստ մարդկային ժամանակաւոր ճննեանն ի սրոց կուսէն՝ անհայր. եւ ինքն է տիրապէս մի Որդի, մի Տէր, մի Քրիստոս, Աստուած ճշմարիտ եւ մարդ ճշմարիտ : Զի այնպիսի վաչկէր միջնորդ հաշտարար ի մէջ Աստուծոյ եւ մարդկան, եւ քահանայ չախտեանական սա ի քաւելոյ զձեզս բազմաց. բանիլ լոկոյ մարդոց վրկել զարարածս անհնարին էր, եւ սակ Աստուծոյ չարչարիլ

justice et le salut provenant de Dieu, car par sa justice il nous a justifiés et nous a sauvés de l'esclavage de la mort et de l'enfer.

Melchisédech fut appelé roi de la paix et notre Sauveur fit la paix au ciel et sur la terre; Il a réconcilié Dieu avec le genre humain par Son sang vivifiant, qu'Il a versé sur la sainte croix à quatre branches, ainsi que chantaient les anges en compagnie des bergers le jour de la naissance du Sauveur : *Gloire à Dieu au plus haut des cieux et paix sur la terre* ¹.

* B
p. 135 a.

Melchisédech offrit au patriarche Abraham du pain et du vin, lorsqu'il revint de la guerre contre les rois, et Notre-Seigneur donna son corps et son sang aux saints apôtres sous la forme de pain et de vin à la cène mystique; et il institua de faire ainsi l'oblation jusqu'à la fin du monde en disant : *Faites ceci en mémoire de moi* ².

Melchisédech fut appelé sans père, sans mère; et le Christ par Sa naissance divine éternelle du Père est sans mère, mais par sa naissance humaine temporelle de la sainte Vierge Il est sans père; il est souverainement un Fils, un Seigneur, un Christ, vrai Dieu et vrai homme. Car c'est ainsi qu'il fallait un intermédiaire conciliateur entre Dieu et les hommes, un prêtre éternel pour ôter les péchés de beaucoup; il était impossible au seul homme de sauver les créatures comme il était impossible au seul Dieu de souffrir et de mourir.

1. Luc. II, 14. 2. Luc. XXII, 19.

և մեռանիլ անկարելի : Չի սրպէս տարեայն ասէ . Բարս Թ են կոչեալ ըրհանայր՝
 վասն ճահուն սրպիլ լինելոյ, իսկ աս վասն չախտեան կարոյ ասանց անցաներոյ ասի
 զբահանաչութիւնն : Ուստի և կենդանի ասնել չամօրէն կարող է, զմատուցեալս
 նովաւ աս Աստուած, քանզի ճիշտ կենդանի է լինել ըստ իստ վասն նոցա :

5 Եւ կատարի տօն բահանայն Աստուծոյ Մելքիսեփիկի Արեգի ԺԷ և Մարտի
 ԻԵ :]

Արեգի ԺԷ և Մարտի ԻԶ : Վկայութիւն սրբոցն Պօղոսի և քեան իւրոյ նուիրանեալ :

Քրիստոսի ճարտիրոսքն Պօղոս և նուիրանէ՝ ըրիստոնեայք էին ի բարարէն * A fol. 215
 Պօղոսմիլեայ՝ չաւուրս Աւրեղիանոսի անօրէն արբային . և զեւ ևս ճանկուներ էին : v° b.

10 Եւ չորժամ եկն թագաւորն ի բարարն և Կոնս զնա սուրբն Պաւլոս՝ ասէ զբոց
 իւր . Մեծ փորձութիւն Լմուտ ի բարարս մեր, բայց զօրութեամբն Քրիստոսի ոչ
 երկիցոք . և սկաւ զնշան խաչին կնքել չերեսն : Ետես զնա թագաւորն և կոչեայ
 աս ինքն և ասէ . Որպէս իշխեսցի զնշանդ զայց ասնել չերեսոյ : Եւ նա խոստովանե-
 ցաւ զքրիստոնէութեան չաւասան իւր :

6 սրբոցն] սրբոյ վկայցն B : 7 էին] և ըրիստոնէից գաւակք add. B.

Ainsi que le dit l'apôtre : *Beaucoup furent institués prêtres, parce que la mort les empêchait de l'être toujours, mais Lui, parce qu'il demeure éternellement, Il possède le sacerdoce qui ne se transmet point. De là vient aussi qu'il peut sauver parfaitement ceux qui s'approchent de Dieu par Lui, puisqu'Il est toujours vivant pour intercéder en leur faveur* ¹.

La fête du prêtre de Dieu Melchisédech a lieu le 17 areg, 25 mars.]

* 18 AREG, 26 Mars.

Martyre de saint Paul et de sa sœur Julienne.

* Les martyrs du Christ Paul et Julienne (*toulianó*) étaient des chrétiens * A fol. 215
 de la ville de Ptolémaïde, aux jours de l'empereur impie Aurélien. Ils étaient v° b.
 presque des enfants.

Lorsque l'empereur vint à la ville et que Paul le vit, il dit à sa sœur :
 « Une grande épreuve vient d'entrer dans notre ville, mais nous n'en aurons
 point peur, par la puissance du Christ. » Et il se mit à faire le signe de la
 croix sur son visage. L'empereur l'aperçut, le fit appeler et lui dit : « Com-
 ment as-tu osé faire ce signe sur ton visage ? » Il confessa sa foi chrétienne.

Կախեցին գտարըն եւ տանջեցին զնա : Եւ ընթացաւ Յուլիանէ բոչըն իւր առ թաղաւորն եւ ասէ . Ընիրաւ չարչարեալս զեղբայրն իմ ո՞վ բռնաւոր : Հրամայեաց եւ զնա կախել եւ բերել զծարձինն : Եւ չորժամ տանջեցին զնոսս՝ իջուցին ի վաչտէն եւ նեղէին սրանալ զՔրիստոս . եւ ոչ հաւանեցան բանից նոցա : Եւ արկին զնոսս չեապեալ ձիւթով տապակ, եւ առժամայն եղև զուրա եւ ոչ աչբեցան : Ապա տարածեցին զնոսս ի վերայ հրացեալ Երեմովի ձաճճաց . հրամայեաց՝ եւ ի վերայ հրոցն հարկանէին զտարրան Երկայն բրովբ : Եւ զաճիճըն Կողբատոս եւ Ակակիտս խնայէին ի հարկանել եւ ողորձէին . եւ անեսալ զայն արբային եհատ զգլուխս նոցա : Եւ ապա հատին զարրոցն Պօղոսի եւ զՅուլիանեաց զգլուխն Մարտի ԻԶ :

* A fol. 216
r^o a.

* Երեկի ժԹ եւ Մարտի ԻԶ : Վկայութիւն կոստին Կասարինեաց սրբաճշտն :

19

Այս իմաստասէր եւ հանձարեղ կինս էր ի բաղարէն Ազեկսանկրու, զուտոր լեալ Կաստանդեայ թաղաւորին, եւ անուն կուսին Կասերինեա : Եւ էր յոյժ զեղեցիկ տեղեամբ Երեսոք եւ անձամբ, եւ ըրիտանեաց հաւատով, յաւուրս անօրէն արբային Մարտէնովի : Եւ այնչափ էր ծառայարժ եւ երազամիտ մինչ զի ուսու ի բուն իսկ

5 տապակ] կախեաց B || 5 առժամայն . . . ապա om. B || 8 նոցա] զաճճացն B || 9 զգլուխն] Երեկի ժԹ եւ add. B || 10 Վկայութիւն . . . սրբաճշտն] Վկայութիւն սրբաճշտն կոչս վրային Կայտեւինեաց B || 13 անօրէն] բռնաւոր B.

On suspendit le saint et on le tortura. Julienne, sa sœur, courut à l'empereur et lui dit : « Tu tortures injustement mon frère, ô tyran ! » Il ordonna de la suspendre également et de lui déchirer le corps. Après les avoir torturés, on les descendit du poteau et on les pressa de renier le Christ, mais ils ne consentirent point à leurs paroles. On les jeta dans une chaudière de goudron bouillant qui se refroidit aussitôt et ils ne furent point brûlés. Ensuite on les étendit sur un lit de fer rougi au feu et (l'empereur) ordonna de battre les saints sur le feu, avec de longs bâtons. Les bourreaux Codratus et Acace hésitaient à frapper et en avaient pitié, ce que voyant, l'empereur leur fit trancher la tête. On trancha ensuite la tête à saint Paul et à sainte Julienne le 26 mars.

* A fol. 216
r^o a.

* 19 AREG, 27 Mars.

Martyre de la vierge sainte Catherine.

Cette femme philosophe et intelligente était de la ville d'Alexandrie, fille de l'empereur Constance; son nom de jeune fille était Catherine. Elle était de fort bel aspect, de visage et de prestance; de foi chrétienne, (vivant) aux jours de l'empereur impie Maxence. Elle était si capable et d'esprit si prompt

5 գամենացն հեղինական եւ գհաեաորական եւ զեմաստապրական հանձարն. զՀամերան
 եւ զՎերլիպան, եւ զԼսկղլպիս, զԵրխատաւլ, զՊլասան, զՓրիխափան, զԼնխի եւ
 զԼճրխի դժողոցն, զՄրլրլպն եւ զԵրանխիսն. նոյնպէս եւ զնախարժչկայն՝ զԼպ-
 կրատէս եւ զՊաղխանս, եւ գամենացն հաեաորական եւ զիլիխափաչական, եւ գաստե-
 10 զաղխաթլման եւ զերկրաչափական եւ զթուերական գամենացն զլրս հեղինական՝
 ձարտարմասթիւնամրն ուստ եւ ի բերան ընթեանայր : Եւ չոյժ հմուս եղև ամենացն
 բարբարոսաց լեզուաց, եւ զեթմանաստն եւ զերկա սպգաց զխոսս ուստ : Եւ չոյժ
 զարմանային որք տեսանէին զնս եւ բռնին ի նմանէ, եւ համբա իմաստաթիւնս նորս
 հաչակեցաւ ընդ ամենացն ազրս :

10 Եւ ի ծխում աւտր ետես զեմագաւորն Մարտնետիս, որ բազում ամբոխիս * գոհս * A fol. 216
 ձատուցանէր կոպն. եւ երթեալ Եմուս ի տաճարն, եւ սխառ կշտամբել եւ չանլի-
 ճանել զթագաւորն վանս գարչելի կոպն տանի ի գրոյն Հոմերոսի հեղինացոյն եւ ի
 Վերլիլիսի հաթլմաչկոպն. եւ չոյժ զարմացան ընդ սրանչելի բանս իմաստաթիւնս
 15 նորս, եւ զարձեալ ընդ բարբառ բազում եւ ազգի ազգի լեզուացն զոր խոսեցաւ զոհի
 հարան :

Եւ ետես երանելի կինն զթագաւորն եւ զամբոխն շրտուցեալ եւ սչ կարէին պատա-
 խանի առնել. սխառ խոսել զարդլ բանիւք եւ առէ զթագաւորն. Բնոյէր ժողովեցեր

1 գամենացն om. B — զհաեաորական եւ] զհաթլմաչական B | 5 զեմագական] եւ զեմագա-
 րական adcl. B || 13 զարմացան] սրանչացան B — սրանչելի] զարմանայի B.

qu'elle apprit en entier toutes les branches de la rhétorique et de la philo-
 sophie grecques, Homère et Virgile (*Virgilon*), Asclépius, Aristote, Platon,
 Philistion, les mages Anis et Amris, les Sibylles et Denys, en même temps
 que les anciens médecins Hippocrate et Galien, et tous les ouvrages grecs de
 rhétorique, de philosophie, d'astronomie, de géométrie et d'arithmétique
 qu'elle apprit avec talent et qu'elle récitait par cœur. Elle était très versée
 dans toutes les langues des barbares, car elle avait appris à parler la langue
 de soixante-douze nations. Tous ceux qui la voyaient et l'entendaient l'admi-
 raient et la réputation de sa sagesse se répandit dans tous les peuples.

Un jour, elle vit l'empereur Maxence entouré d'une grande multitude
 offrir * des victimes aux idoles; s'avancant, elle pénétra dans le temple et se
 mit à réprimander et à blâmer l'empereur pour la fête abominable des idoles
 en se servant des textes de l'Homère des Grecs et du Virgile des Romains.
 Les (assistants) s'étonnèrent beaucoup des sublimes propos de sa sagesse en
 même temps qu'ils furent stupéfiés des nombreux idiomes et des langues
 variées dont elle se servit pour parler.

La bienheureuse femme, voyant l'empereur et la foule interdits et ne
 sachant que répondre, se mit à leur parler en des termes simples et dit à

գրազմութիւն ամբոխս, եւ ունայնութեամբ կորուսանես գանձինս արցա ի մարտութիւն կուսցի : Աշժժ սխախեցն գլեւիս մտաց բոց եւ բուր ինձ, եւ ծանիր գազն որ անձառելի բանիս հաստատեաց գամենացն աշխարհս, զի նա միայն է ճշմարիտ Աստուած որ ասարեաց գծիւածին իւր չերկիր, զի կեցուցէ գանձինս մեր խաչին իւրով . նա է Փրքրկէջ մարտբոց եւ Աստուած աստուծոց եւ նմա փառք չաւտեանս :

5

Յաջնմամ ի տարակուսի լեալ թագաւորն, տարաւ զնա զկնի իւր չապարանն, կարծէր թէ սղորանօք դարձուցէ զնա ի կուսն եւ ուրանայ գ՛րքիստոս : Իսկ նա ասուել ջանալք աստուածիմաստ բանիւք զթագաւորն հաւանեցուցանել :

* A fol. 216 v° a.

Եւ հրամայեաց թագաւորն բերել չխաւն հսեաորական վարդապետս, զի խօսեցին ընդ նմա ի հեղինական ՚հանձարիցն : Եւ յորժամ սկսան խօսել առաջ թագաւորին, որբուհի Կատերինեա հրեշտակային օգնականութեամբն՝ զվեհագոցն հսեաորական վարդապետն դարձուցցէ եւ չամօթ արար, եւ երեւեցցցէ զնոսս տգէտս եւ անիմաստս : Յաջնմամ փիլիսոփայքն չամօթ ելին, եւ երկեան խօսել կամ հարցանել ի փիլիսոփայական գրոց :

10

Իսկ երանելին Կատերինեա տեսալ զնոսս ի տարակուսի՝ սրտմեաց նոցա զմարգարէութիւն հեթանոս իմաստասիրացն որ չառաջ քան գ՛րքիստոսի գալուսան էին .

15

4 գծիւածին] սղին *add.* B գանձինս մեր] գմեղ B || 7 դարձուցէ] դարձուցանէ B 9 թագաւորն] արքայն B 11 հրեշտակային օգնականութեամբն] հրեշտակական օգնութեամբն B.

L'empereur : « Pourquoi as-tu rassemblé cette grande foule, et les égares-tu vainement dans l'erreur de tes idoles? Secoue donc les facultés de ton esprit et écoute-moi, reconnais celui qui d'un mot ineffable a créé tout l'univers, car Il est le seul vrai Dieu, qui a envoyé Son fils unique sur la terre pour sauver nos personnes par Sa croix; c'est lui le sauveur des égarés, le Dieu des dieux, à qui gloire éternellement. »

L'empereur, alors, saisi d'indécision, l'emmena à sa suite à son palais, avec l'idée de la convertir par de douces paroles aux idoles et de lui faire renier le Christ. Mais elle redoubla d'efforts pour persuader l'empereur par des arguments divins.

* A fol. 216 v° a.

L'empereur ordonna de faire venir cinquante maîtres de rhétorique pour discuter avec elle sur les sciences * grecques. Lorsqu'ils se mirent à discuter en présence de l'empereur, sainte Catherine avec l'aide angélique étonna les plus grands docteurs de rhétorique, les confondit et montra qu'ils étaient ignorants, dépourvus d'esprit. Alors les philosophes furent saisis de confusion et craignirent de parler ou de l'interroger sur les ouvrages philosophiques.

Quant à la bienheureuse Catherine, les voyant dans le doute, elle leur parla de la prophétie des philosophes païens antérieurs à la venue du Christ;

զ' Կիրգիլիտի որ ասէ . Յերկոյ ձիւթնէն ձինն ի ձարձին տեսաւ որ ի և չերկոյ սմերեսու-
 թիցն ոչ պակասի : Եւ Սիրիլոս կին էր, և զրեայ ի զիրո իւր ի շորս պատճենի վասն
 խաչին, ասէ . Սիլ երկոյ երանեալ վաչա՝ բանկի օձեայն տարած, զբարակս իւր ի
 վերայցրո : Եւ նախ զուշակեայ ձինն զխորհարոյ սրբոյ Երբարկաթնանն, և ձինն զչար-
 5 չարանան Քրիստոսի : Եւ ալլ բարոժ բանիւք յատարերչն Պետրոսի և ի տարմտայն
 Գաւթի ուտուցանէր և իրատ տալք հուտարայն և փիլիսոփայիցն հաստալ ի
 Քրիստոս :

Եւ ասէ ցնտա . Սիլ կոչր և անիմայք և պակասամիտք ծաներոք զՏէրն ձեր
 Յիսուս Քրիստոս որ վասն ձեր ձարմնացաւ և խաչեցաւ և թաղեցաւ և զարեաւ ի
 10 մեռեաց և չերկինն համբարձաւ, և զարոյ է դատել ' զկենդանիաւ և զմեռեալս ոչում *
 վասք յախտանա :

Իսկ թողաւորն զհուտարան իրբե ետես յամօթ լեալ և ի տարակուսի՝ բարկացաւ
 յոճ, և հրամայեայ հուր բորբոքել և աչրել զլիտուն իմաստասերն : Եւ զբժամ
 տանէին զնոսա յաչրումն՝ ձինն ի նոյանէ իրատ տալք աչրոյն զի անկանիցին յատ
 15 սրբուհոյ կուսին, և առցին զպրոջն Քրիստոսի . որպէս և սրարին . և հաստալիցին
 ի Քրիստոս : Եւ ասէ ցնտա . Երանի է ձեզ զի փախեալք ի ծորբաթնէն և ծանեալք

10 զարոյ է] երկնային փառք *add.* B.

* A fol. 216
v. b.

de Virgile qui disait : « De l'union des trois, l'un se spécifie dans le corps et ne fait pas défaut aux trois invisibles. » La Sibylle était une femme qui avait écrit dans ses œuvres, dans la série de ses oracles, au sujet de la croix en ces termes : « O arbre trois fois bienheureux ! car l'oïnt étendra ses bras sur toi !. » Un autre avait prédit le mystère de la sainte Trinité ; un autre la passion du Christ. Et par d'autres nombreux textes, de l'apôtre Pierre et des psaumes de David, elle enseignait et conseillait aux rhéteurs et aux philosophes de croire au Christ.

Elle leur dit : « O aveugles, gens stupides et faibles d'esprit ! reconnaissez Notre-Seigneur Jésus-Christ qui a pris corps pour nous, a été crucifié, enterré, a ressuscité des morts et s'est élevé au ciel, qui doit venir pour juger * les vivants et les morts, à qui gloire éternellement. »

L'empereur, voyant les rhéteurs confus et dans le doute, en fut fort irrité ; il ordonna d'allumer un grand feu et de brûler les cinquante philosophes. Pendant qu'on les emmenait au bûcher, l'un d'eux engagea les autres à se jeter aux pieds de la vierge sainte et en recevoir le sceau du Christ. Ils firent ainsi et crurent au Christ. Elle leur dit : « Heureux êtes-vous d'avoir fui l'erreur et d'avoir reconnu Dieu ; recevez maintenant le baptême du feu et

* A fol. 216
v. b.

1. Oracula Sibyllina, VI, 26. cf. J. GELFCKEN, *Die Oracula Sibyllina*, Leipzig, 1902, p. 132.

զԿատուած. արդ ընկաբարձր գծկրտուծիւն հրով եւ ուրախասցիք ընդ հրեշտակս չախտան : Եւ կատարեցան հրով չխտն արբն այնորիկ խոտովանելով զՏէրն մեր Յիսուս Քրիստոս եւ մազ մի ի գլխոց նոցա ոչ այրեցաւ ի հուրն . եւ բազումք յամբոխն հաւատացին ի Քրիստոս :

Եւ գերաներոյն Կատերինեայ մերկացուցին զծիրանի բեհեզն եւ զոսկի զարդան ի գլխոյն եւ ի բազկացն եւ ի սարանոցէն, եւ հարկանէին ուժգին ի վերայ հանդերձին եւ արկին ի բանդ :

Եւ կին մի այլի՝ թագուհի բեալ Երբեմն Մայնենախոսի արքային՝ ցանկաչք տեսանել զԿատերինեա, եւ լսել ի նմանէ բանս իմաստութեան : Եւ Պորփիրիոս սորտակառն տարաւ ի գիշերի զթագուհին առ նա, եւ նորին վարդապետութեամբն հաւատաց ի Քրիստոս, եւ երթեալ ի տուն իւր մկրտեցաւ ի քրիստոնէից :

* A fol. 117
1° B.

Եւ զարձեալ * տարան գերանելին Կատերինեա ի հարցումն, եւ նա անխոլովսելի ընութեամբ խոտովանէր զՔրիստոս : Կապեցին գնա ի սրայլց անիւ, եւ հրեշտակ Տեսան իջեալ չերկից կորցեաց գնա ի զմուրակ մեքենայիցն : Յայնժամ հաւատացեալ թագուհին ընթացաւ հերարձակ առ թագաւորն, եւ անգոտնելով մեղադրէր նմա ընդ անխոլո՞ճ անտրմութիւն նորա . եւ ինքն խոտովանեցաւ համարձակութեամբ զՔրիստոս : Եւ հասին զպուխ նորա եւ կատարեցաւ մարտիրոսութեամբ :

13 եւ հրեշտակ... մեքենայիցն] եւ ասնջեցին ուժգին B || 17 հասին] առժամայն add. B.

vous vous réjouirez avec les anges éternellement. » Ces cinquante hommes moururent dans les flammes en confessant Notre-Seigneur Jésus-Christ, et pas un cheveu de leurs têtes ne fut brûlé par les flammes. Beaucoup parmi la foule crurent au Christ.

Quant à la bienheureuse Catherine, on lui enleva le manteau de pourpre et les bijoux en or de la tête, des bras et du cou, et on la frappa vigoureusement par-dessus ses vêtements; puis on la jeta en prison.

Une veuve, qui avait été autrefois impératrice (femme) de l'empereur Maxence, désirait voir Catherine et entendre d'elle des paroles de sagesse. Le stratélate Porphyre conduisit donc l'impératrice auprès d'elle pendant la nuit, et celle-ci crut au Christ par son enseignement, rentra chez elle et se fit baptiser par les chrétiens.

* A fol. 217
1° B.

On emmena de nouveau * la bienheureuse Catherine à l'interrogatoire, mais elle, d'une manière immuable, confessa le Christ. On l'attacha à une roue pleine de lames, mais l'ange du Seigneur descendu du ciel l'arracha de l'atroce machine. C'est alors que l'impératrice croyante courut, les cheveux épars, auprès de l'empereur et le blâma sévèrement de son défaut de pitié sans scrupule; elle confessa avec hardiesse le Christ. On lui trancha la tête et elle mourut en martyre.

Իսկ զսրբուհի կոչան Կատարինեաց չոյժ աղաչեաց (թաղաօրն) եւ խրատ սուրբ
 ուրանալ զՔրիստոս, եւ տեսալ եթէ ամենեւին ոչ լսէ, եհաա վճիա զլստաման
 նորա : Եւ չորժամ ասնէին ի կատարումն՝ բազում ժողովուրդք երթալին զինի լայով :
 Եւ չորժամ զնացին ի տեղին՝ աղաչեաց զգահիճան անաալ փոքր մի մինչեւ կացցէ,
 5 չաղօթն : Եւ համբարձեալ զձեռս իւր եւ գաչս յերկինս ասէ. Տէր Աստուած իմ ընդ
 ինձ եւ կատարեալ զինդրուածս իմ, եւ անդ ամենեցուն որք չիչեն զանուն աղախնոցս
 քո Կատարինեաց զտաա ողորմութիւն քո, եւ առողջութիւն ճարդոյ եւ անանոց, եւ
 որք չիչեն զիս յաւուր ոգեւորի՝ առաքեալ զհրեշտակ խաղաղութեան որ ջնջեացէ զմեզս
 նորա եւ խաղաղութեամբ աւանդեացէ զհոգին : Անկալ եւ զհոգիս իմ խաղաղութեամբ
 10 եւ քեզ փառք յաւիտեանս :

* Եւ ի կատարել զաղօթան խօսեցաւ Տէր չամպոյն եւ ասէ. Եկեաջիք ի կաչանս * A fol. 217
 2° b.
 Հօրն քոյ որ յերկինս է, հրեշտակք զսակս եւ զամբարս ունելով մեան զաղտեան քոյ
 զի եկեացեն քեզ ընդ աւաջ : Եւ զինդրուածս քո կատարեցից, եւ տաց ամենեցուն որք
 կատարեն զչիշտակս քո հարկաւաղատիկ զինդրուածս նոցա : Եւ յաւուր ոգեւորի
 15 եթէ որ չիչեացէ զանուն քո՝ առաքեցից զհրեշտակ խաղաղութեան, եւ քաղցրութեամբ
 աւանդեացի հոգի նորա :

Եւ յետ աստուածային ձայնին ասէ երանելին զգահիճան. Եկաչք եւ կատարեցէք

5-17 ասէ... երանելին] աղօթեաց առ Աստուած, եւ ասա ասէ B.

L'empereur pria beaucoup la sainte vierge Catherine en l'engageant à renier le Christ, mais voyant qu'elle ne l'écoutait point du tout, il rendit contre elle une sentence de décapitation. Pendant qu'on la conduisait à l'endroit de l'exécution une foule de gens la suivaient en pleurant. Arrivée à l'endroit, elle pria les bourreaux d'attendre un peu jusqu'à ce qu'elle eût fini sa prière. Elle éleva ses mains et ses yeux au ciel et dit : « Seigneur mon Dieu, exauce-moi et accomplis mes vœux, donne dans ta grande pitié à tous ceux qui commémoreront le nom de ta servante Catherine la santé des hommes et des animaux; et à tous ceux qui se souviendront de moi au jour de l'agonie, envoie-leur l'ange de la paix, afin qu'il absolve leurs péchés et qu'ils rendent leur âme en paix. Reçois aussi mon âme en paix; à Toi gloire éternellement. »

* A la fin de la prière, le Seigneur parla d'un nuage et dit : « Viens dans la * A fol. 217
 2° b.
 résidence de ton Père qui est au ciel; des anges tenant à la main des couronnes et des torches attendent ton arrivée pour venir au-devant de toi. J'exaucerai tes vœux et j'accorderai au centuple à ceux qui accompliront ta commémoration ce qu'ils me demanderont. A celui qui au jour de son agonie se souviendra de ton nom, j'enverrai l'ange de paix et il rendra son âme doucement. »

Après que la voix divine eut parlé, la bienheureuse dit aux bourreaux : « Venez et accomplissez ce qui vous a été ordonné par votre empereur. » Ainsi

զհրամայեալսն ձեզ ի թագաւորէն ձերմէ : Եւ այնպէս հասին զգլուխ նորա Մարտի
ԻԷ : Եւ փոխանակ արեան կաթն ըլխեաց ի պարանոցէն, եւ հրեշտակը Աստուծոյ
բարձին զմարմինն եւ տարեալ էլին ի Սինէական լեռինն :

Եւ զբեաց զգառածութիւն վկայութեանն Աթանասիոս զպիր եւ ծառայ սրբուհւոյն
Կոստարինեայ :

5

Երեզի Ե եւ Մարտի ԻԷ : Վկայութիւն սրբահեացն Փերփութեայ եւ
ըռն իւրոյ եւ ագախոցն . եւ Վահանայ Գողթնացոյն :

Վկայն Քրիստոսի Վահան՝ սրբի էր Թորոփու իշխանին Գողթն գաւառի : Եւ
* A 161. 217 յորմամ աստձիկը հրամանաւ Արղմնիքի աչրեցին զիշխանսն հաչոց ի նախճուան
X 3. չեկեցեցին ի պատճառս երցման ժաղվեալ ածին զնոսա անդ զի միամիտ կացցեն ի
10 ծառայութիւն Իսմայելացոյց : Եւ սպա փակեցին զգլուխ եկեղեցոյն ալիւսով, եւ
փակեցին հրով զեկեղեցին զի փաշտաշէն էր, եւ սոհասարակ աչրեցան իշխանքն հրով
նահատակեալք . եւ ինքեանք ասպատակ սփռեցան յաշխարհն Հաչոց, աւար առեալ
զամենայն՝ փարեցին ի գերութիւն զարս եւ զլամնաց եւ զմանկութիւն . ընդ որս եւ զերեցաւ

10

1 հասին] զգառածական *add.* B — նորա] Երեզի ԺԺ եւ *add.* B || 2 եւ փոխանակ...
Աստուծոյ] եւ սպա B || 3 լեռինն] եւ եղիւ աստղան նորա նշանաւոր սխտասեղիւ հաւատացեաց
add. B || 4 զգառածութիւն վկայութեանն] զվկայութիւնս B || 6 սրբահեացն] սրբուհւոյ
կոստին B || 8 Վկայն] Սուրբ վկայն B || 9 աստձիկը] ալլազգիք B || 10 ժաղվեալ ածին
զնոսա անդ *om.* B || 11 Իսմայելացոյց] ալլազգեաց B || 13 սփռեցան յաշխարհն] սփռեալ
ընդ աշխարհն B.

done on lui trancha la tête le 27 mars. Au lieu du sang c'est du lait qui coula de son cou, et les anges de Dieu enlevèrent son corps et l'emmenèrent sur la montagne du Sinaï.

Le scribe Athanase, serviteur de sainte Catherine, a écrit l'histoire de son martyre.

20 AREG, 28 Mars.

Martyre des saintes (femmes) Pherbouta, sa sœur et sa servante, et de Vahan de Golthn.

Le martyr du Christ Vahan était le fils du prince Khosrow, de la province
* A 161. 217 de Golthn. Lorsque les Sarrasins, par ordre de Abdelmélik, brûlèrent les
X 4. princes arméniens dans l'église de Nakhitchévan où ils les avaient convoqués pour leur faire faire le serment de rester fidèles au service des Ismaélites, ils avaient fermé les portes de l'église avec des briques et incendié l'église qui était construite en bois et tous les princes y furent martyrisés par les flammes. Après quoi (les Sarrasins) firent irruption et se répandirent dans le pays d'Arménie, firent un butin de tout et emmenèrent en captivité les

Վաշան ծանուկ երկից ամաց եւ տարեալ ի Սամատա ետան ի գոգոց, եւ ոտա երգածութեամբ գամենայն ուսմանս Տաճկաց, եւ եղև զխանապոյլի եւ զգրագեա ի գրան արքունի :

Իսկ յորժամ առ Սմար զԷջիսանութիւնն Տաճկաց բարեձիտ եղև առ բրիտանեաց 5 եւ ծանաւանդ առ ազրա հայոց, հրամայեաց եւ գամենայն զերեարն ապատել :

Արձակեցաւ եւ Վաշան, զոր անուանեցին տաճկունքն Վաշապ, եւ եկեալ ի գուտա իւր ի Գոլթն՝ առ իւր կին չապգէն Սիւնեաց : Եւ խոստովանել, զՔրիստոս համարձակ գոր ի տալաւթենէն ուրացոցին տաճիկը, եւ ցանկացր ձեռանել ձարտլւրտութեամբ . եւ երթալք ջանապտան կրօնաւորէր :

Այդ աւուրն ընդ աջնոյիկ ձեռաւ իշխանն Տաճկաց Սմարն, եւ իշխանացաւ նամա, որ է Շէշճ : Եւ գնաց Վաշան առ նա, զի կամ * համարձակ կարցի զբրիտանեաթիւնն * 10 կամ ձեռցի ձարտլւրտութեամբ : Եւ գնացեալ ի գուտն ոչ որ համարձակէր տակ վանն բրիտանեաթիւնեան. ապա ինքն իակ գրեաց զբրիտանեաթիւնն իւր եւ եցոյց չարքունիս : Եւ խտրոյն կոչեցին առաջն նամաց, եւ նա հարցանէր գնա եթէ բրիտանեաց իցէ : Եւ նա համարձակութեամբ խոստովանեցաւ զՔրիստոս Բատուած եւ Սրբի 15

* A fol. 217 v. b.

2 Տաճկաց] Հագարացաց B 4 Տաճկաց] Հարարացաց B 6 Տաճկունքն] ազապիւր B || 8 Տաճիկքն om. B || 9 կրօնաւորէր] կրօնաւորեցաւ, եւ կեացր ձեճ ճգնութեամբ B 10 տաճկայն om. B 11 Շէշճ] Հէճ B 13 գրեաց] ի թղթի add. B || 15 համարձակութեամբ] համարձակ B.

hommes, les femmes et les enfants, parmi lesquels se trouvait le jeune Vahan âgé de trois ans, qui fut emmené à Samara et confié aux lettrés; il apprit rapidement tous les enseignements des Sarrasins, devint secrétaire d'archives et premier secrétaire au palais royal.

Lorsque Omar prit le gouvernement des Sarrasins, il se montra bienveillant pour les chrétiens et spécialement pour la nation arménienne et il ordonna de rendre la liberté à tous ceux qui avaient été emmenés en captivité.

Vahan, appelé par les Sarrasins Valiab, fut lui aussi mis en liberté et revint à sa province de Golthn; il se maria avec une femme de la race des Siuniks. Il confessa avec hardiesse le Christ, que les Sarrasins lui avaient fait renier dès l'enfance, et il aspirait à mourir par le martyre. Il se retira dans le désert et s'y fit moine.

A cette époque mourut le chef des Sarrasins Omar, et Chama, dit Chehm, prit le gouvernement. Vahan se rendit auprès de lui * pour obtenir ou de professer ouvertement le christianisme ou de mourir par le martyre. Il se rendit au palais où personne n'osa lui répondre au sujet du christianisme, il écrivit lui-même au sujet de son christianisme et présenta (sa requête) au palais. Il fut aussitôt appelé en présence de Chama, qui lui demanda

* A fol. 217 v. b.

Աստուծոյ : Եւ նա խոստանայր նմա պարգևս եւ պատիւս եթէ լսէ նմա, եւ նա ոչ առ չանձն ամենեւին : Եւ նա հրամայեաց սրով սպանանել զնա :

Եւ հանեալ արտարոյ թագաբին հասին զզրուի նորա Մարտի ԻԹ : Եւ լոյս մեծ ծաղեաց ի վերայ նորա : Եւ զպար բարձեալ զնա բրիտանեիցն թագեցին պատուով ի նշանաւոր տեղոջ : Եւ բազում բժշկութիւնք լինին ի նշխարաց սրբոյն ի հիւանդս եւ յայսն :

Յայսմ ատար վկայութիւն Փերփութեաց եւ արսինայն :

Երանելի կանայքն էին ի Պարսիկս բրիտանեացք, չառուրս Սարուսիտի հրապաշտ արքային : Մորս բորք էին սրբոյն Շմաունի եպիսկոպոսին, որ չառաջ բան զպս ծարսիւրոսացաւ հանդերձ հազար խոստովանող վկայիք ի Պարսիկս :

Եւ ելել հիւանդանալ Պարսից թագուհւոյն եւ զչարէին հրապաշտքն զսրբուհեաց եթէ նորս կախարդեցին զթագուհին : Եւ հրամայեաց թագաւորն Մարտատեաց մոգպետին բնեւել զկանայն վասն որոյ մատնեցանն : Եւ չորժամ կացին ատաջի՝ տեսեալ

* A fol. 218
1° B.

3 Մարտի ԻԹ] եւ Արեգի Ի *add.* B || 6 եւ յայսն] եւ յախտածէսս, ի փառս Աստուծոյ B || 11 զչարէին... զսրբուհեացն] շար համբաւեցին անորէն հրապաշտքն զսրբուհի կուսանն B || 12 Մարտատեաց] Մարտայ B.

s'il était chrétien. Il confessa avec hardiesse le Christ Dieu et Fils de Dieu. (Chama) lui promit des cadeaux et des honneurs s'il voulait l'écouter, mais (Vahan) ne voulut aucunement. Il ordonna alors de lui trancher la tête.

On l'emmena hors de la ville et on lui trancha la tête le 28 mars. Une forte lumière jaillit sur son corps. Les chrétiens le relevèrent secrètement et l'enterrèrent dans un endroit renommé. Bien des guérisons s'opèrent par les restes du saint sur les malades et les autres.

En ce jour martyr de Pherbouta (*Pherphoutiay*) et de sa servante.

Ces bienheureuses femmes étaient chrétiennes en Perse, aux jours du roi Sapor (*Sapourios*), l'adorateur du feu. Elles étaient les sœurs de saint Siméon (*Šmaoum*) l'évêque qui précédemment avait été martyrisé avec mille confesseurs martyrs en Perse.

La reine de Perse tomba malade, les adorateurs du feu en voulurent aux saintes femmes qu'ils accusèrent d'avoir ensorcelé la reine. Le roi ordonna à Makhtat (*Makhtateuy*)¹, chef des mages, d'examiner les raisons pour lesquelles les femmes avaient été dénoncées. * Lorsqu'elles comparurent, le chef des mages, ayant vu la beauté du visage de Pherbouta, en conçut un désir

* A fol. 218
1° B.

1. *Acta SS.* april. III, 22 donne « Maupes, ejus nominis interpretatio est, Pontifex Magorum ». *Syn. Cp.* : Μαπτάς.

մոզպետին զգեղեցկութիւնն Երեսայն Փերիութիւն՝ ցանկացաւ նմա աւփութեամբ, և կայր ազջեալ ընդ Երեսն անձուռնչ և շրտուցեալ ոչ ինչ հարցանէր :

Եւ զխոտցին Երանելի կանաչքն զգատածաս կրչմանն առաջի մոզպետին, և ասնն .
Մեք բրխտոնեացք եմք և ոչ ազանդ ինչ զխոտեմք և ոչ կախարդութիւն : Եւ արպելին
5 զնոսա ի տան մի, և ազպեցին արքային զգատասխանիս նոցա : Եւ մոզպետն
առաքեաց կանաչս չերանելին Փերիութեա. Եթէ կամիցիս ազատիլ ի մահուանէ
ամուսնացիր ինձ : Եւ նորա լուեալ անարգանօր զարձայց չեսս զգատգամուօր կա-
նաչսն սո մոզպետն :

Եւ հրամայեաց թագաւորն. Եթէ ուրանան զՔրիստոս և պաշտեն զարեգակն և
10 զհոր՝ ազատեն զնոսա, ապա թէ ոչ՝ հնտ զգլուխս նոցա : Եւ յորժամ ոչ հուանեցան
անօրէն հրամանին՝ հանին զնոսա ի զենուսն : Եւ ոմանք ի պլիլծ արանդաւորացն
ասացին. Եթէ ոչ չերկուս հերձնուն զնոսա՝ որ անցանէ թագուհին ի վերայ՝ ոչ
ողջանայ : Ապա կապեցին զնոսա զմեքենայից, և սոցեցին չերկուս մատունս որպէս
փաշտ, և Էանց ի վերայ նոցա թագուհին և ամենայն բանակն որ զկնի երթային, և
15 յորժամ զարձաւ չապարանն իւր՝ չար մահուամբ սատակեցաւ :

* Իսկ Երանելի սուրբ կանաչքն զանմահ կեանս ընկարան Մարտի ԻՄ, և պատկեցան * A fol. 218
1° b.

4 ազանդ ինչ] ազանդինս B 13 սղջանայ] սուղջանայ B || 15 իւր om. B — սատակեցաւ] մեաւ B 16 երանելի om. B — զանմահ կեանս] զերանելի մահն B — Մարտի ԻՄ] և Երեգի Ի add. B.

violent, fixa longuement sa figure sans mot dire, et, interdit, ne la questionna point.

Lorsque les bienheureuses femmes apprirent la raison de leur comparution devant le chef des mages, elles dirent : « Nous sommes chrétiennes, nous ne connaissons point de sectes ni de sorcellerie. » On les enferma dans une maison, et on fit connaître au roi leur réponse. Le chef des mages envoya des femmes auprès de la bienheureuse Pherbouta pour lui dire : « Si tu veux éviter la mort, épouse-moi. » Celle-ci, après avoir écouté, renvoya avec outrages les femmes ambassadrices au chef des mages.

Le roi ordonna : « Si elles renient le Christ et adorent le soleil et le feu, mets-les en liberté; sinon, tu leur trancheras la tête. » Comme elles ne consentirent point à l'ordre impie, on les conduisit à l'endroit de l'exécution. Quelques-uns, parmi les sectaires immondes, dirent : « Si on ne les coupe point en deux, de sorte que la reine passe par-dessus, elle ne guérira point. » On les attacha alors à des machines et on les scia en deux parties comme du bois; la reine passa par-dessus elles, ainsi que tout le cortège qui la suivait, mais lorsqu'elle réintégra son palais elle mourut d'une mort atroce.

* Les bienheureuses saintes femmes reçurent la vie immortelle le 28 mars,

* A fol. 218
c b.

ի Քրիստոսէ, տուողէ նոցա այնչափ զօրութիւն եւ համբերութիւն, եւ են բարեխօս առ Քրիստոս վասն տօնուպս :

Արեգի ԽԸ եւ Մարտի ԵԹ : Վկայութիւն երեսուն եւ վեց ծարարացոց յորց էին սուրբքն. Մակարիոս, Զենոն, Աղեկամպրոս, Թէոպրոս եւ այլ երեսուն եւ երկու ընկերք :

5

Յամն 'Էեկոսի անօրէն արբային՝ կացուցին զսուրբն առաջն զատուարին Բուրտանասի, չԼփրեա բաղաբին, եւ ասէ. Ընկէր ոչ զոճէք աստուածոց մերոց : Եւ նորս ասն. Մեր բրխտոննայք եմք, եւ ոչ զոճեմք պիղծ աստուածոց ձերոց :

Եւ բարկացեալ լռնասրին՝ հրամայեաց եւ ձագկեցին զսուրբն զալար բրոյք եւ արջասաջօր : Եւ համբարձեալ զձեռս իւրեանց յերկինս աղալակեցին բարձր ձայնիւ. Օղնն մեզ Աստուած ճառայցիս բոց եւ փրկեն զմեզ ի հակառակսդէս յայտմանէ :

1 այնչափ զօրութիւն եւ համբերութիւն] զօրութիւն համբերութեան B — առ... տօնուպս] վասն մեր չափսեան B 3 Վկայութիւն... ընկերք] Վկայութիւն սրբոց բառասուն եւ երկու ծարարացոցն սր չԼփրիկէ, Մակարիոսի, Աղեկամպրոսի, Զենոնի եւ Թէոպրոսի B 6 Յամն... կացուցին] Սուրբքս սղարիկ՝ հանդերձ այլ եւս երեսուն եւ ութ ընկերօր պաշտօնացեալ փայէին չԼփրիկէ՝ ճշմարիտ հառառփն Քրիստոսի եւ ամենայն զօրձովք. այլ եւ աներկիւղ խոստովանէին եւ բարողէին զՔրիստոս չԼփրիկոյ բողաբին, առ հալածանօրն սր եղե յամն 'Էեկոսի անօրէն արբային. վասն որոց եւ կացուցին || 7 չԼփրեա om. B.

et elles furent couronnées par le Christ qui leur avait accordé tant de force et de patience: elles intercèdent auprès du Christ pour nous qui les fêtons

21 AREG, 29 Mars.

Martyre des trente-six martyrs parmi lesquels se trouvaient les saints Macaire, Zénon, Alexandre, Théodore et trente-deux autres compagnons.

Aux jours de Dèce l'empereur impie, on fit comparaitre les saints en présence du juge Burtianus (*Bourtianos*) dans la ville d'Apri¹ (Apréay). Il leur dit : « Pourquoi n'immolez-vous pas à nos dieux ? » Ils répondirent : « Nous sommes chrétiens et nous n'immolons point à vos dieux immondes. »

Le tyran, irrité, ordonna de flageller les saints avec de grosses branches vertes et des nerfs de bœuf. Ils élevèrent leurs mains au ciel et crièrent à haute voix : « Aide-nous, ô Dieu, (qui sommes) tes serviteurs et délivre-nous de cet adversaire. »

1. Ἀπριον Thraace ?.

Եւ զայն լուեալ զատուորին ծոկեցաւ, եւ հրամայեաց հարկանել զնսա սոզկն մինչեւ խորտակեցան զաւազանքն եւ լուծան կապանքն, եւ փոխեցան ալ զահիճը, եւ աջնափ տանջեցին մինչեւ բացան սակերքն եւ պատասեցան որովայնքն եւ սիրտն երեւէին, բայց երեսը խրեանց Էին պաշտօնը : Եւ չպի գարձացան ամենեքեան ընդ ժուժկալութիւն սրբոցն : Եւ սորա հրացեալ շանթիւք աչքեցին զթիկունս նոցա, եւ խիստ բոցախ աղայեալ * ազի հեղին ի վերայ թիկանցն վերաորեոցն եւ խոչոր * խորզով տրորէին զխոցոն, եւ սուրբքն սագծոսէին սա Աստուած :

* A fol. 218 v° b.

Եւ նոյնժամայն հրամայեաց եւ հատին զերեսուն եւ վեց ճարտիրոսացն զգլխան Մարտի ԻԹ : Եւ երթեալ բրիտաննէիցն թագեցին մեծաւ պատուով գաւրբ եւ զպատուական ճարմինս նոցա ի նշանաւոր սեպտջ, չորսմ բժշկութիւնք լինին ի վերայ հիւանդաց եւ ախտածեաց :

[B * Յիշատակ սուրբ սաւաքելոյն Հերոզինտի :

* B p. 139 b

Աստուածային աւարեայն Հերոզինտս հետեւող սուրբ սաւաքելոյն զլիսաորաց, զի էր ի կարգէ եթիանանիցն, եւ պաշտելով հաւատարմապէս եւ սպասուորելով Պօղոսի եւ Պետրոսի, որ եւ հաւասար նոցա պաշտօնացաւ ի շնորհս, ի նշանս, ի վարդապետութիւնս, եւ ի համբերութիւնս ազգի ազգի նեղութեանց եւ հալածանաց կրից որ ի հրէից եւ ի հեթանոսաց :

2 լուծան կապանքն om B || 3 սակերք] սիրտն B 3 եւ սիրտն երեւէին om. B 8 գերեսուն . . . ճարտիրոսացն] զամենայն սրբոց վկայիցն B 9 Մարտի ԻԹ] եւ Երեզի ԵԷ add. B || 11 ախտածեաց] ախտացելոց B.

Le juge, en entendant cela, devint furieux et ordonna de les frapper vigou- reusement jusqu'à ce que les bâtons se brisassent et que les liens se défissent; puis d'autres bourreaux se succédèrent, qui les frappèrent à tel point que les os furent mis à nu, le ventre s'entr'ouvrit et le cœur apparut; cependant leurs visages étaient rayonnants. Tous furent grandement étonnés de l'endu- rance des saints. On leur brûla le dos avec des broches enflammées, on répandit sur le dos blessé du vinaigre fort mélangé à du sel en poudre et on frotta les plaies avec de la grosse toile, mais les saints psalmodiaient à Dieu.

* A fol. 218 v° b.

Aussitôt (le juge) ordonna de trancher la tête aux trente-six martyrs le 29 mars. Les chrétiens allèrent enterrer leurs saints et précieux corps avec de grands honneurs dans un endroit choisi, où des guérisons ont lieu sur les malades et les infirmes.

[B * Commémoration du saint apôtre Hérodien.

* B p. 139 b.

Le divin apôtre Hérodien était l'imitateur des saints apôtres principaux, car il était du nombre des soixante-dix; il avait un culte pour Paul et Pierre et les servait fidèlement; il leur fut égal en réputation, en grâces, en prodiges, en doctrine et par son endurance des nombreuses peines et des persé- cutions passionnées provenant des Juifs et des païens.

* B
p. 139 b.

Զատ չիշէ Պօղոս ի թուղթս իւր եւ ողջունէ, որ եւ սքանչելապէս կատարեցաւ ի Քրիստոս, ի բազումս տարածեալ զաւետարանն : Հանգեաւ սուրբ եւ փառաւորեալ առաքեալն Քրիստոսի ի Ռոմիոնի ԻՓ՝ Մարտի ամսոյ, ի փառս Քրիստոսի, որ է օրհնեալ չախտեանս, ամէն :

* B
p. 140 a.

Յայժմ աւուր չիշատակ երանելի թագաւորին Երմունալտի՝ զոր Երմինիլոս կոչեմք :

Զատ հայրն իւր սպան վասն Քրիստոսի հաւատոցն. զի հայրն էր արիտանան ալանդով, իսկ Երմինիլոս որդի նորա սիրեաց զուղղափառութիւն : Վասն որոյ զրկեաց զնա հայր իւր ի թագաւորութենէ, եւ կապանօք էարկ զնա ի բանդ. եւ սպա ետ կարատել զնա կացնով, եւ զվատեալ անդէն ի բանդին :

Եւ եղև հրաշալի բարբառ զուարթնոց ի մէջ զիշերի ի բանդի անդ, եւ ծագեաց լոյս պայծառ ի վերայ ճարմնոց սրբոցն : Եւ բազմութիւն բազարքին զիմեաց ի բանդն, եւ հայր նորա ամենայն տամբ իւրով պարծաւ չուղղափառութիւն, ընդ նմին եւ բազումք ի չարափառաց ընկալան զուղիղ հաւատն : Զատ չիշէ Գրիգոր պատն ի բասն եւ ութ ձառ երկրորդ զրոյ թ] :

* B
p. 139 b.

Paul en fait mention dans ses épîtres et le salue; il mourut glorieusement dans le Christ, après avoir répandu l'évangile parmi nombre de gens. Le saint et glorieux apôtre du Christ reposa à Rhodes le 29 du mois de mars pour la gloire du Christ qui est béni éternellement, amen.

* B
p. 140 a.

En ce jour commémoration du bienheureux roi Ermounald, que nous appelons Erminitus.

Il fut tué par son père pour la foi au Christ; car son père était de la secte des ariens, tandis que son fils Erminitus aimait l'orthodoxie. C'est pourquoi son père le priva de la royauté et le fit jeter en prison chargé de chaînes; ensuite il le fit déchiqeter à coups de hache et lui fit trancher la tête dans la prison.

Dans la nuit, un concert merveilleux des anges se fit entendre dans la prison et une lumière éclatante jaillit sur le corps du saint. La population de la ville accourut en foule à la prison, et son père avec toute sa maison se convertit à l'orthodoxie; de nombreux sectaires acceptèrent la foi orthodoxe. Le pape Grégoire le mentionne dans sa vingt-huitième homélie du deuxième volume.]

Արեղի ե՛մ և Մարտի 1 : Վկայարանութիւն Գուշգազիայ սրբաբնի ներքինսցն :

Յաւուրս Սարգսիտի Տրապաշա արքային Պարսից՝ երանելի ներքինին Գուշգազաթ
անուցեալ էր զարբացն, և էր ձերունի և ձեծաւ սրտաւ իշխան և թագաւոր .
թագ էր երբեմն բրիտանեայ, և վասն սիրոց և եղիկել արքային երկիր եպոպ
5 արեգական և հրոց :

Եւ ի ձիուն աւուր նստէր աթոռով ի վերայ գրանն արբունի, և տեսնել զսարբն
ճմաւոն եպիսկոպոսն, որ շնտոց ճարտիրոսացաւ, չարեաւ չաթոսոցն գնաց ընդ տաւջ
երկիր եպոպ և կամէր համբուրել . և եպիսկոպոսն զարձոյց զերես իւր ի նձանկ և
անց : Իսկ Գուշգազաթ չոքոց և հան զլջճամբ և ստէ . Եթէ ճմաւոն եպիսկոպոսն որ
10 ճարգ է իրբեւ զիս՝ զարձաւ չինէն, սպա Աստուած հրչաթի՝ զարձուցանել զերես իւր * A fol. 218
չինէն որ ուրացոց գնա : Գնաց ի տան իւր և զկեցաւ հանցերձ սոց սեաւ և սղբաց
զուրացութեան ձեղս իւր :

Եւ լուեալ արքային կոչեաց գնա առաջի իւր, և հարց . Անգիր զկեցար հանցերձ
սեաւ սոց և սղբաւ : Եւ նա ստէ . Վասն զի արարի զկամս քս և ուրացոց զԱս-
15 տուածն իմ և երկիր սրազի արեգական և հրոց : Ասէ թագաւորն . Եթէ գոց լսա և

1 վկայարանութիւն . . . ներքինսցն] վկայութիւն Գուշգազիայ ներքինսցն B || 2 Գուշ-
գազաթ] էր ձեծապատիւ իշխան թագաւորական սրագանին, այլ սրտաւ թագաւոր էր և
add. B || 3 ձեծաւ . . . թագաւոր om. B || 11 սղբաց] սղբաց B.

22 AREG, 30 Mars.

Récit du martyre de l'eunuque persan Gousdazath.

Aux jours du roi de Perse Sapor, adorateur du feu, vivait le bienheureux eunuque Gousdazath qui avait élevé le roi, vieillard, prince de haut rang, (investi du soin) de couronner le roi. Il avait d'abord été chrétien, mais par affection pour le roi et par crainte de lui il avait adoré le soleil et le feu.

Un jour qu'il était assis sur une chaise à la porte du palais royal, il aperçut le saint évêque Siméon (*Smaron*), qui fut martyrisé plus tard: il se leva de son siège, alla au-devant de lui, se prosterna devant lui et voulut l'embrasser, mais l'évêque détourna son visage de lui et passa. Gousdazath soupira avec contrition et dit : « Si l'évêque Siméon, qui est un homme
comme moi, s'est détourné de moi, combien Dieu * détournera-t-il son visage
de moi qui l'ai renié? » Il rentra dans sa maison, se revêtit de noirs habits
de deuil et pleura sur son péché de reniement.

Le roi, l'ayant appris, l'appela en sa présence et lui demanda : « Pourquoi as-tu revêtu de noirs habits de deuil et gémiss-tu? » Il répondit : « Parce que j'ai accompli ta volonté, j'ai renié mon Dieu et j'ai adoré le soleil et le

պրաս, նվ չար ձերանի, ես փութով զարձուցից զոլրս բո ի զլուխ բո : Եւ յետ բազում խրատու եւ սպառնանոց՝ չորժամ ամենեւին ոչ հաւանեցաւ, բարկացաւ եւ հրամայեաց հասանել զզրախ նորա :

Եւէ Գուշպազով. Գիտես հաւատաւազի եւ զրիովք իմովք սնուցեալ եմ զքեզ, եւ ձիածառութեամբ ծառայեալ, այժմ կատարեան զինգրուածս իմ, եւ առաքեան 5 բարոյս ի մէջ բազարխ՝ որ մեծաւ ձայնիւ ազաղակեն չամբոխ բազարին եւ հրապարակին եթէ Գուշպազով ոչ վասն նենգութեան եւ ոչ վասն չաչանելոց զխորհուրդս արբային, եւ ոչ վասն այլ ինչ չար զորձոց մեռանի սրով, այլ վասն հաւատոցն Քրիստոսի : Եւ հրամայեաց թագաւորն եւ արարին ըստ կամաց նորա :

Եւ զայս ետ առնել սուրբ վկայն Քրիստոսի Գուշպազոս՝ վասն զի չառաջ բրիստանեաց էր եւ սրացաւ զՔրիստոս եւ բազում բրիատանեաց զաջնակղեցոյց : Եւ 10 չորժամ հանին զնա՝ արտարոյց բազարին՝ առաջի ամենաչին ժողովրդեան հատին զզրախ նորա չաւոր մեծի կիւրակէի սրոյց Զատկին՝ չորում էր Աբել ամսոյ ԻԲ եւ Մարտի Լ :

* A fol. 219
1° a.

Յարձ սուր վկայութիւն աշակերտացն Մաշտոցի որ չկատարբուրն կատարեցան :

Աբրայն հիւսիսոց զորածողով լեալ՝ եկն բազում բարբարոսօք եւ ել ընդ գունն

ձ ծառայեալ] ծառայեցի B — զինգրուածս] զինգիրս B || 6 բազարին եւ om. B || 8 այլ վասն հաւատոցն Քրիստոսի om. B.

feu. » Le roi lui dit : « Si c'est pour cela que tu pleures et que tu gémis, méchant vieillard, je ferai rentrer bien vite des gémissements dans ta tête. » Après bien des conseils et des prières, après qu'il n'eut pu le persuader aucunement, (le roi), irrité, ordonna de lui trancher la tête.

Gousdazath lui dit : « Tu sais parfaitement bien que je t'ai élevé dans mes bras et que je t'ai servi fidèlement, mais exauce maintenant ma prière et envoie des crieurs à travers la ville pour annoncer à la population de la ville et au tribunal que Gousdazath meurt par le glaive non pour cause de trahison, ni pour avoir dévoilé les desseins du roi, ni pour toute autre mauvaise action, mais pour la foi au Christ. » Le roi ordonna qu'il fût fait selon sa volonté.

Le saint martyr du Christ Gousdazath fit faire cela parce qu'auparavant il avait été chrétien, puis avait renié le Christ et avait scandalisé nombre de chrétiens. Après qu'on l'eut fait sortir de la ville, on lui trancha la tête en présence de toute la population le jour du grand dimanche de la sainte Pâque, qui était le 22 areg, le 30 mars.

* A fol. 219
1° a.

En ce jour martyre des disciples de Machtotz, qui furent exécutés à Astlablour¹.

Le roi du Nord, ayant rassemblé une armée, vint avec de nombreux bar-

1. Mot à mot : colline de Pétrole.

Պարբանդայ, և հասեալ ի մեծ գետն սր կոչի Կուր և բանակեալ անդ՝ հրաման տալք զորացն տալատակ սխուկ չերիս աշխարհսն՝ Հոջայ, Վրայ և Աղուանից, և ստեալ աւարս և գերիս բազումս ամին ստ նա :

Մի ամն չիշխանացն զնայ չերկիրն Խաչենոյ, և սուր հարեալ զնա՝ ետես ի
 5 գերեալսն կին մի գեղեցիկ և մեծազգի, և հրամայեալ ճառայից ի բոց պահել զնա
 նմա ի խառնակութիւն զիշերոյ : Եւ իբրև երեկոյ եգև՝ բանակեցաւ ի տեղի մի
 տափարակ ձօռ չԱփանայ քաղաք, և հրամայեալ ամել զկինն, և նա ոչ չօգաւ, և
 ի քարշ տարան զնա ստ նա : Եւ կամեցեալ զօրսպխին բոնադատել զնա, և նա առ-
 նարար մարտեաւ ընդ նմա՝ և պատուեալ զհանդերձս նորս և ել ի նմանէ բոնու-
 10 թեամբ : Եւ նա բարկացեալ յոյժ հրամայեալ՝ կապել զնա գաղտ ամեհի ձիայ և
 արձակել զնա ի գաշան, և ձիոյն քարշեալ զնա ընդ մալաոս և ընդ քարս, քանդեցաւ
 ամենայն մարմինն, և պատու պատատ հասեալ չերկիր անկու, և սրիւնն սուղանէր
 գերեստ երկիրն, և այնպէս կատարեցաւ նահատակութեամբ սուրբ սիկինն թագուհի :
 Եւ իբրև երեկոյ եգև լոյս ստարիկ ծագեալ ի վերայ սուրբ մարմնոյն և ի տեղիս
 15 կաթուածի արեանն, և տեսեալ լիշխանին և զօրաց նորս զարհուրեցան :

* A fol. 219
r. b.

1 Պարբանդայ] Պարբանայ B 5 գեղեցիկ] գեղեցկատեսիլ B - մեծազգի] սրտձ
 անուռ էր թագուհի add. B 6 զիշերոյ] զիշերին B || 11 արձակել զնա] ի գաշան, և
 ձիոյն քարշեալ զնա add. B || 13 սիկինն] կինն B.

bares, pénétra par la porte de Darband et arriva jusqu'au grand fleuve appelé Kour; et y ayant établi son camp, il ordonna à ses troupes de faire des incursions dans les trois pays d'Arménie, d'Ibérie et d'Albanie; ils ramassèrent beaucoup de butin et de prisonniers qu'ils lui apportèrent.

Un de ses chefs, s'étant rendu dans le pays de Khatchène et l'ayant rançonné, aperçut parmi les prisonniers une femme belle et de grande famille: il ordonna à ses serviteurs de la garder pour la souiller la nuit. Lorsque le soir survint, il campa dans un endroit plat près de la ville d'Akan et ordonna de lui amener la femme; elle n'y alla point, mais on la traîna auprès de lui. Le chef des troupes voulut la violer, mais elle lutta avec lui comme un homme, lui déchira les vêtements et, de force, s'écarta de lui. Violentement irrité, celui-ci ordonna alors de l'attacher à la queue d'un cheval fougueux et de
 le lancer dans la plaine; le cheval la traîna dans les broussailles et les pierres, tout son corps fut abîmé, tomba en lambeaux à terre et le sang inonda la terre. C'est ainsi que mourut en martyr la sainte dame Tagouhi¹. Lorsque le soir arriva, une lumière éblouissante jaillit sur le saint corps et aux endroits où il y avait des traces de sang; ce que voyant, le chef et ses troupes en furent effrayés.

* A fol. 219
r. b.

1. C'est-à-dire « Reine ».

Եւ Էր ընդ գերեալսն բաճանայ ծի Աթանաս անուն, որ եկեալ էր յերուսաղեմէ ընդ աշակերտսն Մաշտոցի. եւ զընկերոն նորա սարանեալ բարբարոսացն՝ եւ գրա- ճանայն սենեխն ի կապանա : Եւ կոչեցեալ զնա զորապետին՝ Հարցանէր եւ ասէր թէ. Զինչ իցի, բայն այն : Եւ նա ասաց. Ար վասն Աստուծոյ ձեռանի սրբութեամբ՝ Աստուած նշանօր պատուէ զնա աստ եւ ի հանդերձեալ կեանսն, որպէս կրինն որ նահատակեալ ի ձեռն կատարեցաւ :

Եւ զոճի հարեալ իշխանն ուսու ի նմանէ զամենայն կարգ եւ զկրօնս բրիտանէութեան, եւ ձկրտեցաւ որպէս իբր եւ ամենայն զօրօքն, եւ անուանեցաւ Թէոփիլոս, եւ որպիքն՝ Մովսէս եւ Երանոյր. եւ արձակեաց զամենայն բրիտանեացսն որ գերեալն էին : Եւ կատարեցին զտօն սարբ Զատիկն ուրախութեամբ ի տեղւոջն որ կոչի այժմ Աստղաբար վասն բուսոյ ճագմանն :

* A fol. 219
v° B. Եւ լուեալ արքայն բարբարոսաց՝ կիթ բրիտանեացք եղին զորապետսքն եւ զօրքն, կոչեաց զնա եւ զայլ իշխանսն առ ինքն, եւ բազում ողբքանօր եւ սպաւնալեօր ոչ կարաց խախտել զնոսա ի հաւատոյն Բրիտանոսի, եւ սպա հրամայեաց սրով սպանանել զսուրբն Թէոփիլոս եւ զիշխանսն որ ընդ նմա : Եւ լուեալ որպէս նորա Մովսէսի եւ Երանոյրոյ՝ փախտան զօրօր իւրեանց ի մեծ լեառն որ կոչի Գիզափայտ :

5 նահատակեալ] կատարեցաւ. B --- կատարեցաւ. նահատակութեամբ B || 10 տեղւոջն] տեղին B.

Parmi les prisonniers, il y avait un prêtre du nom d'Athanase, qui était venu de Jérusalem avec les disciples de Machtotz. Les barbares avaient tué les compagnons du prêtre; mais lui, ils l'avaient gardé dans les chaînes. Le chef des troupes le fit appeler, l'interrogea et lui dit : « Qu'est ce que cette lumière? » Il lui répondit : « Quand quelqu'un meurt en sainteté pour Dieu, Dieu l'honore par des miracles ici-bas et dans la vie future, ainsi que cette femme qui est morte martyrisée par vous. »

Le chef, effrayé, apprit de lui toute l'organisation et les usages du christianisme, se fit baptiser avec ses fils et toutes les troupes; il fut appelé Théophile, et ses fils (furent appelés) Moïse et Eranolis. Il remit en liberté tous les chrétiens qui avaient été faits prisonniers. Ils célébrèrent avec joie la fête de la sainte Pâque à l'endroit qui s'appelle à présent Astlablour à cause du jaillissement de la lumière.

* A fol. 219
v° B. Le roi des Barbares, ayant appris que les chefs et les soldats étaient devenus chrétiens, manda (Théophile) auprès de lui avec les autres princes, mais, malgré bien des prières et des menaces, il ne put les ébranler de la foi au Christ; alors il ordonna de tuer par le glaive saint Théophile et les princes qui étaient avec lui. A cette nouvelle, ses fils Moïse et Eranolis s'enfuirent avec leurs troupes à la grande montagne appelée Dizaphayd'.

1. Mot à mot : mouceau de bois.

Եւ առաքեաց բարբարոս արքայն բազում զօրս զինի, եւ հասեալ կասարեցին զնոսս
 առ հասարակ վասն հաստացն Քրիստոսի, եւ կատեալ ի վերայ ձմեանց օրեցլն
 զամենեան հանդերձ ձիայնակեցօրն որ անց կին : Եւ կոչեցաւ անոն լերինն Երկու-
 փայտ ձինչեւ ցասօր : Եւ կատարի աօն սրբոցս Արեգի Ի՛Բ եւ Մարտի Լ, ի վաստ
 5 Քրիստոսի :

Կրեգի Ի՛Բ եւ Մարտի Լ, Բ : Վկայարանութիւն սրբոցն Գառնի Գնկեցոյն :

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Գառնի պարսիկ էր ազգաւ, եւ եկեալ չաշխարհն Հայոց՝
 չԱչրարատ գաւառ, հաւատաց ի Քրիստոս եւ ձկրտեցաւ. եւ ձեձ իշխանն Գրիգոր
 առ զնա չաւազանէն եւ զանուն հօր իւրոյ ել նմա՝ Գառնի կոչելով զնա : Եւ կեացր
 10 առաքիներ եւ սուրբ վարուք ամուսնացեալ ըստ աշխարհական կարգաց :

Եւ յնա ժամանակաց ամիրաց օմն եկն ի Գվին բազար Հայոց Սրջահան անուն՝ եւ
 լուեալ վասն Գառնի եթէ չտաւջ տաճիկ հաւատով էր եւ օչձմ է բրիտանեաց՝ կոչեաց
 զառաջեաւ եւ ստիպէր զնա ուրանալ զՔրիստոս եւ զառնալ չառաջին հաստան իւր,
 եւ ընդունել ի նմանէ պատիւս եւ իշխանութիւնս : Եւ նա ոչ առ յանձն, այլ
 * A fol. 219
 v° b.

7-8 Սուրբ վկայն . . . ձկրտեցաւ Սուրբ վկայն Քրիստոսի Գառնի էր սրբի առն պարսիկ եւ
 ծօր բրիտանէի, եւ ի գալ իւրոձ ի Խարտանայ չաշխարհն Հայոց չԱչրարատ, սեռեալ զբարի
 վարս հաւատացելոյ՝ հաւատաց ի Քրիստոս եւ ձկրտեցաւ յերաներսն Անտաստաց կաթողիկոս,
 B || 12 տաճիկ] հագարացի B.

Le roi barbare envoya de nombreuses troupes après eux, qui, les ayant
 rejoints, les tuèrent tous pour la foi au Christ, amoncelèrent leurs corps les
 uns sur les autres et les brûlèrent en même temps que les moines qui se
 trouvaient là. Cette montagne est appelée jusqu'aujourd'hui Dizaphayd.
 La fête de ces saints a lieu le 22 areg, 30 mars, dans la gloire du Christ.

23 AREG, 31 Mars.

Récit du martyre de saint David de Dwin.

Le saint martyr du Christ David était de nationalité persane. Il vint au
 pays d'Arménie, dans la province d'Ararat, crut au Christ et se fit baptiser.
 Le grand prince Grégoire le reçut des fonts baptismaux et lui donna le nom
 de son père David. Il mena une vie vertueuse et sainte et se maria selon
 les coutumes des laïcs.

Après quelque temps, un certain émir du nom de Sirtchahau vint à Dwin,
 ville d'Arménie, * et ayant appris au sujet de David qu'il avait été autrefois de
 religion musulmane et qu'il était présentement chrétien, le fit venir devant
 lui et le pressa de renier le Christ et de revenir à sa première religion pour
 recevoir de lui honneurs et fonctions. Mais il ne consentit point; au contraire

* A fol. 219
 v° b.

խոստովանէր զՔրիստոս համարձակ Աստուած եւ Որդի Աստուծոյ : Եւ հրամայեաց արգելուլ զնա ի բանդ, եւ չարչարէր զնա սովով եւ ծարուսով. եւ նա ոչ ձանձրացաւ՝ ալլ օրհնէր զՔրիստոս զսարկիսթեամբ :

Ապա հրամայեաց խաչել զնա ի վերայ փայտի, եւ զերեսն առնել ի հարուս, եւ շրջեցաւ փայտն ինքն առանց մարդոց, եւ դարձոց զերեսս նորա ջարեւկո, եւ զեզոր- 5 զեամբ խոցեցին զնա ընդ սիրան, եւ աչնայէս առնուեաց զհոյլին իւր առ Աստուած՝ Մարտի 14 :

Եւ կաթողեկանն Հայոց Անաստոս՝ բազում եպիսկոպոսօք եւ քահանայլք իջուցին զմարմինն ի խաչէն՝ եւ թաղեցին պատուով ի նշանուոր տեղւոջ, եւ աօն մեծ կարգեցին ամ չամէ : Եւ զխաչն տարան ի զեղարազարն Չազ եւ կանգնեցին յեկեղեցւոջն, որ եւ 10 բազում նշանաւ եւ սրանչելիս կատարէ զօրութեամբն Քրիստոսի, որք հաւատով ապաւինին ի բարեխոսութիւն սրբոյն Գուրի :

Յայտն առ ք վկայութիւն սրբոյն Յակոբայ քահանայի, եւ Ազա սարկաւազի, եւ Առկայ, եւ Սոկիմանի ընթերցողք :

* A fol. 220
r^o.

* Այս Քրիստոսի վկայքս էին ի Պարսից. Յակոբ քահանայ եւ Ազա սարկաւազն 15 կային առաջի մոզակտին Արքայարայ, եւ խոստովանեցան զՔրիստոս Աստուած՝

4-5 եւ զերեսն . . . ջարեւկո om. B || 6 խոցեցին] խոցել B — Աստուած] Արեգի ԽԿ եւ add. B || 13 եւ Առկայ . . . ընթերցողք] սրբ կատարեցան ի Պարս add. B.

il confessa avec hardiesse le Christ Dieu et Fils de Dieu. (L'émir) ordonna de l'enfermer dans la prison, et le fit torturer par la faim et la soif, mais (David) ne se découragea point, et bénit gaiement le Christ.

(L'émir) ordonna ensuite de le crucifier sur un gibet, le visage tourné vers le sud, mais le gibet se retourna sans (l'aide de) l'homme et tourna le visage (de David) vers l'orient; d'une lance on le frappa au cœur et c'est ainsi qu'il rendit son âme à Dieu le 31 mars.

Le catholico des Arméniens, Anastase, et de nombreux évêques et prêtres descendirent le corps de la croix et l'enterrèrent avec honneur dans un endroit choisi. Ils établirent de célébrer une grande fête chaque année. Ils transportèrent la croix dans le bourg de Tzag et la dressèrent dans l'église, où elle opère de nombreux miracles et prodiges par la puissance du Christ sur ceux qui ont recours avec foi à l'intercession de saint David.

En ce jour martyr des saints : le prêtre Jacob, le diacre Aza, Luc, et le lecteur Mokimos.

* A fol. 220
r^o.

* Ces martyrs du Christ étaient de la Perse ; le prêtre Jacob et le diacre Aza se présentèrent au chef des mages Arkaskar et confessèrent le Christ Dieu.

արարիչ արեգականն եւ լուսնի եւ աստեղաց եւ հրոյ եւ ջրոյ : Եւ արկին չորնորոնն նոցա ծանանելի բացախով արօրեալ, եւ կախեալ չոյժ գանեցին գնտա զարար բրովր : Եւ չաւոր ձմերաչնի ի վիշերի՝ ընկեցին գնտա ի ցարա աստամանիա մերկ երկաթի շփնայիք կապեալ, եւ բոնադատելին եւ նեղելին գնտա արանալ զՔրիստոս եւ երկիր պագանել արեգական եւ լուսնի եւ աստեղաց եւ հրոյ եւ ջրոյ զոր պաշտելին Պարսիկքն : Եւ չորժամ ոչ հաւանեցան՝ արկին գնտա ի բանդ :

Եւ քոչն քահանային Յակոբայ Կասեա երաղ եւ պատմեաց նոցա : Ըստ Յակոբ ցատրկաւագն իւր. Փախով կատարեմք զընկնացս մեր սա Քրիստոս : Եւ ի փայլն չերբորդ ժամու աւուրն հատին զգրախս նոցա Մարտի ԼԷ : Եւ երթեալ գաշձին լուաց զսուրն իւր, եւ չորժամ եհաս արիւնն ի ջուրն, աւժամայն լինն չարին վարձու՝ որ ոչ մարդ եւ ոչ անասուն կարելին ըմպել, եւ չեա երեսուն աւուր ցամաքեցաւ ամենայն լինն :

Եւ ի տեղւոջն ուր կատարեցան սուրբքն՝ զերխս զիշերս հրեղէն սին երեսեր ի վերայ նշխարացն, եւ երթեալ բրխտոնէիցն իմպեցին գնտա :

Եւ էր սուրբ քահանայն Յակոբոս ի * զեղջէն Բիթնիրի, եւ Ադա սարկաւագն ի * A fol. 220
r^o b.

4 արանալ զՔրիստոս om. B || 9 զգրախս նոցա] Երեղի ԵԳ եւ add. B || 10 եւ չորժամ... ի ջուրն om. B || 10 չարին] ի զոյն արեան B || 11 որ ոչ մարդ... ըմպել om. B — ամենայն լինն om. B || 13 հրեղէն] լուսեղէն B.

créateur du soleil, de la lune, des étoiles, du feu et de l'eau. On leur injecta dans les narines de la moutarde dissoute dans du vinaigre, puis, les ayant suspendus, on les frappa vigoureusement avec de gros bâtons verts. Ensuite, par temps d'hiver, on les jeta de nuit, nus, chargés de chaînes, dans un lac glacé et on les pressa, on leur fit violence pour qu'ils reniassent le Christ et adorassent le soleil, la lune, les étoiles, le feu et l'eau que les Persans adoraient. Mais, comme ils ne consentirent point, on les jeta en prison.

La sœur du prêtre Jacob eut un songe qu'elle leur raconta. Jacob dit à son diacre : « Nous allons bientôt terminer notre carrière pour le Christ. » Le lendemain, à la troisième heure de la journée, on leur trancha la tête, le 31 mars. Le bourreau alla laver son glaive dans le lac, mais lorsque le sang eut touché l'eau, tout le lac se convertit aussitôt en sang de manière que ni les hommes ni les animaux ne purent en boire; trente jours après, tout le lac se dessécha.

A l'endroit où les saints furent exécutés, pendant trois nuits, une colonne de feu apparut au-dessus de leurs restes; les chrétiens, étant venus, les inhumèrent.

Le saint prêtre Jacob était * du village de Bithuir et le diacre Aza du * A fol. 220
r^o b.

village de Phargath.

Յայտմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Լուկիոսի :

Քրիստոսի վկայն Լուկիոս էր ի Լիբիայեոց Կիւրենաց, նախարար եւ աթուակից իշխանաց եւ գառաւորին, եւ էր կուսպաշտ, եւ թպաւ ձի երկայն քան զպլ ճարդիկն եւ չատտ անձն :

Եւ չես ճարտիւրոսանալոյն սրբոյն Թէոդորոսի Կիւրենոյ եպիսկոպոսին՝ չաւատաց 5 ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ. չաւտնեցոյց եւ զՏիգնիանոս գառաւորն եւ արար քրիստոնեաց եւ մկրտեաց :

Եւ նաուեցին ի միտսին ի Կիւրենոյ ի Կիպրոս, եւ գտին անօրէն գառաւոր ձի զն կրտսրէր զքրիստանեաց վասն ոչ ուրանալոյ զՔրիստոս եւ պաշտելոյ զկուռսն : Գնաց Լուկիոս գաղտ ի Տիգնիանոսէ ի տաճար կուսցն՝ եւ զարկ սախւքն զբազինան եւ 10 կրթանեաց եւ խորտակեաց, եւ մտեալ ի ժողովուրդն ապաղակէր. Քրիստոնեաց եմ եւ Քրիստոս ճշմարիտ Աստուած է : Եւ ի տեղւոջն չաչնմիկ չատին զգլուխ նորա ի նմին ժամու :

Եւ զխոսեցեալ Տիգնիանոս՝ զնաց առ զճարմին սրբոյ վկային, եւ օծեալ անուշաչոտ խնկօք պատեաց ճաքուր կտաւովք եւ եզ պատուով ի տապանի : Եւ չես տարւոյ 15 միոջ բային գառարանն եւ գտին ի վերայ կրծիցն ծաղիկ վարդի, եւ չորժամ կամէին

1 Յայտմ] Ի սմին B || 14 անուշաչոտ խնկօք] անուշաչոտիւք B || 15- p. 229, l. 1 եւ չես տարւոյ . . . լինէին om. B.

En ce jour martyr de saint Lucius.

Le martyr du Christ Lucius était de Cyrène de Libye, il était satrape et assesseur des princes et du juge; il était idolâtre, plus haut d'une palme que les autres hommes et gros de taille.

Après le martyre de saint Théodore, évêque de Cyrène, il crut au Christ et se fit baptiser. Il persuada également le juge Tignianus, le fit chrétien et le fit baptiser.

Ils partirent ensemble en bateau de Cyrène à Chypre, où ils trouvèrent un juge impie qui massacrait les chrétiens parce qu'ils ne reniaient pas le Christ et n'adoraient pas les idoles. Lucius se rendit, en cachette de Tignianus, au temple des idoles, renversa à coups de pied les autels et les brisa: puis, se mêlant à la foule, il cria: « Je suis chrétien, et le Christ est le vrai Dieu. » On lui trancha la tête sur place à l'instant même.

Tignianus, l'ayant appris, alla prendre le corps du saint martyr, l'oignit de parfum suave, l'enveloppa de linge propre et le mit au tombeau avec honneur. Un an après, on ouvrit le tombeau et on découvrit sur sa poitrine des fleurs de rose: puis lorsqu'on voulut prendre des roses avec foi, elles

Հաւատով առնուլ ի վարդէն՝ անչպտ լինէին : Եւ չաւերս բրիտանեւութեան շինեցին վկայարան ի վերայ : Կատարեցաւ սուրբն * Լուկիոս Մարտի Լ.Վ :

* A fol. 220
v° b.

Ամիս Ապրիլի աւուրս սոնի Լ :
Արեգի ԽԷ եւ Ապրիլի Լ : Վարբ Մարիամս կրկնապայոց կրօնասորի :

5 Կինս այս Մարիամ պոսնիկ էր ի քաղաքէն Աղեկսանդրիա կղկպոսացոց, ոչ ի մեծատուն կամ չաղնուեկան ազգէ, եւ էր չաւերս բրիտանեւութեան : Եւ չորմամ կղեւ երկրոտասան ամաց արհամարհեաց զգուլմ ճնօղացն եւ ապականեաց զկուսութիւն իւր, եւ ետ դանձն ի դառն եւ ի չար ախտս պոսնկութեան . եւ նստաւ ի պանդոկի, եւ չոմերկ ոչ ինչ սոսնոջր վասն անչաղ զանկութեան մարմնօջն՝ զի երթիցեն բազումք առ նա :
10 Եւ աջնպէս դտասն եւ եօթն ամ թաւալեալ չաղրս մեղացն՝ ապականէր եւ գալլ կրկնասարգս ի բարբոքումն շնութեան :

Եւ ի միտմ աւուր տեսանէ ամբոխ բազում որ երթալին ի ծովն, եւ տեղեկանալով թէ ուր կամիցին երթալ . եւ զիտաց զի երթալին չերուսազէմ վասն * տոնի սուրբ խաչին * զի երկիր պապեն պատուական սուրբ փայտին Քրիստոսի : Եւ ստէ ի միտս իւր . Գնացից

* A fol. 220
v° b.

2 Լուկիոս] Արեգի ԽԷ եւ add. B || 4 կրօնասորի om. B || 5 Մարիամ om. B || 7 եւ ապականեաց զկուսութիւն իւր om. B || 8-9 եւ չոմերկ, . . . առ նա om. B || 10 չաղրս ճեղացն] ի ճեղս B || 12 տեսանէ] տեսեալ B.

disparaisaient. Aux jours du christianisme on construisit une chapelle sur (le tombeau). * Saint Lucius fut martyrisé le 31 mars.

* A fol. 220
v° b.

Le mois d'avril a 30 jours.

24 AREG, 1er avril.

Vie de Marie l'Égyptienne, l'ermite.

Cette femme Marie était une prostituée de la ville d'Alexandrie d'Égypte, elle n'était point d'une famille riche ou noble. Elle vivait aux jours du christianisme. Lorsqu'elle fut âgée de douze ans, elle dédaigna l'amour envers les parents, souilla sa virginité et s'adonna au vice ignoble et mauvais de la prostitution. Elle se logea dans une auberge, n'acceptait rien de personne pour que beaucoup vinsent à elle satisfaire ses insatiables désirs charuels. Elle roula ainsi pendant dix-sept ans dans la boue du péché, en perdant d'autres jeunes gens dans la fièvre de la fornication.

Un jour, elle aperçut une foule nombreuse qui se rendait à la mer: elle demanda où ils voulaient aller, et apprit qu'ils allaient à Jérusalem * pour la fête de la sainte croix afin d'adorer le précieux et saint gibet du Christ. Elle se dit en son esprit : « J'irai, moi aussi: je sais que dans une telle foule

* A fol. 220
v° b.

և ևս, գիտեմ որ չաճնչափ ժողովրդեանէն իցեն պոսնիկը որ պէտք է նոցա կին : Եւ սոժամացն գնաց ի ճովեղրն և ևճուտ ի նաւ, և փոխանակ վարձու նախն զանձն իւր ևս նաախարայն և զբազում ճարգիկ ընկէց ի չաբս պոսնկութեան . և չորժամ նաւեցին չերուսաղէճ ոչ գաղարեաց ի չար գործոց :

Եւ իլրեն ևճաս տօն սուրբ խաչին Վերացմանն որ ի Սեպտեմբերի ԹԳ, ընթանային 5
 լազմութիւն ժողովրդեանն ընդ առաւօտն չերկրագագութիւն սուրբ խաչին Քրիստոսի,
 խառնեցաւ և Մարիամ ի ժողովարդն և ևրթուր զկնի զի մտցէ չեկեղեցին : Եւ չորժամ
 գնացին ի գրեւն եկեղեցւոյն՝ ամենեքեան ճառնէին և Մարիամ քնալ արտաբոյ, քանզի
 աստուածային գորութիւն սրբոյ խաչին արգելալը գնա արտաբոյ, և բազում անգամ
 ջանալը մտանել ճխաչն և ընդ ալսն և ոչ կարէր, զի ոչ տալը թոյլ մտանել աներեւ- 10
 ոյթ գորութիւն սրբոյ խաչին : Եւ զխաչ որ վասն անաւակ գործոց իւրոց ոչ արժանա-
 ւարեցաւ մտանել, եկաց արտաբոյ գրանն, և նաչեցեալ ի վեր՝ տեսանէ ի վերայ
 գրանն եկեղեցւոյն զպատկեր ամենաարբուճոյ Աստուածածնին՝ ունելով ի զիրկս իւր
 զտրչացեալ Աստուածն ճեր, և արտասուելից պապատնօք աղաչէր և տէր .
 Երաչխաւարեան զիս՝ ամենաարբուճի կոչս Աստուածածին զի մալից չեկեղեցին, և ալ 15
 ոչ տայ գանձն իմ ի չար գործս պոսնկութեան : Եւ ի բազում ժամս երաց ճեճեճանօք

* A fol. 221
 1° a.

2 նախն] նաւուն B || 6 սուրբ] աստուածընկալ B || 9 աստուածային] աներեւոյթ B || 10-11 զի ոչ տալը . . . խաչին օռ. B || 15 ամենաարբուճի] ամենասուրբ B || 16 պոսնկութեան] սպճութեան B.

il y aura des prostitués qui auront besoin de femme. » Aussitôt elle se rendit au rivage, monta sur le bateau et, en place du prix du bateau, elle se donna aux matelots et entraîna beaucoup d'hommes dans la boue de la prostitution. Tant qu'ils naviguèrent vers Jérusalem, elle ne cessa point sa mauvaise action.

Lorsque arriva la fête de l'Exaltation de la sainte croix, qui est le 14 septembre, une grande foule courut dès le matin à l'adoration de la sainte croix du Christ; Marie aussi se mêla à l'assemblée, qu'elle suivit pour entrer dans l'église. Lorsqu'ils arrivèrent à la porte de l'église, ils entrèrent tous, tandis que Marie restait dehors, car la puissance divine de la sainte croix la retenait dehors; et bien qu'elle essayât plusieurs fois d'y pénétrer seule ou avec d'autres, elle n'y arriva point, car la puissance invisible de la sainte croix ne lui permettait pas d'entrer. Elle reconnut alors que c'était à cause de sa conduite dissolue qu'elle ne méritait point d'entrer; elle se tint hors de la porte et, en élevant ses yeux, elle aperçut au-dessus de la porte de l'église l'image de la très sainte Mère de Dieu ayant dans ses bras notre Dieu enfant. Elle la pria avec des supplications, pleine de larmes, et dit : « Très sainte Vierge, mère de Dieu, soyez ma répondante pour que j'entre dans l'église et je ne me livrerai plus à l'abominable action de la prostitution. » Elle pleura de

* A fol. 221
 1° a.

և դառն արատաւօր, և սաւածաճն եմաւ չեկեղեցին և արժանաւորեցաւ սեւաթեան և երկրորդութեան ամէնօրհնեալ սրբոյ փայտին կենաց, չարժամ հայրապետն փրայցանէր ի սեւաթեան ամենաճն ժայտրդեանն :

5 Եւ երեալ սո աջի ամենաորոհ հոյ Աստուածածնին՝ անկաւ ի վերայ երեսոց իւրոց, երկիր եպոց և արատաւօր զոհանայր, և որպէս չերաշխուսար, խնդրէր զպայանել նմա ճանապարհ փրկութեան՝ զի ձի զարձցի ի բարբոն իւր և ի սունն : Եւ լուս ձայն սրբէս թէ ի սրտեկերէն որ ստէր. եթէ անցանեցես ընդ Յարցանան լայրի հանդիսս գոցես :

10 Եւ երթեալ առ այր ձի խնդրեաց ի նմանէ փոյլ ձի, և ստեալ զնեաց երխ նկանակս հոցի, և զնոց ի Յարցանան չեկեղեցւոջ սրբոյն Յովհաննա Մկրտչին ծակալ աղօթեաց, և հայտրեցաւ ի սուրբ և ի սրատական ժարմնոց և չարեն, Սրբոյն Աստուծոյ : Եւ գտեալ նա ձի անց ընդ Յարցանան և զիմեաց չանապարան, և մեծաւ ջանիւք ձգեալ ամս բառասան և եթին : Եւ որչափ բաւեաց երեք նկանակն հոցին, սրբէս հայտրութիւն օրինաց ի նմանէ ճաշակէր. և զիւայրի խտան զպար ուտէր և ոչ ձեռօքն հատանէր զխտան՝ ալ զնէր զերեսս իւր չերկիր և սասմամբքն սրբէս * A fol. 221
15 զանասուն կրճէր և ուտէր, և զպնչտի ժամանակս աջնպէս եկաց չանապարանն :

2 սրբոյ om. B — փայտին կենաց] [աշին B || 6 լուս ձայն] աղ կղև նմա B : 7 սր ստէր om. B || 9 ձի] երկու B || 11 հայտրեցաւ] [սաստովանեալ հայտրեցաւ B պատուական] փրկական B || 13 ջանիւք] վարսք B.

longues heures en sanglotant et versant des larmes amères, entra aussitôt dans l'église et fut digne de voir et d'adorer le tout béni et saint arbre de vie, au moment où le pontife l'exaltait à la vue de toute la foule.

Elle sortit, se prosterna sur sa face devant la très sainte mère de Dieu, l'adora et, lui rendant grâces avec des larmes, la pria, comme sa répondante, de lui montrer le chemin du salut, pour qu'elle ne retournaît plus à sa ville et à sa maison. Elle entendit une voix comme provenant de l'image qui lui dit : « Si tu passes le Jourdain, tu y trouveras le bon repos. »

Elle alla trouver un homme et lui demanda une pièce de monnaie, puis, ayant acheté trois petits pains, elle se rendit au Jourdain, entra à l'église de saint Jean-Baptiste, pria et communia aux saints et précieux corps et sang du Fils de Dieu. Ayant trouvé un bateau, elle traversa le Jourdain et pénétra dans le désert, où elle mena une vie ascétique avec grands efforts pendant quarante-sept ans. Autant que durèrent les trois petits pains, elle en consuma comme une participation à l'Eucharistie; elle se nourrissait d'herbes vertes sauvages, et ce n'était pas avec les mains qu'elle coupait l'herbe, mais elle mettait sa figure contre terre, broutait et mangeait comme les animaux; elle vécut ainsi tant d'années dans le désert.

* A fol. 221 r. b.

* A fol. 221 r. b.

Եւ յորժամ կատարեցան աւարք կենաց իւրոց տնկեաց Աստուած ի սիրտ ձգնուոր կրօնաւորի միտւմ որոջ տնուն էր Զոսիմոս, ոչ հերձուածողին՝ ալլ ուղղախարին ի վանորէիցն Յորդանանու, երթալ ի ներքստոյն անապատն՝ տեսանել էթէ իցէ որ բնակեալ ի ճառագիցն Աստուծոյ : Եւ զբտան որ շրջէր ջանապատին եւ աղաչէր զԱստուած ցուցանել նմա էթէ իցէ որ բնակեալ անդ . եւ ամենեւին ոչ ետես գաղան կամ 5 անասուն կամ թռչուն :

Եւ յորժամ յորհասարակին սպօթան կալը՝ տեսանէ ի ստորոտ վիմի միոջ սաուեր մ : րրոյ, եւ կնքեալ նշանաւ խաչին գերեան եւ զամենայն անդամն զի կարծեաց երեւ-
 մունս զիւսկանս տեսանել : Եւ նկատեալ ճշգրտիւ տեսանէ ապա գերանելի կինն զի
 երթալք ի կողմն հարաւոյ՝ մերկ եւ թուխ՝ մարմինն սեւացեալ ի տօթոյ արեգականն, 10
 եւ հեր պլտոյն պակաս եւ սպլտակ իբրեւ դասր : Եւ ընթանալք ձերունին Զոսիմոս
 զկնի նորա : Եւ նորա զիտացեալ՝ սկսաւ փախչել եւ երթեալ էմուտ ի ձոր մի . եւ
 յորժամ երանէր չաջնկոյս ձորոյն՝ եհաս Զոսիմոս չայսմ կողմանէ ի գլուխ ձորոյն . եւ
 մեծաւ երզմամբ ձայնէր եւ աղաղակէր զի կացցէ եւ տեսցէ զնա : Եւ նա տաէ . Ով
 արեղաց Զոսիմոս, ընդէր * կամիս տեսանել զմեղաւոր կին . արդ էթէ յօժարիցես զես 15
 տեսանել՝ ընկեան գմարեպէն փիլոնդ քն զի ծածկեցից զմերկութիւն մարմնոյս, եւ շահե-
 ցայց չսպօթից բոյ :

* A fol. 221
 v° a.

6 անասուն] երէ B || 8 անդամն] անձամբն B || 15 յօժարիցես] յօժարես B.

Lorsque les jours de sa vie furent accomplis, Dieu inspira le cœur d'un religieux ascète dont le nom était Zosime — pas le schismatique, mais l'orthodoxe d'un couvent du Jourdain — de se rendre au plus profond du désert pour voir s'il y habitait quelque serviteur de Dieu. Il parcourut le désert pendant vingt jours en priant Dieu de lui montrer s'il y avait quelqu'un qui y habitait, mais il ne rencontra ni fauve, ni bête, ni oiseau.

Pendant qu'il était en prières, à midi, il aperçut au pied d'un rocher l'ombre d'un homme; il fit le signe de la croix sur son visage et sur tous ses membres, car il crut voir des apparitions diaboliques. Mais, en observant attentivement, il aperçut la bienheureuse femme qui marchait dans la direction du sud, nue et noireie, le corps noirei par le hâle du soleil, les cheveux de la tête diminués et blancs comme de la laine. Le vieillard Zosime se mit à courir après elle, mais celle-ci, s'en étant aperçue, se mit à fuir et pénétra dans un vallon. Comme elle remontait au delà, Zosime parvint du même côté à la tête du vallon; il lui cria avec une solennelle imprécation et la supplia de s'arrêter afin qu'il la vit. Elle lui répondit : « O moine Zosime, pourquoi
 * A fol. 221
 v° a.
 veux-tu voir une femme pécheresse? Si tu as envie de me voir, jette-moi ton manteau de poils, afin que je couvre la nudité de mon corps et profite de tes prières. »

Ան Զոսիմոսի զթիկունսն իւր ի նա գարձուցեալ ընկէց զմարդեանն, եւ առեալ պատեաց զմասն ինչ ի մարմնոցն : Ան անկան երկարեանն ի վերայ երեսոց իւրեանց եւ երկիր պագին միմեանց . եւ բռնապատէր մինն զմիւսն առնել ազօթս : Ան, կինն . Քեզ արժան է առնել ազօթս, զի քահանայութեան պատիւ ունիս : Ան չարժամ մատոցց 5 զազօթսն կանգնեցան, եւ ապաշեաց Զոսիմոս զկինն զի եւ նա արացել, ազօթս, եւ նորա տարածեալ զձեռս իւր չերկինս՝ չազօթս եկաց լուրեացն ի բազում ժամս :

Ան տեսանէ զնա Զոսիմոս զի կախեցաւ չոյս կանգուն մի բարձր չերկրէ, եւ երկեսո ընդ միտս իւր եթէ ոյի ինչ իցէ, եւ կեղծաւորութեամբ կայ չազօթս : Ան զխտացեալ կնոջն զխորհուրդս մտաց նորա՝ ասէ . Այ Զոսիմոս, ընդէր խորհուրդ բերես ի սիրտ 10 քո եթէ երեւումն ինչ իցեմ, հաւատն ինձ հայր որ կին եմ մեղաւոր որպէս եւ տեսնես զիս, Աստուած վրեկեցէ, զմեզ ի խարէութենէ սատանայի : Ան ապա ձերն լնգրէր զթողութիւն :

Ան նա հարցանէր զերկրէ եթէ, որպէս իցեն մարդիկ չաշխարհի բրիստանէութեամբ, եւ որպէս թաղաւորք վարին : Ան նա ասէ . Մայր սուրբ, բարխոր վարին ազօթիւք՝ քո : * A fol. 221
15 Ան Զոսիմոս երգմնեցուցանէր զնա պատմել նմա ի ապացութենէ զգործս իւր խոստովանութեամբ : Ան կինն մի բոս միտցէ, որպէս վերագոցն գրեալն է, պատմեաց եւ ոչ ինչ թագոցց, եւ ապաշեաց կինն զԶոսիմոս զի ի մեծի հինգշաբաթոջ ուուրն տացէ նմա
v° b.

7-12 Ան տեսանէ... զթողութիւն om. B || 14 վարին] վայելեն B.

Zosime lui tourna le dos et lui jeta son cilice; elle en couvrit une partie de son corps. Tous les deux se jetèrent sur leurs faces et se prosternèrent l'un devant l'autre. Ils se contraignirent mutuellement à faire la prière. La femme dit : « C'est à toi qu'il convient de dire la prière, car tu as l'honneur du sacerdoce. » Lorsqu'il eut dit la prière, ils se levèrent, et Zosime pria la femme de dire la prière à son tour; elle éleva ses mains au ciel et resta en prières plusieurs heures.

Zosime la vit alors suspendue en l'air à une aune au-dessus du sol, et il craignit en son esprit que ce fût un esprit, et qu'il ne fût en prières hypocritement. La femme, devinant la pensée de son esprit, lui dit : « O Zosime, pourquoi portes-tu en ton cœur la pensée que je sois un esprit? crois-moi, père, je ne suis qu'une femme pécheresse telle que tu me vois; que Dieu nous préserve de la tromperie de Satan! » Aussitôt le vieillard lui demanda pardon.

Elle lui demanda ensuite des nouvelles du monde, si les hommes de l'univers se conduisaient en chrétiens et comment les rois gouvernaient. Il lui répondit : « Sainte mère, ils gouvernent bien par tes prières. » Zosime * A fol. 221
la supplia de raconter en confession toutes ses actions depuis son enfance. La
v° b.
femme lui raconta en détail ce que nous avons écrit plus haut et ne lui cacha rien; et elle pria Zosime de lui donner, le jour du jeudi saint, la communion

Հաղորդութիւն ի սրտուական ճարմնոց եւ չարենէ Որբունցն Աստուծոց. եւ սրտուիրեաց նմա զի ի վանս իւր ոչ ոմեր սրտմեցէ, Զի, ստէր, եթէ զբառասուն եօթն ամ չանապատիս անհաղորդ եմ չանապական օրինացն : եւ ստէ. Ընդ Յորդանան մի անցաներ չաչկոցս՝ ալլ անան ինչ սա արին գետոցն :

Եւ զարձաւ Զոսիմոս ի վանս իւր, եւ ի մեծի հինգշարաթի աւուրն ընդ երեկս 5
 էարկ ի սկիհ ի սուրբ ճարմնոց եւ չարենէ Որբունցն Աստուծոց, առեալ եւ սակաւ իրջեալ ոսրն՝ գեաց չգր գետոցն, եւ հոգսր թէ նրպէս անցցէ երանելի կինն ընդ Յորդանան : եւ առժամացն եհաս կինն եւ արարեալ զնշան խաչին ի վերայ գետոցն՝ անց սոխբ որպէս ընդ ցամաք ի վերայ ջրոցն. եւ սասց նմա պաշտել զերեքսրբեանն եւ զ՛սաւատամբ ի մի Աստուածն, եւ զ՛աչր մեր որ չերկինան : եւ համբուրեցին 10
 զմիմեանս չոլջոցն սրբութեան, եւ հաղորդեցաւ չանձահական խորհրդոցն, եւ առեալ երկա հասս չարանցն եկեր եւ ստէ. Բաւական է այս ի պէտս ճարմնոցս : եւ ազաչեաց զԶոսիմոս զի ի միւս ալլ տանին անցցէ ընդ Յորդանան՝ եւ երկիրէ չանապատն ի տեղին ուր տեսին զմիմեանս : եւ արարեալ զնշան սրբոց խաչին ի վերայ գետոցն երանելի կինն որպէս ընդ կամուրջ անց չաչկոցս եւ զիմեաց չանապատն : 5

Եւ ուրախութեամբ լցեալ Զոսիմոս զարձաւ, եւ վանս ոչ հարցանելոց զանուն

2 ի վանս իւր] վանս իւր B || 8-9 արարեալ . . . ջրոցն] անցեալ ընդ գետն որպէս ընդ ցամաքն B || 10 համբուրեցին] սլջանեցին B || 12 երկա] քանի մի B || 13 տանին] տարին B || 11-15 եւ արարեալ . . . չանապատն] եւ հրամարեալ ի Զոսիմոսէ անց ընդ Յորդանան, եւ զիմեալ գեաց չանապատն B.

aux précieux corps et sang du Fils de Dieu ; et elle lui recommanda ensuite de ne rien raconter à son couvent : « Car, dit-elle, il y a quarante-sept ans qu'en ce désert je n'ai communiqué aux espèces immortelles. » Elle lui dit encore : « Tu ne passeras pas le Jourdain, de ce côté, mais tu m'attendras au bord du fleuve. »

Zosime retourna à son couvent, et le jour de jeudi saint vers le soir, il mit dans un calice les saints corps et sang du Fils de Dieu, prit avec lui un peu de lentilles trempées et se rendit au bord du fleuve ; il était anxieux de savoir comment la bienheureuse femme traverserait le fleuve. La femme arriva aussitôt et, ayant fait le signe de la croix sur le fleuve, elle traversa à pied, comme sur terre, par-dessus les eaux ; elle lui demanda de dire le Trisagion, « Nous croyons en un seul Dieu » et le « Notre Père ». Ils se donnèrent mutuellement le saint baiser, elle communia au mystère immortel. Puis ayant pris trois lentilles, elle les mangea et dit : « Cela suffit pour les besoins du corps. »

Elle pria Zosime de traverser le Jourdain à la prochaine fête et de venir dans le désert à l'endroit où ils s'étaient rencontrés. La bienheureuse femme fit le signe de la sainte croix sur le fleuve, passa de l'autre côté comme sur un pont et s'achemina vers le désert.

Zosime, rempli de joie, s'en retourna, mais il devint bien triste de ne pas

* A fol. 222
 r° 31.

* A fol. 222
 r° 31.

պատուական կնճճն արտուծ էր չոյժ : Եւ ի կատարել տարուչն սնց Զոսիմոս հաստ
չայնկոյս զետոյն, եւ զնայ բասն աւարս ի տեղին եւ եղևա մեհեայ զերանելի կինն,
եւ զձարմինն ըստ կարգի բրիտանելց չարեւելց կոյմն, եւ մերձ ի գրսին եղևա զերս
չորուծ զրեալ էր. Արայ Զոսիմոս, թուպն գտաստպեալ Մարիամայ զձարմինս,
5 սուր հոդոյ զհոյս, եւ վասն Տեաան ինձ ալօթն արս. եւ ննջեցի չԱպրիլի Ա, չատր
չարչարանայ Բրիտոսի Ատուծոյ մերոյ :

Եւ զիտայ սուրբ ճերուելին Զոսիմոս եթէ, զգլչերն դաչն չորուծ հապրդեցաւ ի
սուրբ խորհրդոյն զնայ ի տեղին երանելի կինն եւ հանկաւ. զոր Զոսիմոս ի բասն
օրն զնայ : Եւ վասն բաշի չոյժ արտուծ էր թէ. Սրպէս բրեցլց զերկիր, եւ գտանալ ի
10 բասն օր ի վանն անհնարին թուէր, եւ ի տարակուսի լեալ զինչ արասցէ, տեսան,
մերձ աւ Մարիամայ տալուծ մի, եւ զիտայ եթէ չԱտուծոյ աւարեցաւ, եւ հրամայեաց
նմա փորել զերկիր, եւ սկսաւ փորել սրչափ բուական էր, եւ թուպեաց զնա երանելի
ճերն սաղմոսլուք եւ օրհնութեամբ եւ * արաստուօք : Եւ զարձաւ ի վանն լուր, պատ- * A fol. 222
մնայ մի ըստ միոյն ամենեցուն զվարս Մարիամայ : Եւ չետոյ Մարիանիս հաչրուպեան 1er B.
15 Երուսաղեմի զրեայ զպատուութիւն երկցս երանեալ երջանիկ ապախոյն Կատուծոյ
Մարիամայ Եփպոուհուչոյն :

1 արտուծ էր] արտեցաւ. B — սնց] սնցաւ. B — հաստ] om. B — 2 չայնկոյս զետոյն]
ընդ գետն B — բասն աւարս om. B || 8-12 զոր Զոսիմոս . . . բուական էր om. B ||
15 երկցս երանեալ] երանելի եւ B.

avoir demandé le nom de l'excellente femme. Lorsque l'année fut accomplie, Zosime passa dans une barque de l'autre côté du fleuve, marcha pendant vingt jours pour arriver à l'endroit et trouva la bienheureuse femme décédée, le corps tourné vers l'orient selon le rite des chrétiens; il trouva près de la tête une lettre où il était écrit : « Abbé Zosime, enterre le pauvre corps de Marie, rends la terre à la terre et pour l'amour du Seigneur prie pour moi. Je me suis endormie le 1er avril, le jour de la Passion du Christ, notre Dieu. »

Le saint vieillard Zosime comprit alors que la bienheureuse femme, la nuit où elle avait communiqué au saint mystère, était arrivée à son endroit et y avait reposé, tandis que Zosime avait mis vingt jours pour s'y rendre. Il était très tourmenté au sujet d'une pelle pour creuser la terre; il lui paraissait impossible de retourner au couvent en vingt jours; or, étant rempli d'indécision de ce qu'il avait à faire, il aperçut un lion auprès du corps de Marie, il comprit qu'il avait été envoyé par Dieu et il lui ordonna de creuser la terre. Celui-ci se mit à creuser autant qu'il fallait et le bienheureux vieillard inhuma (le corps) en psalmodiant, bénissant et pleurant. * Il retourna à son couvent et * A fol. 222
1er B.
raconta à tous la vie de la bienheureuse Marie dans ses détails. Plus tard Sophron, patriarche de Jérusalem, écrivit l'histoire de la trois fois bienheureuse et fortunée servante du Christ, Marie l'Égyptienne.

Երեզի Են եւ Եզրիլի Բ : Վկայութիւն սրբոցն Անփիանոսի եւ Եզեսիոսի եղբօր իւրոց :

Այս երանեղն վկայքս Քրիստոսի հարազատ եղբարք էին չաւուրս Մարտիրոմանոսի սրբազին, չերկրէն Լիւզիայ Պաղեստինացոց եւ ի Իւրիտոն գնացին, եւ էին ընկերակցք սրբոցն Պանփիււնայ ձարախրոսին :

Եւ Անփիանոս կացեալ առաջի Սարգանոսի իշխանին խոստովանութեամբ երգս 5 ձասուցանէր Տեսան Աստուծոց մերոց Յիսուսի Քրիստոսի : Ապտակեցին զճնօտան ուժպին, եւ զահիճքն հարկանէին սախք իւրեանց, օժին գտան ձիթով եւ աչրեցին հրով, կախեցին զխաչատէ եւ աչրեցին զկողմն : Եւ աեսանէր սուրբն զմարմինն իւր այնպիսի չարչարանօք տանջեալ, ապաչէր զամենասուրբ Երրորդութիւնն տալ նմա համբերութիւն : Իջուցին ի կախագանէն եւ ընկեցին ի ծոփն, եւ եղև շարժ մեծ եւ պատուեցաւ 10 ծոփն եւ Եհան * զսուրբն ի ցամաքն. եւ երթեալ ի գուսն բաղարին հանգեաւ Ապրիլի Բ. եւ սրբ աեսին զնա փաստ ետուն Աստուծոց :

* A fol. 222 v° a.

Իսկ միւս եղբայրն Եզեսիոս՝ թաղեաց զեղբայր իւր եւ գնաց չԱղեկասնդրիա : Եւ աեսանէ զի Հերակլաս իշխանն տանջէր զքրիստոնեացն, համարձակեցաւ եւ Եհար

2 Մարտիրոմանոսի] տնօրէն add. B || 8 աչրեցին զկողմն] պատուեցին սրով զկողմն B || 10 եւ եղև շարժ եւ պատուեցաւ ծոփն om. B || 11 հանգեալ] ի Քրիստոս Արեզի Են եւ add. B || 12 եւ սրբ տեսին . . . Աստուծոց om. B || 13 եզեսիոս] առեալ add. B || 14 աեսանէ] չաւուր միւս add. B.

25 AREG, 2 Avril.

Martyre des saints Amphianus et Edésius son frère.

Ces bienheureux martyrs du Christ étaient frères germains, aux jours de l'empereur Maximien, du territoire de Lydda en Palestine; et ils s'étaient rendus à Beyrouth (*Biuriton*). Ils étaient les compagnons du saint martyr Pamphyle.

Amphianus (*Amphianos*), mis en présence du gouverneur Urbanus, confessa en chantant des hymnes à Notre-Seigneur Jésus-Christ. On souffleta ses joues vigoureusement, les bourreaux le frappèrent à coups de pied, oignirent les pieds avec de l'huile et les brûlèrent au feu; puis ils le suspendirent à un arbre et lui brûlèrent les côtes. Le saint, voyant son corps soumis à de telles tortures, priait la très sainte Trinité de lui donner la patience. On le descendit du gibet et on le jeta à la mer, mais il se fit un grand tremblement, la mer 15 s'entr'ouvrit et rejeta le saint sur le rivage. Celui-ci se rendit à la porte de la ville et y reposa le 2 avril. Ceux qui le virent glorifièrent Dieu.

* A fol. 222 v° a.

Quant à l'autre frère Edésius, il inhuma son frère et se rendit à Alexandrie, où, voyant que le gouverneur Hieroclès (*Heraklos*) torturait les chrétiens,

զնա ձեռօքն եւ ընկէց չերկիր ջրասցա, վետեր զծօրտան եւ ասեր. Մի համարձակիր աչալիսի գործ առնել ընդ ճատացն Աստուծոյ :

Եւ կարեալ զօրականացն այնչափ տանջեցին դասն հարուածովք ձինչեւ ասանկեաց զհոգին իւր առ Աստուած, եւ զմարմինն ընկեցին ի ծովն :

5 [B * Յայսմ աւուր կատարեցաւ ի Կեսարիա սրբուհին թեոպոսիա, սրով վկայելով զՔրիստոս :

* B p. 156 a.

Նոջնպէս եւ նահատակն նիկիտոս. եւ չնա յնա բարեւ չարչարանաց մարտիրոսացաւ :

10 Ի սմին աւուր վկայեաց ի Հոսո սուրբն Վրաս վկայն չարչարանօք եւ ծահումըր վասն Քրիստոսի խոստովանութեանն եւ հաւատոցն. սա կովարած կրչի :

Երեզի Ի՞ Եւ Ապրիլի Կ : Վկայութիւն երկց բերցն Աղապի, Երինի, Քիսնի, որ թարգմանի Աէր, Թաղադութիւն, Ջիւնայի :

Սորա երեքեանս բոլրք էին հարսպատը, ի բազարէն թեոպոսիկոց, չաւարա

2 [Աստուծոյ] եւ չարչարել add. B 3 տանջեցին] խոստոգոն եւ add. B || 4 ծովն] եւ այնպէս պատկեցաւ ի Քրիստոսէ Աստուծոյ add. B | 11 Վկայութիւն . . . Ջիւնայի] Վկայութիւն սրբուհոց եւ կոչս վկայիցն երկց բերցն՝ Աղապեայ, Եւինեայ եւ Քիսեայ թեոպոսիկեցոց, որ թարգմանի ի հոյ լեդա՝ Աէր, Թաղադութիւն, Ջիւնայի B | 13 թեոպոսիկոց] թեոպոսիկեցոց B

il eut la hardiesse de le frapper de ses mains, de le renverser sur le dos, de lui arracher la barbe en disant : « N'ose plus agir de telle façon avec les serviteurs de Dieu. »

Les soldats le saisirent et lui infligèrent de tels coups cruels qu'il rendit son âme à Dieu; puis ils jetèrent son corps à la mer.

[B * En ce jour trépassa à Césarée sainte Théodosie, en témoignant pour le Christ, par le glaive.

* B p. 156 a.

Également, le champion (du Christ) Nicéas, qui fut martyrisé après de nombreuses tortures.

En ce même jour fut martyrisé en Arménie saint Blaise (Մաս) martyr, qui endura les tortures et la mort pour la confession et la foi au Christ; il est appelé le bouvier.]

26 AREG, 3 Avril.

Martyre des trois sœurs Agapè, Irène, Chionia, noms qui se traduisent Amour, Paix et Neigeuse.

Elles étaient trois sœurs germanes, de la ville de Thessalonique, aux

Մարտիմիանոսի կուսաբաշտ արքային, եւ վասն հալածանաց ժամանակին՝ թողեալ
 գառնա խրեանց ընակէին ի լերինա, եւ պահօր եւ աղօթիւք զԱստուած ազաշէին :

Եւ ճառնեցան առ Պուլկիափանոս իշխանն : Իջուցին ի լեռնէն եւ կացուցին
 առաջի, եւ բարոճ ողորանօր եւ պատրանօր նեղէին զնոսա ուրանալ զՔրիստոս, եւ
 ոչ կարացին հաւանեցուցանել որ հաւատային ի կուռսն : Հրածալեաց եւ զԱպապի եւ
 * A fol. 222
 v° b. զՔիմնի հրով աչրեցին : * Բակ զերանելին Երինի վասն զի ունէր զաւետարանն եւ
 պնակիտան, եւ չորժամ զրէր եւ կարդալք՝ զպչա ուսուցանէր, ապրան առաջի եւ հրով
 աչրեցին զաւետարանն եւ զպնակիտան, եւ զնա արկին ի պրունկատուն, եւ Աստուած
 պահեաց զնա անտրտա ի զապիր զօրծոց :

Եւ զարձնալ սպառնալօր եւ ողորանօր նեղէին զնա ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել
 կոսցն. եւ չորժամ ոչ կարացին հաւանեցուցանել՝ հրածալեաց հրով աչրել զնա, որպէս
 եւ զպչ Երկու բոցրն : Եւ չորժամ տարան ի ակօլին՝ կռօտեցին փացոս եւ բորբոքեցին
 զհօւրն, մերկացաւ ինքնին եւ անկաւ ի հօւրն. եւ աջնպէս բարի խոստովանութեամբ
 աւանդեաց զհօղին իւր առ Աստուած՝ Ապրիլ Գ :

3 Պուլկիափանոս] Պուլկիափա B || 4 ուրանալ զՔրիստոս om. B || 7 տարան] ծիպն
 add. B || 10 նեղէին] ընկալաւ B || 11 հրածալեաց] գատարն add. B || 14 Աստուած]
 եւ կատարի լիշատակ սոցա՝ Երեզի Ի? եւ add. B.

jours de Maximin l'empereur idolâtre. A cause de la période de persécution, elles avaient abandonné leur maison et habitaient à la montagne, implorant Dieu avec jeûnes et prières.

Elles furent dénoncées au gouverneur Dulcitanus. On les fit descendre de la montagne et on les fit comparaître; on les pressa par de douces paroles trompeuses à renier le Christ, mais on ne parvint pas à les persuader de croire aux idoles. (Le gouverneur) ordonna de brûler aux flammes Agapè et Chiona (*Khioni*). * Quant à la bienheureuse Irène (*Erini*), parce qu'elle avait un évangélaire et des tablettes, et qu'en écrivant ou lisant elle enseignait les autres, on la fit comparaître, on brûla l'évangélaire et les tablettes, et on la jeta dans une maison de prostitution, mais Dieu la préserva immaculée d'abominables actions.

On la pressa de nouveau par des menaces et de douces paroles de renier le Christ et d'immoler aux idoles; mais comme on ne parvint pas à la persuader, (le gouverneur) ordonna de la brûler au feu comme ses deux autres sœurs. Lorsqu'on l'eut conduite à l'endroit (désigné), on amassa du bois et on y mit le feu; elle se déshabilla d'elle-même et se jeta dans les flammes, et c'est ainsi que dans une bonne confession elle rendit son âme à Dieu, le 3 avril.

Յաւած աւուր վկայութիւն սրբոցն Սեւերիանոսի եւ Մեմնոսի որք կատարեցան ի Քիլիքս :
 եւ այլ երեսուն եւ ութ ճարտիրոսացն որ ի Փիլիպոսպօլիս կատարեցան :

Սուրբ վկայքս այսորիկ էին յաւուրս Գիոկետալանոսի ամբարշտ արքային եւ
 Ապելիանոսի բղջխին : Եւ աչս են անուանը երեսուն եւ ութ վկայիցն Քրիստոսի .
 5 Ռիոն, Արլանոս, Մոլիանոս, Գեմոն, Սիւլիանոս, Սարինոս, Էւստափէոս, Սարտական,
 Վոլբաս . սորա էին ի Բիւզանդիոց . Տիմոթէոս, Պալմատոս Միասոս, Մարթիմոս, * Վ 60, 223
 Նիկոն, Գեպիլոս, Գեմետոս, Նէօփիտոս, Ռինոս, Սատարնինոս, Եպափրիլիտոս, 1 31.
 Հերակաս, Դալիոս, Զոտիկոս, Կուսինոս, Անթոն, Որոս, Վրիլոս, Տիւբանոս, Ապաթոս,
 Աթիոդորոս, Պարթենիոս, Արքեղոս, Պանթիւրիոս, Խուսանթիոս, Պանտոլէոն, Խէոսե-
 10 բիոս, Գեննիթիոս, սորա ամենեկեանն ի Փիլիպոսպօլիս խոստովանեցան զանունն
 Քրիստոսի Աստուծոց մերոց, եւ Ապելիանոս բղջաշին Ե՛ջատ զգլուխս նոցա, եւ
 կատարեցին զքնիժացն իւրեանց բարի զաւանուժեամբ :

Իսկ սուրբն Սեւերիանոս էր հզօր զօրութեամբ եւ բարձր հասակաւ . եւ ծնողքն
 նորա յո՛հէ հալաճայն գնացին յայլ աշխարհ, եւ մնաց ի քաղաքն Սեւերիանոս, եւ
 15 աղաչէր զԱստուած զի հասցէ ճարտիրոսութեանն . եւ տեսնէ յանուրձս զՏէրն որ

3 ամբարիշտ] անօրէն B || 4 երեսուն եւ ութ վկայիցն Քրիստոսի] վկայիցն B
 5 Արլանոս] Անիտիլիանոս B — Գեմոն] Էւզեմոն B || 8 Կուսինոս] Կուսինոն B — Վրիլոս]
 Զրիլոս B — Տիւբանոս] Տիւբոս B || 9 Պանտոլէոն] Պանտակէիմոն B .

En ce jour martyre des saints Sévérilien et Memnon. qui furent exécutés en Thrace.
 et de trente-huit autres martyrs qui furent exécutés à Philippopolis.

Ces saints martyrs vivaient aux jours de Dioclétien l'empereur impie et
 du gouverneur Apellianus. Voici les noms des trente-huit martyrs du Christ :
 Porion (*Rion*), Anatolinus (*Arlianos*), Molias (*Molianos*), Eudaimon (*Démon*),
 Sylvain (*Sylvianus*), Sabinus, Eustathe, Straton (*Stratéon*), Boslas (*Vozbas*), qui
 étaient de Byzance; Timothée, Palmatus, * Mesius (*Miltos*), Maxime, Nicom, * A 60, 223
 Diphilus, Dométius (*Demétos*), Néophyte, Rhenus (*Rhinus*), Saturniu, Épa- 17 31.
 phrodite, Héracas, Gaius, Zoticus, Cronius, Anthus, Horus, Zoïle (*Vrilos*),
 Tyrannus, Agathos (*Apathos*), Athénodore (*Athiodoros*), Parthénins, Achélas,
 Panthérius, Chrysanthé, Pantoléon, Théosébius, Généthlias, qui étaient tous
 de Philippopolis. Ils confessèrent le nom du Christ notre Dieu. Le gouverneur
 Apellianus leur fit trancher la tête, et ils terminèrent leur carrière en bonne
 confession.

Quant à saint Sévérilien (*Severianos*), il était puissant, fort et de haute taille.
 Ses parents, par crainte des persécuteurs, étaient allés dans un autre pays, mais
 Sévérilien était resté seul à la ville: il priait Dieu d'arriver au martyre, et il vit

սակեր ցնաւ. Սիրելի իմ Սեւերիանոս, ընդ առաւօտն ել ընդ արեւելեան դուռն քաղաքիս, եւ անդ տեսցես զոր փափարքիս : Եւ չորժամ զնայ եզիտ զգորսպեան Մեմնոս, եւ առեալ զնա սուսնձինն տուեալ նմա խրատ զի ուրասցի զիղուսն եւ պաշտեսցէ զՔրիստոս. եւ բարոճ փարդապետութեամբ հաւանեցոյց զՄեմնոս եւ հաւատաց ի Քրիստոս :

Մասնեցին զսուրբն Սեւերիանոս առ Ապելիանոս բղեաշին, եւ կացուցին առաջի, եւ նա խոստովանեցաւ յաշտնապէս զՔրիստոս Աստուած : Կոչեաց * բղեաշին զՄեմնոսն, կարծէր զնա թէ տակաւին կուսրաշտ է, եւ չանձնեաց ի նա զՍեւերիանոս որպէս զի սղորանօր կամ սպառնալօր կարասցէ զարձուցանել զնա ի կուսպաշտութիւն : Եւ երթեալ ի ձիասին ի տունն Մեմնոսի, ուրախութեամբ զսօսանային զԱստուծոյ :

Եւ ի ձիւս սլլ աւուրն կացուցին առաջի բղեաշին, եւ ապաղակեցին երկօրեանն. Քրիստոնեայք եծր : Մերկացուցին զՄեմնոս եւ զանեցին զթիկունն եւ զանջան ուժիկն, եւ զՍեւերիանոսի զկրակն : Եւ զնայ բղեաշին ի Փիլիպոսպոլիս, տարաւ զկնի իւր եւ զսուրբն ծամր շիթալիւր, եւ անդ ձաղկեաց զնոսս չոցժ : Եւ անտի զնային ի Բիւզլէ բարօր, եհարց զսուրբան, եւ նորա զնոյն բրիտանէութեան հաւատսն խոստովանեցան :

Կապեցին զսուրբն Մեմնոս չերկու սիւնս, եւ սրով հանին չանձնէն երիս փոկս ի թիկանցն ձինչեւ ի վայր : Ատէ սուրբն Մեմնոս. Զծիտս իմ ունիմ ի չախտեանական

10 ի ձիասին om. B.

dans un rêve le Seigneur qui lui dit : « Mon cher Sévérien, sors au matin par la porte orientale de la ville et tu y verras ce que tu désires. » Lorsqu'il y arriva, (Sévérien) trouva le chef des troupes Memnon (*Memnos*) et, le prenant à part, il lui conseilla de renier les idoles et de servir le Christ. Il persuada par un long enseignement Memnon, qui crut au Christ.

On dénonça saint Sévérien au gouverneur Apellianus et on le fit compa-
* A fol. 223 r° b. raitre. Il confessa ouvertement le Christ Dieu. Le gouverneur * fit appeler Memnon, le croyant encore idolâtre, et lui confia Sévérien afin que par des prières ou par des menaces il le fit revenir à l'idolâtrie. Ils se rendirent ensemble à la maison de Memnon et joyeusement rendaient grâces à Dieu.

Le lendemain, on les introduisit chez le gouverneur, et ils crièrent tous les deux : « Nous sommes chrétiens. » On dépouilla Memnon de ses vêtements, on le frappa violemment sur le dos et sur les côtes, et Sévérien sur les mâchoires. Le gouverneur se rendit à Philippopolis en emmenant à sa suite les saints chargés de lourdes chaînes, et il les y fit flageller vigoureusement. De là s'étant rendu à la ville de Byzia, il interrogea les saints qui confessèrent la même foi du christianisme.

On attachâ saint Memnon à deux colonnes et on détacha de sa personne, par le glaive, trois lanières de peau, sur son dos, du haut en bas. Saint

ուրախութիւնսն եւ տանջանացս ոչ զգամ, զի պարզ երեսօր երեք նշխարք չանձնե-
 ընծայ ճատուցանեմ սուրբ երրորդութեանն : Երրորդեցին հար եւ կատարեցին գմա-
 տունս ձեռաց եւ ոտիցն, եւ բնկեցին զնա ի մէջ բորբօրեալ բոցոյն : Եւ չափօձկն
 նորա եղև ձայն չերկնից առ նա եւ ասէ. *Մ՛վ Մեմնոս, արխական ճգնասօր, եկի, ոչ էկր*
5 արժանի ոչ գալիր սա իս. արդ՛ եկ ի բնակարանս քո ի գալիմս արգարոց : Եւ
 առժամայն ի մէջ հրոյն տանկեաց զհոյին իւր սա Լատուած :

* A fol. 223
v. 30.

Իսկ զմարմին սրբոյն Սեւերիանոսի բերեցին երկաթի ձանկօր, եւ զլերձակաց
 ճատանին հրացուցին եւ արկին ի ճատունս նորա, եւ օլ երկաթի հրացուցեալ արկին
 որպէս գօտի ի մէջն, եւ ասպ սպոյեցին զնա ի գազաթանէն եւ ի վայր : Եւ չարժամ
10 աշխատեցան գահիճքն, տարազակեցին. Մե՛ծ է Լատուածն քրիստոնէից սր օգնէ
ճառայից իւրոց : Չայն եղև չերկնից առ նա եւ ասէ. Սեւերիանոս, սիրելի իմ, զօրացիր
եւ քաջ լեր : Եւ ի ձայնէն երկանս զօրականքն : Եւ ծինչվեա ի տանջանսն էր սուրբն՝
հատին զգլուխ նորա :

Կատարեցան սուրբ վկայքս Քրիստոսի Լապրիլի Գ :

2 կատարեցին] զամենայն *add.* B || 4-5 եղև ձայն . . . արգարոց *om.* B || 9 սպոյեցին] սրկեալ ի ճածուս սկան սրոցեւ B || 10 գահիճքն] եւ սուրբն իբրև անչափելի զնասօր Քրիստոսի ոչ ինչ համարէր զայն եւս ահագին տանջանսն *add.* B || 12 ձայնէն . . . զօրականքն *om.* B || 14 Քրիստոսի] Սեւերիանոս եւ Մեմնոս՝ Երեգի ե՞ջ եւ *add.* B.

Mennon dit : « J'ai mon esprit fixé à la joie éternelle et je ne ressens rien de ces tortures, car, d'un visage serein, j'offre trois lambeaux de ma personne en offrande à la sainte Trinité. » On alluma du feu, on lui brisa les doigts des mains et des pieds et le jeta dans les flammes ardentes. Or, pendant qu'il priait, il y eut une voix du ciel qui lui dit : « O Mennon, ascète vaillant, si tu n'étais pas digne, tu ne viendrais pas à moi. Mais viens dans ton habitation, dans l'enceinte des justes. » Il rendit aussitôt son âme à Dieu au milieu du feu.

* A fol. 223
v. 31.

On déchira alors le corps de saint Sévérien avec des ongles de fer, on fit enflammer un dé de tailleur qu'on passa à ses doigts, on lui passa à la taille un cercle de fer enflammé en guise de ceinture, ensuite on le scia à partir du crâne jusqu'en bas. Les bourreaux fatigués crièrent : « Grand est le Dieu des chrétiens qui vient en aide à ses serviteurs. » Une voix vint du ciel, qui lui dit : « Sévérien, mon bien-aimé, prends courage et sois vaillant. » Les soldats prirent peur de cette voix; enfin, tandis que le saint était dans les tortures, on lui trancha la tête.

Ces saints martyrs du Christ furent exécutés le 3 avril.

Արեգի Եւ եւ Ապրիլի Գ : Վկայութիւն սրբոցն Ագաթոսոսի սարկաւազի
եւ Թէոդուլոսի ընթերցողի :

Սորա եղբարք էին Հարազատք եւ քրիստոնեայք ի քաղաքէն Թեսալոնիկոյ : Եւ
ի ծիում աւար տեսանեն չանուրջս սր արկեալ էին ի ճատունսն ճատանի ի սքանչելի
երկրէ, չորում զրեալ էին ի չակունսն զմարտիրոսութեամբ մահն խրեանց վասն 5
անուանն Քրիստոսի :

Իսկ Ագաթոսոս սարկաւազն ձերունի էր, եւ Թէոդուլոս ընթերցողն սարկաւազ
երկրասարդ : Եւ ճատնեցան առ Փաւստինոս գատաւորն Թեսալոնիկիոյ քաղաքին, եւ
* A fol. 223
v° b. կապանօր կայսրցին աւաջի, եւ չոժ նեղեաց եւ բռնագատեաց զնոսս ուրանալ
զՔրիստոս, եւ ոչ կարաց մեկնել զնոսս ի Հաւատոց եւ ի չուսոյն Քրիստոսի : 10

Արեգին զնոսս ի բանդ, եւ չարօթեցին նոցա ննջեցին, եւ տեսանէին երկորեանն զծի
երալ սր էին ի նաւ ընդ ալլ ժողովարգս, եւ եղեւ ճրրիկ ի ճովան եւ շարժեցան ալիքն
եւ հերձառ նաւն եւ ամենեքեան ընկզմեցան, եւ լնքեանք ձխոյն ապրեցան եւ ելին ի

1 Ագաթոսոս] Ագաթոսիս B — սարկաւազի] եւ եղբօր իւրոյ *add.* B || 3 Սորա] Սուրբս
պատրիկ B || 3 Թեսալոնիկոյ] յաւարս հարձանաց Մարտիրոսոսի արքայի : Թէոդուլոս
երկրասարդ զորով ընթերցող ձեծի եկեղեցոյն Թեսալոնիկոյ, իսկ Ագաթոսոս սարկաւազ
ձերունի *add.* B || 7-8 Իսկ . . . երկրասարդ *om.* B || 8 Թեսալոնիկոյ] Թեսալոնիկեաց
B || 10 զՔրիստոս] եւ զհակալ կապն *add.* B || 11 տեսանէին] տեսանեն B || 13 ապրեցան]
փրկեցան B.

27 AREG, 4 Avril.

Martyre des saints Agathopus, diacre, Théodule, lecteur.

Ils étaient frères germains et chrétiens de la ville de Thessalonique. Un
jour, ils virent dans un songe qu'on leur avait passé au doigt une bague d'un
pays merveilleux, et sur ses pierres était inscrite leur mort en martyrs pour
le nom du Christ.

Le diacre Agathopus était un vieillard, et le lecteur Théodule jeune clere ¹.
Ils furent dénoncés au juge Faustinus de la ville de Thessalonique, et on les
* A fol. 223
v° b. lui * présenta chargés de chaînes. Celui-ci les pressa beaucoup, les poussant
à renier le Christ, mais il ne put les séparer de la foi et de l'espérance au
Christ.

On les retint en prison; pendant qu'ils priaient, ils s'endormirent, et ils
virent tous les deux le même songe : ils étaient dans un bateau avec d'autres,
et une tempête se leva sur la mer, les vagues déferlèrent, le bateau fut
brisé et tous furent engloutis; eux seuls furent sauvés, et ils montèrent sur

1. Le texte porte « diacre », ce qui est évidemment fautif.

ընտան մի բարձր մինչև չերկինս : Եւ զարթուցեալք պատմեցին միմեանց զերայն, եւ առաւել եւս հաստատուն եղին ի սէրն Քրիստոսի :

Եւ ընդ առաւօտն հանին ի բանդէն եւ ընկեցին ի ծովն . եւ ոչնպէս բարի գտանովեամբ աւանդեցին զՏոբիս ի բրեանց սա Աստուած Ապրիլի Գ : Եւ լուծան կապանքն
5 եւ եհան զնոսա ծովն ի ցածարն, եւ ազգականք նոցա թաղեցին զնոսա պատասով ի նշանաւոր ակղւոջ :

[B* Յաջած աւուր չիշատակ երանելի վարդապետին մերոջ Արիմարայ Աստուանցոյ :

* B.
p. 158 b.

Երանելիս այս անգամին ի մանկութենէ սիրող էր սրբակրօն վարաց եւ զխառնեան . եւ լուեալ զհամբաւ աւարինութեան եւ իմաստութեան սրբանեալ վարդապետին
10 ներսիսի Տարոնեցոյ որ ուսուցանէր ի վանս Գրաձորոյ, զնայ սա նա եւ վարժեցաւ յուսումն աստուածային գրոց եւ արտարին իմաստութեան :

Եւ չեա մահու վարդապետին՝ կեալ անտի շրջեցաւ ի վանորայս որք էին ի կողմանս չաչնոսիկ, եւ մնացեալ չլրարանչիւր վանս ամս ինչ, բարեկարգէր բանին իրատու, եւ ուսուցանէր զամենեանն աստուածեպէն վարդապետութեամբ, եւ բարխոր
15 քաղարավարութեամբ օրինակ զանձն ընծայէր բոքրեցուն :

Եւ զի ճարտար էր չարուեաա զըջութեան՝ գրէր զկրս զեկեղիաչարս, եւ վաճառեալ

3 բանդէն] եւ գտեալ զնոսա հաստատուն ի հաստա *add.* B 4 Աստուած] Արեգի Եւ եւ *add.* B || 5 զնոսա] զժարմինս նոցա B -- ազգականք նոցա] գտեալ ի ծովային *add.* B.

une montagne haute jusqu'au ciel. S'étant réveillés, ils se racontèrent mutuellement leur rêve, et furent raffermis davantage dans l'amour du Christ.

Au matin, on les fit sortir de la prison et on les jeta à la mer; et c'est ainsi qu'en bonne confession ils rendirent leur âme à Dieu le 4 avril. Leurs liens se défirent, la mer les rejeta sur le rivage, et leurs proches les inhumèrent avec honneur dans un endroit de choix.

[B* En ce jour commémoration de notre bienheureux Vardapet Mékhitar de Sassoun.

* B.
p. 158 b.

Ce bienheureux avait dès sa jeunesse aimé la vie pure et sainte et la science. Ayant entendu la renommée de vertu et de sagesse du saint Vardapet Nersès de Taron, qui enseignait au couvent de Glatzor, il se rendit auprès de lui et fut instruit à l'étude des divines écritures et de la philosophie profane.

Après la mort du Vardapet, il partit de là et visita les couvents qui se trouvaient dans ces parages; il séjourna dans chaque couvent quelques années, les réforma par ses bons conseils, et les instruisit tous par sa divine doctrine, par son urbanité, il s'offrait lui-même en exemple à tous.

Comme il était adroit dans l'art de copier, il écrivait des manuscrits en

դաշնս բաշխէր գգիւնն սղբասաց եւ կարօտեցոյ, եւ ինքն սակաւապիտութեամբ շատանայր :

Եւ աջապիտի սուարինապարժ վարուք հասեալ ի ձերութիւն՝ հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս ի ինուին հաչոյ եօթն հարիւր եւ ութնուն եւ վեց :]

Արեղի եւ Եպրիլի Ե : Վկայութիւն սրբոյն Կալիոպոսի :

5

Երանելի վկայն Քրիստոսի Կալիոպոս սրղի էր բրիտանէի եւ բարեպաշտ կնոջ սրոյ անուն էր Թէոկլիա, ի Պերգիոյ Պանփիլագեոյ՝ յառուրս կուսարշտ արքային Մաքսիմիանոսի : Եւ վասն հալածանաց ժամանակին սուաքեաց զնա մաչրն իւր ի Պանփիլուպոլիս Կիլիկեցոյ, եւ անդ մատնեցաւ ի ձեռս Մարսիմիոսոյ գատաւորին : Եւ կայեալ սուաջի խոտտփանեցաւ զանունն Քրիստոսի : Եւ լուծեալ թափեցին զօգս ձեռաց եւ ոտիցն, եւ զան հարին զմարմինն ուժղին, եւ պնդեցին զնա կապանօք յանիւ եւ ընկեցին ի հօւր : Եւ հրեշտակ Տեառն շիջոց զհօւրն եւ զանին խորտակեաց, եւ մնաց սուրբն ամբողջ մարմնով :

* A fol. 224 r° a.

10

Արկին զնա ի բանդ շղիկայիւք : Եւ լուեալ մօրն բաշխեաց զամենայն ինչս իւր

5 Կալիոպոսի] եւ մօր իւրոյ Թէոկլիայ add. B || 6 բարեպաշտ] եւ Տեճասան add. B || 9 Պանփիլուպոլիս] Պոսփիլուպոլիս Կիլիկեցոյ, աչսինքն է Բօմպալիս add. B || 10 թափեցին] խախտեցին B || 12-13 եւ հրեշտակ . . . մարմնով] եւ ի շիջանէլ հրոյն զօրութեամբն Քրիստոսի մնաց կենդանի B || 14 Արկին] եւ. առեալ արկին B.

beaux caractères, et après les avoir vendus, il en distribuait le prix aux pauvres et aux indigents; car lui-même il se plaisait dans la sobriété.

Arrivé à la vieillesse après une telle vie pleine de vertus, il reposa en paix dans le Christ l'année sept cent quatre-vingt-six de l'ère arménienne.]

28 AREG, 5 Avril.

Martyre de saint Calliope.

Le bienheureux martyr du Christ Calliope (*Kaliopos*) était fils d'une femme chrétienne et pieuse dont le nom était Théoelia, de Perge en Pamphylie, aux jours de l'empereur idolâtre Maximin. A cause de la période de persécution, sa mère l'envoya à Pompéioupolis de Cilicie, où il fut livré entre les mains du juge Maximinus. * Mis en sa présence, il confessa le nom du Christ. On lui rompit les articulations des mains et des pieds, on frappa brutalement son corps, on l'attacha avec des chaînes à une roue et on le jeta dans le feu. Mais l'ange du Seigneur éteignit le feu, brisa la roue, et le saint demeura intact de corps.

* A fol. 224 r° a.

On le jeta en prison enchaîné. Sa mère, l'ayant appris, distribua tous ses

աղբատաց, եւ ազատեաց զերկերիւր եւ զլիսուն ծառայա իւր, եւ փութով զնաց ի Պոմփիուպոլիս . եմուտ ի բանդն առ որդին, եւ արաստապէց խնդութեամբ զիրկս արկեալ Համբուրէր եւ մարբէր զխոցուածս վերաց եւ ի միտսին սաղմուէին : Եւ ի մէջ զիշերին լոյս մեծ ծագեաց ի բանդին, ձայն եղև չերկնից եւ ասէ . Երանի է խոստովանութեանդ քոյ :

Եւ չառւր մեծի հինգշարաթուն՝ հրամայեաց դատաւորն խաչել զտուրն Կալիուոս : Եւ մաչրն իւր առեալ հինգ հարիւր դահեկան զի մի խաչեացն զնա կանգուն որպէս զՏէրն՝ աջ զլիսիւսը . եւ նորա առեալ զգանձն այնպէս արարին : Եւ չառւր ուրբաթու չարչարանաց առւր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, չերրորդ ժամուն, աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ ձայն եղև չերկնից առ նա եւ ասէ .

Ե՛լ ի վեր քաղաքացի եւ ժառանգորդ Քրիստոսի, լեր դասակից հրէշտակաց :

Եւ իջոյց զնա մաչրն իւր ի խաչէն, * եւ զիրկս արկեալ նմա աւանդեաց եւ նա զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ ոմանք քրիստոնեայք թաղեցին զերկուսանն ի միտսին, ի փառս եւ ի գովութիւն Աստուծոյ մերոյ Ապրիլի Ե :

15 [B * Յազմ առւր չիշատակ է սուրբ հօրն մերոյ Գէորգէոսի որ ի Մայէոն լեառն՝ գոր ասեն եթէ ի Վաներն է :

* A fol. 224 r° b.
* B p. 139 b.

4 ձայն... ասէ] եւ լուս ի հոգի իւր ձայն չերկնից որ ասէր B — խոստովանութեանդ] խոստովանութեամբ մարտիրոսութեանդ B || 9 առւր... Քրիստոսի] Քրիստոսի Աստուծոյն Տերոյ B || 10 ժամուն] աւուրն add. B || 10-11 եւ ձայն... հրէշտակաց om. B 14 գովութիւն] գոհութիւն B — Տերոյ] Երեգի Ե՛լ եւ add. B.

biens aux pauvres, rendit la liberté à ses deux cent cinquante domestiques, et se rendit en hâte à Pompéiupolis, pénétra dans la prison auprès de son fils et, l'ayant pris dans ses bras avec des larmes de joie, l'embrassa, nettoya les plaies des blessures, et tous les deux psalmodièrent ensemble. Au milieu de la nuit une grande clarté jaillit dans la prison, et il vint une voix du ciel qui dit : « Heureuse est ta confession. »

Le jour du jeudi saint, le juge ordonna de crucifier saint Calliope. Sa mère donna cinq cents écus pour qu'il ne fût point crucifié debout comme le Seigneur, mais la tête en bas. (Les bourreaux) prirent l'argent et firent ainsi. Le jour du vendredi, jour de la Passion de Notre-Seigneur Jésus-Christ, à la troisième heure, il rendit son âme à Dieu. Une voix vint du ciel qui dit : « Monte là-haut, concitoyen et héritier du Christ, prends rang parmi les anges. »

Sa mère le descendit de la croix, * l'entoura de ses bras et rendit, elle aussi, son âme à Dieu. Des chrétiens les inhumèrent tous deux ensemble, pour la gloire et la louange de notre Dieu, le 5 avril.

[B* En ce jour commémoration de notre saint père Georges, de la montagne de Maléon, qu'on dit être à Vaner.

* A fol. 224 r° b.
* B p. 139 b.

Սա մեծ ճգնաժամով փազեաց իբրև զճաշ լուսաւորելով զբարոյնս . եւ յեա մահու
բարոյն ճշմանը լինին ի գերեզմանէ նորա ի նեղեալս :

Յայժմ առ ար չիշտասկ է փարոց սրանչելի սան Աստուծոյ սրբոյն Ռուսինոսի :

Սա էր չաշխարհէն Հայոց, ի գաւառէն Մոկայ, կրօնաւորեալ ի վան Փասայ .
աբ եւ սնտես կարեալ չանտարալ կատարէր զճառացութիւն վանացն եւ զարաս- 5
տութիւն եզրաբոյն ամենայն խոնարհութեամբ : Եւ էր լսասակրօն յոյժ, եւ պահօք
եւ սպօթիւք ծառայէր Աստուծոյ չամենայն սրտէ : Որ ի մարմնի վանձարմին
ճրեշտակոց վարս չանձին սենէր, եւ չերկրի կարով գերկնայինս միշտ խորհէր, բայց
սրտարբին ձեւով էր զճառ եւ անշուք, եւ արճամարհեալ չաչս ամենեցուն :

Եւ չաչանեաց Աստուած զճառկեալ սասրինութիւնս նորա միւս չաբեզայից 10
նայն վանաց՝ որ եւ նա էր կատարեալ առարբինի, ցուցանելով նմա չանուրջս զՌուսինոս
լինել ընակիչ զբախտին : Որ իբրև չաչանեցաւ բանս այս սպոյց մխարանից, կամէին
այնուհետեւ փառաւորել զճառայն Աստուծոյ . եւ նա կամեցաւ փախչել անտի, զոր
իմացեալ եզրաբոյն եւ փակեալ ամբացոյցին զբուռն վանացն : Եւ Ռուսինոս եկեալ 15
անկ արար զնշան սուրբ խաչին ի վերայ զբանն, եւ սոժամայն բացաւ բուռն եւ եկեալ
զնայ չանձանօթ սեղի, եւ անկ կատարեաց զկեանս իւր ի ճաճոյս Աստուծոյ :]

Il brilla comme un lustre par son grand ascétisme, illuminant nombre de gens. Après sa mort, beaucoup de miracles ont lieu à son tombeau en faveur des affligés.

En ce jour commémoration de la vie de l'excellent homme de Dieu saint Roussinos.

Il était du pays d'Arménie, de la province de Mokh, religieux du couvent de Phass, où, étant économe, il accomplissait journellement l'administration du couvent et le service des frères en toute humilité. Il était très austère et servait Dieu par des jeûnes et des prières de tout son cœur. Il avait en son corps la vie incorporelle des anges, et demeurant sur terre il ne songeait qu'aux choses célestes. D'aspect extérieur, il était vilain et mesquin, méprisable aux yeux de tous.

Dieu révéla ses vertus secrètes à l'un des religieux du même couvent, qui était, lui aussi, parfaitement vertueux, en lui montrant dans un rêve Roussinos habitant le paradis. Lorsque cette chose fut révélée aux autres cénobites, tous se mirent dès lors à glorifier le serviteur de Dieu. Aussi voulut-il s'enfuir de là, mais, l'ayant appris, les frères fermèrent et consolidèrent la porte du couvent. Roussinos s'approcha, et fit le signe de la sainte croix sur la porte ; la porte s'ouvrit aussitôt, il sortit et se rendit dans un endroit inconnu, où il termina sa vie agréable à Dieu.]

Արեկի Իժ և Ազրիլի Զ : Տօն է Աւետեաց Աստուածածնին զոր ևս նձա Գարբիւլ
Տրեշտակն, և յգոյա զԲանն Աստուած :

Ամենազբուհին Մարիամ ծայր Տեան՝ զուտար էր Յովակիմայ արդարոյ և
Աննայի սրբուհուց, աւետեօր Տրեշտակի չաղեալ չամուլ չարգանդի, և ձեւալ օրինօր :
5 Եւ չեա երկոյ ամաց տարան զնա ձեպքն խոր ի տաճարն Տեան, և ետան զնա
նուէրս Աստուծոյ, և անաւ ի տաճարի Տեան արբութեամբ ամս ձեաստան, և բնօու-
նէր կերակուր ի Տրեշտակէ Տեան :

Եւ ի լինել չորեքստասն ամաց՝ ետան բաճանայքն զնա Տեան վիճակաւ
Յովակիայ՝ արդարոյ ի պաշարանութիւն : Եւ նորա աւետալ տարաւ ի տան խոր ի
10 նազարէթի, և պաշէր զնա արբութեամբ, զի ունէր և այլ կին և օրդիս և զտանրս :

Եւ կոյեալ ի տանն Յովակիայ՝ ամիսս երկուս, և աւետալ սափօր զնաց չաղբիւրն
բերել ջուր. և երեւեալ նձա Գարբիւլ Տրեշտակապետն ի ձեւ երիտասարդի և
ասէ զնա. Ուրախ լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ բեզ, օրհնեալ ևս զու ի կանաչս : Եւ նա
ընդ բանն խաօկեցաւ, և խորհէր ի ծախ խրամ թէ օրդիսի ինչ իցէ ողջսնս աչս :
15 Եւ ծաեալ ի տանն Յովակիայ՝ զարհօրեալ և վաակեալ զգուրան երեւեցաւ նձա * A fol. 224
A. 31.

29 AREG, 6 Avril.

Fête de l'Annonciation de la mère de Dieu, que lui annonça l'ange Gabriel
quand elle conçut le Verbe de Dieu.

La très sainte Marie, la mère du Seigneur, était la fille de Joachim le juste
et de sainte Anne, conçue d'entrailles stériles par l'annonciation d'un ange,
mais née selon les lois (de la nature). Trois ans après, ses parents la conduisi-
rent au temple du Seigneur et l'offrirent en offrande à Dieu; elle grandit en
sainteté dans le temple du Seigneur pendant onze ans, recevant sa nour-
riture de l'ange du Seigneur.

Lorsqu'elle eut quatorze ans, les prêtres la donnèrent, en tirant au sort, à
Joseph le juste, pour la garder. Il l'emmena à sa maison à Nazareth et la gar-
dait saintement, car il avait une autre femme et des fils et des filles.

Elle resta à la maison de Joseph trois mois, et, ayant pris la cruche, elle
alla à la fontaine pour apporter de l'eau; l'archange Gabriel lui apparut sous
les formes d'un jeune homme et lui dit : « Sois heureuse, pleine de grâce, le Sei-
gneur est avec toi, tu es bénie entre les femmes. » Elle fut troublée de ces paroles et
elle se demandait en son esprit quelle pourrait être cette salutation¹. Rentrée à la
maison de Joseph² effrayée, après qu'elle eut fermé la porte, (l'archange) lui

1. Luc, 1, 28-29.

* A fol. 224
A. 31.

գարձեալ ի կերպարանս ձերոյ, եւ ստէ. Մի երկնչիւր Մարիամ զի գտեր շնորհս
 չԱստուծոյ, եւ ահա չգառջիւր եւ ձեցես որդի, եւ կոչեսցես զանուն նորա Յիսուս :
 նա եղիցի մեծ եւ Սրբի Բարձրերոյ կոչեսցի, եւ տայէ նմա Տէր Աստուած զաթոն
 Գաւթի հօր իւրոյ, եւ թագաւորեսցէ ի վերայ տանն Յակոբայ ի յախտեան, եւ թագա-
 ւորութեան նորա վախճան ծի լիցի : Եւ ստէ Մարիամ. Զիւնրոյ լինիցի ինձ այց՝
 քանզի գայր ոչ զիտեմ : Եւ ստէ ցնա հրեշտակն. Հոգին սուրբ եկեսցէ ի քեզ եւ
 պորութիւն Բարձրերոյն հովանի լիցի ի վերայ քո, զի որ ձեանկոյց է ի քէն սուրբ է եւ
 որդի Աստուծոյ կոչեսցի : Եւ ահա Եղիսաբեթի աղգական քո եւ նա չղի է ի ձերութեան
 իւրում, եւ այս վեցերորդ ամիս է նորա, այն որ ամուլի կոչեսցեալ էր. զի ոչ տկարացի
 սա ի չԱստուծոյ ամենայն բան : Եւ ստէ Մարիամ. Ահաւասիկ կամ աղախին Տեառն,
 եղիցի ինձ քառ բանի բում : Եւ զնայ ի նմանէ հրեշտակն :

Եւ բանն Աստուծոյ ընդ լսելիս կուտին եմուտ չարգանդ նորա, եւ չարենէ կուտին
 շրջաստեղծեսց իւր մարմին, եւ խառնեսց զանխառնելի աստուածութիւնն ընդ
 մարդկութիւնս. նոր խառնուումն եւ սրանչելի խառնուած, անհաս չարարածոց :

Այսօր եւ մեր հաւատացեալքս ուրախացեալք ընդ սրբոյ Կուտին չուտր վրկուլթեան
 մերոյ՝ որ ազատեցար չանխից զատապարտութեանն՝ աւետեօր Կուտին գոչեսցուք եւ
 ասասցուք. Աւրսխ լեր բերկրեալ՝ աստուածաստեղծ կոչս Մարիամ : Աւրսխ լեր

* A fol. 224
 v° b.

appart de nouveau sous les formes d'un vieillard et lui dit : « Ne crains point, Marie, car tu as trouvé grâce devant Dieu. Voici que tu concevras en ton sein, et tu enfanteras un fils et tu lui donneras le nom de Jésus. Il sera grand; on l'appellera Fils du Très-Haut; le Seigneur Dieu lui donnera le trône de David son père; il régnera éternellement sur la maison de Jacob, et son règne n'aura point de fin. » Marie dit : « Comment cela sera-t-il, puisque je ne connais point d'homme? » L'ange lui répondit : « L'Esprit-Saint viendra sur toi, et la vertu du Très-Haut sera une ombre au-dessus de toi. C'est pourquoi celui qui naîtra de toi est saint et sera appelé Fils de Dieu. Voici que déjà Elisabeth, ta parente, a conçu, elle aussi, dans sa vieillesse et c'est ici le sixième mois de celle qui était appelée stérile : car rien n'est impossible à Dieu. » Marie dit alors : « Voici la servante du Seigneur, qu'il me soit fait selon ta parole. » Et l'ange la quitta¹.

Le Verbe de Dieu entra par l'ouïe de la Vierge dans son sein et se créa son corps du sang de la Vierge, en mélangeant, ce qui ne peut être mélangé, la divinité avec l'humanité. Nouveau mélange et merveilleux assemblage incompréhensible aux créatures.

Aujourd'hui, nous aussi, les croyants, remplis de joie avec la sainte Vierge, en ce jour de notre salut, où nous avons été délivrés de la malédiction de la condamnation* par l'annonciation de la Vierge, erions et disons : Sois

* A fol. 224
 v° b.

1. Luc, I, 30-38.

բերկրեալ՝ բարձու անիծից նախաձորն : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ գարուն հոգեւոր :
 Աւրախ լեր բերկրեալ՝ գոտապարտութեանց լուծիչ : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ երկանց
 Եւայի ազատիչ : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ գոտակ վրկաթեան Արամայ : Աւրախ լեր
 բերկրեալ՝ Էակցին Հօր բնակարան : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ ընդհանուր ազգի ծարրկան
 5 փրկող : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ թագաւորին չախտենից աթոս : Աւրախ լեր բերկրեալ՝
 ժառանգեցուցիչ երկնաւոր զրախտին : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ խմանալըզրախտ բանաւոր :
 Աւրախ լեր բերկրեալ՝ լեռան վիճածին : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ խորհուրդ կենաց :
 Աւրախ լեր բերկրեալ՝ ծաղիկ անթաւամ : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ կենսատու ծարրկան
 ազգի : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ Հոգին սուրբ սա բեղ եկեալ : Աւրախ լեր բերկրեալ՝
 10 ձայնիւ հրեշտակապետին աւետարեալ : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ ձառագայլի լուսոյ
 ծագեալ : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ ծաբուր ալուսի ճշտակոյս : Աւրախ լեր բերկրեալ՝
 Յիսուսածին Մարիամ : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ շուշան ծագկեալ : Աւրախ լեր բերկրեալ՝
 ուրախութեան սրտածաւ ազգի ծարրկան : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ չորեքձայեան աշխար-
 15 հի գուարթացուցիչ : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ պաշտաւ քան գարեգակն եւ ծաբուր բան
 գատեղս : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ ջրհօր կենդանի ջրոյն : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ սամկաց
 բարձրացուցիչ : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ սուրբ կոյս անհարմանցեալ : Աւրախ լեր բերկ-

heureuse, pleine de grâce, Vierge Marie créée par Dieu. Sois heureuse, pleine de grâce, toi qui as ôté la malédiction du premier père. Sois heureuse, pleine de grâce, printemps spirituel. Sois heureuse, pleine de grâce, qui as effacé la condamnation. Sois heureuse, pleine de grâce, qui as détruit les douleurs d'enfantement d'Eve. Sois heureuse, pleine de grâce, rejeton de salut d'Adam. Sois heureuse, pleine de grâce, habitation de celui qui coexiste avec le Père. Sois heureuse, pleine de grâce, la rédemptrice du genre humain universel. Sois heureuse, pleine de grâce, trône glorieux du roi éternel. Sois heureuse, pleine de grâce, qui nous as faits héritiers du royaume céleste. Sois heureuse, pleine de grâce, paradis spirituel. Sois heureuse, pleine de grâce, montagne mère de rochers. Sois heureuse, pleine de grâce, mystère de la vie. Sois heureuse, pleine de grâce, fleur immortelle. Sois heureuse, pleine de grâce, source de vie du genre humain. Sois heureuse, pleine de grâce, vers qui est venu le Saint-Esprit. Sois heureuse, pleine de grâce, évangélisée par la voix de l'archange. Sois heureuse, pleine de grâce, rayon de lumière épanouie. Sois heureuse, pleine de grâce, colombe pure toujours vierge. Sois heureuse, pleine de grâce, Marie, mère de Jésus. Sois heureuse, pleine de grâce, lys fleuri. Sois heureuse, pleine de grâce, cause de joie du genre humain. Sois heureuse, pleine de grâce, cause de gaité de toute la terre. Sois heureuse, pleine de grâce, plus éblouissante que le soleil et plus pure que les étoiles. Sois heureuse, pleine de grâce, puits d'eau vive. Sois heureuse, pleine de grâce, toi qui rehausses le peuple. Sois heureuse, pleine de grâce, vierge sainte, imma-

* A fol. 225
1° a.

ընալ՝ փան ձեր բարեխօս առ Աստուած : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ քեզ
 չտխտեան : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ բակերա էին արարչութեան : Ուրախ լեր բերկրեալ՝
 ցանկալից սերտէլից : * Ուրախ լեր բերկրեալ՝ իստեալ պտակ եկեղեցւոց : Ուրախ լեր
 բերկրեալ՝ փոսոց ամոռ աատուածութեան : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ քաղաք Աստու-
 ծոց, որախոսեալ զնայիւք զետոց : Օրհնեալ ես զու ի կանաչս եւ օրհնեալ է պտուղ 5
 սրովայնի բո :

Յայտձ առ բ վիպաթիւն սրբոյն Պաւսիլիպոսի :

Այս երանելի վիպա Քրիստոսի Պաւսիլիպոս էր ի ժամանակս Ալլիանոսի սոճա-
 բիշա արքային եւ առաջն նորա խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի . եւ հրամանա-
 թագաւորին ցոն հարին զնա երեք հարիւր բիր եւ ետուն ի Պախկոս եպարքոսն Եւ- 10
 բոյկոց : Եւ նա բազում ողորանօք եւ սպասնալօք ջանաց զարձուցանել զնա ի հաւա-
 սոցն Քրիստոսի եւ գոհել կոսցն, եւ ոչ կարաց . եւ հրամայեաց սրով հատանել
 զզուլին :

Կապեցին զուրբն եւ սանէին ի տեղի կառարձանն, եւ նա ուժղին զձեռան ցան- 15
 ցեալ խորատկեաց զկապանան եւ փախեաւ սղօթելով առ Աստուած : Եւ զինի ընթա-

9 խոստովանեցաւ] համարձակութեամբ *add.* B — զանունն Քրիստոսի] զՔրիստոս B ||
 14 ցանցեալ] ցանցեաց եւ B.

culée. Sois heureuse, pleine de grâce, toi qui es notre intercesseur auprès
 de Dieu. Sois heureuse, pleine de grâce, le Seigneur est avec toi éternelle-
 ment. Sois heureuse, pleine de grâce, réceptacle du créateur de la création.
 * A fol. 225 Sois heureuse, pleine de grâce, admiration des séraphins. * Sois heureuse,
 1° a. pleine de grâce, couronne tressée de l'église. Sois heureuse, pleine de grâce,
 trône de gloire de la divinité. Sois heureuse, pleine de grâce, ville de Dieu,
 embellie par le cours des fleuves. Tu es bénie entre toutes les femmes, et béni
 le fruit de tes entrailles.

En ce jour martyr de saint Pausilype.

Ce bienheureux martyr du Christ Pausilype vivait aux jours d'Adrien
 l'empereur impie : il confessa devant lui le nom du Christ. On le frappa, sur
 l'ordre de l'empereur, de trois cents coups de bâton, et on le remit entre les
 mains de Priscus, l'éparque d'Europe. Celui-ci essaya avec beaucoup de
 douces paroles et de menaces de le détourner de la foi au Christ et de le faire
 immoler aux idoles, mais il n'y parvint point ; il ordonna alors de lui trancher
 la tête par le glaive.

On attachâ le saint et on le conduisit à l'endroit de l'exécution ; mais il
 secoua fortement les mains, rompit les liens et s'enfuit en priant Dieu. Les

յան զօրականքն եւ գահիծքն եւ նախ ըսն գհասանկն անկա լերկիր ի վերայ ձեկացն՝ արաչեաց զԱստուած եւ աւանդեաց զհոգին իւր Ապրիլի 9 : Եւ երթեալ ըրխասնելիցն թաղեցին՝ պատուով ի տեղին որ կոչի Գուան :

* A fol. 225
r. b.
* 13
p. 150 a.

5 [B * Նախատեսակ է ամենարուհւոյ Աստուածածնին Աւետեաց :
Չնախատես Աւետեաց մարդկութեան Փրկչին մերոյ Քրիստոսի՝ որով ամենայն 10 տիեզերք եւ բոլոր բնութիւնս մարդկային ի մեզաց՝ չարդարութիւն եւ չանիծից՝ չօրհնա-
թիւն, եւ ի մահուանէ՝ ի կեանս վերածար, իրաւարէս աչսօր կարապետիմք եւ աւե-
տիմք, գճշմարիտ բերկրութիւն ընդ ամենօրհնեալ տիրուհւոյն մերոյ Աստուածածնին
կուսին, ընդունիլ եւ պատրաստիլ զբուշուքեամբ աստուածացնոց աչսմ կենսուեա եւ
15 աշխարհակեցոյց աւետեաց, որ հիմն եւ սկիզբն եղև ամենայն աստուածապարծ անուե-
ութեան կենարարին մերոյ Քրիստոսի :

Չոր արժանապէս բարբառնելով գոչեցուք ընդ Գարրիելի աստուածածնուլ նորա
կուսի ձօրն եթէ. Ուրախ լըր բերկրեալ՝ Տէր ընդ ըեղ, օրհնեալ եւ զու ի կանայս,
Սարիամ, եւ օրհնեալ է պտուղ որովանի ըս Քրիստոս, զոր միշտ օրհնարանեմք ընդ
15 Հօր եւ սուրբ Հոգւոյն :

* Յաչսմ աւուր կատարեցան չաշխարհին Պարսից հարիւր եւ ըսն մարտիրոսք,
որոց չեա բազում չարչարանաց զի ոչ երկիր սրպին արեգական եւ հրոց, այլ զՔրիստոս
միայն խոստովանեցան ճշմարիտ Աստուած, սուր ի վերայ եղեալ հրամանու թագու-

* 13
p. 150 b.

2 Ապրիլի 9] եւ Արեգի Եթ՝ add. B.

soldats et les bourreaux coururent après lui, mais avant qu'ils l'eussent rejoint, il tomba à terre sur ses genoux, pria Dieu et rendit son âme, le 6 avril. Les chrétiens allèrent et l'enterrèrent * avec honneur à l'endroit appelé Dolan.

* A fol. 255
r. b.
* 13
p. 150 a.

[B * Vigile de l'Annonciation de la très sainte mère de Dieu.

Nous devançons et nous amonçons justement aujourd'hui la Vigile de l'incarnation de notre Rédempteur le Christ, jour où tout l'univers et tout le genre humain sont élevés du péché à la justice, de la malédiction à la bénédiction, de la mort à la vie, (unis dans) une vraie joie à la toute bénie notre Dame, la Vierge mère de Dieu, pour recevoir et accueillir avec soin cette Annonciation divine et vivifiante qui sauva le monde, et qui fut la base et le commencement de toute l'économie divine du Christ, notre vivificateur.

En la glorifiant, comme il sied, nous crierons avec Gabriel à la Vierge, Mère de Dieu : Sois heureuse, pleine de grâce, le Seigneur est avec toi; tu es bénie entre les femmes, ô Marie, et béni le fruit de tes entrailles, le Christ, que nous bénissons toujours avec le Père et le Saint-Esprit.

* En ce jour furent exécutés dans le pays des Perses cent vingt martyrs, qui, après avoir enduré de nombreuses tortures parce qu'ils n'adoraient pas le soleil et le feu, et parce qu'ils avaient confessé le Christ seul vrai Dieu, furent tués par le glaive selon l'ordre de Sapor, roi des Perses; le

* 13
p. 150 b.

ւորին Պարսից Սարուխուսի՝ կոտորեցին ի ճիւղմ աւուր զհարիւր եւ քսան սուրբ վկայն, որք պահաւեանք կատարեցան վկայելով ՎՔրիստոս :

Ի ամին աւուր շարչարանք եւ վկայական կատարուին սուրբ մարտիրոսին եւ ձցնուոր վկային Երմէու :

Սա՛ նախ ձցնուորական ժուժկարութեամբ կրօնաւորեալ Հաճոյացաւ Աստուծոյ 5 խտտմբերական կենաց մարբութեամբ, եւ ապա յետոյ ի յանատուած հեթանոսաց պատենագոյն կիրա շարչարանաց եւ զմահ վասն Քրիստոսի չօժարութեամբ կրելով կատարեցաւ մարտիրոսութեամբ՝ պատկելով չԱստուծոյ :]

Երեղի Լ եւ Ապրիլի Է : Տոն Է Քարբիելի հրեշտակապետին որ ետ սղջունիւ աւեախ ամենա- սուրբ կուսին Մարիամա, եւ ամենայն երկնային պօրութեանցն որ են պահապան ազգի 10 մարդկան, եւ սպասաւորք անորէնութեան Արքայն Աստուծոյ, եւ բարեխօսք եւ ճիջնորդք առ Աստուած վասն անոպացս :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Բարսիմիոսի :

Այս երանելի վկայա Քրիստոսի Բարսիմիոս կրօնուոր էր եւ հայր վանաց չերկրին 15 Պարսից, ի բաղարին Բիթլիարապատ, ի վառուոր եւ մեծատուն ազգէ : Իւ մասնեցին

13 Վկայութիւն սրբոյն Բարսիմիոսի Վկայութիւն սրբոյն Փատրիմասի հօր, եւ եօթն աշակերտաց նորա B || 14 Բարսիմիոսի Փատրիմաս B || 15 Բիթլիարապատի Փիթլապատ B.

même jour, ces cent vingt martyrs saints moururent joyeusement en martyrs du Christ.

En ce même jour tortures et fin en martyr du saint martyr et ascète Hermès.

Celui-ci, après qu'il se fut d'abord rendu agréable à Dieu comme religieux par une endurance ascétique et une vie très austère et pure, endura ensuite volontiers (des mains) des païens athées les plus cruelles tortures et la mort pour le Christ; il mourut par le martyre et fut couronné par Dieu.}]

30 AREG, 7 Avril.

Fête de l'archange Gabriel dont la salutation donna la bonne nouvelle à la très sainte Vierge Marie et (fête) de toutes les puissances célestes, qui sont les gardiens du genre humain, les ministres de l'Économie du Fils de Dieu, des intercesseurs et des intermédiaires auprès de Dieu pour ceux qui célèbrent leur fête.

En ce jour martyr de sainte Barsimius ¹.

Barsimius (*Barsimios*) le bienheureux martyr du Christ était religieux, prieur d'un couvent dans la terre des Perses, dans la ville de Beth-Lapat; il était

1. Dans *Syn. G.* Βάρσιμος.

զնա առ Սաբուռիոս հրապաշտ արքայն Պարսից, եւ տարան զնա առաջն եօթն աշակերտօքն, եւ ամենեւին ոչ հաւանեցան պաշտել զարեգական եւ զհօր, արկին զնոսա ի բանդ զչորս ամիս :

5 Եւ կալան այր ձի բրիտանեայ սրոյ անուն էր Նիրսան, եւ նորա երկուցեալ ի տանջանայն ուրացաւ զՔրիստոս, եւ հաւատոց յանաստուած ծայրութիւնն Պարսից, նմա հրամայեցին զն սարանցէ զսուրբ հայրն Բարսիմոս : Եւ տեսեալ զնա երանելին ալլագունեալ չասէն Քրիստոսի եւ զձեռան ոչ կարէր շարմել, աւնդ եւ ելուկ բարբառեցաւ նմա, եւ չիշեցոյց նմա զասէղ գատաստանն Աստուծոյ, եւ զհաստուցումն ըստ գործոց :

10 Եւ * թշուառականն այն զողութեամբ չորեր անգամ եհար սրով զսուրբն. եւ * A fol. 225
այնպէս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Ապրիլի 7. եւ թաղեցաւ ի բրիտանեկից : Իսկ Նիրսան սարանդն ի չարիս անկեալ ըստ մեղաց իւրոց եւ սատակեցաւ սրով :

15 Եւ * Տօն է Աւետեաց ամենաարբուհոյ Աստուածածնին ծիշա կուսին Մարիամու * B
տիրուհոյն մերոյ, չորժամ ասաց նմա Գարբիէլ . Ուրախ լեր բերկրեալ . եւ չլացաւ p. 151 a.

1 Սաբուռիոս հրապաշտ] Շապուհ Սաբուռիոս B || 5 ծայրութիւն] զաւանութիւն B
6 Բարսիմոս] Բաաիմոս B || 11 Աստուած] Արեգի է եւ add. B — բրիտանեկից] սպանին եւ զեօթն աշակերտս սրբայն ստակալի տանջանօր, վասն զի ոչ ուրացան աՔրիստոս եւ ոչ երկիր պագին արեգական եւ հրոյ add. B.

d'une glorieuse et riche famille. Or on le dénouça à Sapor (*Sapourios*), le roi des Perses, adorateur du feu, et on le fit comparaître avec ses sept élèves. Mais ils n'acceptèrent aucunement d'adorer le soleil et le feu; et on les jeta en prison pendant quatre mois.

On avait saisi un homme chrétien dont le nom était Nersas (*Nirsan*) et qui, ayant eu peur des tortures, avait renié le Christ et eru à l'erreur athée des Perses. C'est à lui qu'on ordonna de tuer le saint père Barsimius (*Barsimos*). Le bienheureux, le voyant pâlir par crainte du Christ et ne pouvant remuer ses mains, lui témoigna sa eommisération et sa peine et lui rappela le terrible jugement de Dieu et la rétribution selon les œuvres.

Mais le * malheureux frappa le saint du glaive, tout tremblant, par quatre * A fol.
fois, et c'est ainsi que [Barsimius] rendit son âme à Dieu, le 7 avril. Il fut * 1.
enterré par les chrétiens. Quant à Nersas le meurtrier, il tomba dans le malheur à cause de ses péchés et fut tué par l'épée.

Եւ * Fête de l'annonciation de la très sainte Mère de Dieu, toujours * B
vierge, Marie, notre Dame, lorsque Gabriel lui dit : Sois heurense, pleine de p. 151 a.

սուրբ Հոգւոյն զմիածին Որդին եւ զԲանն Աստուծոյ, զՏէրն եւ զԱստուածն մեր զմիասու Քրիստոս :

Յորժամ եկեալ աւ նա հրեշտակապետն Գաբրիէլ աւետարանեաց նմա զիջումն եւ զմարմնաւորութիւն միածին Որդւոյն եւ Բանին Հօր ի նմանէ, որ էջն չերկնից, եւ իննամսեաց չլուքեամբ մարգարեալ ճշմարտապէս որ իսկապէսն է Աստուած եւ ստուգապէս ճանապարհորդելով ընդ բնութիւնս մեր՝ չարգանդէ եւ չորովայնէ սկսաւ :

Ուստի ցանկութեամբ երկնելոցս եւ մեզօք ծնանելոցս լինելն է մահկանացու եւ մեռանիլ, զոր սրբեալ կեանքն եւ արգարութիւն՝ բնակեցաւ ի մեզ, ոչ ամսի համարելով զբնակիլն չլուսատեղծ ամբիժ՝ եւ մաքուր կուսական արգանդի՝ վասն ամենեցուն մեր : Որ երբեմն վասն Աբրահամու ի խուզն, եւ վասն Մովսեսի ի նուստս մորենին հրով երեւեալ, նոյն ի կուսական որովայնին համեցաւ տալաւարիլ : Վասն որոյ եւ հրեշտակապետն չառաջէր պատրաստել եւ հարսնացուցանել զկոյսն զարլասեան սուրբ Հոգւոյն՝ եւ բնակութեան Որդւոյն միածնի :

Այնձ՝ զոր թէպէտ ոչ բովանգակէր երկին եւ երկիր՝ եւ ոչ տանէր իարայլեանն տաճար, սակայն ի մարդուձ բնակի եւ տարեալ լինի, որպէս ասէր ինքն մարգարէիւն . Որպիտի սուն շինեցէք ինձ եւ կամ զինչ տեղի հանգստեան իմոյ. երկինք ակօռ իմ

grâce, et qu'elle conçut, par le Saint-Esprit, le Fils unique et le Verbe de Dieu, notre Seigneur et Dieu Jésus-Christ.

Lorsque vint à elle l'archange Gabriel, il lui annonça la descente et l'incarnation en elle du Fils unique et Verbe du Père, qui descendit du ciel et par une gestation de neuf mois est devenu vraiment homme, Lui qui est essentiellement, Dieu et qui suivit réellement le cours de notre nature dans les entrailles et le sein.

Quant à nous, qui avons été conçus par la concupiscence et qui sommes nés avec le péché, notre essence est d'être mortels et de mourir, tandis que la vie sanctifiée et la justice, est venue vivre parmi nous, ne considérant pas comme une honte le fait d'habiter dans le sein pur et sans tache de la Vierge, qu'Il avait créée lui-même, pour nous tous. Lui qui jadis apparut dans la lutte à Abraham et dans l'humble buisson ardent à Moïse, a daigné s'abriter dans le sein virginal. C'est pourquoi l'archange précéda pour fiancer la Vierge et la préparer à la venue du Saint-Esprit et à l'habitation du Fils unique.

Celui que ne pouvaient contenir le ciel et la terre, ni même le temple d'Israël, vint pourtant habiter dans l'homme et est contenu par lui, ainsi que le disait lui-même le prophète : *Quelle demeure me bâtiterez-vous, ou quel sera le lieu de mon repos ?* Le ciel est mon trône et la terre l'escabeau de mes

են եւ երկիրս պատուանդան ոտից. ալլ ես չն հանգեացց՝ եթէ ոչ ի հեզս եւ ի խոնարհս եւ որ դուրան ի բանից իմոց, եւ եթէ. Բնակեցայց ի նոսա՝ եւ գնացից ի նոսա :

Ըստ այսմիկ սարս խոտոման եւ գուշակութեան՝ իջեալ ընակի ի կուսական արգանդ, եւ սկիպրն առնէ լինել անտի գնացից եւ ճանապարհորդելոյ ի մեզ՝ ըստ տեսեանն * Եղեկիելի. Ընդ դուռն որ փակեալ էր՝ անշարխս կուսութեամբ մտեալ՝ ել առ մեզ Աստուածն Իսրայելի, ել եւ ճննեամբն, եւ կուսական դուռն փակեալ մնաց : Ըստ Դավթի. Էջ որպէս ցօղ ի վերայ գեղման, որ գմերկութիւնն Ազամայ ծածկեաց մարմնով իւրով :

Հրեշտակապետն Գարբիէլ աւետելով կուսին եւ ճնողին Աստուծոյ Մարխամու գի մի չանկարծակի տեսանելով զգլութիւն արգանդի խռովեացի կամ անարժան ինչ ածցէ զմտաւ, կամ ի ճանաչելն գմովսեփոց մտացն խռովութիւն, եւ զշուկ ճանաչողացն զգլութիւն արգանդին անձին ինչ առնիցէ, կամ արամութեամբ լիցի հեղձամղձուկ :

Վասն որոյ գոչ առ մաչրն կենաց կոչան երկրորդ, նախընթաց Աստուծոյ՝ աւետող հրեշտակն՝ ազդել զխորհուրդն եւ մերձեցուցանել առ Աստուած՝ ընդդէմ կարապետի բանասարկութիւն անձին խաբողի, որ առ կոչան աւաջին՝ զորոշելն չԱստուծոյ բանասարկէր : Վասն որոյ ընդդէմ արամութեան անիծիցն՝ որով ճնանել նախամաչրն պատիվ

pieds. Sur qui porterai-je mes regards, sinon sur ceux qui sont doux et humbles et ceux qui tremblent à ma parole. J'habiterai en eux et je circulerai parmi eux.

D'après cette promesse et prédication, Il est descendu pour habiter dans les entrailles virginales et par là Il commence à être ici, à aller et à circuler parmi nous, selon la vision * d'Ézéchiel, en pénétrant par la porte, qui était fermée, d'une virginité immaculée. Il en est sorti parmi nous le Dieu d'Israël, Il en est sorti par la naissance, et la porte virginale est demeurée fermée. Selon David, il est descendu comme la rosée sur la toison et il a couvert de son corps la nudité d'Adam.

L'archange Gabriel annonça à la Vierge et à la Mère de Dieu, Marie, pour qu'en apercevant tout d'un coup la conception de son sein, elle ne fût pas troublée, ou qu'en apercevant le trouble dans l'esprit de Joseph et les murmures de ceux qui se seraient aperçus de la grossesse de son sein, elle n'eût pas la pensée indigne de se tuer ou de s'étouffer par tristesse.

C'est pourquoi l'ange annonciateur vint vers la Mère de la vie, la deuxième vierge, en précurseur de Dieu, pour lui inspirer le mystère et la rapprocher de Dieu, à l'opposé du précurseur du démon qui a trompé la première vierge et qui méditait de la séparer de Dieu. C'est pourquoi, à l'encontre de la malédiction de tristesse que la première mère reçut pour l'enfantement,

ընկալաւ, բերէ սմա ուրախութեան աւետիս՝ առ ի բառնալ զլշտալն երկունսն. զի չէր պարտ բարձողին անիծից՝ ի ներքոյ գատակնքի տրտմութեանն ծնանել :

Վասն որոյ յանտի նկովիցն՝ օրհնի ստտ գաւակն Արբահամու Մարիամ, ըստ խոտածանն Աստուծոյ առ նախահայրն Եթէ. Ի գաւակի բուժ օրհնեսցին ամենայն սպիտակ երկրի : Զի ստտց նմա հրեշտակն Աստուծոյ. Աւրան լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ 5 բեկ, օրհնեալ ևս դու ի կանայս : Որով զօրհնիչն աշխարհի՝ օրհնեալն ի կանայս ծնանկով, օրհնեցար ի նոյն օրհնութեան գաւակն Արբահամու՝ ամենայն հեթանոսք յանիծից ծնեղանն տրտմական երկանց, և ի նկովից մահուն սպականարարի, և ի զծոխոցն գատապարտութենէ, և սպատեցար ի ճառացելոյ մահուն և անգայ՝ և լիշխանութենէ բանարկուին :

* B
p. 152 a.

* Վասն որոյ օրհնեմք գաւտարեւեալ ծնօղն, և երկրպագեմք աւետարանեալ մկառնին գալստեանն՝ խոնարհական և որպէս ցող իջմանն, որ՝ որպէս ճշմարիտ մարդ իննամսեաց՝ յանձն էառ յարգանդի բնակիլ չլանալ և ծնանիլ ի փրկութիւն մեր :

Արդ այսուհետեւ ճառեսցուք զնախնի հարցն մերոց պատմութիւնս, զոր համա- 15 ստարար կեալ են ի զիրս՝ չապագս տօնի աւետանց Աստուածածնին կուսին Մարիամու :

(l'archange) lui apporta l'heureuse nouvelle qu'elle serait délivrée de l'enfantement pénible, car il ne seyait pas à celui qui ôta la malédiction de naître sous la sentence de la tristesse.

C'est pourquoi, à l'encontre de cette malédiction, Marie, rejeton d'Abraham, reçoit ici la bénédiction, d'après la promesse de Dieu au premier père : « *En ta postérité seront bénies toutes les nations de la terre* ¹. » Car l'ange de Dieu lui dit : *Sois heureuse, pleine de grâce, le Seigneur est avec toi; tu es bénie entre les femmes* ². » Celui qui a béni la terre étant né de la femme bénie entre les femmes, nous avons été délivrés, par cette même bénédiction de la fille d'Abraham, (nous) et tous les gentils, de la malédiction de la naissance et des douleurs attristantes de l'enfantement ainsi que de la malédiction de la mort corruptrice, de la condamnation de l'enfer et nous avons été délivrés de l'esclavage de la mort et du péché et de la domination du démon.

* B
p. 152 a.

* C'est pourquoi nous bénissons la mère qui a reçu l'annonciation et nous adorons la venue du Fils unique qui a été annoncée, venue humble *comme la rosée sur la toison* ³, lequel comme homme véritable accepta de demeurer pendant neuf mois dans le sein, d'être conçu et de naître pour notre salut.

Maintenant nous allons décrire les récits de nos pères anciens, qui se trouvent recueillis brièvement dans les livres, au sujet de la fête de l'Annonciation de la Mère de Dieu, la vierge Marie.

1. Genèse. xxii, 18. — 2. Luc, i, 28. — 3. Ps. lxxi, 6.

Ամենաորբուհին Մարիամ ծայր Տեառն՝ զուսոր էր Զովակիմոյ արգարոյ եւ Աննայի օրբուհոյ, աւետեօք հրեշտակի յլացեալ չամուլ արգանդէ եւ ծնեալ օրինօք : Եւ չեա երկց ամաց տարան զնա ծնողքն իւր ի տաճարն Տեառն՝ եւ ետան զնա նուէրս Աստուծոյ. եւ սնու ի տաճարի Տեառն օրբուլեամբ ընդ արգիւշտ կուսանն ամս 5 մետասան : Եւ ի լինել չորեքտասան ամաց ըստ տեսչութեանն Աստուծոյ խօսեցեալ առն արգարոյ Յովսեփոյ հիւսան ի տանէ Գաւթի, եւ նորա ասեալ տարաւ ի տան իւր ի նաղարէթ, եւ պահէր զնա օրբուլեամբ :

Եւ կացեալ ի տանն Յովսեփոյ ամիսս երկու՝ երեւեցաւ նմա Գարբիւլ Տրեշտակապետն եւ ասէ զնա . Ուրախ լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ բեզ, օրհնեալ եւ զու ի կանայս : 10 Եւ նա ընդ բանն խոսովեցաւ, եւ խորհէր ի մտի իւրում թէ՛ ճրպխի ինչ իցէ ողջոյնս այս : Եւ ասէ զնա Տրեշտակն . Մի երկնչիր Մարիամ զի գտեր շնորհս Աստուծոյ. եւ ահա յգաջիր եւ ծնցիս օրդի եւ կոչեցես զանուն նորա Յիսուս, եւ նա եղիցի մեծ, եւ Որդի Բարձրելոյ կոչեցի . եւ ասցէ նմա Տէր Աստուած զաթոնն Գաւթի չօր իւրոյ, եւ թագաւորեցեցէ ի վերայ տանն Յակոբոյ ի չախտեան, եւ թագաւորութեան նորա 15 վախճանն ճի լիցի : Եւ ասէ Մարիամ . Զխարզ լինիցի ինձ այլ՝ բանզի զայք ոչ զիտեմ : Եւ ասէ զնա Տրեշտակն . Հոգի սուրբ եկեցէ՝ ի բեզ, եւ զօրութիւն Բարձրելոյն հովանի լիցի ի վերայ բո, զի որ ծնանկրցն է ի բէն սուրբ է եւ օրդի Աստուծոյ կոչեցի : Եւ ահա Եղիսաբեթ ազգական բո՝ եւ նա չլի է ի ծերութեան իւրում . եւ այս վեցերորդ

* B
p. 152 b.

La très sainte Marie, Mère du Seigneur, était la fille du juste Joachim et de sainte Anne, conçue par l'annonceiation de l'ange dans le sein stérile et née selon les lois (de la nature). Trois ans après, ses parents la conduisirent au temple du Seigneur et l'offrirent en offrande à Dieu. Elle grandit dans le temple du Seigneur saintement avec d'autres vierges pures pendant onze ans. Lorsqu'elle eut quatorze ans, par la providence de Dieu, elle fut fiancée au juste Joseph, menuisier, de la maison de David, lequel la conduisit à sa maison à Nazareth et la garda saintement.

Elle resta trois mois dans la maison de Joseph, puis l'archange Gabriel lui apparut et lui dit : « Sois heureuse, pleine de grâce, le Seigneur est avec toi ; tu es bénie entre les femmes. » Elle fut troublée par ces paroles et se demandait quelle était cette salutation. L'ange lui dit : « Ne crains point, Marie, car tu as trouvé grâce devant Dieu. Voici que tu concevras, en ton sein, et que tu enfanteras un fils et tu lui donneras le nom de Jésus. Il sera grand ; on l'appellera le Fils du Très-Haut ; le Seigneur Dieu lui donnera le trône de David, son père ; il régnera éternellement sur la maison de Jacob et son règne n'aura point de fin. » Marie répondit : « Comment cela sera-t-il pour moi, puisque je ne connais point d'homme ? » L'ange lui dit : « L'Esprit-Saint viendra sur toi, et la vertu du Très-Haut sera une ombre au-dessus de toi. C'est pourquoi l'être saint qui naîtra de toi sera appelé Fils de Dieu. Et voici que déjà Elisabeth, ta parente, a conçu,

* B
p. 152 b.

ամիս է նորա որ ամուլն կոչեցեալ էր զի ոչ տկարացի առ Վատուծոյ ամենայն բան :
Եւ առէ Մարիամ. Ահաւասիկ կամ ազախին Տեառն, եղիցի ինձ ըստ բանի քում. Եւ
զնայ ի նմանէ հրեշտակն :

Եւ սուրբ կոչան առժամայն եղև ճարմնարան բանին Վատուծոյ՝ անթառամ ճաքրու-
թեամբ միշտ կուսութեան :

Այտուհեանև մեր հաւատացեալքս ուրախացեալք ընդ սրբոյ կուսին ջառուր փրկու-
թեան մերոյ՝ որ ազատեցաք յանիճից գատապարտութեան աւետեօք կուսին՝ գոչեսցուք
ևւ առացուք. Ուրախ լեր բերկրեալ՝ սատուածաստեղծ կոչս Մարիամ, բարձոյլ
անիճից նախամօրն, գարուն հոգեւոր, գատապարտութեանն լուծիչ, երկանցն Եւայի
ազատիչ, գաւակ փրկութեան Ադամայ : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ էակցին հօր բնակարան,
ընդհանուր ազգի մարդկան փրկող, թագաւորին յաւխտենից աթոռ փառաց, ժառանգե-
ցուցիչ երկնաւոր զրախտին, իմանալի զրախտ բանաւոր, լեառն վիճածին : Ուրախ լեր
բերկրեալ՝ խորհուրդ կենաց, ծաղիկ անթառամ, կենդանատու մարդկան ազգի, հոգին
սուրբ առ քեզ եկեալ, ձայնիւ հրեշտակապետին աւետաւորեալ, ղեկավար ճարտար՝
անցեալ ընդ ծով կենցաղոց : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ ճառագայթ լուսածագ, ճաքուր
ազաւնի միշտ կոչս, քիտուածին Մարիամ, շուշան ծաղկեալ, ուրախութեան պատճառ.

*elle aussi, un fils dans sa vieillesse, et c'est actuellement son sixième mois, à elle que
l'on appelle stérile : car rien n'est impossible à Dieu. » Marie dit alors : « Voici
la servante du Seigneur, qu'il me soit fait selon ta parole. » Et l'ange la quitta¹.*

La sainte Vierge devint aussitôt le réceptacle du Verbe de Dieu, par sa virginité toujours pure et inlétrissable.

Réjouissons-nous donc, nous, croyants, avec la sainte Vierge en ce jour de notre salut, pour avoir été délivrés de la malédiction et de la condamnation par l'annonciation de la Vierge, crions et disons : Sois heureuse, pleine de grâce, Vierge Marie créée par Dieu, toi qui as ôté la malédiction de la première mère, printemps spirituel, toi qui as effacé la malédiction, qui as détruit les douleurs d'enfantement d'Ève, rejeton de salut d'Adam. Sois heureuse, pleine de grâce, habitation de Celui qui coexiste avec le Père, rédemptrice du genre humain universel, trône glorieux du roi éternel, qui nous as faits héritiers du royaume céleste, paradis spirituel, montagne mère de rochers. Sois heureuse, pleine de grâce, mystère de la vie, fleur immortelle, source de vie du genre humain, toi vers qui est venu le Saint-Esprit, évangélisée par la voix de l'archange; timonier habile qui as traversé la mer de l'existence. Sois heureuse, pleine de grâce, rayon de lumière éclatante, colombe pure toujours vierge, Marie, mère de Jésus, lys fleuri, cause de joie du genre humain, cause

1. Luc, 1, 28-38.

ճարդկան ազգի, չորեքձագեան աշխարհի զուարթացուցիչ : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ պայծառ քան զարեգակն եւ ճարուր քան զաստեղս, ջրհոր կենդանի ջրոջն, աստեղաց բարձրացուցիչ, * սուրբ կոչս անհարսնացեալ, վասն ձեր բարեխօսեան առ Աստուած, Տէր ընդ քեզ չափտեան : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ բակերտ էին արարչութեան, ցանկալի սերովբէից, իսեալ սրակ եկեղեցոց, վասայ ալմաստ աստուածութեանն բնակարան, քաղաք Աստուծոյ ուրախացեալ զնայիւր զետոց : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ քեզ, ուստի եղեւ սկիզբն ելից մահու՝ անտուտ կեանքն զմուս կենդանութեան ճարտարագետեցին : Ի ձեռն կնոջ հոսեցին ի մեղ չտալիքն, ի ձեռն կնոջ աղբիւրանան ի մեղ լաւագոյնքն : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ աչքի եղևոց աշխարհիս անշաղախ փետազածին : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ որ ի բուծող արգանդի զաւաճեաց կնոջն ընկղմեցեր զմահ : Աւրախ լեր բերկրեալ շնչաւոր տաճար Աստուծոյ : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ երկնի եւ երկրի հանդիսամէտ բնակարան : Աւրախ լեր բերկրեալ՝ անտանելի բնութեանն ընդարձակատար տեղի :

* B p. 153 a.

Օրհնեալ ես զու ի կանաչս, եւ օրհնեալ է պտուղ որովաչնի բոս, առ ձեռնալ ի բէն Քրիստոս միշտ բարեխօսեան վասն աստեղաց բոց, որք ասեմք զօր աւետեաց բոց, փառաւորելով զսուրբ Երրորդութիւնն չափտեանս չափտենից, ամէն :

Որ ճազկեցար ի սուրբ կուսէն Փրկիչ ճարդկան ազգի, Տէր եւ Որդի մխածին լոյս

de gaieté pour les quatre coins de la terre. Sois heureuse, pleine de grâce, toi qui es plus éblouissante que le soleil et plus pure que les étoiles, puits d'eau vive, toi qui rehausse le peuple, * vierge sainte, immaculée, intercede pour nous auprès de Dieu, le Seigneur est avec toi éternellement. Sois heureuse, pleine de grâce, réceptacle du créateur de la création, admiration des séraphins, couronne tressée de l'église, trône glorieux de la divinité, ville de Dieu embellie par le cours de fleuves. Sois heureuse, pleine de grâce, c'est de toi que, la mort prenant fin, l'existence a institué le commencement de la vie. Les mauvaises choses nous ont inondés par les mains d'une femme, et par les mains d'une femme les meilleures choses s'écoulent près de nous. Sois heureuse, pleine de grâce, immaculée, qui as mis au monde le fiancé de la terre devenue veuve. Sois heureuse, pleine de grâce, qui as dans ton sein englouti la mort de la première femme. Sois heureuse, pleine de grâce, temple animé de Dieu. Sois heureuse, pleine de grâce, habitation convergente du ciel et de la terre. Sois heureuse, pleine de grâce, lieu immense d'une nature qui ne pouvait être contenue.

* B p. 153 a.

Tu es bénie entre les femmes et béni le fruit de tes entrailles; intercede toujours auprès du Christ, qui est né de toi, en faveur de nous qui te fêtons, qui fêtons le jour de ton annunciation en glorifiant la sainte Trinité dans les siècles des siècles, amen.

Toi, qui as fleuri de la sainte Vierge, Sauveur du genre humain, Seigneur et Fils unique, lumière du monde, conserve avec bienveillance ta précieuse

աշխարհի, պինեալ արեամբ քո պատուական գեկեղեցի պահեալ բարեգութ՝ միաբան սիրով անշարմելի, բարեխօսութեամբ մօր քո անարատի, փառաւորեալ տիրուհւոցն մերոց սուրբ Աստուածածնի յաւիտեանս, ամէն :

* B
p. 153 b.

* Յայժմ աւուր չարչարանք սուրբ եւ փառաւորեալ վկայիցն Քրիստոսի՝ սրբոց ստրկաւային Ռուփինու սրանչերգործի, եւ Ակիլինիոսի սրբուհւոց, եւ երկու հարիւր մարտիրոսացն եւ ընկերաց նոցա :

Ձոտոս բազում եւ աղբի աղբի տանջանօր ի մեքենայս բերանաց, յօլաթափութեան, եւ եռացեալ տապակաց հրոց եւ սրցերոց չարչարեալ՝ ստիպեցին զոհել կռոց. եւ սուրբքն զՔրիստոս խոստովանելով Աստուած ընդ Հօր եւ սուրբ Հոգւոցն՝ անարգէին պիտան, զմարգարէին ասելով. Կուռք հեթանոսաց ոսկի եւ արծաթ են ձեռագործք

* B
p. 154 a.

մարգրան : եւ պաշրայեալ զաստուորն սրով կոտորեաց զամենեսեան * վասն հաւատոցն Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս, ամէն :

Եւ յայժմ աւուր հանգեալ ի Քրիստոս պարօն Սանֆանէ որդի երկրորդ Լեւոն թագաւորի, ի սպաշտկան ծաղկեալ հասակի. եւ կայ ի Գրադարկն :]

église que tu as rachetée par ton sang, en la rendant inébranlable dans l'amour mutuel, par l'intercession de Ta mère immaculée, notre glorieuse Dame, la sainte Mère de Dieu éternellement, amen.

* B
p. 153 b.

* En ce jour passion des saints et glorieux martyrs du Christ, le saint diacre Roufinos, le thaumaturge, et sainte Aquilina (*Akilinios*), avec deux cents martyrs et leurs compaguons.

On les pressa d'immoler aux idoles par des tortures nombreuses et variées, (en les mettant) sous des presses, en leur brisant les articulations, en les jetant dans des poêles bouillantes et en les sciant; mais les saints du Christ, en confessant Dieu avec le Père et le Saint-Esprit, méprisèrent les idoles, en citant les paroles du prophète : *Les idoles des païens en or et en argent sont l'ouvrage de la main des hommes* ¹. Le juge irrité les fit tous * tuer par le glaive pour la foi au Christ, à qui gloire éternellement, amen.

* B
p. 154 a.

En ce jour reposa dans le Christ le baron Stéphané, fils du roi Léon II, à l'âge fleuri de l'enfance, et il gît à Drazark.]

1. Ps. cxiii, 4.

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

IX

MOIS DE AHÉKAN

A = Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds arménien,
N° 180, fol. 225 verso à fol. 253.

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յաչմաւուրք ըստ կարգի ընտրեալոցն օրինակի Յաչմաւուրաց
Տէր Իսրայէլի : Կոստանդնուպօլիս, 1834 :*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

Աճկի Բ. եւ Բարբի Բ : Վկայութիւն Սահակայ եւ Համազասպայ նախարարայ Երծրունեայ *

Այս մեծատոհմ եւ վաստակ իշխանիս Համազասպ եւ Սահակ Էին ի մեծ սպիկէն Երծրունեայ : Համազասպ ճարգպան էր Հայոց : Եւ իշխանն Բանաչերացոյց թառ եթէ ի Յոյնս կամին ձեռս տալ զորքն Հայոց եւ առարեաց զԱմիշինն, զԳրգին Երուսաճի, զն նենգութեամբ կողցի զԷշխանն : Եւ նորս եկեալ չաշխարհն Եզրանից, ի քաղաքն Պարտաւ, կոչեաց սա ինքն զերթս կրարսն՝ զՍահակ, զՀամազասպ եւ զՍեհրուժան. եւ նորս զհացին միամտութեամբ՝ զն ոչ զխտին զանձանց վաստ : Եւ նա գառաջինն սիրով մեծարեաց զնստս, եւ սպա ի կալանս արար զնստս եւ նեղեր ուրանալ զՔրիստոս. իսկ նոցա հաստատուն կոցեալ ի հաւաստ չոյանապէս խոստովանեցան զՔրիստոս ճշմարիտ Ետտուած եւ Ռդի Ետտուծոյ : Եւ նա խոստանայր նոցա մեծութիւնս եւ իշխանութիւնս չարբունուսս բան զոր՝ սենկինն :

* A fol. 225
v. b.

Իսկ Սեհրուժանն ոչ կարացեալ տանկլ նեղութեանն՝ ուրացաւ զհաւաստն իւր, եւ

1 Վկայութիւն] սրբոյն *add.* B — նախարարայ] տանն *add.* B — 2 մեծատոհմ] մեծ տոհմ B || 2 Համազասպ . . . Հայոց *om.* B || 4 զորքն Հայոց] Հայք B || 9-10 խոստովանեցան] խոստովանեին B || 12 իւր *om.* B.

I ARÉKAN, 8 Avril.

Martyre de Sahak et de Hamasaspe, les satrapes Ardzrounis.

Ces glorieux princes, de grande lignée, Hamasaspe et Sahak, étaient de la grande famille des Ardzrounis. Hamasaspe était gouverneur de l'Arménie. Le prince des Ismaélites, ayant appris que les troupes arméniennes voulaient venir en aide aux Grecs, envoya Apéhine, le fils d'Abonsadj, pour s'emparer des princes par trahison. Celui-ci arriva au pays des Albaniens, à la ville de Partav, fit mander les trois frères Sahak, Hamasaspe et Mehroujan, qui s'y rendirent de bonne foi, n'ayant rien à se reprocher. Il leur fit tout d'abord un accueil amical, puis les fit mettre aux chaînes et cherchait à les contraindre à renier le Christ, mais ils restèrent fermes dans la foi et confessèrent manifestement le Christ vrai Dieu et fils de Dieu. Il leur promettait, au nom du gouvernement, des honneurs et des dignités plus élevées que celles * qu'ils occupaient.

* A fol. 225
v. b.

En fait, Mehroujan, n'ayant pu résister au supplice, renia sa foi, et ayant obtenu (du prince) une haute situation, retourna au pays d'Arménie. Gri-

սուկալ ի նմանէ ձեծ իշխանութիւն եկն չերկիրն Հայոց : եւ լուեալ Գրիգորի իշխանին Մամիկոնէից ելմէ, արացաւ զՔրիստոս եւ ընդ առաջ նորա եւ սպան զնա :

Իսկ սուրբն Համազասպ եւ Սահակ բազում չարչարանս կրեալ վասն անուանն Քրիստոսի կասարեցան արով, վկայականն արժանացեալ շնորհի եւ պատկի, նախ Սահակ եւ ապա սուրբն Համազասպ չԱպրիլի Ը, եւ Աշկի Ա :

5

Յագամ աւար վկայութիւն սրբոյն որ ի գերութեանն Պարսից կասարեցան, եւ Արգիշտի :

Հրապաշտ արքայն Պարսից Սարուսիտ՝ լխուն եւ երեք ամ թագաւորեաց, զնաց բրտեքազմաւ ի սաշմանս Հոսոմոց եւ առ զԲիւզանդի քաղաքն, եւ զամենայն քաջ պատերազմող արս արով կտորեաց : եւ առ ի գերութիւնն հազար անձն, քահանայս, կրօնաւորս, եւ աշխարհականս արս եւ կանայս եւ ծանկունս. եւ էին ամենեքեան բրիտաննեալք, եւ ի ճանապարհին սուզմախբ զազօթն իւրեանց կասարէին : եւ տեսեալ ծագական Ատէլվարաս երթեալ չարախօսեաց զբրիտաննեացն առ Սարուսիտ ելմէ, Անիծանեն եւ անարգեն զմեզ եւ զհաւատս մեր :

* A fol. 226
1° B.

Յաշմամ սուրեաց արքայն նենգութեամբ սա՝ գերեվարան, եւ առին ի սրտուաւոր մարդկանէն հարիւր անձն, եւ տարան ի լեառն որ կոչի Փրաթ, չորում է գետին 15

A շնորհի եւ om. B || 9 պատերազմող արս] պատերազմող B.

gor, prince des Mamikonien, ayant appris qu'il avait renié le Christ, marcha contre lui et le tua.

Quant aux saints Hamasaspe et Sahak, après avoir enduré bien des supplices pour le nom du Christ, ils furent martyrisés par le glaive, et se rendirent dignes de la grâce et de la couronne des martyrs, d'abord Sahak et ensuite Hamasaspe, le 8 avril, le 1er ahékan.

En ce jour martyre des saints qui furent exécutés pendant la captivité en Perse, et (martyre) d'Abdicho.

Le roi des Perses Sapourios, adorateur du feu, régna cinquante-trois ans; il partit en guerre contre les provinces grecques, s'empara de la ville de Byzance et y passa au fil de l'épée tous les vaillants hommes de guerre. Il emmena en captivité mille personnes, des prêtres, des religieux et des civils avec leurs femmes et enfants. Ils étaient tous chrétiens et, chemin faisant, accomplissaient leurs prières en psalmodiant. Ce qu'ayant vu, l'Archimage Atelpharas s'en vint accuser les chrétiens auprès de Sapourios, disant : « Ils nous maudissent et nous méprisent, nous et notre foi. »

* A fol. 226
1° B.

Alors le roi envoya traîtreusement (des ordres) à ceux* qui les emmenaient en captivité. Ces derniers choisirent cent personnes parmi les gens les plus honorables et les conduisirent à la montagne Jérath, où se trouve le

որ անուանի Աչլի, և և բնագրասեցին զնոսս երկիր պարանել արեպական և հրոչ, և և նորա ոչ հաւանեցան ալլ մտնուանց անարկեցին զնեպիչան : և և ի նոյան, եօթնանասուն և հինգ ոգի սարանին սրով, և և բոսն և հինգ երկեան և սրացան զՔրիստոս զկեանքն իւրեանց :

5 և և ձինն յեօթնասուն և հնգիցն ոչ մնաու, որոչ անան էր Արգիչոչ, զի ոչ սղոյ հարա սուրն ի պարանոցն, և յերեկոցն չարացեալ զնոց ի վեօլն, և բաճանոց սնն զեղ առնէր հատմանն : և և երթեալ ի անդին սը կոտորեցան սարբըն՝ ժողովեցին զնշխարան և եղին չաչր ձի : և և Արգիչոչ բնակեցաւ չաչրն չաչն ընդ սրբոցն ձգնութեամբ մեծաւ, և և քարոզէր զՔրիստոս անհաւատիցն :

10 և և էին հովիւք ի լերինն, և և սեանէին ի զիշերի երկս զունդս հրեշտակոց շարջ զաչրիւն որ փատարանութեամբ ելանէին և իջանէին յերկնից, հաւատացին չՆատուած և և եղին բրիտանեացք : և և ալլք բազումք որք բուան ի հովտոցն զարանչեկան՝ զարձան ի Քրիստոս :

Մի սնն ամբարիշտ երթեալ առ երանելին Արգիչոչ պատուիրէր նմա զի ձի
15 քարոզեացէ զՔրիստոս, և չորժամ ոչ կարաց խափանել՝ ետ ասն ձիւսձ պարակի չխուն զբամ, և և նորա առեալ զարծաթն զնոց չաչրն և և որպէս՝ զաչխար եղին * A fol. 226
c^o b.

2 անարկեցին] անարկէին B || 3 սղի] սղի B.

village appelé Aigli, et les obligèrent à adorer le soleil et le feu. Mais ceux-là non seulement n'y consentirent point, mais, bien plus, méprisèrent ceux qui leur faisaient violence. Soixante-quinze parmi eux furent tués par l'épée, les vingt-cinq autres eurent peur et renièrent le Christ, leur vie.

L'un des soixante-quinze, dont le nom était Abdicho, n'était pas mort, car le glaive n'avait point porté mortellement sur son cou, et le soir, s'étant relevé, il se rendit au village où un prêtre lui pansa sa blessure. On se rendit ensuite à l'endroit où les saints avaient été massacrés, on recueillit leurs reliques et on les déposa dans une grotte. Et Abdicho vécut là dans la grotte avec les saints, en grand ascétisme, et prêcha le Christ aux infidèles.

Or, il y avait des bergers sur la montagne et ils voyaient la nuit trois groupes d'anges autour de la grotte qui montaient et descendaient du ciel, rendant gloire (à Dieu). Ils crurent à Dieu et devinrent chrétiens. D'autres encore en grand nombre apprirent des bergers ces merveilles et se convertirent au Christ.

Un certain impie se rendit auprès du bienheureux Abdicho et lui enjoignit de ne pas prêcher le Christ, mais comme il ne réussit point à l'en empêcher, il donna cinquante deniers à un Persan qui prit l'argent, se rendit à la grotte et égorgea² comme un mouton le saint martyr du Christ Abdicho. Le prêtre qui

* A fol. 226
c^o b.

զատրբ վկայն Քրիստոսի Արդիշոյ : Եւ բաճանայն որ բժշկեաց զնա՝ երթեալ փորեաց տեղն ձի խոր եւ սնկ թաղեաց զձարմին երանելոցն, եւ կուտեաց ի վերայ հող եւ արար բլուր եւ անուանեաց Արդիշոյի բլուր :

Եւ սպանողն ծոբկնեցաւ ի վիւայ, եւ ցնորեցան խելքն, եւ ինքնին զչորեաին որդիսն խոր սարն սրով եւ ինքն ջրբողեալ ի խիստ ցաւոց անկաւ ի կոչոս սղբոց եւ չարաչար կոտորած հեղեւ. եւ կերան զձարմինն շունք եւ աղաւթ, եւ ամենայն տունն իւր կորեաւ : Եւ զաղբիւր գեղջն խլուրդբ ցամաքեցուցին, եւ Խօթն անգամ պեղեցին եւ ձագրեցին, եւ գարձեալ ընտին հողով. եւ ցամաքեցաւ սղբիւրն ամս քսան եւ երկու, եւ գեօցն եղև անրնակ ի ձարգկանէ :

Եւ յետ քսան եւ երկու ամայ՝ որդի ձեր բաճանային որ զատրբն Արդիշոյ ընկալաւ եւ բժշկեաց, զնայ ի բլուրն սրբոցն Արդիշոյի եւ աղաթեաց աչապէս. Սուրբ Աստուծոյ Արդիշոյ եթէ օրհնեցես զնա եւ բնակեցաց ի տեղոջս ցածիկ խաղաղութեամբ, չամենայն ամի կատարեցից առատութեամբ եւ պաշտաւթեամբ զյիշատակս ձեր : Եւ սկսաւ փորել զաղբիւրն, եւ բղետեաց ջուր չորդ եւ եղև գետ, եւ շինեցաւ զբեզն : Եւ կատարէին զյիշատակ սրբոց վկայեցն եւ զսրբոցն Արդիշոյի յԱպրիլի Ը, մեծաւ պատուով եւ առատութեամբ : Եւ բազում նշանք լինին ի նշխարացն սրբոցն :

10 քսան եւ երկու om. B || 13 զյիշատակս ձեր] ըստ խնամ կարողութեանն խրախուրթեամբ ի փոսս Աստուծոյ եւ ձեր add. B || 15 Արդիշոյի] Ահիլի Ը եւ add. B.

l'avait guéri alla creuser une place profonde et y enterra le corps du bienheureux; il y amoncela de la terre, fit un tertre et l'appela la colline d'Abdicho.

Celui qui l'avait tué devint possédé des démons, ses esprits s'égarèrent: il tua par l'épée ses quatre fils, devint lui-même hydropique, et, poussé par les douleurs aiguës, se jeta sur un tas de fumier et y trouva une mort atroce. Les chiens et les corbeaux dévorèrent son cadavre. Toute sa maison fut anéantie. Les taupes desséchèrent la source du village. Sept fois on la creusa et on la nettoya, mais (les taupes) la remplirent de nouveau de terre; la source demeura tarie pendant vingt-deux années et le village fut déserté des gens.

Vingt-deux ans après, le fils du vieux prêtre qui avait accueilli et guéri saint Abdicho, s'étant rendu à la colline du saint Abdicho, y pria ainsi: « Abdicho, saint de Dieu, si tu me bénis et si je demeure en paix dans cette place, je célébrerai chaque année généreusement et avec éclat votre souvenir. » Il se mit à creuser la source, une eau abondante en jaillit et devint une rivière; le village se repeupla. On y célébrait la commémoration des saints martyrs et de saint Abdicho avec de grands honneurs et largesses le 8 avril. De nombreux miracles ont lieu par les reliques du saint.

Եւ չեա ժամանակաց ոմն * կրօնասոր հայր փանոց շինեաց մերձ ի գեօղն մեձ *
 եկեղեցի, եւ անոր փոխեաց գնչխարս սրբոյն :

* A fol. 226
 v^o a.

[B * Վերստին տօն է Աւետեաց :

* B
 p. 154 a

Աչօր վերստին տօն է Աւետեաց Քրիստոսի Աստուծոց մերոց ճննգեան չմարտա
 5 եւ յաստուածածին կուռն Մարիամոց, եւ չլշատակ նմին ամենասրբոհայտ աստուա-
 ճածնին, որ փակեալ զարտ ամբիժ կաստիթեամբ՝ իբրև պարտեղ եւ զբախտ մեզ
 գտաւ հոգեւոր կենացն սրտոց, փոխանակ ասաջնոց զբախտին չորմ, ծաշն մեզ
 կրթեցաւ :

Այլ եւ կնքեալ զարտ ի հոգւոյն սրբութեամբ, ապրիւր օրհնութեան եւ սրբա-
 10 բութեան ըլխմանն կենաց վերերեւեցաւ, փան օրոց զնա Սողոմոն. Պարտեղ փակեալ
 եւ ապրիւր կնքեալ զբուստէ : Այլ եւ ի բողբ երկրացնոց մարբութեամբ բարձրացեալ
 սրբարութեանն ըստ գաւթի ընդունալ, բբուր կեպրկի օրինակեցաւ, չորմէ անուշա-
 հոտութիւն հաճախցն Աստուծոց ի հանուր աշխարհ բարեցաւ :

Նաեւ խոնարհամտութեամբ հոգւոց հարթաչատակեալ հովիտ զարտ, շուշանին եւ
 15 ճաղկին՝ որ չԿարացիէ ըստ Ենացեաց ճաղկեալ՝ պողով զտիւղերս երկր. եւ ի Յեառան
 զաւազանէն վրթիւրտ վերստին մեզ զհոգւոյն ետմեզի շնորհսն ընկալաւ : Չոր սրժա-

Quelque temps après un * religieux, père abbé d'un couvent, fit construire *
 une grande église près du village, et y transporta les reliques des saints.

* A fol. 226
 v^o a.

[B * De nouveau fête de l'Annonciation.

* B
 p. 154 a

Aujourd'hui, c'est de nouveau la fête de l'Annonciation de la naissance du
 Christ notre Dieu de la vierge pure et mère de Dieu Marie, en même temps
 que la commémoration de cette très sainte mère de Dieu, qui étant close par
 une virginité sans tache s'est trouvée pour nous comme un jardin et paradis
 spirituel du fruit de la vie en remplacement du premier paradis où nous avions
 récolté la mort.

Tout en étant scellée par la sainteté de l'esprit, elle nous fut révélée
 comme une source de bénédiction et de justice d'où jaillit la vie; c'est pour-
 quoi Salomon la proclame avec éloge : *Jardin fermé, fontaine scellée*¹. Elle a
 surpassé par la pureté tous les hommes de la terre, et elle a été le réceptacle
 de la justice selon David; elle a été comparée à la colline de myrrhe, d'où
 se répandit sur toute la terre l'odeur suave de la volonté de Dieu.

De plus, vallon aplani par l'humilité de l'esprit, elle a rempli l'univers du
 fruit du lis et de la fleur, qui selon Isaïe² a fleuri d'Israël, et sortant de la tige
 de Jessé comme un fleuron, elle nous a fait recouvrer les graces de l'Esprit
 septiforme. C'est pourquoi nous bénissons avec éloges, comme il convient, en

1. Cantique des cantiques. iv, 12. — 2. Is., xxxv, 1.

* B
p. 154 b.

հապէս ընդ մտքմտով ձեռեցերչն Աստուծոյ եւ զԱստուածածին ձեռն եւ կոչս՝
բարեկամեմքով երանեմք, եւ փառս նմին՝ միածնի Սրբոց, եւ Հօր եւ սուրբ Հոգւոյն
մատուցանեմք չախտեանս :

Եւ ընդ նմին ամենապրուհւոյ Աստուածածին՝ չիշատակ է եւ տօն սրբոյ
աւետարեր Տրեշտակապետին Գարբէլէլ : Սբ ի վերուստ զօկիզդն փրկութեանն եւ
զաւետիս կենաց կենարարին զաբտանն նախնապէս աւետարանեաց առ կոչսն ի
Նազարէթ, աւարելով չԱստուծոյ՝ որպէս զբերարուն եւ զանձառ խորհրոցն Աստուծոյ
սպասուոր եւ խորհրդապաճ պատուեալ եղև : Զի վեհագոյն ի բոլոր երկնաւորացն
չտաջագոյն առ միտն չԱստուծոյ խմաստութենէն ընտրեցաւ, զառ ի չախտեանց եւ
չսոգոց անձանօթ եւ զձաձուկ խորհրդոյ անօրէնութեան Աստուծոյ Բանին իրապէկ
լինել, եւ որպէս առաւելապէս ցնծացեալ ընդ մեր փրկութիւնն, եւ իբրու ճշմարիտ
բարեկամ բնութեան մերոյ՝ աւետար ստարէլ, մանուանկ եթէ նախընթաց առ
մեզ զարտանն Աստուծոյ, եւ հարսն զլով պատրաստող եւ չարգարիչ հոգևոր
տաճարին նորին բնակութեան : Եւ արժանաւորեցաւ լինել հարսնացուցանող սձող
եւ սովող հարսին Աստուծոյ՝ երանուհւոյ զշխոսին երկնից եւ մերոյ ճշմարիտ
տիրուհւոյ աստուածածին կուսին :

Վասն որոյ եւ իբրուապէս ամենայն փրկեալքս ի փրկութենէն՝ պատուել պարտական
եմք զփրկութեան մերոյ աւետարերն, զնոյն զփաստորեալ նախընթացն եւ զմեձ

* B
p. 154 b.

même temps que le Dieu né avec le corps, celle qui l'a mis au monde, la mère
de Dieu et la vierge, et nous glorifions éternellement avec elle * le Fils unique,
le Père et le Saint-Esprit.

Commemoration est faite également avec la tres sainte Mère de Dieu et
fête du saint Messager l'archange Gabriel. C'est lui qui, d'en haut, pour la
toute première fois, apporta à la Vierge, à Nazareth, la bonne nouvelle : le
commencement de la Rédemption et l'annonce de l'avènement du Vivifica-
teur de la vie. Dieu, en l'envoyant, lui fit l'honneur de devenir comme le
ministre et l'initié du surnaturel et ineffable mystère de Dieu. Car, éminent
entre tous les (esprits) célestes, lui seul fut, à l'avance, choisi par la Sagesse
de Dieu, pour être mis au courant du mystère de l'Incarnation (σίζονομία) du
Verbe de Dieu, mystère inconnu de tous les êtres créés et des nations et
mystère caché, choisi, comme s'étant davantage réjoui de notre rédemption,
et comme étant un véritable ami de notre nature, pour être envoyé vers nous
porteur de la bonne nouvelle, ou mieux, précurseur de la venue de Dieu :
et en préparant la fiancée et en ornant le temple spirituel où il devait habiter.
Et il a été jugé digne de faire la demande en mariage, d'obtenir le consente-
ment, de faire les accordailles entre Dieu et la fiancée : la bienheureuse
reine des cieux et notre véritable souveraine, la vierge Mère de Dieu.

C'est pourquoi, nous tous qui avons été l'objet de ce salut, nous devons,
en toute justice, glorifier celui qui nous a apporté la bonne nouvelle de notre

Հրեշտակապետն Աստուծոյ գԳարրիէլ : Ձի որպէս այսու շնորհիս աստեկ չերկ-
 բացնոցս փառաստեպեց եւ մեծարոյն եցոյց Աստուած ի ծարգկանն՝ զմեծն ի ճնանցս
 կանանց զՅովհաննէս, որ նախ քան զամենայն ծարգիկ՝ յորովայնին ճաննատ գՏէրն.
 որոյ եւ յայնուրեւանն ի չերկրի եւ ի յժոխս եղև նախընթաց. նոյն օրինակ՝ եւ
 5 նախ քան զնա՝ չերկնայինան աստեկ փառաստեպեա ի ՚ ջամենայն Հրեշտակական
 կարգացն՝ սուրբ Հրեշտակապետն Գարրիէլ. որ չառաջ քան զբոլոր երկնայինան, եւ
 զհամայն իակ եւ զերկրաւորս, եւ քան զնոյն ինրն զմարտըր աստուածամտուց կոչան՝
 զխորհուրդն Աստուծոյ ճանուցեալ կարողանայ, եւ նախընթաց Աստուծոյ ի բնա-
 թիւնս մեր զպատեան, եւ բնակիւոյ ի մեկ ըստճրացոյցանոյն նորին լոյման :

10 Ձոր եւ ընդ բոլոր Հրեշտակաց պանն եւ համայն որրոց զսմարտ, զԲանն Աստուած
 որ ծարմին եղև եւ աւետօրն Գարրիէլն եկտօրեալ ի զառակն Գաթիի եւ բնակեաց
 ի մեկ. եւ փոխանակ անիծիցն որ ի ձեռն մահաթոյն օճին անկամրն եւալի կնուտ
 պատրանօր ի բնութիւնս մեր եւ սարածեցաւ, զօրհնութիւն եւ զկեանս ի ձեռն ուղչա-
 նարեր ձայնին Գարրիէլն անկամրն Մարիամու ի ծարգիկ աղբերացոյց եւ սխտայ.
 15 զոր փառաստեպեմք զնա ընդ Հօր եւ սուրբ Հոգւոյն չախտեանս, ամէն :]

* B
p. 153 a

salut, le glorieux précurseur et le grand archange de Dieu Gabriel. Car
 de même que Dieu, par cette grâce (la grâce d'être son prédécesseur),
 a, plus que tous, entre les habitants de la terre, glorifié et, entre les hom-
 mes, magnifié le plus grand des enfants des femmes, Jean, qui, avant tous
 les autres hommes, dès le sein de sa mère, a connu le Seigneur et a été, de
 la Révélation de celui-ci, sur terre et aux enfers, le précurseur, de la même
 manière, et avant Jean, plus que tous, entre les (esprits) célestes, entre les
 Anges de toutes les hiérarchies, a été glorifié* le saint Archange Gabriel, qui,
 avant tous les (esprits) célestes, et avant tous les habitants de la terre que ce
 soit, même avant la Vierge pure, Mère de Dieu, elle-même, a connu le mys-
 tère de Dieu, (l)'a annoncé et a été le précurseur de la venue de Dieu en notre
 nature et l'exaltateur de sa descente pour demeurer parmi nous.

* B
p. 153 a

C'est Lui, qu'avec tous les chœurs des Anges et toute l'assemblée des
 Saints, Lui le verbe de Dieu, qui s'est fait chair, et qui, par l'annonce de
 Gabriel, est venu en la fille de David et a habité parmi nous, et, au lieu de la
 malédiction qui, par la séduction du serpent au venin mortel reçue par Ève en
 son oreille, s'était introduite et propagée dans notre nature, a, par la voix
 porteuse de salut de Gabriel reçue par Marie en son oreille, fait jaillir la
 bénédiction et la vie sur l'humanité, c'est Lui, c'est celui-là que nous glorifions
 avec le Père et le Saint-Esprit, à jamais. Amen.]

ԱՆՀԻ Բ և Ապրիլ Թ : Տօն է Եօթնասուն և երկու աստրեյցն :

Աստրեյցն երկուասանիցն որք աշակերտեցան Քրիստոսի, անուանը նոցա չաւետարանէն չաչտնի են . Պետրոս և Յակորոս, Յովհաննէս և Անդրէաս, Փիլիպպոս և Թովմաս, Բարթողոմէոս և Մատթէոս, Յակորոս Ազնակ և Ղերէոս որ անուանեցաւ Թապէոս, Ծմաւոն նախանձաջոյլ և Յուդայի փոխանակն Մատաթիա :

Եսկ Եօթնասուն և երկու աստրեյցն անուանին չեն գրեալ չաւետարանն, բայց ծիանն կոչումն նոցա որպէս ասոյ Ղուկաս ինէ Յեա այսորիկ երեւեցոյց Տէր այլ ևս Եօթնասուն և երկուս, և աստրեյց զնոսա բարոյիլ չամենայն տեղիս :

Առաջինն ի նոցանէ է մեծն Թապէոս, որ չերկուտասանիցն, և կարգեցաւ նոցա վարդապետ . որ չտաջ բան գամենայն աստրեյցն չրամանաւ Հողոյն սրբոյ զնոց չՄուշա, և բժշկեաց զԱբգար ինագուոր Հաջոյ և Ասորոյ, և զնոց ի Հաջս և սպանաւ ի Մանատրիէ չԱրտալ :

Բ. Յակորոս, կրբայր Տեառն, որ ասաջին կախկոպոս կելս Երուսաղէմի և սպանաւ չԵրուսաղէմ :

1 Տօն] Յիշատակ B || 2 աստրեյցն] Քրիստոսի *add.* B.

2 ANÉKAN, 9 Avril.

Fête des soixante-douze apôtres.

Les noms des douze apôtres qui furent les disciples du Christ nous sont connus par l'évangile : Pierre et Jacques, Jean et André, Philippe et Thomas, Barthélemy et Matthieu, Jacques fils d'Alphée et Lebbée, surnommé Thaddée. Simon le Zélé et Matathias qui remplaça Judas.

Les noms des soixante-douze apôtres ne sont pas écrits dans l'évangile, leur élection seulement (y est indiquée) ainsi que dit Luc : *Après cela le Seigneur en désigna encore soixante-douze autres et les envoya prêcher dans toutes les villes* ¹.

Le premier d'entre eux est le grand Thaddée, l'un des douze, qui fut institué leur chef, et qui avant tous les apôtres, par ordre du Saint-Esprit, se rendit à Ourfa et guérit Abgar le roi d'Arménie et de Syrie, puis se rendit en Arménie et fut tué à Artaz par Sanatrouk.

2e Jacques le frère du Seigneur, qui fut le premier évêque de Jérusalem et fut tué à Jérusalem.

1. Luc, x, 1.

Գ. Բառնորաս, որ ընդ Պօղոսի * ձեռնադրեցաւ չՄետիոր չառարելութիւնն * A fol. 226 v° b.

Գ. Անանիա, եպիսկոպոսն Գամասկոսի, որ մկրտեաց զՊօղոս եւ բարկոճեալ ի չըբէլց կատարեցաւ :

5 Ե. սուրբն Ստեփաննոս նախապիպան որ երաց զերկինս եւ բարկոճեալ չՄերուսաղէճ մեռաւ :

Զ. Փիլիպպոս, ընկեր նորա որ մկրտեաց զներքինին եւ բարոյեաց ի բազում օեղիս եւ նաչատակեալ կատարեցաւ :

10 Է. Պրօխորոս, որ զնաց ընդ Յովհաննու աւետարանչին չՄտիա եւ զրեաց զաւետարանն եւ զօտելին Յովհաննու, եւ եկեալ չԵրուսաղէճ՝ անց կատարեցաւ :

Ը. Նիկանովրա, որ եպիսկոպոս լեալ վկայութեամբ կատարեցաւ :

Թ. Տիմոն, որ բարոյեալ զբանն Աստուծոյ կատարեցաւ վկայական մաչուամբ եւ արեամբ :

15 Ժ. Պարմենա, որ ընդ սրբոցն Ստեփաննոսի սպանաւ երկու հազար չուսացելովք ի Քրիստոս '.

Նիկոլայոս, եկն անտիոքացին, չորմէ ազանդն Նիկոլայեցեաց բուսաւ :

4 կատարեցաւ] մեռաւ B || 8 նաչատակեալ] նաչատակութեամբ B.

1. Les numéros d'ordre finissent avec ժ.

3° Barnabé (*Barnabas*), qui fut ordonné avec Paul * à Antioche pour la pré- * A fol. 226 v° b.

4° Ananias, l'évêque de Damas, qui baptisa Paul et qui mourut lapidé par les Juifs.

5° Saint Étienne, le protomartyr, qui ouvrit le ciel et mourut lapidé à Jérusalem.

6° Philippe, son compagnon, qui baptisa l'eunuque, prêcha en beaucoup d'endroits et mourut en martyr.

7° Prochoros, qui se rendit avec Jean l'évangéliste en Asie, écrivit l'évangile et la vision (Apocalypse) de Jean et vint à Jérusalem où il fut martyrisé.

8° Nicanor, qui devint évêque et mourut par le martyre.

9° Timon, qui prêcha la parole de Dieu et mourut de la mort des martyrs et dans son sang.

10° Parmenas, qui fut tué avec saint Étienne et deux mille fidèles au Christ '.

Nicolas, l'étranger d'Antioche de qui germa la secte des Nicolaïtes.

1. Les numéros d'ordre se terminent avec le numéro 10.

Մարկոս աւետարանիչ, որ ի Հաօմ գրեաց գաւետարանն իւր, եւ եպիսկոպոս լեալ ի սրբոցն Պետրոսէ՝ գնաց չեղկատոս եւ չԱղեկասնդրիա, քարչեալ ընդ հրապարակս վկայութեամբ կատարեցաւ :

Ղուկաս աւետարանիչ, որ ընդ Պօղոսի քարոզեաց գրանն Աստուծոյ, եւ գրեաց գաւետարանն իւր եւ գԳործս Աւարեղոցն, եւ գնաց ի Փերաս եւ անդ մեռաւ իւրով
5

* A fol. 227
r^o 3.

Նիղա, որ ընդ Պօղոսի քարոզեաց, եւ ունէր շնորհս ճարգարէութեան եւ ի կզգոջն Լեզգոնի չեղեւտոնոս ի ծովն ընկեցեալ խեղդեցաւ :

Յուդա, որ ընդ Նիլուսի առարեցաւ չԱնտիոք, քարոզել գաւետարանն եւ կատարեցաւ ի նմին :
10

Բարդղղիմէոս, որ ընդ Փիլիպպոսի չեփիմէս պրկեցաւ չորմն մեհնի եւ ի Լիկուոնիտոս կատարեցաւ :

Յովհաննէս, որ եւ Մարկոս, վասն բանին Աստուծոյ քարոզութեան վկայութեամբ կատարեցաւ :

Ղապար բարեկամն Քրիստոսի, զոր չարոց ի մեակոց, եպիսկոպոս լեալ, ի
15

վկայրս կատարեցաւ :
Յովսէփ Արեմաթացի, որ թապեաց գՏէրն, վախճանեցաւ ի տան իւրում չԱրեմաթեմ :

2 քարչեալ] քարոզեալ B || 3 կատարեցաւ] մեռաւ B || 11 չեփիմէս] չեփիփիմէս B.

L'évangéliste Marc, qui écrivit son évangile à Rome et, sacré évêque par saint Pierre, se rendit en Égypte et à Alexandrie et y mourut en martyr, traîné sur les places.

Luc l'évangéliste, qui prêcha avec Paul la parole de Dieu, écrivit son évangile et les Actes des apôtres, se rendit à Thèbes et y mourut de sa * propre mort (dans la ville) aux sept portes.

* A fol. 227
r^o 4.

Silas (*Sila*), qui prêcha avec Paul, reçut le don de prophétie et fut jeté à la mer d'Hellespont, dans l'île de Lezron, et s'y noya.

Jude (*Jouda*), qui fut envoyé avec Silas à Antioche, y prêcha l'évangile et y mourut.

Barthélemy, qui fut cloué avec Philippe au mur du temple des idoles à Ephimès et fut martyrisé à Licéonites.

Jean dit aussi Marc, qui mourut en martyr pour avoir prêché la parole de Dieu.

Lazare, l'ami du Christ, que le Christ avait ressuscité des morts, et qui, devenu évêque, mourut en Chypre.

Joseph d'Arimatee, qui enterra le Seigneur et qui mourut dans sa maison à Arimatee (*Arimateum*).

Միւս Յովսէփ որ Բարսաբայն կոչէր, եւ անուանեցաւ Յուստոս, եպիսկոպոս եղև յԵրուսաղէմ եւ անդ կատարեցաւ :

Կղէովպաս, կղբալըն Յովսէփու, որ չեա չարութեանն եւեա զՔրիստոս ի ճանապարհին Նճաւուտայ, քարոզեաց զՔրիստոս Հրէիցն եւ անդ կատարեցաւ :

5 Եճաւոն որդին Կղէովպայ, ի սորա հարսանիան չոգաւ Քրիստոս եւ արար զջուրն զինի : Ոս եպիսկոպոս եղև Երուսաղէմի չեա Յակոբայ. զոս տարան առաջի Գոմեափանոսի կայսեր որպէս թէ չազդէ Գաթի իցէ, եւ տեսեալ Գոմեափանոսի զապրատութիւն նորա եւ զճերութիւն՝ արձակեաց զնա, եւ եկեալ յԵրուսաղէմ խաչեցաւ ի Հրէից :

10 * Սիմոն Կիւրենացի, որ երարձ զխաչն Քրիստոսի.

* A fol. 227
r° b.

եւ երկու որդիք նորա՝ Ռուփոս եւ Աղեկասեպոս, սորա եպիսկոպոսք լեալ յառաքելոցն, եւ զնացին ի Կիւրենիա, եւ ի Լիբիա կատարեցան :

Ստաբիտոս, որ զհետ Անպրէի առաքելոցն չոգաւ, եւ ի նճանէ եղև եպիսկոպոս Բիւզանդիոյ՝ յԱռակլիա Թիրակայ, եւ ի Բիւզանդիոն կատարեցաւ :

15 Դուկիտոս Կիւրենացի, որ ի բազում տեղիս քարոզեաց զՔրիստոս եւ ի նոցն կատարեցաւ :

Մանայէն, զաչեկորդի Հերովդի չորրորդապետի, քարոզեաց զՔրիստոս Հրէից եւ հեթանոսաց, եւ կատարեցաւ նահատակութեամբ :

S խաչեցաւ ի Հրէից] խաչեցին զնա Հրեայքն B || 12 Կիւրենիա] Կիւրինա B.

L'autre Joseph, appelé Barsabas et qui fut surnommé le Juste (*Youstos*), qui devint évêque de Jérusalem et y mourut.

Cléophas, le frère de Joseph, qui vit le Christ, après la résurrection, sur la route d'Emmaüs, et qui prêcha le Christ aux Juifs et finit dans cette ville.

Siméon fils de Cléophas, aux noces duquel le Christ s'était rendu, où il avait transformé l'eau en vin. Il fut évêque de Jérusalem après Jacques. On le conduisit auprès de l'empereur Dometianus comme étant de la famille de David; Dometianus, vu la pauvreté et la vieillesse (de Siméon), le laissa en liberté, et il revint à Jérusalem où il fut crucifié par les Juifs.

* Simon le cyrénaïque, qui se chargea de la croix du Christ;

* A fol. 227
r° b.

Et ses deux fils Routhos et Alexandre, qui furent sacrés évêques par les apôtres, se rendirent à Cyrène et en Libye et y moururent.

Eustachus (*Stachios*), qui suivit l'apôtre André, et fut sacré par lui évêque de Byzance, à Héraclée (*Aracelia*) de Thrace (*Thirakay*). Il mourut à Byzance.

Lucius le cyrénaïque, qui prêcha en de nombreux endroits le Christ et mourut à Cyrène.

Manaïen, le fils de la nourrice d'Hérode le tétrarque, qui prêcha le Christ aux Juifs et aux Gentils et mourut en martyr.

Սոսթենէս, զոր Պօղոս չիշէ ի թղթին. սա քարոզեաց ի բազում տեղն զՔրիստոս, եւ չարչարեալ ուժղին կատարեցաւ :

Նախնայէլ, որում ասաց Քրիստոս թէ Ահա այլ արդարեւ իսրայէլացի չորում նենկութիւն ոչ գոչ : Սա կշտամբէր զՀրէայս խտաագոյնս չօրինաց եւ ի մարդարէից եւ ի նոցանէ մեռաւ :

5

Նիկողիմոս, որ եկն առ Յիսուս ի զիշերի եւ ուսաւ ի նմանէ զխորհուրդ վերստին ճննկեանն, եւ ի թաղումն Տեսոն եբեր զմուսս խստն ընդ հալուէս իբրեւ լսերս հարիւր, եւ պատեաց ընդ մովսեփու զՏէրն : Սա բազում չարչարանս կրեալ ի Հրէից՝ մեռաւ, եւ ընդ սրբոյն Ստեփաննոսի եղաւ եւ ընդ Պամպղէի :

Մինաս Իբերտայ չԱղէկսանդրէ քարկոծեալ վասն քարոզելոյ զպարկեշտութիւն կուսութեան :

10

* A fol. 227
v° a.

Կեփաս, չԼնտիոք քարկոծեալ ի ՚ հեթանոսաց :

Ղեբէոս ի բարբարոսաց եկեւ քարկոծեալ :

Տիտոս, որ ընդ Պօղոսի շրջէր, եւ եպիսկոպոս լեալ Գորաինու քաղաքին ի Կրիտէս, եւ անդ կատարեցաւ :

15

2 ուժղին] ուժղակի B — կատարեցաւ] ի Տովու add. B || 5 մեռաւ] նահատակեցաւ B || 7 լսերս] ի լսելոց B || 10 Իբերտայ] Իբրերտաս B || 13 քարկոծեալ] կատարեցաւ քարկոծմամբ B.

Sosthène, dont Paul fait mention dans son épître. Il prêcha le Christ dans bien des endroits et mourut dans des supplices atroces.

Nathanaël, à qui le Christ avait dit : *Voici vraiment un Israélite, en qui il n'y a nul artifice*¹. Celui-ci tirait de la Loi et des prophètes de sévères reproches contre les Juifs et ce fut de par eux qu'il mourut.

Nicodème, qui vint trouver Jésus de nuit et apprit de Lui le mystère de la renaissance et qui à l'ensevelissement du Seigneur apporta un mélange de myrrhe et d'aloès, d'environ cent livres, et avec Joseph enveloppa le Seigneur dans des linges. Il eut à endurer beaucoup de souffrances de la part des Juifs, mourut, et fut déposé avec saint Étienne et Gamaliel.

Memnas de Bechta, (qui fut) lapidé par Alexandre pour avoir prêché la chasteté virginale.

* A fol. 227
v° a.

Céphas, lapidé à Antioche par les * Gentils.

Lebbée, qui fut lapidé par les barbares.

Titus, qui accompagnait Paul dans ses tournées, devint évêque de la ville de Gortinos en Crète et y mourut.

1. Jean, I, 47.

Կրեակէս, ի Պաղլիս ի բարբարոսաց բարկոծեալ վասն զպարկեշտութիւն
բարոյերոջ :

Յովհաննէս, զոր կոչեն Տալք,

և Բարաբաս, ի Սիպրոս իւրեանց ծախումբ կատարեցան :

5 Յովհաննէս

և Պալլոս ի Լիււկիա :

Յովհաննէս միւս, որ Պօղոսի սպասաւոր էր, ի Կուսիա ի բարկոյ ծերութեան
կատարեալ :

Կլեմէս, զոր Պօղոս ասէ կիմէ Կլեմա Տանդերծ :

10 Նիկիտաս, որ վասն Քրիստոսի բազում չարչարանս կրեալ կատարեցաւ :

Կիւրցոս, որ սպասաւորեաց բանին Տեառն, և ի նմին կատարեցաւ :

Բուլոս,

և Պուլէոս, զոր չիշատակէ Պօղոս ի թուղմն Հոսովմալցոց :

Ղինոս, որ չեա Պետրոսի եպիսկոպոս եկաց ի Հոսովմալցոց :

15 Կաւալիս, որ վասն զՔրիստոս քարոյերոջ մեռաւ :

Գեմետրիոս, որ վասն Քրիստոսի ի Նիւէից բարկոծեալ մեռաւ :

9 Տանդերծ] որ վասն Քրիստոսի չարչարեալ կատարեցաւ *add.* B || 13 և Պուլէոս] Եպուլէս B.

Crescent, qui fut lapidé par les barbares en Galatie pour avoir prêché la chasteté.

Jean, qu'on appelle le père,

Et Barabas, qui moururent de leur propre mort en Chypre.

Jean,

Et Gaïus, en Lycie.

Un autre Jean, qui avait été le serviteur de Paul, en Carie, et qui mourut dans une belle vieillesse.

Clément, celui que Paul désigne quand il dit : « avec Clément ».

Nicetas qui, après avoir enduré bien des tourments pour le Christ, fut martyrisé.

Cyrille, qui vécut au service de la parole du Seigneur et mourut en Lui.

Eubule (*Boulos*),

Et Pudens (*Poudeos*), dont fait mention Paul dans son épître aux Romains.

Linus, qui fut, après Pierre, évêque de la ville de Rome.

Claudia, qui mourut pour avoir prêché le Christ.

Temedrius, qui mourut lapidé par les Juifs pour le Christ.

Կրիսպոս, անչափ ծերացեալ եւ սողեալ, եւ արտաքս ընկեցեալ ի հրապարակն մեռաւ :

Կոլորատոս, որ վկայեաց ի Տրաչանոսէ :

Յուլիա ճապլու, որ ի Խլաթ կատարեցաւ :

Յովսէս, որ վասն զՔրիստոս քարոզելոյ բազում չարչարանս կրեաց, եւ ի նոյն կատարեցաւ :

Պապար միւս, որ եւ նա քարող բանին կենաց եղեւ, եւ նահատակութեամբ կատարեցաւ :

* A fol. 227
v° b.

* Գեմաս, որ սիրեաց զաշխարհ, եւ զնաց ի Թեասաղոնիկէ եւ բուրմ եղեւ կոոց :

Հերմոզինէս, որ ալլափառեաց, եւ եղեւ ընկեր Սիմոնի մոզի :

Ալեկսանդրոս դարբին, որ բազում չարչարանս եցոյց Պօղոսի, եւ հակառակ կալք բանից նորա :

Անդրոնիկոս,

եւ Յունիոս, ազգականք Պօղոսի,

եւ Պենտաս, սիրելի առաքելոյն Պօղոսի :

Ամպլիոս, որ եւ զնա չիչատակէ Պօղոս :

Ուրբանոս, զոր առ Հուովճալեցիան չիչէ առաքեալն :

Ապեղղաս, զոր ի նմին թղթի չիչէ Պօղոս :

Crispus, qui, parvenu à une extrême vieillesse, se traina et fut jeté dehors sur la place publique où il mourut.

Quadratus, qui fut martyrisé par Trajan.

Jude de Chabios, qui mourut à Klilat.

Osée, qui pour avoir prêché le Christ endura bien des souffrances et mourut pour Lui.

Un autre Lazare, qui fut aussi héraut du Verbe de Vie et mourut martyrisé.

* A fol. 227
v° b.

* Démas, qui aima le monde, se rendit à Thessalonique et devint prêtre des idoles.

Hermogène, qui changea de foi et devint compagnon de Simon le mage.

Alexandre le forgeron, qui causa beaucoup de peine à Paul en s'opposant à ses paroles.

Andronicus,

Et Junius, parents de Paul,

Et Pentas, l'ami de l'apôtre Paul.

Amplius, que Paul mentionne également .

Urbanus, que l'apôtre mentionne (dans l'épître) aux Romains

Apellas, que Paul mentionne dans la même épître.

Արիստարուզաս,
 Հերովդիոն, որք չիշին յառաքելոցն :
 Նարկիսոս, որ եղև եպիսկոպոս եւ վկայ :
 Ասինկրիտոս,
 5 եւ Փղեպոնատաս, ի նոցն թղթի չիշեցեալքն ի Պօլոսէ :
 Երմաս հովիւն,
 եւ Պատրորաս, առ Հուովմաչեցիսն չիշատակեալք ի սրբոցն Պօլոսէ :
 Տրիփոս,
 եւ Տրիփոն, զոր ողջունեաց Պօլոս երանելին :
 10 Փիլոպոլիտս, Ներիաս, Սւլուճոս, տքա փոխանորդք Գեմասայ եւ Հերմոզինի
 եւ Աղեկսանդրի եղև, որպէս Մատաթիա՝ Յուզայի մասնչն :
 Սորօք թուաւ աւետարանն ընդ չորս կողմանս աշխարհի, եւ եղան հիմունք
 եկեղեցոյ, եւ երեւցաւ հաւատն : Զորոց զչիշատակն կատարէ եկեղեցի Ապրիլն Թ՛ :

* Անուանք կանանցն Առաքելոհեաց :

* A fol. 228
r^o a.

15 Մարիամ աստուածածինն, որ բազում չարչարանս կրեաց ի Հրէիցն, եւ վախճանեալ
 ոչ ուրեք գտանի, զի փոխեաց զնա որդին իւր Յիսուս Քրիստոս :

7 սրբոցն յերանելոցն B || 10 ներիաս] ներիանոս B || 13 եկեղեցի] Քրիստոսի՝ Եջկի B եւ
 add. B || 14 առաքելոհեաց] որ վկայեցին վասն Քրիստոսի add. B || 16 որդին իւր Յիսուս om. B.

Aristaboulas,

Hérodion, qui sont mentionnés par l'apôtre.

Narcissus, qui fut évêque et martyr.

Asingritas,

Et Phlégonas, mentionnés par Paul dans la même épître.

Hermas, le berger,

Et Patrobas, mentionnés par saint Paul (dans l'épître) aux Romains.

Triphus,

Et Triphon, auxquels le bienheureux Paul envoya le salut.

Philologius, Nérias, Ulumpos, qui furent les remplaçants de Démas, d'Hermogène et d'Alexandre, comme Matathias fut celui de Judas le traître.

C'est par ceux-ci que l'évangile s'envola aux quatre coins de la terre, que les assises de l'Église furent posées et que la foi apparut. L'Église fête leur souvenir le 9 avril.

* Noms des femmes apôtres.

* A fol. 228
r^o a.

Marie, mère de Dieu, qui eut beaucoup à souffrir de la part des Juifs. Après sa mort, (son corps) ne se trouve nulle part, car son fils Jésus-Christ l'a transportée.

Մարիամ Մագդաղենացին, որ չաւետարանն պատմի, վասն Քրիստոսի բազում չարչարանս կրեաց ի Կալվափայ. կայ չագարակին որ կոչի Մագդաղեայ՝ ձօս ի Նապարէթ :

Միւս Մարիամ Մագդաղենացի, կատարեցաւ հետ յԵրուսաղեմէ եօթանասուն ասպարիսաւ :

Մարիամ, Գալովբու փոքրկան ձայր :

Մարիամ եւ Մարթա, քոչքրն Ապարու հանդերձ եղբարրն հալածեալ ի Հրէիցն եւ ի Սաղուկեցոցն՝ ընկեցեալ եղեն ի Յուպէ, ուր զՏաբիթայն սնուցին եւ ուսուցին :

Եղիսաբեթ, ձայրն Յովհաննու Մկրտչի իւրով ձահուամբ :

Սողոմէ, որ ի յարութեանն Տեառն ցուցաւ, իւրով ձահուամբ :

Յովհաննա եւ Շուշան, բազում չարչարանս կրեալ ի Մագդաղապետէն՝ կատարեցան :

Աննա զուտար Փանուէլի, որ ի տաճարին ձարգարէանայր վասն Քրիստոսի, իւրով ձահուամբ :

Զօրանչն Պետրոսի, բազում համարձակութեամբ վկայեաց վասն Քրիստոսի, եւ կայ ի Կափառնաջում :

Այս է վկայութիւն երկոտասանից ասաքելոցն եւ եօթանասուն եւ երկուցն, եւ սուրբ կանանցն որ վկայեցին զբարիտք վկայութիւնն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր :

11 որ ի յարութեան ցուցաւ *om. B* || 16 Պետրոսի] Սիմոնի B.

Marie-Madeleine dont il est parlé dans l'évangile, qui eut beaucoup à souffrir de la part de Caïphe pour le Christ; (son corps) se trouve dans le champ qui s'appelle le champ de Madeleine, près de Nazareth.

Une autre Marie-Madeleine qui mourut à soixante-dix lieues de Jérusalem.

Marie, mère de Jacques le mineur.

Marie et Marthe, sœurs de Lazare, persécutées avec leur frère par les Juifs et les Saducéens, furent jetés (à la mer) à Jaffa (*Hobbé*) où elles avaient élevé Tabitha et l'avaient instruite.

Élisabeth, mère de Jean-Baptiste, (qui mourut) de sa propre mort.

Salomé, qui apparut à la résurrection du Seigneur, (morte) de sa propre mort.

Johanna et Suzanne qui, après avoir enduré bien des tourments de la part du gouverneur de Magdala, moururent.

Anne, fille de Phauuel, qui prophétisait dans le temple, (morte) de sa propre mort.

La belle-mère de Pierre qui témoigna avec beaucoup de hardiesse pour le Christ, et qui git à Capharnaüm.

Tel est le martyrologe des douze apôtres et des soixante-douze et des saintes femmes qui rendirent le bon témoignage pour Jésus-Christ, Notre-Seigneur.

* Յայժմ աւուր վկայութիւն բառատուն սրբոց ծարախրտաց, յորոց էին սուրբքն
Տէրէնտիոս, Բիբրիկանոս, Մաքսիմոս եւ Պոմպիոս :

* A fol. 228
r° b.

10 Սուրբ վկայքն Քրիստոսի բառատուն զօրականքն էին յաւուրս Պէկասի ամբարիշտ
արքային, եւ Փորտունեայ զատուորին, յԼիպիկոյ բազաբէն : Եւ ընդ աւուրսն ընդ
5 այնոսիկ եհաս սրտոճէն հրամանաց թազաւորին վասն բրիտանեւիցն, եւ ըստ հրամանին
ժողովեաց զատուորն զամենայն բրիտանեացսն, եւ եղ առաջն նոցա զամենայն
տանջողական մեքենաց, եւ պատուիրեաց բարկութեամբ զոհել եւ պաշտել վիւրսն :

15 Իսկ բառատուն սուրբ զօրականքն ուխտս և յին միմեանց, զի արիաբար մեռանիցին
ի սէրն Քրիստոսի, եւ ասնն վատահարար ընդ միմեանս. Զորոչ կացցուք եւ մի
ուրասցուք զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս առաջն մարդկան, զի մի եւ նա ուրասցի
զմեզ առաջն հօրն իւրոջ որ չերկինս է : Յիշեմք զբանն որ ասաց . Մի երկնչիք յայնցանէ
որ միայն զմարմինս կարող են սպանանել, երկերուք մանուանդ յայնմանէ որ կարող
է կորուսանել զհոգի եւ զմարմինն ի վեհնն : * Եւ այլ բազում բանիւք զմիմեանս
բաջակերեցին :

* A fol. 228
v° a.

1 էին] եւ B || 2 Պոմպիոս] Պրոմպիոս, Զինոն, Ագեկանդրոս եւ Թէոդորոս add. B ||
3 Սուրբ վկայքն] Այս սուրբ վկայքս B || 6 բրիտանեացսն] հաւատացեալսն B || 8 սպա-
նախացն] եւ ի շարչարանացն add. B || 11 կացցուք] լեցուք եղբարք B.

* En ce jour martyrre des quarante saints martyrs, parmi lesquels se trouvaient
saints Terentius, Africanus. Maximus et Pompilus.

* A fol. 228
r° b.

Les quarante saints martyrs du Christ, soldats, vivaient aux jours de l'empereur Dèce, l'impie, et du juge Fortunea, de la ville d'Afrique. En ces jours-là arriva la copie des ordres de l'empereur au sujet des chrétiens, et le juge, conformément à cet ordre, rassembla tous les chrétiens, disposa devant eux tous les instruments de supplice et leur enjoignit avec colère de sacrifier aux idoles et de les adorer. Nombre de fidèles prirent peur devant ces menaces, obéirent au juge et renièrent le Christ.

Mais les quarante saints soldats se jurèrent mutuellement de mourir vaillamment pour l'amour du Christ et se dirent l'un à l'autre avec confiance : « Gardons-nous de renier Notre-Seigneur Jésus-Christ devant les hommes, pour qu'il ne nous renie point devant son Père qui est aux cieux. Rappelons-nous la parole qu'il a dite : *Ne craignez pas ceux qui tuent seulement le corps ; craignez plutôt celui qui peut perdre l'âme et le corps, dans la géhenne* 1. » * Et avec beau-

* A fol. 228
v° a.

1. Matth., x, 28, 29.

Ան գատուորն Փորտուենա կոչեաց զնոսս առաջի իւր եւ ասէ. Տեսանեմ զձեզ արս բաջս, բարի հաստիւր եւ խմատնական բանիւ գարգարեալս. ընդէր խաբեցաջք եւ լետս ընկեցէք զձեզ ի թագաւորական հրամանացն, եւ խոստովանիր զմի Աստուած եւ զՔրիստոսս սմն՝ զոր որզիր Հրէիցն խաչեցին իբրեւ զհարազորս :

Իսկ սուրբն Տէրէնտիոս բերան եղև ամենեցուն եւ ասէ. Եթէ զիսէիր ո՞վ գատուոր զգորութիւնն խաչեցերոցն ուրանալիր եւ զու գանտալի խաբէութիւնն կուոցն, եւ նմա միայնոջ երկիր պագոսնէիր, բանղի նա միայն է ճշմարիտ Աստուած, զթաճ, ողորմած, բարերար եւ ամենայն շնորհաց ասուղ : Որ կամաւ Հօր էջ լերկնից լերկիր, զգեցաւ զմարկպալին բնութիւնս եւ վասն մերոջ վրկութեան համբերեաց խաչի եւ մահու :

Ան գալս լուեալ գատուորին ասէ զսուրբն. Զոչեցէք ընդ մեզ աստուածոց մերոց, եթէ ոչ՝ տանջանոր մաշեցցց զանձինս ձեր : Ասէ Տէրէնտիոս. Կարձես եթէ աշխ եւ սպասնապեօք խարեւս զմեզ, ոչ սչպէս. միթէ վնասք լցեմք եւ երկչտաք, զի թողուճք զկենաց ասուղն եւ երկիր սրտանեմք աստուածոց օտարաց որ ոչ իցեն : Արդ՝ փութով արս զոր ինչ խորհեալց եւ վասն մեր, եւ տեսցես բաջութիւնն ի խորհուրդս մեր ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոսս զոր ունիմք :

* A fol. 228
v° b.

Ան գալս լուեալ գատուորին ի սրբոցն Տէրէնտիոսէ առաւել եւս մոլեցաւ ի

6 խաչեցերոցն] խաչեցոցն B | 7 պագոսնէիր] եւ զնա միայն պաշտէիր *add.* B.

Le juge Fortunea les fit venir devant lui et leur dit : « Je vois en vous des hommes vaillants, de belle taille et donés de sage raison. Pourquoi vous êtes-vous laissé tromper et vous êtes-vous rejetés en arriere devant les ordres impériaux, et confessez-vous un seul Dieu et un certain Christ que les fils des Juifs ont crucifié comme un malfaiteur? »

Saint Terentius, se faisant l'interprète de tous, répondit : « Si tu connaissais, ô juge, la puissance du crucifié, tu renoncerais, toi aussi, à la vaine duperie des idoles et tu L'adorerais, lui seul, car il est le vrai Dieu, miséricordieux, plein de pitié, bienfaisant et donnant toutes grâces. C'est Lui qui, par la volonté du Père, descendit des cieus sur la terre, se revêtit de la nature humaine et souffrit la croix et la mort pour notre salut. »

Après avoir entendu cela le juge dit aux saints : « Immolez avec nous à nos dieux, sinon je vous détruirai tout entiers par les tortures. » Terentius répondit : « Tu crois que c'est par la crainte et par les menaces que tu vas nous séduire? Tu te trompes! Sommes-nous des lâches et des poltrons pour abandonner celui qui donne la vie et pour nous prosterner devant des dieux étrangers qui n'en sont pas? Hâte-toi donc d'accomplir ce que tu es résolu à faire à notre égard et tu verras la vaillance que nous sommes résolu à déployer pour Notre-Seigneur Jésus-Christ. »

* A fol. 228
v° b.

Après avoir reçu cette réponse de saint Terentius, le juge devint plus

բարկութիւն, եւ հրամայեաց զՏէրէնտիոս, զԱփրիկանոս, զՄարսիմոս եւ զՊոմպիլոս, եւ արգելոյր ի ներքսագոյն բանդն, եւ երկաթովք եւ փայտիւք պնդել զգուշութեամբ. եւ զայլ երեսուն եւ վեց չարտաքին բանդին պահել :

5 Եւ չետ սուրբ կացուցին առաջի զամենեւեան եւ հարցանէր եթէ արտայն զհրամանս թագաւորին : Ասն սուրբքն. Մեր բազում անգամ ասացար քեզ թէ մեր քրիստոնեայք եմք եւ ի Քրիստոս չուսացեալ եմք, եւ զվեւ ոչ պաշտեմք. եւ զու որչափ կամիս տանջեն զմեզ, եւ մեր ական ունիմք չԱստուած որ չազմիս ի մէջ որպէս չազմեցաւ սատանայ ի Քրիստոսէ, եւ նա զօրացուցանէ զմեզ ընդդէմ խորհրոց քոյ :

10 Եւ զայս լուեալ զատաւորին ի սրբոյն Տէրէնտիոսէ հրամայեաց զարձուցանել զնոսա ի բանդն, եւ շղթայիւք պնդել զնոսա, եւ ոչ զորք ի քրիստոնէից թողուլ առ նոսա կամ տալ նոցա կերակուր : Եւ ի մէջ զիշերին ձինչվեա ալօթէին սուրբքն՝ լոյս ծագեաց ի բանդն եւ հրեշտակ Տեառն խօսեցաւ ընդ նոսա եւ ասէ. Ծառայք Աստուծոյ բարձրելոյն, արիք եւ հանգիրք : Եւ առժամայն շղթայքն անկան ի պարանոցացն եւ կապանքն ի ձեռաց եւ չտից իւրեանց, եւ տեսին սեղան առաջի իւրեանց ամենայն
15 բարութեամբ լցեալ : Եւ ասէ՝ հրեշտակ Տեառն. Կերիջիք զոր սուտքեաց կերակրիչն * A fol. 229
1° a.

12 — p. 1328, l. 1 [խօսեցաւ... ձաշակեցին] երեւեալ քաջալերեաց զնոսա B.

furieux encore dans sa colère et ordonna d'enfermer Terentius, Africanus, Maximus et Pompilus dans la prison la plus intérieure et de les garrotter soigneusement avec fers et entraves. Quant aux autres trente-six, il les fit garder dans la prison extérieure.

Quelques jours après, on les fit tous comparaitre, et, comme le juge leur demandait s'ils étaient décidés à accomplir les ordres de l'empereur, les saints répondirent : « Nous t'avons dit à plusieurs reprises que nous sommes chrétiens, que nous avons mis notre foi dans le Christ et que nous n'adorons point les démons. Pour toi, torture-nous tant que tu voudras, mais nous espérons en Dieu que tu seras vaincu par nous, comme Satan a été vaincu par le Christ. Il nous donnera la force de résister à tes desseins. »

Ayant entendu cela de saint Terentius, le juge ordonna de les reconduire à la prison, de les lier fortement avec des chaînes, de ne permettre à aucun chrétien d'avoir accès auprès d'eux et de ne leur point donner à manger. Au milieu de la nuit, pendant que les saints priaient, une lumière jaillit dans la prison et l'ange du Seigneur s'entretint avec eux et leur dit : « Serviteurs de Dieu le Très-Haut, levez-vous et reposez-vous. » Aussitôt les chaînes leur tombèrent du cou et les liens des mains et des pieds; et ils aperçurent devant eux une table garnie de toutes sortes de bonnes choses. L'ange du Seigneur * leur dit : « Mangez ce que le Christ, qui vous nourrit, vous envoie. » Les saints

* A fol. 229
1° a.

ձեր Քրիստոս : Եւ սուրբքն օրհնեցին վճատուած եւ ճաշակեցին : Իսկ պահապանքն տեսին գործնելի լոյսն, երթեալ պատմեցին գատուօրին :

Եւ ընդ սոստօսն տարան սուսջի. եւ աջնչափ գան հարին գնտա որ ամենայն ծորմինքն բերթեցան : Եւ պատուիրեցին զիւթից եւ բերին իժս եւ քարբա թունաւբա, եւ ի ծի տուն թողալ գնտա չանձինս նոցա եւ փակել զգուսն. եւ չար պապանքն 5 ամենեւին ոչ մերձեցան ի նոսա : Եւ չեա երից աւուրց պորականքն ծաին ի տունն, եւ տեսին գնտա պաշտա երեսօք զի սպիմոսէին եւ երթեալ պատմեցին գատուօրին : Եւ պատուիրեաց գատուօրն ալլ զիւթիցն բերել ալլ պապան, եւ չորժամ բերին՝ զերձեալ զիմեցին ի վերոյ անօրինացն եւ զբազումս ի նոցանէ սպանին եւ զզիւթսն լափեցին : Եւ ընդ առաւօսն հանին գտուրբն արաբոյց քաղաքին, եւ հատին սրով 10 զբոսասան վկայիցն զգլխան չկարիլի Թ* : Եւ բրխտոնեացն թաղեցին գնտա ի նշանուօր տեղոյ երկու ծղոնաւ հետ ի քաղաքէն :

* B.
p. 159 b.

[B* Յայժ աւուր վկայութիւն սուրբ վկայիցն Եւփսիթոսի եւ Իլիոդորոսի եպիսկոպոսի եւ Մարիամու սրբուհոյ, եւ երեք հարիւր վկայիցն՝ որք ի գերութեանն Պարսից կատարեցան, ի փառս Քրիստոսի :]

15

8-10 Եւ պատուիրեաց . . . լափեցին om. B.

bénirent Dieu et mangèrent. Les gardiens, qui avaient aperçu la lumière éclatante, s'en allèrent le dire au juge.

Le matin, on les conduisit devant (le juge); on les frappa à tel point que tout leur corps fut écorché. On ordonna à des charmeurs d'apporter des serpents et des scorpions venimeux, de les lâcher dans une maison contre les corps (des saints) et de fermer les portes; mais ces bêtes mauvaises ne s'approchèrent nullement d'eux. Trois jours après, les soldats pénétrèrent dans la maison et virent (les saints), la figure resplendissante, qui psalmodiaient. Ils allèrent rendre compte au juge. Celui-ci ordonna à d'autres charmeurs d'apporter d'autres bêtes, qui, lorsqu'ils les eurent apportées, s'échappèrent et s'élançèrent sur les impies, en tuèrent un grand nombre et engloutirent les charmeurs. Au matin, on fit sortir les saints hors de la ville et on trancha la tête par le glaive aux quarante martyrs, le 9 avril. Les chrétiens les inhumèrent dans un endroit distingué, à deux lieues de la ville.

* B.
p. 159 b.

[B* En ce jour martyre des saints martyrs Eupsychus, Hiodore l'évêque, sainte Marie, et trois cents martyrs qui moururent pendant la captivité en Perse, pour la gloire du Christ.]

Անկի Կ եւ Ապրիլի Ժ : Վկայութիւն սրբոց Անտիպոսայ եպիսկոպոսին Պերգամոս :

Քահանայապետան Քրիստոսի Անտիպոսաս * էր չաւուրս սրբոց առաքելոցն եւ էր * A fol. 229
 ձերունի չոյժ : Չսա չիշէ Թովհաննէս աւետարանիչն ի տեղեանն եթէ. Անտիպոսաս
 վկայն իմ հաստատրիմ քահանայն : Եւ բանղի բարում կու ս բ եւ զիւսոյ բնակութիւնը
 5 էին ի բազարին Պերգամոս աղաճէր երանելի եպիսկոպոսն զԱստուած զի հալածեալն
 զեւրն եւ կործանեացին բազինը կուոյն :

Եւ երեւեցան զեւրն չերազի կուսպաշա իշխանաց բազարին եւ տան. Վասն
 Անտիպոսաս քրիստոնէից զիսաւորին ոչ կարեմք կեալ ի տեղեոջս ձեր, եւ ոչ ընդունել
 եւ հաստակ ի զոհից ձերոց, բանղի չոյժ հալածէ զմեզ ի բնակութենէս ձերմէ :

10 Եւ չարուցեալ ամենեքեան կպան զնա եւ տարան աւաջի զօրավարի բազարին,
 եւ նա չոյժ մեկապիր լինէր նմա թէ Ընդէր զաջ առնես : Եւ սուրբն Անտիպոսաս
 չանկիմանէր զնոսա վասն ամբարիշտ եւ սնոսի պաշտամանն Գոմետիանոսի եւ
 իւրումն :

Եւ զօրավարն ողորմաօք խրատ տալք ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կուոյն, եւ

1 Անտիպոսայ] Անտիպեոս B || 4-6 եւ բանղի... կուոյն] Եւ բանղի ի բազարին Պերգամոս
 բնակութիւն զիւսոյ էր ի կուսս, եւ երանելի եպիսկոպոսն աղօթիւք հալածէր զզեւս, եւ տնործ
 առնէր զիսաբէութիւնս նոցա ի կուսս B.

3 ΑΗΕΚΑΝ, 10 Avril.

Martyre de saint Antipas évêque de Pergame.

Le pontife du Christ Antipas * vivait aux jours des saints apôtres; il était * A fol. 229
 très vieux. L'évangéliste Jean en fait mention dans son Apocalypse : *Antipas,*
*mon témoin fidèle*¹, le prêtre. Et comme dans la ville de Pergame il se
 1° b.

trouvait beaucoup d'idoles et des habitations de démons, le bienheureux évêque priait Dieu de chasser les démons et de ruiner les autels des idoles.
 Les démons apparurent en songe aux notables idolâtres de la ville et leur dirent : « Nous ne pouvons, à cause du chef des chrétiens Antipas, vivre dans notre place, ni recevoir et humer l'odeur de vos sacrifices, car il nous chasse avec force de notre demeure. »

Tous se levèrent, se saisirent (d'Antipas) et le conduisirent chez le commandant des forces de la ville qui lui fit de sévères reproches : « Pourquoi fais-tu cela ? » Saint Antipas les blâma de leur culte impie et vain pour Dometianus et pour leur (dieu).

Le commandant conseillait à (Antipas), en le suppliant, de renier le Christ

1. Apocalypse, II, 13.

յորժամ ոչ կարաց հաւանեցուցանել զսուրբն, հրամայեաց անօրէն ժողովրդեանն յափշտակել զնա եւ ասնել ի պղնձէ ցուլ, եւ յորժամ ջեռուցին հրով եւ եղեւ ցուլն իրբեւ զհուր, արար լինքն երանելին զնշան սրբոյ խաչին եւ եմուտ ի ցուլն, եւ տարածեալ զձեռս իւր յերկինս ալօթեաց առ Աստուած եւ ասէ. *Լուր Տէր * ձայնի աղաչանաց իմոց եւ զամենայն ատամնացաւ բրիստոնեացս որ անուամբ իմով աղաչեսցեն* 5
զբեւ, բժշկեան եւ թեթեւացն ի նոցանէ պարս առամանց. նոյնպէս եւ ամենայն հիւանդաց օգնեան եւ փարատեան պարս հոգոյ եւ մարմնոյ նոցա, եւ որք նշխարաւ եւ խնկով չիշեն զօր չիշատակի իմոյ փրկեան եւ օգնեան նոցա աստ եւ ի հանդերձելումն :
Չայն եղեւ յերկնից առ նա եւ ասէ. Լսելի եղեն խնդրուածք քո եւ կատարին աղաչանք քո, չամենայն ատամնացաւ որք աղաչեն զԱստուած չամենայն սրտէ : Եւ որպէս ի 10
բռն լեալ սուրբ եպիսկոպոսն ի պղնձի ցուլն բորբոքեալ՝ ասանկեաց զհոգին իւր առ Աստուած Ապրիլի Ժ :

Եւ արք երկիւզածք հանին զնշխարս փառաւորեալ վկային Քրիստոսի Անտիպպայ եպիսկոպոսին, թաղեցին պատուով ի նոյն քաղաքին Պերգամայ, յորմէ բղխեն շնորհք բժշկութեան ամենայն ցաւոց՝ յոսկերաց եւ ի տապանէ սրբոյն :

Յայսմ ատուր հանպեաւ ի Քրիստոս ձգնաւորն Սարգիս :

2 պղնձէ] պղնձի B || 3-11 եւ տարածեալ... ցուլն բորբոքեալ] ուր ալօթելով սուրբ եպիսկոպոսն որպէս խոր ի բռն լեալ B || 12 Աստուած] Ահի Գ եւ add. B || 14 բղխեն] լինին B || 15 ամենայն ցաւոց՝ յոսկերաց եւ om. B — սրբոյն] ի փոսս Քրիստոսի Աստուծոյ ճերոյ add. B.

et d'immoler aux idoles, puis quand il se vit impuissant à persuader le saint, il ordonna à la foule impie de le saisir et le conduire au taureau de bronze. Quand le taureau eut été chauffé par le feu et fut devenu rouge comme du feu, le saint fit le signe de la croix sur sa personne, pénétra dans le taureau et, élevant ses mains au ciel, pria Dieu en disant : « Entends, Seigneur, * la voix de mes supplications et guéris des maux de dents tous les chrétiens qui te prieront en mon nom; guéris-les et soulage-les de leurs maux de dents; de même viens en aide à tous les malades et dissipe les maux de leur âme et de leur corps; et à tous ceux qui avec hostie et de l'encens célébreront le jour de ma commémoration, sauve-les et aide-les ici-bas et dans l'autre monde. » Une voix du ciel se fit entendre qui lui dit : « Ta requête a été entendue et voici que tes vœux suppliants s'accomplissent en faveur de ceux qui sont affligés de maux de dents et qui prient le Seigneur de tout cœur. » Et après s'être endormi dans le taureau de bronze embrasé, le saint évêque rendit son âme à Dieu, le 10 avril.

Des personnes pieuses sortirent les restes du glorieux martyr du Christ, l'évêque Antipas, et les inhumèrent avec honneur dans cette même ville de Pergame. Des ossements et du tombeau du saint jaillissent des grâces de guérison pour tous les maux.

En ce jour reposa dans le Christ l'ascète Serge.

* A fol. 229 v° a.

* A fol. 229 v° a.

Ահիլի Գ եւ Ապրիլի ժԵ : Վկայութիւն սրբոյն Արտեմոնայ քահանայի եւ ծարախրոսի :

Ի ժամանակս կռապաշտ արքային Գիտղղետիանոսի էր քահանայ Լաուդիկեայ քաղաքին Արտեմոն ձերուերն. եւ ամով ճիով չառաջ քան * զծարախրոսութիւնն իւր * A fol. 229
ս' b
ամուս ընդ իւր զՍիսինոս գեպիսկոպոսն իւր, եւ զնայեալ ի տաճար կուոյն՝ զամենայն
5 բազինսն խորտակեցին եւ կործանեցին :

Եւ երթեալ կոմսին սրոյ անուն էր Պատրիկիոս ի տաճար կուոյն՝ եզիտ զբազինսն խորտակեալ ի չերկիր : Եւ լուաւ եթէ Սիսինոս եպիսկոպոսն խորտակեաց եւ փախեաւ ընդ ալ քրիստոնեայն չեկեղեցին : Գիմեաց եւ նա զկնի զի կալցէ զնա, եւ չորժամ ընթանալ ի ձանապարհին՝ կալաւ զնա ցաւ եւ չարաչար վշտանալ. զարձաւ
10 ի սուն իւր, եւ չկեաց սո եպիսկոպոսն եթէ Ալօթնս վասն իմ, եւ եթէ ողջացալց արարից փոխանակ խորտակելոյն ոսկի բազինս : Ասէ եպիսկոպոսն. եթէ չաւատաս ի Տէր մեր Յիսուս Գրիստոս ողջանաս : Եւ նորա չանձին կալեալ ողջացաւ :

Եւ չարուցեալ զնայ ի Կեսարիա. եւ չանդիպեալ նմա սուրբն Արտեմոն ձերուերի քահանայն եւ զկնի նորա երթալին երկու ոչխարք վաչրի, եւ զիտայ կոմսն եթէ սուրբն
15 քրիստոնեայ է, կապեաց զնա եւ տարաւ ի Կեսարիա : Եւ աւարեաց սուրբն Արտեմոն

13 զնայ] զնայր B || 13-14 նմա... վաչրի] Արտեմոն քահանայի B || 14 կոմսն om. B — սուրբն om. B || 15 եւ աւարեաց... եպիսկոպոսն] եւ եզ ի բանդի : Ազգ եզե Սիսինիոսի եպիսկոպոսի փասն ըմբռնանն Արտեմոնայ B.

4 АНÉKAN, 11 Avril.

Martyre de saint Artémon prêtre et martyr.

Au temps de l'idolâtre empereur Dioclétien, le vieillard Artémon était prêtre de la ville de Laodicée. Un an avant son * martyre il prend avec lui son * A fol. 229
s' b.
évêque Sisinus et, une fois arrivés au temple des idoles, ils brisèrent tous les autels et en firent des ruines.

Le comte, dont le nom était Patricius, s'étant rendu au temple des idoles, trouva les autels brisés par terre. Il apprit que l'évêque Sisinus les avait brisés et s'était enfui avec d'autres chrétiens à l'église. Il courut après lui pour l'arrêter; mais dans sa course, en route, des douleurs le prirent qui le faisaient souffrir cruellement. Il retourna chez lui, envoya dire à l'évêque : « Prie pour moi et, si je guéris, je ferai faire des autels en or à la place de ceux qui ont été brisés. » L'évêque répondit : « Si tu crois en Notre-Seigneur Jésus-Christ tu guériras. » Il accepta et fut guéri.

Et (Patricius), s'étant levé, alla à Césarée. Saint Artémon le prêtre vieillard, que suivaient deux moutons sauvages, le rencontra. Le comte, ayant appris que le saint était chrétien, le fit lier et l'emmena à Césarée. Saint Artémon envoya

զվարի էրէան սո կախկոպոսն Սիսինոս, եւ ճարդկային 'բարբառով ազդեցին նձա վասն ըմբռնելոյն Արտեմոնի. եւ զարհուրեցաւ կախկոպոսն եւ առաքեաց զՓիլէոն սարկուսողն, եւ երթեալ եղիտ զԱրտեմոնն ի բանոյին :

* A fol. 230
r. a.

Եւ կոմսն կոչեաց զԱրտեմոնն առաջն * իւր հարցանէր եթէ ուրասցի զՔրիստոս : Եւ նա համարձակութեամբ խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի, եւ ասէ. Վեշտասան 5
ամ ընթեոնուի զաստուածային զիրս, եւ ութ եւ քսան ամ էի սարկուսող եւ ընթեոնուի զաւետարանն Քրիստոսի, եւ չինց եւ տասն ամ ի բահանաչութեանս իմում ուսուցանեմ ամենեցուն զՔրիստոսի բարեպաշտութիւնս. եւ կուոյ ոչ զոհեցի եւ ոչ զոհեմ. բայց հրամայեան ինձ երթալ ի տաճարն Ասկէպիոսի չորում բունեալ են եօթն վեշտայք :

Կոմսն ասէ. Աս ընդ բեզ խառնկ եւ երթիջիք : Եւ չորձամ զնաց եւ եմուտ ի 10
տաճարն աղաչեաց զԱստուած, եւ բազինն Ասկէպիոսի անկեալ խորտակեցաւ եւ վեշտայքն վախեան արտաքս, զիչեաց երանելին ի նոսա՝ եւ առժամայն անկեալ սաստակեցան : Եւ տեսեալ Վիտալիոս քորմն զեղեալ սքանչելիս հաստաց ի Քրիստոս :

Եւ կոչեաց կոմսն զսուրբն Արտեմոնն եւ ասէ. Արո՞վ զորութեամբ առնես զայց : Եւ նա ասէ. Քրիստոսի զորութեամբն : Եւ հրամայեաց բերել հուր եւ կտրէին ի 15
ճարմնացն Արտեմոնայ եւ խորովէին ի հուրն : Եւ նոյնժամայն եհաս աջձեամն չկախկո-

4 կոչեաց] կոչեալ B — սրացի զՔրիստոս] զոհեցէ կոպն B || 5 Քրիստոսի] Տեառն Յիսուսի B || 12 վախեան... սաստակեցան] սաստակեցան B || 14 — p. 1333 l. 7 եւ կոչեաց... ի տեղւոյն ջուր om. B.

à l'évêque Sisinus les bêtes sauvages qui lui firent savoir en langage humain l'arrestation d'Artémon. L'évêque prit peur et envoya le diacre Philéon, qui, à son arrivée, trouva Artémon dans la prison.

* A fol. 230
r. a.

Le comte fit venir en sa * présence Artémon et il lui demanda s'il voulait renier le Christ. Mais celui-ci confessa avec hardiesse le nom du Christ et dit : « Seize ans durant j'ai lu les écritures divines, vingt-huit ans durant je fus diacre et je lus l'évangile du Christ, et depuis quinze ans que je suis prêtre j'enseigne à tous la dévotion au Christ; je n'ai point immolé aux idoles, et je n'immole point; mais permets-moi d'aller au temple d'Asclépius où se trouvent nichés sept dragons. »

Le comte lui dit : « Prends avec toi de l'encens et vas-y. » Lorsqu'il s'y fut rendu et fut entré dans le temple, il pria Dieu et l'autel d'Asclépius tomba et se brisa, et les dragons s'enfuirent dehors. Le bienheureux souffla sur eux et aussitôt ils tombèrent et crevèrent. Le prêtre des idoles Bitalius, témoin de ce miracle, eut au Christ.

Le comte fit venir saint Artémon et lui dit : « Par quelle puissance fais-tu cela? » Il répondit : « Par la puissance du Christ. » (Le juge) ordonna d'apporter du feu; et on taillait des morceaux dans la chair d'Artémon et on les

պոսէն եւ ճարգկացին բարբառով յանդիմանէր զկոմսն : Եւ մի ոմն ի զօրականացն բարեաց պոպկն իւր, ձգեաց նեա զի հարցէր պաշտամն, եհար պաթոտակից կոմսին եւ սպոսն : Եւ հրամայեաց կոմսն կատայ ջնուցոսնել ձիւթով եւ յորժամ եոաց խոնարհեցան յօրոյն երկու արծաթք եւ վերացուցին զկոմսն, եւ ձգեցին ի կատայն եւ առժամայն հարեցաւ ճարճինն, եւ չեոացմանէ կատային հեղաւ ձիւթն եւ ալրեաց զպահիճսն :

Իսկ սուրբն Արտեմոն խնդրեաց չճառուծոյ եւ բլլեաց ի տեղւոջէն ջուր, եւ մկրտեաց զբարձն Բիտալիոս եւ զայլս բազումս ի կաարաշտիցն, եւ ճատուցեալ զսուրբ խորհուրդն հաղորդեցոյց զնոսս ի պատուական ճարմնոյ եւ չարենէ Տեառն : Եւ ի գիշերին չաչնձիկ իջին երկու հրեշտակք չերկնից առ Արտեմոն, եւ ձայն որ ստէր. Եւ ի Անսարիոյ եւ երթիջիւր չՃախ, ի տեղին որ կոչի Վարվինէս, մերձ ի ճովկերն, եւ ճարբոն գտեղին՝ բանդն զիւսոյ բնակարան է, եւ զճարգիկ տեղւոյն բժշկեան ի հիւանդութեանց իւրեանց, եւ զարձոն ի բարեպաշտութիւն : Եւ եկեալ ցիւ վաջրի խոսեցաւ ճարգիորէն, եւ նոսաւ Արտեմոն ի վերայ նորա, զնաց ի տեղին եւ բժշկեաց զնոսս ի ցաւոյ իւրեանց, եւ մկրտեաց զնոսս Ասիոյ եպիսկոպոսն, եւ նշանազրեաց զտեղին եւ շինեաց եկեղեցի, եւ զմկրտարն ձեռնազրեաց բահանայս եւ սարկաւապունս. եւ զԲիտալիոս արար եպիսկոպոս Պաղեստինոյ. եւ անուանեաց զտեղին զայն Թալապութիւն :

Տ մկրտեաց] սուրբն Արտեմոն *add.* B || 10 երկու... եւ ձայն] ալրուճն եղև նճա ի վերսսս B || 13-14 եկեալ... ի վերայ նորա *om.* B.

grillait sur le feu. A ce moment-là arriva un chevreuil, envoyé par l'évêque, qui fit en langage humain de vifs reproches au comte. Un des soldats banda son arc, lança une flèche pour atteindre le chevreuil, mais frappa l'assesseur du comte et le tua. Le comte ordonna de chauffer un chaudron avec de la poix et *lorsqu'elle fut en ébullition deux aigles descendirent des airs, soulevèrent le * A fol. 230
r^o h.

comte et le jetèrent dans le chaudron; son corps fondit aussitôt; et par suite de l'ébullition du chaudron la poix déborda et brûla les bourreaux.

Sur la requête que saint Artémon fit à Dieu une source jaillit de cet endroit et il baptisa le prêtre des idoles Bitalius et beaucoup d'autres idolâtres; puis il offrit le saint sacrifice, et les communia au précieux corps et sang du Seigneur. Cette nuit-là deux anges descendirent du ciel auprès d'Artémon et une voix lui dit : « Sors de Césarée et rends-toi en Asie, à l'endroit appelé Volvinès, près du bord de la mer, et purifie la localité, car elle est l'habitation des démons; guéris les gens de l'endroit de toutes leurs maladies et convertis-les à la piété. » Un âne sauvage survint qui parla en langage humain et Artémon, s'étant assis dessus, se rendit à l'endroit et guérit tous les gens de leurs maux; l'évêque d'Asie les baptisa, bénit de la croix la localité, y construisit une église, ordonna prêtres et diaeres ceux qu'il avait baptisés et fit Bitalius évêque de Palestine. Il donna a la localité le nom de Paix.

* A fol. 230
v^o a. Եւ Փիլիկկոսի իշխանին կինն յերկոց զիւաց աչասհարէր, եւ աղաչէր գտուրն Արտեմոն. եւ նորա սաստեալ զիւացն՝ ելին ի կնոջէն եւ երեւեցան զեւրն * շուն, աղուէս, եւ կատու, եւ առաքեաց զնոսա ի հուր գեհնոցն եւ ելին անչացտ : Ողջացաւ կինն եւ հաւատաց ի Քրիստոս, ինքն եւ աչրն իւր եւ ամենեքեան որ ի տանն էին եւ մկրտեցան :

Եւ սուրբն Արտեմոն առաքեաց զայճեամն ի Լաուդիկեա քաղաք առ Սիւրնոս եպիսկոպոսն, եւ ապեցոցց նմա դամենայն մեծամեծան Աստուծոց : Եւ նոյնժամայն յափշտակեաց հրեշտակն գտուրն Արտեմոն, եւ տարաւ ի տեղին ուր զայցելութիւնն արար նմա Աստուած, եւ մարտիրոսութեամբ աւանդեաց զհոյին իւր առ Աստուած Ապրիլի ժԸ : Եւ երթեալք ոմանց յեղբարցն ի Կեսարիոց թագեցին պատուով զմարմինն սրբոցն Արտեմոնաց ի տեղւոջն յայնմիկ : Եւ զրեցին ճշգրտիւ զվրայութեամբ վարս երանելոցն :

* B p. 162 b. [B * Յայսմ աւուր վարք եւ չիշատակ երանելոցն Պետրոսի մաքսաւորին :

Էր սա ափրիկեցի, աչր մեծատուն եւ երբեմն անուորմ առ ալքատտ : Եւ յաւուր միում ձմերայնոց մինչդեռ աղքատք ոմանք նստեալ ջեռնուին հանգէպ արեպական, աչր իւրաքանչիւր սկսան գովել զոյորմած մեծատունն յականէ չանուանէ եւ պարսաւել զանողորման. բանս ի մէջ անկաւ եւ վասն մաքսաւորին Պետրոսի, եւ ոչ որդտաւ որ աւեալ էր ի տանէ նորա ոյորմութիւն ինչ :

1 յերկոց զիւաց] ի զիւաց B || 2 ելին] եհան B — եւ երեւեցան... ելին անչացտ om. B || 5-7 առաքեաց... տարաւ] գնաց B || 8 Աստուած] ԱՏկի Գ եւ add. B.

La femme du gouverneur Philicius était possédée de trois démons, elle supplia saint Artémon. Vivement réprimandés par lui, les démons quittèrent la femme; puis les démons apparurent (sous la forme)* de chien, renard et chat; il les envoya dans le feu de la géhenne, et ils disparurent. La femme, guérie, eut au Christ, elle et son mari, avec tous ceux qui se trouvaient dans la maison, et ils se firent baptiser.

* A fol. 230
v^o a.

Saint Artémon envoya le chevreuil à la ville de Laodicée à l'évêque Sisinus et l'avisait de tous ces grands miracles de Dieu. Aussitôt un ange enleva saint Artémon et le déposa à l'endroit où Dieu lui avait fait visite, et il y rendit son âme à Dieu en martyr le 11 avril. Quelques frères de Césarée s'y rendirent et inhumèrent avec honneurs le corps de saint Artémon à l'endroit même et ils écrivirent avec exactitude dans le martyrologe la vie du Bienheureux.

* B p. 162 b.

[B * En ce jour vie et commémoration du bienheureux Pierre le publicain. Il était Africain, homme riche et parfois sans pitié pour les pauvres. Un jour d'hiver, pendant que quelques pauvres assis se chauffaient au soleil, chacun se mit à faire l'éloge des riches charitables en les citant par leurs noms et à blâmer ceux qui n'avaient pas de pitié. La conversation tomba sur le publicain Pierre, et il ne se trouva personne qui eût reçu de sa maison la moindre aumône.

Յանձամ մի ոմն չաղբատացն ասէ. Զինչ տայք ինձ թէ ես սուից աչօր ի ասնէ նորա ողորմութիւն : Ասացին եւ զգրան : Եւ գնացեալ եկաց արտարոյ գրան ճարսպետին եւ սպասէր գալտեսան նորա. եւ ի նմին ժամու եկեալ ժտանէր ընդ գուն բարձեալ ի գրաստի հաց գերմակ, եւ ազբատն աղաչէր եւ խնդրէր ի նմանէ ողորմութիւն : Եւ նա գաշտն աչօր անգր չածեալ իբրեւ ոչ գտանէր բար կամ վաստ հարկանել եւ վանել անտի, ի բարկութենէ սրտին ասեալ զրտակ մի հաց ձգեաց չերեսս աղբատին. եւ նա * խնդութեամբ ասեալ վազեաց առ ընկերս իւր, եւ ասէր երգմամբ թէ Յիւր ձեռանէ աւի :

* B
p. 163 a.

Եւ չեա երկուց ասուրց հիւանդացաւ Պետրոս մերձ ի մահ, եւ տեսանէ ի տեսեան զիշերոյ՝ որպէս թէ համարս պահանջէին ի նմանէ վասն ամենայն զործոց իւրոց զոր արարեալ էր քննացս կենաց : Եւ արբ սեւաղէմբ, գաժանատեսիլք եւ սոսկափիթլաարբ ժողովեալ ի մի վաչր՝ գնէին ի մի թաթ կշռոյ զչար զործս նորա : Եւ ի միւս կողմն կացեալ արբ պաշտաւաղէմբ եւ լուսազգեացք սքանչելի եւ ահաւոր տեսեամբ, եւ ոչ ինչ զործ բարի տեսեալ Պետրոսի՝ արամէին յոյժ : Եւ ասպա գտեալ զզրտակ մի հացին զոր տուեալ էր աղբատին սաստիւ եւ ցամամբ, եղին ի միւս թաթն եւ ծանրացաւ կշիւն : Եւ ասեն ցՊետրոս. Յաւել աչսուհետեւ ի տուրս աղբատաց, ասպա թէ

Alors un des pauvres dit : « Que me donnez-vous si aujourd'hui je reçois une aumône de sa maison? » Chacun dit son pari. (Le pauvre) alla se poster à l'extérieur de la porte du chef des publicains et il attendit son arrivée. A ce moment il arriva et entra par la porte avec du pain blanc chargé sur un âne. Le pauvre le supplia de lui faire une aumône. Il jeta un regard à droite, à gauche, et, ne trouvant point de pierre ou de morceau de bois pour frapper (le pauvre) et le chasser de là, la rage au cœur, il saisit une miche de pain et la lança à la figure du pauvre, qui * la reçut avec joie et courut auprès de ses compagnons; et il leur disait avec serment : « C'est de sa propre main que je l'ai eue! »

* B
p. 163 a.

Deux jours après, Pierre tomba malade à mourir. Et voici qu'en rêve, la nuit, il a une vision : il lui semblait qu'on lui demandait compte de toutes les actions qu'il avait accomplies au cours de sa vie. Des hommes à figure noire, à l'aspect farouche, des colosses terribles réunis en un endroit mettaient sur l'un des plateaux d'une balance toutes ses mauvaises actions. De l'autre côté des gens à figure joyeuse et revêtus de lumière, à l'aspect merveilleux et terrible, qui n'avaient remarqué aucune bonne action de Pierre, s'attristaient fort. Ayant enfin trouvé l'unique miche de pain que (Pierre), de rage et de colère, avait donnée au pauvre, ils la mirent sur l'autre plateau, et elle pesa dans la balance. Ils dirent alors à Pierre : « Ajoute désormais à tes offrandes aux pauvres, sinon, tu seras livré aux mains de ces gens des

ոչ՝ մատնեցիս ի ձեռս խաւարացնոցս աչոցիկ : Եւ զարթուցեալ Պետրոս ի միտ
էտաւ եթէ ողորմութիւնն փրկէ չափազին գատաստանացն Աստուծոց, եւ այնուհետեւ
այնչափ ողորմած եղև մինչ զի յանձն իւր ոչ խնայեաց :

Պէտզ եղև նմա երթալ ուրեք ի մարտաւորութիւն, եւ տեսեալ զնա նաւորդ մի
մերկ՝ որ զերծեալ էր ի նաւարեկութենէ եւ կորուսեալ էր զամենայն ինչս իւր, եւ
անկեալ առաջի Պետրոսի խնդրէր ի նմանէ ողորմութիւն : Եւ նա հանեալ զներքին
հանդերձն իւր ետ նաւորդին, տարով նմա երջումն զի զպեցցի. եւ նա ամաչելով զզենուլ
գաջն՝ ետ ումնն ի վաճառել : Եւ ընդ անցանկն Պետրոսի տեսեալ գաջն ի վաճառա-
նոցն՝ արտմեցաւ յոյժ : Եւ մինչդեռ ի բուն եմուտ՝ ետես գոմն լուստփաջլ զիմօք որ
ուներ ի գլուխ իւր զխաչ, եւ արկեալ էր զիւրեւ գհանդերձն գաջն զոր տուեալ էր
նաւորդին, եւ ասէ. Քո՛չ եմ զրէն զի մերկ էի եւ զպեցուցեր զիս :

* B
p. 163 b.

Իսկ Պետրոս զարթուցեալ ի միտս եկն եւ ասէ. Եթէ աղբաան Քրիստոս է, ոչ
մեռաց մինչև եկէջ իրբև զմի չափբասաց : Եւ առժամայն կոչեաց զպղիւրն իւր որ էր
արձաթիազին ծառայ իւր, եւ ասէ. Եթէ ոչ լուրցես ինձ՝ վաճառեմ զքեզ բարբարոսաց :
Եւ ետ նմա տասն լիտր արծաթ եւ ասէ. Երթ եւ արո՛ւ քեզ վաճառս, եւ գնես զիս
լրբեւ զծառայ, եւ տարեալ չեքուսպէ՛մ վաճառեա՛ս զիս ասն բրիտանէի, եւ զգինս
ի՛մ ասէր աղբասաց : Եւ զպղիւրն արար ըստ հրամանի նորա, եւ գնացին չեքուսպէ՛մ

ténèbres. » Pierre, s'étant réveillé, comprit que la charité sauve (l'homme) des
terribles jugements de Dieu, et il fut par la suite à ce point charitable qu'il le
fut jusqu'aux dépens de sa propre personne.

Il lui arriva d'aller quelque part pour affaire de publicain. Un navigateur
nu, qui avait échappé au naufrage et avait perdu tout ce qu'il possédait,
l'aperçut, tomba aux genoux de Pierre et lui demanda l'aumône. Pierre se
dévêtit de ses habits de dessous, les donna au navigateur en lui faisant jurer
qu'il se les mettrait; mais celui-là, ayant honte de les mettre, les mit en vente
chez quelqu'un. Pierre, en passant devant le marché, les aperçut et en fut très
attristé. Lorsqu'il fut endormi, il vit un homme au visage éelatant de lumière
qui avait une croix sur la tête et qui avait endossé les vêtements qu'il avait
donnés au navigateur et qui dit : « Je suis content de toi, car j'étais nu et
tu m'as habillé. »

* B
p. 163 b.

* Pierre, s'étant réveillé, réfléchit et dit : « Si le pauvre c'est le Christ,
je ne veux pas mourir avant d'être devenu comme un de ces pauvres. »
Et il appela aussitôt son secrétaire, qui était son esclave, qu'il avait acheté à
prix d'argent, et lui dit : « Si tu ne m'obéis point je te vendrai aux barbares. »
Il lui donna dix livres d'argent et lui dit : « Va, et achète-toi des marchandises,
puis achète-moi comme esclave et emmène-moi à Jérusalem; là, vends-moi à
un chrétien et donne mon prix aux pauvres. » Le secrétaire fit comme il lui
avait été ordonné. Ils se rendirent à Jérusalem et il le vendit à un orfèvre du

և վաճառեաց զհա արծաթագործի ուճեմն որոչ անուն էր Զուլէ, և առեալ չխառն
 գահեկան զգինն՝ ետ ալբատաց :

5 Եւ ինքն Պետրոս զպեցեալ էր ճանդերձս անպաճոճս և ճնտախ, և կապր ի ծառա-
 չութիւն Զուլէ արծաթագործին. և նախատէին զնա ծառայակիցք իւր և աշխատէին
 և չիմար և խելագար կոչէին, և բազում սնգամ արամեցոցանէին զնա :

Եւ ի միում գիշերի երևեցաւ նմա Քրիստոս որպէս երևեալ էր նմա չԼիրիկէ, և
 ունէր չխառն գահեկանն ի ձեռին և ասէր զնա. Մի արամիր Պետրէ, զի աճա զգին
 քո առի, և զու ճամբերնս զի մեճ պատկ պատրաստեալ է քեզ : Եւ զարթուցեալ
 գոհացաւ զԼատուծոյ և կապր ուրախութեամբ :

10 Եւ չնտ աշնորիկ եկին սմանք արծաթագործք չԼիրիկոյ չերուսապէճ վասն աղօթից,
 և Զուլէ կոչեաց զնոսս ի սլատիւ, և Պետրոս կապր ի սպասու : Եւ արքն նմանեցու-
 ցեալ զնա Պետրոսի ասնն զԶուլէ. Մեճ սմն աղնուական ունիս ի սպասուարութիւն
 քեզ, և կամէին ունել զնա :

15 Եւ Պետրոս փախուցեալ փութացաւ ի դուռն, և էր դռնապանն խուլ և ճամբ,
 և նշանացի խօսէին նմա ի բանալ և ի փակել : Լաէ զնա Պետրոս. Քեզ ասնճ
 չանուն Յիսուսի Քրիստոսի լոնց զդուռն : Եւ ետ առժամայն լուաւ զբարբառ նորա և
 ասէ. Աճաւասիկ եճ՝ և կրաց : Եւ Պետրոս ելեալ ընդ այն զնաց : Յաջեմամ խալին և

* B
 p. 164 a.

nom de Zoulé; et ayant reçu pour son prix cinquante écus, il les donna
 aux pauvres.

Quant à Pierre, vêtu d'habits ordinaires et vieux, il était dès lors au
 service de l'orfèvre Zoulé. Les autres esclaves, ses compagnons, l'insul-
 taient, se moquaient de lui, l'appelaient fou et idiot, et bien souvent le
 rendaient triste.

Une nuit le Christ lui apparut, comme il lui était apparu en Afrique,
 tenant les cinquante écus dans sa main, et lui dit : « Ne t'attriste point, Pierre,
 car voici que ton prix, je le tiens ! Toi, prends patience, car une grande
 couronne t'est préparée. » A son réveil il rendit grâces à Dieu et il était tout
 en joie.

Par après, quelques orfèvres vinrent d'Afrique à Jérusalem pour y prier ;
 Zoulé les invita et leur fit les honneurs. Pierre faisait le service. Et ces gens,
 dans le serviteur ayant reconnu Pierre, dirent à Zoulé : « Tu as à ton
 service un grand noble, » et ils voulaient le retenir.

Pierre se sauva et se précipita vers la porte. Le portier était sourd et
 muet, et on lui parlait par signes pour ouvrir et fermer (la porte). Pierre lui
 dit : « Je te dis au nom de Jésus-Christ : ouvre la porte. » Et celui-là aussitôt
 entendit sa voix et dit : « Me voilà, » * et il ouvrit. Et Pierre sortit par la porte
 et s'en alla. Alors le sourd-muet se mit à crier à pleine voix : « L'esclave qui
 vient de sortir de la maison a ouvert mes oreilles et a délié ma langue. » Les

* B
 p. 164 a.

Համբն մեծաւ բարբառով ապապակէր թէ Ծառայն որ ել ի տանէս՝ երաց զսկանջս իմ եւ արձակեաց զկեղւս : Եւ ելեալ ճառագակցցըն ընթացան չաչկոյս եւ չաչկոյս, եւ ոչ գտին զնա : Եւ սկսան զզջանալ եւ ապաշաւել Զուզէ եւ ամենայն ընտանիք նորս եւ ճառագը, զի չիմար համարէին զնա եւ անարգէին :

Իսկ Պետրոս փախուցեալ զնաց յանարատ, եւ աշակերտեալ սրբոյն Մակարայ 5 մեծի՝ բարոժ ճգնութեամբ հանգևաւ ի Քրիստոս : Այսպէս ապրատացաւ Պետրոս, եւ ստացաւ զանանց մեծութիւնն ի Քրիստոսէ Աստուծոյ :]

ԲՏԿԻ Ե ԵՒ Ապրիլի ԺԵ : Ակոյցութիւն սրբոյն Կրիսկինդոսի :

Քրիստոսի վկայն Կրիսկինդոս էր ի քաղաքէն Միւսոնայ Արկիացոց, եւ էր 10 ձերունի եւ ի պատուական ազգէ. եւ տեսնէր զկապաշտան զի պատուէին զգարշեղ տօնս իւրեանց, զնաց առ նոսա եւ պատուիրէր եւ խրատ տալք ի ըսց կալ ի մարտութենէն եւ զտոնալ չ՛Աստուած կենդանի :

Եւ կալեալ զնա կռապաշտըն կացայլին ստաջիլ պատուորին, եւ անարգեաց 15 զտարըն չարապլուխ եւ չարապեւ անբով նմա : Ատէ սուրբն. Մ՛վ պատուօր, Քրիստոս է՝ թագաւոր եւ զնա պարտ է պաշտել, եւ ես ըրիստոնեաց եմ եւ կամիմ որ ամենեւեան ըրիստոնեաց լինիցին, որպէս եւ զու կամիս զի ամենեւեան լինիցին իբրեւ զրեզ : Եւ

* A fol. 230
v. b.

autres esclaves, étant sortis, se mirent à courir de-ci de-là, mais ils ne le trouvèrent point. Zoulé et toute sa famille ainsi que les esclaves se mirent à avoir du regret et des remords de l'avoir tenu pour fou et de l'avoir insulté.

Pierre, qui s'était sauvé, se rendit au désert, et, après être devenu disciple du grand saint Macaire, en grand ascétisme, il reposa dans le Christ. C'est ainsi que Pierre se fit pauvre et obtint du Christ Dieu la richesse qui ne passe pas.]

5. MĂERAN, 12 Avril.

Martyre de saint Crescentus.

Le martyr du Christ Crescentus était de la ville de Myron en Lyeie; c'était un vieillard et il était de noble famille. Il voyait les idolâtres qui célébraient leurs abominables fêtes. Il alla à eux et il leur enjoignait et leur conseillait de se retirer de leur erreur et de se convertir au Dieu vivant.

Les idolâtres, s'étant saisis de lui, le citèrent devant le juge, qui méprisa le saint en l'appelant mauvaise tête et méchant démon. Le saint lui répondit :

* A fol. 230
v. b.

« O juge, c'est le Christ qui est * roi, et c'est Lui qu'il faut adorer; moi, je suis chrétien et je veux que tous soient chrétiens, comme toi tu veux que

եհարց պատարն եթէ. Ձինչ անուն է քո : Եւ նա ասէ. Քրիստոնեայ եմ. եւ գանունն ամենեւին ոչ յաչանեաց, այլ ասէր. Մեր ոչ եմք իբրեւ զհաւս ձեր որ գանուանա փոփոխեն, այլ չանուանէ միայնոյ մեծի Աստուծոյ մերոյ Քրիստոսի Փրկչին անուանիմք բրիստոնեայք :

5 Եւ Տրամաչեաց պատարն կախել զսուրն, եւ այնչափ ձողկեցին մինչև ամենայն կողքն բերինցան : Եւ սուրն աղաղակէր. Քրիստոնեայ եմ եւ անուանիմ Քրիստոսի ծառայ, եւ հայր սեկիմ զԱստուած չերկինս, եւ մայրն իմ չերկրի զեկեղեցի, եւ բաղարն իմ՝ զերին երուսաղէմ : Ասէ պատարն. Կարող ես մարմնով խոստովանել պատուածն մեր, եւ հոգեով հաւատալ չԱստուածն քո, եւ աղատիլ ի

10 սանջանացք : Սուրն ասէ. Հողին տայ խօսել մարմնոյն, եւ մարմինն զհետ երկնայ կամայ հոգւոյն. եւ եթէ հոգին ոչ Տրամաչէ՝ մարմինն զեմբղ կարէ զոհել կուց զիւայ զոր ասէ եւ զորչի. եւ ձեռք իրազս կարեն զոհս մտաւայանել սուանց հոգւոյ :

Բորբորեցին հաւր եւ տարան զսուրն զե արկցեն անդ. եւ նա համբարձեալ զձեռս եւ զաչս չերկինս՝ ասէ. Գոհանամ զբէն Աստուած արարիչ երկնի եւ երկրի, Հայր

15 Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի զե լիս կատարեցաւ բանն որ ասէ. * Սեկի եւ արձակի

* A fol. 231
rº a.

9 մեր om. B || 11 կարէ] կարող է B || 12 կարեն] կարող են B || 13 համբարձեալ] համբարձ B.

tous soient comme toi. » Le juge lui demanda : « Quel est ton nom ? » Il répondit : « Je suis chrétien, » et il ne lui fit point du tout connaître son nom, et il ajouta : « Nous, nous ne sommes pas comme vos idoles qui changent de nom; nous nous appelons chrétiens du nom de notre seul grand Dieu, le Christ rédempteur. »

Le juge ordonna de suspendre le saint, et on le flagella à tel point que tous ses flancs en furent déchirés. Le saint criait : « Je suis chrétien et je m'appelle serviteur du Christ, j'ai pour père Dieu aux cieux, et ma mère sur la terre c'est l'Église; ma ville c'est la Jérusalem d'en haut. » Le juge dit : « Tu peux bien confesser nos dieux avec ton corps, et croire à ton Dieu avec ton âme, et tu seras délivré de tes tortures. » Le saint répondit : « C'est l'âme qui fait parler le corps, et le corps suit la volonté de l'âme; si l'âme ne commande point, comment peut-il immoler aux idoles démons qu'il hait et qu'il abhorre; comment les mains peuvent-elles offrir des sacrifices sans l'âme ? »

On alluma un grand feu et on y conduisit le saint pour l'y jeter. Il éleva les mains et les yeux au ciel et dit : « Je Te rends grâces, Dieu créateur du ciel et de la terre, Père de Notre-Seigneur Jésus-Christ, de ce que s'est accomplie en moi la parole qui dit : * *L'or et l'argent sont éprouvés par le feu* ». Reçois

* A fol. 231
rº a.

1. Cf. Job, xxiii, 10.

Հրով փորձի. ընկնալ զաղաչանս իմ որպէս խունկ առաջի բո, վասն խոստովանողաց անուանյ բուժ սրբոց, եւ ճանիցեն անստուածքն եթէ ոչ գոչ աչլ Աստուած որ սննի իշխանութիւն կենաց եւ ծաշու բաց ի բէն, եւ ընկնալ զհոգի իմ :

Եւ ծտեալ ի հուրն ստրածեաց զմարմին իւր, եւ աղապակեաց մեծաւ բարբառով. Փառք բեզ Աստուած : Եւ ընդ ձայնին աւանդեաց զհոգին իւր աւ Աստուած Ապրիլի ՓԲ : Եւ ծազ մի ջանձնէն ոչ աչրեցաւ եւ ոչ ի զլսոցն ի հուրն : Եւ եղև պատարագ ընդունելի վասն մոլորեալ բրիստոնէիցն որք չաշէն զոհեցին կուոցն, զի զարձցին եւ կեցցեն ըստ խնդրուածոցն իւրեանց :

Եւ երթեալ բրիստոնէիցն ժողովեցին զսկերսն եւ թապեցին ի մէջ պոլոտային, երեք ասպարիսաւ հետի ի բաղարէն, զի ամենեքեան որք անդանիցեն վաչկեացն յօրհնութենէ սրբոց վկայն Քրիստոսի Կրիսկինդոսի :

Յայսմ աւուր վկայն Քրիստոսի Իրիսկորիդոս ի նոյն բաղարէն Միւռոնայ Լիկէացոց չանօրէն դատաւորէն չեա բազում տանջանաց սրով կատարեցաւ, վասն զի ոչ զոհեաց կուոցն :

1 զաղաչանս իմ] եւ ելցեն սպիթը իմ *add.* B || 5 Աստուած] Քրիստոս Ահիլի եւ եւ B || 6 եւ ծազ... հուրն *om.* B || 8 իւրեանց] իւրոց B || 12 աւուր] սուրբ *add.* B.

mes prières comme l'encens en Ta présence pour ceux qui confessent ton saint nom et que les athées sachent qu'il n'y a point d'autre Dieu qui ait le pouvoir sur la vie et la mort excepté Toi, et reçois mon âme. »

Et étant entré dans le feu, il étendit son corps et cria à haute voix : « Gloire à Toi, Dieu. » Et c'est avec ce cri qu'il rendit son âme à Dieu le 12 avril. Et pas un poil de son corps, pas un cheveu de sa tête ne fut brûlé dans le feu. Il fut agréé comme victime pour les chrétiens égarés qui par crainte avaient immolé aux idoles, afin qu'ils se convertissent et vécussent conformément à ce qu'il avait demandé en ses prières. -

Les chrétiens allèrent recueillir ses os et les inhumèrent au milieu de la grand'route, à trois lieues de la ville, pour que tous ceux qui passeraient par là pussent jouir de la bénédiction du saint martyr du Christ Crescentus.

En ce jour le martyr du Christ Dioscoridos de la même ville de Myron de Lycie fut, après bien des tortures, martyrisé par le glaive (par ordre) du juge impie, pour n'avoir point immolé aux idoles.

Ահի Զ եւ Ապրիլի ԺԿ : Վկայութիւն սրբոցն Շճաւոնի կախակոյտի ի Պարսս եւ Փիսիկ
կորսագագատի եւ գտերն եւ Երզրայի բաճանայի :

Փոստսօրեալ ճերունին Շճաւոն էր * ամայ հարիւր տասն եւ եօթանց, եւ էր * A fol. 231
կախակոյտս ի Պարսիկս Սալիբաի եւ Քոստանիոնեայ բազարացն, յաւուրս արեգակնա- r^o b.
5 պաշտ սրբային պարսից Սարուսիոսի : Իբրեւ զարեգակն փայլեաց աստուածաճաճոց
բանիւք եւ գործովք ի մէջ զպզանարարոց սպրացն :

Այս երանելի ճերունիս տեսանէր զպիղծ եւ զգարչելի գործս Պարսից զոր տոնէին
յեկեկեցիսն Աստուծոց, վշտանայր եւ տրամէր յանձին իւրում, եւ խնդրէր չ՛Աստուծոց
մեռանիլ մարտիրոսութեամբ փան անուան իւրոց : Գրեաց հրովարտակ աս սրբայն
10 Սարուսիոս այսպէս. Մեր ոչ ծառայքս եմք Բիսուսի Քրիստոսի Որդոցն Աստուծոց,
զին եմք պատուական արեան նորս, եւ ոչ կարեմք ըննել ծառայք ընդ հարկաւ
ամբարշտաց : Մեր ոչ սրճաթ գոչ եւ ոչ սակի, եւ չօճար եմք մեռանել մանուանդ
փան չարչարելոցն փան մեր :

Եւ չորճամ ընթերցաւ զլիրն բարկացաւ յոչժ, եւ հրամայեաց զի կազանօք տարցեն

1 Վկայութիւն... բաճանայի] Վկայութիւն սրբոցն Շճաւոնի կախակոյտի Պարսից, եւ
Փիսիկեայ կորսագագատի եւ գտերն իւրոց Ասիարայ եւ Երզրայի բաճանայի B || 4 Ապրիլի
եւ Քոստանիոնեայ] Սալի եւ Տիարանայ B || 5 պարսից] Շոպհայ add. B || 12 մանուանդ om.
B || 13 փան մեր] չորագս մեր B.

6 AHÉKAN, 13 Avril.

Martyre des saints Siméon, évêque en Perse, Phusik, Curopalate, de sa fille et
d'Abdla, prêtre.

Le glorieux vieillard Siméon était * âgé de cent dix-sept ans, il était * A fol. 231
évêque des villes de Salikhite et de Ktisphone en Perse, aux jours de Sapor r^o b.
roi des Perses et adorateur du soleil. Il brilla comme le soleil par ses
paroles et ses œuvres agréables à Dieu au milieu de ces populations à mœurs
sauvages.

Ce bienheureux vieillard, témoin des actes impurs et exécrables que les
Perses commettaient dans les églises de Dieu, s'affligeait et s'attristait en lui-
même et il demandait à Dieu de mourir par le martyre, pour son nom. Il
écrivit une lettre au roi Sapor en ces termes : « Nous qui sommes les
serviteurs de Jésus-Christ fils de Dieu, nous sommes le prix de son précieux
sang et nous ne pouvons être esclaves tributaires des impies. Nous ne
possédons ni argent, ni or, et nous désirons par-dessus tout mourir pour Celui
qui a souffert pour nous. »

Lorsque (le roi) eut lu cet écrit, il entra dans une grande colère et ordonna

զերանելի ձերն առաջի նորա. և տարան առաջի երկու աշակերտօր : և չորժամ եմուտ
 երկիր ոչ եղալ : և չարցանելին. Բնդէր երկիր ոչ պակեր արքային սրպէս չամենացն
 ժամ առնէիր չորժամ մտանէիր առաջի նորա : և նա սսէ. Գորժամ խաղաղութեամբ
 մտանէի առաջի նորա երկիր պաղանէի, այժմ կապեալ շղթաչիւր երկիր ոչ պապանեմ.
 և բազում բանս չատուածային զբոց խօսեցաւ ընդ թագաւորն :

* A fol. 231
 v. 6.

Չրամօջեաց և տարան զնա ի բանդ, և անկ տարածեալ զձեռս իւր չերկինս՝
 խնդրէր չԱտուծոց կատարել արեամբ զընթացս իւր փութեալս : և չետ աւուրց
 չրամօջեաց թագաւորն չատանել սրով զզուխ նորա և գալլ բրիտանէլցն որ վասն
 Քրիստոսի արգելեալք էին ի բանդն : և չորժամ չանին ի բանդէն, չանին և ալ
 կապեալ բրիտանեացս՝ քահանայս և տարկաւապունս և կրօնաւորս չարիւր անձն :

և չորժամ տարան ի տեղին՝ քաջակրէր Քրիստոսի քահանայապետն գտուրբ վկա-
 չան, և առաջի նորա չատին զզուխ չարիւր վկայցն : և ձի ի քահանայցն զողպր
 չաճէն, որում անուն էր Արլլա, և սմն պարսիկ որ էր պատուով կուրապաղատ, որոչ
 անուն էր Փուսիկ, բրիտանեաց չաւատով, սսէ զքահանայն Արլլա որ զողպրն չաճէն.
 Խից գաշոյ և ձի երկնչիւր, Քրիստոս լուսաւորէ զբեղ : և չատին զզուխ նորա :

և մտանեցին առ թագաւորն զՓուսիկ կուրապաղատն եթէ բրիտանեաց է, և

1 ձերն] ձերունին B 6 տարածեալ] տարածեաց B 15 զզուխ նորա] զզուխ քահա-
 նային, և ապա չատին չեոց զզուխ սրբոց եպիսկոպոսին ճմաւանի ԱՏիի 2 և Ապրիլն ժԳ B.

d'amener le bienheureux vieillard chargé de liens en sa présence. On l'amena accompagné de deux disciples. Lorsqu'il fut entré il ne se prosterna point. Et on lui demandait : « Pourquoi ne t'es-tu pas prosterné devant le roi comme tu le faisais chaque fois que tu te présentais devant lui ? » Il répondit : « Quand je me présentais en paix devant lui, je me prosternais, mais maintenant que me voilà chargé de chaînes, je ne me prosterne point. » Il prononça devant le roi bien des paroles tirées des écritures divines.

* A fol. 231
 v. 6.

(Le roi) ordonna de le conduire en prison; là il étendit ses mains vers le ciel et demandait à Dieu d'achever promptement sa carrière dans le sang. Quelques jours après, le roi ordonna de lui trancher la tête par le glaive, à lui et à d'autres chrétiens qui étaient retenus en prison pour le Christ. Lorsqu'on les fit sortir de la prison, on fit sortir encore d'autres chrétiens enchaînés. des prêtres, des diacres et des religieux : cent personnes.

Lorsqu'ils furent amenés à l'endroit (de l'exécution), le pontife du Christ encourageait les saints martyrs; et on trancha devant lui la tête aux cent martyrs. Un des prêtres, dont le nom était Abdla, tremblait de peur, et un Persan qui avait la dignité de Curopalate, dont le nom était Phousik, et qui était de foi chrétienne, dit au prêtre Abdla qui tremblait de peur : « Ferme tes yeux et n'aie point peur, le Christ t'illuminera. » Et on lui trancha la tête.

On dénonça au roi Phousik le Curopalate comme étant chrétien et on lui

պատմեցին զբանն զոր տապ ցրահանայն որ զորայցն : և ևս կոչեալ տաջի խր
 հարցանէր. և նա խոտտովանեցաւ համարձակութեամբ զբրիտանեական հաւատն խր,
 և զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած : և ևս կոչեման հանին զնա յերեսայ աշրպին, և
 տարան արտարոյ ապարանիցն, հասին զբեզան * և զանձն հարկաներով բերեցին, և
 5 այնպէս կատարեցաւ աւանդելով զհոյին խր բարի խոտտովանութեամբ առ Աստուած :

* A fol. 231 v° b.

և ևս զուտոր ձի էր նորա կուսան և բրիտանեաց, կրօնաւորի զգետտով. և վասն զի
 խոտտովանեցաւ զանուն Քրիստոսի և խնդաց ընդ ձարախրստութիւնն հօրն խրոյ՝
 հասին և զնորա զբեզան, ի գոհութիւն Տեառն Աստուծոյ ձերոյ :

EB * Յաջամ աւուր լիշատակ է հազար հազարայ վկայիցն, որք սրանչելի բազմու-
 10 թեամբ եպիսկոպոսայ և բահանայից և զանազան կարգայ սրաշտանելից և ժողովրդ-
 պականայ՝ բուսատն ամ հաղածանոր ի Պարս շրջեցան, և շտոյ ձեձ տանջանոր
 չարչարեալ ընդ սրբոյն ճմուռնի կատարեցան :]

* B p. 164 a.

Ահիլի է և Ապրիլի ժԿ : Վկայութիւն հազար վկայիցն որ ի Պարս կատարեցան :

Անպարիշան և անօրէնն Սարուսխտ սրբայն Պարսից յորձամ զսիրելի թագապիլին
 15 խր զներքինի Գուշպագաս եպան, յոյժ տրամեցաւ, և բարկութեամբ լցեալ հրամա-

5 կատարեցաւ աւանդելով՝ աւանդեաց B || 6 զգետտով՝ զգետտուր B || 13 Վկայութիւն...
 կատարեցան՝ Վկայութիւն սրբոյ վկայիցն հազարայ որ ի Պարսիս կատարեցան B || 15 զներ-
 քինի om. B.

rapporta les paroles qu'il avait dites au prêtre qui tremblait. (Le roi) le fit
 venir en sa présence et il l'interrogeait. Il confessa avec hardiesse sa foi
 chrétienne et le Christ vrai Dieu. Aussitôt on le fit sortir de devant la face du
 roi, on le conduisit hors du palais, on lui coupa la langue, * à force de le
 frapper on écorcha tout son corps et c'est ainsi qu'il fut martyrisé et rendit
 son âme à Dieu en le confessant vaillamment.

* A fol. 231 v° b.

Il avait une fille, vierge et chrétienne, qui avait pris l'habit de religieuse.
 Et, parce qu'elle avait confessé le nom du Christ et s'était réjouie du martyre
 de son père, on lui trancha la tête, à la gloire de Notre-Seigneur Dieu.

EB * En ce jour commémoration des mille milliers de martyrs qui, multi-
 tude admirable d'évêques, de prêtres, de ministres de tous rangs, et de laïques,
 quarante ans durant, en butte aux persécutions, parcoururent la Perse et
 furent en suite martyrisés dans de grandes tortures avec saint Siméon.]

* B p. 164 a.

7 АМЕКАН, 14 Avril.

Martyre des mille martyrs qui furent exécutés en Perse.

L'impie et inique roi des Perses, Sapour, après avoir tué son cher ministre
 couronneur, l'eunuque Gouşdzat, devint très triste: et, plein de colère, il

յետց Կամենայն բրխատնեացն սրով սպանանել որ ոչն հաւանին բանից նորա, եւ ոչ երկիր պագանեն արեգական եւ հրոյ :

Եւ անաստուած Կորականքն սուր եղեալ ի վերայ սրբոց վկայիցն եւ հատին հապար բրխատնէի գլուխ՝ Ապրիլի ժԳ, զկնի սրբոյ Զատկին, եւ արին նոցա որպէս սուս հեղաւ :

5

Եւ յետոյ զԳՃացաւ թագաւորն յոյժ ընդ այնչափ զնեամն նոցա, եւ հրամայեաց զի աչլ բրխատնեաց վասն հաւատոյն իւրոյ ձի մեպի : Եւ եղև խաղաղութիւն ամս բազումս ծինչև Սարուբիոս մեւաւ :

Յագած սուր վկայութիւն Գէորգոց անապատականի :

* A fol. 232
1° a.

Երանելին Գէորգիս ձերոնին * ի լերինս Սլաւոպիացաց ի տղայութենէ վարժեցաւ 10 յաւարինի ձղութիւնս, եւ այնչափ արժանապէս ծառայեաց Աստուծոյ ի լերինն պոհօք եւ ալօթիւք եւ չտանկալով տրնութեամբ՝ ծինչ զի ամենայն անապատականք լերինն երկրորդ Անտոն զնա անուանէին : Եւ այնպիսի խտտակրօն վարուք եկաց ամս իննսուն եւ հինգ.

Եւ չաւուրս Լեւոնի արքայի Իսաւոսի պատկերամարտի, լուալ Կանաստուած 15

4 զլուխ] Ահկի է եւ add. B || 6 յետոյ] յետ ստան սուր B || 7 մեպի] բաց վարդապետն ծիպն, եւ ձի յոյժ բազմութիւնք վկայից սրբոց add. B || 9 վկայութիւն] եւ վարք երանելոյն add. B || 11 յաւարինի] յաւարինական B || 12 չտանկալով] տանկալ B || 13 անուանէին] անուանեցին B — ամս ԳԵ] ծինչև ի խորին ձերութիւն B || 15 Կանաստուած] Կանօրէն B.

ordonna de tuer par le glaive tous les chrétiens qui ne se rendaient pas à ses paroles et ne se prosternaient pas devant le soleil et le feu.

Les soldats athées levèrent le glaive sur les saints martyrs et tranchèrent la tête à mille chrétiens le 14 avril après la sainte Pâque. Leur sang coula comme un ruisseau.

Le roi, par la suite, regretta beaucoup le sacrifice de tant de gens, et ordonna qu'aucun chrétien n'eût à subir la mort pour sa foi. La paix régna de nombreuses années jusqu'à ce que Sapor mourût.

En ce jour martyre de Georges Panachorète.

* A fol. 232
1° a.

Le bienheureux vicillard Georges, * dès son enfance dans un ascétisme vertueux, s'entraîna dans les montagnes de l'Olympe, et il servit Dieu avec tant de mérite dans ces montagnes, avec jeûnes, prières, stations debout et sans sommeil, que tous les anachorètes de la montagne l'appelaient le second Antoine. Il persévéra dans cette vie austère quatre-vingt-quinze années.

Aux jours du roi Léon Isaurus l'iconoclaste, il entendit parler des actes

գործան զոր առնէր թագաւորն, եւ այլեր զաւերունական պատկեր եւ զնշխարս սրբոցն, նոցնպէս եւ զեկեղեցիան չորում էին նշխարք կամ պատկերք սրբոց՝ կործանէր եւ այլեր : Եւ էջ Պէտրղիոս ի լեռնէն, եւ համարձակութեամբ Եմուա առ թագաւորն, եւ չանկիւ-
 5 ամենաց զամբարիշտ եւ զնոր գործս նորա :

Եւ նորա բարկացեալ հրամայեաց զան հարկանել զնա ուժղին. եւ այլեցին
 զգլուխն եւ սրով հատին զհաստակին, եւ աւաբեցին չաքսորս, եւ անդ բարի կատարմամբ
 հանգեալ խաղաղութեամբ յԱպրիլի ժԳ : Եւ ամենայն կրօնաւորք լերանցն անթիւ
 հագարաց զնացին ի հանգստարանն եւ Լզին ի տապանի, եւ ձոմեղիօք եւ խնկօք,
 սաղմոսիք եւ օրհնութեամբ տարան ի լեռան, ուր զաջնչափ ժամանակս ձգնեալ էր, եւ
 10 թաղեցին ի բնակութեան խուցն իւր :

* Աճկի Է եւ Ապրիլի ժե : Ակացութիւն սրբոցն Սաբայ ճարախրոսի :

* A fol. 232
r° b.

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Սաբա ի Պոթիացոց երկրէն էր, եւ բնակէր ի մէջ չար
 եւ զմեղակ ազգաց : Եւ ծինչդեա տղայն էր սիրեաց զՔրիստոս, եւ մկրտեցաւ եւ չանկիւ-

3 Պէտրղիոս *om.* B || 7 յԱպրիլի ժԳ] ի Քրիստոս Աճկի Է եւ յԱպրիլի ժԳ ի հասակի
 իննսուն եւ հինգ ամաց B || 8 անթիւ հագարաց] սրբ Էին բազում յոյժ B . 13 ձկրտեցաւ] սրով եւ պատճառ Եզեւ բազմաց զառնալոյ ի հաւատս Քրիստոսի : եւ տեսեալ զճարախրոսի
 կատաղչոյց *ad l.* B.

d'athéisme qu'accomplissait le roi, faisant brûler les images du Seigneur et les reliques des saints, en même temps qu'il faisait démolir et brûler les églises qui contenaient les reliques ou les images des saints. Georges descendit de la montagne et se présenta avec hardiesse au roi et il lui reprocha vivement ses actes impies et nouveaux.

Celui-ci, irrité, lui fit infliger une vigoureuse bastonnade. On lui brûla la tête, on lui trancha les narines à coups de sabre et on l'envoya en exil où il finit saintement ses jours et entra en paix dans le repos, le 14 avril. Tous les religieux des montagnes par milliers, innombrables, se rendirent à l'endroit où il reposait et le mirent dans un cercueil, puis le conduisirent avec cierges et encens, psalmodies et bénédictions, à la montagne où il avait vécu en ascète tant d'années et l'inhumèrent dans la cellule qu'il avait habitée.

* 8 AHÉKAN, 15 Avril.

* A fol. 232
r° b.

Martyre de saint Saba, martyr.

Le saint martyr du Christ Saba était du pays des Goths, et vivait au milieu de nations méchantes et cruelles. Encore enfant, il aimait le Christ, et fut

մանէր զկոսպաշտան, եւ թըանէր ի պիղծ արհա նոցա, եւ արգելոյր զբրիստոնեացն որք կամէին արանալ զՔրիստոս եւ ուտել ի զոճիցն, եւ բազում արանց եւ կանանց եղև վրկիչ :

Եւ տեսեալ կոսպաշտիցն զոր տանէին Սարա՝ չանին զնա արտաքս ի քաղաքէն : Եւ զարձեալ չորժամ չալածիչքն ի քաղաքին խնդրէին բրիստոնեաց, երկուսին 5 քաղաքացիքն եթէ ոչ զոչ աստ բրիստոնեաց, չայնժամ Քրիստոսի վկայն Սարա զնայ ի մէջ նոցա եւ ասէ. Վասն իմ ձի որ երկուցու զի ես բրիստոնեաց եմ : Եւ կախալ տարան զնա աւ իշխան քաղաքին, եւ նորա տեսեալ զնա սպքատ եւ զձուծ արհամարհեաց եւ եհան արտաքս :

Եւ կամեցեալ սարբն երթալ առ Գորթիկոն քահանայն զի արտաքէ առ նա զոր սրբոյ Զատիկին, եւ նա զնայեալ էր ի շոռոմս, չանդիպի նմա ի ճանապարհին սյր ձի մեծ եւ աշաւոր, պաչժառ տեսեալ, եւ ասէ. Գործիր առ Սանսալոն քահանայն : Եւ զարձառ առ նա եւ տօնեցին զսուրբ Զատիկին ի միասին :

* A fol. 232
V^o R.

Եւ յետ երկց աւուրց ի զիշերի զնայ Աթանաբքոս իշխանն եւ որդին Ռադոստիոն, եւ կալան զնոսա, զՍանսալոն քահանայն եղին ի վերայ սալի, իսկ զՍարա մերկ եւ 15 ճեւեակ քարշէին կապանօք, եւ չորժամ տարան զնոսա կապեցին զձեռս եւ զոսս

1 զկոսպաշտան] զնոսա B || 2 սրբ] աւ երկիւղի add. B || 5 զարձեալ] յետոյ B — խնդրէին] չալածէին B || 10 զոր] զոսն B || 16 կապեցին] իտիւն B.

baptisé. Il faisait de vifs reproches aux idolâtres; il crachait sur leurs sacrifices impurs; les chrétiens qui voulaient renier le Christ et manger des sacrifices, il les en empêchait, et il fut le sauveur de beaucoup d'hommes et de femmes.

Les idolâtres, témoins de ce que faisait Saba, le conduisirent hors de la ville. Dorechef, lorsque les persécuteurs recherchaient les chrétiens dans la ville, et que les habitants juraient qu'il ne s'y trouvait plus aucun chrétien, à ce moment, le martyr du Christ Saba se rendit parmi eux et dit : « Que personne ne jure pour moi, car je suis chrétien. » On le saisit et on l'amena au gouverneur de la ville, qui, le voyant pauvre et misérable, le méprisa et le fit mettre dehors.

Le saint voulut aller auprès du prêtre Gorticon pour célébrer auprès de lui le saint jour de Pâque, mais ce dernier s'en était allé chez les Grecs. Chemin faisant, il rencontra un homme grand et terrible, d'un aspect éblouissant, qui lui dit : « Retourne auprès du prêtre Sansalon. » Il retourna auprès de celui-ci et ils fêtèrent ensemble la sainte Pâque.

* A fol. 232
V^o R.

Trois jours après, le gouverneur Athanarikos et son fils Radostion s'en vinrent, de nuit, et se saisirent d'eux. Ils mirent le prêtre Sansalon sur un chariot : quant à Saba, nu et marchant à pied, ils le tiraient par des liens. Après

Մարտի է սաղին, և կապեցին չորասյա զցալց և զցերեկ. և սարս լուծին անտի և կախեցին ի գերանս տանն, և առաքեցին նմա ծիս ի գոշից կո ոյն, և սուրբն անարգանօր չեսս զորձոց : Ի ճուղին ի կախապանէն և տարան ի գետն որ կոչի Մուսոն. կապեցին ի պարանոցն գերան և ընկեցին ի գետն, և աչնպէս աւանգեաց զճոյրն իւր սս

5 Աստուած Ապրիլի ժև :
 Էր սուրբն Մարտ չորմամ մարտիրոսացաւ ամաց երեսուն և ութից, յաւուրս բարեպաշտ թագաւորին Հուսոնոյ Վազեկոյիտի : Եւ Սորանոս զուրս երկրին աչնծիկ բրիւտոնեաց էր, և ճան զմարմին սրբոյն ի գետէն, և տարաւ ճաւատովք ի Վապարովկիս ի գաւառ իւր :

10 [B՝ Յալամ աւուր վկայութիւնն երանելոյն նիկողաչոսի նոր նաճատակին :
 Հաւատարիմ վկայն Քրիստոսի նիկողաչոս էր ի բազարէն Տիրանակերտի, պատանի Տիգրանասանեաց, զեկեցիկ տեսեամբ և վաչելուչ ճատակաւ : Եւ ալլապղբ չորտրէին զնա ուրանալ զՔրիստոս և զտանալ ի կրօնս իւրեանց, և խոտանալին նմա բազում պարգևս և աւարութիւնս. իսկ նա ոչ բնաւ ունկն մատուցանէր նոցա : Եւ

15 չաւուր միտմ իրբեւ կարի ստիպեցին՝ արճամարճեաց վկրօնս նոցա, և զուանէր զՔրիստոս Աստուած :

Յաչնմամ կուտեցան ալլապղբ ի վերայ նորս և ամին յատեան, և ամբաստան

* B
p. 167 b.

3 Մուսոն] Եմուսոն B || 5 Աստուած] Աճիկ Է և add. B 7 Վազեկոյիտի] Վազեկ-
 զիտոսի ձեծի B 9 գաւառ իւր] սր շննեցաւ վկայարուն վասն նորս add. B.

les avoir ainsi emmenés, on lia les mains et les pieds de Saba dans le chariot, et on l'y lia sur le dos, (et on l'y laissa) jour et nuit; puis on l'en détacha et on le suspendit aux poutres de la maison et on lui envoya de la viande des sacrifices faits aux idoles; le saint la renvoya avec mépris. On le fit descendre de son gibet et on l'emmena au fleuve appelé Mouson. On lui attacha au cou une poutre et on le jeta dans le fleuve. C'est ainsi qu'il rendit son âme à Dieu le 15 avril.

Saint Saba avait trente-huit ans lorsqu'il fut martyrisé aux jours du pieux empereur des Grecs Valentiüs. Le duc du pays, Soranos, était chrétien; il fit retirer du fleuve le corps du saint, et le transporta avec foi dans sa province en Cappadoce.

[B՝ En ce jour martyr du bienheureux Nicolas, nouveau martyr.

Le fidèle martyr du Christ Nicolas était de la ville de Tigranakert. C'était un jeune homme de quinze ans, beau de visage et de belle taille. Les infidèles l'engageaient à renier le Christ et à se convertir à leur religion, et lui promettaient beaucoup de présents et de dignités. Il ne leur prêtait nullement l'oreille. Un jour qu'ils l'avaient pressé très fort, il méprisa leur religion et confessa le Christ Dieu.

Alors les infidèles s'ameutèrent contre lui, le conduisirent au tribunal, et

* B
p. 167 b.

եղեն զհամեմ, թէ Հաչոցեաց զկրօնս մեր : Եւ գատաւորն բազում ողորանօք եւ սպառնալիօք ջանացաւ ձգել զնա չորացուիլին եւ ոչ կարաց : Քանզի բաջ նահատակն Քրիստոսի ոչ ողորանացն անօաց եւ ոչ ի սպառնալեացն երկեաւ, այլ անզրգօւելի կացեալ ՚ ի հաւատս՝ համարձակ եւ անխափան խոստովանէր զՔրիստոս Աստուած :

* B
p. 168 a.

Եւ հրամայեաց գատաւորն եւ տարան զնա ի հրապարակն, ուր կայր վեճ մի չորոյ վերայ խորտակելին զձեռս եւ գոտս մահապարտաց, եւ անկ եւս խրատ տային նմա գահիձքն ուրանալ զՔրիստոս եւ ապրիլ, եւ ասեն զի. Ահա հանդերձեալ եմք խորտակել զձեռս քո եւ գոտս, եւ մեռցիս չարաչար : Եւ նա ասէ. Ինձ կեանք Քրիստոս է եւ մեռանիլն շահ : Եւ առժամայն զուարթ երեսօք տարածեաց զերկոսին ձեռս եւ զերկոսին ոտս իւր ի վերայ վիմին : Եւ նորա հարեալ կացնաւ ջախջախեցին զաչնա, եւ թողին անկ ոգեսպառ զաչն զիշեր եւ նստեալ զգահէին : Եւ նա անխափան օրհներ զԱստուած որ արժանաւորեաց զնա մարտիրոսական մահուան :

Ապա ի միւսում աւուր հրաման առեալ ի գատաւորէն բարձին անախ բրիստոնեայր եւ տարան ի տուն, ուր անգաղար ագթիւք խնդրէր ի տեսնէ կանեւ ի մարմնոյ եւ մտանեւ առ Աստուած : Եւ կացեալ այնպէս զաւուրս երիս ի զաւագին տանջանան, բարի խոստովանութեամբ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ առժամայն ճագեաց

l'accusèrent : « Il a blasphémé contre notre religion. » Le juge s'efforça par beaucoup de supplications et de menaces de l'amener au reniement, mais il n'y parvint point. Car le vaillant martyr du Christ n'écouta ni les supplications, ni n'eut peur des menaces, mais, inébranlablement établi dans sa foi, il confessait avec hardiesse, et sans qu'on pût l'en empêcher, le Christ Dieu.

* B
p. 168 a.

Le juge ordonna de l'amener au tribunal, où se trouvait une pierre sur laquelle on brisait les mains et les pieds des condamnés à mort, et là encore les bourreaux lui conseillaient de renier le Christ pour avoir la vie sauve. Ils lui dirent : « Voici que nous nous apprêtons à briser tes mains et tes pieds et tu mourras cruellement. » Il répondit : *Le Christ est ma vie et la mort n'est un gain* ¹. Et aussitôt avec un visage souriant il étendit ses deux mains et ses deux pieds sur la pierre. Ils les frappèrent avec une hache, les brisèrent, et le laissèrent là à moitié mort cette nuit; puis, après s'être assis, ils le gardaient. Et lui, sans qu'on pût l'en empêcher, bénissait Dieu qui l'avait jugé digne de la mort du martyre.

Le lendemain les chrétiens, ayant obtenu la permission du juge, le relevèrent et le transportèrent dans une maison. Là, dans des prières continuelles, il demandait au Seigneur de sortir de ce corps et d'être admis auprès de Dieu. Et après avoir ainsi persévéré trois jours dans de douloureux tourments, en vaillant confesseur, il rendit son âme à Dieu. Aussitôt, au-dessus de son saint

1. Philippiens, 1, 21.

լոյս պայծառ ի վերայ սուրբ մարմնոց նորա ակներեւ ամենեցուն սրբ. էին անց : Եւ ստորեալ լնաղեցին զնա սպոյծութիւնք եւ երգօր հոգեւորօր :

Եւ առաջնորդ քաղաքին առեալ գաջ երանելի պատանօյն, եւ զօղակալ զվիմն յորայ վերայ խորտակեցան ձեւք եւ սոր նորա, եւ ի հիմն եկեղեցւոյն չոր ձեւնորկեալ էր շինեալ :

Կատարեցաւ երանելի վկայն Քրիստոսի նիկողոսոս ի ինչին հոցոց հազար լինեսուն եւ ձի եւ Ապրիլի ժե :

Ահի Թ եւ Ապրիլ ժՁ : Վկայութիւն Աւետիտի եւ Եօթն սրբոհի կանանցն՝ Քարեի, Ծաներեայ, Բասիլիսայ, նիկիտի, Գալինի, Կաղեկոսայ, եւ Թէոփորայ, սրբ ի Կորնթոս կատարեցան :

Այս բարեգաղթ վկայքս Քրիստոսի էին յԵլլապոյ գաւառին. եւ սուրբն Աւետիտոս շրջէր բազում բրիտանեիւք՝ արամբք եւ կանամբք, եւ քարոյէին զՔրիստոս եւ ստեղծեին մեծաւ պայծառութեամբ զսուրբ Յայտնութիւնն Քրիստոսի Ատուծոյ մերոյ, եւ երգէին մեծաւ համարձակութեամբ զերգս սպոյծոսաց :

Եւ կռապաշտըն կալան ի Տրէզինեա քաղաքին զսուրբն Աւետիտոս եւ զԵօթն սուրբ կանայցն զորս չանուանէ զրեցար. տարան ի Կորնթոս քաղաքն առ Քենուպոս զատու-

* A fol. 232 v. b.

8 Աւետիտոյ] Աւետիտոյ B | 9 Բասիլիսայ] Վասիլիսայ B | 11 Աւետիտոյ] Աւետիտոյ B || 16 Քենուպոս] Բենուպոս B.

corps, rayonna une lumière éclatante que virent de leurs yeux tous ceux qui étaient là. On l'enterra avec psalmodies et chants spirituels.

Le chef (de la communauté) de la ville prit la main droite du bienheureux jeune homme, et, après avoir dérobé la pierre sur laquelle les mains et les pieds avaient été brisés, il la posa dans la fondation de l'église qu'il avait entrepris de construire.

Le bienheureux martyr du Christ Nicolas fut martyrisé l'année de l'ère arménienne mil quatre-vingt-onze, le 15 avril.]

9 APRIL, 16 AVRIL.

Martyre de Léontios et des sept saintes femmes : Kharès, Nounekia, Basilivsa, Nikise, Galine, Kallidos et Théodora, qui furent martyrisés à Corinthe.

Ces glorieux martyrs du Christ étaient de la province de l'Hellade. Saint Léonce circulait accompagné de beaucoup de chrétiens. * hommes et femmes : et ils prêchaient le Christ, célébraient avec un grand éclat la sainte Épiphanie du Christ notre Dieu et chantaient avec beaucoup de hardiesse les cantiques des psaumes.

* A fol. 232 v. b.

Les idolâtres saisirent en la ville de Trézineia saint Léontios et les sept saintes femmes dont nous avons cité les noms, les conduisirent à la ville de

ւորն : Հրամայեաց եւ գտարքն Ղեւոնդիոս կախեցին եւ բերեցին զճարձինն, եւ գտարք կանաչան զան հարին. եւ նորա իբրեւ զվէժ ապառաւ սնչարձ կային չուզիլ հաւատն Քրիստոսի : Եւ հրամայեաց զամենեւեան խեղդել ի ծովն :

Եւ յորժամ ամենէին՝ աստուծէին մեծաձայն. արկին զնոսա ի նաւն, եւ նոյնպէս խնկութեամբ երգէին : Եւ յորժամ տարան զնոսա ի ներքս երեսուն ասպարիսաւ, կապեցին զաշիճքն վէժ չոսս նոցա եւ ընկղմեցին զամենեւեան ի ծովն. եւ այնպէս կատարեցան ի Քրիստոս :

* B
p. 168 b.

[B * Յայժմ աւուր տն է սրբոց Եղարեր կանանցն որք աստուածեցին Քրիստոսի թաղմանն, եւ ի վերեղմանին սկանոտեար եղեն կենարար չարութեանն :

Ըստճին եւ մեծ էր Մարկոմ Մազրապենացին ջերմն սիրոյն ճեանն մերոյ, յորժէ 10
Եօթն զեւ երեւալ էր, զորժէ բազումս աւետարանիչքն պատմեն զովութեամբ :

* B
p. 169 a.

Սա բազում չարչարանս կրեալ վանն Քրիստոսի ի Կալաբիաց կատարեցաւ նաշա-
տակութեամբ. եւ կայ չազարակին * որ կաչի Մազրապեաց մատ ի նապարէթ : Բայց չաչ
զիրս սորս բազում պատժութիւնք զորժոց եւ սրանչկեաց են եւ իբր մեծամեծք :

Եւ միւս Մարկամն, զոր սմանք եւ զնա Մազրապենացի սանն, եւ պատմեն թէ 15
կատարեցաւ չերուսաղեմէ հնա ի զոյով Եօթնասուն ասպարիսաւ :

5 ի ներքս երեսուն ասպարիսաւ] նուսին երեսուն ասպարէլ ընդ ծովն B 7 կատարեցան ի Քրիստոս] բարի հաւատով աւանդեցին զհոյսա ի բեանց առ Աստուած Ահիլի Թ և Ապրիլի Թ? B.

Corinthe au juge Khénoustos. Celui-ci ordonna de suspendre saint Léontios et de lui déchirer le corps. Quant aux saintes femmes, on les chargea de coups, mais elles demeurèrent inébranlables comme un roc dans la droite foi du Christ. Ensuite il ordonna de les noyer tous dans la mer.

Pendant qu'on les y conduisait, ils psalmodiaient à haute voix. On les jeta dans un bateau, et toujours pareillement avec joie ils chantaient. Puis quand ils les eurent amenés jusqu'en eau profonde, à trente lieues, les bourreaux attachèrent des pierres à leurs pieds et les immergèrent tous dans la mer. Et c'est ainsi qu'ils furent martyrisés pour le Christ.

* B
p. 168 b.

[B * En ce jour fête des saintes femmes porteurs de parfums qui furent les ministres de la sépulture du Christ et, au tombeau, les témoins oculaires de la résurrection vivificatrice.

La première et la plus grande fut Marie-Madeleine, l'Amante fervente de Notre-Seigneur, de qui sept démons étaient sortis, et au sujet de laquelle les évangélistes racontent beaucoup de traits qui sont à son éloge.

Celle-ci eut à souffrir beaucoup de tortures pour le Christ de la part de Caïphe et mourut par le martyre. Elle repose dans le champ * qui s'appelle le champ de Madeleine, près de Nazareth. Mais d'autres livres contiennent beaucoup de récits de ses actes et miracles et contiennent de très grandes choses.

* B
p. 169 a.

Մարիամ Յակովբայ եւ Յովսեայ ծալր, եւ Մարիամ եւ Մարթա բորբ Կապարու, եղբարբ հանկերձ հարածեալ ի Նիւրեիցն եւ ի Մալուկեյոցն, բնկեցեալ եղն ի Յալպի, ի ծովն, ուր զՏարիթազն սնուցին :

Սալովմէ ծալր որբոցն Չերեթեայ՝ որ ի Յարութեան Տեսան պատճի, կատարեցաւ
5 իւրով ծախումբ :

Յովհաննա եւ Շուշան, բազում շարչարանա կրեալ ի Մազրազապետէն կատարեցան :

Զորանչն Սիմոնի, բազում համարձակութեամբ վկայեաց փան Քրիստոսի, եւ կաչ ի Կաթառնաբում :

10 Եղիսարէթ, ծալրն Յովհաննու Մկրտչին, իւրով ծախումբ կատարեցաւ :

Աննա, զբւարն Փանուէլի, որ ի սասձարն մարգարէացաւ զՔրիստոսէ, իւրով ծախումբն փոխեցաւ առ Տէր :

Բայց աւելիք այլ ճշմարիտ պատճութիւն եթէ Մարիամ Մազրազեային վնայեալ չեղիստս զկնի Յովհաննու աւետարանչի, եւ անկ կատարեցաւ : Իսկ Կապիւնըն ասն
15 եթէ Մարիամ Մազրազեային՝ բոլրն Կապարու է, եւ նա է որ էօժ զՏէրն, զոր եւ պատճեն աւետարանիչն, եւ ասն եթէ վնայեալ բարոյեաց ի Ֆրանցն, եւ անկ կատարեցաւ :

L'autre Marie, appelée également Madeleine par certains, et dont on raconte qu'elle mourut loin de Jérusalem, à une distance de soixante-dix lieues.

Marie, mère de Jacques et de Josée, Marie et Marthe sœurs de Lazare qui furent persécutées avec leur frère par les Juifs et les Saducéens, et furent jetées à la mer, à Jaffa, où elles avaient élevé Tabitha.

Salomé, mère des fils de Zébédée, dont on parle à la résurrection du Seigneur, et qui mourut de sa propre mort.

Jeanne (*Johanna*) et Suzanne qui, après avoir enduré bien des tourments de la part du gouverneur de Magdala, moururent.

La belle-mère de Simon qui confessa avec beaucoup de hardiesse le Christ et repose à Capharnaüm.

Élisabeth, mère de Jean-Baptiste, qui mourut de sa propre mort.

Anne, fille de Phanuel, qui prophétisa dans le temple au sujet du Christ, qui mourut de sa propre mort. Elle fut transportée auprès du Seigneur.

Cependant nous avons un autre récit vrai qui dit que Marie-Madeleine, après s'être rendue à Éphèse à la suite de Jean l'évangéliste, y finit sa vie. Les Latins, eux, disent que Marie-Madeleine est la sœur de Lazare et que c'est elle qui oignit le Seigneur comme le racontent les évangélistes, et ils disent qu'elle se rendit au pays des Franes, y prêcha et y mourut.

Եւ երեք Մարիամ քոչքը ասեն լինեւ, զՄարիամ աստուածածինն, եւ զՄարիամ Կղէովպայ, զոր ասեն ծայր Յակովբայ եւ Յովսեայ, եւ Մարիամ Սողովմէ, ծայր Յովհաննու եւ Յակովբայ : Էր եւ այլ ոմն Մարիամնի, քոչքն Փիլիպպոսի, ծի ի սրբոց կանանցն եւ առաքելուհեաց :

Ահի ժ եւ Ապրիլի ժի : Վկայութիւն Սիմոնի առաքելոյն սրբոցն Կղէովպայ :

5

Սուրբ առաքելոյն Քրիստոսի Սիմոն՝ որդի էր Կղէովպայ եղբորն Յովսեպայ, որ անուանեցաւ այլ Մարիամայ : Զաս ձեռնապրեցին առաքելայքն եզրակսոցս Երուսաղէմի յնա Յակոբայ. եւ բարոզէր զՔրիստոս չամարձակութեամբ, եւ ասնէր Իշանս եւ սրանչիլա անուամբն Քրիստոսի : Եւ ճասնեցին զնա չրէպքն Գոմետիանոսի արքային Զոտայ թէ՛ չազգէ Գաւթի եւ Քրիստոսի է, եւ ամին առաջի թագաւորին, եւ տեսեալ զնա այլ ծեր եւ սառապեալ, արձակեաց զնա :

* A fol. 233
r° a.

10

Եւ նորա շրջեալ ընդ բազում տեղիս բարոզեաց զՔրիստոս, եւ եկեալ չԵրուսաղէմ ըմբռնեալ զնա չրէպքն խեղդեցին : Եւ այնպէս բարի խոստովանութեամբ կատարեցաւ սուրբ առաքելոյն Սիմոն Ապրիլի ժի :

5 Վկայութիւն] Տօն է սրբոց B || 13 խեղդեցին] խաչեցին B || 14 Սիմոն] Ահի ժ եւ add. B.

On dit encore que les trois Marie étaient sœurs : Marie, mère de Dieu, Marie de Cléophas qu'on dit avoir été la mère de Jacques et de Josée et Marie Salomé, mère de Jean et Jacques. Il y avait aussi une autre Marie, sœur de Philippe, une des saintes femmes et apôtres.]

10 AHÉKAN, 17 Avril.

Martyre de l'apôtre Simon fils de Cléophas.

Le saint apôtre du Christ Simon était fils de Cléophas, le frère de Joseph qui fut appelé l'époux de Marie. Les apôtres le sacrèrent évêque de Jérusalem après Jacques. Il prêchait le Christ avec hardiesse, faisait des prodiges et des miracles par le nom du Christ. Les Juifs le dénoncèrent à l'empereur de Rome Dometianus comme étant * de la famille de David et du Christ, et ils le conduisirent en présence du roi. Mais quand il eut vu cet homme vieux et miséreux, celui-ci lui rendit la liberté.

* A fol. 233
r° a.

Il circula dans de nombreux endroits en prêchant le Christ et, arrivé à Jérusalem, les Juifs se saisirent de lui et l'étranglèrent. C'est ainsi qu'en vaillant confesseur mourut le saint apôtre Simon, le 17 avril.

Յայսմ առւեր վկայութիւն սրբոյն Արդալեոնի կատակոյլն :

Քրիստոսի մարտիրոսն Արդալեոն կատակող էր, եւ խաղալք առաջն Մաքսիմիանոսի կռապաշտ արքային եւ այլ իշխանաց եւ ժողովրդեանն, եւ յոյժ սիրէին զնա, զի մեծածաղր խրախանօք ուրախացուցանէր զնոսա :

5 Եւ տեսանէր ի չարչարանս զսուրբ վկայսն, եւ զպատասխանիս նոցա ի միտ առնոյր : Ի միտմ առւեր նստաւ իշխանն ի թէատրոնն բազում ամբոխիւ, եւ մտեալ ի մէջն Արդալեոն՝ նստոյց զմի չընկերաց իւրոց որպէս պատաւոր յաթու, եւ ինքն եղև բրիստոնեաց, եւ այսին առնելով խաղ առնէին զբրիստոնեացս : Եւ ասէ սուս պատաւորն կատակելով. *Զո՞վ սրաշտես : Ասէ Արդալեոն. ԶՅիսուս Քրիստոս զՈրդին*
 10 *Աստուծոյ : Ասէ զպատաւորն. Զոհեան կոսց մերոց եւ բազում բարեաց հանդիպիր : Ասէ Արդալեոն. Ոչ զոհեմ կոսց զի զեւք են : Եւ բազում ժամս ծիծաղելով վիճէին ընդ միմեանս :*

Մերկացուցին զնա եւ պրտուով ձեծէին թեթեւ. * կախեցին զվայտէ եւ որպէս թէ * A fol. 233
 երկաթի ձանկօք բերէին զմարմինն. եւ ժողովուրդք ծիծաղէին խրախանօք : Եւ չորժամ
 15 իշուցին ի փայտէն՝ ծագեաց լոյս մարդասիրութեանն Աստուծոյ ի սրտի խրում, եւ

2 խաղալք յիմարանայր B || 6 ամբոխիւ ընդ նմա *add.* B.

En ce jour martyre de saint Ardalon le comédien.

Le martyr du Christ Ardalon était comédien, et il jouait devant Maximin, l'empereur idolâtre, devant d'autres princes et devant la foule; et ils l'aimaient beaucoup pour les joyusetés fort bouffonnes dont il les réjouissait.

Il voyait les saints martyrs au milieu de leurs tortures et retenait leurs réponses. Un jour que le gouverneur était venu occuper son siège au théâtre accompagné d'une grande foule, Ardalon entra en scène, fit asseoir un de ses compagnons sur un siège en qualité de juge, prit le rôle du chrétien et en les tournant en dérision ils se moquaient des chrétiens. Le faux juge demanda en plaisantant : « Qui adores-tu? » Ardalon répondit : « Jésus-Christ, le fils de Dieu. » Le juge lui dit : « Immole à nos idoles et tu obtiendras beaucoup de biens. » Ardalon répondit : « Je n'immole pas aux idoles, car ce sont des démons. » Et longtemps ainsi en plaisantant ils discutaient ensemble.

On le mit à nu et avec un jonc on le frappait légèrement. * Puis on le * A fol. 233
 suspendit à un poteau et on fit semblant de lui déchirer le corps avec des
 1er B.
 ongles de fer. Et les foules riaient de joie. Mais lorsqu'on le descendit du poteau la lumière de la bonté de Dieu pour les hommes jaillit dans son cœur

պատուիրեաց ժողովրդեանն լուել : Եւ նորա կարծէին եթէ խաղ ինչ կամի առնել՝
լուեցին :

Ասէ մեծաւ բարբառով ընդ իշխանան եւ ընդ ժողովուրդն . Գիտասցիք ամենեքեան
որ ճշմարիտ քրիստոնեայ եղէ ես, եւ ոչ եւս ընդ աշխն կամ ընդ խաղս խօսիմ ընդ ձեզ,
զի շնորհք Քրիստոսի լոյս ծագեաց ի սրտի իմում : Եւ յայժմէս անարդեմ եւ թքանեմ
ի կուռս ձեր, եւ աշխն առնեմ զպաշտօնեայս եւ զերկրպագօրս նոցա, եւ անգրանեմ եւ
նախատեմ զի զիւսպաշտք են :

Եւ ընթացեալ ի սաճարն եղծեաց ի մէջ կուոցն եւ առեալ օծեաց յերեսն զբազինան
եւ դարձաւ ի ժողովուրդն եւ ասէ . Ես զնայի եւ խնկեցի զաստուածսն ձեր . արդ զինչ
հրամայէք զի առնեմ ասելի : Եւ ընթացաւ ծի սնն ի քրմացն եւ պատմեաց իշխանին
եւ ժողովրդեանն զոր արար, եւ յոյժ արամեցան ամենայն ժողովուրդն :

Առջեաց իշխանն առ ինքն եւ ողորանօք խրատ տայր, եւ ինչս խոտտանայր ուրանալ
զՔրիստոս եւ գառնալ ի կուռսն որպէս յառաջն . եւ ամենեկին ոչ հաւանեցաւ, այլ եւ
դարձաւ չարեւերս եւ սպօթեաց առ Աստուած յամենայն սրտէ :

1 եթէ] նորազցն *add.* B 4 եղէ ես] եմ B 7 զիւսպաշտք են] եւ ասէ . Տեսէք
զիս թէ որպէս պատուեմ զաստուածսն ձեր . եւ խոնարհեցուցեալ զլուսի իւր չերկիր, եւ
սկսաւ հանել ի փորսն փառս մեծաձայնս : Եւ միայ միայ ասէր . Այս բեղ Ապղան, այս բեղ
Չեփեասոս, այս բեղ Ասկղալիս, այս բեղ Չերակլիս : Եւ որչափ հանէր՝ բաշխէր կուոցն, եւ
զարշահատուխեամբն ելց զժողովուրդն *add.* B || 8 ընթացեալ] ընթացաւ B — օծեաց յերեսն
զբազինան] Էօժ զերեսս բազնացն B || 9 խնկեցի] զամենայն *add.* B || 12 խրատ... խոտ-
տանայր] եւ բաղում խոտամամբ խրատ տայր B || 13 գառնալ ի կուռսն] զսհեւ կուոցն B .

et il ordonna à la foule de se taire. Celle-ci, croyant qu'il voulait faire quelque bouffonnerie, se tut.

Alors, à haute voix, il dit en s'adressant au gouverneur et à la foule : « Sachez, tous, que je suis devenu un vrai chrétien, et que je ne vous parle plus en raillant ou en plaisantant, car la grâce du Christ a illuminé mon cœur. Désormais je méprise vos idoles et je crache sur elles, je me moque de leurs ministres et de leurs adorateurs; j'en fais fi et je les insulte, car ce sont des adorateurs de démons. »

Il courut au temple, gâta au milieu des idoles, et en barbouilla leurs visages, les autels, puis retourna devant la foule et lui dit : « Je viens d'aller encenser vos dieux. que voulez-vous que je fasse de plus maintenant? » Un des prêtres des idoles courut raconter au gouverneur et à la foule ce qu'il venait de faire, et toute la foule en fut très contristée.

Le gouverneur l'appela à lui et il l'engageait avec supplications, et en lui promettant des biens, de renier le Christ et de revenir aux idoles comme auparavant. Il n'y consentit nullement, bien plus il se tourna vers l'orient et pria Dieu de tout son cœur.

* Հրամայեաց իշխանն հուր բորբորել, եւ ընկեցին անդ զսուրբ վկայն Քրիստոսի, * A fol. 233
եւ ի մէջ հրոյն ազօթելով աւանդեաց զհոգին առ Քրիստոս չոր հաւատաց եւ չուսացաւ
Եպրիլ ժի: v^o a.

[B* Յայժմ աւուր չիշատակ սուրբ հայրապետին Յովհաննու իմաստասիրին Օձնե- * B
5 ցոյ: p. 170 b.

Սուրբ եւ երանելի հայրապետն մեր Յովհաննէս իմաստասէր էր ի գաւառէն Տաշրաց, ի գեղջէն Օձուն, ի տանէ քաջաց եւ աւարինեաց:

Սա ի մանկութենէ վարժեալ չուսումն աստուածային գրոց՝ գնացեալ աշակերտեցաւ մեծ վարդապետին Թէոդորոսի Քոթնեաւոր կոչեցելոյ. եւ ուսեալ ի նմանէ գամենայն ուսումն՝ գերազնի գտաւ քան զբարձու, ճանաչեց թէ քան զամենեւին որ էին չիւրումն ժամանակի: Եւ եղև քաջ տեղեակ աստուածային եւ արտարին զիտութեանց, յաջողակ ի բերթողութեան արուեստի, պերճ ի հսկողական հանդիսի, եւ առաւելեալ յոյժ չուսումն փիլիսոփայական ճակացութեանց, վասն որոց եւ կոչեցաւ իմաստասէր:

Եւ էր անձամբն վաչելահասակ եւ թիկնաւէտ՝ շքեղատիպ եւ վառացի. ի ներքոյ
15 ունէր զգեցեալ լարազն լախտ եւ անըմբերելի, իսկ արտաքուստ չաւուրս հանդիսի ազանէր ահեղակերպս, մինչև ամենեցուն ակն ածել ի նմանէ եւ սրտակաւանօր մերձիլ
առ նա:

2 յուսացաւ] Ահի ժ եւ *add.* B.

* Le gouverneur ordonna d'allumer un grand feu et on y jeta le saint martyr du Christ, qui tout en priant au milieu des flammes rendit son âme au Christ, en qui il avait cru et espéré, le 17 avril. * A fol. 233
v^o a.

[B* En ce jour commémoration du saint patriarche le philosophe Jean Otznetsi. * B
p. 170 b.

Notre saint et bienheureux patriarche Jean, le philosophe, était de la province de Tashir, du village d'Otzoun, d'une famille dont les membres étaient vaillants et vertueux.

Dès son enfance il s'appliqua à l'étude des écritures divines et alla auprès du grand docteur Théodore surnommé Kerténavor, devint son disciple, apprit de lui toute la science, se montra supérieur à beaucoup et surtout à tous ceux qui vivaient à son époque. Il devint très versé dans la science divine et profane, très habile dans l'art poétique, magnifique dans l'action oratoire, mais surtout dans l'étude des disciplines philosophiques, et c'est pourquoi il fut surnommé le philosophe.

De sa personne il était de taille élégante, avec de larges épaules, beau de visage et de prestance imposante. Sous ses vêtements il portait de la bure rude et incommode; mais à l'extérieur il portait, les jours de cérémonie, des vêtements imposants qui faisaient que tout le monde le respectait et l'approchait avec vénération.

* B
p. 171 a.

Սա ինքն երանելի հայրս մեր յետ մահուան տեսան Սեղիպի կաթողիկոսի հաւանութեամբ իշխանացն եւ ամենայն աշխարհին յաջորդեաց յաթոն կաթողիկոսութեան, եւ փոյթի կալաւ ամենայն խնամով հովուել զհօտ իւր. շրջէր ընդ ամենայն տեղիս, եւ զբարեկարգ սահմանադրութիւնս նախնի սուրբ հարցն հաստատէր յեկեղեցիս Հայաստանեայց :

Եւ յերկրորդում ամի կաթողիկոսութեան իւրոյ հրաման եհան աւ համօրէն եպիսկոպոստնս աշխարհին Հայոց, եւ արար ժողով ի հայրապետական աթոռն ի մայրաքաղաքն Պուին, ուր բաջ ատենախօսութեամբ առաջի արար զանկարգութիւնս որք ընդ այն ժամանակս մտեալ էին յեկեղեցիս մեր, եւ հաւանութեամբ ամենեցուն սահմանեաց կանոնս երեսուն եւ երկու ի բարեկարգութիւն եկեղեցոյ սրբոյ :

Յետ ամաց ինչ Վլիթ ոստիկան որ կարգեալ էր ի վերայ աշխարհին Հայոց, կոչեցեալ չամիրապետէն՝ գնաց ի Պամասկոս. եւ չանդիման լեալ ամիրապետին Օմարայ՝ բարում բանս զովութեան խօսեցաւ վասն սրբոյ հայրապետիս մինչեւ ցանկացաւ տեսանել զնա : Վասն որոյ պատգամաւորս առաքեալ կոչեաց զնա զալ աւ ինքն եւ չանդիման լինել իւշով զարդարեալ զգեստուր, զոր ի տօնական հանգեստ ապանէր :

Եւ իրբեւ զնաց աւ նա սուրբ հայրապետն Յովհան, աեսեալ ամիրապետին զըբեյութիւն կերպարանաց նորա եւ զվայելչութիւն զգեստուցն պատուեաց զնա յոյժ.

* B
p. 171 a.

Ce bienheureux père à nous, après la mort du seigneur Élie, le patriarche, et avec le consentement des autorités et de tout le pays, lui succéda sur le siège patriarcal. Dès lors il se mit avec empressement, en toute sollicitude, à paître son troupeau. Il parcourait * toutes les localités et affermissait dans les églises de l'Arménie toutes les bonnes institutions des saints pères ses prédécesseurs.

La deuxième année de son catholicat, il publia une ordonnance pour tous les évêques du pays d'Arménie d'avoir à se réunir en un concile au siège patriarcal, dans la capitale Dwin, où, avec une courageuse éloquence, il leur représenta les abus qui s'étaient introduits à cette époque dans nos églises et, avec le consentement de tous, il institua trente-deux règlements pour l'édification de la sainte Église.

Après quelques années, l'ostikan Vlith, qui avait été proposé sur tout le pays d'Arménie, ayant été appelé par l'émir, se rendit à Damas et, s'étant présenté à l'émir Omar, lui parla avec de grands éloges du saint patriarche, tant et si bien qu'il manifesta le désir de le voir. Aussi envoya-t-il des messagers pour l'inviter à venir auprès de lui et à se présenter dans ses vêtements pompeux qu'il portait les jours de fête.

Lorsque le saint patriarche Jean se fut rendu auprès de lui et que l'émir eut vu la beauté de ses traits et la magnificence de ses vêtements, il l'honora grandement; et après avoir conversé avec lui sur bien des sujets, il lui dit :

և յետ խօսելոյ ընդ նմա բարձր ինչ՝ ասաց յնա. Ոչ սարսէն ըստ օրինաց ձերոց պարտ է ձեզ խոնարհ գգնուլ, ապա ընդէր աչգպէս գգնելալ է ըս : նա պատասխանի ետ եւ ասէ. Չաչ չաչ սակա սունեմք, զի որովհետեւ պակասուալ են ի ձեռս մեր գործք սքանչելեաց որով ձգին ժողովուրդը ի բարին, գորս ասնէր Քրիստոս եւ աշակերտքն նորին. հարկիմք ապա ասել զհացիւք պարձուցանել զնոսա ի չարեաց : Այլ բանզի տակաւին ամիրապետն ցուցանէր զինքն գայթակղեալ ի վերայ գգնտու նորա, ստիպեալ սուրբ հաչրապետին եցոյց նմա յառանձին՝ * տեղոջ զխարպն գոր գգնելալ էր ի վերայ մերկ մարմնոյն :

* B
p. 171 b.

Եւ չորժամ ամիրապետն մերձեցոյց չաջն զձեռն իւր՝ ստկացաւ եւ ապշեցաւ չոյժ, եւ ասէ. Չիմրդ հնար է մարդկային մարմնոյ ժուժկայել աչալիսի անբերելի խստութեան եթէ չիցէ տուեալ նմա համբերութիւն յԱտուծոյ : Եւ բազում պարգևօք պատուեալ զնա չուգարկեաց մեծաշուք փառօք ի Հայս : Եւ նորա եկեալ յաթոռն իւր ի խաղաղութեան եւ ի բարեկարգութեան պահէր զազն իւր, եւ ինքն անձանձիր ի վարս ստարինութեան եւ ի քարոզութիւն ուղիղ վարդապետութեան :

Եւ կացեալ ի հաչրապետութեան ամս մետասան սքանչելի բարգաւախութեամբ եւ նշանադործ սրբութեամբ՝ փոխեցաւ առ Քրիստոս, եւ թաղեցաւ յանապատին իւրում :]

« Ne devez-vous pas, d'après vos lois, vous vêtir humblement ? Pourquoi donc êtes-vous habillé comme vous l'êtes ? » Il lui répondit : « Nous faisons cela parce que les œuvres de miracles qu'opéraient le Christ et ses disciples, pour attirer le peuple au bien, manquant entre nos mains, nous sommes obligés de nous montrer dans une tenue qui inspire la crainte pour le détourner du mal. » Mais comme l'émir continuait à se montrer scandalisé de ses vêtements, force fut au saint patriarche de lui montrer dans un endroit à l'écart la bure qu'il portait sur son corps nu.

Lorsque l'émir l'eut touchée de sa main, il fut frappé d'horreur et de stupeur et dit : « Comment le corps humain peut-il endurer austérité aussi insupportable, si l'endurance ne lui est point accordée par Dieu ? » Il l'honora de nombreux présents et le renvoya en Arménie avec de grands honneurs. Et retourné à son siège, il maintenait sa nation dans la paix et dans l'ordre, et, personnellement, s'adonnait avec entrain à la pratique de la vertu et à la prédication de la vraie doctrine.

Et après avoir occupé le siège patriarcal pendant onze années avec une merveilleuse urbanité et une sainteté qui opéra des prodiges, il s'en alla au Christ, et fut enterré dans sa solitude.]

* B
p. 171 b.

Ահի ժէ և Կարիլի ժէ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Յուլիանոսի վկային :

Մարտիրոսն Քրիստոսի Յուլիանոս էր ի բազարէն Անարգարու Կիլիկեցոց, բրիտոնեաց և բրիտոնէից գաւակ, և ուսաւ յոչ զիրս, և եղև հմուտ ասուածաշունչ զրոց :

Եւ յորժամ եղև ութ և տասն ամաց՝ ծառնեցին զնա առ դատաւորն Մարկիանոս : Եւ յորժամ կացուցին զնա առաջի՝ բռնադատէին զնա ուրանալ զՔրիստոս. և նա անխախտելի եկաց ի ճշմարիտ հաւատն : Փան հարին զնա ուժգին, և բռնութեամբ բացին զբերանն և արկին ի զինուոյ և ի ճարպոյ զոհիցն, և տարան զնա կապանօք չեղիպտացոց բազարն, և անպ գարձեալ նեղէին զնա զոհել կոտցն, և նա ամենեւին ոչ հաւանեցաւ : Եւ տարան զմայր իւր զԱսկիլպիտոզորա, և հարցանէին նձա. և նա ատէ. Տուք չիս զորպին իմ գերիս աւուրս և խորհեցուք ի միասին. և արարին 10
* Ա fol. 233
v b. աչնպէս : Եւ չետ աւուրց տարան զնոսա առաջի, և երկորեանն չամենայն սրտէ խոստովանեցան մեռանել վասն հաւատոցն Քրիստոսի : Եւ գերանել կինն Ասկիլպիտոզորա գան հարին յոչ և արձակեցին :

Իսկ գտուրբն Յուլիանոս արկին ի բուրց և լցին աւազով, արկին և թռնուոր 15

1 վկային] և ձօր իւրոյ Ասկիլպիկեայ *add.* B 5 առ] կապարչա *add.* B || 9 չեղիպտացոց] չեղիպցոց B.

II ABÉKAN, 18 Avril.

Martyre de saint Julien, le martyr.

Le martyr du Christ Julien était de la ville d'Anazarbe de Cilicie, il était chrétien et fils de chrétiens, il étudia beaucoup les lettres et devint versé dans les écritures divines.

Lorsqu'il eut dix-huit ans on le dénonça au juge Marcianus. Quand on l'eut fait comparaître devant lui, on cherchait à le contraindre à renier le Christ, mais il demeura inébranlable dans la vraie foi. On le roua de coups, on lui ouvrit de force la bouche et on y introduisit du vin et de la graisse des sacrifices. On le conduisit enchaîné à la ville d'Égypte, et là encore on le pressait d'immoler aux idoles, mais il n'y consentit nullement. On fit venir sa mère Asclépiodora et on l'interrogeait. Elle répondit : « Rendez-moi mon fils pendant trois jours, et nous réfléchirons ensemble. » 10
* A fol. 233
v b. Ainsi fit-on. Après ces jours on les fit comparaître et tous les deux, de tout cœur, confessèrent vouloir mourir pour la foi du Christ. On roua de coups la bienheureuse femme Asclépiodora et on la relâcha.

Quant à saint Julien, on le mit dans un sac qu'on remplit de sable, on y

սողունս եւ ընկեցին ի խորս ծովան, եւ անց հանգեալ չկարելի ժԷ : Եւ ալիք ծովուն հանին ի ցածար զբուրցն մարմնովն չկակտանըրլա քաղաքն. եւ կին մի սարի բրխատնեաց եղիս ի ծովեղն, եւ տարա ի տուն իւր, եւ պատասով սպասուորէր : Իսկ սուրբն ծանոց զինքն կնոջն եւ ապա եղիւր զնա ի տաղանի : Եւ եղև մեռանել 5 որդւոց ալքի կնոջն, եւ թաղեաց զնա ի տաղանի սրբոցն Յուլիանոսի, եւ բաղում հիւանդք եւ զլուհարք բժշկեցան անդ :

Եւ հարք կրօնաւորք ի Տաւրններսիոց լեռնէն զնոցին ի տեղին զի առցեն զնշխարս սրբոցն Յուլիանոսի : Եւ չորժամ բացին գտապանն գաին զմարմին մանկանն ողջ, եւ զերեսն պաշտաւ առաւել քան զոր էրն ի կենդանութեանն եւ զնշխարս սրբոց վկային 10 սպիտակ իրբև զձիւն : Եւ առեալ փոխեցին ի պատուական տեղի. եւ բաղում բժշկութիւնք լինին որք հաւատով մատչին առ նա :

[B * Յաջամ աւուր վկայութիւն Յուսուփոյ պարսկի նոր վկայի, որ կոչեցաւ Իսահակ :

* B
p. 172 a.

Աս էր ի բազարէն Դավրիժոց երխտասարդ չար եւ սաստիկ թշնամի բրխատնէից, 15 որ ի մանկութենէ անտի ստէր զբրխատնեացս. զի ժողովէր ի փողոցաց զսակերս շանց, եւ * երթեալ զհետ բրխատնեաց մանկանց ի տունս նոցին արկանէր ի մէջ կարասիցն

* B
p. 172 b.

1 հանգեալ կատարեցաւ ԲՏկի ժԷ եւ B || 3 սպասուորէր . . . ապա om. B || 9 առաւել . . . կենդանութեանն om. B || 10 բժշկութիւնք] սրանչեղազարժ գորութիւնք B.

mit également des reptiles venimeux et on le jeta dans les profondeurs de la mer; c'est là qu'il reposa le 18 avril. Les vagues de la mer rejetèrent à terre le sac contenant le corps en la ville d'Alexandrie; une femme chrétienne le découvrit sur le rivage, le transporta dans sa maison et elle lui rendait ses devoirs avec honneur. Le saint se fit connaître à la femme, qui le mit ensuite dans un tombeau. Le fils de cette femme qui était veuve vint à mourir et elle l'enterra dans le tombeau de saint Julien. Nombre de malades et de possédés du démon trouvèrent là la guérison.

Les pères religieux de la montagne Tavernersi se rendirent sur les lieux pour prendre les reliques de saint Julien. Lorsqu'on ouvrit la tombe, on y trouva le corps de l'enfant, intact, et la figure plus fraîche qu'elle n'était de son vivant; quant aux restes du saint martyr ils étaient aussi blancs que la neige. Ils prirent (le corps) et le transportèrent dans un endroit honorable; et bien des guérisons ont lieu pour ceux qui s'en approchent avec foi.

[B* En ce jour martyre de Youssouf, le Persan, le nouveau martyr, qui fut appelé Isaac.

* B
p. 172 a.

Il était de la ville de Taurus. C'était un jeune homme méchant et ennemi acharné des chrétiens; il haïssait les chrétiens depuis son enfance. Il ramassait dans les rues les os des chiens et, * suivant les enfants chrétiens jusque

* B
p. 172 b.

յորոց ըմպէին ջուր. առնէր եւ գալլ անարգանս ընդդէմ եկեղեցոյ եւ հայհոյէր գտորբ հաւատս :

Եւ եղև ի միում զիշերի ի ննջել Յուսիպ ի տան ետես տեսիլ ահաւոր. զի յանկարծակի բացան երկինք եւ էջ Քրիստոս եւ նստաւ փառօք ի վերայ հրեղէն աթոռոյ, եւ կաշին շուրջ զնովաւ բազմութիւնք հրեշտակաց եւ սրբոց : Եւ հայեցեալ 5 ի վերայ Յուսիպ զաշրագին գիմօք, հրամայեաց միոյ ի հրեշտակաց իւրոց, եւ տարեալ եցոյց նմա զպէս պէս չարաչար տանջանս դժոխոց, եւ զանձառելի փառս արքայութեան : Եւ սսէ ցնա հրեշտակին. Տեսէր այժմ զբարեգործս եւ զհաւատա- ցեալս Քրիստոսի եւ զփառս նոցա. արդ եւ զու եթէ տակաւին կացցես ի մոլորութեանդ յաչդմիկ գնացես ի տեղի տանջանացն ուր աչքէին մեղաւորք եւ անհաւատք ի հուրն անէջ. սպա եթէ զարձցիս եւ հաւատաացես ի Տէր Յիսուս՝ եկեցես յայս տեղի 10 փառաց եւ ուրախ լիցիս ի Տէր չաւիտեան : Եւ սպա առեալ էած զնա առաջի աթոռոյն Քրիստոսի :

Յայնժամ գոչեաց Յուսուփ մեծաձայն եւ սսէ. Տէր իմ եւ Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս մեղաց, հաւատամ ի բեզ, մի թողուր զիս երթալ յայն տեղի տանջանաց : 15 Զնոյն ձայն նորա լուեալ մօրն եւ եղբարցն որք կաշին ի տան, եւ իմացեալ զնշանակութիւն բարբառոյն զահի հարան եւ սպչեցան յոյժ, եւ ընթացեալ առ նա հազիւ

dans leur maison, il jetait (les os) dans les ustensiles dans lesquels ils buvaient de l'eau. Il commettait encore d'autres indignités contre l'Église et blasphémait la sainte foi.

Il arriva qu'une nuit, pendant que Youssouf dormait chez lui, il eut un songe terrible : Le ciel s'entr'ouvrit tout d'un coup, le Christ en descendit et s'assit avec gloire sur un trône de feu; des multitudes d'anges et de saints l'entouraient. (Le Christ), après avoir regardé Youssouf d'un air courroucé, donna un ordre à l'un de ses anges et celui-ci, après l'avoir emmené, lui fit voir les divers supplices cruels de l'enfer et les gloires ineffables du paradis. L'ange lui dit : « As-tu vu à présent les hommes de bien et les fidèles du Christ et leur gloire? Maintenant, si tu persévères encore dans ton erreur, tu iras au séjour des supplices où brûlaient dans un feu inextinguible les pécheurs et les infidèles; mais si tu te convertis et si tu crois au Seigneur Jésus, tu viendras dans ce séjour de gloire et tu seras heureux dans le Seigneur éternellement. » Ensuite, après l'avoir pris, (l'ange) le reconduisit devant le trône du Christ.

Alors Youssouf cria à haute voix et dit : « Mon Seigneur et mon Dieu Jésus-Christ, j'ai péché, je crois en Toi, ne me laisse point aller dans ce séjour des supplices. » Sa mère et ses frères qui se trouvaient à la maison, ayant entendu ses cris et ayant compris le sens de ses paroles, furent pris de peur et d'une grande stupeur. Ils accoururent auprès de lui et ne purent qu'à

կարացին պարթուցանել, եւ հարցանէին. Ձի եկեւ բեզ, ընդէր աչնպէս աղապակեցեր :
 Եւ նա պատմեաց նոցա պտեփին. եւ սկսաւ համարձակ պաւանիլ զհաւատն Քրիս-
 տոսի :

Եւ ելեալ ի տանէն եզիտ զՍտեփաննոս վարդապետ՝ Լալուկ կոչեցեալ, եւ
 5 պատմեաց նմա կարգաւ պամենայն տեսին, եւ ձկրտեալ ի նմանէ եղև բրիտտոնեաց եւ
 անուանեցաւ Իսահակ : Եւ ուսեալ զհայերէն պարութիւն խերամուտ եղև հին եւ
 նոր կտակարանաց, եւ զի քաջ զիտէր եւ զզիրս ալազգեաց վիճէր ընդ նոսա, եւ
 յաղթահարէր ի գրոց իւրեանց :

Եւ նոցա ամբոխ արարեալ կուտեցան ի վերայ նորա, եւ պէս պէս բանիւք ողորա-
 10 նաց եւ սպառնալեաց ջանացան փոխել զմիտս նորա. եւ տեսեալ թէ հաստատուն
 կաչ ի հաւատս Քրիստոսի, գանեցին զնա ուժգին, եւ իբրև խելագար հեծուցին ի
 վերայ ուղտու, եւ նախատանօք շրջեցուցանէին ընդ ամենայն փողոցս քաղաքին : Եւ
 նա ուրախ էր ի նախատինս վասն Քրիստոսի, եւ ասէր ի զնալն ի վերայ ուղտու.
 Գոհանամ զքէն Աստուած իմ եւ Տէր Յիսուս Քրիստոս :

Եւ սպա իջուցեալ չարչարեցին ազգի ազգի տանջանօք եւ թողին կիսամահ : Այլ
 15 զթացեալ ի նա ընտանեացն առին զնա եւ պատեցին ի մէջ մորթոց, եւ խնամ տարան
 գաւուրս քառասուն մինչև ասոզջացաւ :

* B
 p. 173 a.

grand'peine le réveiller. Et ils lui demandaient : « Qu'est-ce qu'il t'est arrivé
 et pourquoi as-tu crié ainsi? » Il leur raconta le songe, et se mit à confesser
 ouvertement la foi au Christ.

Et étant sorti de la maison, il alla trouver le docteur (prêtre) Étienne,
 surnommé Lalouk, et lui raconta en détail tout le songe, se fit baptiser par lui,
 devint chrétien et reçut le nom * d'Isaac. Il apprit les lettres arméniennes,
 approfondit l'Ancien et le Nouveau Testament et, comme il connaissait bien
 aussi les écritures des infidèles, il discutait avec eux et les vainquait par leurs
 propres écritures.

* B
 p. 173 a.

Alors (les infidèles), s'étant amentés, se soulevèrent contre lui, et, avec bien
 des paroles de supplication et de menace, ils cherchèrent à changer ses idées ;
 mais quand ils virent qu'il demeurait ferme dans la foi du Christ, ils le frap-
 pèrent brutalement, le firent monter, comme un fou, sur un chameau, puis
 tout en l'injuriant, ils le promenaient par toutes les rues de la ville. Mais lui,
 il était dans la joie d'être insulté pour le Christ et répétait, tandis qu'il allait
 ainsi à dos de chameau : « Je Te rends grâces, mon Dieu et Seigneur Jésus-
 Christ. »

On le fit ensuite descendre, on le soumit à divers supplices et on l'aban-
 donna à moitié mort. Les membres de sa famille, ayant eu pitié de lui, l'em-
 portèrent, l'enveloppèrent dans une peau et le soignèrent pendant quarante
 jours, jusqu'à ce qu'il fût guéri.

Եւ կրեալ անտի գնաց ի Հեշատ քաղաք, ի Գուռնափա, ի Լապիլան եւ ի Նախջուան, եւ չամենեպէն ի նոսա քարոյէր գՔրիստոս . եւ բազում եւ դառն չարչարանս կրեաց ի թշնամեացն Քրիստոսի, եւ անվնաս պահեցաւ խնամօրն Աստուծոյ :

Եւ դարձեալ եկն ի Գաւրէժ, եւ անտի ի Մարաղա, եւ զնաց չԵրձէշ քաղաք, եւ ոչ պապարէր ի քարոյերոյ գՔրիստոս . զոր կալեալ Պարսից փորեցին խորխորատ, եւ անոյ արկեալ զԻսահակ՝ թափեցին քարինս ի վերայ նորա այլ ոչ սպանին : Բայց ծի ոմն հարեալ սեպին խորտակեաց զբազուկ նորա, եւ ինքն պատուհասեալ ձեռս չարաչար զկնի վեց աւուրց :

Եւ շրջեալ չաշխարհն Մարաց եւ Պարսից, Հայոց եւ Կրաց, եւ չայլ հեռաւոր գաւառս պանս իրրեւ քառասուն պանս եւ հարուածս եւ ժահարեր չարչարանս կրելով չամենացն տեղիս, դարձուց զբազումս չապագեաց ի հաւատս Քրիստոսի : Եւ հասեալ բարբոյտթեան չերկիրն Երուանայ, ի քաղաքն Դաճախի, եւ անոյ կալեալ ժամանեցաւ ի ձեռս պատուարին . եւ բնեալ չատենի խոստովանեցաւ գՔրիստոս Աստուծ, եւ հաստս ի վերայ նորա վճիռ ժահու :

Յայնժամ ասէ Իսահակ զպատուարն . Խնդիր ծի հայցեմ ի քէն, եթէ կատարես ինձ մեծ երախտաւոր լինիս, եւ այս է . զի այրեացես զիս հրով ի նշանակ սիրոյն Քրիստոսի, որ վաւեալ կաց ի սրտի իձում : Եւ տարան զնա ի տեղի կատարման, եւ

* B
p. 173 b.

15

Il partit de là et se rendit à la ville Héchat, à Gournava, à Laïlan et à Nakhidjévan, et dans toutes ces villes il prêchait le Christ. Il endura de nombreux et cruels supplices de la part des ennemis du Christ, mais fut conservé sain et sauf par les soins de Dieu.

Il revint de nouveau à Tauris, de là à Maragha et se rendit à la ville de Artelèche sans cesser de prêcher le Christ. Les Persans, l'ayant saisi, creusèrent une fosse et y jetèrent Isaac. Ils firent tomber des pierres sur lui, mais ils ne le tuèrent point. Quelqu'un pourtant, lui ayant porté un coup violent, lui brisa le bras, mais celui-là même fut puni d'une mort cruelle six jours après.

(Isaac) parcourut le pays des Mèdes, des Perses, des Arméniens, des Géorgiens, et d'autres contrées éloignées, pendant quarante années environ, en endurant partout des coups de bâton, des blessures, des tortures meurtrières, et convertit de nombreux infidèles à la foi du Christ. Il arriva, tout en prêchant, dans le pays de Chirouan, à la ville * de Chamakh, et là il fut saisi et livré entre les mains du juge. Interrogé au tribunal, il confessa le Christ Dieu. Une sentence de mort fut portée contre lui.

* B
p. 173 b.

Alors Isaac dit au juge : « Je ne te demanderai qu'une chose ; si tu me l'accordes, tu seras pour moi un grand bienfaiteur, la voici : Tu me brûleras dans le feu pour signifier par là l'amour du Christ qui brûle dans mon cœur. » Et on le conduisit à l'endroit de l'exécution, et quelqu'un de la foule lui frappa

ձի ոմն չամբոխէն եհար հաստ բրով զգլուխ նորա, եւ պատուեցաւ գազաթն եւ հոսեր արխն չորդ ընդ երեսն. եւ նա գոհանայր զԱստուծոյ որ արժանի արար ճարտիրոսական մահուան :

Եւ սպա գրոհ տուեալ բարկոծեցին զնա անդ, եւ յետոյ աչքեցին զմարմին արբոյն :
5 Եւ ի գիշերին լոյս պայծաւ ծագեաց ի վերայ նշխարաց նորա, զոր ակներեւ տեսին ամենայն աչազգիլքն :

Եւ եղև կատարումն Յուսփոյ, որ Իսահակն կոչեցաւ, ի թուին Հայոց ութ հարիւր վաթսուս եւ վեց, ԱՏԿի ժԵ եւ Ապրիլի ժԲ : Եւ է բարեխօս վասն ձեր առ Քրիստոս :]

10 * ԱՏԿի ժԵ եւ Ապրիլի ժԲ : Վկայութիւն Սահակոյ եպիսկոպոսի եւ երկու հարիւր եօթն վկայիցն Քիւրականու :

* A fol. 234
r^o a.

Անորէն իշխանն Իսմայելացի Աբղղա սուաբեաց ոստիկան ձի յերկիրն Հայոց, որոյ անուն էր Յուսուփ, որդի Ապուսամի, այր անորէն եւ խորամանկ : Սա բազում չարիս անցոյց ընդ աշխարհն Հայոց, կամեցաւ ըմբռնել զկաթողիկոսն Հայոց գտէրն Յովհաննէս, եւ սուաբէ գոր բազում ի գիշերի ի վերայ ամրոցին Քիւրականու, զի անդ էր
15 կաթողիկոսն, եւ ինքն իջեալ էր ի Գուին քաղաք Հայոց : Եւ զհետայեալ կաթողիկոսին

9 Վկայութիւն] սրբոյն *add.* B — եպիսկոպոսի] Հայոց *add.* B || 11 Իսմայելացի] Հազարացոյ B || 14 ի գիշերի *om.* B.

la tête avec un gros bâton et lui fendit le crâne, et le sang ruisselait le long de la figure; mais, lui, il rendait grâces à Dieu de l'avoir rendu digne de la mort du martyr.

Puis après s'être élancés sur lui ils le lapidèrent sur place; ensuite ils brûlèrent le corps du saint. La nuit au-dessus de ses reliques rayonna une lumière éclatante que les infidèles purent voir de leurs yeux.

Le martyr de Youssouf, appelé Isaac, eut lieu l'année huit cent soixante-six de l'ère arménienne, le 11 ahékan, le 18 avril. Il est notre intercesseur auprès du Christ.]

Martyre de l'évêque Sahak et des deux cent martyrs de Burakan.

L'impie émir ismaélite Abdla avait envoyé un ostikan en Arménie dont le nom était Youssouf, fils d'Apousadj, homme impie et rusé, qui fit bien du mal au pays d'Arménie. Il voulut se saisir du seigneur Jean, le catholicos des Arméniens. Il envoya donc de nombreuses troupes nuitamment sur le fort de Burakan où se trouvait le catholicos, tandis que lui était descendu à Dwin,

վախեալ : Եւ նորա պաշարեալ գածրոցն առին զնա, եւ գտին զեպիսկոպոսն Սահակ չիւանդ. կարան եւ գալլ ճարգիկ ամրոցին եւ չարչարէին ուրանալ զՔրիստոս եւ լինել տաճկակրօնիւք եւ արձակեցեն զնոսա :

Եւ սուրբ եպիսկոպոսն քաջալերէր զնոսա հաստատուն կալ ի հաւատն Քրիստոսի, եւ մեռանել նահատակութեամբ : Եւ նոցա զպապակ բարձեալ եթէ Քրիստոսեայ 5
եմք եւ Քրիստոս ճշմարիտ Աստուած է մեր, եւ զնա ոչ ուրանամք, զոր ինչ կամիրք արարէք : Եւ նոցա սպանեալ ի նոցանէ արս երկու հարիւր եւ եօթն, որոց անուանքն զրեալ են ի զպրովիւն կենաց :

Իսկ զեպիսկոպոսն Սահակ բարձ չարչարեալ՝ հատին զնորա պատուական զլուխն Ապրիլի ԺԹ : Եւ զալլան զերի վարեալ տարան ի Դուին, զարս եւ զկանաչս եւ 10
* A fol. 234
r^o b.

Յայժմ աւուր վարք Ագապիոսի Հռոմայ հայրապետին :

Մեծ եւ սքանչելի այլս այս Ագապիոս էր ի Հռոմայ քաղաքէն, յաւուրս բարեպաշտ արքային Յուստինոսի մեծին : Եւ առաքիլն վարուք հաճոյ եղև Աստուծոյ եւ բազում սքանչելագործութեամբն նախանձաւոր եղև ուղղափառ հաւատոյ, եւ զգուշու- 15

2 ուրանալ] զի ուրացին B || 3 լինել տաճկակրօնիւք] զարձցին ի կրօնս իւրեանց B || 5 նոցա] առ հասարակ *add.* B || 9 չարչարեալ] վասն հաստացն սր ի Քրիստոս, եւ իբրև ոչ լուաւ նոցա *add.* B || 10 զլուխն] Անիլի ԺԹ եւ *add.* B || 11 զճանկախս] զճանկուհա B || 13 Մեծ] Սուրբ եւ ճեճ B.

ville d'Arménie. Le catholico, prévenu, prit la fuite. Eux, après avoir assiégé le fort, le prirent et trouvèrent l'évêque Sahak, malade. Ils se saisirent aussi d'autres gens du fort, et ils les tourmentaient pour leur faire renier le Christ et se convertir à la religion musulmane : à ce prix, ils auraient la liberté.

Et le saint évêque les encourageait à demeurer fermes dans la foi du Christ et à mourir en martyrs. De parmi eux alors un cri s'éleva : « Nous sommes chrétiens et le Christ est notre vrai Dieu, nous ne Le renions pas; faites ce que vous voulez. » Sur leur nombre ils tuèrent deux cent sept hommes dont les noms sont inscrits dans le livre de la vie.

Quant à l'évêque Sahak, après l'avoir beaucoup torturé, ils tranchèrent sa tête vénérable le 19 avril. Ils emmenèrent les autres personnes, hommes,

* A fol. 234
r^o b. femmes et * enfants, en captivité à Dwin.

En ce jour vie d'Agapius le pontife de Rome.

Ce grand et merveilleux personnage Agapius était de la ville de Rome, (et vivait) aux jours du pieux empereur le grand Justinien. Par sa vie vertueuse il se rendit agréable à Dieu, et en plus des nombreux miracles qu'il

թեամբ պահէր զստուիրանս Աստուծոյ, եւ արժանաւորեցաւ նստել չառաքելական աթոռն Հռոմայ :

Եւ յորժամ ձեռնադրեցաւ՝ ելեալ ի քաղաքէն զնայր ի Կոստանդինուպօլիս առ թագաւորն Յուստինոսս, եւ յորժամ եհաս չեղլապ՝ տեսեալ այր մի կալ եւ համբ, 5 զթացաւ ի նա եւ ի ճեօզն նորա, զի յոյժ սղբային զգաւակն իւրեանց. եւ ճատուցեալ զաստուածային խորհուրդ պատարագին՝ հրամայեաց եւ եզին մերձ իւր զկազն եւ զհամբ այրն : Եւ յորժամ կատարեաց զազօթս իւր առ Աստուած կալեալ զձեռանէ նորա առաջի ամենայն ժողովրդեանն կանգնեաց. եւ եզեւ ողջ եւ զնայր հաստատուն 10 օտիւբն : Եւ արկ ի բերան նորա ի սուրբ եւ ի պատուական մարմնոյ եւ չարենէ Սրբուցն Աստուծոյ, եւ ի հազորդեանն՝ խօսեցաւ ամբողջ լեզուան : Եւ ամենայն ժողովուրդն փառս ետուն Աստուծոյ :

Եւ յորժամ եհաս յսակի Գուռն Կոստանդինուպօլիս՝ բազում ժողովուրդք ելին * A fol. 234
v° a. ընդ առաջ նորա, եւ տարան առաջի նորա այր մի կոչր. եւ նորա եզեալ ձեռս ի վերայ՝ ազօթիւք եւ անուամբն Աստուծոյ երաց զաչան եւ լուսաւորեաց զայրն :

15 Եւ յորժամ եմուտ ի քաղաքն մեծաւ ուրախութեամբ ընկալաւ զնա թագաւորն եւ իշխանքն եւ ամենայն ժողովուրդն : Եզիտ անդ զԱնթիմոս զեպիսկոպոսն Տրապեզունուց

12 յսակի Գուռն] յմսկէզուան B.

opéra, il fut zélé pour la foi orthodoxe et observait scrupuleusement les commandements de Dieu. Il se montra digne de s'asseoir sur le trône apostolique de Rome.

Lorsqu'il eut été sacré, après avoir quitté la ville, il faisait route vers Constantinople pour se rendre auprès de l'empereur Justinien. Arrivé en Hellade, il aperçut un homme boiteux et muet. Il eut pitié de lui et de ses parents qui se lamentaient beaucoup sur le sort de leur fils. Et après avoir offert le divin sacrifice de la messe, il ordonna de placer auprès de lui l'homme boiteux et muet. Puis quand il eut fini d'adresser à Dieu ses prières, il le prit par la main en présence de toute la foule et le redressa. Voilà l'homme guéri et marchant d'un pas ferme. Il lui mit ensuite dans la bouche du saint et précieux corps et sang du Fils de Dieu, et sitôt après avoir communiqué l'homme se mit à parler avec une langue parfaitement saine. Tous les assistants rendirent gloire à Dieu.

Lorsqu'il arriva à la Porte d'or de Constantinople, * de grandes multitudes * A fol. 234
v° a. sortirent au-devant de lui et lui présentèrent un homme aveugle. Après lui avoir imposé les mains, tout en récitant des prières et en invoquant le nom de Dieu, il ouvrit les yeux de cet homme et lui rendit la lumière.

Lorsqu'il eut pénétré dans la ville, l'empereur, les princes et tout le peuple l'accueillirent avec grande joie. Il y rencontra Anthimus, l'évêque de Trébizonde, qui était du schisme d'Eutychius et de Severianus, et qui faisait

որ էր Եւտիքիոսի եւ Սեւերիանոսի հերձուածոյն, եւ սերձանէր զազանդն ի մէջ իշխանացն խռովութիւն մեծ արարեալ չեկեղեցիս քաղաքին :

Իսկ երանելին Ագապիոս աստուածային փարկապետութեամբն իւրով աւերեաց զնա ի սպսոս եւ ընդ նոյովիւք կապեաց ընդ նմին եւ զՊետրոս զԱպամիոյ եպիսկոպոսն եւ զՍեւերիանոս Անտիոքաց եւ զամենայն խորհրդակիցս չար հերձուածոյն : Եւ 5 Աստուծոյ ընտրութեամբն եւ հաճութեամբ թագաւորին եւ իշխանացն եւ ամենայն ժողովրդեանն ձեռնադրեաց զբաշանայն Մինաս, զայր բարեպաշտ եւ երկիւղած եւ ուղղափառ, պատրիարկ Կոստանդնուպոլսոյ :

Եւ ինքն զնաց ի Հռոմ, եւ կացեալ բարի ձգնութեամբ եւ ուղղափառ հաւատով հանգեաւ ի Քրիստոս Ապրիլի ժԹ, եւ է մեկ օգնական եւ բարեխօս : 10

* B p. 175 a.

[B * Եւ յայժմ ամի փոխեցաւ ի Քրիստոս բարի եւ քաջ հովիւն հօտին Քրիստոսի՝ տէր Բարսեղ արքեպիսկոպոսն Գրաղարիու, որդի Աւագ պարսնին :]

Աճկի ժԿ եւ Ապրիլի Ի : Պարբ երանելի եպիսկոպոսացն Անթերիոսի եւ Կապեանի :

* A fol. 231 v° b.

Մեծ հաջրապետն Երուսաղեմի Երմոն լուա * զքաղաքէն Քերսոնաց որ էին ամենայն բնակիչքն անհաւատք, ձեռնադրեաց եպիսկոպոս զմի ի քահանայից իւրոց, 15

5 խորհրդակիցս] համախորհուրդս B || 10 հանգեաւ] խաղաղութեամբ add. B — Քրիստոս] Աճկի ժԿ եւ add. B || 13 վարբ երանելի] վկայութիւն սուրբ B.

de la propagande pour sa secte parmi les princes en causant un grand trouble parmi les églises de la ville.

Le bienheureux Agapius, par sa divine doctrine, le ruina complètement et le lia d'anathèmes, et avec lui Pierre l'évêque d'Apamée, Severianus l'évêque d'Antioche et tous les conjurés du mauvais schisme. Puis, guidé par Dieu dans son choix et avec le consentement de l'empereur, des princes et du peuple, il sacra le prêtre Minas, homme pieux, craignant Dieu et orthodoxe, patriarche de Constantinople.

Quant à lui, il retourna à Rome, et après avoir persévéré en bon ascétisme et foi orthodoxe, il entra au repos du Christ le 19 avril. Il est notre soutien et notre intercesseur.

* B p. 175 a.

[B * En cette année passa au Christ le bon et vaillant pasteur du troupeau du Christ, le seigneur Barsegh l'archevêque de Drazark, fils du baron Avag.]

13 AMÉRIAN, 20 Avril.

Vie des bienheureux évêques Anthérius et Kapéton.

* A fol. 231 v° b.

Le grand patriarche de Jérusalem Ermon, ayant appris au sujet de la ville de Kherson que tous les habitants y étaient infidèles, sacra évêque un de

այք երկիւզած չԱստուծոյ, որոչ անան էր Անթերիոս, եւ առաքեաց ի Քերսոն. եւ ծոնալ ի նաւ զնաց :

Եւ չորժամ եմուտ ի բաղաբն՝ սկսաւ բարոյելլ եւ ուսուցանելլ զբարեպաշտութեան Տաւառն Քրիստոսի, եւ նորա ամենեւին ոչ ընկալան զխորհրդապատմիւն նորա :

5 Եւ եղև ընդ աւուրսն ընդ աջնոսիկ Տաւառաց ի Քրիստոս մեծ լիաբաւորն Կոստանդիանոս Հոսոմաչ եւ ձկրտեցաւ : Եւ լուեալ Անթերիոս եմուտ ի նաւ, եւ զնաց ի Հոսոմաւ լիաբաւորն եւ խնդրեաց ի նմանէ՛ զորս հեծելոց չօգնականութիւն : Եւ առեալ արս պատերազմոյս զինուք՝ զնաց ի բաղաբն Քերսոն. եւ հինգ հարիւր այք որք հակառակէին ընդդէմ ճշմարտութեան եւ սպանին զստաջ երկնալ կալիսիոյսն գտարն 10 Վասիլիս զնոսս ազգականօք եւ ընտանեօք իւրեանց հանին ի բաղաբէն, եւ զբուեաց զնոսս ի բաղաբս Սկիւթացոցն, եւ արկ փոխանակ նոցա ալլ հինգ հարիւր բրիստոնեաչս մեծատունս ընտանեօք չերկէն Հոսոմոյ. եւ բնակեցոյցին զնոսս չարեւելից կողմանէ՛ բաղաբին : Եւ շինեաց կալիսիոյսն տէրունական եկեղեցի :

Եւ զնաց առ լիաբաւորն Կոստանդիանոս զնմանէ՛ եւ օրհնեաց զնա չոժ, եւ խնդրեաց 15 անօխն եկեղեցոյն եւ զիրս, եւ առեալ զառնայր ի Քերսոն : Եւ մինչդեռ ի ծովան էր՝ շարժեցան ավիք ծովան եւ եհան զնան ի զեան Գանուպրի, ի կզլն մի սր կռչել

* A fol. 235
r^o a.

10 իւրեանց օմ. B — եւ զբուեաց զնոսս ի բաղաբս Սկիւթացոցն օմ. B.

ses prêtres, homme craignant Dieu, dont le nom était Anthérius, et l'envoya à Kherson. Celui-ci s'embarqua sur un bateau et partit.

Lorsqu'il eut pénétré dans la ville, il se mit à prêcher et enseigner la foi pieuse du Christ, mais (les habitants) n'acceptèrent point du tout sa doctrine.

Il arriva qu'à cette époque le grand empereur de Rome, Constantin, crut au Christ et se fit baptiser. Ce qu'ayant appris, Anthérius s'embarqua sur un bateau, se rendit à Rome auprès de l'empereur et lui demanda des troupes de cavalerie pour lui venir en aide. Il prit avec lui des gens de guerre armés et se rendit à la ville de Kherson; il expulsa de la ville les cinq cents personnes qui s'opposaient à la vérité et qui avaient tué le précédent évêque, saint Vassilios; il les expulsa avec leurs familles et parents et les dispersa dans les villes des Scythes, et les remplaça par cinq cents autres chrétiens, riches, avec leurs familles, (amenés) du pays des Grecs. On les logea du côté oriental de la ville. Et l'évêque fit construire une église du Seigneur.

Ensuite il se rendit auprès de l'empereur, lui rendit grâces et le bénit grandement. Il lui demanda des vases d'église et des livres, et les ayant obtenus, il retourna à Kherson. Pendant qu'il était en mer, les vagues de la mer se soulevèrent, et poussèrent le navire dans le fleuve Danube, sur une 20 île appelée Aghson; et c'est là qu'il entra au repos du Christ. Les chrétiens de

* A fol. 235
r^o a.

Աղտոն, եւ անդ հանգեաւ ի Քրիստոս : Եւ քրիստոնեայք կղզւոյն թաղեցին զնա եւ կանգնեցին ի վերայ գերեզմանին սիւն եւ խաչ. եւ բուսան ծառք շուրջ զսեամբն :

Իսկ քրիստոնեայքն Քերտնեայ գրեցին առ բարեպաշտն Կոստանկիանոս արքայն եւ խնդրեցին եպիսկոպոս. եւ առաքեաց նոցա վերանելին Կապետոն, զոր ընկալեալ քրիստոնէիցն ուրախ եղեն : Եւ անհաւատքն յժուարեալ ծանրանային, եւ ասեն ցեպիսկոպոսն. Եթէ կամիս որ հաւատամք ի Քրիստոսն քո մնաւ ի մէջ բորբոքեալ հրոյ, եւ եթէ ելցես անմլտա հաւատամք ի նա : Իսկ երանելի եպիսկոպոսն խնդրեաց ի նոցանէ պատանկ զգաւակս իւրեանց որ եթէ մտցէ ի հուրն եւ ելցէ ամբողջ եւ ոչ հաւատասցեն արկցէ վնասս ի հուրն : Եւ նոքա հաւանեցան եւ ետուն ի նա զորվիս իւրեանց. եւ նա չանձնեաց զնոսս ի քրիստոնեայ զօրականսն : Եւ առեալ զքահանայութեան պատմուճանսն զգեցաւ, եւ արկաւ ի վերայ պատմուճանին զպատուական եմիփորոնն : Եւ նախասարկաւագն քարոզեաց. Պոսոխուճէ : Եւ եպիսկոպոսն տուեալ զօրհնութիւն եւ զփառս Հօր եւ Սրբոյ եւ սուրբ Հոգւոյն, եմուտ ի հուրն եւ եկաց բովանդակ ժամ մի ի մէջ հրոյն, ելից զփիլոնն կայծակամբք * եւ ել ի բոցոյն անկիրելի, զի մազ մի ի վլխոյն կամ ի մօրուացն ոչ աչրեցաւ :

* A fol. 235
r. b.

Եւ զայնալիս սքանչելիսն տեսեալ Հրէիցն եւ կռապաշտիցն հաւատացին ի Քրիստոս ամենեքեան եւ մկրտեցան, զորս ընկալան չաւագանէն զօրականքն եւ այլ

16 սքանչելիսն] եւ սրար Բատուած ի ձեռն նորս սքանչելիս մեծամեծս զոր B.

file l'enterrèrent, et posèrent sur sa tombe une colonne et une croix. Des arbres poussèrent autour de la colonne.

Les chrétiens de Kherson écrivirent au pieux empereur Constantin et lui demandèrent un évêque. Il leur envoya le bienheureux Kapéton, que les chrétiens accueillirent avec joie. Les infidèles, mécontents, s'irritèrent et dirent à l'évêque : « Si tu veux que nous croyions à ton Christ, entre dans les flammes d'un feu, et si tu en sors intact, nous croirons en Lui. » Le bienheureux évêque leur demanda en otage leurs enfants pour que, au cas où lui pénétrerait dans les flammes, en sortirait intact et eux ne croiraient pas, il pût les jeter dans le feu. Ils acceptèrent et lui remirent leurs enfants. Il les confia à des soldats chrétiens. Il prit ses vêtements sacerdotaux, s'en revêtit et passa sur ses vêtements le précieux hémiphoron (pallium). L'archidiaere eria : « Proshoumen. » Et l'évêque, après avoir béni et glorifié le Père, le Fils et le Saint-Esprit, pénétra dans les flammes et demeura une heure entière dans le feu, remplit le philon de braises ardentes * et sortit des flammes sans être brûlé; pas un cheveu de sa tête, pas un poil de sa barbe n'avait brûlé.

* A fol. 235
r. b.

Les Juifs et les idolâtres témoins d'un tel miracle crurent tous au Christ, se firent baptiser, et les soldats ainsi que les autres chrétiens les reçurent des

քրիստոնեայքն : Արար եւ այլ բազում նշանս երանելի եպիսկոպոսն Կապետոն եւ
զբարձունս զարձոյց յաստուածգլխուքինն, եւ երանելի մահուամբ հանգեալ խաղաղու-
թեամբ ի Քրիստոս չԱպրիլի Ի :

Յայսմ աւուր սրբուհին Անուշ ի Թեոպոնիկէ բաղարն ի կոստալաշտիցն զկար-
5 զեամբ խոցեցաւ ի սիրտն եւ ի կոպն, եւ մարտիրոսացաւ, զին ոչ սւբացաւ զՔրիստոս եւ
զսհնաց կուսն չաւուրս Մաքսիմիանոսի անօրէն արքային :

[ԵՅ * Յայսմ աւուր սրբուհին Անուշ որ էր ի ժամանակս Մաքսիմիանոսի անօրէն
արքային ի Թեոպոնիկեայ բաղարն : Յաւուր միտում չորժամ ըստ սովորութեան իւրում
երթալ չեկեղեցի՝ ստիպէին զնա կոստալաշտին երթալ ի մեհնանն եւ զսհել կուսց :
10 Եւ նա ընդդէմ զարձեալ խստաովանէր զՔրիստոս եւ անգոսնէր զկուսան : Եւ ի
կոստալաշտիցն զեկարկեամբ խոցեցաւ ի սիրտ եւ ի կոպն, եւ անկեալ չերկիր զսհա-
նայր զՏեառնէ, եւ աօթիւք աւանկեաց զհոսկին իւր առ Աստուած թաթաւեալ
կայք չարեան :

Ի սմին աւուր չիշատակ Վիկտորիսի հայրապետին, որ հինգերորդ եկաց չաթառն
15 չեո Պետրոսի, եւ ի Սեւերիոսէ թագաւորէ կատարեցաւ վասն Քրիստոսի :]

* B
p. 175 b.

1 արար եւ այլ... յաստուածգլխուքինն om. B || 2 եւ երանելի մահուամբ] եւ ինքն
երանելի եպիսկոպոսն Կապետոն B || 3 Քրիստոս] Ահկի ԹԳ եւ ucl. B.

fonts. Le bienheureux évêque Kapéton opéra encore beaucoup d'autres
miracles et convertit nombre de gens à la connaissance de Dieu. Il entra dans
le repos par une mort bienheureuse, en paix, dans le Christ, le 20 avril.

En ce jour, dans la ville de Thessalonique, sainte Anouche eut le cœur et
le côté transpercés par la lance et fut martyrisée par les idolâtres pour ne pas
avoir renié le Christ, ni immolé aux idoles, aux jours de l'empereur Maximin,
l'impie.

[E B * En ce jour sainte Anouche aux jours de l'empereur Maximin, l'impie,
dans la ville de Thessalonique, se rendant un jour selon son habitude à
l'église, les idolâtres l'obligèrent d'aller au temple et d'immoler aux idoles.
Elle s'y opposa, confessa le Christ et insulta les idoles. Un des idolâtres lui
ayant transpercé d'un coup de lance le cœur et le côté, elle tomba à terre et
rendit grâces au Seigneur. C'est en priant qu'elle rendit son âme à Dieu,
baignée dans son sang.

* B
p. 175 b.

En ce jour même commémoration du pontife Victoris qui, le cinquième,
monta sur le trône après Pierre et fut martyrisé pour le Christ par l'empereur
Severinus.]

Ահկի ԺԳ և Ապրիլի ԵԱ : Ակացութիւն սուրբ առաքելոյն Սիմոնի Նախանձալուզի :

Աստուածատեն Սիմոն աշակերտն Քրիստոսի, ընդ ամենայն արեւմուտս շրջեալ բարոզէր զՔրիստոս, և վարդապետութեամբ իւրով զբազումս լուսաւորեաց. զնաց չերկիրն Մալրիտանեայ և Ալեքրոնեայ գաւառս, սերմանեաց զաւետարական սերմանս : և չետոյ զնաց չերկիրն Վրիտաղոց և ի նոցանէ խաչեցաւ. և այնպէս կատարեցաւ 5 ի Քրիստոս Ապրիլի ԵԱ :

Յայսմ աւուր սուրբ վկայքն Քրիստոսի Ագիլոս, Փիլատելիոս, Կիւրինիոս, ի կռապաշտ դատաւորէն * բազում չարչարանս կրեցին ընդ այլ հազար և չիտուն վկայ Քրիստոսի, և ապա սրով և հրով և քարկածութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս վասն ուղիւ հաւատոցն իւրեանց :

* A fol. 235
V^o a.

10

[B * Յայսմ աւուր շիշատակ սուրբ առաքելոյն Չակբէի :

* B
p. 176 a.

Սա ճարտար էր գործով ի չերիբով քաղաքէ, և էր փոքր հասակաւ. և լուեալ զՏեսանէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ մինչդեռ անցանէր, ընթացեալ և ի ժանտաթղենի մի առ ի տեսանել զնա, զն ի բազմութենէն որ էին ընդ Քրիստոսի, վասն կարճահասակն գորոյն թէպէտ ցանկալր չոյժ՝ այլ ոչ կարէր զՏէրն տեսանել :

15

Ծ և այնպէս... Ապրիլի ԵԱ] և անդ հանդեաւ ի Քրիստոս և թաղեցաւ Ահկի ԺԳ և Ապրիլի ԵԱ B [10 իւրեանց] և բարեխոս են վասն մեր առ Տէր այժմ և չախտեան *add.* B.

14 ΑΗΕΚΑΝ, 21 Avril.

Martyre du saint apôtre Simon le zélé.

Simon, qui avait vu Dieu et avait été disciple du Christ, parcourut tout l'occident en prêchant le Christ, et éclaira nombre de gens par sa doctrine. Il se rendit au pays des Maures et dans les provinces d'Aviron où il sema les semences de l'évangile. Ensuite il se rendit au pays des Vrites et fut crucifié par eux. C'est ainsi qu'il fut martyrisé pour le Christ le 21 avril.

En ce jour les saints martyrs du Christ Alphios, Philadelphos, Cyrinios, sur l'ordre du juge idolâtre, * endurèrent de nombreuses tortures avec mille cinquante autres martyrs du Christ et furent ensuite martyrisés par le glaive, le feu et la lapidation dans le Christ pour leur foi orthodoxe.

* A fol. 235
V^o a.

* B
p. 176 a.

[B * En ce jour commémoration du saint apôtre Zachée.

Il était publicain de son état et était de la ville de Jéricho; il était petit de taille. Ayant entendu que Notre-Seigneur Jésus-Christ traversait la ville, il courut, monta sur un sycamore pour le voir, car à cause de la foule qui accompagnait le Christ et parce qu'il était petit de taille, malgré son grand désir, il ne pouvait voir le Seigneur.

Իսկ ամենատեսն եւ ամենապէտն Յիսուս ի գայն գտեպի սուսալ՝ հայեցաւ ի վեր եւ կոչեաց զնա, եւ ընթրեալ ի տան նորա վրկեաց զնա ամենայն ատմբ խւրով, որ եւ զգրկեալն չորեքդասովկ վճարեաց, եւ զայլ ինչան սպրտտայ բաշխեաց : Եւ ինքն ի կարդ եօթանասուն եւ երկու աշակերտացն Քրիստոսի խառնեալ զանձն ուզիլ 5 հաւատով որպէս ձշմարխա որդի Աբրահամու, շրջեցաւ՝ բարոյութեամբ աւետարանին ընդ աշխարհ, եւ բազում չարչարանաց տարեալ՝ զտրովս զարձայլ վարդապետութեամբ եւ նշանօր ի Քրիստոս, եւ այնպէս կատարեցաւ երանութեամբ :

* B p. 176 b.

Ի ամին առւեր վկայութիւն սրբօցն Թէոփորոսի որ ի Պերգէ Պանփիլիսայ, եւ Սոկրատայ, եւ Դիոնեսիոսի ընդ նմա :

10 Սուրբն Թէոփորոս պաշտօնացեալ հաւատովն Քրիստոսի, եւ բարոյութեամբն խրով ջնջէր զմոլորութիւն կռոյցն, եւ զտաճարս եւ զբազինս զիցն յատակեալ կործանէր : Վասն որոյ կալեալ զնա տարածեցին ի վերայ հրացեալ կասկարալից սպրեցին, եւ երկաթի կոշիկս յտան սպռեցին, ապա կապեալ ի կառս ձիոց եւ այնպէս վարեալ քորչեցին ընդ խաչոր եւ երկար ակղիս, չորմէ սպրեցաւ շնորհօրն Աստուծոյ : Զոր կալեալ արկին ի հնայ հրոյ 15 ընդ Սոկրատայ եւ Դիոնեսիոսի, ուր պահեցան կենդանի ի ձեռն Քրիստոսի զօրութեամն :

Յնա որոյ արկին ի բանդ զնոսա, եւ ընդ սաստօն տարածեալ ի վերայ խաչափայտի խաչեցին զնոսա եւ նետիւք խոցուեցին : Եւ զերխա առւերս տանջեալք ի վկայ խաչեցն՝ աւանդեցին զհօղիս իւրեանց առ Աստուած :

Mais Jésus qui voit tout et qui sait tout, arrivé à cet endroit, s'arrêta, leva les yeux, l'appela, dina dans sa maison et le sauva avec toute sa famille; il rendit au quadruple à ceux à qui il avait fait du tort et distribua les autres biens aux pauvres. Lui-même s'enrôla dans le rang des soixante-dix disciples du Christ avec une vraie foi comme un vrai fils d'Abraham, parcourut le monde en prêchant l'évangile, endura de nombreuses tortures, convertit nombre de gens au Christ par sa doctrine et ses prodiges, et mourut ainsi en bienheureux.

* B p. 176 b.

En ce même jour martyr de saint Théodore de Pergues en Pamphylie et, avec lui, de Socrate et de Denys.

Saint Théodore, célèbre par sa foi au Christ et par sa prédication, extermina l'erreur des idoles et rasa, démolit les temples et les autels des dieux. C'est pourquoi on le saisit, on le brûla après l'avoir étendu sur un gril enflammé, on lui passa aux pieds des chausses de fer et, après l'avoir attaché à un char traîné par des chevaux, on le traîna longuement par des chemins raboteux; mais il en sortit indemne par la grâce de Dieu. On le saisit et on le jeta dans une fournaise ardente avec Socrate et Denys; mais ils y firent conservés vivants par la puissance du Christ.

Ensuite on les jeta en prison, et au matin, après les avoir étendus sur le bois d'une croix, on les crucifia et on les perça de flèches. Après trois jours de tortures sur leur croix, ils rendirent leur âme à Dieu.

* B
p. 177 a.

Յաչսժ աւուր չիշատակ Ապուլեայ եւ Սահակիոսի եւ Կոպրատիոսի * սպասաւորաց սրբուհւոյն Ալեկսանդրեայ թագուհւոյն որ ընդ սրբոյն Գեորգեայ, եւ սրբոյն Սիմէոնի եպիսկոպոսին Պարսից եւ բազմացն որք ընդ նմա :

Եւ չաչսժ աւուր չիշատակ սրբոյն Սաւթերիոսի Տալրատեալին Հուսնայ որ երեքասան յետ Պետրոսի եկաց չաթոն, եւ վկայութեամբ կատարեցաւ :

Ի սմին աւուր վկայութիւն սրբոյն Գեորգայ Ալեւացոց, եւ Թորոլու Գաբելեան :

Երանելիքս այտոքիկ էին բաջ իշխանք Հայոց նախարարապունք, զորս կալեալ ամբարիշտ ստիկանն Բուլայ բապուն՝ ողորանօք ջանաչր դարձուցանել զնոսա ի կրօնս մոլորութեան իւրոյ : Եւ նորա արշամարհեալ զբանս նորա համարձակ դաւանեցան զՔրիստոս Աստուած : Ընդ որ բարկացեալ Բուլայ ևս զլխատել զնոսա :

Ձրաջ նահատակութիւն սրբոյս անեսալ մի ոմն չաչրագեաց սպառակեաց թէ Եւ ևս բրիտանեայ ևմ : Վասն որոյ հատին եւ զգլուխ նորա : Եւ լոյս պաչժառ ծագեաց ի վերայ մարմնոց երեցունց վկայիցն :]

Ահիլ Ժե եւ Ապրիլի ԻԲ : Վարք սրբոյն Թէոդորոսի Սիկիացոյն :

Այս երջանիկ եւ սքանչելապորժ հաչրս մեր Թէոդորոս էր ի Գաղատացոց զաւառէն,

14 Վարք] եւ բարբառութիւն add. B — սրբոյն] երանելոյն B — Սիկիացոյն] Սիկիցոյն B.

* B
p. 177 a.

En ce jour commémoration d'Apaulis, Sahacius et Quadratus, * serviteurs de la sainte reine Alexandra, qui (furent martyrisés) avec saint Georges, saint Siméon évêque de Perse et beaucoup d'autres avec eux.

Également commémoration en ce jour de saint Sauterius le pontife de Rome, le treizième qui occupa le trône après Pierre et mourut en martyr.

Ce même jour martyre de saint Georges Akéatzouotz et de Kosrow Gabélian.

Ces bienheureux étaient de vaillants princes arméniens, des satrapes. L'impie ostikan Boula les fit saisir, et il s'efforçait par beaucoup de supplications de les convertir à la religion de son erreur. Mais ceux-là, méprisant ses paroles, confessèrent avec hardiesse le Christ Dieu, sur quoi Boula irrité leur fit trancher la tête.

Un des infidèles, témoin du vaillant martyre de ces saints, s'écria : « Et moi aussi je suis chrétien ! » C'est pourquoi on lui trancha aussi la tête. Une lumière éclatante rayonna au-dessus des corps des trois martyrs.]

15 ԱԹԵԿԱՆ, 22 **Avril.**

Vie de saint Théodore de Sicène.

Ce bienheureux et thaumaturge père à nous, Théodore, était de la province de Galatie, du village de Sicène, aux jours du pieux empereur Justinien. La

ի գեղջէն Սիկենի, յուսերս բարեպաշտ արքային Յուսափանոսի : Եւ Մարիամ մայր
Երանելոյն՝ եւ Երզրղիա հանրին բնակէին ի պանդոկին ի մէջ Նաշուա՛ճ պողոտային :

Եւ գէպ եղև անցանել ընդ այն առն մի՝ որ էր կառավար ի ձիւրնիացս պողոտային
որ երթալը ի թէատրոնն, զոր կոչեն պոտոունն, եւ էր անուն առն Կոսմաս : Եւ տեսալ
5 զՄարիամ գեղեցիկ տեսեամբ ցանկացաւ նմա, ննջեաց ընդ նա եւ առժամայն
չլացաւ :

Եւ տեսանէ կինն յանուրջս ասող մեծ պաշտաւ, որ էջ յերկնից եւ եմուտ
յորովայնն : Եւ պատմեաց զերպոյն առն մի Մաղիսարիանոս անուն, եւ նա ասէ.
Պաշննս գանձն բո եւ Աստուած այց արասցէ ձեանելոյն ի բէն, եւ նաոցի յաթոս
10 եպիսկոպոսութեան : Եւ այլ ոմն ձգնուոր կրօնուոր ասաց ցկինն. Որ ձեանելոցն
է ի բէն մեծ ծառայ լինիցի Աստուծոյ, եւ շնորհք սրանչևկարգութեան տայի
նմա :

Եւ յորժամ ձեռս գմանուկն եւ մկրտեաց, անուանեաց * զնա Թէոդորոս : Եւ * A fol. 235
յորժամ եղև պատանեակ, խորհչեցաւ մայր իւր տանել զորդինս առ թագաւորն զն զատեցէ
v° b.
15 ի զօրականան : Եւ երեւեցաւ նմա մեծ վրայն Գէորդիոս եւ ասէ. Մի աշխատիր եւ
մի հաներ ի բէն զպատանեակդ, զն պիտոյ է գա երկնուոր թագաւորին : Եւ ետ զնա ի
զպրոց եւ ուսաւ զիր, եւ այլ ինչ ամենեւին ոչ աւտէր բայց միայն հայ եւ ջուր, եւ

1 Սիկենի] Սիկենոյ B || 3 պողոտային... թէատրոնն] թէատրոնին B || 5 ննջեաց] օթեանեցաւ B || 8 անուն om. B || 10 ոմն] նախնաց add. B || 11 լինիցի] Տեսուն add. B || 15 նմա] յանուրջս add. B.

mère du bienheureux, Marie, et sa grand'mère Elpitia habitaient l'auberge
située à mi-chemin sur la voie Shahrah.

Vint à passer par cette auberge un homme qui était cocher aux arènes
situées sur cette voie et qui se rendait au théâtre, appelé hippodrome. Le nom
de l'homme était Cosmas. Ayant aperçu la beauté du visage de Marie, il la
désira, coucha avec elle et la rendit aussitôt enceinte.

La femme vit en songe une grande étoile éelatante qui descendit du ciel et
entra dans son sein. Elle raconta le songe à un homme nommé Magistrianius,
qui lui dit : « Préserve ta personne et Dieu rendra visite à celui qui naîtra
de toi, il siégera sur le trône épiscopal. » Un autre religieux ascète dit à la
femme : « Celui qui naîtra de toi deviendra un grand serviteur de Dieu, et il
lui sera accordé la grâce d'accomplir des prodiges. »

(Marie), lorsqu'elle mit au monde l'enfant, le fit baptiser et lui donna le
nom * de Théodore. Lorsqu'il devint jeune homme, sa mère songea à présenter * A fol. 235
son fils à l'empereur pour l'enrôler parmi ses soldats. Mais le grand martyr
v° b.
saint Georges lui apparut et lui dit : « Ne prends pas cette peine et n'éloigne
pas ton enfant de toi, car le Roi du Ciel a besoin de lui. » Elle le mit à l'école
où il apprit les lettres. Il se nourrissait exclusivement de pain et d'eau, et en

գոչն սակաւ : Եւ յամենայն ժամ երևէր նմա սուրբն Գէորգիոս եւ տանէր զնա յեկեղեցին անուան իւրոյ :

Եւ եղև հիւանդանալ ճանկանն . տարաւ զնա ձայր իւր յեկեղեցին, եւ ի տէրու-
նական պատկերէն իրբև բրտունք ցօղեցին յերես ճանկանն եւ առժամայն ողջացաւ :
Եւ ամենասրբուհի սատուածածինն երևեցաւ նմա ի ձիում աւուր, եւ ետ նմա զօրութիւն 5
ի ձգնութիւն վարաց առարինութեան :

Եւ չառարս բառասներորդ պահոցն զատաջին շարաթն եւ զմիջինն ոչ ինչ ճաշակէր,
եւ ոչ ընդ ումեր խօսէր, եւ ի սպիտաբանէն բան զտասն եւ եօթն սպիտակ ալ
աւելի ոչ կարաց աւտանել : Եւ ի ձիում աւուր մինչև ազօթէր յեկեղեցին լցաւ
բերանն բաղլորութեամբ իրբև ի խորիսխէ մեղու, եւ ապա փութապէս ուստ զամենայն 10
սպիտաբանն :

* A fol. 236
r^o a.

Եւ չորժամ եղև ամաց երկրտասանից հրածարեաց ի մօրէն եւ ի * տանէն, զնայ
յեկեղեցի սրբոյն Գէորգեաց, եւ մերձ չաչր մի փարեաց եւ բլխեաց ջուր եւ բնակեցաւ
անդ : Եւ ի ճրագալուցի Յաշտնութեանն մտանէր բակ ի ջուրն մինչև չորտօպչն, եւ
անդ կանգնեալ կաչր մինչև ցառաւօտն, եւ չորժամ կատարէին զազօթն յեկեղեցին՝ 15
երանէր ի ցրտոչն սառուցեալ :

Եւ Ելզիլիա հանիկն իւր յամենայն շարաթ եւ ի կիւրակէ տանէր նմա միրդ եւ

1-6 Եւ յամենայն ժամ . . . առարինութեան] Եւ սակալ երևէր ճանկանն սուրբն Գէորգիոս իրբև
պաշտպան նորա B || 10 ազա] յետ աշտնիկ B || 14-16 Եւ ի ճրագալուցի . . . սառուցեալ
om. B.

petite quantité. A tout instant saint Georges lui apparaissait et le conduisait à l'église de son nom.

L'enfant vint à tomber malade. Sa mère le conduisit à l'église. De l'image du Seigneur, comme des gouttes de sueur tombèrent en rosée sur la figure de l'enfant et il fut aussitôt guéri. Un jour la très sainte mère de Dieu lui apparut et lui accorda la force de mener dans l'ascétisme une vie vertueuse.

Pendant les quarante jours de carême, il ne mangeait rien la première semaine et la semaine du milieu (du carême) et il ne causait avec personne. Il n'avait pu apprendre plus de dix-sept psaumes du psautier. Un jour qu'il pria à l'église, sa bouche se remplit de douceur comme d'un rayon de miel, après quoi il apprit rapidement tout le psautier.

* A fol. 236
l^o b.

Lorsqu'il eut atteint ses treize ans, il se sépara de sa mère et de * la maison, alla à l'église de saint Georges, creusa une grotte près (de l'église) d'où jaillit de l'eau, et y habita. A l'illumination (veille) de l'Épiphanie il descendait pieds nus jusqu'au ventre dans l'eau et y restait debout jusqu'au matin, et lorsqu'on achevait les prières à l'église il sortait (de l'eau), gelé par le froid.

Sa grand'mère Elpidia lui apportait chaque samedi et dimanche des fruits

խաւարտ, բանդի գալ չինգ աւուրսն ոչ ինչ ձաշակէր բայց միայն հաց եւ ջուր սակաւ :

5 Եւ ոմն մի տարաւ զորդին իւր առ Երանելի մանուկն, զի չոյժ ի զիւէն աշատարէր. եւ արարեալ ի վերայ նորա զնշան սրբոյ խաչին ողջացոյց զնա : Եւ ելեալ զեւն սպա-
 ցակէր. Մ'վ պոռնկորդի, ընդէր հարածնս զմեզ. վնչ մեզ զի պոռնկորդի ի սպառ
 հարածնացէ զմեզ ի սահմանաց մերոյ, եւ չար եղև մեզ զբակցութիւն նորա :
 Եւ երթեալ Երանելի մանուկն փորեաց այր մի ի ներքոյ ապստամ վիմի, եւ մտեալ
 անդ բնակեցաւ զերկու ամ, եւ զդուռն այրին փակեաց որմով, եւ չոյժ տկարացաւ
 մարմնով :

10 Լուսւ վասն նորա թէոզոս եպիսկոպոսն Անաստասուպօլեաց, զնաց առ նա եւ
 տեսեալ զնա չոյնչափ ճգնութեան գահի հարաւ, եւ ձեռնադրեաց զնա կիսատարկաւապ,
 եւ յետոյ սարկաւագ, եւ յետ սակաւ աւուրց բահանաց. եւ ագօթն արարեալ * նմա զի * A fol. 236
 եւ եպիսկոպոսութեան արժանաւորեացի :

15 Եւ յորժամ ելէւ ութ եւ տասն ամաց զնաց յերուսաղէմ երկիր պագանել սուրբ
 տեղեացն ամենայն, եւ տեղեկանայր եւ ուսանէր զվարս ճգնութեան անապատաւոր
 սուրբ հարանցն : Եւ երթեալ ի վանս ամենաորբուհոց աստուածածնին որ է ի Թուռ-
 զիբա, եւ եղև կրօնաւոր եւ զարձաւ ի զաւառ իւր : Եւ զհանկին իւր զեղպիլիա

4-6 եւ ելեալ զեւն... զբակցութիւն նորա om. B | 12 յետոյ] ի միս օրն B.

et des gâteaux, car les cinq autres jours il ne mangeait rien d'autre qu'un peu de pain avec de l'eau.

Quelqu'un amena son fils qui était fortement possédé par le démon au bienheureux enfant qui fit le signe de la sainte croix sur lui et le guérit. Le démon, une fois sorti, criait : « O fils de prostituée, pourquoi nous chasses-tu? Malheur à nous qu'un fils de prostituée ait réussi ainsi à nous chasser complètement de nos domaines; son voisinage nous a été fatal. » Le bienheureux jeune homme alla creuser une grotte sous un rocher aride, y pénétra et y habita pendant deux ans; il mura la porte de la grotte, et s'affaiblit beaucoup de corps.

Théodosie, l'évêque d'Anastasioupolis, ayant entendu parler de lui, alla le trouver et à la vue d'un tel ascétisme il fut effrayé; il l'ordonna sous-diaque, puis diaque et quelques jours après prêtre; puis il fit des prières * pour lui * A fol. 236
 pour qu'il devint digne de l'épiscopat. r^e b.

Lorsqu'il eut dix-huit ans il se rendit à Jérusalem pour se prosterner dans tous les lieux saints. Il s'informait et s'instruisait des pratiques d'ascétisme des saints pères du désert. Il se rendit au couvent de la très sainte mère de Dieu, dit Chrousiba, se fit religieux et retourna dans sa province. Il établit sa grand'mère Elpidia au service de l'église de saint Georges; et ce choix

կարգեաց ի սպասարութիւն եկեղեցւոյն սրբոյն Գեորգեաց եւ եղև ընտրեալ ըստ հաճուցիցն Աստուծոյ : Եւ չորժամ տանէին սա երամեւրն Քէոզորոս կանաչս հիւանդս եւ ալասաջար՝ առաքէր զնոսս սա նա, եւ նա ձեռն գնելով աղօթիւք բժշկէր :

Եղաչէին զնա սմանք զեղջուցիւք զի երթիցէ ի վիւրն իւրեանց եւ սրբեսցէ գտեղին ի բարձութենէ զիւացն որ բնակեալ էին անդ . եւ զնոց վկիի նոցա, արգելաւ դամենացն ձմեռն ի խուց մի, եւ հալածեցան ամենայն դաւեղք վիւացն եւ սրբեցաւ տեղին : Որ եւ զհոյն խցին հիւանդք ի բժշկութիւն տանէին եւ ի խաշնամաս ի ջուր արկանէին եւ արբուցանէին եւ ապրէին ի ծաշուանէ :

Հրամայեաց զեղջն ալնմիկ եւ արարին նմա արգերանոց երկաթի, եւ ձտեալ փակեցաւ անդ ի Գննպենէն Քրիստոսի մինչև ի Ծաղկապարզ զաբուստ նորա : Եւ ապա բարձին զնա անտի, եւ սարձոսիւք եւ օրհնութեամբ տարան չալրն չորում եւ բնակեալ էր, եւ ի ներքոյ՝ զլմի եղին զնա :

* A fol. 236
v° a.

Եւ պատուիրեաց նոցա եւ արարին երկաթի կապանս ձեռաց եւ ոտիցն հնգետասան լիար ծանր, եւ քստամանակ ի պարանոցն ութ եւ տասն լիար ծանր, եւ երկաթի դատի ընդ մէջն երեսուն եւ երեք լիար, եւ երկաթի գաւազան եւ ի վերայ խաշ չիտուն լտեր, եւ դամենացն պնկուաց յանձին իւրում : Եւ եմուտ դարձեալ չարգերանոցն երկաթի

6 գաւազն զիւացն] գերն B || 8 ապրէին] ապրեցան B || 13 հնգետասան լիար ծանր om. B || 14 ութ եւ տասն լիար ծանր om. B || 15 երեսուն եւ երեք լիար om. B || 15 չիտուն լտեր om. B.

s'avéra conforme au bon plaisir de Dieu. Et lorsqu'on amenait au bienheureux Théodore des femmes malades et possédées du démon, il les lui envoyait; elle leur imposait les mains et les guérissait par ses prières.

Quelques paysans le prièrent de venir dans leur village et de purifier les lieux de la multitude des démons qui y habitaient. Il s'y rendit avec eux, se cloîtra tout un hiver dans une cellule, et toutes les légions de démons furent chassées et la localité purifiée. Les malades allaient même jusqu'à emporter la terre de sa cellule pour leur guérison et (comme remède) contre la mortalité des moutons; ils en mettaient dans de l'eau, leur donnaient à boire et les sauvaient de la mort.

Il ordonna à ce village de lui construire une cage de fer, il s'y enferma depuis la Nativité du Christ jusqu'à sa venue le jour des Rameaux. Ensuite ils l'enlevèrent de là et le conduisirent avec psaumes et bénédiction dans la grotte qu'il avait habitée sous le rocher.

* A fol. 236
v° a.

Il leur commanda de lui faire des chaînes de fer pour ses mains et ses pieds lourdes de quinze livres, un collier pour son cou lourd de dix-huit livres, une ceinture de fer pour sa taille lourde de trente-trois livres, un bâton de fer surmonté de la croix lourd de cinquante livres et il appliqua le tout sur sa personne. Puis il entra de nouveau dans sa cage de fer, depuis le jour de la

ի ննկնեան մինչև ի Ծաղկապարզն. և յոչմ վտանդէր ի հոգնոց և չանձրեոյ և ի ցրտոյ : և ևս զամենայն զիշերն կանգնեալ կայր, և աչնչափ ծանրութիւն երկաթոյն չանձինն իւր. և կցեցան ներբանք ստիցն չերկաթի արգեթանոցն և ջերմն ջրով հազիւ կարացին հանել : Երկուսին առ նա զապանք, արջ և գայլ և կերակրէր զնոսա : և 5 բորտաք զնացին առ նա և սրբեցան :

և Ելպիլիա հանկին իւր ի ժամ վախճանի իւրոյ տեսանէ չանուրջս զսուրբն Պէտր-
զիտս որ սուէր. Սերախ լիւր յոչմ որ տեսեր զթոռն քո չայնպիսի վասու, և ինձ լիւր
շնորհակալ, զի ես եղէ շնորհացն գործակից, և զԱստուծոյ զոհացիր որ արժանաւո-
րեցոյց զնա ճասին սրբոցն : Դու եկ ևս հանգիր, զի յոչմ աշխատեալ ես : և ի միւսում
10 զիշերի հանգեալ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս : և ևս թագեաց զնա թոռն իւր Թէո-
զորոս :

և ոմն աղանգաւոր բազում կախարհանս արարեալ զի վնասեցէ զարդարն, և ոչ
կարաց, ապա առաքեաց զեսս և * զարձան ունայն, և սուէ զնա կախարհն. Ոչ * A fol. 236
կարեծք ամենեւին առ նա մերձեալ : և ևս նորա լուեալ զնաց առ արդարն և մկրտեցաւ, v° b.

և ևս զկախարհութեան զիրան աչրեաց :

և ևս աչնորիկ շինեաց եկեղեցի մեծ չանուն սրբոյն Պէտրզեաց : և ևս եղև մեռանել
կախարհութեան Անաստասիուպոլեաց և առաքեաց Պօղոս Անկուրիոյ մեարապոլեան և

A զապանք... կերակրէր զնոսա] զիւսհարք և ևս սխտածէտք և բժշկէին B || 7 որ տեսեր] զի արժանաւորեցար տեսանել B.

Nativité jusqu'au jour des Rameaux, rudement exposé aux vents, à la pluie et au froid. Il passait toute la nuit debout avec tout ce poids de fer sur sa personne, les plantes de ses pieds se collèrent aux barres de fer de la cage et c'est à peine si on put les en détacher avec de l'eau chaude. Les bêtes sauvages, les ours, les loups s'approchaient de lui et il les nourrissait. Des lépreux allèrent le trouver et furent guéris.

Sa grand'mère Elpidia, à l'heure de sa mort, vit en songe saint Georges qui lui dit : « Réjouis-toi d'avoir vu ton petit-fils dans une telle gloire, et remercie-moi de cela, car c'est moi qui ai coopéré à cette grâce; rends grâce à Dieu de l'avoir rendu digne de l'héritage des saints. Toi, viens et repose-toi, car tu es très fatiguée. » La nuit après elle reposa en paix dans le Christ. Son petit-fils Théodore l'enterra.

Quelqu'un, membre d'une secte, avait fait toutes sortes de sortilèges pour nuire au juste, mais il n'y parvint point. Il lui envoya alors des démons qui * revinrent sans succès et dirent au mage : « Nous ne pouvons absolument * A fol. 236
pas l'approcher. » Ayant entendu cela, il alla trouver le juste, se fit baptiser v° b.

(Saint Théodore) fit ensuite construire une grande église au nom de saint Georges. L'évêque d'Anastasioupolis vint à mourir et Paul le métropolitain

տարաւ գերանելին Թէոդորոս եւ ձեռնադրեաց եպիսկոպոս Անաստասիուպօլեաց, եւ
 երթնալ օրհնեաց զեկեղեցին զոր շինեաց : եւ արար բազում նշանս ալօթիւք եւ անու-
 ամբ Աստուծոյ, եւ կոչս լուսաւորեաց, խլից լսել շնորհեաց, կտգաց զնալ ետ,
 լերաշտութեան անձրեւ էած, զբազում անձրեւհեղութիւնս ցաղարեցոյց : Իսկ սուրբն
 Գէորգէոս չամենայն ժամ երեւէր նմա չանուրջս եւ խօսէր ընդ նա եւ զամենայն զոր 5
 ինչ լինելոց էր նմա պատմէր :

Եւ տեսանէր երանելին Թէոդորոս զշատ զործս եւ զբազումս եպիսկոպոսարանին,
 եւ զբազմութիւն սպասաւորացն եւ զործաւորացն, ատէ ի միտս իւր. Այս ամենայն
 խափանեն զիս ի սոխորակտն ուխտէն եւ ի կարգէն իմմէ. զնայ առ մետրապօլտն եւ
 ձեռնադրով հրամարեաց յեպիսկոպոսութենէն, բալց միայն զեմիփորոնն սոս զկնի իւր : 10

Եւ ցանկալք գտանել մասն ինչ ի նշխարաց սրբոյն Գէորգեաց. եւ երեւեցաւ
 * A fol. 237 * նմա Քրիստոսի վկայն, եւ երթնալ առ Գերմիոն եպիսկոպոսն, քանզի եւ նմա
 11 Գ.
 հրամայեաց ի տեսեանն տալ նմա. եւ առեալ ի նմանէ մասն ի նշխարացն եւ չատու-
 մանցն տարաւ յեկեղեցին զոր շինեաց :

Եւ չորժամ մերձեցաւ օր ննջման իւրոյ, տեսանէ չանուրջս զամենաւրբուհի 15
 սաստուածածինն զի արկ մատանի ի ձեռն նորա, եւ էր այն սուրբ հանգստեան նորա :

3 զնալ ետ] սուղջութիւն ետ B || 5 չամենայն ժամ] ստէպ B || 8 զբազմութիւն] զտրոփութիւն B.

d'Ancyre envoya chercher le bienheureux Théodore, le sacra évêque d'Anastasioupolis. Puis il s'en retourna bénir l'église qu'il avait fait construire. Il opéra bien des miracles par ses prières et au nom de Dieu; il rendit la vue aux aveugles, accorda l'ouïe aux sourds, fit marcher les boiteux, fit tomber de la pluie à l'époque de la sécheresse, fit arrêter la trop grande abondance des pluies. Saint Georges lui apparaissait en songe à tout moment et conversait avec lui et lui prédisait tout ce qui devait arriver.

Le bienheureux Théodore, voyant la multiplicité et le grand nombre des affaires de l'évêché, la multitude des serviteurs et des ouvriers, se dit en lui-même : « Tout cela me détourne de mon vœu habituel et de mon état (religieux). » Il se rendit auprès du métropolitain et lui donna par écrit sa démission d'évêque; il ne conserva que l'hémiphoron (pallium).

Il aspirait à trouver quelque partie des reliques de saint Georges. Le
 * A fol. 237 * martyr du Christ lui apparut, * et après s'être rendu après de l'évêque
 11 Գ.
 Germion, auquel (le saint) avait ordonné en un songe de lui en donner, il reçut de lui une partie des reliques et des dents, et les transporta dans l'église qu'il avait fait construire.

Lorsque le jour de son repos fut proche, il vit en songe la très sainte mère de Dieu qui lui passa au doigt un anneau : c'était le présage de son repos.

Հիւանդացաւ զաւուրս երերատան, եւ ոչ խօսեցաւ եւ ոչ երաց զաչան, եւ չեա երեր-
տատան աւուրն երաց զաչան եւ պատուիրեաց զիլ զամենայն ժամ աղօթիլցն ոչ խափա-
նեացեն. զի մեծ շահ է հոգեոց, եւս առաւել չեկեղեցին լինի ընդունելի աղօթք մարդկան,
քանզի չորժամ չեկեղեցին մտանեմք՝ չերկինս երանեմք, եւ ընդ հրեշտակս մատուցանեմք
5 զաղօթիս մեր :

Եւ որչափ էր ի հիւանդութեանն՝ չաղրել ժամուն բարձեալ տանէին զնա չեկեղեցին,
եւ ի կատարման աղօթիլցն զարձուցանէին ի տեղի իւր : Եւ երեւեցաւ նմա սուրն
Գեորգիոս ի տեպեան երկվարով, եւ ետ նմա զաւապան եւ կոչէր ի ճանապարհ : Եւ այլ
ոմն երկվարով եւ ունէր երկվար կազմեալ իրբեւ հեծեկոյ ի ձեռինն եւ ասէր. Արի,
10 հեծիր եւ եկեաջիր, զի ի միասին երթիցուք ի զուան արքային :

Եւ չարուցեալ պատմեաց զտեպին, եւ բարի հանգստեամբ ննջեաց ի Քրիստոս
* չԱղբիլի ԻԲ, մերձ ի տօն սրբոցն Գեորգեաց : Եւ թագեցին զնա եպիսկոպոսութեան
փիլոնաւն եւ եմփորոնովն : Եւ լուեալ թագաւորին եւ պատրխարզին տօնեցին ի
մեծի եկեղեցւոջն զվիշատակ ննջման նորա. եւ տարան զնշխարս նորա ի Կոստան-
15 զինուպօլիս եւ եղին ձօա չեկեղեցին սրբոցն Գեորգեաց, եւ շինեցին ի վերայ զեւեցիկ
մատուռն :

* A fol. 237
r^o b.

1 եւ չեա երերատան աւուրն երաց զաչան եւ *om.* B || 11 Քրիստոս] Ահկի ժե եւ
add. B.

Il tomba malade treize jours, ne parla point et n'ouvrit point les yeux; le treizième jour il ouvrit les yeux et recommanda de ne supprimer aucune des heures des offices, car c'est un grand avantage pour les âmes, et c'est surtout dans l'église que les prières des hommes sont agréées, puisque quand nous entrons dans l'église, nous montons au ciel et nous offrons nos prières avec les anges.

Tout le temps qu'il fut malade, lorsqu'on sonnait à l'église, on le portait et on le conduisait à l'église et, l'office terminé, on le ramenait chez lui. Saint Georges lui apparut en songe à cheval, lui donna un bâton et l'engagea à se mettre en route. Un autre personnage à cheval, qui tenait en main un second cheval harnaché prêt à monter, lui disait : « Lève-toi, monte à cheval et viens avec moi pour aller ensemble au palais du roi. »

A son réveil, il raconta le songe et dans un doux repos il s'endormit dans le Christ * le 22 avril aux approches de la fête de saint Georges. On l'enterra avec le philon des évêques et l'hémiphoron (pallium). L'empereur et le patriarche, l'ayant appris, fêtèrent dans la grande église la commémoration de son repos. On transporta ses reliques à Constantinople, on les déposa près de l'église de saint Georges et on construisit au-dessus une belle chapelle.

* A fol. 237
r^o b.

Ահի Թ՛ և Ապրիլ ԽԳ : Վկայութիւն փառասոր եւ մեծ վկային Քրիստոսի Վերդեայ :

Քաջամարտիկ ծարտիրոսն Քրիստոսի եւ զօրեղ զօրականն Վերդիոս, որ թարգմանի Տողապործ, էր ի Կապադովկիացոց գաւառէն, զոր հայք Պամիրս կոչեն, Երիտասարդ հասակաւ, բրիտանեից եւ մեծատան ծնողաց զաւակ, եւ էր կոմս յարեւելեան գասուն :

Եւ չորժամ անօրէն հրամանն յանօրէն արքայէն Գիոկղեօփանոսէ Եհսա ի Նիկոմիդեայ քաղաքէն, նստաւ շատենի անօրէն զատաւորն Պաղիանոս, եւ զամենայն բրիտանեաց զորս գտանէր՝ սրով եւ հրով եւ բազում տանջանօք սպանանէր : Եւ որպէս աստղ պայծառ վկայեաց ի մէջ ասպարիսին հզօր նահատակն Քրիստոսի Վերդիոս, եւ համարձակութեամբ եկաց առաջն զատաւորին եւ ասէ. Ես՝ Քրիստոսեայ եմ եւ Քրիստոսի ծառայ, եւ առանց ասի անգոսնեմ, անարգեմ, արհամարհեմ եւ չանդիմանեմ զմտրութիւն կռակաշտութեան ձերոց :

Եւ տեսեալ զնա զատաւորին Երիտասարդ եւ զեղեցիկ կերպարանաւ, կոչեաց աս ինքն եւ ոչորանօք խոստանայր տալ նմա մեծագոյն պատիւս, եւ քաղցրութեամբ

1 Վկայութիւն. . . Վերդեայ] Տօն է եւ վկայութիւն սուրբ եւ ամենագոյ մեծ եւ հաշակասոր վկային Քրիստոսի եւ սքանչելագործ նահատակին սրբոյն Վերդեայ զօրավարին եւ որոց ընդ նժա կատարեցան՝ Անատոլեայ եւ Պրոսպեայ եւ Գղերիկեայ, Աթանասիոսի, Աղեկասնդրիոց թապուհեոյն, եւ այլ բազմութեանն ընդ նժա B || 11 արհամարհեմ om. B || 14 տալ om. B.

16 AHÉKAN, 23 Avril.

Martyre du glorieux et grand martyr du Christ Georges.

Le vaillant martyr du Christ et le valeureux soldat Georges, — nom qui se traduit laboureur, — était de la province de Cappadoce, que les Arméniens appellent Gamirs. C'était un jeune homme, fils de parents chrétiens et riches, et il avait le titre de comte dans l'armée d'Orient.

Lorsque l'ordre impie lancé par l'empereur Dioclétien, l'impie, fut parvenu de la ville de Nicomédie, l'impie juge Gadianus siégea sur son tribunal et tous les chrétiens qu'il trouvait, il les tuait, par l'épée, par les flammes et par de nombreuses tortures. Le puissant martyr du Christ, Georges, brilla comme un astre éclatant dans l'arène et avec hardiesse il comparut devant le juge et lui dit : « Je suis chrétien et serviteur du Christ et sans crainte je tiens pour rien, je méprise, j'insulte et je réproouve l'erreur de votre idolâtrie. »

Le juge, à la vue de sa jeunesse et de la beauté de ses traits, l'appela vers lui et tout en le priant il lui promettait des titres plus élevés, et l'engageait

* A fol. 237
v° a.

10

խրատ տալը նմա ուրանալ զՔրիստոս եւ գոհել կուոյն : Իսկ սուրբ վիպն Քրիստոսի արհամարհեաց պրանս նորա եւ ոչ լսել իսկ կամեցաւ, այլ ծիպն գացս ասէր եկիէ Քրիստոսնեաց եմ եւ Քրիստոսի ծառայ, եւ զարշիմ ի կուոյ ձերոյ :

Եւ ծի ոմն ի գորականացն եհար պերպրեամբն յորովան նորա, եւ իբրեւ զջուր
 5 հեզաւ արիւնն յերկիր, եւ երկաթն իբրեւ վիտար կրկնեցաւ : Եւ հրամայեաց եւ տարան
 գտուրն ի բանա եւ գոտան պնդեցին ի վալտի : Եւ հրեշտակ Տեառն ուղչացոյց զնա :
 Եւ յետ առուրց արարին վայտեաց անիւ, եւ շուրջ հարին սրեալ սլաքս, եւ հանին
 ի բանդէն եւ տարան յանիւն : Եւ տեսեալ զարալեց անիւն երկեաւ եւ ասէ. Ոչ ապրե-
 ցոյց յայժմ տանջանացս : Տարածեցին գտուրն եւ կապեցին ի վերայ սրաբոյն եւ
 10 հոլովեցին զանիւն ընդ գոտ ի վալք ծինչեւ ամենայն ժարմինն կոտորեցաւ եւ արեամբ
 լցաւ երկիր : Եւ հրեշտակ Տեառն իջեալ յերկնից կրոյճ զնա յանուոյն եւ ուղչացոյց
 զամենայն վէրս նորա :

Եւ սուրբն * զնայ ի սուն ալրի կնոջ ծիոյ, եւ խնդրեաց ջուր եւ արբ. եւ վայտեաց * A fol. 237
 սիւնն որ էր առաջն զրանն առժամայն արժատացաւ տերեւովք : Եւ զնայ առ
 15 գատուորն ի տաճար կուոյն, եպիտ զնա եւ զՄագնէնտիոս զի էր աթուակից նորա, զի

4 զպարպեամբն զգեպարին — նորա] եւ խոյեաց *add.* B || 5 հեզաւ] յայտեաց B ||
 6 եւ հրեշտակ Տեառն ուղչացոյց զնա *om.* B || 8 եւ տեսեալ... տանջանացս *om.* B ||
 9 սրաբոյն] սուսերացն B || 11 լցաւ] ներկեցաւ B || 11 եւ հրեշտակ... վէրս նորա] եւ
 արկին զնա իբրեւ զճեռեալ, եւ ինքեանք զնային B || 13 եւ վայտեաց... տերեւովք *om.* B.

avec douceur à renier le Christ et à immoler aux idoles. Mais le saint martyr du Christ méprisa ses paroles et ne voulut même pas les entendre; il se bornait à lui dire : « Je suis chrétien et serviteur du Christ et j'abhorre vos idoles. »

Un des soldats le frappa au ventre avec sa lance. Le sang coula à terre comme de l'eau et le fer se plia comme du plomb. (Le juge) ordonna de le mettre en prison et d'attacher ses pieds dans des cepes. L'ange du Seigneur le guérit. Quelques jours après on fit une roue en bois et tout autour on y enfonça des pointes aiguës. On fit sortir (le saint) de la prison et on le mena à la roue. A la vue de la roue pleine de pointes il eut peur et dit : « Je ne survivrai pas à ces supplices. » On étendit le saint et on l'attacha sur les pointes et on fit rouler la roue sur une pente jusqu'en bas, tant que tout son corps fut brisé et le sol inondé de sang. L'ange du Seigneur descendu du ciel le détacha de la roue et guérit toutes ses plaies.

Le saint * se rendit à la maison d'une veuve, demanda de l'eau et en but. La colonne de bois qui se trouvait devant la porte prit aussitôt racine et se garnit de feuilles. Il se rendit auprès du juge au temple des idoles, l'y trouva, lui et son assesseur Magnentius, en train d'immoler aux idoles; ils

* A fol. 237
v° b.

դոճէին կողմն, տեսին զնա եւ ոչ հաւատացին թէ նա իցէ, ակն ունէին թէ մեռալ յանիւն : Ասէ սուրբն. *Նս եմ Գէորգիոս ծառայն Քրիստոսի որ ի ձէնջ խոցոտեցայ, աչժմ Տէր Աստուած լմ կանգնեաց զնա եւ նորոգեաց : Եւ բազումք յանհաւատիցն որք տեսին զնա կենդանի՛ն՝ հաւատացին ի Քրիստոս : Եւ հրամանաւ գատաւորին հանին զամենեւեան արտաքոյ եւ օրով հատին զգլուխս նոցա :*

Լուաւ եւ վասն նորա թաղուհին Աղեկամարիա եւ խոստովանեցաւ ուղիղ հաւատով զանունն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

Ապա վորեցին հոր եւ լցին կիր, եւ հեղին ի վերայ ջուր. եւ յորժամ եռաց սատակ կիրն՝ լնկեցին անդ զսուրբն Գէորգիոս, եւ եղին ի վերայ ծանր սալս եւ թոյին զերիս աւարս. եւ հրեշտակ Տեառն իջեալ ողջ պահեաց զնա : Եւ զայն սքանչելիան որք տեսին հաւատացին ի Քրիստոս :

Լուաւ թաղուհին Աղեկամարիա եւ փառաւորեաց զԱստուած, եւ հաստատուն եկաց ի հաւասն Քրիստոսի :

Աղուցին օրրոջն Գէորգեաց Երկաթի կոշիկս եւ բեւեռեցին յտանն, եւ շրջեցուցանէին

1 ակն ունէին թէ մեռալ յանիւն] կարծէին թէ յայնվայր մեռեալ իցէ ի տանջանաց անուին B || 3 նորոգեաց] կազգութեաց B || 6-7 Լուաւ... Աստուծոյ մերոյ *om.* B || 8 հոր] խոր *add.* B — կիր] ի նոր շեջեալ փռանէ կիր յորով B || 9 զսուրբ] վրայն Քրիստոսի *add.* B — եւ եղին... սալս *om.* B || 10 եւ հրեշտակ... պահեաց զնա] եւ խնամօրն Աստուծոյ պահեցաւ կենդանի B || 12 Լուաւ... Քրիստոսի] Լուաւ թաղուհին Աղեկամարիա որ Էր կին Գիսկիւհիանոսի եւ փառաւորեաց զԱստուած, եւ եկեալ անդ զՂԷր. ՄԵՃ է զօրովիւնն Քրիստոսի. եւ հաստատուն եկաց ի հաւասն որ ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս B.

l'aperçurent et ne pouvaient croire que c'était lui; ils croyaient qu'il était mort sur la roue. Le saint dit : « C'est moi qui suis Georges, le serviteur du Christ, qui ai été par vous criblé de blessures, mais le Seigneur mon Dieu m'a mis sur pieds et tout renouvelé. » Nombre d'infidèles qui le virent vivant crurent au Christ, et sur l'ordre du juge on les fit sortir et on leur trancha la tête par le glaive.

L'impératrice Alexandra, ayant entendu parler de lui, confessa avec vraie foi le nom du Christ notre Dieu.

On creusa ensuite un puits et on le remplit de chaux, on y versa de l'eau, et lorsque la chaux fut en pleine ébullition on y jeta saint Georges, on mit par-dessus de lourds chariots et on l'abandonna pendant trois jours. Mais l'ange du Seigneur descendit et le conserva sain et sauf. Ceux qui furent témoins de ce miracle crurent au Christ.

L'impératrice Alexandra, l'ayant appris, glorifia Dieu et demeura ferme dans la foi du Christ.

On passa aux pieds de saint Georges des chaussures de fer et on les cloua

աչար եւ անկր : Չայն * եղեւ յերկնից առ նա եւ ասէ. *Ջորայիր Գեորգէոս եւ բաջ լեր* * A fol. 238
 զի եւ ընդ բեզ եմ : I^o 3.

Իսկ Մազնենախոս փորձելով ասէ ցտորբն, զի կայր մերձ ի տապան մի. Յարն
 գմեռեալն : Ասէ սուրբն Գեորգիոս. Եթէ հաւատաս ի ճշմարիտ Աստուածն մեր ի
 5 Յիսուս Քրիստոս՝ յարուցից անուամբն նորա : Եւ նա յանձն ոչ էաս, բանզի սատանայ
 կապեալ էր զսիրա նորա ի ծորբու թիւն կապաշտութեան :

Երկին զտորբն ի բանդ, եւ բազումք ի հաւատացելոցն ի զիշերի տային ինչս
 բանտապետին եւ մասնէին առ Քրիստոսի վկայն : Եւ ուսուցանէր զնոսս հաստատուն
 կալ ի հաւատն Քրիստոսի, եւ հիւանդս եւ ախտածեաս եւ այսասորս մուծանէին առ
 10 նա, եւ նա ձեռն զներով եւ զնշանն Քրիստոսի ի նոսս զրոշմերով՝ պջայցուցանէր զնոսս
 եւ յուզարկէր :

Եւ այր մի երկու եզամբք փաստակէր զերկիր, որոջ անուն էր Գերբիկոս, եւ մինչդեռ
 զործէր զչոփն՝ անկաւ մին յեզանցն եւ մեռաւ : Եւ ընթացեալ առ սուրբ վկայն
 Քրիստոսի սպաշէր զնա զի կենդանացուցէր զանասունն բանզի սպրտաւ էր եւ սլլ ինչ
 15 ոչ սնէր : Եւ ասէ սուրբն. Հաւատան ի Քրիստոս : Ասէ Գերբիկոս հաւատամ զի ոչ
 զոջ սլլ Աստուած բայց ի նմանէ : Եւ յորժամ զարձաւ եկիս զեզն կենդանի : Եւ

1-6 Չայն... կապաշտութեան] եւ յետ բազում հարցարեմութեանց հրամայեաց եւ B ||
 8 բանտապետին] բանտապետացն B || 13 եւ մեռաւ] որդիս մեռեալ B || 14 զի կենդանացու-
 ցէ] յարուցանել B || 16 կենդանի] եւ առպջ *adcl.* B.

à ses pieds, et on le promenait d'un endroit à l'autre; une * voix du ciel se * A fol. 238
 fit entendre à lui qui disait : « Prends courage, Georges, et sois vaillant, I^o 3.
 car je suis avec toi. »

Magnentius, voulant éprouver le saint qui se trouvait près d'une tombe, lui
 dit : « Ressuscite le mort ! » Saint Georges lui répondit : « Si tu crois en notre
 vrai Dieu Jésus-Christ, je le ressusciterai en Son nom. » Mais celui-là
 n'accepta point, car Satan avait lié son cœur à l'erreur de l'idolâtrie.

On jeta le saint en prison. Beaucoup parmi les fidèles, la nuit, donnaient
 des gratifications au gardien chef de la prison et s'introduisaient auprès du
 martyr du Christ. Il leur enseignait à demeurer fermes dans la foi du Christ.
 Ils introduisaient auprès de lui des malades, des infirmes, des possédés : et lui,
 en leur imposant les mains, en faisant sur eux le signe du Christ, les rendait
 à la santé et les congédiait.

Un homme, dont le nom était Cléricus, travaillait la terre avec deux bœufs ;
 pendant qu'il labourait le sol, un des bœufs tomba et mourut. Il accourut au
 saint martyr du Christ et le pria de rendre la vie à la bête, car il était pauvre
 et n'en avait aucun autre. Le saint lui dit : « Crois-tu au Christ ? » Cléricus
 répondit : « Je crois qu'il n'y a point d'autre Dieu que lui. » Lorsqu'il fut de

լուեալ զաչս զատաւորին աւարեաց զօրականս եւ զԳլերիկոս չաւոս չաւոս կտրատեցին
 * A fol. 238
 1° b. եւ ապանին եւ արեամբն * իւրով մկրտեցաւ :

Եւ ի մէջ զիշերին սուրբն տարածեաց զձեռս իւր յերկինս, եւ աղօթեաց առ
 Աստուած : Եւ ձայն եղև առ նա յերկնից եւ ասէ. Եկեաջեր առ իս քաջ զօրական իմ
 եւ հանգիր յանանց յարախութիւսն, եւ արարից զանուն քո մեծ յամենայն ազգս, եւ
 5 տայ բեզ շնորհս զօրութեան, զի ամենեցուն որք կատարեն զխշատակս քո եւ պատուեն
 զօր հանպատեան քո՝ օգնեցից նոցա ի նեղութեան եւ վրկեցից ի հասեալ փորձու-
 թեանց :

Եւ վաղիւն հատին ի վերայ նորա վճիռ զի սրով մեւցի : Եւ չորժամ տանէին ի
 սեղին ընթացաւ թազուհին Աղեկասնորիս, անկառ շոտս նորա եւ ասէ. Ազրմենս ինձ
 եւ մի թողուր զիս : Եւ սուրբն վասն նորա ազաչեաց զԱստուած : Եւ հրամայեաց
 զատաւորն զի եւ զնորա զլուին հատցեն. տարածեաց զձեռս իւր յերկինս եւ աղօթեաց
 առ Աստուած չոր հաւատացն. եւ նախ քան զհարկանել զաշձին աւանդեաց զհոգին
 Աղեկասնորիս :

Իսկ սուրբն Գէորգէոս ազաչեաց զգահիճան զի անապցեն սակաւիկ մի, եւ տարա-
 15 ձեալ զձեռս իւր յերկինս ասէ. Աստուած իմ, որ յառաջ քան զլաւտեանս, ես ի բեզ

3 սուրբն] Գէորգէոս *add.* B || 4-8 եւ ձայն... փորձութեանց] մինչև յառաւօտ B ||
 14 Աղեկասնորիս] Նոյնպէս կատարեցաւ եւ երանելին Գերսնդիս՝ որ էր հայր սրբոյն Գէորգէոս
add. B || 16 — p. 1385, l. 8 ասէ... յրահիճան] աղթեաց առ Աստուած, եւ ապա ասէ B.

retour, il trouva le bœuf vivant. Ce qu'ayant appris le juge, il envoya des
 soldats qui dépecèrent articulation par articulation Cléricus, puis le tuèrent; il
 fut baptisé * dans son sang.

* A fol. 238
 1° b.

Pendant la nuit, le saint étendit ses mains vers le ciel et pria Dieu. Une
 voix du ciel se fit entendre à lui qui disait : « Viens auprès de moi, mon vaillant
 soldat, et repose-toi dans les joies qui ne passent pas. Je rendrai ton nom
 grand dans tous les peuples. je t'accorderai des grâces de puissance et à tous
 ceux qui célébreront ta mémoire et honoreront le jour de ton repos je leur
 viendrai en aide dans la tribulation, et je les sauverai des épreuves qui les
 auront atteints. »

Le lendemain, sentence fut portée contre lui qu'il mourrait par le glaive.
 Tandis qu'on le conduisait au lieu (d'exécution), l'impératrice Alexandra
 accourut, tomba à ses pieds et lui dit : « Aie pitié de moi et ne m'abandonne
 pas. » Le saint pria Dieu pour elle. Le juge ordonna qu'à elle aussi on lui
 tranchât la tête; elle étendit ses mains vers le ciel et pria Dieu en qui elle
 avait cru, et avant que le bourreau eût frappé Alexandra rendit l'âme.

Quant à saint Georges, il pria les bourreaux d'attendre un instant, et ayant
 étendu ses mains vers le ciel, il dit : « Mon Dieu, Toi qui es avant tous les

յաւտապաչ ի ճանկութենէ խմէ, եւ ետսը ինձ պատկ ծարտիրոսութեան, լոր ինձ եւ
 սուր շնորհս անուան ինչոյ եւ սակերացո, զի ոչը պաշտեցեն գրեց անուամբ խմալ,
 եւ կոչեացեն զիս յօրնականութիւն, հասիր արտաբար պաշտականութիւն եւ փրկեան
 5 անկեսս, եւ գամենայն փորձութենէ, եւ պաշեան գամենայն փատտակս եւ գանասունս նոցա
 ստէ. Ամենայն ազգք հաւատացերոյ որք լիչեն գանուն քս զոր ինչ եւ խնդրեցեն
 ատցի նոցա եւ փատտար արարից գանուն քս չախտեան ի վերայ երկրի :

* A fol. 238
v° a.

Եւ ասէ սուրբն Պէտրոզէսս զպահիճան. Պատարեցէք զհրամայեալսն ձեզ : Եւ
 աւժամոյն հասին զպուխ նորս Ապրիլի ԻԿ :

10 Եւ Պատիրոսոսէս ճառացն իւր ամենեւին ի ծարտիրոսութեանն իւրամ ոչ մեկնեցաւ
 աւ ի նմանէ, ալլ գամենայն նահատակութիւնն տեսանէր եւ զպատասխանիսն լսէր
 եւ ստուգութեամբ զրեաց, զոր եւ մեր հաւատալի հաւատացար եւ հաւատամք :

15 [Եւ * Յաջամ աւար կատարեցաւ սուրբ վրացն եւ քաջապաղի՞ մանուկն Յնճան ի
 քաղաքն Նախճախան, զի ոչ ուրացաւ զՔրիստոս. վասն որոյ աստալի ասնջանօր եւս
 սպանանել զիս Ամիր Մումնի ամիրացն ապաղկեաց :]

* B
p. 181 a.

9 նորա] Ահիլի ժ? եւ *add.* B || 12 զոր եւ մեր . . . հաւատամք] չորմէ եւ մեր սուտր B.

siècles, j'ai espéré en Toi dès mon enfance et Tu m'as accordé la couronne du
 martyre. Exauce-moi et donne grâce à mon nom et à mes os : tous ceux qui
 Te prieront en mon nom et m'invoqueront à leur secours, * viens rapidement
 à leur aide et sauve-les de toute tentation; conserve-leur tous les fruits
 de leurs labours et (garde) leurs animaux de tout mal; exauce toutes leurs
 prières. » Une voix du ciel se fit entendre à lui qui dit : « A toutes les
 générations de croyants qui invoqueront ton nom, tout ce qu'elles me
 demanderont, je le leur accorderai et je rendrai ton nom glorieux à jamais
 sur la terre. »

* A fol. 238
v° a.

Saint Georges dit alors aux bourreaux : « Exécutez ce qui vous a été
 commandé. » Ils lui tranchèrent aussitôt la tête, le 23 avril.

Pasieratès, son serviteur, ne l'avait point quitté pendant son martyre. Il fut
 témoin de tout son martyre, enten lit ses réponses et les transcrivit fidèle-
 ment; nous y avons cru et y croyons sincèrement.

[B * En ce jour mourut le saint et vaillant martyr Hohan dans la ville de
 Naxidjavan pour ne pas avoir renié le Christ: c'est pourquoi l'émir des infi-
 dèles, Amir Moumni, le fit mourir dans d'atroces supplices.]

* B
p. 181 a.

ԲՆՀԻԻ ԺԷ ԵՆ Բարիի ԻԳ : Վկայութիւն սրբոցն Պատկրատսի եւ Վաղենդիանի :

Սորա զօրականք էին ի վնդէն Միւսիա, ի բարբէն Ռոյոստոլայ, չաւորս Բարե-
լիանոսի եպարքոսին, եւ տեսանէին զկուպաշտան ձորեալս ի կուռն, աղապակեցին.

* A fol. 238
v° b. * Քրիստոնեայ եմք, եւ սկսան աղօթել առ Աստուած :

Եւ կալեալ զնոսա տարան առ եպարքոսն եւ բռնապատեցին զնոսա ուրանալ 5
զՔրիստոս, եւ ամենեւին ոչ հաւանեցան : Եւ սպիտակ ազաւնի ձի սրացեալ մերձեցաւ
չերեսս նոցա, եւ էր այն նշան բաշտակութեան նոցա ի ճարտիրոսութիւնն : Ասէ սուրբն
Պատկրատէս զեպարքոսն. Յոյց մեզ զաստուածսն քո : Եւ նա ասէ. Սա է աստու-
ածն իմ Աբղոն : Գնաց մերձ Պատկրատէս եթուր ի նա եւ ասէ. Այալէս պատուեմ
զաս եւ զամենայն կուռս. եւ զու որպէս կամիս՝ այնպէս պատուես : 10

Եւ բարկութեամբ արկին զնոսա ի բանդ, եւ էր չաւորս սրբոց Պենտեկոստէին
զկին Զատկին մեծի. էին արկեալ ի պարանոցսն երկաթի ճանր բառածանեակս :
Եւ ասէ. Տեսէք որպիսի ճանեակս շնորհեաց Աստուած մեզ եւ պարտ է մեզ

1 սրբոցն] սրբոց վկայիցն — Վաղենդիանի] Վաղենդիանոսի B || 2 Սորա] Սարբ
վկայքն Քրիստոսի Պատկրատոս եւ Վաղենդիանոս B || 3 եպարքոսին] անորէն արքային B ||
5 ուրանալ] զն ուրացիին B || 6-7 եւ սպիտակ... ճարտիրոսութիւնն om. B || 12 մեծի]
սրբոց B.

17 AHÉKAN, 24 Avril.

Martyre des saints Pasieratos et Valention.

Ils étaient soldats de la légion de Mysie, de la ville Rodostola, aux jours
de l'éparque Aurelianus. Témoins de l'attachement insensé des idolâtres pour
* A fol. 238
v° b. les idoles, ils s'écrièrent : * « Nous sommes chrétiens. » et ils se mirent à prier
Dieu.

On les saisit et on les conduisit à l'éparque et on voulut par violence leur
faire renier le Christ. Ils n'y consentirent nullement. Une colombe blanche
arriva à tire-d'ailes et s'approcha de leur figure, ce qui fut pour eux un gage
d'encouragement au martyr. Saint Pasieratos dit à l'éparque : « Montre-nous
tes dieux. » Il leur répondit : « Voici mon dieu Apollon. » Pasieratos
s'approcha, cracha dessus et dit : « C'est ainsi que je l'honore, lui et toutes les
idoles ; toi, honores-les comme tu veux. »

De colère, on les jeta en prison ; on était aux jours de la sainte Pentecôte
après la grande Pâque ; on leur avait posé au cou de lourds colliers de fer.
(Le saint) dit : « Voyez quels colliers de grâce Dieu nous a accordés et
nous devons vivre avec. » A la neuvième heure de la journée ils se mirent

սովաւ կեալ : Եւ լինն պահաւ աւուրն կացին չափին, եւ ճաշակեցին կերակուր
 եւ ի բուն եղևն : Եւ յորժամ վարժեան սու, սարբն Վարդենդին. Տեսի վխաւս
 Աստուծոյ :

Եւ ընդ սուստան կացուցին աւաջի եղարբոսին : Եւ եղբայր սրբոյն Պատկերատար
 5 Պապ անուն, կաջր սուաջի եւ բաջր զեղբայրն իւր եւ աղաչէր զեղարբոսն վասն նորա :
 Եւ սուէ զեղբայրն. Մասն կնկրուկ ի բաղինան, բանդի եւ վասն զթոյ ըս մատուցի
 կնկրուկ եւ անկաջ ի * Տաւատոյ : Ասէ զնա եղբայրն իւր Պատկերատար. Որ սերայար * A fol. 239
 զՔրիստոս, շնա սրժանի եւ ոչ անուանել . Եւ սաստեաց նմա ի բայ կալ լերեսոյ իւրոյ,
 10 եւ ինքն մեծարարբաւ ճայնիւ խոստովանէր զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած : Եւ
 երթնալ ի հուրն չորում խնկէին սուաջի կուցն՝ ալցեսց զձեռն իւր, եւ սուէ զեղարբոսն .
 Տեսաննա գաղականացու մարմնա, նաչևն եւ ի հոյիս զի է անմահ եւ Հալուով սրբով
 շնչաւորի, եւ սրբէս ամուր ճիմն հաստատան կաջ սկն սենկով վերկաթեան ի
 չախտենական կեանն, ամբայեալ հաւատով զոր ի խաչեցերոյն ընկալաւ :

Հարցին զՎարդենդին, եւ նա նոյն եղբայրութեամբ զնոյն խոստովանեցաւ . եւ հասին
 15 ի վերայ նորա վճիւ մահուան : Եւ երթնալ մայրն բաջալերէր զնա եթէ Գծարու-
 թեամբ խոնարհեցն զգարանոյ ըս եւ երթկցես ի կեանն չախտենկ . զորայլր սրբակ
 իմ եւ ես ըւս սպրեցայց : Եւ նոյնժամայն հասին զերկուցուց վկայցն Քրիստոսի

5 լայր] գաւնաղէս *add.* B || 14 հասին] հասաւ B.

en prières, puis prirent de la nourriture et s'endormirent. A leur réveil, saint
 Valention dit : « J'ai vu la gloire de Dieu. »

Au matin, on les fit comparaitre devant l'évêque. Un frère de saint
 Pasieratos, nommé Pape, était présent, il pleurait son frère et implorait
 l'évêque pour lui. Il dit à son frère : « Offre de l'encens sur les autels, car
 c'est par pitié pour toi que j'ai offert de l'encens et que j'ai failli dans * la foi. » * A fol. 239
 Son frère Pasieratos lui répondit : « Toi qui as renié le Christ, tu n'es même
 1° a.
 plus digne de prononcer son nom. » Il lui ordonna avec véhémence de se
 retirer de sa présence, puis lui-même à haute et forte voix il confessa le Christ
 vrai Dieu. Étant allé au feu où on brûlait de l'encens devant les idoles,
 il se brûla la main et dit à l'évêque : « Tu vois cette chair corruptible,
 regarde aussi l'âme qui est immortelle et est animée par l'Esprit-Saint,
 qui est ferme comme une fondation solide dans l'espérance où elle est du
 salut pour la vie éternelle, et fortifiée qu'elle est par la foi qu'elle a reçue du
 crucifié. »

On interrogea Valention qui, en vrai frère, fit la même confession. On
 décréta pour lui la peine de mort. Sa mère, qui était venue là, l'encourageait
 en ces termes : « Baisse ton cou avec plaisir et tu iras à la vie éternelle. Sois
 fort, mon fils, et par toi je serai sauvée. » On trancha aussitôt la tête aux deux

զգլուխոն Ապրիլի ԻԳ : Էր սուրբն Պասիկրատէս ամաց քսան եւ վեցից, եւ սուրբն Վաղնիկոն ամաց երեսնից : Եւ երթեալ ազգականք խրեանց թաղեցին զնոսս պատուով ի տեղի վաչկուշ, ի փառս Քրիստոսի :

* A fol. 239
r^o b. 5
Յայտմ աուր երկու բարեչազի վկայքն Քրիստոսի չԱյրարատ գաւառէ, որոց անուանքն Կիւրակոսը Էլին, աճան ի Դուին բազար առաջն * զխաւորին աչազեաց Բուրաչի, եւ նա բանապատէր զնոսս ուրանալ զՔրիստոս եւ լինել տաճկա-
հաւատք :

Իսկ սուրբն պաշտօն երեսօր եւ համարձակ բարբառով խոստովանեցան զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած՝ հաւատար Հօր եւ սուրբ Հոգւոյն : Եւ անօրէնն հրամայեաց բազում շարչարանօք տանջել եւ սրով բառնալ զզլուխ նոցա, եւ են բարեխօս առ Քրիստոս վասն անձանց մերոց :

* B]
p. 182 b.

[B * Յայտմ աուր վկայութիւն սրբուհւոյն Քամարայ նոր վկայուհւոյ :

Ագոթիինն Քրիստոսի Քամար էր կին աննակին յերկրէն Մոկաց, որ վասն զեղեց-
կութեան Կոշար կոչէին, որում առփայեալ բուրդ մի ի նոյն գաւառէն Մոկաց,
ջանայր սպանանել զայր կնոջն եւ չափշտակել զկիւնն : Զոր իմացեալ Քամարայ աղ
արար սան խրոմ, եւ առեալ զորդիս խրեանց վախուցեալ զնացին չԱյլթամար
կզկին :

1 զզլուխոն] Աճկի փէ եւ *add.* B || 3 տեղի] տեղուց B — ի փառս Քրիստոսի *om.* B ||
6 լինել տաճկահաւատք] դառնալ ի կրօնս իւր B | 10 եւ են բարեխօս... մերոց] եւ
կատարեցան վկայութեամբ՝ Աճկի փէ եւ Ապրիլի ԻԳ B.

martyrs du Christ, le 24 avril. Saint Pasieratès était âgé de vingt-six ans et saint Valention de trente ans. Leurs parents allèrent les inhumér avec honneur dans un endroit choisi à la gloire du Christ.

En ce jour deux victorieux martyrs du Christ de la province d'Ararat, qui avaient nom Kirakos, furent amenés à la ville de Dwin devant le * chef des infidèles Boula, qui les obligea à renier le Christ et à se convertir à la religion musulmane.

Les saints, la figure rayonnante et d'une voix hardie, confessèrent le Christ vrai Dieu égal au Père et au Saint-Esprit. L'impie ordonna de les torturer par de nombreux supplices et de leur trancher la tête par le glaive. Ils sont nos intercesseurs auprès du Christ.

* B
p. 182 b.

[B * En ce jour martyre de sainte Thamar, la nouvelle martyre.

La servante de Christ Thamar était une femme mariée, de la province de Moks, surnommée Bijou (*Gohar*) à cause de sa beauté. Un Kurde de la même province de Moks s'éprit d'elle ardemment et cherchait à tuer le mari de cette femme pour la lui ravir. Thamar, l'ayant su, en informa son mari; ils prirent leurs fils et allèrent se réfugier dans l'île d'Aghthamar.

Եւ չեա անցաներոյ իրրեւ հինգ ամաց, վասն պիտայից ինչ գնացին ի միասին Մատան քաղաք, որո տեսեալ աչտպիեաց պիկին կարան գնա, եւ ձայն բարձեալ աղաղակեցին ասերով թէ. *Մն երբեմն դարձեալ էր չաչապոթիւն : Եւ ասեալ տարան չատեան ամիրային եւ կնոջ նորա, եւ կայսուցին սուա եւ անիրաւ վկայ :* Եւ նա չաչոնի եցոյց գատութիւն զբարտաթեան նոցա, եւ համարձակ խոստովանեցաւ զբրիտանէութիւն իւր : Եւ թէպէտ ամիրայն անվոյթ արար, եւ կամէր արձակել, բայց կին նորա ջանացաւ խոստմամբ մեծամեծ պարգեւաց եւ սպառնարեօք մահաչափ տանջանաց ձգել զնա չարացութիւն :

Իսկ սրբոհին Թամար վառեալ սիրովն Քրիստոսի ոչ խոստմանցն հաւանեցաւ եւ ոչ ի սպառնալեացն երկեաւ, այլ աներկիւղ ամենայն համարձակութեամբ տալը պատասխանի եւ ասէր. *Քնւ լիցի թէ ուրացոյց զՔրիստոս Աստուածն իմ յոր հաւատացեալն եմ եւ հաւատամ : Աչ երկնչիմ ի տանջանացի զոր սպառնաս ածել ի վերայ իմ, զի ես պատրաստ եմ մեւանել վասն Քրիստոսի Աստուծոյն իմոյ, եւ անգոմեմ գմեծարանոց զոր խոստանաս պարգեւել ինձ. զի եթէ ի տեղի քո նստուցանիցես զես եւ գամենայն իշխանութիւն քո եւ զալիկութիւն ինձ տացես, ոչ փոխանակեմ ընդ սիրոյն Քրիստոսի զոր օնիմ աս նա : Բայց զոր սպառնաս չարաչար տանջանօք մաշել զնա, փութն կատարել եւ մի չամեր զի ես զՔրիստոս ոչ ուրանամ :*

* B
p. 183 a.

Cinq années étaient presque écoulées quand ils se rendirent ensemble pour une affaire à la ville d'Ostan. Les infidèles, ayant reconnu la femme, s'en saisirent et, à voix haute, se mirent à crier : « Celle-ci s'était autrefois convertie à la religion musulmane. » Ils la conduisirent au tribunal de l'émir et de sa femme et produisirent des témoins faux et injustes. Elle démontra la fausseté de leur calomnie et confessa avec hardiesse sa foi chrétienne. Bien que l'émir ne se souciât guère de cette affaire et voulût mettre (la femme) en liberté, cependant sa femme s'efforça, en lui promettant de grands cadeaux et en la menaçant de tortures mortelles, de l'attirer au reniement.

Sainte Thamar, embrasée de l'amour du Christ, ne consentit ni aux promesses ni ne prit peur des menaces, mais sans crainte et en toute hardiesse elle se contentait de répondre : « Loin de moi la pensée de renier le Christ mon Dieu en qui j'ai cru et en qui je crois ! Je ne crains point les tortures que tu me menaces de déployer contre moi, car je suis prête à mourir pour mon Dieu le Christ. Je méprise les honneurs que tu me promets de m'accorder, et si même tu me faisais asseoir à ta place et me donnais toute ta puissance et ta dignité de suzeraine, je ne les échangerais point avec l'amour que j'ai pour le Christ. Quant à tes menaces de me consumer dans de cruelles tortures, presse-toi de les exécuter et ne tarde pas, car pour moi je ne renie point le Christ. »

* B
p. 183 a.

Եւ բարկացեալ ամիրացն ընդ բանս նորա հրամայեաց հանել յերեսաց իւրոց եւ արկանել ի բանդ, եւ պահել անսուալ մինչեւ հաւանեցի : Եւ առեալ տարան առ դատաւորն, եւ անդ եւս համարձակ խոստովանեցաւ զՔրիստոս :

Եւ ի սպանալ նորա ասէ թ'ամար. Վիասացես դատաւոր եթէ զամենայն մարմինս իմ մասն մասն տացես կտրատել որպէս զչամիչդ որ աւաջի բո, եւ զՔրիստոս ոչ ուրանամ : Եւ դատաւորն ըստ հրամանի ամիրացին եւ տանել ի բանտ եւ թողուլ անսուալ, ուր եկաց նա դաւուրս տասն զուարթ երեսօր եւ ուրախ սրտիւ, անդպար պարապեալ չարօթն Աստուծոյ ամենայն զոհութեամբ : Եւ թէպէտ պահապանք բանդին զթացեալ ի նա տացին նմա հաց եւ ջուր, այլ երանելի կինն ոչ սանոյր բնաւ :

Եւ լնտ տասն աւուր ժողովեցան տանուտեարք, Աստան բաղարին եւ մատուցին առ ամիրացն հպար պեկան, եւ սպաչեցին արձակել զնա : Բայց նա ոչ հաւանեցաւ, այլ մեծաւ սաստիւ եւս հանել արտարոյ բաղարին եւ բարկոծել :

Եւ իրբեւ տարան ի տեղի կատարման, բազում անգամ հարցին զնա եւ յարցորեցին ուրանալ զՔրիստոս, բայց նա պնդպնէս տայր պատասխանի, եւ դաւանէր զՔրիստոս Աստուած եւ Սրբի Աստուծոյ : Եւ մինչդեռ դաւանութիւնն ի բերան իւր էր, հարին զնա բարիւ մեծաւ ի գէժան, իսկ նա պիանդամն իւր արկեալ զերեսօրն՝ դարձոյց զգէժն իւր յարեւեր :

L'émir, irrité par ces paroles, ordonna de la faire sortir de sa présence, de la jeter en prison et de la garder sans nourriture jusqu'à ce qu'elle eût consenti. Puis on la prit de là et on la conduisit auprès du juge et là encore elle confessa avec hardiesse le Christ.

Comme (le juge) la menaçait, Thamar dit : « Sache, juge, que si tu me fais couper tout mon corps morceau par morceau comme le raisin sec que tu as devant toi, je ne renierai point le Christ. » Le juge, selon l'ordre de l'émir, la fit conduire en prison et abandonner sans nourriture. Elle y resta dix jours, la figure souriante et le cœur joyeux, incessamment occupée à prier Dieu en Lui rendant toutes grâces. Et bien que les gardiens de la prison, émus de pitié pour elle, lui donnassent du pain et de l'eau, la bienheureuse femme n'acceptait absolument rien.

Dix jours après, les notables de la ville d'Ostau se réunirent et offrirent mille écus à l'émir en le priant de mettre (la femme) en liberté. Mais il n'accepta point; au contraire, très irrité, il la fit sortir de la ville pour la lapider.

Lorsqu'on l'eut conduite au lieu d'exécution, on l'interrogea plusieurs fois et on l'engagea à renier le Christ, mais elle répondait avec la même fermeté et confessait le Christ Dieu et Fils de Dieu. Elle avait encore cette profession de foi sur les lèvres quand on la frappa au visage avec une grosse pierre, elle abaissa son voile sur sa figure et tourna son visage vers l'orient.

Յաջեամ զրոճ տուեալ ամբոխին՝ մեծարարաւ աղաղակաւ ձկեցին ի նա
բարինս, մինչև ի բազմութենէ խուսն բարանցն ծածկիլ թամարայ, իբրև գոչար
պատուական ըստ անուան խրոյ : Եւ եղև կատարումն երանելոյն թամարայ Աճկի
ժէ : Եւ Ապրիլի ԻԳ : Եւ ապա հրաման եղև բրիտանիէից բանալ զնա եւ թաղել : Եւ
5 յամփոփելն զմարմին նորա տեսին զի կարեալ էր հնարիւր գտորոտ շապկին եւ
զիտղպատն, զի մի ի ձգլին ջանօրինաց մերկացի մասն մարմնոյն : Եւ վարձացեալ
ընդ համեստութիւն նորա փառս ետուն Աստուծոյ :

Ի սմին աւուր վկայութիւն եղիսարեթի նոր վկայուհոց :

Երանելի կինս այս էր չերկրէն Արձիշոյ, ի Թատարաստ գեղջէ, եւ փորձանօք շարին
10 յաղպարութիւն դարձեալ ի Բերկրի՝ մասնեաց զանձն ի պղծութիւն : Եւ ի գալ նորա
ի Վան բաղաք ի խոսելն ընդ ումեր կրկուտ ի վերայ իբրբ բանի տակով. Այն սուրբ
աստուածածինն որ այս աչալէս է. զոր լուեալ աղաղկեաց սասակցին նմա : Եւ նա
կրկորկեաց ասելով. Յաջանալէս ասնմ եւ ոչ ամաչեմ, զի ես ծառայ եմ սուրբ
Աստուածածինին, եւ հաւատամ ի միածին նորա որդին Յիսուս Քրիստոս ի խաչկեալն
15 թագաւոր վասն մերոյ փրկութեան :

Եւ կուտեցաւ ամբոխն ի վերայ նորա եւ կաղեալ տարան յատեան դատաւորաց, եւ
անկ եւս համարձակ դաւանեցաւ զՔրիստոս Աստուած : Եւ չես բազում սիրանաց եւ

Alors la foule l'assaillit * à grands cris et lui jeta des pierres, tant que
sous la grande multitude des pierres Thamar fut recouverte comme un Bijou
précieux, ainsi qu'on la nommait. Le martyre de la bienheureuse Thamar eut
lieu le 17 ahékan, le 24 avril. Il fut ensuite permis aux chrétiens de l'enlever
et de l'enterrer. En ensevelissant son corps on s'aperçut qu'elle avait trouvé
le moyen de coudre le bord de sa chemise avec le voile pour qu'au milieu
des attaques qu'elle aurait à subir de la part des impies, aucune partie de son
corps ne fût mise à nu. Ravis de sa pudeur, (les témoins) rendirent grâces à
Dieu.

En ce même jour martyre d'Élisabeth, la nouvelle martyre.

Cette bienheureuse femme était de la province d'Arctèche, du village
Xarabast. Par la tentation du méchant (démon) elle se convertit à l'islamisme à
Berkri et s'adonna à la débauche. Lorsqu'elle vint à la ville de Van, en parlant
avec quelqu'un elle jura à propos de quelque chose, en disant : « Par la sainte
mère de Dieu, je vous dis que c'est ainsi. » Ce qu'ayant entendu, les infidèles
la réprimandèrent. Mais elle répéta et dit : « Je vous dis ouvertement, et je
n'en ai point honte, que je suis la servante de la sainte mère de Dieu, et que
je crois en son fils unique Jésus-Christ, en ce roi crucifié pour notre salut. »

Une multitude de gens se rassemblèrent autour d'elle, la saisirent et la
conduisirent au tribunal des juges; là encore elle confessa avec hardiesse le
Christ Dieu. Après bien des supplications et des menaces, lorsqu'il leur eut

* B.
p. 183 b.

* B.
p. 183 b.

սպանակեաց չորժամ ոչ կարողին հաւանկուցանել զնա սրանալ զՔրիստոս, հրամանաւ բղեշխին որոչ անուն էր Մելիքազլին, եւ կնոջ նորա որ վերանկնին Քամար եւ բարկոծել, տարան զնկրտաբէթ եւ մեծաւ ամբխօխ բարկոծեցին ի հրապարակի անկ : եւ եղև կատարումն երանելի կնոջս Աշկի ժի : եւ Ազրիլի ԻՊ, չաւուր տօնի սրբոց բառտանից, որոց եղև հանդիսակից :]

5

Աշկի ժի եւ Ազրիլի Եե : Պատմաթիւն սուրբ առաքելոցն Մարկոսի աւետարանչի :

Առաքեալն Քրիստոսի Մարկոս աւետարանիչն զնոց յնդիպտացոց զաւատս, ի Լիբիա եւ ի Մարմարիկա, չԱմոնիական եւ ի Պենտապօլիս, չաւուրս Տիրերի կուսարշա

6 պատմաթիւն . . . աւետարանչի] Վկաջաթիւն եւ տօն ամենահոգակ եւ ամենաձգով սուրբ եւ փառաորեալ_ստաբելոցն եւ յուսափալլ աւետարանչին Մարկոսի . եւ երկրպագութիւն սուրբ աւետարանչին Քրիստոսի զոր գրեաց նա ըստ անասն իւրոց B 7-8 Առաքեալն . . . չաւուր] Յնա կենդանարար շարժարանաց Տեառն ձերոց Յիսուսի Քրիստոսի՝ եւ աստուածային նորս յարսիլեանն եւ համբաւնոցն փառօր սա հայր ի յերկինս, սուրբ առաքեալքն եւ երանելի աշակերտքն նորա որք ամենայնի ակննատեսք եղեն, հրամանաւ սուրբ Հոգւոյն ընթացան ընդ սիեղերս ամենայն որպէս զն աւետարանին յուսով զկատարչաութեան խաւարն հարածեացեն : Աստի եւ ի գոյն Պետրոսի ի Հաւմ սնէր աշակերտ ընդ իւր եւ ընկերակից եւ ձանապարհորդակից զերանելի առաքեալն Մարկոս, որ էր սրբի նմին զյիստորի առաքելոցն, սիբելի իսկ ի մկրտաթիւնն, սրպէս եւ զրէ, ստելով. Ալջոյն սալ ձեղ Մարկոս սրպի իժ : Քանզլ էր սա ինքն ամենագալիլի առաքեալս եւ յուսափալլ աւետարանիչս Մարկոս՝ ազգաւ ի շրէից անտի, գրով ի բահանայական զեղէն Պետեզ, ալ եւ բաւերդղի սուրբ առաքելոցն Բաւնաբայ : եւ չորժամ ձարսիրտացաւ սուրբն Բաւնարաւ ի Կիպրոս, Մարկոս՝ որ նախ ընդ Բաւնաբայ եւ ընդ Պոզոսի շրջերով աշակերտաբար սպասաորէր նոցա յաւետարանն՝ եկն սա սուրբ առաքեալն Պետրոս : Քանզլ որպէս սաացար՝ սրպի էր նորա ըստ վերստին Տննելանն . եւ ի նձանէ աշակերտեալ՝ շրջերով

été impossible de la faire consentir à renier le Christ, sur l'ordre du gouverneur, dont le nom était Mélikhazde, et de sa femme, celle qui avait fait lapider la bienheureuse Thamar, ils conduisirent Elisabeth sur la place publique où une grande foule la lapida. Le martyre de cette bienheureuse femme eut lieu le 17 ahékan, le 24 avril, jour de la fête des quarante martyrs, au triomphe desquels elle fut associée].

18 AHÉKAN, 25 Avril.

Histoire du saint apôtre Marc l'évangéliste.

L'apôtre du Christ Marc l'évangéliste parcourut les provinces de l'Égypte, la Libye, Marmarika, Amoniacon et la Pentapole¹, aux jours de Tibère.

1. C'est-à-dire la Pentapole de Libye, comprenant les villes de Cyrène, Bérénice, Arsinoë, Apollonie, Ptolémaïs.

կայերն, եւ բարոյէր գաեհասարանն Քրիստոսի : Գնաց եւ ի Կիւրինի Պննասարոյց եւ բազում սրանչեկիս արար ի Տիւանսս եւ ի զիւաճարս եւ զբարոսնս չանորինացն վարձոյց չատուած զիտաթիւն եւ կործանեաց զբաղինս կուոյն :

5 Եւ հրամանաւ Տեառն զոր առ զնոց չԼեզկամարիս, եւ չորժամ կոխեաց զանունս զբան քաղաքին սրաստեցաւ կոչիկն, եւ առէ. Արարութեամբ ուղիղ է ճանապարհս աչս : Եւ եա զկոչիկն ի կոչկակարն Անիանոն, եւ նա չորժամ սկսաւ կարել խոցեաց հերիւնովն զձեան, եւ աւարեալն ուրախ եղև, եթուք ի զետինն, արար կաւ եւ եղ ի վերայ խոցին, չիշելով զանուն Տեառն մերոց Յիսուսի Քրիստոսի եւ ողջացոյց : * Եւ 10 տարաւ զնա կոչկակարն ի տուն խւր, եւ ի բարոյութենէ աւարելոյն հաւատաց ի Քրիստոսս եւ մկրտեցաւ ամենայն ընտանեօրն : Եւ ձեւնապրեաց զԱնիանոն կախկոպոս եւ ալլ երիս արս երկրաւնս, զՄիլէոն, զՍարմատս եւ զԿերպոննս : Չեւնապրեաց եւ

* A fol. 239 v° a.

ընդ նժա հնազանդութեամբ արասուարէր չաեհասարանին զաշտան. եւ աշխուս բարոյութեամբ բանին Բասուսոյ եւ ընդ Պեարսի ի Հսոմ : Սա՛ աշխարի լի էր ամենայն տեսալի բարեաց, մինչ զի առսկաւ բան զբան նորս զովաթիւնն. ճանասանց զի եւ ի ձեռն Պոպսի խրատեալ՝ վասն երբևի բամանելոյ՝ ճարարոյն արտթեամբ զբոյր հեղցութեան նշխարս անհա չանձն, ի բաց հերքեաց : Ար եւ առաւել բան զամենայն ինչ ունէր զցածածիտ բաղլոսթիւն եւ զխանարհոթիւն հոգոյ. եւ աշխուս ի գլխուս բարարացն ի մեծն Հսոմ ընդ Պեարսի կարով, զէտպէս նշանօք եւ հանապարզ վարդապետութեամբ զբարոսնս ի հաւատան Քրիստոսի ամին, եւ զԱմոնի ճարարութեան հերքելոյն : Եւ չեա սակա ինչ տարս կարց անպէն Պեարսի եւ Մարկոսի եւ սերձաներոց զբանն Բասուսոյ բարձրագոսթի՝ ձեւնապրէ զնա կախկոպոս Լեզկամարս եւ եղկոպոսի եւ աւարեաց անց : Ար եւ զնոցեալ շրջեցաւ բարոյութեամբ տեսարանին չամենայն երկիրն եղկոպոսոց եւ Լիբեացոց եւ բարբարոսաց, ի Պննասարոյնս եւ ի Մարձարիկս, յԵմանիականս եւ ի Փիւնիկէս, եւ չալլ շրջեաց զատուս չաւարս՝ Բ.

1 կապտին] Հսոմիացեաց add. B — Քրիստոսի] եւ առնէր բարոս սրանչեկիս add. B
2 եւ բարոս սրանչեկիս] եւ անց չարով նշանս եւ բժշկութիւնս B — զիւաճարս] եւ ի բարոսս եւ չարակա add. B || 4 առ] ի տեպեանն add. B || 7 կղև] չոյժ add. B || 8 ողջացոյց] առժամայն առողջացոյց B.

1. Voir note additionnelle, I, page 345.

l'empereur idolâtre. Il y prêcha l'évangile du Christ. Il se rendit aussi à Cyrène dans la Pentapole et y opéra de grands prodiges sur les malades et les possédés, convertit nombre d'impies à la connaissance de Dieu et démolit les autels des idoles.

Sur l'ordre qu'il avait reçu du Seigneur, il se rendit à Alexandrie et lorsqu'il mit le pied sur le seuil de la porte de la ville, sa chaussure se déchira et il dit : « En vérité, le chemin que je suis est le bon ! » Il donna la chaussure (à réparer) au cordonnier Anianon. A peine s'était-il mis à coudre qu'il se perça la main avec la grosse aiguille. L'apôtre en fut content, cracha à terre, fit un emplâtre et l'appliqua sur la blessure en mentionnant le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ, et le guérit. * Le cordonnier le conduisit à sa maison et, sur la prédication de l'apôtre, il crut au Christ et se fit baptiser avec toute sa famille. (L'apôtre) sacra évêque Anianon et ordonna prêtres trois

* A fol. 239 v° a.

եօթն սարկապուհն, կարգեաց եւ այլ մետասան այր սպասուոր եկեղեցւոյն : Եւ ինքն զնաց ի Պենտապօլիս եւ արար անդ ամս Երկուս . եւ ձեռնադրեաց անդ եպիսկոպոսունս եւ այլս ի սպասուորութիւն եկեղեցւոյն, եւ զարձաւ չԿեկասնդրիա : Եւ եզրա զեղբարսն ի նախիրսն, մերձ ի ծովեզրն եւ ուրախ եղեւ յաջ, քանզի համարձակութեամբ քարոզէին զՔրիստոս :

5

Եւ լլցան նախանձու կռապաշարքն, եւ յաւուր սրբոյ Չատկին ի ժամ պատարազին, յորժամ եւ նորս զՍերապիսական տօնն խորեանց կատարէին, զիմեցին ի վերայ առարելոյն, եւ կապեցին ի պարանոցն սարսն եւ ընկեցին յերկիր, եւ քարշէին ընդ մէջ քաղաքին եւ ասէին. Քարշեցէք զգոմէշս ի նախիրսն : Եւ առարեան զոհանալով ազօթէր առ Աստուած, եւ կտորեցաւ ամենայն մարմինն, եւ քարինքն եւ հոյն լլցան արեամբ : Երկին զնա ի բանդ, եւ ի մէջ զիշերին հրեշտակ Տեառն իջեալ յերկից, մերձեցաւ ի նա եւ ասէ. Մասաց Աստուծոյ Մարկոս, զլիաւուր սրբոցն որ են չեզխառոս, ահա անուն * քո զրեցաւ յերկիրն կենդանեաց, եւ լինիցիս ի թիւ երկոտասան առարելոցն, եւ անուն քո ոչ ջնջեացի չաւտանն : Եւ հրեշտակը զհօսի քո ընկալցին, եւ գտասկից լինիցիս երկնալին զուարթնոցն, եւ նշխարք սակերաց քոց յերկիր ոչ կորիցեն :

10

15

* A fol. 239 v° b.

2 եւ ինքն զնաց] Սա զառաջինն ծառայց գտտուածային պատարազն չԿեկասնդրիա, սրպէս եւ Յակոբ յԵրուսաղէժ եւ Պետրոս չԱնախոր : եւ ելեալ չԿեկասնդրէ՝ զնաց B || 3 զարձաւ] վերասին add. B || 10 լլցան] ներկեցան B || 11-15 իջեալ . . . ոչ կորիցեն] ձխիթարեաց զնա B.

autres hommes : Miléon, Sabinus et Kerdonea. Il ordonna aussi sept diacres et institua onze autres hommes serviteurs de l'église, puis lui-même se rendit dans la Pentapole et y demeura deux années. Il y sacra des évêques et d'autres personnes au service de l'église et retourna à Alexandrie. Il trouva les frères parmi les troupeaux de bœufs, près du bord de la mer, et en fut très content, car ils y prêchaient le Christ avec hardiesse.

Les idolâtres furent remplis de jalousie et le jour de la sainte Pâque, à l'heure de la messe, au moment où eux aussi célébraient leur fête de Sérapis, ils assaillirent l'apôtre, lui attachèrent une corde au cou, le renversèrent à terre et le traînèrent par la ville en disant : « Trainez ce bœuf jusqu'au troupeau de bœufs. » L'apôtre priait Dieu en rendant grâces. Tout son corps fut brisé, les pierres et le sol furent inondés de son sang. On le jeta en prison, et au milieu de la nuit l'ange du Seigneur descendit du ciel, s'approcha de lui et lui dit : « Mare, serviteur de Dieu, principal des saints qui sont en Égypte, voici que ton * nom est inserit dans la terre des vivants, tu seras du nombre des douze apôtres, et ton nom ne sera jamais effacé. Les anges recueilleront ton âme et tu seras mis au rang des Veilleurs célestes et les reliques de tes os ne périront point dans la terre. »

* A fol. 239 v° b.

Եւ գոչս լուեալ սրբոց ստարերոյն Մարկոսի զոհացաւ զԱստուծոյ եւ ստէ. Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, մի թողուր զիս, ընկալ զհոգիս իմ եւ խառնեմ զիս ի թիւ սրբոց բոց : Եւ երեւեցաւ նմա Տէր եւ ստէ. Խաղաղութիւն ընդ քեզ աւետարանիչ իմ Մարկոս : Եւ նա ստէ. Խաղաղութիւն քեզ Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս :

5 Եւ չորժամ առաւօտ եղև հանին ի բանդէն եւ զարձեալ քարշեցին որպէս յառաջն, եւ մինչդեռ օրհնարանութիւնն ի բերանն էր աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ ընկեցին զձարմինն իւր ի հօւր, եւ եղև անձրեւ սաստիկ եւ որոտումն, եւ սհապին կալծակունը, եւ փախեան եւ հաւրն շեջաւ : Եւ երթեալք եղբարցն հանին ամբողջ զձարմինն, եւ եզին փաւօք ի փորեալ վիմի, եւ տօնեցին զօրն ննջման իւրոց Ապրիլի
10 Ին :

3 երեւեցաւ նմա Տէր] եւ ետես ի տեսեանն զՏէր Ե || 5 յառաջն] ընդ ամենայն փոքոցս բազարին մինչև մերձ ի խորտակել բարբ սակերացն եւ ի բանցել ամենայն ձարմնոց նորա *add.* Ե 7 ահապին *om.* Ե || 8 կալծակունը] եւ միացան երկինք եւ բազում տունք հեթանոսաց կործանեցան եւ երկեան երկիւզ մեծ, եւ որք սրահէին զձարմին արբոցն թողին եւ *add.* Ե 8 — p. 1396 l. 4 եւ երթեալք... Աստուծոյ] Թոկ հաստացեալքն հաճարձակեալք զօրութեամբն Աստուծոյ, երթեալ հանին ամբողջ ի հօրն զձարմին արբոցն, եւ տարեալ ի տեղին չորժամ աղօթէք միշտ եւ քարոզէք թաղեցին անուշահոտ եղօք եւ խնկօք ի վիճափոր զերկզմանի յոյժ փառաւորապէս ի կողմն արեւելից բազարին : Ննջեաց առաքեալն եւ աւետարանիչն Քրիստոսի Մարկոս, որ եղև բահանայ եւ վկայ, եւ առաջին յԱրեւելեանոցրիս. սա ձարմի բոսացաւ Ահլի ամսոյ մի՛ եւ Ապրիլի Ին, որ եւ երեսուն ամսայն եղկապացոյց եւ վեշտասան երբապեցոցն, չորժամ ի ձարմնաորութենէն Քրիստոսի չիտուն երեք ամ անջեալ էին :

Ոճանք ի ժամանակա Պաշտի եւ Յուլիոսի կայսերաց, եւ ուլք ի սեթ ամն Ներոնի կայսեր ամն զձահ նորա լինել բաց զբարբութիւնն ի ժամանակա Տիբերիոսի կայսեր արար : Չոտ առաքեալն անուանեցին աւետարանիչ, փան զի զրեաց գաւտարանն որ ըստ անուանն իւրում է ի բանից եւ ի պատմութենէ, սրբոց ստարերոյն Պետրոսի : Էր սուրբն Մարկոս անձամբն միջով ոչ առաւել երկայն եւ մեծ, եւ ոչ զարձեալ յոյժ փոքր եւ սովորի, ուլ բարեխոյսեալս եւ չորժար եւ հասակին չափ կատարեալ : Եւ սկսեալ ի ծաղկել բաց ոչ յոյժ մեր, եւ ճամաւանց ձարմնովն առաւել

Le saint apôtre Mare, quand il eut entendu cela, rendit grâces à Dieu et dit : « Mon Seigneur Jésus-Christ, ne m'abandonne point, reçois mon âme et mêle-moi au nombre de Tes saints. » Le Seigneur lui apparut et lui dit : « Paix soit avec toi, mon évangéliste Mare. » Il Lui répondit : « Paix avec Toi, mon Seigneur Jésus-Christ. »

Quand le matin fut venu, on le sortit de prison et on se remit à le traîner comme auparavant; et pendant que la bénédiction était encore sur ses lèvres il rendit son âme à Dieu. On jeta son corps dans les flammes; une forte pluie survint avec des coups de tonnerre et de terrifiants éclats de foudre; (les bourreaux) prirent la fuite et le feu s'éteignit. Les frères allèrent relever son corps resté intact, le déposèrent avec gloire dans un rocher creusé et fêtèrent le jour de son repos le 25 avril.

Չստ առարեալքն անուանեցին աւետարանիչ, վասն զի զրեաց զաւետարանն որ
բստ անուանն խրում է, ի բանից եւ ի պատմութենէ սուրբ առարելոյն Պետրոսի :

* A fol. 240
r^o a.

Էր սուրբն Մարկոս անձամբն միջակ, * երկայնարիթ, չունեղ, պակասածորու,
աչեղ, ճակատն ցորենագոյն, ալէխտն, բարետեսակ, լցեալ շնորհօրն Աստուծոյ :

Ահիլ ժԹ եւ Բարիլե եջ : Վկայութիւն սրբոյն Վասիլետի Բճասիոյ եպիսկոպոսին :

5

Բանաւոր եւ ամբարիշտ արքայն Մարտինոս լսագում չարիս գործեաց չարեւելս ընդ
բրիտանեայ : Եւ մեծն Վոստանկոմնոս աւաջին բրիտանեայ թագաւորն Հոռմայ
առարեաց զրեոսոյն իւր զԼիկինիոս ի Նիկոմիդիոս, եւ կարաւ զթագաւորութիւնն
Մարտինոսի, եւ սկսաւ առաւելագէտ զոչս մասուցանել կոռն եւ հալածել զբրիտա-
նեայն : Սրով մարտիրոսոսցան ի Սերաստիա սուրբ Բասասունքն եւ ի Նիկոպոլիս 10

չարիս բան զմօք երեսացն, գեղեցիկ աւարեամբ երեսօք, երկայնարիթ ուղիւ եւ տարածեալ աչքը,
եւ սչ աննշանագոյն եւ կարճատեսակ երեսելով, մեծագոս լս սասկ եւ զեղեցիկաշար չարմարտ-
իւնամբ շարժեալ հերքն խտան արեօքն, զեղեցիկ ազգաշացեաց, եւ յօնեպոսոյն եւ կից, աչեղ,
բոցնածակատ, եւ մերձ ի ճոպատիւն, խորածօրու եւ կից, սչ աւաւել կարճ այլ եւ սչ յօճ
երկայն, ցորենամարիթ, եւ էր սակաւակեր յոյժ : Բարուք սգորմած զթակից առ որս հանգիսէր .
բարեպատմող եւ բարեհաշտ, զուարթամիտ եւ բարետեսակ, լցեալ շնորհօրն Աստուծոյ, որ եւ
փայլէր ի մարմին նորս շնորհք սուրբ Հագոյն : Եւ հոյլի նորս լի էր ամենայն տեսակօք բարեաց,
որպէս զի շնորհիւն որ ի մարմինն էր՝ ցոյցանէր զհօրոյն աւարինութիւնն՝ Բ.

6 Մարտինոս] Մարտինոմոս B || 8 Նիկոմիդիա] բոպարն զի ճարտիպէ ընդ Մարտինոս : Եւ
Նարմաճ գնաց Լիկինիոս անոս ի Նիկոմիդիա a. d. B.

1. Voir note additionnelle II, page 416.

Les Apôtres l'avaient surnommé l'Évangéliste, parce qu'il écrivit l'évan-
gile qui porte son nom, d'après les paroles et les récits du saint apôtre
Pierre.

* A fol. 240
r^o a.

Saint Marc était de taille moyenne, * avait le nez long, les sourcils épais,
la barbe peu fournie, de grands yeux, le front couleur de blé; il était grison-
nant, agréable de figure, plein des grâces de Dieu.

19 ՄԱՐԿՈՍ, 26 Ապրիլ.

Martyre de saint Vassilios, évêque d'Amassia.

L'empereur Maximus, tyran et impie, avait causé beaucoup de mal aux
chrétiens en Orient. Le grand Constantin, le premier empereur chrétien de
Rome, envoya son beau-frère Licinius à Nicomédie. Il y occupa comme roi
la place de Maximus, et se mit plus encore que lui à offrir des sacrifices
aux idoles et à persécuter les chrétiens. C'est ainsi que furent exécutés par

Հայոց քառասուն եւ հինգ վկայքն եւ այլք բազումք վասն անուանն եւ հաւատոցն Քրիստոսի որք կատարեցան ի նմանէ :

Իսկ կինն իւր քոյր էր մեծին Կոստանդիանոսի, եւ էր ըրխատնեաց, որոյ անուն էր Կոստանդինեա : Եւ էր նորա աղօթին ծի ըրխատնեաց որոյ անուն էր Գլափիւսա, յոր տաճարու Լիկինիոս պունկական ցանկութեամբ : Եւ նորա խորհուրդ արարեալ ընդ թաղուհոցն զի փախիցէ չարբայէն, եւ նորա տուեալ ինչս բազումս եւ ոսկի եւ ծառայս չուգարկեաց չարեւերս առն * զգետաբեր : Եւ չորժամ եհաս ի բաղարն Ամասիա * A fol. 240
r^o b.

իջաւանեցաւ առ այլ ծի ըրխատնեաց որում անուն էր Կոլինցի : Եւ նա գնաց առ եպիսկոպոսն Ամասիոյ Վասիլիոս, եւ պատմեաց նմա զբազումս Գլափիւսայ, եւ նորա կոչեալ առաջի իւր օրհնեաց եւ զօրացոյց :

Եւ չաւորն չայնտիկ շինէր եպիսկոպոսն Վասիլիոս եկեղեցի եւ Գլափիւսա եւ դամենացն ինչս իւր ի շինումն եկեղեցւոցն : Գրեաց եւ առ թաղուհին թէ ուր իցէ եւ կամ առ ուժ, եւ խնդրեաց գանձ ի շինումն եկեղեցւոցն, եւ առ ժամացն աւարեաց :

Եւ Բենիպինիոս սենեկտակտ թագաւորին տուեալ զգրեալ թուղին Գլ. վիւրուայ եցոյց թագաւորին, եւ նոյնժամացն աւարեաց հրամանս առ գատաւորն Ամասիոյ բաղարին զի երկամի կապանօք չուգարկեացէ զեպիսկոպոսն եւ զԳլափիւսա : Եւ չառաջ բան զհասանել հրամանացն չԱմասիա Գլափիւսա հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս :

lui à Sébaste les quarante (martyrs) et à Nicépolis d'Arménie quarante-cinq martyrs et nombre d'autres, pour le nom et la foi du Christ.

Sa femme était la sœur du grand Constantin; elle était chrétienne, et son nom était Constantinea. Elle avait une servante chrétienne du nom de Glaphyra pour laquelle Licinius s'enflamma d'une convoitise impudique. Elle se concerta avec l'impératrice pour lui l'empereur; elle lui donna beaucoup de biens, de l'or et des esclaves et l'expédia en Orient, habillée en * homme. * A fol. 240
r^o b.

Lorsqu'elle arriva dans la ville d'Amassia, elle descendit chez un homme chrétien dont le nom était Koyindi. Celui-ci alla trouver l'évêque d'Amassia, Vassilios, et lui annonça l'arrivée de Glaphyra. (L'évêque) la fit venir auprès de lui, la bénit et l'encouragea.

A cette époque l'évêque Vassilios faisait construire une église. Glaphyra fit don de tout ce qu'elle possédait pour la construction de l'église. Elle écrivit également à l'impératrice où elle se trouvait et chez qui et lui demanda de l'argent pour la construction de l'église; ce qu'elle envoya immédiatement.

Beneginus, le chambellan de l'empereur, prit la lettre qu'avait écrite Glaphyra et la montra à l'empereur, qui aussitôt envoya ordre au juge de la ville d'Amassia de lui expédier, chargés de chaînes, l'évêque et Glaphyra. Avant que l'ordre fût arrivé à Amassia, Glaphyra entra en paix au repos du Christ.

Եւ տարան կապանօք զտուրբ Եպիսկոպոսն Երկու սարկաւագօք ի Նիկիոմիդիա, զԹէո-
 միտոս եւ զՊարթևնիոս, եւ իջաւանեցաւ առ այր մի բրիտանեաց որոջ անուն էր
 Ելպիտիփորոս : Եւ թաղաւորն կոչեաց առաջն իւր զտուրբ Եպիսկոպոսն, եւ յառաջ տե-
 ղեկանայր վասն Քրափիւսայ, եւ ապա պատուիրէր նմա եւ բռնապատէր զոչնէլ կուցն :

* A fol. 240
 v° 31.

Իսկ մեծիմաստ * բաճանադասպեան Աստուծոյ պաշտօն Երեսօք եւ բազբրաբարբաւ 5
 ձայնիւ խոստովանէր զանուն Տեսուն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ զպատուէրս
 թաղաւորին առ ոչինչ համարեցաւ : Երկին զնա ի բանց, եւ ի միւսում աւուրն պա-
 պամաւ Եպարքոսին նեղէր զնա չաւրացութիւնն Քրիստոսի, եւ նա ամենայն բանի
 հակառակութեամբ առնէր պատասխանի : Եւ հրամայեցին հատանել զղլուխն եւ
 ընկնուլ ի ծովն : Եւ ի զիշերին յաչնմիկ սագմաէր Երկու սարկաւագօքն, եւ տարա- 10
 ձեալ զձեռս իւր չերկինս ալօթեաց չերկար. եւ Երեսեցոյց նմա Աստուած թէ սրպէս
 լինիցի մահն իւր, եւ նա պատմեաց սարկաւագացն :

Եւ ընդ առաւօտն հանին ի բանդէն եւ տարան ի տեղի կատարմանն, եւ խնդրեաց
 անառ վորք մի, եւ Եղեալ ծուր չեզր ծովուն ալօթեաց առ Աստուած : Եւ չորժամ
 կատարեաց զալօթան յանձնեաց զերկուս սարկաւագունս իւր չԵլպիտիփորոս : Եւ 15
 զաչիւնն եհատ զպատուական զրախ նորա չԵպրիլի ԻՉ : Եւ ընկեցին ի խորս ծովուն,

1 զԹէոմիտոս] զԹէոպիլոս B 6 եւ զպատուէրս... համարեցաւ om. B || 16 նորա] Աչկի
 ԺԹ եւ add. B.

On conduisit le saint évêque chargé de liens, accompagné des deux
 diacres Théomitos et Parthémins, à Nicomédie; il descendit chez un homme
 chrétien dont le nom était Elpitiphoros. L'empereur fit venir devant lui le
 saint évêque; tout d'abord il lui demandait des renseignements au sujet
 de Glaphyra; ensuite, par des ordres et par violence, il cherchait à le faire
 immoler aux idoles.

* A fol. 240
 v° 31.

Mais le très sage * pontife de Dieu, le visage rayonnant et d'une voix
 douce, confessait le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ et les ordres de
 l'empereur furent pour lui néant. On le jeta en prison; le lendemain, en lui
 envoyant l'éparque, (l'empereur) le pressait de renier le Christ, mais, à toutes
 les paroles (de l'éparque), (l'évêque), dans ses réponses, opposait la résis-
 tance. Ordre fut donné de lui trancher la tête et de le jeter à la mer. Il
 passa cette nuit-là à psalmodier avec les deux diacres, et, les mains étendues
 vers le ciel, il pria longuement. Dieu lui fit voir comment s'accomplirait sa
 mort et il le raconta aux diacres.

Au matin, on le fit sortir de la prison et on le conduisit au lieu d'exé-
 cution; il pria (les bourreaux) d'attendre un peu, et, s'étant mis à genoux
 sur le rivage, il pria Dieu. Quand il eut fini sa prière, il confia ses deux diacres
 à Elpitiphoros. Le bourreau trancha sa tête vénérable le 26 avril. On le jeta

չալ անդի գլուխն եւ չալ անդի գմարմինն : Եւ ի վիշերին չափմիկ հրեշտակ երեւեցաւ Ելպիտիփորոսի եւ ասէ . Սուրբ եպիսկոպոսն Վասիլիոս ի Սինոպ գնաց, եւ անդ անսպ ձեղ , երթիջիք առ նա : Զայս երիցս անգամ ետես :

5 Եւ նորա առեալ զերկու սարկուազունն գնաց ի քաղաքն * Սինոպի : Եւ ծիւսան- * A fol. 240
v° b.
գամ հրեշտակ Տեառն երեւեցաւ Ելպիտիփորոսի ի անպեան եւ ասէ . Յաջակոզմն պարսպին արկէք ուսկանս ի ծովն եւ անդ գտանիցէք զփափարեղին զոր զանկաչք պատուական ճարգարտին : Եւ անուամբ Տեառն ընկեցին զգործին ի ծովն եւ հանին գմարմինն կցեալ գլուխն ի անդի իւր. եւ զիրկս արկեալ համբուրեցին, եւ անուշահոտութեամբ եւ ճարտր կառավր պատեցին, եւ ի հինդ օր տարան ի քաղաքն
10 իւր Ամասիա, եւ ելին տապանով յեկեղեցին զոր սուրբն շինեաց :

Եւ Յովհաննէս եպիսկոպոսն Նիկիոմիդացաց զրեաց զվկազութիւն սուրբ եւ փառաւորեալ եպիսկոպոսին Վասիլիոսի :

1-2 հրեշտակ... ասէ] ետես յանուրջս Ելպիտիփորոս զհրեշտակ Տեառն որ ասէր զնա B ||
2-3 եւ անդ... առ նա] երթիջիք անդր եւ գաջիք B || 5 Տեառն օռ. B — ի անպեան օռ. B
|| 6-7 զփափարեղին... ճարգարտին օռ. B || 8 կցեալ... իւր] ընդ զլսովն B || 11 զրեաց] ճշգրտիւ *add.* B || 12 Վասիլիոսի] փառաւորեալ զԲրիտոս *add.* B.

au fond de la mer, sa tête à un endroit et son corps à un autre. La même nuit un ange apparut à Elpitiphoros et lui dit : « Le saint évêque Vassilios est parti pour Sinope, il vous attend là-bas, allez auprès de lui. » Il vit trois fois (ce songe).

Il prit avec lui les deux diacres et se rendit à la ville de * Sinope. L'ange * A fol. 240
v° b.
du Seigneur apparut de nouveau à Elpitiphoros dans un songe et lui dit : « Jetez le filet dans la mer du côté droit des remparts et vous y trouverez la perle précieuse que vous désirez avoir. » Au nom du Seigneur ils jetèrent l'instrument à la mer et en sortirent le corps auquel était fixée la tête bien à sa place; ils l'embrassèrent et lui donnèrent le baiser, l'ensevelirent avec des parfums dans du linge propre, et après (un trajet de) cinq jours l'apportèrent à sa ville Amassia; ils le déposèrent dans un cercueil, dans l'église que le saint avait fait construire.

Jean, l'évêque de Nicomédie, écrivit le martyre du saint et glorieux évêque Vassilios.

Բհկի և և Բպրիկ Իկ : Վկայալիւն սրբոցն Մարտինոսի, Գաղայ եւ Կիւնդիլիանոսի :

Յաւուրս կառպաշա աշքայլոցն Մարտինիանոսի և Մարտինեայ աչա երեք սուրբ վկայքս էին ի քաղաքն Ռոտոսպոլայ :

Սուրբն Մարտինոս ընթերցող էր կաթուղիկէ և կեղեցւոյն, և աստուածային դրոց չմուտ, և զհաստատեալոսն քաջաբերէր և հաստատէր անյրպուելի կող չուղիլ 5 հաւտան Քրիստոսի : Եւ նախանձաւոր կռպաշաքն երթեալ ի քաղաքն մասնեցին զնոսս առ հիւպատոսքն * Գարինիոն և Տարկիւրինոս և ասեն. Երեք արք են որ ոչն կամին հնազանդել հրամանաց թագաւորացն մերոց, այլ անուանեն զինքեանս բրիստոնեալս, և սրաշտեն դերկնուար Աստուածն ձխան :

* A fol 241
1° 3.

Եւ չորժամ լուան հիւպատոսքն Գարինիոն և Տարկիւրինոս առաքեցին զօրովանս և և կարան զնոսս չպարսակն իւրեանց չկորլա, և ևրկաթի շղթայլք կապեցին և տարան ի քաղաքն Ռոտոսպոլա առ հիւպատոսան : Եւ չորժամ տեսին զնոսս հարցին և ևրանուանան : Ասէ սուրբն Մարտինոս. Ըստ մեր հաւատոյս զոր ունինք ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս՝ բրիստոնեալս կոչինք, և է անունս իմ Մարտինոս : Եւ նորա 10

1 սրբոցն] սրբոց վկայցն B || 4 կաթուղիկէ] սուրբ *add.* B || 7 Գարինիոն] Բարիոն B || 8 հնազանդել] հաւանիլ B || 12 հարցին] հարցանէին B || 14 կոչինք] կցեմք B.

20 ΜΗΕΚΑΝ, 27 Avril.

Martyre des saints Maximus, Gad et Kiwendilianus.

Ces trois saints martyrs vivaient dans la ville de Rotosdola aux jours des empereurs idolâtres Maximien et Maxime.

Saint Maximus était lecteur de l'église catholique; il était versé dans les saintes écritures, encourageait les fidèles et leur donnait la force de demeurer inébranlables dans la vraie foi du Christ. Les idolâtres, jaloux, se rendirent à la ville et les dénoncèrent aux consuls * Gabinion et Tarquinius et leur dirent : « Il y a trois hommes qui ne veulent point obéir aux ordres de nos empereurs, mais s'intitulent chrétiens et n'adorent que le seul Dieu du ciel. »

* A fol 241
1° 3.

Aussitôt qu'ils eurent appris cela, les consuls Gabinion et Tarquinius envoyèrent des soldats qui s'emparèrent de leurs personnes dans leur champ à Osobia, les lièrent dans des chaînes de fer et les conduisirent à la ville de Rotosdola auprès des consuls. Ceux-ci, lorsqu'ils les virent, les interrogèrent et leur demandèrent leur nom. Saint Maximus leur répondit : « D'après la foi que nous avons en Notre-Seigneur Jésus-Christ, nous nous appelons chrétiens, et mon nom est Maximus. » Ils lui demandèrent : « Et cet autre

ասեն. Եւ ծիւտուծղ որ ընդ բեզ է՝ զինչ անուանի : Եւ նա ասէ. Ես քրիստոսնայ եմ եւ անուն իմ Ալեկզիլիանոս : Եւ զբեցին զանուանս նոցա, եւ բռնագատէին զոչս ծառայանել կուոյն Գիւայ, եթէ նա է թագաւոր երկնի :

Իսկ սուրբն Մարգարիտոս անարգեաց զնոսա եւ ասէ. Գիտասջիբ, ով անիմատոր եւ անզգայք, զի Քրիստոս է թագաւոր երկնի եւ երկրի եւ ամենայնի հոգայցոլ եւ ծառայարար եւ ունող ամենեցունց : Եւ զուր ստուգիւ զիտասջիբ զի զձեր հրամանոց ոչ կատարեմք. մեր ամենայն զիմօք զերկնաւորն Աստուած պաշտեմք, զի նորա ձեռացն ստեղծուած եմք :

Եւ Գարինոս հիւարտոսն կոչեաց սուանձինն զԳիւայ եւ զԱլեկզիլիանոս, խրատ 10 տալք անտի բանիւք թերեւս կարացէ հաւանեցուցանել զնոսա ի կամս խբ : Իսկ սուրբն Գիւայ եւ Ալեկզիլիանոս ասեն. Մեր հաւանեցար բանից կորօս մերօժ Մարգարիտոսին, վասն զի ընթերցոլ է եկեղեցուչ Աստուծոչ, եւ չսճ հաստ սուրբ զբոց, եւ զօգուան մեր սա աւաւել զիտէ բան զմեզ, եւ մեր վարդապետութեան սորա հաւատացար : Ասէ հիւպատոսն. Մոլորիբ որ հաւատացր զմա :

Ասէ սուրբ նահատակն Քրիստոսի Մարգարիտոս. Իուր մոլորիբ որ զսուրբ եւ զբարեպաշտ ծառայրս ձշմարիտ Աստուծոչ որ սրարիչ է երկնի եւ երկրի եւ որ ի նոսա

5 եւ երկրի om. B — հոգայցոլ] զոչայցոլ B || 11 բանից] ի բանս B || 13 աւաւել] լաւարցն B || 16 ձշմարիտ om. B.

qui est avec toi, comment s'appelle-t-il? » Celui-ci répondit : « Je suis chrétien et mon nom est Kiwndilianus. » Ils inscrirèrent leurs noms, et cherchaient à les contraindre à immoler des sacrifices à l'idole Dia (Zeus), comme étant le roi du ciel.

Cependant saint Maximus les méprisa et leur dit : « Sachez, ô insensés et fous, que c'est le Christ qui est le roi du ciel et de la terre, qui pourvoit à tout, qui est le distributeur et le possesseur de tous (biens). Soyez certains que nous n'exécuterons point vos ordres; nous adorons dans toutes ses personnes ' le Dieu céleste, car nous sommes les créatures de ses mains. »

Le consul Gabinus prit à part Gad et Kiwndilianus et il leur prodiguait 15 les vains conseils dans l'espoir de les amener à sa volonté. Mais saint Gad et Kiwndilianus lui répondirent : « Nous nous sommes laissé convaincre par les paroles de notre frère Maximus, parce qu'il est lecteur de l'église de Dieu, et très compétent dans les saintes écritures: il connaît mieux que nous ce qui nous est avantageux, et nous avons cru à sa doctrine. » Le consul leur dit : « Vous êtes dans l'erreur si vous le croyez. »

Le saint martyr du Christ Maximus répondit : « C'est vous qui êtes dans l'erreur quand, de saints et pieux serviteurs du vrai Dieu, créateur du ciel

1. C'est-à-dire dans la personne du Père, du Fils et du Saint-Esprit.

արարածք են, եւ չանդոյութենէ ի դոյութիւն օծէ զամենայն եւ նախախնամէ ոյրմութեամբ իւրով, զոր սարտ է սաշտել եւ երկիր սազանել, զուք ջանաչք երկրսրագուս առնել զիւայ սրպէս զձեզդ : Արդ զոր ինչ խորհեալ էք արասջիք, զի զմեզ ի կամայ մերոց ոչ կարէք խախտել ամենեւին :

Արկին զնոսա ի բանդ, եւ աղօթեցին առ Աստուած եւ ասեն. Ծնորհեան մեզ ⁵
Քրիստոս Աստուած յերկնից զօրութիւն չօգնականութիւն մեզ, զի կարող լինիցիմք չաղթել ընդդիմակցոց մերոց, եւ ընդունել ի բէն զսակս չաղթութեան : Եւ զամենայն զիշերն սուրբ Մաքսիմոս չաստուածալին զրոց ուսուցանէր զՔաղա եւ զԿիւնդիլիանոս :
* A fol. 241
v^o a. Եւ երեւեցաւ նոցա չրեշտակ Տեառն եւ ասէ. Մի երկնչիք, բանզի Աստուած չոր
ապաւրինեցաջ՝ մնայ ձեզ եւ ոչ չեռի է ի ձէնջ : Եւ այսու բանիւքս զօրացան եւ օրհնեցին ¹⁰
զԱստուած :

Եւ ընդ առաւօտն կացուցին զնոսա առաջի չիւսրատոսացն, եւ ամենեւին ոչ ոյրբանացն եւ ոչ սպառնախացն լուան : Առայցին եթէ Տէր մեր չայսմ զիշերիս երեւեցաւ մեզ եւ սպառնիրեաց զի վասն անուան նորա չամբերեմք տանջանացն :

Եւ չրամաչեցին մերկացուցանել զնոսա եւ զանիւք չոյժ տանջեցին : Եւ նոքա ¹⁵

1 օծէ] էսծ B || 3 զձեզդ] զուք B || 5 մեզ] Ֆիտուս add. B || 6 Աստուած om. B || 9 նոցա] ի տեսիւանն add. B || 10 օրհնեցին] օրհնէին B || 14 նորա] իւրոց B || 15 զնոսա] եւ տարածեցին յերկիր add. B.

et de la terre et de toutes les créatures qui s'y trouvent, qui de l'inexistence tire tout à l'existence et gouverne tout par sa miséricorde, que l'on doit adorer et (devant qui on doit) se prosterner, vous vous efforcez, vous, de faire des adorateurs des démons, comme vous l'êtes! Ça donc, tout ce que vous avez pensé faire, faites-le; car vous êtes totalement impuissants à nous ébranler dans notre volonté. »

On les jeta en prison; ils prièrent Dieu et dirent : « Christ Dieu, accorde-nous du ciel la force et l'aide pour pouvoir vaincre nos adversaires et recevoir de Toi les couronnes de la victoire. » Toute la nuit saint Maximus la passa à rappeler à Gad et à Kiwindilianus l'enseignement des écritures divines.

* A fol. 241
v^o a. L'ange du Seigneur leur apparut et dit : « Ne craignez point, car Dieu, à qui vous avez eu recours, vous attend et n'est pas loin de vous. » Ils furent réconfortés par ces paroles et ils bénirent Dieu.

Au matin on les fit comparaître devant les consuls, ils n'écoutèrent absolument point ni les supplications ni les menaces. Ils dirent : « Notre-Seigneur nous est apparu cette nuit et nous a recommandé d'endurer les tortures à cause de Son nom. »

(Les consuls) ordonnèrent de les mettre à nu et de leur infliger le supplice d'une rude bastonnade. Et eux, comme d'une seule bouche, ils dirent : « C'est

որպէս ի միոյ բերանոց ասացին . Մեր Աստուծով զօրանամք եւ արհամարհեմք զչարչարանս, եւ սնտի խորհրդոց ձերաց ոչ հաւանիմք :

Եւ լուեալ զպէն հիւպատոսոսոցն հրամայեցին տանել զնոսա ի տեղին խրեանց, եւ սնոյ հասանել զգլուխ նոցա : Եւ չորժամ առին սարբբն զվճիռ մահուանն փառս 5 ևսուն Աստուծոց, եւ ասեն . Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս որ փրկեցեր զմեզ յոչո՛մ չար կենցալոցս, արժանաւորեսն զմեզ զալ ի հանդիսս քս եւ հանդիպիլ շնորհաց արքայութեան քս :

Եւ խորհարդ արարին հիւպատոսսըն զի ի գլուխ Մարքսիմոսին բևեռեացեն երկարիլ քառամանեակ, եւ սպա հատցեն զգլուխն, բանլի բարո՛ւմ հակառակարանութեամբ 10 վնճէր ընդ նոսա : Եւ չորժամ տարան ի տեղին որ կաչի Ազիլոս սարբբն * ամբացուցին զանձինս խրեանց ամենապօր խաչուն Քրիստոսի, եւ նոյնժամայն հատին զգլուխս նոցա Ահիլի Ի եւ Ապրիլի ԻԷ : Եւ սմանք հաւատացեալք լիպցեցին զնոսա ի նշանաւոր տեղոց :

* A fol. 241 v° b.

Եւ չեա բարո՛ւմ ժամանակաց ազգեցութեամբ հրեշտակաց տարան զնշխարան ի Կոստանդինուպօլիս, եւ ելին չեկեղեցոց՝ ամենասրբուհեոց աստուածածինի ի Բեպլեն- 15 գիս :

[B * Տօն է եւ վկայութիւն սարբ առաքելոցն Սիմոնի անտունեպօրն եւ եպիսկոպոսին երուսապեմի :

* B p. 187 b.

6 քս] երկնից B || 9 հակառակարանութեամբ] հակառակութեամբ B . 14 ազգեցութեամբ հրեշտակաց] շարժեալք ի վերին ազգեցութենէ B || 15-16 Բեպլենգիս] Բեբլենգիս B.

en Dieu que nous puissions notre force et nous méprisons vos tortures; nous ne cédon point à vos vains conseils. »

Ce qu'ayant entendu, les consuls ordonnèrent de les ramener chez eux (à Osobia) et de leur y trancher la tête. Lorsque les saints reçurent leur sentence de mort, ils rendirent grâces à Dieu et dirent : « Notre-Seigneur Jésus-Christ, Toi qui nous as sauvés de cette méchante vie, rends-nous dignes d'entrer en Ton repos et de jouir des grâces de Ton royaume. »

Les consuls se concertèrent pour faire clouer un collier de fer sur la tête de Maximus et lui faire trancher ensuite la tête, car dans la discussion ils sentaient toute la force de ses réfutations. Lorsqu'on eut conduit les saints à l'endroit appelé Osobia, ceux-ci * fortifièrent leur personne par la toute- 20 ahékan, le 27 avril. Quelques fidèles les inhumèrent dans un endroit choisi.

* A fol. 241 v° b.

Longtemps après, par l'inspiration des anges, leurs reliques furent transportées à Constantinople et furent déposées dans l'église de la très sainte mère de Dieu à Beglenda.

[B * Fête et martyre du saint apôtre Siméon, le frère du Seigneur et évêque de Jérusalem.

* B p. 187 b.

Զայս երանեղիս Միմէոն նոյն ինքն Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս որպէս ազգակից
տաւրեակաւ կրօնաւ անուանել, որ եւ ինքն բաճանայ օծեաց եւ առաքեաց քարոզել
զիւր գոստուածային գալուստն որ ի վերայ երկրի : Սուտի եւ զերուսաղեմի աթուռն
ընկալալ զեկեղեցին զարգարեաց, եւ ըիւր ցաւօք եւ բրտամբք մարտնչելով ընդ
գալլան որպէս հովիւ քաջ եւ ոչ որպէս վարձակամ՝ հովուեաց զհօտն բանաւոր զամս
բառասուն եւ եօթն մինչեւ յամս Տրայանոսի :

Այլ եւ տաճար զինքն մարբութեամբ զործելով սուրբ Հոգւոյն Աստուծոյ, զգլխա-
պաշտ մոլորութիւնն հերբեաց եւ զտաճարս կուոյն կործանեաց, եւ զլոյս որ մոլորեալ
եին ի խաւարի կրտաւաշտութեան քարոզութեամբ եւ նշանօք առաջնորդելով ի յոյս
հաւատոյ էած :

Եւ բազում ցաւոյ եւ երկանց եւ զանազան տանջանաց վասն ճշմարտութեանն ի
չամբարշտացն կրեալ համբերեաց : Եւ ի կատարածի ի խաչի կացուցաւ, եւ զհոգին
ի ձեռս Բառուծոյ աւանդելով ստաի առ երկին որպէս վաճառքէրն ի վեր ել ընդ
Փրկչին լինելով :

Այս երանեղիս կրկին կոչմամբ հարստացաւ, զի Միմէոն եւ Միմոն կոչեցաւ, եւ
կրօնաւ Յակովբայ եւ Քրիստոսի անուանեցաւ : Բաց թուի ինձ եթէ * սա վասն ազգա-
կանութեան կոչեցաւ կրօնաւ Յակովբայ, զի երեւի թէ սա է որպէն Կղէովբայ : Բանզի
միւս եւս Միմոնն կրօնաւ էր հարստացաւ Յակովբայ, եւ կոչեցաւ տեսանեղբայր . ի կարգէ

* B
p. 188 a.

Notre-Seigneur Jésus-Christ lui-même accepta d'appeler son frère ce
bienheureux Siméon parce qu'il était son parent, lui-même le consacra prêtre
et l'envoya prêcher sa venue divine sur la terre. Aussi ayant obtenu le siège
de Jérusalem, il fut un ornement pour l'Église et, luttant avec mille peines
et sueurs avec les loups comme un vaillant pasteur et non comme un
mercenaire, il gouverna son troupeau spirituel pendant quarante-sept ans
jusqu'aux jours de Trajan.

Il se fit, par la pureté, le temple du saint Esprit de Dieu, réfuta l'erreur
du culte des démons, détruisit les temples des idoles, et attira à la lumière
de la foi, en leur servant de guide par la prédication et les miracles, nombre
de gens qui étaient égarés dans les ténèbres de l'idolâtrie.

Il endura patiemment bien des peines, des douleurs et des tortures variées
de la part des impies pour la vérité, et finit par être crucifié et rendit son
âme entre les mains de Dieu, s'élançant d'ici-bas au ciel, ainsi qu'il le
souhaitait, pour demeurer avec le Sauveur.

Ce bienheureux s'enrichit d'une double dénomination, car il fut appelé
Siméon et Simon et frère de Jacques et du Christ. Mais il me semble qu'il
fut * appelé frère de Jacques à cause de la parenté, car il paraît que c'est lui
le fils de Cléophas, puisque l'autre Simon était le propre frère de Jacques
et fut surnommé frère du Seigneur; il était du nombre des apôtres, et alla

* B
p. 188 a.

ստարեկոյն էր, եւ ընդ Զուգարի եղբօրն իւրում չոգաւ չեթովալիս եւ չԱրեւերս բարողել, եւ անդ կատարեցաւ : Այլ զայս կարճեմ եթէ Տօբեղորորդի է Յակովբայ զոր Շմասն կոչեն :]

Ահի եւ եւ Ապրիլի եր : Վկայութիւն սրբոցն Պիոգորոսի եւ Ռոգոզիանոս սարկաւալի :

5 Այս բարեկալով ճարտիրոսքս էին ի բազարէն Ափրիկիոսնայ ի Կառիւայ, յաւուրս կռապաշտ արքային Պիոկղետիանոսի, եւ վասն Քրիստոսի հաւատոյն չոյժ տանջեցան եւ ձողկեցան ի քաղաքացեաց, ի ծանօթից եւ չոզգականաց, եւ չետոյ ի մէջ հրսալարակին քարկոծեցան, եւ սա Աստուած աւանդեցին զՏոգիս իւրեանց Ապրիլի եր :

Յագած աւուր լիշատակ է երանելոցն Պարուծիոսի ձգնաւորին :

10 Այս երանելիս Պարուծիոս եղիպտացի էր ի ներքին Ռեբաչիլայ, չեթովանոսաց զաւակ : Եւ ի սոգալութենէ եթող զճնօղան եւ եղև բրիստոնեաց եւ գնաց ի լեան, եւ ընդ սրբոցն Ռեդորոսի մինչեւ ի վախճան մեծաւ ձգնութեամբ զաստուածաճանոց վարս իւրեանց * Ա թղ. 252
Բ ա.

4 սրբոցն] սրբոց վկայցն B || 5 Ափրիկիոսնայ] Սփրիկիոսնայ B — Կառիւայ] Կառիւայ B || 7 ձողկեցան] անարգանօք add. B || 8 իւրեանց] Ահի եւ add. B || 9 ձգնաւորին] անսոգատականին B || 13 կատարեցին] կատարէին B.

avec Jude son frère en Ethiopie et en Orient pour y prêcher et y fut martyrisé. Moi, je crois que celui-ci [Siméon] est le cousin de Jacques qu'on appelle Simon.]

21 ԱՊՐԷԿԱՆ, 28 ԱՎՐԻԼ.

Martyre de saint Diodore et du diacre Rodopianos.

Ces glorieux martyrs étaient de la ville d'Aphridison de Carie, aux jours de l'empereur Dioclétien l'idolâtre. Ils furent cruellement torturés pour la foi du Christ, flagellés par des concitoyens, par les gens qui leur étaient connus et par leurs parents. Ensuite ils furent lapidés sur la place publique et rendirent leur âme à Dieu le 28 avril.

En ce jour commémoration du bienheureux Pacôme (*Pachoumios*) l'ascète.

Ce bienheureux Pacôme (*Pachoumios*) l'Égyptien était de la Thébàide inférieure, fils de parents infidèles. Il quitta dès l'enfance ses parents, se fit chrétien, se rendit à la montagne et là avec saint Théodore, * tous deux * Ա թղ. 4
Բ ա.
menèrent jusqu'à la fin une vie agréable à Dieu en grand ascétisme aux jours du saint empereur Constantin.

Սորա պատմեցին մեզ վասն մեծի ճերուեոցն որ անկաւ ի հաղբս սատանայի, որ եւ ի բարեւ ժամանակս մարտեաւ ընդ նա բանասերիւն, եւ ոչ գործովք եւ ոչ բանիւք եւ ոչ խորհրդովք կարաց զպիժակղեցուցանել զնա : Ապա ջանաց սատանայական երայովք ընկենուլ զաչնպիսի ծառայն Աստուծոյ, որ ի սղաչութենէ հրաժարեաց ի մեղատէր եւ չունայնորաղ կենցարցս, եւ որպէս Եղիա եւ Յովհաննէս ընդ հրեշ- 5 տակս բարբառավարեցաւ :

Եւ ցուցանէ նմա չանուրջս տաճար անբառմելի փառօք զարդարեալ, եւ տեսանէ անդ զԱբրահամ եւ զամենայն մարգարէսն մեծաւ ուրախութեամբ ի հանգստեան : Յուցանէ եւ ալ տաճար զարդարեալ բայց նոսմ եւ մթին, եւ տեսանէ անդ զամենայն մարտիրոսան եւ զձգնաւոր հարսն եւ զբահանայապետան : Եհարց զգլխապանն. Անպէր 10 մարգարէքն ի լուսեղէն տաճարին ուրախանան, եւ սուրբ մարտիրոսքն եւ հալբապետքն եւ ձգնաւորքն կրօնաւորքն ի նսեմագոցն տաճարին : Ատէ դանապանն. Ձի նորա թրիատեայք են եւ սորա անթրիատք : Եւ զարթուցեալ ի բնոցն հաւատաց Երայզն, եւ սրով թրիատեաց ի նրնին զձորմին իւր, եւ անկեալ նուաղեցաւ, եւ աչքն չորեւմ բնակէր լցաւ արեամբ : 15

Եմուտ ոմն սա նա ի կրօնաւորացն եւ ետես զնա յերկիր անկեալ, կարճեաց եթէ վախճանեալ է, պատմեաց ալ կրօնաւորացն. եւ երթեալ մտին յաչն, եւ տեսին զձորմինն եւ զարլենն, ջուր ցանեցին զերեսօքն եւ նստուցին մինչեւ դարձան միտքն.

Ceux-ci [Pacôme et Théodore] nous ont rapporté l'histoire de ce grand vieillard qui tomba dans les pièges de Satan. Le diable avait lutté longtemps avec lui, mais il n'avait réussi à le faire tomber ni par des actes, ni par des paroles, ni par des pensées (suggérées). C'est alors qu'il essaya par des rêves sataniques de faire tomber ce grand serviteur de Dieu qui avait, dès son enfance, abandonné la vie de péché et d'occupations frivoles, et vivait avec les anges à l'instar d'Élie et de Jean.

Il lui montre, dans un rêve, un temple illuminé d'une gloire ineffable, dans lequel il aperçoit Abraham et tous les prophètes en grande joie et dans le repos. Il lui montre aussi un autre temple orné, mais sombre et noir, où il aperçoit tous les martyrs, les pères ascètes et les pontifes. Il demanda au portier : « Pourquoi les prophètes sont-ils si joyeux dans le temple lumineux et les saints martyrs, les patriarches et les religieux ascètes se trouvent-ils dans un temple si sombre ? » Le portier lui répondit : « Parce que ceux-là sont circoncis et ceux-ci incirconcis. » Réveillé de son sommeil, il crut au rêve et circoncit * lui-même son corps avec un couteau, il tomba à terre évanoui et la grotte qu'il habitait fut remplie de sang.

Un des religieux entra chez lui et le trouva gisant à terre; il crut qu'il était décédé; il en avertit les autres religieux. Ils accoururent, entrèrent dans la grotte, et aperçurent son corps et le sang. Ils aspergèrent son visage

* A fol. 242
r^o b.

* A fol. 242
r^o b.

եւ նա պատմեաց նոցա զեղեալ գործ երազին : Եւ ամենայն անապատաւորն մեծաւ ձգնութեամբ վասն նորա ապաշխարեցին, եւ բազում աւուրս հասկե կարացին հաշտեցուցանել զՄատուած ընդ մեղուցեալ ծերունոյն :

5 Նոյնպէս եւ զայլ ծերունոց ուրումն պատմեցին, որ որդւոյն իւրով բնակէր ի վեր քան զհրեշտակսն, եւ լուաւ ձայն որ ասէր եթէ Վասն զի զորդին իւր պատարագել կամեցաւ : Եւ չարուցեալ եւ նա կապեաց զորդին իւր, եւ վաղեաց զխուցն, եւ սու գտուրն զի հատցէ գգլուի որդւոյն եւ ինքն զասաւորեացի ընդ Աբրահամ ի վեր քան զհրեշտակս : Եւ զխտացեալ որդւոյն՝ բռնութեամբ եհատ զկապանսն ի ձեռացն, եւ
10 կախեալ գհայրն ընկէջ յերկիր, եւ առեալ գտուրն զնաց առ հարսն եւ պատմեաց նոցա : Եւ ամենեքեան ժողովեցան * առ նա եւ նա պատմեաց նոցա թէ իրպէս հաւատաց երազոյն, եւ կամէր լինել որդեսպան : Եւ նորա ետուն նմա կանոնս ապաշխարութեան եւ հանին ի վանացն : Եւ նա երթեալ ի լեառն մեծաւ ձգնութեամբ մինչև ի մահ արտասուօք ապաշխարեաց, եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ :

* A fol. 242
v^o a.

14 արտասուօք] եւ հառաչմամբ *add.* B — եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ *om.* B.

d'eau, et le firent asseoir jusqu'à ce que ses esprits lui revinrent. Lui alors leur raconta le rêve qu'il avait eu. Tous les solitaires du désert firent pénitence pour lui avec grand ascétisme et purent à peine après de longs jours réconcilier Dieu avec le vieillard qui avait péché.

Ils nous ont raconté également l'histoire d'un autre vieillard qui habitait en grand ascétisme avec son fils dans un couvent. Satan lui fit voir en songe Abraham dans la gloire, au-dessus des anges, et il entendit une voix qui disait : « C'est parce qu'il a bien voulu sacrifier son fils. » Il se leva donc et attacha lui aussi son fils, ferma la cellule et prit le glaive pour trancher la tête à son fils et être classé avec Abraham au-dessus des anges. Son fils, ayant compris (ce qu'il voulait faire), coupa violemment les liens de ses mains et, se saisissant de son père, il le jeta à terre; puis il prit le glaive et se rendit auprès des pères et leur raconta (le fait). Tous se réunirent * auprès de lui, et il leur raconta dans quelles conditions il avait cru au songe et voulait devenir le meurtrier de son fils. (Les pères) lui imposèrent des règles de pénitence et l'éloignèrent du couvent. Il se rendit alors à la montagne et vécut en grand ascétisme jusqu'à sa mort en faisant pénitence avec larmes et reposa en paix.

* A fol. 242
v^o a.

ԲՆԿԻ ԻԲ ԵՒ ԱՅՐԻԻ ԻԹՒ : Վարք և վկայութիւն Բատայ ճգնաւորի :

Աստուածաճանոց կրօնաւորն և ճգնաւորն Բատա էր չերկրէն Պարսից, ի գեղջէն Բիրբամայ, սնեալ և ուսեալ բրիտանեական հաւատով, և ի տղայութենէ կրթէր զանձն իւր ի պաշս և ի տրնութիւն և չաղօթն. ահն ունէր և մարտիրոսութեան : Եւ ճինչդեռ չերկրին իւրում էր առ ճնօցն և ազգակիցսն իւր չիշեաց զտէրունական 5
րանն. Եթէ որ ոչ թողու զհայր և զմայր, և զկին և զօրդիս, և զառն և զինչս, և ևկեցէ զկին իմ ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել : Եւ լցաւ նախանձու սիրոյն Պրիատոսի : Եթող զամենայն ինչս իւր և զնաց ի հետագոյն տեղի որ կոչի Բիրաչիպալոն, չորում էր վանք ճի կրօնաւորօք, և եղև կրօնաւոր, և անգ ըստ արժանեաց զխտակրօն վարս իւր կատարէր զամս երեսուն, բարձեալ զբազբ լուծն Պրիատոսի 10
ի թիկունս իւր, բաղբի և ծարաւս և գետնախշտի տրնութեամբ որպէս անմարմին հրեշտակ ոչ ձաշակելով ի զինեօց և ի ճիթոց կամ ի * մրդոց :

Եւ տեսեալ Աստուծոց զթօմարութիւն կամայն նորա եւ անձին իւրոց առողջութիւն, և ոչ տկարութիւն և ոչ այլ ինչ ախտամտութիւն տիրեաց նմա, այլ զամենայն

* A fol. 242
v° b.

1 ճգնաւորի] ճգնաւոր կրօնաւորի և մարտիրոսի B 2 և ճգնաւորն om. B || 3 և սնեալ om. B || 9 վանք ճի] վան ճգնաւորաց բազում B.

22 ABÉKAN, 29 Avril.

Vie et martyre de Bata l'ascète.

Le religieux et ascète agréable à Dieu Bata était du pays des Perses, du village de Birgama. Élevé et instruit dans la foi chrétienne, il s'était entraîné dès l'enfance aux jeûnes, aux veilles et à la prière, et il espérait aussi le martyre. Pendant qu'il était dans son pays auprès de ses parents et des parents de sa famille, il se souvint de la parole du Seigneur : *Si quelqu'un ne quitte pas son père et sa mère, sa femme et ses enfants, sa maison et ses biens et ne se met pas à ma suite, il ne peut être mon disciple*¹. Et il fut rempli de zèle pour l'amour du Christ. Il abandonna tous ses biens et se rendit dans un endroit lointain appelé Bibayicalon où se trouvait un couvent de moines, se fit religieux et y accomploit comme il fallait ses pratiques de vie austère pendant trente années, portant sur son dos le doux joug du Christ, de la faim, de la soif, veillant couché sur la terre comme un ange incorporel, ne goûtant ni au vin, ni à l'huile ni aux * fruits.

* A fol. 242
v° b.

Dieu, ayant vu la bonne disposition de sa volonté, accorda à son corps la santé, de sorte que la faiblesse ou aucune autre infirmité n'eut prise sur

1. Luc. xiv. 26.

գիշերն իբրև արձան յոտն կարով զաղօթս իւր կատարէր, եւ սակաւիկ ձի ննջումն յոտն կարով անցուցանէր, եւ սղաչէր զԱստուած ճարտիրոսանալ : Եւ զայնչափ ձգնութիւնն առանց ճարտիրոսութեան ոչ ինչ համարէր, եւ Աստուած թող կտ ճարտիրոսանալ նմա ըստ խնդրոյն :

5 Ընդ աւարտն ընդ աշնտիկ հալածիչք աւարեցան ընդ ամենայն զաւատս Պարսից, եւ զորս գտանէին բրիտանեացս մեծաւ տանջանօք չարչարէին, եւ նեղէին ուրանալ զՔրիստոս եւ երկիր պապանել արեգականն եւ հրոյ : Եւ սպա սկսան ըննել զբերինս եւ զանապատս եւ զվանորացս : Եւ լուեալ հօր վանացն յարուժ էր Բատա կատարէր զպէրունական հրամանն որ ասէ . Եթէ հալածեցեն զձեզ չպսճ բարբառէս վախճա-
 10 ըուք ի միւսն : Եւ ելեալ ի վանացն կրօնաւորօրն զնաց չպլ տեղի, եւ կոչէր զինի զհանդերձեալ վիպն Քրիստոսի զԲատա եւ ասէր . Տնւր տեղի բարկութեանն : Եւ երանելին ոչ կամեցաւ զնալ, մնաց ի վանն միայն, զի զերեսուն ամս բնակեալ էր անդ :

Հասին անօրէն Պարսիկքն եւ զտին զնա միայն չաղօթս . եւ ասեալ տարան * առ * A fol. 243
 15 Թուզեա բարբառաբանն, որ էր եպրաք Վարդավանաց . եւ չոք նեղէր զնա ուրանալ
 r^o a.

4 խնդրոյն] խնդրուածոց նորս B || 6 տանջանօք չարչարէին] չարչարանօք տանջէին B
 7 եւ հրոյ om. B || 9 հրամանն] բանն B.

lui; toute la nuit, debout comme une statue, il s'acquittait de ses prières; à peine satisfaisait-il quelque peu, debout, le besoin de sommeil, et il priait Dieu de devenir martyr. Il tenait pour rien tant d'ascétisme sans le martyr, et Dieu lui accorda le martyre ainsi qu'il le demandait.

A cette époque des persécuteurs furent envoyés dans toutes les provinces de la Perse, qui torturaient dans de grandes souffrances tous les chrétiens qu'ils rencontraient, et cherchaient à les contraindre à renier le Christ et à adorer le soleil et le feu. Puis ils commencèrent à fouiller les montagnes, les déserts et les couvents. Ce qu'ayant appris, le prieur du couvent où se trouvait Bata exécuta l'ordre du Seigneur qui dit : *Lorsqu'on vous poursuivra dans une ville, fuyez dans une autre* ¹. Il quitta le couvent avec les religieux et partit ailleurs. Il engageait (de là) Bata, le futur martyr du Christ, à venir le rejoindre, en lui disant : « Cède devant la colère. » Mais le bienheureux ne voulut point partir et resta seul au couvent où il avait vécu trente années.

Les impies Persans arrivèrent et le trouvèrent seul en prières. Après l'avoir saisi, ils le conduisirent ² au préfet de la ville, Honzit, qui était le frère
 de Varzavan. Il le pressait fort de renier le Christ et d'adorer le soleil.
 * A fol. 243
 r^o a.

1. Matth., x, 23.

զՔրիստոս եւ պաշտել զարեգակն : Եւ ամենեւին յանձն ոչ առ, այլ համարձակութեամբ խոստովանէր զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուածն ձեր :

Հրամայեաց եւ տարածեցին զձեռս նորա տասն այր, եւ այնչափ քարշեցին ձինչեւ թիկունքն թափեցան, եւ հարին զնա հաստ բրովք անկեալ չերկիր : Եւ կապեցին լար չերկուորիս նորա, եւ քարշեցին ձինչեւ ոստուցին չորովայնէն եւ հեղաւ փորն չերկիր . 5 եւ նա ի խոստովանելոյ զՔրիստոս ոչ զազարէր :

Շրջեցին զնա չորսայս եւ եղին ի վերայ լանջացն եւ որովայնին ձեծամեծ վէճս եւ թողին վեց օր . ապա ընկեցին զբարինան, եւ սրով խզրատեցին զթիկունսն, եւ ապա հատին զգլուխն չԱպրիլն ԻԹ :

Եւ քահանայ ձի Դանիէլ անուն երթեալ ամբոխիւ չախշտակեաց ի Պարսից 10 զահճացն զճարձինն սրբոյն Բատայ, եւ տարաւ ի Մծբին քաղաք, եւ Աբրահամ եպիսկոպոսն եղ պատուով ի տապանի :

Յայսմ առար վարք երանելոյն Պեղիգեայ :

Ազախինն Քրիստոսի Պեղիգեա էր ի ժամանակս անօրէն արքային Նուսերիանոսի, 15 ի քաղաքէն Անտիօքայ, ի քրիստոնեայ եւ ձեծատուն * եւ փառաւոր ազգէ :

2 խոստովանէր] խոստովանեցաւ B || 9 զգլուխն] Ահիլ ԻԲ եւ add. B || 13 երանելոյն Պեղիգեայ] եւ վկայական ձաջ սրբուհոյ կուսին Պեղիգեայ Անտիօքացոյ B.

(Bata) n'accepta nullement; au contraire, avec hardiesse il confessa le Christ notre vrai Dieu.

(Houzit) ordonna à dix hommes de le tirer, les bras tendus, par les mains. Ils le trainèrent jusqu'à ce qu'il eût le dos tout arraché, et tandis qu'il restait là, gisant à terre, ils le frappèrent avec de gros bâtons. Ensuite ils lui attachèrent une corde aux testicules et les tirèrent avec une telle force qu'ils les firent sortir du ventre et les entrailles se répandirent sur le sol, mais il ne cessait de confesser le Christ.

Ils le retournèrent sur le dos et posèrent de grosses pierres sur sa poitrine et sur son ventre; ils l'abandonnèrent pendant six jours et ensuite, ayant enlevé les pierres, ils lui tailladèrent le dos à coups de sabre, puis lui tranchèrent la tête le 29 avril.

Un prêtre nommé Daniel alla avec une foule de gens enlever le corps de saint Bata (des mains) des bourreaux persans et le transporta à la ville de Nespın, où l'évêque Abraham le fit déposer avec honneurs dans un cercueil.

En ce jour vie de la bienheureuse Félicie.

La servante du Christ Félicie vivait au temps de l'empereur Numerianus, 20 l'impie, dans la ville d'Antioche; elle était chrétienne, riche * et d'une illustre famille.

* A fol. 243
r° b.

Մատնեցին զնա առ իշխան քաղաքին թէ. Քրիստոնեայ է, եւ զեղեցիկ տեսեամբ եւ անարատ կոչս, եւ անարգէ զիւռսս եւ զկրտապաշտս : Յորժամ լուաւ իշխանն եթէ կոչս է եւ զեղեցիկ տեսեամբ, առարեաց սուսերաւոր գորականս զի տարցեն բռնութեամբ զնա առ նա :

5 Եւ յորժամ զնացին ի զուռն եւ մտին ի ներքս, եւ կամէին ելանել ի վերնատունն, սրբուհին ազաչեաց զգորականն սակաւիկ ծի համբերել ծինչեւ զեղեցի զհանկերծս պատուականս, եւ երթիցէ ապաինօք լուրովք զկնի, եւ խոստացաւ նոցա կաշառս : Եւ նոքա նստան ի ներքոյ սանկոցն համբերելով : Եւ երանելի կոչան համբարձեալ զձեռս իւր չերկինս, եւ ընդ պատուհանն որ չարեւելից կողմն էր ազօթեաց առ Աստուած եւ
10 ստէ. Աստուած հարցն մերոց, Աստուած երկնից եւ երկրի, զու զիտես զլեպան եւ որ լինելոցն է, զու զիտես զոր ինչ խորհեալս եմ առնել ոչ վասն փախչելոյ ի մարտիրոսութենէ որ չազագս անուանդ բո սրբոյ, այլ զի մի անօրէն գալլն ասականեսցեն զորջս բո, զի որպէս շունք պատրաստք են չամիշտակել զինս, փրկեան զին յորտոպաց : Մինչեւ ցաչսօր զվուշութեամբ պահնցի զմարգարիտ կուսութեանս իմոյ, սկն ունելով երկնաւոր
15 հարստանեաց առաքատին զոր պատրաստեցր սիրելեաց * քոց, եւ ես ձեպիմ եւ փութիամ * A fol. 243 v° a.

Եւ զայս ասացեալ ընկէց զանձն իւր ընդ պատուհանն ի վերուստ ի վայր :

3 զեղեցիկ տեսեամբ] զեղեցիկատեսիլ B || 6 սրբուհին] զիտացեալ add. B || 17 ի վայր] ի խոնարհ B.

On la dénonça au gouverneur de la ville : « Elle est chrétienne, belle d'aspect, vierge pure, et elle méprise les idoles et les idolâtres. » Lorsque le gouverneur apprit qu'elle était vierge et belle d'aspect, il envoya des soldats armés d'épées pour la conduire de force chez lui.

Lorsque les soldats furent arrivés à sa porte et qu'ayant pénétré à l'intérieur, ils s'apprêtaient à monter à l'étage supérieur, la sainte les pria d'attendre un peu jusqu'à ce qu'elle eût mis ses beaux vêtements pour les suivre accompagnée de ses servantes; et elle leur promit de l'argent. Ils s'assirent au bas de l'escalier en attendant. La bienheureuse vierge éleva ses mains au ciel et, de la fenêtre qui était du côté de l'orient, elle pria Dieu et dit : « Dieu de nos pères, Dieu du ciel et de la terre, Tu connais le passé et l'avenir, Tu sais ce que je suis résolue à faire non pas pour éviter le martyre pour Ton saint nom, mais pour que les loups impies ne déflorent pas Ta brebis, eux qui sont prêts à me ravir comme des chiens. Sauve-moi de ceux qui me donnent la chasse. Jusqu'aujourd'hui j'ai conservé avec soin la perle de ma virginité dans l'espoir de la chambre nuptiale des fiançailles célestes que Tu as préparée à ceux qui t'aiment; j'ai hâte et je m'empresse de venir à Toi avec un
* A fol. 243 v° a.

Quand elle eut dit cette (prière), elle se jeta par la fenêtre de haut en bas.

Եւ Տրեշտակ Տեառն ընկալաւ եւ եղ անձնաս ի վերայ երկրի : Եւ նա տարածեաց զձեռս իւր եւ զաչս չերկինս փառաւորեաց զոհանալով զԱստուծոյ, եւ աղօթեաց չերկար, եւ չնա աղօթիցն սուէ . Քրիստոս ի ձեռս բո չանձն առնեմ զհոգի իմ : Եւ տարածեցաւ ի վերայ երկրի եւ զձեռսն խաչանձան եղ ի վերայ կրճիցն եւ աւանդեաց զհոգին իւր :

Եւ տեսեալ զօրականացն եթէ չամեաց, ելին ի վեր եւ զնա ոչ գտին . խոնարհեալ 5 ընդ սրատուհանն տեսին զնա մեռեալ, որպէս թէ ի բուն լեալ : Եւ երթեալ սրտմեցին ի շխանին, եւ նա չպժ զարմացաւ ընդ իմաստութիւն կնոջն :

Են եւ ալ սուրբ կանաչք որ անուանին Պեղեկեա բալց զսա չիշէ սուրբն Յովհան Ոսկերեան, եւ վասն սորա զրեաց ձառս զովասացութեան :

ԲՏկի ԽԳ եւ Կարիլի Լ : Վկայութիւն տասն ճարտիրոսացն Մարկիանոսի,
Նիկանգրոսի, Կարգոնի, Գեւորգիոսի, Երիտի, Գորգիանի,
Պերիոքայ, Սիլինագաւ, Երինեայ, Պապամբոնի :

10

* A fol. 243
v° b.

Քրիստոսի վկայքս էին չեղիպոտուէ, * եւ վասն զի ոչ ուրացան զՔրիստոս եւ ոչ զոհեցին կոտցն ի սովոյ եւ ի ճարաւոյ, ի ցրտոյ եւ ի խորշակէ, ի դառն ձառաչութենէ

1-4 Եւ Տրեշտակ... զհոգին իւր] եւ անձնաս ճարմնով անկաւ ի վերայ երկրի անշնչացեալ, բայց զեռ ողի նորա ի նժին էր : Եւ զձեռս իւր խաչանձան եղեալ ի վերայ կրճոցն սուէ . Քրիստոս ի ձեռս բո չանձն առնեմ զհոգի իմ . եւ աչնպէս աւանդեաց զհոգի իւր B || 9 զրեաց] ներքոյեան add. B || 10 Վկայութիւն] սրբոյ add. B || 13 Քրիստոսի] տասն add. B.

Mais l'ange du Seigneur la reçut et la posa à terre indemne. Elle étendit ses mains et éleva ses yeux vers le ciel, et glorifia Dieu en lui rendant grâces. Elle pria longtemps. Puis, sa prière terminée, elle dit : « Christ, je remets mon âme entre Tes mains. » Elle s'étendit à terre, mit ses mains en forme de croix sur sa poitrine et rendit l'âme.

Les soldats, voyant qu'elle s'attardait, montèrent en haut et ne la trouvèrent pas : ils se penchèrent par la fenêtre et l'aperçurent morte, comme si elle dormait. Ils allèrent en aviser le gouverneur, qui admira fort la sagesse de cette femme.

Il y a encore d'autres saintes femmes du nom de Félicie, mais c'est celle-ci dont saint Jean Chrysostome fait mention et c'est sur elle qu'il a écrit des panégyriques.

23 ԱՊՔԱՆ, 30 Avril.

Martyre des dix martyrs Markianus, Nikandros, Apollon, Léonce, Arius, Gordion, Périokhe, Silinade, Irène, Papambon.

* A fol. 243
v° b.

Ces martyrs du Christ étaient de l'Égypte* et, pour ne pas avoir renié le Christ, ni immolé aux idoles, après avoir enduré la faim, la soif, le froid, la

և յալլ բազում նեղութենէ չարաչար ծահուամբ կատարեցան ի Քրիստոս չեզիպտոս ի կռապաշտ իշխանէն :

Յայսմ առուր սուրբն Աղէկանդորոս զօրականն հռոմայեցի, էր չառուր Մարտինիանոսի անօրէն արքային ի Տիրերխանէ զօրապետէն իւրմէ յոյժ նեղեցաւ ուրանալ զՔրիստոս և զոհնէ կոռոյն : Եւ վասն զի ոչ հաւանեցաւ հրամանին չարչարեցաւ բազում զանիւր, և ապա հատեալ սրով զզլուխն, կատարեցաւ բարի խոտտովանութեամբ :

[Ե՛ Դկաջութիւն սուրբ և փառաւորեալ առաքելոյն Յակոբայ Չերեթեանց :

* B
p. 192 a.

Սուրբ առաքեալն Յակոբ եղբայր էր Յովհաննու աւետարանչի և որդի Չերեթիտի, ի Սաղովմէէ ի գտներէն Յովսեփայ, որ բոլր համարեալ էր Տեառն մերոյ. իսկ ալլը 10 մօրքօւերորդի ասն լինէլ զնա Քրիստոսի :

Չառ ընդ եղբօրն իւրում կոչեաց Քրիստոս որդիք որտօման. և կոչեցաւ սա մեծ * Յակոբ, ոչ միայն զի ընտանի և ընտրեալսն էր Քրիստոսի՝ ալլ և զի Քրիստոս ամենայն ուրիւր նախապատուէր զնա ընդ Պատրոսի և ընդ Յովհաննու ի խորհրդակցութիւն և չարթիս և յալլ անօրէնութիւնսն սրգէս ի Թափօրական լերինն, և ի 15 չարութիւն գտներ հարխրապետին, և ի ժամ հոգալոյն և երկնչելոյն սա խաչուն՝ զնոսս միայն առնոյր ընդ ինքեան :

* B
p. 192 b.

3 Յայսմ] Ի սմին B || 6 հատեալ զզլուխն]. զլիստեցաւ B — խոտտովանութեամբ] ի Քրիստոս սա որ ցանկացին *ad d.* B.

chaleur, la dure servitude et beaucoup d'autres tribulations, ils finirent leur vie par une mort eruelle pour le Christ en Égypte par (l'ordre) du gouverneur idolâtre.

En ce jour saint Alexandre, soldat romain, aux jours de Maximien, empereur impie, fut vivement pressé par son chef d'armée Tiberianus, de renier le Christ et d'immoler aux idoles. Et pour ne s'être point soumis à cet ordre, il eut à subir le supplice d'une rude bastonnade; il eut ensuite la tête tranchée par le glaive et mourut en vaillant confesseur.

[E B * Martyre du saint et glorieux apôtre Jacques de Zébédée.

* B
p. 192 a.

Le saint apôtre Jacques était le frère de Jean l'évangéliste et fils de Zébédée et de Salomé, fille de Joseph, qui passait pour sœur de Notre-Seigneur; mais d'autres disent qu'il était le fils de la sœur de la mère du Christ (cousin du Christ).

C'est lui que, avec son frère, le Christ appela les fils du tonnerre. C'est lui qu'on a appelé * Jacques le majeur non seulement parce qu'il était de la famille du Christ et dans une plus grande intimité avec Lui, mais aussi parce que le Christ lui accordait partout la prééminence ainsi qu'à Pierre et à Jean et dans ses confidences et dans ses prières et dans d'autres actes. Ainsi sur la montagne du Thabor, à la résurrection de la fille du centurion et à l'heure des angoisses et de la peur que lui causait la perspective de la croix, c'est eux

* B
p. 192 b.

Այլ եւ զի նախ քան զայլ առաքեալսն ի նմին չինքնէ ի Քրիստոսէ կոչեցաւ եւ ընտրեցաւ յաշակերտութիւն ընդ Անդրէի եւ Պետրոսի եւ ընդ Եղբօրն իւրոյ Յովհաննու : Վասն զի Քրիստոս նախ կոչեաց զԱնդրէաս եւ զՊետրոս, եւ ապա զՅովհովթոս եւ զՅովհաննէս, որոց թէպէտ եւ հապն մերձ էր՝ սակայն առ ոչ ինչ զրեցին զգուր ի նորա առ սէր կոչուին, անպէ՛ն վաղվազակի հետեւեցան Քրիստոսի :

Վասն որոյ Տէրն զնոսա աչնչափ սիրեաց մինչ զի համարձակէր մաշն զընդ աջմէ եւ ընդ ահեկէ նստուցանելն խնդրել : Եւ նորա չանձն ստուռին զբաժակն Տեսուն ըմպել եւ զմկրտութիւնն մկրտել, ուստի եւ Քրիստոս ումնմն առ լանջան համարձակեաց, եւ զմիւսն վաղվազակի իւրոս բաժակին արժանաւորեաց չեա ի աչն :

Սա՛ չեա համբաւեալոյն Քրիստոսի բարոյեաց ի Հրէաստան եւ ի Սամարիա եւ ի Գալիլեա գանունն Քրիստոսի եւ գաւեստարանն փրկութեան, եւ զարձոյց զբազումս յաստուածփառութիւն : Արար եւ յորմ սքանչելիս եւ զօրութիւնս, որ եւ չաղթեաց զօրութեամբն Քրիստոսի կախարդին Երմոգենէսի եւ Փելտոսի, եւ հալածեաց զբեւսն, եւ զնոսա աշակերտեալ էած ի հաւատն Քրիստոսի եւ մկրտեաց : Որ եւ բարիսք բազաբախարեալ բարոյէին զՔրիստոս, եւ սքանչելիս զորմէին չանուն նորա :

Իսկ բահանաչապեան Աբիաթար ոչ կարէր բերել զնախանձ եւ զցասումն չարութեանն, չարմեաց ամբոխ մեծ ի վերայ առաքելոյն Յովհովթայ. վասն զի՝ քան զամենայն

* B
p. 193 a.

seulement qu'il prit avec Lui. Encore et aussi parce qu'il fut, avant les autres apôtres, appelé et choisi par le Christ lui-même pour devenir Son disciple avec André et Pierre et avec son frère Jean. Car le Christ ayant d'abord appelé André et Pierre et ensuite Jacques et Jean, ceux-ci, malgré la présence de leur père, préférèrent l'amour de Celui qui les appelait à l'amour de leur père et sur-le-champ suivirent le Christ.

Aussi le Seigneur les a tellement aimés que leur mère osa Lui demander de les faire asseoir l'un à sa droite et l'autre à sa gauche. Et eux ils acceptèrent de boire le calice du Seigneur et d'être baptisés de son baptême; c'est pourquoi le Christ permit à l'un de se pencher sur Sa poitrine et rendit l'autre digne (de boire) à Son calice après le crucifiement.

(Jacques), après l'ascension du Christ, prêcha en Judée, à Samarie et en Galilée le nom du Christ et l'évangile du salut, et convertit nombre de gens à la connaissance de Dieu. Il accomplit aussi beaucoup de miracles et de prodiges. C'est lui aussi qui vainquit par la puissance du Christ les mages Ermo-gène et Phélitus, chassa (d'eux) les démons et, après en avoir fait ses disciples et les avoir amenés à la foi du Christ, il les baptisa. Ceux-ci eurent une bonne conduite, prêchèrent le Christ et accomplirent des prodiges en son nom.

Mais le chef des prêtres Abiathar, ne pouvant surmonter sa jalousie et sa méchante irritation, souleva une grande foule contre l'apôtre Jacques; car ils l'

* B
p. 193 a.

աւաքեալսն զնա տեսանէին համարձակեալ և ջերմն ի բարոյութիւն Քրիստոսի, ցուցանելով յօրինացն և ի ծարպարէիցն եթէ Թիսուս զոր խաչեցին նորա՝ նա ինքն է Քրիստոսն որ գալոց էր : Վասն որոց գաչրոցեալ կալան զնա և սրկեալ սարան ի սրարանոցն կապեցին և տարան չափարանն Հերովիէի որ էր առ խաչելութեամբն 5 Տեսուն, և շարախօս ելին առ նա գառաքելոցն, և շնորհս խնդրէին ի նմանէ սպանանել զնա :

Եւ նա տեսեալ եթէ հաճոյ են Հրէիցն ած զնա առաջի. ձեռնարկեաց ընդ աչոց 10 ոճանց զորս շարչարեաց չեկեղեցոյն, և զՅակովրոս սպանանել ևա : Եւ ճինչ տանէին զնա առ ի գլխատել Թովսիտս զպիլրն որ տարաւ զնա յատեան գատաստանի, և նախ զսարանն զնովաւ արկ, անկաւ առ ոտս առաքելոցն և աղաչէր թողուլ նմա զոր արարն, և խոստովան լինէր և հաւատալր զանունն Քրիստոսի :

Իսկ Բահանայապետն խնդրեաց ի Հերովիէէ և զնա գլխատել ընդ առաքելոցն : Եւ յորժամ եկին ի տեղին խաղաղութիւն ևա նմա առաքեալն և համբուրեաց զնա, և 15 աշնակէս գլխատեցաւ սրով սուրբ առաքեալն Կակովրոս չեա սպօթելոց առ Տէր ընդ երկար, երկրորդ եղեալ վկայ չեա Ստեփաննոսի : Մանաւանդ եթէ չառաքելոց անտի նախ նա կատարեցաւ վկայութեամբ, զբաժակ մահու վասն Քրիստոսի արբեալ չեա նորա որպէս խօսեցաւ : Եւ գլխատեցաւ ընդ նմա և Թովսիտս զպիլրն :

Ատի եթէ ի չօրն և ի ժամն յորում խաչեցաւ Տէրն մեր, ի նոյն և գլխատեցաւ

voyaient plus que tous les autres apôtres osé et fervent dans la prédication du Christ, leur démontrant, par la Loi et par les prophètes, que ce Jésus qu'ils avaient crucifié était par identité le Christ qui devait venir. C'est pourquoi, irrités, ils se saisirent de lui, lui passèrent une corde au cou, le lièrent et le conduisirent au palais d'Hérode, qui vivait au temps de la crucifixion du Seigneur, calomnièrent l'apôtre devant lui et lui demandaient la faveur de le tuer.

(Hérode), ayant vu que cela faisait plaisir aux Juifs, le fit venir devant lui, le fit arrêter avec d'autres de l'église qu'il avait fait torturer, et fit tuer Jacques. Pendant qu'on l'emmenait pour lui trancher la tête, Osias, le scribe, qui l'avait conduit à l'assemblée du tribunal et lui avait, le premier, passé la corde, se jeta aux pieds de l'apôtre et il le priait de lui pardonner ce qu'il lui avait fait, et il confessait le Christ et la foi qu'il avait en Son nom.

Le chef des prêtres pria Hérode de le décapiter avec l'apôtre. Lorsqu'ils furent arrivés au lieu (d'exécution), l'apôtre lui donna la paix et le baiser. C'est ainsi que le saint apôtre Jacques, après avoir longuement prié le Seigneur, eut la tête tranchée par le glaive, et devint le deuxième martyr après Étienne. Et même c'est lui, parmi les apôtres, qui mourut le premier martyr, en buvant le calice de la mort pour le Christ après Lui, comme le Christ le lui avait dit. Avec lui fut décapité le scribe Osias.

On dit que c'est le même jour et à la même heure où Notre-Seigneur avait

* B
p. 193 b.

Յակովբոս ի քսան եւ եօթն մարտի ամսոյ. բալջ վասն պատուոյ չարչարանացն Տեառն
 կգաւ աստէն չաւուրս սուրբ Պննատկոտտէիցս : Եւ եկեալ աշակերտքն նորա ի վիշերի
 առին զմարմինն նորա, եւ ի ծածուկ տարեալ չերկրպէ Հրէիցն ի Յոպպէ եւ եզին
 * ի նուակ մի եւ յանձնեցին Տեառն խնդրելով յայտնել թէ ուր կամիցի լինել գերեզ- 5
 ման նորա : Եւ առաջնորդեալ Տրեշտակ Տեառն էած զնաւն ի Սպանիա ի գաւառ
 Գոպլիոց, զոր ասնն եթէ վիճակեալ էր նմա յառաջագոյն : Եւ բազում սքանչելեօք
 յայտնեալ անգ թագեցաւ պատուով ի վառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոց :
 Եւ ի սոյն աւուր եղև կատարումն ի Պարսիկս սրբուհոյ վկային Քրիստոսի
 Թեալեայ, չաւատուօրն եւ բոլրն իւր եւ աղախնեայրն բազում չարչարանօք եւ մարտի- 10
 բոսական մահուամբ կատարեցան, վասն զի ոչ ուրացան զՔրիստոս եւ ոչ երկրարպեցին
 իրոյ :]

Մայիս ամիս օւնի աւուրս ԱԲ :
 ԱՅկի ԵԳ եւ Մայիս Ե : Տօն է երեմիայի մարգարէի :

Երեմիա մարգարէն էր յԱնաթովիայ Բենիամինի, ի քահանայական արպէն, եւ
 լինակէր չերուսաղէմ : Եւ շատ մարգարէացաւ վասն զարդն նաբուգոսնոսորայ, եւ 15

13 տօն է] սուրբ եւ փառասորեալ *add.* B.

* B
p. 193 b.

été crucifié, que fut décapité Jacques : le 27 mars; mais que, en honneur de
 la passion du Seigneur, (sa fête) fut transférée de ce jour aux jours de la sainte
 Pentecôte. Ses disciples vinrent la nuit, prirent son corps et le transportèrent
 en cachette, par crainte des Juifs, à Jaffa. Ils le mirent * dans une barque et
 le confièrent au Seigneur, en Le priant de révéler où Il voulait que fût sa
 tombe. Un ange du Seigneur guida et conduisit la barque en Espagne dans
 la province Tallia, que le sorti, dit-on, avait assignée (à Jacques) auparavant.
 Après s'y être révélé par de nombreux miracles, il y fut enterré avec honneurs
 pour la gloire du Christ notre Dieu.

En ce même jour eut lieu le martyre en Perse de la sainte martyre du
 Christ Thesbée. Cette vierge, sa sœur et ses servantes moururent dans de
 nombreuses tortures de la mort des martyrs, pour n'avoir pas renié le Christ
 ni adoré le feu.]

Le mois de mai a trente et un jours.

24 **MAÏ**, et 1er **Mai**.

Fête du prophète Jérémie.

Le prophète Jérémie était d'Anathoth de Benjamin, de la tribu des prêtres :
 il habitait Jérusalem. Il prophétisa beaucoup au sujet de la venue de Nabucho-

չարչարեցին զնա թագաւորը տանն Յուդայ Յովակիմ եւ Սեղեկիա : Եւ չարժամ հան-
 գերձեալ էին Քաղղէացիքն առնուլ զԵրուսաղէմ, * հրամանաւն Աստուծոյ եմուտ նա ի
 տաճարն, առ գտապանակն եւ դալլ սորա սրբութեանցն, եւ տարաւ ի լեւան Սինայ
 ուր զառաջինն կանգնեցաւ խորանն, եւ եղ զնոսա ի վէմն եւ կնքեաց անուամբն
 5 Աստուծոյ : Եւ ի զիշերի լոյս լինի ի վիճին, եւ ի տուրնջեան ամպ : Եւ ոչ որ զիտէ
 գտեղին : Եւ ասաց. Չտապանակս դալքս ոչ որ հանիցէ ի վիճէս բայց միայն Մովսէս
 եւ Ահարոն ընտրեացքն Աստուծոյ :

* A fol. 244
1° B.

Եւ չեա աւերածին Երուսաղէմի մնաց Երեմիա հրամանաւ Նաբուզոդոնոսորայ առ
 Քոթողիւայ վերակացու քաղաքին. եւ չարժամ սպան Իսմայէլ զՔոտզիա մնացսրդը
 10 ժողովրդեանն իջուցին զնա չեզխապոս, եւ ի Տափնասա քարաքին բարկոծեալ մեռաւ :
 Եւ բարի գտեալ ի նմանէ Եզրաթացիքն պատուեցին զնա, եւ ստատկեցան ի տեղաջն
 լիժք եւ բարբը որ ծախէին զմանկուեա նոցա, եւ ջրային զազանքն զոր Եզրաթացիքն
 նախտա կոչեն եւ չոյնք կոկորդիլոս :

Եւ չեոտջ զնացեալ Ազեկանդը Մակեդոնացի, եւ լուեալ զարանչելեան բարձեալ
 15 զնշխարս նորա տարաւ չԱզեկանդիբիա : Նոյնպէս եւ անդ ստատկեցան լիժք եւ բարբը

5 Եւ ի զիշերի . . . ամպ om. B | 6-7 եւ ասաց . . . Աստուծոյ om. B | 11 զնա] զև զիտէին
 զնա այք ծարգարբ, : Եւ սպօթիւք նորա ի կենդանութեան նորին add. B | 13 կոկորդիլոս] եւ
 նոքա ստատկեցան add. B | 15 — p. 1418 l. 1 նոյնպէս . . . կոկորդիլոս om. B.

donosor. Les rois de la maison de Juda, Joakim et Sédécias, le firent beau-
 coup souffrir. Lorsque les Chaldéens furent sur le point de prendre Jérusa-
 lem, * il entra, sur l'ordre de Dieu, dans le temple, prit l'Arche et les
 autres ustensiles sacrés et les emporta sur le mont Sinaï, où pour la
 première fois avait été dressé le tabernacle, les déposa dans un rocher qu'il
 scella avec le nom de Dieu. La nuit il se forme une lumière sur le rocher
 et le jour un nuage. Personne ne connaît cet endroit. Il avait dit : « Que per-
 sonne ne sorte cette arche de ce rocher, hormis seulement Moïse et Aaron,
 les élus de Dieu. »

* A fol. 244
1° B.

Après la ruine de Jérusalem, Jérémie, autorisé par Nabuchonodosor,
 resta auprès de Godolias, gouverneur de la ville, et lorsque Ismaël tua
 Godolias, le restant de la population le fit descendre en Égypte et il mourut
 lapidé dans la ville de Taphnas. Les Égyptiens, qui avaient fait l'expérience
 de sa bonté, lui rendirent les honneurs (de la sépulture) et à cet endroit
 les serpents et les scorpions qui dévoraient leur enfants et les monstres
 aquatiques que les Égyptiens appellent naphots et les Grecs erocodiles, furent
 exterminés.

Par après Alexandre le Macédonien, s'y étant rendu et ayant appris les
 miracles, fit relever ses reliques et les emporta à Alexandrie. Là aussi les ser-

և մարդակեր գաղանն կոկորդիլոս : Եւ կատարի սոն սուրբ մարգարէին Երեմիայի՝
Մայիսի Է :

Յայսմ աւար վկայութիւն Կոլրատոսի եւ սրոյ ընդ նձա կատարեցան :

* A fol. 244
1° b.

Յաւուրս կռապաշտ արբայիցն 'Իեկոսի՝ եւ Վազերիանոսի էր սուրբ վկայն
Քրիստոսի Կոլրատոս ի Նիկոմիդեաց բաղարէն. եւ կայեալ աւաջի Պերենիայ իշ- 5
լանին ընդ ալլ բրիստոնեացն խոստովանեցաւ զանուն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիս-
տոսի : Ե՛հարց իշլսանն զանուանն եւ զգաւաւն, եւ Կոլրատոս ծիպն տալք
պատասխանի վասն ամենեցուն եւ ասէր. Ընուանք մեր գրեալ են յերկինս, եւ գաւաւ
մեր է վերինն Երուսաղէմ, եւ եմք ծառայք Քրիստոսի երկնաւոր թագաւորին :

Մերկացուցին զնա եւ ձագեցին ուժգին արջաւաճլօր, եւ սուրբն ի տանջանն 10
անարդէր զիշլսանն եւ զգատաւորն եւ զերուսն. եւ այնչափ զան հարին զթիկունսն եւ
զլանջսն զի թիպաւ ծի ուռուցեալ բարձրացան եւ արեամբն լցաւ ակղին. եւ արկին զնա
ի բանդ :

'Ինայ իշլսանն ի Նիկոմիդիա բաղարն, եւ տարան զսուրբն զկնի, եւ անդ զարձեալ
բննեցին. եւ սուրբն Կոլրատոս յաղագս ամենայնի ասնէր զպատասխանին, եւ բազումք 15
ի բրիստոնէիցն երկեան ի տանջանացն եւ զսճեցին կուսցն :

1 Երեմիայի] Աճկի ԻԻ եւ *add.* B 3 վկայութիւն] սրբոյն *add.* B — կատարեցան
om. B || 6 Տեառն մերոյ Յիսուսի *om.* B || 12 ակղին] երկիր B.

pents, les scorpions et la bête anthropophage, le crocodile, furent exterminés. La fête du saint prophète Jérémie a lieu le 1er mai.

En ce jour martyre de Quadratus et de ceux qui furent martyrisés avec lui.

* A fol. 244
1° b.

Aux jours des empereurs idolâtres Dèce * et Valérien vivait le saint martyr du Christ Quadratus, de la ville de Nicomédie. Mis en présence du gouverneur Perenius, il confessa avec d'autres chrétiens le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ. Le gouverneur leur demanda leurs noms et de quelle province (ils étaient). Quadratus répondit seul à la place de tous et dit : « Nos noms sont inscrits dans les cieux, notre province est la Jérusalem d'en haut et nous sommes les serviteurs du Christ le roi céleste. »

On le mit à nu et on le flagella vigoureusement avec des nerfs de bœuf. Dans ses souffrances le saint méprisait le gouverneur, le juge et les idoles. On lui frappa tellement le dos et la poitrine qu'ils enflèrent et augmentèrent d'une palme, l'endroit fut inondé de sang. Puis on le jeta en prison.

Le gouverneur partit pour la ville de Nicomédie et emmena les saints avec lui. Là on les interrogea de nouveau. Saint Quadratus avait pour tout réponse, mais bien des chrétiens prirent peur des tortures et immolèrent aux idoles.

Արձակեցին գաւուրն Կողրատոս ի կապանագն զի երթեալ տեսցէ զուրացոյսն, եւ նա գնաց ի տաճար կռօցն եւ գամենայն բազկնան կործանեաց եւ խորտակեաց : Եւ երթեալ առ ծորերեալ բրիտանեացն առէ. Ձինչ պատասխանի առնեցոյ էր սկ թշուառականք ի փառաւորեալ գարտանն Քրիստոսի : Եւ շատ խրատ տուեալ զարձայց
 5 զնոսա ի բրիտանեաթիւնն * եւ առեալ հոյլ արկին ի զլուխ իւրեանց, եւ բարածր * A fol. 244
 զկուրծան բախէին եւ մեծաւ հասաչձամբ սրբային : V^o a.

Չաչս լուեալ իշխանին հրամայեաց զվերն սրբոցն Կողրատոսի հրով աչրել : Եւ նա փան բրիտանեիցն որ զօհեցին, եւ զարձեալ զղջացան ազաչէր զՆատուած : Եւ էջ ամալ լուսաւոր ի վերայ նոցա, եւ երկեան իշխանն եւ ժողովուրդն, եւ արկին
 10 զամենեւեան ի բանդն : Եւ ի միւս սլլ աւուրն զարձեալ եհարց զնոսա, եւ եկիտ զնոսա հաստատուն ի հաւատն Քրիստոսի, հրամայեաց եւ տարան զամենեւեան ի գաւառս իւրեանց եւ հրով աչրեցին : Եւ այնպէս բարի խոստովանութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս :

Եւ գաւուրն Կողրատոս տարաւ իշխանն յԱպամիա քաղաքն Բիւթանացոց, զի
 15 յոյժ արորեալ էր ի բազում տանջանայն. նոյնպէս եւ անկ հաստատուն կալաւ զհաւատն Քրիստոսի : Ընկեցին զնա ի գուր եւ բարկոժ տանէին, եւ բարինքն ի նա ոչ զխաչէին :

9 եւ էջ . . . յազգարցն om. B || 14 յԱպամիա յԱմասիա B.

On délivra saint Quadratus de ses chaînes pour qu'il allât voir les renégats. Il se rendit au temple des idoles, renversa tous les autels et les brisa. Puis allant trouver les chrétiens égarés, il leur dit : « Quelle réponse aurez-vous à donner, ô malheureux, à la glorieuse venue du Christ? » Après leur avoir donné beaucoup de conseils, il les ramena au christianisme; * ils prirent de la poussière qu'ils jetèrent sur leur tête, et avec des pierres ils se frappaient la poitrine et avec de grands soupirs ils se lamentaient.

Ce qu'ayant appris, le gouverneur ordonna de brûler au feu les blessures de saint Quadratus. Et lui priaît Dieu pour les chrétiens qui avaient immolé et qui, après s'être convertis, s'étaient repentis ensuite. Un nuage lumineux descendit sur eux; le gouverneur et la population en prirent peur, et les firent jeter en prison. Le lendemain (le gouverneur) les interrogea de nouveau et les trouva fermes dans la foi du Christ; il ordonna de les transporter dans leurs provinces et de les y brûler par le feu. C'est ainsi qu'en vaillants confesseurs ils moururent pour le Christ.

Quant à saint Quadratus, le gouverneur l'emmena à la ville d'Apamée de Bythinie; car il était tout couvert de plaies au sortir de ces supplices multipliés. Là aussi pareillement il maintint ferme sa foi dans le Christ. On le jeta dans une fosse et on le lapidait, mais les pierres ne l'atteignaient point.

* A fol. 244
V^o a.

Պարձեալ տարան զտուրբն սալլե զՏեա իշխանին ի Կեսարիա Բիւթանացոց, եւ անդ յայժ նեղեցին զնա զի արտայէ գերած իշխանին, եւ նա ոչ կամեցաւ լսել, եւ եկաց յազոխս առ Աստուած, եւ ձայն եկե յերկնից եւ բաջալերեաց զնա : Եւ երկուք սմանք յամբոխէն Սատորնիլոս եւ Ռուփինոս հաւատացին ի Քրիստոս. կախեցին զնոսա եւ զգեցին զձարձինան, եւ տար հասին զգլուխս նոցա :

* A fol. 244
v° D.

Գնաց իշխանն չԱպողինա բաղարն. եւ անդ նեղեցին զտուրբն Կուրբատոս զոճեւ կռօցն՝ եւ ոչ հաւանեցաւ. եւ սղ բացախիւ խտոնեալ հեղին ի վերայ վերաւորեալ ձարմնոցն եւ բոլոր անձինն, եւ խոշոր խորզով շփէին զվէրան, եւ հրացեալ շամիրօք զկրօնն աչրեցին :

Անց իշխանն ընդ Ռուստակոց գետն եւ զնայ չերձուարիս եւ տարաւ զտուրբն սալլե գինի. եւ անդ հարցին եթէ կռօցն զոճեացէ : Եւ նա ձեճաւ բարբառով աղաղակէր. Ես ի աղաչութենէ բրիտանեաց եմ եւ զայլ աստուած ոչ գիտեմ բաց միայն զՏէր իմ Զիսուս Քրիստոս : Հրացուցին շանիս եւ տարածեցին զտուրբն ի վերայ, եւ նա սաղմուսէր, եւ որպէս յանկողնի շարջ տալք անձինն զերկու սրահ : Եւ ասէ ցիշխանն. Նանիքս ցուրտ են եւ երկաթքս կակուղ բան զսիրտ բո, բարիօք արարեր զի յաշխատութենէս հանգուցեր զիս ի վերայ վախուկ անկողնոցս : Եւ տեսեալ իշխանին թէ ոչ

3 եւ ձայն... բաջալերեաց զնա] եւ ընկարաւ զբաջալերութիւն B || 7 սղ բացախիւ խտոնեալ] բացախ խտոնեալ ընդ սղ B || 16 ոչ ձեռաւ] տակաւին կենդանի է B.

On conduisit de nouveau le saint sur un chariot à la suite du gouverneur à Césarée de Bythinie, et là on le pressa beaucoup d'exécuter la volonté du gouverneur, mais il ne voulut rien entendre; il se mit à prier Dieu et une voix se fit entendre du ciel qui l'encouragea. Deux hommes parmi la foule, Saturnilus et Ruphinus, crurent au Christ; on les suspendit, on leur déchira le corps (avec des peignes de fer) et on leur trancha ensuite la tête.

* A fol. 244
v° D.

Le gouverneur se rendit à la ville d'Apollina; là encore on pressa saint Quadratus d'immoler aux idoles, mais il n'y consentit point; on versa du sel mélangé à du vinaigre sur les parties blessées de son corps et sur toute sa personne, puis on frottait ses blessures avec de la grosse toile (de sac) et on lui brûla les côtes avec des broches rougies au feu.

Le gouverneur traversa le fleuve Rhountaras et se rendit à Hermopolis; il y emmena à sa suite le saint sur un chariot; là encore on lui demanda s'il immolerait aux idoles. Il cria à haute voix : « Je suis chrétien depuis mon enfance et je ne reconnais d'autre Dieu que mon Seigneur Jésus-Christ. » On chauffa à blanc des masses de fer et on étendit sur elles le saint qui psalmodiait et retournait sur elles tout son corps comme dans un lit pendant deux heures. Il dit au gouverneur : « Ces masses (barres) sont froides et ces fers plus tendres que ton cœur; tu as bien fait de me faire repôser de mes fati-

ձեռու, հրամայեաց եւ բարշեցին զնա ի բարձր տեղուց, եւ հատին զլուխ նորա Մալխի Ա, ի վառւս եւ ի գովութիւն Քրիստոսի Աստուծոյ ձերոյ օրհնելոցն յաւիանան :

ԱՅկի Ին եւ Մալխի Բ : Վկայութիւն սրբոցն Եղեղիտս եւ ամուսնոցն իւրոյ Զոցեաց
եւ երկու սրբոցն Կիրակոսի եւ Թէոդուլոսի :

5 Այս սուրբ վկայքս Քրիստոսի Եղեղիտս եւ Զոցի ծառայք էին սոն եւ կնոջ կասարաշտից, եւ ինքեանք էին բրիատոնեացք ի Ճաճուկ. եւ ամուսն էր տեսան իւրեանց Կաստաղոն եւ կնոջն * Տեորաղիտ, ի բաղարին Բիւզանդիտ, չաւուրս կասարաշտին * A fol. 245
r^o a

Ազրիանոսի. եւ զհացն զոր առնուին ի տերանց իւրեանց տալին սղբատաց :

10 Եւ ի ձիուժ աւուր ստեն ձանկուներն Կիրակոս եւ Թէոդուլոս ընդ Զոցի ձայրն իւրեանց. Անդէր բնակիւծք ընդ ամբարշտաց, լինլ որոշեացուք ի նոյանէ զի ձի կարելիւծք եւ ձեր ընդ ստաս : Ասէ Զոցի. Մեր տեսարք են ըստ ճարմնոյ եւ ձեր եմք զոյցս ճառայք : Ասեն ձանկուներն. Տէր ձեր Յիսուս Քրիստոս վասն ձեր խաչեցաւ եւ ձեր խոստովանեացուք զանուն նորա եւ մեռցուք վասն նորա :

Եւ լուեալ զայս Զոցեաց ձայրն իւրեանց, իրատ ետ զաւակացն զի կրթիլցին սո

1 նորա] ԱՅկի ԻԳ եւ *add.* B || 2 օրհնելոցն յաւիանան *om.* B || 3 սրբոցն *om.* B — Եղեղիտ] Ազրիանոսի B || 14 ձայրն] ձօրն B.

gues sur ce lit si douillet. » Le gouverneur, ayant vu qu'il n'était pas mort, ordonna de le traîner jusque sur un endroit élevé et de lui trancher la tête, le 1er mai, pour la gloire et la louange de notre Dieu qui est béni à jamais.

25 ԱՊՐԵԿԱՆ, 2 ՄԱԻ.

Martyre de saint Hespérios, de sa femme Zoè et de ses deux fils Cyriacus et Théodulos.

Ces saints martyrs du Christ Hespérios et Zoè étaient esclaves d'un homme et d'une femme idolâtres ; ils étaient chrétiens en secret ; le nom de leur maître était Castalon et celui de la femme * Tétradia, et ils habitaient la ville de * A fol. 245
r^o a

Un jour leurs enfants Cyriacus et Théodulos dirent à leur mère Zoè : « Pourquoi habitons-nous chez des idolâtres ? Séparons-nous d'eux pour ne pas nous perdre nous aussi avec eux. » Zoè leur répondit : « Ce sont nos maîtres selon le corps et nous sommes leurs esclaves. » Les enfants dirent : « Notre-Seigneur Jésus-Christ a été crucifié pour nous, nous confesserons son nom et nous mourrons pour Lui. »

En entendant cela, leur mère Zoè conseilla aux enfants d'aller trouver le

տէրն, եւ աներկիւղ ասացեն զանունն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ : Եւ առժամացն երթնալ հանդիպեցան տեան խրեանց եւ ասեն. Մարմնոց մերոց զու ես տէր, եւ հոգւոց մերոց տէր է Յիսուս Քրիստոս : Եւ զարմայաւ Կատապոն ընդ բանս տղացոցն, կոչեաց զմաչն խրեանց եւ առաքեաց առ Եսայերիտն աչն իւր չազարակն ուր վաստակէր գհոյն, եւ անդ աներկիւղ եւ հաստատուն կային ի հաւատն Քրիստոսի : 5

Ծնաւ կինն Կատապոնի որդի եւ կատարեաց զօր ճննդեանն զուսակին ուրախութեամբ եւ արար տն մեծ : Եւ առաքեաց միս եւ զինի ի սեզանոցն՝ Եսայերիտի եւ Զոյկեաց եւ զաւակացն : Իսկ երանելին Զոյի առեալ զզինին եհեղ, եւ զմիտն ընկեց շանց : Եւ չոք բարկացաւ Կատապոն, կախեաց * զմանկունսն եւ սաստիկ տանջեաց զնոսս առաջն հօրն եւ մօրն խրեանց, որք մանուսնդ բաշտարէին ճնողքն զմանկունսն 10 համբերել վասն հաւատոցն Քրիստոսի : Իջուցին զնոսս ի փաշտէն եւ նորս ասեն յԿատապոն տէրն խրեանց. Այս տանջանքս ոչինչ են : Զազկեցին ուսկին եւ զերանելին Զոյի եւ ի Քրիստոսի հաւատոցն ոչ խախտեցաւ : Հրամայեաց աչքել զիսուսն յորում գհացն երկէին եւ զԵսայերիտն եւ զԶոյի եւ զԿարակոս եւ զԹէոփուլոս արկին անդ, եւ եղին խուփն ծանր սալ, եւ բարի խոստովանութեամբ կատարեցան չորերեանն 15 Մայիսի Բ :

4 աչքն] հաչքն B || 6 ուրախութեամբ] խրախութեամբ B || 15 չորերեանն] Ահկի ժե եւ add. B

maître et de lui dire sans crainte le nom du Christ notre Dieu. Ils s'y rendirent aussitôt, trouvèrent leur maître et lui dirent : « Tu es le maître de notre corps, mais Jésus-Christ est le maître de nos âmes. » Castalon fut étonné des propos des enfants, appela leur mère et l'envoya auprès de Hespérion son mari à la ferme où il travaillait la terre; là ils demeurèrent sans crainte et inébranlables dans la foi du Christ.

La femme de Castalon mit un fils au monde et célébra le jour de la naissance de son fils avec joie en faisant une grande fête. Elle envoya de la viande et du vin de la table à Hespérion, à Zoè et à ses enfants. La bienheureuse Zoè prit le vin et le répandit et elle jeta la viande aux chiens. Castalon en fut très irrité; il fit suspendre les enfants et les fit torturer durement en présence de leur père et de leur mère; ceux-ci n'en encourageaient que plus en parents leurs enfants à endurer pour la foi du Christ. On les descendit de la potence, mais (les enfants) dirent à Castalon : « Ces tortures ne sont rien. » On flagella aussi vigoureusement la bienheureuse Zoè, mais elle ne fut point ébranlée dans sa foi au Christ. (Castalon) ordonna de chauffer le four où on cuisait le pain, et on y jeta Hespérion, Zoè, Cyriacus et Théodulos, on y posa comme couvercle une grosse dalle; tous les quatre moururent en vaillants confesseurs le 2 mai.

* A fol. 245
1° b.

Եւ ընդ առաւօտն լուսն ձայն երբոյ հրեշտակաց ի ներքսացոյն փռանն, եւ երթեալ
 Կաստայրն երաց զփռուն եւ ոչ զոք ետես, բայց միայն զմարմինս սրբոյն սրպէս թէ
 ի քուն չարեւելից կողմանէն : Եւ ձայն եղեւ ճրկիկց որ ասէ. Եթէք ի վեր ծառայք
 Աստուծոյ, ժառանգեցէք ձեզ պատրաստեալ զարքայութիւնն : Եւ յաճէ ձայնին
 5 երկեալ Կաստայրն եւ փախեալ ի տեղւոջէն :

Եւ բարեպաշտ կանաչք հանին զնշխարս սրբոյ մարտիրոսացն եւ թաղեցին ի
 տեղի նշանաւոր :

[B * Եւ յայսմ առբ հանգեալ ի Քրիստոս աստուածաւէր եւ բարեպաշտ սոսցին * B
 թաղաւորն Հայոց Լեւոն, որ իւրով վեհասպանձ քաջութեամբն պատկազարկեաց զարդս
 10 մեր :]

ԱՅԿԻ ԽԶ Եւ Մայրի Գ . Վկայութիւն Տիմոթէոսի եւ զուգակցին իւրոց Մառաւոսոյ :

Մարտիրոսն Քրիստոսի Տիմոթէոս ընթերցող էր եկեղեցւոյն Աստուծոյ, ի
 գեղջէն Պերսպեայ : Եւ անաստուած զօրականքն կարան * զնա եւ տարան առ կոս- * A fol. 215
 պաշտ գտտաւորն Թերապիպոյ որոյ անուն էր Արիանոս. եւ խոստովանեցաւ զանուն
 15 Տեառն Աստուծոյ եւ զքրիստոնէութեան հաւատն :

1-5 Եւ ընդ առաւօտն... տեղւոջէն om. B || 11 Վկայութիւն] սրբոյ վկայիցն add. B —
 Տիմոթէի] ընթերցողի add. B.

Au matin, on entendit la voix et les chants des anges du fond du four. Castalon, s'y étant rendu, ouvrit le four et n'y vit personne hormis les corps des saints comme endormis et (tournés) du côté de l'orient. Une voix se fit entendre du ciel qui dit : « Montez, serviteurs de Dieu, et venez hériter du royaume qui vous a été préparé. » Castalon prit peur de cette voix terrifiante et s'enfuit de l'endroit.

Des femmes pieuses sortirent les reliques des saints martyrs et les inhumèrent dans un endroit choisi.

[B' En ce jour reposa dans le Christ l'ami de Dieu et pieux Léon, premier roi d'Arménie, qui par sa glorieuse vaillance ajouta un fleuron à la couronne de notre nation.] * B
 p. 196 a.

26 ԱՊՐԷԿԱՆ, 3 ՄԱԻ.

Martyre de Timothée et de son épouse Mavras.

Le martyr du Christ Timothée était lecteur de l'église de Dieu du village Persepos. Les soldats athées le saisirent * et le conduisirent chez le juge ido- * A fol. 215
 lâtre de Thébaïde dont le nom était Arianus. Il confessa le nom de Dieu et la
 foi chrétienne. * B.

Ասէ Արիանոս. Տուր ինձ զգիրսն բո զի զխոացից զգորութիւն գրեցոյն : Ասէ Տիմոթէոս. Աչ, անորէն գատաւոր, ոմ զորդիս իւր մասնեաց ի մահ, ոչ զխոսս զի զիրք՝ գուակք իմ են, եւ չորժամ բանամ զգիրսն պատին զինեւ հրեշտակք Աստուծոյ : Եւ նա ընդ բանն բարկացաւ չոյժ, եւ հրամայեաց հրացուցանել շամփուրս եւ արկանել ընդ լսելիս նորա, եւ ի սաստիկ նեղութենէն երկորքին աչքն արտաբոջ կախեցան : Եւ յետ աչնորիկ պնդեցին զպճուռնսն ոտիցն չանիւ, եւ ելին զալ ի բերանն, եւ կախեցին զլիւծիւք զիւրայտէ, եւ կապեցին վէճ մի ի սարսնոցն : Եւ սուրբ վկայն Քրիստոսի ի փառաւորելոյ զԱստուած եւ ի գոհանարոյ ոչ զազարէր :

Եւ առարեաց գատաւորն առ կին նորա Մաւուսս, եւ պատուիրեաց զի զարդարեացի տուտով եւ արձաթով եւ զիւրակով, եւ անուշաշտտ իւրով օժանկից : Եւ չորժամ զարդարեցաւ՝ տարան զնա առ աչքն իւր Տիմոթէոս, զի զեւ եւս բոսն տուրքք էին հարսանեացն չորժամ ամուսնոցաւ. եւ զաչն հնարս իմացաւ գատաւորն թերեւս հաւանեցուցէ զնա զոչել կուցն :

Եւ երթեալ Մաւուսս արաշեաց զաչքն իւր զի արսացէ վկանս գատաւորին. եւ Տիմոթէոս իմացեալ զնա զի զարդարեալ էր եւ անուշաշտտեալ, ասէ ցՊիկիլիոս բահանաչն ցհաչքն իւր. Մի չաչր իմ, բեր ի հանդերձից եկեղեցուչն եւ ծածկնս զերեսս իմ զի մի առկց զհոս զարշելի, եւ մի հոտոսեցալ ի մահացուցանող հոտոց : Եւ

1 գրեցոյն] գրեցեցոյն B || 3 են] լցեն B || 10 անուշաշտտ իւրով] անուշաշտուիւք B.

Arianus dit : « Donne-moi tes livres pour que je sache ce que signifient les choses qui y sont écrites. » Timothée répondit : « Non, juge inique. Qui donc a jamais livré à la mort ses fils ? Ne sais-tu pas que les livres sont mes enfants et que lorsque j'ouvre mes livres les anges de Dieu m'entourent ? » Il fut très irrité de ces paroles et ordonna de faire rongir au feu des broches et de les enfoncer dans ses oreilles. La douleur fut tellement forte que ses deux yeux sortirent et restèrent suspendus hors (des orbites). Après cela on lia fortement les chevilles de ses pieds à une roue, on mit un bâillon dans sa bouche, on le suspendit la tête en bas à un poteau et on lui attacha une pierre au cou. Le saint martyr du Christ ne cessait de glorifier Dieu et de lui rendre grâces.

Le juge envoya à Mavras, femme (de Timothée), l'ordre de se parer d'or, d'argent et d'étoffes précieuses et de s'oindre d'huile parfumée. Lorsqu'elle se fut parée, on la conduisit auprès de son mari Timothée; il y avait à peine vingt jours qu'ils avaient fait leurs noces et s'étaient mariés. Le juge avait imaginé ce stratagème dans l'espoir de le persuader d'immoler aux idoles.

Mavras se rendit auprès de son mari et le supplia de faire la volonté du juge. Quand Timothée se fut rendu compte qu'elle était parée et parfumée, il dit au prêtre Picilius son père : « O mon père, apporte-moi quelqu'un des vêtements ecclésiastiques et couvres-en ma figure pour que la senteur abominable ne parvienne pas jusqu'à moi et que je n'aspire pas de senteurs mor-

գարձաւ ի կինն եւ սաէ. Քոչք իմ Մաւռաս, հրաժարեան ի կենցաղոյս եւ կեկեցիւր
վկնի իմ, եւ արիացիր ընդ իս եւ պատկեցիս ի Փրկչէն մերմէ :

Իսկ Մաւռաս լցաւ Հոգւով սրբով եւ սաէ յդատաւորն. Եւ բրխատենայ եւ : Եւ
նոյնժամայն մերկացուցին զերանելին եւ ձագկեցին գամենայն մարմին նորա, կտրեցին
5 զմատուռն եւ արկին յնացեալ ջրով կտտայ, եւ անկիզելի մնաց : Կտրեցաւ
գատաւորն եթէ գահիճքն խնայելով ի կինն ոչ եւացուցին զջուրն : Ասէ յՄաւռաս .
Հեղ ի վերայ ձեռաց խնոց ի ջրոյ կաթնալի : Եւ նորա առեալ երկու արմիւն ջուր
արկ ի ձեռս գատաւորին : Եւ աւժամայն բերթեցան եւ խաբարաբուցան, եւ ի ցառոցն
սղաղակէր. Մեծ է Աստուած Մաւռասայ : Եւ գործեալ եւացուցին զկատասն
10 ձձմբով եւ ձիւթով եւ ընկեցին անց զՄաւռաս, եւ հրեշտակ Տեառն եհան զնա
անմլտա :

Եւ յնա այնորիկ հրամայեաց գատաւորն եւ խաչեցին զնոսա վերկոսեանն ընդդէմ
միմեանց, եւ թողին զնոսա գաւառս ինն. եւ նորա մխիթարէիս զմիմեանս, զյերեկն
խրատ ապր Տիմոթէոս Մաւռասայ սերախուրթեամբ համբերել, եւ զվրչերն * Մաւռաս
15 բաջակերէր զՏիմոթէոս սերախուրթեամբ համբերել վասն Քրիստոսի :

Եւ եղեալ Մաւռաս ի գործայման որպէս թէ ի թմրութեան, եւ երեւցաւ նմա

*4 մարմին] հերս զլսոյն B 5-11 եւ անկիզելի . . . անմլտա] եւ սորս ի կաթնայ եւացեալ ձձմբով
եւ ձիւթով, եւ գորաթիւնն Աստուծոյ պահեաց կենդանի B || 12 ընդդէմ] հանդէպ B || 16 — p. 1426, l. 7
եւ երեւցաւ . . . յերկինս] սեռանէ, զն հրեշտակ Տեառն կողեալ զձեռանէ, նորա եհան յերկինս B.*

* A fol. 246
r^o a.

telles. » Puis il se retourna vers sa femme et lui dit : « Mavras, ma sœur, renonce à cette vie et suis-moi, sois courageuse avec moi et tu seras couronnée par notre Sauveur. »

Effectivement, Mavras fut remplie de l'Esprit-Saint et dit au juge : « Je suis chrétienne. » Aussitôt on mit à nu la bienheureuse et on flagella tout son corps, on lui coupa les doigts, on la jeta dans un chaudron d'eau bouillante, mais elle demeura sans brûlures. Le juge crut que les bourreaux, ayant eu pitié de la femme, n'avaient pas fait bouillir l'eau. Il dit à Mavras : « Verse sur mes mains de l'eau de ce chaudron. » Elle prit de l'eau dans ses deux paumes et la versa sur les mains du juge. (Les mains) furent aussitôt boursoufflées, couvertes de cloques et (le juge) criait de douleur : « Grand est le Dieu de Mavras. » On chauffa de nouveau le chaudron avec du soufre et de la poix et on y jeta Mavras, mais l'ange du Seigneur l'en retira indemne.

Le juge ordonna ensuite de les crucifier tous les deux l'un en face de l'autre. On les abandonna pendant neuf jours. Et eux ils se consolait mutuellement : pendant le jour Timothée conseillait à Mavras d'endurer avec joie, et pendant la nuit * Mavras encourageait Timothée à endurer avec joie

* A fol. 246
r^o a.

pour le Christ. Mavras eut un ravissement et se trouva plongée dans une espèce de tor-

սատանայ ունելով ի ձեռին իբրև թաժակ յի կաթամբ խտանեալ ձեզու, եւ տաք նմա լըծակել, Քանզի ինն օր է, ասէ, անսուտալ էք ի կերակրոյ ի վերայ խաչից : Եւ զիտացեալ Մաւռաս զհնարս սատանայի սատանայ նմա եւ անչառ կզեւ : Եւ սորս կրեւեցուցանէ նմա սատանայ զեռ կաթամբ եւ ձեզու, եւ ասէր. Կեր եւ արբ : Եւ ասէ Մաւռաս. Ոչ ճաշակեցից ի զոցանէ : Ճինչեւ արբից ի Քրիստոսին իմոյ թաժակէ զոր ի ձեռն ծահուան իմոյ պարզեւեաց ինձ. եւ անչառ կզեւ սատանայ : Եւ հրեշտակ Տևառն իջեալ չերկից կալաւ զձեռանէն եւ եհան փառօք չերկինս, եւ ցուցանէ նմա աթոռ զարդարեալ եւ ի վերայ սպիտակ հանդերձ եւ պսակ, եւ ասէ. Այս պատմուճանս եւ պսակս քո են :

Ապա հանէ զնա ի վերագոյն տեղի՝ եւ ցուցանէ նմա այլ պայծառագոյն աթոռ եւ պատմուճանս եւ պսակ հրաշալի փառօք եւ ասէ. Այս պսակս եւ աթոռս՝ առն քոց է Տիմոթէոսի, եւ լաւ է քան զքոյն, փան զի նա կզեւ առ իմ փրկութեան քոց, զարձիր ի միտս եւ ի զպաշարանս քո :

Եւ ի վեցերորդ ժամն ի տասներորդի աւուրն երաց Մաւռաս զաչս իւր, եւ տեսանէ Տերձ կացեալ կանաչս, եւ ասէ ցնտաս. Դատերք Երուսաղեմի՝ եւ քոջք իմ չիշեցէք օր կատարեցաք զերկրաւորական հաճոցս, կատարեսցուք եւ այժմ զԱստուծոյն, եւ

11 եւ պատմուճան... փառօք om. B || 12-13 եւ լաւ... զպաշարանս քո om. B.

peur. Satan lui apparut tenant à la main une coupe remplie de lait mélangé à du miel, et il la lui présentait à boire : « Car il y a neuf jours, disait-il, que vous êtes sans manger, privés de nourriture, sur vos croix. » Mavras, s'étant aperçue de la ruse de Satan, le réprimanda avec menace et il disparut. Satan lui fit apparaître ensuite un fleuve de lait et de miel et lui dit : « Mange et bois. » Mavras répondit : « Je n'y goûterai point avant d'avoir bu la coupe de mon Christ dont il m'a fait présent dans cette mort que j'endure. » Satan disparut. L'ange du Seigneur descendit du ciel, la prit par la main, la fit monter glorieusement au ciel et lui montra un trône orné et sur (ce trône) un vêtement blanc et une couronne, et il lui dit : « Cette robe et cette couronne sont pour toi. »

Ensuite il la fit monter à un endroit plus élevé et lui montra un trône plus brillant et un vêtement et une couronne d'une magnificence merveilleuse et lui dit : « Cette couronne et ce trône sont pour ton mari Timothée : ils sont supérieurs aux tiens, parce que c'est lui qui a été l'occasion de ton salut. Et maintenant reviens à tes esprits et à tes sens. »

Le dixième jour, à la sixième heure, Mavras ouvrit ses yeux et aperçut des femmes se tenant près d'elle; elle leur dit : « Filles de Jérusalem et mes sœurs, rappelez-vous que nous avons accompli les désirs terrestres, et main-

ընկալցուք զգրածին կենաց : Եւ զայս ասացեալ ասանկեցին երկրեան զհօգիս ի բեանց առ Աստուած Մայիսի Գ :

[B * Եւ չպսժ աւուր հանկուս ի Քրիստոս բարեպաշտ թագուհին Հայոց երկրորդ Զապէին, որ իբրև ծայր զթած աստասպարհու ողորմութեամբ խնամ ասներ կարօտեաց :]

* B p. 197 b.

Ահիլի եւ Եւ Մայիսի Գ : Վկայութիւն սուրբ եպիսկոպոսի Սիլբիանոսի :

Երանելի եպիսկոպոսն Սիլբիանոս էր ի գաւառէն Գաղաց, յառաջ լեալ զօրական, եւ վասն բարեհաճոց զործոց իւրոց եղև քահանայ, եւ չես տակաւ աւուրց արժանաւորեցաւ եպիսկոպոսութեան. եւ ձերացաւ բարի զործովք եւ վարդապետութեամբ յեկեղեցին Աստուծոց, եւ զբազումս ի հեթանոսաց լուսաւորեաց :

Եւ կարեալ զնա կոստալաշտիցն տարան ի հրատարակ քաղաքին Կեսարիոց Պաղեստինացոց, եւ վասն անուանն Քրիստոսի չսժ տանջեցին զնա, եւ բերեցին զմարմինն, եւ ապա գատասպարակեցին զնա ի մահ, եւ զորս ընդ նմա էին հաւատացեալս : Հանին արտաքոյ քաղաքին եւ հատին զգլուխն, ընդ նոսին եւ ալլ հարիւր քրիստոնէից

2 Աստուած] Ահիլի եւ Եւ add. B || 6 եպիսկոպոսի] եւ վկային add. B — Սիլբիանոսի] Սիլբանոսի B || 11 Պաղեստինացոց] Պաղեստինեաց B.

tenant nous accomplirons les desirs de Dieu et nous entrerons en possession de la couronne de la vie. » Et ceci dit, ils rendirent tous les deux leur ame à Dieu, le 3 mai.

[B' En ce jour reposa dans le Christ la pieuse reine d'Arménie la deuxième Zabel qui, à l'instar d'une mère charitable, prenait soin des nécessiteux par des aumônes généreuses.]

* B p. 197 b.

27 ՄԻԷԿԱՆ, 4 ՄԱԻ.

Martyre du saint évêque Silbianos.

Le bienheureux évêque Silbianos était de la province de Gaza; il avait été auparavant soldat; et ses (bonnes) œuvres l'ayant fait agréer, il fut fait prêtre et, quelques jours après, jugé digne de l'épiscopat. Il vieillit dans les bonnes œuvres et la bonne doctrine dans l'église de Dieu, et il illumina nombre d'infidèles.

Les idolâtres se saisirent de lui et le conduisirent au tribunal de la ville de Césarée de Palestine, où pour le nom du Christ ils le torturèrent beaucoup et lui déchirèrent le corps. Ensuite ils le condamnèrent à mort avec ceux des fidèles qui étaient avec lui. On les fit sortir de la ville, on leur trancha la tête et avec eux à cent autres chrétiens qui n'avaient pas renié le Christ et

որ ոչ որոցան զՔրիստոս եւ ոչ զոճեցին կռոյն՝ Մալխի Գ, չորոց էին սմանք ի նոցանէ Եզրպատայիր եւ սմանք ի Պաղեստինու զաւառէն :

Յալսմ աւուր վկայութիւն որրոյն Յուստիանոսի :

* A fol. 216 v° a. Սուրբ վկայն Քրիստոսի Յուստիանոս, իմաստասէր փիլիսոսփայն, խոստովանէր զՔրիստոս համարձակութեամբ չաւարս Անտոնինոսի * կռապաշտ արքային : Եւ նախանձեցաւ ալ փիլիսոփայ իմաստասէր ընդ նա, որոչ անուն էր Կախկենդոս կռապաշտ, չար մահուամբ նահատակեաց զՔրիստոսի բաջ նահատակն Յուստիանոս :

* B p. 198 a. [B * Ի սմին աւուր նահատակութիւն որրոյն Փիլիպպոսի որ էր որդի փիլիպպոսի կայսերն Հռոմայ, եւ բազմութեան մարտիրոսացն որ ընդ նմա կացեալ չառնի եւ խոստովանեցան զՔրիստոսի աստուածութիւնն, եւ ի Գեկոսէ բազմապատիկ տանջանք կատարեցան կրանկի մահուամբ :

Յալսմ աւուր վարք եւ չիշատակ կրանկոյն Գէորգեաց կուրի :

էր սա չՆրճէշ քարտէ, կոչք ի ձեէ, առ ժամանակօք ճնորհարոյն, սնեալ որբութեամբ ի փան ի մանկութենէ, միտլ մտրեղինաւ, միսնգամ միտոյն ճաշակէր չաւարն հաց եւ ջուր չափով ի մուտս արեւուն : Եւ էր իմաստուն մտօր՝ փոխանակեալ

1 կռոյն] Աճկի Իէ եւ add. B || 3 վկայութիւն] չիշատակ B — Յուստիանոսի] վկային Քրիստոսի add. B || 6 իմաստասէր] յանորինաց add. B — կռապաշտ om. B || 7 նահատակեաց] սպան B — զՔրիստոսի] վկայն add. B.

n'avaient pas immolé aux idoles, le 4 mai. Parmi eux il y avait des Égyptiens et d'autres étaient de la province de Palestine.

En ce jour martyre de saint Justin (Youstianos).

Le saint martyr du Christ Justin (Youstianos) le sage philosophe confessait avec hardiesse le Christ aux jours de l'empereur Antonin, * l'idolâtre. Un autre philosophe dont le nom était Crescent (Kriskenos), un idolâtre, lui porta envie, et il fit martyriser d'une mort cruelle le vaillant martyr du Christ Justin (Youstianos).

* A fol. 216 v° a. [B * En ce jour martyre de saint Philippe qui était le fils de Philippe l'empereur de Rome, et d'une multitude de martyrs qui comparurent avec lui au tribunal et confessèrent la divinité du Christ. Ils furent martyrisés par Dèce (Dekos) dans de multiples tortures et eurent une mort bienheureuse.

En ce jour vie et commémoration du bienheureux Georges (Géorg) l'aveugle. Il était de la ville d'Ardjèche, aveugle de naissance, aux jours de Chenorbali. Il avait été élevé saintement dès son enfance dans un couvent, vêtu d'un cilice, toujours le même; il ne prenait qu'un seul repas par jour : du pain et

զակն ճարմնոյն ի կրկին աչա հոգւոյն : Աչ գոյր նմա տեղի անկողնոյ եւ ոչ մնարս զլիտչ, զմնտասան ժամ զիշերոյն չադօթն կայր ամենայն արտատուօր, եւ զմի ժամն ի գունս ննջէր :

10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70 75 80 85 90 95 100 105 110 115 120 125 130 135 140 145 150 155 160 165 170 175 180 185 190 195 200 205 210 215 220 225 230 235 240 245 250 255 260 265 270 275 280 285 290 295 300 305 310 315 320 325 330 335 340 345 350 355 360 365 370 375 380 385 390 395 400 405 410 415 420 425 430 435 440 445 450 455 460 465 470 475 480 485 490 495 500 505 510 515 520 525 530 535 540 545 550 555 560 565 570 575 580 585 590 595 600 605 610 615 620 625 630 635 640 645 650 655 660 665 670 675 680 685 690 695 700 705 710 715 720 725 730 735 740 745 750 755 760 765 770 775 780 785 790 795 800 805 810 815 820 825 830 835 840 845 850 855 860 865 870 875 880 885 890 895 900 905 910 915 920 925 930 935 940 945 950 955 960 965 970 975 980 985 990 995

Աս աչսպիտի արանչելի բազարաժարութեամբ կեցեալ աւելի բան զամս Եօթն-նասուն, յաւել շրջել յախտատեղիս. զնաց յախտ եւ չերկրպարութիւն սուրբ տեղեացն Երուսաղեմի Եօթն անգամ, աւաջնորդ ընդ խոր ունելով զԳրիգոր ամն միայնակեաց հետեւալ սուրբ վարուց եւ ժուժկալութեան խորոյ : Եւ իբրև կամէին երթալ անտի ի Հոոմ՝ մարտեալ ի ճանապարհի անկան ի ձեռս աւաղակաց չաշխարհին Անկուսպաց, որք հարին զնոսս եւ թողին կիտամոս եւս ստաւել զԳրիգոր միայնակեաց :

10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70 75 80 85 90 95 100 105 110 115 120 125 130 135 140 145 150 155 160 165 170 175 180 185 190 195 200 205 210 215 220 225 230 235 240 245 250 255 260 265 270 275 280 285 290 295 300 305 310 315 320 325 330 335 340 345 350 355 360 365 370 375 380 385 390 395 400 405 410 415 420 425 430 435 440 445 450 455 460 465 470 475 480 485 490 495 500 505 510 515 520 525 530 535 540 545 550 555 560 565 570 575 580 585 590 595 600 605 610 615 620 625 630 635 640 645 650 655 660 665 670 675 680 685 690 695 700 705 710 715 720 725 730 735 740 745 750 755 760 765 770 775 780 785 790 795 800 805 810 815 820 825 830 835 840 845 850 855 860 865 870 875 880 885 890 895 900 905 910 915 920 925 930 935 940 945 950 955 960 965 970 975 980 985 990 995

Եւ յետ բազում ժամուց փոքր մի ուշարեւեալ Գեորգեայ՝ զիմեաց ի բարեխօսութիւն սրբոյն Յովհաննու Կարապետի : Եւ տեսիլ երևեցաւ կրօնաւորի ուրումն չաղլէ ֆոանկաց որ էր հայր փանաց ծոտակաց տեղեաց, այք ընտիր վկայեալ չամենայնէ, եւ եկն անգր սաղիւք եւ սպասաւորօք, բերեալ ընդ խոր վերարկու, հանդերձ եւ խիստ եփեալ եւ հաց եւ ջուր : Եւ ծօտ կացեալ գոչեաց ի բարբառ ֆոանկաց. Գեորդ եւ Գրիգոր չնոն կացէք :

Եւ Գեորդ ձայն տուեալ աւէ. Ով ես. զի Գրիգոր հասեալ կայր ի շունչ չեօին, եւ միայն սօփալք, եւ ոչ գոյր ի նմա սլլ նշան կենդանութեան : Եւ հայր վանացն ասաց

* B
p. 198 b

de l'eau, rationnés au coucher du soleil. Il était d'esprit sagace, remplaçant l'œil du corps par les deux yeux de l'âme. Il n'avait pas d'emplacement pour un matelas, pas d'oreiller pour sa tête; il priait tout en larmes les onze heures de la nuit et ne dormait qu'une heure à genoux.

Il vécut d'une vie aussi merveilleuse plus de soixante-dix ans; il y ajouta également des voyages aux pèlerinages, se rendit en pèlerin sept fois pour se prosterner aux saints lieux de Jérusalem, ayant avec lui pour guide un nommé Grigor, solitaire, imitateur de la sainteté et de l'austérité de sa vie. Comme ils voulaient se rendre de là à Rome, ils s'égarèrent en route et tombèrent entre les mains de brigands dans le pays des Hongrois (*Oankrousatz*) qui les battirent et les laissèrent à moitié morts, surtout le solitaire Grigor.

* Gëorg étant, après bien des heures, revenu un peu à soi, eut recours à l'intercession de saint Jean le Précurseur. Une vision apparut à un religieux de la nation des Franes qui était prieur d'un couvent d'une localité proche, homme parfait, estimé de tous, qui arriva sur les lieux avec des chariots et des domestiques, apportant avec lui des manteaux, des vêtements, des galettes, du pain et de l'eau. Il s'approcha et cria en langue française : « Gëorg et Grigor, levez-vous. »

* B
p. 198 b.

Gëorg, répondant à ce cri, dit : « Qui es-tu ? » Car Grigor était sur le point de rendre le dernier soupir, il râlait et ne donnait aucun signe de vie. Le prieur donna son nom et celui de son couvent et dit qu'il était venu à eux sur la

զանան իւր եւ զվանացն, եւ թէ եկեալ իցէ անդր ի ստիպմանէ սրբոյն Յովհաննու Կարապետի որ երեւեցաւ նմա ի անպեան : Եւ պատեալ զնոսա հանդերձիւ եղ ի վերայ սաչին եւ ասրաւ ի վանս իւր :

Եւ ի հասանել նոցա անդր մեռաւ Գրիգոր. եւ ծխարանք ուխտին սկսան կատարել զկարգ թաղմանն, կամելով ծածկել ի Գէորգեայ զմահ նորա : Եւ նա որ կօր էր աջօր⁵ եւ լուսաւոր մտօք զգացեալ զայն՝ ստիպեաց մուծանել զլինքն չկեղեցին, ուր թախճային պապատանօք զոչեաց ի խորոց սրտէ սա Աստուած. եւ նոյնժամայն զարձաւ հայր մեռերոյն ի մարմինն եւ չարուցեալ նստաւ :

Իսկ որք շարժ զմեռեալ մարմնովն էին եւ զկարգ թաղմանն կատարէին՝ տեսեալ զարանչելիան ի ձայն մեծ աբաղակէին փառասրելով զԱստուած : Եւ փութացեալ¹⁰ չկեղեցին աւետիս սաչին ընկերին, եւ առեալ տարան սա Գրիգոր, որ եկեալ անկաւ զպարանոցաւ նորա օղջուներ զնա լարով եւ խնդովթեամբ :

Ապա զնացեալ ի Հուստ կատարեցին զուխտ իւրեանց եւ զարձան ի Հայս. եւ եկեալ չԱնի բաղաք բնակեցան ի սուրբ կաթնօղիէն զամիսս վեց սրանչելի վարուր,¹⁵ անդադար՝ զարտապեալ չաղօթն սա Աստուած :

Եւ չուսր միում եկն կին մի որ ուներ ի ձեռին իւր վեր չար եւ անբժշկելի զոր շնորոր կոչեն, եւ էր մերձ ի մեռանել, եւ ճեպք նորա անկեալ սա սաս Գէորգեայ աղաչէին կողկարգով աղօթն սուսել սա Աստուած զի բժշկեցի : Եւ իրբե կալաւ

* B
p. 199 a.

recommandation de saint Jean le Précurseur qui lui était apparu dans une vision. Il les enveloppa de vêtements, les mit sur un chariot et les conduisit à son couvent.

Comme ils y arrivaient, Grigor mourut. Les religieux du couvent commencèrent l'office de la sépulture, voulant cacher sa mort à Gëorg. Mais Gëorg, qui était aveugle des yeux mais éclairé d'esprit, en eut l'aperception et il obligea (les gens) à le faire entrer dans l'église où avec des supplications désolées il cria du fond de son cœur à Dieu, et aussitôt l'âme du mort retourna dans son corps et Grigor après s'être redressé, il s'assit.

Tous ceux qui étaient autour du corps mort et célébraient l'office de sépulture, témoins du miracle, crièrent à haute voix en glorifiant Dieu. Ils accoururent à l'église et ils donnaient cette bonne nouvelle à son compagnon; puis, l'ayant pris, ils le conduisirent auprès de Grigor, qui vint, se jeta à son cou, et il le saluait en pleurant et avec joie.

Ils se rendirent ensuite à Rome, y accomplirent leur vœu et retournèrent en Arménie. Arrivés à la ville d'Ani, ils logèrent pendant six mois dans l'église cathédrale (Kathouliké), menant une vie merveilleuse, incessamment* occupés à prier Dieu.

* B
p. 199 a.

Un jour il se présenta une femme qui avait à la main une plaie mauvaise et incurable, qu'on appelle lèpre de chien, et elle était sur le point d'en mourir. Ses parents, tombés aux pieds de Georg, le suppliaient en se lamentant de

զվերաւորեալ ձեռն նորա եւ վերայոյց արտասուալից պաղատանօր առաջի սուրբ կաթողիկէին, առժամաչն պաշտեալ վերացն՝ արտարս եւ շարան, եւ ողջացաւ ձեռն աղջկանն : Բժշկեաց ազօթիւք եւ զբազում հիւանդս եւ արտամէտս, եւ հրաշալի աւարքինութեամբ հասեալ ի բարբօր ձերտթիւն՝ փոխեցաւ յաստեաց յանվախձան
5 կեանս Ահիլի ԻԷ եւ Մալխի Ե :

Ահիլի ԻԷ եւ Մալխի Ե : Վերայթիւն սուրբ աւարեւոյն Տիմոնի :

Սուրբ աւարեւոյն Տիմոն ծի էր յեօթանասուն եւ երկու աշտակերացն Քրիստոսի, ընդ սրբոյն Ստեփաննոսի նախափկալին ձեռնադրեցաւ սարկատոյ եւ լնուին զպէտս եկեղեցւոյն եւ հաւատացելոյ բազմութեանն որ ի Հրէից անախ հաւատացին ի Քրիստոս յետ յարութեանն : Եւ ազգականք նոցա հանին զնոսս ի ասնց եւ ի հայրենեաց եւ ի սասցուածոց, եւ նորա եկեալ չարեցան յաւարեւոյն, եւ նորա կացուցին զեօթն սարկատազանն ի վերայ ձարմնական պիտոցից նոցա :

Եւ ապա հրամանաւ Հոգւոյն սրբոյ զնոց Տիմոն եւ Բարսեղոյ զՔրիստոս ի բազում

6 Վերայթիւն] Տօն է B — սուրբ om. B || 9 եկեղեցւոյն եւ om. B || 13 զՔրիստոս om. B.

prier Dieu pour qu'elle fût guérie. Et lorsqu'il lui eut pris la main blessée et l'eut élevée en priant avec des supplications pleines de larmes vers la sainte cathédrale, aussitôt, la plaie ayant crevé, il en sortit du pus, et la main de la jeune fille devint saine. Il guérit par ses prières de nombreux malades et infirmes et, en pratiquant une vertu admirable, étant parvenu à une bonne vieillesse, il passa de ce monde à la vie sans fin le 27 ahékan, le 4 mai.]

28 AHÉKAN, 5 Mai.

Martyre du saint apôtre Timon.

Le saint apôtre Timon était un des soixante-douze disciples du Christ, il fut ordonné diacre avec saint Étienne, le protomartyr, et ils présidaient aux besoins de l'Église et de la multitude des fidèles parmi les Juifs qui avaient cru au Christ après la résurrection. Leurs parents les avaient chassés de leurs maisons, de leur patrie et de leurs propriétés; aussi virent-ils se joindre aux apôtres. Ceux-ci avaient institué sept diares pour pourvoir à leurs besoins matériels.

Ensuite, sur l'ordre du Saint-Esprit, Timon parcourut de nombreux pays, y prêcha le Christ et convertit nombre d'infidèles à la vraie foi par les pro-

տեղիս, եւ զբարձուս Կարձոցց յանհաւատութենէ ի ճշմարիտ հաւատս նշանօք եւ սրանչեղօք Կար Կորձէր. եւ բարձու՛մ կոտանօք շարչարեալ կատարեցաւ Մալխի Ե :

Յայժմ աւուր սրանչեղք ճեճ եւ փառաւոր սուրբ կուսին երբինեայ :

* A 161. 246
V. 16.
Որոջն Քրիստոսի երբինի զուսար էր ձիածօր լիսպաւսրին Մեղիղեայ բարձրին սրայ անուն էր Լեղենէոս * եւ ձօրն անուն Լեղենեւ, եւ անուն կուսին Պեղենուպի : Եւ վասն յոյժ Կեղեցկութեան երեսոց նորա շինեաց հայր նորա աշտարակ բարձր եւ սակեձեկուն տաճար, եւ ամենագոյն ձարձարիոնաւ Կարբարեաց Կորձոն եւ Կեղեղին, եւ արար սթոռ արբունական չարձաթոյ եւ չոսկուց, եւ սեղան եւ ջահ արձաթի, եւ բնակեցոցց ամբ Կրուսար իւր զՊեղենուպի, տուեալ նձա Կանձա եւ երիս Կեղեցկատեսիլ կուսանս արաթնայա, եւ ԿՄձրեղանոս արեւօրն ետ նձա վարդապետ. եւ արար անդ ամս վեց :

Եւ յաւուր ձիւսձ ետես ի տեղեան ազաւնի ձի սենեղալ շեղ ձիթինեայ ի բերան իւր, որ ընդ պատուհան աշտարակին եւ եմուտ ի տաճարն, եւ եղ ի վերայ սեղանոյն Կոյն. եւ Կինի մտեալ արձիւ եղ ի վերայ սեղանոյն պոսկ ի ճաղկանց հլուտեալ, եւ ընդ ձիւս պատուհանն եմուտ ազուս եւ ընկէց ի վերայ սեղանոյն օձ : Եւ մտեալ Կձրեղանոս

2 Կորձէր] տունէր B — կոտանօք om. B — կատարեցաւ] Բճկի եմ եւ add. B ||
3 սրանչեղք... երբինեայ] վիպոյթիլուն սրբոց եւ ճեճի կուսին երբինեայ սրանչեղաբարձի B ||
12 ի տեղեան] տեսիլ Պեղենուպիս զի B.

diges et les miracles qu'il opéra. Après avoir souffert de nombreuses tortures il fut martyrisé le 5 mai.

En ce jour grands et glorieux miracles de la vierge sainte Irène.

* A 161. 246
V. 16.
La brebis du Christ Irène était la fille unique du roi de la ville de Mégide, dont le nom était Légénius, * le nom de sa mère Légénev et le nom de la vierge Pélénopé. A cause de la grande beauté de son visage, son père fit construire une haute tour, avec un temple aux plafonds d'ors, dont il orna les murs et le sol de toutes sortes de marbres; il y fit faire un trône royal en argent et en or, avec un autel et un lustre en argent, et y installa sa fille Pélénopé après lui avoir donné un trésor, trois belles vierges comme servantes et le vieillard Ampélianos comme précepteur. Elle y resta six années.

Un jour elle vit en songe une colombe, tenant un rameau d'olivier dans son bec, qui pénétra dans le temple par la fenêtre de la tour et déposa le rameau sur l'autel. Ensuite pénétra un aigle qui déposa sur l'autel une couronne tressée de fleurs, et par l'autre fenêtre pénétra un corbeau qui jeta un serpent sur l'autel. Le vieillard Ampélianos, quand il vint auprès d'elle à son arrivée, lui

ալեւորն, մեկնեաց նմա գտեսիրն եւ ասէ. Աղաւնին խրատիչ է մտաց, եւ շիղ ձիթնեւոյն
զրոշմ է գործոյն եւ բացող մկրտութեան, եւ արծիւն թագաւոր հզօր եւ մեծ, եւ
սրտին՝ քնարութեան հրաման, սպաւն՝ թագաւոր վատուծ եւ տկար, օձն՝ նեղութիւն
եւ թշնամութիւն. եւ ասաց նմա գհանդչելն եւ զմարտիւրոսութեամբ մահն որ վասն

5 Քրիստոսի :

* Եմուտ առ նա հայրն իւր եւ ասէ. Տաց քեզ այք ամուսին : Ասէ Պելենոպի. * A fol. 247
Անաս ինձ սակաւ աւուրս զի խորհեցայց ի միտս իմ : Եւ մտեալ առ կուռն աստուածն
հօրն՝ եւ արար խնդրուածս, եւ ոչ ձայն եղև ի նոցանէ եւ ոչ օւկնդրութիւն :
r^o a.

10 Եւ դարձաւ չարեւելս եւ սպոթեաց առ Աստուած չամենայն սրտէ : Եւ էջ առ նա
հրեշտակ եւ ասէ. Ոչ եւս իցէ անուն քո Պելենոպի՝ այլ Երինի, որ թարգմանի
խաղաղութիւն, եւ քեւ կեցցեն անձինք հարիւր հազար եւ ինն հազար երեք հարիւր եւ
երեք որ դառնան առ Աստուած. եւ եկեացէ առ քեզ այք մի աշակերտեալ ի վարդա-
պետութենէն սրբոյն Պօղոսի եւ նա մկրտեացէ զձեզ : Եւ ի վերանալ հրեշտակին
զնաց առ նա Տիմոթէոս եւ մկրտեաց զնա եւ զերիս փոյս սպախնացս նորա :

9 սրտէ] որպէս տեսալ էր ի Զածրեղինասէ. եւ անկաւ ի վերայ նորա թծրութիւն add.
— 9 էջ առ նա հրեշտակ] երեւցաւ նմա հրեշտակ Տեառն B — ասէ] բաջարեաց զի
ընդունելի եղին սպօթը քո. այտուհետեւ add. B || 10 որ թարգմանի խաղաղութիւն om. B
|| 11 հարիւր... երեք] բազումը B || 13 սրբոյն om. B — Պօղոսի] որոյ անուն է
Տիմոթէոս add. B — ի վերանալ հրեշտակին] իրրեւ վերացաւ տեսիրն B || 14 զնա] եւ
անուանեաց երինէ add. B — կոյս] կուսանս B

interpréta le songe et dit : « La colombe est la conseillère de l'esprit, le
rameau d'olivier est le sceau de l'action¹ préliminaire au baptême, l'aigle
un roi puissant et grand, la couronne le décret d'élection, le corbeau un roi
malingre et faible, le serpent tribulation et inimitié. » Et il lui prédit le repos et
la mort par le martyre pour le Christ.

* Son père étant entré auprès d'elle lui dit : « Je vais te donner un homme * A fol. 247
pour époux. » Pélénope répondit : « Attends quelques jours pour que je puisse
réfléchir. » Et étant entrée auprès des idoles, les dieux de son père, elle leur
exposa ses demandes; mais ils ne lui firent pas entendre leur voix et ne
prêtèrent pas l'oreille.
r^o a.

Elle se retourna vers l'orient et pria Dieu de tout son cœur. Un ange des-
cendit auprès d'elle et lui dit : « Ton nom ne sera plus Pélénope mais Irène,
(nom) qui se traduit paix. C'est par toi que seront sauvées cent mille person-
nes et neuf mille trois cents et trois qui se convertiront à Dieu. Un homme
viendra à toi, qui aura suivi la doctrine de saint Paul, et lui vous baptisera. »
Au moment où l'ange remontait, Timothée était rendu auprès d'elle, et il la
baptisa, elle et ses trois servantes vierges.

1. Onction faite avec l'huile des Catéchumènes avant le Baptême.

Եւ առեալ Նրինի զամենայն կուռս հօրն խորտակեաց մանր : Եւ յորժամ ել առ նա հայրն ետես զլուսար իւր քրիստոնեայ եւ զարհուրեցաւ : Եւ նա պատմեաց հօր իւրոյ զՄատուծոյ սրանչեկագործութիւնն, եթէ սրպէս ի վեց օրն բանիւ միայն զամենայն երևելիքս եւ զաներևոյթսն ստեղծ, եւ զմարդեգութենէն Քրիստոսի յաշտնեաց նմա : Եւ հայրն նորա յոյժ զիւրաւ լսէր բանից զստերն, եւ առեալ զձեռանէն իջին ի լեռանէն 5 ի քաղաքն, զհետ երթալը եւ մայրն. եւ ելին ամենայն քաղաքն ի տեսութիւն աղջկանն

* A fol. 247^r * վասն զեղեցիութեան երեսացն :

Եւ եմուտ աստանայ ի սիրա հօրն եւ չիշեցոյց նմա զխորտակումն կուրցն, եւ բարկացաւ ցամամբ մեծաւ ի վերայ զստերն եւ կնոջն իւրոյ : Հեծաւ չերիվար իւր եւ ամենեքեան որ ընդ նմա էին հեծան, եւ կամէին զնոսա կոխան առնել երիվարացն : 10 Եւ մի չերիվարացն հեծելոց վերացուցեալ զյետիոտս իւր՝ էհար զհայրն ի լանջսն, եւ անկեալ չերիվար՝ խորտակեցան ձեռքն եւ եղև կխամահ : Եւ երիվարն որ ընկէց զհայրն ասէ մարդկային բարբառով. Երանի է քեզ երանելի Նրինէ : Եւ երթեալ ժողովրդեանն անկան առ ոտս նորա, խնդրէին զբժշկութիւն հօրն, եւ նորա եղեալ 15 ձեռս ի վերայ՝ աղօթեաց առ Աստուած եւ կանգնեաց զհայրն իւր, եւ բժշկեցան ձեռքն, եւ հաւատաց Վաստուած եւ ընդ նմա այլ հազար ոգի եւ մկրտեցան :

2 ետես] եղիա B — զարհուրեցաւ] ապշեցաւ B || 9 եւ կնոջն om. B || 10 զնոսա] զնա B || 12 անկեալ] անկաւ B — խորտակեցան ձեռքն եւ եղև om. B — Եւ երիվարն . . . հօրն om. B || 14 նորա] սուրբ կոյսն B || 15 եւ բժշկեցան ձեռքն om. B || 16 հազար ոգի] հազարաւոր ոգիք B — եւ մկրտեցան om. B.

Irène, ayant saisi toutes les idoles de son père, les brisa en menus morceaux. Lorsque son père monta chez elle et vit sa fille devenue chrétienne, il fut saisi de frayeur. Elle raconta à son père les merveilles de la création de Dieu, de quelle façon il créa par sa seule parole en six jours tout ce qui est visible et invisible et lui révéla l'Incarnation du Christ. Son père écouta très docilement les paroles de sa fille, puis après l'avoir prise par la main ils descendirent de la montagne à la ville; derrière eux allait aussi la mère. Tous les gens de la ville sortirent au-devant de la jeune fille pour (admirer) * la beauté de son visage.

* A fol. 247^r a.

Satan entra dans le cœur du père et lui rappela la destruction des idoles. Il s'enflamma d'un grand courroux contre sa fille et sa femme. Il monta à cheval, et tous ceux qui étaient avec lui montèrent à cheval également et ils voulaient les fouler aux pieds de leurs chevaux. Un des chevaux des cavaliers élevant ses pieds arrière en frappa la poitrine du père qui tomba à terre, eut les mains brisées et resta à moitié mort. Le cheval qui avait jeté bas le père dit en langage humain : « Tu es heureuse, bienheureuse Irène. » La foule, s'étant approchée, se jeta à ses pieds et lui demandait la guérison de son père; elle, lui ayant imposé les mains, pria Dieu, puis elle releva son père; ses

Եւ թողեալ զթագաւորութիւնն իւր եկն եւ բնակեցաւ առանձինն յաշտարակն զոր շինեաց զստերն իւրոյ : Եւ կալաւ զթագաւորութիւն աշխարհին այնմիկ այլ մի յօտար աշխարհէ Սեղեկոս անուն :

Եւ յոյժ նեղեաց զսրբուհին Երինէ՛ զի ուրտացի զՔրիստոս. եւ յորժամ ոչ կարաց
 5 զարձուցանել՝ կախեաց զնա զլիսիվայր ի խոր գուբ մի, յորում էին օձք եւ թունաւոր սողունք, եւ էր ի կախապանի աւուրս չորս. եւ հրեշտակ ճեռուն պահեաց զնա ամբողջ եւ անարատ : Սրբոցցին՝ զօտան եւ Աստուծոյ շնորհին ոչ ինչ վնասեցաւ : Եջ յերկնից * A fol. 347
 կարկուտ եւ մեռան յանհաւատիցն երեսուն հազար անձն : Եւ կապեցին յանիւ ջրաղացի, vº a.
 եւ ջուրն արգելաւ. եւ հաւատացին յաւուրն յայնմիկ ոգիք իբրեւ ութ հազար : Կամէր
 10 թագաւորն զեւ եւս զաղախինն Քրիստոսի չարչարել եւ ժողովեցան բազարացիքն եւ փախուցին զթագաւորն ի քաղաքէն, եւ երթեալ յերկիր իւր մեռաւ :

Եւ Սիրար որպիսի իւր հարկւր հազար զորօք զնաց պատերազմել ընդ քաղաքն Մակեդոս յորմէ՛ զհայրն իւր փախուցին : Եւ երեալ ընդ առաջ նորա սրբուհի կոյնն

2 աշխարհին] քաղաքին B | 3 անուն] իսկ սրբուհին երինեա աւարելուհի եղեալ քարոզէր զՔրիստոս, եւ զմարտիրոսն զարձուցանելք ի հաւատս ճշմարտութեան, զոր կարեալ Սեղեկոս add. B || 4 զսրբուհին երինէ] զնա B — զՔրիստոս] եւ զարձցի ի պաշտօն կոսց add. B || 6-10 եւ հրեշտակ . . . զեւ եւս] եւ Աստուծոյ շնորհին ոչ ինչ վնասեցաւ. զոր տեսեալ անհաւատաց բազումք հաւատացին ի Քրիստոս : Ապա հրաձայեաց թագաւորն եւ եւս կախել զաղախինն Քրիստոսի յանիւ ջրաղացի, եւ կամէր զեւ եւս B || 10 քաղաքացիքն] եւ ամբոխ արարեալ add. B || 11 մեռալ] փախձանեցաւ B || 12 հարկւր . . . զնաց] զոր բազում զուձարեալ եկն B || 13 փախուցին] հաղածեցին B — եղեալ] էլ B.

mains avaient été guéries; il crut en Dieu, lui et mille autres personnes avec lui, et ils se firent baptiser. Il abdiqua la royauté et vint habiter seul la tour qu'il avait construite pour sa fille. La souveraineté sur ce pays passa aux mains d'un homme d'un pays étranger et dont le nom était Sédécus.

Celui-ci poursuivit beaucoup sainte Irène pour qu'elle reniât le Christ; puis quand il se vit impuissant à la faire revenir sur son dessein, il la fit suspendre la tête en bas dans un puits profond où se trouvaient des serpents et des reptiles venimeux. Elle resta ainsi pendue quatre jours, mais l'ange du Seigneur la conserva intacte et pure. On lui scia * les pieds, mais par la grâce * A fol. 347
 de Dieu elle n'en eut aucun mal. Une grêle tomba du ciel et trente mille personnes parmi les infidèles trouvèrent la mort. On l'attacha à la roue d'un moulin à eau, mais l'eau fut arrêtée et ce jour-là huit mille personnes environ se convertirent. Le roi voulait encore torturer la servante du Christ, mais les habitants de la ville se rassemblèrent et forcèrent le roi à s'enfuir de la ville; et, étant allé dans son pays, il y mourut. vº a.

Sibar, son fils, à la tête de cent mille (hommes) de troupes, alla livrer bataille à la ville de Makédas d'où on avait chassé son père. La vierge sainte Irène alla

Երինէ, արար ընդդէմ գնշան տէրունական խաչին, եւ առժամայն կուրացաւ Սիրար եւ ամենայն զորապետք զորացն. եւ երթեալ անկան յոտ նորա եւ աղաչեցին զնա, եւ նա ազօթիւք երաց զաչս նոցա, եւ հաւատացին ի Քրիստոս անձինք. երեսուն հազար : Իսկ Սիրար եկաց անհաւատութեամբ իւրով, եւ հրեշտակ Տեսուն սատակեաց զնա :

Եւ կոչս ազօթիւնն Քրիստոսի սուուցանէր քաղաքացեացն զբանն Աստուծոյ, եւ 5 բժշկէր ազօթիւք զհիւանդս : Եւ կնոջ մի միամօր որդի յարոյց ի մեռելոց :

Եւ առեալ զբահանայն Տիմօթեա, ելեալ յաշտարակն առ հաչր իւր եւ մկրտեաց զնա : Եւ իջին ի քաղաքն եւ մկրտեցին ի քաղաքացեացն անձինք չիտուն հազար երեք հարիւր եւ երեք եւ հաւատացին * զնոսա ի ճշմարիտ հաւատն Քրիստոսի :

* A f. 1. 247
v° b.

Գնացին առ նա երկու շարաշար բորոտք եւ խնկրէին զբժշկութիւնն. եւ հրամայեաց 10 նոցա երթալ երիցս անգամ ի բղխեալ ջուրն լուանալ եւ սչնպէս արարեալ բժըշկեցան :

Եւ թողեալ զքաղաքն սրբուհին Երինէ գնաց յալլ քաղաք որ կոչի Կալինիկիա, եւ

1 երինէ] հանգերձ հաւատացելովք քաղաքին . եւ իբրեւ ճերձ եղին ազօթեաց առ Աստուծո՞ւմ եւ *add.* B || 1-6 եւ առժամայն . . . մեռելոց] եւ անկաւ ի վերայ նոցա մէզ եւ ճառարուլլ եւ կպեալ եղին աչք նոցա եւ ոչ կարէին տեսնել զճիմեանս, եւ առ անդեան զեռալ սկսան : Եւ Սիրար հարեալ յաներեւոյթ զօրութենէ, սատակեցաւ անպէն : Եւ բաղումք ի թշնամեաց ի միտ առեալ զբանկիւնն հաւատացին ի Քրիստոս, եւ եկեալ անկան յոտ սրբոյ կուսին : Իսկ ազօթիւնն Քրիստոսի դարձաւ ի քաղաքն փառաւորելով զԱստուծո՞ւմ, եւ յուցանէր ամենեցուն զճանապարհն փրկութեան . եւ բժշկէր ազօթիւք զհիւանդս B || 7 ելեալ] գնաց B || 8 իջին] իջեալ B — անձինք . . . երեք] զբաղումս B || 10 հրամայեաց] եւ կոչան ազօթս արար ի վերայ նոցա եւ ասաց B || 11 բղխեալ ջուրն] գեան.

au-devant de lui, fit contre lui le signe de la croix du Seigneur et Sibar devint aussitôt aveugle, ainsi que tous les chefs des troupes; ils vinrent se jeter aux pieds (de la vierge), la supplièrent, et elle leur rendit la vue par ses prières. Trente mille personnes crurent au Christ. Mais Sibar demeura dans son infidélité et l'ange du Seigneur l'extermina.

La vierge servante du Christ enseignait aux habitants de la ville la parole de Dieu et guérissait les malades par ses prières. Elle ressuscita d'entre les morts le fils unique d'une femme.

Elle prit avec elle le prêtre Timothée, monta à la tour chez son père et le fit baptiser. Ensuite ils descendirent à la ville et baptisèrent parmi les habitants 10 de la ville cinquante mille trois cent trois personnes et les confirmèrent * dans la vraie foi du Christ.

* A fol. 247
v° b.

Deux lépreux affreusement atligés allèrent la trouver et ils lui demandaient leur guérison. Elle leur ordonna d'aller se baigner trois fois dans l'eau jaillissante; ce qu'ayant fait, ils furent guéris.

Sainte Irène quitta cette ville et se rendit dans une autre ville appelée

անուն արքային Նուճերխանու. եւ անդ սկսաւ քարոզել զՔրիստոս եւ խորտակել զբազիրան : Կարան զնա քաղաքացիքն եւ տարան զնա չերիս պղնձի ցուլս հրացեալս. եւ մտեալ ի մինն ոչ պրեցաւ. եմուտ եւ չերկրորդն եւ ոչ պրեցաւ. ապա ածին զնա չերրորդն, եւ արար Աստուած մեծ սքանչելիս, եւ մինչդեռ ի մէջ ցոյն էր Երինէ՝
 5 զնաց ցուլն սախքն որպէս կենդանի, եւ մտեալ ի մէջ ամբոխին, եւ էր որպէս հուր ջեռուցեալ, հերձաւ եւ ապա ել արջն Քրիստոսի ամբողջ եւ անկիպելի. եւ հաւատացին յայնմ ժամու անձինք հազար :

Եւ թագաւորն չերկեպէն չարաչար հիւանդացաւ, եւ ի մահուանն խրոճ պատուիրեաց եպարքոսի քաղաքին զի չարաչար տանջեացէ զաղախինն Քրիստոսի. եւ նոյն-
 10 ժամացն սատակեցաւ : Եւ եպարքոսն ծանր շղթայիւք կապեաց զնա եւ ի հուր ընկէց. եւ հրեշտակ Տեառն Եհան զնա ի հրոյն, եւ հաւատացին ի Քրիստոս եպարքոսն եւ այլ բազումք ընդ նմա :

Եւ ոմն ծի պարսիկ որոջ անուն * էր Զովիլ եհատ զզուլին սրբոյն Երինի, եւ * A fol. 248
 հրեշտակ Տեառն կենդանացոյց զնա : Եւ ասէ հրեշտակն. Երանի է բեզ Երինէ՝ զի 1^a a.

2-9 եւ տարան . . . քաղաքին] եւ տարան աւ թագաւորն, հրամայեաց եւ տանջեցին զերանելին ի մէջ հրացեալ ցուլ, եւ արջն Քրիստոսի ոչ միտակցաւ. զայն տեսեալ բազումք հաւատացին ի Քրիստոս : Եւ եղև հիւանդանալ թագաւորին եւ կրչեաց զեպարքոսն քաղաքին եւ պատուիրեաց B || 11 եւ հրեշտակ . . . հրոյն] եւ ի շիջանել հրոյն ել կայն անվնաս B || 13 — p. 1437, l. 4 եւ ոմն ծի . . . շտեմարանք նոցա] եւ հրեշտակ Աստուծոյ երևեալ ի տեսեան Երինեաց եւ ծիթթարեաց զնա եւ ասէ. Երանի է բեզ Երինէ զի բազում վարձք են քո B.

Kalimikia, dont le roi avait nom Numerianus. Elle se mit à y prêcher le Christ et à briser les autels. Les habitants de la ville se saisirent d'elle et la conduisirent à trois taureaux de bronze embrasés. Elle entra dans l'un et ne fut point brûlée; elle entra dans le deuxième et ne fut pas brûlée non plus; on la conduisit ensuite au troisième et Dieu fit un grand prodige, car pendant qu'Irène se trouvait dans le taureau, le taureau se mit en marche avec ses pieds, comme s'il était vivant, et pénétra au milieu de la foule; il était chauffé à blanc comme du feu; il éclata et la brebis du Christ en sortit intacte et sans brûlure. A l'instant même mille personnes se convertirent.

Le roi tomba gravement malade de crainte et, au moment de sa mort, il donna l'ordre à l'éparque de la ville de torturer cruellement la servante du Christ; il fut exterminé sur-le-champ. L'éparque fit attacher (Irène) avec de lourdes chaînes et la fit jeter dans un feu, mais l'ange du Seigneur la sortit du feu; l'éparque et beaucoup d'autres avec lui crurent au Christ.

Un Persan, dont le nom * était Zophil, trancha la tête de sainte Irène, mais * A fol. 248
 l'ange du Seigneur la rendit à la vie. L'ange lui dit : « Tu es heureuse, Irène, 1^a a.
 car ta récompense est multiple; heureux ceux qui ont cru au Christ; heureux

բազում վարձք են ըս. երանի այնոցիկ որ հաւատացին ի Քրիստոս. երանի այնոցիկ որ կատարեն զվշատակս բոյ եւ գրեն զվկայութիւնս բոյ, եւ որք շինեն յանուն ըս խորան, տացի նոցա տաճար չարբայութեանն Աստուծոյ եւ որք պողպարերն զընծայս անուանդ բոյ՝ ամենայն բարութեամբ լցցին շանձարանք նոցա :

Եւ առեալ Երինի ի ձեռս իւր սոսս ձիթնուոյ գնաց ի մէջ բաղարին եւ օրհնեաց 5 զԱստուած. եւ հաւատացին ի Քրիստոս հազար անձն, եւ ձկրտեցան ի ձեռաց Տիմոթէի բաշանաչի : Եւ զարձաւ ի բաղարն իւր Մակեղեայ, եզիտ գհայրն իւր մեռեալ եւ արտասուեաց : Եւ հրաժարեալ ի մօրէն՝ ել ի բաղարէն, եւ իջեալ ամպ վերացոյց զնա յօրս, եւ տարաւ չեփեսոս բաղարն. եւ անդ բազում սքանչելիս արար ի հիւանդս եւ ի զիւահարոս, եւ ընդունէին զնա իբրեւ զմի յաւարելոցն : 10

Գնաց առ նա վարդապետն իւր Ամպելիանոս, եւ սոս գնա սուրբն Երինի եւ ալ վնց աչք երկիւրսոց յԱստուծոյ, ելին արտարոյ բաղարին, գտին տասպան յորում ոչ որ էր եղեալ : Եւ մտեալ կոչան տարածեցաւ ի մէջ տապանին եւ հրամայեաց ծանր սալ 15 զնեղ ի վերայ, եւ գնոսս չուղարկեաց եւ պատուիրեաց չետ * չորից սուտրց գալ առ նա : Եւ չորժամ զնացին գտին գտասպանն ի բայ եւ գմարմինն ոչ դտին. եւ զիտացին

* A fol. 248
r^o b.

6 հազար անձն] բազումք յանհատարիցն B || 7 զարձաւ] երանելի կոչան B *add.* || 7 Մակեղեայ] Մեղեղեայ B || 8 եւ իջեալ... տարաւ] եւ զնաց B || 11 սուրբն] երանելին B || 13 — p. 1439, l. 1 եւ հրամայեաց... կամեցաւ] եւ ագօթս արարեալ փոխեցաւ առ Աստուած B.

ceux qui accomplissent ta mémoire et qui écrivent ton martyre, et à ceux qui élèvent un autel à ton nom, il leur sera accordé un temple dans le royaume de Dieu; ceux qui offriront des fruits en ton nom, leurs greniers se rempliront de toutes sortes de biens. »

Irène prit dans ses mains des branches d'olivier, traversa la ville et bénit Dieu. Mille personnes crurent au Christ et furent baptisées des mains du prêtre Timothée. Elle retourna à sa ville de Makédas, y trouva son père décédé et le pleura. Elle prit congé de sa mère, quitta la ville, et un nuage, étant descendu, la souleva dans les airs et la conduisit à la ville d'Éphèse, où elle opéra bien des miracles sur les malades et les possédés du démon. Et on l'accueillait comme un des apôtres.

Son précepteur Ampélianos alla auprès de sainte Irène. Elle le prit avec six autres hommes craignant Dieu. Ils sortirent hors de la ville, trouvèrent un tombeau où personne n'avait encore été mis, et, après y être entrée, la vierge s'étendit dans le tombeau et ordonna de poser par-dessus une lourde dalle; puis elle les congédia en leur recommandant de venir à elle après * quatre jours. Lorsqu'ils s'y furent rendus, ils trouvèrent le tombeau ouvert mais ne trouvèrent point le corps; et ils comprirent que Dieu l'avait transporté où

* A fol. 248
r^o b.

զի Աստուած վերախոխեաց զհա ի տեղին ուր լինըն կածեցաւ : Եւ լուեալ քաղաքացեացն երկեան յօշժ :

Եւ զրեաց զպատմութիւնն սրբոյն Երինեայ Աճպելիանոս վարդապեան իւր :
 Կատարեցաւ ազգախինն Քրիստոսի եւ կոչս վկայն Մաչխի Ե :

5 3 Գլխով աւուր ասն է ազգախինն Աստուծոյ Վարդենայ :

Ազգախինն Քրիստոսի եւ կոչս կրօնաւորն Վարդենի՝ նստելով ի չարկս իւր լու-
 թեամբ եւ մեծաւ ձգնութեամբ հոգայք զհոգի իւր պաշօք եւ աղօթիւք եւ տքնութեամբ :
 Կա եւ ի ձեռագործէն իւրմէ բազում ողորմութիւն առնէր առ կարօտեալս :

Այլ սր ի սկզբանէ թշնամի է արդարութեան հակառակն սատանայ ոչ ժուժեաց
 10 ընդ աշնակիսի աստուածահաճոց վարս, չարոյց ի վերայ նորա վարձութիւն, եւ ընկէց
 չերիտասարդ մի զիւրեան աստուածութեան փափար եւ սիրէր զանարատ կոչսն Վարդենի :
 Եւ յորժամ երանէր ի ասնէն զի երթիցէ չեկեղեցին՝ ի ձանապարհին յօշժ նեղէր զհա եւ
 խօսէր ընդ նմա բանս փափարանաց. եւ չլէր պատգամաւորս բազում խոստմամբ,
 աչպէս առնէր ի բազում աւուրս :

15 Եւ ի միւսմ աւուր երանելի կոչսն աստուծոյ զազգախինն իւր եւ կոչեաց զերիտաս-

* A fol. 248
 v^o a.

3 Աճպելիանոս] Զամբելիանոս B || 4 վկայն] երինի՝ Աճկի ԵԲ եւ *add.* B || 5 Աստուծոյ] Քրիստոսի B || 8 առ կարօտեալս] կարօտեւոց B.

lui-même avait voulu. Et quand les habitants de la ville apprirent cela, ils furent saisis d'une grande crainte.

Ampélianos son précepteur écrivit l'histoire de sainte Irène.

La servante du Christ et la vierge martyre mourut le 5 mai.

En ce jour fête de la servante de Dieu Varténi.

La servante du Christ et la vierge moniale Varténi, assise en son logis, dans le silence et en grand ascétisme, prenait soin de son âme par des jeûnes, des prières et des veilles. Et du travail de ses mains, elle faisait beaucoup d'aumônes aux nécessiteux.

Mais Satan l'adversaire, qui dès le commencement est l'ennemi de la justice, ne put supporter une vie si agréable à Dieu; il suscita contre elle une tentation et jeta dans un jeune homme un désir diabolique de convoitise, qui le rendit amoureux de la pure vierge Varténi. Lorsqu'elle sortait de sa maison pour se rendre à l'église, il l'importunait beaucoup le long de la route et lui faisait des déclarations passionnées. Il lui envoyait des messagers avec beaucoup de promesses, et ce faisait durant de longs jours.

Un jour la bienheureuse vierge envoya sa servante pour inviter le jeune

* A fol. 248
 v^o a.

տարդն ի տուն իւր. եւ նա խնդալք եւ երթալք ուրախութեամբ, կարծէր եթէ հասցէ
 ցանկութեանն իւրում : Եւ յորժամ եկն Վարդենի նստեալ էր յստացն իւր եւ գործէր,
 եւ ստէր ցայն. Բարի եկիր ատէր եղբայր. ընդէր նեղես զիս եւ չտաս թոյլ երթալ
 յեկեղեցին ի տանէս իմէ : Ատէր զնա աչրն. Յոյժ ցանկամ քեզ, եւ յորժամ հաչիմ ի քեզ
 ցանկութիւնն որպէս հուր բորբորի ի սիրտս : Ատէր կոչան. Եւ զինչ բարի տեսանես չիս՝
 զի այնչափ սիրես զիս : Եւ ստէր աչրն. Աչք քս զայլմակղեցուցանեն զիս եւ բորբորիմ
 ցանկալ քեզ :

Եւ յորժամ լուա Վարդենի եթէ աչքն խարեն զերիտասարդն, մինչդեռ ի ձեռն
 ունէր զբարարն ստացնին՝ եհար զաչան իւր եւ կուրացոյց զերկտեանն, եւ հեղան իրբեւ
 զճուր երկու բիրք աչացն, եւ անկաւ ի վերայ երեսացն : Եւ տեսալ երիտասարդին
 զոր արար երանելի կոչան վասն իւր՝ զաշի հարաւ եւ զլճացաւ ի միտս իւր, հրածարեաց
 եւ զնաց սա անսպասաւոր ծերան եւ եղև ընտիր կրօնաւոր հաճոյ Քրիստոսի :

Իսկ երանելի կոչան Վարդենի՝ խաւարեալ աչօք՝ այնչափ խիստ կրօնաւորութեամբ
 հաճոյ եղև Աստուծոյ մինչ զի զմահ նորա հրեշտակ Աստուծոյ ազկեաց հարցն ցան-
 սպասի, զոր երթեալ թաղեցին ի տապանի սպոյնսիւք եւ օրհնութեամբ : Եւ բազում
 սքանչելիք եղև յաւուր հանգստեան նորա :

* A fol. 248
 v^o h.

15

3 երթալ զնալ B || 12 զնաց ի լեառն add. B.

homme à venir chez elle. Il se réjouissait et le voilà qui vient avec joie, se croyant parvenu au terme de ses désirs. Lorsqu'il arriva, Varténi était assise devant sa toile et travaillait; elle dit au jeune homme : « Sois le bienvenu : Seigneur frère, pourquoi m'importunes-tu et m'empêches-tu de me rendre de chez moi à l'église? » Le jeune homme lui répondit : « Je suis vivement épris de toi, et lorsque je te regarde, le désir s'enflamme comme du feu dans mon cœur. » La vierge dit : « Et que vois-tu de bien en moi pour m'aimer tant? » Le jeune homme lui répondit : « Tes yeux sont ma pierre d'achoppement et je m'enflamme à te désirer. »

Lorsque Varténi eut entendu que ses yeux trompaient le jeune homme, avec la navette qu'elle tenait à ce moment dans ses mains elle frappa ses yeux et les rendit tous les deux aveugles; ses deux prunelles coulèrent comme de l'eau et elle tomba sur sa face. Le jeune homme, à la vue de ce que la bienheureuse vierge avait fait à cause de lui, fut effrayé et conçut un profond repentir; il prit congé d'elle et se rendit auprès des vieillards du désert et devint un excellent religieux agréable au Christ.

Quant à la bienheureuse vierge Varténi, avec ses yeux enténébrés, elle devint, après une vie religieuse austère, tellement agréable à Dieu, que sa mort fut annoncée par l'ange de Dieu aux pères du désert, qui vinrent* l'enterrer dans un tombeau avec psalmodies et bénédiction. De nombreux miracles eurent lieu le jour de son repos.

* A fol. 248
 v^o h.

Պատժութիւն սուրբ եւ վառատրեալ վիպիցն Քրիստոսի Դաւիթ եւ Ռոմանոսի որ ի Ռուսոյ նահատակեցան յանորէն եղբորէն իւրեանց որ կոչին Պաւրիս Հիւսի :

Աշխարհն Ռուսաց յանհաւատութեան էր մինչեւ ի ժամանակս ինքնակարութեանն Ալէքսի, յորոյ աւուրան նշտաւ նոցա թագաւոր Փսամերոս անունն, եւ սա հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ, յորոյ ձեռն զարձաւ ամենայն աշխարհն ի ճշմարիտ հաւատն Քրիստոսի :

Իսկ նախ քան զհաւատալն՝ ձնեալ էր թագաւորն երկոտասան որդիս չալլ եւ չալլ կանանց, յորոց վերայ բաժանեաց զտէրութիւն աշխարհին : Իսկ սոքա երկօրին համամայր զոլով՝ որ կոչեցան յաւաղանէն Դաւիթ եւ Ռոմանոս, բարեբարոյ էին եւ ստուռաձասէր քան զամենայն եղբարսն եւ միշտ զհանդերձեալ կեանսն խոկալին ի տղայական եւ յերիտասարդական հասակէն մինչեւ սիրելի լինել ամենեցուն :

Եւ անկեալ հայր նոցա ի հիւանդութիւն՝ ասպատակեցին յաջնամ սպգն Պիճանկաց յաշխարհն, եւ աւաբեաց թագաւորն զՌոմանոս զօրօք ընդդէմ նոցա, եւ յաջնամ վախճանեալ իւր ուղիղ՝ հաւատով ի Քրիստոս :

Անկրանիկն յորդոց նորա՝ սրուժ անուն էր Ստապօլկաս՝ մերձ հանդիպեցաւ, որ էր այր ժանտ եւ մախայր ընդ սուրբն Ռոմանոս եւ Դաւիթ, եւ յորժամ զարձաւ Ռոմանոս

* A fol. 249
1° a.

Histoire des saints et glorieux martyrs du Christ David et Romanos qui furent martyrisés en Russie par leur frère impie, et sont appelés Pawris Hlêp¹.

Le pays des Russes se trouvait dans l'infidélité jusqu'aux jours de l'autocratie d'Alexis, époque à laquelle un certain Phraméros (Vladimir) devint leur roi, et lui crut au Christ, se fit baptiser et par lui tout le pays se convertit à la vraie foi du Christ.

Le roi, avant de se convertir, avait eu, de différentes femmes, douze fils, entre lesquels il partagea le gouvernement du pays. Nos deux (saints), qui étaient nés de la même mère et avaient reçu aux fonts baptismaux les noms de David et Romanos, étaient meilleurs et plus pieux que tous leurs frères; ils songeaient toujours à la vie future; dès leur enfance et dès l'âge de leur jeunesse ils étaient aimés de tous.

Leur père étant tombé malade, la race des Pitzanks (Petchénègues) envahit le pays et le roi envoya contre eux Romanos avec des troupes; à ce moment (le roi) mourut avec vraie foi dans le Christ.

L'aîné de ses fils, dont le nom était Stapolkas (Sviatopolk), se trouvait près de lui; c'était un homme méchant, jalouxant les saints Romanos et David,

* A fol. 249
1° a.

1. En russe Борисъ и Глѣбъ, Boris et Glêb.

ի ճարտէն, թապալանէր ի նմանէ զվախճան հօրն եւ հնարէր թէ որպէս կորուսցէ զնա զի ինքն առանց հակառակութեան տիրեսցէ :

Այլ Ռոմանոս լուեալ զվախճան հօրն ողբալը, եւ ծանուցեալ զնենգութիւն եղբորն զօրացն թախանձէին զնա չասնել ի վերայ նորա : Իսկ սուրբն ոչ կամեցաւ վասն աւազութեանն, այլ ասէ. Ատեցի զունայնութիւն կենցաղոցս եւ պատրաստ եմ ի ճաճ 5 վասն յուսոյն Քրիստոսի : Եւ մինչդեռ էր ի խորանն իւր արտաքոյ բարբաբին Կիւվայոց, եւ կատարէին առաջի նորա զառաւօտին աղօթսն բահանայքն՝ չանկարծակի հասին ի վերայ զինուորքն առաքեալք չանօրէն եղբօրէն Ստապօլկա եւ հարին սրով զերանելին : Իսկ նա զի ունէր առաջի գտէրունական նկարեալ պատկերն աղազակեաց առ նա. 10 Ի բեզ Տէր անձկամ գալ, զի թէպէտ եւ զեղ ճարմնոց իմոյ թառամի ի սրոցս՝ այլ հօգի իմ փութայ տեսանել զբեզ ցնձութիւն իմ : Գու զիտես Տէր զի անպարտ մեռանիմ, եւ վասն նախանձու որպէս * Աբել ի Կայննէ : Այց արն ինձ վրէժխնդիր Ատոռեաճ : Եւ մինչդեռ փութային զխոցոտեալ ճարմինն սպանանել՝ խնդրեաց սակաւիկ մի աղօթել, եւ ասէ. Փառք բեզ, փառք բեզ Ատոռեաճ որ զերձուցեր զնա յունայնութենէ կենցաղոցս : Լալին որք շուրջն կային զլրկելն իւրեանց ի բարի տեսունէն, 15 եւ ասէր. Ո՛վ Քրիստոս ոչ կամեցար զփառս աշխարհիս, այլ կամաւ ճատնեցեր զանձնդ անիրաւ ճահուն :

* A fol. 219
r^b

15

et lorsque Romanos revint du combat, il lui cacha la mort de leur père et chercha un moyen de le faire périr pour régner sans contestation.

Mais Romanos, ayant appris la mort de son père, le pleurait; et ses troupes, au courant des machinations de son frère, le suppliaient de marcher contre lui. Cependant le saint ne le voulut pas parce qu'il était son aîné et dit : « J'ai haï la vanité de cette vie et je suis prêt à mourir à cause de l'espérance que j'ai dans le Christ. » Et pendant qu'il se trouvait sous sa tente hors de la ville de Kiway (Kiev) et que les prêtres célébraient devant lui les matines, les soldats envoyés par son frère impie Stapolkas tombèrent à l'improviste sur le bienheureux et le frappèrent de leur épée. Lui qui avait devant lui l'image peinte du Seigneur eria vers Lui : « J'aspire à venir à Toi, Seigneur, et bien que la beauté de mon corps se flétrisse sous ces coups d'épée, mon âme a hâte de Te voir, Toi ma joie. Toi, tu sais, Seigneur, que je meurs innocent, victime de la 20 jalousie comme * Abel sous les coups de Caïn. Rends-moi visite, Dieu qui tires vengeance. » Et comme (les soldats) se hâtaient de faire mourir son corps criblé de blessures, il leur demanda de le laisser prier un peu et dit : « Gloire à Toi, gloire à Toi, Dieu qui m'as délivré de la vanité de cette vie. » Ceux qui l'entouraient pleuraient la perte qu'ils faisaient d'un si bon maître. Il disait : « O Christ, Tu n'as pas voulu la gloire de ce monde, et Tu t'es livré volontairement à la mort injuste. »

* A fol. 219
r^b

Եւ հարին ընդ սրբոյն զծի ի պաշտօնեիցն որոյ անուն էր Գէորգ : Բարձին սարս
 գերանելին ի սալլ եւ տանէին ի բերդն Մետալատօն, եւ ծինչդեա կենդանի էր՝ եկին
 ալլ զինուորք առարեալք չանօրինէն եւ բացին սրով զկողս նորա, եւ չայնժամ աւանդեաց
 զհոգին իւր ի ձեռս հրեշտակաց՝ իբրեւ զխուսկ անոջ : Եւ զմարմինն ածին ի բերդն եւ
 5 եղին չեկեղեցի սրբոյն Բարսղի :

Ապա առարեաց հրեշտակս առ համամայր եկրայր սրբոյն Գաւիթ թէ. Հաչն քո
 կոչէ զքեզ : Եւ եկեալ նորա մերձ ի քաղաքն՝ լուս զմահ հօրն եւ զինքնացօժար սպա-
 նումն եզբօրն : Լայր դառնապէս եւ ազիտորմ բանս խօսէր առ եկրայրն. Վայ ինձ
 եկրայր իմ սուրբ, հրպէս գրկեցայ ի բէն տարարարտուց, ալլ դու ունիս համարձա-
 10 կութիւն առ Տէր. խնդրես առնել զիս քեզ չարչարակից՝ եւ փառացի հաղորդ :

* A fol. 249
v° a.

Եւ ծինչդեա զայր նաւակաւ ընդ գեան սղբալով՝ եկին զինուորք չանօրէն չեկբօրէն
 Ստապօղկաց, կարան գտարն եւ ծինչդեա աղօթէր հատին զզուխն, սր եւ մատաւ
 Աստուծոյ պատարագ ամբիժ : Եւ առեալ զմարմին երանելոյն ձգեցին չանապատ ակղի
 ի քարանձաւս վիճաց. ալլ Աստուած ոչ ծածկեաց զպատուական գանձն, զի մնաց

En même temps que le saint ils frappèrent un de ses ministres dont le nom
 était Georges. Ils emportèrent ensuite le bienheureux sur un chariot et le
 conduisaient au fort Vesoloaton¹; il était encore vivant lorsque d'autres
 soldats envoyés par l'impie arrivèrent, lui ouvrirent les flancs à coups d'épée
 et il rendit alors son âme entre les mains des anges comme un suave encens.
 On amena le corps au fort et on le déposa dans l'église de saint Basile.

Il envoya ensuite des messagers au frère utérin du saint, à David, en ces
 termes : « Ton père t'appelle. » Arrivé près de la ville, il apprit la mort du
 père et l'assassinat volontaire de son frère. Il pleurait amèrement et adressait
 des paroles émouvantes à son frère : « Malheur à moi, mon saint frère, com-
 bien injustement j'ai été privé de toi ! mais toi qui as toute liberté auprès du
 Seigneur, demande-lui de m'associer à tes tortures² et de me donner part à
 ta gloire. »

* A fol. 249
v° a.

Et tandis qu'il descendait le fleuve dans une barque, en se lamentant, les
 soldats envoyés par son frère impie Stapolkas (Sviatopolk) saisirent le saint
 et lui tranchèrent la tête pendant qu'il priaît ; et il s'offrit ainsi en sacrifice pur
 à Dieu. (Les soldats) prirent le corps du bienheureux et le jetèrent dans un lieu
 désert au milieu de rochers pleins de cavernes : mais Dieu ne cacha point le

1. D'après la chronique de Nestor, cette ville ou château fort aurait été Vyschgorod
 (Вышгородъ) = *Ville haute*; il est difficile de reconnaître Vyschgorod sous Vesoloaton,
 mais il ne serait pas impossible d'y retrouver *ὑψηλότατον*, qui, dans les recensions grecques,
 devait être un adjectif accolé au mot grec que l'arménien rend par բերդ, probablement
 φρούριον.

2. Cf. Православная богословская энциклопедия, издание Лопухина, *Encyclopédie théolo-
 gique orthodoxe*, édition ЛОРУКНИХ. Petrograd 1901, t. II, col. 959.

մարմինն ամբողջ բազում ժամանակս եւ անմերձ ի գազանաց. այլ եւ սիւն լուսոյ տե-
 սանէին ի տեղին ուր կայր եւ ձայնք հրեշտակաց լսէին : Չայս եկեալ ճիւղեցամ եւ երկիցս
 հովիւք պատմեցին. եւ անփոյթ եղև ի լսողացն զայս՝ մինչև որչափ էր իշխանութիւնն
 անօրինին Սասապօրկաց զի երկնչէին ի նմանէ : Իսկ ապա ոչ ի սպառ երկայնամտեաց
 ներսոյութիւնն Աստուծոյ անօրինին, այլ վրէժխնդիր եղև արգարոյն ի նմանէ : Եւ
 գործեցաւ այս ի ձեռն եղբօրն իւրեանց բարեպաշտի, որում անուն էր Ռուստաւրոս. եւ
 եկեալ բազում զօրք ի տեղի նահատակութեան սրբոյն Գաւթի, մարտեաւ ընդ անօրէն
 եղբայրն եւ փախտական արար զարսն : Որ եւ ինքն անօրէնն աստակեցաւ շարաշար :
 Եւ սա բարեպաշտս Ռուստաւրոս տիրեաց ամենայն աշխարհին, որ եւ խնդրեալ
 * A fol. 249
 v° b.

զինչխարս երանելեացն ցուցին նմա, եւ եկեալ յանապատն գտին գմարմինն սրբոյն
 Գաւթի որպէս ի բուն, բարձին սպիտաւրք եւ օրհնութեամբ եւ բերեալ եղին մերձ
 չերանելի Ռոմանոս :
 Սոցա եւ Աստուած մեծ շնորհս սքանչելագործութեան, եւ գնորահաւատ աշխարհն
 Ռուսաց պէս պէս նշանօք որ լինի չերանելեացն մինչև ցայժմ հաստատեաց ի գիտու-
 թիւն ճշմարտութեան. զի սօրա երկրեանս որպէս լուսատուք ձառագալթեցին ի նոսա
 զհաւատս Բրիտտոսի ամենահամբաւ սքանչելօքն իւրեանց, չորոց գնեմք կարճաւօտ ի
 կարգ պատմութեանն :

précieux trésor, car son corps demeura intact de longs jours et les fauves n'en
 approchèrent point; on apercevait une colonne de lumière à l'endroit où il se
 trouvait et on entendait des voix d'anges. Cela fut raconté par des bergers
 qui virent le dire une fois et deux fois; mais ceux qui l'apprirent d'eux n'en
 tinrent pas compte tant que dura le pouvoir de l'impie Stapolkas (Sviato-
 polk), car ils le craignaient. Cependant la clémence de Dieu ne fut pas long-
 temps longanime à l'égard de l'impie et elle tira vengeance de lui en faveur
 des justes. Et cette (vengeance) s'accomplit par les mains de leur pieux frère,
 dont le nom était Rostavlos. Il arriva à la tête de nombreuses troupes à l'endroit
 où avait été martyrisé saint David, livra bataille au frère impie et mit en fuite
 ses hommes. L'impie lui-même périt misérablement.

* A fol. 249
 v° b. Ce pieux Rostavlos régna sur tout le pays; sur sa requête * on lui indiqua
 où se trouvaient les reliques des bienheureux; et une fois arrivé au désert on
 trouva le corps de saint David, comme s'il était endormi; ils le relevèrent avec
 psalmodies et bénédiction et, l'ayant emporté, ils le mirent auprès du bienheu-
 reux Romanos.

Dieu leur accorda très largement la grâce de faire des miracles, et le pays
 des Russes, nouvellement converti à la foi, fut confirmé jusqu'à présent dans la
 connaissance de la vérité par les prodiges opérés par ces bienheureux; car
 tous les deux firent rayonner comme des astres (sur les Russes) la foi du Christ,
 par les prodiges très fameux dont nous ferons brièvement mention à la suite
 de cette histoire.

Եկին երբեմն զինուորք յեկեղեցի սրբոյն Բարսղի ագօթնէլ, եւ երանելիքն զեւ եւս չէին հաչակեալ, եւ մինն ի նոցանէ ել անզուշարար ի վերայ տապանի նոցա : Յայնժամ կամօրն Աստուծոյ որ կամեցաւ զնոցա սքանչելիս կրեւեցուցանել, հօր ցոյեազ ի տապանէ սրբոցն ականերեւ բազմաց եւ հարեալ խորշասեաց զոտս անն որ 5 սրհամարհանօք մերձեցաւ ի վկայան Քրիստոսի : Եւ յայնմհետէ ամեներեան զզուշանային տապանի սրբոցն ուր եղեալ էին սուրբ նշխարք նոցա :

Յետ այտորիկ սակաւ աւուրք անցին եւ հօր վառեցաւ յեկեղեցին սրբոյն Բարսղի պատմեցին եպիսկոպոսին * Յովհաննու զայս, եւ փութացաւ ապրեաց թագաւորին եկբօրն իւրեանց Ռաւստաւրու որ եկեալ հանդերձ եպիսկոպոսան երաց զտապան վկայիցն եւ ետես զնոսա պաշտօն զիմօք որպէս ի բուն : Բարձին ապա երկիւղածու- 10 թեամբ եւ փոխեցին չալլ փոքր մատուան մերձ յեկեղեցին, եւ եղին բարձրադոյն յերկրէ :

Այր մին զօս ոտամբն Մեռանէոս անուն յեցեալ ի փայտ զնաց առաջն նշխարաց նոցա հաւատով : Երեւեալ սպա սրբոցն ասեն ցնա ի տեսլան. Մեռանէ, զինչ 15 խնդրես : Եւ ցուցեալ զոտան ասէ. Տեսաք զբժշկութիւն : Չոր կնքեալ սրբոցն եւ զարթեաւ բժշկեալ, վաղէր խնդութեամբ եւ ասէր. Տեսի զսուրբ վկայան եւ զԻէորդէոս առաջն նոցա բապտերով :

* A fol. 250
rº a.

Des soldats arrivèrent un jour à l'église de saint Basile pour y prier. Les bienheureux alors n'avaient pas encore acquis leur réputation. Un de ces (soldats), sans y faire attention, marcha sur leur tombe. Au même moment, par la volonté de Dieu qui voulut manifester la puissance qu'ils avaient de faire des miracles, du feu jaillit de leur tombe au vu de nombreuses personnes, atteignit et brûla les pieds de l'homme qui s'était approché sans assez de respect des martyrs du Christ. Dès lors tout le monde n'approchait qu'avec circonspection de la tombe des saints où reposaient leurs saintes reliques.

Après cela, quelques jours passèrent et le feu prit dans l'église de saint Basile. On en avertit l'évêque * Jean qui s'empressa de le faire savoir au roi Rostavlos, leur frère, qui vint avec l'évêque, ouvrit la tombe des martyrs et les vit le visage resplendissant et comme endormis. Ils les enlevèrent religieusement, les transportèrent dans une autre petite chapelle près de l'église et les y déposèrent plus haut que le sol.

* A fol. 250
rº a.

Un homme aux pieds desséchés, appelé Méronios, appuyé sur des bâtons, se rendit avec foi auprès de leurs reliques. Les saints ensuite, lui étant apparus, lui dirent en songe : « Méronios, que demandes-tu ? » Il montra ses pieds et leur dit : « Seigneurs, la guérison. » Les saints les marquèrent du signe de la croix et il se réveilla guéri; il courait avec joie et disait : « J'ai vu les saints martyrs, et Georges devant eux, avec une torche. »

Լուեալ զաչս ոմն կոչր զնաց չեկեղեցին եւ ճերձեցուցեալ հաւատով զաչսն ի տապանն՝ առժամայն ետես եւ փառս տաչր Աստուծոյ :

Իսկ նախասացեալ Մեռոնէոսն առեալ զբաւարեալ կոչրն ընդ ինքեան զնաց պատմեաց զքրանչեկան թագաւորին, եւ նա զոհացեալ զԱստուծոյ եւ կոչեալ զեպիս-կոպոս տելուչն զՅովհաննէս՝ անդէն վազվազակի շինեաց յանուն սրբոցն տաճար վայերուչ հինգգմբեթեաց, եւ անդ փոխեցին զնշխարան, եւ հաստատեցին տօն մեծ Յուլիսի ԻՊ՝ կատարել զչիշատակ սրբոցն ամ յամէ :

* A fol. 250
r° b.

Եւ ճինչլեռս զխորհուրդ սուրբ պատարագին ի նաւակատիս տաճարին յաւուրս տօնին կատարէին՝ սահեալ անդամարոջձ մի ճերձեցաւ ի տապանն եւ առժամայն ըժշկեցաւ : Որոչ ականատես ելել թագաւորն եւ ամենայն հանգէսն եւ փառս տաչին Աստուծոյ որ սքանչելի է ի սուրբս իւր :

Եչր մի համր եւ անդամարոջձ որոչ ոչ էր սրունք՝ եկն ի տաճար սրբոցն եւ կերակրէր ընդ ազբատս յարորմութենէ հաւատացելոցն : Սա ի տօնի սրբոցն Նիկողայոսի զնաց ի զբունս պատուողին գտօնն, եւ ոչ եզլտ ողորմութիւն, անդէն ի քուն եմուտ, եւ տեսանէր զինքն որպէս չեկեղեցին եւ զսուրբ վկայսն զի եկեալ արտաքս ի խորանէն կնքէին զբերանն եւ գտօսն : Եւ տեսեալ ճարպկանն զնա ի զարհուրանս տեսեանն՝ կարծէին եթէ ի զիւէ է, բարձին եւ տապան չեկեղեցի սրբոցն իբրեւ զմեռեալ, եւ ակն

Ce qu'ayant entendu, un aveugle se rendit à l'église et, ayant approché avec foi ses yeux de la tombe, il recouvra aussitôt la vue et il rendait grâces à Dieu.

Le premier dont nous avons parlé, Méronios, prit avec lui l'aveugle qui avait recouvré la vue et alla raconter le miracle au roi, qui rendit grâces à Dieu, fit appeler l'évêque de la localité, Jean, et fit aussitôt construire, au nom des saints, un beau temple à cinq coupoles, où ils transportèrent les reliques. Ils instituèrent une grande fête le 14 juillet * pour célébrer la commémoration des saints d'année en année.

* A fol. 250
r° b.

Pendant qu'on célébrait le mystère du saint sacrifice, à la dédicace du temple, aux jours de la fête, un paralytique se glissa et s'approcha de la tombe, et sur l'heure il fut guéri. Le roi et toute l'assistance en furent témoins et rendirent grâces à Dieu qui est merveilleux dans ses saints.

Un homme muet et paralytique, à qui manquaient les jarrets, venait au temple des saints et trouvait avec les pauvres sa nourriture dans les aumônes des fidèles. Au jour de la fête de saint Nicolas il alla (frapper) à la porte de quelqu'un qui célébrait ce jour de fête, mais il ne reçut aucune aumône; il s'y endormit; et il se voyait comme dans l'église et les saints martyrs, sortis de leur autel, marquaient du signe de la croix sa bouche et ses jambes. Des gens, l'ayant aperçu en proie à la frayeur que lui causait ce songe, croyaient que cela venait d'un diable. Ils le relevèrent et l'emportèrent comme mort à

ունէին տեսանել սքանչելիս : Յայնժամ եղև նշանք սքանչելի, զի ակներև ամենայն
 5 մարդկանն ի թմբրել անդամալուծին ճնկացն արտաքս զայլ սրունք եւ թաթ որպէս
 գնորածնի տղալի, եւ ի սահման ժամու միոյ փոքր փոքր կատարեցաւ եւ եղև սան
 կատարեալ մարդոյ : Եւ տալա չլնքն եկեալ այրն ծանեաւ զբժշկութիւնն, եւ պատմեաց

* Յայլ բաղաք ի նոյն աշխարհի՝ այլ ոմն կոչք զնայլ օր ըստ օրէ ի տաճար սրբոյն * A fol. 250
 Գէորգայ եւ խնդրել չաւատով բժշկութիւն : Եւ երեւեցաւ նմա սուրբն ի տեպեան v° a.
 եւ ասէ. Այր զու զի թախանձես զիս, ոչ զիտես եթէ չաշխարհն Ռուսաց Աստուած
 սրբոյն Ռոմանոսի եւ Դաւթի ետ շնորհս բժշկութեան : Եւ զարթուցեալ ի տեպեանն
 10 փութապէս եկն ի տաճար երանելեացն եւ մերձեցեալ չաւատով ի տասպանն աւժամայն
 եզիտ զբժշկութիւնն, եւ տեսանէր եւ օրհնէր զԱստուած :

Են եւ այլ սքանչելիք սրբոյն զրեալ ի կատարեալ պատմութիւնն իւրեանց եւ
 կատարեն նշանս մինչև ցայտօր : Որոյ բազումք ի մերոյ աշխարհէս տեսողք եղեալ
 պատմեն մեզ :

15 Եւ թագաւորեալք յետ Ռաւստալու մահուանն որպիքն իւր Բլատիմոս եւ Մանա-
 մախ սրբ սուաւել քան զհայրն իւրեանց պատուեցին զսուրբն, սքա պաճուճեցին
 զտասպան սրբոյն սակով եւ արծաթով, եւ զտաճարն նորոգ պաշտաւացուցին ի թուա-

l'église des saints. Ils s'attendaient à voir des merveilles. En effet un miracle
 merveilleux eut lieu alors ; car sous les yeux de tous les assistants, des genoux
 du paralytique, toujours dans la torpeur, sortaient jarret et pied, comme ceux
 d'un enfant nouveau-né, et dans l'espace d'une heure, petit à petit, tout fut
 achevé et (chaque jambe) était la jambe complète d'un homme. L'homme
 reprit ses esprits, reconnut sa guérison et raconta le miracle.

* Dans une autre ville, dans le même pays, un homme aveugle se rendait * A fol. 250
 chaque jour au temple de saint Georges et y demandait avec foi sa guérison. v° a.
 Le saint lui apparut en songe et lui dit : « O homme, pourquoi me supplies-tu ?
 Ne sais-tu pas que dans le pays des Russes Dieu a accordé les grâces de guéri-
 son aux saints Romanos et David ? » Au sortir de ce songe, à son réveil,
 (l'homme) s'empressa de se rendre au temple des bienheureux et, s'étant ap-
 proché avec foi de leur tombe, sur-le-champ il trouva la guérison ; et il
 voyait, et il bénissait Dieu.

Il y a encore d'autres miracles de ces saints qui sont écrits dans leur his-
 toire complète. Ils opèrent des prodiges jusqu'aujourd'hui. Bien des gens de
 notre pays, après en avoir été témoins, nous les racontent.

Ceux qui régnèrent après la mort de Rostavlos, ses fils Blatimos et Mona-
 makh, honorèrent les saints plus que leur père ; ils embellirent la tombe des
 saints d'or et d'argent et donnèrent au temple un nouvel éclat en l'année de
 l'ère arménienne six cent vingt et un¹.

1. A. D. 1172.

կանութեան Հաջոց ՌԻԱ, եւ ճեծաւ հանդիսիւ կատարեն զտօն նոցա ամենայն Ռուսք բազում անգամ ի տարւոջն, զի յամենայն տօն զհիշուն շնորհք բժշկութեան աւ ամենայն ախտաժէտս եւ ցաւապնեալս :

* A fol. 250
v° b.

* Վկայաբանութիւն Թուճառս Բնկիլիցայ եպիսկոպոսին :

Երանելին Թուճառ սատուածային ընտրութեամբն ձեռնադրեցաւ արքեպիսկոպոս 5
Բնկիլիցայ ի թագաւորանիստ քաղաքն. որ եւ էր այլ պարկեշտ դարդարեալ ամենայն
աւարքինութեամբ եւ վրէժխնդիր օրինացն Աստուծոյ :

Իսկ թագաւորն ոչ գնայր ըստ կամացն Աստուծոյ եւ արքեպիսկոպոսին, որ եւ
յաւել ի վերայ ամենայնի թողուլ զօրինաւոր ամուսինն իւր եւ պտուկութեամբ
կաղրանալ : Նա եւ որդի ծի իւր ի պոռնկութենէ ծնեալ, կամեցաւ նստուցանել չաթու 10
թագաւորութեանն. որոյ ընդդէմ վարձաւ ճշմարիտ քահանայապետն յանդիմանական
բանիւք, ոչ արար վկամս արքային աւ յօճանել զորդին :

* A fol. 251
r° a.

Յայնժամ թագաւորն ժողովեալ զեպիսկոպոսունս աշխարհին արտաքոյ կաթողիկէ
եկեղեցւոյն ընդդէմ կամաց արքեպիսկոպոսին եւ օճանել զորդի աղախնոյ * թագաւոր, 15
եւ ընդ նմա մախայեալ այնուհետեւ արգելոյր զօրինաւոր հասս եկեղեցւոյն :

Եւ յարուցեալ երանելին եկն պատմեաց հայրապետին Հոռոմայ Արեկսանդրու

Tous les Russes célèbrent en grande pompe leur fête plusieurs fois dans l'année, car à chaque fête les grâces de guérison débordent sur toutes sortes d'infirmités et d'affligés.

* A fol. 250
v° b.

* Martyre de Thomas l'évêque des Anglais.

Le bienheureux Thomas fut sacré, par élection divine, archevêque des Anglais dans la ville où résidait le roi. C'était un homme modeste orné de toutes les vertus et zélé des lois de Dieu.

Le roi ne se conduisait pas selon la volonté de Dieu et de l'archevêque, et il ajouta même à tous ces crimes celui d'abandonner son épouse légitime pour se souiller dans la fornication. Un fils lui était né de cette fornication qu'il voulut faire monter sur le trône; ce à quoi le vrai pontife s'opposa avec des paroles de reproche et il se refusa à accomplir la volonté du roi en sacrant ce fils.

* A fol. 251
r° a.

Alors le roi, ayant convoqué les évêques du pays en dehors de l'Église catholique et contre la volonté de l'archevêque, fit sacrer roi le fils d'une servante, * et dès lors, animé de haine contre (l'archevêque), il interceptait les revenus légaux de l'Église.

Le bienheureux partit et vint soumettre le cas au pontife de Rome Alexan-

զեկեալ զործն. և ևս իրաւունս վարկաւ ընդ բանիւ առնել նմա զամենայն աշխարհն : Եկն սպա և Կոտարեաց զհրամաչեալան, վականաց զըրունս եկեղեցեացն, արգելեալ վերկցունան ի բահոնացսործութենէ վասն թագաւորին անօրէնութեանն, և ինքն նստէր լուսնամբ չեպիսկոպոսարանն ի սուղ որպէս Սամուէլ ի վերայ Սաւուղայ :

5 Բայց թագաւորն մնաց անզեղջ ի կամս իւր և անխոնարհ եպիսկոպոսին զամ մի. սպա տեսեալ զտաղնալ աշխարհին ի կապանացն զի պաշտամունք չեկեղեցեացն խախտեցան, և ճանկունքն ոչ մկրտէին և մեռեալք ոչ արժանաւոր թաղման լինէին. փոխանակ սպաշխարհոյ ևս խոտկեցաւ և ստէ ցիշխանսն իւր. Ընդէր ոչ ինզրէր զվրէժ իմ չառէն որ պոչս էած պատուհաս իմոյ աշխարհիս : Յայնժամ սպառազինեցան 10 որք չորք ի պատուաւորացն, և առեալ զսուրն զիմեցին չեպիսկոպոսարանն, և մտեալ չեկեղեցին զտին վերանելին ի խորանն սուրբ չալօթս առաջն տէրունական սեղանոցն և սանն. Արձակեան զաշխարհս ի նկովկցն * հրամայէ թագաւորն :

* A fol. 251
r° b.

Արբեպիսկոպոսն ստէ. Ածցէ թագաւորն զպարանոցն իւր ընդ լճաւ օրինացն Աստուծոյ, և ինքն Աստուած արձակեցէ չայնժամ զաշխարհ հրամանաւ իւրով և 15 իմով կամաւ : Իսկ նոցա հանեալ ի պատենիցն զսուրն շարժեցին ասեղով. Եթէ ոչ հաւանեացիս՝ սրտիս խոպխոպեցիս : Սուրբն պատասխանի ևս և ստէ. Ի զիրկս մօրն զմտնուկն սպանանել վաչկուչ է, բանզի ևս պատրաստ եմ վասն Տեսան իմոյ օրինացն

dre, qui jugea que l'archevêque avait le droit d'excommunier tout le pays. (L'archevêque) retourna et exécuta les ordres : il ferma les portes des églises, interdisant aux prêtres leur ministère, à cause de l'impiété du roi, et lui-même résidait dans le silence à l'évêché, prenant le deuil comme le fit Samuël pour Saül.

Cependant le roi persista sans regret dans sa volonté et resta inflexible devant l'évêque durant une année; puis quand il eut vu les angoisses du pays causées par l'interdiction qui avait supprimé le ministère dans les églises, que les enfants n'étaient plus baptisés, que les morts ne recevaient plus de sépulture convenable, au lieu de se repentir il en fut encore plus révolutionné, et il dit à ses princes : « Pourquoi ne tirez-vous point vengeance pour moi de cet homme qui a amené cette calamité sur mon pays ? » Alors quatre hommes de parmi la noblesse se revêtirent de leurs armures et, saisissant leur épée, assaillirent l'évêché, puis, étant entrés dans l'église, ils trouvèrent le bienheureux au saint autel en prières devant la table du Seigneur et lui dirent : « Délivre le pays de l'anathème, le roi * l'ordonne. »

* A fol. 251
r° b.

L'archevêque répondit : « Que le roi incline son cou sous le joug des lois de Dieu et Dieu lui-même absoudra le pays par Son ordre et par ma volonté. » Mais eux, ayant tiré l'épée du fourreau, la brandirent en disant : « Si tu ne consens point, tu seras égorgé par cette épée. » Le saint leur répondit et dit : « Il convient de tuer l'enfant dans les bras de sa mère et moi je suis prêt

աստէն ի տանս իմուծ մեռանել : Եւ ձգեալ մի ոմն գտարն Եհատ զգլուխ Երանելոյն մինչդեռ խոնարհեալ էր ի վերայ սրբոյ սեպանոյն չափօխ :

Եւ տեսեալ ոմն ի սարկաւազացն զայն՝ ընդդէմ ձգեաց սրոյն զձեռան զի պարբապեացէ վարքեպխոպոսն, եւ կրկնեալ սրոյն ի վերայ՝ Եհատ զբաղուկնորս եւ զպարանոց սրբոյն, որ անդէն ի տեղւոջն ի վերայ տէրուեական սեպանոյն աւանդեաց զհոգին իւր ի ձեռս Տեսան :

Եւ արքն գարձան փութմանակի առ թագաւորն : Իսկ մինչդեռ թաւալեալ էր պատուական ճարմինն չարեանն՝ խոտլուքիւն մեծ անկառ չեպխոպոսարանն : Կոչքք որք էին ի գաւթիս եկեղեցոյն լուան թէ սպանաւ արքեպխոպոսն՝ մի ոմն ի նոցանէ փութացաւ ի խորանն սուրբ, եւ առեալ ի պատուական չարենէն հաւատով կնքեաց զաչս իւր անտամբն Աստուծոյ եւ՝ առժամայն ետես զլոյս : Չայն տեսեալ սարկաւազին սրոյ հատեալ էր ձեռն ի սրոյն՝ մերձեցաւ չարիւնն արտասուօք եւ առ հասոց ի հատուածս բազկի իւրոյ, եւ առժամայն կցեցաւ : Եւ ապա հռչակ հարաւ համբաւս այս ի քաղաքն, եւ եկեալ ախտածէտքն իւրաքանչիւր ցաւոցն գտանէին զբժշկութիւն :

Իսկ թագաւորն չորժամ լուաւ զեղեալ սքանչելեան՝ զլճացաւ եւ հրամայեաց զաւաւրն եպխոպոսացն ժողովել եւ պատուով զնել զերանելին ի տապանի : Ետնպէս եւ արք. սպանոյրն զլճացեալ ողբալին զթշուառութիւն իւրեանց : Ապա ժողովեալ

* A fol. 251
V^o a.

à mourir ici dans ma maison pour les lois de mon Seigneur. » L'un d'eux, lui ayant allongé un coup d'épée, trancha la tête du bienheureux pendant qu'il était en prières, la tête inclinée sur le saint autel.

Un des diaeres l'avait vu et avait étendu sa main à l'encontre pour préserver l'archevêque, et l'épée fit coup double, elle trancha son bras et le cou au saint, qui rendit aussitôt son âme sur l'autel du Seigneur entre les mains du Seigneur.

Les hommes retournèrent en toute hâte auprès du roi. Pendant que le précieux corps restait là après avoir roulé dans son sang, un grand émoi régna à l'évêché. Des aveugles qui se trouvaient dans la cour de l'église ayant appris que l'archevêque venait d'être tué, l'un d'eux s'empressa d'aller au saint autel et après avoir pris de ce sang précieux en marqua du signe de la croix, avec foi, ses yeux, au nom de Dieu, et sur l'heure il recouvra la vue. Témoin de ce (miracle), le diacre qui avait eu le bras coupé d'un coup d'épée s'approcha du sang avec larmes, en prit et en mit sur la partie détachée de son bras et sur l'heure elle se rejoignit (au bras). Le bruit s'en répandit ensuite par la ville, les infirmes accoururent, et chacun trouvait la guérison de ses maux.

* A fol. 251
V^o a.

Quant au roi, lorsqu'il apprit les miracles qui avaient eu lieu, il eut des regrets et ordonna aux évêques de la province de se réunir et de déposer avec honneurs le bienheureux dans un cercueil. De même les gens qui l'avaient tué

Եպիսկոպոսոսաց եւ բազմաճրթիս ժողովրդոց եղին պատուով գերանելի վկայն ի նոցն տեղոջ ուր կատարեցաւ :

Իսկ թագաւորն առաքեաց ի պատուական մետաքսից սխալել կալիսկոպոսոսացն ի վերայ հանգստարանի երանելոցն եւ խնդրել իւր ներումն եւ թողութիւն ի սրբոցն : Եւ չորժամ տարածեցին անպէն վազվազակի խրովի ի բաց ոստեան ի սրբոց տապանէն եւ ի մանրամասն ծաւէնս պատասեցան, զոր տեսեալ սրանչացան ամենեքեան մեծաւ երկիւղիւ :

Եւ լուեալ թագաւորին զարհուրեցաւ չանձն իւր, եւ զարձաւ յամենայն չանորէնութենէ ի ճշմարիտ ապաշխարութիւն, լալք եւ կոծէր զանձն իւր : Եւ հրամայեաց * A fol. 251 v° b.

10 տալ զամենայն կանոնեալ պատուղ եկեղեցոյ ըստ սահմանաց իւրոց :

Եւ աճ եւ երկիւղ արկ նահատակութիւն երանելոցն ի վերայ ամենայն արեւմտական թագաւորացն եւ իշխանացն որք ըմբոստանալին կտրել զպատուղ եկեղեցոյ :

Կատարեցաւ երանելի քահանայապետն եւ վկայն Քրիստոսի յամսեանն Դեկտեմբերի ԻԹ, ի թուականութեան հացոց վեց հարիւր վեշտասան, ի թագաւորութեանն 15 հուսոմոց Մանուէլի :

Այլ զանբաւ շնորհս սրանչեկպործութեան զոր եւս Աստուած նշխարաց եւ անուան նորա ո՞վ կարէ ընդ զրով արկանել, քանցի կատարէ արուեստս մեծամեծս, ոչ միայն

en eurent des remords et ils gémissaient sur leur malheur. Les évêques se réunirent donc et, accompagnés d'une grande foule de gens, déposèrent avec honneurs le bienheureux martyr à l'endroit même où il avait été martyrisé.

Le roi envoya de ses précieuses soieries pour que les évêques les étendissent sur le cercueil du bienheureux et obtinssent du saint pour lui pardon et rémission. Lorsqu'ils les eurent étendues, sur-le-champ, d'elles-mêmes, elles sautèrent loin du saint cercueil et se déchirèrent en menus morceaux; ce qu'ayant vu, tous (les assistants) furent saisis d'une admiration mêlée d'une grande crainte.

Le roi, l'ayant appris, ressentit en lui-même une grande frayeur et il se convertit, d'une impiété totale, à une vraie pénitence. Il pleurait et se frappait lui-même. Et il ordonna de rendre tous les revenus canoniques à l'Église conformément à ses constitutions. * A fol. 251 v° b.

Le martyr du bienheureux jeta la peur et l'effroi sur tous les rois d'occident et les princes qui avaient l'insolence d'intercepter les revenus de l'Église.

Le bienheureux pontife et le martyr du Christ fut martyrisé le 29 décembre, l'année six cent seize de l'ère arménienne ¹, sous le règne de Manuel des Grecs.

Mais qui pourrait jamais mettre par écrit les innombrables grâces de miracles que Dieu accorda à ses reliques et à son nom? Car il opère de grands pro-

1. A. D. 1167.

վեր աշխարհն ալ եւ յամենայն տիեզերս ուր չիշատակեն զանունն սքանչելի : Վանդի
 եկեալ յետ կատարման երանելոյն բարտինար հայրապետին Հռոմայի սուրբ քաղաքն
 Երուսաղէմ եւ յԱնտիոք, եւ սահմանեաց յամենայն յարեւելս տօն մեծ կատարել
 երանելոյն ըստ արեւմտականացն, եւ տաճար շինել յանուն նորա. զոր եւ արարին
 իսկ : Եւ մեծապաշտու եկեղեցի շինեն ցարդ եւս յանուն սուրբ արքեպիսկոպոսին
 Ընկիլդաց եւ վկային Քրիստոսի Թովմասու, ալ եւ վկայութեան նորա զհանդէս
 կենդանադրեն յամենայն եկեղեցիս, եւ նշանք մեծամեծք լինին ի նկարեալ պատ-
 կերաց սու ամենայն նեղեալս :

* B
 p. 202 a. [B * Եւ յաչսմ աւուր հանգեալ ի Քրիստոս բարեպաշտ թագաւորն Հայոց Գագիկ
 Բագրատունի, որ զուսմանու թեամբ սպանաւ յորդոցն Մաթայելի :] 5 10

* A fol. 252
 r° a. * Ահիկ ԻԹ եւ Մայիսի ԻԶ : Յիշատակ Յոբայ արդարոյ.

Հայրն համբերութեան Յոբ էր ի թողանցն Եսաւաց, որդւոյն Բասափայ, որդւոյն
 Երբասամու, եւ բնակէր յՈւխիտ աշխարհի, ի կողմն արեւելից, եւ էր թագաւոր որդւոյն

11 Յիշատակ . . . արդարոյ] Յիշատակ եւ տօն բարձաշարչար նահատակին եւ նախահօրն
 ձգնաւորաց՝ արդարոյ ճարգարէին Յոբայ երանելոյ B || 12 որդւոյն Բասափայ om. B ||
 13 յՈւխիտ] յԱսիա B.

diges non seulement dans son pays mais dans tout l'univers, où son nom mer-
 veilleux est commémoré. C'est ainsi qu'après le martyr du bienheureux, le
 chartinar ¹ du pontife de Rome s'étant rendu à la sainte ville de Jérusa-
 lem et à Antioche, il prescrivit dans tout l'orient de célébrer une grande fête
 pour le bienheureux, à l'instar des occidentaux, et de construire un temple en
 son nom : ce que l'on fit. On y construit encore aujourd'hui une splendide église
 au nom du saint archevêque des Anglais et martyr du Christ Thomas. On
 représente même la scène de son martyre dans toutes les églises et de très
 grands miracles sont opérés par ces peintures sur tous les affligés.

* B
 p. 202 a. [B * En ce jour reposa dans le Christ le pieux roi d'Arménie Gagik Bagra-
 toumi qui fut tué traitreusement par les fils de Mathayel.]

* A fol. 252
 r° a. * 29 ՄԱՅԻՆ, 6 ՄԱԻ.

Commemoration de Job, le juste.

Le père de la patience Job était des petits-fils d'Ésaü, fils d'Isaac, fils
 d'Abraham. Il habitait le pays de Hus (*Ossit*) du côté de l'orient et était roi des

1. Il s'agit probablement d'un cardinal, légat de Rome.

Երօվմայ, եւ էր ազնուական ըան զամենայն արեւելեաց : Այր անարատ, արդար, ճշմարիտ, աստուածապաշտ, մեկնեալ չամենայն իրաց չարաց : Եւ էին նորա խաչինը բազումը, եւ ոչխարք եօթն հազար, լուծք եզանց հինգ հարիւր, ուղտք երեք հազար, էշք մատակը արօտականը հինգ հարիւր :

5 Եւ առ կին Բոսրացի, եւ ճնաւ եօթն որդիս եւ երիս դստերս : Եւ զուսն նորա բաց էր ամենայն եկեղոց, եւ սնուցանէր զորս եւ մխիթարէր զայցրիս, եւ հաց էր ամենայն տկարաց, եւ լի էր ամենայն բարեգործութեամբ :

Եւ տեսաւ սատանայի զաչն ամենայն բարիսն Յորայ մախար եւ կամէր կորուսանել զնա եւ եզձանել զբարիսն : Եւ եղև իբրև զօրս զայն՝ եկին հրեշտակը 10 Աստուծոյ կալ ասօջի Տևաւն. եկն ընդ նոսա եւ սատանայ : Եւ ասէ Տէր. Ուսալի զաս սատանայ : Եւ նա ասէ. Յաճեալ ի ներքոյ երկնից եւ սահեալ եկեալ կամ : Եւ ասէ Տէր. Տեսեր զձաւաչն իմ Յոր, զի ոչ զոչ նման նմա ի վերայ երկրի, այր արդար, անարատ, ճշմարիտ, աստուածապաշտ, մեկնեալ չամենայն իրաց չարաց : Եւ ասէ սատանայ. Միթէ՞ ձրի պաշտէ Յոր զՏէր, զինչ պակաս է նմա. հրաման տուր ինձ 15 արկանել զձեան իմ ի նա, եթէ ոչ իսկ յերես օրհնեսցէ զբեղ : Եւ նմա հրաման տա Տէր եւ ասէ. Ի նա մի մերձենացես եւ ինչք նորա ի ձեռս քո է :

Եւ ել սատանայ յերեսաց Տևաւն, եւ հրով եկեղ զխաչինս նորա, եւ զուզտան եւ

* A fol. 252
1° b.

fils d'Édom; il était le plus noble de tous les orientaux. Homme intègre, juste, droit, pieux, éloigné de tout mal. Il possédait beaucoup de troupeaux, sept mille brebis, cinq cents paires de bœufs, trois mille chameaux, cinq cents ânesses en pâturages.

Il prit une femme de Bosra qui lui donna sept fils et trois filles. Sa porte était ouverte à tout venant, il nourrissait les orphelins et consolait les veuves, il était le père de tous les faibles et faisait toutes sortes de bien.

Satan, voyant toute cette prospérité de Job, lui portait envie et voulait le faire périr et anéantir sa prospérité. Il arriva un jour que les anges de Dieu étant venus se présenter devant le Seigneur, Satan vint aussi au milieu d'eux. Et le Seigneur lui dit : « D'où viens-tu, Satan ? » Il répondit : « Après avoir parcouru le dessous des cieux et m'y être promené, je suis venu, me voici. » Le Seigneur lui dit : « As-tu remarqué mon serviteur Job ? Il n'y a pas (d'homme) comme lui sur la terre, juste, intègre, droit, pieux, et éloigné de tout mal. » Satan répondit : « Est-ce gratuitement que Job 20 adore Dieu ? Que lui manque-t-il ? Permits-moi d'étendre ma main sur lui et (on verra) s'il ne te maudit pas en face. » Le Seigneur lui donna la permission et lui dit : « Ne porte pas la main sur lui, mais ses richesses sont en ta main. »

* A fol. 252
1° b.

Satan se retira de devant la face du Seigneur, et consuma par le feu les brebis de (Job); les Chaldéens lui enlevèrent ses chameaux, ses ânesses, ses

դէշան եւ զլուծս երանցն Քաղղէացիքն յափշտակեցին, եւ զճառայն սպանին : Եւ ձի ոմն եկեալ պատմեաց Յորայ : Եւ նա ասէ. Տէր ետ եւ Տէր սա, եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ :

Եւ ձինչ ուսէին եւ ըմպէին որդիքն եւ զստերքն Յորայ ի տան երիցու եղբոր լուրեանց, շարժեաց սատանայ եւ վրոց զտունն ի վերայ նոցա : Եւ ձի ոմն եկեալ պատմեաց Յորայ : Եւ նա չարուցեալ երկիր ետալ Եստուծոց եւ ասէ. Մերկ եկի չարգանդէ ձօր խնոց, եւ մերկանդամ դառնամ ի հող. Տէր ետ եւ Տէր առ. եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ : Եւ զնաց սատանայ ամաչեցեալ :

Եւ ի կալ հրեշտակաց աւաջի Տեառն զարձեալ եկն եւ սատանայ : Եւ ասէ Տէր. Տեսնը զճառայն իմ Յոր : Եւ ասէ սատանայ. Վասն զի ստող է մարմնովն եւ ունի զկինն. հրաման առք ինձ արկանել զձեռն իմ ի նա : Եւ Տէր ետ հրաման եւ ասէ. Ողոց նորա ձի մեղիցես : Եւ եհար սատանայ զմարմինն Յորայ, եւ վիրաւորեաց յափցն ձինչեւ ի զլուին. եւ որդնաղից Եղեալ նստէր չաղբեան, եւ առեալ խցի բերէր զխարսին :

Եւ չարոց սատանայ զբարեկամն Յորայ զԵղիփալ արքայ Թեմնացոց եւ զՍովի արքայ Մինեցոց եւ զԲաղդատ բռնաւոր Սաւքեցոց, եւ զԵղիուս Բարաբիկի

10 Վասն զի *om.* B || 12 վիրաւորեաց] չարաչար *add.* B || 13 չաղբեան] չաղբիւն B || 15 զԵղիփալ] զԵղիփալ B — զՍովի] զՍովիար B || 16 եւ զԲաղդատ բռնաւոր Սաւքեցոց *om.* B.

paires de bœufs, et tuèrent ses serviteurs. Quelqu'un arriva et le raconta à Job. Celui-ci répondit : « Le Seigneur a donné, le Seigneur a ôté: que le nom du Seigneur soit béni! »

Pendant que les fils et les filles de Job mangeaient et buvaient chez leur frère aîné, Satan ébranla la maison et la fit écrouler sur eux. Quelqu'un vint l'annoncer à Job; celui-ci se leva, adora Dieu et dit : « Nu je suis sorti du sein de ma mère et tout nu je retournerai dans la terre. Le Seigneur a donné, et le Seigneur a ôté; que le nom du Seigneur soit béni! » Et Satan s'en alla honteux.

Lorsque les anges se présentèrent devant le Seigneur, de nouveau Satan vint aussi. Le Seigneur lui dit : « As-tu remarqué mon serviteur Job? » Satan lui répondit : « Parce qu'il est sain de corps et a sa femme, mais permets-moi d'étendre ma main sur lui. » Le Seigneur le lui permit et dit : « Tu n'attenderas pas à sa vie. » Satan frappa le corps de Job et lui fit des plaies des pieds jusqu'à la tête. Et (Job), ses plaies remplies de vers, * demeurait assis sur le fumier, et ayant pris un tesson il en grattait la sauié.

Satan mit en mouvement les amis de Job, Éliphaz roi de Théma, Sophar (Sorph) roi de Naama (Minetzhouotz), Baldad tyran de Suhé (Sarkétzhouotz) et Éliu (Eglious) (fils) de Barachel, de la famille de Ram (Aram), qui vinrent

չազգականութենէ Արամայ, որ եկին առ Յոր, եւ ոչ ծանեան զնա զի նստէր չազբեւս. եւ ապա զիտացեալ՝ բարձին գձայնս իւրեանց եւ բացին, եւ ապա նստան լուս :

5 Եւ բացեալ Յոր զբերան իւր սխառ անիծանել զօր ճննական իւրոյ ի գէժս նախատեղծ կնոջն : Եւ ապա բարեկամքն ժարեան ընդ նմա բանիւք բազմօք, եւ կամէին ի սուտ հանել զվկայութիւնն Աստուծոյ վասն Յորայ թէ արդար է : Եւ Յոր չազթեաց նոցա ճշմարիտ բանիւք : Եւ ապա ի ձեռն կնոջն Յորայ կամեցաւ ստտանայ կորուսանել զվաստակս նորա, որ ասէր յՅոր. Հայհոյեան զԱստուած զի սպանցէ զքեզ եւ զերծաց ես ի նախատանաց : Եւ ասէ Յոր, Իբրեւ զմի ի կանանց անզգամաց խօսեցար. զբարին ընկարաք ի ձեռանէ Տեառն, չարեացս ոչ համբերեծք : Եւ այսպէս յամենայնի չազթող զսուս Յոր, եօթն ամ կացեալ ի փորձութեանն եւ ի ցաւսն : Եւ ստտանայ զնաց ամաչեցեալ :

10 Եւ Տէր ասողջադոյց զՅոր եւ մեծացոյց կրկին բան զառաջինն : * Ետ նմա ոչխարս չորեքտասան հազար, եւ լուծս եղանց հազար, եւ ուղտս վեց հազար, եւ էջս մասակ հազար, եւ սակի եւ արծաթ ըսպում չոցժ, եւ եօթն որդիս եւ երիս դասերս. եւ կոչեաց զառաջնոյն անունն՝ Տիւ, եւ զերկրորդին՝ Կասիս, եւ զերրորդին՝ Ամաթեղջիւր. եւ ոչ զտանէին նման զօտերացն Յորայ ի վերայ երկրի : Ետես Յոր զօրդին որպոց իւրոց

* A fol. 252 v. b.

5-6 թէ արդար... կնոջն Յորայ om. B || 7 նորա] յարոյց զկինն add. B.

auprès de Job; et ils ne le reconnurent pas, car il était assis sur le fumier; mais l'ayant ensuite reconnu, ils élevèrent la voix et pleurèrent, et ensuite ils s'assirent en silence.

Et Job, ayant ouvert sa bouche, commença par maudire le jour de sa naissance dans la personne de la première femme créée. Ensuite ses amis luttèrent avec lui avec de longs discours et ils voulaient rendre faux le témoignage de Dieu que Job était un homme juste. Mais Job les vainquit par des paroles de vérité. Satan voulut alors perdre les mérites de Job par l'entremise de sa femme, qui dit à Job : « Maudis Dieu pour qu'il te tue et que je sois délivrée des insultes. » Mais Job répondit : « Tu as parlé comme une femme insensée. Nous avons reçu le bonheur de la main du Seigneur, et le malheur nous ne le supporterons pas? » C'est ainsi que Job fut vainqueur en tout, après avoir tenu sept ans dans les épreuves et les douleurs. Et Satan se retira honteux.

Le Seigneur guérit Job et le rendit deux fois plus riche qu'avant. * Il lui donna quatorze mille brebis, mille paires de bœufs, six mille chameaux et mille ânesses, de l'or et de l'argent en grande quantité, sept fils et trois filles, et il appela la première Jémima (*Div*), la deuxième Ketsia (*Kassia*) et la troisième Kéren-Happouk (*Amatheldjüwr*). Sur la terre on ne trouvait pas pareilles aux filles de Job. Job vit ses fils et les fils de ses fils jusqu'à la quatrième

* A fol. 252 v. b.

յազգ չորրորդ. եւ վախճանեցաւ Յօր ամաց երկու հարիւր քսուասուն եւ ութից, եւ
զրեալ է Յօրաց յսոնել ընդ աշնոսիկ զորս Տէր յարուցանէ : եւ կատարի վիշատակ
արդարոյն Յօրաց Մալխի Զ, ի վառս Քրիստոսի :

Յայժ աւուր վկայութիւն սրբոյն Ակակիտի :

Յամս անօրէն արքային Մաքսիմիանոսի էր սուրբն Ակակիտս ի Կասուստակացոյ 5
երկրէն, զօրական լեալ ի գունգա Մարտիանոսաց : Եւ վասն զի էր բրիատոնեաց կարօն
զնա եւ սարան աւաջի Փիրմոյ իշխանին, եւ խոտովանեցաւ ուղից հաւատով գանուին
Քրիստոսի. եւ խիտ եւ գառն չարչարանօք տանջեցին զնա, եւ չուղարկեցին կա-
պանօք առ Բիրիանոս գատաւորն : Եւ նորա առեալ զնա եւ այլ կապեալս՝ տարաւ
զինի իւր ի Բիւզանդիա քաղաք, եւ անդ կարծրագոյն դանիւք չարչարեաց զձաւանչն 10
Քրիստոսի, եւ ոչ կարաց պատրել սնտի խաբէութեամբ՝ արկ զնա ի բանդ : Եւ
հրեշտակ Աստուծոյ իջեալ ողջացոյց զվէրսն նորա * եւ սրպէս սրբանեակ սպասա-
ւորեաց նմա :

* A fol. 253
1° a.

Եւ առաքեցաւ այլ իշխան ի Բիւզանդիա Փակկերմոս անուն, եւ նա հրամայեաց
հատանել զզրուիս նորա : Եւ չորժամ տարան ի տեղին աղօթեաց առ Աստուած, եւ ի 15

1 յազգ] զազգ B || 3 Մալխի Զ] եւ Ահկի եթ՝ add. B || 4 Ակակիտի] վկային Քրիստոսի
add. B || 8 չարչարանօք տանջեցին] տանջանօք չարչարեցին B || 12 եւ հրեշտակ...
սպասաւորեաց նմա om. B.

génération. Job mourut âgé de deux cent quarante-huit ans. Il est écrit que
Job ressuscitera avec ceux que Dieu ressuscitera. La commémoration de Job,
le juste, a lieu le 6 mai à la gloire du Christ.

En ce jour martyr de saint Acacius.

Aux jours de l'impie empereur Maximin, vivait saint Acacius; il était du pays
de Cappadoce, soldat dans la légion de Martisson. Et parce qu'il était chrétien,
on le saisit et on le conduisit devant le gouverneur Phirm. Il confessa avec
vraie foi le nom du Christ. On le tortura par de durs et cruels supplices et on
l'envoya chargé de liens chez le juge Bibianus. Celui-ci l'ayant pris ainsi que
d'autres pareillement liés, les emmena à sa suite à la ville de Byzance. Là, il
infligea au serviteur du Christ le supplice d'une très rude bastonnade, et
n'ayant pu le tromper par de vaines attrapes, il le fit jeter en prison. Mais
l'ange de Dieu, étant descendu (du ciel) guérit ses plaies * et le servit comme
un serviteur.

A fol. 253
1° a.

Un autre gouverneur fut envoyé à Byzance, nommé Phalkelanus, qui or-
donna de trancher la tête (à Acacius). Lorsqu'on l'eut conduit au lieu (d'exécu-

կատարել գաղօթան հատին գահիձքն գլուխն սրբոյն Ակակիոսի Մալխի Զ : Եւ սրբ երկիւզածք թաղեցին զնա ի տեղի նշանաւոր որ կոչի Եօթնասանկուղս ի Բիւզանդիա քաղաքին :

5 [B * Ի սմին աւուր չիշատակ Եւոզոսի պատրիարդի Անտիոքաց, որ աւաջին եկաց * B p. 204 a. յետ Պետրոսի աւաքելոյն, եւ վկայութեամբ կատարեցաւ :

Եւ յայսմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս մեծ եւ բարեպաշտ իշխանն Հայոց քաջ եւ յաղթող պարոնն Բուդբէնն, ազգականն թագաւորին Գագիկայ :]

ԱՆկի Լ եւ Մալխի Լ : Տօն Է Երեւծան սուրբ Խաչին որ ի Գողգոթա :

10 Ի ժամանակս արքային Կոստանդեայ որբոյ սրբոյն Կոստանդիանոսի մեծին, եւ Կիւրղի Երուսաղեմաց հայրապետին, չաւուրս սրբոյ Պենտակոստէին յամսեանն ԱՆկի Լ եւ Մալխի Լ, չերբորդ ժամու աւուրն երեւեցաւ պատուական եւ կենդանարար սուրբ խաչն Քրիստոսի, լուսաւոր տեսեամբ, զոր տեսին ամենայն ժողովուրդքն ի վերայ սրբոյն Գողգոթաց, տարածեալ մինչեւ ի լեառն Չիթենեայ. եւ ի պաշտաւորինէ:

1 Ակակիոսի] ԱՆկի ԻԹ եւ add. B || 2 նշանաւոր om. B || 8 Տօն... Գողգոթայ] Տօն Երեւծան Խաչին Քրիստոսի յերուսաղէճ ի յերկինս հանգէպ սուրբ Գողգոթայի ի լերինն Չիթենեայ B.

tion) il pria Dieu, et comme il achevait sa prière, les bourreaux tranchèrent la tête à saint Acacius, le 6 mai. Des hommes craignant Dieu l'inhumèrent dans un endroit choisi qui s'appelle Eotnassandoughs¹, dans la ville de Byzance.

[B * En ce même jour commémoration d'Evodus le patriarche d'Antioche qui fut le premier (patriarche) après l'apôtre Pierre et mourut martyrisé. * B p. 204 a.

En ce jour aussi reposa dans le Christ le grand et pieux prince d'Arménie, le vaillant et victorieux Baron Rouben, parent du roi Gagik.]

30 ԱՌԷՔԱՆ, 7 ՄԱԻ.

Fête de l'apparition de la sainte Croix à Golgotha.

A l'époque de l'empereur Constance, fils du grand saint Constantin, et du patriarche de Jérusalem Cyrille, aux jours de la sainte Pentecôte, le 30 du mois d'ahékan et le 7 mai, à la troisième heure de la journée, la sainte Croix du Christ, précieuse et vivifiante, apparut sous une apparence lumineuse, que tout le peuple aperçut sur le saint Golgotha s'étendant jusqu'au mont des Oli-

1. Mot à mot : Les sept Escaliers, Heptaskalon. PATR. OR. — T. XXI. — F. 3.

լուսոյն ծածկեցան ճառարալքը արեգականն : Եւ խնդութեամբ մեծաւ լցաւ ամենայն անձն : Երբք եւ երիտասարդք, կանայք եւ մանկունք ընթացան յեկեղեցին մեծաւ փառութեամբ եւ ուրախութեամբ * փառս ետուն Աստուծոյ ընդ ահագին սքանչելիան որ արար առ քրիստոնեայսն, եւ յամօթ արար դանհաւատ ազգն Հրէից, զոր տեսալ Վախեան եւ Թաքեան ի յարկս իւրեանց :

* A fol. 253
r° b.

Եւ երանելին Կիւրեղ Տաւրապետն զրեաց առ արքայն Կոստանդինոս զերևումն երկրապալել խաչին Քրիստոսի, յորում պատճէնն զրեալ է ի զիրս վարդապետութեան իւրոյ :

1 լցաւ օտ. B || 2 կանայք] սղայք *add.* B || 6 Տաւրապետն] երուսազնի *add.* B || 7 պատճէնն] պատճեանն B || 7 վարդապետութեան իւրոյ :] Եւ արդ՝ որ բերան բուական իցէ պատճել զգորութիւն ամենաղաճառ խաչին . զի խաչին կատրնքն ճեր անիծիցն որ ի ձեռն յանցանացն՝ լուծան . նախահայրն ճեր փրկեցաւ . արեղերք պատեցան ի ճառարալքենէ ստանալի : Խաչին զճեղ ի խաւարալին զնայիցն լուսաւորեաց, ի խոտոցեալ կուսաղտութեանցն պարճաց, զցրուեալն ժողովեաց, զվարատեալն ճիւտարեաց, եւ արար բազարակից եւ ընտանիս Աստուծոյ : Եւ արդ՝ որ բերան բուական իցէ պատճել զգորութիւնն սրբոյ խաչին . զի զայս խաչ ճարգարէքն իրբեւ պատարուակաւ բարոցեցին, առաքեալքն խաչին պարճէին, ճարախրտորն նովաւ սրտիէին, ուխտաւորքն ի նա տպաւինէին, եւ ամենայն սրդարքն նովաւ փառաւորէին : Քանզի զայս խաչ կենարար՝ Հրէից յիմարութիւն ճանաչեմք, եւ փրկելոցս ճեղ գորութիւն Աստուծոյ, ճեղաւորոց թողութիւն, սրբարոց ամբութիւն, կեցուցիչ կենդանեաց, եւ հանդուցիչ ճեւեղոց, եւ պահապան ամենայն աշխարհի : Այս խաչ՝ որք հաւատով ապաւինին ի նա, զճիմերս ամենայն յանցանացն բուէ, զսխտս զիւսաց հարճէ, զհիւանդութիւնս բժշկէ, զճահս տարածածս տարածեալս զպարեցուցանէ, զցասումն բարկութեանն արգելու, զոգորճութիւնս երկնալինս առարէ, զպտուս անպատանաց բազմացուցանէ : Այս խաչ կենարար՝ որք հաւատով ապաւինին ի նա, ի յարճանաց զետոց ապրեցուցանէ, ի ժանեաց զազանաց փրկէ, ի բռնութենէ իշխանաց աղատէ, եւ յամենայն վտանգից զերճուցանէ : Այս խաչ կենարար՝ զպաշտանեաց իւր պահէ, զբահանաց պատուէ, զիմաղաւսս շքեղացուցանէ, զեկեղեցիս լուսաւորէ, եւ աշխարհի զինութիւն շնորհէ : Այս խաչ կենարար ամենեցուն բուէ, զամենեսեան լուսաւորէ եւ յցուցանէ եւ պաշտաւորացանէ երկնաւոր պատօք : Եւ արդ՝ որ բերան բուական

viers. Devant la clarté de la lumière les rayons du soleil s'éclipsèrent. Tous furent remplis d'une grande joie. Vieillards et jeunes hommes, femmes et enfants, coururent à l'église avec de grandes actions de grâces, et avec allégresse ils rendirent gloire à Dieu pour le grandissime miracle qu'Il avait fait en faveur des chrétiens, et pour la honte dont il avait confondu le peuple infidèle des Juifs, qui à cette vue prirent la fuite et se cachèrent dans leurs maisons.

* A fol. 253
r° b.

Le bienheureux patriarche Cyrille écrivit à l'empereur Constance l'apparition de la Croix adorable du Christ ; la copie faite sur cette lettre se trouve dans les livres de sa doctrine '.

1. Migne, P. G., XXXIII, 4165-4178.

[B * Յայսմ աւուր շիշատակ սրբոյն Փիլիկտիմոնի եւ տղայոյն եւ Ռուսինայ կնոջն եւ երկու որդոյն :

* B
p. 205 b.

Եւ յայսմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս աւարթինի եւ իմաստուն պատուելի քահանայն Ներսէս որդի թագաւորին Հայոց Լեւոնի :]

Եւ յայսմ աւուր զգորութիւն խաչին, զի խաչին սրբին սեզանք ձեր սրբութեամբ, օրհնի պատարագ ձեր հաշտութեամբ, կնքի ձկնառթիւն ձեր քաւարար, հաստառի աւարտումն քահանայութեանն, կատարին աղօթք ձեր սրբարարք, լուսաւորեալ պաշտօնանան ամենայն եկեղեցիք Քրիստոսի : Եւ արդ սրբաբն գովութիւն եւ կամ սրբաբն փառաբանութիւն աւարեացոյք բազմազուծ ճարգասիրութեանն Աստուծոյ, որ սչ ճիւղն ստեղծ զմեզ ի հոգոյ՝ այլ շնչով կենդանացոյց, եւ զամենայն լուսիւնն արդեւեաց արդոյ ճարգեան, եւ ի ձեռն խաչին յերկին ի վեր արար ճանապարհ : Ի ձեռն խաչին զգրախան երաց, յարութիւն խոտապալ, զարքայութիւնն պարգեւեաց : Ի ձեռն խաչին՝ ճարգիկ ընդ հրեշտակս խառնեցան, եւ հոգեգէներ ընդ հոգեգէնան զաստարեցան. եւ այս ամենայն բարեաց խաչն եղև պատճառ : Արդ՝ եկայք ամենեքեան փութապալք զսոն սուրբ խաչին յորինել, եւ զլիշատակն կատարել աստուածային ընծայելք՝ օրհնութեամբ եւ զօրհնութեամբ եւ անդապար փառաբանութեամբ : Ի ձեռն սրբոյ խաչին փառաւորել զչարք եւ զմրդի եւ զչպիւր սուրբ, այժմ եւ ձիշտ եւ յաւիտեանս, ամէն : *add.* B.

[B * En ce jour commémoration de saint Philiktimon et de son enfant, de la femme Roussine et de ses deux fils.

* B
p. 205 b.

En ce même jour reposa dans le Christ le vertueux et sage révérend prêtre Nersès, fils du roi d'Arménie Léon.]

NOTES ADDITIONNELLES

I. — Traduction du texte arménien, page 348, variantes, ligne 3.

Après la vivifiante passion de Notre-Seigneur Jésus-Christ, sa divine résurrection, son ascension glorieuse auprès du Père au ciel, ses saints apôtres et ses bienheureux disciples, qui furent des témoins oculaires de tout, parcoururent, sur l'ordre du Saint-Esprit, l'univers entier pour dissiper les ténèbres de l'idolâtrie par la lumière de l'évangile. Aussi Pierre, arrivé à Rome, avait avec lui son disciple et compagnon de route, le bienheureux apôtre Marc, qui était le fils de ce chef des apôtres, aimé par lui dès son baptême, ainsi qu'il l'écrit : *Marc, mon fils, vous salue*¹. Cet apôtre digne de tous les éloges et évangéliste, Marc, était de la nation juive, de la race des prêtres de Lévi et fils de la sœur du saint apôtre Barnabé. Lorsque saint Barnabé fut martyrisé en Chypre, Marc, qui jusqu'alors voyageait avec Barnabé et Paul et les servait, en tant que disciple, dans l'évangile, vint auprès du saint apôtre Pierre. Il était, comme nous l'avons dit, son fils d'après le nouveau baptême; il devint son disciple et voyagea avec lui en le servant, avec obéissance dans l'œuvre de l'évangélisation. C'est ainsi qu'en prêchant la parole de Dieu il arriva avec Pierre à Rome. Il était tellement rempli de toutes sortes d'excellentes qualités, que l'éloge dépasse toute expression, car, instruit par Paul, après s'en être séparé, il fit disparaître avec une extrême énergie toute trace d'inactivité de sa personne. Il possédait avant tout une douceur soumise et une humilité

1. Épître de Saint Pierre, v, 13.

d'esprit. et, en restant auprès de Pierre dans la principale des villes. Rome, tous deux, par divers miracles et par l'enseignement de tous les jours, convertirent de nombreuses gens à la foi du Christ et réfutèrent l'erreur de Simon. Après que Pierre et Marc y furent restés quelques jours, et y eurent semé abondamment la parole de Dieu, Pierre sacra Marc évêque d'Alexandrie d'Égypte et l'y envoya. Il s'y rendit, parcourut en prêchant l'évangile tout le pays d'Égypte, la Libye, les Barbares, la Pentapole, Marmarika, Amoniacon et la Phénicie et d'autres provinces environnantes, aux jours (de Tibère)...

II. — Traduction du texte arménien, page 351, variantes. ligne 5.

Les fidèles, enhardis par la puissance de Dieu, allèrent retirer des flammes le corps entier du saint et le transportèrent à l'endroit où il avait toujours prié et prêché, puis ils l'inhumèrent avec parfums et encens en grande solennité dans un tombeau creusé dans le rocher du côté est de la ville. L'apôtre et l'évangéliste du Christ, Marc, qui fut prêtre et martyr, et le premier dans Alexandrie, fut martyrisé le 18 abékan, le 25 avril, le trentième jour du mois des Égyptiens et le seizième du mois des Hébreux, après que cinquante-trois ans s'étaient écoulés depuis l'incarnation du Christ.

D'aucuns disent que sa mort eut lieu aux jours des empereurs Gaïus et Julius : d'autres la huitième année de l'empereur Néron ; mais il fit sa prédication aux jours de l'empereur Tibère. Les apôtres l'ont appelé évangéliste parce qu'il a écrit l'évangile selon son nom d'après les paroles et les récits du saint apôtre Pierre.

Saint Marc était de taille moyenne, pas trop haut ni trop grand ni trop petit ni trop ramassé, mais bien proportionné, bien fait et d'une taille parfaite. Il commençait à blanchir, sans paraître trop vieux, vieilli plutôt de corps que de figure. Il avait un beau visage, un nez long et droit avec des narines développées qui ne l'écrasaient pas et pleines de finesse ; il avait seulement la tête grosse, les cheveux bien disposés, mélangés de blancs, un beau regard droit, des sourcils épais, rapprochés, de grands yeux, un front large, avec un commencement de calvitie, une barbe fournie, serrée, pas trop courte ni trop longue, le teint couleur de blé ; il mangeait très peu.

De son caractère il était miséricordieux, compatissant avec tous ceux qu'il rencontrait. Il parlait bien, était conciliant, d'humeur gaie et d'un accueil facile, plein des grâces de Dieu : les grâces du Saint-Esprit brillaient en sa personne. Son âme était remplie de toutes sortes de bonnes qualités, au point que la grâce qui émanait de sa personne était l'indice des vertus de son âme.

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

X

MOIS DE MARÉRI

A = Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds arménien,
N° 180, fol. 253 verso à fol. 276.

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յաչմաւորք ըստ կարգի ընարեւագոյն օրինակի Յաչմաւորաց
Տէր Իսրայէլի : Կոստանդնուպօլիս, 1834 :*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

Մարերի Ա եւ Մայիս Բ : Յիշատակ սուրբ Յովհաննու առաքելոցն եւ աստուածարան
աւետարանչին յորն յորուճ բոլիւ, աստղանն գճանանայն :

5 Յովհաննէս աշակերտն Քրիստոսի՝ որպի էր Չերեղեաց, եւ Սարգիս ծայրն իւր
զուտար էր Յովսեփայ անուանելոցն ապր Մարիամայ աստուածածնին : Յովսեփ չորս
որդիս ունէր, զՅակոբոս, զՍիմոն, զՅուզա եւ զՅովսի : Անէր եւ երիս զստերս,
զԷսաթնր, զՄարթա եւ զՍարգիսի որ էր կին Չերեղեաց եւ ծայր Յակոբրայ եւ Յով-
հաննու : Եւ վասն այնորիկ էր Փրկիչն բնօր Յովհաննու՝ որպէս եզրայր Սարգայ
զստերն Յովսեփայ, եւ որպէս որպիւրն Յովսեփայ եզրարը անուանին Քրիստոսի, նոյն-
պէս եւ զստերքն բորը :

10 Եւ Յիսուս ծիպչն զՊետրոս ձկրտեաց ձեռք իւրովք, եւ Պետրոս զԱնդրէաս
զեզրայրն իւր, եւ Անդրէաս զՅակոբոս եւ զՅովհաննէս, եւ Յակոբոս եւ Յովհաննէս
զայլ առաքեալան :

Եւ յորժամ զՅիսուս կտրան ամենեքեան՝ վախեան, բայց ծիպչն Յովհաննէս եկաց * A fol. 253
առ նմա, եւ ի խաչին նա ծիպչն էր, եւ ի զերեգճանն նախ քան զՊետրոս նա ընթացաւ . v" a.

1 Յիշատակ] եւ ասն *add.* B 2 գճանանայն] եւ յիշատակ Տեպեանն *add.* B : 10-13 եւ
Յիսուս... առաքեալան *om.* B.

J MARÉRI, 8 Mai.

Commemoration de saint Jean, apôtre, l'évangéliste théologien, au jour
où sa tombe émet de la manne.

Jean, disciple du Christ, était fils de Zébédée; sa mère Salomé (*Soghovmi*)
était fille de Joseph, surnommé l'époux de Marie, Mère de Dieu. Joseph avait
quatre fils : Jacques, Simon, Jude et Osée (*Horsi*). Il avait également trois fil-
les : Esther, Marthe et Salomé, qui fut l'épouse de Zébédée et la mère de Jac-
ques et Jean. C'est pourquoi le Sauveur était l'oncle maternel de Jean, en tant
que frère de Salomé (*Soghoma*), fille de Joseph; car de même que les fils de
Joseph sont appelés frères du Christ, de même les filles (sont appelées) ses
sœurs.

Jésus ne baptisa que Pierre de ses propres mains. Pierre (baptisa) son
frère André, André (baptisa) Jacques et Jean, et Jacques et Jean (baptisèrent)
les autres apôtres.

Lorsqu'on eut saisi Jésus, tous * s'enfuirent, excepté Jean qui resta seul * A fol. 253
auprès de Lui; il était également seul à la crucifixion, et c'est lui qui accourut v" a.

և չևտ չարութեանն զԱտուածածինն առ ի տուն իւր մինչև և ննջեաց : Եւ սա միայն
 գտաւ չերկրի երկա մայրս ունելով. մին՝ Սողոմի որ ծնաւ զինքն, և միւս՝ Որոտման
 որպի ըստ բանի Տևաոն, և ևրրորդ՝ Ատուածածինն որպէս և ասաց Տէր ի խաչին .
 Ահա մայր քո : Եւ զամենասրբուհի Ատուածածինն Պետրոս և Յովհաննէս մկրտե- 5
 ցին : Եւ վասն Քրիստոսի զալստեանն ի ննջումն Ատուածածինն սա զբեաց :
 Եւ զնաց չեփեսոս և զտաճար կուոցն Արտեմիդոսի աղօթիւք կործանեաց, և
 քառասուն հարար սնձն որք պաշտէին զկուռան ալատեաց և զարձոց յատուած-
 պաշտութիւն :

Յայժմ սուր լիշատակ է Արսենի մեծի անապատականի :

Երանելին Արսենիոս էր մեծ իշխան Թէոդոսի մեծի արքային, յոյժ հանձարեղ և 10
 իմաստուն. և թող զամենայն և կրօնաւորեցաւ, և առաքինի վարուք եղև մեծ
 ձգնաւոր :

Եւ յորժամ մեռանէր Թէոդոս թագաւորն արար զնա թագաւորահայր, և յանձն-
 ւաց ի նա զերկուս զորդիս իւր՝ զԱրկայէոս և զՄնորիոս փոքր պատանեակս : Եւ

* A fol. 253
 v° b.

1-5 Եւ սա միայն... մկրտեցին *om.* B || 7 յատուածպաշտութիւն] յատուածգիտութիւն
 B || 9 լիշատակ... անապատականի] տան և հանգիստ սուրբ և մեծ հօրն մերոյ և ձգնաւոր
 հօրն հարանց Արսենիոսի երանելոյ սինկելախն B || 11 և առաքինի... ձգնաւոր *om.* B.

le premier au tombeau avant Pierre : après la résurrection, il prit chez lui
 la Mère de Dieu jusqu'à sa dormition. Il fut le seul sur la terre qui eut trois
 mères : d'abord Salomé (*Soghormé*) qui le mit au monde, ensuite (comme) fils
 du Tonnerre selon l'expression du Seigneur, troisièmement la Mère de Dieu
 comme le Seigneur le lui dit sur la croix : *Voici votre mère* ¹. Pierre et Jean
 baptisèrent la très sainte Mère de Dieu ; mais c'est ce dernier qui écrivit au
 sujet de la venue du Christ à la dormition de la Mère de Dieu. Il se rendit à
 Éphèse et démolit par ses prières le temple de l'idole Artémis (*Artémidosi*),
 délivra les quarante mille personnes qui adoraient l'idole et les convertit au
 culte de Dieu.

En ce jour commémoration du grand anachorète Arsène (*Arseni*).

Le bienheureux Arsène (*Arsenius*) était un grand prince de l'empereur
 Théodose le Grand, très intelligent et sage, qui, abandonnant tout, se fit
 moine et devint un grand ascète d'une vie pleine de vertus.

L'empereur Théodose, sur le point de mourir, le proclama régent et lui

* A fol. 253 confia ses deux fils * Arcadius (*Arkadios*) et Honorius (*Honorios*), encore jeunes

v° b.

1. Jean, XIX, 27.

անոց զնոսա բարեպաշտութեամբ ծինչեւ եկն չափահասակք եւ թագաւորեցին Սնորիոս ի Հսոմ եւ Արկաղէոս ի Կոստանդինուպոլիս :

Եւ Արսէնիոս գարձաւ ի Հսորոմ, եւ ուխտէր իւր որ չամենայն չարափ որ ի տասնութորդ ժաման չազգ կիրարկէ թաղոյր զշող արեգակման ի թիկանս իւր, եւ ինքն կանգնեալ կայր չարեւր՝ զձեռն եւ զաչն չերկինս ունելով սպիմակր սրտասուօր եւ ոչ նստէր եւ ոչ գաչն եւ զձեռն իջուցանէր ծինչեւ չաստատն : Եւ չորժամ ձագեր արեգակն զձոս ապալին իւր չերես նորա, չաչնամ իջուցանէր զձեռն իւր եւ նստէր :

Ատէր երանելին Արսէնիոս. Ամենայն չար որ ոչ կատարի՝ չէ չար, եւ ամենայն բարի որ ոչ կատարի՝ չէ բարի : Կոչնպէս եւ մեկք եւ արդարութիւն թէ ոչ կատարին՝ ոչ ինչ են : Մարդ որ ոչ անկի ի ճիտս իւր խորհուրդ բարի եւ չար՝ նժան է երկրին Սոգովմաց եւ Գոմորաց, բանկի ազատարին է : եւ ոչ վաշ անկի ի նժա եւ ոչ խոս զարար, իակ ի բարի երկիր բուսանի ցարեան եւ սրմն. եւ ամենայն որ բան զչափն աւելն է՝ զլուսկան է : Բարի է երթալ ընդ արբուսական պոլտատն եւ ճի չաջ խոտորել եւ ճի չահեակ :

Եսայիին ձերքն ընդ Արսէնիոս. Ընդէր ոչ՝ ապաչես զԱստուած եւ Հանես պղես * A fol. 254 r° a.

enfants. Il les éleva pieusement jusqu'à ce qu'ils devinrent adultes; puis Honorius régna à Rome et Arcadius à Constantinople.

Arsène retourna à *Hrobom*¹, fit vœu que tous les samedis à partir de la dixième heure jusqu'à l'aube du dimanche, laissant les rayons du soleil derrière son dos et se tenant face à l'orient, les mains et les yeux élevés vers le ciel, il psalmodierait les larmes aux yeux, sans s'asseoir ni baisser les yeux et les mains. Et lorsque le soleil levant dardait ses rayons sur son visage, alors il abaissait ses mains et s'asseyait.

Le bienheureux Arsène disait : « Tout mal non accompli n'est pas mal, et tout bien non accompli n'est pas bien. De même le péché et la justice non accomplis ne sont rien. L'homme qui ne produit pas dans sa pensée une idée bonne et mauvaise, ressemble à la terre de Sodome et de Gomorrhe, car elle est stérile et il n'y pousse ni épine, ni herbe tendre; tandis que dans une bonne terre il y pousse du blé et de l'ivraie. Tout ce qui est au-dessus de la mesure est diabolique. Il est bon de suivre la route royale et de ne point s'écarter à droite ou à gauche. »

Des vieillards s'entretenirent avec Arsène : « Pourquoi ne pries-tu point * A fol. 254 r° a.

1. Mot qui semble dépourvu de sens. Arsène se rendit en Égypte, cf. H. DELAHAYE, *Synaxarium Constantinopolitanum dans Propylæum ad Acta SS. novembris*, col. 663-6. *Syn. Cp.* porte Αἴγυπτου; *Syn. sel.* Ἀλεξάνδρειαν et Σαχηται. Le synaxaire arménien donne, pour la suite, la légende de *Syn. sel.*; mais on ne voit pas comment s'est formée la leçon *Hrobom*.

ի ճարդկանէ, եւ աղօթիւք զհիւանդս բժշկես որպէս եւ այլ ճգնաւոր հարքն : Ասէ Արսէնիոս : Ես աղաչեմ զԱստուած որ չիս զեւք ոչ մտցեն, եւ աղօթեմ որ զհիւանդութիւն հոգւոյս իմոյ բժշկէ :

Հարցին ձերքն ցԱրսէնիոս եթէ Երկու արք էին, մինն արեղայ եւ միւսն աշխարհական : Խորհեցաւ արեղայն զի վաղին ձգեսցէ զկարգ արեղայութեանն եւ լինիցի աշխարհական, եւ խորհեցաւ աշխարհականն՝ զի վաղին լինիցի արեղայ. եւ ի գիշերին չաչնմիկ մեռան երկոքեանն : Արդ չմր կարգի իցեն արեղայն եւ աշխարհականն : Ասէ Արսէնիոս . Արեղայն մեռաւ որպէս արեղայ, եւ աշխարհականն որպէս աշխարհական, զի որպէս գտան ի ծամ մահուն այնպէս եւ զնացին :

Եւ հանգեաւ սուրբ ճգնաւորն Արսէնիոս Մայիսի Ը :

Յայտն աւուր յիշատակ Սմբատայ Հայոց Թագաւորին :

Առաջին Թագաւորն Հայոց չազգէն Բագրատունեաց եղև Աշոտ, որ չառաջ իշխանաց իշխան էր : Եւ իշխանն Իսմայելի Արղլա աւարեաց նմա Թագ ի ձեռն Յուսիպ զորավարին իւրոյ : Եւ լուեալ արքայն Յունաց Վասիլլ աւարեաց եւ նա Թագ

10 Մայիսի Ը] եւ զնայ առ Քրիստոս *add.* B || 11 յիշատակ] ի Հայք վկայութիւն B || 13 Իսմայելի] Հազարացոյ B || 14 Վասիլլ] կայսր *add.* B.

Dieu pour chasser les démons des hommes et guérir, par tes prières, les malades comme le font d'autres pères ascètes? » Arsène répondit : « Moi, je prie Dieu pour que les démons n'entrent pas en moi, et je Le prie de guérir les maladies de mon âme. »

Des vieillards interrogèrent Arsène : « Il y avait deux hommes, dont l'un était religieux et l'autre laïc. Le religieux songeait à quitter l'état religieux le lendemain et à se faire laïc, et le laïc songeait à se faire religieux le lendemain, mais tous deux moururent dans la même nuit. Dans quel état se sentent-ils donc trouvés, le religieux et le laïc? » Arsène répondit : « Le religieux est mort comme religieux et le laïc comme laïc, car ils sont partis comme ils se sont trouvés à l'heure de la mort. »

Le saint ascète Arsène reposa le 8 mai.

En ce jour commémoration de Sembat (*Sempad*), roi d'Arménie.

Le premier roi d'Arménie de la race des Bagratounis fut Ashot (*Asot*), qui était auparavant princee des princes. L'émir musulman¹ Abdallah (*Abdalla*) lui envoya une couronne par l'intermédiaire de son général Yousouf (*Yousphay*).

1. Mot à mot : Fémir d'Ismaël. C'était Abou'l-Abbas Ahmad II Almutamid 'ala'Ilâh 870-892 .

Աշոտայ. եւ պատկեալ նա չերկուց թագաւորացն՝ եղև ձօխ թագաւոր, եւ արար խաղաղութիւն եւ շինութիւն աշխարհին Հայոց : * Շինեաց եւ բազում եկեղեցիս փռատու- * A fol. 254
ւորս, եւ փոխձոնեցաւ աստուածաբաշտութեամբ եւ լի հաւատով :

Եւ չևս նորա թագաւորեաց օրդի նորա Սմբատ, հայրենի առաքինութեանցն
5 նմանեալ, այք կատարեալ չամենայն բարեգործութիւնս : Եւ կացոյց ընդ ձեռամբ
խրով թագաւորս Վրաց՝ զԱտրներսհ, եւ Եղերայոց՝ զՄուսանդին. եւ կայք խաղա-
ղապութեամբ եւ աստուածաբաշտութեամբ :

Ընդ այն ժամանակս զօրավարն Իսմայելի Ախշին՝ օրդին Ապուսաճի՝ կորայք
Յուսփայ, ապաստմբեաց չամիրապետէն խրծէ եւ կուտեաց զօրս ի վերայ նորա, եւ
10 առաքեաց առ Սմբատ թագաւորն օգնել նմա. նոյնպէս եւ ամիրապետն առաքեաց առ
Սմբատ թագաւորն եւ խոստացաւ բազում պարգևս զի ձի օգնեացէ Ախշինի : Եւ ի
լինել ծարախն չազիւնաց ամիրապետն, եւ կպեալ զԱխշին կը ի բանդի, եւ պատուի-
րեաց Սմբատայ ձեռամբս պարգևս սալ :

Յետ բազում ժամանակաց արձակեցաւ չարն Ախշին ի կապանաց, եւ կարգեցաւ ի

8 Իսմայելի Հաղարայոց B || 12 եւ պատուիրեաց... սալ] եւ պատուեաց զՍմբատ
ձեռամբս պարգևս B.

L'ayant appris, Basile, empereur des Grecs, envoya, lui aussi, une couronne à Ashot. Couronné par les deux rois, celui-ci devint un roi puissant et fit régner la paix et le progrès dans le pays d'Arménie. * Il fit construire beau- * A fol. 254
coup de belles églises et mourut dans la piété et plein de foi. r^o b.

Après lui régna son fils Sembat, imitateur des vertus de son père, qui accomplit toutes sortes de bonnes actions. Il installa, sous sa dépendance, Aternersch roi des Géorgiens et (préposa) Constantin aux Egériens¹. Il vécut en paix et dans la piété.

A cette époque le général musulman Afchin², fils d'Abousadj, frère de Yousouf, se révolta contre son émir, rassembla des troupes contre lui, et envoya demander secours au roi Sembat; mais l'émir envoya de même au roi Sembat en lui promettant beaucoup de présents pour qu'il ne vint point en aide à Afchin. Le combat s'étant engagé, l'émir obtint la victoire, fit prisonnier Afchin et le mit en prison; puis il ordonna de donner à Sembat beaucoup de présents.

Longtemps après le méchant Afchin fut délivré de ses liens et promu

1. L'Egérie est un district du Lazistan, sur le cours inférieur du Tchhorok. —
2. Afchin est un titre donné à certains émirs tures, cf. *Encyclopédie de l'Islam*, t. I, p. 181. Afchin Haydar Ibn Kawus est cité par les historiens arabes en relation avec l'histoire d'Arménie, mais il n'est pas le frère de Yousouf Ibn Abou Saïd, qui fut gouverneur d'Arménie de 849 à 855 environ.

գործ գորովարութեան, եւ եկն յաշխարհն Հայոց ի Գլին բազար : Եւ առարեաց առ Սմբատ գեապան սիրոյ եւ խաղաղութեան, եւ երզմամբ ոչ չիշել գայն զի ոչ օգնեաց նձա, այլ եւ շնորհակալ եւս լինէր զի պահեաց զձխոստութիւն առ ամիրապետն . եւ այսպէս խորանօր կոչեաց առ ինքն :

* A fol. 254
v° B. Եւ չորժամ չորսու մեծարեաց * գառաջինն, եւ ապա ստեալ ամենայն երզմանցն 5 կարաւ եւ ել ի բանդի եւ շարչարէր ազգի ազգի տանջանօր եւ ստիպէր ուրանալ զՔրիստոս : Եւ նա հաստատուն կացեալ ի հաւատն իւր պաշտէր զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած :

Եւ նոցա սրեալ եղեգունս հարկանէին ընդ տանացի անպաճա նորա, եւ հեղուք արիւնն իբրեւ գառաւ . եւ գառուրս ամարայնի պահէին ի բանդին ի Գլին բազար 10 տանջանօր : Եւ ապա հանդերձս կուէին ի բերան նորա, եւ ստան աչք անկեալ ի վերայ զլսոյ նորա՝ անպէս վասն հաստատուն կալոյ նորա ի հաւատն Քրիստոսի լսեղկեցին պատաստական թագաւորն, եւ զմարմին նորա կախեցին պարսպէ բազարին, եւ թողին աուրս բազումս : Եւ լոջս մեծ ծաղեաց ի վերայ սուրբ մարմնոցն նորա, եւ աւելչքն 15 որ կաթիւն ի մարմնոցն խառնեալ ընդ հողն լինէր ի բժշկութիւն ամենայն ցաւոց :

10 ամարայնի] ամարայնոցն B || 12 վասն հաստատուն... Քրիստոսի om. B 15 ի բժշկութիւն] բժիշկ B.

aux fonctions de général; il vint au pays d'Arménie, à la ville de Dwin. Il envoya à Sembat un ambassadeur (portant un message) d'affection et de paix, en lui jurant de ne plus se souvenir de ce qu'il ne l'avait pas aidé, et le remerciant même d'avoir su conserver la fidélité envers l'émir. C'est ainsi qu'il l'appela à lui en le trompant.

* A fol. 254
v° B. Lorsque (Sembat) se rendit auprès de lui, il * commença par lui rendre tous les honneurs, mais ensuite, parjure à tous ses serments, il le fit saisir, le fit mettre en prison et le soumit à différentes tortures, pour le contraindre à renier le Christ. Mais (Sembat) demeura ferme dans sa foi et servit le Christ vrai Dieu.

On lui enfonça des roseaux aiguisés dans le membre viril et le sang coula à flots; puis il fut gardé en prison à Dwin pendant la saison d'été en le soumettant à de nombreuses tortures. Enfin, on lui enfonça des linges dans la bouche, et dix hommes s'étant jetés sur sa tête étouffèrent l'excellent roi, parce qu'il était resté ferme dans la foi au Christ; on suspendit son corps sur le bastion de la ville et on l'y abandonna pendant plusieurs jours. Mais une grande lumière jaillit sur son saint corps et des gouttes d'humeur, qui suintèrent du corps en se mêlant à la poussière, servirent à la guérison de tous les maux.

Ապրէս նահատակեցաւ սարբ թագաւորն Սմբատ Մարերի Ը եւ Մայլաի Ը. եւ կատարի յիշատակ նորա ընդ յիշատակս Յովհաննու աւետարանչին եւ Արսէնի մեծի ձգնուարին, ի վառս Քրիստոսի չախանան :

[B * եւ չաչամ աւար հանդեաւ ի Քրիստոս պարոն Աւան եպրապն պարոնի Թորոսի, 5 այր բաջ եւ աւարինի :]

* B. p. 207 b.

Մարերի Բ եւ Մայլաի Թ * Տոնէ, եսպեայ ծարպարէին :

Մեծարարբառն ետալի ծարպարէն էր յերուսաղէմէ, եւ սրբեցաւ ի Մանասէ, թագաւորէ Հրէաստանի, * չարգուցն եղեկիպ, եւ թաղեցաւ ընդ կողմովն Ասովկը արտարոյ ըսպարին Գարաւանի :

* A fol. 254 v° b.

10 Եպոսմ աւար յիշատակ ծանկանցի Բեղլեհեծի :

Ի ճաննկն Յիսուսի Քրիստոսի ի Բեղլեհէմ Հրէաստանի Հերովդէս որդի Անթիպատրոսի չաչաղգեայն ունէր պթագաւորութիւնն Հրէից : Երբեւ եկին ժողքն ի Պարսից յերուսաղէմ եւ առէին. Աէր է որ ճնու արքայն Հրէից, զի տեսար պատողն

2 Յովհաննու] աւարեից եւ add. B || 10 յիշատակ] է սարբ add. B | 11 Յիսուսի om. B.

C'est ainsi que fut martyrisé le saint roi Sembat le 1er maréri, 8 mai. Sa commémoration a lieu avec celle de Jean l'évangéliste et d'Arsène le grand ascète, pour la gloire du Christ éternellement.

[B * Et en ce jour reposa dans le Christ le baron Léon, frère du baron Thoros, homme valeureux et vertueux.]

* B. p. 207 b.

2 MARÉRI, 9 Mai.

Fête du prophète Isaïe.

L'éloquent prophète Isaïe était de Jérusalem. Il fut séié par Mauassé, roi de Judée¹, * fils d'Ezéchias et fut enterré sous le chêne d'Aroël (Aroveli), hors de la ville de Gabaon².

* A fol. 254 v° b.

En ce jour commémoration des enfants de Bethléem.

Lorsque Jésus-Christ naquit à Bethléem de Judée, Hérode, fils d'Antipater (Antipatrosi), d'entre les Gentils, régnaît sur les Juifs. Lorsque les mages viurent de la Perse à Jérusalem et dirent : « Où est le roi des Juifs qui

1. Il faut restituer : de Juda. — 2. Cf. Syn. Cp., col. 667.

նորա չարեւերս եւ եկար երկիր պաղանել նմա : Հերովդէս հարցեալ զգլխունս Հրէից առարեաց զմոպն ի Բեղղէճէժ, եւ ինքն ուսաւ ի նոցանէ զժամանակ աստեղն երևել-
լոյ :

Իսկ չորժամ մոլքն ընդ ալլ ճանապարհ զնացին չաշխարհն իւրեանց, Հերովդէս բարկացաւ չոյժ եւ հրամայեաց զօրականաց իւրոց կոտորել զամենայն մանկունսն ի Բեղղէճէժ չերկեմենից եւ ի խոնարհ՝ ըստ ժամանակին զոր ստուգեաց ի ճողուցն. եւ նորա չարձակեալ զպալանորար ի վերայ Բեղղէճէժի եւ ամենայն սահմանաց նորա, կոտորեցին զամենայն սանդղիւսայ մանկունսն զոր գտին չախունսն եւ չորս զեղջէ :

Իսկ Յովսէփ եւ Մարիամ զբառաստեն օր կացեալ ի Բեղղէճէժ՝ բերին ապա զմանուկն Յիսուս չերուստղէժ ի տաճարն Տևառն. եւ ընկալաւ Սիմէոն ի զիրկս իւր, օրջնեաց զԱստուած եւ զՄարիամ եւ զՅովսէփ, եւ * անտի զնայցին ի նապարէթ, եւ ապա յովսէսան չեղխաղտոս :

Իսկ արդարագատն Աստուած ոչ եթող զՀերովդէս առանց պատժոց, ալլ զանձնլ ճանկանցն արխնն ինպրեաց ի նմանէ. զի ետպան ինքն զկին իւր եւ զօրդիս իւր, եւ սնկաւ չախաւ չարաչար, եւ սրբունը եւալին ի նմանէ : Եւ ապա ինքն ետպան Տևաօր իւրովը զինքն, եւ սչապէս բարձաւ չարն, եւ ոչ ետես զգառան Աստուծոյ :

6 ստուգեաց] սեղեկացաւ B || 8 զեղջէ] եւ էին մանկունքն թուով հազար չորս հարիւր եւ յաթսուն երկու add. B || 9 ապա om. B || 10 Տևառն om. B.

vient de naître? Car nous avons vu son étoile en Orient, et nous sommes venus l'adorer »; Hérode s'enquit auprès des savants Juifs, envoya les mages à Bethléem, et lui-même apprit d'eux la date à laquelle l'étoile était apparue.

Puis, lorsque les mages eurent regagné leur pays par un autre chemin, Hérode, très irrité, ordonna à ses soldats de tuer tous les enfants qui étaient à Bethléem, depuis l'âge de deux ans et au-dessous, selon la date qu'il connaissait exactement par les mages. (Les soldats) assaillirent brutalement Bethléem et tous les environs, et tuèrent tous les enfants au sein qu'ils trouvèrent dans quatre-vingt-quatre villages.

Quant à Joseph et Marie, après être restés quarante jours à Bethléem, ils emmenèrent l'enfant Jésus au temple du Seigneur à Jérusalem; Siméon l'accueillit dans ses bras, et bénit Dieu ainsi que Marie et Joseph, qui se rendirent de là à Nazareth, d'où ils s'enfuirent en Égypte.

Mais Dieu, qui est juste, ne laissa point Hérode sans punition, et exigea de lui le sang des enfants innocents; car il tua lui-même sa femme et ses enfants, et subit une maladie terrible, car des vers fourmillaient (sortant) de lui; il finit par se tuer de sa propre main. C'est ainsi que ce méchant disparut et ne vit point la gloire de Dieu.

Իսկ ճանկալին որ կտորեցան եղևն վկայք Քրիստոսի, որ վասն ձեր ճանկացա-
 չինաւորցին, և գտաւորեաց զնոսա ի գոյն Աբրահամու : Եւ կտաարի տօն ճան-
 կանցն Բեղլեհն Մաչխի Թ, ի վառս Ատտուծոյ օրհնելոյ :

Յայժմ աւուր վկայութիւն սրբոցն Քրիստոսիարի եւ երկու կանանցն :

5 Սուրբ ևւ վառաւորեալ վկայն Քրիստոսի Քրիստոսիար էր ի ժամանակս Գեղարի
 ամբարիշտ արբային, ևւ անուն էր նորա չտաաջ Պաւղոսոս, ի շանաղբախ սպիւն
 ճարգակերաց, ևւ չաւուր պատկերազմին ըմբոնեցաւ ի ձեռս կամսի : Եւ վասն զի ոչ
 կարէր խօսել՝ ազոչեաց զԱտտուած ևւ էջ հրեշտակապետ լերկնից ևւ ձերձեցաւ ի
 շրթունս նորա, ևւ առժամայն խօսել սկսաւ. ևւ ճանկալ ի ձեջ քաղաքին յանդիմանէր
 10 զհալածիչան բրխատնէկցն :

Եւ ձի ամն օրոչ անուն էր Բարխու կալաւ զնա ևւ զան ևւհար ուժկին : Եւ նա տաէ.

1 Քրիստոսի] Ատտուծոյ B || 2 Աբրահամու] զի ոչ լսի վասն Քրիստոսի ձեռան՝ ալ ևւ
 փոխանակ Քրիստոսի, որ ոչ ալ տձեր ի վկայից վիճակեցաւ *add.* B || 3 Բեղլեհն ձեի]
 Մարերի B ևւ *add.* B — օրհնելոյ *om.* B || 4 կանանցն] ընկերացն B || 6 ամբարիշտ
 արբային] բանաւորին B — Պաւղոսոս] Աւղոսոս B || 7-9 ևւ վասն զի... խօսել
 սկսաւ] ևւ ուսեալ զճատս Քրիստոսի փոխարէր ընդունիլ զսուրբ ձկրտութիւնն, ևւ
 զպրանալը չպի իւր չորձած տեսանէր զհալածամն ևւ զնկարութիւն բրխատնէից. ևւ կամէր
 յանդիմանել զանհատան, ևւ ոչ կարէր չատակ խօսել զչունարէն լեզուն : Եւ ազոչեաց
 զԱտտուած, ևւ շնորհեցաւ ի վերին զօրութենէն B || 9 յանդիմանէր] համարձակ *add.* B.

Les enfants qui furent tués devinrent les martyrs du Christ, Lui, l'Ancien
 des jours qui se fit enfant pour nous, et Il les plaça dans le sein d'Abraham.
 La fête des enfants de Bethléem se célèbre le 9 mai, pour la gloire du Dieu
 béni.

En ce jour martyre de saint Christophe et de deux femmes.

Christophe (*Khristaphor*), le saint et glorieux martyr du Christ, vivait
 aux jours de Dèce, l'empereur impie. Il s'appelaît auparavant Prépropôs¹,
 il était de la race des anthropophages à la tête de chien. Il fut fait
 prisonnier dans un jour de combat et tomba entre les mains du comte.
 Comme il ne pouvait point parler, il pria Dieu, et voici qu'un archange
 descendu du ciel s'approcha de ses lèvres et il se mit aussitôt à parler. Il
 entra à la ville et blâma les persécuteurs des chrétiens.

Un homme, du nom de Baechos, le saisit et le frappa brutalement. Mais

1. *Syn. Cr.*, col. 658 Πέπρος; ms. S : Πέπερος; en cet endroit seulement.

* A fol. 255
1° b.

Համբերեմ * վասն Քրիստոսին իմոյ, ապա թէ ոչ՝ եւ ոչ թագաւորն ձեր կարէր կալ
ընդդէմ իմ : Եւ լուեալ թագաւորն զբանս նորս առաքէ երկերիւր զօրականս զի
կալցեն զնա, վասն աշեղ տեսլեան անձինն : Եւ երթեալ զօրականացն գտին զերա-
նելին առաջի զբան եկեղեցւոյն ունելով գուսպան ի ձեռին խրուծ, զոր աղօթիւք
արմատացոյց : Եւ յորժամ երթալը երեւեցաւ նմա հրեշտակապետն Ռափայէլ, եւ 5
բազմացոյց զհացն զոր ունէին չինքեանս :

Եւ յորժամ զնացին ի քաղաքն Անտիոքոյ սուրբ քահանայապետն եւ վկայն
Քրիստոսի Բարիլաս մկրտեաց զնա եւ անուանեաց Քրիստափոր, որ թարգմանի
բրիստոսազկեաց, մկրտեցան եւ զօրականքն :

Եւ յորժամ ետես զնա թագաւորն երկեաւ, եւ չաշէն անկաւ յետս. եւ յորժամ 10
կանգնեցաւ՝ հրամայեաց եւ տարան առ նա երկու պրոնիկ կանաչս զկալնիկէ եւ
զԱկիլիկէ, թերեւս կարասցեն զնա ուրբանօք պարձուցանել ի կուռսն. եւ մանաւանդ
Քրիստափոր վարդապետութեամբն խրով զարձոյց զնոսս ի Քրիստոսի հաւատն : Եւ
գաչն լուեալ արբային բարկացաւ, եւ հրամայեաց եւ զԱկիլիկէ կախեցին զհերացն
զլիսոյն եւ կապեցին չտան երկու վէճս մեծամեծս. եւ լուծան յողբ անձինն : Եւ սուրբն 15

[թագաւորն] բանաւորն B || 3 վասն աշեղ տեսլեան անձինն] վասն զի էր այր հուճկու
եւ աշեղ տեսլածը B || 4 ունելով... չինքեանս] եւ պատճեցին նմա զպատճառ զարտեանն
խրեանց. եւ նա լուսաստեաց զնոսս բարսպութեամբ սուրբ աւետարանին B || 9 բրիստո-
սազկեաց] բրիստոսազկեա B || 10 զնա... կանգնեցաւ] գտարբն զարհուրեցաւ զի աշեղակերպ
երեւեցաւ նմա շնորհօրն Քրիստոսի B || 12 եւ մանաւանդ Քրիստափոր] այլ ընդ հակառակն
եղեւ, զի երանելին Քրիստափոր աստուածեղէն B || 13 արբային] անօրինին B.

* A fol. 255
1° b.

(le saint) dit : « Je supporte * pour mon Christ, sans cela votre roi lui-même
ne pourrait me résister. » L'ayant appris, le roi envoya deux cents soldats
pour le saisir, car sa personne inspirait la terreur. Les soldats, en arrivant,
trouvèrent le bienheureux devant la porte de l'église; il tenait à la main un
bâton, qui prit racine par ses prières. Pendant le trajet, l'archange
Raphaël lui apparut et multiplia le pain que (les soldats) portaient sur eux.

Lorsqu'ils furent arrivés à la ville d'Antioche, le saint pontife et martyr
du Christ, Babyllas, le baptisa et lui donna le nom de Christophe, qui se
traduit « porteur du Christ » : les soldats furent également baptisés.

Lorsque le roi l'eut aperçu, il prit peur et dans son effroi tomba à la
renverse; puis, s'étant relevé, il ordonna de conduire auprès de lui deux
prostituées nommées Callinice (*Kaliniké*) et Aquilina, dans l'espoir qu'elles
pourraient par leurs supplications le faire revenir aux idoles. Mais ce fut
Christophe, au contraire, qui par son enseignement les convertit à la foi du
Christ. Ce qu'ayant appris, le roi fut pris de colère et ordonna de suspendre
Aquilina par les cheveux et de lui attacher aux pieds deux grosses pierres.

Քրիստափոր ազաչեաց զԱստուած վասն նորա, եւ առժամայն աւանդեաց * զհոգին * A fol. 255
յւր : v^o a.

Եւ ընկեցին գմարմինն աւաջի Կալինիկեայ : Եւ ստէ Կալինիկեա խարէութեամբ .
երթաց ի ասճարն եւ գոհեցից : Եւ չորժամ եմուտ՝ արկ զվահեղն իւր ի պարանոց
5 կռոցն եւ ուժգին քարչեաց եւ ընկէց յերկիր եւ խորասկեաց : Եւ ստէ ցբուրման .
Ժողովեցէք գոսկերայ աստուածոց ձերոց եւ ձիւթով եւ աղիւ պնդեցէք :

Եւ լուեալ արքային բարկացաւ եւ հրամայեաց երկաթի շամփուր երկաշն անցու-
ցանել չտոբն ձինչեւ ի թիկունսն . եւ մերենայիւ կախեցին զնա խոտորնակի, եւ
կապեցին վէճս չոտսն եւ ի ձեւսն : Եւ սուրբն Քրիստափոր ալօթեաց վասն նորա առ
10 Աստուած, եւ աւանդեաց զհոգին իւր :

Կոչեաց թագաւորն գաւրը զկաշն եւ թշնամանէր զնա, զարշերեա եւ օտարակերպ
եւ չարապատկեր ասելով : Եւ երթեալ երկերիւր գորականքն որք հաւատացին առաջի
թագաւորին եւ երկիր պագին սրբոցն Քրիստափորի եւ զթագաւորն անարգեցին : Հրա-
մայեաց եւ հատին զգլուխս նոցա, եւ զմարմինս նոցա ընկեցին ի հօւր :

15 Եւ գաւրբն հրամայեաց բեւեռել ի պղնձի մերենացս ընդ չորս կողմանէ, եւ շուրջ

1 ազաչեաց] սլօթէր B — առժամայն] նա ի ասնջանս անդ B || 7 արքային] բռնաւորն
B || 12 երկերիւր om. B — որք հաւատացին om. B || 13 եւ երկիր ... անարգեցին] աղապակէին
թէ . Քրիստոնեայ եճք եւ անարգէին զբռնաւորն B : 15 Եւ գաւրբն հրամայեաց բեւեռել
եւ բռնաւորն ոչ կամեցաւ գաւրբն Քրիստափոր վաթնանակի կարծել ի կենաց, արկ զնա ի
զմեղակ ասնջանս . հրամայեաց եւ բեւեռեցին զնա B.

Les jointures de son corps se brisèrent; saint Christophe pria Dieu pour elle,
et aussitôt elle rendit son âme.

* A fol. 255
v^o a.

On jeta son corps devant Calliniee. Calliniee leur dit pour les tromper :
« Je veux aller au temple et y sacrifier. » Mais lorsqu'elle y eut pénétré, elle
jeta son voile au cou des idoles, tira fortement, les jeta à terre et les brisa.
Elle dit ensuite aux prêtres d'idoles : « Ramassez les os de vos dieux et
consolidez-les avec de la poix et du sel. »

A cette nouvelle, le roi fut très irrité et ordonna de la transpercer par
de longues broches de fer depuis les pieds jusqu'au dos; on la suspendit de
biais à une machine et on lui attacha des pierres aux pieds et aux mains.
Saint Christophe pria Dieu pour elle, et elle rendit son âme.

Le roi manda le saint martyr et l'injuria en disant : « Figure dégoûtante,
espèce d'étranger de mauvaise mine. » Mais les deux cents soldats qui
avaient cru se présentèrent au roi, se prosternèrent devant saint Christophe
et insultèrent le roi. Celui-ci ordonna de leur trancher la tête et de jeter leur
corps aux flammes.

Il ordonna ensuite de clouer le saint à des machines de bronze des quatre

* A fol. 255
v° b.

գնախու կուտեցին փազտ եւ վտտեցին Տրով : Եւ սուրբ վիպան ոչ այրեցաւ, այլ որպէս չափուս նստեալ պատմէր զաշուար եւ զմիւսանդամ զպուտան Քրիստոսի : * Պատմէր եւ տեսիլս սրանչեկլա եկի : Եւր ձի զօրական, բարեանասկ եւ պաշտաւ Երեսօք զպեցոց ինձ սպիտակ ճանգերձ, եւ պտակ եղ ի զլուխ իմ, եւ զպեղեցկութենէ պտակին եւ պատմուձանին պատմել ոչ կարեմ : Տեսանեմ եւ այլ զօրս սեւադէմս եւ մարտեան ընդ բուսեպէն զօրականսն եւ չապիեցին նոցա : Եւ զարձաւ փառաւոր աչն բարկութեամբ ի նոսա եւ եհերձ գնասս չերկուս եւ չապիեաց ի սպաւ : Եւ իրբու բուան զպս մերձակոչ սմբոխն, եւ տեսին զսուրբն անկիւղել ճաւատացին ի Քրիստոս անձինք իրբու ճապար, եւ երկեալ ճանին զսուրբն ի մերենայէն եւ ի Տրոջն :

Եւ երեսեցաւ ստտանայ ի կերպարանս մարգոչ, եւ բարբաբեաց զչարութիւնս սրտի նորա ի վերայ սրբոջն : Եւ չաւարս չարամ կամէին կոսպաշարն զոչս մատուցանել

1 — p. 1477, l. 14 ոչ այրեցաւ . . . ձերձ ի գեան] սպրեալ լինէր զօրութեամբն Քրիստոսի, զոր տեսեալ բազմոց զսրանչեկլան ճաւատացին ի Քրիստոս : Եւ եղև յաւարն չարամ կոսպաշարն զոչս մատուցանէին ժաղկեցան ճաւատացեալն եւ երկեայն սրտամամբք սպալես . Պաշտաւ է զբախան, պաշտաւ են պտակն սեւեաեաց . ձեխ է սովորակ ձի ճաձրերս թիւն ձեր, եւ սրտակիձր ի Տեսանէ : Եւ զպն բուեալ բուսարին բարկացա յոյձ, Տրոմայեաց եւ զիմեցին զօրբն, եւ սրտ զամենեանս կոսպեցին : Եւ Տրոմայեաց եւ կոսպեցին վեձ ձի ի պարանոց սրբոջն եւ ձգէին . եւ նս զաշանայր զԿասուձոչ սր սրձանի սրար զպիտիտի չարչարանս կրել վտան անուան իւրոյ : Յայնձամ Տրոմայեաց սրտ ճաւատեալ զգլուխ նորա : Եւ յարձամ սարան ի տեղին սպիեաց առ Կասուձ, եւ ինզրեաց զփրկութիւն ամենայն քրիստոսնէից : Եւ աղպեցաւ նձա ի վերասս կոսպարանն ինզրուձոց իւրոց, եւ երկեայն փառայն ժաւանգութիւն, եւ ձիտիձարեցա ի ճոյի իւր : Եւ նայնձամայն ճաւտին զգլուխ նորա Մարբրի Բ եւ Մայլտի Ք : Եւ Պետրոս եպիսկոպոսն Բառիոյ սր է ձերձ յԿեսիօք՝ սեւեալ զձարձիւնն տարա ի բազար իւր, եւ մեձաւ պատուտ իւր ի սոսպանի ձերձ ի գեան : Եւ յեա ժաձանակոց պատասկան նչխարբ նորա փոխպրեցան ի Կասանդիմուպոլիս եւ տնտի չալ տեղիս . եւ ամենայն ուրբք փալեալ եղև սրանչեկեօք Բ :

* A fol. 255
v° b.

côtés, d'entasser tout autour du bois et d'y mettre le feu. Mais le saint martyr ne fut point brûlé, et comme s'il était assis sur un trône il prêcha le terrible et dernier avènement du Christ. * Il raconta également cette vision magnifique : « Un homme, un soldat, de belle prestance et d'un visage éclatant, m'a revêtu d'une tunique blanche et a déposé une couronne sur ma tête. Je ne puis vous décrire la beauté de la couronne et de la tunique. J'ai vu aussi d'autres soldats nègres qui luttaient avec des soldats lumineux et les battaient. Alors l'homme à la belle prestance s'est retourné vers eux en colère, les a fendus en deux et anéantis. » La foule qui se trouvait proche, ayant entendu ces paroles et vu que le saint n'avait point été brûlé, se convertit au Christ au nombre de mille personnes environ; ils allèrent délivrer le saint des machines et des flammes.

Satan apparut (au roi) sous la forme d'un homme et excita la méchanceté de son cœur contre le saint. Un jour que les idolâtres voulurent immoler, le

ժողովեաց սուրբ վիպն Քրիստոսի գհաւատացեալ ժողովուրդն եւ երգէին պաշտամամբ
 աչպէս. Չէթ է չաչումն, սակաւիկ ծի հածրեւեցուր եւ պակիմը ի Քրիստոսէ :
 Եւ զիմեցին ի վերայ նոցա զորք թագաւորին եւ սրով զամենեսան կոտորեցին զբա-
 5 ջալերեալն ի սրբոյն : Եւ կապեցին վէճ ծի մեծ ի պարանոց սրբոյն Քրիստափորի եւ
 ընկեցին ի ջրհորն. լուծաւ վէճն եւ հրեշտակ Տեառն եհան զնահատակն * Քրիստոսի * A fol. 256
 եւ կոցոյց առաջի թագաւորին, եւ տեսալ զնա զարհուրեցաւ, եւ հրամայեաց սրով
 հատանել զզլուխ նորա : Եւ չորժամ տարան ի տեղին ազօրեաց առ Ատուած եւ
 խնդրեաց փրկութիւն ամենայն բրիտանէից, շնորհ տակերաց իւրոց զի հալածեցէ
 զզեւ եւ զամենայն աստանայական հնարս, եւ ուր անունն իւր չիշատակեցի փրկեցին
 10 զամենայն նեղութենէ, ի կարկոտց եւ ի ժանդոց եւ չերաշտութենէ : Չայն եղև չերկնից
 առ նա. Չամենայն խնդիրս ըր կառարեցից, եկեաջիւր չանտրտուծ չորախտութիւնս :
 Եւ նոյնժամայն հատին զզլուխ նորա Մաչիսի Թ :

Եւ Պետրոս եպիսկոպոսն Առաքիւտ սր է մերձ յԱնտիոք, առեալ զճարմին նորա
 տարաւ ի բաղարն իւր եւ մեծաւ պատուով եղ ի տապանի մերձ ի գեան :

15 [B * Սպացումն սուրբ ճարգարէին Եսայեայ ի Մանասէէ թագաւորէ :

Մեծարարբան Եսայի էր որդի Աճովայ չապէէ Յուգայ չերուսապեմէ, որ

* B
p. 207 b.

saint martyr du Christ rassembla des gens qui se mirent à chanter et à officier
 ainsi : « L'huile est à brûler, ayons un peu de patience et nous serons cou-
 ronnés par le Christ. » Les soldats du roi les assaillirent et tuèrent à l'épée
 tous ceux que le saint encourageait. Ils attachèrent une grosse pierre au
 cou de saint Christophe et le jetèrent dans un puits. La pierre se détacha ;
 l'ange du Seigneur fit sortir le martyr* du Christ et le mit en présence du * A fol. 256
 roi, qui, épouvanté à sa vue, ordonna de lui trancher la tête par l'épée.
 Lorsqu'on l'eut conduit au lieu de l'exécution, il pria Dieu en Lui deman-
 1. Il n'y a que deux sièges épiscopaux portant le nom d'Ἀτζαίαι, respectivement en
 Lycie et en Pamphylie; aucun ne peut être dit dans le voisinage d'Antioche et à aucun
 on ne connaît de titulaire nommé Pierre.

* A fol. 256
r^o a.

Pierre, l'évêque d'Atalios¹, qui est proche d'Antioche, prit le corps,
 l'emmena à sa ville et le déposa avec de grands honneurs dans un tombeau
 près du fleuve.

[B* Le saint prophète Isaïe scié par le roi Manassé.

L'éloquent Isaïe était fils d'Amos, de Jérusalem et de la tribu de Juda.

* B
p. 207 b.

յայտնարոյն խօսեցաւ զգալտենէ Բանին յաշխարհ ծննդեամբ ի սրբոյ կուսէն : Եւ ի կշտամբելն զՄանասէ թագաւորն Հրէաստանի վասն չարեաց նորա, հրամանաւ նորա սրոցեցաւ ի զլխոյն եւ ի վայր յերկուս մասունս : Եւ թաղեցաւ ընդ կաղնեան Ռոզելի արտաբոյ բաղաբլին Գաբաւնի :]

Մարերի Գ եւ Մայիսի Ժ : Վարբ երանելոյն Գերմանոսի Կոստանկինուպօլսի հայրապետի : 5

Այս ցանկալի աչրս եւ երանելի հայրապետս Գերմանոս ներքինի էր, որդի մեծի իշխանի եւ պատրիկի որոյ անուն էր Յուստինանոս, յաւուրս բարեպաշտ արքային Հերակլի :
 * A fol. 256
 1° b. * Եւ վասն իւր աստուածաճաճոյ վարուցն, եւ զի չոյժ ուսեալ էր զաստուածաշունչ զիրս ձեռնադրեցին զնա Կիրիկոյ մետրապօլիտ. եւ բաղում ժամանակս կեցեալ մինչեւ ի ժամանակս Լևոնի Բաւուտի : 10

Եւ վասն զի էր չոյժ աւարքինի եւ ժուժկալ վարուբ, եւ էր ամենիմաստ եւ աստուածաւէր, խոնարհ, հանդարտ, սպրմած եւ ամենայն բարութեամբ լցեալ, աստուածալին ընտրութեամբն եւ ամենայն բաճանակիցն նստուցին զնա յաթոս պատրիարքութեան Կոստանկինուպօլսի :

5 վարբ] եւ յիշատակ *add.* B — հայրապետի] պատրիարքի B || 6 Գերմանոս *om.* B || 12 բարութեամբ] բարի բնութեամբ B || 13 բաճանակիցն] բաճանաչապետացն B.

Il parla avec évidence de la venue au monde du Verbe par sa naissance de la sainte Vierge. Pour avoir blâmé Manassé, roi de Juda, de ses mauvaises actions, il fut, par son ordre, scié de la tête jusqu'en bas en deux parties. Il fut enterré sous le chêne de Rogel, hors de la ville de Gabaon ¹.]

3 MARÉRI, 10 Mai.

Vie du bienheureux Germain, patriarche de Constantinople.

Cet aimable et bienheureux patriarche Germain (*Germanos*) était eunuque, fils du grand prince et patricien nommé Justinien (*Youstianos*), aux jours du pieux empereur Héraclius. * A raison de sa vie agréable à Dieu et parce qu'il était très versé dans les écritures inspirées de Dieu, on le sacra métropolitite de Cyzique (*Kisiko*). Il y vécut de longues années jusqu'aux jours de Léon l'Isaurien.
 * A fol. 256
 1° b.

Il était très vertueux et d'une vie austère, de grande intelligence, ami de Dieu, humble, paisible, charitable, rempli de toutes les bontés, c'est pourquoi, par élection divine et (le choix) de tous les prêtres, on le fit siéger sur le trône patriarcal de Constantinople.

1. Cf. *Syn. Cp.*, col. 667.

Եւ եղև վարդապետ ճշմարտութեան եւ ուսուցանէր եւ մեկնէր ժողովրդեանն
 գաստուածային զիրս : Եւ բազում ծառս գրեաց ի տէրունական ասնա եւ ի սուրբս, եւ
 արար կցուրցս եւ բազցր երանակաւ շարականս, սրպէս եւ սրաշտի մինչեւ ցաչսօր :
 Տեսանէր եւ զշնորհս Հոգւոյն սրբոյ ի պատարագին եւ յաշէն հեղցր բազում
 արտասուս, եւ զՏիւանգս եւ գախտածէտս ձեռն զհեղով եւ աղօթելով ողջացուցանէր,
 եւ զբազում զեւս ի մարդկանէ հարածէր :

Իսկ թագաւորն Լեւոն ստամեայական խորհրդովք սկսու զտէրունական պատկերս
 եւ զնշխարս սրբոյն անդոսնել եւ ընկենուլ : Եւ նա խրատ տալք եւ ուսուցանէր ի
 բաց կալ յանօրէն խորհրդոյն. եւ թագաւորն ոչ լսէր, այլ մանուսակ բազում նեղու-
 10 թիւնս անցոյց ընդ սրբոյ հայրապետին, * նա եւ գաստուածարանեալ զիրան զոր զրեաց
 սուրբն սրբաց, եւ սակաւ ծառք մնացին ի թագստեան :

* A fol. 256
 v° a.

Եւ տեսեալ Երանելին զթագաւորին շարիտն զի այլ եւս կարի խտուութեամբ
 գործէր, Եմուս չաւազ եկեղեցին եւ զգաստուական եմբիտրոսն եղ ի վերայ սրբոյ սեղա-
 նոյն եւ զհաց յաւաջին տունն իւր, եւ անդ լուսութեամբ եւ ուղղափառ հաւատով եւ
 15 սուարինի վարուք կայեալ զմնացուածս կենաց խորոյ, եւ աւելի քան զիննսուն ամաց

3 բազցր երանակաւ] բազցրեկանակս B || 7 ստամեայական] շարաշար B || 9 յանօրէն] յանարժան եւ ի չար B || 10 սրբոյ] բարեւոր Տերացեալ B || 11 սուրբն om. B.

Il devint le docteur de la vérité, enseigna et commenta au peuple les divines écritures. Il écrivit de nombreuses homélies pour les fêtes du Seigneur et des saints, il composa des antiennes (*Kzourts*) et des hymnes très mélodieuses qui sont en usage jusqu'à nos jours. Il percevait les grâces du Saint-Esprit au moment du saint sacrifice et versait de nombreuses larmes de crainte; il guérissait les malades par l'imposition de ses mains et par ses prières; il chassait des hommes de nombreux démons.

Or, le roi Léon, par les conseils du démon, se prit à mépriser et rejeter les images du Seigneur et les reliques des saints. (Germain) exhorta le roi et lui recommanda de s'abstenir de ces desseins impies, mais celui-ci ne l'écoutait pas; au contraire, il suscita bien des persécutions au saint patriarche, * et brûla les écrits théologiques que le saint avait composés; peu
 d'homélies demeurèrent, étant cachées.

* A fol. 256
 v° a.

Le bienheureux, voyant les méfaits du roi qui agissait avec une rigueur croissante, pénétra dans la grande église¹, déposa le précieux omophorion sur le saint autel et retourna à sa première demeure, où en silence, avec une foi orthodoxe et une vie pleine de vertus, il vécut le restant de sa vie.

1. Sainte-Sophie.

լեալ հանկեալ խորագրութեամբ ի Քրիստոս, եւ եղին զնա ի վանսն իւր զոր ինքն շինեաց Խորան կոչեցեալ :

Յայժմ աւուր սուրբ վկայն Քրիստոսի Եպիմաքոս եւ սուրբն Գորգիանոս ի Հռոմ քաղաքին հրամանաւ անորէն լիշխանին բողոքմ տանջանայ համբերեալ չարչարեցան եւ զՔրիստոս ոչ ուրացան. եւ ապա հատին զղրուխս նոցա Մալխի Ժ :

* B
p. 210 b.

[B * Եւ յայժմ աւուր հանկեալ ի Քրիստոս ստառուածանէր պատանին Բռովբէն որդի Վեւոն թապաւորին :]

Մարերի Գ եւ Մալխի ԺԵ . Վկայութիւն սրբոյն Մովկիմոսի քահանայի :

Սուրբն Մովկիմոս Ամփիլիպոլիտայ քաղաքին քահանայ էր եւ վարդապետ ճշմարտութեանն, եւ չաւուրս ամբարիշտ արքային Գիսկեղեղանոսի համարձակութեամբ քարոյէր զանունն Քրիստոսի, եւ պատուիրէր ի բաց կալ ի կռապաշտութենէ, եւ հաւատալ ի ձի Աստուած ի Տէր ձեր Յիսուս Քրիստոս :

2^{Խորան կոչեցեալ}] զոր Խորան կոչեն B || 3 սուրբն *om.* B || 4 տանջանայ համբերեալ չարչարեցան] չարչարանօք տանջեալք համբերեցին B || 5 նոցա] Մարերի Գ եւ *add.* B || 8 Վկայութիւն... քահանայի] Վկայութիւն սուրբ եւ ձեճ քահանայկոյն Մովկիմոս զոր Մովկիմոս կոչեմք B || 9 Ամփիլիպոլիտայ] Ամփիլիպոլեայ B || 11 կռապաշտութենէ] ճորտութենէն B.

Il reposa en paix dans le Christ, âgé de plus de quatre-vingt-dix ans. On le déposa dans le couvent qu'il avait fait bâtir, appelé Khora ¹ (*Khoran*).

En ce jour le saint martyr du Christ Epimaque et saint Gordien eurent à souffrir à Rome de nombreuses tortures par l'ordre de l'impie gouverneur, mais ne renièrent point le Christ. On leur trancha ensuite la tête le 10 mai.

* B
p. 210 b.

[B* En ce jour reposa dans le Christ le pieux jeune homme Rouben ², fils du roi Léon.]

4 MARÉRI, 11 Mai.

Martyre du saint prêtre Mocius.

Saint Mocius était prêtre et docteur de la vérité à Amphipolis (*Amphipolitoy*) aux jours de l'empereur impie Dioclétien; il prêchait avec hardiesse le nom du Christ, exhortant à abandonner l'idolâtrie et à croire au seul Dieu Notre-Seigneur Jésus-Christ.

1. Le fameux monastère dédié au Sauveur, appelé couramment η Μονή τῆς χόρας, hors des murs de Constantinople, au nord de la ville, cf. S. Byzantios, *Ἡ Κωνσταντινουπόλις*, t. I. Athènes, 1851, pp. 366-368. — 2. Fils de Léon I, tué à Byzance, après avoir eu les yeux brûlés au fer rouge en 1141.

Եւ ի ձիւսմ աւուր Լաուդիկիոս բղեշխն վնայ բազում ամբխալս ի սուսար կասցն
 գոհս ծառուցանել Քիսիխոս. * եւ Երանելի վկայն Քրիստոսի խափանէր զբազումս * A fol. 256
 որ երկնային ի գոհել : Եւ լուեալ բղեշխին սասրեայ զօրականս եւ տարան գասրն v° b.
 սուսչի, եւ մեծաձայն բարբառով խոստովանեցա զանգրգուելի հաստան խր որ ի Տէր
 5 մեր Յիսուս Քրիստոս : Եւ հրամայեայ կախել եւ բերել զմարմին նորս, եւ նա ի
 յանդիմանելոյ զմորրաթիւնն սչ զազարէր :

Եւ սպա բորբոքելին հար ձիթով եւ վշով եւ օրթով, եւ արկին վնա ի մեջ հրայն,
 եւ սարբն օրդէս ի գրախաի ձեմէր : Եւ երեւեցան նմա երեք արբ փասաւոր տեղեամբ,
 եւ ելալ բոցոյն ի հնոցէն աջրեայ զբղեշխն եւ ինն զօրականս, եւ եղնն անչալս ի
 10 մարգկանէ, մարմինը նոցա : Եւ թարատիոն բարբառապեան արկ վնա ի բանոյ :

Եւ սուսրեայ թագասրն ալ լոկաշխ օրոյ անուն էր Մարտիմոս, եւ բազում
 սպրանօք լորատ սաչք կատարել զհրամանս թագաւորին, եւ սուրբն ամենեւին սչ
 հաւանեցա : Կտակելին վնա չերկա անխս եւ զբրեցին, եւ մարմինն չոժ կտրատեցա :
 Եւ նա աղաչեայ զԼաստուսմ եւ լուծաւ ի կատարմացն, եւ Ել սուրբն արխնաշարսի
 15 վիրօք :

1 Լաուդիկիոս] Լալիկոս անօրէն B — բազում om. B * 5 զմարմին նորս] եւ զկրակին
 եւ զկրօնն add. B || 8-10 եւ սուրբն... ի բանոյ] եւ յաօթիւն արբոյն զբուեցա հարն ուժկին
 հոգմով, եւ հրեհեայ գտեղին սր էր բղեշխն, եւ աջրեայ վնա եւ զինն զօրականս ընդ նմա :
 Յաշնմամ թարատիոն բարբառապեան ձեւն էարկ ի սուրբն եւ եզ ի բանոյն, եւ նա գոհաթեամբ
 անկապար փասաւորէր զԼաստուսմ B || 12 սուրբն ամենեւին] նա B || 13 վնա] զնահաստակն
 Քրիստոսի B || 14 աղաչեայ զԼաստուսմ] աղօթէր առ Լաստուսմ, եւ յանկարծակի խորատեցա
 անխն եւ սուրբն B — սուրբն om. B.

Un jour que le gouverneur Laodicius (*Laodikos*) se rendait avec une
 nombreuse escorte au temple des idoles pour immoler à Dionysos. * le bien- * A fol. 256
 heureux martyr du Christ détourna beaucoup de ceux qui allaient sacrifier. v° b.
 L'ayant appris, le gouverneur envoya des soldats, qui le lui amenèrent; et
 là, celui-ci confessa à haute voix sa foi inébranlable en Notre-Seigneur
 Jésus-Christ. (Le gouverneur) ordonna de le suspendre et de lui labourer le
 corps, mais il ne cessa de réprover leur erreur.

Ensuite on alluma un grand feu avec de l'huile, du chanvre et des sar-
 ments et on le jeta dans les flammes. Le saint s'y promena comme dans un
 jardin. Il lui apparut trois hommes de glorieuse apparence, et les flammes
 sortant du brasier brûlèrent le gouverneur et neuf soldats, dont les corps
 disparurent. Le préfet de la ville, Thalatio, fit jeter (le saint) en prison.

Le roi envoya un autre gouverneur nommé Maxime, qui engagea (le
 saint) avec beaucoup de supplications à exécuter les ordres du roi, mais le
 saint n'y consentit point. On l'attacha alors à deux roues que l'on fit
 tourner, et tout son corps en fut déchiré. Le saint pria Dieu, ses liens se
 détachèrent et il sortit avec des plaies pleines de sang.

A fol. 257
r^o a.

Եւ չետ աւուրց ընկեցին զնա առաջի առիւծուց, եւ երթեալ գաղանայն լիզուին գոտն եւ զվէրսն. եւ տեսեալ զայն ամբոխին ասեն առ բղեշխն. Արձակեսն զԱստուծոյ ծառայց : Եւ նա չլարկեաց զնա * կապանօր ի Հերակլեա քաղաքն Թրակիայ առ դատաւորն Թիլիսիոն, եւ նա գորձեալ տայ զսուրբ վկայն Քրիստոսի ի գորականս եւ չուղարկեաց ի Բիւզանդիա : Եւ անդ տարան զնա ի խորհրդական ատեանն չորում նստէին ամենայն դատաւորքն եւ առնէին ըննութիւն ամենայն պործոց :

Եւ անդ հարցին գաւրբն. եւ նա մի բտ միտջէ պատմեաց պամենայն պօքանչեւն գոր արար : Եւ նորա բարկացեալք հատին ի վերայ նորա զվճիտ զլխատմանն : Եւ չորժամ տարան ի տեղին աղօթեաց առ Աստուած, եւ եղեւ առ նա ձայն ի չերկնից. Աւրախ լեր բարեչաղիմ վկայ իմ Մովկիմոս, մնատ չարքայութիւնն երկնից : Եւ սպա հատին զգլուխ նորա :

Եւ Փիլիպոս եւ Գալմատիոս եւ Կիւրակոս եպիսկոպոսուք ընդ այլ բրիտանեայս թաղեցին զմարմին նորա մղանաւ մի արասքոյ Բիւզանդիոյ : Եւ չետ ժամանակաց սուրբն Կոստանդիանոս շինեաց մեծ եկեղեցի ի վերայ տապանին :

* B
P. 211 b.

[B * Յալամ աւուր չիշատակ սրբոյ վկային Թէոդորոսի, որ կոչեցեալ էր Աթենապորոս :

1-2 առիւծուց... առ բղեշխն] պագանաց, եւ խնամօրն Աստուծոյ ոչ մերձեցան ի նա. չայնժամ ամբոխն աղապակեաց առ բղեշխն B || 4 Թիլիսիոն] Փիլիպիոսն B || 7 գաւրբն օտ. B || 9 եւ եղեւ ձայն... երկնից] եւ վերին տղեցութեամբն ընկալաւ զաւետիս մառան-պութեան արքայութեանն երկնից B || 13 զմարմին նորա] զվկայն Քրիստոսի B.

Quelques jours après, on le jeta aux lions, mais les fauves s'approchèrent et léchèrent les pieds et les plaies. A cette vue, la foule dit au gouverneur :

* A fol. 257
r^o a.

« Remets en liberté le serviteur de Dieu. » Mais il l'envoya * chargé de chaînes à la ville d'Héraclée de Thrace, devant le juge Thilission, qui remit de nouveau le saint martyr du Christ entre les mains des soldats et l'envoya à Byzance. Là, on le conduisit au tribunal du conseil, où siégeaient tous les juges pour connaître de toutes les affaires.

Ils interrogèrent le saint, qui raconta un à un tous les miracles qu'il avait opérés; furieux, ils le condamnèrent à la décapitation. Lorsqu'il fut amené au lieu de l'exécution, il pria Dieu. Une voix du ciel se fit entendre qui disait : « Réjouis-toi, Mocius, mon martyr victorieux; entre dans le royaume des cieux. » On lui trancha la tête.

Les évêques Philippe, Dalmatinus et Cyriaque accompagnés d'autres chrétiens inhumèrent son corps à une lieue hors de Byzance. Plus tard, saint Constantin édifia une grande église sur sa tombe.

* B
P. 211 b.

[B * En ce jour commémoration du saint martyr Théodore, qui était appelé Athénadore.

Երանելիս այս էր որդի Սուրենայ Հայոց նախարարի չազդէ թագաւորութեան, որ էր իշխան գաւառին Սալահունեաց, եւ բնակէր յաւանաշէնն իւր որ կոչեցաւ յանուն նորա Սուրէն մերձ յԵղնկայ :

Եւ ճայր նորա Արվիթոս կին ողորմած չորգորեաց դայր իւր եւ շինեցին տեղի
5 ջաւագնեւոց առ ավին ձորոջն մօտ չազրիւրն որ կոչէր Սրբնուտ. եւ էին անդ ողբ
երեսուն եւ հինգ, որք հողաչին զպէտս կենաց ողորմութեամբ : Եւ ոմն ի նոցանէ
քրիստոնեաց էր եւ քահանայ Դասիոս անուն եւ վարդապետութեամբ աստուածաշունչ
զրոյ զարձոյց զնոսա ի հաւատս Քրիստոսի :

Եւ զի մերձ էր տեղին բազում անգամ երթայր Աթենագորոս, եւ լսէր ի Դասիոսէ
10 զքարոյութիւն աւետարանին : Եւ ինքն յօթն ամաց հետէ արտասցեալ զարտ ջաւագն
տաւապէր չոթ. եւ ձնօրք նորա արծաթ բազում ձախեալ էին ի բժիշկս զի միամօր
էր նոցա, եւ ոչ կարացին բժշկել :

Լուեալ Աթենագորոսի զբժշկութիւնն զոր ասներ սուրբ Լուսաւորիչն սնուածին
Քրիստոսի, չորժամ տանէին զնա արկանել ի խոր վիրապն զիմեաց չոտս նորա, եւ աւ-
15 ժամայն ընկարաւ ի նմանէ զբժշկութիւն. եւ հաւատաց ի Քրիստոս յամենայն սրտէ, եւ
մկրտեաց զնա սուրբ քահանայն Դասիոս, եւ կոչեաց զանուն նորա Թէոդորոս : Եւ
զամս եօթն զաղտնի սրահէր զքրիստոնէութիւն իւր անպարար կանխեալ չաղօթս եւ
ի պաղատանս առ Աստուած :

Ce bienheureux était le fils de Sourèn, satrape arménien de famille royale, gouverneur de la province des Salahouniqs, qui habitait le bourg construit par lui-même, appelé de son nom Sourèn, près d'Ezenka.

Sa mère Aghvithos, femme charitable, engagea son mari à construire au bord du vallon, près de la source appelée Serpenout, un hospice pour les infirmes. Il y avait là trente-cinq personnes qui leur procuraient par charité les choses nécessaires à leur vie. Il y avait parmi eux un chrétien, prêtre, du nom de Dasios, qui par son enseignement des écritures inspirées de Dieu les avait converties au Christ.

Comme l'endroit était proche, Athénadore s'y rendait souvent et entendait les prédications de l'évangile par Dasios. Il était lui-même affligé depuis sept ans d'une douloureuse maladie, dont il souffrait beaucoup, et ses parents avaient dépensé beaucoup d'argent avec les médecins, parce qu'il était fils unique, sans résultat de guérison.

Athénadore, ayant appris les guérisons que le saint Illuminateur avait opérées au nom du Christ, accourut se jeter à ses pieds lorsqu'on le conduisait au puits profond pour l'y jeter, et il en reçut aussitôt la guérison. Il crut au Christ de tout son cœur, et le saint prêtre Dasios le baptisa en lui donnant le nom de Théodore. Il conserva secrètement pendant sept années sa foi chrétienne, priant incessamment et suppliant Dieu.

* B
p. 212 a.

Եւ սպա լուեալ Հաչր նորա Սուրէն բազում ողորանօք ջանաց դարձուցանել անդրէն ի պաշտօն կւոցն. եւ իբրեւ ոչ կարաց հաւանեցուցանել, սկսաւ սպառնալօք դարհօրեցուցանել զնա : Եւ նա վախուցեալ ի * տանէն զնաց ի ճորակն զոր Սեղմնուտ կոչեն եւ թարեաւ անդ :

Իսկ Հաչրն իմացեալ զտեղին զնաց անդր, եւ տեսալ թէ հաստատուն կայ ի հաւատս Քրիստոսի բարեպատ չոյժ, եւ կախեալ զհերացն խոյլսոյեաց զնա անդ. եւ էր չոյնժամ երանելին Թէոդորոս բոսն եւ ութ ամաց եւ վեց ամաց : Եւ ի զիշերին չոյնժիկ լոյս պոյժաւ ծաղկաց ի վերայ սուրբ ճարմնոց վկային Քրիստոսի. եւ Գաախոս բահանայ հրամանաւ ձոր նորա Արվիթոսի զնացեալ թաղեաց ի նմին տեղոջ :

Եւ յետ իբրեւ հնկեատանն ամաց՝ չորժամ անցանէր ընդ այն սուրբն Գրիգոր Երեկօթա սրար չաւանն Սուրենաչէն. եւ ի հասարակիլ զիշերոցն ետես լոյս մեծ ծաղեալ ի վերայ ճորակին ուր էր զերեկման սրբոցն Թէոդորոսի, եւ հարցեալ ծանեաւ զպատճառն զոր պատմեաց նմա Գաախոս : Եւ ետ շինել անդ վկայարան յանուն սրբոցն Թէոդորոսի ուր ճաչր նորա Արվիթոս ձկնօղական վարուք կեցեալ անդր զամս եօթն բարի խոստովանութեամբ հանկեաւ ի Քրիստոս, եւ թաղեցաւ սրաաբոյ զրան ճատրանն. եւ Գաախոս բահանայ ի նմին վաչրի թաղեալ կայ ի կողմն արեւեկից : Եւ յետ ժամանակաց եղև տեղին այն վանք միանձանց անուանեալ Գորբու սուրբ Թորոս, եւ զերեկման սրբոցն ուխտատեղի սմեկնայն ցաւագնեկոց :

* B
p. 212 a.

Par la suite, son père Sourèn, venant à l'apprendre, essaya avec bien des supplications à le faire revenir au culte des idoles; mais comme il ne parvenait pas à le convaincre, il se mit à le terroriser par des menaces. Lui (cependant) s'enfuit de la maison, se rendit au vallon appelé Selenmout et s'y cacha.

Son père, ayant découvert l'endroit, s'y rendit, et voyant qu'il demeurait ferme dans la foi du Christ, il fut pris de colère, le saisit par les cheveux et l'égorgea sur place. Le bienheureux Théodore était alors âgé de vingt-huit ans et six mois. Cette nuit-là une lumière éclatante jaillit sur le saint corps du martyr du Christ; et le prêtre Dasios, sur l'ordre de sa mère Aghvithos, se rendit à l'endroit et l'inhuma à la place même.

Quinze ans après environ, comme saint Grégoire passait par eet endroit, il fit halte le soir dans le bourg de Sourenachèn, et à minuit apercevant une forte lumière qui brillait sur le vallon où se trouvait la tombe de saint Théodore, il se renseigna et en apprit la raison par les explications de Dasios. Il y fit construire au nom de saint Théodore un oratoire où sa mère Aghvithos alla mener une vie ascétique pendant sept années et reposa en bonne confession dans le Christ; elle fut inhumée en dehors de la porte de l'oratoire. Le prêtre Dasios a sa sépulture aussi au même endroit du côté est. Longtemps après, eet endroit devint un couvent de religieux appelé saint Théodore (*Thoros*) de Gorob et le tombeau du saint un lieu de pèlerinage pour toutes sortes d'infirmités.

Եւ չաճ աւուր չանկեաւ ի Քրիստոս բաջ եւ բարեպաշտ իշխանն Հալոյ պարոն Քորոս օրլի պարոն Լեւոնի :

Եւ չաճ եղև շինութիւն թագաւորական բարաքին Կոստանդինուպոլի ի ձեան ձեճին Կոստանդիանոսի, որ նուիրեաց ի պաշտպանութիւն ամենօրհնեալ ախրուհոյն 5 մերոց աստուածածնի :]

Մարերի եւ եւ Մալխի ժԲ : Վարբ Երանելոյն եպիփանոս եպիսկոպոսի Կիպրացոց :

Այս սրանչկազօրծ եւ զարմանալի այլս Եպիփան էր ի սաճմանաց Ելեւթերու պոլսի ի Փիւնիկիոց, եւ էին ճեօզն շրէպք չօղալաստակը :

Եւ չեա մահուան չօրն աւարեաց զնա մաչն իւր զի վաճառեցէ արատասար էշ 10 մի. * չանպիւղեցաւ բրիտաննէի միոց որոց անունն էր Կլէոպիտոս, եւ նա չարցանէր * A fol. 257
1° b. եթէ վաճառէ գէշն : Ատէ Եպիփան. Այս, վաճառեմ, բալց ստամբակ է : եւ մինչդեռ խօսէին ընկէց էշն գեպիփան եւ թափեաց զճունկն ի բարձրոյն : Իսկ Կլէոպիտոս արարեալ գիշան խաչին ի վերայ փասեալ տեղոյն եւ չիշեաց զանունն Քրիստոսի եւ օղջացոց, եւ աստեաց իշոյն եւ աւժամաչն անկեալ աստակեցաւ : Ե՛ջարց Եպիփան

6 Վարբ... Կիպրացոց] Վարբ սարբ եւ սրանչկազօրծ չօրն մերոց եւ ձեճ վարպաղեալին Եպիփանոս արքեպիսկոպոսին Կոստանդիու բարաքին ի Կիպրոս կրկն B 10 Կլէոպիտոս] Կլոպիտո B || 12 խօսէին] ընդ ծիճեանս *adid.* B 14 եւ աստեաց... աստակեցաւ *om.* B.

En ce jour également reposa dans le Christ le brave et pieux prince arménien, le baron Thoros, fils du baron Léon.
En ce jour eut lieu aussi la construction de la ville impériale de Constantinople par les mains du grand Constantin qui la voua à la protection de notre très sainte reine, la Mère de Dieu.]

5 MARÉRI, 12 Mai.

Vie du bienheureux Épiphané, évêque de Chypre.

Ce thaumaturge homme extraordinaire, Épiphané, était des environs d'Éleuthéropolis en Phénicie; ses parents étaient des Juifs cultivateurs.
Après la mort de son père, sa mère l'ayant envoyé vendre un âne défectueux, * il rencontra un chrétien dont le nom était Cléopius qui lui demanda s'il voulait vendre l'âne. Épiphané répondit : « Oui, je le vends, mais il rue. » Pendant qu'ils causaient, l'âne jeta à bas Épiphané qui eut les genoux disjoints des cuisses. Cléopius, ayant fait le signe de la croix sur l'endroit lésé en invoquant le nom du Christ, le guérit: puis il reprimanda l'âne qui tomba aussitôt mort. Épiphané demanda à Cléopius qui était le Christ? Il

* A fol. 257
1° b.

վան Քրիստոսի ցեղեոպիոս թէ ով իցէ : Եւ նա տսէ. Յիսուս Քրիստոս է զոր խաչեցին Հրէայք : Եւ երթեալ պատմեաց ծորն իւրոյ :

Եւ շաւուր միում հանդիպեցաւ ի ճանապարհի առն միոց կրօնաւորի որոյ անուն էր Լուկիանոս, եւ սղբատ մի որ խնդրէր ողորմութիւն ի նմանէ, եւ հանեալ զպարեղօսն իւր զվեցոյց սղբատին. եւ տեսեալ Եպիփան զն անկաւ յերկնից սպիտակ հանդերձ եւ ծածկեաց զԼուկիանոս, եւ ի զոյժան լեալ անկաւ յոտս նորա եւ պաշէր զն արասցէ զինքն բրիստոնեաց : Եւ կրօնաւորն տարաւ զնա առ Եպիսկոպոսն եւ մկրտեաց : Եւ աեսանէ Եպիսկոպոսն զերեսս Եպիփանու լցեալ վառօք եւ պսակ ի զլուխ նորա :

Եւ յորժամ վարձաւ ի առն իւր մեռաւ ճաչքն, եւ ետ մկրտել զբոյր իւր եւ եզ ի կուսանաց վանս, եւ արար կրօնաւոր : Եւ ինքն զամենայն ինչս իւր բաշխեաց սղբատաց եւ զնաց ի վանս Լուկիանոսի : Եւ էր յաջնժամ ամաց վեշտասանից * սուրբն Եպիփան, եւ պաշէր երկուս եւ երիս սուրբս եւ ապա ճաշակէր հաց եւ աղ եւ ջուր, եւ զաջն ոչ յազկեցժամբ :

* A fol. 257 v° a.

Եւ շաւուր միում հանդիպեցաւ ճանապարհորդաց զն բարձեալ էին գրատուց իւրեանց զինի, եւ ջուր ոչ գտանէին, եւ գրատոքն նուագեցան յոյժ. եւ Եպիփան արար

2 ծորն իւրոյ] եւ ինքն Եպիփան անդոսին ի ճանկաթենէ ուսումնասէր էր եւ արագմիտ. եւ աշակերտեալ Տրիփոնի օրինալիսի, եզև հճուս եւ տեղեակ ամենայն գրուոր եւ անդիւր ասանդից Հրէից *add.* B || 5 տեսեալ] ի զարժանալ իւրում յափշտակեցաւ ճաօք եւ տեսանէր B — սպիտակ] լուսափայլ B || 8 լցեալ *om.* B || 12 սուրբն Եպիփան *om.* B || 14 յազկեցժամբ] զցաց B || 15 — p. 1487, l. 1. եւ յաւուր... բազում] եւ տուաւ նճա զօրութիւն սրանչեկեաց, եւ ամենայն B.

lui répondit : « C'est Jésus-Christ que les Juifs ont crucifié. » Épiphané retourna à sa mère et lui raconta (des événements).

Un jour il rencontra sur la route un religieux dont le nom était Lucien (*Loukianos*) et un pauvre qui lui demandait l'aumône; ayant enlevé sa tunique; il en revêtit le pauvre, mais Épiphané aperçut une tunique blanche qui tombait du ciel et recouvrait Lucien. Saisi de crainte, il tomba aux pieds de Lucien et le pria de le faire chrétien. Le religieux le conduisit à l'évêque qui le baptisa. L'évêque aperçut la figure d'Épiphané remplie de gloire et une couronne sur sa tête.

Comme il rentrait chez lui, sa mère mourut; alors il fit baptiser sa sœur, la conduisit dans un couvent de vierges et en fit une religieuse. Quant à lui, il distribua tous ses biens aux pauvres et se retira au couvent de Lucien. Saint Épiphané* avait à ce moment seize ans, il jeûnait deux et trois jours, et ne prenait ensuite que du pain, du sel et de l'eau, et pas même à satiété.

* A fol. 257 v° a.

Un jour il fit la rencontre de voyageurs qui avaient chargé du vin sur leurs bêtes, mais qui ne trouvaient point d'eau pour leurs bêtes qui défail-

աղօթիւք զգինին ջուր և արբոյց անասնոցն : Եւ բազում հիւանդս և փստամէտս
 աղօթիւք ծխոցն ողջացուցանէր, և զբեւ ի մարդիանէ հարածէր : Եւ զեւ ճի
 աղաղակեաց. Մ'զ Եպիփան գրասն և զերկու ամ հաղածեցոյ ևս զճեղ, զնացից ի
 Պարսիկս և մեծաւ աշխատութեամբ տարաց զբեղ անդ : Եւ երթեալ զեւն ի
 5 Պարսիկս եմուտ ի դուտար թագաւորին, և խեղդէր զեւ և տաէր. եթէ ոչ կէկայէ
 Եպիփան ոչ կ'անեմ ի բէն : Եւ վառեալ աստուծոց արքայն Պարսից և տարան
 զԵպիփան, և յերթան նորա հաբոծեցաւ զեւն, և երկիր եպոզ նմա թագաւորն :

Եւ զամն ճի մոզ համբ արար վասն անասակ խօսիցն, և զարձեալ վասն
 աղաչանաց թագաւորին արար զի խօսեաց ի մոզն : Եւ պատուիրեաց արքային. եթէ
 10 ընդ հուսմոց մարտնչիս լինիս թշնամի խաչերոցն, և թագաւորութիւնդ բո ի թշնամեաց
 քոց կորնչի :

Եւ զայր ճի սղանեալ հանին ընկենուլ շանց և ագուսուց կերակուր. և
 Եպիփան * աղօթիւք կենդանացոյց և յանջրդի աւելոջ ջուր բլխեցոյց : Եւ աստանալ * A fol. 257
 եղեալ ի կերպարանս մարդոց և հանդիպի ձոյլ և զբերզ կրօնաւորի աւմնն, և v° b.
 15 երկիր ետ նմա պագանեւ և սուծածայն եմուտ ի նա. և երթեալ ի վանսն իւր մեծ

2-4 Եւ զեւ... զբեղ անդ *om.* B || 4 երթեալ զեւն ի Պարսիկս եմուտ] զեւ ճեալ B ||
 5 և տաէր... ի բէն] և լուեալ արքայն վասն Եպիփանու B || 6 արքայն Պարսից] արս
 B || 7 և երկիր... թագաւորն] և բժշկեցաւ աղջիկն B || 8 վասն... խօսեաց ի մոզն]
 զարձեալ առաջացոյց B || 10 ի ոչերոցն] Քրիստոսի B . 12 — ք. 1488 1, 4 և զայր...
 աստակեցաւ] և բազում պատուով հրամարեալ ի թագաւորէն կէն յանապասն, և յանջրդին
 աւելոջ աղօթիւք ջուր բլխեցոյց B.

laient. Épiphane, par ses prières, tourna le vin en eau et abreuva les
 animaux. Par sa seule prière il guérissait de nombreux malades et infirmes
 et chassait les démons des hommes. Un des démons se mit à crier :
 « O Épiphane, tu vas nous poursuivre pendant vingt-deux années, je vais
 partir pour la Perse et je t'y ferai venir avec beaucoup de peine. » Le démon
 se rendit en Perse, entra dans le corps de la fille du roi, et il l'étouffait en
 disant : « Si Épiphane ne vient pas ici je ne sortirai pas de ton corps. »
 Le roi de Perse s'empressa d'envoyer chercher Épiphane, et dès son arrivée
 le démon fut chassé. Le roi se prosterna devant (le saint).

Celui-ci rendit muet un mage à cause de ses propos libertins, puis, sur
 les instances du roi, il fit que le mage parla de nouveau. Il recommanda au
 prince : « Si tu fais la guerre aux Grecs tu te fais l'ennemi du Crucifié, et
 ton royaume sera détruit par tes ennemis. »

Un jour que l'on transportait un homme tué pour le jeter en pâture aux
 chiens et aux corbeaux, Épiphane le ressuscita par ses prières. * Il fit aussi * A fol. 257
 jaillir de l'eau dans un terrain aride. Le démon, sous la forme d'un homme, v° b.
 rencontra un religieux paresseux et désœuvré, il le fit se prosterner devant

խօսութիւն շարժեաց ի կրօնաւորսն : Եւ լուեալ Եպիփանու գնաց ի վանն, եւ երեալ ստատնալի փախեալ :

Եւ ապիւժ ճի երանէր ի ճանապարհին եւ գրագրեմս սպանանէր. գնաց Եպիփան ի տեղին, եւ ի տեսանէլ զազանին զերես Եպիփանու ստատկեցաւ :

Եւ երթեալ Եպիփանու ի Գեւորդուպոլիս եղիտ անդ արեգաց ճի որ սուսցանէր 5
ժողովրդեանն եւ հաւատարմացոյցանէր եթէ յաւուր չարութեանն աչս ճարձինս ոչ չարիցէ, ալլ փոխանակ աչս՝ հոլացեալ ճարմնոչս ալլ ճարձին չարիցէ. եւ ալաչք որ ճեսանին կատարեալ ճարմնով ոչ յանեն : Իսկ երանելին Եպիփան ստատեաց նճա, եւ սոժամաչն կապեցաւ լեզուն եւ եղիւ անձուանչ : Եւ սուսչց ամենեցուն դուրդափաւ հաւատան : Եւ ալլ բազում սքանչելիս արար Եպիփան որ գրեալ է ի կատարեալ 10
պատմութեան խորում :

Եւ եղև մեռանէլ արքեպիսկոպոսին Կիպրոսի կղզւոյն. եւ ի տեսեան հրամայեաց Տէր եպիսկոպոսացն զի ձեռնադրեացն զԵպիփան արքեպիսկոպոսապեա Կիպրոսի :

* A fol. 258^r Եւ եղև սրբախօսութիւն մեծ յեկեղեցիսն եւ յամենայն կղզին :

17° a.

Եւ ալլ շնորհ մեծ տուաւ Եպիփանու, զի չորժամ պատարագ ճատուցանէր 15
տեսանէր զգործութիւնն Աստուծոյ զի իջանէր ի վերայ խորհրդեանն : Եւ ի միում աւուր

10 կատարեալ լիակատար B 13 զԵպիփան] արքեպիսկոպոս. եւ լուս հրամանի Տեսան ձեռնադրեցին զիս *add.* B || 15 — p. 1489, l. 7 Եւ ալլ շնորհ... խորանն *om.* B.

lui et entra aussitôt en lui. Le religieux, de retour à son couvent, mit un grand trouble parmi les religieux. Ce qu'ayant appris, Épiphaue se rendit au couvent : le démon sortit et prit la fuite.

Un lion parcourait les chemins et tuait beaucoup de monde. Épiphaue se rendit en ce lieu et lorsque le fauve aperçut le visage d'Épiphaue, il creva.

Épiphaue, s'étant rendu à Léontionopolis, y trouva un moine qui enseignait le peuple et affirmait qu'au jour de la résurrection ce corps ne ressusciterait point et qu'à la place de ce corps devenu poussière, c'est un autre corps qui ressusciterait; et que les enfants qui meurent avec un corps parfait ne ressusciteraient point. Le bienheureux Épiphaue le réprimanda et aussitôt sa langue s'arrêta et il devint muet; puis (le saint) prêcha à tous la vraie foi orthodoxe. Il fit encore bien des miracles qui sont écrits dans sa biographie complète.

L'archevêque de l'île de Chypre vint à mourir. Le Seigneur ordonna en * A fol. 258^r vision aux évêques de sacrer Épiphaue archevêque de Chypre. * Ce fut une 17° b. grande joie dans les églises et dans toute l'île.

Une autre grande faveur fut accordée à Épiphaue, c'est que quand il célébrait le sacrifice il apercevait la puissance de Dieu qui descendait sur le mystère. Un jour pourtant, il ne l'aperçut point et, saisi de crainte, il vit du

ոչ ետես եւ չերկրպի լեալ՝ տեսանէր ի ճախարկածանէ սեպանոյն սարկաւազ ձի զի
 ունէր ի ճակատն չար վէր բորոտութեան. հրամայեաց եւ հանին արտաքոյ եկեղեցւոյն,
 եւ սպա ետես զնշանն : Եւ յորժամ արձակեաց զժողովուրդն խոշտանդէր կապեալ
 բանիւք զսարկաւազն զի խոտովանեացի զոր ինչ արարեալ էր չար զործս : Եւ նորա
 5 անկեալ չտան խոտովանեցաւ եթէ ի զիշերին յաշնմիկ ընդ կնոջ խրում խառնակեցաւ :
 Եւ պատուիրեաց մեծաւ զպուշտութեամբ զի չաւուր յորում մերձեանայ յամուսինն իւր
 եթէ քահանայ կամ սարկաւազ կամ այլ որ չախտէ եկեղեցւոյ ոչ ելլեն ի խորանն :

Եւ չաւուրս քահանայապետութեան նորա էին ի Կիպրոս հերձուածոյք. օձեանք,
 սաբելայիք, կաբարկրիտեանք, նիկոլայիտք, սինոնացիք, բասիլեանք, զամենեսեան որ
 10 ոչ զարձան չուզբախաւութիւն ի կղզւոյն հաբաձեաց :

Եւ չաւուրն յաշնմիկ կոչեցին զեպիփան ի Կոստանպինուպօլիս վասն արարելոյ
 զպատրիարքն զՅովհաննէս Ոսկերեանն : Եւ Եպիփան ամենեւին ոչ էր հաւան * ի
 բանս թաղուհոյն Եւրոբիայ, եւ ոչ զրեաց վկայութիւն ի չարութեան տուժարն
 վասն արտասահմանեացն Յովհաննու ջաթուոյն : Առաքեաց թաղուհին զձի ի ներքի-
 15 նեացն առ Յովհաննէս եւ պատուիրեաց ներքինոյն եթէ Ասն յանձնէ բուժէ եթէ եւ
 Եպիփան զրեաց ի տուժար արտարանայ քոյ : Եւ ներքինոյն արարեալ զհրամայեալսն
 զարձաւ առ թաղուհին :

* A fol. 258
r^o b.

12 էր հաւան] հաւանեցաւ B | 14 արտասահմանեացն] սարազրութեան B.

côté gauche de l'autel un diacre qui avait au front une mauvaise plaie de
 lèpre. Il ordonna de le faire sortir de l'église, et il aperçut à nouveau la
 vision. Après avoir congédié le peuple, il menaça d'interdiction le diacre
 s'il ne lui avouait point le méfait commis par lui. Celui-ci, se jetant à ses
 pieds, avoua que dans la même nuit il avait couché avec sa femme. (Épi-
 phane) recommanda alors avec beaucoup de prudence que le jour où un
 prêtre, ou diacre ou tout autre membre de l'ordre ecclésiastique, s'appro-
 cherait de sa femme, il ne devait point monter à l'autel.

A l'époque de son pontificat il y avait des hérétiques en Chypre : des
 ophites, des sabelliens, des carpocrates, des nicolaïtes, des simoniens, des
 basilidiens (*basileanq*) ; il chassa de l'île tous ceux qui ne se convertirent
 point à l'orthodoxie.

En ce temps-là, on convoqua Épiphané à Constantinople pour exiler le
 patriarche Jean Chrysostome. Épiphané ne fut point du tout de l'avis * de
 l'impératrice Eudoxie et ne signa point son adhésion au décret pervers qui
 exilait Jean loin de son trône. L'impératrice envoya un de ses eunuques à
 Jean en lui ordonnant : « Dis spontanément : Épiphané aussi a signé le
 décret de ton exil. » L'eunuque s'acquitta de ce qui lui avait été ordonné et
 revint auprès de l'impératrice.

* A fol. 258
r^o b.

Իսկ Յովհաննէս արամեցաւ չոյժ եւ զրեաց թուղթ առ Եպիփան աշտպէս. Ո՛վ
 սրանչեւից Եպիփան, յօժարեցնիր եւ զու ջանկութիւն իմ եւ ետուր ձեռնադիր, ոչ եւս
 հասցես յաթոռն բոյ : Գրեաց եւ Եպիփան առ Յովհաննէս պատասխանի. Ո՛վ սուրբ
 ձկնաւոր Յովհաննէս, որպէս եւ ես ոչ հասեալ հատուց յաթոռն իմ, նոյնպէս եւ զու
 ոչ հասցես չարտորանս բո : Եւ եղև ըստ բանի նոցա մեռանել Յովհաննու ի ճանա- 5
 պարհին, եւ թաղեցաւ ի Կոմանա : Եւ Եպիփան եմուս ի նաւ զի երթիցէ ի Կիպրոս,
 հլանողացաւ ի նաւին, եւ եղև ճրրիկ ի ծովուն, եւ չոյժ ալէկոծէր նաւն : Եւ ստէ
 Եպիփան. Եթէ ոչ կատարի բան տեսան իմոչ Յովհաննու՝ խաւովութիւն ծովուս ոչ
 գաղարէ : Եւ առեալ զաւետարանն ի զիրիս իւր պատուիրեաց աշակերտացն իւրոց
 զոր ինչ հրամայեցոյն էր, եւ ոչ ջուրեալ զամենեսան աւանդեաց զհոգին իւր խաղա- 10
 գութեամբ առ Բասուած Մաշխի ժի : Եւ առժամացն գաղարեաց ճրրիկ ծովուն,
 * Եւ եղև խաղաղութիւն աղեսցն : Էր երանելին Եպիփան ամաց հարիւր հնգետասանից :
 Եւ ճի ոմն ի նաւաւարացն վերացոյց զհանդերձս նորա տեսանել թէ թրխատեալ
 իցէ, եւ մեռեալ ծորմինն Եպիփանու վերացոյց զսոս իւր իբրև կենդանի եւ եհար
 զնաւաւարն ի սիրտն եւ անկեալ մեռաւ : Եւ ժողովեցան ամենեքեան որ ի նաւին էին 15
 եւ մեծաւ հառաչմամբ եղին զնա առ սոս սրբոցն, եւ արտասուելից սղլովք խնդրէին
 զթողութիւն. եւ նոյնժամացն կենդանացաւ մեռեալն :

* A fol. 258
 v° a.

4 հասեալ] սյլ B || 5 բո] չերտորպութիւն add. B || 11 Բասուած] Մարերի Ե եւ add.
 B || 13-17 եւ ճի ոմն... մեռեալն om. B.

Jean en fut très attristé et écrivit une lettre à Épiphane en ces termes :
 « O merveilleux Épiphane ! toi aussi tu as consenti à ma perte, et tu as
 donné ta signature ; tu ne parviendras plus à ton siège. » Épiphane écrivit
 à Jean en réponse : « O saint ascète Jean ! de même que je n'arriverai plus
 à siéger sur mon trône, ainsi tu ne parviendras pas à ton lieu d'exil. » Et il
 arriva comme ils avaient dit. Jean mourut en route et fut enterré à Comana ;
 quant à Épiphane, lorsqu'il s'embarqua pour se rendre en Chypre, il tomba
 malade dans le navire, une tempête se leva sur la mer, et le navire fut très
 secoué. Épiphane dit alors : « Tant que la parole de mon seigneur Jean ne
 se sera point réalisée, la fureur de cette mer ne se calmera pas. » Il prit
 l'évangile sur sa poitrine, recommanda à ses disciples tout ce qu'il avait à
 leur ordonner, et après avoir donné le salut à tous, il rendit paisiblement
 son âme à Dieu le 12 mai. La tempête de la mer cessa aussitôt et le calme
 régna sur les vagues. Le bienheureux Épiphane était âgé de cent quinze ans.
 Un des matelots souleva ses vêtements pour voir s'il était circoncis, mais le
 cadavre d'Épiphane leva les pieds, comme s'il était vivant, et porta un coup
 au cœur du matelot qui tomba mort. Tous ceux qui se trouvèrent sur le
 navire s'assemblèrent et le posèrent, avec de grands sanglots, aux pieds du
 saint, en demandant le pardon avec des larmes et des gémissements ; aussitôt
 le mort ressuscita.

* A fol. 258
 v° a.

Եւ յորժամ հասին ի կիպրոս ըւ եղեւ յամենայն կղզին եւ ի Կոստանդիա քաղաքն, գնացին ընդ առաջ մոծեղինօք եւ խնկօք, եւ հանին զերանելին ի ցամար, եւ կոծ մեծ եղեւ ի քահանայն եւ ի կրօնաւորն եւ յամենայն ժողովուրդն : Եւ կոչրք երեք անկան ի վերայ սուրբ մարմնոցն, եւ բացան աչք նոցա : Եւ յորժամ տարան յեկեղեցին խորհուրդ արարին ամենայն եպիսկոպոսուհրն եւ ուխտականք եկեղեցոցն թէ ո՞ր թաղեացն գնա, եւ հրաման եհաս ի թաղաւորէն զի թաղեացն գնա յեկեղեցւոցն, եւ արարին այնպէս :

Մարերի 9 եւ Մալխի ԺԳ : Վկայութիւն սրբուհւոյ կոչս աղանձոյն
Քրիստոսի Գղիկերիայ :

10 Սրբուհի եւ կոչս վկայն Քրիստոսի * Գղիկերիա էր ի ժամանակս Անտոնինոսի * A fol. 258
կոստանդա սրբալին եւ Սարինոսի զատուորին : Եւ ի քաղաքին Տրաչանուպոլիս v° b.
յորժամ զոհս մատուցանէին կոսցն՝ զբնաց Գղիկերիա ի ճակատն իւր զանունն Քրիս-

2 խնկօք] բորխօք B || 3-4 եւ կոչրք ... աչք նոցա om. B | 7 այնպէս] փառասրերով
զՔրիստոս add. B || 8 Վկայութիւն ... Գղիկերիայ] Վկայութիւն Գղիկերիայոց կոսսի, զսր
Գլերիա կազնն Յոյնք B | 10 էր] հաւանացեցի եւ բնակէր ի Տրաչանուպոլիս add. B | 11 եւ
ի քաղաքին Տրաչանուպոլիս om. B.

Lorsqu'ils furent arrivés à Chypre, la nouvelle se répandit par toute l'île et à la ville de Constantia¹. On alla au-devant avec des cierges et de l'encens et on déposa à terre le bienheureux. Il y eut de grandes lamentations parmi les prêtres, les religieux et tout le peuple. Trois aveugles se jetèrent sur le saint corps, et leurs yeux s'ouvrirent. Lorsqu'il fut amené à l'église, tous les évêques et les membres du clergé tinrent conseil pour décider où il serait inhumé, mais un ordre de l'empereur arriva prescrivant de l'inhumer dans l'église; et ils firent ainsi.

6 MARÉRI, 13 Mai.

Martyre de la vierge sainte, la servante du Christ Glycéria.

La sainte vierge et martyre du Christ* Glycéria vivait aux jours d'Antonin, l'empereur impie, et du juge Sabinus. Pendant qu'on immolait aux idoles dans la ville de Trajanopolis, Glycéria écrivit sur son front le nom

1. Autre nom de Salamine, métropole ecclésiastique de Chypre et siège d'Epiphane: cf. J. Hackett, *A history of the orthodox church of Cyprus*, Londres, 1901, pp. 244-246.

աստի եւ արար զնշան արրոյ խաչին. զնայ սա զատուարն եւ սսէ. Քրիստոնեայ եմ
 եւ աղախին Քրիստոսի : Ասէ զատուարն. Աս զամբարս եւ ճատն զոհս Աստուծոյ :
 Ասէ արրուհին. Ես զոհս ճատուցանեմ Աստուծոյն իմոյ պատարայ օրհնութեան : Եւ
 յուցանէր ժողովրդեանն զնշան խաչին որ ի ճակատին էր :

Գնայ ի տաճարն եւ զՊիտնիսի բազինն խորտակեաց. եւ անօրէնքն զնա բարկոծ 5
 արարեալ ոչ կարացին վիրաւորել : Եւ կարեալ զերանելն կինն բռնապատկին
 սրանալ զՔրիստոս, եւ ոչ հաւանեցաւ : Կախեցին զհերացն եւ բերեցին զճարձինն.
 եւ հրեշտակ Տեառն եհար զգահիճան, եւ անկան սրբէս ձեռեայր : Եւ արդեղին զնա
 ի բանց աւուրս բազումս անտուղ, եւ հրեշտակ Տեառն կերակրէր զնա : Եւ երթեալ
 զատուարին ի բանցն ետես սկուտաակ կաթամբ եւ հայ եւ ջուր, եւ զարմացաւ զի 10
 զուտն վազեալ եւ կնքեալ էր :

Գնայ զատուարն ի Հերակլիս ի բազարն Թիրակաց եւ տարաւ զկնի իւր զաղախինն
 Քրիստոսի եւ անց յայժ նեղեաց զնա զոհել կռոյն եւ ոչ լուաւ : Արկին զնա ի բորբո-
 քեալ հոբ եւ * իջեալ անձրեւ շիջուց զհոբն : Քերթեցին զճակատն յունկանէ յունկն,
 եւ արկին ի բանց երկաթի կապանօք. եւ հրեշտակ Տեառն իջեալ ելոյժ զկապանն եւ 15
 զճակատն ողջացուց : Եւ զահիճն Լաւողիկոս ձեռեալ ի բանցն եղիս զարբուհին լուծեալ

6 վիրաւորել] մնտեալ B || 7 զճարձինն] բերանօք add. B || 8 եւ հրեշտակ... ձեռեայր
 om. B || 9 եւ հրեշտակ... զնա] եւ ինսածօրն Աստուծոյ մնայ կենդանի B — եւ երթեալ...
 կնքեալ էր om. B || 14 իջեալ] ի զիշերին add. B.

du Christ, lit le signe de la sainte croix, alla trouver le juge et lui dit : « Je
 suis chrétienne et servante du Christ. » Le juge lui dit : « Prends des
 torches et offre des sacrifices à Dieu. » La sainte répondit : « Moi, comme
 victimes, j'offre à mon Dieu un sacrifice de bénédiction. » Et elle montra au
 peuple le signe de la croix qu'elle portait sur son front.

Elle se rendit au temple et brisa l'idole de Dionysos. Les impies la lapi-
 dèrent mais ne purent la blesser. Ils saisirent alors la bienheureuse femme
 et la pressèrent de renier le Christ, mais elle n'y consentit point. On la sus-
 pendit par les cheveux et on lui déchira le corps, mais l'ange du Seigneur
 frappa les bourreaux qui tombèrent comme morts. On l'enferma dans une
 prison de nombreux jours sans nourriture, mais l'ange du Seigneur la nour-
 rissait. Le juge, s'étant rendu à la prison, y aperçut un bol de lait, du pain
 et de l'eau, et en fut émerveillé, car la porte était fermée et scellée.

Le juge se rendit à Héraclée, ville de Thrace, emmenant à sa suite la
 servante du Christ, et là, il la pressa beaucoup d'immoler aux idoles, mais
 elle ne l'écouta point. On la jeta dans les flammes d'un grand feu, mais une
 pluie * se mit à tomber et éteignit le feu. On lui écorcha le front d'une
 oreille à l'autre et on la jeta en prison chargée de fers, mais l'ange du Sei-
 gneur descendit délier les chaînes et guérit son front. Le bourreau Laodicus

* A fol. 259
 r° 3l.

ի կապանացն եւ գճակասն ողջացեալ, հաստաց ի Քրիստոս եւ երթեալ առ
 գատաւորն խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի եւ հատին զզլուխ նորս :

Եւ զԳլիկերիա ընկեցին կերակուր լինել զապանաց եւ ոչ մերձեցան ի նա :
 Արձակեցին ալ զապան եւ նա ժանեօքն եխած զաղախինն Քրիստոսի, բայց ոչ
 5 վիրաւորեաց. եւ առժաման աւանկեաց զհոգին իւր առ Աստուած Մայիսի ԺԳ : Եւ
 Գոմեափանոս եպիսկոպոսն թաղեաց զնա պատուով ի քաղաքին իւրում ի Հերակլիս :

Մարերի է եւ Մայիսի ԺԳ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Խսիդորի
 եւ Մեռոպի կուսի :

Քրիստոսի ծարաււրտան Խսիդորոս զօրական էր չԱղեկսանկրիա քաղաքէն, յաւուրս
 10 կռապաշտ արբային Գեկոսի, եւ զնաց ընդ ալ զօրականան նաւօք ի Հիոն կղզին :

Եւ ճի ոմն ի զօրականացն Յուլիոս անունն մատնեաց զնա առ հաղարապետն
 Նումերիոս եթէ բրիստոնեաց է : Եւ կոչեցեալ առ ինքն հարցանէր : Եւ սուրբն
 Խսիդորոս համարձակութեամբ, ջերմնուանդն սիրով եւ անխախտելի մտօք խոստովա- * A fol. 259
 1° b.

4 ժանեօքն] ժանիւքն B || 5 առ Աստուած] Մարերի Զ եւ B || 6 Հերակլիս] Թիրակայ
 add. B || 7 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B — Խսիդորի] Խսիդորոսի B || 8 Մեռոպի]
 Միւռոպի B — կուսին] սրբուհոյն B || 11 Յուլիոս] Յուլիանոս B || 12 Նումերիոս]
 Նումերիանոս B.

ayant pénétré dans la prison y trouva la sainte déliée des chaînes et ayant
 le front guéri; il crut au Christ, se rendit auprès du juge et confessa le nom
 du Christ. On lui trancha la tête.

On jeta Glycéria en pâture aux fauves, mais ils ne s'approchèrent point
 d'elle. On lança sur la servante du Christ un autre fauve qui la mordit avec
 ses crocs mais ne la blessa pas. Elle rendit aussitôt son âme à Dieu le
 13 mai. L'évêque Dométianus l'inhuma avec honneurs dans sa ville
 d'Héraclée.

7 MARÉRI, 14 Mai.

Martyre de saint Isidore et de la vierge Myropée.

Le martyr du Christ Isidore était soldat en la ville d'Alexandrie, aux
 jours de Dèce, l'empereur impie. Il partit avec d'autres soldats sur des
 navires pour l'île de Chio (*Hion*).

Un des soldats, nommé Jules (*Youlios*), le dénonça au tribun Numérius
 comme étant chrétien; et celui-ci, l'ayant mandé auprès de lui, l'interrogea.
 Saint Isidore, avec hardiesse, pieux amour et fermeté d'esprit, confessa * A fol. 259
 1° b.

նկցաւ զանուն Տեառն մերոյ Բիաւսի Քրիստոսի : Եւ շատ ջանացան զի սրացի զՔրիստոսա եւ ոչ կարացին եւ հրամայեաց հատանել զզուր ի նորա :

Եւ յորեւմ տարան ի սեղին աղօթեաց աչպէս. Գոհանամ զքէն Հայր եւ Որդի եւ սուրբ Հոգի, լնր աղօթից խնոց եւ ընկալ զհոգիս իմ ի ձեռս քո : Եւ ամենեքեան որ սղաչեն զքեզ անուամբս իմով Իսիդորոսի եթէ ի սովի, եթէ ի փորձութեան, եթէ ի ծովի, լնր աղօթից նոցա եւ կատարեան զխնդրուածս նոցա եւ վրիեան զնոսա չամենայն փորձութենէ : Եւ իտնարհեցուցեալ զձունկն չերկիր, արար զնշան խաչին եւ ապա հատին զզուր ի նորա Մայիսի ԺԳ : Եւ Ամենիս քահանայն թաղեաց զնա ի նոյն տեղեոջ. եւ ինքն զնայ չեղեալնոսս մարտիրոսացաւ եւ ընկալաւ զպսակ ի Քրիստոսէ :

Եւ կին մի հաւատացեալ որում անուն էր Միւռոպի, փախեաւ վասն հարածանայն չեփեսոս եւ ի Հիոն կղզին եւ չապարակս իւր քննեաց զնշխարս սրբոյն Իսիդորոսի, եւ չայտնեաց նմա հրեշտակ Տեառն եւ հանեալ պատեաց սուրբ կտաւովք եւ անուշահոտութեամբ պահեաց ի տան իւրում : Եւ լուեալ կուսպաշալցն խոշտանգելն զնա տալ զնշխարսն զի ալբեցեն եւ վասն զի ոչ ետ եւ ոչ կցոյց զտեղին եւ ոչ ինքն սրացաւ զՔրիստոս՝ հատին զզուր ի նորա, եւ եղև : վկայ Քրիստոսի :

* A fol. 259
v° a.

2 կարացին] խախտել զնա ի սրբոյն Քրիստոսի *add.* B || 4 Հոգի] աղաչեմ զքեզ *add.* B — Եւ ամենեքեան... փորձութենէ *om.* B || 8 նորա] Մարտիրի է եւ *add.* B — զնա] զմարմին սրբոյ վկային B || 13 չայտնեաց... Տեառն] չապնեցաւ նմա ապեցութեամբ Տեառն B.

le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ. On le pressa vivement de renier le Christ, mais on n'y parvint pas, et (le juge) ordonna de lui trancher la tête.

Lorsqu'on l'eut conduit au lieu de l'exécution, il pria Dieu en ces termes : « Je vous rends grâces, Père, Fils et Saint-Esprit, exaucez mes prières et recevez mon âme dans vos mains. Et que tous ceux qui vous prieront en mon nom d'Isidore, que ce soit en temps de famine, ou de tentation, ou sur mer, exaucez leur prière, accordez-leur leurs vœux et délivrez-les de toute épreuve. » Il fléchit les genoux à terre, fit le signe de la croix, et on lui trancha la tête le 14 mai. Le prêtre Ammonius l'inhuma à la place même; il partit ensuite pour l'Hellespont où il fut martyrisé et reçut la couronne du Christ.

Une femme fidèle dont le nom était Myropée s'enfuit, à cause de la persécution, à Éphèse et à l'île de Chio (*Mion*); elle rechercha dans la campagne les restes de saint Isidore, et l'ange du Seigneur les lui révéla. Elle les exhuma, les enveloppa de linges propres et de parfums et les conserva dans sa maison. Ce qu'ayant appris, les idolâtres la brutalisèrent pour se faire remettre les restes et les brûler, mais comme elle ne les rendit point, n'indiqua pas l'endroit et ne renia point le Christ, on lui trancha la tête et elle devint martyre du Christ.

* A fol. 259
v° a.

Եւ չեա ժամանակաց չաւուրս բրխտոսնէութեան բնակիչք Հիւն կղզւոյն շինեցին ձեռն եւ գեղեցիկ եկեղեցի յանուն սրբոյն Իսիդորոսի եւ սրբոյն Միլաոսի, եւ հանրացին անկ պատուական նշխարս նոցա :

[B' Ի սմին վկայութիւն երանելոյն Նիկողայոսի նոր ժարտիւրոսի :

* B
p. 215 b.

5 Քաջ վկայն Քրիստոսի Նիկողայոս էր ի քաղաքէն Պրուսացու, սպգաւ հայ, բարեպաշտ ճեօղաց պատկ, եւ էր անուն հօր նորա Աթաճան եւ ծօրն Շուշան : Եւ չորժամ եկեւ ութ ամաց ձեռաւ հայր նորա եւ ոչ մնաց ինչ եւ ճապն գործէր ձեռօք իւրովք, եւ անուցանէր զնա բայում սաստպանօք : Եւ չեա փոքր ձի ուսանելոյ զվիրս՝ եւ զնա չարհեա կապնելոյ զժատման եւ հասեալ ի չափ նոտաւ ի կրպակի ի շուկայն
10 որ կռչի Ռահտապալէ Պօլապի, եւ աշխատութեամբ իւրով հոգայր վկարեսոր պետա տան իւրոյ : Եւ էր պատանիս այս գեղեցիկ տակամբ եւ վաչկուչ հասակաւ, հեղ, բաղքաբարոյ եւ երկխոյզ չՆատուծոյ :

Իսկ աչպազիք որք կրպակակիցք էին Նիկողայոսի զչարեալ ընդ գեղեցեութիւն կերպարանին եւ ընդ ասկուութիւն բարուցն, բազում անգամ չորդորէին զնա եւ
15 սորբէին զտանալ ի կրօն իւրեանց, խոտանալով զնա փետաջացւցանել ընդ գտեր ձեճատան տրուք ընդ որ ինքն հաճեցի, եւ ճոխանալ ընչիւք եւ փառօք եւ պատուով : Իսկ նա արհամարհէր զպն ամենայն ձեճութիւն եւ զփառս զոր խոտանալին նմա,

3 անդ] զտարբ եւ *add.* B.

Plus tard, aux jours du christianisme, les habitants de l'île de Chio construisirent une grande et belle église au nom de saint Isidore et de sainte Myropée et y déposèrent leurs précieux restes.

[B' Eu ce même jour martyr du bienheureux Nicolas, le nouveau martyr.

* B
p. 215 b.

Le vaillant martyr du Christ Nicolas était de la ville de Brousse, de nationalité arménienne, fils de parents pieux. Le nom de son père était Athadjan, celui de sa mère Susanne. Lorsqu'il eut huit ans, son père mourut et il ne resta rien. Sa mère travailla de ses mains pour l'élever avec beaucoup de peine. Après qu'il eut un peu appris les lettres, (sa mère) le mit apprenti à manier le fuseau. Parvenu à l'âge adulte, il ouvrit une boutique dans le bazar appelé Talita-kalé Boghazi, et subvenait par son travail aux besoins de la maison. Ce jeune homme était beau d'aspect, d'une taille élégante, paisible, d'une bonne nature et craignant Dieu.

Les infidèles qui étaient voisins de boutique de Nicolas, jaloux de son beau visage et de la noblesse de son caractère, l'engagèrent maintes fois en le suppliant à se convertir à leur religion en lui promettant de le fiancer à la fille d'un homme riche à son choix et de le rendre riche en biens, en gloire et en honneurs. Mais lui, il méprisait toutes les grandeurs et la gloire qu'on

լաւ համարեալ ազրատութեամբ եւ անարգանօք կալ ընդ Քրիստոսի բան մեծութեամբ եւ փառօք առանց Քրիստոսի :

* B
p. 216 a.

Տեսեալ նոցա զհաստատութիւն մտաց * պատանւոյն թէ անդրբուկի կայ ի հաւատան Քրիստոսի սկսան աջ արկանել նմա սակով թէ Յամառութեամբ բով ոչ ճիւղն զուս աճնաճն բարիս ալլ եւ զկեանս բո հանգերձեալ եւ կորուսանել զի 5
զու առաջն մեր ուրացար զհաւատն բո եւ ընկալար գալստագրութիւն եւ ալժժ կամիս ի բաց թողուլ զայն, եւ լինել բրիտանեալ :

Եւէ ցնտա կրանելի պատանին. Մի ինչ կարծէր եթէ ի սպառնալեացն մահու երկացեալ զտանամ ի կրօնս ձեր, զի ոչ տանջանք եւ ոչ մահ կարեն մեկնել զիս ի հաւատացն Քրիստոսի զոր սնլմ ի մանկութենէ լծմէ : Ի բանկոց չաչացանէ ոմանք 10
ի գրացեաց սմտի ալլազեալ որք բարեւարար էին, ի ծիս առեալ թէ չօժար է մեռանել բան թէ փոքր մի ի հաւատացն խախտիլ, խրատ տան նմա հոցկերոյլմ ինչ տանել տօխոցն, եւ ինքեանք միջնորդ եղեալ լռեցուցեն զեզուս նոցա ի տարապարտ ամբաստանութենէն :

Եւ նորա հաւանեալ արար կոչունս մեծահաց, եւ աչնուհետեւ լռեցին զամս հինգ. 15
եւ ինքն արտալիս եղեալ ի գրաբարտութենէ նոցա եմուս ի կարգ աշխարհի : Եւ հոգիւ կացեալ ընդ ամուսնոյն զամիսս վեշտասան, թշնամիք նորա խորհնցան ընդ միմեանս խորհուրդ չար, եւ ժողովեալ եկին առ նա եւ սանն. Մ՛վ զու զինչ է ալլ զոր

lui promettait, préférant rester pauvre et méprisé avec le Christ que comblé de grandeur et de gloire sans le Christ.

* B
p. 216 a.

Lorsqu'ils eurent constaté la fermeté de l'intention * du jeune homme de rester inébranlable dans la foi du Christ, ils commencèrent à le menacer en disant : « Par ton obstination tu vas perdre non seulement tous ces biens mais aussi ta vie, car tu as renié ta foi en notre présence et tu as accepté la religion musulmane, et maintenant tu veux la quitter et devenir chrétien. »

Le bienheureux jeune homme leur répondit : « Ne croyez point que je me convertirai à votre religion par les menaces de mort, car ni les tortures ni la mort ne peuvent me détacher de la foi au Christ que j'ai depuis mon enfance. » Sur ces paroles, quelques voisins infidèles mais bienveillants, comprenant que le jeune homme était plutôt disposé à mourir que de s'ébranler tant soit peu de sa foi, lui proposèrent de donner un dîner à ses adversaires, où eux-mêmes, intervenant, feraient taire leur langue au sujet d'une dénonciation inopportune.

Ayant consenti, il donna un grand dîner, et les autres gardèrent le silence pendant cinq années. Quant à lui, délivré des soucis d'une délation de leur part, il se maria; mais à peine avait-il vécu avec son épouse seize mois que ses ennemis tirent entre eux un méchant conseil et, s'étant réunis, vinrent le trouver et lui dirent : « O toi! qu'est-ce que c'est ce que tu fais? N'as-tu pas

առնես . ո՞չ աւանիկ առաջի մեր ւժնեցուն ընկալար զգնես մեր, եւ այժմ արհամարհեալ
 զայն՝ պաշտես զնախնի հաւատն քո . համարիցիս արդեօք եթէ իրաւունք եւ գառաւտան
 բարձնալ իցէ ի քաղաքէ աստի : Ատէ ցնտա նիկողայրս . Ի բրիտանէտիան հաւատս
 ճնեալ եմ եւ ի սոչն ճնռանիմ, եւ զայլ ինչ հաւատ սչ բնաւ ընկալայ եւ ոչ ընկալայց
 5 երբէք :

Յաջնժամ աստիկ սպառնալեօք եւ կատարելեամբ բուռն հարեալ զնմանէ
 տարեալ կացուցին առաջի դատաւորին, եւ շարախօս եզեն տառիմեամբ եւ սանն .
 Այրս այս առաջի մեր ուրացաւ՝ զհաւատս իւր եւ զարձաւ չպարզութիւն, եւ գառա-
 նեաց զգաւանութիւնս մեր, եւ այժմ թողեալ զայն՝ պաշտօն տանի խափանեալ կրօնից
 10 նախնեաց իւրոց :

Եւ դատաւորն պիղազօցնս հարցուիորձ արարեալ՝ իբրև եզիս հաստատուն ի
 հաւատս Քրիստոսի, սկսաւ սորբանօք եւ խոստմամբ պարզեաց եւ պատուոյ չորդորել
 զնա, եւ տպս սպառնալիս շորչարանաց եւ մահու ի վերայ ածել զի հաւանեցուցանել
 կարասցէ : Իսկ Քրիստոսի վկայն ոչ սորբանայն ինչ, եւ ոչ ի սպառնալեացն
 15 զարհուրեցաւ, այլ աներկիւղ համարձակութեամբ առաջի աստեին խոստովանեցաւ
 զանունն Քրիստոսի :

Բնդ որ բարկացեալ դատաւորն հրամայեաց եւ արկին ի բանդ, եւ պիղեցին գոտս
 նորա ի կոճեղս, եւ եկաց անդ գաւուրս տան : Եւ բրիտանեալք որք եկին ի քաղաքին
 բազմօք ջանացան ազատել զնա արձաթ չոյժ խոստանալով նմա բալլց չեզև հնար :

* B
 p. 216 b.

accepté notre religion en présence de nous tous et maintenant voici que tu la méprises et que tu pratiques ton ancienne foi; crois-tu peut-être que la justice et le tribunal aient dispara de cette ville? » Nicolas leur répondit : « Je suis né dans la foi chrétienne et j'y mourrai; je n'ai jamais accepté d'autre religion et n'en accepterai jamais. »

Alors l'ayant saisi avec de terribles menaces et brutalisé, ils le conduisirent devant le juge, le calomnièrent faussement et dirent : « Cet homme a renié sa foi en notre présence et s'est converti à l'islamisme, il a pratiqué notre religion et maintenant, l'ayant abandonnée, il pratique la religion défendue de ses ancêtres. »

* B
 p. 216 b.

Le juge le soumit à un sévère interrogatoire et, le trouvant ferme dans la foi du Christ, il se mit à le conseiller avec sollicitations et promesses de richesse et d'honneurs, puis il ajouta des menaces de tortures et de mort dans l'espoir de le persuader. Mais le martyr du Christ n'eut ni égard aux sollicitations, ni peur des menaces; au contraire, avec une vigoureuse hardiesse, il confessa devant le tribunal le nom du Christ.

Sur quoi le juge irrité ordonna de le jeter en prison, où l'on attachas ses pieds à un bloc de bois; il y resta dix jours. Les chrétiens qui se trouvaient dans la ville firent de grands efforts pour le sauver, en promettant beaucoup

Նա և այսպիսիք ոմանք տեսանելով թէ տարապարտ մեռաներոց է հարեալ ի խղճէ մտաց զհացին առ գատաւորն և վկայեցին զատուիմնէ ամբաստանողաց, այլ ոչ լուաւ նոցա :

Եւ մինչդեռ ի բանտին կաշր երանելին, ելիտ մուտ առ նա քահանայ ոմն և հաղորդեաց զնա ի կենդանարար մարմնոց և չարենէ Ռբբոյն Ատուծոց, և բաջա- 5
լերեալ զօրացոյց զնա յուսով կենացն չախտենից : Եւ ի վաղլեն ածին զնա միւսան-
գամ յատեան գատաւորին, և բաղբր և սղօք բանիւք խրատ տալք նմա գալ ի
հաւանութիւն. և այսպիսիք թշնամիք նորա արձաթ բողբոժ մատուցանէին սրբոյն, և
խոտանալին զմեծամեծս : Իսկ նա ի բաց մերժեալ զարձաթն ստէ. Գանձք ձեր և
մեծութիւն և հաւատք ձեր ձեզ լիցի, և բրիտանեաց եմ և Քրիստոսի ծառայ, և 10
պատրաստ եմ մեռանիլ վասն անուան նորա, զոր ասնկոց էք ընդ իս արարէք
* վարկազակի : Յայնժամ ամբոխն այսպիսեաց միտարբբատ ազատակեցին. Հաւատ-
ուրաց է, արժանի է մահոյ : Եւ գատաւորն առժամայն ետ վճիս զխառման :

* B
p. 217 a.

Մերկացոյցին զնա և կրօնեցին զձեռան յետս, և լսիտան և զլիւրաց շրջնցու- 15
ցանէին զնա ընդ ամենայն վաղոցս և հրատարակս քաղաքին : Եւ զասիճն անելով
գտելն մերկ ի ձեռին երթալք առաջի, և բարտոն ազատակէք. Ար որ ընդունի
պաշտպութիւն և անդրէն ի բաց թողու, հաւատուրաց է և աչս պատիժ է նորա :

d'argent (au juge), mais ce fut en vain. Plusieurs même parmi les infidèles, voyant qu'il allait mourir injustement, et touchés par le remords, allèrent trouver le juge et témoignèrent de la fausseté des calomnieux, mais (le juge) ne les écouta point.

Pendant que le bienheureux se trouvait en prison, un prêtre put trouver accès auprès de lui et le fit communier au corps et au sang vivifiants du Fils de Dieu, il l'encouragea et le fortifia dans l'espoir de la vie éternelle. Le lendemain on l'amena de nouveau au tribunal du juge, lequel par de douces et suppliantes paroles lui conseilla de se laisser convaincre; les ennemis infidèles (du saint) lui offrirent beaucoup d'argent, en lui promettant de grands honneurs. Mais il repoussa l'argent et dit : « Gardez pour vous votre argent, vos honneurs et votre religion; moi je suis chrétien et serviteur du Christ, je suis prêt à mourir pour son nom; ce que vous avez à faire de moi, faites-le tout de suite. » Alors la foule des infidèles se mit à crier unaniment : « C'est un renégat, il mérite la mort. » Le juge décréta aussitôt sa décapitation.

* B
p. 217 a.

On le dépouilla de ses vêtements, on lui attacha les mains par derrière, et on le promena pieds nus et la tête découverte à travers toutes les rues et les places de la ville. Le bourreau, le sabre au clair à la main, marchait devant lui, et un héraut criait : « Celui qui accepte la religion musulmane et l'abandonne ensuite est un renégat, et ceci est son châtement. »

Իսկ քաջ նահատակն Քրիստոսի ուրախ սրտիւ եւ զուարթ երեսօք երթալը, եւ վառան յերկինս ունելով ասէր. Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս ընկալ զնա սա ընդ, զի վասն քո հեղուճ զարիւն իմ : Եւ լապնութիւնն ալրազեաց որ երթալին ընդ նձա ազաշէին զնա եւ ասէին. Մ՛ի պատանի, ծինչեւ ցերըր ջամատիս, ընկալ զկրօնս մեր եւ զերծիր ի մահուանէ, եւ մի ընդ վալը կորուստաներ զգեզեցիկ մանկութիւն քո : Իսկ նա ոչ ինչ տալը պատասխանի ալլ աղօթէր եւ օրհնէր զՄատուած :

Տեսեալ ալրազեաց կթէ ոչ կարեն հաճել զմիտս նորա, ստիպեցին զմալը նորա եւ զազգականս չորդօրեւ զնա ընդունել զալրազութիւն եւ կեալ : Եւ նորա թէպէտ եւ չժտարամիտ էին ընդ մարտիրոսական մահ նորա, բաց սա ասի ալրազեաց կկեալ ազաշէին ասելով. Գոնէ բերամով միայն տան թէ ընդունիմ զհաւատս ձեր, եւ տալեցն ալժժ զանձն քո ի մահուանէ. եւ ապա զնայեալ յերկիր օտար պաշևն զհաւատն Քրիստոսի զոր ունիս ի սրտի :

Եւ զի մալը նորա բալը կոզկոպազին՝ հոյեցեալ ի նա սակ. Մատն զձեռն քո մալը իմ, եւ համբուրեցիլ զնա : Եւ չօրժամ համբուրեաց ասէ. Մալը իմ, ազաշեմ զընդ մի ալլ եւս կայցես սա իս, ալլ երթ ի տուն քո եւ աղօթս արն վասն իմ, զի ես ետու զանձն իմ ի մահ վասն սիրտն Քրիստոսի :

Եւ հասեալ ի տեղին կոտորման ամբարձ զաչս իւր յերկինս եւ ազապակեաց. Տէր իմ եւ Մատուած իմ Յիսուս Քրիստոս, որ վասն իմ հեկեր զպատուական արիւնը

* B
p. 217 b.

Quant au vaillant martyr du Christ, il marchait le cœur plein de joie et le visage souriant; élevant ses yeux au ciel, il disait : « Mon-Seigneur Jésus-Christ. reçois-moi près de toi, car c'est pour Toi que je verse mon sang. » La multitude d'infidèles qui l'accompagnait le priaient et disait : « O jeune homme! jusques à quand vas-tu t'obstiner? Accepte notre religion et tu éviteras la mort, ne perds point en vain ta belle jeunesse. » Mais il ne leur répondait point, priaient et bénissait Dieu.

Les infidèles, voyant qu'ils ne pouvaient le convaincre, obligèrent sa mère et ses parents à l'engager d'accepter la religion musulmane afin de vivre. Bien qu'ils fussent désireux de sa mort en martyr, toutefois par crainte des infidèles, ils vinrent le prier en ces termes : « Dis au moins de bouche que tu acceptes leur religion et délivre ta personne de la mort; tu partiras ensuite à l'étranger et tu conserveras la foi du Christ que tu as dans ton cœur. »

Et comme sa mère pleurait avec de grands sanglots, il la regarda et dit : « Approche ta main, ma mère, pour que je la baise. » Et après l'avoir baisée il dit : « Ma mère, je t'en prie, ne reste plus à mes côtés, va chez toi et prie pour moi, car je me livre à la mort pour l'amour du Christ. »

Arrivé au lieu de l'exécution, il leva les yeux au ciel et cria : « Mon-Seigneur et mon Dieu Jésus-Christ, qui as versé Ton précieux sang pour moi, je

* B
p. 217 b.

բոց, զոհանամ զբէն զի եւ զանարժանս զիս արժանի արարեր այսօր հեղուլ վարիւն իմ փառն անուանդ քո սրբոց : Եւ զայս իբրեւ ասաց եղ ծունր առաջի զահճին, եւ նա փայլակնացալտ շողջողէր զսուրն եւ չապողէր հարկանել զի թերեւս յահագին սրոյն պակուցեալ հաւանեցի : Եւ ալպղիբ ամենայն որք շուրջն կային հայեցեալ ի բարեկաջելուչ տեսիլ զուարթածաղիկ հասակի նորա, իբրեւ կարեկցութեամբ իմն ստիպէին զնա ասելով. Ո՛վ պատանի, մի չամառիր, ընկալ վալպղղութիւն եւ սպրե ցիս :

Յայնժամ քաջ նահատակն Քրիստոսի դարձաւ առ գահիճն եւ ասէ ցնա վալքոցմամբ. Ո՛վ անհաւատ, ընդէր ոչ հատանես զպարանոցս իմ : Եւ խոնարհեցոց զգլուխն առաջի սրոյն : Եւ ձգեալ զսուրն եհար միանդամ եւ երկիցս եւ երկցս զպարանոց նորա, եւ ոչ կարաց հատանել եւ այլ ոչ եւս կարաց ի վեր ամբառնալ զսուրն զի թուրացան ձեռք նորա :

Եւ առժամայն այլ ոմն գահիճ կալաւ զսուրն եւ եկաց տա նա եւ ասէ. Ոգորմիմ բեղ պատանի, ուրացիր զՔրիստոս եւ ընկալ զկրօնս մեր, եւ ես բժշկեցից պեղովք զխոցուածս քո եւ մի մեռցիս : Ասէ ցնա Քրիստոսի վկայն. Ես զՔրիստոս Աստուածն իմ ոչ ուրանամ, եւ պղեսս քո ոչ ընկուելիմ, հա՛ս պղուխ իմ եւ մի գանգաղիբ : Զայս ասէր, եւ արիւնն իբրեւ գառուս հօսէր ի խոցուածոց սրոյն, եւ ներկանէր զամենայն մարմին նորա, եւ ստպանէր զերկիր : Եւ գահիճն ամբարձ գճեռն, եւ եհար զպարանոց նորա ամենայն զօրութեամբ ուժոյ, եւ ոչ կարաց հատանել :

Te rends grâces de m'avoir rendu digne de verser aujourd'hui mon sang pour Ton saint nom. » Après avoir dit cela, il plia les genoux devant le bourreau, qui faisait briller et miroiter son glaive, retardant le coup dans l'espoir que, saisi de crainte de l'énorme glaive, il consentirait. Tous les infidèles qui l'entouraient, considérant sa belle physionomie à la fleur de l'âge, le pressaient avec pitié en disant : « O jeune homme ! ne t'obstine point, accepte notre religion et tu vivras. »

Alors le vaillant martyr du Christ, se retournant vers le bourreau, lui dit avec colère : « O infidèle ! pourquoi ne me tranches-tu point la tête ? » Il baissa la tête devant le glaive. (Le bourreau) frappa son cou du glaive, une première, une deuxième et une troisième fois, mais il ne put le trancher ; il ne put même pas relever le glaive, car ses mains étaient éternées.

Aussitôt un autre bourreau reprit le glaive, se mit près de (Nicolas), et dit : « J'ai pitié de toi, jeune homme, renie donc le Christ, accepte notre religion et je guérirai tes blessures avec des médicaments, pour que tu ne meures point. » Le martyr du Christ lui répondit : « Je ne renie point le Christ mon Dieu, je n'accepte point ta religion ; tranche ma tête et ne tarde pas. » Il disait cela et le sang coulait comme un ruisseau de ses plaies, maculant tout son corps et inondant la terre. Le bourreau leva le bras et frappa sur le cou de toute la vigueur de sa force, mais ne put le trancher.

Յայնժամ աղաղակեցին ալապղիք և սաւն. Անձեղութիւն ծանկանն ոչ թողու նմա մեռանեւ : Եւ գաշիճն խոռովեալ ընդ այն՝ տարածեաց գերանեւին՝ ի վերաց երկրի, և սրով ձևւին խրոչ խողտեաց զնա որպէս զգառն :

* B
p. 218 a.

Եւ աչալիսի գառն մահուամբ կատարեցաւ սուրբն Դիկոզացոս ի թուին Հայոց
5 Հազար Հարիւր քառասուն երեք, և մալիսի ժ'Է, ի հայրսպետութեան սրբոց աթոռոցն
Էջմիածնի Տեառն Դաճապետի ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, և յառաջնորդութեան
մալարարարի Պրուսպա տեառն Սուրբասաց եպիսկոպոսի :

Իսկ մարմին սրբոցն մնաց անդ ժամս քսան և ութ, և հրամանաւ գատուարին
բարձեալ անտի բերին չեկեկեցին, և ամենայն բրիտանեացք Հայք և Հռոմք եկին
10 խոռն բաղձութեամբ, և համբուրեցին զմարմինն : Եւ ապա շուտին երրորդի թաղեցին
զնա հպեւորական զնձութեամբ ի նշանաւոր տելոսք. և մինչև ցարսոր բաղում բժշկու-
թիւնք լինին ի տապանէ սրբոցն ի վաստ Քրիստոսի :]

Մարերի Ը և Մալիսի ժ'Է : Վերջութիւն սրբոցն Երակիկոսի, Պապենեաց, Բենեկիճոյ
սրբ չԿթէնո կատարեցան :

15 Սորա բրխտանեացք Էին, և զՔրիստոս ուղիւ Հաւատով բարոյէին հեթանոսաց :
Կպեալ զնոսա անորէն զօրականացն տարան սու կռապաշտ գատուարն Աթենացոց,

13 սրբոցն] սրբոց վկայից Ե.

Les infidèles crièrent alors et dirent : « L'innocence de cet enfant ne le laisse point mourir. » Le bourreau, troublé par ces paroles, étendit le bienheureux * à terre et l'égorgea comme un agneau avec le glaive qu'il tenait dans sa main.

* B
p. 218 a.

C'est d'une mort aussi atroce que fut martyrisé saint Nicolas l'an de l'ère arménienne mil cent quarante-trois, le 14 mai¹, sous le patriarcat au saint siège d'Étchmiadzin de Ter Nahapet, catholicos de tous les Arméniens, et sous l'épiscopat en la métropole de Brousse de Ter Sukias évêque.

Le corps du saint resta là pendant vingt-huit heures, puis ayant été relevé sur l'ordre du juge, il fut amené à l'église; tous les chrétiens, Arméniens et Grecs, arrivèrent en foule et baisèrent le corps. Ensuite le troisième jour on l'inhuma avec une joie spirituelle dans un endroit choisi. De nombreux miracles s'opèrent jusqu'aujourd'hui au tombeau du saint pour la gloire du Christ.]

8 MARÉRI, 15 Mai.

Martyre des saints Héraclius, Pauline, Bénédime qui furent exécutés à Athènes.

Ils étaient chrétiens et prêchaient le Christ aux infidèles suivant la foi orthodoxe. Des soldats impies les ayant saisis les conduisirent au juge idolâtre

1. Y. Manandian et H. Adjarian. *Hayots nor vkaner*, t. II. Valaršapat, 1902. pp. 184-190. donnent comme date le 14 mars.

և համարձակութեամբ խոստովանեցան զՔրիստոս և և կռօցն ոչ զոհեցին : Եւ բազում տանջանօք չարչարեցին զնոսա և սպա հրով կատարեցան և այլ բրիտանեացք ընդ նոսա Մայիսի ժե :

Յաչմ աւար Քրիստոսի ճշմարիտ վկայն և վարդապետն ճշմարտութեան սուրբ Մարտինոս յանօրինացն նախ ձաղկեցաւ ուժղին, և սպա բարկածեցաւ, և բարիօք կատարեաց զընթացս իւր առ Քրիստոս : 5

Յաչմ աւար փոքր երանելոցն Յովհաննու Կազմիոց եպիսկոպոսին :

Երանելին Յովհաննէս էր ի բազարէն Նիկաոլօքէ Հաչոց, և չորժամ մեռան 10
 * A fol. 259 ձեօղքն իւր էր ամաց տասն և ութից . և զամենայն հայրենական ինչն բաշխեաց
 v. D. սղբատոց, և շինեաց եկեղեցի յանոն ամենասրբօւսէոց սաստաւածածինն, և եղև կրօնասօր և բարեհաճոց վարուք ձգնէր ընդ այլ կրօնաւորսն :

Եւ եղև ի մեռանել Կազմիոց եպիսկոպոսին, և մետրապօլիան Սերաստիոց ձեռնաղբեաց զնա եպիսկոպոս Կազմիոց : Եւ չեա տասն ամաց վախեաւ և զնաց

1 զՔրիստոս] զանոն Քրիստոսի B — 2 չարչարեցին զնոսա] չարչարեցան B — և այլ . . . ժե] ընդ այլ բրիտանելից սրբոց Մարերի Ը և Մայիսի ժե ի փառս Քրիստոսի B — 6 առ Քրիստոս] փառս արեւրով զՔրիստոս B || 7 Յաչմ] Թ սմին B || 9 տա ն] յխառն B | 13 զնա] բռնութեամբ *add.* B — Կազմիոց *om.* B — տասն ամաց] ժամանակաց B — վախեաւ] զտրտ *add.* B.

d'Athènes. Ils confessèrent avec hardiesse le Christ et n'immolèrent point aux idoles. On les soumit à de nombreuses tortures et ensuite on les martyrisa dans les flammes avec d'autres chrétiens le 15 mai.

En ce même jour, le vrai martyr du Christ et docteur de la vérité saint Maxime (*Marimos*) fut d'abord vigoureusement flagellé par les impies, puis lapidé, et acheva bien sa carrière dans le Christ.

En ce jour vie du bienheureux Jean, évêque de Colonia (*Kolonioy*).

Le bienheureux Jean était de la ville de Nicopolis d'Arménie; à la mort de 10
 * A fol. 259 ses parents il avait dix-huit ans, il distribua tout son patrimoine aux pauvres,
 v. D. fit construire une église au nom de la très sainte Mère de Dieu, se fit religieux et mena une vie d'ascète agréable (à Dieu) avec les autres religieux.

A la mort de l'évêque de Colonia, le métropolitain de Sébaste le sacra évêque de Colonia. Dix ans après, il prit la fuite et se rendit à Jérusalem; il vit dans

1. Colonia, aujourd'hui Agountzor, au nord de Mélitène, cf. F. Tournebize, *Histoire politique et religieuse de l'Arménie*, p. 675, n. de la page précédente.

չերուսաղէձ, եւ ետես ի տեսեանն ասող պաշտօն յերկինս, եւ լուս ճաշն որ ասեր. Երթիջիր զինի աստեղն, եւ ասաջնորդեաց ասողն ձինչեւ ի վանան Սարապի :

Եւ գորթուցեալ ընդ սուստան զնայ ի վանան, եւ չորժամ ետես զնա մեծն ի հարս սուրբն Սարա ուրախ եղև եւ բարեօր ընկալաւ զնա, բայց ոչ զլտաց թէ ով իցէ : 5 Երար զնա զոնապան եւ չեա սարուջ միւջ կարգեաց զնա հիւրընկալ, եւ չեա այլ սարուջ եզ զնա ի խոհակերպի : Եւ չեա միւս այլ սարուջ արգելաւ ի խցի եւ զհինգ որ ի շարաթն զոր ոչ տեսներ եւ ոչ ընդ ումեր խօսեր, եւ ոչ ճաշակէր բայց միւջն ի շարաթ եւ ի կիւրակէ : Երթաչր չստաջ բան զամենեւեան յեկեղեցին եւ չեոս բան զամենեւեան երաներ չեա արձակմանն եւ չոյժ զարձանային կրօնասորբն որք էին ի 10 վանան ընդ ահային արտասուան զոր հեղաչր ի ժամ պատարազին :

Եւ տեսեալ զհրեշտականման վարս ' նորս երանելին Սարա տարաւ զնա սո 15 Եղիա հաչրապեան երուսաղիմի զի ձեռնադրեաց, զնա բաշանայ : Եւ նա ասէ զհաչրապեան. Գայթակգական եմ ես եւ մեղանչական եւ ոչ եմ արժանի բաշանալովեան : Եւ չորժամ բանադատեցին զնա, ասէ Թովհաննէս զհաչրապեան. Քսաստվանեցայց բեղ 15 ձիւջն առանձինն : Եւ չորժամ ժախն ի ձստսուան եկեղեցոյն, եւ տուեալ նմա նմա երգումն մի ումեր չաչանել զխորհարգն, եւ սպա խաստվանեցաւ եւ ասէ. Ես եպիսկոպոս էի Կագնիոյ, եւ վասն զբազանայ աշխարհիս վախեաց, եւ լսեմ

* A 164, 260
F 31.

4 ուրախ եղև եւ բարեօր] ուրախովեանք B 9 որք էին ի վանան om. B || 11 երանելին] երջանիկ հայրն B || 13 գայթակգական] գայթակգեալ B 16 զխորհարգն] զբաժանան B || 17 զբազանայ] զբազանեց B.

une vision une étoile qui brillait au ciel, et entendit une voix qui disait : « Suis l'étoile, » et l'étoile le précéda jusqu'au couvent de Saint-Sabas.

S'étant réveillé au matin, il se rendit au couvent, et lorsque saint Sabas, grand parmi les pères, le vit, il se réjouit et l'accueillit avec bonté, mais ne sachant pas qui il était, il le fit portier. Un an après il le chargea de recevoir les étrangers: l'année suivante, il le mit à la cuisine. Après une autre année, il le confina dans une cellule, où il ne voyait personne et ne causait avec personne cinq jours de la semaine; il ne mangeait que le samedi et le dimanche. (Jean) se rendait avant tous les autres à l'église et n'en sortait, à la fin des offices, qu'après les autres; les religieux qui se trouvaient au couvent étaient fort étonnés de l'abondance des larmes qu'il versait au moment de la messe.

Le bienheureux Sabas, ayant vu sa conduite angélique, le conduisit à Élie, 20 patriarche de Jérusalem, pour qu'il l'ordonnât prêtre. Mais (Jean) dit au patriarche : « Je suis scandaleux et pécheur, je ne suis point digne du sacerdoce. » Et comme on le pressait, Jean dit au patriarche : « Je me confesserai à toi seul. » Lorsqu'ils furent entrés dans la chapelle de l'église, et après lui avoir fait jurer de ne point révéler le mystère, il le lui avoua et dit : « J'étais 25 l'évêque de Colonia, je me suis sauvé à cause des occupations du monde, et

* A 164, 260
F 31.

միաջնակեցութեամբ : Եւ հայրապետն յորժամ լուա խոնարհեալ Երկիր Եսրազ Կնա,
եւ գիրկս արկեալ համբարեաց եւ յուրարկեաց :

Եւ ի մէջ ճանապարհին հինգ միտնաւ հետի ի վանացն նուաղեցաւ ի ճանապարհին
եւ անկաւ որպէս մեռեալ, բանդի բազում աւուրբբ ոչինչ էր ճաշակեալ, եւ զկնի
պաշու միտջ բացեալ գաշն եւ գտաւ ի խուցն իւր :

Եւ յորժամ ելին Պարսիկք եւ աւերեցին զԵրուսաղէմ եւ գահճմանս նորա առաքեաց
Աստուած առ իւժ եւ պահէր գլխնս վասն աղօթիցն Յովհաննու, եւ տեսանէին թշնամիքն
զգագանն եւ փախչէին :

Եւ յորժամ հանդեաւ սուրբն Սարաա յոյժ հոգայր գնաւ Երանելին Յովհաննէս : Եւ
ի միտմ աւուր տեսանէ * Յովհաննէս յանուրջս գտարբն Սարա զի աւեր. Սլջոյն
բեզ կըրպար իմ Յովհաննէս, մի տրտմիր վասն իմ զի թէպէտ մարմնով որոշեցայ ի
բէն, ալլ հոլով ընդ բեզ եմ. բայց զգոյջ լեր զի զարձեալ հերձուածուր հարածեն
զեկեղեցիս ուզգալուաց :

Այս Երանելի հայրս Յովհաննէս աղաչեաց զԱստուած զի ցուցցէ Կնա թէ որպէս
որոշե հոգի ի մարմնոյն : Եւ ետես ի գարմացման զիշերոյն զի կանպիեալ կայր ի
պատշգամբ եկեղեցոյն սրբոյ Բեղլեհնմի գարգար աչր մի որ վախճանեցաւ, եւ լուսաւոր

1 խոնարհեալ խոնարհութեամբ B || 5 եւ գտաւ յարեաւ եւ էկն B || 6 զԵրուսաղէմ եւ
գահճմանս նորա զգահճմանս Երուսաղէմի B — առաքեաց... փախչէին] աղօթիւք որբոյն
Յովհաննու անկաւ մնաց վանքն յորում բնակէր. զի առ իւժ անհի երեւէր կացեալ առ զուրս
վանիցն, եւ թշնամիքն փախչէին անախի B * 9 — p. 1505. l. 2 եւ յորժամ... վախճանեալ om. B.

je garde le silence dans la vie monacale. » Le patriarche, après l'avoir écouté, se prosterna devant lui, le prit dans ses bras, lui donna le baiser et le congédia.

(Jean) eut une défaillance en route à cinq lieues du couvent, il tomba sur la route comme mort, car il y avait plusieurs jours qu'il n'avait rien mangé : une heure après il ouvrit les yeux, et se trouva dans sa cellule.

Lorsque les Perses envahirent et dévastèrent Jérusalem et ses environs, Dieu envoya des lions, sur les prières de Jean, pour garder le couvent ; et les ennemis, apercevant les fauves, prirent la fuite.

Lorsque saint Sabas mourut, le bienheureux Jean eut de grands troubles à son sujet. Un jour Jean vit en rêve saint Sabas, qui lui disait : « Salut à toi, mon frère Jean, ne t'affryste point pour moi, car bien que je sois séparé de toi de corps, je suis avec toi par mon âme ; mais prends garde, car les hérétiques reprendront leur persécution contre les églises orthodoxes. »

Ce bienheureux père Jean avait prié Dieu de lui montrer de quelle façon l'âme se séparait du corps. Il vit, dans une extase nocturne, un homme juste qui se trouvait dans l'atrium de la sainte église de Bethléem, et mourut ; des

Տրեշտակք երգալք հոգեւորօք աւանդեցին զհոգին եւ փառօք հանին յերկինս : Եւ չորժամ քարթեաւ զնայ ի տեղին եւ եզիտ զարդար այրն վախճանեալ :

Էր կերակուր երանելոցն Յովհաննու վայրի ուսփին ի շարաթու եւ ի կերակէի եւ ստեաւ հոց թանաք ի ծոխիր բուրվաւին, եւ ուտէր ըստ զբեցելոցն եթէ. Զծոխիր որպէս զհոց կերայ :

Թորհնցան ոմանք չազգականաց իւրոց զնալ չանճանօթս ի տեսանել զնա, զի լսէին որ մեծամեծ սքանչելիս սունէր : Եւ նորա զխտայեալ հոգւոյն չիւ առ նոսա. Եթէ զայք զիս ոչ տեսանէր, եւ եթէ ոչ զայք ես չարժամ չանարջս երեւիմ ձեզ : Եւ այսպէս սունէր նոցա ի տեղեանն :

Եւ ի ծիտմ աւուր առեալ չոր թուզ ի ձեռնն ստէ զկրօնաւորան. Եզից զթուզս չապառած վնձից, * եթէ բուսանի եւ լինի ծառ՝ զխոտաջիք զի Աստուած պարգևէ ինձ ձրի զևր արքայաթիւնն : Եւ չորժամ կիրք եղև առժամայն ծառ ի չոր թիզէն, եւ եբեր պտուղ երկա թուզ, եւ հասեալ ի ծառոցն արտասուօք համբուրեաց եւ ետ սպոց կրօնաւորացն : Եւ կեցեալ առաքիին եւ սուրբ վարուք հանգեաւ ի Քրիստոս ամաց հարկուր եւ շարից :

3 ուսփին] ուսփին B || 4 թանաք . . . կերայ om. B || 10-14 Եւ ի ծիտմ . . . կրօնաւորացն om. B || 14 վարուք] ծիւղեւ ի ձերութիւն, եւ փայեալ բազում սքանչելեօք add. B.

* A fol. 260
v^o a.

anges lumineux avec des chants spirituels recueillirent son âme et l'élevèrent au ciel avec gloire. A son réveil, il se rendit à l'endroit et trouva mort cet homme juste.

La nourriture du bienheureux Jean se composait d'un raisiné grossier le samedi et le dimanche avec un peu de pain qu'il trempait dans la cendre de l'encensoir, et il le mangeait, selon qu'il est écrit : *J'ai mangé la cendre comme du pain*¹.

Quelques-uns de ses proches songèrent à le visiter incognito, car ils avaient entendu dire qu'il opérait de grands prodiges. Lui, l'ayant su par l'esprit, leur manda : « Si vous venez, vous ne me verrez point, mais si vous ne venez point, je vous apparaîtrai constamment en rêve. » Ainsi fit-il pour eux en vision.

Il prit un jour une figue sèche dans sa main et dit aux religieux : « Je vais mettre cette figue sur ce rocher aride ; * si elle pousse et devient arbre, vous saurez que Dieu m'accorde gratuitement son paradis. » Lorsqu'il l'eut posée, un arbre poussa aussitôt de la figue sèche et donna des fruits : trois figues. Il les détacha de l'arbre avec larmes, les baisa et les donna aux autres religieux. Après avoir mené une vie vertueuse et sainte, il reposa dans le Christ à l'âge de cent quatre ans.

* A fol. 260
v^o a.

1. Ps. ci, 10.

Եւ սուրբն Սարա ի անդեան երեւցաւ Եթերիոսի Ասիոց Եպիսկոպոսին եւ պատմեաց նմա զամենայն վարս երանելոցն Յովհաննոս, եւ նորա զարթուցեալ զրեաց զպատմութիւն ճգնութեան Յովհաննոս Կոլոսիոց Եպիսկոպոսին :

Մարերի Թ եւ Մայիսի ԺԶ : Յիշատակ Զարարելի ճարպարէին յերկոստանիցն :

Մարգարէն Զարարիաս որդի էր Բարսեղայ եկեալ ի Քաղղէացոց, եւ ճարպարէացաւ առ ժողովուրդն Բարսելի : Եւ ետ արուեստս բարբառս ի ցուցումն, եւ ասէ ցՄեղեկիս եթէ Ծնցիս որդի եւ լինիցի բաշտնայ Տեառն յերուսաղէմ : Օրհնեաց եւ զՍարգիսիւլ եւ ասէ. Ծնցիս որդի եւ կոչեացես զանուն նորա Զարարարէլ : Եւ յոյժ ձերացեալ չանկես, եւ թաղեցաւ ձերձ ի ճարպարէն Ընդէաս :

Յայտմ առաք վկայութիւն սրբոց Եպիսկոպոսոցն Բրդուի եւ Բրդիշուի, եւ վեշտատան բաշտ- 10 նալիցն եւ ինն սարկաւազաց եւ վեց կրօնասրաց եւ եօթն կուսանայ ի Պարսից պատակ :

* A fol. 260
v° B.

Սուրբն Արդիշուց Եպիսկոպոս էր ի Պարսիկս, ի քաղաքէն * Բասիտուս : Եւ էր նորա քեռորդի սարկաւազ. եւ զնայ առ արքայն Պարսից եւ ասէ. Քեռին իմ ընդ այլ բրխտանեաց չրամանայ բոց ոչ ճնայանդի :

1 եւ սուրբն... Եպիսկոպոսին om. B || 4 Յիշատակ] սրբոցն add. B || 7 Տեառն] Բասուսայ add. B.

Saint Sabas apparut en vision à Ethérius, l'évêque d'Asie, et lui raconta toute la vie du bienheureux Jean. A son réveil (Ethérius) écrivit l'histoire de l'ascétisme de Jean, évêque de Colonia.

9 MARÉRI, 16 Mai.

Commémoration du prophète Zacharie. l'un des douze.

Le prophète Zacharie était le fils de Barachie venu de la Chaldée; il prophétisa au peuple d'Israël. Il opéra de nombreux prodiges en signe de démonstration, et dit à Sédécias: « Tu engendreras un fils qui sera prêtre du Seigneur à Jérusalem. » Il bénit également Salathiel et lui dit: « Tu engendreras un fils et tu lui donneras le nom de Zorobabel. » Il mourut très âgé et fut enterré près du prophète Aggée.

En ce jour martyre des saints évêques Abda et Abdiso, de seize prêtres, neuf diacres, six moines et sept vierges de la province de Perse.

* A fol. 260
v° B.

Saint Abdiso, évêque en Perse, était de la ville * de Khaskhar. Il avait comme diacre le fils de sa sœur. Ce dernier alla trouver le roi de Perse et lui dit: « Mon oncle avec d'autres chrétiens n'obéissent point à tes ordres. »

Եւ կոչեցեալ առաջի իւր հարցանէր, եւ սուրբ եպիսկոպոսն համարձակութեամբ խոստովանեցաւ զՔրիստոս : Եւ հրամայեաց տանել զնա առ եկրպոն իւր Երսիթ, եւ նա բարկութեամբ սպառնացր եւ բռնապատէր ու բանալ զՔրիստոս :

Եւ սուրբ եպիսկոպոսն աստուածիմաստ բանիւր յանդիմանէր զնա, եւ նա հրա-
 5 մայեաց փայտիւր եւ շուանօր պնդել զամենայն մարմին նորա մինչեւ ճարձատել
 սակերացն : Եւ եօթն անգամ աչպիսի չարչարանօր տանջեցին զնա, եւ ոչ հաւանեցաւ
 երկիր սպազանել արեգական եւ հրոյ, եւ ի յոյժ տանջանայն ակարացեալ ճարմնով
 եւ կիսամահ արկին ի բանդ, եւ առաքեցին ի զոհից իւրեանց կերակուր, եւ ամենեւին
 ոչ մերձեցաւ եւ ոչ նաչեցաւ : Եւ կին մի աչքի որոյ մերձ էր ի ծովն սուր իւր տապր
 10 ընդ պատուհանն բանդին հաց եւ ջուր, որչափ սուսբս էր ի բանդին հրամանաւ
 Տեառն :

Եւ մինչդեռ ի բանդին էր կարան եւ զԱրդա եպիսկոպոսն Թերհայլուպ եւ ալ
 երեսուն եւ ութ քրիստոսնեացս, ընդ քահանայս եւ ընդ սարկաւապոսն եւ ընդ կրօնաւորս
 եւ ընդ կուսան կանայս, եւ կայոսցին առաջի Երսիթա եկրօր թագաւորին, եւ նորս
 15 յանձն առին փանհ հաւատոցն Քրիստոսի մեռանել :

Առաքեաց զնոսա կապանօր * պիղծ քահանայապետն իւրեանց Մամթի, եւ առաջի * A fol. 261
 1° a.

9 ծովն] բանդ B.

(Le roi) fit venir en sa présence et interrogea le saint évêque qui confessa hardiment le Christ. Il ordonna de le conduire auprès de son frère Ersith, qui, furieux, le menaça et le pressa de renier le Christ.

Le saint évêque le réprouva avec des paroles pleines d'une sagesse divine. Il ordonna alors de serrer tout son corps avec des bois et des cordes jusqu'à faire craquer les os. On le soumit sept fois à cette torture, mais il ne consentit point à adorer le soleil et le feu. On le jeta en prison, le corps affaibli par ces cruelles tortures et à moitié mort; on lui envoya à manger de la viande des victimes du sacrifice, mais il ne s'en approcha point et ne la regarda point. Une veuve dont la maison était près de la mer lui passait, sur l'ordre de Dieu, par la fenêtre de la prison du pain et de l'eau tout le temps qu'il resta en prison.

Pendant qu'il se trouvait en prison on saisit aussi l'évêque de Kherhalida¹, Abda, avec trente-huit autres chrétiens, prêtres, diaeres, religieux et femmes vierges, qu'on produisit devant Ersith, frère du roi, et qui acceptèrent de mourir pour la foi du Christ.

Il les envoya, chargés de chaînes, * à l'impur chef de leurs prêtres, * A fol. 261
 1° a.

1. Selon les actes publiés par Assémani, *Acta ss. martyrum orientalium et occidentalium*, t. I, Rome, 1748, notes 2 et 3. p. 163, Abdišo aurait été évêque d'une ville indéterminée du pays de Khašbar et Abda évêque de Khašbar même.

նորա մեծաւ բարբառով եւ պաշտաւ երեսօր խոստովանեցան զբրխտոնէական հաւատն ի բնանց : Եւ սկսան պարսիկ ժողովն հրամանաւ Մամթի բարիւ հարկանել զերան նոցա, եւ հատին զկուխս նոցա Մաջիսի ժ.Չ :

Հանին եւ գտարբ եպիսկոպոսն Խաթառայ զԵրզնայ ի բանդէն եւ հատին եւ զնորա զբախն :

Իսկ զարբաշի կանաչան տարան ի Բիթլապատ քաղաքն, եւ անդ հատին զկուխս նոցա :

Մարերի ժ եւ Մաջիսի ժէ : Գիւտ սարբ խաչին Քրիստոսի :

Ի ժամանակս բարոգութեան տաքելոցն յորժամ էր Պետրոս ի Հռոմ քաղաքի, կինն Կոյղեայ կաջսեր ի քարոգութենէ նորա հաւատոց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ :

Սա յանկացաւ երթալ յԵրուսաղէմ, եւ տեսանել զտնօրինական տեղին Քրիստոսի, եւ ստեալ ընդ խր զերիս որդիս խր եւ զուտար մի կոչս եկն յԵրուսաղէմ : Եւ ամենայն քաղաքն իբրեւ զղշտոյ եւ զտիկին Հոսովմայեցոց ընկալան զնա, զն նոցա էր քաղաքն :

2 ժողովն] ժողովորդն B — զերան նոցա] եւ ճինչդեռ խոստովանութիւնն ի բերանս ի բնանց էին *add.* B || 3 նոցա] Մարերի Թ եւ *add.* B | 8 Քրիստոսի] Աստուծոյ ձեռոյ *add.* B || 13 քաղաքն] քաղաքացիքն B.

Mamthi, devant lequel ils confessèrent la foi chrétienne à haute voix et avec un visage souriant. L'assemblée des Perses, sur l'ordre de Mamthi, se mit à leur frapper la bouche avec des pierres et on leur trancha la tête le 16 mai.

On fit sortir de prison le saint évêque de Khaškhar Abdišo, et on lui trancha également la tête.

Quant aux vierges saintes, on les conduisit à la ville de Bithlapat et là on leur trancha la tête.

10 MARÉRI, 17 Mai.

Invention de la sainte croix du Christ.

À l'époque de la prédication des apôtres, pendant que Pierre se trouvait dans la ville de Rome, la femme de l'empereur Claude se convertit au Christ à la suite de sa prédication, et fut baptisée.

Elle désira se rendre à Jérusalem et visiter les lieux de la vie incarnée du Christ. Elle prit avec elle ses trois fils et une fille vierge et vint à Jérusalem. Toute la ville l'accueillit comme impératrice et souveraine des Romains, car la ville leur appartenait.

Իսկ Յակորոս եղբայր Տեառն որ էր եպիսկոպոս քաղաքին իբրև գիտաց Եթէ Բրիտանեաց է զշխոյն, եւ թէ զինչ իրաց եկեալ է չոպա առ նա, զի իջեալ էր նա ի մեծ ապարանս Հերովդէի :

Իսկ թագուհին * մեծաւ սրտաւով ընկալաւ զնա իբրև զՍիմոն Պետրոս, զի լուեալ * A fol. 261
1° b.

5 էր զառարկնութիւն նորա եւ զսքանչելիսն զոր առնէր անուամբն Բրիտանի : Եւ ասէ զնա զշխոյն. Յոյց ինձ զխաչն Բրիտանի եւ զԳողգոթացն ուր խաչեցաւ եւ զգերեզմանն յորում եղաւ :

Եւ ասէ Յակորոս. Զայլ երիս իրող զորս կամի տիկնութիւնս ըստ տեսանել ընդ իշխանութեամբ Հրէից է, եւ ոչ տան թոյլ մեղ երթալ կալ յազոթն, այլ եւ հարսմեն 10 զմեղ :

Եւ կոչեաց թագուհին զառաջնորդս Հրէիցն եւ ասէ. Տուր ի ձեռս Յակորոսի եւ ընկերաց նորա զխաչն Բրիտանի եւ զԳողգոթա եւ զՅարութիւնն : Եւ առեալ զՅակորոս չոպա տեսանել զտեղիսն եւ յանձնել ի Յակորոս : Եւ յորժամ եմուտ ի գերեզմանն կոչս զուստր նորա անկաւ եւ եհան զհոգին առանց ցաւոց եւ սրտածաւաց մահու :

2 զինչ] վասն ինչ B || 5 — p. 1510, l. 11 Եւ ասէ զնա զշխոյն . . . ի փառս Բրիտանի] Եւ առեալ զՅակորոս չոպա շրջեցաւ ի անօրինական տեղիսն Բրիտանի, եւ առաւել եւս հաստատեցաւ ի հաւատոս բարեպաշտութեան : Եւ էին աւարքն յորս զշխոյն եկաց յերուսաղէմ տան ուրախութեան ամենայն հաւատացելոց, եւ ամօթ հախատանաց ազգին Հրէից : Եւ մինչդեռ հանդերձեալ էր զառնալ ի Հռոմ, պարզեաց նմա սուրբ առարեալն Յակորոս մասն ի խաչափայտէն Բրիտանի, զոր ընկալեալ թագուհացն ուրախ եղև յոյժ, եւ տարաւ ընդ իւր ի Հռոմ : Եւ այս խաչամասն էր զոր ի պարանոցին կրէր սուրբ կոյնն Հախիթմէ, գորով նպաստ ի թագաւորական սպիտակ Կրօնաց եւ Պատրոնիկեաց : Եւ յորժամ ի ձեռոց անօրէն արքային Իսկիլեաթանասի փախեաւ յարեւելս ընդ սուրբ ընկերաց իւրոց երբ ընդ իւր ի Հայաստան : Եւ է այժմ ի վանս Վարազդ սուրբ Նշան, եւ առնէ բազում սքանչելիս ի փառս Բրիտանի Աստուծոյ մերոյ : B.

Jacques, frère du Seigneur, qui était l'évêque de la ville, lorsqu'il apprit que l'impératrice était chrétienne et dans quel but elle était venue, se rendit auprès d'elle au grand palais d'Hérode, où elle était descendue.

L'impératrice * le reçut avec de grands honneurs comme Simon Pierre, * A fol. 261
1° b.

car elle avait appris ses vertus et les prodiges qu'il opérait au nom du Christ. L'impératrice lui dit : « Montre-moi la croix du Christ, le Golgotha où Il fut crucifié et le tombeau où Il fut déposé. »

Jacques lui répondit : « Ces trois choses que Votre Majesté veut voir sont sous la domination des Juifs, qui ne nous permettent point d'y aller prier et nous chassent. »

L'impératrice manda les chefs des Juifs et leur dit : « Remettez entre les mains de Jacques et de ses compagnons la croix du Christ, le Golgotha et (les lieux de) la résurrection. » Ayant pris Jacques avec elle, elle alla visiter les lieux et faire remettre à Jacques. Lorsqu'elle eut pénétré dans le sépulchre, sa fille vierge tomba et rendit l'âme sans douleurs et sans cause de mort.

Եւ արտոնեցաւ չոյժ թագուհին եւ ուրախացան շրէշայքն : Եւ ասէ ցնա երէց որդին իւր . Ինչ աչաղէս թուի թէ ոչ է վաչրապար ծաճ քեռս իմոց, մտեալ եմք մեք աստ եւ գտեալ երիս խաչափապոս, եւ ոչ գիտեմք եթէ ո՞ր է Քրիստոսին եւ ո՞ր աւագակացն, ծաճուամբ քեռս իմոց յայտնի լիցի : Եւ հաճոց թուեցաւ զշտոյին, եւ ասեալ զերկու խաչան եղ ի վերայ դատերն, եւ աղօթեալ լերկար ոչ չարեաւ, եւ 5 չորժամ եղ զերրորդն եւ կամէր բանալ զբերանն չաղօթս խակոյն չարեաւ աղջիկն. եւ ուրախացեալ զշտոյին եւ չամօթ լեալ շրէիցն :

* A fol. 261
v° a.

Եւ կուտեցաւ ամբոխ բազում զի տեսցեն զաղջիկն որ չարեաւ, եւ բազումք հաւատացին ի Քրիստոս յաւուր այնմիկ ի շրէից եւ ի հեթանոսաց : Եւ հաստատեալ զշտոյին ի հաւատս գնաց ի շում, եւ պատմեաց Կոյղեայ կապերն եւ Պետրոսի առաքելոյն, եւ 10 տօն մեծ կատարեցին զօրն պայն որ օր տասն էր Մարերի ամսոց եւ Մալխի ժէ, ի վառս Քրիստոսի :

Յայսմ աւուր վկայութիւն Աբղիշոյի, Սահակոյ եւ Սիմէոնի որք ի Պարսիկս կատարեցան :

Սուրբ վկայքն Քրիստոսի էին յաւուրս Սաբուռիոսի հրատաշտ արքային Պարսից, եւ չոյժ նեղէին զնոսա ուրանալ զԱստուած եւ պաշտել զարեգակն եւ զլուսին, եւ 15 զաստեղս եւ զջուր եւ զհող :

14 զԱստուած] զՔրիստոս B.

L'impératrice en fut très attristée, tandis que les Juifs s'en réjouissaient. Son fils aîné lui dit alors : « Il me semble que la mort de ma sœur n'est pas en vain; nous sommes entrés ici et avons trouvé trois croix de bois, nous ne savons point laquelle est celle du Christ et laquelle celle des larrons, cela deviendra évident par la mort de ma sœur. » L'impératrice consentit, prit deux croix, les posa sur sa fille, et pria longtemps, mais celle-ci ne ressuscita point. Au contraire, lorsqu'elle eut posé la troisième et voulut ouvrir la bouche pour prier, sa fille ressuscita aussitôt. L'impératrice s'en réjouit et 15 les Juifs * devinrent honteux.

* A fol. 261
v° a.

Une multitude s'assembla pour voir la jeune fille qui était ressuscitée, et de nombreuses personnes crurent au Christ ce jour-là, tant parmi les Juifs que parmi les infidèles. L'impératrice, raffermie dans la foi, retourna à Rome, et en fit le récit à l'empereur Claude et à l'apôtre Pierre; ils célébrèrent une grande fête ce jour-là, dix du mois maréri, dix-sept mai, pour la gloire du Christ.

En ce jour martyrre d'Abdišo, d'Isaac et de Siméon qui furent exécutés en Perse.

Les saints martyrs du Christ vivaient aux jours de Sapor, roi des Perses, adorateur du feu. On les pressa beaucoup de renier Dieu et d'adorer le soleil, la lune, les étoiles, l'eau et le feu.

Եւ ասէ թագաւորն. Հաւատացէր չոր եսն հաւատած եւ սրացիր զԱստուածն զոր պաշտէր զուր : Պատասխանի ետուն սուրբքն եւ ասնն. Մեր զԱստուածն մեր ոչ սրանամք որ սրար զերկին եւ զերկիր եւ զծով եւ գամենայն որ է ի նոսա. բանզի յոչնչէ զմարզն միայն բանիւր գոցցոց, եւ զարեգակն եւ զլուսին եւ գաստեգս, զհուր
5 եւ զջուր, եւ աւանց նորա եղև եւ ոչինչ :

Ասէ ցնոսա թագաւորն. Աչ պաշտէր զաստուածան իմ. ոչ զլուսէր զի եւ թագաւոր եմ եւ չարաչար մահուամբ կորուսանեմ գձեղ, եւ ոչ կարէ աստուածն ձեր փրկել զձեզ ի ձեռաց իմոց : Ասնն սուրբքն. Անիմք մեր զԱստուած ու փրկէ զձեզ սրբէս * Ա fol. 261
փրկեաց զերիս մանկունսն ի բորբոքեալ բոցոյն : * Եւ հրամայեաց ստուար պարանօր
10 ձաղկել զնոսա :

Եւ զարձեալ երկրորդ անգամ եհարց թագաւորն. Երկիր պագանէք աստուածոց զոր պաշտեմ ես եթէ ոչ : Եւ նորա ասնն. Քաւ լիցի, ոչ պագանեմք երկիր : Առարեաց ցնոսա ի բանզ զաւուրս եօթն : Ապա տարան աւաջի, եւ հարցանէր երիցս անգամ. Խոստովանիր զաստուածան : Ասէ սուրբն Արպիշոյ. Կենդանի է Աստուած զոր
15 պաշտեմք, զի մեռանիմք եւ ոչ սրանամք զնա, եւ ոչ զկամս քս կատարեմք :

Եւ հրամայեաց զժլլան ի ներքոյ ձեկացն նոցա ծակել եւ կախել զարմաւենեաց : Եւ կային կախեալ զաւուրս երկուս : Ապա իջուցին, եւ հարցանէր չորրորդ անգամ

7 կորուսանեմ] սպանանեմ B || 8 գձեղ] ի ձեռաց քոց *add.* B || 12 պագանեմք երկիր] պաշտեմք զարարածս B || 16 հրամայեաց] բարկութեամբ *add.* B.

Le roi leur dit : « Croyez en ce que je crois et reniez le Dieu que vous adorez. » Les saints lui répondirent en disant : « Nous ne renions pas notre Dieu qui a créé le ciel, la terre, la mer et tout ce qu'ils contiennent; car Il a créé du néant l'homme par sa simple parole, ainsi que le soleil, la lune, les astres, le feu et l'eau; sans Lui rien n'a été créé. »

Le roi leur dit : « N'adorez-vous point mes dieux? Ne savez-vous pas que je suis roi et puis vous perdre par une mort cruelle, et votre dieu ne saura pas vous délivrer de mes mains? » Les saints répondirent : « Nous avons Dieu, qui nous sauvera comme Il a sauvé les trois jeunes gens de la fournaise ardente. » * Il ordonna alors de les fustiger avec de grosses cordes.

Le roi les interrogea une deuxième fois : « Adorez-vous les dieux que j'adore, oui ou non? » Ils répondirent : « Jamais! nous ne les adorons point. » Il les envoya en prison pour sept jours. Ensuite on les amena devant lui, et il leur demanda pour la troisième fois : « Confessez-vous les dieux? » Saint Abdišo répondit : « Vive Dieu que nous adorons! nous mourrons, mais nous ne Le renierons pas, ni n'exécuterons ta volonté. »

(Le roi) ordonna de leur trouver les tendons au-dessous des genoux et de les suspendre à des dattiers. Ils restèrent suspendus deux jours. On les

* A fol. 261
v° b.

և ասէր. երգնում յաստուածսն իմ զև թէ ոչ լսէր ինձ խտտագոյն տանջանօր չարչարեմ զձեզ : Ասեն սուրբքն. Գու երգուար յաստուածսն բո, մեր երգնումք յԱստուածն մեր զև զկամս բո ոչ կատարեմք : Եւ հրամայեաց դաւապանօր հարկանել զմարմինս նոցա :

Եւ զինի բսան եւ շորս սուր հարցանէր հինգերորդ բնութեամբ. Ընդէր ոչ աւնէր 5 զհրամանս իմ, եւ երկիր ոչ պագանէր որում եսն երկիր պագանեմ : Սուրբքն ասեն. Մեր ոչ թողումք գտեղծիչն մեր եւ սրշտեմք գտեղծուածս :

Ասէ թագաւորն. Աչսօր տաց զմարմինս ձեր թուչնոց կերակուր : Եւ նոքա ասեն.

* A fol. 262
1° a. Լուս է մեզ զև զմարմինս մեր թուչունք * կերիցեն, եւ ոչ զև բեզ լսելով կերիցէ զմեզ զեհն հրոյն, զև թէ գուժամանակեաց արհամարհեմք՝ յախտենական կենացն հանգի- 10 պիմք : Հրամայեաց եւ արկին զնոսս ի հրացեալ շանթս, եւ ամենեւին սուրբքն ոչ ալբեցան. սպա հատին զղլուխս երկի վրայցին Գրխատտի, գարբոյն Սահակաց, Արգի- շուլի եւ զՄիմէտնի Մաչխի ժէ :

7 պաշտեմք գտեղծուածս] ստեղծուածսց երկիր պագանեմք B || 11 եւ ամենեւին սուրբքն ոչ ալբեցան om. B || 13 զՄիմէտնի] Մարերի ժ եւ ad d. B.

descendit ensuite et (le roi) leur demanda pour la quatrième fois et dit : « Je jure par mes dieux que si vous ne m'écoutez point, je vous ferai endurer des tortures plus cruelles encore. » Les saints lui répondirent : « Tu as juré par tes dieux et nous jurons par notre Dieu que nous n'accomplirons pas ta volonté. » Il ordonna de frapper leur corps avec des bâtons.

Après vingt-quatre jours il les interrogea pour la cinquième fois : « Pourquoi n'exécutez-vous pas mes ordres et n'adorez-vous pas ce que j'adore ? » Les saints répondirent : « Nous n'abandonnons point notre créateur pour adorer les créatures. »

A fol. 262
1° a. Le roi leur dit : « Je vais donner vos corps aujourd'hui en pâture aux oiseaux. » Ils lui répondirent : « Il est préférable que les oiseaux * mangent nos corps, et que nous ne soyons pas dévorés par les flammes de la géhenne pour t'avoir écouté, car, en méprisant le temporel, nous gagnons l'éternel. » (Le roi) ordonna de les jeter sur des barres enflammées, mais les saints n'en furent pas brûlés, ensuite on trancha la tête aux trois martyrs du Christ; à saint Isaac, à Abdiso et à Siméon, le 17 mai.

Մարերի ԺԷ և Մալխի ԺԷ : Վկայութիւնսրոցն Սոլոխոսի, Պամփամերի և Պամփլիւսի
և Յակիւնիտի :

Անորէն արքայն Մարսիմիանոս առարեաց զօրապետ զԿամբրանոս երեք հազար
և չորեք հարիւր զօրօք ի բողոքն Քաղկեդոնի, և պատուիրեաց նմա զի զօրօքն
5 իւրովք զոչս ճատուցանէ կոտցն : Եւ բողոքօք հաւանեցան հրամանի նորա, բայց
միայնք երեք զօրականք ելիպատոցիք որ վիտային և ծանեան զճշմարիտ հաւատն
Քրիստոսի, Սոլոխոսն, Պամփամիր և Պամփագոն ոչ հաւանեցան :

Եւ յորժամ լուաւ Կամբրանոս եթէ քրիստոնեայք իցեն և զոչս ոչ ճատուցանեն կոտցն,
կոչեաց առաջն իւր և հարցանէր : Եւ նորա ասն. Ընտրեցար զերկնային զօրակա-
10 նութիւն թողաւորին մերոց սրբոց Յիսուսի Քրիստոսի : Եւ ձօլեալ ընդ բանն
Կամբրանոս հրամայեաց զաւազանօք զմարմինս նոցա ձագկել. և տեսալ զնոսա * A fol. 262
1° b.

Եւ աչնչափ զան հարին զթիկուես նոցա զի մինչև ի վրայսն աշտուցեալ եկն,
և լանջքն մինչև ի ստամբան լըլին, և համբարձեալ զաչս իւրեանց յերկինս խնդրէին

1 սրբոցն] սրբոց վկայց B || 8 ոչ ճատուցանեն] ճատուցանել ոչ յօմարին B.

11 MARÉRI, 18 Mai.

Martyre des saints Solochon, Pamphamir, Pamphylon et Hyacinthe.

L'empereur impie Maximien envoya le chef militaire Cambanus avec trois mille quatre cents soldats à la ville de Chalcédoine, en lui recommandant d'immoler aux idoles avec ses troupes. Nombreux furent ceux qui se plièrent à ses ordres, excepté trois soldats égyptiens qui avaient reconnu et cru à la vraie foi du Christ : Solochon, Pamphamir et Pamphalon ¹; ceux-ci n'y consentirent point.

Lorsque Cambanus apprit qu'ils étaient chrétiens et n'immolaient point aux idoles, il les fit venir en sa présence et les interrogea. Ils lui répondirent : « Nous avons préféré la milice céleste de notre saint roi Jésus-Christ. » Cambanus, irrité de ces paroles, ordonna de fustiger leur corps avec des verges, mais, * les voyant fermes dans leur foi, il ordonna de les
torturer plus cruellement.

On les frappa tellement sur le dos, qu'il en fut enflé jusqu'à la tête, et la poitrine leur descendit jusqu'à l'estomac : mais, les yeux levés au ciel,

1. Le grec hésite aussi sur la vocalisation de la deuxième syllabe : Παμφυλιών et Παμφυλιων caractérisent les deux manuscrits de *Syn. Cp.*

չԱստուծոյ օգնականութիւն : Եւ ստեն զամբարիշտ Կամբանոսն . Մեք ըրիստոնեայ
եմք եւ մեռելոտի կոսոյ ոչ զօհեմք : Եւ նոյնժամայն սուրբն Պամփամիր եւ սուրբն
Պամփապոն յահագին տանջանայն աւանդեցին զհօղիս խրեանց առ Աստուած
ունկելով զաչս եւ զխորհուրդս խրեանց չերկինս :

Եւ համարձակութեամբ սուրբն Սուրբոսն սատ, զյօրագլուխն . Ո՛վ աստուածամարտ ⁵
եւ ամբարիշտ զաստուոր, մինչեւ չերբ ոչ կամիս ճանաչել զարարիչն քո եւ զկերակրիչն
ի մանկութենէ : Մի կարծեր եթէ, չարչարանքդ քոյ կարես թուրացուցանել զիս, այլ
մանաւանդ զօրանամ եւ սրպէս ձէթ եւ իւղ պարարեմ զմարմինս իմ, եւ անվիշտ
ընդունիմ զհարուածս :

Եւ Կամբանոս յոչժ սրամտութեամբ բարկացեալ՝ հրամայեաց կապել զձեռսն եւ ¹⁰
ընկենուլ չորտաչ, եւ սրով զբերանն բանալ, եւ հեղուլ ի ներքս պղծեալ զինի ի
զօհիցն : Եւ չորժամ ընկեցին եւ ելին գտուրն ի բերանն, սուրբն զօրացաւ Հօլոսիլ
սրբով եւ աստամոմբքն խորտակեաց զտուրն, եւ զկապանսն կտրեաց, եւ եկաց՝ կանուռն
ի վերայ ոտիցն եւ սատ . Ո՛վ անօրէն զիւսպաշտ, ոչ յագեցար ի մարմնոյս իմոյ, այլ ¹⁵
եւ հօլոսյս կամիս տիրել . զիտասջիր զի գոր ինչ եւ կամեսցիս եւ արասցես, հօլոսյս
իմոյ տիրել ոչ կարես, վասն զի ըրիստոնեայ եմ եւ զերկնից Աստուածն պաշտեմ որ

* A fol. 262
v° a.

1 ըրիստոնեայ եմք] եւ զբրիստոս առաջի աչաց տեսանեմք *add.* B || 3 յահագին]
յանհարին B || 10 բարկացեալ] բարկացաւ եւ B || 15 կամեսցիս] կամիս B.

ils imploreraient le secours de Dieu. Ils dirent à l'impie Cambanus : « Nous sommes chrétiens et ne sacrifions point aux idoles mortes. » Saint Pamphamir et saint Pamphalon, sous le coup des horribles tortures, rendirent aussitôt leur âme à Dieu, les yeux et l'esprit élevés vers le ciel.

Saint Solochon dit avec hardiesse au tribun : « O ennemi de Dieu et juge impie ! jusques à quand ne voudras-tu point reconnaître ton créateur et celui qui t'a nourri dès l'enfance ? Ne crois point que par tes tortures tu puisses me faire faillir ; au contraire, je prends des forces et j'ouis mon corps comme avec de l'huile et de l'onguent ; je reçois tes coups sans souffrances. »

Cambanus entra dans une grande fureur, ordonna de lui attacher les mains, de l'étendre sur le dos, de lui ouvrir la bouche avec le glaive, et d'y verser le vin impur des sacrifices. Lorsqu'on l'eut jeté à terre et qu'on eut mis le glaive sur la bouche, le saint fortifié par le Saint-Esprit brisa le glaive avec ses dents, rompit ses liens, se releva sur ses pieds et dit : « O impie adorateur du démon ! ne t'es-tu pas rassasié de mon corps ? tu veux dominer aussi mon âme ; sache que tu feras ce que tu voudras, mais tu ne pourras pas dominer mon âme, car je suis chrétien et j'adore le Dieu

* A fol. 262
v° a.

կարպն է փրկել զնա չանօրէն ձեռաց քոյ : Եւ ձայն եղև յերկնից եւ ասէր . Չօրացիր եւ քնջ լեր Սոլոխոն ընդդէմ հնօրից բռնաւորին :

Եւ հրամայեաց Կամբանոս խեցի ծանր խորտակել եւ արակել ի գեանի, եւ բարչել զսուրբն ի վերաց, զի վէրք անձինն առաւելապէս արօրեացին եւ պատն խտացուցանիցեն : Եւ ոչ աչնապէս կարաց խախտել զնա ի հաւատացն Քրիստոսի : Եւ ասրս կախեցին զնա զաջոց ձեռանէն ի ձեղունս տանն, եւ կապեցին չտան ձախի ծանր վէճ : Կարծէր պիպճ եւ անօրէն Կամբանոս ելմէ ի դատն ասնջանաց ուրանաց զԱստուածն իւր : Իսկ վկայն Քրիստոսի կաջր կախեալ ի վեցերորդ ժամէ աւուրն ձինչև ցերկատասան ժամն, եւ զոհանալով վառաւորէր զԱստուած, եւ զագօթնն իւր
10 ճատուցանէր :

Եւ յոյժ զարմացաւ բռնաւորն ընդ համբերութիւն սրբոց վկայն, եւ ասէ . Կատարեն զհրամանս թագաւորին եւ մի չարաչար մեռանիր : Ասէ սուրբն . Բազում անգամ ասացի քեզ ելմէ քրիստոնեայ եմ, եւ զԱստուածն իմ ունիմ յերկինս * եւ զլեւս քս ոչ պաշտեմ : Ելին ի ձեղունս եւ հատին զարն զն անկցի ի բարձրութենէն վիճովն եւ
15 մնացի : Իսկ սուրբն ոչ անկաւ աչլ եկաց ի վերաց սոխից խրոց եւ ասէ . Մի Աստուածամարտ Կամբանէ, ձինչև յերբ ոչ իմանաս զԱստուծոյն իմոց գահեղ զօրութիւնն :

* A fol. 262
v° b.

1-2 եւ ձայն . . . բռնաւորին om. B | 6 չտան ձախի] ի ձախ սոխին B | 15 ոչ անկաւ աչլ] ընդ անկանէն յերկիր B.

du ciel qui est capable de me délivrer de tes mains impies. » Une voix du ciel se fit entendre qui dit : « Sois vaillant et fort, Solochoon, contre les machinations du tyran. »

Cambanus ordonna de briser du verre en petits morceaux, de l'étendre sur le sol et de traîner le saint dessus afin que les plaies de son corps s'avivassent et que la douleur devint plus forte. Mais de cette façon même ils ne purent l'ébranler de la foi du Christ. On le suspendit ensuite par la main droite au plafond de la maison et on lui attacha une lourde pierre au pied gauche. L'immonde et impie Cambanus croyait lui faire renier son Dieu par ces cruelles tortures. Mais le martyr du Christ resta suspendu de la sixième heure du jour jusqu'à la douzième heure en rendant grâces à Dieu. Le glorifiant et Lui offrant ses prières.

Le tyran, très étonné de l'endurance du saint martyr, lui dit : « Exécute les ordres de l'empereur pour ne pas mourir d'une mort violente. » Le saint lui répondit : « Je te l'ai dit plusieurs fois que je suis chrétien et que j'ai mon Dieu au ciel * et que je n'adore point tes démons. » On monta au
15 plafond et on coupa la corde pour qu'il tombât de cette hauteur avec la grosse pierre et se tuât. Mais le saint ne tomba point, il resta debout sur ses pieds et dit : « O Cambanus, ennemi de Dieu ! Jusques à quand ne reconnaitras-tu pas la puissance immense de mon Dieu ? »

* A fol. 262
v° b.

Եւ առեալ բռնաւորին զրիչ եղեցնեաց, արկ չականջս սրբոյն Սողոմոնի. եւ երթեալ բրիստոնէիցն բարձին գնա մինչդեռ շունչն առ ինքն էր եւ տարան ի տուն կնոջ միոյ բրիստոնէի որոյ անուն էր Թէոնաէս. եւ հոգ տարեալ նմա սակաւ մի ներումն եզիտ չահալին ցառոցն, եւ խնդրեաց հաց, առեալ ի ձեռս իւր օրհնեաց զԱստուած, եւ ի հայէն հաղորդեցաւ եւ ետ ամենեցուն որք էին առ նա բրիստոնեացք : 5

Եւ ապա համբարձեալ զաչս իւր եւ զձեռս յերկինս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Մայիսի ԺԲ :

Եւ եղբարքն մեծաւ փառօք հանդուցին զմարմին նորա ի նշանաւոր տեղի : Եւ չառուրս բրիստոնէութեան փոխեցին զնշխարան յեկեղեցի սրբուհւոյն Աւիիմեայ, ի Քաղկեդոն քաղաքն, ի փառս Քրիստոսի Առաւմուշ մերոյ : 10

Յայտմ աւուր վկայաբանութիւն սրբոյն Յակիւնթոսի :

Էր սուրբն Յակիւնթոս որդի բրիստոնեաց ճնողաց Թէոկլիտոսի եւ Թէոնիլեայ, եւ անուանեցին զորդին * իւրեանց Յակիւնթոս. եւ այնպէս եղև պատանին ի տղայութենէ * A fol. 263 1° a.

7 Աստուած] Մարերի ԺԲ եւ *add.* B || 10 Քրիստոսի] եւ ի գովութիւն B || 12 որդի] զաւակ B || 13 զորդին իւրեանց] նէսփիւսաս, բայց հրեշտակ Տեառն երեւեալ ի սեպեան հօր իւրոյ Թէոկլիտոսի եւ ասէ. Զորդից քո անուանեն *add.* B.

Le tyran prit une plume de roseau et l'enfonça dans les oreilles de saint Solochon. Les chrétiens allèrent le relever pendant qu'il avait encore du souffle en lui et le portèrent à la maison d'une femme chrétienne dont le nom était Théonsès, lui prodiguèrent des soins, ce qui le remit un peu de ses douleurs atroces. Il demanda du pain, le prit dans ses mains, bénit Dieu, puis communia au pain et en donna aux chrétiens qui se trouvaient auprès de lui. Il leva ensuite ses yeux et ses mains au ciel et rendit son âme à Dieu le 18 mai.

Les frères déposèrent son corps avec de grands honneurs dans un endroit choisi. Et aux jours du christianisme on transféra ses restes dans l'église de sainte Euphémie, dans la ville de Chalcédoine, pour la gloire du Christ notre Dieu.

En ce jour martyre de saint Hyacinthe.

Saint Hyacinthe était le fils de parents chrétiens, Théoclite et Théonille.

Ceux-ci donnèrent à * leur fils le nom de Hyacinthe; l'enfant fut tellement

աւարքինի վարուք զև Աստուած փառաւորեաց զնա, եւ պատանի ծի աղօթիւք չարաց ի մեռելոց, եւ հաւատացին ի կուսալաշտիցն վասն սքանչելեացն հարար սլի :

Եւ ծի ոմն խնատասէր առեալ գնակինթոս ի գիրկս իւր տարաւ ի առն իւր, եւ նա գհիւանդ կին նորա ողջացոց : Եւ պատանի ծի խեղկեալ ի բաղանխան կենդանացոց .
5 եւ հաւատացին ճեղղքն եւ զաւակքն նոցա ի Քրիստոս : Եւ կաւրի ծի գաշան երաց :

Եւ չորժամ մեծացաւ եւ եղև կատարեալ ասր, զնաց ի Սինուպ բաղար, առ սուրբն Փոկաս, եւ արար առ նա ամ ծի, եւ դարձաւ ի բաղարն իւր չՆմաստրիա եւ բարոյէր ժողովրդեանն զՔրիստոս :

Եւ զատաւոր Պոնտոսի Կատարխոսոս գատէր զբրիստոնեացա, եւ տեսեալ նակին-
10 թոսի այնչափ մոլորեալ զժողովուրդս զի պաշտէին գիւտղեաց ծառն, առեալ փաշտատ եհատ ընկէց չերկիր գիւտղեա ծառն զոր պաշտէին :

Կալան զնա եւ տարան առ Կատարխոսոս գատաւորն եւ առ բաղարապեան. եւ նորա գատապարտեցին զնա եւ գան հարին ուժովն, եւ ակշօք կորկեցին գատամունս նորա : Եւ կապեալ բարչեցին ընդ մէջ բաղարին, * եւ հանին արտաբոյ պարսպին, եւ
15 ի բալուժ նեղութենէն եղև կիսամահ : Եւ ի գիշերին լըջին առ նա հրեշտակք Տևառն

* A fol. 263
r° b.

1-5 եւ պատանի . . . գաշան երաց] պէս պէս նշանադրածութեամբ, որով բաղարձը ի կուսալաշտից հաւատացին ի Քրիստոս եւ մկրտեցան : B || 6 մեծացաւ եւ օտ. B || 9 Պոնտոսի] որոյ անուն էր add. B — տեսեալ] սրբոյն add. B | 14 պարսպին] եւ ի բարանցն add. B || 15 — p. 1518. l. 2 եւ ի գիշերին . . . գլխատակս նորա om. B.

vertueux dès son enfance que Dieu le glorifia. Il ressuscita un jeune homme d'entre les morts et sur ce miracle mille personnes parmi les idolâtres se convertirent.

Un philosophe prit Hyacinthe dans ses bras et l'emporta chez lui, où il guérit sa femme malade. Il rendit la vie à un jeune enfant qui s'était noyé au bain : parents et enfants se convertirent au Christ. Il fit recouvrer la vue à un aveugle.

Lorsqu'il eut grandi et devint homme fait, il se rendit à Sinope auprès de saint Phocas et resta chez lui une année; il retourna ensuite à sa ville d'Amastria et prêcha le Christ à la population.

Le juge de Pont, Castritius, jugeait les chrétiens; Hyacinthe, voyant le peuple dans une telle erreur qu'ils adoraient un orme¹, prit une hache et jeta à terre l'orme qu'ils adoraient.

On le saisit et on le conduisit au juge Castritius et au préfet de la ville. Ceux-ci le condamnèrent, le firent frapper vigoureusement et lui arracher les dents avec des tenailles. On le lia et on le traîna à travers la ville, * puis
on l'emmena hors des murs de la ville où il succomba à moitié mort à

* A fol. 263
r° b.

1. Le traducteur arménien a transcrit le mot grec *πετελέξ*.

սպիտակ զգեստիւք սղջացուցին զնա : Եւ յարուցեալ սղօթեաց վասն բազարին իւրոյ
 եւ վասն ամենայն աշխարհի եւ վասն աշնոցիկ որք կատարեն զկշատակս նորա, եւ
 սննդէս խաղաղութեամբ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ թաղեցին զնա ի
 նոյն բազարին Ամաստրիա, եւ մինչեւ ցայտօր նշանք լինին, եւ ի տապանէ կրանէ հող
 եւ լինի զեղ ամենայն ցաւոց :

Մարերի ԺԵ եւ Մախիս ԺԹ : Վկայութիւն սրբոյն Պատրիկոսի եպիսկոպոսի Պուսաս
 բազարի, եւ Ակակիտի, Մենայրոսի եւ Պապիանոս :

Չսուրբն Պատրիկիոս եպիսկոպոսն Պուսաս բազարին կացուցին աւաջի մուխանտի
 իշխանին եւ նեղէին զնա զոճեւ կոսցն, եւ բաղցրութեամբ եւ սուրբանօր խրատ տալը
 իշխանն եւ ասէր. Ահա տեսանես եթէ նրալէս նախախնամութեամբ աստուածոց մերոց
 բլկսն չերկրէ սպրիւրք ջերմացինք :

Եւ սուրբ եպիսկոպոսն համբարձեալ զձեռս չերկինս ասէ մեծաձայն բարբառով.
 Քրիստոս է սրբաբող Երկնի եւ երկրի եւ ամենաշնի որ ի նոսա, եւ հրամանաւ նորա
 յանդերպանհրոյն ջերմանան ջուրք * եւ բլկսն չերկիր ի բժշկութիւն ճարպկան : Եւ

* A fol. 263
 v° a.

3 [սաղաղութեամբ] [տոտախնամական վկայութեամբ B || 4 ցայտօր] բաղոճ add. B —
 եւ ի տապանէ . . . ցաւոց] ի հոգոյ տապանի նորա զոր ասեալ ասնին առ ախտածէաս եւ
 դասենն զբժշկութիւնն B || 7 Պապիանոս] որք ընդ նճա add. B || 8 բազարին om. B ||
 11 ջերմացինք] ջերմինք B || 14 չերկիր] ի վերայ երկրի՝ յօգուս եւ B.

cause des grandes douleurs. La nuit, les anges du Seigneur habillés de vête-
 ments blancs descendirent auprès de lui et le guérèrent. Il se releva, pria
 pour sa ville, pour toute la terre et pour ceux qui accompliraient sa com-
 mémoration, puis rendit ainsi en paix son âme à Dieu. On l'inhuma dans la
 même ville d'Amastria et jusqu'aujourd'hui des miracles s'opèrent, car de
 son tombeau sort une terre qui est un remède pour toutes les douleurs.

12 MARÉRI, 19 Mai.

Martyre de saint Patrice, évêque de la ville de Brousse, et d'Acace, Ménandre
 et Polyénos.

On amena saint Patrice, évêque de Brousse, devant le gouverneur Julien
 en le pressant d'immoler aux idoles. Le gouverneur l'exhorta avec douceur
 et supplications et lui dit : « Tu vois combien, grâce à la sollicitude de
 nos dieux, de nombreuses sources thermales surgissent de la terre. »

Le saint évêque, élevant ses mains au ciel, dit à haute voix : « C'est le
 Christ qui est le créateur du ciel et de la terre et de tout ce qui y est con-
 tenu, c'est par son ordre que les eaux se chauffent au feu souterrain, et
 jaillissent à la surface de la terre pour la guérison des hommes. » Il dit

* A fol. 263
 v° a.

գարձեալ ասէ. Երկուս տեղիս ստորաստեաց Աստուած, մին՝ ի հանդիստ արդարոյ
 եւ միւսն՝ ի գոտապարտութիւն մեղաւորաց չեա չարութեան մեռելոց : Եւ որպէս
 ջուր նոյնպէս եւ հօր յամենայն երկիր բաժանեալ է, եւ ի վերայ հաստատութեան
 երկնից հօր եւ ջուր է, նոյնպէս եւ ի ներքոյ հաստատութեան երկրի հօր եւ ջուր
 5 է, չորմէ բլխեն պրբլբբ : Եւ ջուրբ որ են մերձ ի հօրն ջերմին բլխեն, եւ որ են
 հեռի ի հօրն դուրս բլխեն : Եւ հօրն որ ի ներքոյ երկրի է՝ չարչարանք է ամբա-
 բբչոաց, եւ ցրտային սառածանիք անդնոցն որ է տարտարոն չորում տանջին
 կապաշտրն որպէս դու եւ թագաւորն բո : Եւ այլ եւս բանս չաստուածային վրոյ
 խօսեցաւ ընդ նմա :

10 Եւ հրամայեաց իշխանն եւ ընկեցին զնա յեռացեալ ջուր ջերմկացն, եւ ամենեւին
 ոչ պրեցաւ, այլ մանաւանդ ցնդեալ պրեաց զգորականն որբ ընկեցին զնա : Եւ
 առժամայն եւս վճիւս սրով պլլուին հատանել : Եւ չորժամ տարան ի տեղին՝ արթմեաց
 առ Աստուած աչպէս. Աստուած ամենակալ թագաւոր չախանից, լնր պղաչանաց
 մերոց, եւ արնս պջրմային ջուրբս ի փրկութիւն հաւատացելոց եւ ի կորուստ ամբարբբ-
 15 աց, եւ մերձեցիր առ իս եւ ընկնլ զհոգի իմ :

Եւ ի կատարել զարթման եհատ զահլմն՝ պլլուին Մաչիսի ԹԹ :

* A fol. 263
v° b.

10-11 եւ ամենեւին . . . ընկեցին զնա *om.* B || 12 առժամայն] սարս B 13-16 աչպէս . . .
 գարթման] եւ ասէ. Տէր Աստուած ամենակալ թագաւոր մերձեցիր առ իս, եւ ընկալ զհոգի
 իմ : եւ B || 16 զլլուին] զլլուին սրբոյն Պատրիկոսի Մարերի ԹԹ եւ B.

encore : « Dieu a préparé deux endroits, l'un pour le repos des justes et l'autre pour la condamnation des pécheurs à la résurrection des morts. Comme l'eau, le feu est distribué par toute la terre; au-dessus du firmament des cieux il y a du feu et de l'eau, de même au-dessous du firmament de la terre il y a du feu et de l'eau, d'où surgissent les sources. Les eaux qui sont à proximité du feu jaillissent chaudes et celles qui en sont éloignées jaillissent froides. Le feu qui est au centre de la terre c'est le tourment des impies; les glaciers froids du centre, c'est-à-dire le Tartare, sont le lieu où les idolâtres comme toi et ton empereur subiront les tourments. » Il lui dit encore beaucoup d'autres paroles tirées des livres divins.

Le gouverneur ordonna de le jeter dans l'eau thermale bouillante, mais il ne s'y brûla point; par contre l'eau élaboussa et brûla les soldats qui l'y avaient jeté. Il donna aussitôt l'ordre de lui trancher la tête par le glaive. Quand on l'eut amené au lieu de l'exécution, il pria Dieu ainsi : « Dieu tout-puissant, roi éternel, exauce mes prières et rends ces eaux thermales le salut des fidèles et la perte des impies, approche-toi de moi et recueille mon âme. »

La prière terminée, le bourreau lui trancha * la tête le 19 mai.

* A fol. 263
v° b.

Եւ ի նձին աւուր կատարեցան սրով ընդ սրբոցն Պատրիկիոսի եպիսկոպոսին սուրբն Ակակիոս եւ սուրբն Մեծանկրոս եւ սուրբն Պաւլանոս :

* B
p. 224 a.

[B' Ի նձին աւուր նահատակութիւն նոր վկային Թէոդորոսի :

Երանելի եւ փառաւորեալ վկայս էր ազգաւ հայ ի քաղաքն Կեսարիա, երիտասարդ հասակաւ եւ վաղեմոջ տեսեամբ : Եւ նեղեալ ի կարօտութենէ էտա փոխ դահեկանս 5 ինչ չալարղուջ ունեմնէ, եւ ի պայծանեալ ժամանակին ոչ կարացեալ հատուցանել կոչեցաւ ի գատատան. եւ գատաւորն եհատ վճիւ եւ հրամայեաց արկանել ի բանս :

Եւ Թէոդորոս ազմկեալ չոյժ եւ զրեթէ չալլ խելս եղեալ՝ ուրացաւ անդանօր գհաւատան զի գերծուցէ զանձն իւր : Եւ իբրեւ զարձաւ ի տուն առ ժամացն ուշաբե- 10 բեալ զլջացաւ, եւ սկսաւ լալ եւ կոծել զանձն. եւ փախուցեալ գնաց ի քաղաք մի ալպպկեաց Խիրշէշիր կոչեցեալ, եւ պաշտէր անդ զբրիտանէութիւնն :

* B
p. 224 b.

Եւ մի ոմն չալպպկեաց որ երթեալ էր ի Կեսարիոյ ի քաղաք անդր, տեսեալ զԹէոդորոս ծանեալ եւ մատնեաց քաղաքապետին : Եւ նա առաքեաց՝ կապանօր ի Կեսարիա, որ էր չաչմամ Թուգնատին արքայն Իկոնիոյ, ալր արխեահէղ եւ առեցող 15 բրիտանէից :

Եւ չորժամ ամին կապանօր չատեան նորա սկսաւ չորդորել զնա ի բաց կալ ի

Le même jour furent exécutés par le glaive, avec l'évêque saint Patrice, saint Acace, saint Ménandre et saint Polyénos.

* B
p. 224 a.

[B' En ce même jour martyr du nouveau martyr Théodore.

Ce bienheureux et glorieux martyr était de nationalité arménienne, de la ville de Césarée, jeune homme de stature et de physionomie avantageuses. Se trouvant dans la gêne, il avait emprunté quelque argent à un musulman, mais comme il ne pouvait le rendre à la date convenue, il fut appelé au tribunal, où le juge le condamna et ordonna de le jeter en prison.

Théodore, profondément troublé et perdant la tête, y renia sa foi pour sauver sa personne. Mais, de retour à sa maison, il réfléchit aussitôt, regretta et se mit à pleurer et à se frapper la poitrine; il s'enfuit et alla dans une ville des musulmans, appelée Kirchéhir¹, où il pratiqua le christianisme.

Or, un musulman, qui s'était rendu de Césarée à la même ville, aperçut Théodore, le reconnut et le dénonça au gouverneur de la ville, qui l'envoya chargé de fers à Césarée où se trouvait alors Roukn ad-Din, roi d'Iconium, homme sanguinaire et détestant les chrétiens.

* B
p. 224 b.

Lorsque (Théodore) fut amené à son tribunal, il l'engagea d'abord à

1. Kirchéhir est à mi-chemin entre Césarée et Angora, au nord de Kizil Irmaç.

քրիստոնէութենէ եւ գտեալ զնա հաստատուն ի հաւատս Քրիստոսի բարկացաւ յոյժ, եւ հրամայեաց բռնմբ հարկանել ուժզին զբերան նորա, եւ առաքեաց առ պատուօրն :

Եւ նա բազում բանիւք ուրբանօք խօսեցաւ ընդ նմա, եւ խոտտացաւ բազում գանձս տալ նմա ոսկոյ եւ արծաթոյ, եւ յերեւելի աւագութիւն հանել : Եւ տեսալ թէ առ ոչինչ համարի զպէն ամենայն, եւ անխախտելի կոչ ի հաւատս՝ մատնեաց զնա ի ձեռս զաջձաց : Եւ նորա գանեցին յոյժ, եւ խորտակեցին բարամբբ զկրակս նորա. եւ սպա մերկացուցին եւ միով սիւսմանեկաւ տարան եւ արկին ի բանդ : Եւ նա անպարար գոհանալք եւ օրհնէր զԱստուած եւ անպարար աղօթէր :

Եւ ընդ առաւօտն հանին ի բանդէն եւ զարձեալ շարչարեցին կործրազն տանջանօք մինչեւ անկանել նմա յերկիր իբրեւ զմեռեալ : Ապա կալեալ զհերաց զլիսոյն զեանաբարչ ածին ընդ փոփոցս եւ ընդ հրապարակս եւ եղին ի բանդի : Եւ նա աղօթիւք խնդրէր հասանել ի ժամ մարտիրոսութեան : Եւ ի տեսեան երեւեցաւ նմա Քրիստոս եւ ունէր ի ձեռին թագ արքայական, եւ օրհնեաց զնա եւ քաջաբերեաց, որով մխիթարեցաւ յոյժ եւ զօրացաւ :

Եւ պատուօրն առաքեաց զոմանս չորինազխտաց իւրոց, որք եկեալ առ նա ի բանդն բազում բանիւք խրատ տալին նմա ընկունել զկրօնս իւրեանց : Եւ նա զպշս միայն առնէր պատասխանի. Քրիստոնեաց եմ եւ Քրիստոսի ծառայ :

quitter le christianisme, mais le trouvant ferme dans la foi du Christ, il entra dans une grande colère et ordonna de lui frapper vigoureusement la bouche à coups de poing; puis il l'envoya au juge.

Celui-ci lui parla longuement avec supplications, et lui offrit des trésors considérables, en or et argent, promettant de l'élever à de hautes fonctions. Mais, ayant reconnu que (Théodore) méprisait tout cela et demeurerait inébranlable dans sa foi, il le remit entre les mains des bourreaux. Ceux-ci le frappèrent cruellement et brisèrent ses mâchoires à coups de pierres; ensuite l'ayant dépouillé de ses vêtements, ils le conduisirent à la prison et l'y jetèrent couvert seulement d'une pièce de toile. Mais (Théodore) ne cessait de rendre grâces à Dieu et priaît continuellement.

Au matin, on le fit sortir de la prison et on le soumit de nouveau à des tortures plus cruelles, à tel point qu'il tomba à terre comme mort. Ensuite le saisissant par les cheveux de la tête, on le traîna à travers les rues et les places, puis on le reconduisit à la prison. Il demandait par la prière d'arriver à l'heure du martyre. Le Christ lui apparut en vision, tenant à la main une couronne royale, le bénit, et l'encouragea; (Théodore) en fut grandement consolé et réconforté.

Le juge envoya à la prison quelques-uns de ses juristes qui avec beaucoup de paroles engagèrent (Théodore) à reconnaître leur religion. Mais lui, pour toute réponse, ne disait que ceci : « Je suis chrétien et serviteur du Christ. »

* B
p. 225 a.

Եկին առ նա եւ բազում իշխանաւոր աղապիբ, եւ բերին ինչս յորվս եւ հանդերձս մեծազինս, եւ յորորէին զնա եւ ազաչէին զոնէ բերանով միայն զաւանել զբաւանութիւն իւրեանց եւ զերծանիլ ի մահուանէ : Եւ նա զոտս արձակեալ զրուեաց զամենայն զանձան եւ աղապակեաց. Եւ բրիստոնեաց եւ :

Եւ էր նա ի բանդի գաւուրս վեշտասան, եւ անդապար նեզէին ազգի ազգի տանջանօր, եւ ապա հանին արտաբոյ բալարին, եւ պնկեցին զնա ընդ ցից մի յտից մինչեւ ի լանջան, եւ յորոր մատուցանէին ընկունել զկրօնս իւրեանց : Եւ տեսեալ թէ անխախտելի կայ ի հաւատն Քրիստոսի, յառաջ մատեաւ զահճապետն եւ եհար տապարաւ զգագախն եւ ձեպրեաց զձախատ նորա : Եւ ալ ոմն եհար բարի ընդ բիրս նորա, եւ մի յաչացն կախեցաւ զերեսօր նորին : Չայնեաց յանժամ Երանելին առ զահիճան եւ ասէ. Անտացէք ինձ սակաւիկ մի : Եւ նորա կարճեցին եթէ կամի հաւանիլ կրօնից իւրեանց, եւ անացին :

Ասէ սուրբն. Երկմնեցուցանեմ զձեզ ի կեանս արքային ձերոց, զի թողջիք ինձ զմիւս ակն իմ զի տեսից զջառտումն մարմնոց իմոց : Ընդ այս բան բարկացեալ զահճին՝ եհար սրովն զձախատ Երանելոցն, եւ ի բաց եհան զսկաւաւակն ի զլիսոյ նորա : Եւ սուրբն ի շունչ չետին աղաղակեաց. Տէր իմ եւ Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս ընկնլ զիս որ վասն անուանոյ քո մեռանիմ :

Եւ բազմութիւն ամբօխին զրոհ տուեալ հարին զնա յամենայն կողմանց սուսերօր

* B
p. 225 a.

De nombreux notables musulmans vinrent le trouver, lui apportant beaucoup d'objets et de riches vêtements, l'engageant et le priant d'accepter leur religion, au moins de bouche, afin d'échapper à la mort. Mais il dispersa, d'un coup de pied, tous ces trésors et cria : « Je suis chrétien. »

Il resta seize jours en prison; on le soumit continuellement à diverses tortures, puis on le fit sortir de la ville, on l'attacha fortement à un poteau des pieds à la poitrine, tandis que (les musulmans) l'engageaient à accepter leur religion. Mais voyant qu'il demeurerait inébranlable dans la foi du Christ, le bourreau s'avança, frappa avec une hache la tête (du bienheureux) et fendit son front. Un autre frappa d'une pierre ses paupières et un des yeux sortit et resta suspendu sur son visage. Alors, le bienheureux cria aux bourreaux et dit : « Attendez un instant. » Ils crurent qu'il voulait consentir à leur religion et attendirent.

Le saint leur dit : « Je vous adjure, par la vie de votre roi, de me laisser l'autre œil afin que je puisse voir le démembrement de mon corps. » Le bourreau, irrité de ces paroles, frappa de son glaive le front du bienheureux et détacha le crâne de la tête. Le saint au dernier souille cria : « Mon Seigneur et mon Dieu, Jésus-Christ, reçois-moi qui meurs pour ton nom. »

La multitude de la foule l'assaillit de tous les côtés avec des glaives, des

և քարամբբ և փայտիւք. և այնպէս կատարեցաւ ի Քրիստոս Մարերի ժԿ և Մայիսի ժԹ :

5 Եւ ի վիշերին ծագեաց լոյս մեծ ի վերայ սուրբ մարմնոյ նորա, և զարհուրեալ զահճաց խոյս կտուն անտի : Եւ Ռուզնատին արքայ իմացեալ զարանչելին հրամայեաց փութով բառեալ և թաղել զնա : Եւ երթեալ քրիստոսնէից բարձին զսուրբ մարմինն և ամփոփեցին չարժանաւոր տեղոջ : Եւ եցոյց Աստուած ի տապանի նորա բազում նշանս բժշկութեան ի հիւանդս և յախտածէսս :]

Մարերի ժԿ և Մայիսի Ե : Վկայութիւն սրբոյն Ասկլայի :

10 Մարտիրոսն Քրիստոսի սուրբն Ասկլաս էր ի Թերաքիդայ Եգիպտոսացոյ, քրիստոսնեաց հաւատով. և մատնեցաւ առ Արիանոս զաստուորն : Եւ կացեալ առաջի խոստովանեցաւ ճշմարիտ հաւատով զՔրիստոս, և ոչ խոստմանցն հաւանեցաւ և ոչ ի սպառնալեացն երկեաւ : Կախեցին զնա մերկ զփայտէ և զան հարեալ քերեցին զմարմինն և արկին ի բանոյ :

Եւ զատուորն եմուտ ի նաւ զի անցցէ յայնկոյս ընդ գետն, և սուրբ վկայն

13 հարեալ] հարին B — քերեցին] քերթեցին B — զմարմինն] բերանօք և կիսամահ add. B.

pierres et des bâtons et c'est ainsi qu'il fut martyrisé dans le Christ, le 12 maréri, 19 mai.

La nuit, une forte lumière éclata au-dessus de son saint corps et les bourreaux, saisis de frayeur, prirent la fuite. Le roi Roukn ad-Dîn, ayant appris les miracles, ordonna de l'enlever promptement et de l'enterrer. Les chrétiens, y étant allés, relevèrent le saint corps et le déposèrent dans un endroit digne de lui. Dieu fit voir à sa tombe de nombreux miracles de guérison sur les malades et les infirmes.]

13 MARÉRI, 20 MAI.

Martyre de saint Asclas (*Asklayi*).

Le martyr du Christ saint Asclas (*Asklas*) était de la Thébaïde d'Égypte, de foi chrétienne. Il fut dénoncé au juge Arianus. Mis en sa présence, il confessa le Christ avec une foi sincère, ne céda point aux promesses et n'eut point peur des menaces. On le suspendit nu à un arbre et après qu'en le battant on eut déchiré son corps, on le jeta en prison.

Le juge s'étant embarqué pour passer de l'autre côté du fleuve, le saint

Քրիստոսի սպառնաց զԱստուած, եւ գաղարեաց նաւն ի մէջ գետոյն : Եւ զիտացեալ
 գատաւորին զրեաց առ սուրբ վկայն այսպէս. Ճշմարիտ մեծ է Աստուածն բրիստոնէից,
 եւ ոչ գոչ այլ Աստուած բայց ի նմանէ : Եւ ապա արձակեցաւ նաւն եւ ել ի ցամաք
 տեղին յոր եմուտ : Եւ կոչեալ առաջի լւր գտարրն ստէ. Գու կամէիր ի մէջ
 ջրոցն կտակել զիս կոխարգութեամբ : Եւ հրամայեաց եւ հրով այրեցին զկողմն, եւ
 ապա վէժ մի մեծ կապեցին յտոսն եւ բնկեցին ի գետն. եւ սնկ աւանդեաց զհօզին
 լւր առ Աստուած Մայիսի Ի :

* A fol. 264
 r° a.

Եւ վայելն եհան գետն զճարձին * սրբոյ վկային ի ցամաք ի հիւսիսակողմն
 քաղաքին, եւ արբ բրիտոնեացք աւուալ զճարձինն թաղեցին ի նշանաւոր տեղի :

* B
 p. 226 a.

[B * Յաջամ սուր չիշատակ է Աշոտոյ թագաւորին Հայոց որ Ոգորձած կոչեցաւ : 10
 Սա էր սրբի Աբասայ որդւոյ Սմբատայ որդւոյ առաջնոյն Աշոտոյ, գարգարեալ
 ամենայն հօգեւոր եւ ծարմնաւոր ճրիւբ. եւ էր սիրելի ամենեցուն իւրով առաքինազօրծ
 քաղաքավարութեամբն եւ կատարեալ բարեպաշտութեամբ :

Նինեաց ի հիմանց զբազում եկեղեցիս ի քաղաքն Անի եւ յայլ տեղիս, եւ զհնա-
 ցեալսն նորոգեաց եւ վայելչացոյց :

15

1-4 եւ գաղարեաց . . . յոր եմուտ] զի ոչ հայցէ ի ցամաք ծինչև զբով տայէ վկայութիւն
 ճշմարտութեան : Յայնժամ արդեւան գնացք գատաւորին ի ջուրբ . եւ զիտացեալ զգորութիւնն
 Քրիստոսի զրեաց առ սուրբն այսպէս . Մեծ է Աստուածն բրիստոնէից, եւ ոչ գոչ այլ Աստուած
 բայց ի նմանէ : Զայս արարեալ յաջողութեամբ ել ի ցամաք B || 6 յտոսն] յտա նորա B ||
 7 Աստուած] Մարերի ԺԷ եւ *ad d.* B || 8 հիւսիսակողմն] հիւսիսոց կողմանէ B || 9 զճարձինն
om. B.

martyr du Christ pria Dieu, et le bateau s'immobilisa au milieu du fleuve. Le juge, l'ayant appris, écrivit au saint martyr en ces termes : « Vraiment le Dieu des chrétiens est grand et il n'y a point d'autre Dieu que lui. » Là-dessus le bateau reprit sa course et (le juge) débarqua au rivage où il s'était embarqué. Il fit venir le saint en sa présence et dit : « Tu as voulu me lier au milieu des eaux par magie, » et il ordonna de lui brûler les côtes avec un feu ardent, puis on lui attacha aux pieds une grosse pierre et on le jeta dans le fleuve. Il y rendit son âme à Dieu, le 20 mai.

* A fol. 264
 r° a.

Le lendemain, le fleuve rejeta le corps * du saint martyr sur le rivage au nord de la ville. Des chrétiens prirent le corps et l'inhumèrent dans un endroit choisi.

* B
 p. 226 a.

[B* En ce jour commémoration d'Ashtot, roi d'Arménie, surnommé le Miséricordieux.

Il était fils d'Abas, fils de Sembat, fils d'Ashtot Ier, doué de toutes les qualités spirituelles et corporelles. Il fut aimé de tous pour sa vie vertueuse et sa parfaite piété.

Il fit construire depuis le fondement de nombreuses églises dans la ville d'Ani et ailleurs, fit réparer celles qui étaient vieilles et les embellit.

Կառոյց ի բարձրձ տեղիս հիւանդանոցս եւ անկեղանոցս, եւ հաստատանոց
 ճշտնճինաւոր հասոյթն, եւ չորով անգամ ինքն չայց կրանէր հիւանդաց եւ տխտացելոց,
 եւ անձամբ ծառայէր նոցա ուրախամիտ : Եւ ի սեպանի եւս ընդ իւր նատուցանէր
 5 գաղբատս, զհիւանդս, զկոյրս, զբորոտս, եւ զբաժանին թագաւորական նոցա ձատու-
 ցանէր, եւ զմնացորգս նոցն բաժակին ինքն ըմպէր : Գլխած էր չոյժ եւ աւատ
 առ աղբատս եւ առ կարօտեալս, վասն որոյ եւ Սղորմած կոչեցաւ : Եւ կեցեալ
 սրբութեամբ եւ արգարութեամբ հանգեաւ ի Բրիտանս :

Ըստ ամին օրինակի եւ աստուածատէր կողակիցն իւր զշխոյն Խորաբանոյշ
 զործակից էր ասն իւրում չամենայն աստուածաճաճոյ բարեկործութիւնս : Կանգնեաց
 10 զհոյակապ եկեղեցիս ի զիւզն Սանահին եւ ի Հաղբատ, եւ գերկուս մեծ եւ
 զհոչակաւոր վանս որք չանտն զիւղեցն կոչին ուխտ Սանահնի եւ Հաղբատաց : Եւ
 ինքն վասն բարձրձ զործոցն սիրոյ եւ ոգորմութեան զոր ասնէր առ աղբատս եւ
 կարօտեալս ցուցաւ զթիւս ձայր ազգին Հայոց : Եւ յետ մահու ասն իւրոյ թագաւո-
 րին Աշոտոյ ապրեալ ալ եւս ամս իրիս աստուածաճաճոյ վարօք փոխեցաւ առ
 15 Աստուած :]

Il fit ériger en plusieurs endroits des hôpitaux et des infirmeries et leur assigna des revenus perpétuels. Bien souvent il visitait lui-même les malades et les infirmes, les servait personnellement avec gaieté. Il faisait asseoir à sa table les pauvres, les malades, les aveugles, les lépreux, leur offrait la coupe royale et buvait ensuite le restant de la même coupe. Il était très charitable, généreux envers les pauvres et les indigents, c'est pourquoi il fut surnommé le Miséricordieux. Après avoir vécu en sainteté et en justice, il reposa dans le Christ.

De même, son épouse, amie de Dieu, la reine Khosrowanouis, fut la collaboratrice de son mari dans toutes les œuvres de bienfaisance et agréables à Dieu. Elle fit élever les grandioses églises des bourgs de Sanahin et de Halbat et les deux grands et fameux monastères appelés, du nom de ces bourgs : couvents de Sanahin et de Halbat. Elle s'est montrée une vraie mère charitable de la nation arménienne par ses nombreuses œuvres d'amour et de charité à l'égard des pauvres et des indigents. Après avoir vécu trois années encore après la mort de son mari le roi Ashot, elle trépassa à Dieu, après une vie agréable à Dieu.]

Մարերի ժԴ եւ Մայիսի ԻԱ : Տօն Կոստանդիանոսի թագաւորի եւ ծօր ևորա Հեղինեայ,
սուաջին լեալ թագաւորք քրիստոնէից :

Կոստանդիանոս թագաւորն Հռոմայ յառաջ հեթանոս էր, որդի Կոստայ, որ
Խրիստոն անուանեցաւ : Եւ վասն ճննդեանն Կոստանդիանոսի թէ ճրպէս էր որպի
Կոստայի Խրիստոն պատմեցից ի գրոց սրբոց վկային Եւսիպիոսի :

Յաւուրս Կոստայ արքային գորականք անցին ընդ բազաքն Ելինեապօլիս, եւ
լջաւանեցան առ կին ծի պանդոկապետ որոյ անուն էր Հեղինէ : Եւ պատանեակ որպին
լւր նստաւ չերիվար գորականին, եւ գորականն աճ նմա սպառակ եւ լջոյց չերիվարէն,
եւ ճանուկն երաց : Ատէ Հեղինէ. Մի հարկաներ զլա բանդի թագաւորի որպի է :
Նորա հարցանէին թէ ճրպէս : Եւ նա ասէ. Յորժամ զարձաւ թագաւորն Կոստա
ի Պարսից առ իս լջաւանեցաւ, եւ ցանկացեալ զեղոց իմոց ննջեաց ընդ իս. եւ ի

1 Տօն] է սրբոյն *add.* B — Կոստանդիանոսի] ճեճի *add.* B || 7 [ջաւանեցան] ի պանդոկի
ծի *add.* B — 11 ցանկացեալ] ցանկացաւ B.

14 MABÉRI, 21 Mai.

Fête de l'empereur Constantin et de sa mère Hélène qui furent les premiers
souverains chrétiens.

Constantin l'empereur de Rome était auparavant païen, fils de Constance (*Kostaji*), surnommé Chlore. Je vais raconter comment il était fils de Constance Chlore d'après les écrits du saint martyr Eusignius¹.

Aux jours de l'empereur Constance, des soldats traversèrent la ville d'Hélénopolis² (*Elincapolis*) et descendirent chez une femme nommée Hélène, qui tenait une hôtellerie. Son jeune enfant étant monté sur le cheval d'un soldat, le soldat lui donna un soufflet et le fit descendre du cheval. L'enfant se mit à pleurer. Hélène dit : « Ne le frappe pas, car c'est le fils de l'empereur. » (Les soldats) lui demandèrent comment cela pouvait être. Elle répondit : « Lorsque l'empereur Constance, revenant de Perse, descendit chez moi, il me désira pour ma beauté, et coucha avec moi. Je devins

1. Il s'agit vraisemblablement d'Eusèbe de Césarée. Il n'est pas trop difficile d'expliquer la transformation d'Eusébios en Eusignios, mais le titre de martyr ne convient pas. L'original grec peut avoir dit qu'Eusèbe avait été témoin, *μαρτυρος*, de la vie de Constantin, le mot aura été entendu par le traducteur au sens qu'il a d'ordinaire dans un synaxaire. — 2. Appelée ainsi en l'honneur de la mère de l'empereur à partir de 327, cette localité de Bithynie s'appelait auparavant Drépané; cf. Pauly-Wissowa, *Realencyclopädie des classischen Alterthumswissenschaft*, nouv. éd., t. 14, Stuttgart, 1912, col. 2821.

նմանէ չբացայ եւ ճնայ զճանուկս զայս : Եցոցց նոցա եւ զգարգեւան զոր ետ նձա
 թագաւորն . եւ նորա սերտիացան * առ նա, եւ ետ ի նոսա Հեղինէ գտուրսն Կոստասայ * A fol. 263
 թագաւորին զի ցուցցեն նձա : r^o b.

5 Եւ զնացին զօրականքն ի Հոռոմ . եւ վասն զի ոչ զոչր գաւակ կոստայ խնդրէր
 իշխանացն եւ ի գաւառապետացն զեզեցկատեսիլ վորր պատանի ծի, զի արացէ իւր
 որդեկիր եւ ժառանգորդ թագաւորութեանն իւրոյ : Եւ պատմեցին զօրականքն արքային
 վասն Հեղինեայ եւ գաւակին իւրոյ, ցուցին նձա եւ զգարգեւայ տուրսն :

Եւ իրբեւ ետես ճաննաւ, զիշեաց եւ զօր ի շաւանին իւրոյ առ Հեղինեայ, եւ
 10 փութով չազարկեաց զօրականս բազում ծախիւր, եւ արքունական երիվարօր
 սակեկագձեալ տարսն զգատանեակն ի Հոռոմ : Եւ տեսեալ արքային յոժ սերտի եզեւ
 15 եւ համբուրեաց զնա, եւ զկեցոցց նձա գարիբունոյ պատասոյ իշխանութիւնն, եւ
 չտարրկեաց ի Բիւզանդիա տուեալ նձա զունդս հեձեկոց վասն պատերազմելոյ ընդ
 բարբարոսս : Եւ երթեալ չալթեաց թշնամեացն, եւ զարձառ մեձառ չալթութեամբ ի
 Հոռոմ, եւ առժամացն թագ եզեւալ արար զնա թագաւոր :

Տարաւ եւ զմայրն իւր Հեղինէ ի Հոռոմ, եւ եզ նձա թագ եւ արար զշխոյ Հոռովմա-
 15 չեցոցն . եւ ամենայն իշխանքն եւ ժողովուրդքն երկիր պաղին ձօրն եւ գաւակին :

1 նոցա] նձա B || 3 ցուցցեն] ցուցանիցեն B || 9 արքունական երիվարօր սակեկագձեալ]
 արքունակաղձ երիվարաւ B || 12 տուեալ նձա] հինգ add. B.

enceinte de lui et je mis au monde cet enfant. » Elle leur montra les
 cadeaux que l'empereur lui avait donnés. (Les soldats) * la félicitèrent et * A fol. 263
 Hélène leur remit les cadeaux de l'empereur Constance afin qu'ils les lui r^o b.

Les soldats partirent pour Rome. Or, comme Constance n'avait point
 d'enfant, il était à la recherche, auprès des gouverneurs et des préfets des
 provinces, d'un bel enfant pour l'adopter et en faire l'héritier de son empire.
 Les soldats entretenirent l'empereur au sujet d'Hélène et de son enfant, et
 lui montrèrent les cadeaux offerts.

Lorsqu'il les eut vus, il les reconnut et se rappela le jour où il avait été
 hébergé chez Hélène; il envoya promptement des soldats avec grand
 appareil et des chevaux impériaux harnachés d'or, qui amenèrent l'enfant à
 Rome. Lorsque l'empereur le vit, il en fut transporté de joie, il embrassa
 l'enfant, le revêtit de l'autorité de la puissance tribunitienne et l'envoya à
 Byzance, en lui donnant des troupes montées pour guerroyer contre les
 barbares. Il partit, vainquit les ennemis et retourna à Rome après une
 grande victoire; (Constance) le couronna aussitôt et le fit empereur.

Il fit venir aussi sa mère Hélène à Rome, la couronna et en fit l'impéra-
 trice des Romains; tous les princes et le peuple se prosternèrent devant
 la mère et l'enfant.

* A fol. 264
v^o a.

Եւ յետ մահուանն Կոստասայ թագաւորեաց Կոստանդիանոս * որպիս իւր որ ի
Հեղինեայ էր : Եւ էր ի Քրիստոսի գալստենէն մինչեւ ի թագաւորելն Կոստանդիանոսի
ամբ երկերիւր իննսուն եւ ութ :

Եւ յորժամ ետես ի անաղանն գնշան սրբոյ խաչին յերկինս, եղեալ ի Հռոմայ գնաց
ի Բիւզանդիա, եւ անտի գնաց ի Նիկոմիդիա, մարտեաւ ընդ Լիկիանոս եւ յաղթեաց 5
նմա : Ելլ վասն բորտութեանն զրեալ է ի զիրան յորում է վարք Սեղբեստրոսի
Հռոմայ հաչրապետին ի Յունիարի Բ :

Եւ Կոստանդիանոս տեսեալ զԲիւզանդիա տեղի վայելուչ մեծացոյց զբարաքն եւ
ամրացոյց սրբոսոք եւ կամարակապ սալարկ փողոցօք, եւ անուանեաց յանուն իւր
Կոստանդինուպօլիս : Եւ արար մեծապաշտօնս եւսակատիս քաղաքին Մաչիսի ԻԼ : 10
Եւ փոխեաց զթագաւորութիւնն Հռոմայ ի Կոստանդինուպօլիս : Եւ աւաքեաց զմաչին
իւր յերուսաղէմ, եւ եկտ ճշմարտութեամբ զխաչն Քրիստոսի թաղեալ ի Հրէիցն
յաղբի :

Եւ յորժամ յաշնեցաւ հերետիկոսն Արիոս հայհաչիչն սրբոյ Երբորդութեանն,
ժողովեաց մեծն Կոստանդիանոս եպիսկոպոսունս երեքհարիւր տասն եւ ութ ի
քաղաքն Նիկիա Բիւթանացոց, ի բսան ամի թագաւորութեանն իւրոյ եղև սիւնհոլոսն 15
ի Նիկիա, եւ նոպիւրք արձատարիլ արարին զչար հերձուածն Արիոսի : Եւ ազաչեաց

6 ի զիրան յորում է վարք] ի վարս սրբոյն B || 7 Յունիարի Բ] Յունիարի ամսանն
յերկուսն B || 10 քաղաքին] Մարերի ԺԷ եւ *a. l. d.* B || 12 իւր] զՀեղինէ *add.* B || 13 յաղբի]
յաղբիւսի B || 15 մեծն Կոստանդիանոս] յամենայն պաւառաց *add.* B.

* A fol. 264
v^o a.

Après la mort de Constance, régna Constantin, son fils * né d'Hélène.
Deux cent quatre-vingt-dix-huit ans s'étaient écoulés depuis la venue du
Christ jusqu'au règne de Constantin.

Lorsque (Constantin) eut vu en vision dans les cieus le signe de la
sainte croix, il quitta Rome, se rendit à Byzance, de là à Nicomédie, se
battit avec Licinius (*Likianos*) et le vainquit. Quant à sa maladie de la lèpre,
cela est écrit dans la vie de Silvestre pontife de Rome, au 2 janvier.

Constantin, ayant vu le remarquable emplacement de Byzance, agrandit
la ville, la fortifia d'enceintes, l'embellit de rues dallées et d'arcades
voûtées, enfin l'appela de son nom Constantinople. Il fit une somptueuse
dédicace de la ville le 21 mai. Il transporta l'empire de Rome à Constanti-
nople. Il envoya à Jérusalem sa mère, qui y découvrit la vraie croix du
Christ enterrée dans du fumier par les Juifs.

Et lorsque apparut l'hérétique Arius, le blasphémateur de la sainte
Trinité, le grand Constantin convoqua trois cent dix-huit évêques dans la
ville de Nicée de Bithynie; et la vingtième année de son règne eut lieu le
synode de Nicée, où fut anathématisé et déraciné le méchant schisme

գամնենեսան երթալ ի բազարն * իւր ի Կոստանդինուպօլիս եւ օրհնութեամբ ձեծաւ * A fol. 264
օրհնել : v° b.

Եւ ճախն երեքշաբթիւր տասն եւ ութ բաճանաչապեարն Քրիստոսի, եւ կեալ ի պարխազ բազարին շորջ պատեցան սարթիւր եւ օրհնութեամբ, եւ խնդրեցին 5 չ՛հատուծույ զի չախտան ի ձեռն ալլապլի թշնամեաց ոչ պաշարեցի : Եւ սղջունեալ զիսպաւօրն եւ գտարն Մեարտիանն,ս զեպիսկոպոսն Էլիզանդրոս զնային իւրաքանչիւր յաթիս իւր :

Եւ շինեաց Կոստանդիանոս ի ձեջ բազարին բարձր արձան, եւ կանգնեաց զոր ի 10 Հսոմայ երեք սկաչաչափ պղնձի սակեցօժ պատկերն ի վերայ սեանն զոր անիլլատս անտանն, եւ ի ձեռինն կառուց խաչ, եւ զրեաց ի վերայ խաչին. Ի բեղ Քրիստոս Կառուած յանձն առնեժ գրապարս իժ գալս : Եւ զիւր եւ ի ներքոյ խարտիին զերկրաստան գոմբիւղան որ լլան ի հայէն որ առաւելաւ ի կերտացն զոր Քրիստոս չապկոցց 15 գրազմութիւն ժողովրդեանն : Եւ զիւրկչական փայտ սրբոյ խաչին յերկուս բաժանեաց, զկէտն եւ Երուսաղեմի եկեղեցոյն զոր շինեաց յանուն չարութեանն Քրիստոսի, եւ զկէտն պարզեւեաց բազարին իւրոյ Կոստանդինուպօլիս :

4 պատեցան զբազարան add. B || 12 հայէն որ առաւելաւ ի կերտացն om. B.

d'Arius. (Constantin) pria tous (les évêques) de venir dans sa ville * de * A fol. 264
Constantinople et de la bénir avec de grandes bénédictions. v° b.

Les trois cent dix-huit pontifes du Christ firent leur entrée, montèrent sur les murailles de la ville, en firent le tour avec des prières et des bénédictions et demandèrent à Dieu qu'à jamais elle ne fût investie par des ennemis infidèles. Après avoir salué l'empereur et saint Métrophane, l'évêque de Byzance, ils retournèrent chacun à son siège.

Constantin fit élever au milieu de la ville une grande colonne, au haut de laquelle il installa la statue colossale de bronze doré qu'il fit apporter de Rome et qu'on appelle Aniléos¹, il lui plaça une croix dans la main, et fit inscrire sur la croix : « A Toi Christ-Dieu je confie cette mienne ville. » Au bas du socle il fit mettre les douze corbeilles qui furent remplies du pain qui resta en plus, après que la multitude eut mangé et eut été rassasiée par le Christ. Il fit couper en deux le bois de la sainte croix du Sauveur, dont il donna une moitié à l'église de Jérusalem qu'il édifia sous le vocable de la résurrection du Christ, et il offrit l'autre moitié à sa ville de Constantinople.

1. Ἄνιλος « sans soleil. opaque ». La première érection de cette statue à Rome, aussitôt après la victoire sur Maxence, est racontée par Eusèbe, *De vita Constantini*, lib. I, cap. 40, P. G., XX, col. 954-956. Son transport à Constantinople est attesté par Pseudo-Codinus, *Origines*; dans T. PREGER, *Scriptores originum Constantinopolitanarum*, fasc. II, Leipzig, 1917, pp. 177, 257.

Եւ թագաւորեաց Կոստանդիանոս բարեպաշտութեամբ ամս երեսուն եւ երկու չնոս
 ձկրատութեանն խրոջ, եւ փոխեցաւ չանանց կեանն Մայիսի ԻԱ եւ Մարերի ԺԳ,
 թողեալ ժառանգարգս՝ զերխոս սրբիս խր զԿոստանդին, զԿոստաս, եւ զԿոստանդինոս,
 եւ եղաւ ի տապանի ընդ Հելլենեաց ծօրն խրոջ ի Կոստանդինոսպօլիս :

Ի ճննդեմէն Քրիստոսի ծինչեւ ի թագաւորութիւնն Կոստանդիանոսի ճեծի եւ
 ի ժողովն Երեւոյ սոմբ երկերիւր իննսուն եւ ութ :

Մարերի ԺԵ եւ Մայիսի ԵԵ : Վկայութիւն Թէոգոսանի զինեւաձառի, եւ եօթն կուսանացն
 սրբ յԱնկուսիս կոտորեցան սրաց սնուանքն եւ սչտօրիկ, Տեկուսա, Եփրատա, Ազեկան-
 գրիս, Կգազիս, Փայինէ, Մտարմոս, Յուլիս :

Սորս էին չԱնկուսիոց քաղաքէն քրիստոնեաց հաւատով, չաւուրս Թէոդեկիոսի
 սոմօրէն իշխանին, եւ վասն հարածանաց կուսապաշտիցն Թէոգոսոն հնարս իմացաւ
 կիտան խրով, եւ եղև զինեւաձառ. եւ ընդունէր ի չարիս խր զվախուցեալ
 քրիստոնեացն եւ կերակրէր :

7 Թէոգոսանի] սրբոյն Թէոգոսոց B || 8 Տեկուսա, Եփրատա] Տեկուսի, Եփրատի B ||
 10 Սորս] Սուրբս սչտօրիկ B.

Constantin régna pieusement trente-deux années après son baptême et
 trépassa à la vie éternelle le 21 mai, 14 maréri, laissant comme héritiers
 ses trois fils, Constance (*Kostandin*), Constant (*Kostas*), et Constantin (*Kos-*
tandinos)¹. Il fut inhumé dans le tombeau de sa mère Hélène, à Constanti-
 nople.

De la naissance du Christ jusqu'au règne du grand Constantin et le
 synode de Nicée il y eut deux cent quatre-vingt-dix-huit ans².

15 MARÉRI, 22 Mai.

Martyre de Théodote (*Théodotóni*), le marchand de vin, et des sept vierges qui
 furent exécutées à Ancyre, et dont les noms sont Tékousa, Euphrasia, Alexandria,
 Claudia, Phayné, Matrona et Julia.

Ces (saints) étaient de la ville d'Ancyre, de foi chrétienne, aux jours du
 gouverneur impie Théoteenos (*Théodeknos*). En raison des persécutions
 (exercées) par les idolâtres, Théodote, de concert avec sa femme, inventa
 une ruse et se mit marchand de vin; il recevait chez lui les chrétiens fugitifs
 et les nourrissait.

1. Les fils de Constantin sont par ordre de naissance : Constance, Constantin et
 Constant.

2. Ce compte pourrait s'appliquer aux années écoulées de l'Ascension de Notre-
 Seigneur au concile de Nicée, cf. *m/ra*, 22 maréri B], p. 1553.

Եւ Տրամաշեայ թէտղեկնս իշխանն զի լի վաճառումն ի հացն եւ ի գինին խտնեացեն ի դոճից կսոցն ճարզ եւ արխն. եւ բրխտոնեացըն ոչ գտանէին հաց կամ գինի որ մատուցանէին չեկեղեցին : Յաջնժամ Երանեկն թէտղտոն գնէր ցորեան, եւ ամուսինն իւր եփէր հաց, եւ տալին նշխար Էստուծոյ պատարապին, եւ բաշխէր բրխտոնեկց 5 եւ որք ի բանդս արդեկալը էին վասն Քրիստոսի հաւատացն :

Եւ զոմն * բրխտոնեաց որոչ անուն էր Բիքտորոս կոչեալ եւ չարչարէին զառն * A fol. 265
r^o b.
տանջանօք : Եւ չորժամ տանէին ի կատարումն, ապաշեայ գիշխանն անտալ նժա տակաւ աւուրս զի խորհեացի ի ծիտս իւր, եւ թուլ ևտուն նժա. եւ երթեալ ի աուն իւր մեռաւ : Եւ չերկուանալի է սորա մահս եթէ ընդունելի է եթէ ոչ :

Իսկ Երանեկն թէտղտոն գնաց ի Գալլեա գետն եւ եզիտ զմարմինն որրոչ վկայն 10 Վաղենդիտոսի, որ չաւուրն չաչնոսիկ ի Մլղլիկեայ հրով մարտիրոսացաւ եւ ընկեցաւ ի գետն. եւ աւեալ տարաւ ի ստորոտ լեռինն ի ակել անասաւխիտ, կոչեաց եւ զբահանայն Փրոնատոն եւ լուսեցին պատուով :

Եւ չորժամ զարձաւ ի բաղարն թէտղտոն Եզիտ գետին կուսան կանաչն որք ի 15 աղաչութենէ ճգնեալ էին կրօնաւորութիւնսք, եւ մինն ձերպոյն էր բան գալլսն որոչ

6 չարչարէին] վասն Քրիստոսի հաւատացն *add.* B || 7 տանէին] տարան B || 9 մեռաւ] ի ցտոց անախ *add.* B || 11 Վաղենդիտոսի] Վաղենտոսի B || 13 Փրոնատան] Փրատնատան B.

Le gouverneur Théotecnos ordonna qu'en vendant le pain et le vin on y mélangeât de la graisse et du sang des sacrifices aux idoles. Les chrétiens ne trouvaient point de pain ni de vin pour l'offrir à l'église. Le bienheureux Théodote acheta alors du blé, son épouse enisait du pain et ils donnaient l'hostie du sacrifice divin, distribuée aux chrétiens et à ceux qui étaient détenus en prison pour la loi du Christ.

On avait * saisi un certain chrétien, dont le nom était Victor (*Biktoros*), * A fol. 265
r^o b.
et on le soumit à de cruels supplices. Au moment où on le conduisait au lieu de l'exécution, il pria le gouverneur de patienter quelques jours pour qu'il pût réfléchir; ce qui lui fut accordé. Rentré dans sa maison, il y mourut. Sa mort fut-elle agréable (à Dieu) ou non; c'est douteux.

Le bienheureux Théodote, s'étant rendu au fleuve Halys (*Galins*)¹, y trouva le corps du saint martyr Valence, qui avait été ces jours-là martyrisé par les flammes à Midicca puis avait été jeté dans le fleuve; il le prit, le porta au bas de la montagne dans un fourré, fit venir le prêtre Phronatos (*Phronaton*) et tous deux l'inhumèrent avec honneur.

Étant revenu à la ville, Théodote découvrit sept femmes vierges qui depuis l'enfance vivaient ascétiquement comme religieuses; l'une d'entre elles, dont le nom était Tékousa, était plus âgée que les autres; elle était la

1. L'Halys passe à une certaine distance à l'est d'Ancyre.

անուն էր Տեկուսա, եւ էր ծորարոյր թէոպոտոնի : Չոր կալեալ իշխանին եւ վտան ոչ տրանարչ զՔրիստոս եւ ոչ զհակոբ կոսյն շարշարեաց զնա ուժղին : Եւ ետ զնոսա ի պռնիկ երխտասարգա, զի շնութեամբ ապականեացն զնոսա, զի լուեալ էր Լիմէ կուսանք են, եւ չորժամ արկին զնոսա ի ծի տուն երաց զգլուխն իւր Տեկուսա եւ կցոյց գալին. նոյնպէս եւ այլքն աղաչեցին ծինչեւ ի գութի գարձուցին զերխտասարգան, եւ մնացին անարատք Աստուծոյ գորութեամբն :

* A fol. 265
v° a.

Հրամայեաց իշխանն եւ տարան զնոսա * ձերկա ի լիճն, եւ վէճա կապեցին ի նոսա եւ ընկեցին անդ. եւ սուսնեցին զհոգիս իւրեանց աս Աստուած զոր լուեալ թէոպոտոն զհացառ զԱստուծոյ, եւ թողին պահապանս զի ծի հանցեն զնոսա բրխտոնեացն ի լճէն : Եւ եղև սրտա եւ կայծակունք եւ անձրև սաստիկ, եւ երեւցառ սուրբ վկայն Քրիստոսի Սոսանթոս ունելով ի գլուխն սալաւարա եւ ի ձեռնն վահան, զոր տեսեալ պահապանացն զահի հարան եւ չերկիւղէն փախեան : Եւ տեսալ թէոպոտոն արա բրխտոնեացս զնոսա ի զիշերի անդր, եւ ջուրը լճին սիւսեցան ի ծիւս կողմն, եւ չաջոնեցան նշխարք սրբոց կանանցն վիճօքն զոր կապեալ էին չամձինան : Եւ ճաեալ

3 ի պռնիկ] յանտուկ B — զի շնութեամբ ապականեցն զնոսա om. B || 8 անդ] ի լիճն B || 9 զհացառ զԱստուծոյ] փառատրեաց զԱստուած B — բրխտոնեացն om. B || 10 կայծակունք] եւ հողմ՝ add. B — եւ երեւցառ . . . փախեան] եւ պահապանքն փախեան B || 13 ջուրը լճին սիւսեցան] ջուր լճին լուսութեամբ հողմոյն ժողովեցա B.

tante maternelle de Théodote. Le gouverneur, l'ayant fait saisir, la tortura brutalement, parce qu'elle ne reniait point le Christ et n'immolait point aux idoles; puis il remit les saintes femmes à de jeunes débauchés, pour qu'ils les flétrissent par la fornication, car il avait appris qu'elles étaient vierges. Lorsqu'on les eut enfermées dans une maison, Tékousa découvrit sa tête et montra ses cheveux blancs; quant aux autres, elles supplièrent tellement que les jeunes gens en eurent pitié, et ainsi elles restèrent immaculées par la puissance de Dieu.

* A fol. 265
v° a.

Le gouverneur ordonna de les conduire * nues au lac; on leur attacha des pierres, et on les jeta là. Elles rendirent leur âme à Dieu, et l'ayant appris, Théodote rendit grâces à Dieu. On avait mis des gardiens pour que les chrétiens ne vissent point les retirer du lac. Mais il y eut du tonnerre et des éclairs, et une forte pluie se mit à tomber; le saint martyr du Christ Sosanthos apparut avec un casque sur la tête et un bouclier à la main; ce que voyant, les gardiens furent saisis de crainte et s'enfuirent apeurés. Théodote prit avec lui des hommes chrétiens et s'y rendirent nuitamment; les eaux du lac se retirèrent vers l'autre bord et les restes des saintes femmes avec les pierres qui leur étaient attachées apparurent. Les (chrétiens) avancèrent, les sortirent

հանին ի ցածարն, եւ դարձաւ ջար լճին սնդրէն ի տեղն իւր, հասին գոգարանն եւ գնչխարան լարձեալ ի վերայ գրասառ տարան թաղեցին մերձ ի սուրբ հարանցն :

Եւ ձի ոմն ցոր չարչարլին վասն Քրիստոսի հաւատոցն ոչ ժառկաբեայ ահային տանջանայն, գնաց առ լշխանն ժամանեայ գթլ,սդատոն եւ գնչխարս սրբոց կանանցն :

5 Եւ առարեայ լշխանն եւ եհան գնչխարան եւ պրեայ հրով :

Եւ թ՛ւ,սդատոն փախեաւ, եւ կարան պաշտ վասն նորս. եւ նորս լուեալ գնաց ինքնակամ առւսջի լշխանին եւ չանկիմանեայ գանասատւած * մալբաթիմն կոսցն, եւ խոտովանեցաւ գանունն Քրիստոսի, եւ պատմեայ գԼատուծոց գրքանչեկագործութիւնս : Կախեցին գթլ,սդատոն եւ քերեցին զմարմինն օւժկին, եւ մանր աղի շփելին 10 զվէրսն, եւ բարխ խորտակեցին զգիտանն. եւ չաղօթեցին սրբոցն թ՛ւ,սդատոնի գահիճքն հասին զգրխ նորս Մալխի ԻԲ :

* A fol. 265 v° b.

[ԵՅ * Ի սմին բարեպաշտ թաղարն Հայոց Հեթում փոխեցաւ առ Քրիստոս կրօնա- 15 ւորական վարուք, ի թուականիս Հայոց Եօթն հարիւր քսան ի չորքշարաթիւ աւուր :]

* B p. 229 a.

Մարերի ԺԶ եւ Մալխի ԻԳ : Արայտիմն սրբոցն Կալուխայ :

15 Սուրբ վկայն Քրիստոսի Կալուխայ բրխատնեայ էր ի թեւրայլպաչ Եզրպոսպեայ

1 գործաւ ջար... իւր om. B || 10 գահիճքն հասին] գահիճն եհատ B || 11 նորս] Մարերի Ժե եւ add. B || 14 Կալուխայ] Կալուխայ B || 15 Կեղս լուայ] Կարախու B.

sur le rivage, et l'eau du lac reprit sa place. Ils coupèrent les cordes, hissèrent les corps sur des bêtes de somme, les transportèrent et les inhumèrent près des saints pères.

Or, l'un de ceux qu'on torturait pour la foi du Christ, n'ayant pu résister aux cruels tourments, se rendit auprès du gouverneur et lui dénonça Théodote ainsi que les restes des saintes femmes. Le gouverneur envoya (des hommes) qui exhumèrent les restes et les brûlèrent au feu.

Théodote s'enfuit, mais on saisit d'autres à sa place: l'ayant appris, il se rendit volontairement auprès du gouverneur, blâma l'erreur * athée des idoles, confessa le nom du Christ et raconta les miracles de Dieu. On suspendit Théodote, on lui laboura cruellement le corps, on lui frotta les plaies avec du sel fin et on lui brisa les mâchoires à coups de pierres. Pendant que saint Théodote priait, les bourreaux lui tranchèrent la tête le 22 mai.

* A fol. 265 v° b.

[B * En ce jour le pieux roi d'Arménie Héthoum trépassa au Christ après avoir vécu comme un religieux, l'an de l'ère arménienne sept cent vingt, le jour du mercredi.]

* B p. 229 a.

16 MARÉRI, 23 Mai.

Martyre de saint Coluthus.

Le saint martyr du Christ Coluthus (*Koloutha*) était chrétien, de la

յառաքա Մարտիրոսիանոսի անորէն արքային : Եւ Արիանոս զատաւորն կոչապ առաջի իւր եւ ասէ . 'Իարձիր յատաւածոն ձեր եւ կեցցես : Այս ամենայն ժողովուրդս որ առաջի ձեր կան վասն ըստ ազօթեն, պատկառես ի սոցանէ եւ չանձնէպ ըստմէ, զի ձի կորիցես : Ամաշես եւ ի մէնջ եւ երկիր պոպ հրամայելոցն, թնղ ի բոց զամբարտաւանութիւնդ եւ ընդ ամենեցուն վաչկեան ի շնորհոց աստուածոցն ձերոց :

Իսկ երանելին Կոզմա ամենեւին ոչ երոց պրերանն եւ ոչ արար պատասխանի, եւ ոչ եղիր ի ձիտս իւր լսել ասացելոցն :

* A fol. 266
1° B.

Եւ կարճեաց ի ձիտս իւր զատաւորն՝ եթէ խորհի ի ձիտս իւր եւ կամի զոհել, բոց սմաչէ . եւ զարձեալ յաճախէր զարտորդական բանն : Եւ սուրբն իբրեւ զշաղխարխութիւնս եւ զբարբանջանս համարեցաւ զբանն նորս :

Եւ յորժամ ողորանօք եւ խոտամաճրք եւ բաղցրութեամբ խօսէր, պատասխանի ասներ սուրբն եթէ Աչ եմ լսելոց : Եւ յորժամ մաշու սրաւնայր՝ ասէր . Քաղցր եւ անոչ համարիմ զվասն Քրիստոսի մաշն : Եւ յոյժ նեղեցին եւ բռնադատեցին զնս, իսկ նս համարձակութեամբ ասոց մեծաւ բարբառով երկցս անկամ եթէ Աչ զոհեմ կոց, ոչ պշտեմ զբեան, ոչ որանամ զՔրիստոս :

Եւ հրամայեաց Արիանոս զորականայն, եւ կապեցին վէճ ի պարանոցն : Եւ ասէ

2 ձեր] իմ B || 7 ասացելոցն] չկրիարտէ զատաւորէ *add.* B || 8 ի ձիտս իւր *om.* B || 10 համարեցաւ] արհամարհեաց B.

Thébaïde d'Égypte, aux jours de l'empereur impie Maximien. Le juge Arianaus le fit comparaitre et lui dit : « Convertis-toi à nos dieux et tu auras la vie sauve. Tous ces gens qui se trouvent devant nous prient pour toi, aie du respect pour eux et pour ta personne, plutôt que de périr. Aie honte devant nous et prosterne-toi devant ceux que nous t'ordonnons, abandonne ton orgueil et jouis avec tous des faveurs de nos dieux. »

Mais le bienheureux Coluthus n'ouvrit point la bouche, ne répondit point et ne songea nullement à écouter ce qu'on lui disait.

* A fol. 266
1° B.

Le juge dans sa pensée crut * qu'il réfléchissait et voulait immoler, mais qu'il avait honte. Il ajouta encore à ses paroles trompeuses, mais le saint prit tous ses propos pour des inepties et des radotages.

Puis comme le juge lui parlait avec des supplications, des promesses et de douces paroles, le saint lui répondit : « Je ne t'écouterai point. » Et lorsqu'il le menaça de mort, (le saint) lui répondit : « Je trouve suave et douce la mort pour le Christ. » On le pressa beaucoup en le tourmentant, mais il répondit avec hardiesse et à haute voix par trois fois : « Je n'immole point aux idoles, je n'adore point les démons, je ne renie point le Christ. »

Arianus ordonna aux soldats de lui attacher une pierre au cou. Puis

Արիանոս . Լաւագո՞ցն է սպ ըրեղ , նմ Կոսթմէտո . զոճնն եւ սրձակեցից զըրեղ . Եթէ ոչ եւ ընկող՝ ընկալ ըստ սրձանեաց քոց պատմես : Եւ հրամայեաց կենդանօցն զնոս սպրել հրով : Եւ այնպէս ի մէջ բորբոքեալ բոցոցն աւանդեաց զհողին իւր սա Լատուած Մաշիսի ԻԳ :

5 Մարերի ժու եւ Մաշիսի ԻԳ : Վերջութիւն սրբոցն Թարեկոց բժշկին :

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Թաղելոս բրիտանեաց էր , եւ էր ճարտար * սւսեալ * * V fol. 266
r^o b.
զբժշկական արուեստն . եւ էր երիտասարդ եւ փոխօճէր ի կոսպաշտութենէ :

10 Կայն զնա չԼնարգարաց բազարին ի ձիթենիս թագուցեալ , եւ տարան առ ԹԿո-
ղորոս իշխան քաղաքին , եւ նա հարցանէր եթէ ուրանայ զՔրիստոս : Եւ չարմամ ոչ
զնա հաւանեցաւն ի կարաց , հրամայեաց ծակել զոճոճն ստիցն եւ բարխը կախել
զլիւրիւսը , եւ զոճիճըն խելագարեալը կախեցին մեծ կոճակ փայտի , կարծէին եթէ
նա է . եւ տեսեալ իշխանին յոյժ տանջեաց զգոհիճն եւ երկու ի նոցանէ Լատերիոս
եւ Աղեկամողրոս տեսեալ զսքանչելի զորձն հաւատացին ի Քրիստոս , եւ տարան
զնոսս ի բետն եւ հատին զկրօխս նոցա :

1 Արիանոս om. B — Կոսթմէտո] Կուլտիէտո B — զըրեղ] եւ իրբն ոչ լուս առ Արիանոս
զարձեալ add. B || 4 Լատուած] Մարերի ժու եւ add. B 6 Թաղելոս] Թաղելոս B
7 երիտասարդ] սուղը add. B || 11-13 զլիւրիւսը . . . Քրիստոս] սրբոս զոճիւսը . եւ զոճիճըն
յոյժ աշխատեցան , եւ ոչինչ սպրկին ի նա տանջանքն : Յայնմամ երկու ի զոճոճաց անախ
Աղեկամողրոս եւ Լատերիոս լուսասրեալը առ չԼատուածը ի միտ առին զսքանչելեան եւ
հաւատացին ի Քրիստոս B.

Arianus dit : « Cela est-il mieux, Coluthus ? immole et je te remettrai en liberté ; si tu ne m'écoutes point, reçois la punition que tu mérites. » Il ordonna de le brûler vif. C'est ainsi qu'au milieu des flammes d'un grand feu il rendit son âme à Dieu le 23 mai.

17 MARÉRI, 24 Mai.

Martyre de saint Thaléleos, le médecin.

Le saint martyr du Christ Thaléleos (*Thalilos*) était chrétien ; il était habile, * ayant appris l'art de médecin. Il était jeune et fuyait l'idolâtrie.

* V fol. 266
r^o b.

On le saisit dans la ville d'Anazarbe caché au milieu des oliviers, et on le conduisit à Théodore, gouverneur de la ville, qui lui demanda s'il reniait le Christ. Ne parvenant pas à le convaincre, il ordonna de percer les chevilles de ses pieds et de le suspendre avec des cordes la tête en bas ; mais les bourreaux, perdant la tête, suspendirent un grand tronc d'arbre, croyant que c'était lui. A cette vue, le gouverneur soumit les bourreaux à une cruelle torture. Deux d'entre eux, Astérius et Alexandre, témoins des faits miraculeux, crurent au Christ. On les conduisit à la montagne et on leur trancha la tête.

Եւ ստե, իշխանն ցաւորն Թաղերս . Աջ հաւատաս յաստուածն իմ եւ ո՞չ գոհես :
 Ատ, Թաղերս . Աջ հաւատամ յաստուածն բո եւ ոչ գոհեմ : Եւ կամեցաւ իշխանն ինքն
 յասնել չափոսչն եւ ծակել զժկա ճնկացն եւ կախել զվազտէ . եւ զարձաւ աթոռն
 լետս եւ յասնել ոչ կարաց . եւ հաւատացին ամենեքեան յԱստուած որք ականն :
 Եւ իշխանն ապագակեր եւ ապաշէր արտասուալից պարտանոր, եւ զիմացեալ ի նա
 սրբոյն ապաշեաց փասն նորս զԱստուած, եւ արձակեցաւ չափոսչն : Եւ զիմաց ի
 փեղաց սրբոյ վկային զի կայցէ եւ ասնջեացէ . եւ՝ առժամոյն զօտացաւ ձեռն : Եւ
 զարձեալ ապաշեաց գաւորն, եւ նա ազօթիւք բժշկեաց : Եւ երկեաւ իշխանն ձի գուցէ
 ալլ ինչ ձեճագոյն չարիս զիտեացի, հրամայեաց եւ ընկեցին գաւորն ի ծովն . եւ
 Աստուած եհան զետ անջնաս ի ծովէն ալլտակ զվատիւք . եւ երթեալ առաջի
 իշխանին անգրանեաց եւ անարգեաց զածրարշտաթիւնն որ ոչ հաւատաց ընդ այնչափ
 սրանչելիան որ եղեն : Եւ արձակեցին ի նա գաղմնս, եւ երթեալ լիզուին գոտս նորս,

* A fol. 266
v° a.

5

10

4 p. 1537, l. 5 եւ հաւատացին . . . Մայիսի ԽԷ] կաշկանդեալ յանկրեւոյթ զօրութենէ :
 Յայնժամ ամենայն բազմաթիւնն որ կային ի գինն ապագակեցին սակաթ . Մեճ Է Աստուածն
 բրիտանեից : Եւ յարժամ արթիւք սրբոյն արձակեցաւ իշխանն չափոսչ, երկեաւ ձի գուցէ ալլ
 ինչ ձեճագոյն չար զիտեացի, հրամայեաց եւ ընկեցին գաւորն ի ծովն : Ալլ օգնականութեամբն
 Աստուծոյ ապրեալ ի ծովէն, եւ երթեալ առաջի իշխանին անգրանեաց եւ անարգեաց զածրար-
 շտաթիւն նորս, եւ ձեճացուցանէր զգորտթիւնն Գրիտոտի : Յայնժամ իշխանն ստակել եւս
 խոտացեալ հրամայեաց եւ արձակեցին ի նա գաղմնս, եւ նորս հեղարար կացեալ ոչ ինչ
 սրարին նձա չար, զոր անեալ ամբոթին փոտս ճատուցին Աստուծոյ : Եւ առեալ զՉուրուկիտս
 որ զբազանս երեք՝ ընկեցին առաջի գաղանացն, եւ նայնժամայն կերան զնա, զի եւ ոչ սակր
 մնաց ի նձանէ : Եւ առեալ գաւորն Թաղելիտս սարան յեղեխա ըսալարն Եղիացոց, եւ անդ
 հատին զգլուխ նորս Մարերի ԺԷ եւ Մայիսի ԽԷ : Եւ եղև սարն Թաղելիտս ձին ի նշանագործ
 վկայից, եւ ընկեցաւ վիպարան յանուն նորս ի Կոտտանդիմուպօլս ի ձեճէն Կոտտանդիմանաւ : B.

* A fol. 266
v° a.

Le gouverneur dit à saint Thaléléos : « Tu ne crois pas à mes dieux et tu n'immoles pas? » Thaléléos répondit : « Je ne crois point à tes dieux et je n'immole point. » Le gouverneur voulut par lui-même se lever du siège, lui percer les nerfs des genoux et le suspendre à un poteau, mais le siège se renversa et il ne put se relever: tous ceux qui en furent témoins crurent à Dieu. Le gouverneur criait, suppliait avec larmes et sanglots; le saint, ayant pitié de lui, pria Dieu pour lui et il fut dégagé du siège. Il se jeta alors sur le saint martyr pour le saisir et le torturer, mais sa main se raidit aussitôt. Il se mit de nouveau à supplier le saint, qui le guérit par sa prière. Le gouverneur, craignant de s'attirer quelque malheur plus grave, ordonna de jeter le saint à la mer, mais Dieu le fit sortir indemne de la mer, habillé de blanc. Il se rendit auprès du gouverneur, le blâma, insulta son impiété, parce qu'il ne s'était pas converti après tous les miracles qui avaient eu lieu. On lança contre lui des fauves qui s'appro-

և ամբոխն ամենայն փառս մատուցանելն Աստուծոյ . և առեալ զՍերկինոս որ զգապանն ընդէր, և ընկեցին առաջի զապանացն, և զնա կերան նոյնժամայն, զի և ոչ ոսկր մնաց ի նմանէ :

5 Եւ առեալ զսուրբն թափառա տարան յԵգիպտոս քաղաքն Եգիպտոց, և անկ հատին զգլուխ նորա Մայիսի ԻԿ :

Մարերի ժԸ և Մայիսի ԻԵ : Վկայարանութիւն սրբոյն Բասիլիսիոսի :

Մարտիրոսն Քրիստոսի սուրբն Բասիլիսիոս էր ի ժամանակս ամբարիշտ արքային Մաքսիմիանոսի, ի սահմանաց Ամասիոյ քաղաքին, ի զեղջէն Խուճիպոնէ : Եւ էր եղբորորդի թէոզորոսի մեծի վկային Քրիստոսի :

* A fol. 266 v° b.

10 Եւ չորժամ կալան զսուրբն Եւտրոպիոն և զԿլէոնիկոս զընկերակիցսն սրբոյն թէոզորոսի մեծի վկային Քրիստոսի կալան և զԲասիլիսիոս, և ընդ նոսա տանջեցաւ և ի բանդի արգելաւ :

Եւտրոպէոս և Կլէոնիկոս մարտիրոսացան վասն անուան և հաւատոցն Քրիստոսի . և մնաց Բասիլիսիոս միայն ի բանտին, և ողբալից հառաչմամբ աղաչէր զԱստուծ և սուէր . Յիշեն զիս Քրիստոս և մի որոշեր ի սրբոց քոց : Եւ ձայնեաց

7 սուրբն om. B — ամբարիշտ] կռապաշտ B || 9 մեծի վկային Քրիստոսի om. B || 14 ողբալից] արատատալից B || 15 և ձայնեաց . . . սուէր] և ետես չանուրջս զՏէր որ սուէր B.

chèrent et lui léchèrent les pieds; toute la multitude des témoins rendit grâces à Dieu, et se saisissant d'Urcinus qui amenait les fauves, on le jeta aux bêtes qui le dévorèrent aussitôt à tel point qu'il ne resta plus un os de lui.

On se saisit ensuite de saint Thaléléos et on le conduisit à la ville d'Édesse d'Égée, on on lui trancha la tête le 24 mai.

18 MARÉRI, 25 Mai.

Martyre de saint Basiliscus.

Le martyr du Christ saint Basiliscus vivait aux jours de Maximien, l'empereur impie; il était des abords de la ville d'Amassia, du village de Khoumiales (*Khoumialonc*). * Il était neveu de Théodore, le grand martyr du Christ.

* A fol. 266 v° b.

Lorsqu'on saisit saint Eutrope (*Eutropion*) et Cléonicius, les compagnons de saint Théodore, le grand martyr du Christ, on saisit en même temps Basiliscus, qui fut torturé avec eux et détenu à la prison.

Eutrope et Cléonicius furent martyrisés pour le nom et la foi du Christ, et Basiliscus resta seul dans la prison, priant Dieu avec gémissements et sanglots et disant : « Souviens-toi de moi, Christ, et ne me sépare point de

զնա Տէրն չերկնից եւ ստէ. Գրեցի զանուն քո ի զիրս սրբոց վկայիցն. երթիջիր ի տուն քո եւ չրսածարեալ չընտանեաց քոց, եւ ի Կոմանա ճարտիւրստանաս փասն իմ :

Եւ ելեալ ի բանդէն զօրականօք զնաց ի սուն իւր, ուջուհեաց զմալք եւ զեղբարսն իւր, եւ գատուիրեաց նոցա հաստատուն կալ ի հաւատան Քրիստոսի : Եւ ստէ. Ես երթայց առ Լատուսձ եւ բարեխօսեմ փասն ձեր եւ փասն ամենայն բրիտանէից զև զազարեացէ կոստաբաշտուիլեն չաշխարհէս : Եւ զաջս ասացեալ զարձաւ ի բանց :

* A fol. 267
1° a.

Եւ առարեաց Ազրխարս գատուորն ուլ զօրականս, եւ կապեցին զսուրբն Բասիլիսկոս շղիկայիւք, եւ սղուցին նճա կօշիկս երկաթիս եւ բեւեռեցին չտօսն, եւ սուարեցին * ի Կոմանա, եւ ի ճանապարհին վարէին չընթացս զսուրբն :

Եւ չորժամ զնոցին ի գեօղն Դական, իջուանեցան ի սուն կնոջ միոյ սրոյ անուն էր Տիպանէ, եւ կտակցին ընդ զօսացեալ ճառ մի պապատան ձեւս չեսոս. եւ չաօթեալ սրբոյն սրճատացաւ ճառն, եւ ջուր բղիխեաց ի տեղուջէն, եւ է ճառն եւ աղբիւրն մինչեւ ցաջօք : Եւ արջառ ք իջին ի լեռանէն եւ արբին չաղբիւրն, եւ սրօլէս մտաւոր լանուարք երկիր պապանէին սրբոյն Բասիլիսկոսի : Եւ տեսեալ զօրականայն Եւ

1-2 երթիջիր... չընտանեաց քոց om. B || 4-6 եւ ստէ... ի բանց] չոյս արարեալ նոցա եւ զվկայական ճաշն սր սուաջի կայր նճա, եւ զարձաւ անդրէն ի բանցն B || 11-14 ընդ զօսացեալ... տեսեալ] ընդ ճառ մի ձեւս չեսոս : Լուեալ բնակչաց զեղջն փասն սրբոյն Բասիլիսկոսի լմէ, սպր նշանագրիւմ է, եւ զբազում ակտառմէսս բժշկեաց ի ճանապարհին, բերին սա նա զճիւանորս եւ զվրասարս, եւ անսամբն Քրիստոսի բժշկեաց զնոսս : Զսր տեսեալ B.

tes saints. » Le Seigneur fit entendre sa voix du ciel et lui dit : « J'ai inscrit ton nom dans le registre des saints martyrs. Rentre chez toi et prends congé de ta famille. Tu vas être martyrisé pour moi à Comana. »

Il quitta la prison, accompagné de soldats, rentra chez lui, salua sa mère et ses frères, et leur recommanda de demeurer fermes dans la foi du Christ. Il leur dit : « Je m'en vais à Dieu et j'intercéderai pour vous et pour tous les chrétiens, pour que l'idolâtrie cesse sur la terre. » Ceci dit, il retourna à la prison.

Le juge Agrippa envoya d'autres soldats qui attachèrent saint Basiliscus avec des chaînes, lui mirent des chaussures de fer qu'ils clouèrent à ses pieds et le conduisirent * à Comana en lui faisant parcourir le chemin au pas de course.

* A fol. 267
1° a

Lorsqu'ils furent arrivés au village de Daces (Dakan), ils descendirent à la maison d'une femme dont le nom était Trayané (Tyghayané); ils attachèrent (le saint) à un platane mort, les mains liées derrière le dos, mais sur la prière du saint l'arbre reprit racine, et une source jaillit à cet endroit. L'arbre et la source existent encore aujourd'hui. Des troupeaux descendirent de la montagne et s'abreuverent à la source; puis, comme s'ils étaient des êtres

Տղայանէ զնշանն որ եղև հաւատացին ի Քրիստոս, եւ բաժին զնա ի կտորանայն :
Եւ բազում ճիւղեր, եւ աշտհարբ բժշկեցան, ոչ ծիպն անդ ալ և չամենայն
ճանապարհին :

Եւ չորժամ հասին ի Կոմանա, կացողին զտուրքն աւաճիլ գատաւորին, եւ չոյժ
5 նեղեցին զոճել կուցն Ապոլոնի : Եւ նա զձեռս իւր յերկինս ատրածալ աղաչեաց
զԱստուած, եւ էջ հուր յերկնից եւ ալբեաց գաւաճարն, եւ վշրեաց զպլիւծ Ապոլոնի
զբազին գատաւածոյն իւրեանց :

Եւ բարկութեամբ լլեալ գատաւորն հրամայեաց եւ հասին զլլախ նորս ի անդոջն
որ կոչն Կիսկոր Մալխի Ին, եւ զճարձինն ընկեցին ի գետն : Եւ ոմանք բրիտանեացը
10 * փութանակի երթեալք հանին ի գետոյն ասեալ զօրականացն երեսուն զոճեկան, եւ
թաղեցին ի նշանաւոր անդոջ : Եւ ոմն ծի բրիտանեաց Մարինոս անուն շինեաց ի
վերայ զերեզմանին եկեղեցի վկայարան սրբոյն Բասիլիսկոսի :

* A fol. 267
r^o b.

Մարերի ժԹ և Մալխի ԻՉ : Վարբ երանելոյն Սիմէոնի սխնակեցոյն, որ ի սրանչեկի
լեան Կնախորայ :

15 Մեծն Սիմէոն էր ի բաղարէն Կնախորայ Ասորոց, չաւուրս Յուստինիանոսի

1 զնշանն որ եղև om. B || 2-3 եւ բազում . . . ճանապարհին om. B || 5 աղաչեաց
զԱստուած] աբրթեաց աւ Աստուած եւ եղև սրտածուր եւ փայլատակուր B || 6 էջ] անկաւ
B || 9 Կիսկոր] Մարերի ժԹ և add. B || 11 շինեաց] ի Կոմանա add. B || 15 Յուստին-
իանոսի] Յուստինեաց B.

intelligents, ils se prosternèrent devant saint Basiliscus. Les soldats et
Trayané, témoins de ce miracle, crurent au Christ et délièrent (le saint) de ses
chaînes. De nombreux malades et possédés du démon furent guéris, non seu-
lement là, mais tout le long du chemin.

Lorsqu'ils furent arrivés à Comana, on mit le saint en présence du juge, on
le pressa beaucoup d'immoler à l'idole Apollon. Mais lui, il éleva ses mains au
ciel, pria Dieu, et le feu tomba du ciel, brûla le temple et réduisit en miettes
l'abject autel d'Apollon leur dieu.

Le juge, plein de colère, ordonna de lui trancher la tête à l'endroit appelé
Dioscore, le 25 mai; on jeta son corps dans le fleuve. Quelques chrétiens
* s'empresèrent d'aller retirer (le corps) du fleuve, en payant aux soldats
30 de trente deniers, et l'inhumèrent dans un endroit choisi. Un certain chrétien
du nom de Marinus fit construire sur la tombe une église, le martyrium
de saint Basiliscus.

* A fol. 267
r^o b.

19 MARÉRI, 26 MAI.

Vie du bienheureux Siméon Stylite sur la merveilleuse montagne d'Antioche.

Le grand Siméon était de la ville d'Antioche de Syrie. Il vivait aux jours

բարեպաշտ արքայի : Եւ հալքն իւր Յովհաննէս եւ մալք իւր Մարթա վասն ոչ զոյց
 գաւակ իւրեանց խնդրէին չԱտուծոց որ եթէ տայ նոցա պտուղ արգանդի տացին
 զնա նուէր Ատուծոց :

Եւ երեւեցաւ կնոջն ի տեպեանն Յովհաննէս Մկրտիչն եւ ասէ. Քաջալերեաց
 Մարթա, առեալ նմա խունկ եւ բուրվառ, եւ հրամայեաց նմա խնկել : Եւ չեա 5
 աւուրց զնաց չեկեղեցի արբոջն Յովհաննու Մկրտչին խնկել եւ ագոթել առ Ատուծա՝
 Եւ երեւեցաւ նմա Մկրտիչն միւսանգամ եւ ասէ. Երթիջիր ի տուն առ այլն քո եւ
 չլաացիս եւ ճնցես որդի, եւ ոչ միս եւ ոչ զինի եւ ոչ այլ ինչ շնչաւոր կերիցէ. եւ զու
 ամենեւին զձախ ստին քո մի տացես մանկանն. եւ յորժամ * լինիցի երկուց ամաց
 մկրտես զնա եւ անուանեսցես Սիմէոն, եւ լինիցի պաշտօնեաց ճեառն ի տուն 10
 Ատուծոց :

Մնաւ զմանուկն եւ չեա երկուց ամաց ի մկրտութեանն անուանեաց Սիմէոն : Եւ
 տղայն խօսեցաւ մեծաւ ձաջիւր եւ ասէ. Սենիմ հալք եւ ոչ ունիմ հալք, ունիմ մալք եւ
 ոչ ունիմ մալք. եւ զուշակեաց զհրաժարումն իւր չերկրաւորական զբաղմանց :
 Կերակուր էր նորա հաց եւ մեղր, եւ ի բաղանիս բնաւ ոչ եմուտ : 15

[Մարթա] Երանելիքն *add.* B || 6 [խնկել . . . Ատուծա] եւ յագոթել իւրո՞ւմ անկաւ
 թմբութիւն ի վերայ նորա B || 7 նմա] Յովհաննէս *add.* B || 8-10 եւ զու ամենեւին . . .
 անուանեսցես] եւ ի մկրտութեան անուանեսցես զնա B || 12-15 եւ չեա երկուց . . . կերակուր]
 եւ մկրտեաց, եւ անուանեաց զնա Սիմէոն որպէս ասացաւ նմա ի տեպեան : Եւ չեա երկուց
 ամաց ե՛հառ զնա ի սանկէ եւ էր կերակուր B.

de Justinien, le pieux empereur. Son père Jean et sa mère Marthe, n'ayant point d'enfant, priaient Dieu, (disant) que s'Il leur accordait le fruit des entrailles, ils l'offriraient à Dieu.

Jean-Baptiste apparut à la femme en songe et lui dit : « Prends courage, Marthe. » Il lui présenta de l'encens et un encensoir et lui ordonna d'encenser. Quelques jours après, elle se rendit à l'église de saint Jean-Baptiste pour encenser et prier Dieu. Le Baptiste lui apparut de nouveau et lui dit : « Rentre à la maison, auprès de ton mari, tu deviendras enceinte et tu enfanteras un fils. Il ne prendra jamais ni viande, ni vin, ni rien de ce qui a eu souille. Tu ne donneras jamais à l'enfant ton sein gauche, et lorsqu'il * aura atteint ses deux ans tu le feras baptiser, et lui donneras le nom de Siméon. Il deviendra serviteur du Seigneur dans la maison de Dieu. »

L'enfant vint au monde et deux ans après, au baptême, il fut appelé Siméon. L'enfant se mit à parler à haute voix et dit : « J'ai un père, et je n'ai point de père; j'ai une mère, et je n'ai point de mère, » et il prophétisa son détachement des affaires terrestres. Sa nourriture consistait en pain et miel; il n'alla jamais au bain.

* A fol. 267
 v° B.

Եւ յորժամ եղև հինգ ամաց եղև շարժ մեծ ի բաղարին Անտիոքաց, եւ ի կործանմանէ տանն մեռաւ հայրն : Եւ մաջրն առեալ զմանուկն փախեալ լիկեղեցի սրբոյն Ստեփաննոսի նախավկային եւ սպրեցան : Եւ խնդրէր Մարթա յԱստուծոյ վասն որդւոյն խրոյ թէ որպէս լինելոյ է առ Աստուած հաճութեամբ :

5 Եւ տեսանէ յանուրջս որ համբարձաւ յօր որդւոյն խրով : Տեսանէ եւ մանուկն Սիմէոն աստուածային տեսեամբ զՏէր նստեալ ի վերայ բերորէից զաստատան սաներով, զիրք զաստատանի բացեալ, եւ շուրջ զՏէրամբ արդար ժողովուրդս. ի յաջակողման արեւելից զդրախտն տարածեալ մինչև յամպս երկնից, եւ ի ձախակողման արեւմտից հրեգէն սին լեւանդան : Եւ որ գհետն երթալս հոգին մատամբն
10 ցուցանէր մանկանն եւ սաէր. * Լճւր մանուկ եւ ի ծխտ սո գրանս կենաց. սկիւր աստուածահաճոյ վարս ձգնութեան եւ չայնչափ զմեղակ շարեաց գերծանիս, եւ յախտենական կենացն հանդիպիս : Եւ զարթուցեալ պատմեցին գտեսիլն :

Եւ ելեալ մանուկն որպէս չուճերէ առաջնորդեալ՝ զնաց ի լեռն Սելեւկիայ եւ բնակեցաւ միայն չանապատին ընդ գաղանսն. եւ ապա զնաց ի վանն յորում էր
15 երանելին Յոհաննէս եւ ալ ձգնուոր կրօնաորք, եւ առ նոսա զղեցաւ զկրօնաորական սրբմն : Եւ ելեալ ի վերայ սեանն գաղարեաց անդ առարկինի վարուք : Եւ երեւեցաւ

8 յամպս] ի յօրս B || 9 սին] լիճ B || 12 կենացն] աւետեացն B || 14 միայն om. B — ընդ գաղանսն om. B || 16 երեւեցաւ] յանուրջս ad l. B.

* A fol. 267
v° b.

Lorsqu'il eut atteint cinq ans, il y eut un grand tremblement de terre dans la ville d'Antioche; son père mourut sous les ruines de sa maison. La mère prit l'enfant et se réfugia à l'église de saint Étienne le protomartyr, où ils furent sauvés. Marthe priaît Dieu pour son fils pour savoir comment il se rendrait agréable à Dieu.

Elle vit dans un rêve qu'elle était soulevée dans les airs avec son fils. L'enfant Siméon vit aussi dans une vision divine le Seigneur, assis sur les Chérubins, qui rendait justice, les livres du tribunal ouverts, et tout autour du Seigneur les justes. A droite, du côté de l'orient, le paradis s'étendait jusqu'aux nuages du ciel; à gauche, du côté de l'occident, une colonne de feu ardent. L'esprit qui la suivait montra du doigt à l'enfant et dit : * « Écoute, enfant, et reçois en ton esprit les paroles de la vie. Commence une vie d'ascétisme agréable à Dieu, tu échapperas à d'innombrables maux cruels et tu parviendras à la vie éternelle. » S'étant réveillés, ils se racontèrent mutuellement la vision.

* A fol. 267
v° b

L'enfant, comme guidé par quelqu'un, se leva, se rendit à la montagne de Séleucie et y vécut seul dans le désert avec les bêtes sauvages. Ensuite il se rendit au couvent où se trouvait le bienheureux Jean et d'autres religieux ascètes, il prit chez eux l'habit monacal. Il monta ensuite sur la colonne et y

նմա Տէր : Եւ ասէ Սիմէոն. Տէր, նրպէս խաչեցար : Եւ Յիսուս տարածեաց խաչանման դձևոս իւր եւ ասէ. Աչպէս խաչեցայ ի Հրէիցն, եւ եղպց նմա գամենացն որպպիս աստանայի սրպէս կենդանի սողունս գմեղաց գործակիցս : Եւ աղաչեաց ծանուկն Սիմէոն գմիսուս զի փրկեացէ ի նոցանէ զինքն եւ գամենացն բրիտանեացս :

Եւ ծի սմն ի հալրապետացն օժ զնա ձևոսնաւ եւ ասէ. Աչսու հարածնս զհալարս եւ զբարս չնդդիմակաց գորտիկանց : Եւ աչնպէս գորտացաւ Սիմէոն աստուածային շնորհօրն, եւ ուսուցանէր եւ * խրատ տալը ամենացն ճարպկան, եւ ամեներեան գարձանային ընդ բանս շնորհաց որ երանէին ի բերանոց նորա :

* A fol. 268
1° a.

Այլ գանբաւ շնորհան զոր արար Աստուած ի ձևն նորա ոչ որ կարէ ընդ գրով արկանել, բանզի զկուրաց գաչս բանայր, զխորս լսեցուցանէր, զձևեալս չարուցանէր, կտրաց զնալ շնորհէր, գանդամարչձան կանգնէր, զբարտաս սրբէր, զբևս հարածէր, եւ զոր ինչ լինեցոց էր յաւաջարչն ասէր աստուածային նախապիտաթիկամբ, եւ

A Սիմէոն գմիսուս *om.* B || S գարձանային] ընդ սրանչելն վարցոպետութիւն նորա, եւ վաստարէին զԱստուած *add.* B || 9 — յ. 1545. 1. 2 Այլ գանբաւ շնորհան. . . ի լեռան էր վից ամաց :] Եւ չես երեսան ամաց փոխեցոս յայլ սրան, եւ Սեղե կից եպիսկոպոսն ազգձածրն Աստուծոց զնոցեալ ի սրանն ձևնայրեաց զնա բաշանոց : Եւ իբրև ճատոց գաստուածային խորհարդ սրատարային, չարանութիւն եղև նմա յԱստուծոց, որ չես ստան տուր լինի վախումն նորա յերկրէս : Եւ սղջանեալ գամենացն եզրարան սրատարեաց նոցա պահել գամենացն սրատարան Աստուծոց. եւ հրածարեալ յամենեցանց ի զիշերին, եւ ստանցեաց զհոգի իւր աւ Աստուած Մարերի ԺԹ եւ Մոյլիսի ԵՁ : Էր երանելին Սիմէոն ամաց եօթանասուն եւ հնգից. վից ամաց զնաց ի լեռանն, եւ կացեալ ի սրանն տաւրլինի եւ աստուածահաճոց վարար ամաց եօթանասուն : Եւ անէր յԱստուծոց զհոգի նախապիտաթիկան սրով զլինեցոցն յաւաջարչն զաշակեր ճարպկան, եւ զշնորհս նշանադրութիւն սրով ասնէր զբաղձ սրանչելնս : B.

vécut d'une vie vertueuse. Le Seigneur lui apparut. Siméon lui dit : « Seigneur, comment as-tu été crucifié? » Jésus étendit ses mains en forme de croix et dit : « C'est ainsi que j'ai été crucifié par les Juifs. » Il lui montra tous les pièges de Satan, comme des reptiles vivants, complices du péché. L'enfant Siméon pria Jésus de le préserver de tous ces pièges, lui et tous les chrétiens.

Un des patriarches l'ouïgnit du chrême et lui dit : « Repousse avec cela les mille et dix mille puissances adversaires. » Siméon, ainsi fortifié par la grâce de Dieu, enseignait * et donnait des conseils à tout le monde, et tous étaient émerveillés des paroles de grâce qui sortaient de sa bouche.

* A fol. 268
1° a.

Personne n'est capable de décrire les innombrables grâces que Dieu a accordées par son intervention, car il ouvrait les yeux aux aveugles, faisait entendre les sourds, ressuscitait les morts, accordait aux boiteux de marcher, guérissait les paralytiques, purifiait les lépreux, chassait les démons, annonçait d'avance par la présence divine ce qui devait arriver, et par ses prières

արժանաւոր եւ ընդունելի աղօթիւք իւրովք զարձայանէր զաստուածաստատ յաստմն յաշխարհէն, եւ զզաղանս աստարով աստակէր, եւ զկարանաւորսն արձակէր աղօթիւք :

Եւ ծինչդեւ երխտասարդ էր խնդրեաց չՆասուծոչ որ զամենայն աւուրս կենաց իւրոց ոչ պիտանանայ նմա ծարմական կերակուր : Եւ երեւցաւ նմա այր ծի ապիտա-
 5 կապեատ ունելով ի ձեռն սկաւառակ լի կերակրով, եւ ջամբեաց նմա զգարով երեք անգամ. եւ յամենայն կիւրակէ չեա արձակման ժամուն երեւէր այրն սկաւառակուն եւ ապր նմա երեք անգամ ունելօք կերակուր. եւ այն ծիւոյն էր կերակուր նորա ծինչեւ ի վախճանն :

Եւ ի ծիում աւուր երեւցաւ նմա Տէր Տրեշտակօք * եւ երխվարս կապմեալ զար-
 10 զիւք, որպէս թէ կամէին գնա՝... Թաղաւոր աւնել եւ գնել թաղ ի պուխ : Եւ առ Սիմէոն. Տէր եթէ Տրամայեա ինձ ընդ սուրբս քո թագաւորել, ծի լիցի ինձ պէտք ծարմական զղեստի : Եւ զզեցուցին նմա Տրեշտակուն պատմուծան. եւ առեալ աստանալի զիւօրն իւրովք անդառ եգեւ :

Եգեւ շարժ աստաղի եւ ի բազում աւուրս երերայր քաղաքն եւ ոչ զաղարէր : Եւ
 15 երթալք ծալչն Սիմէոնի Մարթա առաջի սեանն, աղաչեաց գնա աղօթել առ Աստուած զի զաղարեացէ շարժն : Եւ նորա փակեալ զպատուհան սեանն աղաչեաց զԱստուած, եւ նոյնժամայն զաղարեաց շարժն :

1. Mot illisible.

méritantes et exaucées il détournait de la terre la colère divine menaçante; il faisait mourir les bêtes par ses imprécations et libérait les détenus par ses prières.

Tandis qu'il était encore un jeune homme, il demanda à Dieu que, pour tous les jours de sa vie, la nourriture corporelle ne lui fût plus nécessaire. Un homme vêtu de blanc lui apparut portant en sa main une écuelle pleine de nourriture, et il lui donna à manger par trois fois avec une cuiller. Tous les dimanches, après l'heure de la retraite, l'homme apparaissait avec son écuelle et par trois fois lui donnait de la nourriture avec la cuiller. Ce fut sa seule nourriture jusqu'à la mort.

Un jour le Seigneur lui apparut accompagné d'anges * et de chevaux richement harnachés, comme si on voulait le faire roi et lui mettre la couronne sur la tête. Siméon dit : « Seigneur, si tu m'ordonnes de régner avec
 15 tes saints, je n'aurai point besoin de vêtements corporels. » On le revêtit d'une tunique spirituelle. Voyant cela, Satan disparut avec ses démons.

Il y eut un terrible tremblement de terre, la ville trembla plusieurs jours et cela ne cessait point. Marthe, la mère de Siméon, se rendit auprès de la colonne et le pria de supplier Dieu pour que le tremblement de terre cessât. Il ferma la fenêtre de la colonne, pria Dieu et le tremblement de terre cessa aussitôt.

* A fol. 268
 r^o b.

* A fol. 268
 r^o b.

Եւ կին մի աշտահար գնաց առ Սիմէոն եւ եղ զգլուխն առ խարսխի սեանն եւ բժշկեցաւ : Եւ երթեալ ի քաղաքն կինն այն արար զպատկերն Սիմէոնի ի տախտակի եւ կանգնեաց յորմն տանն իւրոց, եւ բազում բժշկութիւնս առնէր պատկերն այն ի հիւանդս եւ չախտածէսս եւ չաշտահարս :

Եւ ոմն մի այլ առեալ հաւատով ի հերաց երանելոցն՝ եղ ի մէջ խաչի եւ կանգնեաց յեկեղեցին, եւ բազում բժշկութիւն լինէր ի հերացն Սիմէոնի եւ ի խաչէն :

* A fol. 268
v° a.

Եւ յետ ութ ամաց փոխեցաւ յայլ բարձրագոյն սիւն : Եւ երեւեցաւ հրեշտակ Տեառն եպիսկոպոսին Սելեւկիոց, եւ գնաց առ սիւնն, եւ ի ներքուստ * ի վեր զազօթնն առնելով եւ զաջն վերացոյց յօրս եւ ձեռնադրեաց զՍիմէոն քահանայ : Եւ Սիմէոն խնդրեաց յԱստուծոց, եւ երգեաց խորհուրդ պատարագի, եւ ապաչեաց զԱստուած զի երեւեցուցէ նմա եթէ եղիւ ընդունելի երգ խորհուրդ պատարագին զոր երգեաց : Եւ ետես ի տեղեան զօրս երկնաորս ի կերպս ներքինեաց լուսաւոր տեղեամբբ որբ ազապակէին. Սրբ ոչ հաղորդեացին չաչլծ խոտալանութենէդ՝ նզովեալ լիցին : Եւ ապա կանգնեաց ի սեանն սեղան սուրբ, եւ մատոյց պատուածապիս խորհուրդս պատարագին :

Եւ ճանոց նմա Աստուած յետ տասն աւուր զփոխումն իւր յերկրաւորէս յերկինս : Եւ հրամայեաց սանլուղիս զնել, եւ ել հաչբապեան եւ կղերիկարն եւ ողջոյն ետուն նմա : Եւ հրամայեաց նոցա պահել զպատուիրանս Աստուծոց անարատ, եւ զողջ

Une femme possédée du démon alla trouver Siméon, posa sa tête à la base de la colonne, et fut guérie. Revenue dans la ville, cette femme fit l'image de Siméon sur du bois et l'accrocha au mur de sa maison; cette image fit beaucoup de guérisons sur les malades, les infirmes et les possédés du démon.

Un autre, ayant pris avec foi des cheveux du bienheureux, les mit dans une croix et l'exposa dans l'église; de nombreuses guérisons eurent lieu par les cheveux de Siméon et la croix.

Après huit ans, il se transporta sur une autre colonne plus élevée. L'ange du Seigneur apparut à l'évêque de Séleucie, qui se rendit à la colonne et, adressant ses prières de bas * en haut, et élevant sa main droite en l'air, consacra prêtre Siméon. Siméon pria Dieu, chanta le mystère du sacrifice et pria Dieu de lui manifester s'il avait pour agréable le chant du mystère du sacrifice, qu'il avait chanté. Il vit en vision les milices célestes sous la forme d'eunuques d'aspect lumineux qui criaient : « Que ceux qui ne communieront point à ta confession, soient anathèmes. » Alors (Siméon) installa une table sainte sur la colonne et offrit le mystère divin du sacrifice.

* A fol. 268
v° a.

Dieu lui fit connaître qu'après dix jours, il passerait de cette vie terrestre au ciel. (Siméon) ordonna d'appliquer une échelle; le pontife, les clercs y montèrent et lui donnèrent le salut. Il leur ordonna de conserver intacts les com-

լինել աղօթից եւ պահոց, եւ ստանդեաց գնդին իւր ան Աստուած ի Մաչխի ԻԶ,
ամաց եօթնանասուն եւ հնգից : Եւ չորժամ գնաց ի լեւան էր վեց ամաց :

* Մարերի Ի եւ Մաչխի ԵԷ : Վերջութիւն սրբոյ Թերապիոնի եպիսկոպոսին :

* A fol. 268
v° b.

Սուրբ եւ փառաւորեալ վկայն Քրիստոսի Թերապիոն աղևոր էր չառաջին
5 ժամանակաց, եւ սիրեաց զոռօթիւն ծիպնակեցութեան ի աղայութենէ. զվեցաւ
զիրօնաւորական սքեմն եւ փախեաւ ի բազմազբաղ կենցաղոյս, վարժեցաւ ի կրթու-
թիւն ճգնողական վարուց, եւ առաքինաւէր վարուք հաճոյ եղև Աստուծոյ մեծապէս :
Եւ որպէս Բագար շինեալ ի վերայ լերին ոչ թարչի եւ ոչ նա կարաց ի ծածուկ
զժամանակս իւր անցուցանել, աչ զորժք իւր երևեցուցին գնա չերկրի :

10 Եւ նստաւ չաթոռ եպիսկոպոսութեան ի Կիպրոս կղզոջն, եւ ժամանակս չորսն
ուսոյց, եւ փայլեաց աստուածիմաստ վարդապետութեամբն իւրով եւ ուղղափառ
հաւատոյն չեկեղեցին Աստուծոյ : Եւ ցանկալք զմահն իւր մարտիրոսութեամբ
կատարել, որ եւ եղև խոյ ի կուսպաշտիցն՝ լցեալ աւուրբք եւ ի բարի ձերութիւն
հասեալ արեամբ նահատակեցաւ :

15 Եւ եթէ չոր թագաւորաց եղև՝ ոչ կարացաք ի զրոյ պատժութիւնս գտանել, բաց

11 ուսաց եւ om. B — աստուածիմաստ] աստուածուսոյ B | 13 կուսպաշտիցն] կուսպաշտ
հեթանոսոյ B.

mandements de Dieu et d'être fidèles aux prières et aux jeûnes, puis il rendit
son âme à Dieu le 26 mai, à l'âge de soixante-quinze ans. Il avait six ans
lorsqu'il monta à la montagne.

* 20 MARÉRI, 27 Mai.

* A fol. 268
v° b.

Martyre du saint évêque Thérapion.

Le saint et glorieux martyr du Christ Thérapion était un vieillard des
premiers temps qui aima le silence de la vie cénobitique dès son enfance. Il prit
l'habit monacal, fuit la vie dissipée, s'exerça à la vie ascétique et fut, par sa
vie vertueuse, grandement agréable à Dieu. Comme une ville construite sur
la montagne ne peut pas se cacher, lui non plus il ne put passer sa vie
dans le secret, car ses œuvres le rendirent manifeste au monde.

Il occupa le siège épiscopal dans l'île de Chypre, il enseigna de longues
années, brilla par sa doctrine inspirée de Dieu et par sa foi orthodoxe dans
l'église de Dieu. Il désirait la mort du martyr, ce qui lui arriva par les mains
des idolâtres, car, rempli d'années et parvenu à une bonne vieillesse, il fut mar-
tyrisé dans son sang.

Mais par lequel des empereurs fut-il (martyrisé), nous n'avons pu le

միտն զաչս զոր զրեցորք : Եւ ի տապանէն յորում նշխարք իւր էին, բազում նշանք սրանչեբարձութեան լինէին :

* A fol. 269
1° a.

Յաւարս յորում անաստուած Հագարացիքն զՎիպրոս ասպատակէին, երեւեցաւ սորք բաշանայտական Աստուծոյ Թերապիոն սրատուօրաց տապանին իւրոյ, եւ տասց նոցա վախճել յալլ բարարք : Եւ նորս ասեալ զտապանն նշխարօքն եղին ի նոսն եւ ճաճուկ կամէին նաւել ի Կոստանդինուպօլիս : Եւ ձինչդեւ ի ճովուն խաղալ չօղմով երթալին՝ բուրեաց անուշաշտութիւն անբաւ եւ անպատմելի, եւ բլխեաց շտկերացն ձէթ նոցն անուշաշտութեամբն, եւ ժողովէին ի շիշս. եւ որպէս ձան ծարղոյ բեղի եղև ի տապանէն :

5

Եւ յորժամ հասին ի Կոստանդինուպօլիս եղին մեծաւ պատուով չեկեղեցիին, եւ ի բլխեբոյ զանուշաշտ ձէթն ոչ զաղարէր, յորմէ նշանք սրանչեբարձութեանց լինէին : Եւ կատարի տօն սրբոցն Թերապիոնի եղևսպարտի Մաչխի ԻԿ :

10

Յայսմ աւար վկայութիւն սրբոցն Գաւթի եւ Գուրգենայ յազգէ Գնունեաց :

Վկայքն Գրխատտի Գաւթի եւ Գուրգէն իշխանք էին ի նախարարացն Հայոց,

3 անաստուած om. B || 7-9 անբաւ . . . բեղի եղև om. B || 11 զանուշաշտ ձէթն] զնոցն անուշաշտութիւնն B — յորմէ] եւ բազում B — լինէին] ի տապանէ add. B || 12 եղևսպարտի] Մարերի Ի եւ add. B.

trouver dans les livres d'histoire. Nous ne savons que ce que nous avons écrit. Au tombeau qui renfermait ses restes il se produisait de nombreux prodiges et miracles.

* A fol. 269
1° a.

A l'époque où les athées Agaréniens envahirent Chypre, le saint pontife de Dieu Thérapion apparut aux desservants de son tombeau et leur recommanda de fuir dans une autre ville. Ceux-ci prirent le cercueil avec les reliques, l'embarquèrent et voulurent en secret faire route sur Constantinople. Or, pendant leur traversée sur mer, par vent calme, il se répandit abondamment une odeur suave et indescriptible; de ses os se dégagèa une huile de la même odeur suave, qu'on recueillit dans des flacons; et comme une voix humaine se fit entendre du cercueil.

Lorsqu'ils arrivèrent à Constantinople, ils le déposèrent avec de grands honneurs dans l'église, et l'huile parfumée ne cessa point de se répandre, faisant des prodiges et des miracles. La fête du saint évêque Thérapion a lieu le 27 mai.

En ce jour martyr des saints David et Gourghên de la famille des Gnouniks.

Les martyrs du Christ David et Gourghên étaient des princes parmi les

չազգէն Գնունեաց : Եւ չորժամ զերեսոց անորենն Բողայ իշխանն Բաճազի զաշխարհն
 Հաչոց, տեսին արքա զկանաչս իւրեանց եւ զմանկունսն ընդ համաշխարհական զերինն
 եւ հանեալ զսորս իւրեանց չարձակեցան ի վերայ զերեւոյսցն, զբազումս սպանին
 եւ զայս կիտամոճ * արարեալ՝ հանին զլերինն ի նոցանէ, եւ տարեալ ամբայսցին * A fol. 263
 5 ի լերինս եւ ի ծայտս :

Եւ կուտեցաւ զօրն Բաճազի ի վերայ նոցա եւ ձերբակալ արարեալ տարան
 սաաջի Բուզայի, եւ պատմեցին զբորձ բաջուկեան նոցա : Եւ նա խոտանալոյ նոցա
 պարգեւս եւ իշխանութիւնս եկէ, ուրսոցին զՔրիստոս : Եւ նորս ոչ ստին չանձն, ալ
 բազում համարձակութեամբ անարգէին զՄաշձէտ եւ զպիղծ օրէնս նորս : Եւ հրա-
 10 ձայնոց Բուզա արով արտնանել զնսա : Եւ կատարեցան սուրբքն Գառիթ եւ Գորդէն
 վկայական ծախուամբ Մալխի ԻԷ, ի փառս Քրիստոսի :

[B * Եւ չաչժ սուրբ հանդեսս ի Քրիստոս մեծ եւ բարեկաշտ իշխանն Հաչոց
 պարոն Կոտանդին սրղի Աստվանի, որ զբորք եւ պաշարօրք ձեւնաուս եղև արասու-
 15 եւ վարձս Աստուծոյ :]

1 իշխանն [Բաճազի] զօրս[արն Հազարացոց B 3 զսորս] զսուսերս B 4 զալ[ս]
 զանան B || 6 Բաճազի] Հազարացոց B 9 զՄաշձէտ . . . նորս] զաշձանս եւ զօրէնս
 նոցա B || 11 ծախուամբ] Մարերի Ե եւ add. B.

* B
 p. 233 a.

satrapes arméniens, de la famille des Guouniks. Lorsque Bogha ¹, l'impie
 émir musulman, enmena en captivité le pays d'Arménie, ces princes, voyant
 leurs femmes et leurs enfants dans la généralité des captifs, tirèrent leur
 épée et attaquèrent les convoyeurs des captifs; ils en tuèrent beaucoup,
 laissèrent * les autres à moitié morts, leur enlevèrent les captifs et les
 15 conduisirent à l'abri dans les montagnes et les fourrés.

* A fol. 263
 r° b.

Les troupes musulmanes s'étant rassemblées contre (les princes), les
 firent prisonniers, les conduisirent à Bogha et lui racontèrent leurs actes
 de vaillance. Celui-ci leur promit des cadeaux et commandements s'ils
 reniaient le Christ. Mais ils n'acceptèrent point, et méprisèrent, avec
 beaucoup de hardiesse, Mahomet et ses lois immondes. Bogha ordonna de
 les tuer par le glaive. Les saints David et Gourghên subirent la mort du
 martyr le 27 mai, pour la gloire du Christ.

[B * En ce même jour reposa dans le Christ le grand et pieux prince
 d'Arménie, le baron Constantin, fils de Rouben, qui aida en troupes et en
 vivres à la délivrance des lieux saints : il mérita ainsi les louanges des
 hommes et la récompense de Dieu.]

* B
 p. 233 a.

1. La campagne de Bogha contre l'Arménie eut lieu en 237 A. H. (851-2 A. D.). cf.
Encyclopédie de l'Islam, t. I, p. 755.

Մարերի ԽԷ եւ Մայրի ԽԷ : Վերջութիւն սրբոյն Դիդիմոյի եւ Թէոդորայ կուսի :

Յաւուրս Դիտիկետիանոսի անօրէն արքային էին սորա ի բաղարէն Աղեկանկրու : Եւ կացուցին առաջի Եւստրատիոսի դատաւորին զազախինն Քրիստոսի Թէոդորա, եւ խոստովանեցաւ պաշտօն երեսօք զանուէն Քրիստոսի : Եւ դատաւորն բազում ողորանօք խրատ տալիս ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կոտցն եւ նա ամենեւին ոչ հաւանեցաւ :

Արկին զնա ի բանդ, եւ հրամայեաց զօրականացն պտուկել ընդ նմա եւ նա աղաչէր զԱստուած փրկիլ ի ձեզաց : Եւ աւարեաց Աստուած ալք ծի զօրականի զգետիւր Քրիստոնեաց որոչ անուն էր Դիդիմոս, եւ եկեալ Եմուա ի * բանտն : Եւ տեսեալ զնա Թէոդորայ երկեաւ, եւ զնաց յանկիւն բանդին թարեաւ աղօթելով առ Աստուած :

Եւ երթեալ առ նա Դիդիմոս ասէ . Չօրացիր եւ ծի երկնչիւր, ես Քրիստոնեաց Եմ եւ եկի փրկել զքեզ հրամանաւն Աստուծոյ : Եւ հանեալ զգետ զօրականութեանն յանձնէ իւրմէ՝ զգեցոյց նմա եւ եհան ի բանդէն . եւ ինքն զգեցաւ զկանայի պատճառն եւ նստաւ ի տեղին յորում նստէր երանելին Թէոդորա :

Եւ ձտեալ ալք ծի անատակ վասն պտուկութեանն եզիտ զնա ալք կանայի զգետիւր

1 կուսի] սրբօհոյն B || 7 պտուկել] զի պտուկեցին B || 8 եւ աւարեաց Աստուած] եւ ազգեցութեամբն Աստուծոյ զնաց առ նա B.

21 MARÉRI, 28 Mai.

Martyre de saint Didyme et de la vierge Théodora.

Ils étaient de la ville d'Alexandrie et vivaient aux jours de l'empereur impie Dioclétien. On amena devant le juge Eustratius la servante du Christ Théodora qui confessa avec un visage resplendissant le nom du Christ. Le juge lui conseilla avec beaucoup de supplications de renier le Christ et d'immoler aux idoles; mais elle n'y consentit nullement.

On la jeta en prison; (le juge) ordonna aux soldats d'aller fornicuer avec elle, mais elle pria Dieu d'échapper au péché. Dieu lui envoya un homme chrétien, habillé en soldat, dont le nom était Didyme, qui pénétra dans la prison. Théodora, l'apercevant, eut peur et alla se cacher dans un coin de la prison en priant Dieu.

Didyme, s'approchant d'elle, lui dit: « Prends courage et ne crains pas; je suis chrétien et suis venu te sauver sur l'ordre de Dieu. » Il ôta son vêtement de soldat, en revêtit Théodora et la fit sortir de la prison; par contre, il se revêtit de la tunique de femme et s'assit à la place où était assise Théodora.

Un homme débauché, étant entré pour fornicuer, trouva assis un homme

* A fol. 269
v° a.

նստեալ, գահի հարեալ առ . Էսէի վասն Քրիստոսի եկի, զՃարն ի զինի փոխեաց
և զարմանայի, և այժմ տեսի զկանոսս յայս փոխեալ, և երկնչիմ մի գուցէ և զնս
ի կին փոխեցէ :

5 Եւ վաղիւն կոչեաց զատուորն զԵրկրիմոս առաջի իւր և հարցանէր . և նա խոս-
տովանեցաւ զինքն բրիտանեաց և Քրիստոսի ծառայ : Եւ հրամայեաց զն սրով և հրով
սպանցեն զնա : Եւ չորժամ տարան ի սեղին աբոթեաց առ Լատուած աչապէս .
Օրհնեալ ևս Լատուած Հայր Տեառն մերոց Յիսուսի Քրիստոսի, զն զն ոչ անտես
արարեր, և զազախին քս անարատ պահեցեր : Եւ նոյնժամայն հասին զգլուխն և
զմարմինն ընկեցին ի հուրն : Նոյնպէս ևս ազախին Քրիստոսի հրով և սրով կտոտ-
10 րեցաւ Մաչիսի ԻԲ :

[Ե՛ Թագած առուր չիշտաակ Աշոտոց Բագրատունեոց առաջին թագաւորին Հայոց
ի ցեղէն Բագրատունեոց :

* B
p. 234 a.

15 Սա որդի էր Սմբատոց սպարապետի որ Թաստովանող կոչեցաւ . և էր այր բարի
և առաքինի, հեղ, խաղաղասէր, վաղեակ ամենայն բարեպաշտութեամբ : Ար իւրով
խոհական իմաստութեամբն երարձ զխոսովախիւն ի Հայաստան աշխարհէ, և հայրա-
կան խնամով կառավարեաց զայլոս մեր, սրով և սիրելի եղև իւրոց և օտարոց : Եւ
համբաւ բարութեան նորա եհոս մինչև ի Բարեւոն առ ամիրապետն Հայաբայցոց,

9 Քրիստոսի Թէպորա add. B — հրով չարչարեալ add. B = կտոտրեցաւ Մարերի
ԻԲ և add. B.

habillé en femme; il eut peur et dit : « J'avais entendu au sujet du Christ
qu'il avait changé l'eau en vin et j'en étais étonné, mais maintenant je vois
des femmes changées en hommes, j'ai peur qu'il ne me change pareillement
en femme. »

Le lendemain, le juge convoqua Didyme en sa présence et l'interrogea :
il confessa être chrétien et serviteur du Christ. Il ordonna de le tuer par
le glaive et le feu. Lorsqu'on l'eut conduit au lieu de l'exécution, il pria Dieu
en ces termes : « Tu es béni, Dieu, Père de Notre-Seigneur Jésus-Christ,
de ne m'avoir point abandonné et d'avoir préservé pure ta servante. » Aussitot
on lui trancha la tête et on jeta son corps dans les flammes. De même la
servante du Christ fut exécutée par les flammes et le glaive le 28 mai.

EB* En ce jour commémoration d'Ashtot le Bagratounien, premier roi
d'Arménie de la race des Bagratouniens.

* B
p. 234 a.

Il était fils de Sembat le généralissime, qui fut surnommé le Confesseur.
C'était un homme bon, vertueux, doux, paisible, brillant de toutes les
qualités de piété. Par sa sagesse et sa prudence, il fit disparaître les troubles
du pays d'Arménie, gouverna avec une sollicitude paternelle notre nation, et
fut ainsi aimé des siens et des étrangers. La renommée de sa bonté parvint

և ի Կոստանդինուպոլիս սա կապրն Հոսոսոց Վասիլ Արշակունի : Եւ երկուքին թա-
ղաւորքն առարկեցին սա նա թոպ արքայական եւ սրակեցին թաղաւոր Հաչոց :

Եւ այնուհետեւ սուսել եւս բարեկարգեաց զաշխարհն, եւ արար շինութիւնս
բազումս, եւ պաշտօնացոյց զեկեղեցիս : Եւ հիւանդացեալ հիւանդութիւն մեծ, իրբեւ
զխոսոյ թէ հանդերձեալ է մահուամբ կամեւ չաշխարհէ, եւ բաշխել զբազում զանձս
չաղբատս եւ ի տնանկս, * լեկեղեցիս եւ ի վանորայս, ի հիւանդանոցս եւ ջանկեանոցս :
Եւ հաղորդեալ կենարար մարմնոց եւ արեանն Քրիստոսի աւանդեաց զհոգին լար սա
Բասուած ի հասակի եօթնամասուն եւ մի ամաց, եւ թողեցաւ ի թաղաւորանիստ
քաղաքն Բագարան : Եւ վասն բազմապատիկ սուսրինական զործոց եւ ճշմարիտ
աստուածաբարտեթեան արմանաւորեցաւ զիշտասկիւ լեկեղեցիս Հայաստանեաց :]

* B
p. 237 b.

* A fol. 269
v° b.

* Մարերի ԽԹ եւ Մալխի ԽԹ : Տօն է նիկիոց առաջին սուրբ ժողովն երեք հարիւր
եւ տասն եւ ութ եղիակորացոց, հրածանու սրբոյն Կոստանդինուսի մեծի արքային :

Եւ տօնն կատարի անվախիս ի Կիւրակէ օր չեա Համբարձմանն Քրիստոսի, քանզի
չայն կիւրակէն ժողովեցան, եւ էր Մարերի ամսոց ԽԹ եւ Մալխի ԽԹ : Եւ ի Համբարձ-
մանէն Քրիստոսի մինչեւ ի ժողովն նիկիոց ամբ երկու հարիւր վաթսուն եւ հինգ :

* B
p. 234 b.

jusqu'à Babylone, au chef des émirs des Sarrasins, ainsi qu'à Constantinople, à l'empereur des Grecs Basile l'Archakounien. Ces deux rois lui envoyèrent une couronne royale et le couronnèrent roi d'Arménie.

Dès lors, il organisa encore mieux le pays, fit élever de nombreuses constructions, embellit les églises. Étant tombé gravement malade et sachant qu'il allait quitter la terre à cause de sa mort prochaine, il fit distribuer beaucoup de trésors aux pauvres et aux indigents, * aux églises et aux monastères, aux hôpitaux et aux infirmeries. Après avoir communiqué au corps vivifiant et au sang du Christ, il rendit son âme à Dieu à l'âge de soixante et onze ans, fut enterré dans la ville royale de Bagaran. A cause de ses nombreuses actions de vertu et de sa vraie piété il a mérité d'être commémoré dans les églises d'Arménie.]

* A fol. 269
v° b.

* 22 MAREBI, 29 Mai.

Fête du saint Concile, premier de Nicée, des trois cent dix-huit évêques,
par ordre de saint Constantin le grand empereur.

Cette fête a lieu invariablement le dimanche après l'Ascension du Christ, car (les évêques) s'assemblèrent ce jour-là, qui était le 22 du mois de maréri, 29 mai. De l'Ascension du Christ jusqu'au concile de Nicée (il y eut) deux cent soixante-cinq ans ¹.

1. Ce chiffre, qui correspond à celui donné dans la vie de Constantin, *supra*, p. 1530, est évidemment trop faible: cf. *infra*, rédaction B, p. 1553.

Յագոճ առար վկայութիւն սրբուհւոյ կուսին Ելիկոնիկոյ :

Արարինն Վրիստոսի Ելիկոնիկոյ էր ի բարբառէն Թեոստրոնիկոյ, չաւարս Գորգիանոսի եւ Փիլիպպոսի կուսարչա սրբաշին : Եւ Պերինոս դարսն Կորնթացոց հարցանէր Եթէ Սերանոս վճրիստոս եւ զոհն կուսն : Եւ սրբուհի կինն ստատածիմաստ բանիւր
5 զարմացոց զգորսն իտատուաներով զանուն Տեանն Յիսուսի Վրիստոսի եւ Աստուծոյն ձերոց :

Եւ նոս առէ . Բարիտը է անունը ըս Ելիկոնիկոյ՝ զի սանէ զբեղ Եզուկ ի տանջանայ : Առէ Ելիկոնիկոյ . Չիս տանջանը Եզուկ ոչ աւնեն, ալլ ճանաւանդ փոխեն ի ճաշուանէ ի կեանս . բայց ըս անունը Պերինոս՝ չոց է զի զարարանոց ըս պարանով բարշեպցեն
10 ի կորուստն չախանից :

Հրամայեաց եւ գերծին զգլուխն, եւ հարեալ ձիւթ կաշճախառն ճաճուցին ի վերայ զգլտն : Եւ երթեալ ի տաճար կուսն եւ աղօթիւր զբառակերն Ալեքնայի՝ չերիս * զբառն
ճասունս խորտակեաց . նոյնպէս եւ զալլ բողբինս Արամապոյց եւ Ասկլիպիոնի կոր-
ճանեաց : Պատուեցին զսօխնս նորա եւ սրկին ի բանդ :

1 կուսին] կոչս վկային B 7 8 ի ճաշուանէ om. B 9 բարշեպցեն] եւ սրկցեն զբեղ
add. B || 10 չախանից] չախանական B 11 զգլուխն] զհերս զգլտն B || 12 եւ երթեալ] Յեոց տարան զսրբուհին B.

En ce jour martyre de la vierge sainte Héliconis.

La servante du Christ Héliconis (*Elikonida*) était de la ville de Thessalonique, aux jours de Gordien et Philippe, les empereurs impies. Périnius (*Perinos*), le duc de Corinthe, lui demanda : « Renies-tu le Christ et immoles-tu aux idoles ? » La sainte femme par ses paroles pleines de sagesse divine étonna le duc, confessant le nom du Seigneur Jésus-Christ, notre Dieu.

Il lui répondit : « Ton nom, Héliconis¹, te va bien, car il indique que tu seras malheureuse par les tortures. » Héliconis répondit : « Les tortures ne me rendront point malheureuse; au contraire, elles me transporteront de la mort à la vie. Mais ton nom, Périnius, indique qu'on te traînera une corde au cou dans la perdition éternelle. »

(Périnius) ordonna de lui raser la tête et de lui poser sur la tête de la poix fondue mêlée à des braises. Elle se rendit au temple d'idoles et par ses prières brisa en trois tronçons la statue * d'Athéna. Elle renversa égale-
ment les autres autels d'Aramazd² et d'Asclépios (*Asklipioni*). On lui déchira les seins et on la jeta en prison.

1. Héliconis signifie « celle de l'Hélicon », c'est un surnom des Muses. — 2. Interprétation du rédacteur arménien; la légende grecque cite Zeus.

* A fol. 270
r^o a.

* A fol. 270
r^o a.

Փոխեցին զգուրն Պերինու չիշխանութենէ իւրմէ և փոխանակ նորա առարեցաւ Թուստիանոս ըրեաշին և նա ևս առաւել բռնագասեաց զազախինն Քրիստոսի գոհել կոսցն, և ոչ կարաց հաւանեցուցանել : Հրամայեաց և ընկեցին զնա ի բորբորեալ հար և ոչ պրեցաւ հրամանան Աստուծոց, այլ ճանաւանդ եղեալ բոցոցն պրեաց ի կրտապաշտիցն եօթնամասն պր :

Եւ զարձեալ ասրաձեցին զնա ի վերայ պրնձի հրայեալ ճաշձի և հողեցաւ ծարձին նորա որպէս ծոճ. և հրեշտակը լըջեալ չերկնից վերացոցին ի ճաշձայն և ողջացոցին զնա : Ընկեցին զնա և ի գագանան և ոչ մերձեցան ի նա. և եղեալ ճի ի գագանացն ետան զձի ի գաշձայն :

Ապա հասին նմա վճիռ գլխատման, և ազօթեաց պապէս. Տէր Աստուած կառարեւն զանաւա խոսածուն ըս և գասաւորեւն զնա ընդ ընտրեալ սորբ կանայն, ընդ Սասայի և ընդ Ռերեկայ, ընդ Հաարէլի և Շուշանայ, և Մարիմայի և Մարխամու, Աննայի, Ելիսաբեթի և Թեկղի, և հանգո գհոցի իմ չանձերանալի կեանան : Եւ եղև ձայն չերկնից սո նա և ասէ. Եկեա՛ջըր * զուսոր, պսակն ըս պատրաստեալ է, ամուռն ըս զարգարեալ և հրեշտակը մնան բեղ :

* A fol. 270
r° b.

1 չիշխանութենէ իւրմէ om. B — առարեցաւ] առարեցին B | 4-6 և ոչ պրեցաւ . . զարձեալ] և մոաց կեկանի B || 6-8 և հարեցաւ . . ողջացոցին զնա] և ազրեցաւ զորս- թեաճին Քրիստոսի B | 8 ի գագանան] առաջի գագանայի B || 10-11 Տէր . . խոսածուն ըս և] Աստուած իմ B || 13-15 և եղև ձայն . . մնան բեղ :] և ըսաւ հոգիւն հրաւեր ի չերկինն բնդունել զանթառած փառացն պսակ, գասակից լինել հրեշտակոց և սրբոց, և ծառանդել զկեանս չաբանից : B.

On déplaça le duc Périnius de son commandement, et on envoya à sa place le gouverneur Justin (*Youstianos*), qui pressa davantage la servante du Christ d'immoler aux idoles, mais ne put la convaincre. Il ordonna alors de la jeter dans les flammes d'un feu ardent, mais elle n'en fut point brûlée, par ordre de Dieu; par contre, les flammes sortirent et brûlèrent soixante-dix hommes d'entre les idolâtres.

On l'étendit alors sur un lit de bronze enflammé et son corps fondait comme de la cire, mais des anges descendus du ciel la soulevèrent du lit et la guérirent. On la jeta aux fauves, mais ils ne l'approchèrent point; un des fauves s'élança et tua un des bourreaux.

On décréta ensuite sa mort par décapitation, et elle pria en ces termes : « Seigneur Dieu, accomplis ta promesse véridique, et classe-moi parmi les saintes femmes elues, Sarah et Rébecca, Rachel et Susanne, Marthe et Marie, Anne, Élisabeth et Thècle, et fais reposer mon âme dans la vie qui n'a point de vieillesse. » Une voix du ciel se fit entendre à elle, qui disait :

* A fol. 270
r° b. « Viens, * ma fille, ta couronne est prête, ton trône est orné et les anges t'attendent. »

Եւ նոյնժամայն հատին զգլուխն Մաչխի ԻԹ՝ . եւ փոխանակ արեանն՝ կաթն հեղաւ :
Եւ ոմանք հաւատացեալք թողեցին զմարմինն նորա ի նշանուոր տեղւոջ :

[B՝ Տօն սրբոյ եւ առաջին ժողովոյն Նիկիոյ, աստուածախումբ եւ աւարեկապօրծ
հարցն, երեք հարիւր եւ տասն եւ ութ հազրուակեացն :

* B.
p. 234 b.

5 Ի ժամանակս մեծին Կոստանդիանոսի կաջոնք եղև սուրբ ժողովն Նիկիոյ, որոց
զլիաւորք էին . Սեղբեստրոս սրապ Հռոմոյ, Մետրոփանէս եւ Աղեկանդրոս արքե-
պիսկոպոսք Կոստանդինուպօլիսի, Աղեկանդրոս պատրիարք Աղեկանդրոս, Եւստա-
քէոս Անտիոքոյ, Մարկոս Երուսաղեմի . էր եւ Լախտակէս ի Հայոց, Յովհանն ի
Պարսից, Յակոբ Մճբնայ, Իգրատիոս Գանգուոյ, Նիկողայոս Միւսիս Լիւկէայոց,
10 Սիմեոն ի Կիպրոսէ, եւ ոչլ բազում հարք սուրբք : Սրք նշովեցին զՄարիոս որ
փոքր եւ օտար ասէր զՍրղին Աստուծոյ ի բնութենէ Հօր եւ խոստովանեցան երկու
անձինս եւ ճի բնութիւնն եւ աստուածութիւնն անբաժանելի Հօր եւ Սրղոյ եւ սուրբ
Հոգւոյն :

Եւ տօնն կատարի անփոփոխելի ի կիրակէ որ լեա Համբարձմանն Քրիստոսի
15 որ է չառաջ քան զսուրբ Պենտասկոսէն . քանզի եւ չոյն կիրակէն ժողովեցան, եւ
էր Մարերի ամսոյ ԻԹ՝ եւ Մաչխի ԻԹ՝ : Եւ ի Քրիստոսի Համբարձմանէն ճինչև ի
սուրբ Ժողովն Նիկիոյ ամբ երկու հարիւր ութսուն եւ ութ :]

1 Մաչխի ԻԹ՝ օտ. B — եւ փոխանակ... հեղաւ] եւ արիւն իրեն զկաթն հեղաւ B
2 տեղւոջ] ի փառս Քրիստոսի add. B.

On lui trancha aussitôt la tête le 29 mai; au lieu de sang, c'est du lait qui se répandit. Quelques fidèles inhumèrent son corps dans un endroit choisi.

[B՝ Fête du saint concile, premier de Nicée, où furent convoqués par Dieu les pères aux œuvres apostoliques au nombre de trois cent dix-huit pontifes.

* B.
p. 234 b.

C'est aux jours du grand Constantin l'empereur qu'eut lieu le saint concile de Nicée, dont les principaux (chefs) furent : Silvestre, pape de Rome, Métrophane et Alexandre, archevêques de Constantinople, Alexandre, patriarche d'Alexandrie, Eustache d'Antioche, Marc de Jérusalem; il y avait aussi Aristacès d'Arménie, Jean de Perse, Jacques de Nisibe, Hypatios de Gangres, Nicolas de Myre en Lycie, Spiridon de Chypre et d'autres nombreux saints pères. Ils anathématisèrent Arius qui disait du Fils de Dieu qu'il était inférieur et étranger à la nature du Père. Ils confessèrent trois personnes et une nature et divinité inséparable du Père, du Fils et du Saint-Esprit.

Cette fête a lieu invariablement le jour de dimanche après l'Ascension du Christ, et qui précède la sainte Pentecôte. Car (les pères) se réunirent ce dimanche-là, le 22 du mois de maréri, 29 mai. De l'Ascension du Christ jusqu'au saint concile de Nicée il y eut deux cent quatre-vingt-huit ans.]

Մարերի ԽԳ եւ Մայիսի Լ : Վարք Սահակաց կրօնուոր բահանացի :

Երջանիկ հայրն Սահակ ի Հուսոմոյ աշխարհէն էր, չարեւելից կողմանէն, եւ եմուտ ի Կոստանդինուպօլիս, եւ հանդիպեցաւ Վաղէսի թագաւորին որ էր արխաի հերձուածոյն, եւ սսէ. Բոնց զեկեղեցիս ուղղափառաց եւ նա ոչ բուա նմա :

Եւ չարժամ կամեցաւ թագաւորն երանել ի պատերազմ ընդ Գոթացիսն զարձեալ 5 հանդիպեցաւ նմա եւ սսէ. Մի թագաւոր, բոնց զեկեղեցիս ուղղափառացն, եւ ոչ կամեցաւ լսել : Եւ չառաջեալ ի գուսն բազարին սսէ. Բոնց թագաւոր զեկեղեցիս ուղղափառացն եթէ ոչ ի թշնամեաց բոց ոչ զարձցիս : Եւ չոճ բարկացաւ թագաւորն ընդ բանս նորս, անարգեաց զնա, եւ գան հարին ուժկին եւ ընկեցին ի վերայ վշոց վայրի : Եւ հրեշտակք երեւեցան չոյտնասլէս սպիտակ զգետալք եւ հանին զձշմարիտ 10 քահանայն Եստուծոյ ի զմեպակ վշոցն, եւ զվերսն բռնեցին եւ անչոյս եղեն :

* A fol. 270
V^o n.

Եւ ընթացեալ եհաս թագաւորին ի տեղին որ կոչի Տրիտան, կարաւ զերաստնակ երիվարին եւ սսէ. Մի թագաւոր, լսիւր ինձ եւ բոնց զեկեղեցիս ուղղափառաց, եւ

1 վարք] երանելուց *add.* B || 2 հայրն] ձեր *add.* B — ի Հուսոմոյ . . . կողմանէն] էր չարեւելեան սահմանացն Հուսոմոյ՝ հայ աղբաւ B | 6 եւ ոչ կամեցաւ . . . ուղղափառացն *om.* B || 9 գան հարին] եւս գան հարկանել B || 10 վայրի] եւ զմեպակ *add.* B — Եւ հրեշտակք . . . անչոյս եղեն] եւ նա անիկոս պահեցաւ թնամօրն Եստուծոյ B 12 Տրիտան] Տրիտոն B.

23 MARÉRI, 30 Mai.

Vie du prêtre moine Isaac.

Le bienheureux père Isaac était du pays des Grecs, du côté de l'orient; il vint à Constantinople, rencontra l'empereur Valens qui était de l'hérésie d'Arius et lui dit : « Rouvre les églises des orthodoxes, » mais il ne l'écoula point.

Au moment où l'empereur se disposait à partir en guerre contre les Goths, (Isaac) le rencontra de nouveau et lui dit : « O empereur, rouvre les églises des orthodoxes, » mais il ne voulut point l'écouter. Il le devança à la porte de la ville et lui dit : « Rouvre, empereur, les églises des orthodoxes sinon, tu ne reviendras pas de tes eunemis. » L'empereur, fort irrité de ces paroles, l'insulta; on le frappa brutalement et on le jeta sur des ronces sauvages. Des anges apparurent visiblement, habillés de blanc, et 15 retirèrent le vrai prêtre de Dieu des mauvaises ronces, guérirent ses plaies et disparurent.

* A fol. 270
V^o n.

(Isaac) se mit à courir, rejoignit l'empereur à l'endroit appelé Triton¹, saisit les rênes du cheval et dit : « O empereur, écoute-moi, rouvre les

1. Le troisième mille à partir de Constantinople : τριτων.

գառնաս խաղաղութեամբ : Արիոսն նորովեալ է եւ լիցի, եւ ամենեքեան որ են նորա հերձուածոյն :

Իսկ թագաւորն իւր աւաւել խտտացոյց զսիրա թագաւորին, եւ սրածեակ եւ զերանելին չերկու մեծամեծ իշխանսն իւր ի Սասորնինսս եւ ի Բիքաօրոս : Եւ
5 պատուիրեաց նոցա զի զգուշութեամբ պահեցեն զնս, մինչեւ զարձցի ի պատերազմն, եւ զարձեալ ընկեցին ի խորխորատ ացոս :

Եւէ երամեւին. Ելմէ զու գառնաս սպա Աստուած ոչ է խտեակ ընդ իս, փախըս-
տական լիցիս ի թշնամեացն, եւ ծարժին քո հրով աչքեցի. որպէս եւ եղև իսկ բստ
բանի արդարոյն : Սաստիկցաւ ի Գոթացոյցն եւ հրով աչքեցաւ, ընդ նմին եւ թագաւորն
10 իւր, եւ աչք բազումք ի գորացն : Եւ մնացեալքն զարձան ի Թեոսպոնիկէ բազարն
եւ ընկարան ի Գրատիանոսէ զմեծն Թէոդոս աչք ուղղախառ հուստով :

Եւ թագաւորեաց ի Կոստանդինուպոլիս եւ երաց զամենայն եկեղեցիս ուղղա-
փառաց, եւ զամենեանն որ էին արիոսի հերձուածոյն եւ նան արտաքոյ բազարին, * A fol. 270
եւ զարձեալ ուղղախառքն արեցին եկեղեցեացն : v° b.

3 իւր] թագաւորին B || 7 ընդ իս] բաց ինձ եցոյց Աստուած զի *add.* B || 9 սա-
ստիկցաւ . . . աչքեցաւ] զի Վաղես վանեալ ի Գոթացոյցն անկաւ ի ծարազ ծի չարգի, չար
թշնամիքն ճատուցին հար եւ աչքեցին զթագաւորն B || 11 Գրատիանոսէ] Հուստայ արքայն
add. B || 13 արիոսի] արիոսական B.

églises des orthodoxes, et tu reviendras en paix. Arius est anathématisé et le sera toujours, ainsi que tous ceux qui sont dans son hérésie. »

Celui qui avait couronné l'empereur endureit encore plus le cœur de l'empereur, qui, irrité, remit le bienheureux entre les mains de deux de ses principaux dignitaires, Saturnin et Victor. Il leur recommanda de le garder avec vigilance jusqu'à son retour de la guerre. On le jeta de nouveau dans un puits de boue.

Le bienheureux dit : « Si tu reviens, c'est que Dieu ne m'a pas parlé ; tu fuiras devant l'ennemi et ton corps sera brûlé au feu. » C'est ce qui arriva selon la parole du juste. (L'empereur) fut tué par les Goths et fut brûlé au feu, et avec lui celui qui l'avait couronné, ainsi que de nombreux hommes parmi ses troupes. Ceux qui survécurent revinrent à la ville de Thessalonique et reçurent de Gratien le grand Théodose, homme de foi orthodoxe.

Celui-ci régna à Constantinople, rouvrit toutes les églises des orthodoxes et * chassa de la ville tous ceux qui étaient de l'hérésie d'Arius. Les ortho- * A fol. 270
doxes prirent de nouveau possession des églises. v° b.

1. Il s'agit d'un haut dignitaire, ayant influence sur l'empereur ; les rituels connus disent que le patriarche seul couronne l'empereur, à moins que son père ne soit encore vivant, mais ceci ne vaut pas pour l'époque de Valens.

Իսկ Սատուրնինոս եւ Քիրտորոս որք զերանելին Սաշակ ի պահ ունէին, եզն ուղղախառք եւ անկան յատ Սաշակալ սրպէս ի մարգարէի. եւ ապաշեցին զնա կալ ընդ նոսս : Եւ շինեցին նմա սենեակ կեալ առանձինն, եւ բնակեցաւ անդ զամենայն աւարս կենաց իւրոց մեծաւ ճգնութեամբ եւ սուարինի վարուք, եւ ուսուցանէր ամենեցուն զճշմարիտ հաւատս ուղղախառքեան, եւ հանդես խաղաղութեամբ 5 Մայիսի 1 :

Մարերի ԻԿ եւ Մայիսի 1, Բ : Վկայարանութիւն սրբոյն Երմիտոս :

Քրիտոսի վկայն Երմիտս զօրական էր եւ ձերացեալ աւարքք ի բազարէն Կամանոց, չուարս կուսապաշտ արքային Անտոնինոսի : Եւ զտաւարն Սերաստիանոս յոյժ նեղէր եւ բռնադատէր զնա զոճեւ կուոցն, եւ նա հասատուն եկաց հաւատովն Քրիտոսի : 10

Գան հարին զկրական եւ զանեցին զերեսն, խորտակեցին զտաճունն, եւ ընկեցին զնա ի հուք, եւ անկիղիւղի եհան զնա Աստուած եւ բժշկեաց զամենայն վէրսն մարմնոյն եւ տաճանոցն : Ետուն նմա մահացու կերակուր երիցս անգամ, եւ ոչ վնասեցաւ. եւ որ զմահացու զեզն գործէր զարձացաւ ընդ զօրութիւնն Քրիտոսի, 15

2 յատ] սրբոյն *add.* B || 3 սենեակ] սիւնեակ B — կեալ *om.* B || 5 խաղաղութեամբ] Մարերի ԻԿ եւ *add.* B || 7 Վկայարանութիւն] Վկայութիւն B — Երմիտոս] Երմիտ B || 10 հասատովն Քրիտոսի] խտտովանելով զՏէրն ձեր Յիսուս Քրիտոս B || 12 զանեցին] բերթեցին B || 13-14 եւ անկիղիւղի . . . տաճանոցն] եւ ապրեցաւ զօրութեամբն Քրիտոսի B.

Quant à Saturnin et Victor, qui avaient en garde le bienheureux Isaac, ils devinrent orthodoxes, tombèrent aux pieds d'Isaac comme devant un prophète et le prièrent de rester avec eux. Ils lui construisirent une chambre pour y vivre seul, et il y demeura toute sa vie en grand ascétisme et avec une conduite pleine de vertu; il enseignait à tous la vraie foi orthodoxe, et mourut paisiblement le 30 mai.

24 MARÉRI, 31 Mai.

Martyre de saint Hermias.

Le martyr du Christ Hermias était un soldat, vieillard âgé, de la ville de Comana, aux jours de l'empereur idolâtre Antonin. Le juge Sébastien le tourmentait beaucoup en le pressant d'immoler aux idoles, mais il restait ferme dans la foi du Christ.

On lui frappa sur les mâchoires, on le souffleta au visage, on lui brisa les dents et on le jeta dans les flammes, mais Dieu l'en fit sortir sans brûlures, et guérit toutes les plaies de son corps et de ses dents. On lui donna par trois fois des mets empoisonnés à manger, et il n'eut aucun mal, et

Հաւատաց եւ անկաւ չոտս սրբոյն Երմիաայ եւ խնդրէր զազօթս նորա յօգնականութիւն :
 Եւ զատաւորն Հրամայեաց եւ Հատին զվրախ նորա, եւ զնայ առ Աստուած ուղիւ
 Հաւատով :

Եւ զսուրբն արկին յետացեալ ձէթ, Հանին եւ զերկու ուշան, եւ զերիս աւուրս
 5 կախեցին զլիսիվաչք : Եւ որ տեսին զնա կուրացան, եւ նա աղաչեաց զԱստուած վասն
 նոցա եւ զարձեալ բացան աչք իւրեանց : Եւ իջուցին զնա ի կախողանէն եւ տարան
 ի Հատանեւ զվրախն . եւ նա ազօթեաց առ Աստուած եւ ասէ . Տէր Քրիստոս
 աղաչելով խնդրեմ ի բէն զի ամենեցուն որք կատարեն զօր յիշատակի իմոյ պարգեւեան
 նոցա մասն ընդ սրբոց, բարեխօսութեամբ ամենասրբուհւոյ Աստուածածնի : Եւ ի
 10 կատարել զազօթն Հատին զվրախ նորա Մայիսի 1Ա :

Եւ տարանք քրիստոնեացքն ի Կապուսկիա ի քաղաքն Կոմանայ :

Յայտմ աւուր յիշատակ է սրբոյն Մարկիանոսի :

* Սա էր երիտասարդ Հասակաւ եւ քրիստոնեայ Հաւատով . եւ ի քաղաքին Կիկիա * A fol. 271
 իշխանն Տերենտիոս կախեաց զնա, եւ բերեաց սրով զկողան եւ զկրակն, եւ նա
 r° b.

1 Երմիասայ om. B || 2 եւ զատաւորն] Ընդ որ բարկացեալ զատաւորն B || 5-6 եւ որ
 տեսին . . . աչք իւրեանց om. B || 7-9 եւ ասէ . . . աստուածածնի om. B || 10 նորա] Մարկի
 ԻԿ եւ add. B || 11 Կոմանայ] եւ ելին ի գերեզմանի add. B || 14 Տերենտիոս] կալաւ զնա,
 եւ ոչ կարոց շրջել ի Հաւատոց խոստածսքք եւ սպառնալեօք add. B.

celui qui avait préparé le poison mortel fut étonné de la puissance du
 Christ, erut et tomba aux pieds de saint Hermias, demandant le secours
 de ses prières. Le juge ordonna de lui trancher la tête, et il trépassa à Dieu
 en bonne foi.

On jeta le saint dans de l'huile bouillante, on lui arracha les deux yeux
 et on le suspendit pendant trois jours la tête en bas. Ceux qui l'avaient
 regardé devinrent aveugles, mais il pria Dieu pour eux et leurs yeux recou-
 vrèrent la vue. On le descendit du gibet et on l'emmena pour avoir la
 tête tranchée. Il pria Dieu et dit : « Seigneur Christ, je te prie et je
 t'implore pour tous ceux qui accompliront la commémoration de mon jour,
 afin que tu leur accordes une part avec les saints, par l'intercession de la très
 sainte mère de Dieu. » A la fin de sa prière on lui trancha la tête le 31 mai.

Les chrétiens le transportèrent en Cappadoce (*Capoutkia*) à la ville de
 Comana.

En ce jour commémoration de saint Marcien.

* C'était un jeune homme, de foi chrétienne. Le gouverneur de la ville de * A fol. 271
 Nicée, Térentius, le fit suspendre et lui fit déchirer par le glaive les côtes et
 r° b.

Համարձակութեամբ խոստովանէր զՔրիստոս : Ապա շփուեցին զնա ի վերայ հրացեալ շանթից, եւ արկին ի բերան նորա գայլ, եւ օրեալ երկաթիւ խոցուեցին զկրուն, եւ ի վերայ հրոջն հատին զգլուխ նորա :

* B
p. 237 a.

[B * ի սմին աւուր չիշատակ սուրբ վկայիցս Եւսեբիոսի, Խարաւամբոսի, Ռոմանոսի, Տելետիոսի եւ Քրիստոնեայ սրբուհոց :

Եւ չաչամ աւուր վկայութիւն Կոստանդեայ իշխանի եւ ընտանեայ նորա օրք ընդ նմա կատարեցան :

Յաչամ աւուր չիշատակ Խաչիկ վարդապետի :

Երանելիա այս էր չաչակերտաց սնտի սրբոց Թարգմանչացն մերոց Մահակայ եւ Մեսրոբար, այք հոգեւեա, որ չեա վախճանի նոցա շրջէր աւաքերարար եւ քարոյէր զրոնն կենաց, եւ զարձուցանէր զբարձու ի զկղջ եւ չարաշաւ : Եւ էր լցեալ սմեմաչն հոգեւոր իմաստութեամբ եւ զօրաւոր բանիւք, եւ շարժէր ուժգին զսիրտս ունկնդրաց :

Գեպ եղև չաւուր ճննդեանն Քրիստոսի զի եկն նա քարոյել յեկեղեցոջ Ակոսի զկղջն որ է չտոն Մասեայ, եւ սրտմեայ զտեսիլն սքանչելի զոր տեսեալ էր չաչամ զիշերի, այք ոմն Գուրիթ անուն որ անհոգացեալ էր տալ զօրորձութիւն վասն հոգեւ ճնողին իւրոջ Կազարու, օրոջ բարձմ ինչս եւ ստացուածս թուեալ էր նմա

2 խոցուեցին խոցուեին B.

les mâchoires, mais il confessa avec hardiesse le Christ. Ensuite on l'étendit sur des braises ardentes, on lui mit un bâillon dans la bouche, on lui piqua la langue avec du fer aigu et on lui trancha la tête sur le feu.

* B
p. 237 a.

[B * En ce même jour commémoration des saints martyrs Eusèbe, Charalambos, Romanos, Téletius et de sainte Christine (*Khristoneay*).

En ce jour martyre du prince Constant et de sa famille avec lui.

En ce jour commémoration du vardapet Khatchik¹.

Ce bienheureux était du nombre des disciples de nos saints traducteurs Sahak et Mesrop, homme éclairé par le Saint-Esprit, qui, après leur mort, circula en apôtre et prêcha la parole de vie, convertissant de nombreuses personnes à la contrition et à la pénitence. Il était rempli de toute sagesse spirituelle, puissant en paroles et touchait fortement le cœur de ses auditeurs.

Il arriva qu'au jour de la nativité du Christ, étant venu pour prêcher dans l'église du village d'Akori, qui se trouve aux pieds du Massis, et ayant fait le récit d'une vision merveilleuse qu'il avait eue la même nuit, un homme nommé David qui avait négligé de donner l'aumône pour l'âme de son père Lazare qui lui avait laissé beaucoup de biens et des propriétés ainsi qu'à d'autres

1. Diminutif pour Khatchatour, cf. *infra*, p. 1559, l. 4.

և այլոց ժառանգաւորաց, առ ժամայն շարժեալ ի հոգեկնց բանից նորա ի նմին աւուր արար հացկերոյթ մեծ, և բաշխեաց առատ սղորմութիւնս այլրստաց և եկեղեցական պաշտօնէից :

5 Եւ ինքն երանելին Խաչատուր անաչառ վարդապետութեամբ անպարար սուսցանէր զգատգամս Աստուծոց ի բարպարս և ի զիւզս, և բարիոր բարպարախարութեամբ օրինակ զանձն ընծայէր ամենեցուն կեալ առարինասէր վարուր : Եւ այսպէս զամենայն սուրս կենաց իւրոց վաստակեալ ի հոգեւոր ծշակութեան լի արկեամբը փոխեցաւ առ Քրիստոս :]

Ամիս Յունիս աւուրս է Լ :

10 Մարերի Ին և Յունիսի Լ : Վարբ Մարութայի եպիսկոպոսի :

Սբանչելի եպիսկոպոսն Մարութա էր չաւուրս Թէպոսի բարեպաշտի, սրբուցն Արկաղեաց, և Յապկերտի Պարսից արքային : Էր Մարութա գաւակ մեծ իշխանաց ի սղալութենէն սնեալ սրբութեամբ ի հանոց իւրմէ ի Մարութաց որ էր զուսար իշխանաց Հայոց, սուրբ և առաքինի կինն :

15 Իսկ յորժամ ձեռնադրեցաւ Մարութա եպիսկոպոս՝ զնաց առ թագաւորն Պարսից Յապկերտ, և բժշկեաց զզուսոր նորա զիւռհար : Յաւէր և զլուխ թագաւորին սաստիկ

12 իշխանաց] իշխանաւորի B.

ecclésiastiques, aussitôt touché par ses paroles pleines d'onction, donna le même jour un grand dîner et distribua de larges aumônes aux pauvres et aux ministres de l'église.

Quant à lui, le bienheureux Khatchatour, avec sa doctrine intègre enseignant sans relâche les commandements de Dieu dans les villes et les villages, se donnait comme exemple à tous par sa bonne conduite et sa vie vertueuse. Après avoir travaillé ainsi tous les jours de sa vie dans le labeur spirituel, il reposa plein de mérite dans le Christ.]

Le mois de juin a 30 jours.

25 MARÉRI, 1er Juin.

Vie de l'évêque Maroutha.

Le merveilleux évêque Maroutha vivait aux jours du pieux Théodore, fils d'Arcadius, et du roi de Perse Yazdegerd (*Yazkert*). Maroutha était fils de grands princes; il avait été élevé saintement depuis son enfance par sa tante Marie, qui était fille de princes arméniens et femme sainte et vertueuse.

Lorsque Maroutha fut sacré évêque, il se rendit auprès du roi de Perse Yazdegerd et guérit sa fille possédée du démon. Le roi avait aussi de terribles

* A fol. 271
v^o a.

յոյժ, եւ աղօթեալ ի * վերայ նորա՝ առժամայն ողջացաւ : Եւ հաւատաց թագաւորն չՆատուած, եւ գալաւ մկրտեցաւ ի սրբոյն Մարութայէ եպիսկոպոսէն, եւ դադարեցոյց զհարածումն ի բրխատնէից :

Եւ մի ամն ի մեծ իշխանայն Պարսից կամեցաւ սպանանել զթագաւորն եւ զՄարութայ, եւ փորեաց ի ասն լւրում հոր խոր յոյժ, եւ ցցեաց ի նմա սուսերս, եւ պատրաստեաց զգահոյս թագաւորին ի վերայ հորոյն, զի չորժամ բաղմեսցի ի վերայ թագաւորն անկցի ի ներքս եւ մնայի ի սուսերայն. եւ ազաչէր զթագաւորն գալ առ նա ի ճաշ : Եւ զխտացեալ Մարութայ Հոգևով սրբով ասաց թագաւորին զգարանն գործեալ չառնէն : Եւ աչն ստէպ ազաչէր զթագաւորն եւ գտարն : Եւ գնացեալ ինոգաւորն եւ սուրբն Մարութա ի տուն իշխանին, եւ տեսեալ զբաղմականն մահաբեր հրամայեաց թագաւորն ծառայից իւրոց բաղմեցուցանել զիշխանն ի վերայ գահօվիցն եւ նա լայր յոյժ : Եւ նորս ակամայ ընկեցին պիս ի վերայ բաղմականին, եւ անկեալ ի խորխորատն մեռաւ ի սրոյն : Եւ ասէ սուրբն Մարութա. Գուրն զոր փորեաց եւ պեղեաց՝ նոյն ինքն անկաւ ի խորխորատն զոր զործեաց :

Եւ թագաւորն առաւել եւս սիրեաց զաչն Նատուծոյ, եւ ետ նմա պարգևս բաղմոսս եւ բաժակ մի սակի * լի սակով կնքեալ ճատանեաւ արքունի : Եւ սուրբն

* A fol. 272
v^o b.

2 եւ զազա . . . եպիսկոպոսէն om. B || 3 բրխատնէից] եւ արար սէր ընդ թէոզոսի կոյտերն Յունաց ի ձեռն սրբոյն add. B || 10 եւ սուրբն Մարութայ] հանդերձ երանելեաւ B — եւ տեսեալ զբաղմականն մահաբեր om. B || 13-14 եւ ասէ սուրբն . . . զոր զործեաց om. B || 16 արքունի] արքային B.

* A fol. 271
v^o a.

maux de tête, il pria * sur lui et le guérit aussitôt. Le roi crut à Dieu, se fit baptiser secrètement par le saint évêque Maroutha et mit fin à la persécution des chrétiens.

Un des grands princes de Perse voulut tuer le roi et Maroutha. Il fit creuser dans sa maison un puits très profond, y fit planter des épées et prépara un trône pour le roi sur le puits, pour que le roi, lorsqu'il se serait assis sur le trône, tombât dans le puits et mourût par les épées. Il pria le roi de venir diner chez lui. Maroutha, inspiré par le Saint-Esprit, révéla au roi le guet-apens préparé par cet homme. Celui-ci renouvelait incessamment sa prière au roi et au saint. Le roi et saint Maroutha se rendirent à la demeure du prince, mais à la vue du siège mortel, le roi ordonna à ses domestiques d'asseoir sur le trône le prince, qui se mit à pleurer amèrement. (Les domestiques) à contre-cœur le jetèrent sur le siège; il tomba dans le puits et mourut par les épées. Saint Maroutha dit : « Il est tombé dans le puits qu'il avait creusé » et approfondi. »

Le roi aima de plus en plus l'homme de Dieu, lui donna de nombreux cadeaux, et une coupe en or * pleine de pièces d'or, scellée de son sceau royal.

* A fol. 272
v^o b.

1. Ps. vii. 16.

խնդրեաց յարքայն զի տայ, նմա հրաման չաշխարհէն Պարսից ժողովել զամենայն նշխարս մարտիրոսաց, առաքելոց, մարգարէից եւ զամենայն սրբոց : Եւ արքայն ետ հրաման : Եւ ժողովեաց ի Պարսից եւ յԱսորեստանեաց եւ ի Հալայ եւ յերկրէն Յունաց թուով երկերիւր հազար : Եւ շինեաց քաղաք յերկրին Մոփաց եւ անուանեաց Քաղաք մարտիրոսաց, որ այժմ կոչի Մափարղին, եւ շինեաց եկեղեցի մեծ եւ փոռաւոր, եւ եզ զնշխարսն ի սրտիսայն, չորսմ տեղսջ բազում բժշկութիւնք լինին մինչեւ ցայժմ :

Եւ կայեալ սուրբն Մարութիա մինչեւ ի ձերութիւն հանդես ի Քրիստոս Յունիսի Ա :

10 Եւ զայն ատար վկայութիւն Յուստինոսի Հռոմայեցոյն եւ վեց ընկերաց նորս :

Քրիստոսի ծառայն Յուստինոս ի Հռոմայ քաղաքին բազում իմաստասիրական բան չատուածային զրոց խոսեցաւ ընդ Ռուստիկոս կապաւշտ կարբրոսն, եւ պատմէր նմա զՌուսուծոյ սրանչելին եւ զփոխարէն արգարաց չանարաւ ուրախութիւնս :

15 Ասէ Ռուստիկոս կարբրոսն. Եթէ չարչարեցից զքեզ եւ հատից զգլուխդ քսակն ունիս զի երանես յերկինս : Ասէ * Յուստինոս. Իրան որ ամենայն որ որ համբերէ * A fol. 272
r^o a.

1 զամենայն om. B || 5 Մափարղին] Մափարինն B || 6 բժշկութիւնք] սրանչեղազարծութիւնք B || 8 Քրիստոս] յամսեանն Մարտիրի տէ եւ *ad.* B || 12 զրոց] պատուիրանաց B.

Le saint pria le roi de lui donner la permission de recueillir dans le pays de Perse tous les restes des martyrs, des apôtres, des prophètes et de tous les saints. Le roi lui accorda la permission. Il recueillit en Perse, en Assyrie, en Arménie et dans le pays des Grecs (des reliques) au nombre de deux cent mille. Il fonda une ville dans la province de Dzopkh et la nomma Ville des martyrs (Martyropolis); elle s'appelle aujourd'hui Moupharghin. Il y fit construire une grande et belle église, déposa les reliques dans les murailles de la ville, et de nombreuses guérisons ont lieu en cet endroit jusqu'aujourd'hui.

Saint Maroutha vécut jusqu'à la vieillesse et reposa dans le Christ le 1er juin.

En ce jour martyre de Justin le Romain et de ses six compagnons.

Justin, le serviteur du Christ, adressa, dans la ville de Rome, bien des paroles de sagesse tirées des écritures divines à Rusticus, l'évêque idolâtre, lui faisant le récit des miracles de Dieu et la récompense des justes dans une joie sans fin.

L'évêque Rusticus lui dit : « Si je te livre à la torture et que je te fasse trancher la tête, espères-tu monter au ciel? » Justin * répondit : « Je sais que

* A fol. 272
r^o a.

ի սարաւ պատուիրանացն Աստուծոյ, երկնային շնորհացն հանդիպի : Ատէ եպարքոսն .
 Կարծես որ ելանես չերկինս եւ բարեացն փոխարէն ընկալցիս : Ատէ Յուստինոս . Աչ
 ծիւղն կարծեմ այլ եւ ստոյգ զիտեմ որ եթէ վասն Քրիստոսի հաւատոցն քաջութեամբ
 ջանամ, երկնային աւետեացն հասանեմ : Եւ այլ բարում բանիւք խօսեցան ընդ
 ծիմեանս :

5

Եւ առժամայն հրամայեաց եւ հատին զգլուխ նորա չաղագս խոստովանութեանն
 Յունիսի Ա, ընդ նմին եւ այլ վեց վկայք Քրիստոսի կատարեցան սրով Քարիտոսոս,
 Քարիտոս, Եւիպիտոս, Յերակոս, Պիտոս եւ Լիբերիանոս :

* B
 p. 238 a.

[B * Յայնմ աւուր տօն է եւ ծիւս Յուստինոսի հետոք փիլիսոփայի եւ մեծի
 վարդապետի քրիստոսական հաւատոցն, որ եւ սա եկն ի Հռոմ, եւ անդ կատարեցաւ :
 Եւ սարբ հօրն Բպատիոսի եպիսկոպոսին :]

10

Մարերի ԻԶ եւ Յունիսի Բ : Վարք Մովսէսի խափշիկ աւաղակին :

Յաւուրս բարեպաշտ արքային Մօրկայէր խափշիկ աւաղակն ի սահմանս Տանեփայ,
 անչապթեղի եւ հօր ի պատերազմի : Եւ ի միում աւուր տեսանէ յանուրջս զետ հրեզէն

6 խոստովանութեանն] Մարերի ԻԵ եւ *add.* B.

quiconque patiente jusqu'à la fin dans les commandements de Dieu se rend digne des grâces divines. » L'éparque lui dit : « Crois-tu alors monter au ciel et recevoir la récompense des bonnes œuvres? » Justin lui répondit : « Non seulement je le crois, mais je sais pertinemment que si je résiste vaillamment pour la foi du Christ, j'obtiendrai les promesses célestes. » Ils se dirent encore bien d'autres choses mutuellement.

(L'éparque) ordonna sur-le-champ de lui trancher la tête, pour sa confession, le 1er juin. En même temps que lui furent exécutés par le glaive six autres martyrs du Christ : Chariton, Charitos, Evelopistos (*Eripitos*), Hiérax (*Yerakos*), Pion et Libérien.

* B
 p. 238 a.

[B * En ce jour fête de l'autre Justin le rhéteur philosophe et grand docteur de la foi chrétienne, qui lui aussi était venu à Rome et y fut martyrisé. Également (fête) du saint père, l'évêque Hypatius.]

26 MARÉRI, 2 Juin.

Vie de Moïse le Noir, le bandit.

Aux jours du pieux empereur Maurice, il y avait un bandit nègre dans les parages de Tanépha, indomptable et puissant dans les combats. Or, il vit un jour dans son rêve un fleuve de feu qui dévalait et perçut un grand bruit

լընթացս, եւ մեծ հնչիւն երաներ չընթացից զեռացն. եւ երեալ չարք խափշիկը ի գետոյն նման լնրեան եւ բուռն հարին նմա, եւ կալեալ զհերաց զլտոյն եւ մօրտացն բարշէին զի ընկեացն զնա ի գետն : Եւ նա ասէ. Ո՛ր տանի բղիս : Եւ նորա ասին. Յանձէջ հաւր զեռացն : Եւ մինն ի նոյսնէ ասէ. Ով զերի եւ թշուառական, եթէ լինիս կրօնաւոր ոչ անկցիս չանշէջ հրեղէն գետն :

* A fol. 272
r^o b.

Եւ չահագին հրեղէն գետոյն երկեղէն դարձեալ, եւ կալաւ զնա ահ մեծ եւ զոյումն, եւ ասէ ասանձինն. Ով կարող է մեկնել ինձ գտածալի տեսիլս : Եւ ասէ. Երթաց յանապատաւորսն եւ պատմեցից զտեսիլն նոյս, եւ նորա մեկնեացն ինձ զճշմարտոն .

Եւ երթեալ յանապատն եղիտ բարաք ծի, եւ եմուտ ի ներքս, եւ տեսան, մերկ ձերունի ի վերայ ձեկացն կանգնեալ, եւ ձեռքն տարածեալք ի բարձունս, եւ աչքն հայէր ի վեր : Կարծեաց եթէ չաղօթս է, եւ բազում ժամանակս կանգնեալ կաջր ասաջի. եւ չորժամ զլտաց եթէ մեռեալ է մերձեցաւ եւ ասժաման անկաւ չերկիր, եւ մեռեալ ծարձիլն տարածեաց գտան, եւ զձեռսն խաչանման կապեաց ի վերայ կրծիցն, կախոց զաչս իւր :

Եւ աւագակն չասի լեալ ել չայրէն, եւ երթաց ընդ անապատն. եղիտ այլ բարաք եւ եմուտ ի նա. եւ տեսեալ տարածեալ չերկիր մերկ ձերունի ծի մեռեալ, որոյ հեր

2 հարին նմա] հարեալ ի նա B || 6 հրեղէն գետոյն *om.* B — ահ] երկիս զ B || 8 պատմեցից] պրանշէի *add.* B || 9 — p. 1564, l. 2 եւ երթեալ յանապատն . . . բարձեալ երից *om.* B.

qui provenait de la course du fleuve. Quatre nègres, lui ressemblant, sortirent du fleuve, le saisirent, et le tenant par les cheveux de la tête et par la barbe, l'entraînèrent pour le jeter dans le fleuve. * Il leur dit : « Où me conduisez-vous ? » Ils répondirent : « Dans les flammes inextinguibles du fleuve. » Cependant un de ceux-là lui dit : « O esclave malheureux, si tu te faisais religieux tu ne tomberais point dans le fleuve aux flammes éternelles. »

* A fol. 272
r^o b.

S'étant réveillé par l'effroi de l'immense fleuve de feu, il fut saisi d'une grande peur et d'un tremblement, et se dit à lui-même : « Qui donc pourrait m'expliquer cette terrible vision ? » Il se dit : « Je vais aller trouver les anachorètes, je leur raconterai la vision, et ils m'expliqueront la vérité. »

S'étant rendu au désert, il aperçut une grotte; il y pénétra et vit un vieillard nu, dressé sur ses genoux, les mains étendues vers le ciel, les yeux fixés en haut. Il crut qu'il était en prières, et se tint de longues heures debout devant lui; mais lorsqu'il s'aperçut qu'il était mort, il s'approcha de lui et celui-ci tomba à terre aussitôt; alors le corps mort étendit ses pieds, réunit ses mains en croix sur sa poitrine et ferma ses yeux.

Le bandit, pris de peur, quitta la grotte et reprit sa course dans le désert. Il découvrit une autre grotte et y pénétra; là il vit, mort, étendu par terre, un vieillard nu, dont les cheveux de la tête, les poils de la barbe et du

զլիտոյն եւ ծօրուացն եւ անձինն ծածկէր զամենայն ճարձինն, ժպտեցաւ մեռեալն որպէս կենդանի, եւ երոյզ զաչան, եւ զարձեալ էլից :

* A fol. 272
V^o a.

Եւ * ելեալ անտի գնաց ընդ անապատն, եւ եղիտ աչք մի եւ զուռն փակեալ . բախեաց, եւ ելեալ ձերունին երոյց, եւ տեսեալ խափշկին անկառ չտառ նորա լալով : Եւէ ձերունին . Բարի եկիր մե՞ծ որդեակ իմ, մի՞թէ՞ ա՛հ հրեղէն գետոյն զարհուրեցոյց ⁵ զբեզ, եւ կամիս զիտեւ էթէ ոչք են մարգակեր սեւքն որք բարշէին զբեզ չաչրումն հրոյն : Երդ եթէ կամեցիս փրկիլ յաններելի տանջանացն զյժացիր ընդ աչնչափ չարիսն զոր գործեցեր եւ ապաշխարեան, զի այն հրեղէն գետն մեղաւորացն է պատրաստեալ, որ ոչ գառնան եւ ապաշխարեն :

Եւէ աւազակն . Ոգորմեան ինձ, զի որպէս տեսնես զիս սեաւ մարմնով նոջնպէս ¹⁰ է հոգիս նովին գունով, եւ կարող եւ գհոգիս իրրեւ զձինն սպիտակացոցանել : Եւ եմոջ՞ զիս չաչրն, եւ զբեցոյց նմա մաղեղէն եւ խորդ, եւ զտարի մի ուսոյց նմա զկանոն եւ զկարգ եւ զխտատիրոն փարս առաքինութեանն : Եւ ելեալ ապա չաչրէն գնաց ի ներքսագոյն անապատն շրջէր ընդ անասունս եւ ընդ գազանս խտտածարակ լեալ :

Իսկ խափշիկ աւազակն աչնչափ արտասուալից ձգնութեամբ ապաշխարեաց, որ ¹⁵

3 այր] բարայր B || 8 զոր գործեցեր] գործոց բոց B || 12 զկանոն եւ զկարգ] զկարգ կանոնաց B || 15 ապաշխարեաց] ապաշխարս [եւամբ առաքինացաւ B.

corps recouvraient tout le corps. Le mort sourit comme s'il était vivant, rouvrit ses yeux et les referma de nouveau.

* A fol. 272
V^o a.

Il * sortit de là et continua sa marche à travers le désert. Il découvrit une autre grotte dont la porte était fermée; il frappa et un vieillard vint ouvrir. Le nègre, à sa vue, tomba à ses pieds en pleurant. Le vieillard lui dit : « Sois le bienvenu, mon grand enfant; est-ce que la crainte du fleuve en flammes t'aurait saisi, et veux-tu savoir qui sont ces nègres anthropophages qui t'entraînaient pour être brûlé par les flammes? Eh bien, si tu veux échapper à ces tortures sans rémission, fais un acte de contrition pour toutes les mauvaises actions que tu as commises, et fais pénitence; car ce fleuve de feu est préparé pour les pécheurs qui ne se convertissent point et qui ne font point pénitence. »

Le bandit répondit : « Aie pitié de moi, car comme tu me vois noir de corps, ainsi est mon âme, de la même couleur; et tu peux blanchir mon âme comme de la neige. » (Le vieillard) le fit entrer dans la grotte, le revêtit d'un manteau de poils et d'un sac, lui enseigna durant une année les règles, l'ordre et la conduite austère de la vertu. Puis il quitta la grotte, se rendit plus à l'intérieur du désert où il circulait parmi les bêtes et les fauves, ne se nourrissant que d'herbes.

Quant au bandit nègre, il fit pénitence avec tant de larmes et d'ascé-

ի ժամ ազօթիցն իբրև զրոյ լինէր ամենայն ճարմինն յաղացն մինչև ի գլուխն, * և * A fol. 272
որպէս բար հրեղէն երանէր ազօթին ի բերանոյ նորա չերկինս :

Եւ յորժամ հանգեաւ անուշահոտ մետն հոտէր որպէս բրտունք յանձնէն : Եւ
հրեշտակ Տեառն ազկեաց ձերունուն և երթեալ լնայեաց զաւագակն և զերկու
5 վագուց մետեալ ձերունին չնարքանչւր ալլին ուր վախճանեցան :

Յագած աուր տօն է սուրբ առաքելոցն Յասնի և Սոսիպատրոսի : Կարձեալ յայտն աուր
վկայութիւն սրբոցն Պետրոսի, Գրիգորի, Անդրէի, Պապոսի և սրբա հոգն Քրիստիներաց :

Պետրոս Քրիստոսի վկայն էր ի բազարէն Դամասկոսի, և կացեալ առաջի
Գեկնոսի կապալաշ իշխանին խոտովանեցաւ զՔրիստոս, և բազում գանձուք և
10 խիտ հարուստովք և շարաշար տանջանօք կատարեցաւ ի Քրիստոս մինչդեռ ազօթին
ի բերանն էր :

Եւ Գրիգորիս զօրական էր ի Միջագետաց, և զնաց զկնի Գեկնոսի իշխանին
յԱթէնս . և անդ կալան ազձիկ մի կուսան բրիտանեաց սմայ վեշտասանից սրոյ

3-5 Եւ յորժամ հանգեաւ . . . վախճանեցան և ի վախճանիլն անուշահոտ բրտունք հոտիլն ի
նմանէ սրպէս մետն . և ի Տեառնէ ազգումն եղեալ ձերոյն, և երթեալ լնայեաց զաւագակն
յայրին ուր վախճանեցաւ յամսեանն Մարերի Ի? և Յունիսի Բ Ե 7 սրբոցն] սրբոյ
վկայիցն Ե — սրբուհոցն] սրբուհոց կուսին Ե Ը S Կամասկոսի] Կամասկայ Ե 9 կա-
պալաշ om. Ե — զՔրիստոս] և Ափրայիանայ կուցն ոչ զահաց add. Ե

tisme qu'aux heures de prières, tout son corps, des pieds à la tête, devenait
comme une flamme, * et ses prières sortaient de sa bouche comme une * A fol. 272
corde de feu vers le ciel. v° b.

Lorsqu'il mourut, un baume parfumé se dégagea de son corps comme
des gouttes de sueur. L'ange du Seigneur le révéla au vieillard qui vint
inhumer le bandit, ainsi que les deux premiers vieillards morts, chacun
dans la grotte où ils étaient morts.

En ce jour fête des saints apôtres Jason et Sosipater (*Sosipatrosi*).

Également, en ce jour, martyre des saints Pierre, Denys, André, Paul,
et de sainte Christine (*Khristineay*).

Pierre, le martyr du Christ, était de la ville de Damas¹; mis en présence
de Decnos le gouverneur idolâtre, il confessa le Christ. Il fut, après avoir
reçu brutalement beaucoup de coups et enduré de cruelles tortures, mar-
tyrisé dans le Christ, tandis qu'il avait la prière aux lèvres.

Denys était soldat de Mésopotamie; il avait suivi à Athènes le gouver-
neur Decnos. Là, on saisit une jeune vierge chrétienne, âgée de seize ans,

1. *Syn. Cp.*, col. 691, a « Lampsaque ».

անուն էր Քրիստինէ, եւ էր չոյժ գեղեցիկ տեսեամբ : Եւ չանձնեաց զնա իշխանն ի Պաւլոս եւ Յննդրէաս եւ ի Գիոնէսիոս զօրականն, զի պահեցն զգուշութեամբ : Եւ նորա ցանկացան կոչս աղձկանն տափանօր, զորս աստուածիմաստ բանիւք ուսոյց ապախինն Քրիստոսի, եւ զարձոյց յաստուածգիտութիւն, եւ ինքն փրկեցաւ անարատ :

* A fol. 273
1° a.

Եւ լուեալ իշխանն հրամայեաց, եւ զԳիոնէսիոս եւ զԿննդրէաս եւ զՊաւլոս բարկօձեցին, եւ բարի խոստովանութեամբ ի Քրիստոս կատարեցան Յունիսի Բ :

5

Իսկ սրբուհին Քրիստինէ անկաւ ի վերայ ճարտիրոսացն եւ արտասուօք համբուրէր զգարկուածս բարանցն, եւ ասէր. Ով բարի եղբարք իմ, արժանաւորեցէք եւ զնա ընդ ձեզ, եւ ընկալարուք զչարչարակիցս ձեր :

Եւ հրամանաւ իշխանին ձինչդեռ սղբապ ի վերայ սրբոցն հատին եւ զնորա զուին եւ զսրբոցն ի ձխտին :

10

Մարերի Իջ եւ Յունիսի Գ : Գեղարթիւն սրբոցն Գուկիլիանոսի, Կղօղտի,
Եղածիտի, Պօլոսի, Գիոնէսիոսի :

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Գուկիլիանոս ըուրձ էր կոոյց, եւ էր ձերունի. եւ բնակէր

2 եւ ի Գիոնէսիոս *om.* B || 3 կոչս աղձկանն տափանօր] Քրիստինէի ի զորձ տափանայ B — ուսոյց] խրատեաց B || 6 Յունիսի Բ *om.* B || 7 սրբուհին] ապախինն Քրիստոսի B — արտասուօք . . . բարանցն եւ] զիրկս արկանէր եւ սղբապ B || 8-9 եղբարք . . . ձեր] տեարք իմ ապրեցայ եւ ին ընդ ձեզ, ընկալարուք եւ զնա սու ձեզ B || 10 ձինչդեռ սղբապ ի վերայ սրբոցն *om.* B || 11 եւ զսրբոցն ի ձխտին] Մարերի Իջ եւ Յունիսի Բ B || 12 Գուկիլիանոսի] ձերունայ, եւ սրբուհոցն Պաւլայ, եւ չորից ճանկանցն *add.* B.

dont le nom était Christine. Elle était fort belle de figure. Le gouverneur la remit entre les mains des soldats Paul, André et Denys, pour la garder avec précaution. Ceux-ci conçurent de mauvais désirs à l'égard de la jeune fille, mais la servante du Christ leur parla en des termes pleins d'une sagesse divine et les convertit à la connaissance de Dieu; elle fut sauvée et demeura immaculée.

* A fol. 273
1° a.

Le gouverneur, l'ayant appris, ordonna de lapider Denys, André et Paul qui furent martyrisés en bonne confession dans le Christ le 2 juin.

Sainte Christine se jeta sur les martyrs, embrassa avec larmes les plaies produites par les pierres et dit : « O mes bons frères, rendez-moi aussi digne comme vous, et accueillez ceux qui ont souffert les tortures avec vous. »

Pendant qu'elle gémissait sur les saints, sur l'ordre du gouverneur, on lui trancha la tête et celle des saints en même temps.

27 MARÉRI, 3 Juin.

Martyre des saints Lucilien, Claude, Hypatius, Paul, Denys.

Le saint martyr du Christ Lucilien était prêtre d'idoles, il était âgé et

արտաքոյ բարբառին նիկոմիդեաց, չառւրս կռապաշտին Լիկիանոսի արքային : Եւ ետես զբրիտանեացն ի չարչարանս վասն անուանն Քրիստոսի, եկին առ նա սուրբքն եւ բարոյեցին նմա զքսանչելի զորութիւնն Քրիստոսի, եւ նա հաւատաց եւ եղև բրիտանեաց :

5 Եւ երթեալ եկաց առաջի Սեպրիանոսի կոմսին, եւ հաւատով խոստովանեցաւ զՔրիստոս, եւ անգոսնեաց զկռուսն եւ զկոմսն իշնամանեաց : Եւ բարկացեալ ՚ հրամայեաց եւ խորտակեցին զկրպակն, եւ հաստ բրօք ջարդեցին զամենայն ոսկերսն, եւ կահեցին զլիւխար . եւ սուրբն ամենեւին ի տանջանայն ոչ վշտայաւ :

* A fol. 273 r° b.

10 Եւ արկին զնա ի բանդ, եւ մտին առ նա չորր մանկունք, անկան յտա նորա եւ տանն . Արն եւ մեզ ապօթս զի աչրուցն եւ մեր ընդ բեղ կատարեսցուք, բանզի տեսար զբեղ ի խաչի, եւ շուրջ զբեւ բազում հրեշտակք, եւ Տէրն մեր եզ ի զլուխ ըս պսակ :

Եւ աչրուցն կացուցին զՂուկիլիանոս ապաշօրն յատեանն, եւ խոստովանեցան բարձր

1 նիկոմիդեաց] երկու սուգարխոս add. B — Լիկիանոսի] Արեղիանոսի B || 2-6 եւ ետես . . . եւ անգոսնեաց] Եւ ծագեաց լոյս տոտումադիտութեան ի սիրտս նորա եւ եղև բրիտանեաց : Եւ կացուցին առաջի Սեպրիանոսի կոմսին, եւ համարձակ երեսօք խոստովանեցաւ զՔրիստոս : Եւ կոմսն բազում խոստամարք ջանաց զարձուցանել զնա յառաջին հաւատն խր ի կռապաշտութիւն. եւ սուրբնն անգոսնեաց B || 6 բարկացեալ] ի բարկութիւն շարժեաց, եւ նա B || 7 հաստ om. B — ջարդեցին զամենայն ոսկերսն] զանձն ջախջախել, եւ իբրեւ զայս արարին B || 8 եւ սուրբն . . . վշտայաւ om. B || 9 մանկունք] աղայք B || 10 աչրուցն] վաղին B || 12 պսակ] եւ սուրբն ուրախ եղև. եւ ըրջաբերեաց զնաա ի հաւատս add. B || 13 աչրուցն] վաղին B — զՂուկիլիանոս] զնա B — յատեանն] առաջի ատենին B — խոստովանեցան] եւ սուրբն պայծառ ձայնիւ բարոյեաց B.

habitait hors de la ville de Nicomédie aux jours de l'empereur idolâtre Licinius (*Likianosi*). Il vit les chrétiens dans les tortures pour le nom du Christ; les saints vinrent le trouver et lui enseignèrent la merveilleuse puissance du Christ, il crut lui aussi et se fit chrétien.

Il alla se présenter au comte Silvain (*Selbianosi*) et confessa avec foi le Christ, il blâma les idoles et injuria le comte. Celui-ci, irrité, ordonna de lui briser les mâchoires et de lui rompre tous les os à coups de gros bâtons, ensuite de le suspendre la tête en bas. Le saint ne fut nullement alligé des tortures.

* A fol. 273 r° b.

On le jeta en prison. Quatre jeunes enfants, y ayant pénétré, tombèrent à ses pieds et lui dirent : « Prie pour nous aussi, afin que nous soyons martyrisés nous aussi avec toi à l'aube, car nous t'avons vu sur la croix avec de nombreux anges autour de toi et Notre-Seigneur posant une couronne sur ta tête. »

A l'aube, on présenta au tribunal Lucilien avec les enfants; ils confes-

ճաշիւ զմիասնական սուրբ Երրորդութիւնն : Եւ կոման առաւել մոլեցաւ, եւ ընկէց
 զՊուկիլիսս աղաչօքն ի մէջ բարբոքեալ Տրոյ, եւ անձրեւք շիջուցին զհօւրն, եւ ելին
 սուրբքն ողջ եւ անկիպելն ի Տրոյն : Եւ ի տեղւոջն հասին զչորից ծանկանցն զգլուխն :

Եւ գտարին Պուկիլիանոս տարան ի Բիւզանդիա, եւ բեւեռեցին ի վերայ խաշի
 զլիւիւաչ, եւ խորտակեցին զձեռան եւ գոտան եւ պորքան, եւ զերկուորեական ջախջա-
 խեցին. եւ կատարեցաւ Յունիսի Պ : Եւ սուաւ շնորհս ոսկերաց եւ անուան իւրոյ,
 որ զամենայն ցաւս անկան որ ի նստոյ տեղին լինի ողջացուցանէ. քանզի սուրբն Պուկի-
 լիանոս նախ քան զկատարելն խնդրեաց * յԱստուծոյ զի ամենայն որ ցաւագինն եւ հաւա-
 սով ապաւինին ի բարեխօսութիւնն նորա վաղկապակի բժշկին գորութեամբն Աստուծոյ :

* A fol. 273
 v° a.

Պնացին ոմանք ի գորտկոնացն առ կոման եւ ասեն. Կին մի է բրիստոնեաց որոյ
 անուն է Պուլեա, եւ նա միտն զձերունի բուրմն զՊուկիլիանոս զարձայց ի հաւատոս
 իւր, նոյնպէս եւ զաղաչան. եւ եղև նորա որպէս դուստր եւ տղացոյն որպէս մայր, եւ
 չժարեցոյց զնոսս մեռանել : Եւ բազում անգամ պատուիրեցաք նմա զի զաղաբեցէ
 չաշնպիսի գործոց, եւ ոչ լուաւ, ալլ եւ զամենայն արգելեալսն ի բանդին զբրիստոնեացն
 կերակրէ եւ սպասուորէ :

15

1-3 մոլեցաւ . . . զգլուխն] բարեխօսութեամբ ձօրեալ, արկ զնա աղաչօքն ի մէջ բարբոքեալ Տրոյ,
 եւ էջ յերկից անձրեւ չոյժ եւ շիջոց զհօւրն. եւ զչորս ծանկունսն ի տեղւոջն զլիստեցին B ||
 4 ի վերայ խաշի] ի խաշ B || 5 պորքան] զձուռեկան B || 6 կատարեցաւ] Մարերի Իէ : եւ add.
 B — Եւ սուաւ . . . գորութեամբն Աստուծոյ] եւ արք աստուածապաշտը ինպիսեցին զնա ի նոյն
 տեղւոջն, յորմէ բազում բժշկութիւնք լինին ի փաւս Աստուծոյ B || 14 զբրիստոնեացն om. B.

sèrent à haute voix la sainte Trinité une personne. Le comte en fut outré encore plus et fit jeter Lucilien avec les enfants dans les flammes d'un feu ardent, mais la pluie éteignit le feu et les saints en sortirent intacts sans aucune brûlure des flammes. On trancha sur place la tête aux quatre enfants.

On conduisit saint Lucilien à Byzance et on le cloua sur une croix la tête en bas, on lui brisa les mains, les pieds et les chevilles, puis on lui écrasa les testicules; c'est ainsi qu'il fut martyrisé le 3 juin. Des grâces furent accordées à ses os et à son nom pour guérir tous les maux engendrés par des tumeurs de l'anus; car saint Lucilien, avant d'être exécuté, avait demandé
 * à Dieu que tous ceux qui seront affligés de douleurs et auront recours avec foi à son intercession soient promptement guéris par la puissance de Dieu.

* A fol. 273
 v° a.

Quelques miliciens, s'étant rendus auprès du comte, lui dirent : « Il y a une femme chrétienne dont le nom est Paule (*Pauléa*); c'est elle seule qui a converti le vieux prêtre Lucilien à sa foi, ainsi que les jeunes enfants; elle a été pour lui comme sa fille, et pour les enfants comme une mère; c'est elle qui leur a inspiré le désir de mourir. Souvent, nous lui avons recommandé qu'elle cessât d'agir ainsi, mais elle ne nous a pas écoutés; elle nourrit et sert tous les chrétiens détenus en prison. »

Ասէ ցնտա Սեպրիանոս. երզնուժ յատուածան իմ, զի թէ ոչ գտանկցէք փութով եւ ամէք առ իս, զնորա տանջանան ընդ անձինս ձեր անցուցից : Եւ նորա սրպէս քաղցեալ գալլը շրջէին ի քաղաքին եւ ձեժաւ չուզձամբ խնկրէին զնա : Եւ երթեալք ի տեղին ուր գտարբն Առկիլիանոս խաչեցին զաին զնա յաղօթն, եւ յոյժ խնկացին, 5 զի փրկեցան ի սպառնալեաց կոմսին :

Կոլան գորբուհի կոյնն եւ արկին շղթայս ի պարանոցն եւ ի ձեռան, եւ ի քարշ տարան առ կոմսն : Եւ յորժամ ետես զնա ասէ. Դն ես Պաւլա, որ պրահանայն Առկիլիանոս կախարդութեամբ խաբեցեր, եւ շարաշար ետուր մեռանել ընդ չորս տղայն : Եւ նա ասէ. Ես եմ Պաւլա, հաստատուն հաւատովն Քրիստոսի, պուար 10 հոգեւոր հօրն իմոյ Առկիլիանոսի : Կոմսն ասէ. Հաւանե՛ս ինձ եւ զոհն, զի տեսանեմ զքեզ որ * զնա եւս հասակաւ աղջիկ ես, եւ ազնուական տեսութեամբ եւ պարկեշտ * A fol. 273
v° b.

Իսկ երանելի կինն ամենեւին ոչ հաւանեցաւ եւ ոչ լուաւ նժա : Մերկացոցին զնա եւ ուժգին բրօք հարին զթիկունսն ձինչեւ կոտորեցաւ ամենայն մարմինն իւր : Եւ 15 յաղօթն նորա էջ հրեշտակ լերկնից եւ ողջացոյց զնա, եւ ասէ. Մի երկնչեր ի մարտի-

1 գտանկցէք փութով] գտանէք փութապէս B || 15 էջ հրեշտակ . . . եւ ասէ] առ Բատուած, եւ երեւեցաւ նժա ի տեղեան հրեշտակ Տեառն եւ զօրացոյց զնա, եւ ասէ B.

Silvain leur répondit : « Je jure par mes dieux que si vous ne la retrouvez pas en hâte et ne me l'amenez point, je vous ferai subir, sur vos personnes, les tortures que je lui ai destinées. » Ceux-ci donc, comme des loups affamés, parcoururent la ville, la cherchant avec beaucoup d'empressement. S'étant rendus à l'endroit où ils avaient crucifié saint Lucilien, ils la trouvèrent en prières, et se réjouirent grandement d'être délivrés des menaces du comte.

Ils se saisirent de la vierge sainte, lui passèrent des chaînes au cou et aux mains et la traînèrent devant le comte. Celui-ci, lorsqu'il l'aperçut, lui dit : « C'est toi, Paule, qui as trompé par sorcellerie le prêtre Lucilien et l'as engagé à mourir avec les quatre jeunes enfants? » Elle lui répondit : « Je suis Paule, ferme dans la foi du Christ, fille de mon père spirituel Lucilien. » Le comte lui dit : « Consens à ce que je te dis et immole, car je vois que tu es * encore par l'âge une jeune fille, noble d'aspect et vierge pudique, et je ne 15 voudrais point te priver de cette vie. » * A fol. 273
v° b.

La bienheureuse femme ne consentit nullement et ne l'écouta point. On la dépouilla de ses vêtements et on lui frappa vigoureusement le dos avec de gros bâtons jusqu'à ce que tout son corps en fut brisé. Pendant qu'elle priait,

բոսութենէ, զի չոյժ աղաչէ զԱստուած հաչրն քո սուրբն Ղուկիլիանոս փասն քո, եւ ծանկանքն բանիլ զու հասուցեր զնոսս աչնպիսի փառացն :

Եւ զարձեալ կոծն կոչեաց առ ինքն զբրանելին Պաւլեա եւ ստէ . Հաւանեանց ինձ եւ արն՝ զկամս իմ : Եւ նա անգոսնեաց եւ ի բաց ընկէց զխոտածունս նորա : Եւ հրամայեաց եւ բարիւ ջարդեցին զբրան նորա, եւ արկին ի բանդ : Եւ չափնել նորա եղև ձայն սո. նա չերկնից եւ զօրացոյց զնա :

Եւ զարձեալ բաւարատեաց զնա կոծն բազբութեամբ եւ ողբանօր : Եւ ստէ Պաւլեա . Ասացի բեղ բազում անգամ եկի ոչ թողում զոչն իմ զՔրիստոս եւ երկիր պագանեմ պիղծ զիւաց : Ընկեցին զնա ի բորբոքեալ հօր, եւ հրեշտակ Տեսուն շնջոյց զհօրն եւ եհան զնա անարատ, եւ ստէ . Այլ եւս միով սանջանօր կատարեցիս, եւ եկեացն չերկնալին փառան, բանիլ զբեցաւ անուն քո ի զիրս արդարաց ընդ հօրն բուն ընդ սուրբն Ղուկիլիանոսի, եւ մեծագէտ փառաւորեցիլ անուն քո ի հրեշտակաց եւ ի մարդկանէ, եւ անունդ քո բազում բժշկութիւնս արտացէ հիւանդացն չանբժշկելի ցաւս :

Եւ հրամայեաց կոծն եւ տարան զնա ի տեղին ուր զսուրբն Ղուկիլիանոս խաչեցին, եւ անդ հատին զգլուխ նորա ի փաւս Քրիստոսի օրհնելոյն չաւխեանս :

5 նորա . . . զօրացոյց զնա] [ւրում՝ աստուածային աղբերութեամբն զօրացաւ եւ բաջաւե-
րեցաւ B || 7 ողբանօր] [ստութեամբ B || 9 բորբոքեալ om. B — եւ հրեշտակ . . . ցաւս]
եւ զօրութեամբն Քրիստոսի պահեցաւ կենդանի B || 14 զսուրբն] սուրբն B — [խաչեցին]
խաչեցաւ B.

un ange, descendu du ciel, la guérit et lui dit : « Ne crains pas le martyre, car ton père saint Lucilien prie beaucoup Dieu pour toi, ainsi que les jeunes enfants, car c'est toi qui les as fait parvenir à tant de gloire. »

Le comte fit de nouveau venir devant lui la bienheureuse Paule et lui dit : « Consens à ce que je te dis et exécute ma volonté. » Mais elle le méprisa et repoussa toutes ses promesses. Il ordonna alors de lui briser la bouche à coups de pierres et de la jeter en prison. Pendant qu'elle y priaît, une voix du ciel se fit entendre à elle et la fortifia.

Le comte renouvela sa pression sur elle avec douceur et supplications. Paule lui dit : « Je t'ai dit plusieurs fois que je n'abandonne pas mon espérance, le Christ, et que je n'adore point les démons immondes. » On la jeta dans une fournaise ardente, mais l'ange du Seigneur éteignit les flammes, l'en fit sortir indemne et lui dit : « Tu vas être martyrisée par une autre torture encore et tu entreras dans la gloire céleste ; car ton nom a été inscrit dans le registre des justes avec celui de ton père saint Lucilien, et ton nom sera grandement glorifié par les anges et les hommes ; ton nom opérera beaucoup de guérisons sur les malades affligés de douleurs inguérissables. »

Le comte ordonna de l'emmenner à l'endroit où on avait crucifié saint Lucilien, et là on lui trancha la tête, pour la gloire du Christ béni éternellement.

* Մարերի ԻՉ եւ Յունիսի Գ : Վարբ Երանելւոյն Մեարտփանոսի Բիւզանդիոց եպիսկոպոսապետին :

* A fol. 274
r° a.

Պետրոսի Հուսմաց թագաւորին Եղբայրն Գոմեափանոս Երկուս օրդիս ունէր. անուն ծիոյն Պրոբոս եւ Երկրորդին Մեարտփանէս : Եւ Գոմեափանոս Եղև բրիստոնեաց եւ
5 զնաց ի Բիւզանդիա, եւ Եկա եպիսկոպոս քաղաքին զՏիմոթէոս աչք սուրբ եւ
աւարինի օր կալաւ զաթոռն ամս Երեսուն :

Եւ չեա ննջմանն Տիմոթէոսի ձեռնադրեցաւ չաթոռն Գոմեափանոս եւ կալաւ
ամս քսան եւ չօրս : Եւ չեա նորա Եղև եպիսկոպոս օրդին Գոմեափանոսի Պրոբոս
ամս Երկուսասան, եւ չեա նորա Եղև եպիսկոպոս Եղբայրն խբ Մեարտփանէս ամս
10 չնգեասան :

Ի սորա աւուրս մեծն Կոստանդիանոս թագաւորն Հուսմաց զնաց ի Բիւզանդիա,
ժարանչիլ ընդ Լիկիանոս անօրէնն : Եւ աւեալ խաչ եւ աղօթս ի Մեարտփանոսէ
զնաց ի պատերազմ եւ քաջութեամբ չաղթեաց Լիկիանոսի. եւ զարձաւ ի Բիւզանդիա

4 եղև բրիստոնեաց] Հաւատաց յԿատուած եւ ձկրտեցաւ B || 5 քաղաքին om. B ||
6 աւարինի] բրիստոսասէր B || 7 ձեռնադրեցաւ չաթոռն] նոսաւ չաթաւ եպիսկոպոսութեանն
B — կալաւ] զլիճակն add. B || 9 ամս Երկուսասան] եւ չեա Երկուսասան ամաց Հանգեաւ
B — Եւ չեա նորա . . . իւր] եւ կալաւ զաթոռն իւր Եղբայր նորին B || 12 ժարանչիլ . . .
անօրէնն] վասն երթալոյ ի Նիկոմիդիոս պատերազմել ընդ Լիկիանոս B — խաչ . . . պատերազմ] զաղօթս Մեարտփանոսի զնաց ի ժարս B.

Vie du bienheureux Métrophane, archevêque de Byzance.

Domèce (*Dometianos*), frère de Probus empereur de Rome, avait deux fils : le nom du premier était Probus, celui du second Métrophane. Domèce se fit chrétien et se rendit à Byzance, où il trouva l'évêque de la ville Timothée ¹, homme saint et vertueux qui siégea trente-huit ans.

Après la mort de Timothée, Domèce fut sacré sur le siège, qu'il occupa vingt-quatre ans. Après lui ce fut le fils de Domèce ², Probus, qui fut évêque pendant douze ans, et après lui ce fut son frère Métrophane qui fut évêque durant quinze ans.

Aux jours de celui-ci, le grand Constantin, empereur de Rome, se rendit à Byzance pour combattre l'impie Licinius (*Likianos*). Il reçut la croix et les prières de Métrophane, partit en guerre et vainquit bravement Licinius. A son

1. Le prédécesseur de Domèce dans les listes patriarcales s'appelle Tito. cf. *Syn. Cp.*, col. 278. Le lapsus du rédacteur arménien est évident.
2. Entre Domèce et Probus il faut intercaler Rufin.

և մեծացոյց զբարբառն վարսպօրն և կամարածածուկ փողոցօք, և փոխեաց անդր զթագաւորութիւնն Հռոմայ : Եւ մեծապարգև տրօք ուրախացոյց զբարբառացիան, և անուանեաց զբարբառն յանուն իւր Կոստանդինուպօլիս :

* A fol. 274
r° b.

Եւ զերանելին Մետրոփանէս հաչբ իւր անուանեաց, և նա * աստուածիմաստ բանիւք զմնացեալսն ի կուսպաշտիցն դարձոյց յուղղութիւն : Եւ բարուն բազինս կործանեաց և այնչափ նշանս արար Աստուծով, որ զբեալ է ի լիակատար պատմութիւնն իւր :

Եւ յաւուրն յայնտակ սրդին կորստեան Արխա յայանեցաւ, և զժանկաբուխ հերձուածն սերմանեաց յերկիր : Հրամայեաց թագաւորն զի ամենայն բարբառաց և զուսուաց ժողովեցին սուրբ հարբ ի նիկիա Բիւթանացոց, և բնեցեան զնոր հերձուածն Արխաի : Եւ Մետրոփանէս ծերացեալ և տկար մարմնով, ոչ կարաց զնալ ի նիկիա, այլ աւարեաց իւր փոխան զաւագերէցն իւր զԱլեկսանդրոս, զոր ընդունեցան ամենայն ժողովն :

Եւ չորժամ կատարեցաւ սինհոդոսն էստ Ալեկսանդրոս գտուծար հաւաստցն, զնաց սա երանելին Մետրոփանէս. և չորժամ ընթերցաւ ընդունեցաւ, և ձեռօքն

2 և մեծապարգև... զբարբառացիան om. B || 3 զբարբառն... Կոստանդինուպօլիս] զանուն բարբառին՝ անուածքն իւրով Կոստանդինու բարբառ B || 4-7 և նա աստուածիմաստ... պատմութիւնն իւր om. B || 8-9 և յաւուրն... յերկիր] Եւ յաւուրն յայնտակ երեւեցաւ Արխա հերձուածոցն, որ ի ճիւղանակսն սուրբ Երրորդութիւնն բան հայհոյութեան խօսէր B || 9 բարբառաց և om. B || 10 սուրբ հարբ] եպիսկոպոսուեք B — և բնեցեան... Արխաի] վասն բնեցելոց զԱրխաի հայհոյութեան վարդապետութիւնն B || 11 տկար] տկարացեալ B — զնալ] երթալ B || 12 իւր] եկեղեցոյ իւրոց B — ընդունեցան] ընկալան B || 13 ժողովն] եպիսկոպոսուերն B || 14 կատարեցաւ] եղև B.

retour à Byzance, il agrandit la ville (en construisant) des murailles et des rues en arcades et y transféra l'empire de Rome. Il réjouit les habitants par de grandes largesses et appela la ville de son nom Constantinople.

* A fol. 274
r° b.

Il appela le bienheureux Métrophane son père; et celui-ci * convertit ce qui restait d'idolâtres par ses paroles inspirées de Dieu. Il détruisit de nombreux autels d'idoles et fit au nom de Dieu de nombreux prodiges, qui sont décrits dans sa vie complète.

C'est dans ces jours-là que le fils de la perdition, Arius, se révéla et sema sur la terre son hérésie (semblable à) un grain niellé. L'empereur ordonna que, de toutes les villes et provinces, les saints pères se réunissent à Nicée de Bithynie pour y examiner la nouvelle hérésie d'Arius. Métrophane, vieilli et faible de corps, ne put se rendre à Nicée, mais il y envoya comme suppléant son protoprêtre Alexandre, que le concile accepta à l'unanimité.

Le synode terminé, Alexandre prit le symbole de la foi, retourna auprès du bienheureux Métrophane qui, après l'avoir lu, l'accepta, y souscrivit de sa

խրով գրեաց, եւ հաստատեաց, եւ նորոյնաց եւ արարեաց : Եւ առարեաց զԱղեկսան-
գրոս ի բաղարս եւ ի գատաւս վիճակին խրոյ ի բարոյել եւ հաստատել զուզրախոս
գաւանութիւնս :

Իսկ թագաւորն Կոստանդիանոս զամենայն եպիսկոպոսնոն տարաւ ի բաղարն խր,
5 եւ օրհնեցին զթագաւորութիւնն խր եւ զբաղարն : Եւ գնացին առ Երանելին Մեար-
փանէս, զտին զեա ձերացեալ ի վերայ * ճաշձաց, երկիր պապին նմա եւ ուղջուեցին : * A fol. 274
N° 3.
Նոյնպէս եւ թագաւորն անկաւ ի վերայ լանջացն, եւ համբարեաց զլլոխն եւ զբերանն
եւ զալիս ձորուայն եւ ատէ. Ահա հայր իմ հոգեւոր, ձերութիւնդ եւ սկարսութիւնդ
զփոխումն քո զուշակեն, հրամայեան մեզ Եթէ չեա քոյ զո՞ թողուս փոխան չաթնու
10 քահանայապետութեան : Եւ նորա համբարձեալ զձեռս խր ի վեր ատէ. Օրհնեալ է
Աստուած, որդեակ իմ արբայ, եւ զորս ակնուակիցք իմ սուրբ քահանայապետք, բանդի
ինդրեցի չԱստուծոյ եւ Երեւեցոյց ինձ Տէր թէ ո՞վ նստերց է իմոյ փոխան չաթնան
իմ, դարձեալ եւ զնա որ չեա նորա է նստերց :

Եւ նորա հարցին Եթէ Չորս չաչանեաց քեզ Աստուած : Եւ նա ատէ. ՉԱղեկսան-

2 վիճակին խրոյ om. B — ի բարոյել . . . գաւանութիւնս] բարոյէր եւ հաստատէր զուզ-
րախոսութեան գաւանումն B [4 տարաւ] յարմարն կոչեաց B [5 գնացին] մտեալ B
6 ձերացեալ . . . ճաշձաց] ի ճաշիձս անկեալ եւ չոյժ սկարացեալ ի ձերութեանն B
7 թագաւորն] երկիր եպոպ եւ համբարեաց զնա, եւ պատմեցին նմա զեպետն ի նիկիա. եւ
նա դարձեալ զստութեամբ օրհնեաց զնստ : եւ թագաւորն add. B || 8 զալիս ձորուայն]
զձորուան B — ձերութիւնդ չոյժ ձերացար. եւ ցաւք B || 10 համբարձեալ] տարածեալ B
|| 11 արբայ . . . չԱստուծոյ] եւ ակնուակիցք, զի ոչ ե՞՞ զապարեալ ի ինդրերց B [14 հարցին]
հարցանէին B — զորս զո՞վ B.

propre main et le confirma; il anathématisa Arius et l'expulsa. Il envoya
ensuite Alexandre dans les villes et les provinces de son diocèse pour y
prêcher et affermir la doctrine orthodoxe.

L'empereur Constantin fit venir tous les évêques dans sa ville, ceux-ci
bénirent son royaume et sa ville. Ils se rendirent ensuite auprès du bien-
heureux Métrophane, qu'ils trouvèrent vieilli et couché dans son lit; ils se
prosternèrent devant lui et le saluèrent. L'empereur également se jeta sur
sa poitrine, lui baisa la tête, la bouche et la barbe cheue, en disant :
« Mon père spirituel, comme ta vieillesse et ta faiblesse annoncent ton
trépas, donne-nous tes ordres (pour savoir) qui tu désignes après toi au siège
pontifical. » Il éleva ses mains en haut et dit : « Béni soit Dieu, empereur
mon fils, et vous, tous mes collègues les saints pontifes que voici; j'ai
demandé à Dieu, et le Seigneur m'a révélé celui qui siégera sur mon trône
à ma place, et même celui qui siégera après lui. »

On lui demanda alors : « Qui sont ceux que Dieu t'a révélés? » Il répon-

գրոս գատաբերէց եկեղեցոցս զոր իմ փոխան ստաբեցի սու ձեզ : Եւ նորս ամենեքեան վրոջեցին ելիւ, Արժանի է, Ազեկասնդրոս սչլմ զործոյց. սաս ձեզ եւ նոր նասկոյ իլէ : Ասէ Մեարտիանէս. Պապոս ընթերցոյլ զպիլրն իմ : Ասէ եւ ցհայրապեան Ազեկասնդրոս. Եցոյց ինձ Աստուած եւ որ զինի բոջ նստեոյ է չափոսն քս : Եւ նա Եհարց թէ ով իլէ. սսէ Մեարտիանէս. Աթանասիոս նախասարկաւոյն քս, 5 նա հախուեցի, սւղղափաստութեամբ զժողովարցս քս որ չԱզեկասնդրիս եւ բազում

* A fol. 274
v° B. աշխատանայ եւ հարածանայ հանդիպեցի ընդ զպրիս իմոյ Պապոսի :

Եւ զոչս ստացեալ հրամայեաց եւ իջոյցին զնա մաշձօրն լեկեղեցին, եւ կալեալ զնա կախկոտարացն ի վերայ սալց խրոց՝ մատոյց զաստուածային խորհուրդ պատարային, եւ հարցոյցեցա ինքն եւ թաղարն եւ ամենայն կախկոտուսներն ի ձեռանէ, նորս : Եւ սրախայեալք ի մխտին զոհայան զԱստուծոյ ընդ մխտորութիւն հաւատոյն եւ ընդ անկումն Արիոսի :

Եհան զգատուական Լմխտրոսն իւր եւ Ել ի վերայ սուրբ սեղանոյն, եւ սսէ ցեպխկոտուսանն. Ահա Եղբարք իմ սիրելիք եւ ակնտակիլք իմ, մամ փոխման իմոյ հասեալ է, եւ կոչէ զնա հախուսական Քրիստոս, եւ զնամ ի ճանապարհ հարց իմոյ : 15 Արաչեմ զձեզ անասելք սու իս չեա ննջման իմոյ ինն օր, մինչեւ զալցէ Ազեկասնդրոս

1-2 սու ձեզ . . . զործոյց] ի ժողով. եւ սչլմ ձեծու աշխատութեամբ շրջի ընդ ամենայն բարբառ եւ ի գաւառս իմով հրամանաւ, եւ բարոյէ եւ սուտցանէ զուղղափաստ հաւատն Քրիստոսի, եւ զԱրիոսի հերձուածն յամենայն տեղեաց հարձական առնէ, : Եւ նորս սսեն. Արժանի է B || 13 Եհան] եւ հանեալ B || 14 սիրելիք om. B — մամ փոխման] մամանակ փոխելոյ B || 16 սու իս չեա] սաս զինի B — մինչեւ . . . բարոյութեանէն] զի մինչեւ ցայն օր հասեալ լինի սաս Ազեկասնդրոս B.

dit : « Alexandre le prêtre de mon église, que j'ai envoyé comme mon suppléant auprès de vous. » Tous ensemble témoignèrent et dirent : « Alexandre est digne de cette place. Dis-nous, qui siégera après lui? » Métrophane répondit : « Paul le clere, mon lecteur. » Il dit ensuite au patriarche d'Alexandrie : « Dieu m'a révélé celui qui siégera sur ton trône après toi. » Celui-ci lui ayant demandé qui c'était, Métrophane lui répondit : « Athanase ton archidiaque. Il gouvernera avec orthodoxie tes fidèles à Alexandrie et il subira beaucoup * de peines et de persécutions, ainsi que mon clere Paul. »

* A fol. 274
v° B.

Après avoir dit cela, il ordonna de le descendre sur sa couchette à l'église; les évêques le soutinrent sur pieds et il offrit le mystère divin du sacrifice; il communia lui-même, puis l'empereur et tous les évêques communiquèrent de sa main. Tous se réjouirent ensemble en rendant grâces à Dieu de l'unification de la foi et de la chute d'Arius.

(Métrophane) quitta son précieux omophorion, le posa sur le saint autel et dit aux évêques : « Voici, mes chers frères et collègues, l'heure de ma mort arrivée; le Christ, chef des pasteurs, m'appelle et je vais sur le chemin de mes pères. Je vous prie de rester auprès de moi après ma mort durant neuf jours,

ի բարոյութենէն, եւ ձեռնադրեցէր զնա եւ նստացէր չափաւ իմ, եւ սպա եւ զօր
երթիջիք ի վիճակս ձեր :

Եւ կալեալք զձեռանէ նորա տարան զնա ի սենեակն իւր, եւ անկեալ ի ծաշիւն
իւր փառաւորեաց Վաստաճ եւ աւանդեաց զհօպին իւր ի Յունիսի Գ :

5 Եւ ամենայն եպիսկոպոստոնքն հանդերձ թաղութեանն սպառախիւր եւ օրհնութեամբ
եւ սրտատուօք հանդուցին զմարմինն ի տարանս հալատեաց, եւ անկեպին զօր * A fol. 275
r. a.

Եւ չեա ինն տուրն եկն Աղեկսանդրոս ի բարոյութենէն, եւ ձեռնադրեցին զնա
եպիսկոպոստնքն հալատեալս Կոստանդինուպօլիս, եւ նստացին չափոսն, եւ ամենե-
10 քեան հանդերձ թաղութեանն երկիր պապին նձա : Եւ կարդ տաշմանեցին որ ասանց
երկից աթոռսն Հռոմաց, Անախրաց եւ Աղեկսանդրոս հալատեացն Կոստանդինու-
պօլսց չափոսն ոչ որ ձեռնադրեցի :

Եւ սղջունեցին զտապան սրբոյն Մարտիանոսի եւ զթագաւորն, եւ զնային իւրա-

2 երթիջիք] խաղաղութեամբ *add.* B || 3-4 եւ կալեալք . . . Յունիսի Գ] Եւ զսպա ասացեալ
աւանդեաց զհօպին իւր աս Բաստաճ Մարերի ԻԲ! եւ Յունիսի Գ B || 5 օրհնութեամբ] եւ
երգով զփառանութեամբ եւ *add.* B || 6 հանդուցին] զպատասխան *add.* B — եւ անկեպին . . .
պաշտաւութեամբ *om.* B || 8 եւ չեա . . . եկն] եւ ի կատարել զինծօրեաց չիշտակ սուրբ
հալատեալին Մարտիանոսի եհաս B || 9 եպիսկոպոստնքն՝ հալատեալ] ամենեքեան՝ եպիսկո-
պոստեալս B || 9 — p. 1576, l. 2 եւ նստացին . . . չափոսն] եւ որ երբեմն եպիսկոպոստան
էր Բիւզանդիոց՝ չափեամ եղև պատգիարբարան Կոստանդինուպօլիս ի յերեք հարիւր տան եւ ութ
սուրբ հալատեացն . եւ նստացին զնա չափոսն : եւ ամենեքեան հանդերձ թաղութեանն երկիր
պապին նձա, եւ սղջունեցին զտապան սրբոյն Մարտիանոսեաց . եւ զնային իւրաբանչիւր չափոսս
իւրեանց B.

jusqu'à ce qu'Alexandre soit revenu de sa prédication; vous le sacrerez et
l'introniserez sur mon siège, puis vous partirez pour vos diocèses. »

Ils le prirent par la main, le conduisirent à sa chambre; il regagna son lit,
glorifia Dieu et rendit son âme le 4 juin.

Tous les évêques avec l'empereur déposèrent son corps avec des psalmo-
dies, des bénédictions et des larmes dans le tombeau des pontifes et * fêtèrent * A fol. 275
r. a.

Neuf jours après, Alexandre étant de retour de sa prédication, les évêques
le sacrèrent patriarche de Constantinople, l'intronisèrent sur le siège et
tous avec l'empereur se prosternèrent devant lui. Ils instituèrent cette
prescription que personne ne serait sacré sur le siège de Constantinople
sans (l'assentiment) des patriarches des trois sièges de Rome, d'Antioche et
d'Alexandrie.

Ils saluèrent le tombeau de saint Métrophane, et l'empereur, puis retour-

բանչիւր ի վիճակս խրեանց փաստութեամբ զհաջր եւ զՍրբի եւ զսուրբ Հոգին այժմ եւ միշտ եւ շախտեան :

Յայժմ սուր վկայարանութիւն եւսերխտի :

Մրիստոսի վկայն Եւսերխոս բրիտանեաց էր ի Փիւնիկիոց Երկրէն, եւ անորէն ժողովուրդքն կարան գնա եւ տարան աւաջի իշխանին. եւ նախ քան զհարցանելն խոստովանեցաւ զՄրիստոս ճշմարիտ Աստուած, եւ զկուսան անարգեաց եւ զկուսպաշտան : Կտիսեցին գնա մերկ զփայտէ, եւ Երկաթի բերջօք զամենաչն մարմինն բերեցին, եւ արայեալ տղի զխոցս լցին եւ զարձեալ մաղեղէն խորզով արորեցին, եւ ի տանջանան հատին զկրօխ նորա Յունիսի Մ :

* A fol. 275
r^o b.

* Մարերի ԻՊ եւ Յունիսի Ե : Վկայարանութիւն սուրբ Եղիսկոստին Գորթիստի :

10

Սուրբ Եղիսկոստան Գորթիէոս էր ի ժամանակս անորէն արքային Գիոկղեախոստի, եւ փանն հպարճանաց անօրինացն երկոյ զընտկութիւն իւր եւ զնաց յԵսիուսոյն եւ անդ վրկեցաւ :

10 Վկայարանութիւն . . . Գորթիէոսի] Վկայութիւն սուրբ բաճանավկային ձեծի հօրն ձերոյ սրբոյն Գորթիէոսի Եղիսկոստի Տիրացոյ B || 11 Եղիսկոստան om. B — Գորթիէոս] սր ի հոց լեզու պարզեւ Աստուծոց թարգմանի, Եղիսկոստ Տիրոսի add. B — անորէն . . . Գիոկղեախոստի] կուսպաշտ թագաւորացն Գիոկղեախոստի եւ Մարթիմիանոսի B || 12 անօրինացն om. B — յԵսիուսոյն] յԱղիսուսոյն B — վրկեցաւ] ի թարգման add. B.

nèrent chacun dans son diocèse en glorifiant le Père, le Fils et le Saint-Esprit, maintenant et toujours et dans l'éternité.

En ce jour martyre d'Eusèbe.

Le martyr du Christ Eusèbe était un chrétien du pays de Phénicie; des impies s'emparèrent de lui et le conduisirent devant le gouverneur. Avant que celui-ci l'eût interrogé, (Eusèbe) confessa le Christ vrai Dieu, méprisa les idoles et les idolâtres. On le suspendit nu à un arbre et on lui laboura tout le corps avec des onglés de fer, puis on lui remplit les plaies de sel fin et on les frotta avec une étoffe de poil. Pendant cette torture on lui trancha la tête le 4 juin.

* A fol. 275
r^o b.

* 29) MARÉRI, 5 Juin.

Martyre du saint évêque Dorothee.

Le saint évêque Dorothee (*Dorotheos*) vivait aux jours de l'empereur impie Dioclétien. Il quitta sa demeure à cause des persécutions des impies, se rendit à Éssioupolis ¹ et s'y mit en sûreté.

1. *Syn. Cp.*, col. 731, porte Odyssopolis.

Եւ չեա ծախան թագաւորաց կառաջադիցն զնաց ի բարբն իւր ի Տիրոս, եւ ուղղաբաւթեամբ ուղղաց զվիճակն իւր, ձինչեւ ի ժամանակս արացողն Յուլիանոսի, զոր եւ նա ոչ չաջանապէս ալլ սատանայական հնարիւր գազանութեամբ ծառնէր զբրիտանեացն ի չարչարանս եւ ի ծախ :

5 Եւ երանելին Գործիէա զնաց չեղեալաւ, եւ անդ կալաւ զնա անորէն իշխան բարբրն, եւ բազում նեղութիւնս եւ չարչարանս եւ զմեղակ տանջանս կրեաց վասն խոստովանութեան հաւատոջն Քրիստոսի : Եւ ի խորին ձերութիւն հասալ ծարսիրոսացաւ վասն Քրիստոսի Յունիսի Ե :

10 Եւ բազում ծառս գրեաց հոռմայերէն եւ չունարէն գրով եւ բառով ի հաւատս ուղղաբաւթս : Եւ յորժամ հանկուաւ ի Քրիստոս Էր ամաց հարիւր եւ եօթանց :

Յարժ աւար վկայութիւն Փիլիմոնի առարեւոյն եւ Նիկանդրոսի եւ Մարկիանոսի :

Սորս զօրսկանք Էին Գեկոսի ամբարիշտ արբային, եւ Էին բրիտանեաց հաւատով :

1 զնաց] գործաւ B || 2 զվիճակն] զխորս B — արացողն] արացող արբային B
3 գազանութեամբ] գաղտարար B || 4 չարչարանս] տանջանս B || 5 չեղեալաւ] չեղեաւորիւս B — կալաւ . . . բարբրն] կարան զնա անորէն իշխանք ամբարիշտ արբային B || 6 եւ զմեղակ տանջանս om. B || 7 ծարսիրոսացաւ . . . Յունիսի Ե] ծարսիրոսութեամբ տանջեաց զհոգին իւր առ Կատաւժ Մարերի Եթ եւ Յունիսի Ե B || 9 ի հաւատս ուղղաբաւթս om. B || 10 ի Քրիստոս] երանելին B || 11 առարեւոյն] եօթանասնիցն add. B — Մարկիանոսի] Եպիփանոսի, Լէանիպոսի, Երիւս, Գորգիւս, Եպիփիլիս, Սելենապու, Երինիսի եւ Պանկոնոսի add. B || 12 Գեկոսի . . . արբային om. B.

Après la mort des empereurs idolâtres, il retourna à sa ville de Tyr, gouverna avec orthodoxie son diocèse jusqu'aux jours de Julien l'apostat, qui, lui aussi, livrait les chrétiens aux tortures et à la mort, non manifestement mais secrètement, avec des ruses sataniques.

Le bienheureux Dorothee partit pour Edesse, où l'impie gouverneur de la ville le saisit, le soumit à beaucoup de peines, de souffrances et de cruelles tortures, pour sa confession de la foi du Christ. Parvenu à une vieillesse très avancée, il fut martyrisé pour le Christ le 5 juin.

Il composa de nombreuses homélies par écrit et oralement en latin et en grec sur la foi orthodoxe. Il avait cent sept ans lorsqu'il reposa dans le Christ.

En ce jour martyre de l'apôtre Philémon, de Nicandre et de Marcien.

Ceux-ci étaient soldats de Dèce, l'empereur impie; ils étaient de foi chrô-

* A fol. 275
V^o a

Եւ Մարտիրոսն * գատուորն բազմաճնար տանջանօք չարչարեաց զնսա կրկիր սրտանել և զոճել կուոցն : Եւ սուրբքն իբրև չամուր պարխազ ամբոցեայք Էին ի սէրն Եստուծոյ, և բազում ժամանակս արգելեալ կալին ի բանցի կրկին շլթալուք . և ապա Տանին ի բանցէն և Տրով և սրով կատարեցան Յունիսի Ե :

* B
p. 243 b.

[B' Յաջած սուր չիչատակ երանելոցն Յակորայ կախկապսի Սրճեցուց :

5

Սա անկողին ի ճանկութենէ վազէր սրբասէր վարուք և հոգեձիր շնորհօք և լմաստութեամբ : Եւ ի դարգանալ հասակաւ դարգանալք և ինքն աստուածաճաճոց ասարկնութեամբ և կխտութեամբ : Գրեաց ճոսս բազումս շնորհալից բանիւք և բարօրս հոգեշարժս :

Եւ ի ժամանակս թագաւորին Հոռոմոց Յուստինիանոսի էր կախկապս Սրբճ բազարի Եսորոց, և ի խաղաղութիւն ունէր զլինճակ իւր, ոսուցանելով զժողովուրդս իւր ոչ ջանլիս վարդապետութեամբ : Ունէր և զհոյլի ծարգարէութեան և նշանադորձութեան, սրով և եղև անուանի ի կոյմանս չաչնոսիկ : Եւ կատարեալ զաւուրս իւր անկապար բարսղութեամբ լի արկեամբք փոխեցաւ առ Եստուած :]

1 Մարտիրոսն] Մարտիրոս կապաղա Յ — չարչարեաց . . . Յունիսի Ե] նեկեաց զնսա զի ուրաջին գՔրիստոս և ոչ կարաց, ալ ճանտանց իբրև զպարխազ ամբանային ի սէրն Եստուծոյ : Եւ ի բանցի կապանօք արգելին զնսա, և ապա Տանին ի բանցէն . և տանջանօք բանադատելն զնսա զոճել կուոցն և ոչ կարացին հասանցուցանել զնսա . և ապա Տանին զլրախ նոցա Մարտիրի ԻԹ և Յունիսի Ե, ժամն անուանն Քրիստոսի Ե.

* A fol. 275
V^o a.

tienne. Le juge * Maximien leur fit endurer des tortures nombreuses et variées pour qu'ils adorassent les idoles et leur immolassent des sacrifices. Mais les saints étaient fortifiés dans l'amour de Dieu comme dans une forteresse solide, et restèrent de longs jours détenus en prison, attachés avec de doubles chaînes.

Ensuite on les fit sortir de la prison et on les martyrisa par les flammes et par le glaive le 5 juin.

* B
p. 243 b.

[B' En ce jour commémoration du bienheureux Jacques, évêque de Saroug.

Dès son enfance, il brilla par une conduite sainte, des grâces spirituelles et une (grande) sagesse. Au fur et à mesure qu'il grandissait, il se développa en vertus agréables à Dieu et en science. Il composa de nombreuses homélies pleines de paroles gracieuses et des sermons qui touchaient le cœur.

Il était évêque de la ville de Saroug en Syrie, aux jours de l'empereur grec Justinien, et maintenait en paix son diocèse, enseignant à ses fidèles la saine doctrine. Il possédait aussi l'esprit prophétique et le don des miracles qui le rendirent célèbre dans ces contrées-là. Après avoir accompli ses jours dans une prédication incessante, il trépassa à Dieu plein de mérites.]

Մարերի 1, եւ Յունիսի 9 : Վարբ Երանելոյն Եւսիւբիոսի անապատականի :

Այս երջանիկ հայրս մեր Եւսիւբիոս Էր ի բարբառէն Ազրիանուպօլիս, այք բարձիտ, հեղ եւ խոնարհ : Եւ խորհեցաւ ծխաչն ասանձինն բնակել եւ ճառաջել Տեսան . եւ զհայ ի սահմանս Արդաստնի, ի լեառն Մանասի . եւ չարժամ մերձ եղև ի լեառն զեր սր ի լերինն Էլն, ձափն չերկու ձարդ ի Յովհաննէս եւ ի Վարբոն, եւ եկին ընդ ասաջ Եւսիւբիոսի, հարցին, ցնա . Ո՞ր երկնս հայք : Եւ նա ասէ ի լեառն չոր երկնացն էր : Ասեն զերն ի բերանոյ երկուց արանցն . Աչն տեղին զազանայ է տեղի, եւ բարբո՞մ աստղերք բնակեալ են անդ : Ասէ Եւսիւբիոս : Եւ չարարորձ եմ, եւ սրբա է ինձ անդ մեռանել , եւ ի մահուանէ ընդեր վախճիմ : Ասեն զերն . Եթէ ի յատարակացն չերկրն- չեա, ի զազանայն երկիր : Եւ ասաջնորդեցին նմա չալլ լեառն սրոյ անունն Մահինս :

1 Վարբ . . . անապատականի] Վարբ սուրբ հօրն մերոյ Երանելոյ ճգնասօրին Սուբիանոսի Աճառապոյց ճեճ անապատականին B || 2 Այս] Երանելի եւ *add.* B — Եւսիւբիոս] Սուբիանոս B — Ազրիանուպօլիս] Ազրապիւնոյ B — բարբառ] բարի B — եւ խոնարհ *om.* B || 3 բնակել] կալ B || 4 Եւ զհայ] Եւ չարժամութիւն եղև նմա աս չլեառնայ երկնայ ի կողմանս ձաղկերկրին B — ի լեառն Մանասի հարցին ցնա] ի լերինս Մազանոսի : Եւ ճինչլեա չալի անկեալ երկնայ ընդ ասաջ եղև նմա զլեաշարբ Երկու, սրոյ անտանք Էին Յովհաննէս եւ Ելարիան, եւ հարցանէին ցնա B || 7 զերն ի բերանոյ երկուց արանցն] զլեաշարբն B — բարբո՞մ . . . անդ] աստղերոց բնակարան է B — S սրբա] արժան B || 9 զերն] զլեաշարբն B — յատարակացն] մահուանէ B || 10 եւ ասաջնորդեցին . . . Մահինս] եւ թեկապոսիթեանք զերն կաճելին ասաջնորդել նմա չալլ տեղի B.

30 MARÉRI, 6 Juin.

Vie du bienheureux Hésychius l'anachorète.

Ce bienheureux Hésychius, notre père, était de la ville d'Andrinople ¹, homme bienveillant, doux et humble. Il songea à vivre seul et à servir le Seigneur; il se rendit dans les parages d'Ardasson ², à la montagne de Manos ³, et lorsqu'il fut arrivé près de la montagne, des démons qui étaient dans la montagne entrèrent dans le corps de deux hommes, Jean et Hilarion (*Lardon*), qui vinrent au-devant d'Hésychius et lui demandèrent : « Où vas-tu, père ? » Il leur indiqua la montagne où il se rendait. Les démons lui dirent par la bouche des deux hommes : « Cet endroit est le repaire des bêtes fauves, et beaucoup de brigands y habitent. » Hésychius leur répondit : « Je suis un malfaiteur et je dois y mourir; pourquoi fuierais-je la mort ? » Les démons lui dirent : « Si tu n'as pas peur des brigands, erains au moins les fauves. » Et ils le conduisirent à une autre montagne dont le nom était Mahinos.

1. *Syn. Cr.*, col. 673, donne Ἀδραπηνῶν πόλις, en Arménie. — 2. *Syn. Cr.*, τὰ πρὸς θηλοσσάν μέρη. — 3. Cette forme et celle qui se trouve plus bas « Mahinos » proviennent toutes deux du nom que *Syn. Cr.* présente au génitif Μαιῶνος.

* A fol. 275
v° b.

* Եւ սպա ծանեաւ Եւսիբիոս զխարդախութիւն զիւայն, եւ զձեռն ի վերայ արանցն եւ սղօթիւր հարածեաց զիւան : Եւ զնայ ի լեռան ուր յայտնեաց նմա Աստուած, եւ առեալ լաճ ջանեաց ուրն եւ անկեաց բոցս, եւ զնային կարաւր ուտել զբոցսն եւ ձեռան ի տեղոջն եւ ի վաղին հառա Եւսիբիոս զկարաւան ձեռեալ ի պարտիլին, ասէ զսղօթ երեսօր. Բնդէր ուտէր զխտտակս իմ, զնայէր աստի վայրի տեղոջէս : 5
Եւ ասժամայն կենդանացան եւ թուան կարաւրն, եւ այլ ոչ անցին ի տեղին յայն :

Եւ յեա ժամանակայ էջ ի լեռնէն եւ զնայ յայլ լեռան, ձերձ յաղբիւր ծի, եւ շինեաց անդ եկեղեցի շնուն աւրբ առաքելոյն Անդրէասայ : Եւ զնայ առ նոս այր ծի հանդերձ կնաւն եւ գտերաւն իւրով որ զիւէր ի զիւէ, եւ եւ ձեռս երանելին եւ ասժամայն հարածեաց զիւան, եւ աղջիկն սղջացաւ, եւ ասէ. Բնն ունիմ սործութեանն 10
Աստուծոյ, որ յեա ծախումն իմոյ վանք լինի տեղիս սչս եւ եկեղեցի, եւ զամենայն զիւտիւն զործակցութիւն հարածն ի տեղոջէն յայնձանէ :

1 Եւսիբիոս] սարբն՝ հարազ B — զխարդախութիւն] զնեղութիւն B — զիւայն om. B — արանցն] նոցա B | 2 յայտնեաց] յայտնեցաւ B — Աստուած om. B || 3 ուրն] ունկ B — եւ զնային կարաւր... տեղին այն] եւ եկաց անդ առաքիկի վարաւր եւ բազում ձգնութեամբ, եւ Աստուած փառաստեաց զնա որանչելեօր B || 7 յայլ... աղբիւր ծի] ձերձ ի ջուր B || 8 շնուն... Անդրէասայ] գտարն Անդրէաս B || 9-10 հանդերձ... սղջացաւ] եւ կինն իւր անկով ընդ ինքեանս զգտարն իւրեանց այսաճար ի զիւէն արկածեալ. իսկ նա զաղջիկն սղջացայ B || 10 սործութեանն Աստուծոյ] Աստուած B || 11 վանք] կանանց *add.* B — եւ եկեղեցի om. B || 12 — p. 1581, l. 2 ի տեղոջէն... զարջարն om. B.

* A fol. 275
v° b.

* Hésychius reconnu alors la ruse des démons, imposa ses mains aux hommes et en chassa les démons par ses prières. Il se rendit ensuite à la montagne que Dieu lui avait révélée, prit une bêche, sema des lentilles et planta des plantes. Des perdrix étant venues manger ces plantes, elles crevèrent sur place; le lendemain Hésychius, ayant découvert les perdrix mortes dans le jardin, dit avec un sourire sur le visage : « Pourquoi venez-vous manger le fruit de mon travail? Allez-vous-en de cet endroit sauvage. » Les perdrix reprirent vie aussitôt, s'envolèrent et ne repassèrent plus par cet endroit.

Un certain temps après cela, il descendit de cette montagne et se rendit à une autre montagne auprès d'une source, où il construisit une église au nom du saint apôtre André. Un homme vint le trouver accompagné de sa femme et de sa fille tourmentée par le démon; le bienheureux imposa ses mains, le démon fut chassé aussitôt et la jeune fille fut guérie. Il dit : « J'espère que, par la miséricorde de Dieu, cet endroit deviendra, après ma mort, un couvent et une église, qui chasseront de cet endroit toutes les coopérations démoniaques. »

Հանդիպեցաւ արջառայ միաց որոց բեկեալ էր սորն եւ մէջքն, եւ արարեալ ի վերայ գնշան սրբոյ խաչին պջայոց պարջառն :

Եւ երեսուն աւուրբը շատջ բան զվախճանն իւր ազգեցոցը * նմա հրեշտակն, եւ * A fol. 276
17 a.
ստէ ցամայն. Ձկնի երեսուն աւուր զիր զգա ի հոյլ : Եւ զարթոյցեալ պատմեաց
5 եղբարցն վասն թաղման իւրոյ, եւ օրհնեաց գնասա : Եւ ի մէջ զիշերին ծագեաց ի
վերայ նորա բջս առաւել բան զարեպակն, եւ մինչդեռ օրհնութիւնն ի բերանն էր
աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Ֆունիսի Զ, եւ եղաւ ի բարեպէն տապան :

Իսկ չնտոյ շաւուրս բարեպաշտ թագաւորին Կաստանդեայ եւ Երլինեա, սրբասնեալ
մետրապօլիտն Ամասիոյ Թէոփիլաքոսոս, փոխապրեաց գնշխարան եւ եղ չեկեպեցոջ
10 իւրում :

Յայտմ աւուր վկայութիւն սրբօհնացն ճուշանայ եւ Սասանայ :

Սրբօհնի կուսան կանոյքն ճուշան եւ Սասան բորք էին հարապատք ի բարարէն

3 բան . . . ի հոյլ] հրեշտակ ճեառն երեւեալ նմա ի տեպեան՝ ճանց զվախճան իւր B ||
5 զիշերին] յորժամ աւանդէր զհոգին *ad id.* B || 6 առաւել . . . եղաւ] ճեճ, եւ այնպէս օրհնելով
զեղբարան փոխեցաւ առ Աստուած Մարերի Լ, եւ Ֆունիսի Զ. եւ ճարմին նորա եղաւ B ||
9 Թէոփիլաքոսոս] Թէոփիլոս B || 11 վկայութիւն . . . Սասանայ] վկայութիւն սրբօհնի
կանանցն Սասանայ եւ Կոխտայ աշակերտացն Եպիսկոպոսին ճուճնեաց B || 12 Սասան] Էսիրա B.

Ayant rencontré une bête à cornes dont un pied et le dos étaient brisés, il fit le signe de la sainte croix sur la bête et la guérit.

Un ange lui annonça sa mort trente jours auparavant * et dit à un nuage : * A fol. 276
17 a.
« Après trente jours tu l'enterreras. » S'étant réveillé, (Hésychius) parla de son enterrement aux frères et les bénit. Au milieu de la nuit, une lumière plus élatante que celle du soleil jaillit sur lui et pendant qu'il avait encore la bénédiction sur les lèvres, il rendit son âme à Dieu le 6 juin, et fut déposé dans un tombeau de pierre.

Plus tard, aux jours du pieux empereur Constantin et d'Irène, le saint métropolitain d'Amasia, Théophylacte, transféra ses reliques et les déposa dans son église.

En ce jour martyre des saintes - Ésie¹⁾ - et Susanne.

Les saintes vierges, les femmes <Ésie> et Susanne, étaient deux sœurs

1. Ésie, Αἰσία ou Ἐσία est la forme habituelle des synaxaires grecs, mais le manuscrit S du *Syn. Cp.* a Εὐσεβείας. Le rédacteur arménien a perdu ce premier nom et défoublé Susanne en *Sousanay* et *Sausanay*, qui sont respectivement la forme régulière arménienne et la transcription servile du grec, avec l'équivalence ancienne *au* = *ω*.

Տարածնոց, որ է ի Սիկիլիա կղզոջն, եւ անօրէն իշխանն Ելիզոս վասն զի զԲրիտոս ոչ արայան եւ Սկանանդրոսի կուսցն երկիր ոչ պապին, եւ զկուսութիւն իւրեանց անարտա պահեցին, ուժգին հարուածովք չարչարեցին զնոսա, եւ ապա սրով հատին զվախս նոցա Յունիսի Զ :

* B
p. 244 b.

[B * Յաչամ աւուր չիշատակ Եօթն կուսանոցն՝ Մարիամու. Մարթայի, Թեկղի 5 եւ Եմէի, եւ այլոցն ընդ նոսա : Եւ ձգնութիւն սուրբ հօրն մերոյ Ատտալիտոսի սքանչե-
բարործի :

Յիշատակ է եւ սրբոց հարցն Սլասորայ ծխոյնակեցի, եւ Մինասի, եւ Սեւերիանու, Սոխանասի, Աբրայ Պօղոսի, Գէոնի, Յոհաննեսի, Ափանասիտոսի, Վիտարիոնի եւ Ելարիոնի նարոյ :]

10

2 Սկանանդրոսի] Սկանդրոսի B — երկիր ոչ պապին] ոչ զոհեցին B || 4 նոցա] Մարերի 1, եւ add. B.

germaines de la ville de Tauromène, dans l'île de Sicile. L'impie gouverneur Elidus, parce qu'elles ne voulurent pas renier le Christ et adorer l'idole de Seanandre, mais conservèrent intacte leur virginité, les fit soumettre à de cruelles tortures, puis leur fit trancher la tête le 6 juin.

* B
p. 244 b.

[B * En ce jour commémoration des sept vierges Marie, Marthe, Thècle, Émée (*Emèi*) et d'autres avec elles. (Commémoration) de l'ascétisme de notre saint père Attale, le thaumaturge.

Commémoration également des saints pères Sissore le cénobite, Ménas, Sévérien, Sophrone (*Sophonos*), Alba, Paul, Dion, Jean, Athanase, Bessarion et Hilarion le nouveau.]

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN
DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

XI

MOIS DE MARGATS

A = Paris, Bibliothèque Nationale. Fonds arménien,
N° 180, fol. 276 à fol. 302.

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յաջածաւորք ըստ կարգի ընտրեալոցն օրինակի Յաջածաւորաց
Տէր Իսրայելի : Կոստանդնուպօլիս, 1834 :*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

Մարգատ Բ եւ Յունիսի է : Վկայարանութիւն Ողբիանոսի
եպիսկոպոսի եւ աշակերտաց իւրոց :

Երանելի եւ սուրբ եպիսկոպոսն Ողբիանոս * էր չաւուրս ամբարիշտ արքային * A fol. 276
Մարտինիանոսի : Եւ չաւուր ծիօնձ Ազգրիպինոս եւ Կլեմենդոս արբանեակը կռոցն r° b.
5 զոհս ծատուցանելին ի բագինս Իււսչի աստուածուհւոյն իւրեանց . նեպելին եւ վերանելի
եպիսկոպոսն Ողբիանոս խնկել աստուածոցն եւ զոհել : Եւ նա բազում բանիւք
վարդապետութեամբ չաստուածային պատուիրանացն խրատ տալը նոցա ի բաց կալ
ի սնտի գործոցն իւրեանց :

Եւ նոքա բարկութեամբ շարժեցան, եւ շամիրօք զթիկունսն եւ գտամոքսն ալրեցին .
10 եւ չորժամ վխտացին եթէ ոչ է գաւնալոց ազդեցին վասն նորա բզեշխին : Եւ նա
առաքեաց զօրականս երիվարօք առ նա զի հաւանեցուցեն զնա ուրանալ զՔրիստոս,
եւ ամենեւին ոչ կարացին խախտել զնա ի հաւատոցն Քրիստոսի :

Եւ հրամանաւ բզեշխին ձերկացուցին զՈղբիանոս եպիսկոպոսն եւ վաշակերտսն

1 Վկայարանութիւն Ողբիանոսի] Վկայութիւն սրբոյ Ողբանոսի B || 6 աստուածոցն om.
B || 11 զՔրիստոս] եւ երթեալ առ նա add. B || 13 ձերկացուցին] զսուրբ add. B.

I MARGATS, 7 Juin.

Passion de l'évêque Olbianus et de ses disciples.

Le bienheureux et saint évêque Olbianus * vivait aux jours de l'empereur * A fol. 276
impie Maximien. Un jour que les ministres des idoles, Agrippinus et Clé- r° b.
ment, offraient des victimes sur l'autel de leur déesse Héra (*Irayi*), ils pres-
sèrent le bienheureux évêque Olbianus d'encenser lui aussi les dieux et de leur
immoler des sacrifices. Mais par une longue exposition doctrinale des com-
mandements divins il les engagea à renoncer à leurs œuvres vaines.

Ils furent saisis de colère et brûlèrent son dos et sa poitrine avec des bro-
ches, et, persuadés qu'il ne se convertirait point, ils le dénoncèrent au gou-
verneur. Celui-ci envoya des soldats à cheval pour l'engager à renier le
Christ, mais ils ne parvinrent aucunement à l'ébranler de la foi au Christ.

Alors, sur l'ordre du gouverneur, on mit à nu l'évêque Olbianus et ses

խր, եւ բրօք զմարմինս նոցա հարին ուժգին, եւ սպա հրով աչրեցին : եւ բարի խոստովանութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս Յունիսի է :

Յայսմ աւուր վկայութիւն թէոզորոսի կուսան քահանայի որպոչ Գահարինեայ :

* A fol. 276
vº a. Սուրբ քահանայն թէոզորոս էր ի Սեբաստիոյ Հայոց, կուսան եւ սուրբ ի մանկութենէ, եւ կրօնաւորեալ անարատ վարուք : եւ ճատնեցին զնա * անօրէն բռնաւորին թուրքաց Ալի Բասանայ, որ էր չազգէն Գանշմանայ, զապանաբարոյ եւ արիւնասէղ, եւ ճոխեալ ընդգէժ բրիտանեկոյ :

Եւ երթեալ ոմանք ասնն յնա կթէ թէոզորոս քահանայ ոմն անիճանէ զքեզ հանապաղ, զի զհայր նորա եւ զազգականսն զու սպաներ, եւ անարգէ զօրէնսգիրն մեր զՄահճէտ եւ զօրէնս նորա : եւ հրամայեաց ըմբռնել զնա եւ ածել զտաջեալ : 10

Եւ լուեալ թէոզորոսի աչտկերպեալ զինքն վախեալ, եւ յնա երկուց ամաց կարան եւ ածին սուաջի բռնաւորին : եւ հրամայեաց արձակել ի կապանացն, եւ շողօքորթի եւ պտորիչ բանիւք կամէր խարել զնա զի ուրապի նա ի հաւատոցն Քրիստոսի, եւ լինիցի տաճկահաւատ : եւ զի էր մանուկ տիօք, եւ վայելուչ հասակալ

2 կատարեցան. . . Յունիս է] ստանկեցին զհոգիս խրեանց առ Աստուած Մարգար Բ եւ Յունիս է B || 3 կուսան քահանային] նոր քահանայկապի B || 6 թուրքաց] ալլագեաց B || 7 ճոխեալ] յայժ add. B || 8 ոմն] քահանայ կրօնաւոր add. B || 10 զՄահճէտ] զսահճան B || 13 սրայցի նա] սրայցուոյէ B || 14 եւ լինիցի տաճկահաւատ] եւ զարձուոյէ զնա ի կրօնս ալլագեաց B.

disciples et on frappa vigoureusement leur corps avec des gourdius, et on les brûla ensuite dans le feu. C'est ainsi qu'ils furent martyrisés dans le Christ en bonne confession le 7 juin.

En ce jour martyre de Théodore, le prêtre vierge, fils de Gohariné.

Le saint prêtre Théodore était de (la ville de) Sébaste d'Arménie, vierge et saint dès l'enfance, menant une vie de religieux sans tache. On le dénonça * A fol. 276
vº a. à l'impie tyran ture Ali Basan, qui était de la tribu des Danichmans, homme féroce et sanguinaire, ennemi furieux des chrétiens.

Quelques-uns allèrent lui dire : « Un certain prêtre Théodore te maudit quotidiennement, parce que tu as fait mourir son père et ses proches, et il méprise notre législateur Mahomet et sa religion. » (Le tyran) ordonna de le saisir et de l'amener devant lui.

L'ayant appris, Théodore se déguisa et prit la fuite. Deux ans après, on l'arrêta et on l'amena devant le tyran. Celui-ci ordonna de le délier de ses liens et, par des paroles hypocrites et trompeuses, tenta de le tromper pour lui faire renier la foi dans le Christ et adopter la religion musulmane. Comme (le prêtre) était jeune d'âge et d'une stature avantageuse, il lui promit des

խոտանայր նմա պարգևս եւ պատիւս եւ յաւագութիւնն հասուցանել եթէ լսէ նմա, ապա թէ ոչ գանս եւ տանջանս եւ մահ :

Ասէ սուրբն . Ես բրիտանեաց եմ եւ պաշտեմ զհայր Աստուած եւ զորդի նորա Բիտուս Քրիստոս եւ զսուրբ Հոլին, զերբորդութիւնն կատարեալ ծի սասուածութիւն, 5 եւ զպլ կարգ եւ զկրօն ես ոչ խնդրեմ, եւ ոչ ընդունիմ :

Եւ հրամայեաց բռնաւորն հարկանել զբերան նորա, եթէ Զիւրդ իշխեցեր ստել եթէ Աստուած որդի ունի, ծի է Աստուած : Այժմ հրամայեմ սպանանել զբեղ * իբրեւ * A fol. 276 v° b.

զհայրն քո եւ զազգականն, զոր վասն այլը հաւատոյ սպանի :

Ասէ Թէոդորոս . Ինձ այն մահ որ վասն Քրիստոսի կեանք է, երանի եթէ սպասէր : 10 Ասէ բռնաւորն . Ես վաղվարակի հասուցից զբեղ զանկութեան քո : Եւ հրամայեաց զնել ի բանդի, եւ զտա նորա պնդել ի կոճեղ : Եւ սուրբն սոպմուէր ի առէ եւ ի զիշերի :

Եւ բռնաւորն չլէ առ նա զիմաստունս իւր եւ զերեւելի արս, զի թերեւս կարասցեն խախտել զնա, եւ տեսին զնա անպարտելի եւ չալթող յամենայնի . եւ զարձեալ պատմե- 15 զին իշխանին, եւ նա հրամայեաց զահճայն սուսերամերի բարշանօք տանել զնա ի տուն աղօթից իւրեանց : Եւ նա սոպմուէր . Զգնացս ուղիղ արն ինձ Տէր : Եւ հասեալ ի դուռն ոչ կամէր մտանել ի ներքս . եւ ձեծէին զնա սուսերօք եւ բրօք, եւ նա

4 զերբորդութիւն . . . սասուածութիւն om. B 16 Տէր om. B.

cadeaux, des honneurs avec l'accès à de hautes situations s'il voulait l'écouter, et, dans le cas contraire, des coups, des tortures et la mort.

Le saint répondit : « Je suis chrétien et j'adore Dieu le Père, son fils Jésus-Christ et le Saint-Esprit, Trinité parfaite, une seule divinité, et je ne recherche ni n'accepte aucune autre institution ou religion. »

Le tyran ordonna de le frapper sur la bouche en disant : « Comment as-tu osé dire que Dieu a un fils ? Dieu est un. Maintenant je vais ordonner de te faire mourir, * comme j'ai fait mourir ton père et tes proches, pour la même * A fol. 276 v° b.

foi. » Théodore répondit : « Une telle mort pour le Christ est pour moi la vie ; heureux serais-je, si je l'obtenais. » Le tyran dit : « Je t'approcherai promptement de ton désir. » Et il ordonna de le mettre en prison, et d'attacher ses pieds à un bloe de bois. Le saint psalmodiait jour et nuit.

Le tyran expédia auprès de lui ses sages et ses hommes de valeur dans l'espoir de l'ébranler, mais ils le trouvèrent invincible et victorieux en tout ; ils s'en retournèrent alors et en firent part au prince, qui ordonna aux bourreaux de le trainer, le glaive au clair, dans leur maison de prières. (Théodore) psalmodiait : « Seigneur, rends ma voie droite !. » Arrivé à la porte, il ne voulut point entrer ; ils le frappèrent avec leurs glaives et des bâtons, mais il

1. Cf. Ps. xxvi, 11.

անկեալ չերկիր անարգէր զտունն եւ զպաշտամունս նոցա, եւ չարչարեալ զնա ուժգին արկին ի բանդ : Եւ լուեալ տէր Գրիգոր զրեաց առ նա քաջութիւնս եւ յօժարութեամբ ճեռանել վասն Քրիստոսի :

Եւ հրամայեաց բռնաւորն ամել առաջի իւր, եւ ետ նմա երկվարս ոսկեկազմ, եւ 5
 * A fol. 277 ոսկի եւ արծաթ, եւ խոստանայր նմա ձեժ իշխանութիւն : Եւ նա ոչինչ համարե-
 1° a. ցաւ զայն ամենայն : Եւ ետ զնա ի գատաւորն Թաւառուս, որ էր չառաջ քրիստոնեաց եւ չեոյց տաճկացաւ. եւ նա ջանաց բազում բանիւք, եւ ոչ կարաց խախտել զնա, ալ զմանաւանդ նախատէր զնա ուրացող անուանելով, եւ թքանէր չերեան : Եւ զնացեալ առ բռնաւորն չարախօսեաց զսրբոյն եթէ բազում հաշտութիւնս սունէ : Եւ հրամայեաց սրով սպանանել զնա ի ձէջ Աբբատոսից :

Եւ անորէն զահիճքն ընկեցին զնա չերկիր, եւ տալք հարկանէին ձինչեւ քակտեցան յօգբ նորս, եւ ապա չերիս ճատունս կտրատեցին սրով : Եւ այնպէս թաւարեալ չարին իւր աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Յունիս է :

Իսկ իշխան ձի քրիստոնեաց Սարգիս անուն խնդրեաց ի բռնաւորէն զնշխարս սրբոյ վկային Թէոփորոսի, եւ բարձեալ տարաւ ի սուրբ Նշանն ի վանն որ կայ ի վերայ Աբբատոսից, եւ անդ թաղեաց պատուով :

4 բռնաւորն] թագաւորն B || 7 եւ չեոյց տաճկացաւ om. B || 9 բռնաւորն] թագաւորն B || 10 հրամայեաց] բռնաւորն add. B || 13 Աստուած] Մարգարէ եւ add. B || 14 բռնաւորէն] թագաւորէն B — զնշխարս] զճարձին B.

se jeta à terre, injuriant la maison et leurs offices; après l'avoir torturé brutalement, on le jeta en prison. Ce qu'ayant appris, Ter Grigor lui écrivit de mourir noblement et volontiers pour le Christ.

Le tyran ordonna d'amener (Théodore) en sa présence; il lui offrit des chevaux avec harnachements ornés d'or, de l'or, de l'argent et lui promit
 * A fol. 277 de hautes situations. Mais il méprisa tout cela. Alors (le tyran) le
 1° a. remit entre les mains du juge Thavtos, autrefois chrétien et qui s'était converti à la religion musulmane; celui-ci après des efforts et de longs entretiens ne put l'ébrauler, par contre (Théodore) l'injuria en l'appelant renégat et en lui crachant à la figure. S'étant rendu auprès du tyran, il calomnia le saint comme disant beaucoup de blasphèmes; et ordre fut donné de le tuer par le glaive dans la ville de Sébaste.

Les bourreaux impies le jetèrent à terre et lui donnèrent des coups de pied jusqu'à disloquer ses articulations, ensuite ils le tailladèrent avec le glaive en trois morceaux. C'est ainsi qu'inondé de son sang, il rendit son âme à Dieu, le 7 juin.

Un prince chrétien, de nom Sargis, demanda au tyran les restes du saint martyr Théodore; il les enleva et les transporta au couvent du saint Signe (de la croix), qui surplombe Sébaste, et les y inhuma avec honneur.

* Մարգայ Բ եւ Յունիսի Ը : Վկայաբանութիւն ձեճ եւ փառաւորեայ վկային Քրիստոսի թէ՛ Եղորոսի սորատելատին, ոչ որոջ տօնն յարու հայն է, այլ ազգականի նորա :

* A fol. 277 r° b.

Մեճ եւ փառաւորեայ վկայն Քրիստոսի թէ՛ Եղորոս ձեճալ էր չՆերաչխոսաց, եւ բնակէր ի քաղաքին չՆերակլեա յաւուրս անօրէն արքային Լիկիանոսի, Երիտասարդ հասակաւ եւ յոյժ գեղեցիկ տեսեամբ եւ ամենիմաստ հանճարով, եւ հմուտ աստուածային գրոց, եւ էր բարեկամ եւ սիրելի թագաւորաց :

Ազգեցուցին ոմանք վասն նորա եթէ քրիստոնեայ է : Եւ առաքեալ թագաւորն ի նիկոմիդացոց քաղաքէն զօրագլուխ զօրականօք չՆերակլեա զի տարցեն զթէ՛ Եղորոս առ թագաւորն : Եւ յորժամ գնացին առ նա ասեն. Եկեսջիւր առ ինքնակալ թագաւորն, քանզի յոյժ ցանկալ տեսանել զքեզ եւ վայելել ի սիրոյ քուճէ : Իսկ սուրբն թէ՛ Եղորոս խաբեաց գնտա բանիւք, եւ նօքա ոչ իմացան, տուեալ նոցա պարգևս եւ թուզին առ թագաւորն չլարկեաց, եւ խոտացաւ նոցա կաշաւս տալ եթէ տարցեն զթագաւորն չՆերակլեա մեճագոյն աստուածովքն լւրովք :

1-2 Վկայաբանութիւն . . . նորա] Վկայութիւն սարբ եւ փառաւորեայ ձեճ վկային Քրիստոսի թէ՛ Եղորոսի Մարատելատին չՆերակլեա Ե . . . 3-4 ձեճալ . . . Լիկիանոսի] ձեճալ ի բրիտանեայ ձեճոցայ ի գիւղն չՆերաչխոսաց որ ի սահման Բճառից Պոնտացոց, բնակէր ի քաղաքին Երակլեայ. եւ էր քեռորդի բաջայազիմ զննուորին Քրիստոսի սրբոյն թէ՛ Եղորոսի Տիւբոնի, որոյ չիշատակն կատարի յառաջին շարթիւռ արուհայցից : Եւ էր Ե 6 թագաւորաց] եւ էր սպարապետ գնդի ի շերակլեա Կապարովիացոց, որ իմաստութեամբ եւ ճարգտիրութեամբ զարձոց զբազումս ի հեթանոսաց ի հաւաստ Քրիստոսի : *add.* Ե || 7 *ոմանք*] Լիկիանոսի անօրէն արքային *add.* Ե.

* 2 MARGATS, 8 Juin.

* A fol. 277 r° b.

Martyre du grand et glorieux martyr du Christ Théodore le stratélate. non pas de celui dont la fête tombe pendant le carême, mais de son parent.

Le grand et glorieux martyr du Christ Théodore était né à Evchaïta et habitait la ville d'Héraclée, aux jours de l'empereur impie Licianus. Il était jeune, d'une belle apparence, doué de toutes les facultés de l'intelligence, versé dans les écritures saintes, familier des empereurs et aimé par eux.

Quelques-uns le dénoncèrent comme chrétien. L'empereur envoya de la ville de Nicomédie à celle d'Héraclée un officier avec des soldats pour qu'ils amenassent Théodore à l'empereur. Lorsqu'ils arrivèrent à lui, ils lui dirent : « Viens auprès de l'empereur autocrate, car il désire beaucoup te voir et jouir de ton amitié. » Mais saint Théodore, les trompant par des paroles qu'ils ne comprirent point, leur remit des cadeaux et une lettre pour l'empereur et les expédia en promettant de leur donner des sommes d'argent, s'ils amenaient à Héraclée l'empereur et ses plus grands dieux.

* A fol. 277
V. B.
 Եւ չորժամ դարձան առ թագաւորն ետուն զթուղթն եւ առեալ ընթերցաւ . եւ նորա պատմեցին նմա փասն թէոզորոսի հանձարեղ ՚ իմաստութեանն եւ զբարի բնութենէն : Եւ ասնն եթէ Պարա է բեղ աշխատել եւ երթալ առ նա, մանաւանդ եթէ ունիցիս զկնի բո յտկի աստուածոց բոց, ամենայն բնակիչք երկրին այնմիկ երկիր պապցեն եւ գոհս մատուցեն :

Իսկ թագաւորն խորեցաւ ի բանս նոցա եւ զնոց բազում զօրօք չերակլիս : Եւ յայնմ զիշերի ի տեղեան ետես սուրբն թէոզորոս զի ձեզունք տանն չորում ննջէր վերացան, եւ կայծակունք իջանէին չերկնից ի վերայ նորա . եւ բուռ ձայն որ ասէր . Զօրացիր թէոզորէ զի ես ընդ բեղ եմ : Եւ վարթուցեալ մեկնեաց զերացն եւ ասէ . Հաւանց է Աստուծոյ մարտիրոսանալ ինձ . եւ յոյժ ուրախ եղև :

Եւ չորժամ զիտաց զթագաւորն եթէ մերձեցաւ, մտեալ ի սենեակն իւր ելաց գտնուալէս եւ ասէ . Ճանապարհակից լեր ինձ Քրիստոս չընթացս սապարիսին որ փասն բո անուանց երթարց եմ : Եւ չարուցեալ բուաց զերես իւր, եւ զգեցաւ բեհեզս, եւ հեծեալ յտկիակաղմ երկիր եւ ընդ այլ բազում ծառայս իւր զնոց ընդ առաջ թագաւորին, եւ ըստ արժանեաց մեծաւ փառօք եւ խոնարհութեամբ ետ գողջոյնն եւ ասէ . Սղջոյն բեղ հօր եւ չԱստուծոյ ինքնակալ թագաւոր : Եւ նա մեծ զթով

7 ետես] տեսանէ ի տեղեան B || 14 հեծեալ] նստեալ B.

* A fol. 277
V. B.
 Lorsqu'ils furent de retour auprès de l'empereur ils lui remirent la lettre, qu'il prit et lut; ils lui parlèrent de la sagesse avisée de Théodore et de sa bonne nature. Ils lui dirent : « Il faut que tu te donnes la peine d'aller à lui, surtout si tu y amènes à ta suite tes dieux en or, car tous les habitants de ce pays-là les adoreront et leur offriront des victimes. »

L'empereur se laissa prendre à leurs paroles et se rendit à Héraclée avec beaucoup de troupes. Cette même nuit, saint Théodore vit dans un rêve comme si le toit de la maison dans laquelle il dormait avait été enlevé et des rayons descendaient du ciel sur lui, tandis qu'il entendait une voix disant : « Prends courage, Théodore, car je suis avec toi. » S'étant réveillé, il comprit son rêve et dit : « Il plait à Dieu que je sois martyrisé. » Et il en eut une grande joie.

Lorsqu'il apprit que l'empereur approchait, il rentra dans sa chambre, pleura amèrement et dit : « Christ, sois mon compagnon dans la carrière où je vais courir pour ton nom. » Il se releva, se lava le visage, se vêtit de bysse, monta sur son cheval harnaché d'or et, accompagné de ses nombreux domestiques, il se rendit au-devant de l'empereur. Il le salua avec de grands honneurs et humblement, comme il convenait; il lui dit : « Salut à toi, puissant, et de par Dieu empereur autocrate. » Celui-ci l'embrassa avec grande

Համբուրեաց զնա եւ ասէ. Սղջոյն եւ * քեզ արեգակնաստեղիլ թագազուխ, սրարա * A fol. 277
է քեզ ընդ իս թագաւորել :

5 Եւ մտեալ ի քաղաքն նստաւ թագաւորն, եւ հրամայեաց եւ նմա նստել . եւ չոյժ
զովեաց թագաւորն զքաղաքն եւ զքաղաքացիսն . եւ ասէ զԹէոփորոս. Աճի՛ր զխառա-
ւորագոյն աստուածան յմեր, չարուցեալ երկիր պոպ եւ զոհնն նոցա : Ասէ Թէոփորոս .

10 Ծուր զիս զխառաւորագոյն աստուածան զի տարալց ի սենեակն իմ եւ խնկեցից եւ
զոհս մատուցից եւ անոջ իւրօք օծից, եւ ասլա տառջի քո զնոյնն արարից :

Եւ թագաւորն հաւատաց նմա եւ ետ ի նա զկուսան սակեղէնս եւ արծաթեղէնս :
15 Եւ ի հասարակ զիշերոյն չարուցեալ խորտակեաց մանր զկուսան եւ բաշխեաց
աղբատաց :

Եւ շտ երկուց աւուրց կոչեաց թագաւորն զԹէոփորոս եւ ասէ. Սրբէս ազնուական
եւ փառաւոր եւ պատուեալ ի թագաւորացն որ չառաջ բան զիս էին, ցնց ինձ պօժու-
րութեամբ սէր քո չաստուածան մեր առաջի ամենայն ժողովրդեմա եւ զոհս մատն, զի
եւ սորա ամենեքեան տեսանելով զքեզ մեծաւ ուրախութեամբ զնոյն արասցեն :

15 Եւ մի ամն չառաջակալիցն որոջ անուն էր Մարտեմարոս ասէ զթագաւորն. Մի
խաբիր, օվ թագաւոր, ի բանից զորա, վասն զի տեսի շուանդեան զիշերին զսովի
զուխն * մեծի աստուածուհւոյն Արտեմեայ զի ունէր ի ձեռին իւրում աղբատ ամն * A fol. 278
1° a.

17 Արտեմեայ Արտեմիկայ Ե.

affection et lui répondit : « Salut à * toi aussi, tête couronnée, resplendissant * A fol. 277
comme le soleil; tu dois régner avec moi. »
1° b.

L'empereur, étant entré dans la ville, s'assit et lui ordonna de s'asseoir, lui aussi. L'empereur fit de grands éloges de la ville et des citoyens, puis dit à Théodore : « J'ai amené nos plus glorieux dieux, lève-toi pour les adorer et leur offrir des victimes. » Théodore répondit : « Remets-moi tes dieux les plus glorieux afin que je les emporte dans mon appartement et que je les y encense, leur immole et répande sur eux de suaves parfums : ensuite je ferai de même devant toi. »

L'empereur le crut et lui remit ses dieux en or et en argent. Au milieu de la nuit, (Théodore) s'étant levé, brisa les idoles en menus morceaux et les distribua aux pauvres.

Deux jours après, l'empereur appela auprès de lui Théodore et lui dit : « En tant que noble, glorieux et honoré des empereurs qui furent avant moi, montre-moi de bon gré ton affection pour nos dieux en présence de tout ce peuple et offre des victimes, pour que tous, en te voyant, fassent de même avec grande joie. »

Un des assistants, dont le nom était Maxence, dit à l'empereur : « Ne sois point dupe, ô empereur! de ses paroles, car j'ai aperçu dans la nuit d'avant-hier la tête d'or * de la grande déesse Artémis entre les mains d'un
* A fol. 278
1° a.

և ինկազր : Եւ լուեալ թագաւորին ի մեծի զարմացման կելալ : Ասէ Թէոդորոս. Երխտոսին իմոց զօրութիւնն զի ճշմարտ է զոր Մարտենտիոս ասաց, եւ ես զոր ինչ արարի բարիսք արարի. եթէ աստուածք քո իւրեանց օգնել ոչ կարեն, քեզ որպէս կարասցեն օգնել :

Եւ թագաւորն աչադունեաց, եւ յուրոց հանեալ ասէ. Վայ ինձ զի խաբեցայ ես եւ 5 ճաղր կէ. արդ զինչ ասացից կամ զինչ զործեցից ոչ զիտեմ, զի նախատինք կէ գաւառիս եւ քաղաքիս եւ քաղաքացեացս. զի ես թագաւոր եմ հզօր եւ այսչափ զօրօք եկի յոտս անօրինիս այսմիկ, եւ կորուսի զբարեյաղթ աստուածան իմ :

Ասէ Թէոդորոս. Մի թագաւոր, ոչ ասիաւ բան հայհոյութեան խօսեցար, եւ ես օրհնարանեմ զԱստուած, զու պաշտան զմեռեալ կուռս, եւ ես պաշտեմ զԱստուած 10 կենդանի : Եւ այլ բազում բանիւք չանդիմանեաց զչիմարութիւն կռապաշտիցն զի որպէս էշք եւ ջորիք անիմաստք իցեն :

Եւ բարկութեամբ լցեալ Էփէնիոս հրամայեաց մերկացուցանել զնա եւ տարածել 15 զձեռան, եւ հարին զնա արջառաջլօք զթիկունան եւ զբաշտան համարով * երեք հարիւր, եւ զորովայն չիտեն. եւ կռապարեաց կռանու գան հարին լետոց զպարանոցն անխնայաբար եւ զմնացեալ ճարմինն երկաթի բերչօք բերեցին, եւ ապա հրով աչբեցին զխոցս վերայն եւ արկին ի բանդ :

7 եւ քաղաքիս *om.* B.

pauvre qui la tenait avec joie. » Entendant cela, l'empereur eut un grand étonnement. Théodore lui dit : « Par la puissance de mon Christ, ce que Maxence vient de dire est vrai; ce que j'ai fait, je l'ai bien fait; si tes dieux ne peuvent point s'aider eux-mêmes, comment pourront-ils t'aider? »

L'empereur pâlit et dit en soupirant : « Malheur à moi, parce que j'ai été trompé et suis devenu ridicule: je ne sais plus que dire et que faire, car je suis devenu la risée de cette contrée, de cette ville et de ses citoyens; car moi, empereur puissant, venu avec tant de troupes aux pieds de cet impie, j'ai perdu mes glorieux dieux bienveillants. »

Théodore répondit : « O empereur! tu as dit autant de blasphèmes que de paroles, et moi, je bénis Dieu; tu adores des idoles mortes, moi, j'adore le Dieu vivant. » Et il blâma longuement la folie des idolâtres, qui sont insensés comme ânes et mulets.

Licinius, plein de colère, ordonna de le mettre à nu, d'étendre ses mains et 15 de lui donner sur le dos et sur la poitrine * trois cents coups de nerf de bœuf, puis cinquante sur le ventre. On le frappa ensuite impitoyablement avec un marteau de plomb sur le cou, et on déchiqueta avec des ongles de fer le reste de son corps, puis on lui brûla aux flammes les plaies des blessures et on le jeta en prison.

Եւ չեա աւուրց հանին ի բանդէն եւ բեւեռեցին ի խաչափայտին, եւ տարան ծանկուհս եւ նետս յերեսն ձգէին եւ հարկանէին զաչսն, եւ զծածուկ անպամն սրով հատին :

Եւ ես Աբգարսս, ծառայ եւ զգիր սրբոյն Թէոդորոսի, հրամանաւ տեսան իմոյ
 5 զամենայն մի ըստ միոջէ զբեցի, եւ յորժամ տեսի զայնչափ տանջանսն տեսան իմոյ ի բայ ընկեցի զկազմարն եւ զբարտեզան եւ ողբայի աւ սոս նորս : Եւ սուէ զիս նուաղ ձայնիւ. Ո՛վ Աբգար, մի հեղար ի զործուց բուժմէ, զբնս եւ զաւաջիկայ նեղութիւնս, եւ անաս աւ իս զի եւ զկատարումն իմ զբեցես :

Եւ զաչսն համբարձեալ յերկինս ասէ. Տէր, Աստուած իմ, ասացեր զիս յաւաջարոյն
 10 եթէ ոչ թողից զբեզ, եւ արդ ընդէր հեռացար չինէն եւ վայրենի զսգանքս զիշատեցին զիս վասն քո : Ելին արտաքս բիրբ աչաց իմոց, մարմինս իմ ի հրոյ հալեցաւ, ատամուք իմ յերկիր անկան, եւ երեսք իմ աննման մարդոյ եղեն, անձն իմ տաղնապեցաւ յաճէ խաչս : Յիշանս զիս Տէր զի վասն քո սչամ * ամենայնի համբերեցի եւ ի հուր եւ ի
 * A fol. 278
 v° 31.

15 զաչս ասացեալ լուսաց, քանզի չոյժ խոյլտողեալ էր ամենայն մարմինն : Եւ կարձեաց Աիկինիոս եթէ մեռաւ, եթող բեւեռեալ ի խաչին զօրն եւ զգիշերն :
 Եւ յաւաջին պահու զիշերոյն աւաբեցաւ հրեշտակ Տեսան եւ ելոյձ զնա ի խաչէն,
 17 — p. 1596, l. 4 աւաբեցաւ . . . պսակն] հրեշտակ Տեսան աներեւոյթ զօրութեամբ իջոյց զնա ի խաչէն, եւ զօրացոյց զամենայն մարմինն իւր B.

Quelques jours après, on le fit sortir de la prison et on le cloua sur une croix de bois ; on fit venir des enfants pour lui lancer des flèches à la figure, on lui frappa sur les yeux et on lui trancha par l'épée le membre viril.

Et moi Abgar, serviteur et secrétaire de saint Théodore, sur l'ordre de mon maître, j'ai tout écrit avec détail, mais lorsque j'ai vu toutes les tortures endurées par mon maître, j'ai rejeté l'encrier et le papier et je me suis mis à gémir à ses pieds. Il me dit d'une voix faible : « O Abgar ! n'abandonne point ton ouvrage, inséris aussi mes souffrances actuelles, reste auprès de moi afin que tu écrives aussi ma fin. »

Il leva ses yeux au ciel et dit : « Seigneur, mon Dieu, tu m'as dit auparavant : Je ne t'abandonnerai point. Pourquoi t'es-tu éloigné de moi et pourquoi ces bêtes féroces m'ont-elles dévoré à cause de Toi ? Les prunelles sont sorties de mes yeux, mon corps s'est fondu au feu, mes dents sont tombées à terre, mon visage ne ressemble plus à celui d'un homme, tout mon être a été secoué par la peur de cette croix. Souviens-toi de moi, Seigneur, car c'est pour Toi que j'ai enduré * tout ceci, et que je suis usé par les flammes et le glaive.
 * A fol. 278
 v° 31.

Reçois promptement mon âme et donne-lui le repos comme il Te plaira. »
 Après avoir dit cela, il se tut, car tout son corps était massacré. Licianius, croyant qu'il était mort, le laissa cloué sur la croix toute la journée et la nuit.

Dans la première partie de la nuit, un ange envoyé par le Seigneur le dé-

և ողջացոյց Կամենայն զլէրս նորս, և ողջունեալ զնս ասէ. Սերախ լեր և Կորացիք շնորհիւ Տեսան մերոց Յիսուսի Քրիստոսի, և Տէր ընդ բեզ է. ընդէր ասացեր եթէ հեռացար չինէն : Կատարեալ զընթացս ճգնութեան բո, և երթիցես առ Յիսուս Քրիստոս Աստուածն մեր, և ընկալցիս Կանապական պատկն : Եւ սուրբն Թէոդորոս տեսալ զինքն ամենեւին ողջացեալ Կոհացաւ զԱստուծոց, և սկսաւ պաշտել Կապ- 5
ժոսն. Բարձր սունեմ զբեզ Աստուած իմ և թագաւոր իմ :

Եւ ընդ աւաւտան աւարեաց թագաւորն երկու հազարապետս զԱնտիոքոս և զՊատրիկիոս և ասէ. Երթալք իջուցէք զչարամեռ ճարմինն խարոզին Թէոդորոսի, և բերէք աս իս, զի ելից ի կապարեաց աստպան և ընկեցից ի խորս ծովուն վասն քրիստոնէիցն : Եւ յորժամ զնացին Կորապուխքն, տեսին զխաչն Կատարի : Ասէ Անտիոքոս 10
* A fol. 278
y^o b.
՝ յՊատրիկիոս . Ճշմարիտ է զոր ասեն քրիստոնեակցք եթէ Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց . այժմ և Կաս աչօր յարոյց ի մեռելոց : Եւ Պատրիկիոս երթեալ ի խաչն տեսանէ Կատրին Թէոդորոս նստեալ ողջ ճարմնով և պատմէր զմեծամեծ սքանչելիսն Աստուծոց : Եւ աղաղակեաց ճայնիւ մեծաւ և ասէ. Մեծ է Աստուածն քրիստոնէից : Եւ երթեալ առ սուրբն ասեն. Եւ մեր քրիստոնեակցք եղար : Հաւատացին և այլք 15
ընդ նոսս ի Կորականացն ութսուն և երկու :

5 ողջացեալ] Կորացեալ B || 13 ողջ ճարմնով և om. B || 16 ութսուն] եօթանասուն B — երկու] անձինք *adid.* B.

tacha de la croix, lui guérit toutes ses plaies et, lui ayant donné le salut, lui dit : « Sois joyeux et prends courage par la grâce de Notre-Seigneur Jésus-Christ, car le Seigneur est avec toi. Pourquoi lui as-tu dit : Tu t'es éloigné de moi? Achève le cours de ton combat et tu iras auprès de Jésus-Christ notre Dieu et tu recevras la couronne impérissable. » Saint Théodore, se voyant complètement guéri, rendit grâces à Dieu et commença de réciter le psaume : *Je t'adore, mon Dieu et mon roi*¹.

Au matin, l'empereur envoya deux chiliarques, Antiochus et Patricius, et leur dit : « Allez descendre le corps du trompeur Théodore, qui a eu une mauvaise mort, et amenez-le-moi pour que je le fasse mettre dans un cercueil de plomb et jeter au fond de la mer à cause des chrétiens. » Lorsque les officiers s'y furent rendus, ils virent la croix nue. Antiochus dit* à Patricius : « C'est bien vrai ce que disent les chrétiens, que le Christ est ressuscité des morts; aujourd'hui, il a ressuscité celui-ci aussi d'entre les morts. » Patricius, s'étant approché de la croix, aperçut saint Théodore assis, sain de corps, et racontant les miracles de Dieu; il cria à haute voix et dit : « Grand est le Dieu des chrétiens. » Puis, tous deux, s'approchant du saint, lui dirent : « Nous aussi, nous sommes devenus chrétiens, » et avec eux d'autres encore se convertirent parmi les soldats au nombre de quatre-vingt-deux.

1. Ps. cxliv. 1.

5 Եւ լուեալ թագաւորին առաքեալսց զբղեաշխն Կեստոն երեք հարիւր զօրականօր
 զի սպանցին զնոսա : Եւ չորժամ զնացին եւ տեսին զօրանչեւիւն հաւատացին եւ նորա
 ի Քրիստոս. եւ ժողովեցան սնոյ բազմութիւն արանց եւ կանանց եւ աղազակեցին.
 Միայն Աստուածն է բրիտանէից Աստուած, եւ այլ ոչ զոչ որ Աստուած : Եւ եղև
 10 յամբոխն խառովութիւն եւ ժխոր եւ աղաղակ, եւ ստեն զմիմեանս. Քարկոմեայօր
 զԼիկինիոս, մեր ոչ զոչ այլ Աստուած բաց միայն նա զոր քարոյլ, Թէոդորոս, եւ
 եղև բազում արեանց հեղմոնք ի ժողովուրդն : Եւ մի սնն ընկնայեալ սուսերաւ,
 որոչ անուն էր Լէանդրոս, ի վերայ սրբոյն Թէոդորոսի զի սպանցլ, զնա. եւ հանգլարեցաւ
 բղեաշխն եւ կորեկաց գտերն ի ձեւանէն եւ սպան զԼէանդրոս : Եւ միս սնն այլ
 15 որոչ անուն * էր Մերպաս ելեալ ի մէջ ամբոխին սպան զբղեաշխն :

* A fol. 279
1° B.

Եւ մտեալ ի մէջ ամբոխին սուրբն Թէոդորոս արաջանօր եւ ուրբանօր հազիւ
 կարաց խաղաղացուցանել զխառովութիւն ժողովրդեանն. եւ չորժամ անցանէր սուրբն
 ամբոխիւ մերձ ի բանդն սղաղակեցին ամենայն արգելեալքն ի բանդն. Սղորմեաց մեղ
 20 ճառայ Աստուծոյ բարձրելոյ : Եւ սուրբն բանիւ միայն ելոյձ զկապանան բանտին, եւ
 բացաւ զուռն, եւ կտալեալքն ելին ամենեքեան : Եւ ստէ զնոսա. Երթնայք խաղաղու-
 թեամբ եւ ազօթիւք յիշեաջիք զնա ի Քրիստոս : Եւ բազում հիւանդք եւ ախտամէտք
 եւ այսասարբ բժշկեցան ի ձեւն Թէոդորոսի :

Յ եւ կանանց om. B || 11 մտեալ ... սուրբն om. B || 12-16 եւ չորժամ... Քրիստոս] եւ ինքն զնաց ի բանդն B || 17 Թէոդորոսի] եւ բազումք ի կեաղաշխիցն հաւատացին ի Քրիստոս add. B.

L'ayant appris, l'empereur envoya le gouverneur Ceston à la tête de trois cents soldats pour les mettre à mort ; mais lorsqu'ils furent arrivés et eurent vu les miracles, eux aussi crurent au Christ. Une foule d'hommes et de femmes, s'y étant rassemblés, crièrent : « Il n'y a que le Dieu des chrétiens qui est Dieu, il n'y a point d'autre Dieu. » Il se produisit dans la foule un tumulte, des troubles et des cris, et les habitants se disaient l'un à l'autre : « Allons lapider Licianius ; pour nous, il n'y a point d'autre Dieu que celui prêché par Théodore. » Il y eut beaucoup de sang répandu dans la foule. Un homme, du nom de Léandre, s'étant élancé armé d'un glaive pour tuer saint Théodore, se heurta au gouverneur qui lui arracha des mains le glaive et en tua Léandre. Mais un autre, nommé * Merpas, sorti du milieu de la foule, tua le gouverneur.

* A fol. 279
1° B.

Saint Théodore passa dans la foule et put à grand'peine, par des prières et des supplications, apaiser le trouble de la population, et lorsque le saint suivi de la foule passa près de la prison, tous les détenus dans la prison se mirent à crier : « Aie pitié de nous, serviteur du Dieu très-haut. » Le saint, par sa seule parole, délia les chaînes de la prison, la porte s'ouvrit et tous les détenus en sortirent. Il leur dit : « Allez en paix et dans vos prières souvenez-vous de moi dans le Christ. » Beaucoup de malades, d'infirmités et de possédés du démon furent guéris par Théodore.

Եւ տեսեալ Լիկինիոսի եթէ ամենայն ժողովուրդն ուրացան զկուռսն եւ հաւատացին ի Քրիստոս առաքեալս զօրականս եւ զպատ չամբոխէն հատին զգլուխ սրբոյն Թէոդորոսի ի Յունիսի Է : Եւ որպէս յառաջագոյն պատուիրեաց Արգարու ծառայի իւրոյ տեսալ զմարմինն աստու ի հայրենի ժառանգութիւնս նորա յԵւխայիտա, մոմեղինօք եւ խնկօք եւ օրհնութեամբ : Եւ այնչտի նշանք լինին ի տապանէն զն յամենայն ազգաց 5
 * A fol. 279
 1° b. հաւատով ընթանան եւ լուսուորին հոգւով եւ մարմնով, եւ ամենեքեան վառուօրեն զտուրբ Երրորդութիւն չախտեան :

Վասն վիշապին զոր ետպան սուրբն Թէոդորոս սրայ է ասն յազուհայսն :

Նախ քան զմարտիրոսանալ սրբոյն Թէոդորոսի հեծեալ յերկրարն երթալս յԵւրասիոյ յԵրասօլիս, եւ ի ճանապարհին ի հասարակ աւուրն տօթացաւ ի խորշակէն 10
 եւ ետես տեղի մի ծաղկաւէտ եւ ծառս, էջ եւ զերկրարն կապեաց ընդ ծառսն, եւ լնրն եղեալ զլուսին ննջէր : Եւ կին մի բարեպաշտ ընթացեալ զարթոցս զնա եւ ասէ. Արի, եղբայր, սա զերկրարս եւ երթի ի տեղւոջէս զն վիշապ հօր բունեալ է մերձ ի տեղիս չաչս, եւ չորժամ երանէ զողացուցանէ զվայրս, եւ զվէմս թաւալէ, եւ

2 Թէոդորոսի] Մարգար Բ եւ B || 4 յԵւխայիտա] եւ յօղորկեցին զնշխարսն ամենայն ժողովուրդն յերասկիոյ մինչեւ յԵւխայիտա *add.* B || 5-7 ազգաց . . . չախտեան] երկրէ չախտ երթան ի տապան եջտարացն B 1 S — p. 1600, l. 7 Վասն վիշապին . . . օրհնեալ չախտեան *om.* B.

Licianius, voyant que toute la population avait renié les idoles et cru au Christ, envoya des soldats qui, en secret de la foule, tranchèrent la tête de saint Théodore le 8 juin. Et comme il lui avait été recommandé auparavant, son serviteur Abgar prit le corps, l'emmena dans la propriété de famille (de Théodore) à Euchaïta, avec des cierges, de l'encens et des bénédictions, et tant de miracles ont lieu à son tombeau que des gens de toutes les nationalités y accourent* avec foi et trouvent la lumière de l'âme et du corps et tous glorifient la sainte Trinité éternellement.

* A fol. 279
 1° b.

Du dragon que saint Théodore tua, ee dont la fête a lieu pendant le carême.

Avant d'être martyrisé, saint Théodore, tandis qu'il s'acheminait à cheval d'Euchaïta à Hiérapolis, eut à souffrir du vent chaud sur la route vers la moitié de la journée. Ayant aperçu un endroit couvert de fleurs et d'arbres, il descendit de son cheval qu'il attacha au pied de l'arbre, et lui-même, ayant posé sa tête (à terre), s'endormit. Une femme pieuse accourut, le réveilla et lui dit : « Lève-toi, frère, prends ton cheval et éloigne-toi de cet endroit, car il y a un énorme dragon terré près de cet endroit, et lorsqu'il en sort il fait trembler ces parages, il roule les pierres, ses yeux brillent comme des flammes,

աչքն որպէս գհուր վապնն, եւ եթէ մարդ եւ եթէ անասուն հանդիպի կանէ, եւ ոչ կարացին բազում զօրաւորք սարանանել զնա :

Եւ չորժամ լուա քաջ զօրավարն Քրիստոսի Թէոդորոս, ասէ յիկնն. Ով պատուական մար, երթ զու հեապոնն ի տեղոջէդ եւ ազօթեան վասն իձ, եւ տեսցես
 5 զգորութիւնն Աստուծոյ : Եւ չորժամ հեապա * կինն սակաւ ծի, անկաւ սուրբն * A fol. 279
 Թէոդորոս ի վերայ երեսաց խրոց, ազօթեաց աւ Աստուած եւ ասէ. Աստուած քրիստոնէից եւ օգնական յուսացից ի քեզ, օգնեան ինձ ի ժամուս չոյսմիկ, եւ տուր ինձ
 զօրութիւն ընդդէմ երեւելի եւ ապականիչ վիշապիս, եւ ծի չամեր գալ աւ իս որպէս չալ
 10 պատերազմունս արագ հասանէիր եւ տայիր ինձ զօրութիւն չալթութեան : Եւ
 զարձաւ չերիվարն եւ որպէս ընդ մարդոյ խօսեցաւ եւ ասէ. Քրիստեմ որ եւ անասնոց
 տաչ Աստուած զօրութիւն, եւ զու զօրացիր անուամբն Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի
 եւ չալթեացուք անչալթելի իճնամուս : Եւ արարեալ զնշան սրբոյ խաչին չանձն
 իւր եւ ի վերայ երիվարին եւ հեճաւ, եւ երթաչր տեսանել թէ չոր տեղոջ լցէ
 բունեալ վիշապն : Եւ չորժամ ետես ազապեաց մեճաւ բարբառով. Քեզ հրամայեմ
 15 սվ չար վիշապ, չանուն Տեսան մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի խաչեցելոյն վասն ազգի
 մարդկան, ել ի զարանէ բուժմէ եւ եկեաջիր աւ իս : Եւ աւժամայն երեալ վիշապն
 չալթէն մունչերով, եւ երեք կանգնաչափ բարձր ունելով զգլուխն, * եւ ալ անձն սուր- * A fol. 279
 լով հերձէր զգլուխն եւ զբարինս վիշբէր, եւ բացեալ զերանն հուր զորաչր չաչացն : v° B.

et s'il rencontre quelqu'un, homme ou animal, il l'avale : beaucoup d'hommes forts n'ont pas réussi à le tuer. »

Théodore, le brave général du Christ, entendant cela, dit à la femme : « O excellente mère, éloigne-toi de cet endroit et prie pour moi ; et tu verras la puissance de Dieu. » Lorsque la femme se fut un peu éloignée, * saint Théodore tomba la face contre terre, pria Dieu et dit : « Dieu des * A fol. 279
 chrétiens, Toi qui es le soutien de ceux qui espèrent en Toi, aide-moi v° B.
 dans cet instant et donne-moi la force contre ce dragon fameux et dévastateur, et ne tarde pas à venir vers moi comme Tu es arrivé promptement dans d'autres combats pour me donner la force de la victoire. » Puis, se retournant vers le cheval, il lui parla comme à un homme et dit : « Je sais que Dieu donne la force même aux animaux, aussi prends courage au nom de Jésus-Christ Dieu, et nous vaincrons cet ennemi invincible. » Il fit le signe de la sainte croix sur sa personne et sur le cheval, y monta et alla voir en quel lieu était terré le dragon. Lorsqu'il l'eut aperçu, il cria à haute voix : « Je t'ordonne, ô méchant dragon, au nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ, crucifié pour le genre humain, sors de ton repaire et viens à moi. » Le dragon sortit aussitôt de la grotte en rugissant, tenant sa tête à trois aunes de hauteur : * son corps en rampant creusait le sol, broyait les * A fol. 279
 pierres, et tandis que sa gueule était ouverte, ses yeux lançaient des flammes. v° B.

Եւ սուրբն թէոզորոս վասկեաց երիվարաւն եւ կոխեաց զվիշապն եւ եհար զզեզարդն ի բերան վիշապին եւ բեւեռեաց ընդ զետինն, եւ սրովն կարատեաց զանձն վիշապին եւ չարաչար ետարն : Եւ հասցեալ յերկինս ասէ . Գոհանամ զքէն Յիսուս Քրիստոս որ լուար ինձ ի ժամուս չսցամիկ եւ զօրովեամբ քով չաղթեցի ծարղակեր թշնամուցս :

Եւ զնայ ուրախութեամբ ի տուն իւր, եւ բազումք ի կուսպաշտիցն որք լուան ի կնոջէն գորանչելիսն եւ տեսին զվիշապն սատակեալ հաւատացին ի Քրիստոս եւ մկրտեցան յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ որ է օրհնեալ յաւիտեանս :

* A fol. 280
1° a.

* Մարգատ Գ եւ Յունիաի Թ : Վկայութիւն սրբոյն Ազեկամկրտաի
եւ սրբուհւոյն Անտոնինեայ :

Ազախինն Քրիստոսի Անտոնինեա էր ի զեղջէն Կորոզամայ, պարկեշտ հաւատով կեցեալ . եւ բազում անգամ բռնադատեցաւ ի գատաւորէն Փետոսէ, եւ զՔրիստոս ոչ ուրացաւ եւ ոչ զոհեաց կուոցն : Եւ արզելին զնա ի տուն պոռնկութեան եւ զերիս աւուրս անսուալ կիսց, եւ ի զիշերին ի վեցերորդ ժամւն եղև որոտ եւ լոյս մեծ ծագեաց ի բանդին, եւ ձայն յերկնից որ ասէր . Անտոնինեա, արի, ճաշակեա կերուկուր : Եւ չարուցեալ եկեր եւ բոբ եւ զօրացաւ :

13-15 եւ ի զիշերին . . . զօրացաւ] եւ մնաց անարատ B.

Saint Théodore lança le cheval, marcha sur le dragon, enfonça la lance dans la gueule du dragon, le cloua au sol, dépeça avec son épée le corps du dragon et le tua cruellement. Puis, levant les yeux au ciel, il dit : « Je Te rends grâces, Jésus-Christ, de ce que tu m'as exaucé en cet instant et m'as donné, par Ta puissance, la victoire sur cet ennemi anthropophage. »

Il retourna avec joie chez lui, et beaucoup d'idolâtres qui avaient appris de la femme le miracle et avaient vu le dragon tué, crurent au Christ et se firent baptiser au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, bénis éternellement.

* A fol. 280
1° a.

* 3 MARGATS, 9 Juin.

Martyre de saint Alexandre et de sainte Antonine.

La servante du Christ Antonine était du village de Korodam ¹; elle y vivait modestement dans la foi. Elle subit plusieurs fois la pression du juge Festus, mais ne renia point le Christ, et n'immola pas aux idoles. On l'enferma dans une maison de prostitution, où elle resta trois jours sans manger, mais la nuit, à la sixième heure, il y eut des coups de tonnerre, une grande lumière jaillit dans la prison, et une voix du ciel lui dit : « Antonine, lève-toi, et prends ton repas. » Elle se leva, mangea, but et prit des forces.

1. L'arménien correspond à la forme adoptée dans l'édition du *Syn. Cp.* *κώμη Κοροδάρον*, cf. *Acta SS. Maii*, t. I, p. 380.

Գարձեալ կացուցին առաջի դատաւորին, եւ բազում ողորանօք խրատ տալի նմա
 ուրանալ զՔրիստոս, եւ ամենեւին ոչ կարաց հաւանեցուցանել, այլ ճանաւանդ
 անդոնեաց եւ անարգեաց գրատաւորն : Հրամայեաց եւ գաւազանօք եւ սրով խզրա-
 տեցին զմարմինն եւ արձակեցին զարձեալ ի պոռնկատունն : Եւ ոմն մի երխտասարդ
 5 ամաց քսան եւ երկի քրիստոնեաց, որոչ անուն էր Ալեկսանդրոս, հրամանաւ հրեշտակի
 եմուտ ի բանդն եւ ըզամիրով իւրով ծածկեաց զլլուխ նորա եւ բաջալերէր զնա
 հաստատուն կալ ի ճշմարիտ հաւատն Քրիստոսի : Եւ չորժամ լուաւ զատաւորն
 կոչեաց * առաջի իւր զԱլեկսանդրոս եւ նա խոտտովանեցաւ ուղիւ հաւատով * A fol. 280
 զՔրիստոս Աստուած : Կախեցին զիւրապէ եւ սրով կտրատեցին զմարմինն : Չաչն
 10 եղև յերկնից եւ ասէ. Չօրացիր զի ես ընդ բեղ եմ : Արկին զնա ի բանդ :

Եւ չես աւուրց տարան զերկոսինն առաջի Փետոսի, եւ նորա ջանդիմանեցին
 զալիլծ հրաման թաղաւորին նորա, եւ զինքն անարգեցին : Եւ բարկացեալ չոժ
 դատաւորն հրամայեաց եւ հատին զերկոցունց զձեռաց եւ զոտից զճատունն, եւ
 կենդանի ընկեցին զնոսա ի հօւրն : Եւ այնպէս զընթացս մարտիրոսութեանն կատարե-
 15 ցին Յունիսի թ* : Եւ են մարմինք նոցա այժմ ի Կոստանդինուպոլիս ի վանն
 Մարցիմինի :

4 արձակեցին] տարեալ եղին B || 5 երկից] ի գորակամաց անաի add. B. — հրամանաւ
 հրեշտակի] չարգմանէ Տեսան B || 6 նորա] երանելի կնօջն B || 9 Չաչն... ի բանդ] եւ նա
 վերին ազդեցութեամբն զօրացեալ արխարսր սանէր սանջանաց, եւ արկին զնա ի բանդ ընդ
 Անտոնինեաց B || 14 կատարեցին] Մարգաչ Գ եւ add. B.

On la mit de nouveau en présence du juge, qui, avec beaucoup de suppli-
 cations, lui conseilla de renier le Christ, mais il ne parvint pas à la convaincre ;
 par contre, elle blâma et méprisa le juge. Celui-ci ordonna de lui déchirer le
 corps à coups de bâtons et par le glaive et de la ramener à la maison de prosti-
 tution. Un jeune homme de vingt-trois ans, chrétien, dont le nom était
 Alexandre, pénétra, avec la permission de l'auge, dans la prison, couvrit
 de sa chlamyde la tête (d'Antonine), l'encourageant à demeurer ferme dans
 la vraie foi du Christ. Lorsqu'il l'apprit, le juge* fit venir Alexandre * A fol. 280
 en sa présence, et celui-ci confessa, d'une vraie foi, le Christ Dieu. On le
 1° b.
 suspendit à un arbre et on lui taillada le corps avec un glaive. Une voix
 du ciel se fit entendre qui lui dit : « Prends courage, car je suis avec toi. »
 On le jeta en prison.

Quelques jours après, on les amena tous deux devant Festus : ils blâmèrent
 les ordres immondes de son empereur, et l'injurèrent lui-même. Le juge,
 fort irrité, ordonna de leur couper à tous les deux les doigts des mains et des
 pieds et de les jeter vivants dans les flammes. C'est ainsi qu'ils achevèrent
 leur carrière par le martyre le 9 juin. Leurs corps se trouvent actuellement
 à Constantinople dans le convent de Maximin.

* B
p. 249 b.

[B * Յայժմ աւուր չիշատակ է բարեպաշտ իշխանին Հայոց Սմբատայ Բագրատունուց որ բազմաչափ կոչեցաւ :

Աս էր չաւուրս թագաւորին Հուռոնոց Մօրկայ Հայկազնոց, եւ Խոսրովու արքային Պարսից : Եւ էր այլ չափնահասակ եւ կորովի, միանպամայն եւ առաքինի եւ աստուածասէր : Եւ եցոյց զբազում զործս քաջութեան ի պատերազմունս, վասն որոց եւ Խոսրով արքայ Պարսից կացոյց զնա մարգպան ի վերայ աշխարհին Հայոց եւ Վրկանայ :

Եւ ի զնալ նորա ի Վրկանս գտանէ զբազմութիւն Հայկազանց որք գերեալք ի սեպհական աշխարհէ իւրեանց բնակէին ի Սագաստան, եւ մուսցեալ էին զկերու եւ զգարութիւն Հայոց : Եւ ազգասէր փութով ես ձեռնադրել նոցա եպիսկոպոս զՀարէլ 10 ոմն, եւ արկ զվիճակ նորա ընդ խնամօք հայրապետական աթոռոն Հայաստանեաց : Ենինեաց եւ ի Գուին գեկեղեցի սուրբ Լուսաւորչին կոփածոց քարամբք : Արար եւ գալլ զործս բարիս չօգուտ ազգին, որովք եւ արժանի եկեւ չիշատակել չեկեղեցիս : Վախճանեցաւ ի Տիգրած ի թուին Հայոց չխուսն, եւ մարմին նորա բերեալ ի Հայս թագեցաւ ի Գարոնս :]

15

* B
p. 249 b.

[B * En ce jour commémoration du pieux prince d'Arménie Sembat le Bagratounien qui fut surnommé le très-victorieux.

Il vivait aux jours de l'empereur des Grecs Maurice l'Arménien, et de Chosroès roi de Perse. C'était un homme de forte stature et vigoureux, en même temps que vertueux et ami de Dieu. Il montra beaucoup d'actes de courage dans les combats, c'est pourquoi le roi de Perse Chosroès l'institua satrape (marzpan) sur les pays d'Arménie et d'Ibérie.

S'étant rendu chez les Ibères, il y trouva de nombreux Arméniens qui avaient été emmenés captifs hors de leur propre pays, qui habitaient le Sagastan, et avaient oublié la langue et la littérature arméniennes. Mu par un zèle patriotique, il leur fit sacrer évêque un certain Abel et réduisit leur diocèse à la sujétion du siège patriarcal d'Arménie. Il fit également construire, à Dwin, en pierres de taille, l'église du saint Illuminateur. Il fit encore d'autres bonnes œuvres pour le bien de la nation, pour lesquelles il mérita d'être commémoré dans les églises. Il mourut à Tisbon l'an cinquante de l'ère arménienne, et son corps ramené en Arménie fut inhumé à Taron.]

1. Chosroès II Pîrôz 590-628.)

Մարգոց Գ եւ Յունիսի Ժ : Վկայութիւն սրբոյն Բարբաշմենայ եպիսկոպոսի :

Սուրբ եպիսկոպոսն Բարբաշմէն բնորոյի էր սրբոյն ճմաւոնի որդւոյն նարտ-
նեբկաց որ վկայութեամբ կատարեցաւ ի ճապհոյ Պարսից արքայէն. եւ ի տեղն նորա
եպիսկոպոս էր Սպաբայ եւ Տիւբոնի : Եւ ամբաստան եղևն զնմանէ ժողբ առաջի
5 ճապհոյ եթէ Այր մի է աստ որ արհամարհէ զհրամանս տէրութեան ձերոյ, ինքն ոչ
պաշտէ զարեգակն * եւ զլուսինն եւ զհօւր, եւ զապս արգելու ի պաշամանէ աստուա-
ժոցն : Եւ ասէ արքայն. եւ ոմ է նա : Եւ ասեն. Դեւորոյի է ճմաւոնի, եւ ի տեղն նորա
զլուս է կախարպացն :

Եւ ածին առաջի արքային : Եւ ասէ ճապուհ. Ի ճմաւոն ոչ խնայեցի որ իրեւ
10 զորդի սիրէի, զու զնորդ իշխեցեր լինել հակառակ ինձ. երդուեալ յաստուածն եթէ
լսիցես ինձ Բարբաշմէն երեւելի արարից զբեզլ քան զբազուձա : Եւ հրամայեաց
բերել ոսկի բազում եւ տալ նձա, ասէ. Ան զապ ի պատիւ բեզլ :

Ասէ սուրբն. Աչ է պիտոյ մեզ ոսկի կամ արծաթ, մեք զԱստուածն մեր ոչ ուրա-

1 Եպիսկոպոսի Պարսից *add.* B || 4 Տիւբոնի՝ սուրբ Բարբաշմէն *add.* B || 6 եւ զլուսին
om. B || 10 զորդի զոգիս B.

4 MARGATS, 10 Juin.

Martyre du saint évêque Barbasemin.

Le saint évêque Barbasemin (*Barbašmēn*) était le neveu par sa mère de
saint Siméon (*Šmaouni*)¹, fils de Narotmerk, qui subit le martyre sous Sapor,
roi des Perses, et il lui succéda comme évêque de Séleucie (*Slakhaay*) et
Ctésiphon (*Tisboni*). Les mages le dénoncèrent à Sapor, et dirent : « Il y a un
homme ici qui méprise les ordres de Votre Majesté; lui, il n'adore pas le
soleil, * la lune et le feu, et il empêche les autres d'adorer les dieux. » Le roi
dit : « Qui est-ce ? » Ils répondirent : « C'est le neveu de Siméon, qui le rem-
place comme chef des sorciers. »

Ils l'amènèrent en présence du roi. Sapor lui dit : « Je n'ai pas eu de
pitié pour Siméon que j'aimais comme un fils; comment as-tu donc osé te
mettre en travers de moi? J'en jure par les dieux, Barbasemin, si tu m'écoutes,
je te rendrai plus célèbre que bien d'autres. » Et il ordonna d'apporter beau-
coup d'or et de le lui donner, et il lui dit : « Prends cela en ton honneur. »

Le saint lui répondit : « Nous n'avons point besoin d'or et d'argent; nous

1. La forme *Šmaoun* révèle une traduction directe du syriaque en arménien. C'est par là aussi que s'expliquent les formes rencontrées pour Séleucie et Ctésiphon qui évidemment ne dérivent pas de formes grecques.

նամբ : Եւ բարկացեալ արքային սատ. Այր ծի ստամբակ ի ստամբակ ժպտըրցենէ
 զպատինն ոչ ճանեաւ, սա գանգատուութիւն ճանկցէ : Եւ հրամայեաց մերկացուցանել
 զնա եւ տանջել շարաշար, եւ երկաթի կապանօք արկանել ի բանդ, եւ սովածահ
 առնել զնա :

Եւ կացեալ սրտոյն ի բանդին անառաղ բազում աւուրս, եւ սպա հրաման ետ 5
 սպանանել զնա : Եւ պսակեցաւ սուրբն Բարբաշմէն Յունիսի ժ, եւ զպարեաց եպիս-
 կոպոսութիւնն Սլակայ եւ Տիարունայ զամս քսան :

Յայտմ աւուր վարք սպանեոյն Աստուծոյ Պեղաղեաց պոսնկին :

Կինս այս էր ի բազարէն Անտիօքայ, խապացող եւ զիւական երգեցիկ, եւ անչազ
 պոսնիկ եւ պիղծ պատգամաւոր պոսնկաց . եւ էր * անուն նորա Մարգարիտ : Եւ 10
 չաւուր ծիւում լուաւ վարդապետութեանն Նունոյ եպիսկոպոսին, զմտաւ ած եւ չիշեաց
 զբազում եւ զշարաշար մեզս իւր, զլջացաւ եւ զնաց սա եպիսկոպոսն : Անկաւ սա
 սոս նորա եւ արատաւօք թանաչք եւ հերոյն մարբէր, սրպէս եւ երբեմն կինն պոսնիկ
 զոսս Տեառն եւ խոտոսխանեցաւ զմեկս իւր, եւ հայցէր զմկրտութիւն :

6 Բարբաշմէն] Մարգայ Դ եւ add. B || 9 եւ անչազ պոսնիկ om. B || 12 զբազում եւ
 om. B || 14 զմկրտութիւն] եւ զապաշխարութիւն add. B.

ne renions point notre Dieu. » Le roi, irrité, lui dit : « C'est un homme insurgé
 d'un peuple insurgé qui ne reconnait point l'honneur (qui lui est fait), il con-
 naitra le déshonneur. » Il ordonna de le dépouiller de ses vêtements, de le
 torturer cruellement, puis de le jeter en prison chargé de chaines en fer et de
 le laisser mourir de faim.

Le saint demeura en prison sans nourriture pendant de longs jours,
 ensuite (le roi) donna l'ordre de le tuer. Saint Barbasemin fut couronné
 le 10 juin. L'évêché de Séleucie (Slakay) et Ctésiphon (Tisbounay) resta
 vacant vingt années.

En ce jour vie de la servante de Dieu Pélagie, la prostituée.

Cette femme était de la ville d'Antioche, comédienne et chanteuse diabo-
 lique, prostituée insatiable et intermédiaire immonde des gens de mauvaise
 vie. * Son nom était Marguerite. Un jour qu'elle avait assisté à la doctrine de
 l'évêque Nonnus (Nounos) ¹, elle réfléchit, se souvint de ses nombreux et graves
 péchés, s'en repentit et alla trouver l'évêque. Elle se jeta à ses pieds, les
 inonda de ses larmes et les essuya avec ses cheveux comme avait fait jadis la
 femme prostituée aux pieds du Seigneur; elle lui confessa ses péchés et
 implora le baptême.

1. Nonnus, évêque d'Édesse, cf. Acta SS. Oct, t. IV, p. 253.

* A fol. 280
 v° b.

Ասէ ցնա եպիսկոպոսն . Առանց երաշխաւորի անհնարին է ձկրտեալ ինձ պոսնիկ եւ անառակ կին մի, մի երբէք դարձցի չառաջին սովորական զազրազործութիւն : Եւ նա լայր դառն ոգբովք, եւ ազաչէր եւ խնդրէր զձկրտութիւն :

5 Եւ տեսեալ եպիսկոպոսին զՎերմեսանդն սգրան եւ զբլխուսն արտասուացն, ձկրտեաց զնա, եւ ընկալաւ զնա չաւաղանէն երանելի կոչս կրօնաւորն Ռոմանեա, եւ անուանեաց զնա Պեղագիա :

Եւ երեւցաւ սատանայ ձարպակերպ կապեալ զձեռան ի գլուխն եւ թշնամանէր զՆունոյ եպիսկոպոսն եւ սգրայր զամաչութիւն իւր : Եւ արարեալ եպիսկոպոսին զնշան խաչին անյայտ եղեւ :

10 Եւ գարձեալ երեւցաւ առ Պեղագիա եւ ազաչէր զնա զի գարձցի ի տուն իւր, եւ չիշեցուցանէր նմա զխառս տան նորա : Եւ պատմեաց Պեղագիա տարկաւապուհւոյն Ռոմանայ, եւ նա սատանայ սատանալի : Եւ ապատեաց զամենայն ծառայս ' եւ զազախնայս իւր տուեալ նոցա լաժին չինչից իւրոց, եւ զամենայն ստացուածս իւր ձեռամբ եպիսկոպոսին լաշխեաց աղքատաց :

15 Եւ չետ ութ աւուր ձկրտութեանն սուեալ զմապեղէն պարեպօան եպիսկոպոսին

[4 արտասուացն] երախացուց զնա զեօթն օր եւ ապա *add.* B || 5 երանելի... Ռոմանեա] երանելի ազախինն Քրիստոսի Ռոմանեա կոչս եւ կրօնաւոր տարկաւապուհին B || 7-13 եւ երեւցաւ... տուեալ] Եւ սկզբնաւորն սատանայ չիշեցուցանէր Պեղագեաց զխառս տան նորա եւ զխախտութիւն եւ զհեշտութիւն անձին նորա զի գարձցի անպրէն ի տուն իւր : Բոկ երանելի կինն ոչ բնաւ տեղի տայր թեղաղութեան չարին, որ կրածէր հանել ի գրկացն Աստուծոյ եւ ծիւսանդամ ի ծառայութիւն իւր զրուեալ : Ապա կոչեալ Պեղագեաց զամենայն ծառայս եւ զազախնայս իւր ազատեաց զնոսս սուեալ B.

L'évêque lui dit : « Je ne puis sans garantie baptiser une prostituée et une femme déréglée, de crainte qu'elle ne retourne à ses précédentes et habituelles actions immondes. » Mais elle pleura en sanglotant et demanda en suppliant le baptême.

L'évêque, voyant ses pieux gémissements et l'abondance de ses larmes, la baptisa, et ce fut la bienheureuse vierge religieuse Romana qui la reçut des fonts baptismaux et l'appela Pélagie.

Satan apparut alors sous la forme d'un homme, les mains attachées sur la tête, et se mit à injurier l'évêque Nonnus et gémissant sur son isolement. Mais l'évêque fit le signe de la croix et il disparut.

(Satan) apparut de nouveau à Pélagie et la supplia de retourner chez elle, en lui rappelant la gloire de sa maison. Pélagie en fit part à la diaconesse Romana, laquelle chassa Satan. (Pélagie) donna la liberté à ses domestiques * et à ses servantes et leur remit à chacun une part de sa fortune ; puis elle distribua aux pauvres tous ses biens par l'entremise de l'évêque.

Huit jours après le baptême, elle prit la robe de bure de l'évêque, s'en

* A fol. 281
r^o a.

* A fol. 281
r^o a.

զգեցաւ, եւ խորզ ձի կապեաց ի թիկունն իւր, եւ ելեալ ի գիշերի դադա զնայ յերուսաղէմ, եւ առն կերպիւ ել ի լեառն Չիթենեաց յորմէ Քրիստոս համբարձաւ չերկինս. եւ անդ արգելաւ ի խուց ձի, եւ ոչ ոք զիտաց եթէ կին իցէ :

Եւ յետ երկց ամաց կամեցաւ աշակերտ եպիսկոպոսի Յակոբոս զնալ յերուսաղէմ եւ ասէ զնա Նունոս եպիսկոպոսն. Յորժամ երթիցես յերուսաղէմ, ել ի լեառն 5 Չիթենեաց եւ խնդրես զարեղայն Պեղազիոս, զմիայնակեացն փակեալ ի խուց ձի, ուղջոյն անը նմա եւ սոս զազօթն նորա. որպէս եւ արար իսկ. հարցանէր եւ նա վասն եպիսկոպոսին զՅակոբոս :

Եւ բազում ճգնութեամբ կացեալ ննջեաց խաղաղութեամբ ի Քրիստոս Յունիսի Ժ : Եւ յորժամ քակեցին զխուցն եւ հանին զմարմինն յանժամ ծանեան եթէ կին է, 16 եւ ետուն փառս Աստուծոյ : Եւ լուեալ Նունոս եպիսկոպոսն զրեաց զվարս երանելոյն Պեղազեաց :

* B
p. 251 b. [B* Յայտն աւուր չիշատակ է եւ սուրբ աստուածատես ճգնաւորին Վարդիկ հօրն որ ի Մեծ Հայք :]

Մարգոց եւ եւ Յունիսի ԺԵ : Վերջութիւն սուրբ սուրբելոյն Բառնարայ :

Առաքեալն Քրիստոսի Բառնարաս օրդի միսիթարութեան էր չաղէն Ղեւեաց, յոր- 15

2 կերպիւ ի կերպ B || 9 Քրիստոս] Մարգոց Դ եւ add. B || 16 միսիթարութեան] անուանեցաւ add. B.

revêtit, fixa un sac sur son dos, partit la nuit et prit le chemin de Jérusalem, où elle monta, déguisée en homme, sur le mont des Oliviers, d'où le Christ a été enlevé au ciel; elle s'y enferma dans une cellule et personne ne sut qu'elle était une femme.

Trois ans après, Jacques, disciple de l'évêque, voulut se rendre à Jérusalem. L'évêque Nonnus lui dit : « Lorsque tu seras arrivé à Jérusalem, monte au mont des Oliviers et recherche le moine Pélagius, l'anachorète cloîtré dans une cellule, donne-lui le salut, et prends sa prière. » C'est ce qu'il fit. (Pélagie) demanda à Jacques des nouvelles de l'évêque.

Après une vie de long ascétisme elle s'endormit en paix dans le Christ, le 10 juin. Et lorsqu'on démolit la cellule pour en sortir le corps, on reconnut alors que c'était une femme, et on rendit grâces à Dieu. L'évêque Nonnus, l'ayant appris, écrivit la vie de la bienheureuse Pélagie.

* B
p. 251 b. [B* En ce même jour commémoration du saint ascète le père Vardik qui vit Dieu, dans la Grande-Arménie.]

5 MARGATS, 11 Juin.

Martyre du saint apôtre Barnabé.

L'apôtre du Christ Barnabé, — fils de la consolation, — était de la tribu

ծէ Մովսէս եւ Ահարոն եւ Սամուէլ : Սա ճնեալ էր ի Կիպրոս կղզին . * եւ չառաջին * A fol. 281
 քարոզութենէ սրբոց առաքելոցն հաւատաց ի Քրիստոս, զնաց չերուսաղէժ, եւ կրիա
 1 ր^o b.
 զՊաւղոս զն հալածէր զեկեղեցիսն . եւ բազում անգամ խրատ տայր բանիւք եւ թղթովք
 եւ պատուիրէր զն հաւատացէ ի Քրիստոս, եւ զպարեացէ ի հալածելոյ զեկեղեցիս,
 5 եւ նա ոչ լուա :

Եւ յորժամ ի ճանապարհին Դամասկոսի ետես զտեսիլն Պաւղոս եւ հաւատաց ի
 Քրիստոս, չառաջ Բառնարաս տարաւ զՊաւղոս չառաքեալսն, եւ ընդ Պաւղոսի շրջէր
 ի քաղաքս եւ ի գաւառս եւ քարոզէին զՔրիստոս : Եւ յորժամ գնացին չԼնտիոք
 որոշեցան ի միմեանց . եւ առեալ Բառնարաս զքեռորդին իւր զՅովհաննէս զանուս-
 10 նեայն Մարկոս, նաւեցին ի Կիպրոս եւ քարոզէին զբանն Աստուծոյ :

Անէր չինքեան Բառնարաս զաւետարանն Մատթէոսի, եւ զբազումս լուսաւորեաց
 յաստուածգիտութիւն : Եւ ոմն հրէաց անուն Վարչիսուս զնաց առ Հրէայոն, եւ չար
 համբաւեաց զԲառնարաս եթէ Հակառակ օրինաց մերոց ուսուցանէ ժողովրդեանն, եւ
 քարոզէ զՔրիստոս զոր խաչեցին չերուսաղէժ :

Եւ խորհուրդ արարեալ ժողովեցան ի միասին, եւ ի զիշերի երթեալ զԲառնարաս
 կապեցին եւ տարան առ հիւպատոս զասաւորն Կիպրոսի . եւ նա ետ գնա ի ձեռս
 15 նոցա : Եւ նոքա ընկեցին զնա չերկիր, կապեցին զոտան եւ քարշէին արտաքոյ քաղաքին,
 եւ քարկոծելով սպանին եւ ընկեցին ի հուր :

de Lévi, d'où étaient aussi Moïse, Aaron et Samuel. Il était né dans l'île de
 Chypre. * Il crut au Christ dès la première prédication des saints apôtres, se * A fol. 281
 rendit à Jérusalem et y rencontra Paul qui persécutait les églises; il l'engagea
 1° b.
 maintes fois, oralement et par écrit, à croire au Christ et à cesser de persé-
 cuter les églises, mais il ne l'écouta point.

Après que, sur la route de Damas, Paul eut eu la vision et cru au Christ,
 Barnabé conduisit d'abord Paul auprès des apôtres, puis il circula avec Paul
 dans les villes et dans les provinces et ils prêchèrent le Christ. Arrivés à
 Antioche, ils se séparèrent; Barnabé prit son neveu Jean, surnommé Marc, et
 tous les deux s'embarquèrent pour Chypre où ils prêchèrent la parole de Dieu.

Barnabé avait avec lui l'évangile de Matthieu, et il éclaira beaucoup
 d'habitants dans la connaissance de Dieu. Un certain juif, nommé Barjésus,
 se rendit auprès des Juifs et leur parla en mal de Barnabé, disant : « Il parle
 au peuple contre nos lois, et prêche le Christ qu'ils (les Juifs) ont crucifié à
 Jérusalem. »

(Les Juifs) tinrent conseil, se réunirent; ils allèrent saisir Barnabé la nuit,
 le lièrent et le conduisirent au consul juge de Chypre. Mais celui-ci le remit
 entre leurs mains. Ils le jetèrent à terre, lui attachèrent les pieds et le trainè-
 rent hors de la ville, où ils le tuèrent par lapidation et le jetèrent dans les
 flammes.

* A fol. 281
v° a.

* Եւ երթեալ Մարկոս եւ Տիմոն եւ Ռիզոն ժողովեցին զմնացեալ ոսկերսն եւ զհօղն եւ եղին գալտ չաչրի միում. եղին եւ զաւետարանն Մատթէոսի ընդ նմա չաչրին, եւ փակեցին վիմով զմուտ աչրին : Եւ անտի նաւեցին չեփեսոս, գտին զՊաւղոս եւ պատմեցին նմա զմահն Բառնարայ : Եւ երայ յոյժ Պաւղոս, եւ առաքեաց զՄարկոս ի Հռոմ, զոր տեսաւ Պետրոսի արար իւր սրբեգիր :

Եւ Մարկոս հրամանաւ Պետրոսի զրեաց զաւետարանն որ ըստ անուանն իւրոյ է : Եւ առաքեաց զնա յԱղեկաանդրիա եւ յամենայն Եղիպտոս քարոյել զբանն կենաց :

Եւ յաւուրս Չենոնի արքային յայտնեցան նշխարք սրբոյն Բառնարայ եւ աւետարանն որ եղաւ ընդ նմա չաչրին :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Ակակիտի :

Սուրբն Ակակիտոս ծանուկ էր հասակաւ, եկաց առաջն Լիկինիոսի անորէն արքային եւ խոստովանեցաւ զբրիտանոնէական հաւատն իւր : Կոխեցին եւ յոյժ գան հարին զնա. ձայն եղև առ նա չերկնից եւ ասէ. Չորացիր Ակակիէ զի ես ընդ բեղ ևմ : Եւ սարա ետ զնա թագաւորն յեղարբոսն Տէրէնաիոս, եւ նա հրամայեաց եւ ջեւուցին տապակ ձիթով եւ ձարպով, եւ ընկեցին գտուրբ վկայն, եւ չաղթեին նորա շիջաւ հուրն եւ զբաղոյն եղև տապակն, եւ ևլ սուրբն ամբողջ :

12 զբրիտանոնէական] զբրիտանոնէութեան B || 13 ձայն... բեղ ևմ om. B || 15-16 ընկեցին... ամբողջ] արկին անդ գտուրբ վկայն եւ ասնջեցին B.

* A fol. 281
v° a.

* Marc, Timon et Rhodon (*Ridon*) allèrent recueillir le reste des os et la poussière, qu'ils déposèrent en secret dans une grotte; ils déposèrent aussi l'évangile de Matthieu dans la grotte et en fermèrent l'entrée avec des pierres. De là ils s'embarquèrent pour Éphèse, y retrouvèrent Paul et lui racontèrent la mort de Barnabé. Paul pleura beaucoup, et envoya Marc à Rome. Pierre, le voyant, en fit son fils adoptif.

Marc, sur l'ordre de Pierre, écrivit l'évangile qui porte son nom. (Pierre) l'envoya à Alexandrie et dans toute l'Égypte pour y prêcher la parole de vie.

Aux jours de l'empereur Zénon, les restes de saint Barnabé furent découverts en même temps que l'évangile qui avait été déposé avec lui dans la grotte.

En ce jour martyr de saint Acace.

Saint Acace était encore jeune enfant, lorsqu'il se présenta devant Licinius, l'empereur impie, et confessa sa foi chrétienne. On le suspendit et on le frappa brutalement. Une voix du ciel se fit entendre à lui qui disait : « Prends courage, Acace, car je suis avec toi. » Ensuite l'empereur le remit entre les mains de l'évêque Térénce, qui ordonna de chauffer une chaudière avec de l'huile et de la graisse, et d'y jeter le saint martyr; mais pendant qu'il pria, le feu s'éteignit, la chaudière se refroidit et le saint en sortit indemne.

* Գնաց եղարբոսն չԱպամիա եւ չԱպոլոնիա . տարաւ եւ գտարբ Վկայն զկնի, եւ բռնազատէր զոչնէ կուոցն որ էին ի բաղարքն չայնոսիկ . եւ չաօթնէլ սրբոջն անկան ամենայն բազինքն եւ խորտակեցան : Եւ ապա ետուն գտարբն ի Զիլիկինթոս գատաւորն ի քննութիւն, եւ նա հաստատուն եկաց ի հաւատն Քրիստոսի : Գան հարին զնա աստիկ հարուածովք եւ ընկեցին աւաջի տհաւոր աւիւծոյ, եւ զապանն ոչ մերձեցաւ ի նա : Արկին զնա ի բորբորեալ հնոց, եւ հրեշտակ Տեառն եհան զնա անարատ, եւ երթեալ Զիլիկինթոս ի տեսանէլ զհնոցն, եւ բոցն եւ կիլեաց զերեսն :

* A fol. 281
v° b.

Եւ ապա ետուն գտարբն չալլ գատաւոր որոյ անուն էր Պոսիդոնիոս, եւ նա ծանր շղթայիւք տարաւ զկնի իւր ի բաղարքն Մեկիոյ : Եւ մտեալ ի տաճար կոոցն սուրբն Ակակիոս, իշխանաբար հրամայեաց կուոցն եւ անկեալ չերկիր խորտակեցան : Արկին զնա ի բանկ եւ սկզբեցին գոտան ի փաշտի . եւ ի զիշերին երեւեցաւ հրեշտակ Տեառն եւ խորտակեցաւ փաշտն չտիրցն, եւ եկաց սուրբն կանգուն եւ ալօթէր : Եւ ճի ոմն սենեկապետ ետես գտարբն եւ երթեալ գատմեաց գատաւորին :

Եւ ի ճիւս ալլ աւուրն տարան գտարբն չալլ տաճար կոոյ չարւմ էին բազինք աստուածուհեաց Իսաւոսայ եւ Աթինայ զի երկիր պազցէ : Եւ չորժամ եմուտ ալօթեաց

1 զկնի] եւ կայոցյ տւ բազինան *add.* B || 6 բորբորեալ *om.* B || 6-7 եւ հրեշտակ... զերեսն] եւ խնամօքն Աստուծոյ պահեցաւ կենդանի B || 9 զկնի իւր *om.* B — բաղարքն] իւր *add.* B || 10 խորտակեցան] բազինքն որք էին աստուածուհեացն Իսաւոսայ եւ Աթինայ *add.* B || 11-12 եւ ի զիշերին... ալօթէր] եւ նա ալօթէր անգաղար B || 12 — p. 1610, l. 4. — Եւ ճի ոմն... փշրեցան *om.* B.

* L'éparque se rendit à Apamée et à Apollonia, emmena le saint martyr à sa suite, et le pressa d'immoler aux idoles qui se trouvaient dans ces villes, mais sur la prière du saint tous les autels s'écroulèrent et se brisèrent. On remit ensuite le saint entre les mains du juge Zilicynthus pour l'interroger, mais il demeura ferme dans la foi au Christ. On le frappa à grands coups et on le jeta au-devant d'un lion terrible, mais le fauve ne s'en approcha point. On le jeta dans une fournaise ardente, mais l'ange du Seigneur l'en fit sortir indemne, et lorsque Zilicynthus s'approcha pour regarder la fournaise, les flammes jaillirent et lui brûlèrent le visage.

* A fol. 281
v° b.

On remit ensuite le saint entre les mains d'un autre juge, dont le nom était Posidonius, et qui l'emmena à sa suite chargé de lourdes chaînes à la ville de Milet (*Melitoy*). Saint Acace, pénétrant dans le temple des idoles, ordonna avec autorité aux idoles, qui tombèrent à terre et se brisèrent. On le jeta en prison et on lui attacha les pieds à un bloc de bois; la nuit, l'ange du Seigneur apparut et le bloc (auquel étaient attachés) ses pieds se brisa, le saint se leva et se mit à prier debout. Un certain chambellan vit le saint, et alla avertir le juge.

Le surlendemain, on conduisit le saint dans un autre temple d'idoles, où se trouvaient les autels des déesses Isis (*Isarosay*) et Athéna, pour qu'il les

* A fol. 282
1° a.

առ Աստուած եւ կործանեցան բազմաքն լերկիր : Եւ ելեալ * Պիսիդոյ ի Մեղիտոյ
բազարէն հնգետասան տապարխաւ եւ տարաւ դուրբն յալ տաճար կռոցն շրուծ
բազում բազմիր էին : Եւ աւեալ սուրբն ջուր բուաց զձեռս եւ վերեսս իւր ի տաշտիշոն
եւ եհեղ զջուրն ի բազմանն, եւ աւժամայն լերկիր անկան եւ վշրեցան :

Եւ հրամայեաց զգլուխն հատանել, տարան ի անդին որ կոչի Զոնքիտնա, ադո- 5
թեաց առ Աստուած, եւ ձայն ելեւ լերկնից եւ ասէ . Զօրացիր Ակակիէ եւ եկեսցիր առ
Աստուած որ ետ քեզ համբերութիւն, եւ ընկնլ զպատրաստեալ քեզ պատկն անա-
պական, ուրախ լինելով ընդ ամենայն սուրբս չարքաչութեանն Աստուծոյ : Եւ խոնար-
հեցուցեալ զպարանոցն հատին զգլուխն, եւ հեղաւ ընդ արեանն կաթն :

Եւ աւեալ զմարմինն Գեորգէոս բահանայն թաղոց վասն ահի կռապաշտիցն, եւ 10
տարեալ ի բազարն Սիւնադայ եզ ի տապան առն ձիոյ ըրխտոնէի որոյ անուն էր
Դորոմենպոս, որ լետոյ մարտիրոսացաւ ընդ սրբոցն Տրոփիմոսի : Եւ չաւուրս բարե-
պաշտ արքային Մօրկայ Երպիտոխոս կախկոպոսն նորոգէր զեկեղեցի Դորոմենպոսի,
չպտնեցան նշխարք սրբոցն Ակակիոսի որ եւ ինքն Ակակիոս ասաց եթէ իմ են նշխարքս .
եւ ապա շինեցին ի վերայ նորս եկեղեցի, որով փառաւորի ամենասուրբ Երրորդու- 15
թիւնն չախտանա :

6 եւ ձայն . . . ասէ] եւ բուաց հոգւսն բարբառ երկնային որ ասէր ցնա B || 9 ընդ արեանն
կաթն] արիւնն սրպէս կաթն B.

* A fol. 282
1° a.

adorât. Lorsque (le saint) y pénétra, il pria Dieu et les autels s'écroulèrent à
terre. Posidonius (*Pisitoy*), * quittant la ville de Milet à une distance de quinze
lieues, y emmena le saint pour le conduire dans un autre temple d'idoles où se
trouvaient de nombreux autels. Le saint prit de l'eau, se lava les mains et le
visage dans une cuvette, puis en répandit l'eau sur les autels, qui se renver-
sèrent aussitôt et se brisèrent en menus morceaux.

(Le juge) ayant ordonné de lui trancher la tête, on le conduisit à un
endroit nommé Zoukhiona; (le saint) pria Dieu et une voix du ciel se fit
entendre qui dit : « Prends courage, Acace; tu viendras auprès de Dieu, qui
t'a donné la patience; tu recevras la couronne impérissable qui t'est préparée,
et tu te réjouiras avec tous les saints dans le royaume de Dieu. » Il baissa le
cou et on lui trancha la tête; du lait se répandit avec le sang.

Le prêtre Georges (*Georgēos*), s'emparant du corps, le cacha par crainte des
idolâtres, puis le transporta à la ville de Symade, l'inhuma dans le tombeau
d'un chrétien, dont le nom était Dorymédon (*Doromēdos*) et qui plus tard
fut martyrisé avec saint Trophime. Et aux jours du pieux empereur Maurice,
lorsque l'évêque Elpidius restaura l'église de Dorymédon, on découvrit les
restes de saint Acace, pour lesquels Acace, lui-même, dit : « Ces restes sont
les miens »; et on construisit ensuite une église sur ses restes, par lesquels
est glorifiée la sainte Trinité éternellement.

* Մարգատ Զ և Յանիս սԲ : Վարբ երանելոյն Մնտրիրոսի անտղատակոնի :

* A fol. 282
r^o b.

Այս երանելի եւ ցանկալի աչքս Աստուծոյ Մնտրիրոս անեալ էր ի վաճա միարու-
նակեցաց որ կոչի Ռիտի, մերձ չերիմոպոլիս ի Թերաս զաւասին : Եւ լուաւ զբնա-
կութիւն Եղիայի ճարգարէին եւ զՅովհաննու Մկրտչին, Ելեալ ի վաճացն զնայ ի
5 լեաւն եւ բնակեցաւ յանապատին միայն առանձինն զամս վախտուն . եւ զվախտուն
ամն ամենեւին զմարդ ոչ ետես :

Եւ մի ոմն ձգեաւոր կրօնաւոր որոջ անուն էր Պափնոտիոս ազգեցութեամբ սուրբ
Հոգոյն ել ի լեաւն չայն, եւ ցանկաչք յանապատին գտանել Հարս սուրբս եւ շահել
չաղօթից նոցա : Եւ շրջեալ զեօթն եւ տամն օր հանդիպեցաւ Մնտրիրոսի, ահաւոր
10 տեսեամբ, մերկ ծածկեալ ի հերաց մարմնոյն, ձերունի թաւազլուխ, նստեալ ընդ
հովանեաւ վլմի հանգչէր, եւ ի չոյժ ձերութենէն եւ ի խիտ ձգնութենէն ի սպառ
տկարացեալ :

Եւ տեսեալ զՊափնոտիոս ճայնեաց յանուանէ, եւ հրամայեաց նմա մերձ ինքեան
նստել, եւ հարցանէր եթէ իրազէս զնայ յանապատ . նոյնպէս եւ Պափնոտիոս ազգեաց
15 զնա զի պատմեցէ զվարս լար եւ զանունն : Եւ նա ասէ . Ես չառաջնումն Եղիպտոս

1 անապատակոնի] հրեշտակակրօն անապատակոն ձգեաւորի B || 3 Ռիտի] Խախի B ||
8 Հարս] արս B.

* 6 MARGATS, 12 Juin.

* A fol. 282
r^o b.

Vie du bienheureux Onuphre Fanachorète.

Onuphre, ce bienheureux et agréable homme de Dieu, avait été élevé dans un couvent d'une communauté qui s'appelle Riti, près d'Hermopolis (*Erimouppolis*) dans la province de Thèbes (*Thèbas*). Ayant entendu (quelle était) la demeure du prophète Élie et de Jean-Baptiste, il quitta le couvent, se rendit à la montagne et habita le désert tout seul en solitaire pendant soixante ans : et durant ces soixante années il ne vit absolument aucun homme.

Un religieux ascète, dont le nom était Paphnuce, par l'inspiration du Saint-Esprit, monta sur cette montagne et aspira trouver dans ce désert des pères saints pour profiter de leurs prières. Après avoir circulé durant dix-sept jours, il rencontra Onuphre, d'aspect terrible, nu, ayant le corps couvert de poils, vieillard aux cheveux touffus, qui se reposait assis sous un rocher, complètement affaibli par la grande vieillesse et le sévère ascétisme.

Ayant aperçu Paphnuce, il l'appela par son nom, lui ordonna de venir s'asseoir auprès de lui, et lui demanda de quelle façon il était venu dans le désert. Paphnuce le pria également de lui raconter sa vie et de lui indiquer

անուանէի եւ այժմ անուն իմ Սնտիրիոս է, եւ կերակուր է մեր անսպասուորացս
 * A fol. 282 * յարձաւենեաց եւ ի դալար խոտոյ : Եւ յամենայն կիրակէ հրեշտակ սպասուորէ
 V° 31. մեզ, եւ եթէ ցանկաց որ ի մէջ ի մարդ հայել, հրեշտակն Աստուծոյ հանէ զնա
 չերկինս եւ ցուցանէ նմա զխառս արդարոցն եւ լուսաւորէ զհոգի իւր, եւ մեծաւ ուրա-
 խութեամբ իջանէ զարձեալ ի տեղի իւր, եւ այլ եւս ոչ ցանկաց տեսութեան մարդոյ : 5
 Եւ յարուցեալ ի միասին զնոցին յայլ տեղի անապատին, գոին փոքր բարաչք մի
 եւ ի միջի նորս եղեալ հաց եւ ճաշակեցին ի միասին : Եւ ասէ Սնտիրիոս. Որդեակ
 Պափնոտիէ, այսօր կատարեմ զլինթացս իմ եւ զու ամփոփեան զմարմինս, եւ երթիջիր
 չեղիպտոս եւ զատմեան եղբարցն վասն իմ : Եւ եթէ որ նշխար կամ խունկ մատուցանէ
 յանուն իմ, կամ սպրառս կերակրէ չիշերով զես, չիշեցից եւ ես զնա առաջի Քրիստոսի : 10
 Իմ խնդիրք չԱստուծոյ այլ է, զի որք յողօթս իւրեանց չիշեացն զանուն իմ մեծ վարձս
 ընկալցին չԱստուծոյ : Եւ գալս ասացեալ անկաւ չերկիր եւ աւանդեաց զհոգին իւր
 աւ Աստուած Յունիաի ժԻ :

Եւ իջին հրեշտակք Աստուծոյ մերձ ի մարմինն, եւ լուաւ Պափնոտիոս զերգս
 օրհնութեան որ փառարանէին զԱստուած : Եւ հանեալ Պափնոտիոս զգարեգօսն 15

2-5 Եւ յամենայն : . . . մարդոց օտ. B || 6 անսպասին օտ. B || 7 եւ ի միջի . . . հաց] եւ նկանակ
 հացի ի նմա B . . . 10 յանուն իմ] վասն չիշտակի իմոյ B || 11 չիշեացեն] աւ Աստուած add. B
 || 12 ընկալցին] սուցեն B || 13 Աստուած] Մարգար ? եւ add. B || 14-15 Եւ իջին . . . օրհնու-
 թեան] Յայնեամ շուրջ զմարմնովն լուի լինէր երգ օրհնութեան հրեշտակաց B.

son nom. Il lui dit : « Je m'appelais auparavant Égypte et mon nom est main-
 * A fol. 282 * tenant Onuphre; notre nourriture à nous solitaires * se compose de dattes et
 V° 31. d'herbes fraîches. Tous les dimanches un ange vient nous servir de dattes et
 d'herbes fraîches, et si quelqu'un de nous a envie de voir un homme, l'ange de
 Dieu l'enlève au ciel, lui montre la gloire des justes et éclaire son âme, et il
 redescend avec grande joie à sa demeure n'ayant plus envie de la vue de
 l'homme. »

Ils se levèrent et partirent ensemble pour un autre endroit du désert, ils
 découvrirent une petite grotte au milieu de laquelle se trouvait un pain qu'ils
 mangèrent ensemble. Onuphre dit : « Mon fils Paphnuce, je termine ma car-
 rière aujourd'hui; tu enseveliras mon corps, puis tu te rendras en Égypte et
 tu donneras de mes nouvelles aux frères. Et si quelqu'un offre de l'hostie ou de
 l'encens en mon nom, ou s'il donne à manger à un pauvre en souvenir de moi,
 je me souviendrai aussi de lui auprès du Christ. Ce que je demande à Dieu
 c'est que ceux qui se souviendront de mon nom dans leurs prières reçoivent
 de grandes récompenses de Dieu. » Ce disant, il tomba à terre et rendit son
 âme à Dieu le 12 juin.

Des anges de Dieu descendirent auprès du corps et Paphnuce entendit les
 chants de bénédictions par lesquels ils glorifiaient Dieu. Paphnuce ôta sa

լըր էհերձ, և կհասն պատեաց զմարմինն Մտփրխտի և թագեաց ընդ վիճօն և ծածկեաց քարածրը :

Եւ յորժամ զարձաւ եզիտ յալլ տեղի անապատին չորս * ձերունի անապատաւորս. * A fol. 282
v° b.

ևտ նոցա ողջօնն, և նորս ասնն. Վաթառն ամ է մեր որ բնակեալ ևճք յանապատս և
5 զմարդ ոչ երբէք տեսար բաց այժմ զբեզ : Եւ մտին յաչն և կտին հինգ հաց : Եւ
զոհացեալ զԱտուծոյ կերան և ուրախ եղն և ասնն. Պիտաջըր կզրայր Պափնոտիէ,
զի յօրէն յորմէ սկսար ծառայել Ատուծոյ յամենայն աւուր չորս հաց աւարէր մեզ
Ատուած, այսօր հինգ պարգեւեաց : Եւ ողջունեալ գտարք ձերունիսն զարձաւ :

Եւ մինչդեռ երթալք ընդ այն անապատն ևտես այլ չորս անապատաւորս ծաղկեղէն
10 պարեգօտիւք և ասնն. Մեք նախարարք էար ի բաղարէն Որսիւրիբոյ, և եկար
յանապատս ծառայել Տեառն, հանդիպեցար ծառայի Ատուծոյ միումն ձերունուոյ,
և կտարի մի ուսոց մեզ զատուածահաճոյ վարս և ինքն խաղալովեամբ հանկեալ :
Եւ զվեց ամ է մինչեւ գայժմ որ ևճք յանապատիս, և յամենայն կիւրակէ հրեշտակ
Տեառն լըանէ յերկնից և կերակրէ զմեզ յամենօրհնեալ հաղորովենէն : Եւ այսօր
15 շարաթ է պատրաստես և կբեզ զի հաղորդեցիս և գու, զի ամենեքեան որ արժանա-

1 զմարմինն] սրբոյն *add.* B || 3 p. — 1614, l. 3 յալլ տեղի . . . հաղորդեցոց զնոսա] յալլ
և այլ տեղիս զձերունի անապատաւորս օրոց ոմանք վաթառն ամ էր զի բնակեալ էին
յանապատին և ծառայէին Ատուծոյ, և ոմանք դեռ վեց ամ էր զի եկեալ էին ի բաղարէն
Որսիւրիբոյ, և բնակէին անդ աւարիին վարուր իրբեւ զհրեշտակս Ատուծոյ : Խօսակից եղև ընդ
նոսա Պափնոտիս, և նորս պատմեցին գորանչելի բարեբարութիւնն Ատուծոյ զոր առնէր նոցա
յանմարդի անապատի անդ, սնուցանելով զհոգիս նոցա հոգեւորական կերակրովք : Որ և ինքն
Պափնոտիս հաղորդակից եղև նոցա երկնաւոր շնորհին և զահմայր զԱտուծոյ B.

tunique, la déchira et dans une moitié enveloppa le corps d'Onuphre, l'influa dans le rocher et le couvrit de pierres.

A son retour, il rencontra dans un autre endroit du désert * quatre vieux * A fol. 282
v° b.

anachorètes; il les salua, et ceux-ci lui dirent : « Il y a soixante ans que nous habitons ce désert, nous n'avons jamais vu la figure d'un homme excepté toi maintenant. » Ils entrèrent dans leur grotte et y trouvèrent cinq pains. Ils rendirent grâces à Dieu, mangèrent, furent réjouis et dirent : « Sache, frère Paphnuce, que du jour où nous avons commencé de servir Dieu, tous les jours Dieu nous envoyait quatre pains, aujourd'hui il nous en a accordé cinq. » Il salua les saints vieillards et partit.

Or, tandis qu'il s'acheminait à travers le désert, il aperçut quatre autres anachorètes en tunique de peau, qui lui dirent : « Nous étions magistrats de la ville d'Oxyrhynchos (*Okhsirikhoy*), et nous sommes venus dans ce désert pour servir le Seigneur; nous avons rencontré un vieillard, serviteur de Dieu, qui après nous avoir enseigné durant une année la vie agréable à Dieu, reposa en paix. Voilà six ans aujourd'hui que nous sommes dans ce désert; tous les dimanches l'ange du Seigneur descend du ciel et nous nourrit de la très sainte

տրին այնձ հաղորդութեան թագութիւն մեկաց զոցեն եւ լուսաւորին հոգւով : Եւ մինչդեռ խօսէին բուրեաց հօտ անոջ անպատմելի, եւ իջեալ հրեշտակ Աստուծոյ հաղորդեցոյց զնստա : Եւ ողջունեաց * զսուրբ անպատուարսն Պափնսափոս զարձաւ ի Սկիւթ եւ պատմեաց ամենեցուն զոր ետեսն եւ լուաւ ճշմարտապէս :

* A fol. 283
r^o u.

Մարգաց է եւ Յունիսի ԺԳ : Վկայութիւն սրբոյն Տիմոթէի որ ի Պաուսա :

5

Քրիստոսի ճարտարուն Տիմոթէոս էր յաւուրս Քրիստոսի ուրացողին Յուլիանոսի կայսերն : Եւ ծառ մի ճշգրտենի բնամեծ էր ի մէջ քաղաքին Պաուսայ, յորում են ջերմուկք, եւ յարձառ ծառոյն բնակէր վիշապ մի ահաւոր, եւ էր մերձ քարաջր մի, եւ չերեկորեաց երանէր վիշապն եւ մտանէր չալին, եւ զվիշերն անդ բնակէր :

Եւ ընդ աւուրսն ընդ այնտիկ կին մի թագուհի որոյ անուն էր Աւիտեա, քրիստոնեաց հաւատով, եւ բնակէր ի քաղաքին Ապոլոնեա, եւ լսէր վասն օգտակար ջերմալին ջրոցն զնայ բնակէլ անդ :

Իսկ եպիսկոպոսն քաղաքին Պաուսայ եւ քահանայն եւ ամենայն ուխտ եկեղեցւոյն ընտրեցին չներեանց զՏիմոթէոս աչր բարի եւ հեղ եւ աստուածահաճոյ, կացուցին ի

3 Պափնսափոս om. B || 6 Քրիստոսի om. B || 7 կայսերն om. B — բնամեծ om. B — մէջ քաղաքին om. B || 12 ջրոցն] ջուրցն B || 14 ընտրեցին] զմի սին add. B.

communion. C'est samedi aujourd'hui, prépare-toi aussi à communier, car tous ceux qui se rendent dignes de cette communion, trouvent l'absolution de leurs péchés et s'illuminent spirituellement. » Pendant qu'ils parlaient, il se répandit une indicible odeur suave, et l'ange de Dieu descendu (du ciel) les communia. Paphnuce salua les saints anachorètes, retourna à Scété (*Skiuth*) et raconta à tous ce qu'il avait vu et avait entendu en toute vérité.

* A fol. 283
r^o u.

7 MARGATS, 13 Juin.

Martyre de saint Timothée à Brousse.

Le martyr du Christ Timothée vivait aux jours de l'empereur Julien l'Apostat. Il y avait un orme au tronc énorme au milieu de la ville de Brousse où se trouvent des thermes; dans la racine de cet arbre habitait un dragon terrible; il y avait auprès une grotte, et, le soir, le dragon sortait et pénétrait dans la grotte où il passait la nuit.

Il y avait en ces jours-là une reine de foi chrétienne, dont le nom était Arétias (*Aritéa*) et qui habitait dans la ville d'Apollonia. Ayant entendu parler de la bienfaisance des eaux thermales, elle s'y était rendue pour y habiter.

Or, l'évêque de la ville de Brousse, les prêtres et tout le clergé avaient élu Timothée, homme bon, paisible, ayant une vie agréable à Dieu, et l'avaient

սպասաւորութիւն եկեղեցւոյն : Եւ ետուն զնա այճենի ծածկոց եւ աւարեցին իբրև
 4 զորհնութիւն Ասիտայի թագուհւոյն : * Եւ նորա աւեալ գնալ, եւ յորժամ կամեցաւ * A fol. 283
 անցանել ընդ ճշդարենի ծառն երանելին Տիմոթէոս տարածեալ զձեռս չերկինս ասէ.
 5 Ետուած յօգնել ինձ նայեաց եւ Տէր չքնկերել ինձ փութն : Եւ տեսեալ զնա վիշապին
 եկաց ի վերայ ճանապարհին, եւ չանցաներն Տիմոթէի զիմեաց ի վերայ նորա. եւ
 նա գայճենի ծածկոյլին ծալեաց եւ ձգեաց չերեսս վիշապին, եւ անց առանց երկիւղի,
 եւ առ ժամայն ստտակեցաւ վիշապն :

Եւ լուեալ թագուհւոյն զնաց առ նա, եւ անկաւ շտա նորա, եւ ամենայն քաղաքն
 եւ գաւառն մեծաւ ուրախութեամբ փառս ետուն Աստուծոյ եւ զորհացան զնմանէ ընդ
 10 ստտակումն վիշապին :

Եւ լուեալ վասն վարուց եւ սքանչելեացն Տիմոթէի ուրացոյն Յուլիանոս աւարեաց
 զօրականս եւ կարեալ զերանելին Տիմոթէոս արկ ի բանդ : Եւ չեա սակաւ աւուրց
 հրամայեաց եւ հատին զգլուխ նորա Յունիսի ժԿ : Եւ քրիստոնեայք թաղեցին ի
 քաղաքին Պուռսա, եւ շինեցին ի վերայ նորա մատուռն յանուն սրբոյն Տիմոթէի :

15 [B * Յայժմ աւուր չիշատակ է երանելոյն Սմբատայ սպարապետի Բագրատունւոյ
 որ Խոստովանող կոչեցաւ : * B
 p. 254 b.]

6 երկիւղի] եւ աղօթիւք նորա *add.* B || 12 կարեալ] կարան B — արկ] արկին B ||
 14 նորա] Մարգայ է եւ *add.* B || 14 Տիմոթէի] Տիմոթէոսի B.

destiné au service de l'église; ils lui remirent une couverture de chèvre et l'en-
 voyèrent comme (un présent de) bénédiction à la reine Arétias. * Il prit (la cou- * A fol. 283
 verture) et s'en alla, mais, lorsqu'il voulut passer devant l'orme, le bien-
 heureux Timothée éleva les mains au ciel et dit : « Dieu, viens à mon aide! *
 Seigneur, empresse-toi de m'assister ». » Le dragon, l'apercevant, se mit sur
 le chemin, et au passage de Timothée l'assailit; celui-ci plia la couverture
 en peau de chèvre, la jeta à la figure du dragon, et passa sans crainte; le
 dragon creva aussitôt.

A cette nouvelle, la reine se rendit auprès de lui, tomba à ses pieds, et
 toute la ville et la province, avec une grande joie, rendirent grâces à Dieu et
 Le remercièrent de la mort du dragon.

Julien l'Apostat, ayant appris la vie et les miracles de Timothée, envoya
 des soldats, qui s'emparèrent du bienheureux Timothée et le jetèrent en
 prison. Peu de jours après, (Julien) ordonna de lui trancher la tête le 13 juin.
 Les chrétiens l'inhumèrent dans la ville de Brousse, et construisirent sur (ses
 restes) une chapelle au nom de saint Timothée.

[B * En ce jour commémoration du bienheureux Sembat le généralissime
 Bagratounien qui fut surnommé le Confesseur. * B
 p. 254 b.]

Սա էր հայր Աշոտոց առաջնոց արքայի այլ քաջ եւ աստուածասէր : Բայց չորժամ չարձակեցաւ ի վերայ աշխարհին Հայոց ստիկանն Բուղայ հարկեցաւ Սմբատ անձնուտուր լինել ի նա, եւ բռնաւորն չունելով աչնուհետե կասկած յունքէ խոչընդոտն լինել արչաւանոց իւրոց, աւերեաց առ հասարակ դաշխարհն Հայոց եւ Աղուանից, եւ նահատակեաց զբազումս վասն ի Քրիստոս հաւատոցն, եւ արեամբ ներկեաց զերեսս երկրին :

Եւ կարեալ կապեաց զնախարարս Հայոց եւ ած ընդ իւր ի Բաբելոն, ընդ որս տարաւ եւ զՍմբատ սպարապետ : Իբրեւ յանդիման եղեն ամիրապետին նախարարք Հայոց հանդերձ կապանօք, խօսեցաւ ընդ նոսա աստակութեամբ եւ հրամայեաց կապել եւ զՍմբատ եւ զնել ի բանլի ընդ այլ նախարարսն : Եւ հրամանաւ ամիրապետին նեղէին զնոսա դռնաւ ի կրօնս իւրեանց, սպառնացեալ զանհնարին տանջանա եւ զմահ, չորմէ զարհուրեալ անկան բազումք ի հաւատոց, եւ դարձան յօրէնս նոցա :

Բայց Ստեփաննոս Կոն կոչեցեալ իշխանն Տուս աւանի աշխարհին Սետեացոց, հաստատուն կայեալ ի հաւատս անտանելի շարչարանօք կոտարեցաւ ի Քրիստոս : Իսկ քաջն Սմբատ մնաց աւուրս բազումս ի բանլի անդ ի կապանս մեծաւ հաւատով եւ զղջութեամբ : Եւ բազում անգամ խրատ տալին նմա եւ ստիպէին ուրանալ զքրիստոնէութիւնն, եւ աւատս պարզեօք եւ իշխանական փառօք դռնաւ չարխարհն

Il était le père d'Achot, le premier roi, homme courageux et ami de Dieu. Lorsque le gouverneur (*ostikan*) Bogha envahit le pays d'Arménie, Sembat se trouva dans la nécessité de se rendre à lui, et le tyran, n'ayant désormais plus à craindre personne qui fût capable d'entraver ses incursions, mit la désolation dans la totalité du pays d'Arménie et des Albaniens; il martyrisa beaucoup d'habitants à cause de leur foi au Christ et teignit la surface du pays de leur sang.

Il fit mettre aux chaînes les satrapes arméniens et les emmena à sa suite à Babylone, et parmi eux il conduisit le généralissime Sembat. Lorsque les satrapes arméniens furent présentés, avec leurs chaînes, au grand émir, celui-ci leur parla avec véhémence et ordonna de mettre également aux chaînes Sembat et de le jeter en prison avec les autres satrapes. Sur l'ordre du grand émir, on fit pression sur eux pour les faire changer de religion en les menaçant de tortures intolérables et de mort; nombreux furent ceux qui en eurent peur, abandonnèrent la foi et se convertirent à leurs lois.

Cependant Étienne surnommé Kon, prince du bourg de Tous, dans la province d'Outi, demeura ferme dans sa foi et fut martyrisé pour le Christ dans des tortures atroces. Quant au brave Sembat, il resta longtemps enchaîné dans la prison, avec grande foi et contrition. A plusieurs reprises on lui conseilla et on le pressa de renier le christianisme et de retourner dans son pays

իւր : Այլ քարեպաշտ իշխանն ձիշտ զայս բան առնէր պատասխանի. Աչ կարեմ թողուլ զՔրիստոս, ոչ կարեմ ի բաց կալ ի բրիտաննէական հաւատոց զոր աւազանին շնորհօք ընկալայ :

* B
p. 255 a.

5 Եւ այսպէս բարի խոստովանութեամբ չերկար մնացեալ ի բանդի անդ ձինչդեւ բեկեալ սրտիւ եւ բազում արտասուօք աղօթն ծառուցանէր առ Աստուած աւանդեաց զհոգին իւր : Եւ ոճանք ի բրիտաննէից որք կապին ի բազարքի անդ հրաման առեալ չամիրապետէն տարեալ գմարմին նորա ի հինն Բարեկոն թաղեցին ի վկայարանն որ կաջր շինեալ ի վերայ զբոջն սրբոյ ճարգարէին Կանկելի :]

Մարգայ Թ եւ Յունիսի ԺԳ : Վարք երանելոյն Թէոփանոսի եւ սրբա հուրն Պանսեմնի :

10 Երանելին Թէոփանոս էր ի քաղաքէն Անախորայ, անհաւատ ճնօղաց զաւակ : Եւ յորժամ եղև հնգետասան ամաց * ճեւաւ կլինն, եւ երթեալ Թէոփանոս չեկեղեցին մկրտեցաւ, եւ գլեցաւ ճաղեղէն, եւ արգելաւ ի խցի ճերձ ի քաղաքն : Եւ սկսաւ աստուածաշնորհ Վարուք ճղնել պահօք եւ աղօթիւք եւ աքնութեամբ, եւ ընկալաւ շնորհս յԱստուծոյ հալածել գլեան եւ բժշկել զամենայն հլուանոսն աղօթիւք եւ ճեւն 15 գնելով :

* A fol. 283
v° a.

9 սրբա հուրն] աղանոսն Աստուծոյ B | 14 գամենայն om. B — ճեւն] գճեւս B.

muni d'abondants présents et d'une glorieuse autorité. Mais le * pieux prince leur donnait toujours cette même réponse : « Je ne puis abandonner le Christ, je ne puis renoncer à la foi chrétienne, que j'ai reçue avec la grâce des fonts baptismaux. »

* B
p. 255 a.

C'est ainsi qu'après être resté de longs jours dans la prison, en bonne confession, et après avoir prié Dieu le cœur brisé et avec beaucoup de larmes, il rendit son âme. Quelques chrétiens qui se trouvaient dans cette ville, ayant obtenu l'autorisation du grand émir, transportèrent son corps dans la vieille Babylone et l'inhumèrent dans la chapelle commémorative qui était érigée sur le puits du saint prophète Daniel.]

8 MARGATS, 14 Juin.

Vie du bienheureux Théophane et de sainte Pansemnè.

Le bienheureux Théophane était de la ville d'Antioche, fils de parents infidèles. Lorsqu'il eut quinze ans, * la femme mourut; Théophane, s'étant rendu à l'église, se fit baptiser, se vêtit d'une tunique de poils et se cloitra dans une cellule près de la ville. Il se mit à pratiquer l'ascétisme par une vie agréable à Dieu, avec jeûnes, prières et veilles, et il reçut de Dieu le don de chasser les démons et de guérir tous les malades par la prière et l'imposition des mains.

* A fol. 283
v° a.

Եւ կինն ծի էր ի բաղարին որոչ անուն էր Պանսեմնի, եւ լուաւ վասն նորա Թէոփանոս որ գրապուծս կորուսանէր ի զործս անառակս, ազաչէր զԱստուած վասն նորա : Եւ կեալ ի խցէն զնաց առ հաչրն իւր եւ մերկացաւ զմաղկղէնն, զգեցաւ զիպակ հանգերձ աշխարհականի, նստաւ չերիվար եւ առեալ ընդ իւր տասն լիար դահէկան զնաց առ պոսնիկ կինն սրպէս թէ հարսանեօր ամուսնասցի նմա :

Եւ յորժամ կերան եւ արբին եւ ուրախ եղեն, ծախն ի սենեակն, եւ որպէս սովորութիւն էր Պանսեմնաց կամէր զի ննջեացէ ընդ նմա : Եւ նա ասէ. Քանի ժամանակք են որ այց գործովդ կեաս : Եւ նա ասէ. Երկտասան ամ է, եւ որպէս զբեզ զեղեցիկ աչբ չեմ տեսալ, եւ ոչ այնչափ սիրեալ գոր իբրեւ զբեզ :

Ասէ Թէոփանոս. Եթէ սիրես զիս ծի աչծմ նեղեր չաչպլիսի գործդ, մինչեւ արասցուք զհարսանիսն : Եւ կինն չանձին կարաւ : Եւ նորա հանեալ զտասն լիար դահէկան ետ ի կինն եւ ասէ. Երթաչց եւ պատրաստեցից * զծախս հարսանեացն :

* A fol. 283
v° b.

Եւ երթեալ ի խուցն իւր շինեաց մերձ ալ խուց, եւ դարձեալ զնաց առ կինն, զիրկս արկեալ համբուրեաց եւ ասէ. Եթէ ոչ մկրտիս ոչ կարեմ ամուսնանալ քեզ : Եւ ծագեաց շնորհք. հօգուչն սրբոյ ի սիրտ կնոջն, եւ չանձն առ մկրտիլ : Եւ առեալ զնա Թէոփանոս տարաւ չեկեղեցին առ քահանայն եւ մկրտեաց, եւ ընկաբաւ զնա

1 բաղարին] պոսնիկ *add.* B || 9 գոր *om.* B || 14 զիրկս . . . ասէ] եւ սիրապարար ասէ յնա B || 14 կարեմ ամուսնանալ] ամուսնանամ B.

Il y avait dans la ville une femme dont le nom était Pansemnè; Théophane avait appris à son sujet qu'elle menait beaucoup d'hommes à la perdition par ses actes de débauche, et il pria Dieu pour elle. Puis il quitta sa cellule, se rendit auprès de son père, quitta sa tunique de poils, se vêtit d'un vêtement laïque d'une riche étoffe, monta à cheval ayant sur lui dix livres de monnaie, et alla trouver la prostituée comme s'il voulait l'épouser par mariage.

Après qu'ils eurent mangé et bu et se furent réjouis, ils pénétrèrent dans la chambre, et Pansemnè, selon sa coutume, voulut qu'il dormit avec elle. Il lui dit : « Combien de temps y a-t-il que tu vis de cette occupation? » Elle lui répondit : « Il y a douze ans, et je n'ai jamais vu quelqu'un d'aussi beau que toi, et je n'ai jamais aimé quelqu'un comme toi. »

Théophane lui dit : « Si tu m'aimes, ne me presse pas maintenant à une telle chose, jusqu'à ce que nous ayons accompli les noces. » La femme consentit. Il sortit les dix livres de monnaie et les donna à la femme en disant : « J'en vais préparer * les dépenses des noces. »

* A fol. 283
v° b.

Il retourna à sa cellule, construisit auprès une autre cellule et revint auprès de la femme; il la prit dans ses bras, l'embrassa et dit : « Si tu ne te fais pas baptiser, je ne puis me marier avec toi. » Alors les grâces du Saint-Esprit jaillirent dans le cœur de la femme et elle accepta de se faire baptiser. Théophane la prit, et la conduisit à l'église auprès du prêtre qui la baptisa.

յաւազանէն թէոփանոս, եւ զեօթն օր վարդապետէր եւ ուսուցանէր նմա զաստուածային պատուիրանն : Եւ հաստատեցաւ սիրտ կնոջն ի հաւատս եւ յերկրպն Աստուծոյ :

Եւ աւարեաց զթէոփանոս ի տուն իւր, եւ վաճառեաց զամենայն ինչս իւր եւ բաշխեաց ազբատաց եւ զծառայան եւ զաղախնայան ազատեաց տունալ նոցա բաժին չընչից իւրոց. եւ զտակն եւ զարծաթն եւ զմարգարիտան եւ զականան ստատականս արար անօթն եկեղեցւոյն : Եւ ծոռալ յեկեղեցին ել զաջն արտասուօք առաջի սրբոց սեղանոյն, եւ ասէր. Տէր, մի խտտան համարեր եւ պլպօճ, եւ մի յամօթ առներ զբազմամեղ աղախինս քո, ընկնլ զընծայս զոր շար զործովք ժողովցի եւ ճատուցի առաջի քո :

Իսկ երանելին թէոփանոս արգել զնա ի խցին զոր շինեաց, զվեցոյց նմա մաղկէն եւ խորզ, եւ ինքն զգեցաւ զառաջին մաղկէն պարեգօտն իւր, եւ արգելաւ ի խուցն * իւր : Եւ այնչափ խտտակրօն վարուք ձգնեցաւ կինն, որ եւ զլեւս ի մարդկանէ հարս- * A fol. 284
r^o a.

Տէր, եւ զախտաժէտս ազօթիւք բժշկէր : Եւ կեցեալ աստուածահաճոյ վարուք ամ մի եւ ամիսս երկու շարգելական խրճիթս իւրեանց, եւ շաուր ուրբաթու եղև շարժ եւ սրտառմն եւ կայծակունք, եւ իջին հրեշտակք ի յերկնից, եւ աւանդեցին զհոգիս երկոցունցն Յունիսի ժ՛Գ :

6 եկեղեցւոյն] եկեղեցեաց B || 8 շար... եւ օմ. B || 10 [սցին] խոր [սցին B || 12 ձգնեցաւ] ձգնաւորեցաւ B || 15 եղև շարժ... ժ՛Գ] երկուքին եւս աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած Մարգաց Է եւ Յունիսի ժ՛Գ B.

Théophane la reçut des fonts baptismaux, lui enseigna durant sept jours la doctrine et lui fit apprendre les commandements divins. Le cœur de la femme se raffermi dans la foi et la crainte de Dieu.

Elle envoya Théophane à sa maison pour vendre tous ses biens et les distribuer aux pauvres. Elle rendit la liberté à ses domestiques et à ses servantes en leur faisant une part de ses biens. De l'or, de l'argent, de ses perles et de ses pierres précieuses elle fit des vases d'église. Elle pénétra dans l'église et les déposa avec larmes devant le saint autel en disant : « Seigneur, ne les dédaigne point, ne les considère point comme immondes et ne rends point honteuse ta servante, grande pécheresse; accepte ces dons que j'ai ramassés par de mauvaises œuvres et que je t'offre maintenant. »

Le bienheureux Théophane la cloitra dans la cellule qu'il avait construite, la revêtit d'une robe de poils et d'un sac, et lui, reprenant son ancienne tunique de poils, se cloitra dans * sa cellule. La femme mena une vie ascétique * A fol. 284
r^o a.

Ils vécurent un an et deux mois d'une vie agréable à Dieu, dans leur cellule cloîtrée, et un jour de vendredi il se produisit un tremblement de terre, avec des coups de tonnerre et de fou-lre; des anges descendirent du ciel, et recueillirent leurs âmes à tous deux le 14 juin.

Եւ երթեալ եպիսկոպոս բաղարին ամենայն ուխտիւն եւ ժողովրդեամբն հանին զմարմինս նոցա ի խրճիթացն, եւ տարան ի բաղարն մոմեղինօք, սպմոսիւք եւ օրհնութեամբ, ելին ի տապանի յեկեղեցւոջն : Եւ բազում սքանչելիս արարին ծառայքն Աստուծոյ Թէոփանոս եւ ազախինն Քրիստոսի Պանսեմնի :

Մարգայ Թ եւ Յունիսի ԺԵ : Տօն է սրբոյն Ստաբէոսի առաքելոյն :

5

Առաքեալն Քրիստոսի Անգրէաս չորժամ հրամանաւ սուրբ Հոգւոյն երթաչր ի քարոզութիւն, առաքեալքն ետուն սպասաւոր եւ ընկեր քարոզութեան նորա զՍտաբիոս, եւ առաքեցին ընդ նմա չամենայն տեղիս :

Եւ չորժամ ըմբռնեցաւ Մատթէոս չաղգէն մարդակերաց, եւ առաքեաց Տէր զԱնգրէաս հանել զնա ի բանդէն, եւ նաեալ ի վերայ ծովուն Բարդիլրացոց, եւ հասեալ ի Թիրակ եւ եկեալ * յերակլիս, ձեռնալրէ անդ զՍտաբիոս եպիսկոպոս եւ առաքէ ի Բիւզանդիս : Եւ մինչեւ ցաւօր հրաման է ի կանոնաց, չորժամ Կոստանդինուպոլիս պատրիարք ձեռնալրեն, նախ Երակլիոյ մետրապօլիտն զնէ զձեռս ի վերայ :

10

Եւ զնացեալ սրբոյն Ստաբիոսի ի Բիւզանդիս քարոզեաց նոցա զՔրիստոս, եւ զբազումս զարձոյց ի մոլորութենէ կռօցն, եւ բազում սքանչելիս կատարէր անբւամբն

15

3 տապանի] տապանս B — բազում] նշանս եւ. *add.* B || 5 է... առաքելոյն] Ստաբիոսի առաքելոյ B || 6 Առաքեալն] Սուրբ առաքեալն B || 7 զՍտաբիոս] զՍտաբիոս B.

L'évêque de la ville avec tout le clergé et la population allèrent sortir leurs corps des cellules, les conduisirent à la ville avec des cierges, des psalmodies et des bénédictions, et les déposèrent dans un tombeau dans l'église. Les serviteurs de Dieu Théophane et la servante du Christ Pansemné opérèrent de nombreux miracles.

9 MARGATS, 15 Juin.

Fête du saint apôtre Stachys.

Lorsque, sur l'ordre du Saint-Esprit, l'apôtre du Christ André partit pour la prédication, les apôtres lui donnèrent Stachys (*Stakhios*) comme serviteur et compagnon de sa prédication, et l'envoyèrent partout avec lui.

Et lorsque Matthieu fut saisi par la tribu des anthropophages et que Dieu eut envoyé André pour le délivrer de la prison, (celui-ci), après avoir navigué sur la mer des Bardirak et être arrivé en Thrace (*Thirac*), se rendit à * Héraclée, y sacra Stachys évêque et l'envoya à Byzance. Et jusqu'aujourd'hui il est prescrit par les canons qu'au sacre du patriarche de Constantinople, le métropolitite d'Héraclée est le premier qui fait l'imposition des mains.

Saint Stachys, s'étant rendu à Byzance, prêcha le Christ et convertit beaucoup d'habitants de l'erreur des idoles; il y accompplit de nombreux pro-

* A fol. 284 r° b.

* A fol. 284 r° b.

Քրիստոսի ի վերայ հիւանդաց եւ ակտացելոց : Եւ շատ չարչարանս կրեալ ի կոտապաշտիցն կատարեցաւ վկայութեամբ մունիսի ժե :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհւոյն Անտոնինեայ :

Կինս այս քրիստոնեայ էր ի քաղաքէն Նիկիայ Բիւթանացոց, չուրս կուսպաշտ 5 արքայիցն Գրոկղետիանոսի եւ Մաքսիմիանոսի : Եւ կացուցին զնա առաջի Պոլսկիլիանոսի իշխանին, եւ խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի Աստուծոյ ճերոյ, եւ աչոյն արար զկոյր եւ զխուլ եւ զհամը զանոտի կուռսն . եւ արկին զնա ի բանոյ :

Եւ չեա աւուրց հանին ի բանդէն եւ կախեցին զվաչատէ, եւ շամփրովք աչքեցին զկողմն, եւ նա եւս առաւել չանկիմանէր եւ անարդէր ի տանջանս զպաշտամունս 10 կուսպաշտիցն : Ապա հրացեալ շանթիւք ճակեցին զթաթն ձեռացն երկոցունց եւ զպճպունս ոտիցն, եւ երանելի կինն զոհանալով փառաւորէր զԱստուած . * եւ բուրեաց անուշահոտութիւն չանձնէն սրպէս ի խնկոյ կեղեցւոյ : Եւ ձայն եղև յերկնից առ նա եւ ասէ . Զօրացիր Անտոնինեա եւ քաջալերեաց : Եւ արկին զնա ի բանոյ եւ թողին անկ զամս երկու :

15 Եւ ապա հրամայեաց իշխանն Պոլսկիլիանոսս ընկենուլ զնա ի լիճն, եւ յորմամ

2 վկայութեամբ] Մարգայ Թ և *add.* B || 5 Պոլսկիլիանոսի] Կրիսկիլիանոսի B — խոստովանեցաւ] առաջի նորա *add.* B || 10 Ապա] հրամայեաց եւ *add.* B || 11-13 եւ բուրեաց . . . քաջալերեաց *om.* B.

* A fol. 281
v° a

diges au nom du Christ sur les malades et les infirmes. Il eut à souffrir beaucoup de tortures de la part des idolâtres, et mourut par le martyre le 15 juin.

En ce jour martyre de sainte Antonine.

Cette femme chrétienne était de la ville de Nicée de Bithynie, aux jours des empereurs idolâtres Dioclétien et Maximien. On l'amena devant le gouverneur Priscillien et elle confessa le nom du Christ notre Dieu, en ridiculisant comme aveugles, sourdes et muettes les idoles vaines. On la jeta en prison.

Quelques jours après, on la sortit de la prison, on la suspendit à un poteau et on lui brûla les côtes avec des broches: mais elle, dans ses tortures, réprouva de plus en plus et méprisa les cérémonies des idolâtres. Ensuite, avec des braises enflammées on lui troua la paume des deux mains et les chevilles des pieds. La bienheureuse femme, en rendant grâces, glorifiait Dieu. * Une odeur suave se dégagede sa personne comme celle de l'encens à l'église. Une voix du ciel se fit entendre à elle qui disait : « Prends courage, Antonine, et sois forte. » On la jeta en prison et on l'y laissa deux années.

* A fol. 281
v° a.

Ensuite le gouverneur Priscillien ordonna de la jeter dans le lac, et pendant

տանէին աղօթեաց սու Աստուած եւ սուէ. Գոհանամ զքէն Որդի Աստուծոյ որ արժանի արարեր զիս կալ սուսջի բ՞ ընդ այլ սրբոց բոց : Եւ երեւեցան հրեշտակք երկու որ երթալին, եւ սուսեցաց զհոյի խըր ի ձեռս նոցա Յունիսի ժե, եւ զճարձինն հանին ի ցամար : Եւ երեւեցաւ ի տեսեան բրիտանեաց արանց եւ երթեալ սուեալ պատուով թագեցին :

5

Մարգոց ժ եւ Յունիսի ժԶ : Վկայաբանութիւն կոյս վկային Քրիստոսի Ակիլինեաց :

Յաւուրս կուսպաշտ արքային Գիսկղեախանոսի էր այր ճի ի բաղարքին Վիվրուլիս, որոյ անուն էր Եւտովմէոս, եւ էր բրիտանեաց : Եւ էր նորա զուսոր Ակիլինեա անուն, եւ ի տասնամենից տուան նճա շնորհք չԱստուծոյ, եւ զհամահասակ աղջկունսն եւ զպլ կանոյս ուսուցանէր եւ պատուիրէր ի բոց կալ ի կոոյն, եւ երկիր պագանեւ Քրիստոսի, եւ բազում ժամանակս չուսուցանելոյ ոչ զպարէր :

10

* A fol. 284
v° b.

Եւ սմն ճի նիկոմիդոս անուն ժաանեաց զիս սու բղեաշխն * Վոդիախանոս եւ կոչեաց ի հարցումն, եւ քաղցրութեամբ խրատ տայր ուրանալ զՔրիստոս եւ պաշտել

2-5 Եւ երեւեցան... [թագեցին] եւ այնպէս կատարեցաւ ի Քրիստոս : Եւ երթեալ բրիտանեից սալին զճարձինն եւ պատուով [թագեցին, յորձէ բազում սքանչելքք ընին B || 6 Վկայաբանութիւն... Ակիլինեաց] Վկայութիւն սրբուհւոյ եւ կոյս վկային Ակիլինեաց B || 8 Ակիլինեա] Ակիլինեա B || 13 Վոդիախանոս] Վոլուսիանոս B.

qu'on l'y conduisait elle pria Dieu et dit : « Je te rends grâces, Fils de Dieu, de ce que tu m'as rendue digne de me présenter devant Toi avec tes autres saints. » Deux anges apparurent qui l'accompagnèrent; elle rendit son âme entre leurs mains le 15 juin, et ils tirèrent son corps sur le rivage. Elle apparut en vision à des chrétiens, qui allèrent prendre (son corps) et l'inhumèrent avec honneur.

10 MARGATS, 16 Juin.

Passion de la vierge et martyre du Christ Aquilina.

Aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien, il y avait dans la ville Byblos (*Viclopolis*) un homme dont le nom était Eutolmius, qui était chrétien. Il avait une fille nommée Aquilina (*Akilinía*) qui, à l'âge de dix ans, reçut les grâces de Dieu et enseignait aux jeunes filles de son âge et aux femmes, les engageant à renoncer aux idoles et à adorer le Christ. Elle ne cessa pas d'enseigner durant de longues années.

* A fol. 284
v° b.

Un certain Nicomède la dénonça au gouverneur * Volusianus (*Volisianos*), qui la fit venir et l'interrogea; il lui conseilla avec douceur de renier le Christ

զիւռան, եւ նա խոստովանեցաւ զՔրիստոս եւ զիւռան ուրացաւ : Գան հարին զնա ուժգին եւ հրոցեալ շամբուրս հարին յականջան եւ մինչեւ յուղեղն ալքեցաւ, եւ հեղոյր արիւնն ընդ սնկունսն ի վայր, եւ արկին ի բանդ : Եւ յազօթել նորա սա Աստուած ի հասարակ զիշերին հրեշտակ Տեառն մերձեցաւ ի պուխն եւ յանձն եւ ասէ .

5 Եղեցիս ողջ. եւ եհան ի բանդէն ողջ ծարմնով եւ կացոց մերձ ի սնարս բլեշխին մինչպէս բազմեալ կայր ի մահիման : Եւ ատեալ զնա յարուցեալ կալաւ եւ ետ ի պահապանսն : Եւ չետ սակաւ աւուրց հրամայեաց հատանել զզուխն :

Եւ յորժամ տարան ի տեղին ազօթեաց սա Աստուած աջապէս. Տէր Աստուած ամենակալ, գոհանամ զբէն որ ցուցեր ինձ զօր կատարման իմոց, եւ ոչ անտես արարեր զընթացս հանդիսի իմոց, եւ ոչ անտես արարեր զինպրուածս իմ. ընկնլ զհոգիս իմ

10 խաղաղութեամբ : Չայն եղեւ սա նա յերկնից եւ ասէ. Լսելի եղևն ազօթք քո : Եւ նախ քան զլահճին հարկանելն աւանկեաց զհոգին իւր սա Աստուած Յունիսի ժԶ. եւ ապա եհատ զզուխն, եւ փոխանակ արեանն կաթն բլխեաց :

Եւ թաղեաց զնա Եւթաղիոս Եպիսկոպոսն :

3 հեղոյր] հոսեաց B || 3-7 եւ յազօթել... պահապանսն *om.* B || 7 հատանել զզուխն] սղանանել զնա B || 10 եւ ոչ... զինպրուածս իմ *om.* B || 11 Չայն... ազօթք քո] եւ լուաւ Աստուած ազօթից նորա B || 12 Աստուած] Մարգաց ժ եւ *add.* B || 13 փոխանակ... բլխեաց] արիւնն իբրեւ զկաթն հոսեցաւ B || 14 Եպիսկոպոսն] փառաւորապէս *add.* B.

et d'adorer les idoles. Mais elle confessa le Christ et renia les idoles. On la frappa brutalement, on lui enfonça des broches dans les oreilles, elle fut brûlée jusqu'au cerveau, le sang coula de ses narines et on la jeta en prison. Pendant qu'elle priaït Dieu au milieu de la nuit, l'ange du Seigneur s'approcha de sa tête et de sa personne et dit : « Tu seras guérie. » Et il la sortit de la prison, saine de corps, et la déposa près du chevet du gouverneur pendant qu'il reposait sur sa couche. L'ayant aperçue, il se leva, la saisit et la remit aux gardiens. Peu de jours après, il ordonna de lui trancher la tête.

Pendant qu'on l'amenait au lieu (de l'exécution), elle pria Dieu en ces termes : « Seigneur, Dieu tout-puissant, je Te rends grâces de ce que tu m'as fait connaître le jour de mon martyre, de ce que Tu n'as pas négligé le cours de ma carrière et n'as pas refusé mes vœux ; reçois mon âme en paix. » Une voix du ciel se fit entendre à elle et dit : « Tes prières ont été exaucées. » Et avant que le bourreau eût frappé, elle rendit son âme à Dieu, le 16 juin ; on lui trancha ensuite la tête et au lieu de sang c'est du lait qui se répandit.

L'évêque Euthalius l'inhuma.

* A fol. 285
r° a.

* Յայսմ աւար չիշատակ է Կիւրակէի եւ Պարասկելի :

Պատմեաց մեզ հայրն Մակար անապատաւորն եթէ այր մի էր չԱղեկսանդրի քաղաքին որոյ անուն էր Կիւրակէ, եւ էր քոյր մի նորա որոյ անուն էր Պարասկելի որ թարգմանի ուրբաթ :

Եւ չորժամ մեռան ճեօղքն իւրեանց ցանկացաւ Կիւրակէ կրօնաւորական վարուց, 5
եւ թողեալ զառնն եւ զքոյրն գնաց չանապատն ի Սկիւթ առ մեծն Գանիէլ կրօնաւորեցաւ, եւ աւարինի վարուր, եւ մեծ ճգնութեամբ հաճոյ եղև Աստուծոյ :

Իսկ քոյրն իւր Պարասկելի ետ զանձն իւր ի մեղս պրօնկութեան, եւ անառակ վարուք թաղում ողիս կորուսանէր : Եւ լուեալ Կիւրակէի եղբօրն իւրոյ չոյժ բարկացաւ 10
եւ ուրացաւ գնա :

Եւ չետ ժամանակաց լուա Գանիէլ եւ այլ անապատական ճերքն, եւ չոյժ մեղազրեցին Կիւրակէի եթէ Լ'նդէր առանց հողաբարձութեան թողէր զքոյրն քո, զի ինքն կորեաւ եւ զայս կորոջս . արժան է քեղ երթալ առ նա եւ կորզել զնա ի սատանաչական գործոց :

Եւ չարուցեալ աղթեաց եւ աղաչեաց զԱստուած զի գործակից լինիցի նմա ի 15
վրկութիւն բեռն իւրոյ : Եւ չուղի անկեալ գնաց ի քաղաքն, եւ գնաց ի դուռն Պարասկելեայ, ստարեաց պատանի մի առ նա եթէ Եղբայրն քո Կիւրակէ առ դրանն կայ եւ կոչէ զքեզ :

1 գնաց ի դուռն] ընթացաւ ի դուռն B.

* A fol. 285
r° a.

* En ce jour commémoration de Cyriaque et de Parascève.

Le père Macaire (*Makar*), l'anachorète, nous a raconté qu'il y avait dans la ville d'Alexandrie un homme dont le nom était Cyriaque (*Kiurake*), ayant une sœur nommée Parascève, ce qui se traduit vendredi.

A la mort de leurs parents, Cyriaque aspira à la vie monacale, et quittant sa maison et sa sœur, il se rendit au désert de Scété et se fit moine, auprès du grand Daniel. Il fut agréable à Dieu par sa vie vertueuse et son grand ascétisme.

Quant à sa sœur Parascève, elle s'adonna au péché de prostitution et fut la cause de la perdition de bien des âmes par sa vie de débauche. Son frère Cyriaque, l'ayant appris, eut une grande colère et la renia.

Après quelque temps, Daniel et d'autres anciens anachorètes, l'ayant appris, réprouvèrent fortement Cyriaque en disant : « Pourquoi as-tu laissé ta sœur sans tutelle, car elle s'est perdue et a perdu les autres ? Il faut que tu ailles vers elle et l'arraches aux œuvres sataniques. »

Il se leva, pria et supplia Dieu de collaborer avec lui au salut de sa sœur. Il se mit en route, se rendit à la ville, alla à la porte de Parascève et envoya un jeune garçon lui dire : « Ton frère Cyriaque est à la porte et t'appelle »

Իսկ Պարասկեւի * բացեալ զլիտով եւ բոկոտն եւ անառակութեամբ խաղալք ընդ * A fol. 285
 մեղսատէր երիտասարդան : Եւ չորժամ լուա զեղբորէն ուրախ եղև յոյժ, եւ ելեալ r° b
 երկիր եղազ եւ ողջոյն եա : Եւ տեսեալ զնա Կիւրակէի յաջնպիսի կերպս և հար
 ձեռօքն գերեաս իւր եւ ասէր ողբալով. Կնայ ինձ տիկին քոյր իմ, զի եղև ընդ բեւ
 5 զի ասեցեր զհօգից եւ արհամարհեցեր զԱստուածն քո. կորեար եւ կորուսեր
 զբազումս. լնա էր ինձ եթէ յառաջագոյն մեռեալ էի :

Եւ չորժամ լուա Պարասկեւի անկառ յոտս նորա եւ ողբալով ասէր. Անալ է ինձ
 թշուառականիս, եւ եղուկ եմ ես զի ի սպառ կորեայ, եւ ունայնութեամբ կորուսի
 10 զժամանակս կենաց իմոյ : Ազաչնմ զքեղ հայր իմ ըստ հոգւոյ եւ եղբայր ըստ մարմնոյ
 զի եթէ զիտես զի ընդունի Աստուած զզգջումն պոռնկիս եւ զանառակ կնոջ սալաշ-
 լսարութիւնս, մի թողուր զիս աստէն արաչեմ, եւ լսող եղեց քեղ եւ հնադանդ ամենայն
 վարուք, եւ յամենայն սրտէ ծառայեցից Աստուծայ :

Եւ նորա լուեալ զայս ուրախ եղև յոյժ, եւ ասէ ցաղջիկն. Մնա ի տուն քո եւ
 ծածկեան զզուրկ քո, եւ ազիր կօշիկ յոտս քո, զի երկայն եւ զժուարին է ձանապարհ
 15 լերինն եւ լսորչակ յոյժ : Եւ ասէ կինն. Կենդանի է Տէր, զի որպէս այժմ եկի առ
 քեղ աչպէս եկից զկնի քո. ոչինչ աւից ընդ * իս ի սատանայական ընչեցն, ալ * A fol. 285
 երթիցուք որպէս եմս, անձաճակ զլիտով եւ բոկ ոտիւք : Լաւ է ինձ մերկ զալ զկնի v° a.

6 գրագումս] վնայ ինձ զի տեսի զքեղ աչպէս *add.* B.

Parascévè * la tête découverte, les pieds nus, s'amusait lascivement avec * A fol. 258
 des jeunes gens aimant le péché. Lorsqu'elle entendit le nom de son frère, r° b.
 elle fut très contente, alla se prosterner devant lui et le salua. Cyriaque, la
 voyant dans cette attitude, frappa de ses mains son visage et lui dit en sou-
 pirant : « Malheur à moi, madame ma sœur, que t'est-il arrivé pour que tu
 aies haï ton âme et méprisé ton Dieu? Tu t'es perdue et tu en as perdu beau-
 coup. Il aurait été mieux pour moi d'être mort auparavant. »

Lorsqu'elle eut entendu, Parascévè tomba aux pieds de son frère et dit en
 pleurant : « Malheur à moi misérable, je suis malheureuse d'être perdue com-
 plètement; j'ai perdu en vain le temps de ma vie. Je t'en prie, mon père selon
 l'esprit, et mon frère selon la chair, si tu sais que Dieu agréa mon repentir de
 prostituée et ma pénitence de femme débauchée, ne me laisse plus ici, je t'en
 prie; je t'écouterai et je t'obéirai de toute ma vie, et je servirai Dieu de tout
 mon cœur. »

(Cyriaque) en entendant cela fut réjoui et dit à la fille : « Rentre dans ta
 maison, couvre ta tête, mets des chaussures à tes pieds, car la route de la
 montagne est longue et fatigante et le vent chaud est violent. » La femme lui
 répondit : « Le Seigneur est vivant, car comme je suis venue à toi maintenant,
 telle je te suivrai; je ne prendrai rien avec * moi de mes biens diaboliques: * A fol. 258
 nous partirons telle que je suis, la tête non couverte et les pieds nus. J'aime v° a.

քո բան զգրուողն ի կորստական չարկան : Եւ չորժամ լուաւ զայս Կիւրակէ առաւելապէս խնդաց :

Եւ յուզի անկեալը ելին ի լեռոն, զնային ի ներքսագոյն անապատն, եւ մինչդեռ երթալին ընդ զժուտրին ճանապարհն հերձան ներքանը օտիցն ի քարանցն, եւ արիւնն որպէս առա հոտէր, նոյնպէս եւ արասառքն հեղուին յաչացն, եւ գլուխն եւ երեսն ի խորշակէ եւ ի տօթոյ եւ ի կիզմանէ արեգականն որպէս հրով այրեցան : Եւ այնչափ բախէր բուսմբն զկուրծս իւր մինչ զի յոյժ կապուտակեալ սեւացան, եւ ուռուցեալ եղեն լանջքն : Եւ ասէր . Տէր, ընկալ զապաշխարութիւնս իմ, որպէս երբեմն զպրունիկ կնոջն :

Եւ մինչդեռ երթալին տեսանէ Կիւրակէ ի հեռուստ այլ անապատաւորս զի գալին ընդ ճանապարհ անապատին, ասէ յբոյրն իւր . Խոյս տօ՛ւր ի ճանապարհէս սակաւիկ մի եւ թաղիւր մինչեւ անցանկեցեն, զի օտարը են եւ ոչ զխտեն եթէ քոյր իմ ես, եւ գալթակսն ի միտս իւրեանց : Եւ Պարասկեի թիւրեցաւ ի ճանապարհէն եւ թաղեաւ . եւ երթեալ նստուաւ եւ աւանդեաց զհոյին իւր առ Աստուած Յունիսի ժԶ :

* A fol. 285
v° b.

Եւ Կիւրակէ զնայց եւ եկիտ զնա՝ մեռեալ, եւ յուզոց հանեալ մեծաւ հառաչմամբ ասէ . Վնչ ինձ մեղաւորիս, զի ոչ եղէ արժանի կեցուցանել զողիս տառապեալ քեռս իմոյ : Եւ փորեաց զերկիր արտասուալից սողմսիւր եւ թաղեաց զնա : Եւ ի լապուծ

14 Աստուած] Մարգար ժ եւ *add.* B.

mieux te suivre nue que de retourner à la maison de perdition. » Cyriaque, entendant cela, en fut plus réjoui encore.

Ils se mirent en route, montèrent à la montagne et se rendirent au plus profond du désert. Tandis qu'ils allaient par le chemin difficile, la plante des pieds (de Parascévè) se crevassa par les pierres, le sang en coulait comme un ruisseau; de même les larmes lui coulaient des yeux, sa tête et son visage brûlaient comme du feu à cause du vent chaud, de la chaleur et de l'ardeur du soleil. Elle frappait tellement sa poitrine de son poing que de très bleue elle en devint noire, sa gorge s'enfla, et elle disait : « Seigneur, accepte ma pénitence, comme jadis celle de la femme prostituée. »

Pendant qu'ils marchaient, Cyriaque aperçut au loin d'autres anachorètes qui venaient par la route du désert et il dit à sa sœur : « Éloigne-toi un peu du chemin et cache-toi jusqu'à ce qu'ils soient passés, car ce sont des étrangers et ils ne savent point que tu es ma sœur, ils pourraient se scandaliser dans leur pensée. » Parascévè s'écarta du chemin et se cacha; elle alla s'asseoir et rendit son âme à Dieu le 16 juin.

* A fol. 285
v° b.

Cyriaque alla vers elle et la trouva morte, il soupira avec de grands sanglots et dit : « Malheur à moi, pécheur, qui n'ai pas été digne de sauver l'âme de ma pauvre sœur. » Il creusa la terre, psalmodiant et versant beaucoup de

արամութենէն ննջեաց ի վերայ գերեզմանին . եւ տեսնէ յանուրջս զՏէր նստեալ ի վերայ բարձր աթոռոյ եւ սուաջն նորս պարասկելի հին եւ պատաստուն հանգերձիւ եւ զլլուխն ի կոր : Եւ առէ Տէր . Բերէք զամենայն գործս պունիկ կնոջս : Եւ սեւալէճ արք տարան սուճար եւ ընթնտուն զամենայն պիղծ գործս նորս : Նոյնպէս եւ

5 լուսաւոր արք ծառուցին ոսկի շիշ լցեալ արեամբ եւ արտասուօք . եւ կարգալին բարտէս եթէ որպէս առժամայն լուսւ ելբօրն, եւ լացեալ զլիսով եւ լով սոխբ դնաց զկնի յոյնչափ զժուարին եւ քարուս ճանապարհ, եւ կսծելով լախէր վիւրծսն եւ զճակատն եւ վիրաւորեաց զամենայն ծարձինն :

Ասէն սեբն . Այնչափ ժամանակս ընդ ձեզ էր եւ զհաճոյս ձեր կատարէր, եւ վասն

10 սովաւ աւուրց որ եկն զկնի ձեր կամիք յափշտակել զնա ի ձէնջ : Առէ Տէրն . Բերէք զկշուս : Եւ յորժամ բերին լլկն սեւաբն զձի կողմն ամենայն չարեօք գոր գործեաց, նոյնպէս եւ լուսաւոր արքն եղին ի միս * կողմն գոսկի շիշն . եւ ճանրացաւ յոյժ եւ

15 վերացոյց զչարալից կողմն, եւ զբուեցան ամենայն ձեղքն եւ որպէս զժուխ տնչալս եղեն, եւ լուրեաց անուշահոտութիւն : Եւ երթեալ յափշտակեցին զնա ի ձեւաց թշնամեացն որ կամէին տանել զնա ի տանջանսն, եւ կացոյցին զնա աւաջն Տեսան, եւ հրամայեաց մերկացուցանել զնա յալտեղի հանգերձիլցն, եւ զգեցուցանել նմա

* A fol. 286
r^o 21.

1 արամութենէն] եւ ի նեղասրտութենէն *add.* B — յանուրջս] տեսիլ զարձանալի . *տեսս add.* B || 3 կոր] ունիլով *add.* B || 16 նմա] պաշտաւ *add.* B.

larmes, et l'enterra. Puis, dans sa grande tristesse, il s'endormit sur la tombe, et vit en rêve le Seigneur assis sur un trône élevé ayant devant Lui Parascévè en vêtements vieux et déchirés, la tête basse. Le Seigneur dit : « Apportez-moi toutes les actions de cette femme prostituée. » Des hommes au visage noir apportèrent le registre et firent la lecture de toutes ses actions impures. De même des hommes lumineux apportèrent un flacon d'or rempli de sang et de larmes, et firent la lecture d'une feuille (de papier) relatant de quelle façon (Parascévè) avait immédiatement écouté son frère et l'avait suivi nu-tête et nu-pieds par une route si difficile et pleine de pierres, en frappant avec sanglots sa poitrine, son front, et avait blessé tout son corps.

Les démons dirent : « Elle a été si longtemps avec nous, accomplissant nos désirs, et vous voulez, pour les quelques jours qu'elle vous a suivi, nous l'enlever. » Le Seigneur répondit : « Apportez la balance. » Lorsqu'on la Lui apporta, les (hommes) noirs remplirent un des plateaux de tous les méfaits que (Parascévè) avait commis, les hommes lumineux de même posèrent sur l'autre * plateau le flacon d'or, qui l'emporta de beaucoup en poids et souleva

le plateau rempli des mauvaises actions, tous les péchés se dispersèrent et disparurent comme de la fumée. Une odeur suave se répandit. Ils allèrent délivrer (Parascévè) des mains des ennemis qui voulaient la mener aux tortures, et ils la mirent en présence du Seigneur, qui ordonna de la dépouiller de ses vêtements sales, de lui passer des vêtements d'étoffes riches et de pourpre, de

* A fol. 286
r^o 21.

բեհեզա եւ ծիրանիս, եւ եղին ի գլուխ նորա պսակ աստեղալից, եւ առեալ թւան յերկինս :

Եւ զարթուցեալ Կիւրակէի ի քնոյն ուրախ եղեւ ընդ տեսիլն, եւ երթեալ պատմեաց մեծին Դանիէլի եւ ալոց հարանցն ի Սկիւթ լերինն, եւ ամենքեան ետուն փառս Աստուծոյ : Եւ զրեցին զերանելին Պարասկեւի ի տուժարս չիշատակաց ընդ ալլ սուրբ երանելի եւ ճգնազգեաց կանայսն :

* B p. 259 a.

[B * Եւ չալսմ աւուր տօն եւ չիշատակ սուրբ հօրն մերոց Տիմոնիոսի սքանչելագործ եպիսկոպոսին Ամաթու որ ի կղզին Կիպրոս . եւ սրբոցն Իրակլիոսի եւ Ռոդոնի որ ի Տամասիու քաղաք Կիպրոսի կատարեցան :]

Մարգաց ժԷ եւ Յունիսի ժԷ : Տօն է Եղիսէի ճարգարէի :

10

Եղիսէ ճարգարէ էր յԱլլքերբաւուրաց, չաղղէ Ռոբենի : Եւ իրբեւ ճնաւ զնա ճալր իւր երինջք ոսկի որ ի Դան եւ ի Բեթէլ աչնպէս զոչեցին մեծաձայն զի լսելի եղեւ յԵրուսապէմ, եւ քահանայապետն որ կալր ի տաճարին ասաց . Մարգարէ մեծ ճնաւ աչօր որ բարձրէ զկաւարաշտութիւնն յԻսրայէլէ : Եւ չորժամ կոչեաց * զնա Եղիս

* A fol. 286 r° b.

1 յԱլլքերբաւուրաց] յԷբեթաւուրաց B 2 Եւ իրբեւ ճնաւ . . . յԻսրայէլէ om. B.

lui mettre sur la tête une couronne constellée d'étoiles, puis ils la prirent avec eux et s'envolèrent au ciel.

Cyriaque, s'étant réveillé de son sommeil, se réjouit de la vision et alla la raconter au grand Daniel et aux autres pères de la montagne de Scété; et tous rendirent grâces à Dieu. Ils inscrivirent la bienheureuse Parascévè dans le diptyque des commémorations, parmi les autres saintes et bienheureuses femmes ascètes.

* B p. 259 a.

[B * En ce jour fête et commémoration de notre saint père Tychonius, l'évêque thaumaturge d'Amathonte (Amathou) dans l'île de Chypre; et des saints Héraclius et Rhodon, qui furent martyrisés dans la ville de Tamassus (Tamasiou) en Chypre.]

11 MARGATS, 17 Juin.

Fête du prophète Élisée.

Le prophète Élisée était de Albelbaal ¹, de la tribu de Ruben. Lorsque sa mère le mit au monde, les veaux d'or qui se trouvaient à Dan et à Bethel beuglèrent si fort qu'ils furent entendus à Jérusalem, et le grand prêtre qui se trouvait dans le temple dit : « Un grand prophète est né aujourd'hui, qui fera disparaître l'idolâtrie d'Israël. » Lorsque Élie l'appela * à la prophétie sur

* A fol. 286 r° b.

1. Abil Bet-Maaka. en Galilée, qui est devenue Abelmaoul dans *Syn. Cp.*, col. 747.

բանիւ Տեառն ի ճարգարէութիւն, թողեալ զամենայն գնաց զկնի Եղիայի . եւ չեա վերանալոյ նորա չերկինս դասէր զժողովուրդն :

Սա ազօթիւք եա որդի ամուլ կնոջ Մամուայոյ, եւ չեա մեռանելոյ ճանկանն զարձեալ չարոյց գնա ի մեռելոց : Սա եա օծել գՅնասո որ կոտորեաց զտունն
 5 Աքաաբու : Սա օծ զԱղայէլ թագաւոր Ասորոց, եւ ճարգարէացաւ զոր ինչ տունելոց էր նմա : Սա սրբեաց զՆէեման բորոտ, եւ բորոտեաց զԻեէզլ որ ստեաց : Սա զչար եւ զանգաւակ ջուրն աղիւն բազրացոյց եւ բժշկեաց :

Եւ վախճանեցաւ չաւուրս Յովասու արքայի Իսրայելի : Եւ մեկնազէնքն Մովարու մեռեալ մի ընկեցին ի գերեզմանն Եղիայի, եւ յորեւ եհաս չոսկերան նորա սաժամայն
 10 կենդանացաւ :

Յայտմ աւուր վիպութիւն Կիւրենտի Կարտինոյ եպիսկոպոսին ի Կրիտիս կղզւոջն :

Սուրբն Կիւրենտս եպիսկոպոսն էր չաւուրս կապաչառ արքային Մաքսիմիանոսի, աչք ցանկաղի եւ սուրբ, ունէր եւ երկու ճառագս, զԹէոփանէս եւ զԹէորարիստաս, եւ նորօք շրջէր ի վանորայս եւ չեկեղեցիս :

2 զժողովուրդն] Աստուծոյ : Սա առաջին նշան արար յորժամ զչարսն Յորգանան գետոյ ճաշկեկանն եղևայի բաժանեաց, եւ անց ընդ ցածար : Սա ըստ խնդրոյ բնակչացն Երիբովի զանգիտան ջուր տեղւոյն արար առողջարար, եւ զանգաւակ երկիրն ձնդարեր *add.* B || 4 օծել] օծանել B || 6-7 Սա զչար... բժշկեաց *om.* B || 11 վիպութիւն] սրբոյն *add.* B.

l'ordre du Seigneur, (Élisée) abandonna tout et suivit Élie. Après l'ascension de celui-ci au ciel, il jugea le peuple.

Il donna un fils par sa prière à la femme stérile Sunamite, et après la mort de l'enfant il le ressuscita des morts. C'est lui qui fit oindre Jéhu, qui extermina la maison d'Achab. C'est lui qui oignit Hazaël roi de Syrie et prophétisa tout ce que celui-ci lui ferait. C'est lui qui guérit Naaman (*Néeman*) le lépreux, et rendit lépreux Giézi, qui avait menti. C'est lui qui par le sel rendit douce et assainit l'eau mauvaise et improductive.

Il mourut aux jours de Joas roi d'Israël; des bandits moabites l'ayant jeté dans le sépulchre d'Élisée, un homme mort reprit vie aussitôt qu'il eut touché ses ossements.

En ce jour martyre de Cyrinus ¹, évêque de Gortyne dans l'île de Crète.

Le saint évêque Cyrinus (*Kuirenos*) vivait aux jours de l'empereur idolâtre Maximien. C'était un homme agréable et saint. Il avait deux domestiques. Théophane et Théochariste, avec lesquels il circulait parmi les couvents et les églises.

1. *Syn. Cp.* et *Acta SS.* lat., t. II, pp. 682 sqq., ont « Cyrille ».

Եւ ի ծիուծ աւուր տեսանէր կուսպաշտս զի գոհէին արջառս եւ ոչխարս եւ թռչունս ի բազինս իւրեանց, եւ աւաղեաց եւ դարովեաց զնոսս եւ զժուարէր ընդ անարժան գործս նոցա : Եւ նոցա զխտացեալ կալան զնա եւ արկին ի բանդ :

* A fol. 286
v° a.

Եւ լուեալ երկուց ծառայիցն զնացին յափշտակել զնա եւ հանել * ի բանդէն բռնութեամբ, եւ երանելին Կիւրենոս ոչ ետ նոցա թոյլ եւ ի հասարակ զիշերին մինչդեռ չափթս կայր լուաւ ձայն չերկնից որ ասէր. Կիւրենոս պիտոյ ես ինձ ի Հուսմ : Եւ յորժամ եղեւ առաւօտ եզիտ բացեալ զբանդն, եւ ելեալ ետեսս զտաճար կուսցն կործանեալ եւ զբազինան խորտակեալ ճանր. յոյժ ուրախ եղեւ եւ փառաւորեաց զԱստուած :

Գնաց ի վանան եւ եզիտ զերանելի կրօնաւորն Փլլորթսենոս, ոյջոյն ետ նձա : Եւ նա ճարգարէացաւ առ նա եւ ասէ. Ո՛վ Կիւրենէ երկուս պսակս ընդունելոց ես ի Քրիստոսէ. մի քահանայապետութեանդ եւ միւս ճարտիրոսութեան :

Եւ ելեալ ի վանացն երկուս ընդ ճանապարհն հանդիպեցաւ նձա զեւ մի ի նձանութիւն զորականի փախուցեալ ի կործանեալ կուսց աաճարէն հեծեալ չերկար, եւ ի ձեռին իւրում ունէր սուր, զիմեաց ի վերայ նորա զի սպանցէ զնա սրովն. եւ Կիւրենոս արարեալ ընդդէմ նորա զնշան սրբոյ խաչին սաստեաց նձա եւ անչաչա արար :

Եւ զարձեալ չալլում տեղոջ երեւեցաւ նձա սատանայ ի կերպարանս ահաւոր

5-10 եւ ի հասարակ . . . վանան] եւ ելեալ անտի սրանչելեօք զնաց ի վանան B || 11 առ նա] նձա B || 13 — p. 1631, l. 4 եւ ելեալ . . . քաջալերէր] եւ յազգձանէ Տեսուն ելեալ ի վանաց ճանապարհ արար ի Հուսմ, եւ զորութեամբն Քրիստոսի յազթեաց պէտպէս փորձութեանց զիւին : Եւ զնացեալ ի Հուսմ քաջալերէր B.

Un jour, ayant vu des idolâtres immoler des bêtes à cornes, des moutons et des oiseaux sur leurs autels, il leur témoigna du mécontentement et les blâma, étant peiné de leurs indignes actes. Cela ayant été su, il fut saisi et jeté en prison.

Les deux domestiques, l'ayant appris, allèrent pour l'enlever et le sortir de force * de la prison; mais le bienheureux Cyrinus ne le leur permit point, et au milieu de la nuit pendant qu'il priait, il entendit une voix du ciel qui disait : « Cyrinus, tu m'es nécessaire à Rome. » Au matin, il trouva la prison ouverte, aperçut le temple des idoles démoli et les autels brisés en menus morceaux. Il en fut tout réjoui et glorifia Dieu.

* A fol. 286
v° a.

Il se rendit au couvent, y trouva le bienheureux Philoxène et le salua. Celui-ci lui prophétisa et dit : « O Cyrinus! tu recevras deux couronnes du Christ : l'une pour ton pontificat et l'autre pour ton martyre. »

En sortant du couvent, pendant qu'il suivait la route, il rencontra un démon sous les apparences d'un soldat monté à cheval, échappé du temple des idoles ruiné et tenant une épée à la main, qui se jeta sur lui pour le tuer avec l'épée. Cyrinus fit contre lui le signe de la sainte croix, le chassa, et il disparut.

Une autre fois, Satan lui apparut dans un autre endroit sous la forme d'un

վիշապի, ութ կանգուն երկայն, եւ բացեալ գրերան իւր կամէր կրանել զնա : Եւ Կիրենոս աներկիւղ մերձեցաւ եւ վիշապ չերես նորա, եւ առժամայն անչաչտ եղեւ :

5 Կնաց ի Հռոմ լատ բանի Տեառն, եւ քաջաբերէր եւ պատուիրէր * Կորգելեալ * A fol. 286 v° b.

Վկայն Քրիստոսի, եւ խրատ օսար հաստատուն կալ ի հաւատան Քրիստոսի եւ յօժարութեամբ մեռանել վասն նորա :

Եղեւ ի Հռոմ հարածումն քրիստոնէիցն եւ պատերազմ ընդ ծիմեանս. Եմուտ ի նաւ զի երթիցէ չերուսաղէժ, եւ չորժամ եհաս ի տեղին որ կոչի Մալիա, երեւեցաւ նժա հրեշտակ Տեառն ի կերպարանս առն սպիտակազգեստի եւ ասէ. Մի թողուր զԿրիտիս

10 զի եւ անպ պիտոյ ես ինձ, եւ ես եպէջ ընդ քեզ :

Եւ ելեալ քաղցրաշունչ հոգի եհան զնոսա ի Կրիտէս. եւ էր չայնժամ երանելին Կիրենոս ամաց վաթսուն եւ ութից : Եւ ձեռնադրեցին զնա եպիսկոպոս ի Կրիտիս Գորտինոյ աթուոյն եւ զբոսն եւ զեօթն ամ որպէս զքրիստոսանման քաջ հովիւ վարեցաւ ուղղափառութեամբ ի վիճակ աթուոյն իւրոյ եւ զբազումս յանհաւատիցն լուսաւորեաց :

15 Եւ զատաւորն Կրիտիտոյ Անդրիանոս կացոյց աւաջի, եւ ստիպէր եւ նեղէր զնա բռնութեամբ զի ուրացի զՔրիստոս եւ զօհեցէ կռոցն : Եւ չորժամ ոչ կարաց հաւանեցուցանել զնա, հրամայեաց հատանել զգլուխն : Եւ վասն զի չօժ ձերայեալ էր

5 Քրիստոսի *om.* B || 6 նորա] Քրիստոսի B || 9 ի կերպարանս առն սպիտակազգեստի] ի տեղեան B || 13 զքրիստոսանման] զՔրիստոս անման B.

terrible dragon, long de huit aunes, qui, la gueule ouverte, voulait l'avaler. Cyrinus sans crainte s'approcha de lui, lui souffla à la face et il disparut.

Il se rendit à Rome selon la parole du Seigneur et y encouragea * les martyrs du Christ détenus, en les engageant à demeurer fermes dans la foi au Christ et à mourir volontairement pour Lui. * A fol. 286 v° b.

Il y eut à Rome une persécution des chrétiens, et les habitants se battaient entre eux. (Cyrinus) s'embarqua pour se rendre à Jérusalem, et lorsqu'il arriva à l'endroit appelé Malia, l'ange du Seigneur lui apparut sous les apparences d'un homme vêtu de blanc qui dit : « Ne quitte point Crète (*Kritis*), parce que là aussi tu m'es nécessaire, et je serai avec toi. »

Un vent doux s'étant levé les fit aborder en Crète. Le bienheureux Cyrinus avait alors soixante-huit ans. On le sacra évêque sur le siège de Gortyne (*Gortinoy*) en Crète; il gouverna son diocèse comme un vaillant pasteur, ressemblant au Christ, en toute orthodoxie, durant vingt-sept années, et illuminant de nombreux infidèles.

Adrien, juge de Crète (*Kritisoy*), le fit comparaitre, le pressa et insista tyranniquement pour qu'il reniât le Christ et immolât aux idoles. Ne parvenant pas à le persuader, il ordonna de lui trancher la tête. Et comme il était très âgé et ne pouvait aller à pied, car le bienheureux avait quatre-vingt-

* A fol. 287
1° a. եւ գնալ սալուքն ոչ կարէր զի էր երանելին ամաց իննսուն եւ հնգից եզին զնա ի վերայ սաղի : Եւ յորժամ հասին ի տեղին որ կոչի Ռաքսոն ձաչն եղև լերկնից եւ ասէ . Մինչև յատա . եւ կացին եզինքն ի տեղին եւ իջուցին զնա ի ս պչէն եւ * հատին զգլուխ նորա Յունիսի ժի :

Մարգաց ժի եւ Յունիսի ժի : Վկայաբանութիւն սրբոյն Գուլայի :

5

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Գուլայ էր ի գաւառէն Չեփիւուի Պետտորիադայ ի Կիլիկեացոց երկրէն : Եւ անհաւատ զօրականք կարան զնա զի էր քրիստոնեաց եւ տարան առ Մաքսիմոս դատաւորն : Եւ խոստովանեցաւ զՔրիստոս եւ անգոտնեաց դատաւաճն նոցա զԱպոլոն, եւ աչպն ասնկով ասէր . Ապոլոն ցանկացաւ Գափնաչի սրունիկ կնոջ եւ ոչ կարաց հասանել ցանկութեանն :

10

Եւ հրամայեաց դատաւորն եւ ձաղկեցին բրովք զվիկուսնն եւ զնստոյ տեղին, եւ եզին ի վերայ հրացեալ շանթից եւ արկին ի բանդ : Եւ դարձեալ կացուցին առաջի, եւ խոստովանէր զինքն ծառայ Քրիստոսի : Օձին զգլուխն ձիթով, եւ եզին ի վերայ կաշձակունս հրոյ, եւ արկին ընդ քիթն տրորեալ ճանանելս, եւ ընկեցին յորաստ եւ արջատաջրք հարին զսրովայն, եւ բացան սղիքն, եւ հեղին ի վերայ խիստ քոցախ, եւ

15

2-3 ձաչն . . . տեղին *om.* B || 3 նորա] Մարգաց ժի եւ *add.* B || 5 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B || 6 սուրբ *om.* B || 15 հարին] կարատեցին B.

quinze ans, on le mit sur un chariot, et lorsqu'on fut arrivé à l'endroit appelé Raxos (*Rakhson*), une voix du ciel se fit entendre qui dit : « Jusqu'ici. » Les bœufs s'arrêtèrent à cet endroit, on descendit (le bienheureux) du chariot, et

* A fol. 287
1° a. on lui * trancha la tête le 17 juin.

12 MARGATS, 18 Juin.

Passion de saint Doula.

Le saint martyr du Christ Doula était du district de Zéphyr de Prétorias (*Pretoriaday*) dans le pays de Cilicie. Les soldats infidèles le saisirent parce qu'il était chrétien et le conduisirent au juge Maxime. Il confessa le Christ, blâma leur dieu, Apollon, et dit en se moquant : « Apollon s'éprit d'une femme prostituée, Daphné, et ne put arriver à ses désirs. »

Le juge ordonna de le fustiger avec des bâtons sur le dos et le séant, puis on l'étendit sur des braises ardentes et on le jeta en prison. On le fit de nouveau comparaître et il se confessa serviteur du Christ. On lui oignit la tête d'huile et on y posa des braises enflammées, on lui introduisit dans les narines de la graine de moutarde pulvérisée, on l'étendit sur le dos et on lui frappa sur le ventre à coups de nerfs de bœuf. Ses entrailles s'entr'ouvrirent

խեցեալ հարկանէին զվերան, եւ զերեսն այնչափ ապտակեցին զի բացան սակերք ճն֊
տիցն, եւ խորտակեցին գորունն : Եւ երանելի վկայն Քրիստոսի յայնչափ տանջանայն
ոչ զազարեաց ի յանդիմանելոյ զձողորութիւն կւոցն, եւ պատմէր զվասն մեր մար֊
դեղութիւն * Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

* A fol. 287
r° b.

- 5 Եւ դարձեալ երրորդ անգամ հարցանէին կի՞նք Զոհեա կւոցն : Եւ յորժամ ոչ
կարացին դարձուցանել ի Քրիստոսի հաւատոցն, արկին ի բերան նորա բռնութեամբ
ի զոհեց կւոցն, եւ քարշեցին զնա ընդ գետինն քսան մղոն : Եւ այնպէս աւանդեաց
զհոգին իւր առ Աստուած Յուսիսի ժԹ : Եւ ձղեցին զմարմինն յեւրիւսի յուղին,
եւ երթեալ երկու շունք նստան մերձ մարմնոցն եւ պահէին, եւ մին յարուցեալ զնաց
10 առ հովիւսն եւ ատամամբն կարեալ զհանդերձիցն տարաւ ի տեղին, եւ տեսեալ
զմարմինն սրբոյ վկային ազդեցոյց ի գետին, եւ հանին զնշխարսն եւ տարեալ թաղեցին
ի տեղի նշանաւոր, եւ բազում նշանք եղեն յաւուր յայնմիկ :

Յայսմ աւուր վկայութիւն Յովսեփայ նոր վկային :

- 15 Սուրբն Յովսեփի վկայն Քրիստոսի որդի էր առն պարսկի ի սահմանացն Գլխայ
քաղաքի Հայոց . եւ սուաւ յուսումն տածկերէն զրոց ի Գուին քաղաք : Եւ տեսեալ

5 զոհեա] զոհեցէ B || 8 Աստուած] Մարգատ ժԹ եւ *odd.* B [9-12 եւ երթեալ . . . յայնմիկ]
եւ յորժանք ջուրցն հանին զնա ի ցածար, զոր տեսեալ հովիւ սմն ազդեցոյց ի գետին, եւ քրիստո֊
նեայք տարեալ թաղեցին ի տեղի նշանաւոր, յորժէ բազում նշանք եղեն ի փառս Քրիստոսի B ||
13 վկայութիւն] նահատակութիւն B || 15 տածկերէն զրոց] զպրութեան աչլպգական զրոց B.

et on y répandit du vinaigre fort, on lui frappa sur les blessures avec des
morceaux de verre, et on lui souilla tellement la figure que les os des
mâchoires furent mis à nu; on lui brisa les jambes. Le bienheureux martyr
du Christ, dans ses tortures si nombreuses, ne cessait de blâmer l'erreur des
idoles et faisait le récit de l'incarnation, à cause de nous, du * Christ, notre Dieu.

* A fol. 287
r° b.

Pour la troisième fois on lui demanda : « Immoles-tu aux idoles? » Et
comme on ne réussit point à le détourner de la foi au Christ, on lui mit de force
dans la bouche des victimes (immolées) aux idoles. On le traîna à terre pen-
dant vingt milles, et c'est ainsi qu'il rendit son âme à Dieu le 18 juin. On jeta
le corps dans le ravin d'Euphyr; deux chiens vinrent se placer près du corps
et le gardèrent, puis l'un d'eux courut vers des bergers et les saisissant par leur
vêtement, avec ses dents, les conduisit à l'endroit. Ceux-ci, ayant découvert
le corps du saint martyr, en portèrent la nouvelle au village. Les habitants
enlevèrent les restes et les inhumèrent dans un endroit distingué. De nom-
breux miracles eurent lieu ce jour-là.

En ce jour martyre de Joseph le nouveau martyr.

Saint Joseph le martyr du Christ était le fils d'un homme persan dans les
environs de la ville de Dwin en Arménie. On lui fit apprendre les lettres

7 A fol. 287
 v^o a.

գրծուագործութիւն Տաճկաց եւ Պարսից փախեաւ, եւ եկեալ ի գեօղն իւր չարեցաւ ի բրիտանեացն, եւ երթալ չեկեղեցիս նոցա, եւ ճեղքն ոչ կարէին արգելուլ զնա : Եւ փախեաւ գաղա եւ երթեալ ճկրտեցաւ, եւ անուանեցաւ Յովսէփ որ չառաջ Յուսուփ էր : Եւ զնաց չկերուսողէ՛մ երկիր * եպագ տնօրինական տեղեացն Քրիստոսի : Եւ եկն ի Հռոմկլացն առ սուրբ կաթողիկոսն Հայոց տէր Կերսէս Երզնցոյն եւ պատմեաց նմա զվարս իւր : Եւ նա հաստատեաց զնա ի հաւատոն. եւ եթէ զիպի բեղ, ասէ, սպանանիլ ի Տաճկաց կարգեցից զբեղ ընդ վկայն Աստուծոյ :

Եւ ուրախացեալ զարձաւ ի տուն իւր եզիտ զհայրն իւր ճեռեալ, եւ ճալր եւ եղբայրն կենդանի, եւ զիրկս արկեալ համբուրէին զնա, զի ճալրն չառաջագոյն բրիտանեաց էր :

Պատահեաց անդ ամիրացն Սրջհան, եւ զխաղեալ եթէ բրիտանեաց եղև կալա զնա եւ կապեաց, եւ խոստանալր նմա պարգևս բազումս եւ պատիւս եթէ զարձցի չառաջին հաւատն իւր, եւ եթէ չամուռեալ մնացէ ի նմին չարչարանս եւ ճահ : Իսկ

1 Տաճկաց] սլլազգեաց B || 4 տնօրինական] սուրբ *add.* B || 5 սուրբ] եւ երջանիկ *add.* B — տէր *om.* B — Կերսէս] ճնարհալին *add.* B || 7 ի Տաճկաց] չալլազգեաց վասն հաւատոցն B || 8 ուրախացեալ] առեալ գորհնութիւն նորա ուրախութեամբ B || 11 ամիրացն] Դիլայ *add.* B || 13 մնացէ] մնացէ B.

turques dans la ville de Dwin. Témoin des crimes commis par les Turcs et les Persans, il s'enfuit, retourna à son village, adhéra aux chrétiens, et se rendait à leur église, sans que ses parents pussent l'en empêcher. Il s'enfuit secrètement, alla se faire baptiser et s'appela Joseph alors qu'il était auparavant Yousof. Il se rendit à Jérusalem, vénéra * devant les lieux de l'incarnation du Christ, puis vint à Hromkla auprès du saint catholikos des Arméniens Ter Nersès le Chanteur et lui raconta sa vie. Celui-ci l'affermir dans la foi, et lui dit : « S'il t'arrive d'être tué par les Turcs, je te mettrai au nombre des martyrs de Dieu. »

* A fol. 287
 v^o a.

Il s'en réjouit et retourna à sa maison ; il trouva que son père était décédé, sa mère et son frère en vie ; il leur tendit les bras et les embrassa, car sa mère était chrétienne auparavant.

L'émir Sêrdshan¹ étant survenu et ayant appris que (Joseph) était devenu chrétien, le fit saisir et attacher, puis lui promit beaucoup de présents et d'honneurs, s'il revenait à sa première religion, mais s'il s'obstinait à rester dans la même, des tortures et la mort. (Joseph) ne répondait point,

1. Le nom de l'émir se trouve sous les formes « Sadrişhan » et « Sadşahan » dans les deux recensions éditées par J. MANANDEAN et A. ADJAREAN, Հայոց նոր վկաներ, Valarşapat, t. I, 1903, p. 60.

նա ոչինչ տալը պատասխանի, բայց ձիւնն երկիր պագանէր խաչին Քրիստոսի որ կար
ի տանն չորում ամիրայն էր իջեալ, զի բրիտանէի էր տունն :

Իբրև ետես ամիրայն զպնդութիւնն հաւատոց նորա արդևլ զնա ի բանդ զաւուրս
բազումս ընդ ալլ երկու բրիտանեացս, եւ նա ռսաւ ի նոցանէ սագմոսս բազումս :
5 Եւ ապա հանեալ ի բանդէն հրամայեաց սրով սպանանել : Եւ լոյս ծաղեաց ի վերայ
սուրբ մարմնոյն, եւ բարձեալ տարան զնա ի հռչակաւոր վաննն որ կոչի Հաւուց
* Թառ, որ կաչ հանդէպ Գառնոյ, եւ անդ թագեցին փառաւորապէս :

* A fol. 287
v° b.

Կատարեցաւ սուրբ նահատակն Քրիստոսի Յովսէփ Մարգաց ԺԲ եւ Յունիսի
10 ԺԳ : Եւ բազում բժշկութիւնք լինին ի նշխարաց նորա ի փառս Քրիստոսի օրհնելոյն
չաբոտեանս :

Մարգաց ԺԳ եւ Յունիսի ԺԹ : Վկայարանութիւն սրբոյն Վսնիփատոսի :

Վսնիփատոս ի Հոսոմ քաղաքին ծառայ էր կնոջ միոյ ալլուոյ մեծատան, որոյ անուն
էր Ագղախիա, էր պոռնիկ եւ արբեցող. պոռնիկէր եւ ընդ տիկնոջն իւրոյ Ագղախիաց :
15 Բայց երիս բարի գործս ունէր Վսնիփատոս, էր օտարաւէր եւ ողորմած եւ պար-
զեւատու :

2 ամիրան ի շխանն B — տունն om. B || 6 հռչակաւոր om. B || 8 Յովսէփ յամսանն
add. B || 9 նորա սրբոյն B || 10 օրհնելոյն չաբոտեանս Աստուծոյ B || 11 Վկայարանութիւնն
Վկայութիւն B || 13 պոռնիկէր եւ եւ մեղսաշարիս B.

mais il ne faisait qu'adorer la croix du Christ qui se trouvait dans la maison
où était descendu l'émir, car c'était la maison d'un chrétien.

L'émir, voyant la fermeté de sa foi, le fit enfermer dans la prison de longs
jours avec deux autres chrétiens. (Joseph) apprit d'eux beaucoup de psaumes.
Ensuite, le faisant sortir de la prison, (l'émir) ordonna de le tuer par l'épée.
Une lumière jaillit sur le saint corps. On le transporta dans le célèbre cou-
vent appelé Havouts * Thar', qui se trouve en face de Garnik, et on l'y
inhuma magnifiquement. Joseph, le saint martyr du Christ, fut martyrisé
le 12 margats, 18 juin. De nombreuses guérisons ont lieu par ses reliques
pour la gloire du Christ éternellement béni.

* A fol. 287
v° b.

13 MARGATS, 19 Juin.

Passion de saint Boniface.

Boniface (*Vonifatos*) était, dans la ville de Rome, domestique d'une riche
veuve, nommée Aglaé (*Aglaïda*), prostituée et ivrogne. Il forniquait lui aussi
avec sa maîtresse Aglaé, mais Boniface faisait trois bonnes œuvres : il était
ami des étrangers, miséricordieux, et donnait généreusement.

1. Ce nom signifie « le perchoir des poules ».

Եւ ի միտմ առաւ լուսա կրին եթէ չարեւկս բագում բրիտոնեայա չարչարեն եւ սպանանեն վասն Քրիստոսի հաւատոցն, եւ ածեալ զմտաւ զղջացաւ զմեզս իւր եւ սսէ զՎոնիփատոս . Աւ զանձս եւ մարուր կտաւս եւ երթիջիր չարեւկս, եւ բերցես ինձ նշխարս մարտիրոսաց զի նորօք զտից մեկաց իմոց թողութիւն :

Ասէ Վոնիփատոս . Եթէ զիմ մարմինս քեզ նշխար բերցեն ընդունիս : Ասէ ցնա տիկինն . Թափեան ի քէն զղինիդ, եւ մի վաչրապար խօսիցիս :

Եւ Վոնիփատոս առեալ զոր ինչ հրամայեաց տիկինն, եւ զայլ ոմանս ի ծառայակցացն եւ ջորիս գնաց ի Տարսոն քաղաքն եւ իջաւանեցաւ ի պանդոկի . եւ եթողանդ զընկերան զրաստօրն, եւ ինքն եմուտ ի դատողական ատենին : Եւ տեսանէ ի չարչարանս զՔրիստոսի վկայն, զոմանս գլխատեալս, զոմանս հատեալս գձեռս եւ զոտս, եւ ոմանք տարածեալք ի վերայ երկրի եւ բեւեռեալ ի վաչտի, եւ ոմանք չերկձղի վաչտս կապեալք, ոմանք հրով սչրեցեալք, ոմանք չորսայս անկեալք եւ զեզարդեամբն ընդ սիրտսն եւ ընդ թիկնամէջսն չերկիր բեւեռեալք : Եւ երթեալ անկաւ ի վերայ խողխողեալ մարմնոցն եւ ողբալով համբուրէր :

Եւ իշխանն նստեալ ի բարձրաւանդակի ետես զՎոնիփատոս զի աշխարէր եւ զիրկս արկեալ Քրիստոսի վկայիցն, հրամայեաց գորսկանացն եւ կաղեալ զնա տարան առաջի : Հարցանէր . Ով իցես . եւ ուստի եկիր այսր : Ասէ Վոնիփատոս . Քրիստոնեայ

17 իցես] եւ դու B.

Un jour, la femme apprit qu'on torturait beaucoup les chrétiens en Orient et qu'on les tuait pour la foi au Christ; elle réfléchit, se repentit de ses péchés, et dit à Boniface : « Prends de l'argent, du linge propre et va en Orient; tu m'en rapporteras des restes de martyrs, pour que par eux j'obtienne l'absolution de mes péchés. »

Boniface lui répondit : « Si on t'apporte mon corps comme relique, l'accepteras-tu? » La dame lui dit : « Cuve ton vin et ne dis pas d'insanités. »

Boniface prit avec lui ce que la dame lui avait ordonné, quelques autres de ses co-domestiques, des mulets, et se rendit à la ville de Tarse. Il descendit dans une hôtellerie, y^{*} laissa ses compagnons avec les mulets, et il pénétra lui-même dans la salle du tribunal. Il y vit les martyrs du Christ dans les tortures, quelques-uns décapités, d'autres les mains et les pieds coupés, d'autres étendus sur le sol et cloués sur des planches, d'autres attachés à des bois à deux branches, d'autres brûlés au feu, d'autres tombés sur le dos, cloués à terre par des lances qui avaient traversé le cœur et la poitrine. Il se jeta sur les corps massacrés et les embrassa en sanglotant.

Le gouverneur, assis sur une estrade, aperçut Boniface, qui gémissait et embrassait les martyrs du Christ; il ordonna aux soldats de le saisir et de l'amener en sa présence. Il lui demanda : « Qui es-tu et d'où es-tu venu ici? » Boniface répondit : « Je suis chrétien et serviteur du Christ. »

և մ եւ Քրիստոսի ծառայ : Եւ բարկացեալ յոչ ճ հրամայեաց եւ կախեցին զնա զկախալացր .
 եւ այնչափ բերեցին զմարմինն մինչեւ բացան ոսկերքն, եւ սրեալ եղեղն հարին ի
 ունդունս նորա, եւ հալեալ կտաբար արկին ի բերան նորա : Եւ տեսեալ ժողովրդեանն
 զհամբերութիւն սրբոյն ապրակեցին մեծաձայն . Մեծ է Աստուածն բրիտաննէից, եւ
 5 զիմեցին ի վերայ իշխանին, եւ կործանեցին զաթոռն . եւ նորա * երկուցեալ վախեալ . A fol. 288
 r^o b.

Եւ վաղին հրամայեաց եւ ընկեցին յուսացեալ կատսայ ձիթով, եւ հրեշտակ
 Տեառն ցրտացոյց զկատսային եռացումն, եւ ել սուրբն ամբողջ : Եւ նոյնժամայն
 հատին զզրուխ նորա Գունխի ժԹ, եւ բազումք յանհաւատիցն հաւատացին ի Քրիստոս
 10 եւ մկրտեցան :

Իսկ ծառայակիցքն ոչ զիտէին վասն Վոնիփատոսի, եւ տսէին . Եգիտ պունկա-
 առն եւ եմուտ չարբեցութիւն : Եւ տեկեկացան ի գորականացն, եւ լուան եկէ մար-
 տիրոսացաւ վասն Քրիստոսի . զնային ի հանդէս դատողական ասպարխին, եւ ի մէջ
 զիակացն գտին զմարմինն յոչ կտրատեալ ի բազում տանջանացն, եւ զզուլն ի
 15 բացեայ յալում տեղոջ ընկեցեալ : Առեալ սրբեցին եւ եկին մերձ ի մարմինն :
 Եւ սուրբն որպէս կենդանի տեսեալ զծառայակիցան իւր ժպտեցաւ :

2 եղեղն] եղեղուն B || 3 ունդունս] յեղնգունս B || 5-6 եւ զիմեցին . . . յապարանս իւր om.
 B || 7-8 եւ հրեշտակ . . . նոյնժամայն] եւ մինչդեռ կենդանի էր B || 9 նորա] Մարգաց ժԳ եւ
 add. B || 14 բազում om. B || 16 եւ սուրբն . . . ժպտեցաւ om. B.

(Le gouverneur), très irrité, ordonna de le suspendre la tête en bas; on lui déchira le corps à tel point que les os furent mis à nu; on lui enfonça dans les narines des roseaux taillés en pointe; on lui coula du plomb fondu dans la bouche. Le peuple, témoin de la patience du saint, cria à haute voix : « Grand est le Dieu des chrétiens, » assaillit le gouverneur et démolit son siège; celui-ci * prit peur et s'enfuit dans son palais.

Le lendemain, il ordonna de jeter (le saint) dans une chaudière d'huile bouillante, mais l'ange du Seigneur refroidit l'ébullition de la chaudière, et le saint en sortit indemne. On lui trancha aussitôt la tête le 19 juin. De nombreux infidèles crurent au Christ et se firent baptiser.

Les compagnons de domesticité de Boniface n'avaient point de nouvelles et disaient : « Il a trouvé une maison de prostituées et y est rentré pour s'enivrer. » Ils se renseignèrent auprès des soldats et apprirent qu'il avait été martyrisé pour le Christ. Ils se rendirent dans l'arène du tribunal et trouvèrent parmi les cadavres son corps affreusement mutilé par les nombreuses tortures, et sa tête rejetée plus loin dans un autre endroit. Ils la prirent, la nettochèrent et la mirent près du corps. Le saint, comme s'il était vivant, en voyant ses co-domestiques, leur sourit.

* A fol. 288
r^o b.

Եւ Լառն հինգ հարիւր դահեկան զօրապետին եւ առեալ զնշխարան տարան չիջաւան իւրեանց, եւ անոչ իւրօք եւ խնկօք եւ մարութր կտաւօք պատեալ եղին ի վաչտեայ տապանի : Եւ Ելեալ ի Տարսոնէ զնացին ի Հուոմ :

Եւ յորժամ մերձեցան ի քաղաքն Երեւեցաւ հրեշտակ Տեսաւն աիկնոջ նորա եւ ստէ . Ե՛լ ընդ առաջ եւ ընկալ զճառագն ըր եւ զկրօնքն մեր զՄոնիփատոս, քանկի վասն 5
 * A fol. 288
 v° a.
 Քրիստոսի չարչարեցաւ եւ մեռաւ, եւ զմարմինն որպէս ինքն * չառաջագոյն ասաց բերեն բեղ նշխար : Եւ վաղվազակի բազում ժողովրդովք եւ մոմեղինօք ելին ընդ առաջ, եւ զիրկս արկեալ համբուրեաց եւ ասցմոսիւք եւ օրհնութեամբ եղին ի տապանի չիտուն ասարբիտու հեւի ի քաղաքէն Հուոմայ : Եւ շինեաց մատուռն ի վերայ տապանին :

Եւ չեսոյց չառաքա բրիստոնէութեան տարան զնշխարան ի քաղաքն, եւ շինեցին ի 10
 վերայ մեծ եւ վառաւոր եկեղեցի յանուն սրբոյն Մոնիփատոսի եւ բազում սքանչելա-
 գործութիւն լինին ի սրատուական նշխարացն մինչեւ զայսօր :

* B
 p. 262 b.
 [B * Յայտմ աւուր հանպեալ ի Քրիստոս բարեպաշտ Թագաւորն Հայոց Օշին որ բազում ուղղութիւն արար յազգիս մերում :]

† Երեւեցալ ի տեղեանն *add.* B || 11 փառաւոր զեկեցիկ B || 12 մինչեւ զայսօր *om.* B.

Ils donnèrent cinq cents écus au chef des soldats, et, ayant pris les restes, les transportèrent à leur hôtellerie, puis, après les avoir enbaumés avec des parfums et de l'encens dans du linge propre, ils les déposèrent dans un cercueil de bois. Ils quittèrent Tarse et partirent pour Rome.

Lorsqu'ils furent arrivés près de la ville, l'ange du Seigneur apparut à la maîtresse (de Boniface) et lui dit : « Va au-devant et accueille ton domestique, notre frère Boniface, car il a subi des tortures pour le Christ et il est mort; et ainsi qu'il t'avait dit * auparavant, on t'apporte son corps comme reliques. » Elle se rendit aussitôt avec une nombreuse foule portant des cierges et de l'encens au-devant (du saint), lui tendit les bras et l'embrassa; puis on l'influma avec des psalmodies et des bénédictions dans un tombeau éloigné de cinquante lieues de la ville de Rome. Elle fit élever un oratoire sur le tombeau.

Plus tard, aux jours du christianisme, on transporta ces reliques dans la ville; on construisit sur elles une grande et magnifique église au nom de saint Boniface et jusqu'aujourd'hui de nombreux prodiges ont lieu par ces vénérables reliques.

* B
 p. 262 b.
 [B * En ce jour reposa dans le Christ le pieux roi d'Arménie Ochin, qui accomplit beaucoup de réformes dans notre nation.]

Մարգաց ԺԻ եւ Յուսիսի Ի : Վերջութիւն երկոց եղբարցն Մանուէլ, Սաբել, Իսմայէլ :

Այս երեք բարեկամքս Քրիստոսի էին ի Պարսիկս, եղբարք ի միտջէ, հօրէ եւ ի ծօրէ, երկրասարդք եւ գեղեցիկ տեսամք : Հայրն իւրեանց էր պարսիկ մողպեա, եւ ծայրն բարեպաշտ բրիտանեաց, եւ սնոցց զորդիան իւր բրիտանեական հաւատով :

5 Եւ չեա մահուան ծնողացն առ զնոսա Բագտան Պարսից արքայն առ ինքն, եւ չօժ ընդունէր եւ սիրէր զնոսա, եւ առաջի աչաց իւրոց կացուցանէր, եւ վասն բալում սիրոյն ամենեւին ոչ նեղէր ՚ զնոսա թողուլ զբրիտանեական հաւատն. եւ նորա * A fol. 288 vº b.

10 Եւ ընդ առւերան ընդ այնոսիկ թագաւորեաց Հասոմոց Յուլիանոս որ չառաջ բրիտանեաց էր բարեպաշտ, եւ չորմամ թագաւորեաց եղև չանցող պատուիրանացն Աստուծոյ եւ ուրացաւ զՔրիստոս, եւ նորոգեաց զկործանեալ տաճարս կառոյն եւ կանգնեաց զբազինան եւ հալածէր զբրիտանեացն : Առաքեաց զեսպանս վասն սիրոց եւ խաղաղութեան առ Բագտան արքայն Պարսից. եւ նա զարձեալ առաքեաց հրովարտակօր զեսպանս առ Յուլիանոս զաչս երեսին եղբարքս զՄանուէլ, զՍաբել եւ զԻսմայէլ, 15 զորս ընկալաւ Յուլիանոս մեծաւ խնդութեամբ եւ հանապաղ առաջի աչաց իւրոց կացուցանէր զնոսա :

4 սնոցց] եւ ուսոց add. B || 7 նեղէր] նեղեաց B || 9 այնոսիկ] Աստուծոյ ներողութեամբ add. B || 10 բարեպաշտ om. B || 11 զկործանեալ om. B.

14 MARGATS, 20 Juin.

Martyre de trois frères Manuel, Sabel, Ismaël.

Ces trois amis du Christ vivaient en Perse, ils étaient frères d'un même père et d'une même mère, jeunes et de bel aspect. Leur père était un chef de mages persan, leur mère une chrétienne pieuse, qui éleva ses enfants dans la foi chrétienne.

Après la mort de leurs parents, Baltan, roi de Perse, les prit chez lui; il les recevait souvent, les aimait, les retenait en sa présence, et comme il les aimait beaucoup, il ne les pressa jamais d'abandonner la foi chrétienne; * A fol. 288 vº b. aussi servaient-ils le Christ en paix.

A cette époque vint à régner sur les Grecs Julien, qui était auparavant un pieux chrétien, mais qui, lorsqu'il régna, devint le transgresseur des commandements de Dieu et renia le Christ; il fit reconstruire les temples ruinés des idoles, fit élever des autels et persécuta les chrétiens. Il envoya des ambassadeurs d'amitié et de paix à Baltan, roi de Perse, qui envoya, en échange, à Julien, comme ambassadeurs, avec des traités, ces trois frères Manuel, Sabel et Ismaël, que Julien reçut avec grande joie, les retenant tous les jours en sa présence.

Եւ չառուր ծիում զնաց Յուլիանոս ի Քաղկեդոն, եւ ի տաճար կոռցն զոր անուանէին Տրիգոնա զոհս մատուցանէր. եւ տեսեալ երից եղբարցն կացեալ արտաքոյ զրան տաճարին բախէին զիուրծս իւրեանց եւ աշխարհէին զմոլորութիւն կռապաշտիցն : Եւ լուաւ Յուլիանոս եթէ բրիտանեայք են կոչեաց առաջի իւր եւ եհարց . եւ նորա խոստովանեցան ճշմարտութեամբ զանունն Քրիստոսի եւ զհաւատ . եւ նա առաքեաց զնոսս ի բանդ :

* A fol. 289
r° a

Եւ ի միւսում աւուրն եհան ի բանդէն եւ տանջեաց ուժգին . * Ճակեցին եւ զպրճուենս ոտից նոցա . եւ հրեշտակ Տևառն փարատեաց զցաւն : Բարձեալ աչրեցին հրով զանթս նոցա : Եւ որոշեաց զՄանուէլ չեղբարցն, եւ կոչեաց առաջի իւր առանձինն, խոստանալր պարգեւս եւ պատիւս եթէ արասցէ զկամս նորա, ապա թէ ոչ չարաչար մահուամբ սպանցէ զնոսս :

10

Ասէ սուրբն Մանուէլ . Աչ ունիս իշխանութիւն ի վերայ մեր, եւ ոչ երկնչեմբ ի բէն, զի ոչ եմբ քո . զեսպան առաքեցաք առ բեղ վասն սիրոյ եւ խաղաղութեան, եւ ոչ վասն հաւատոց : Մեր թագաւորն Բաղտան պատուեաց զմեզ , որ եւ իշխանութիւն ունէր ի վերայ մեր ոչ նեղեաց զմեզ վասն հաւատոցս մերոյ, եւ զու կամիս գարձուցանել զմեզ ի զիւական կուռս բո : Տնւր մեզ թղթոյն պատասխանի եւ զնասցուք առ առաքիչն մեր :

15

8 եւ հրեշտակ . . . զցաւն om. B || 10 խոստանալր] խոստացաւ B.

Un jour, Julien, s'étant rendu à Chalcédoine, immola des victimes dans le temple des idoles appelé Trigon (*Trigona*). A cette vue, les trois frères, restés au dehors à la porte du temple, se frappèrent la poitrine et se lamentèrent de l'erreur des idolâtres. Julien, ayant appris qu'ils étaient chrétiens, les fit venir en sa présence et les interrogea. Ils confessèrent en toute vérité le nom du Christ et (leur) religion. Il les envoya en prison.

* A fol. 289
r° a.

Le lendemain, il les fit sortir de la prison et les fit torturer brutalement ; * on leur troua les chevilles des pieds, mais l'ange du Seigneur fit disparaître les douleurs. On leur brûla ensuite les aisselles. Il fit séparer Manuel de ses frères, le fit venir seul devant lui, lui promit de l'argent et des dignités s'il accomplissait sa volonté, dans le cas contraire, il les ferait mourir d'une mort cruelle.

Saint Manuel lui répondit : « Tu n'as pas d'autorité sur nous; nous ne te craignons point, car nous ne sommes point des tiens; nous avons été envoyés auprès de toi comme ambassadeurs d'amitié et de paix, et non point pour la religion. Notre roi Baltan nous a tenus en honneur et, lui qui avait de l'autorité sur nous, ne nous a point inquiétés pour notre foi; et toi, tu veux nous convertir à tes idoles diaboliques! Donne-nous la réponse à notre lettre et nous retournons à celui qui nous a envoyés. »

Եւ բարկացեալ սրամտութեամբ ընդ բանս նորա, հրամայեաց եւ հարին երեք բեւեռս, մի ի գլուխն եւ երկու ի չերկու թիկունսն, եւ սրեալ եզեզամբ խոցոտէին զանձն : Եւ սպա տարան զերեսեանն ի Կոստանդինուպոլիս եւ ի դուռն Թիրակայ, որ կոչի Պակմնոց, հատին զգլուխս նոցա Յունիսի Ի : Չայն եղեւ սա նոսա չերկնից եւ սակ :

5 Բարի նահատակք իմ, եկնչք ի պատրաստեալ ձեզ արքայութիւն : Կամեցան եւ զմարմինս նոցա այրել, պատուեցաւ * երկիր եւ թագոց զմարմինս նոցա եւ ոչ * A fol. 289
r° b.

գտին : Եւ չես երկուց աւուրց երեւեցան ըրիստոնէից, եւ երթեալ զապտնի թագեցին զնոսա ի նշանաւոր տեղի :

Եւ լուեալ Պարսից արքայն Բագտան եթէ Յուլիանոս զսիրեցեալ ծառայսն իւր
10 ետպան գառն տանձանօք չոյժ տրտմեցաւ, եւ շարժեցաւ ի պատերազմ ընդդէմ Հռոմոսց, եւ ամենայն բրիստոնեայք փախեան, եւ անորէն Յուլիանոսն չարախոց լեալ ի պատերազմին հրամանաւն Աստուծոց, եւ վշտազին ցաւօք աւանդեաց զպիրճ հոգին ի ձեռս հօր իւրոց սատանայի :

1 բարկացեալ] բարկացաւ B — սրամտութեամբ] ձեծաւ *add.* B — նորա] սրբոցն Մանուէի B || 4 նոցա] Մարգաց ԺԳ եւ *add.* B || 4-6 Չայն . . . արքայութիւն *om.* B || 6 պատուեցաւ . . . ոչ գտին] բայց բրիստոնեայք զապտնի բարձին B || 7 երեւեցան . . . զապտնի] տարեալ B || 10 Հռոմոսց] եւ էլեալ Յուլիանոս ընդդէմ նոցա զնաց ի Պարսիկս, եւ եղև փախուստ Հռոմոսց *add.* B || 11 չարախոց լեալ] չարաչար խոցեալ B || 13 հօր իւրոց *om.* B.

(Julien), fort irrité de ses paroles, ordonna de lui enfoncer trois clous, l'un dans la tête et les deux autres dans les deux épaules; puis on lui piqua le corps avec des roseaux taillés en pointe. Ensuite on les conduisit tous trois à Constantinople, et à la porte de Thrace (*Thirakay*), appelée Premuo ¹, on leur trancha la tête le 20 juin. Une voix du ciel se fit entendre à eux qui disait : « Mes bons martyrs, venez au royaume qui vous est préparé. » On voulut aussi brûler leur corps, mais la terre * s'entr'ouvrit et cacha leur corps, et on ne les trouva
* A fol. 289
r° b.

point. Deux jours après ils apparurent à des chrétiens, qui allèrent secrètement les inhumer dans un endroit choisi.

Le roi de Perse Baltan, ayant appris que Julien avait tué dans de cruelles tortures ses serviteurs, qui lui étaient chers, en fut fort attristé et partit en guerre contre les Grecs; tous les chrétiens prirent la fuite et l'impie Julien, atteint d'une blessure mortelle pendant le combat et par ordre de Dieu, rendit son âme immonde entre les mains de son père Satan dans d'atroces souffrances.

1. *Syn. Cr.* : ἐν τόπω κρηνωδεὶ « dans un endroit abrupt ».

Մարգաց ժեւ եւ Յուլիի ԻԼ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Յուլիանոսի եզրկատացւոյն :

Վկայն Քրիստոսի Յուլիանոս էր ի բաղարէն Անդինու եզրկատացոյ, չառւերս կոտարաշտ արքայիցն Գիոկղեախանոսի եւ Մարսիմիանոսի : Եւ շինեաց բնակարան վանս յորում ապաւինեալ էին տասն հազար անձն :

Եւ կալեալ կապալտշտիցն զՅուլիանոս տարան առ դատաւորն Մարկիանոս, եւ խոտտովանեցաւ զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս, եւ զհրամանս դատաւորին արհամարհեաց :

* A fol. 289
v° a.

Եւ նա բարկութեամբ ծոյցաւ եւ առաքեաց զօրականս եւ աչքեաց զվանս հրով բողոժմ աշխարհականք : Եւ շնորհք չՆառուծայ տուան տեղեացն այնմիկ մինչեւ ցաշօր, եւ ամենեքեան որ բնդ աչն անցանեն լսեն ձայն պաշտաման յամբոխէ, եւ հիւանդք որ լսեն զսաղմոսերգութիւնն ողջանան :

Եւ զսուրբն Յուլիանոս ջանաց դատաւորն բողոժմ ողորանօք դարձուցանել ի կուռս եւ ոչ կարաց : Հրամայեաց եւ տարածեցին զնա եւ երկաթի կապանօք կապեցին, եւ այնչափ զան հարին մինչեւ ամենայն ժամինն քանցեալ ոսկերքն վշրեցան : Եւ մի ոմն ի հարկանողացն կուրացաւ չաշացն, եւ սուրբ վկայն խոտտացաւ նմա զի աղօթիւք

Տ եպիսկոպոսք] եւ բահանայք *add.* B || 9-11 եւ շնորհք . . . ողջանան *om.* B || 12 Յուլիանոս] կարւ *add.* || 13 երկաթի կապանօք] երկաթովք զժամինն B || 14 այնչափ] յոյժ B — ամենայն . . . փշրեցան] խորտակիլ ոսկերաց նորս B || 14 — p. 1643, l. 8 եւ մի ոմն . . . զզուխ նորս *om.* B.

15 MARGATS, 21 Juin.

Passion de saint Julien l'Égyptien.

Le martyr du Christ Julien était de la ville d'Antinoé (*Andinou*)¹ d'Égypte, aux jours des empereurs impies Dioclétien et Maximien. Il fit construire les bâtiments d'un couvent, où étaient abritées dix mille personnes.

A fol. 289
v° a.

Les idolâtres, ayant saisi Julien, le conduisirent au juge Marcien; il confessa Notre-Seigneur Jésus-Christ et méprisa les ordres du juge. Celui-ci, devenu furieux de colère, envoya des soldats livrer le couvent^{*} aux flammes avec tous ceux qui y habitaient, évêques, prêtres, moines et nombreux laïcs. Les grâces de Dieu furent accordées à cet endroit jusqu'aujourd'hui et tous ceux qui passent par là entendent les voix des offices (chantés) par une multitude et les malades qui entendent ces psalmodies trouvent leur guérison.

Le juge essaya avec beaucoup de supplications de convertir saint Julien aux idoles, mais il n'y parvint pas. Il ordonna alors de l'étendre à terre et de l'attacher avec des chaînes de fer; on le frappa à tel point que tout son corps fut disloqué et ses os brisés. Un de ceux qui le frappaient perdit la lumière

1. Αντινόου πόλις.

լուսաւորեացէ գաշան : Իսկ Մարկիանոս զատուորն հրամայեաց բրձացն կոսցն զի ողջացուցեն զկոյրն. եւ մտեալ ի տաճար կոսցն մատուցին զզկզժ զոհս իւրեանց : Եւ խօսեցան ընդ նոսա զեւրն որ բնակեալ էին ի բազիլիսն եւ տանն. Ի բաց լիպէք զՅուլիանոս զի որչափ եւ զուր զնա տանջէք մեր եօթնապատիկ չարչարիճք : Զոր լուեալ Մարկիանոսի բարկացաւ, եւ հրամայեաց մէջ արկանել ի վերայ սրբոյն որպէս ի վերայ կախարչի, եւ հոս մէջին ի բախտանի անուշահոտութիւն զարձաւ : Եւ եզ * զձեան ի վերայ կուրացեալ աչացն եւ ողջացոյց ազօթիւք : Եւ նա հաւատաց ի Քրիստոս, եւ հատին զզլուսն նորա :

* A fol. 289
v° b.

Եւ մինչեւ կապեալ կաչք սուրբն Յուլիանոս, տեսանէ ուրիշն Մարկիանոսի զատուորին Կելսիոս տեսիլս սրս սպիտակագլխոս թեւաւորս որ խօսէին ընդ սրբոյն, եւ եզին ի զլուսն նորա ոսկի պտակ չտանց պատուականաց, եւ հովանի լինէր նմա : Եւ աւժամայն մանուկն Կելսիոս հաւատաց ի Քրիստոս, եւ մկրտեցաւ եւ էր հանապաղ ընդ սրբոյն. հաւատացին ի Քրիստոս եւ այլ զօրականք :

Եւ մեռեալ մի հրամանաւ զատուորին չարոյց սուրբն ի մեռելոյ : Եւ այլ մի ոմն ի զօրականացն կամեցաւ որոշել զԿելսիոս ի սրբոյն Յուլիանոսէ, եւ նխնեցան ձեռքն : Տարան զՔրիստոսի վկայն եւ զԿելսիոս ի խաւարային եւ ի մահահոտ բանց եւ աւ-

13 հաւատացին . . . զօրականք] եւ ոչ կարէին որոշել ի նմանէ B || 14-15 եւ մեռեալ . . . ձեռքն om. B || 16 աւժամայն om. B.

des yeux, mais le saint martyr lui promit de guérir ses yeux par ses prières. Alors le juge Marcien ordonna aux prêtres des idoles de guérir l'aveugle; ceux-ci entrèrent dans le temple des idoles et leur offrirent leurs immondes victimes. Les démons qui habitaient les autels leur parlèrent et dirent : « Laissez tranquille Julien, car quand vous le faites souffrir nous sommes soumis à sept fois plus de souffrances. » L'ayant appris, Marcien fut pris de colère et ordonna de répandre de l'urine sur le saint comme sur un sorcier, mais l'odeur de l'urine se changea en une suave odeur de baume. (Julien) * posa sa main sur les yeux aveuglés et il les guérit par ses prières. (L'aveuglé guéri) eut au Christ et on lui trancha la tête.

* A fol. 289
v° b.

Pendant que saint Julien était dans les liens, le fils du juge Marcien, Celse, eut une vision : il vit des hommes vêtus de blanc, ailés, qui s'entretenaient avec le saint, et lui posaient sur la tête une couronne d'or sertie de pierres précieuses, qui l'abritait. Le jeune Celse eut aussitôt au Christ, fut baptisé et demeura tous les jours avec le saint; d'autres soldats aussi eurent au Christ.

Le saint ressuscita encore, sur l'ordre du juge, un mort. Un certain soldat voulut séparer Celse de saint Julien; mais ses mains se putréfièrent. On emmena le martyr du Christ et Celse dans une prison obscure et d'odeur

ժամայն լոյս եղև եւ անուշահոտութիւն ի բանդին. եւ տեսեալ զայն քսան այբ ի բանդապանայն հաւատացին ի Քրիստոս :

Եւ նախարար քաղաքին այնմիկ որ էր քրիստոնեայ եօթն որդւովքն, եւ էին սիրեցեալք յոյժ ի Դիակղեօխանոսէ արքայէ, եւ վասն զի ազգակիցք նորա էին թոյլ ետ նոցա պաշտել զհաւատս իւրեանց համարձակութեամբ : Եւ նորա ունէին առ ինքեանս քահանայ ոմն զԱնտոնիոս. եւ հրեշտակ Տեսաւ պատուիրեաց նոցա երթալ ի բանդն. եւ յորժամ զնացին գտին զյուսն բանդի * բացեալ, մտին ի ներքս եւ քահանայն մկրտեաց զքսան արսն :

* A fol. 290
r^o a.

Եւ ի միւս այլ աւուրն հանին զՅուլիանոս ի բանդէն եւ զԿելսիոս եւ զքահանայն եւ զքսան արսն, եւ տարան արկին յեռացեալ կատասցա ձիթով : Եւ հանդիպեցան ի ձանապարհին մեռելոյ զոր տանէին ի թաղել : Եւ հրամայեաց զատուտրն Յուլիանոսի կենդանացուցանել զմեռեալն, եւ նա աղօթիւք յարոյց : Եւ յորժամ կանդնեցաւ մեռեալն աղապակեաց մեծածայն զոհանալով զԱստուծոյ, եւ ապէ ցտուրքն Յուլիանոս. Ողորմեաց ինձ եւ մկրտեան զիս, եւ հաւատամ ի Քրիստոս, զի մի երթաց զարձեալ յայն տեղի տանջանայն : Եւ մկրտեաց զնա Անտոն քահանայն եւ անուանեաց զնա Անաստասիոս :

6-7 եւ հրեշտակ . . . մտին ի ներքս] եւ առեալ զնացին ի բանդն B || 9 զքահանայն] Անտոնիոս *add.* B || 10 — p. 1645, l. 11 եւ հանդիպեցան . . . ի բանդ] եւ մնացին կենդանի զորութեամբն Քրիստոսի : Զայն տեսեալ Մարկիոնիլլա մայրն Կելսիոսի հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ : Իսկ զքսան արսն որք հաւատացին ի Քրիստոս ի հուր մատնեցին, եւ նորա այնպէս կատարեցան : Եւ ապա զատուրքն Յուլիանոս եւ զԿելսիոս եւ զԱնտոն քահանայն արկին ի բանդ B.

infecte, mais il se fit aussitôt une clarté et une douce odeur se répandit dans la prison; à cette vue, vingt hommes d'entre les geôliers crurent au Christ.

Le gouverneur de la ville était un chrétien qui avait sept fils, très aimés de l'empereur Dioclétien; comme ils étaient de ses proches, il leur avait laissé la liberté d'exercer leur foi avec hardiesse; ceux-ci avaient avec eux un prêtre, un certain Antoine. L'ange du Seigneur leur ordonna d'aller à la prison, et lorsqu'ils s'y furent rendus, ils trouvèrent la porte de la prison ouverte; ils y pénétrèrent et le prêtre baptisa les vingt hommes.

* A fo 290
r^o a.

Le lendemain, on fit sortir de la prison Julien, Celse, le prêtre et les vingt hommes et on les emmena pour les jeter dans des chaudières d'huile bouillante. En route, ils rencontrèrent un mort qu'on emmenait enterrer. Le juge ordonna à Julien de ressusciter le mort, et il le ressuscita par ses prières. Lorsque le mort fut debout, il cria à haute voix en rendant grâces à Dieu et dit à saint Julien : « Aie pitié de moi et baptise-moi, car je crois au Christ, pour que je ne retourne plus en ce lieu de tourments. » Le prêtre Antoine le baptisa et le nomma Anastase (*Anastasio*).

Եւ զգարուցեալն ի մեռելոց եւ զբոսն արսն, եւ զՅուլիանոս եւ զԿեղեհոս արկին յեռացեալ կատասայ, եւ այնչափ այրեցան կատասայքն մինչեւ այրեցաւ ձիւքն եւ փայտն, եւ սուրբքն ելին ամբողջք եւ ամենեւին ոչ այրեցան :

Եւ Կեղեհոս զարձոյց զմայրն իւր ի բրիտաննէութիւն եւ ընկալաւ յաւազանէն, եւ եղեւ ծօրն հայր հոգեւոր : Եւ ձայն յերկնից զօրացոյց զեա եւ զբոսն արսն : Եւ զԱնաստասիոս ի հուր մատնեցին զգարուցեալն ի մեռելոց :

Իսկ զսուրբն Յուլիանոս եւ զԱնտոն քահանայ տարան ի տաճար կոոցն զի զոչնեցեն : Եւ նոքա ծուր եղեալ աղօթեցին առ Աստուած յերկար, եւ աւժամայն ամենայն բազինքն կոոցն իբրեւ զաւազ վշրեցան, եւ տաճարն յանլուելս ընկղմեցաւ. եւ մինչեւ ցայտօր հուր երեւի ի տեղոջն յայնմիկ :

Երկին զնոսա ի բանդ. եւ ի մէջ զիշերին երեւեցան նոցա բոսն արքն եւ Անաստասիոս որ այրեցանն վարդարեալ փառօրն Աստուծոյ : Երեւեցաւ նոցա եւ սրբուհին Բասիլիսա ամենայն կուսանօրն որք յառաջ մարտիրոսացան ընդ նմա : Եւ լուան բարբառս հրեշտակաց որք ասէին. Ալելուիա : Ասէ սրբուհին Բասիլիսա ցաւրբն Յուլիանոս. Երկնից արբայութիւնն բոցաւ, եւ հրամայեաց երկնաւորն զի ամենայն

11 եւ Անաստասիոս om. B || 13-14 եւ լուան . . . ալէլուիա om. B.

On jeta le ressuscité des morts, les vingt hommes, Julien et Celse dans des chaudières d'huile bouillante; les chaudières brûlèrent jusqu'à ce que la poix et le bois eurent pris feu, mais les saints en sortirent indemnes et ne furent nullement brûlés.

Celse convertit sa mère au christianisme, la reçut des fonts baptismaux et devint le père spirituel de sa mère. Une voix du ciel le fortifia ainsi que les vingt hommes. On livra aux flammes Anastase qui était ressuscité des morts.

Quant à saint Julien et au prêtre Antoine, on les conduisit au temple des idoles pour y immoler. * Ils se mirent à genoux et prièrent Dieu longuement; aussitôt tous les autels des idoles se brisèrent menus comme du sable, le temple fut englouti dans l'abîme et jusqu'aujourd'hui des flammes paraissent à cet endroit-là.

On jeta (les saints) en prison; la nuit, les vingt hommes et Anastase qui avaient été livrés aux flammes leur apparurent ornés de la gloire de Dieu. Leur apparurent également sainte Basilissa avec toutes les vierges qui avaient été martyrisées avec elle auparavant. Ils entendirent des voix des anges qui disaient : « Alléluia. » Sainte Basilissa dit à saint Julien : « Le royaume des cieux est ouvert et le Céléste a ordonné que tous les saints vien-

սուրբք ընդ սուաջ կկեսցեն ձեզ չաւոր կատարման ձերոյ : Եւ զարձեալ լուան. Կելուիա երիցս անգամ, եւ սուրբքն անչոյտ եղեն :

Հրամայեաց զատուարն պրտուս թանալ ի ձէթ եւ կապել զսրբոցն մատունան ձեւաց եւ սոխցն, եւ վառեցին հրով. եւ պրտուն այրեցաւ եւ մատուներ սրբոցն ոչ այրեցան : Քերթեցին զգլուխն Յուլիանոսի եւ Կելսիոսի. իսկ զբաճանային Անտոնի 5 հանին զաջան, եւ զմայրն Կելսիոսի ձեւակառուր արարին եւ ընկեցին սուաջի զազանաց, եւ երթնալ լիզուին զոտս նոցա : Եւ ապա հատին զգլուխս նոցա Յունիսի ԻԱ :

* A fol. 290
v° a.

Գլխատեցին եւ այլ չարադործս եւ խառնեցին զմարմինս նոցա ընդ սրբոցն զի մի կարասցեն բրխտանեայքն ձանաչել եւ առնուլ : Եւ չորժամ գնացին բրխտանեայք ի տեղին ծուր եղեալ ազաչեցին զԱստուած զի յայտնեցէ նոցա զսուրբան. եւ երեւեցան 10 հոգիք սրբոցն որպէս կոյս կանայք ի վերայ իւրաքանչիւր մարմնոյ իւրոյ եւ թաւալեալք արեամբ : Եւ այնպէս ծանկան, եւ առեալ եզին մերձ ի խորանն կաթողիկէ եկեղեցւոյն : Եւ բլխեցին ալրիւրք ի տեղեոջ նշխարացն : Եւ եղև շարժ մեծ ի քաղաքին յայնմիկ եւ կործանեցաւ չլով քան զկէս քաղաքին, եւ կորեաւ զատուարն եւ բազումք ի

1 զարձեալ լուան] լուան բարբառ հրեշտակաց սրբ ասէին B || 2 եւ սուրբքն . . . եղեն] եւ զարթուցեալ զորացան, եւ ուրսխուրթեամբ փառաւոր սուներին զԱստուած B || 3 թանալ] թացին B — կապել] կապեցին B || 4 եւ պրտուն . . . այրեցան] եւ խանձոտեցին զմատունս նոցա B || 6 եւ ընկեցին . . . զոտս նոցա om. B || 7 նոցա] Մարգար ժե եւ սւձ. B || 8 այլ] զայլ բազում B || 10 եւ երեւեցան . . . ծանկան] եւ յայտնեաց նոցա Աստուած յուցեալ նշան ի վերայ իւրաքանչիւր մարմնոյ սուրբ վկայցն B || 13 եւ բլխեցին . . . նշխարացն] չորաց բազում նշանք բժշկութեան լինին յախտածէաս եւ ի զիւսհարս ի փառս Քրիստոսի B — յայնմիկ om. B || 14 քան զկէս] տեղիք B.

nant au-devant de vous le jour de votre martyre. » Ils entendirent de nouveau « Alléluia » par trois fois et les saints disparurent.

Le juge ordonna de tremper des jones dans de l'huile, d'en attacher aux doigts des mains et des pieds des saints, puis d'y mettre le feu; les jones brûlèrent, mais les doigts des saints ne brûlèrent point. On déchira la tête de Julien et de Celse, on creva les yeux au prêtre Antoine, on coupa le bout des doigts à la mère de Celse; puis on les jeta au-devant des fauves, mais ceux-ci s'approchèrent et léchèrent leurs pieds. Enfin, on leur trancha la tête le 21 juin.

* A fol. 290
v° a.

On trancha la tête aussi à d'autres malfaiteurs et on mêla leurs corps avec ceux des saints, pour que les chrétiens ne pussent les reconnaître et les prendre. Lorsque les chrétiens se furent rendus à l'endroit, ils prièrent Dieu de leur révéler les saints, et les âmes des saints leur apparurent comme des femmes vierges, chacune sur son corps et inondées de sang. Ils les reconnurent de cette façon, les enlevèrent et les déposèrent dans le chœur de l'église métropolitaine. Des sources jaillirent à l'endroit des reliques. Il y eut un grand tremblement de terre dans cette ville-là, plus de la moitié de la ville

կապաշտիցն : Եւ աղբիւրն որ բլխեաց երբեայ եւ ճտանէ չաւազանն եւ ամենայն չիւանդք որ լուանան չաւազանն բժշկին, կոչք լուսաւորին, գեւք չարածին, խաւք լսեն, չամերք խօսին :

Մարգայ ժ? եւ Յունիսի ԻԲ : Վկայարանութիւն սրբոյն Զօսիմոսի :

5 Քրիստոսի վկայն Զօսիմոս զօրական էր Տրայանոսի կապաշտ արքային չԼպո-
ղինապոչ քաղաքն, ի գատաւորութեանն Գոմեախանոսի : Եւ ի ծիում աւուր ածեալ
զմասւ ծանեաւ զանտի պաշտամունան կապաշտիցն, ընկէց զգէնա լուր եւ * չաւա- * A fol. 290
տաց ի Քրիստոս, զնաց չեկեղեցին եւ ձկրեցաւ :

10 Եւ յորժամ լուաւ գատաւորն կացոյց զնա առաջն լուր, եւ եճարց երկիցս եւ երկցս
անգամ. եւ նա խոստովանեցաւ զքրիստոնէութիւնն : Կախեցին զնա զփաշտէ, եւ
արջաւաջօք եւ բրօք չարին զձարձինն ուժգին : Եւ եղև առ նա ձայն չերկնից եւ
ասէ. Զօրացիր Զօսիմէ զև ես ընդ բեղ ևճ : Եւ բազումք չանչաւատիցն որք տեսին
զմուժկարութիւն չամբերութեան եւ լուան զձայնն չաւատացին ի Քրիստոս : Եղին

1-3 եւ աղբիւրն... խօսին] խկ քրիստոնեայք որք կային անդ պոչեցան անվնաս խնամօքն
Բասուճոյ Բ || 4 Վկայարանութիւնն] Վկայութիւն Բ || 7 ծանեաւ om. Բ || 9 զնա] չաւանի
add. Բ || 11 չարին] զանեցին, եւ բերեցին Բ - ուժգին] բերանօք Բ || 11-13 եւ եղև...
Քրիստոս om. Բ.

fut ruinée; le juge et de nombreux idolâtres périrent. La source qui jaillit va couler dans un bassin et tous les malades qui se baignent dans le bassin guérissent, les aveugles recouvrent la vue, les démons sont chassés, les sourds entendent, les muets parlent.

16 MARGATS, 22 Juin.

Passion de saint Zosime.

Le martyr du Christ Zosime était soldat de Trajan, l'empereur idolâtre, dans la ville d'Apollonias (*Apolinadog*), aux jours du juge Domitien (*Domitianos*). Un jour, il réfléchit, reconnut la vanité du culte des idolâtres, jeta ses armes et * crut au Christ; il se rendit à l'église et fut baptisé.

Le juge, l'ayant appris, le fit venir en sa présence, l'interrogea deux et trois fois; mais il confessa son christianisme. On le suspendit à un arbre et on frappa brutalement son corps avec des nerfs de bœuf et des bâtons. Une voix du ciel se fit entendre à lui qui disait : « Prends courage, Zosime, car je suis avec toi. » De nombreux infidèles, témoins de la fermeté de sa patience et qui

* A fol. 290
v° b.

զերանելին ի վերայ հրացեալ պրնձի մաշձաց, եւ հրեշտակ Տեսուն զհուրն ի ցող փոխեաց եւ զուրրն յափշտակեաց :

Ապա կապեցին զնա շղթայիւր եւ քարշելով տանէին առաջի գատուորին, եւ զերիս աւուրս նոթի տարան զնա ի քարաքն Կանէտոն : Եւ երեւեցան առաջի նորա երկու ծանկունք, մին սնէր հաց եւ միւսն ամոնով ջուր. առեալ եկեր եւ սրբ եւ գոհացաւ 5 զԱստուծոյ :

Եւ զարձեալ կախեցին եւ գանիւր մաշեցին զանձն, եւ զամբարօք ալրեցին զկողան, եւ տարան ի հատանել զգլուխն : Եւ նա ազօթեաց առ Աստուած եւ ասէ. նաչեաց չիս Քրիստոս ի մեղաւորս, եւ ընկնլ գողիս իմ ընդ ընարելոցն բոց, քանկի զու ես պարծանք իմ այժմ եւ միշտ եւ յախտեանս : Եւ աչնպէս հատին զգլուխ նորա : Եւ 10 եզին հաւատացեալքն * զմարմին սրբոյ վկային Զոսիմոսի յարժանաւոր տեղի :

* A fol. 291
1° a.
* B
p. 265 b.

[EB * Յայժմ աւուր չիշտասկ է բարեպաշտ թագաւորին Հոռոմոց Կիւ Մանուէլի Կոմնենոսի :

Երանելի թագաւորս քրիստոսասէր խորհրդով փոյթ մեծ կարու բառնալ զկրճիմն խոռվութեան որ կայր ի մէջ Հաջոց եւ Հոռոմոց, եւ հաստատել զսէր եւ զմխարա- 15

1 եւ հրեշտակ . . . յափշտակեաց] եւ խանձոսեցաւ սոնկայն ճարմին նորա B || 4 նոթի] անոթի B — Կանէտոն] Կանէտոն B — Եւ երեւեցան . . . ջուր] Աւր երկու ծանկունք խնածօրն Աստուծոյ ամին նմա հոց եւ ջուր B || 6 զԱստուծոյ :] Եւ տեսեալ զհաստատութիւն մասց նորա ի հաւաստ Քրիստոսի add. B || 10 նորա] Մարգար ժ.Չ. եւ Յունիսի ԻԲ add. B.

avaient entendu la voix, crurent au Christ. On étendit le bienheureux sur un lit d'airain enflammé, mais l'ange du Seigneur changea les flammes en rosée et euleva le saint.

On l'attacha ensuite avec des chaines et on le traîna devant le juge, puis on le conduisit trois jours durant, sans manger, à la ville de Kanéoton ¹. Deux enfants apparurent au-devant d'eux, dont l'un portait du pain et l'autre de l'eau dans un vase; (Zosime) le prit, mangea, but. et rendit grâces à Dieu.

On le suspendit de nouveau et on déchira son corps en le frappant, on lui brûla les plaies avec des torches, puis on l'emmena pour lui trancher la tête. Il pria Dieu et dit : « Jette ton regard, Christ, sur moi, pécheur, et reçois mon âme parmi Tes élus, car Tu es ma gloire maintenant et toujours et éternelle- 20 ment. » C'est ainsi qu'on lui trancha la tête. Les fidèles déposèrent * le corps du saint martyr Zosime dans un endroit digne de lui.

* A fol. 291
1° a.
* B
p. 265 b.

[EB * Eu ce jour commémoration du pieux empereur des Grecs Kyr Manuel Comnène.

Ce bienheureux empereur, dans un sentiment d'amour envers le Christ, mit un grand zèle à détruire le ferment de discorde qui existait entre Arméniens et Grecs, et à établir l'amour et la concorde entre eux. Pendant que les

1. Κανεοτόων est la forme des manuscrits D B du *Syn. Cp.*, col. 757 : mais les éditeurs ont préféré Κοννεύων, cf. *Acta SS.* Iun., t. III, p. 816.

նութիւն : Եւ մինչդեռ պատգամաւորքն երթալին եւ գալին եհաս վախճան սուրբ
հայրապետին մերոջ տեսան ներսէսի ննորհալուց :

Չոր լուեալ երանելի թագաւորն սուգ մեծ էաւ եւ ասէ. Մեծ զգոյտրան եւ
արթուն հովիւ բարձաւ աչսոր յեկեղեցոյն Աստուծոյ. զրկեցան Հաշատանկայք
5 յերկրորդ Լուսաւորչէն իւրեանց : Եւ ապա պատուէր եւ չամենայն եկեղեցիս Յունաց
չիշատակել զնա ընդ սուաջին սուրբն :

Եւ չաջորդեաց զոթուն հայրապետական տէր Գրիգոր Տգայ կոչեցեալ որդի մեծի
իշխանին Վասիլ : Չորմէ լուեալ թագաւորին եթէ եզբոր որդի է տեսան ներսէսի,
եւ իմաստութեամբն եւ ուղղափառութեամբն եւ բարի վարուքն չար եւ նման նմին,
10 հաստատեաց սա նա զտէր որպէս սա սուրբ հայրապետն ներսէս : Եւ արար ժողով
մետրապոլտաց ի քաղաքն Կոստանդինուպոլիս սիրոյ եւ խաղաղութեան : Սոցնպէս եւ
տէր Գրիգոր կաթողիկոս զրեաց սա եպիսկոպոստոսն արեւելից, եւ * էաւ զհաւանու-
թիւն ի նոցանէ վասն ծխարանութեան ընդ Յունաց :

Այլ աստուածատէր թագաւորն մինչև ընկալեալ էր զպատասխանի ի ժողովոյն
15 Հացոյ սնկաւ ի մահիճս մահու. եւ ութ աւուրբք չաւաջ քան զվախճան իւր կոչեաց
զԹէոպրոս պատրիարքն եւ զայլ եպիսկոպոստոսն, եւ զգեցաւ զձեւ ծխանակեցի եւ
զբեմ կրօնաւորութեան, եւ ասէ. Ուրախ եմ այժմ չաչս սուրբ պատկս Գրիստոսի

* B
p. 266 a.

ambassadeurs allaient et venaient, survint la mort de notre saint patriarche Ter Nersès Schnorhali.

A cette nouvelle, le bienheureux empereur prit un grand deuil et dit :
« Un grand sens et un pasteur vigilant sont enlevés aujourd'hui à l'église de Dieu. Les Arméniens se trouvent privés de leur deuxième Illuminateur. » Il ordonna ensuite à toutes les églises grecques de le commémorer avec les anciens saints.

Sur le siège patriarcal succéda Ter Grigor, surnommé Tghay¹, fils du grand prince Basile (*Vasil*). L'empereur en apprenant qu'il était le neveu de Ter Nersès, son égal par la sagesse, l'orthodoxie et les bonnes mœurs, lui accorda son affection comme il l'avait fait au saint patriarche Nersès. Il fit convoquer un concile des métropolitains dans la ville de Constantinople, pour établir l'amitié et la paix. De même le catholicos, Ter Grigor, écrivit aux évêques de l'Orient et obtint d'eux leur consentement pour l'union avec les Grecs.

* B
p. 266 a.

Cependant l'empereur, ami de Dieu, avant d'avoir reçu la réponse du concile des Arméniens, tomba au lit mortellement malade et huit jours avant sa mort il appela le patriarche Théodore et d'autres évêques, prit l'habit de moine et le manteau de religieux et dit : « Je suis plus heureux maintenant

1. « L'enfant. »

խոնարհութեանս բան չորժամ պատուական բարամբբ պատկեալ նստայ չինքնակարութեան արժուտ :

Եւ ետ բառնալ զինքն չանկողնոյն եւ զնեւ ի փախաթի ըստ օրինակի ձգնաւորաց. եւ գոհացեալ զԱստուծոյ ասէ. Ահա հանգիստ որոյ պտուղն խնդութիւն է. արդ ի ըստ գնացէք չինէն որ պաճուճեալդ էք սակեթեւ պատժուճանօք, եւ շուրջ կացցեն կրօնաւորակից եղբարք իձ երգով սաղմոսաց : Եւ ի նուագել նոցա սպիմոս արտասուօք լուանայր զմահիճս խը : Եւ այնպէս կացեալ աւուրս եօթն, եւ հաղորդեալ կենարար ծարմնոյ եւ արեանն Վրիստոսի, փոխեցաւ սա Աստուած չանանց թագաւորութիւնն ի թուին Հայոց վեց հարիւր բսան եւ ինն :

Եւ բարձեալ կրօնաւորաց տարեալ թաղեցին ի վանքն որ կոչի Աճենակալ. եւ կարգեցաւ չիշատակ նորա յեկեղեցիս Հայոց ընդ բարեպաշտ թագաւորսն :

Մարգայ մի: եւ Յունիսի ԽԿ : Վկայութիւն Ղեւոնդեայ եւ երկու ընկերացն Հիպատոսի
եւ Թէոփուլտի :

Սուրբն Ղեւոնդիսու բաջ զօրեղ զօրականն էր ի բաղարէն Տրապոլսայ Ափրիկեցոց,

12 Վկայութիւն] սուրբ եւ փառաստեալ վկայիցն *add.* B 14 զօրեղ] եւ հօր *add.* B ||
15 Տրապոլսայ] Տրէպոլեայ B.

avec cette couronne d'humilité au Christ, que lorsque, couronné de pierres précieuses, je pris possession de mon siège impérial. »

Il demanda à être enlevé du lit et déposé sur une natte à l'exemple des ascètes et, rendant grâces à Dieu, il dit : « Voici le repos dont le fruit est la joie; or, retirez-vous tous, vous qui êtes habillés de vêtements d'or; que mes frères en religion seuls restent auprès de moi et chantent des psaumes. » Et pendant qu'ils entonnaient des psaumes, il inonda sa couchette de ses larmes. Il vécut ainsi sept jours et après avoir communiqué au corps vivifiant et au sang du Christ, il trépassa à Dieu dans le royaume qui ne passe point, l'an de l'ère arménienne six cent vingt-neuf.

Les moines l'enlevèrent et l'emportèrent pour être enterré au couvent dit du Tout-Puissant ¹, et sa commémoration fut établie dans les églises d'Arménie avec celle des rois pieux.]

17 MARGATS, 23 Juin.

Martyre de Léonce et de ses deux compagnons Hypatus et Théodule.

Saint Léonce, le vaillant et puissant soldat, était de la ville de Tripoli

1. Le monastère du Pantocrator avait été fondé par Jean Commène, cf. Skarlatos D. BYZANTIUS, Η Κωνσταντινούπολις, ... t. I, Athènes, 1851, pp. 554-6.

ի ժամանակս Վէսպիանոսի կուսպաշտ արքային ևւ Ադրիանոսի դատաւորին, ևւ ծառայէր Աստուծոյ մեծաւ հաւատով :

1 Եւսաւ վասն նորա գատաւորն Փիւնիկեցոց, ևւ առաքեաց զՀիւստոսս զօրապետ ինն ևւ զՔէոզուլոս զօրականն զի գտցեն զնա ևւ տարցեն առ նա : Եւ յորժամ զնային ի քաղաքն կարաւ զՀիւստոսսն ջերմութիւն սաստիկ, ևւ երեւեցաւ նմա հրեշտակ Տևաոն ևւ սաէ. եթէ կամիցիս ողջ լինել յորժամ ննջէ Քէոզուլոս զօրական, աղապակեան երկցս անգամ. Աստուած սրբոյն Ղևոնկեայ օրենն ինձ : Եւ յորժամ աղապակեաց զօրապետ ինն լուա Քէոզուլոս ընդ բունն զձայնն, ևւ երթեալ շրջէին ևւ խնդրէին զնա : Հանդիպեցաւ նոցա սուրբն Ղևոնկիոս, ևւ առեալք ողջոյն հարցանէին զնա ևւ եթէ. Ո՞ր իցէ Ղևոնկիոս սիրելին աստուածոց մերոց :

10 Ասէ Ղևոնկիոս. Ղասն զի աշխատեալ էք, ևւ կայք ի սուն իմ ևւ հանգերուք, ևւ ես ցոյցից զնա ձեզ . զի նա աստուածոցն ձերոց ոչ է սիրելի, այլ ծառայ է Տևաոն * Աստուծոց Յիսուսի Քրիստոսի : Եւ մինչդեռ ուսէին հարցին զանուն նորա : Եւ նա * A fol. 291
1° b. սաէ. Եւ եմ Ղևոնկիոս հաւատարիմ զօրական ևւ ծառայ Քրիստոսի : Եւ զասի հարան ևւ սուն. Ողորմեաց մեզ ծառայ Աստուծոց բարձրելոց, զի ևւ մեր բրիտոնեալք եմք :

5 ևւ երեւեցաւ . . . կամիցիս] ևւ մինչդեռ ի սաղեալի էր ևւ ճիւղեր ի խորհորդս ասացաւ նմա ի սեպեան. եթէ կամիս B || 6 յորժամ . . . զօրականց *om.* B || 7 ինձ] ևւ զարթուցեալ գոչեաց երկցս, ևւ առժամայն ողջացաւ *add.* B || 8 զձայնն] ևւ զարթեալ, յայնժամ երկրքին ի միասին հիւստոսս ևւ Քէոզուլոս *add.* B || 13 Քրիստոսի :] ևւ զնային ընդ նմա, ևւ եզ տուաջի նոցա սեղան *add.* B || 14 հարան] հարեալ աղապակեցին B || 15 զի] ահա *add.* B.

d'Afrique, aux jours de Vespasien l'empereur idolâtre et du juge Adrien. Il servait Dieu avec grande foi.

Le juge des Phéniciens, l'ayant appris, envoya l'officier Hypatus et le soldat Théodule pour le chercher et le lui amener. Lorsqu'ils furent arrivés à la ville, Hypatus fut pris d'une grande fièvre, et un ange du Seigneur lui apparut, qui disait : « Si tu veux guérir, tu crieras par trois fois, lorsque ton soldat Théodule sera endormi : Dieu de saint Léonce, aide-moi. » Lorsque l'officier cria, Théodule entendit la voix dans son sommeil ; puis, s'en étant allés, ils circulèrent et le cherchèrent. Saint Léonce les rencontra, ils se saluèrent mutuellement, et ils lui demandèrent : « Où est donc Léonce, l'aimé de nos dieux ? »

Léonce répondit : « Puisque vous êtes fatigués, venez à ma maison et reposez-vous, et moi, je vous le montrerai. Seulement, il n'est point l'aimé de vos dieux, mais le serviteur du * Seigneur Dieu Jésus-Christ. » Pendant * A fol. 291
1° b. le repas, ils lui demandèrent son nom. Il répondit : « Je suis Léonce, le soldat fidèle et le serviteur du Christ. » Ils furent saisis de crainte et lui dirent : « Aie pitié de nous, serviteur du Dieu très-haut, car nous aussi nous sommes

Եւ սուրբն Ղեւոնդիոս աղաչեաց զՍառուած վասն նոցա, եւ էջ ամպ ցորագին, եւ լուսաւորեաց զնոսա, եւ զգեցոց նոցա սպիտակ զգեստ, եւ եա ծոմնդէնս լուցեալս ի ձեռս իւրեանց :

Եւ տեսեալ կոստաւորացիցն զկուրցին վասն նոցա Արրիանոսի գատաւորին, եւ նա արկ զնոսա ի բանդ : Եւ սուրբն Ղեւոնդիոս ուսուցանէր նոցա հաստատուն կալ ⁵ ի հաւատն Քրիստոսի եւ չժարութեամբ մեռանել վասն անուան նորա :

Եւ չորձամ կաղցուցին զնոսա յատենին հարցանէր ցնոսա գատաւորն, եւ գլատատախանիսն ստնէր սուրբն Ղեւոնդիոս : Եւ գան հարին զնոսա ուժկին հաստ գաւազանօք : Եւ պատուիրէր գատաւորն շիւղատոսի եւ Թէոփոլոսի ի բաց կալ ի հաւատոցն Քրիստոսի, եւ նորա խոստովանէին եթէ . Մեր զօրականք եմք եւ ծառայք Քրիստոսի ¹⁰ մինչեւ ցմահ :

Կոխեցին զշիւղատոսն եւ հարուածովք բերթեցին զանձն, եւ զԹէոփոլոս սրով ձեձեցին, եւ սպա հասին զգլուխս նոցա :

Եւ գտւորն Ղեւոնդիոս աղաչէր գատաւորն զի հաւանեցի Տրամանաց թագաւորին, ¹⁵ եւ նա ամենեւին ոչ լուսւ, եւ ոչ հաւանեցաւ Տրամանաց գատաւորին : Տրամանաց եւ տարածեցին զնա ի վերայ երկրի եւ ձաղկեցին, եւ սպա կախեցին եւ բերեցին զմարմինն, եւ կապեցին ծանր վէճ ի պարանոցն եւ արկին ի բանդ . եւ հրեշտակ Տեսան

1-2 եւ սուրբն . . . լուսաւորեաց զնոսա] եւ հաւատոցին ի Քրիստոս եւ ձկրանցան B || 10 եճք] իցեճք B || 15 գատաւորին] թագաւորին B || 17 եւ հրեշտակ . . . գարձեալ] եւ յեա սակաւաւորք հանեալ B.

chrétiens. » Saint Léonce pria Dieu pour eux et un nuage chargé de rosée descendit; (Léonce) les illumina, les vêtit d'habits blancs et leur mit des cierges allumés dans la main.

A cette vue, les idolâtres en avertirent le juge Adrien, qui les fit jeter en prison. Saint Léonce leur enseigna de demeurer fermes dans la foi du Christ et de mourir volontairement pour Son nom.

Lorsqu'ils eurent été ameués au tribunal, le juge les interrogea, mais c'est saint Léonce qui donnait les réponses. On les frappa brutalement avec des gourdiens. Le juge engagea Hypatus et Théodule à renoncer à la foi au Christ, mais ils confessèrent : « Nous sommes soldats et serviteurs du Christ jusqu'à la mort. »

On suspendit Hypatus et à force de coups on lui déchira le corps. On frappa Théodule avec le glaive et enfin on leur trancha la tête.

Le juge supplia ensuite saint Léonce de céder aux ordres de l'empereur, ¹⁵ mais il ne l'écouta aucunement et ne consentit * pas aux ordres du juge. Celui-ci ordonna alors de l'étendre à terre et de le fustiger; ensuite on le suspendit et on déchira son corps, puis on lui attachâ une lourde pierre au cou

զօրացոյց զնա : Եւ դարձեալ կապեցին ի շրտ ցից, եւ այնչափ հարին զնա ծինչեւ աւանդեաց զհողին իւր առ Աստուած Յունիսի ԻԳ : Եւ լծակցին ի նաւահանկիտան Տրապօլտայ քաղաքին :

5 Եւ ծի ոմն Կիւրտս անունն զրեաց պատմութիւնն նոցա ի կապարեաց տախտակի, եւ եղ ի տապանն ընդ նշխարացն :

[B * Յայժմ աւուր վկայութիւնն երանելոյն Ստեփաննոսի եպիսկոպոսին Աբաստիոց :

* B
p. 267 a.

Այս երանելիս վկայս էր յաւուրս աշխարհուեր բւճաւորին Լանկիթեմուրաց, եւ էր եպիսկոպոս Աբաստիոց քաղաքին եւ առաջնորդ սուրբ Նշանի վանացն : Եւ էր այր առարկինի եւ սրբակրօն, եւ վայելչահասակ եւ փառահեղ տեախամբ :

10 Եւ Պուրհանատին ամիրացն Աբաստիոց բարուրանս եղեալ ի վերայ Ստեփաննոսի եթէ խորհրդակցց * եղեալ է ընդ ապտամբան առարեաց արս եւ ետ բերել առաջի իւր : Եկին ընդ նմա եւ երկու ձերայոցն արեղայք որոց անուանքն էին Աղբետորոս եւ Թորոս : Եւ բնեալ բւճաւորին ոչ ինչ եկիտ ի նոսա փնաս. քանզի երանելի եպիսկոպոսն չունելով խիղճ զանձնէ համարձակ տալք պտտասխանի, եւ չայտնի յուցանէր զանձնութիւն իւր եւ զհաւատարմութիւնն :

* B
p. 267 b.

15 Ատէ բւճաւորն. Այլու զխառցից թէ անձեղ ես եւ հաւատարիմ առ իս, եթէ զարձցիս չօրէնս իմ : Ատէ եպիսկոպոսն. Դու զնս կարար իրբեւ խորհրդակցից

2 Աստուած] Մարգաց ժէ եւ add. B || 3 Տրապօլտայ] Տրէպօլեայ B.

et on le jeta en prison; mais l'ange du Seigneur le fortifia. On l'attacha ensuite à quatre poteaux et on le frappa à tel point qu'il rendit son âme à Dieu le 23 juin. On l'inhuma dans le port de la ville de Tripoli.

Un certain Cyrus écrivit leur histoire sur une plaque de plomb et la déposa dans la tombe avec leurs restes.

[B * En ce jour martyr du bienheureux Étienne, évêque de Sébaste.

* B
p. 267 a.

Ce bienheureux martyr vivait aux jours de Timour-Ienk, le tyran désolateur du pays. Il était évêque de la ville de Sébaste et prieur du couvent du saint Signe (de la croix). C'était un homme vertueux, d'une vie sainte, d'une taille élégante et d'aspect majestueux.

Bourhan ad-Din, émir de Sébaste, sous prétexte qu'Étienne avait été le * conseiller des insurgés, envoya des hommes pour l'amener en sa présence. Deux des moines les plus âgés, dont les noms étaient Silvestre et Théodore, l'accompagnèrent. Le tyran, après enquête, ne leur trouva aucun délit, car le bienheureux évêque, n'ayant rien à se reprocher, répondit avec hardiesse et donna la preuve de son innocence et de sa fidélité.

* B
p. 267 b.

Le tyran dit : « La preuve que tu es innocent et que tu m'es fidèle sera que tu te convertisses à ma religion. » L'évêque répondit : « Tu m'as fait

ապատամբաց, արդ եթէ հաճախո՛հ եմ ապատամբոյ սպան զնս, իսկ եթէ անձեզ արձակեն :

Այլ ամիրայն խոստմամբ պարգևաց եւ սպառնալեօք մահու անուել եւս ստիպէր զնոսս չուրացութիւն : Յաջնժամ երեքին նորա ի մի բերան խոստովանեցան զամենասուրբ Երրորդութիւնն եւ զՔրիստոս Աստուած : Եւ ապա ասն . Մեր զայլ հաւատ ոչ գիտեմք եւ ոչ ընդունիմք այլ զայս միայն . եւ վասն այսր հաւատոյ մեռանիլ մեզ կեանս համարիմք :

Եւ բարկացեալ բռնասորին հրամայեաց հատանել զզուխս նոցա անաջի իւր : Եւ ընթացեալ զահիճն եւ իցս եհար զպարանոց սրբոյ եպիսկոպոսին եւ ոչ կարաց հատանել . եւ անզպար օրհնէր զՔրիստոս : Յաջնժամ կայեալ ըարշեցին չորք արք երկուք զտից եւ երկուք զձեռաց նորա, եւ հարին զնս սուսերօք ընդ մէջսն, եւ չերկուս հերձին եւ նա աղօթելով անանդեայ զհոգին իւր աւ Աստուած : Եւ ապա հատին զզուխ երկուց արեղայիցն :

Եւ զմարմինս երանելեացն արկին ընդ մարմինս այլոց մահապարտ այլազգեաց զորս նորոց սպանեալ էին . բայց Աստուած որոշեաց զմարմինս սրբոց ի մարմնոց չարագործաց ծագելով ի վերայ նոցա լոյս պաշտօն մինչեւ նորին իսկ այլազգիքն տեսին զքանչեկ լոյսն . եւ զամօթի հարան : Եւ եկեալ հաւատացելոց զողացան եւ տարեալ ամփոփեցին զգառուական նշխարս նոցա :

Եղև կատարումն սրբոց վկայիցս Մարգաց ԻԷ. եւ Յունիսի ԻԳ.]

arrêter comme conseiller des insurgés, or, si je suis partisan des insurgés, tue-moi: si je suis innocent, libère-moi. »

Cependant l'émir tantôt par des promesses de présents, tantôt par des menaces de mort, les pressait davantage à l'apostasie. Alors, tous trois, unanimement, confessèrent la très sainte Trinité et le Christ, Dieu. Ils dirent ensuite : « Nous ne reconnaissons d'autre religion et nous n'en acceptons pas d'autre que celle-ci seulement, et nous estimons que mourir pour cette religion, c'est vivre. »

Le tyran, irrité, ordonna de leur trancher la tête en sa présence. Le bourreau se précipita et frappa par trois fois le cou du saint évêque, mais il ne put le couper; (l'évêque) ne cessait de bénir le Christ. Alors quatre hommes le saisirent, deux par les pieds et deux par les mains, le frappèrent avec des glaives à la taille et le coupèrent en deux. C'est en priant qu'il rendit son âme à Dieu. On trancha ensuite la tête aux deux moines.

Ils jetèrent les corps des bienheureux parmi les corps d'autres infidèles condamnés à mort qu'ils avaient tués récemment. Mais Dieu sépara les corps des saints des corps des malfaiteurs en faisant jaillir sur eux une lumière éclatante; les infidèles eux-mêmes virent cette lumière miraculeuse* et en furent honteux. Les fidèles vinrent voler les vénérables restes, les transportèrent et les inhumèrent

Le martyre des saints martyrs eut lieu le 17 margats, 23 juin.]

* B
p. 268 a.

* B
p. 268 a.

Մարգաց ժԸ և Յանիսի ԻԴ : Վարք արախնայն Աստուծոյ Տաջասոյ պտուկի :

Այս երանելի կինս չոյժ գեղեցիկ էր տեսլամբ, և ճինչդեռ երկրորտասան ամաց էր ծաչր նորա ետ գնա ի մեզս սպականութեան, և նստոյց ի պանդոկի, և բազումք երթնային առ նա վասն գեղեցիկութեանն : Եւ ժողովեաց զանձս բազումս և լնչս բազումս ի զտան պտուկութենէն և համբաւեցաւ անան նորա ընդ ամենայն սահմանն, որ և ի լերինսն ի կրօնաւորսն եհաս, և սպաշէին զԱստուած զի ճի կորիցէ և զբազումս կորուսցէ :

Իսկ երանելի անապատաւորն Սերապիոն իջեալ ի լեռնէն զգեցաւ զգետ աշխարհականի, և առեալ զահեկան ճի գնաց առ * կինն, և տուեալ նմա զգահեկանն կինն * A fol. 291
v° D.
10 ի վերնատունն : Նստաւ կինն ի վերայ զարդարեալ և բարձր բազմականի, և կոչեաց զՍերապիոնն զի ելցէ և նստցի ընդ նմա : Եւ նա ասէ. Աչ զնչ այլ ներբասպոյն սենեակ զի ժողուք անդ և ննջեալուք : Ասէ կինն. Եթէ ի ծարրկանէ ամաչես, չայսմ տան ոչ որ տեսանէ զմեզ, սպա եթէ չԱստուծոյ երկնչիս ուր և երթիցուք տեսցէ զմեզ : Ասէ արն Աստուծոյ. Եւ զիտես հաւաստեաւ որ է չերկինս Աստուած, և կաչ

2 երկրորտասան ամաց] երկրորտասանամայ B || 8 իջեալ] կեալ B | 10 նստաւ կինն] նստեալ կեալ B || 12 ննջեալուք] Ետէ կինն. Այս : Ետէ Սերապիոն. Մարգար անդ և ննջեալուք add. B.

18 MARGATS, 24 Juin.

Vie de la servante de Dieu Thais, la prostituée.

Cette bienheureuse femme était très belle de figure. Elle n'avait encore que douze ans lorsque sa mère la livra au péché de corruption, l'installa dans une auberge et beaucoup allaient avec elle à cause de sa beauté. Elle amassa beaucoup d'argent et de biens par cette fatale prostitution. Sa renommée se répandit dans toute la région, arriva jusqu'à la montagne, parmi les moines qui prièrent Dieu de ne pas la laisser se perdre et perdre les autres en grand nombre.

Le bienheureux anachorète Sérapion descendit de la montagne, mit des vêtements laïques, prit un écu et se rendit auprès de la * femme; il lui donna * A fol. 291
v° b.
l'écu et ils montèrent à l'étage supérieur. La femme s'assit sur un sofa élevé et garni et invita Sérapion à y monter et à s'asseoir auprès d'elle. Il lui dit : « N'y a-t-il pas une chambre plus retirée pour que nous y allions et couchions ensemble? » La femme répondit : « Si c'est que tu as honte des hommes, il n'y a personne dans cette maison qui nous voie; mais si c'est Dieu que tu crains, où que nous allions Il nous verra. » L'homme de Dieu dit : « Sais-tu vraiment qu'il y a un Dieu au ciel, et qu'il y a un paradis et un enfer? » La femme

արքայութիւն եւ դժոխք : Ասէ կինն. Գլխեմ որ Աստուած զոյ յերկինս, եւ հասուցումն ըստ գործոց : Ասէ Սերապիոն. եւ ընդէր սպա կորուսանես գալնչափ հոգիս մարդկան, եւ կորնչիս եւ զու ընդ նոսա :

Եւ ընդ բանս զըջացաւ կինն եւ երաց, եւ չարուցեալ անկաւ յոսս նորա եւ սսէ. Գլխեմ որ սպաշխարութեամբ մեղաց թողութիւն լինի, սպաշեմ զբեղ համբերեմ ինձ երիս ժամս, եւ հրամայեմ ինչ ուր գտից զբեղ եւ արն ընդ իս որպէս Աստուած հրամայէ : Եւ արար նմա ժամայիր, եւ հրամարեալ ի միմեանց զնաց կրօնաւորն :

Եւ չարուցեալ կինն ժողովնաց դամենայն ինչս իւր գոսիի, զարծաթ, զղիպակ եւ գամենայն անթա տանն իւրոյ իրրեւ * չորք կենդինարք, որ է մին կենդինար Եօթն հազար եւ երկերիւր դահեկան, երարձ ի ծառայս եւ յողորմնաց իւր եւ ի ջորիսն եւ չէշան, եւ սարաւ ի մէջ քաղաքին եւ աղաղակէր մեծածայն. Եկնչք ամենեքեան որք պոռնկեցայք ընդ իս, տեսէք սչօք ձերովք գատայուածս իմ զոր ժողովեցի չարեօք : Եւ արկեալ հուր սլբեաց դամենայն, եւ ոչ զնաց ի տեղոջէն մինչեւ ամենայն կղև մսիիր, եւ զորս զնացին յափշտակել ի հրոյն բարիւ եւ փայտիւ հալածէր : Եւ ելեալ փախտտական զնաց սա Սերապիոն :

Եւ նորա կախեալ զձեռանէն տարաւ ի կուսանաց փանս, եւ խնդրեաց ի փանց մօրէն ի նսեմ տեղոջ նեղ խրձիթ, եւ արկել զնա անդ մի փոքր պատուհան թողեալ

6 արա] արացես B || 15 փախտտական] ի քաղաքէն *add.* B.

répondit : « Je sais qu'il y a un Dieu au ciel et qu'il y a une récompense selon les œuvres. » Sérapion dit : « Et pourquoi alors perds-tu tant d'âmes d'hommes et te perds-tu avec eux ? »

A ces mots, la femme se repentit et pleura, puis, se levant, elle tomba à ses pieds et lui dit : « Je sais qu'il y a une absolution des péchés par la pénitence. Je t'en prie, attends-moi pendant trois heures et indique-moi l'endroit où je pourrai te retrouver et tu feras ensuite de moi ce que Dieu t'ordonne de faire. » Il lui donna un rendez-vous, et, s'étant quittés l'un l'autre, le moine s'en alla.

La femme se leva, ramassa tous ses biens, or, argent, étoffes précieuses, et tous les objets de sa maison, d'environ* quatre talents, au talent de sept mille deux cents écus, les chargea sur ses domestiques et ses servantes, sur des mulets et des ânes, les amena au milieu de la ville et cria à haute voix : « Venez tous, vous qui avez fornicqué avec moi, regardez de vos yeux mes biens que j'ai amassés par le mal. » Elle y mit le feu et brûla le tout, et elle ne s'éloigna de cet endroit que lorsque tout fut réduit en cendres, chassant à coups de pierres et de bâtons ceux qui venaient pour piller. Ensuite, elle prit la fuite et se rendit auprès de Sérapion.

Celui-ci la prit par la main et la conduisit dans un couvent de femmes, demanda à la prieure une cellule étroite dans un endroit obscur et l'y

* A fol. 292
1° a.

վան բուսչ եւ կերակուր տարչ : Եւ հրամայեաց վանաց ծօրն զի տայէ նմա ամենայն աւուր սրպէս կցոյց զչափ հայրին եւ ջրոյն ի մտանել արեգական : Եւ պատուիրեաց Տալիսաչ եւ ասէ . Մի համարձակիր անուանել զանուն Տեսան Կատուծոչ պիղծ շրթնամբբ, այլ միայն ի ծունկս անկեալ ապրիւնս աչպէս . Որ ստեղծեր զլս սպորմնս ինձ :

Եւ ոչպպէս սրարեալ զերխ ամս մեծաւ ճգնաթեամբ, որ եւ մեծին Անտոնի երեւցոյց Կատուած ի լերինն զվնուրթիւն մեկայ նորս : Տեսանէ եւ Սերապիոն յանապատին, եթէ . * Յերկինս անասնէի բազմական զարդարեալ եւ ի վերայ պատկ անպատմելի գեղեցկութեամբ, եւ ասեմ . Այս բազմականս եւ պատկս սրբոյն Անտոնի է հօրն մերոյ : Եւ ասէ պատանին զիս որ պահէր զբազմոսկանն զամբար ի ձեռին անկրով . Աչ է Անտոնի այլ Տալիսաչ է պոսնիկ կնոջն :

Եւ ընդ ստաւան զնաց ի կուսանաց վանսն մեծաւ խնուրթեամբ, եւ երթեալ ի խուցն կամէր բակել եւ հանել զերանելին Տալիսաչ ի խաւարային նեղ եւ անձ լի արգելանոցէն, եւ նա ոչ կամեցաւ, ասէր . Կատ մուսչց, բանգի յոյժ բազում են մեկը իմ : Կաէ Սերապիոն . Մարդասէրն Կատուած զվնացաւ ի քեղ եւ հաճեցաւ յապաշխարութիւնդ քո, եւ ջնջեաց քո արտասուօրց զմեկսն քո : Եւ ասէ կինն . Զամենայն

7 ի լերինն om. B || 8 անասնէի] անսի B || 12 աւաւանն] յոպի անկեալ add. B || 14 յոյժ om. B.

cloitra, en ne laissant qu'une petite fenêtre pour recevoir le jour et la nourriture. Il ordonna à la prieure de lui donner chaque jour, d'après la mesure qu'il lui prescrivit, du pain et de l'eau au coucher du soleil. Il ordonna à Thaïs en disant : « Ne t'enhardis pas à nommer le nom du Seigneur Dieu avec tes lèvres impures, agenouille-toi seulement et prie ainsi : Toi qui m'as créée, aie pitié de moi. »

Elle fit ainsi durant trois ans et avec une si grande austérité, que Dieu fit connaitre le pardon de ses péchés au grand Antoine, à la montagne. Scrapion, au désert, eut aussi une vision et dit : * « J'ai aperçu au ciel un sofa orné et dessus une couronne d'une beauté inénarrable, et je me suis dit : « Ce lit et « cette couronne sont au saint Antoine, notre père. » Mais le jeune enfant qui gardait le sofa, tenant un flambeau à la main, me dit : « Ce n'est pas à Antoine, « mais à Thaïs la prostituée. »

Au matin, Sérapion se rendit avec grande joie au couvent des vierges, alla à la cellule et voulut la détruire pour sortir Thaïs de cette clôture obscure, étroite et resserrée; mais elle refusa et dit : « Je mourrai ici, car mes péchés sont trop nombreux. » Sérapion lui répondit : « Dieu, qui aime les hommes, a eu pitié de toi et s'est complu en ta pénitence, il a effacé tes péchés par tes larmes. » La femme dit : « J'avais tous les jours mes péchés devant mes yeux

* A fol. 292 r° b.

* A fol. 292 r° b.

աւուրս զմեզս իմ սաստի տչաց իմոց ունէի եւ ասէի. Ո՛ր ստեղծեր զիս ողորմեա ինձ :
Ասէ Սերապիոն. Ոչ ճիւղն վասն սչրբ բանի թողան բեզ մեզբ բո, ալ վասն ծոաց
բոց որ ամենեւին զխորհուրդս ծոաց բոց չ՛ւտուծոչ ոչ շիջուցեր : եւ հանեալ զնա
ի խցէն չանձնեաց զնա ի սուրբ կուսանան, եւ զնոց յանասարան :

Եւ արարեալ Տաչխոսչ ընդ նոսա աւուրս հնգետասան հիւանդացաւ, եւ չերիս ⁵
աւուրս աւանկեաց զհոգին իւր սո. Աստուած Յունիսի Ի՛Գ :

Յայսմ աւուր տօն ճննկեան Յովհաննու Սկրտչին Քրիստոսի եւ Կարապետի ի
Ֆուանկաց եւ Հուսոմոց սահճանի :

* A fol. 292
v^o a.

* Մարգաց ժԲ եւ Յունիսի ԻԵ : Վարբ եւ վկայութիւն սրբուհոցն Փերրոնիայ :

Երանելին եւ բարեչալթող ազախինն Քրիստոսի Փերրոնիա էր ի քաղաքէ Եխիբի, ¹⁰
որ է ի մէջ Հուսոմոց եւ Պարսից, չաւուրս ամբարիշտ արքային Գիողեախանոսի :
Եւ ի տղայութենէ կրօնաւոր էր, սնեալ ի վանս կուսանոց ի ձեռն սրբասնեալ ճօր
վանացն Վրիլենի, եւ սրբութեամբ վարժեալ առաւել քան զամենայն կուսան
կրօնաւորան :

1 աւուրս] ի խրճիթս *add.* B || 6 Աստուած] Մարգաց ժԲ եւ *add.* B || 7 Յայսմ . . .
սահճանի *om.* B || 9 Վարբ . . . Փերրոնեայ] Վկայութիւն սուրբ եւ փառասրեալ բազմասանջ
կոչս կրօնաւոր վկային Երանելոցն Փերրոնեայ B || 10 բարեչալթող] բարեչալթ B || 11 արքային]
թագաւորին B || 14 կրօնաւորան] վանացն *add.* B.

et je disais : Toi qui m'as eréée, aie pitié de moi. » Sérapion répondit : « Tes péchés ont été absous non seulement à cause de cela, mais à cause de ton esprit, car tu n'as jamais laissé les pensées de ton esprit s'écarter de Dieu. » Il la fit sortir de la cellule, la remit aux vierges saintes et partit pour le désert.

Thaïs vécut quinze jours avec elles, tomba malade, et rendit son âme à Dieu, trois jours après, le 24 juin.

En ce jour fête de la naissance de Jean-Baptiste du Christ et son Précurseur, dans les pays des Franques et des Grecs.

* A fol. 292
v^o a.

* 19 MARGATS, 25 Juin.

Vie et martyre de sainte Fébronie.

Fébronie, cette bienheureuse et victorieuse servante du Christ, était de la ville de Nisibe, qui est entre les Grecs et les Perses, aux jours de Dioclétien, l'empereur impie. Elle était religieuse depuis son enfance, ayant été élevée dans un couvent de vierges par la prieure Briène (*Vrièni*), de sainte vie. Elle acquit une sainteté supérieure à celle de toutes les vierges religieuses.

Եւ ընդ աւուրան ընդ աշնասիկ Սիլինոսի գատաւորն հալածէր զքրիստոնեայն հրամանաւ թագաւորին, եւ ամենայն բոլոր վանայն փախտան : Իսկ երանելին հիւանդ էր եւ ոչ կամէր փախչել, այլ անկեալ կայր ի վետնի ի վերայ սրտուելինի, եկաց առ նմա եւ ծալն վանաց Վրիէնի եւ այլ սմն կին Հերիա անուն :

5 Գնացին զօրականք գատաւորին ի վանան, եւ ճրճօր եւ փաշտատօր խորտակցին զղրունան, եւ ծտին ի ներքս, եւ կամեցան որով սպանանել զՎրիէնի : Եւ կսման Պախմոն արգել եւ ոչ ետ թուց զօրականացն վնաս ինչ առնել, բանզի օրնական էր քրիստոնէից :

10 Եւ առեալ զՓեբրոնեա քարշկով սարան առաջի Սիլինոսի գատաւորին. գնացին զկնի Վրիէնի եւ Հերիա, եւ պատուիրէին Փեբրոնիայ հաստատուն կալ ի հաւատան եւ ոչ երկնչել ի տանջանացն : Եւ ոչ ի ծախուանէ : Յիշեցուցանէին նմա զտուրբ * A fol. 292
v° b.

վկայան որ չաւուրս իւրեանց ծարտիւրոսացան, զԼերիոս զորոչ հատին զպուխն, եւ զեղբայրն իւր զԼէոնիկոս որ հրով աչրեցաւ, եւ զճրոպիէ զվոբբ պատանեակն որ լուաւ ի ծօրէն եթէ. որդեակ ճի փախչիր. եւ սպան ինքնին կապեաց զձեռս եւ աշնպէս խոցեցին զնա, եւ չետոչ հատին զպուխն : Զայս ամենայն լիշեցուցանէին նմա : Եւ

3 կամէր] կամեցաւ B | 9 առաջի . . . գատաւորին] առ Սիլինոս գատաւորն B.

En ces jours-là le juge Silène (*Silinos*) persécutait les chrétiens par ordre de l'empereur, et toutes les sœurs du couvent s'enfuirent. Mais la bienheureuse était malade et ne voulut point prendre la fuite, elle resta étendue à terre sur une natte. La prieure Briène demeura auprès d'elle avec une autre femme nommée Héria.

Les soldats du juge, s'étant rendus au couvent, en brisèrent la porte à coups de marteaux et de haches, s'y introduisirent et voulurent tuer Briène par le glaive. Mais le comte Primus en empêcha les soldats et ne leur permit point de causer aucun dégât, car il aimait les chrétiens.

Ils se saisirent de Fébronie et la traînèrent en présence du juge Silène : Briène et Héria suivirent Fébronie en lui recommandant de rester ferme dans la foi et de ne craindre ni les souffrances, ni la mort. Elles lui rappelèrent les * A fol. 292
v° b.

saints martyrs qui avaient été martyrisés de leurs jours : Lérios, dont on avait tranché la tête, et son frère Léonidas, qui avait été brûlé au feu, Eutropia' (*Tropie*), le jeune enfant, qui avait entendu sa mère lui dire : « Mon fils, ne prends pas la fuite, » et l'enfant s'étant attaché les mains lui-même, c'est ainsi qu'il avait été couvert de plaies, puis décapité. Elles lui rappelèrent tout cela,

1. Eutropia est évidemment un nom féminin, et il en est ainsi dans *Syn. Cr.*, col. 769, qui porte, l. 33 : τῆς παρθῆς Εὐτροπίας, mais παρθῆς et τέζνον, qui se trouvent aux ll. 35 et 36, conviennent aux deux genres, et l'on comprend que le traducteur s'y soit trompé.

դարձաւ ի վանան Վրիէէի. եւ աղօթէր վանն հորաւ. եւ մնաց առ նա Հերիա զգեցեալ
առն զգեսս :

Եւ յորժամ եկաց Փեբրոնեա առաջի Սրբինոսի դատաւորին, եւ նա եհարց զանուն եւ
զազգատոհմն : Եւ սուրբն ասէ. Անուն իմ բրիտանեաց է, եւ ազգակից իմ Քրիստոս
է : Եւ սկսաւ Սեղնոս սգաբանօք եւ խոստածաճք սգաւորել զնա թերեւս ուրացի 5
զՔրիստոս : Եւ նա որպէս չերազի համարէր զբանս հորաւ, ունեւրով առաջի աչաց լարոց
զերկհաւօր վեռացն զՓրկիչն Քրիստոս :

Եւ նախ մերկայուցին զգարեգօտն եւ զզեցուցին խորզ, եւ տարածեցին զնա ի
վերայ չորս բարի, եւ ի ներքոց հօր վառեցին, եւ ի վերայ երկու դահիճք բրօք
հարկանէին. եւ հօրն եւ հարուածք յոյժ մաշեցին զանձն հորաւ : Եւ տեսալ Հերիա 10
եւ աչք որ ընդ նմա էին նուազեցան եւ անկան չերկիր. եւ երանելին Փեբրոնեա
ազաչեաց զդահիճան զի ցանկեցն ջուր չերեսն Հերիայ :

Եւ հրամայեաց զատաւորն հատանել զբեզուն, եւ նա յօժարութեամբ եհան ի
բերանոցն. եւ ամբոխն որ մերձ կային ոչ ետուն թող հատանել : Եւ նորա-կորցեալ
եօթն ասամն ի բերանոցն, եւ յոյժ հեղաւ արիւնն չերկիր : 15

Եւ զարձեալ հարցանէին, եւ սրբօհին Փեբրոնեա ի բալօւժ ցաւազին վշտացն ոչ
կարէր տալ գատասխանի : Հատին սրով զտիւնան եւ զխոցան հրով աչքեցին : Եւ

6 համարէր] զբազոր *add.* B 13 զբեզուն] Փեբրոնեայ *add.* B.

et Briène étant retournée au couvent, où elle pria pour elle, il ne resta
auprès d'elle qu'Héria, vêtue d'habits masculins.

Lorsque Fébronie comparut devant le juge Silène, celui-ci lui demanda son
nom et sa famille. La sainte répondit : « Mon nom est chrétienne, et le Christ
est mon parent. » Silène se mit à la tromper par des supplications et des prom-
esses dans l'espoir qu'elle renierait le Christ. Mais elle considéra ses
paroles comme un rêve, car elle avait devant ses yeux son fiancé céleste, le
Christ Sauveur.

D'abord on la dépouilla de sa robe et on la revêtit d'un sac ; ensuite on l'éten-
dit sur quatre pierres, on alluma du feu sous elle, tandis que par-dessus deux
bourreaux la frappèrent avec des gourdins. Le feu et les coups épuisèrent
beaucoup son corps. A cette vue, Héria et d'autres qui étaient avec elle s'éva-
nouirent et tombèrent à terre. La bienheureuse * Fébronie pria les bourreaux
d'asperger d'eau le visage d'Héria.

Le juge ordonna de lui couper la langue ; elle la sortit volontiers de la
bouche, mais la foule qui assistait ne la laissa point couper. On lui arracha
sept dents de la bouche et beaucoup de sang coula à terre.

On l'interrogea de nouveau, mais sainte Fébronie, en raison des atroces
douleurs, ne pouvait répondre. On lui coupa les seins avec un glaive, et on

* A fol. 293
r^o 31.

* A fol. 293
r^o 31.

ամբոխն ոչ կարացին տեսնել գոնչափ տանջանն, գնացին ի տունս իւրեանց եւ անի-
 5 ճանէին զթագաւորն եւ զկուսան : Եւ Պոլիմոն կոմսն մեղադրէր զատաւորին ընդ
 աչնչափ անխիղճ տանջանն : Եւ Լիւսիմարոս, վասն զի բրիտոնեաց էր մալք նորա,
 սսէ ցՊոլիմոն. Թոյլ տուր սրբուհոյ կուսից բաջութեամբ արխանալ վասն բազմաց
 10 վրկուքեան :

Իսկ Հերիա զնոց չերես զատաւորին, եւ համարձակութեամբ անարգեաց զգատա-
 ւորն : Եւ նա բարկացեալ հրամայեաց եւ հատին զՓերրոնեաց զերկու ձեռնն եւ զերկու
 զոտնն եւ ապա զգլուխն : Եւ աչնայս բարի խոստովանութեամբ ուսնդեաց զհոգին
 իւր առ Աստուած Յունիա Իւն : Եւ զատաւորն մինչդեռ երթալս ի տունն իւր ի մաշ
 10 ցնորեցան խերն եւ հարաւ գլուխն ուժգին ի մարմարխանեաց սալ, եւ * ձեռաւ չար * A fol. 293
 մահուամբ : r. b.

Եւ Լիւսիմարոս եւ Պոլիմոն աղցեցին բրիտոնեացին, եւ երթեալ բարձին գնչխարան
 եւ տարան ի վանն. զոր տեսեալ Վերիէնի ողբալով զիրկս արկանէր եւ որպէս ընդ
 կենդանեաց խօսէր : Լուսային գնչխարան եւ եզին զամենաչն հատեալ անգամսն ի տեղիս
 15 իւրեանց, եւ զատամուսնն եզին ի վերայ կրճիցն : Եւ ժողովեցան եպիսկոպոսուսնր եւ
 քահանայք եւ կրօնաւորք սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ եզին ի ստալանի : Եւ Լիւսի-
 մարոս եւ Պոլիմոն մկրտեցան եւ ալք բազումք ի հեթանոսաց :

7 բարկացեալ] բարկութեամբ լցեալ B || 9 Աստուած] Մարգայ ժԹ եւ add. B || 10 չար] չարաչար B || 14 հատեալ om. B.

lui brûla les plaies au feu. La foule, ne pouvant plus assister à tant de tortures, rentra dans les maisons, en maudissant l'empereur et les idoles. Le comte Primus (*Primon*) blâma le juge pour tant de tortures impitoyables. Et Lysimaque, qui avait une mère chrétienne, dit à Primus : « Laisse cette vierge sainte lutter avec vaillance pour le salut de beaucoup. »

Héria alla se mettre devant le juge et l'injuria avec hardiesse. Celui-ci, irrité, ordonna de couper les deux mains et les deux pieds à Fébronie et ensuite la tête. Et c'est dans une telle bonne confession qu'elle rendit son âme à Dieu le 25 juin. Lorsque le juge rentra chez lui pour diner, son esprit s'égara, sa tête donna fortement contre une dalle de marbre et * il mourut d'une mauvaise mort. * A fol. 293
 r. b.

Lysimaque et Primus avertirent les chrétiens, qui vinrent, enlevèrent les restes et les emportèrent au couvent ; à leur vue, Briène les entourra de ses bras en sanglotant et leur parla comme à un vivant. On lava les restes, on mit tous les membres coupés à leur place, et on posa les dents sur sa poitrine. Les évêques, les prêtres et les moines, s'étant assemblés, les déposèrent au tombeau avec des psalmodies et des bénédictions. Lysimaque et Primus se firent baptiser, ainsi que d'autres nombreux infidèles.

Իսկ եպիսկոպոսն քաղաքին չեա ժամանակաց շինեաց մեծ եկեղեցի չանուն պրու-
 Տւոն Փեբրոնեաց, եւ երթեալ ի վանն զի առցէ մասն ի նշխարացն եւ տարցէ
 յեկեղեցին զոր շինեաց, եւ որք արկին դձեռս ի տապանն զի առցեն մասն չոսկերացն
 գօսացան ձեռքն : եւ ծի չատամանցն ետուն եպիսկոպոսին : եւ չամենայնի ամի ի տօնին
 լուրում եւ ի գիշերաժամուն երեւի սրբուհին Փեբրոնիա կանգնեալ ի սովորական տեղին
 իւր ընդ ալ կուսան կրօնաւորան եւ տայծուէր ընդ նոսա . եւ չեա երրորդ կարգի
 սրաշամանն անչաչտ լինի . եւ ոչ որ իշխէ հարցանեալ կամ մերձեալ ի նա, քանզի
 չառաջին ամի չորժամ տեւին զնա կամեցան ունեալ զնա եւ անկանեալ չոտս նորա, եւ
 անչաչտ եղև . եւ վասն աշնորիկ ոչ իշխէին * մերձեալ կամ հարցանեալ, զի մի չառաջ
 քան գերրորդ կանոնն անչաչտ լինիցի :

* A fol. 293
 v° a.

* B
 p. 270 b.

[B * Յաչամ աւուր չիշատակ սուրբ աւարելոյն Տիմոնի եպիսկոպոսին Բոստրաց
 որ հրով կտաարկցաւ . եւ վկայութիւն Փոկատու երկրորդի որ է մերձ ի Բոմպիոպոլիս
 ի բերինն, եւ բազում նշանս սունէ ի փառս Քրիստոսի :]

3-4 եւ որք արկին . . . ձեռքն om. B || 4-10 եւ չամենայն ամի . . . անչաչտ լինիցի] որով բազում
 բժշկութիւնք եղև ի փառս Քրիստոսի Բասուճոյ մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեան : B.

Plus tard, l'évêque de la ville fit construire une grande église au nom de
 sainte Fébronie, et se rendit au couvent pour prendre une partie des reliques
 et les transporter dans l'église qu'il avait fait construire; mais les mains de
 ceux qui touchèrent la tombe pour en retirer une partie des ossements se des-
 séchèrent. On donna à l'évêque une des dents. Et tous les ans, le jour de
 sa fête et aux offices de la nuit, sainte Fébronie apparaît debout à sa place
 habituelle avec les autres vierges religieuses et psalmodie avec elles; puis elle
 disparaît après les offices de la troisième heure. Personne n'ose lui adresser la
 parole ni l'approcher, car la première année, lorsqu'on la vit, on voulut la
 saisir et se jeter à ses pieds, mais elle disparut; c'est pourquoi on n'osa * plus
 s'approcher d'elle, ni lui adresser la parole, pour qu'elle ne disparaisse pas
 avant le troisième canon.

* A fol. 293
 v° a.

* B
 p. 270 b.

[B * En ce jour commémoration du saint apôtre ¹ Timon, évêque de Bostra,
 qui fut martyrisé par les flammes; également martyr du deuxième Phocas,
 près de Pompéiopolis (*Bompiopolis*) dans la montagne, lequel opère de nom-
 breux prodiges pour la gloire du Christ.]

1. Apôtre, c'est-à-dire l'un des 72 disciples.

Մարդոց եւ եւ Յունիսի ԵՉ : Վկայարանութիւն սրբոյն Զինսի եւ Զինայ :

Զինոն զօրական էր Մարսիմիանոսի կուսպաշտ արքային ի Փիլապեթիոց Արարացւոց զօր ի հնումն Եման անուանելին : Խորհուրդ բարի զմտաւ էաձ զի վասն անուանն Քրիստոսի ճարտրոսացի քանզի բրիստոնեայ էր : Եւ ազատեաց զամենայն ճառագսն իւր տուեալ հոցա բաժինա չնչեցն իւրոց, եւ զալ սառչուածս իւր բաշխեաց աղբատաց : Եւ պատանեակ մի ի ճառագից իւրոց Զինա անուն սչ կամեցաւ թողուլ զտէրն իւր զԶինոն վասն զի յոյժ սիրէր զնա :

Իսկ երանելին Զինոն յորժամ զիտաց ելժէ Մարսիմիանոս զատաւորն տօն կատարէր կուոցն եմուտ համարձակ առաջի նորա եւ յանկիմանեաց զանաստուած ճորրութիւնն եւ զկուսպաշտութիւնն, եւ պաշտաւ երեսօք խոստովանեցաւ զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս : Զազկեցին զնա զալբար բրօք ուժգին, եւ յորժամ թողին զնա ընթացաւ տաճար կուոցն եւ սօխքն կորձանեաց զբազինան, եւ սաէ . Անօրէնն չանօրէնութեան իւրում մեւցի, եւ ձեւք իմ անպարտ լիցին :

Կախեցին զսուրբն զփայտէ եւ բերեցին. եւ քացալս աղիւ հեղին ի վէրսն եւ արկին

* A fol. 293
v° b.

1 Վկայարանութիւն սրբոյն] Վկայութիւն սրբոց վկայիցն B || 10 եւ զկուսպաշտութիւնն] կուսպաշտութեան B || 11 բրօք] սրճառաջլօք B || 14 բերեցին] բերանօք *add.* B.

20 MARGATS, 26 Juin.

Passion des saints Zénon et Zénas.

Zénon était soldat de Maximien, l'empereur idolâtre, de la ville de Philadelphie en Arabie, qu'autrefois on appelait Ammân (*Eman*). Il conçut la bonne inspiration de devenir martyr pour le nom du Christ, car il était chrétien. Il affranchit tous ses domestiques en leur distribuant des parts de ses biens, il partagea le reste de ses propriétés aux pauvres. Un jeune garçon d'entre ses serviteurs, nommé Zénas (*Zina*), ne voulut point abandonner son maître, car il l'aimait beaucoup.

Lorsque le bienheureux Zénon apprit que le juge Maximien (*Makhsimianos*) célébrait la fête des idoles, il se présenta hardiment à lui et réprouva son erreur athée et le culte des idoles; il confessa d'un visage souriant Notre-Seigneur Jésus-Christ. On le fustigea vigoureusement avec des branches vertes, et lorsqu'on l'eut remis en liberté, il courut au temple des idoles, renversa les autels à coups de pied et dit : « *Que l'impie meure dans son impiété,* » et mes mains en seront innocentes¹. »

* A fol. 293
v° b.

On suspendit le saint à un poteau et on lui déchira le corps, on répandit

1. Prov., XI, 5.

ի բանդ, եւ գտան ի վաչախ պնդեցին : Եւ պատանեակ ծառայն իւր Զինա մտեալ ի բանդ, պիտի արկեալ ոտիցն համբարէր, եւ հաւաքմամբ ողբալք, աղաչէր գտէրն իւր զի մի թողէ գնա :

Եւ ի վաղէն տարան գերկասեանն առաջն զատուորին Մաքսիմեաց, եւ յոյժ բռնագատեաց գնտա զի ուրացին զՔրիստոս, եւ ոչ կարաց հաւանեցուցանել : Գան հարին գնտա ուժին եւ հրացեալ շամփուրս եպին ի վերայ սրաին Զինոնի, եւ կտիսեցին գերկասեանն ի բարձրուանդակի, եւ ծանր վէժս կապեցին յոտս նոցա, եւ բրօք հարկանէին զորունոն : Իջուցին ի կախապանէն եւ ընկեցին ի բարբոքեալ հուր եւ հրամանաւ Աստուծոյ հուրն շիջաւ, եւ սուրբն ելին ամբողջ : Եւ ապա հատին գլուխս նոցա Յունիսի ԻԶ :

Եւ հաւատացեալ կուսան կանայքն գնացին գաղա ի տեղին, եւ գողացան զմարմինս սրբոյ վրայիցն եւ թաղեցին ի Փիլադելիիա : Եւ չորժամ գողարեաց հալածումն բրիտոնէից ապականք սրբոյն Զինոնի եւ Զինաց առին զնշխարսն եւ տարան ի տեղիս նոցա, եւ մեծաւ պատուով եպին ի տապանի :

* A fol. 294 1° a. Յայժ աւուր եղև ժողովն չեփեսոս. առաջին սինհոսոսն ընդդէմ ամբարշտին եւ մարդագուան նեատորի :

2 արկեալ] արկ B || 8-9 եւ հրամանաւ . . . ամբողջ om. B || 9 նոցա] Մաղգայ Ի եւ add. B || 13 եւ Զինոյ om. B — զնշխարսն] նոցա add. B || 14 նոցա] խրեանց B || 15-16 Յայժ աւուր . . . նեատորի om. B.

du vinaigre mélangé de sel sur ses plaies, puis on le jeta en prison, et on attacha ses pieds à un bloc de bois. Son jeune domestique Zénas pénétra dans la prison, entourra ses pieds de ses bras, les embrassa, et, pleurant avec sanglots, pria son maître de ne point l'abandonner.

Le lendemain, on les conduisit tous deux devant le juge Maximien (*Makhsimeay*) qui les pressa beaucoup de renier le Christ, mais il ne parvint pas à les persuader. On les frappa brutalement, on appliqua des broches enflammées sur le cœur de Zénon, et on les suspendit tous deux sur un tertre, on leur attacha aux pieds de lourdes pierres et on leur frappa sur les jambes avec des bâtons. Ensuite on les descendit de la potence et on les jeta dans les flammes d'un grand feu, mais le feu s'éteignit par ordre de Dieu et les saints en sortirent indemnes. On leur trancha ensuite la tête le 26 juin.

Des femmes vierges fidèles se rendirent secrètement à cet endroit, dérobèrent les corps des saints martyrs et les inhumèrent à Philadelphie. Lorsque la persécution des chrétiens eut pris fin, les proches des saints Zénon et Zénas prirent les reliques, les emmenèrent dans leurs localités, et les déposèrent avec de grands honneurs dans un tombeau.

* A fol. 294 1° a. En ce jour eut lieu le concile d'Éphèse, le premier synode contre Nestorius l'impie, qui professait (le Christ) pur homme.

[B * Յաչամ առւեր վկայութիւն Չարարիւն կաթողիկոսին Աղթամարայ :

* B
p. 271 b.

Երանելի վկայն Քրիստոսի Չարարիւ էր ի Մասպուրական աշխարհէն, եւ չառւրս աշխարհաւոր բնակարին Լանկիթամուրայ նստեր կաթողիկոս չԱղթամար : Եւ էր սչր խոհեմ եւ զգաստ զարդարեալ ամենայն ատարինութեամբ եւ աստուածորշտութեամբ եւ հովուէր զժողովուրդ իւր օրինակ բարի դանձն ընծայեցուցեալ :

Եւ չառւր ծիւսւմ եկն առ սա պարսիկ ոմն Չարար անուն, եւ նենգաւոր խորհրդով ժառոցց նմա դժտխաղ մի եւ ասէ. Ան դոս ի բեղ չաւանդ եւ զիր ի պահեստի ի տան բուժ, եւ տացես ինձ չորժամ պիտոց լինիցի : Իմացեալ կաթողիկոսին զխորհուրդս նորա ասէ քաղցրութեամբ. Չիք ի տան իմուժ սպասով անդի պահեստի, տացես դոս սպոց որոց դու տեղի պատշաճաւոր ի պահէլ :

Իրբն զիտոց Չարար ելմէ ծանկաւ կաթողիկոսն զխարդախութիւն իւր որով կամէր չորտայլմ արկանել զնա, շարժեալ ի բարկութիւն խօսեցաւ բանս հաչհոցութեան, եւ էաժ սպտակ յերեսս նորա : Ասէ կաթողիկոսն. Անպատեհ էր բեղ զպարսիսի ինչ ասնել ընդ իս որ չեմ ինչ մեղուցեալ բեղ : Իրբն տեսին ոմանք զոր արարն Չարար աղաղակ բարձին, եւ կուսեցան անդր բազմութիւնք ժողովուրցոց, * եւ ապրեցայցին զկաթողիկոսն ի ձեռաց նորա :

* B
p. 272 a.

Յանձնամ Չարար ձգեալ զձեռն պատսւեաց զօձիս իւր, եւ վետեաց զմայս ինչ մօրուաց իւրոց, եւ եղնգամբք հերձտեաց զերեսս իւր եւ ներկեաց արեամբ : Եւ

[B * En ce jour martyre de Zacharie, catholicos d'Aghtamar.

* B
p. 271 b.

Le bienheureux martyr du Christ Zacharie était du pays de Vaspourakan; il siégeait comme catholicos d'Aghtamar aux jours du tyran Timour-lenk, le désolateur des pays. C'était un homme prudent, avisé, orné de toutes les vertus et de piété; il gouvernait ses ouailles en s'offrant à eux comme un bon exemple.

Un jour, un certain Persan, nommé Tchakar, vint le trouver et, dans un traitre dessein, lui présenta un sac en disant : « Prends-le chez toi en dépôt, garde-le dans ta maison et tu me le rendras quand j'en aurai besoin. » Le catholicos, comprenant ses desseins, lui dit avec douceur : « Il n'y a point dans ma maison d'endroit sûr pour le garder, donne-le à un autre qui ait un endroit convenable pour le garder. »

Lorsqu'il vit que le catholicos avait deviné la trahison par laquelle il voulait lui tendre un piège, Tchakar se mit en colère, proféra des blasphèmes, et souffleta (le catholicos) au visage. Celui-ci lui dit : « Ce que tu m'as fait n'est pas convenable, car je ne t'ai fait aucun tort. » Mais plusieurs personnes, témoins de ce que Tchakar venait de faire, se mirent à crier, une foule de gens se rassembla et * délivra le catholicos de ses mains.

* B
p. 272 a.

Alors Tchakar étendit ses mains, saisit son col, le déchira, arracha quelques poils de sa barbe, griffa avec ses ongles son visage et le mit en sang. La

աշնպէս աչապունեալ զիմօք եւ արտաքս չԱղթամարայ եւ զնաց յՍտան քաղաք առ
Եգլին ամիրայն, եւ չարախօս եղև զհաչրապետէն եւ զբնակչացն Աղթամարայ որպէս
թէ նորա արարեալ իցեն զայն :

Եւ Չարարիս կաթողիկոսն զգացեալ զայն վազվազակի զնաց եւ ինքն յՍտան
ցուցանել զանձեղութիւն իւր, եւ եկիս դամիրայն ի բազանիս եւ զՉարար ընդ նմա : 5
Եւ ի չարախօսել նորա թէպէտ եւ յաչտնի եցոյց կաթողիկոսն զանձեղութիւն իւր,
բայց ամիրայն արհամարհեալ զամենայն բանս նորա ասէ ցնա . Չիք քեզ հնար
ազատութեան եթէ ոչ ուրասցիս զԲրիստոս եւ զարձցիս չօրէնս ձեր : Ասէ կաթողիկոսն .
Ես անձեզ եւ անպարտ եմ եւ չիք իմ յանցուցեալ զմա բայց թէ եւ վիստապարտ գտանէի
ոչ ուրանալի զԲրիստոս Աստուածն իմ վարարիչն ամենայնի : 10

Չաչս լուեալ ծառայից ամիրային եւ աչոց աչապրեաց որ անլր կաչին, զեղան
ի վերայ նորա անհնարին բարկութեամբ, եւ անպէն հարին սրով զանակուշտ նորա, եւ
հանին ի բարշ ի բազանեացն . եւ ձերկացուցեալ զնա արկին չուան ի պարանոցն եւ
բարշէին ընդ վաղոցս եւ ընդ հրապարակս քաղաքին : Եւ բազմութիւն խաժամուժ
ամբոխին խառնածայն աղաղակաւ եւ գառն հաչոյութեամբ զհետ երթեալ հարկա- 15
նէին զնա քարամբք եւ վաչտիւ եւ սրով : Եւ խորտակեցան ամենայն ոսկերք նորա

figure ainsi décomposée, il sortit d'Aghthamar, se rendit à la ville d'Ostan auprès de l'émir Yesdin ¹ et accusa le pontife et les habitants d'Aghthamar de lui avoir fait tout cela.

Le catholicos Zacharie, ayant pressenti cela, se rendit lui aussi aussitôt à Ostan pour prouver son innocence, et il y trouva l'émir aux bains en compagnie de Tehakar. Sur cette accusation, et bien que le catholicos eût prouvé son innocence, l'émir, méprisant toutes ses paroles, lui dit : « Il n'y a point d'autre moyen pour toi pour obtenir ta liberté, que de renier le Christ et te convertir à notre religion. » Le catholicos lui répondit : « Je suis innocent et non coupable, je n'ai commis aucun délit; et même si je me trouvais avoir été coupable, je ne renierais pas le Christ, mon Dieu, le créateur de toutes choses. »

Ayant entendu cela, les serviteurs de l'émir et d'autres infidèles présents assaillirent (le catholicos) avec une colère exaspérée, le frappèrent aussitôt d'un coup de sabre dans les côtes, l'entraînèrent hors des bains; ils le mirent à nu, lui attachèrent une corde au cou et le traînèrent à travers les rues et les places de la ville. La foule du bas peuple suivait avec des cris discordants et proférant des blasphèmes atroces; on le frappait à coups de pierres, de bâtons et de sabres. Tous ses os furent brisés, tout son corps ne forma qu'une seule

1. Le nom de l'émir manque dans J. MANANDEAN et H. ADJAREAN. Հայոց նոր վկաներ, t. I. Valaršapat, 1903, p. 173.

և խոցոտեցաւ բոլոր մարմինն, փշրեցաւ գագաթն և ցրուեցաւ ուղեղ զլիտցն, և աչեպէս աւանդեաց զհոյին իւր աւ Աստուած :

Եւ տարեալ անօրինաց զարբասեալ մարմին նորա ընկեցին արաարոյ բազարին և կամէին աչրել . բայց * բրիտանեայք հաճեալ զամիրայն տիին և տարան չԱլթա-
5 մար և թողեցին անդ պատուով :

* B
p. 272 b.

Կատարեցաւ երանելի կաթողիկոսն Զարարիա Մարգաց Ի և Յունիսի ԻԶ :

Եւ յայժմ առւեր հանգեաւ ի Գրիտոս տապ Լեւոն թագաւորի բարեպաշտուհի զատերբն տիկին Զապլուն, տիկին Սպիլն և տիկին Ֆիմին :]

10 Մարգաց ԻԼ և Յունիսի ԻԿ : Վկայութիւն սրբոցն Արիտակլէաս բաճանայի և Գիմարիանոսի և Աթանասի :

Ճշմարիտ բաճանայն և վկայն Գրիտոսի Արիտակլէաս կիպրացի էր ի բազարէն Տամասու, կաթողիկէ եկեղեցւոյն բաճանայ. և վասն հալածանաց անօրինացն ելեալ ի լեւան թաքչէր չաչրի : Եւ ձինչդեռ ազօթէր ծաղկաց լոյս ի սրտի իւրուժ եօթնպատիկ պաշտաւ քան զարեգակն, և ձայն եղև աւ նա չերկնից և ասէ . Երթիջիր
15 ի բազարն Սալամինիս և անդ տաց բեղ պսակ մարտիրոսութեան : Եւ սուժամայն

9 սրբոցն] սրբոց վկայցն B || 10 Գիմարիանոսի] սարկաւաղի *add.* B — Աթանասի] կիտասարկաւաղի *add.* B || 13 լոյս] պաշտաւ *add.* B || 14 եօթնպատիկ . . . ասէ] և լուսա հալածմն ձայն որ ասէր B || 15 բազարն] ձալբարազար B.

plaie, son crâne se brisa et le cerveau se répandit hors de la tête. C'est ainsi qu'il rendit son âme à Dieu.

Les impies emmenèrent son saint corps, le jetèrent hors de la ville, et voulaient le brûler: mais * les chrétiens, ayant obtenu la faveur de l'émir, prirent (le corps), l'emmenèrent à Aghtamar et l'y inhumèrent avec honneur.

* B
p. 272 b.

Le bienheureux catholicos Zacharie fut martyrisé le 20 margats, 26 juin. En ce jour également reposèrent dans le Christ les pieuses filles du grand roi Léon, dame Zablon, dame Sibylle (*Spiln*) et dame Fimie.]

21 MARGATS, 27 Juin.

Martyre des saints Aristoclès le prêtre, Démétrien et Athanase.

Le vrai prêtre et martyr du Christ Aristoclès était chypriote, de la ville de Tamassus. prêtre de l'église principale (*katholiki*); il avait fui à la montagne et s'y tenait caché dans une grotte à cause de la persécution des impies. Pendant qu'il priait, une lumière jaillit dans son cœur, lumière sept fois plus éclatante que le soleil, et une voix du ciel se fit entendre à lui, qui disait : « Rends-toi à la ville de Salamine et là je t'accorderai la couronne du mar-

չարուցեալ զնայր, եւ ի ձեջ ճանապարհին լըջաւանեցաւ յեղևպրոս ի սրբոյն Բառնարայ
 առ արեւելն առնն. եպիտ անդ զՔեմէարիանոս սարկաւազն եւ զԱթմանաս կիտասարկա-
 ւազն եւ պատմեաց նոցա զճապումն լուսոյ ի սրտին իւրոս, եւ զճայնն յերկնից. եւ
 յօմարեցոյց զնոսս երթալ զկնի եւ ճարտիրոսանալ : Եւ չուղն անկեալ զնացին
 երբեմանն ի ճալտարադարն Սաղոմոնիս, եւ ելին ի բարձր տեղի : Եւ տեսեալ զնոսս
 պատուորին քաղաքին Սաբինոս կոչեաց աւաջի իւր ի Հարցումն. եւ նորա համարձա-
 կութեամբ խոստովանեցան եթէ Քրիստոնեաց եմք եւ Քրիստոսի ճառաչք :

* A fol. 294
 r° b.

Եւ զսուրբ քահանայն զԱրիստոկղէոս գան՝ հարին ուժկին, եւ ապա հատին զզլուխն
 քունիսի ԻԷ, եւ թաղեցին զնա բրիտանեացքն ի նշանաւոր տեղոջ :

Եւ ի նմին աւուր տարան զսուրբն Քեմէարիանոս սարկաւազն եւ զԱթմանաս
 կիտասարկաւազն աւաջի Սաբինոսի պատուորին, եւ ողորմեօք խրատ տալր ուրանալ
 զՔրիստոս եւ ոչ շարաշար մեռանել իրբեւ զԱրիստոկղէոս : Իսկ սուրբ վկայքն Քրիս-
 տոսի մեծարարատ ձայնիւ եւ պայծառ երեսօք խոստովանեցան զանուն Քրիստոսի
 Աստուծոյ մերոյ : Եւ խիտ տանջանօք շարչարեցին, եւ Աստուած ամբողջս եւ
 անարատս պահեաց զնոսս : Եւ զարձեալ միւսանգամ պատուորն հարցանէր եթէ

Յ զճայնն յերկնից] զբարբառն երկնաւօք B || S զզլուխն] Սարգայ ԻԷ եւ add. B ||
 14 մերոյ] հրաման եւ add. B 14-15 եւ Աստուած... զնոսս om. B.

tyre. » Il se leva aussitôt et partit. En route, il descendit dans la maison du saint
 apôtre Barnabé à Lédron (*Elydros*)¹, y rencontra le diacre Démétrien et le
 sous-diacon Athanase, et leur raconta le jaillissement de la lumière dans son
 cœur et la voix du ciel. Il fit naître en eux le désir de le suivre et de devenir
 martyrs. Ils se mirent en route tous les trois, se rendirent à la capitale Sala-
 mine et montèrent en un endroit élevé. Sabinus, le juge de la ville, les
 ayant aperçus, les fit venir en sa présence pour les interroger, et ils confessè-
 rent avec hardiesse : « Nous sommes chrétiens et serviteurs du Christ. »

* A fol. 294
 r° b.

On frappa vigoureusement le saint prêtre Aristoclès* et on lui trancha
 ensuite la tête le 27 juin. Les chrétiens l'inhumèrent dans un endroit
 choisi.

Le même jour on conduisit le diacon saint Démétrien et le sous-diacon
 Athanase devant le juge Sabinus, qui, avec des supplications, les engagea à
 renier le Christ et à ne point mourir d'une mort violente comme Aristoclès.
 Mais les saints martyrs du Christ, à haute voix et avec un visage resplendis-
 sant, confessèrent le nom du Christ notre Dieu. On les soumit à d'atroces tor-
 tures, mais Dieu les préserva intacts et sans blessures. Le juge les interrogea

1. Cette forme dérive du grec ἐν Ἀέδροις, par réunion de la préposition au substantif.

դառնան ի բանս նորս . և յորժամ ոչ կաբաց հաւանեցուցանել զնստս, հրամայեաց և և հասին զգլուխս նոցա :

Եւ երթեալ ըրիստոսնեայրն ապին զձարձինս նոցա և ևկին ի տապանի ընդ սրբոցն Արիստակէսի :

5 [B * Տօն է մեծահանդէս Եփեսոսի առաջին սուրբ ժողովոցն :

* B
p. 273 a.

Երբորդ սուրբ ժողովն ևղև չեփեսոս սկիզբն առեալ ի թագաւորս թեանն Թէոփոսի Փոքու. Կեղեստինոս պապ Հռոմայ, Կիւրեղ պատրիարք Աղեկսանդրոս, Յոհան պատրիարք Անտիոքայ, Յորնաղ Երուսաղեմի, Սեմոն Եփեսոսի, և էին սուրբ հարցն երկու հարիւր որք ևկին ի վերայ նեստորի ձարդապաշտին, որ պատրիարք էր լեալ Կոստանդինուպոլսի, և զՔրիստոս հերձէր և բաժանէր. բարձրացեալ ձորդ զնստաւոր, և ոչ Աստուած ձարմնացեալ. Երկուս որդիս ի վերայ ձիոց Քրիստոսի աւէր, և Երկուս անձնաւորութիւնս. և ոչ աստուածածին զսուրբ կոչան Մարիամ ալ ըրիստոսածին զաւանէր վաչն որ ձնաւ զԱստուած և զՏէրն մեր Յիսուս Քրիստոս :

15 Այս պարագա ի սուրբ սիւնհոյրան համաձայնեցան և զպս հասցուցեցին Եսկտեղին. և իբրև զհրէախորհրդ զձարդապաշտն զնեստոր ցուցին : Եւ զափրուհին զամենասուրբ կոչան ճշմարիտ աստուածածին Եարոպեղին, և զի ի նմանէ ձնեալ ամսեր-

2 հասին] սրով add. B.

à nouveau une autre fois et leur demanda s'ils consentaient à ses propositions, mais ne pouvant les persuader, il ordonna de leur trancher la tête.

Les chrétiens allèrent prendre leurs corps et les déposèrent dans le tombeau avec saint Aristoclès.

[B * Fête avec grande solennité du premier concile d'Éphèse.

* B
p. 273 a.

Le troisième saint concile eut lieu à Éphèse. Il commença sous le règne de Théodose le Jeune. Célestin, pape de Rome; Cyrille, patriarche d'Alexandrie; Jean, patriarche d'Antioche; Juvénal de Jérusalem; Memnos d'Éphèse, et tous les saints pères, au nombre de deux cents, vinrent contre Nestorius, qui avait été patriarche de Constantinople, et qui professait le Christ (pur) homme, en sectionnant et séparant le Christ en deux, le disant un homme supérieur et non point Dieu incarné. Il disait deux fils en un seul Christ et deux personnes; et ne proclamait pas la sainte vierge Marie mère de Dieu, mais mère du Christ; elle qui avait enfanté Jésus-Christ notre Dieu et Notre-Seigneur.

C'est pour cette raison que dans le saint synode (les pères) se mirent d'accord et anéantirent un tel blasphème; ils démontrèrent que Nestorius, adorateur de l'homme, pensait comme les juifs; ils proclamèrent notre mai-

մնաբար ճարմնադեպ զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս ճշմարիտ Արդի Աստուծոյ զաւանկին :

Յովհաննէս Անտիոքացին արածեալ զի աւանց իւր զնեստոր ի բահանայութենէն լուծին, եւ տեսալ ընդ իւր զեկեալ եպիսկոպոս ընդ որս եւ զՔէոպոլիտոս լուծումն արար Կիւրղի, եթէ աւանց կանոնաց եկեղեցոյ արար զսինհոյոսն, եւ աչպէս բու- 5 ժանեցան : Բայց փութանակի չես աչտրիկ հրամանաւ թողաւորին Քէոպոլի համա- ճանեցան եւ ի միասին նպակցին սուրբ հարբն զնեստորիոս : Եւ խոստովանեցան զՔրիստոս մի անձնաւորութեամբ անբաժանելի միաւորեալ յերկուց բնութեանցն մի Արդի եւ Տէր եւ մի Քրիստոս, եւ զսուրբ կոչն Մարիամ ճշմարիտ աստուածածին :]

Մարգաց ե՛ւ եւ Յունիսի ե՛ւ : Վկայութիւն սրբոցն Եւստորէոսի եւ սրբոցն 10 Աւրրանոսի եւ երկց զստերացն Պաւրի եւ Լուլի, եւ Կայանոսի :

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Եւստորէոս բուրմ էր կուոցն քաղաքին Սասարնայ, չաւուրս Մաքսիմիանոսի անօրէն արքային եւ Ազրիպակայ զատաւորին : Եւ տեսանէր զսուրբ վկայն զի աշաղին տանջանացն համբերէին վասն Քրիստոսի. զզջայաւ ի միտս իւր,

10 սրբոցն] իւրոյ *add.* B || 11 եւ] եպրորդոցն իւրոյ *add.* B || 14 տանջանայ] չարչարանայ B:

tresse, la très sainte Vierge, véritable mère de Dieu, et celui qui naquit d'Elle sans semence, et prit corps, Notre-Seigneur Jésus-Christ, vrai Fils de Dieu.

Jean d'Antioche, attristé de ce que sans lui on avait retiré à Nestorius le sacerdoce et s'étant adjoint d'autres évêques parmi lesquels Théodoret, objecta à Cyrille qu'il avait convoqué le synode sans (observer) les canons de l'Eglise et il y eut une scission. Mais aussitôt après, sur l'ordre de l'empereur Théodose, les saints pères se mirent d'accord et unanimement anathématisèrent Nestorius. Ils confessèrent le Christ ayant dans une seule personne les deux natures inséparablement réunies, un Fils et Seigneur et un seul Christ, et la sainte vierge Marie vraie mère de Dieu.]

22 MARGATS, 28 Juin.

Martyre des saints Eustochius, Urbain son fils et ses deux ¹ filles Probè et Loulou avec Gaïanus.

Le saint martyr du Christ Eustochius était prêtre des idoles dans la ville d'Ousada (*Ousadon*), aux jours de l'empereur impie Maximien et du juge Agrippas. Témoin des atroces tortures endurées par les chrétiens pour le

1. Le manuscrit a երկց « trois » que B a corrigé, comme nous le faisons dans la traduction, mais երկց dérive directement du grec (manuscrit D de *Syn. Cp.*, col. 766, n. 2) qui a « trois enfants », en y comprenant Urbain.

եւ ճաննաւ զանտօի ծորրութիւնն * կռապաշտութեանն : Գնաց առ Եւզոբարիտ եպիս- * A fol. 294
կոպոսն Անտիոքու, խստաովանեցաւ զմեզս իւր եւ զամբարիշտ զաւանտութիւնն, v° a.
հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ : Եւ մինչդեռ չաւազանին էր եւ ի զարմացումն
տեսանէ՜ երիտ արտ զամբարօք եւ ունէին ի վիրկա իւրեանց վերիս զաւակս նորա
5 սպիտակ պեւտախբ : Եւ աղաղակեաց մեծաւ ձայնիւ եւ ասէ . Քրիստոս Աստուած
ձշմարիտ է՜ զիտութիւն աստուածութեանց քո, զոհանամ զբէն արարիչ երկնից եւ
երկրի : Եւ չորժամ եւ չաւազանէն ոչ կարէր խօսել ի զարմացմանէն տեսեանն, եւ
եպիսկոպոսին արարեալ աղօթն վասն նորա բացաւ լեզուն, եւ պատմեաց զտեսիլն :
Եւ ասէ ցնա եպիսկոպոսն . Պարտ է բեզ ուսուցանել զորդիան քո եւ շուսուրել
10 զեւ եւ նորա կեցցեն :

Եւ չեա ութ աւուր ձեռնադրեաց զնա բահանաչ երկրին Սաւրացոց . եւ երթեալ
անդր քարոզէր զբանն եւ զհաւատն Քրիստոսի : Գնաց ի գեօղն Լիւտիա ուր էին երեք
զաւակքն իւր եւ եպօրորդին իւր Գալիանոս, ողջոյն ետ նոցա եւ ուսուց զբանն կենաց,
պատմեաց նոցա եւ զտեսիլն, եւ թէ սրբէս եղև բահանաչ, եւ մկրտեաց զնոսա եւ
15 զամենայն ազգականս իւր :

Եւ երթեալ կռապաշտոյցն պատմեցին զաստուորին, եւ տարան զնոսա առ ի հար-

3 հաւատաց ի Քրիստոս *om.* B — եւ ի զարմացումն] եղև ի զարմացման B || 4 վերիս] գերեօին B || 13 ողջոյն ետ նոցա] ողջունեաց զնոսա B.

Christ, il se repentit dans son esprit et reconnut la vanité de l'erreur * de l'ido- * A fol. 294
lâtrie; il se rendit auprès d'Eudoxe, évêque d'Antioche, lui confessa ses v° a.
péchés et sa religion impie, eut au Christ et fut baptisé. Pendant qu'il se
trouvait dans les fonts baptismaux, il vit dans une extase trois hommes qui
tenaient des flambeaux et portaient sur leur sein ses trois enfants en vête-
ments blancs. Il s'écria à haute voix et dit : « Christ Dieu, la science de Ta
divinité est vraie, je t'en rends grâces, Créateur du ciel et de la terre. » Lors-
qu'il sortit des fonts il ne pouvait parler à cause de l'extase de la vision, mais
l'évêque ayant fait des prières pour lui, il recouvra la parole et raconta la
vision. L'évêque lui dit : « Il faut que tu enseignes tes enfants et les illu-
mines, pour qu'ils soient sauvés eux aussi. »

Huit jours après, il l'ordonna prêtre pour le pays des Isauriens. (Eusto-
chius) s'y rendit, y prêcha la parole et la foi du Christ. Ensuite, il se rendit
au village de Lystra (*Lytia*), où se trouvaient ses trois enfants et son neveu
Gaïanus. Il les salua, leur enseigna la parole de vie et leur raconta sa
vision et comment il était devenu prêtre; et il les baptisa en même temps que
tous ses proches.

Les idolâtres allèrent le raconter au juge, et les conduisirent pour être

յրումն . եւ խոտտարանեցան զբրխտոնէութիւնն , եւ յանձն առին ձեռանել վասն անուանն Քրիստոսի : Կախեցին * զհետարէսս մերկ , եւ սրախողխող արարին վանձն :

* A fol. 295
1° b.

Եւ վասն զի երթալոց էր զատաւորն ի զաւառս արեւելից , աւարեաց զնոսս կապանօր ի բարաբն Անկուռիսս սու Կրկալինոսս զատաւորն : Եւ ի ճանապարհին զատաւորէր զաւակացն եւ կրօրարդւոցն իւրոց հաստատուն կալ ի հաւասն Քրիստոսի , եւ ոչ վեհերել ի տանջանացն : Եւ չորժամ զնացին կացին աւաջի զատաւորին , եւ սմենեւին ոչ սորբանաց հաւանեցան եւ ոչ ի սպառնալեաց երկեան : Եւ ի կախեցին զվաջտե զմին ի զստերացն զՊրոբի , եւ բերթեցին զստինան , եւ ստրա կախեցին զԼուլու եւ զՄարբանոսս ընդդէմ ձիմեանց , եւ բերթեցին զճնտան : Եւ Գալանոսս ընդունէր զարիւն նոցա ի ձեռս իւր եւ օձանէր զերեսն եւ զանձն : Մերկացուցին եւ զԳալանոսս եւ ձագկեցին զթիկունն եւ զստնոսս ուժղին , եւ ձեռք զաշձացն զօտացան : Եւ մինչդեռ երբ ժամկունքն ի կախարանին էին տեսին երիս ազաւելիս որ կզն լուսաւոր հրեշտակք եւ բաջարեւելին զնոսս :

Տարան աւաջի եւ զսուրբ բաշանայն զհետարէսս , եւ յանձն սու չարչարիլ վասն անուանն եւ հաւատոցն Քրիստոսի : Եւ հրամայեաց զատաւորն հատանել զգրուսս նորա :

* A fol. 295
1° a.

Եւ երթեալ սու զաւակն համբուրեաց զնոսս եւ սղօթեաց * սու Աստուած

11-13 եւ ձեռք զաշձացն ... զնոսս om. B.

interrogés. Ils confessèrent le christianisme et acceptèrent de mourir pour le nom du Christ. On suspendit * Eustochius, nu, et on lui déchira le corps par le glaive.

* A fol. 295
1° b.

Puis, comme le juge devait partir pour les provinces orientales, il les envoya, chargés de chaînes, à la ville d'Ancyre, au juge Agrippinus (*Kripinos*). En route, (Eustochius) recommandait à ses enfants et à son neveu de demeurer fermes dans la foi au Christ et de ne point reculer devant les tortures. Lorsqu'ils furent arrivés, on les mit en présence du juge, mais ils ne consentirent nullement à ses supplications, ni ne craignirent ses menaces. On suspendit à un poteau d'abord l'une des filles, Probè, et on lui déchira les seins; ensuite on suspendit Loulou et Urbain, l'un vis-à-vis de l'autre, et on leur écorcha les mâchoires. Gaïanus recueillait leur sang dans ses mains et s'en frottait le visage et le corps. On mit à nu Gaïanus et on lui fustigea vigoureusement les épaules et la poitrine, mais les mains des bourreaux se desséchèrent. Pendant que les trois enfants étaient sur la potence, ils aperçurent trois colombes qui devinrent trois auges lumineux et les encouragèrent.

On conduisit également le saint prêtre Eustochius devant (le juge) et il accepta de souffrir pour le nom et la foi du Christ. Le juge ordonna de lui trancher la tête. Il se rendit auprès de ses enfants, les embrassa et pria * Dieu

* A fol. 295
1° a.

վան նոցա . նոյնպէս և զեղբորորդին իւր : Եւ նոյնուամայն հատին զզաւին Գալանոսի :

Եւ զերիս զառկա սրբոյն Եւստորիտի վան զև ոչ ուրացան զՔրիստոս կապեցին զերեսեանն ի պղնձակապ անիւ, և հողովէին ձինչև կոտորեցան ամենայն ճարմինը
 5 նոցա, և հրեշտակ Տեսան սղջապոյց զվէրս նոցա : Գերծին զհերս զլոոց նոցա և բեւեռս հարին ի զագաթան, և աչպն առնելով անցուցանէին գնտս ընդ ձէջ բազարին ձերկ, և հանին արտաքոյ բազարին և հատին զզաւխս նոցա : Չայն եղև սո նոսս յերկնից և ասէ . Զտեղից յորում արիւնդ ձեր հեղաւ սրբեցից և լիցի տուն աղօթից, և զեղ ամենայն ցառոց :

10 Եւ երթեալ բրիտանիացն առին զճարմինս նոցա և ելին ի տապանի ընդ հօրն իւրեանց սրբոյն Եւստորէտի և Գալանոսի : Եւ կատարի ասն սոցս Յունիսի ԻԸ :

Մարգաց ԻԿ և Յունիսի ԻԹ : Վկայութիւն ձեձ և և փառաւորեալ սուրբ
 սուսրբեցոյն Պետրոսի և Պաւլոսի :

Ըստրեայն Քրիստոսի Պետրոս ելեալ չերուսաղեձէ ի քարոյլ զբանն Աստուծոյ

[1 նոցա] և կատարեցաւ սուրբն Եւստորէտոս բահանայն Մարգաց ԻԿ և Յունիսի ԻԹ Ե
 4 զերեսեանն] գնտս Ե — և հրեշտակ . . . նոցա *om. B* || 7-9 Չայն . . . ցառոց *om. B* 11 և
 կատարի . . . ԻԹ *om. B* || 12-13 Վկայութիւն . . . Պաւլոսի] Ամենածոցով և ձեձահանգէս ասն է
 սուրբ և փառաւորեալ և օրհնեալ վկայութիւն սրբոց զլիսուորաց սուսրբեցոյն, իտչելութեան
 ձեձին Պետրոսի վիճի, և զլիսատութեան երկցս կրանեալ վարդապետին հեթանոսաց Պաւլոսի
 անօթոյն ընտրութեան, որ ի ձեձն Հում կատարեցան ի ներսնէ կաշերէ Ե || 14 Քրիստոսի]
 սուրբ Ե.

pour eux. Il fit de même à son neveu. On trancha aussitôt la tête à Gaïanus.

Les trois enfants de saint Eustochius, pour ne pas avoir renié le Christ, furent attachés ensemble à une roue à chaînes de bronze, et on les fit tourner jusqu'à ce que tout leur corps fût brisé, mais l'ange du Seigneur guérit leurs plaies. On leur rasa la tête, on enfonça des clous dans leur crâne, et en guise de dérision on les promena nus à travers la ville, puis on les fit sortir hors de la ville et on leur trancha la tête. Une voix du ciel se fit entendre à eux qui dit : « Je sanctifierai l'endroit où votre sang a été répandu et il deviendra une maison de prières, et le remède de tous les maux. »

Les chrétiens allèrent relever leurs corps et les déposèrent dans un tombeau avec leur père saint Eustochius et Gaïanus. Leur fête a lieu le 28 juin.

23 MARGATS, 29 Juin.

Martyre des grands et glorieux apôtres les saints Pierre et Paul.

L'apôtre du Christ Pierre, en quittant Jérusalem pour prêcher dans le

չերկրի գնաց ի Կապադովկիսս եւ ի Գալատիս, ի Պոնտոս եւ ի Բիւթանիս, եւ ապա ի Հռոմ ընդ Պապոսի : Եւ գտին անդ զՄիմոն ղկախարպն որ վարձացուցանէր մոգութեամբն իւրով զժողովուրդս Հռովմայեացոց ասէր զանձնէ իւրձէ թէ. Ես եմ Քրիստոսն : Եւ ասէին Հռոմայեցիքն ցՊետրոս առաքեալն վասն Միմոնի եթէ Մեծ ոմն իցէ եւ ասնէ նշանս եւ հաւատացուցանէ զժողովուրդն :

Եւ երթեալ Պետրոս չերան Միմոնի եւ ասէ. Աչ զմե իցես որ խնդրեցեր ի մէնջ չառաքելոցս Քրիստոսի ընչիւք սասնալ զհորհս Հոգւոյն սրբոց, եւ զն առնիցես եւ զու նշանս իրբեւ զմեզ, եւ մեք նյովեցար զքեզ, եւ այժմ եկիր աստ կամելով ի մէնջ գաղտ կեալ : Եսէ Միմոն. Ես եմ Քրիստոս եւ զու ոչ ծանեար զիս, եւ արդ ասն եթէ որպէս ասնեմ նշանս մեծամեծս : Եւ առժամայն Միմոն մոգութեամբ մահացոց զորպի կնոջ աչքոց, եւ զպոխիւրացոց զորպին կախարղութեամբ ետպան, եւ խօսեցաւ յանկն ցրոց եւ չերկուս հերձաւ : Իսկ Պետրոս զմեռեալսն եւ վարջաւն ալօթիւք կենդանացոց : Եւ զարմացան ժողովուրդն եւ ասնն, Եստուածն Պետրոսի մեծ է որ պարգեւէ կեանս մեռելոց քան զՄիմոնին որ մահացուցանէ եւ կենդանացուցանել ոչ կարէ :

Լուաւ Եւերոն արքայն եւ կոչեաց առաջի իւր զՊետրոս եւ զՄիմոն եւ զՊիղատոս .

6 — p. 1675, l. 13 եւ երթեալ Պետրոս . . . բարկութեամբ] Իսկ սուրբ առաքեալն Պետրոս եւ Պօղոս առաջի ամենայն բազմութեանն խաղառուկեցին զիս անուամբն Քրիստոսի, եւ որ ամբարտաւան մտօք ի բարձրութիւնս երկնից թռչէր անկաւ զլիստրք եւ չերկիր կորձանեցաւ, եւ յածօթ եղէն ամենայն հետեւոցք նորս : Եւ Եւերոն արքայն բարկութեամբ B.

monde la parole de Dieu, se rendit en Cappadoce, en Galatie, dans le Pont, en Bithynie et ensuite à Rome, accompagné de Paul. Ils y rencontrèrent le sorcier Simon qui par sa magie étonnait le peuple romain et disait de lui-même :

* A fol. 295
1° b.

« Je suis le Christ. » Les Romains disaient à l'apôtre Pierre au sujet de Simon : « C'est quelqu'un de grand, il fait des prodiges et persuade le peuple. » Pierre se rendit en présence de Simon et lui dit : « N'est-ce pas toi qui nous demandas, à nous les apôtres du Christ, d'obtenir pour de l'argent les grâces du Saint-Esprit, afin de faire, toi aussi, des miracles comme nous? Nous t'avons anathématisé, et maintenant tu es venu ici cherchant vivre à notre insu. » Simon répondit : « Je suis le Christ et tu ne m'as pas reconnu; regarde voir comme je fais de grands prodiges. » Et aussitôt Simon fit, par magie, mourir le fils d'une femme veuve et tua par maléfice le fils du préfet (*pririkhtoy*); il parla aussi à l'oreille d'un taureau, qui éclata en deux. Mais Pierre ressuscita par ses prières les morts et le bovin. La population émerveillée dit : « Le Dieu de Pierre qui accorde la vie aux morts est plus grand que celui de Simon, qui tue, mais ne peut point ressusciter. »

L'empereur Néron, ayant appris cela, fit venir en sa présence Pierre, Simon

եհարց ներոն ցՊրկատոս . ճանաչես զնսա : Ըսէ Պրկատոս վասն Պետրոսի եթէ
 Աշակերտ էր Յիսուսի զոր ես ետու ի ձեռս Հրէիցն զի խաչեացն զնա . իսկ այրս ' այս * A fol. 295
 ոչ է Յիսուսն այն, բանզի յոյժ թուազուիս է եւ հասա անձն : Եւ ելին չերեսաց V° a.
 ներոնի : Եւ Պետրոս եւ Սիմոն առնէին նշանս հակառակ միմեանց, Սիմոն առ աջօր
 5 եւ երեւծամբ, եւ Պետրոս ճշմարտութեամբ եւ յայտնի : Ըսէ Սիմոն ցՊետրոս . Ըսես
 վասն իմ որ չեմ Քրիստոսն որ համբարձաւն չերկինս : Եւ նոյնժամայն սրացաւ եւ
 թռչէր ի բարձրութիւնս երկնից : Ըսէ Պետրոս . Իկցուր ձուեր առ Աստուած եւ
 ազօթեացուր : Եւ մինչդեռ չերկիր խոնարհեալ կալին եւ ազաչէին զԱստուած զի
 ընկեացէ զնա ի բարձրութենէն, եւ ահա Սիմոն զլիսիվայր իջանէր ի վերուստ ի վայր,
 10 եւ անկաւ ի մէջ քաղաքին ի վերայ քարեայ սալի, եւ խորասակեցաւ ի բազում ճասունս :
 Եւ երթեալ աշակերտքն իւր ժողովեցին զմարմինն եւ ելին ի վերայ պղնձի սեան ի
 մէջ պողոտային : Իսկ քարեղէն սալն հերձաւ խաչանձան եւ երեւի մինչեւ ցայսօր :
 Զայս լուեալ ներոն արբայն արամեցաւ յոյժ ընդ կորուստն Սիմոնի, եւ բարկու-
 թեամբ հրամայեաց ըմբռնել զՊետրոս, վասն զի բազում ժողովուրդս եւ շորս հարձս
 15 պեռեւէրսոյ դարձոյց ի Քրիստոս :
 Եւ զխոսացեալ զայս Պետրոսի փախեալ, եւ ելեալ ի քաղաքէն դէպ եղև Քրիստո-

14 ժողովուրդս] եւ երեւելի արս *ad d.* B || 15 Քրիստոս] Քրիստոսի հաւանն B ||
 16 փախեալ . . . Քրիստոսի] փախչէր ի քաղաքէն. եւ ետես ի սեռեան սրղէս թէ ինքն երանէր
 ի Հոսոնայ եւ Տէրն ճտանէր ի Հոսոն B.

et Pilate. Néron demanda à Pilate : « Les reconnais-tu ? » Pilate répondit au
 sujet de Pierre : « C'était le disciple de Jésus que j'ai remis entre les mains
 des Juifs pour le crucifier; quant à cet homme, ce n'est pas ce Jésus-là, * A fol. 295
 car il a une tête trop chevelue et il est trop gros de taille. » Et ils sortirent de V° a.
 la présence de Néron. Pierre et Simon opéraient des prodiges contradictoire-
 ment; Simon les faisait pour les yeux et en apparence; mais Pierre en vérité et
 en évidence. Simon dit à Pierre : « Tu dis de moi que je ne suis pas le Christ
 qui est monté au ciel. » Et aussitôt il prit son élan et vola dans les hauteurs
 du ciel. Pierre dit : « Agenouillons-nous devant Dieu et prions. » Et pendant
 qu'ils étaient prosternés à terre et priaient Dieu de le faire tomber de la hau-
 teur, voici que Simon la tête la première descendit du haut en bas, tomba au
 milieu de la ville sur une dalle de pierre et se brisa en plusieurs morceaux.
 Ses disciples ramassèrent son corps et le déposèrent sur une colonne de
 bronze au milieu du Palatin (*Polotajin?*). Quant à la dalle de pierre, elle se
 brisa en forme de croix et on la voit jusqu'à ce jour.

L'ayant appris, l'empereur Néron s'attrista beaucoup sur la perte de
 Simon, et, irrité, il ordonna de saisir Pierre parce qu'il avait converti au
 Christ beaucoup de monde et quatre concubines du préfet (*pererekhtoy*).

Pierre, l'ayant appris, prit la fuite; étant sorti de la ville, il rencontra le

* A fol. 295
v° b.

սի, եւ սաէ. Յինչ պէտա] զսա սատ Տէր : Եւ սաէ Քրիստոս. Ստանեճ ի Հոռոմ զի
* խաչեցայց : Ըսէ Պետրոս. Եւ զարձեալ ձիւտանգամ խաչիս Տէր : Եւ նա սաէ. Այն,
ձիւտանգամ խաչիճ Պետրէ. եւ զայս ստացեալ զերայսու չերկինս : Եւ զիրաց Պետրոս
զի վան իւր ստաց Տէրն, եւ զարձաւ խնդութեամբ ի Հոռոմ փառաւորելով զԱստուած :

Եւ չորժամ կարան զնա զպատմութեանն Եղիսկոստորոտիկեանն Հոռոմաց ետ չաշակերան 5
իւր ի Լինոս, զի նա ձիւտն զնաց զկնի Պետրոսի : Եւ չորժամ տանէին զնա ի խաչ հանել
սպաշեաց Պետրոս զգոհիւման զի ձիւ խաչեացեն զնա կրանդուն որպէս զՏէրն, այլ
զլիւիւոյր. եւ խաչեցին զնա այնպէս : Եւ ի խաչէն ուսուցանէր ժողովրդեանն զբանն
կենաց, եւ սպոթեաց սու Աստուած եւ սաէ. Գու Տէր հայր մեր, զու Երբայր մեր,
զու սիրելի մեր, զու հոգացող մեր, զու ամենայն յամենայնի եւ սչ այլ իմանալի բայց 10
ի բէն Տէր Աստուած մեր : Գոհանամ զբէն եւ խոտտովանիմ զբել եւ փառաւորեմ,
զի զու ձիւտն եւ Աստուած ալժմ եւ յուխտանան չախտենից : Եւ ժողովուրդն ասացին.
Ամէն : Եւ սուժածայն աւանդեաց զհոյին :

Եւ ամն ձիւ հաւատացեալ որոչ անուն էր Սարկելոս իջոյց ի խաչէն եւ անոյչ կործ
եւ սուրբ կառուր թաղեաց զմարմինն : Եւ ի զիշերին յանմիկ հրեշտակ Տեառն տան- 15
ջեաց զնորն արբայն, եւ սաէ. Թոյլ տուր ճառային Աստուծոյ եւ ձիւ հարածեր :

1 Ստանեճ] Գոհ B || 3 չերկինս] եւ զարթուցեալ add. B || 5 կարան զնա] զկնուորքն ըստ
հրոմանի ներմիկ եւ սարան ի խաչ հանել. եւ նա add. B || 15-16 եւ ի զիշերին... հարածեր
om. B.

* A fol. 295
v° b.

Christ et lui dit : « Pourquoi viens-tu ici, Seigneur ? » Le Christ lui répondit :
« J'entre à Rome pour être crucifié. » Pierre dit : « Viens-tu pour être cru-
cifié de nouveau une deuxième fois, Seigneur ? » Celui-ci répondit : « Oui,
Pierre, je viens pour être crucifié une deuxième fois, » et il s'éleva au ciel.
Pierre comprit que le Seigneur avait dit cela à son intention, il retourna avec
joie à Rome en glorifiant Dieu.

Lorsqu'on l'eut saisi, il remit sa tunique d'évêque de Rome à son disciple
Lin (*Linos*), qui seul avait suivi Pierre. Puis, lorsqu'on l'emmena pour être
crucifié, Pierre pria les bourreaux de ne point le crucifier debout comme le
Seigneur, mais la tête en bas. Et c'est ainsi qu'on le crucifia. De la croix
(Pierre) enseigna la parole de la vie à la population, il pria Dieu et dit : « Toi,
Seigneur, notre père; Toi notre frère, Toi notre bien-aimé, Toi qui prends
soin de nous, Toi qui es tout dans tout, et sans qui personne d'autre n'est
compréhensible, Seigneur, notre Dieu. Je Te rends grâces et je Te confesse,
je Te glorifie, car Toi seul es Dieu, maintenant et dans les siècles des siècles. »
Ceux qui assistaient répondirent : « Amen. » Il rendit aussitôt son âme.

Un fidèle, dont le nom était Mareel, descendit le corps de la croix, et Pen-
terra enveloppé dans des parfums et du linge propre. Dans la même nuit
l'ange du Seigneur avait fait souffrir l'empereur Néron et lui avait dit :
« Laisse en paix le serviteur de Dieu et ne le persécute pas. »

էր սուրբն Պետրոս * կարճաստակ, հեր պիտոյն գուռզ և սպիտակ, ծորուն թու և սպիտակ, սպիտակամարմին, երկաջնարիթ, թաւաջն, խասաարբա և երազաշաշա, և սրանչերագործ :

Իսկ երանկին Պօղոս առարեալն էր ի Տարսն քաղաքէն, չաւուրս անորէն արբա-
 5 չիցն Տրերի և Գաջտի և Կրազիտի և Կերոնի . էր շրեայ ի հրեայ ծնորայ, և
 օրինասր փարսեցի և նախանձաշուջ և աւատոյն իւրոյ : Եւ առ հրամանս ի քաջա-
 նաչապետիցն հալածել զքրիստոնեայն, և գործակից եղև ի մոհ Սաւղանասի նախա-
 վկային պաշէլով զհանդերձս քարկոծչացն :

Եւ չորժամ մերձեցաւ ի Գաւմակոս եղև յերկնից լոյս և կուրացոյց զնա, սրպէս
 10 պատմէ Կուկաս ի Գործս աւաքելոյն : Մկրտեցաւ չՄնանիայէ, և գործաւ չԵրուսա-
 ղէմ, և ծանոց պնա Բաւուարաս առարեալոյն զկնի չորից ամայ Համբարձմանն Քրիս-
 տոսի, և կարգեցին զնա աւաքելոյն Քրիստոսի սպասուոր, և ծառայէր սրբոյ,
 և քարոզէր ամենեցուն զՔրիստոս :

Եւ այս են քաղաքք չորս զնայ նա ևւ սուսցանէր զրանն կենաց . ի Գաւմակոս;
 15 սկսեալ չԵրուսաղէմ չորիցս անգամ, ի Տարսն, չՄնախոք Ասորոյ չորիցս անգամ,
 ի Ալեքսիկա, ի Կիպրոս, ի Պերզին, չՄնախոք Պիսիդիայ երկիցս անգամ, ի Լիւկիախոնայ,
 * ի Պամփիլիկա, չՄաալիա երկիցս անգամ, չԻկոնիոն, ի Լիւսարա, ի Պերրին երկիցս * A fol. 296
 1° b.

5 և Կրազիտի om. B 17 ի Պամփիլիկա om. B.

Saint Pierre était * de petite taille, les cheveux de sa tête étaient crépus et * A fol. 296
 1° a.
 blancs, sa barbe épaisse et blanche; il avait la peau blanche, le nez long, les
 sourcils épais; il avait le cœur dur, mais prompt à la conciliation; il était thau-
 maturge.

Quant au bienheureux apôtre Paul, il était de la ville de Tarse, aux jours
 des empereurs impies Tibère et Gaïus (Caligula), Claude et Néron. Il était
 Juif, de parents juifs, légiste pharisien, et fervent zéléteur de sa foi. Il avait
 obtenu des grands prêtres des ordres pour persécuter les chrétiens; il parti-
 cipa au meurtre d'Étienne le protomartyr, en gardant les vêtements de ceux
 qui le lapidèrent.

Lorsqu'il approcha de Damas, une lumière venant du ciel resplendit et le
 rendit aveugle, ainsi que le raconte Luc dans les Actes des Apôtres. Il fut
 baptisé par Ananie, et retourna à Jérusalem. Barnabé le fit connaître aux
 apôtres quatre ans après l'ascension du Christ; les apôtres du Christ l'ordon-
 nèrent diacre: il servait les saints et prêchait le Christ à tous.

Voici les villes où il se rendit pour enseigner la parole de la vie: en com-
 mençant par Damas, quatre fois à Jérusalem, à Tarse, à Antioche de Syrie
 quatre fois, à Séleucie, en Chypre, à Pergé, à Antioche de Pisidie deux fois, * A fol. 296
 1° b.
 en Lycaonie, * en Pamphylie, à Attalia deux fois, à Iconium, à Lystras, à

անգամ, ի Բիւրեա, չԱթէնս, ի Կորնթոս, չԵփեսոս երկիցս անգամ, ի Կեսարիա երկիցս անգամ, ի Կրիտիս, ի Մակեդոնիա, չԵլլապա, չԱսոն, ի Միւտիլիէի, ի Բիոս, ի Սամոս, ի Մելիտոն, ի Կայոնիտիդոն, ի Պատուոսա, ի Տիւոս Պտղեմիապոս, ի Փիլիպիա, եւ ապա կապանօք ի Հոռոմ, եւ զարձեալ ի Հռոմայ ի Սիլոն, ի Միւռիս լիկիացոց, ի Կելլոն, ի Կիտոն, ի Սուրակիտոն, չՍիլիզն, ի Պոսիէլու, չԱպամիա, ի Տաբերնոն, եւ 5 զարձեալ ի Հռոմ երկրորդ անգամ :

Եւ զբազում ժամանակս շրջապաշտեամբ զնաց ի վաթսուն եւ չինգ քաղաքս եւ ի գաւառս քարոյել զանունն Քրիստոսի : Եւ բազում վշտաց եւ նեղութեանց վասն սիրոյն եւ հաւատոյն Քրիստոսի համբերեաց ունելով զկնի իւր զԱրիստարքոս եւ զՂուկաս որ զԳործս Առաքելոցն զրեաց : Եւ զերկու ամ պահէին զնա ի Հռոմ : Եւ նախ 10 բան զկատարումն իւր զնաց Ղուկաս ի Հռոմայ, եւ վասն աջնորիկ ոչ զրեաց ի զիրս իւր զվիպաշտեամբ ծաշն Պաւլոսի :

Իսկ Պաւլոս կացեալ առաջն Ներոնի արքային ըստ արժանեաց պատասխանի առնէր : Եւ Ներոն մոլեցաւ իրբեւ զկատարել շուն, եւ նախ զԱզրիպիէնս զծապն իւր 15 ետպան, եւ զՏորաքոյն իւր եւ զկին իւր զՌատարիէնս վասն զի հաւատապին ի Քրիստոս,

1. երկիցս] երկրորդ B.

Derbè deux fois, à Bersé, à Athènes, à Corinthe, à Éphèse deux fois, à Césarée deux fois, en Crète, en Macédoine, en Hellade, à Assos, à Mytilène, à Chio, à Samos, à Milet (*Meliton*), à Cos, à Rhodes ¹, à Pataras, à Tyr, à Ptolémaïs ², chez Philippe ³, ensuite à Rome chargé de chaînes, et de nouveau de Rome à Sidon, à Myre en Lycie, à Cnide, à Malte ⁴, à Syracuse, à Reggio (*Origu*), à Pouzzoles (*Potielou*), au Forum Appii (*Apamia*), aux Trois Tavernes (*Tabernon*) et de nouveau à Rome pour la deuxième fois.

Il circula longtemps, visita soixante-cinq villes et provinces pour y prêcher le nom du Christ. Il endura bien des peines et des souffrances pour l'amour et la foi du Christ. Il était accompagné d'Aristarque et de Luc qui écrivit les Actes des Apôtres. Il fut détenu à Rome deux années. Luc ayant quitté Rome avant son martyre ne put, pour cette raison, écrire dans ses Actes la mort en martyr de Paul.

Paul, mis en présence de l'empereur Néron, lui répondit comme il devait. Néron, devenu furieux comme un chien enragé, commença par tuer sa mère Agrippine, puis sa tante et sa propre femme Octavie (*Okhtavina*) parce qu'elles

1. Le traducteur arménien a réuni ces deux noms en Kaioniridon. — 2. Mot à mot : « à Tyr de Ptolémaïs ». — 3. Texte : « à Philippes ». Le nom du personnage qui reçut Paul à Césarée, *Act.*, xxi, 8, est devenu pour le traducteur arménien un nom de lieu. — 4. Le texte a *Nison*, deuxième partie du groupe *Μελίτην νήσον* « l'île de Malte », qui se trouvait dans son original.

եւ այլ բազումս չտպրականաց իւրոց : Եւ ապա արար յամենայն երկիր Հալաճումն * A fol. 296
բրիտանէից, եւ փութայր զառաքեալսն սպանանել : V^o a.

4 Կացոյց առաջի իւր զՊաւլոս եւ բանդի զբազումս զարձոյց վարդապետութեամբ
իւրով յաստուածգիտութիւն դատապարտաց զնա ի մահ : Հրամայեաց եւ հասին
5 զզուխ նորա յորմէ բզլետաց արիւն եւ կաթն :

Էր սուրբն Պաւլոս անձամբն կարճ եւ հաստ, ճաղատ, ալէլւսան, մեծաբլիթ,
խածակն, թաւացոն, զուարթերես, երկայնամորուս, եւ աստուածային շնորհօրն արտա-
փայլեալ, եւ բժիշկ ամենայն ցաւոյ :

10 Կատարի տոն սուրբ եւ փառաւորեալ առաքելոցն Քրիստոսի զլիսաւորացն Պետրո-
սի եւ Պաւլոսի Յունիսի Իժ :

[ԵՅ * Յայժմ առուր վկայութիւն Եւսեբիոսի որդոց Բասիլի եւ կնոջ նորա որ ի սանդիլ * B
եզեալ մանրեցան, եւ երեք Հաղար վկայիցն որ ընդ նոսա նահատակեցան :] p. 276 b.

Մարգաց ԻԳ եւ Յունիսի Լ : Տօն է երկօտասան առաքելոցն Քրիստոսի :

Առաքելոցն երկօտասանիցն անուանքն եւ կոչումն յայտնի է յաւետարանացն :

5 յորմէ . . . կաթն *om. B* || 9 զլիսաւորացն *om. B* || 10 Պաւլոսի] Մարգաց ԻԳ եւ *add. B.*
13 Տօն . . . Քրիստոսի] Տօն է համօրէն նախապատիւ երկօտասան առաքելոցն Քրիստոսի, եւ
Հաւարումն ժողովման նոցա եւ ընտրութեան յորժամ կեալ ի լեառն Յիսուս ի զուխ հաներվ
զգիշերն, փաղուն ընտրեաց զնոսա եւ արար երկօտասանս զի իցեն զնովաւ, որոց եւ տօն է եւ
յիշատակ նոցին B.

avaient cru au Christ, puis plusieurs autres * de ses proches. Ensuite il fit dans * A fol. 296
tout le pays une persécution des chrétiens et avait hâte de tuer les apôtres. V^o a.

Il fit comparaitre Paul, et comme il avait converti beaucoup de monde par sa doctrine à la connaissance de Dieu, il le condamna à mort. Il ordonna de lui trancher la tête; il en coula du sang et du lait.

Saint Paul était petit de taille et gros, chauve, grisonnant; il avait le nez long, les yeux bleus, les sourcils épais, la figure riante, la barbe longue. Il brillait extraordinairement des grâces divines. Il était médecin pour toutes les maladies.

La fête des saints et glorieux apôtres principaux du Christ, Pierre et Paul, a lieu le 29 juin.

10 ԷՅ * En ce jour martyre d'Eusèbe, fils de Basile, de sa femme, qui furent mis dans un mortier et broyés menus, et des trois mille martyrs qui furent martyrisés avec eux.] * B
p. 276 b.

24 MARGATS, 30 Juin.

Fête des douze apôtres du Christ.

Les noms et les surnoms des douze apôtres sont connus par l'évangile.

Պետրոս եւ Անդրէաս եղբայր նորա, էին ի Բեթսալիդայ, չաղզէն Նեփթաղեմի.
 եւ էին աշակերտեալք Յովհաննու Մկրտչի : Եւ չորժամ լուսն ի նմանէ թէ Ահաւա-
 * A fol. 296 սիկ Քրիստոս գտնն Աստուծոյ, գնացին Անդրէաս եւ Յովհաննէս զհետ Յիսուսի,
 v° b. եւ աստին զօթեմիանս նորա :

Եւ Անդրէաս գտեալ զՍիմոն զեղբայր իւր ասաց. Զորժէ զրեաց Մովսէս եւ 5
 մարգարէքն գտար զՔրիստոս զորդի Յովսեփայ. եւ ամ զնա աս Յիսուս : Եւ Յիսուս
 ասէ ցնա. Գու ես Սիմոն որդի Յունանու, զու կոչեացիս Կեփաս որ թարգմանի Պետրոս :

Եւ զարձեալ զնացին աս Յովհաննէս, եւ չորժամ Հերովդէս զՅովհաննէս արկ
 ի բանդ, զնացին ի ասուս իւրեանց եւ որաչին ձուկն : Եւ կոչեաց զնոս Յիսուս եւ
 ասէ. Եկացք զկնի իմ եւ արարից զձեզ սրսորդս մարդկան : Եւ նոցա թողեալ զամե- 10
 նայն զնացին զհետ նորա :

Եւ զնա Յարութեանն Քրիստոսի Պետրոս բարոզեաց Հրէիցն եւ Սամարացեոցն,
 եկն յԱնտիոք եւ ի Փոնիզիա եւ մինչեւ ի Պոնտոս, եւ ասպա ել ի Հռոմ վասն Սիմոնի
 կախարդի : Եւ զնա կործանելոցն զնա շինեաց զեկեղեցին հռոմայեցեաց, եւ կարգեաց
 բաշանաչս եւ պաշտօնեաչս : Եւ ասպա խաչեցաւ զԻսիդայր ի Ներոնէ արքայէ, հանդերձ 15
 Պոպուիւ որ զլիսասեցաւ ի Յունիսի Իթ, եւ թարգման ի Հռոմ բարդբին :

3 Յիսուսի Քրիստոսի B || 6 զՔրիստոս զՅիսուս B || 16 զլիսասեցաւ Մարգարց ԻԳ
 եւ add. B.

Pierre et son frère André étaient de Bethsaïda, de la tribu de Nephtali; ils étaient disciples de Jean-Baptiste. Lorsqu'ils l'eurent dire : « Voici
 * A fol. 296 le Christ, l'agneau de Dieu ¹, » André ² et Jean suivirent Jésus et allèrent voir
 v° b. où il demeurerait ².

André, ayant rencontré Simon son frère, lui dit : « Nous avons trouvé le Christ, fils de Joseph, prédit par Moïse et les prophètes. » Et il l'amena à Jésus. Jésus lui dit : « Toi, tu es Simon, fils de Jean; tu seras appelé Céphas », ce qui se traduit Pierre ³.

Ils retournèrent auprès de Jean, et lorsque Hérode jeta Jean en prison, ils retournèrent à leur maison et pêchaient des poissons. Jésus les appela et leur dit : « Suivez-moi, et je vous ferai des pêcheurs d'hommes ⁴. » Aussitôt ils quittèrent tout et le suivirent.

Après la Résurrection du Christ, Pierre prêcha aux Juifs et aux Samaritains; il se rendit à Antioche, en Phrygie et jusqu'au Pont, puis partit pour Rome à cause de Simon le magicien. Après l'avoir perdu, il fit construire l'église de Rome et y établit des prêtres et des ministres. Il fut ensuite crucifié la tête en bas par l'empereur Néron, en même temps que Paul qui fut décapité le 29 juin. Ils furent inhumés dans la ville de Rome.

1. Jean, i, 36. — 2. *Ibid.*, 39. — 3. *Ibid.*, 41-43. — 4. Matth., iv, 49.

Իսկ Անդրէաս հրամանաւ Հոգւոյն որբոջ զնոց յաշխարհն շանազկոց եւ ճարգա-
կերաց եւ զարձոց զնոսա . բարոյկոց եւ ի ծովեղերեացն, եւ ի Բիթանիա եւ ի Նիկիա,
եւ երթևալ չեկրպա եւ ի Պատուաս Արացեցոց խաչեցաւ * չեղիառէ զստաւորէ * A fol. 297
r^o a.

5 Իսկ Յակոբոս եւ Յովհաննէս որդիքն Զերեթեայ էին բարոյրակիցք եւ որ ուկիցք
Պետրոսի եւ Անդրէի, չապէ Զարուզոնի, եւ աշակերտք Յովհաննու, եւ ընդ նոսին
կոչեցան ի Քրիստոսէ : Եւ վազխազակի թողին զհաչրն իւրեանց եւ զվարձկանն զնոցին
զճեա նորա, եւ անուանեցան Բաներեգէս որ են որդիք Սրտաման :

10 Եւ յետ չարութեանն Քրիստոսի Յակոբոս բարոյէր Հրէիցն եւ յանդիժանէր
յորինացն եւ ի ճարգարէիցն, եւ կատարէր բարուժ սրանչեկի անուամբն Քրիստոսի,
եւ բարուժք նովաւ զարձան ի Հրէիցն : Մասնեցին զնա Հերովդէի արքայի, եւ նա
սղան սրով, եւ զմարմինն ընկէց ի ծով եւ ալքրն սարան զնա ի Սպանիա որ հասեալ
էր նժա վիճակ յաւաջագոյն, եւ հանեալ ի ցամաք, կատարէր մեծամեծ սրանչեկի :
15 Եւ յորժամ զնոց Պոպոս աւաբեալն ի Սպանիա հաւատացին ի Քրիստոս, եւ չաչանի
եղև եթէ ճարմինն Յակոբու է եւ թաղեցաւ սրտուով :

1 շանազկոց եւ om. B || 3 Պատուաս] սրտուէզս B || || 4 նոյեմբերի] նոյեմբեր ամսոյ
B || 8 անուանեցան] անուանեաց զնոսա Յիսուս B || 11 Հրէիցն] առ Քրիստոս եւ ձկրտեցան :
Եւ նախանձեալ ընդ նա Հրէիցն add. B || 15 թաղեցաւ] թաղեցին B.

André, par ordre du Saint-Esprit, se rendit au pays des hommes à tête de chien anthropophages et les convertit; il prêcha également sur les bords de la mer et en Bithynie et à Nicée, et étant allé en Grèce et à Patras d'Achaïe, y fut crucifié * par le juge Egétès, le 30 novembre.

* A fol. 297 r° a.

Jacques et Jean, fils de Zébédée, étaient concitoyens et compagnons de pêche de Pierre et André, de la tribu de Zabulon, et disciples de Jean; ils furent appelés en même temps qu'eux par le Christ. Aussitôt laissant leur père et les mercenaires, ils Le suivirent¹. Ils furent surnommés Boanergès, c'est-à-dire Fils du Tonnerre².

Après la résurrection du Christ, Jacques prêcha aux Juifs et les réfuta par la Loi et les Prophètes. Il accomplissait de nombreux miracles au nom du Christ, et beaucoup parmi les Juifs se convertirent. On le dénonça au roi Hérode qui le fit tuer par le glaive. Son corps fut jeté à la mer, mais les vagues l'enmenèrent en Espagne, qui lui était échue auparavant comme diocèse, et, ayant été déposé sur le rivage, il y accomplit de grands prodiges. Lorsque l'apôtre Paul se rendit en Espagne, (les habitants du pays) crurent au Christ; il fut établi que c'était le corps de Jacques et il y fut inhumé avec honneurs.

1. Marc, i, 20. — 2. Marc, iii, 17.

Եւկ Յովհաննէս եղբայր նորա որ սիրելի աշակերտն էր Յիսուսի որ անկաւ զանձօք նորա եւ ճարեցաւ որպէս գոսկի ի հօւր նմա յանձնեաց Տէրն ի խաչին զաստուածածինն Սարկած եւ ասաց. Ահա որդի բո, եւ ցաշակերտն. Ահա ձայր բո : եւ սպասաւորեաց որդոյ կռւսին մինչեւ ի * փոխումն նորա յաշխարհէս :

* A fol. 297
1° B.

Եւ սպաւ չորաւ յԱսիա եւ բարոյեաց չեփեսոս, եւ կործանեաց զԱրամիլի պատկերն. եւ անտի սուաւ յարարս ի Պատմոս կրդի, եւ զամենայն ճարդիկ զարձոց յԱտուած, եւ զբեաց զուետարանն եւ զաստուածական յայանութիւնն : Եւ եկն վերափն չեփեսոս եւ քառաշուն հարար ճորրեալ ճարդիկ զարձոց յԱտուած, եւ անդ փոխեցաւ սո Քրիստոս յաւուր կիւրակէի ԻՉ Սեպտեմբերի : Եւ չեա երկոյ աւուրց բացեալ զգերեմանն ոչ գտին զի փոխեալ էր նա աւ սիրելին իւր որ ասաց թէ Կամիւմ ես զի կացցէ զա մինչեւ ես գամ :

Եւկ Փիլիպպոս էր ի Բեկապոլիս, ի բարբաբէ Անդրէի եւ Պետրոսի, ի ցեղէն նեփիմաղիմաց : Եւ կոչեաց զնա Յիսուս եւ զնայ զկնի նորա : Եւ չեա Յարութեանն Տեառն զնայ չերապոլիս բարբաբ եւ բարոյեաց անդ, եւ սպան զօձան զաստուածս բարբաբին : Եւ զարձոց զկին իշխանին զնիկանովրա : Եւ իշխանն կաթեաց զՓիլիպպոս զիսիպպ, եւ զԲարդղիմէոս բեւեռեաց չորմն մեհնին, եւ զՄարիամն բայր Փիլիպպոսի

1 Յիսուսի] Քրիստոսի B || 6 ճարդիկ] կրդին B || 9 Սեպտեմբերի] ամսոյ add. B || 14 սպան . . . բարբաբին] արար նշանս մեծամեծս B || 16 — p. 1683. l. 4 եւ զԲարդղիմէոս . . . աւ om. B.

Son frère Jean, qui était le disciple aimé de Jésus, qui se pencha sur Sa poitrine et fut purifié comme l'or dans le feu et à qui le Seigneur sur la croix recommanda la mère de Dieu, Marie, en disant à celle-ci : « Voici votre fils, et au disciple : « Voici votre mère », (Jean) servit la sainte Vierge jusqu'à son

* A fol. 297
1° B.

trépas de la terre. (Jean) se rendit ensuite en Asie, prêcha à Éphèse et y démolit la statue d'Artémis. De là il fut envoyé en exil dans l'île de Patmos; il y convertit tous les habitants à Dieu, y écrivit l'évangile et l'Apocalypse divine. Il retourna de nouveau à Éphèse, convertit à Dieu quarante mille hommes égarés, et y trépassa dans le Christ, le dimanche 26 septembre. Trois jours après, ayant ouvert sa tombe, on ne l'y trouva point, car il avait été transporté auprès de son bien-aimé, qui avait dit : « Je veux qu'il reste jusqu'à ce que je vienne ². »

Philippe était de Bethsaïda, de la ville d'André et de Pierre, de la tribu de Nephthali. Jésus l'appela et il le suivit. Après la résurrection du Seigneur, il se rendit à la ville de Hiéropolis, y prêcha et y fit mourir les dieux serpents de la ville. Il y convertit Nicanora, la femme du gouverneur. Celui-ci fit suspendre Philippe la tête en bas et lit clouer Barthélemy au mur du temple du

1. Jean, XIX, 27. — 2. Jean, XXI, 23.

մերկացուցին, և ագօթեալ Փիլիպպոս ընկրմեցաւ բարսքն : Եւ Տէր երևեալ չանկիմանեաց զնա, և արար խաչ բուսելէն և Եհան զամենևնեան բաց չիշխանէն և ի բրձաց և չիմէն : Եւ հաւատացին առ հասարակ և կամէին իջուցանել զՓիլիպպոս և ոչ եա թոյլ, ալ ի կախարանին * աւանդեաց զհոյին իւր առ Աստուած և անդ * A fol. 297
v° a.

5 թաղեցաւ :

Իսկ թովմաս անուանեալն երկուորեակ անկառ նմա վիճակ կողմանք Հնդկաց : Եւ Յիսուս ճախեաց զնա Անրանէս վաճառականի. և երթեալ ի Հնդկիս արար անդ բազում սքանչելիս. ի ՄժղէՏէ արբայէ սպանաւ աշտէիւք, և բերաւ նշխարք նորա ի Հայս :

10 Իսկ Բարդղղիմէոս առաքեալն չեա չարութեանն Տեսուն զնաց ի կողմանս Հնդկաց և Պարսից և Մարոց և Ելիմայոց, և եկեալ չերկիրն Հայոց սպանաւ ի Սանաարկէ արբայէ որ սպան զՊաղէոս առաքեալն, և թաղեցաւ ի տեղւոջն որ կոչն Բարձ մերձ ի Սարամասս բարսք :

15 Մատթէոս աւետարանիչն էր ի ցեղէ Բոսորայց, կոչեցեալ ի ճարտաւորութենէ, սկանառես լեալ ամենայն գործոց Տեսուն : Եւ չեա չարութեան նորա բարդկաց Հրէիցն, և ի լեկու հեբրայեցի գրեաց զաւետարանն իւր, և սպառ զնաց չաշխարհն

7 և Յիսուս . . . վաճառականի om. B.

feu; on mit à nu Marie, sœur de Philippe, mais sur les prières de Philippe la ville fut engloutie. Le Seigneur lui apparut et le blâma; il fit une croix lumineuse et retira tout le monde, excepté le gouverneur, les prêtres païens et le serpent. Tous les habitants se convertirent et voulurent descendre Philippe de la potence, mais celui-ci refusa, rendit * son âme à Dieu sur la potence et fut enterré là. * A fol. 297
v° a.

A Thomas, surnommé Didyme, échut comme diocèse les contrées des Indes. Jésus le vendit au marchand Anbanès. Arrivé aux Indes, (Thomas) y accomplit de nombreux miracles. Il fut tué à coups de lance par le roi Mazdaï ¹ (*Mejdch*) et ses reliques furent apportées en Arménie.

L'apôtre Barthélemy, après la résurrection du Seigneur, se rendit dans les contrées des Indes, de la Perse, de la Médie et de l'Élam, puis, arrivé en Arménie, il fut tué par le roi Sanatrouk qui avait mis à mort l'apôtre Thaddée; il fut inhumé à l'endroit appelé Barm ², près de la ville de Salmast.

L'évangéliste Matthieu était de la tribu d'Issachar, il fut appelé des fonctions de publicain et fut le témoin oculaire de tous les actes du Seigneur. Après sa résurrection, il prêcha aux Juifs et écrivit son évangile en langue

1. Forme restituée d'après R. A. Lipsius, *Die apokryphen Apostelgeschichten...*, t. I, Braunschweig, 1883, p. 260. — 2. La forme arménienne originale doit être *Arenpan* ou *Arépan*, la forme grecque est *Ἀρζανόπολις*, cf. R. A. Lipsius, *op. cit.*, t. III, 1884, pp. 58 sq.

ճարդակերաց եւ ըմբռնեալ հանին զաչս նորա եւ եղին ի բանդի զի զենցեն զնա եւ կերիցեն : Եւ առաքեաց Տէր զԱնդրէաս որ լուսաւորեաց զնա եւ եհան ի բանդէն, եւ զարձուցին զաշխարհն ճարդակերաց յաստուածգիտութիւն : Եւ թագաւորն նոցա Փուրպանոս ապեաց զՄատթէոս հրով :

* A fol. 297
v° b. Իսկ Յակոբոս Արփեաց կոչեցեալ ի ճարտարութենէ յաշակերաութիւն, յետ 5 չարութեանն Քրիստոսի քարոզեաց Հրէից եւ հեթանոսաց, եւ զբազումս զարձուց յաստուածգիտութիւն մեծամեծ նշանօր, եւ արուեստիւք : Եւ կատարեցաւ վկայութեամբ ի Հնգվիկա ի Մարմարիկէս վասն բանին Աստուծոյ :

Իսկ Շմաւոն նախանձալոյց որզին Յովսեփայ եւ եղբայր Յակովբայ ի թուոյ երկուտասանիցն, չոգաւ յետ չարութեանն Տեառն յաշխարհն Պարսից եւ Բաբելոնացոց, եւ քարոզեաց ի բազում տեղիս եւ արար մեծամեծ սրանչելիս : Եւ եկեալ ի Վերինն Հայս ի Վրոխորոն կատարեցաւ նահատակութեամբ չՌուսթաւաց որ կայ ի թիկանցն Արմեաց :

Եւ Յուլա Յակորեան որ նա ինքն Թաղէոս եկեալ քարոզութեամբ յերկիրն Հայոց եւ Ասորոց եւ բժշկեալ զԱրգար թագաւորն, եւ նորին թղթոնիլ եկեալ առ Սանատրուկ

[Ե-Յ եւ ըմբռնեալ . . . թագաւոր] եւ քարոզեաց զաւետարանն Քրիստոսի, եւ զործակցութեամբ Անդրէի առաքելոցն լուսաւորեաց զբազումս աստուածգիտութեամբ : Եւ յետ բազում եւ ազգի ազգի սանջանաց թագաւորն B || 14 թագաւորն] Ուսհայ *add.* B — եւ նորին թղթոնիլ եկեալ] եւ եկեալ ի Հայս B.

hébraïque. Il alla ensuite au pays des anthropophages et fut saisi par eux; ils lui crevèrent les yeux et le mirent en prison pour l'immoler et le manger. Mais le Seigneur envoya André qui lui rendit la vue et le fit sortir de prison; puis, tous deux convertirent le pays des anthropophages à la science de Dieu. Leur roi, Phulbanus, fit brûler Matthieu par le feu.

* A fol. 297
v° b. Jacques d'Alphée, appelé des fonctions de publicain * à devenir disciple, prêcha, après la résurrection du Christ, aux Juifs et aux Gentils; il en convertit beaucoup à la science de Dieu par de très grands miracles et prodiges. Il mourut par le martyre aux Indes, à Marmarika (*Marmarikès*), pour la parole de Dieu.

Simon le Zélote, fils de Joseph et frère de Jacques, était au nombre des douze; il se rendit, après la résurrection du Seigneur, au pays des Perses et des Babyloniens, y prêcha en de nombreux endroits et y accomplit de très grands prodiges. Arrivé dans la Haute-Arménie, à Veriosphora (*Vrophoron*), il y fut martyrisé à Rousthava, qui se trouve derrière Ourmiah.

Jude (frère) de Jacques, qui est Thaddée, vint en prédication dans le pays d'Arménie et de Syrie et y guérit le roi Abgar; puis avec une lettre de celui ci, il se rendit auprès de Sanatrouk, son neveu, et fut martyrisé par lui 1,

1. Il y a un mélange de deux traditions absolument inconciliables : dans l'une Jude est martyrisé par Sanatrouk en Arménie, dans la province d'Artaz; dans l'autre, il est percé de flèches par les Blemmyes à Raphék, dans la péninsule du Sinaï, cf. R. A. LIPSUS, *op. cit.*, t. III, pp. 156-160.

եղբորորդին նորա, եւ ի նմանէ կատարի նահատակութեամբ չմեարեկէ ի Բղեմիոն կախեալ եւ նետաձկլ լեալ չՆշտաղլ դաւառի, եւ կէսը ստեն չՄըմի բողար Հաչոց :

Իսկ Մատաթիա վոխանուզին Յուրպի Սկարխախաչուց ի ցեղէ Մարենի, յետ շարութեանն Տեառն եւ սա չոգու չաշխարհն բաշրարտաց եւ բարոյեաց դաւետարանն
 5 Քրիստոսի, եւ զբաղումս զարձայց ի մարտութենէ, եւ արար բազում նշանս եւ սքանչելիս, եւ վկայութեամբ կատարեալ * եւ չաշխարհէս ի Ռիսպարտացոց բարկոճեալ եւ ընկեցեալ ի ծով, եւ բերաւ ի Բիւրխան : Կէսը դաս ստեն որ վնայ չաշխարհն մարդակերաց եւ չբով աչբեցաւ :

Λ fol. 298
r^o a.

Իսկ մեծն Պապոս Երեքատաներորդ աւաքեալն բարոյեաց ընդհանուր չամենայն
 10 Տեմանոս, ի վախումն եւ չինոյ բաղարս եւ սրով զվատեցաւ ի նեշտն աչբայէ :

Եւս են թիւք պատուեալք եւ խորհրդականք չառաջ բան զիննին աշխարհի ընտրեալք եւ ի ժամու կոչեցեալք : Սորք սկսաւ հաւատն եւ շինեցաւ կախուղիկէ կկեղեցի . զորոց աչսոր կատարեմք զիշատակս նոցա ձնեալքս եւ լուսաւորեալքս ի նոցանց

1 եղբորորդին նորա] թաղաւորն B || 10 բաղարս] բարոյեաց նոցա *add.* B — արբաւ.] ի Հառն բաղարքի *add.* B || 13 կախուղիկէ *om.* B.

[suspendu et criblé de flèches par les Blemmyes (*Blemion*) à Raphék (*Resbeké*), province d'Artaz, d'autres disent dans la ville d'Ourmiah en Arménie.

Mathias (*Matathia*), le remplaçant de Judas l'Isariote, de la tribu de Ruben, se rendit, après la résurrection du Seigneur, au pays des barbares et leur prêcha l'évangile du Christ: il en convertit beaucoup de l'erreur et accomplit de nombreux prodiges et miracles. Il quitta * cette terre par la mort du mar- * A fol. 298
r^o a.
tyre, lapidé par les Rispartes¹, jeté à la mer, et transporté à Beyrouth (*Biuriton*). D'autres disent de lui, que c'est lui qui s'est rendu au pays des anthropophages et y fut brûlé par le feu.

Quant au grand Paul, le treizième apôtre, il prêcha en général à tous les Gentils, dans soixante-cinq villes, et fut décapité par le glaive sous l'empereur Néron.

Voici le nombre de ceux qui furent honorés et participants du mystère avant que la terre fût créée, et qui furent choisis et appelés en leur temps. C'est avec eux que commença la foi et que fut édifiée l'église catholique, eux, dont nous accomplissons aujourd'hui le 30 juin la commémoration, nous les

1. La lapidation paraît empruntée à la légende de saint Matthieu, par une confusion qui est fréquente. Le nom « Rispartes » pourrait cacher un nom de lieu, provenant de *ἐν ὁρῆσι Παρθῶν* par exemple ou toute autre formule dérivant de la tradition « parthique », cf. R. A. LARSTUS, *op. cit.*, t. III, pp. 124-8.

ձանկունքս եկեղեցոյ Յունխի Լ, փառաորելով զՆաչր եւ զՍրղի եւ զսուրբ Հոգին յախտեանս յախտենից :

* B
p. 278 b.

[B * Յաջամ աւուր ժողով սուրբ առաքելոյն Պողոսի. եւ է նաւակատիւք սրբոյն Պետրոս Անտիոքոյ մեծի եկեղեցւոյն, եւ չիշատակ սրբոյն Յակոբոյ Տեսառնեղբորն, եւ ամենայն աշակերտաց առաքելոցն եօթանասնից :

5

Ի ամին վկայութիւն սրբուհւոյ կուսին Վառվառեայ նոր վկայուհւոյ, եւ երբոր նորին Կասարաց եւ ադախնոյն Բրիտասի Մաբխամայ :

* B
p. 279 a.

Բարեջողիթ կոչան Վառվառեա էր յերկրէն Կարնոյ, ի Դիլիկ զեղջէ, ի տանէ Զուրիկեանց, զեղեցիկ տեսեամբ եւ նապելն, համեստ եւ երկիւզած չճատուծոյ, եւ էր ամոց չորերտասանից : Եւ յառաջ քան զերիս ամս երբորք կուսին խօսեցեալ էին հարսնացուցանել ընդ միոյ ուրուք ի բնակչաց զեղջն, որ անուանեալ կոչն Մուշծի :

10

Եւ իբրեւ մերձեցաւ ժամանակ հարստեանց ճեօքք եւ ազգականք փեսային եկին ի Դիլիկ նշանապրել զօրն հարստեանց, եւ ըստ սովորութեան երկրին արարին հայկերոյթ : Հրաւիրեցին անոր եւ զգլխաւորս աչապեանց, եւ ոչ չիշեցին կոչել զիշխանն զիւզին : Եւ զի էր նա այր ժանտ յխացաւ ի սրտին իւրում, եւ պարսպոց սպասէր չարիս հատուցանել նոցա :

15

Եւ բանդն մի ոմն յաչապիկ երխտասարդաց որ զրացի էր տանն Զուրիկեանց,

1 եկեղեցոյ] Մարգայ ԻԳ եւ *add.* B.

enfants de l'Eglise, engendrés et illuminés par eux, en glorifiant le Père, le Fils et le Saint-Esprit dans les siècles des siècles.

* B
p. 278 b.

[B * En ce jour, syuase du saint apôtre Paul. C'est aussi la dédicace de la grande église de saint Pierre à Antioche, et commémoration de saint Jacques, frère du Seigneur, et de tous les soixante-dix disciples, des apôtres.

En ce (jour) martyre de la vierge sainte Barbe, la nouvelle martyre. de son frère Gaspar et de Marie la servante du Christ.

B *
p. 279 a.

* La glorieuse vierge Barbe (*Varrarea*) était de la province de Karin, du village de Dwnik, de la famille Zourikiantz, belle de figure, de taille élégante, pudique et craignant Dieu; elle avait quatorze ans. Les frères de cette vierge avaient, trois ans auparavant, promis de la fiancer à l'un des habitants du village dont le nom était Gouchdji.

Lorsque l'époque des fiançailles approcha, les parents et les proches du fiancé vinrent à Dwnik pour décider du jour des fiançailles, et, d'après les coutumes du pays, ils donnèrent un dîner. Ils y invitèrent aussi les notables musulmans, mais ne pensèrent pas à y inviter le chef du village. Et comme c'était un homme méchant, il en tint rancune dans son cœur et attendit l'occasion de leur causer du mal.

Or, il y avait parmi les musulmans un jeune homme qui était voisin des

տեսեալ զարուհին Վառվառեա հարեալ էր ի վաչկուշ զեղ երեսոց նորին, եւ զօր
ամենայն հնորս խորհէր զարձուցանել զնա ի կրօնս իւր, եւ ածել ի կնութիւն :

Եւ չորժամ զիտաց թէ չպնտոսիկ աւուրս հանգերձեալ են ասնել զնա ի հարսնու-
թիւն, հատու ամենայն յոչս նորս, եւ լցեալ սատանայական խորհրդով զնոց առ
5 իշխանն զիւզին եւ ասէ . Ազջիկն Զուրիկեանց ի բազմաց հետէ խոստացեալ էր ինձ
գտնեալ ի կրօնս մեր եւ ամուսնանալ ընդ իս , որում իրազեկ եղեալ երարց նորս
փութացան ամուսնացուցանել ընդ ալլում համարկեաց իւրեանց ի զիւզն Վուշձի :
Եւ նա ասէ . Երթ աշժմ եւ անհոյ լեր, եւ ես ածից զազջիկն բեղ ի կնութեան :

Զայս զպոցեալ երարց արուհւոյն ալլ արարին մերձաւորաց փեսային իւրեանց,
10 եւ նորս վազվազակի եկեալ տարան զՎառվառեա ի զիւզն իւրեանց :

Յաչնժամ անօրէն իշխանն կոչեաց * զամենայն ալլազիս զեղջն ի ժողով, եւ
երիտասարդն զրարտիչ բոցք բարձեալ բազմութեանն զնոյն բան երկրորդեաց, եւ
ասէ . Մի կրօնասէրք, արարէք զօր ինչ կրօնն մեր եւ իրաւունք օրինադրեն : Եւ վազվա-
զակի ձիւրբանեցան ամենեւեան եւ երզմունս կուեցին զարձուցանել զազջիկն ի կրօնս
15 իւրեանց եւ տալ ալլազեոյն . եւ այս յաւէս ի հրապուրանոց իշխանին, որ կամէր
բինախնդիր լինել :

Եւ տարածեցաւ համբաւս այս չար ընդ ամենայն զիւզն, եւ եհաս մինչեւ չականջս

* B
p. 279 b.

Zourikiantz, et qui, à la vue de sainte Barbe, était tombé amoureux de la
beauté élégante de son visage et cherchait tous les jours un moyen de l'amener
à sa religion et de l'épouser.

Lorsqu'il apprit que ces jours-là on devait la conduire en épouse, tout son
espoir s'éroula et, mû par dessein satanique, il se rendit auprès du chef du
village et lui dit : « La fille des Zourikiantz m'avait depuis longtemps promis
de se convertir à notre religion et de se marier avec moi, ce qu'ayant
appris, ses frères se sont empressés de la marier à un autre de leurs con-
nationaux du village, à Gouchdji. » (Le chef) lui répondit : « Va-t'en maintenant
et sois sans souci, je t'amènerai la jeune fille en épouse. »

Ayant appris cela, les frères de la sainte en informèrent les proches de
leur beau-frère, et ils s'empressèrent de venir chercher Barbe pour la con-
duire à leur village.

Alors l'impie chef du village appela en conseil * tous les musulmans du
village, et le jeune homme calomniateur, protestant devant l'assemblée, y
renouela ses propos et dit : « O vous, qui aimez la religion, faites ce que notre
religion et le droit statuent. » Tous se mirent aussitôt d'accord et firent le
serment de convertir la jeune fille à leur religion et de la donner en épouse
au musulman; ceci fut fait principalement sur l'invitation du chef qui cher-
chait à tirer vengeance.

Ce méchant bruit, s'étant répandu dans tout le village, parvint jusqu'aux

* B
p. 279 b.

կուսին : Եւ տեսալ նորա գլխանցն ճեճ որ աւաջի կայր, աւժամայն զիմեաց չեկեցեցին, եւ բարպին զիմօք ի ծունկս անկեալ աղօթեաց սոս. Աստուած չօղուս ժամս, եւ բարևօք խոստովանութեամբ հաղորդեցաւ ի ծարմնոյ եւ չարենէ կենարարին, եւ զինուորեալ զեղեցիկ զինաւորութիւնն դարձաւ ի տուն :

Իսկ աչապղիբ ամբոխ արարեալ զնացին ի Կարին աւ բղեաշիս քաղաքին Բահրամ 5
փաշայ, եւ բողբեցին ըստ բանիցոս աչտցիկ, եւ խնդրեցին առնել իրաւունս ըստ
օրինաց իւրեանց, եւ տալ զաղջիկն ի կնութիւն աչապղուցն : Եւ նա աւաքեաց արս
եւ աճին գլխովստեա . եկին ընդ նճա եւ երկու ոճանք ի հալիպանց զեղջ : Եւ
արկին զերեսեան ի բանիք, եւ տեսալ տուգանս ի զիւզականացն արձակեցին զնոսա :

Հրամայեաց եւ հանին զիոցն չատեան . Եհարց ցնա եւ սաէ : Աղջիկ զու սոսն ինձ 10
զձշմարիտն, հաճեալ իցես կանխաւ եւ խոստացեալ ամուսնութեամբ լծակցիլ ընդ
աչապղի երխոստարպին : Եւ նա խոնարհութեամբ ետ պատասխանի եւ սաէ. Տէր
իմ, սուս գրպարտութիւն է աչ զոր ստեն, եւ ոչ բնաւ խօսեցեալ եմ ընդ նճա եւ ոչ
խորհեալ ի ծար : Ասէ ցնա բղեաշին ողբանօք. Տեսանեմ զքեզ օրիորդ շնորհաշուք
եւ զթամ : Ե՛կ դարձիր չորէնս մեր եւ ամուսնացիր : * Եւ խոստանայր նճա բազում 15
պատիւս եւ պարգևս : Զնոցն սաէին եւ մեծամեծք որ բազմեալ էին ընդ նճա : Ասէ
երանելի կոյսն . Եթէ բիւր պարգևս եւ պատիւս ինձ տայք, ամուսնանալ ընդ աչ-

* B
p. 280 a.

15

oreilles de la vierge. Elle aperçut le grand danger auquel elle était exposée; elle se dirigea aussitôt vers l'église et, les larmes aux yeux, elle tomba à genoux et pria Dieu de longues heures, puis, après une bonne confession, elle communia au corps et au sang du Vivifiant, et, armée d'une bonne armure, elle retourna à la maison.

Les musulmans, s'étant réunis, se rendirent à Karina auprès du gouverneur de la ville, Bahram pacha, réclamèrent d'après les paroles ci-dessus, et demandèrent qu'il leur fût fait droit selon leurs lois, et que la jeune fille fût donnée en mariage au musulman. (Le gouverneur) envoya des hommes pour lui amener Barbe, qui vint accompagnée de deux des Arméniens du village. On les jeta tous trois en prison, puis, après avoir fait payer des amendes aux villageois, on les remit en liberté.

(Le gouverneur) ordonna d'amener la vierge au tribunal; il lui demanda et dit : « Jeune fille, dis-moi la vérité, as-tu consenti jadis et promis de t'unir en mariage avec le jeune homme musulman? » Elle répondit humblement et dit : « Mon seigneur, c'est une fausse calomnie, tout ce que disent ceux-ci; je ne lui ai jamais rien promis et n'y ai jamais pensé. » Le gouverneur lui dit avec douceur : « Je vois que tu es une jeune fille pleine de charmes, et j'ai pitié de toi. Allons, convertis-toi à notre religion et marie-toi. » * Il lui promit beaucoup d'honneurs et d'argent. Les notables qui siégeaient avec lui disaient de même. La bienheureuse vierge dit : « Même si vous me donniez

* B
p. 280 a.

ազգւոյն ոչ կրբէք առնում չանձն. թէ եւ մասն մասն կարատիցէք զիս զհաւատոսն Քրիստոսի զոր ունիմ ի մանկութենէ անտի ոչ սրտացայ :

Յայնժամ ըրեաշին խորհրդակցութեամբ մեծամեծաց չանձն սրար զկոյսն զանիշ-
 5 մանին մեծի, զի որով եւ իցէ կերպիւ հնարեցի զարձուցանել զիս չորէնս իւրեանց :
 Եւ տարեալ ի տուն բազում սղորանօք խրատ տալը նմա զաւնալ ի հաւատոց եւ
 ամուսնանալ ընդ աչազգւոյն : Նոյնպէս եւ կին եւ զաւակը իւր չորրորէին եւ
 կերակուրս համաբանս ածէին, եւ խոստանալին զմեծամեծս :

Իսկ սրբուհի կոյսն զայս միայն ասէր. Եթէ զամենայն մեծութիւն եւ զվառս
 աշխարհիս ինձ տալք ոչ ամուսնանամ ընդ աչազգւոյն. եւ եթէ զամենայն մարմին իմ
 10 չօշատիցէք, ոչ սրտացայ զհաւատս իմ : Իրբև ետես զանիշմանն եթէ զամենայն
 խրատ իւր արհամարհէ, եւ անխախտ կայ ի բրիտոսնէութեան, հրաման ետ զաշձաց
 եւ մերկացոյցին զՄ. օստիաուս, եւ կապեալ զձեռս եւ զոտս նորս զսլար բրօք
 ձաղկեցին զիս ժամս ձիգս, եւ սրին չոյժ հոսէր ի մարմնոց նորս, եւ չորժամ կէտանս
 15 եղև, տարեալ արկին ի բանդ : Իսկ նա անպարար սպօթիւք սպաշէր զՄատուած
 զորացուցանել զնա զի համբերել կարացէ : Եւ այս եղև սկիզբն շարչարանաց նորս :
 Եւ ապա ետ հանել զնա ի պարտէզն իւր որ կաջի Նազրըլս, եւ էր ձմեռն սաստիկ

argent et honneurs par milliers, je n'accepterais jamais de me marier avec ce musulman; même si vous me coupiez en menus morceaux, je ne renierais pas la foi du Christ que je possède depuis mon enfance. »

Alors le gouverneur, après avoir consulté les notables, remit la vierge entre les mains du grand imâm (*danišman*)¹, pour que de toute façon il trouvât un moyen de la convertir à leur religion. Celui-ci la conduisit à sa maison, l'engagea avec beaucoup de supplications à renier sa foi et à se marier avec le musulman. Sa femme et ses enfants l'engagèrent de même, lui présentèrent des plats succulents, et lui promirent de grandes choses.

La vierge sainte ne disait que ceci : « Même si vous me donniez toutes les grandeurs et les gloires de la terre, je ne me marierais point avec le musulman; et si vous déchiqnetez tout mon corps, je ne renierai point ma foi. » L'imâm, voyant qu'elle méprisait tous ses conseils et qu'elle demeurerait ferme dans le christianisme, ordonna aux bourreaux de déshabiller Barbe, et après lui avoir attaché les mains et les pieds, on la fustigea de longues heures avec des branches vertes; le sang coula abondamment de son corps et lorsqu'elle fut à demi morte, on l'emmena et on la jeta en prison. Mais elle priait Dieu par d'incessantes prières de la fortifier pour qu'elle pût avoir l'endurance. Ce fut le commencement de sa passion.

(L'imâm) la fit sortir ensuite dans son jardin appelé lazlik: il faisait un

1. Transcription du persan دانشمند « savant, instruit »; il s'agit ici d'un homme instruit dans la religion, d'un *âlim* ou *imâm*.

* B
p. 280 b.

յաճ, և շնչէր հոգմն բքարեր : Եւ տարեալ կախեցին զօրրուհի կոյսն զհիւսից հերացն ի վերայ լճակին որ էր ի պարտիլի անդ, և սրունգք նորա մինչեւ ի ծունկսն կայր մխտալ ի ցրտազին ջուր լճակին : Եւ մնաց կախեալ անսուտալ զօրն ողջոյն և զվիշերն ամենաչն, և զսհանայր և օրհնէր զԼստուած :

Եւ ի վիշերին յաչնմիկ տեսիլ երեւեցաւ պահեկաց որք յանկեան ուրեք պարտիլին նստեալ զբուշանային նմա, զի վատեալ կալին մոմեղէնք զկուսիւն, և ձեր մի վառաւոր մերձ կացեալ խօսէր ընդ նմա : Եւ անդէն զահի հարեալ մտին խուճապաւ ի տունն, և պատմեցին զնշանան զոր տեսին : Եւ առժամաչն զանիշմանն և ալլրն ամենաչն որ էին անդ զլիմեցին ի պարտէզն, և ոչ ալլ ինչ տեսին բաց մխտն զի ջուրք լճակին չէին սառուցեալ, չորժամ ալլ ամենաչն ջուրք պնդացեալ էին սառուցիւք, և զորորչլ ևս իրրեւ չեռանդուն կախապէ ելանէր ի նմանէ :

Բնոյ աչտ առչեալ ահիւ մեծաւ ընտանիք զանիշմանին աղաչեն զնա և ասեն. շեռացոյ զաղջիկդ ի տանէ մերմէ, զի ոչ փոքր ինչ էր նշանն զոր լուսք և զոր աչօք տեսաք. զուցէ երկնաւորք հարուածս թափեացուք ի վերայ մեր : Իսկ նա լի ցասմամբ արհամարհեալ զբանս նոցա զալլ ևս զմեղակ տանջանս հնարէր ի վերայ ածել : Եւ իջուցեալ ի կախազանէն ընկեցին ի բանդ : Եւ չեռ աւուրց ինչ իրրեւ փոքր մի

* B
p. 280 b.

hiver très froid et une bise glaciale soufflait. On amena la vierge sainte et on la suspendit par les nattes de ses cheveux au-dessus du petit bassin qui se trouvait dans le jardin, et ses jambes jusqu'à la hauteur des genoux étaient plongées dans l'eau froide du bassin. Elle* resta suspendue sans nourriture toute la journée et toute la nuit, en rendant grâces et bénissant Dieu.

Cette nuit-là, les gardiens, assis dans un coin du jardin pour la surveiller, eurent une vision : des cierges allumés entouraient la vierge et un vieillard majestueux se tenant près d'elle parlait avec elle. Saisis de frayeur, ils rentrèrent précipitamment dans la maison et racontèrent le prodige qu'ils avaient vu. L'imâm, et tous les autres qui se trouvaient là, coururent aussitôt au jardin et ne virent autre chose que l'eau du petit bassin qui n'était pas gelée, tandis que toutes les autres eaux étaient durcies par la glace; de la vapeur même, comme celle provenant d'un chaudron en ébullition, en sortait.

Les familiers de l'imâm, ahuris par une grande frayeur, le prièrent en disant : « Éloigne cette jeune fille de notre maison, car ce n'est pas un petit prodige, ce que nous avons entendu et ce que nous avons vu de nos yeux : il se peut que nous attirions des fléaux célestes sur nous. » Mais lui, plein de colère, méprisant leurs paroles, songeait à inventer des souffrances plus cruelles encore pour elle. On la descendit de la potence et on la jeta en prison. Quelques jours après, comme elle avait pris quelque repos, on la mit

ողի էստ, մերկացուցին զնա միւսանկամ եւ ձապկեցին : Այն ձապկանք կարծրացոյն էին քան դասաջինն, զի անկաւ անշնչացեալ մինչեւ կարծեւ բազմաց թէ մեռաւ :

Եւ սպա հրամայեաց եւ հրացեալ պաշտս ձիոյ եղին ի վերայ կրճոց նորա, բաց աւ հրով սիրոջն զոր ունէր ի սրտի սա Քրիստոս ցրտացոյն թուէին նմա շանկրն :

5 Ապա եւ նստուցանել ի կաթնաց ինչ մեծ երկաթի որ կայր պատրաստեալ ի վերայ տանեաց իւրոց լի սառուցեալ ջրով, եւ եղին զպալա հրախառն ի վերայ սրտի նորա, եւ թողին անդ զգլխերն ողջոյն ի բացի : Բաց վկայն Քրիստոսի իբրև ի փախուկ * բազանիս հնչտանայր ի նմա, եւ զկաշձակուանն իբրև զփունջս փարկեց կրէր ի ծոցի :

* B.
p. 281 a.

10 Եւ սպա հրամայեաց եւ հրացուցին սալաւարտ երկաթի եւ ազուցին ի զլուխ նորա : Իսկ կոչան սուրբ իբրև զպատկ սկանակապ ընդունէր պաշն, ի նշանակ երկնաւոր անթաւամ պատկին որում փափարէր :

Տեսեալ զանիշմանին թէ որչափ ինքն սաստկացուցանէր զտանջանն, նայնչափ կոչան սուրբ սմբանայր ի հաւատոն, եւ ոչ բնաւ լքանէր, աճ կալաւ զնա եւ սաէ . 15 Երգարեւ խնամք աստուածային զոչ ի սմա, զոր եւ չանպէտս թշնամանեմ, սպա թմ, ոչ վաղու եւս մեռեալ էր չահայկին տանջանացն զոր ածի զնովաւ : Նա զի եւ կին իւր զոր ամենայն թախանձէր զնա, չուշ առնելով զտեսիլն սրահեկոց, մինչեւ խնդրել ի նմանէ տալ զգլխ արձակման իւրոց ի կապոց ամուսնութեան եթէ ոչ արձակեցէ զկոչան ի տանջանաց, եւ ձեռնիթափ լինիցի չիրաց անտի նորա . քանզի եւ կինն բար-

de nouveau à nu et on la fustigea. Cette flagellation fut plus dure que la première, car elle tomba sans souffle et beaucoup crurent qu'elle était morte.

Il ordonna ensuite de poser des fers à cheval brûlants sur sa poitrine; mais auprès des flammes de l'amour qu'elle avait au cœur pour le Christ, ces fers enflammés lui paraissaient bien froids. Ensuite il la fit asseoir dans un grand chaudron de fer, préparé sur les toits de sa maison, et plein d'eau gelée; on lui mit de la cendre brûlante mêlée de braises sur le cœur et on l'abandonna là toute la nuit à l'air. Mais la martyre du Christ s'y trouva à l'aise comme dans un bain raffiné et portait les braises comme des bouquets de roses sur son sein.

* B.
p. 281 a.

Il ordonna ensuite de chauffer un casque de fer et de le poser sur la tête de la vierge sainte, et elle le reçut comme une couronne sertie de pierres précieuses en témoignage de la couronne impérissable céleste à laquelle elle aspirait.

L'imâm, voyant que plus il augmentait les tortures, plus la vierge sainte se rallermissait dans la foi, et ne se décourageait nullement, prit peur et dit : « Il y a véritablement en sa faveur une sollicitude divine, que je combats sans le savoir, sinon elle serait morte depuis longtemps des horribles tortures que je lui ai imposées. » D'autant plus que sa femme le suppliait toute la journée en lui rappelant la vision des gardiens; elle alla jusqu'à lui demander de lui délivrer son acte de divorce des liens de mariage, s'il ne cessait les tortures de la jeune fille et n'abandonnait toute action à son égard; car la femme avait

սիրտ որ էր, եւ ի ծածուկ խնամ տանէր կուսին կերակրէր եւ դորձանէր, զիտելով քաջ թէ տարապարտ չարչարի :

Յաջնժամ յարուցեալ զնաց զանիշմանն եւ ծանոց ըզեշխին թէ չկարաց հաւանեցուցանել զաղջիկն ոչ քաղցրութեամբ եւ ոչ բւնութեամբ, եւ աղաչեաց ի բաց հանել զնա ի տանէ իւրձէ : Եւ նա հրամայեաց եւ ածին անպէն զՎառվառեա, եւ յետ բազում հարցափորձի իբրեւ եզիտ զնա սնկազոյն ի սէրն Քրիստոսի յանձնեաց զնա ազլոսմնն զանիշմանի զի փոյթ կալցի հաւանեցուցանել :

Եւ նա տարեալ ի տուն իւր եղաց նմա մարդասիրութիւն, եւ քաղցրութեամբ խրատ տալք գառնալ ի կրօնս իւրեանց եւ ամուսնանալ ընդ աչքազուտն, յայտ արարեալ զչարաչար մահն որ առաջի կալք նմա եթէ զժկամակ լինիցի : Եւ եկաց երանելի կոչան ի տան նորա զաւուրս բազումս սկարութեամբ մարմնոց անմեկնելի ի սիրոյն Քրիստոսի :

* B
p. 281 b.

Իբրեւ տեսին ոտիւրն կուսին եթէ առանց խոշտանգանաց մնալով ոչ երբեք հաւանեցի, միւսանգամ բողբոջին յատենին : Եւ հրամայեաց ըզեաշխն եւ ածին զկոչան, եւ ահալին սպառնալեօք ստիպէր գառնալ ի կրօնս իւրեանց եւ ամուսնանալ : Իսկ կոչան սուրբ առանց ինչ երկիւղի առէ. Ոչ ընաւ հնազանդելոց եւ հրամանի ձերում որ կամիրք հանել զիս ի հաւատոյն Քրիստոսի, եւ ոչ երբէք զանկիտեմ ի տանջանաց եւ ի մահուանէ զոր սպառնայք ածել ի վերայ իմ. առանկի առաջի ձեր եւ արարէք որպէս եւ կամիրք :

bon cœur et donnait secrètement des soins à la vierge en la nourrissant et en la soignant, sachant qu'elle était injustement torturée.

Alors, l'imâm se leva et alla prévenir le gouverneur qu'il n'avait réussi à persuader le jeune fille ni par la douceur ni par la pression, et il le pria de la faire partir de sa maison. (Le gouverneur) donna l'ordre de lui amener Barbe de nouveau, et après un long interrogatoire, la trouvant plus ferme encore dans l'amour du Christ, il la remit entre les mains d'un autre imâm pour qu'il s'efforçât à la persuader.

Celui-ci la conduisit à sa maison, lui témoigna beaucoup de bienveillance, l'engagea avec douceur à se convertir à leur religion et à épouser le musulman, en la prévenant de la mort cruelle qui l'attendait, si elle ne consentait point. La bienheureuse vierge demeura dans sa maison de longs jours, affaiblie de corps, mais inséparable de l'amour au Christ.

* B
p. 281 b.

Les ennemis de la vierge, voyant que sans tortures elle ne consentirait jamais, protestèrent une fois de plus au tribunal. Le gouverneur ordonna alors d'amener la jeune fille, la pressa, sous de terribles menaces, de se convertir à leur religion et de se marier. Mais la vierge sainte lui répondit sans crainte : « Je n'obéirai jamais à vos ordres, vous qui voulez me détourner de la foi au Christ; je ne crains nullement les tortures et la mort, dont vous me menacez; me voici devant vous, faites de moi ce que vous voulez. »

Յաջնժամ բղեաշին յաղչեալ ընդ անվեհեր պատասխանի կուսին ստէ ցմեծամեծան .
 Զմի ինչ խորհեալ է իմ եւ զաջն կամիմ սուսել . եւ ծանոցց նոցա զաջն, եւ ամենեկեան
 հաւանեցան : Եւ ասէ . Աղջիկ դու վասն քո զիբ ինչ խորհեալ եմ, եւ զաջն հարկաւ
 պարտիս ընդունել : Ահա այժմ սուտքեմ գրեղ ի սուսն ալլազգուցն իրբեւ հարսն Վառ-
 5 վառ անուամբ, եւ կացցես անդ քոյին կրօնիւրդ :

Զայս լուեալ տխրեցաւ յոջծ, եւ մինչ խորհէր ընդ միտս տալ պատասխանի,
 գանիշմանն որ էած ի տանէ իւրմէ զկոջան, աղաղակեաց . հաճեցաւ աղջիկն հաճեցաւ .
 զնոցն ասէին եւ ամենայն բազմութիւնն, եւ ըստ տկնարկերոց բղեշխին վազվազակի
 արտաքս հանին զնա յատենէն : Եւ թէպէտ աղաղակէր կոջան . Ոչ կամիմ, ոչ հաճիմ
 10 բացց վաչրարար, զի ի ձայնէ խուժանին ոչ որ էր որ լսէր նմա :

Եւ վազվազակի ամբօխն ալլազգեաց ամին գառապատ հարսանեաց ըստ սոխորու-
 թեան իւրեանց զենին : Եւ զկոջան բռնութեամբ մուծեալ անգր սուեալ տանէին
 ծախածայն ցնծութեամբ, որպէս թէ մեծ ինչ չազթութիւն գործեալ իցեն : Իսկ սուրբ
 կոջան կոծէր զանձն իւր, եւ լալազին սրապատանօք զԱստուած կոչէր ջօգնականութիւն
 15 ապատել ի ձեռաց նոցա : Զայս արար բղեաշին զի հաճեցէ զմիտս ամբօխին, եւ

* B
 p. 282 a.

Alors le gouverneur, très étonné de la réponse hardie de la vierge, dit aux notables : « J'ai songé à faire une chose et je veux la faire. » Il leur en fit part et tous y consentirent. Il dit alors : « Jeune fille, j'ai songé à une chose pour toi, et sans doute tu devras l'accepter. Voilà que je t'envoie maintenant dans la maison du musulman comme épouse sous le nom de Varvar ¹ et tu y vivras avec ta religion. »

Lorsqu'elle entendit cela, elle en fut très attristée, et pendant que dans sa pensée elle préparait sa réponse, l'imâm qui y avait amené la jeune fille de chez lui s'écria : « La jeune fille a consenti, elle a consenti. » Toute la foule répétait de même, et sur un coup d'œil du gouverneur, on la fit sortir immédiatement du tribunal. Bien que la vierge criât : « Je ne veux pas, je ne consens pas, » ce fut en vain, car personne ne pouvait l'entendre à cause du bruit de la populace assemblée.

Les musulmans apportèrent immédiatement la tente nuptiale d'après leur rite. Ils y introduisirent la vierge de force et l'emmenèrent avec accompagnement de battement de mains et des cris de joie, comme s'ils avaient remporté une grande victoire. Mais la vierge sainte se frappait la poitrine, * priait Dieu avec larmes et supplications, l'appelant à son secours pour être délivrée de leurs mains. Le gouverneur avait agi de la sorte pour donner

* B
 p. 282 a.

1. Varvar, au lieu de Varvara, pour arabiser le nom, peut-être avec l'intention de lui enlever son caractère chrétien.

արգևս խոստացաւն չառնելի առարեաց հրամանալիր առ կոչան, թէ Վառվառեա անուամբ հարանացաւ աչապղւոջն պահելով զհայրենի կրօնն իւր :

Եւ աչապղիր մեծահանդէս պարերգութեամբ տարան զնա ի Գլինիկ ի տուն աչապղւոյ. եւ նա չերեկոյցին եկն առ կոչան ի սենեակ առադատին, եւ բազում բանիւր ողորանօր եւ խոստամբ պարզեաց ջանաչ հաճել զկամս նորա եւ ննջել ընդ նմա : 5

Բայց նա արհամարհէր զամենայն բանս նորա եւ զխոստմունսն, եւ ոչ իսկ թողօր հուպ մատչել առ ինքն :

Եւ բանիկ յանհարիցն եղև աչապղւոյ քաղցրութեամբ չինքն հանկուցանել զնա, ձգեաց զձեռն զի բռնութեամբ կատարեացէ զկամս անօրէնութեան իւրոյ : Իսկ սրբուհի կոչան զօրացեալ ի վերին օպտականութենէ ընդդէմ դառնաչ նմա, եւ իբրև ըմբիշ արի յամենայն նուազի զգեանէր զաչրն կորովն իբրև զմանուկ մի տկար :

Եւ ընդ առաւօտն տեսալ մերձաւորաց երիտասարդին եթէ անկարելի է նուաճել զաղջիկն սիրով սկսան նեղել զնա : Երբեմն զանակօժ առնէին, եւ երբեմն բռնցի եւ արացի հարկանէին եւ ապս սկիւին. երբեմն անսուալ պահէին, եւ երբեմն կապանօր ոտից ի ծանր աշխատանս տառապեցուցանէին իբրև գերի. իսկ նա համբերութեամբ տանէր ամենայնի վասն սիրոյն Քրիստոսի :

Եւ հաչեցեալ զի եւ բռնութեամբ ոչ կարացին ի հաւանութիւն աճել խորհեցան

satisfaction à la foule, et, comme il l'avait promis au tribunal, il envoya un ordre par écrit à la vierge, (disant) que sous le nom de Varvar elle était devenue l'épouse du musulman, tout en conservant la religion de ses ancêtres.

Les musulmans la conduisirent avec grande pompe, des danses et des chants à Dwnik à la maison du musulman; celui-ci, le soir, vint trouver la vierge dans la chambre nuptiale, et tenta avec beaucoup de paroles, des supplications et des promesses de cadeaux, de la faire consentir et de coucher avec elle. Mais elle méprisa toutes ses paroles et ses promesses et ne lui permit point de s'approcher d'elle.

Le musulman, ne réussissant point à l'amener à lui par la douceur, étendit la main pour accomplir par violence sa volonté inique. Mais la vierge sainte, fortifiée par l'aide d'en Haut, s'y opposa et, comme un vaillant athlète, chaque fois lit rouler à terre, comme un enfant faible, l'homme vigoureux.

Au matin, les proches parents du jeune homme, ayant vu qu'il était impossible de dompter la jeune fille par la douceur, se mirent à la tourmenter. Tantôt ils la rouèrent de coups; tantôt ils lui donnaient des coups de poing et des coups de pied, et la souffletaient; tantôt ils la gardaient sans nourriture; tantôt, les pieds attachés, ils la faisaient peiner comme une esclave à de durs travaux; mais elle supportait tout avec patience pour l'amour du Christ.

Ayant constaté qu'ils ne pouvaient la faire consentir par la force, ils son-

միւսանգամ ուրբել : Եւ յաւար միում կարծելով թէ հաճեալ իցէ մուծին անգրէն յառագաստն, եւ կոչան հանձարեղ կամելով պատրել զպապիկն զուարթալէմ եւ յօժարամիտ զինքն եղոյց, եւ ետ ըմպել * նմա զինի եւ արբեցոյց մինչ յանպապս լինել նմա : Եւ զհասարակ զիշերասն մինչդեռ ամենեքին որ ի տանն էին խօր ի քուն ննջէին,

5 որպէս թէ ի վերին տեսչութենէ անկեալ իցէ զնորօք թմբբութիւն, կոչան սուրբ կերեալ զինքն նշանաւ խաչին երաց զգուրսն, եւ լուրեայն փախուցեալ ի տանէ անտի եհաս ի գետ մի մեծ որ ընդ այն անցանէր, եւ թարեաւ ի ներքոյ կամրջին վերիտ արևս եւ վերիտ զիշերս անտես ի մարդկանէ, ակնկաղեալ աչցելութեան Տևտոն :

* B
p. 282 b.

Եւ ընդ առաւօտն տեսեալ նոցա թէ չէ անդ աղջիկն խառվեցան յոյժ, եւ ցտամամբ մեծաւ եկին առ եղբարս նորա եւ առ զրացիս, եւ խնդրէին ի նոցանէ զաղջիկն, որպէս

10 թէ նորա փախուցեալ իցեն : Եւ նորա ասեն . Ի տան ձերում խեղամահ արարեալ զնա, այժմ ի մէնջ խնդրէր : Երկուցեալ նոցա ի բանիցս յայցանէ լուռ եկն առ ժամն, բայց ռիս քինու պահեցին ի սրտի իւրեանց : Եւ արձակեալ չուզակս ի վիւղօրես խնդրէին զնա, եւ ոչ կարէին գտանել :

15 Նոչնպէս եւ եղբարք կուսին չուգախնդիր լինէին ի բազում տեղիս . եւ չես երկց առուրց մի չեղբարց նորա որում անուն էր Գասպար գտանէ զնա ի ներքոյ կամրջին յաղթիս : Եւ սպասեալ զիշերոյ շալակեալ տանի զաղտագողի ձանապարհաւ ի բաղարն

gèrent à supplier une autre fois. Et, un jour, persuadés qu'elle consentirait, ils la firent entrer dans la chambre nuptiale; l'habile vierge, voulant tromper le musulman, se montra avec un visage souriant et d'esprit avenant; elle lui fit boire * du vin et l'enivra, au point de lui faire perdre les sens. Au milieu de la nuit, tandis que tous ceux qui se trouvaient dans la maison dormaient d'un sommeil profond, comme si une léthargie les avait saisis par la sollicitude d'en

Haut, la vierge sainte fit le signe de la croix sur elle-même, ouvrit la porte, et s'échappant de là silencieusement, parvint à un grand cours d'eau qui passait par là, elle se cacha sous le pont trois jours et trois nuits, sans être vue de personne, en espérant la visite du Seigneur.

* B
p. 282 b.

Au matin (les musulmans), voyant que la jeune fille n'était plus là, se troublèrent fort, et allèrent, avec une grande colère, trouver ses frères et ses voisins, exigeant d'eux la jeune fille, comme si c'étaient eux qui l'avaient fait fuir. Ils leur répondirent : « Vous l'avez étran­glée dans votre maison, et maintenant vous nous la demandez ! » A ces paroles, ils furent pris de peur et se turent sur le moment, mais ils gardèrent rancune dans leur cœur. Ils envoyèrent des émissaires dans les villages pour la rechercher, mais ils ne purent la retrouver.

Les frères de la vierge, de même, firent des recherches en beaucoup d'endroits; et trois jours après, un de ses frères, dont le nom était Gaspar, la retrouva, en prières, sous le pont. Il attendit la nuit, et la prenant sur son dos, l'emmena par des chemins détournés, comme un voleur, à la ville de

Կարին, ի տուն լարեպաշտ կեոջ ծիօջ Մարիամ անուան, եւ փութանակի դառնայ ի Կինիկ զի ձի ոք զիտասցէ : Եւ նա կերակրէ զՎառվառեա որ կաջր անուաղ զաւուրս երխա . եւ թարցեցանէ ի ճիթին ինչ տեղի ներքնափոր . ուր եկաց առաւել քան զաւուրս բոտատուն իրբեւ ի ծշտազիշեր բանդի, հանապարզեալ ի պահս եւ չալօթն անտանելի ճղնութեամբ :

5

* B
p. 283 a.

Եւ ելեւ ընդ աւուրսն ընդ աշնտիկ փոխեցաւ բլեաշխն Բահրամ վաշայ, եւ եկն Բպրաշիմ վաշայ աջ խորթա * եւ սէգ, եւ եմուտ ի բալարն մեծաւ ամբոխիւ : Յայնժամ ստիւքն կուսին պատրաստեցան թուզիմ ամբաստանութեան ճատուցանել զՀացոց, որպէս թէ փախուցեալ իցեն զհարսն իւրեանց : Զայն իմացեալ Հացոց փութացան զառաջս առնել չարեացն, եւ չառաջ բան զաչապղիս ճատուցին թուզիմ ամբաստանութեան, բոլոր բարձեալ զնոցանէ թէ ինքեանք անհեա արարին զազջիկն, եւ առ ի ծածկել զիրսն զբարտուն զմեղ թէ նորա փախուցին : Եւ բլեաշխն առաքեալ զօրականս էած զաչապղիս եւ արպել ի բանդի . եւ սուղանս առեալ արձակեաց : Եւ նորա ի ձի վաջր ժողովեալ խորհուրդ արարին, եւ երթեալ թուզիմ ամբաստանութեան ճատուցին թէ Հացք զիշերացն փախուցին զազջիկն զի ձի զարձցի ի կրօնս մեր :

10

15

Եւ խնդութեամբ ընկալեալ զթուզիմն, առաքեաց արս չերիս զիւրս եւ կարան զՀայս . զոմանս կապանօր եւ զոմանս գանիւր ածին առաջի : Եւ ասէ զնոսս սպառնալօր .

Karin, à la maison d'une femme pieuse nommée Marie, puis il retourna rapidement à Dwnik, pour que personne ne sût rien. Cette femme donna à manger à Barbe, qui n'avait rien pris depuis trois jours, et la cacha dans un endroit obscur dans le sous-sol; celle-ci y resta plus de quarante jours comme dans une prison où régnerait une nuit perpétuelle, en jeûnant tous les jours et en priant dans un ascétisme inconcevable.

* B
283 a.

Or, il arriva en ces jours-là que le gouverneur Bahram pacha reçut son changement et que vint Ibrahim pacha, homme orgueilleux * et fier, qui fit son entrée dans la ville accompagné d'une grande multitude. Les ennemis de la vierge se préparèrent alors pour lui soumettre une lettre d'accusation contre les Arméniens comme ayant fait fuir leur épouse. Les Arméniens, prévenus, s'empresèrent d'aller au-devant du mal et présentèrent, avant les musulmans, une lettre d'accusation, en se plaignant de ce que ceux-ci avaient fait disparaître la jeune fille, disant que, pour étouffer la chose, ils les accusaient de l'avoir fait fuir. Le gouverneur envoya des soldats, fit amener les musulmans et les mit en prison; puis leur ayant fait payer des amendes, il les remit en liberté. Ceux-ci, s'étant réunis en un endroit, tinrent conseil, puis allèrent présenter une lettre d'accusation en ces termes : « Les Arméniens ont, nuitamment, fait fuir la jeune fille pour qu'elle ne se convertisse point à notre religion. »

(Le gouverneur) reçut avec allégresse la lettre, envoya des hommes dans trois villages et fit saisir des Arméniens. On les amena les uns sous les

Ով չարք, դուք էք փախուցեալ գաղժիկն, եւ դաշտազեաց գանդատեր. զխտաճիւր
 զի գամենեաին զձեզ շարաշար սպանանեմ, եթէ ոչ հանջիւր յերեւան : Եւ ետ զնեւ
 գնտա ի բանդի : Եւ բանդագետն պնդեաց դտա նոցա ի կոճեզս, եւ արկ շղիկաց ի
 պարանոցս նոցա : Բայց զեզբայր կռուին զՊատարար առաւել ըսն գամենեաին խոշ-
 տանդէին, բրածեմ առնէին, անբուն եւ անսուպ պահէին : Զսա ստեպ ստեպ առաջի
 իւր կոչէր բղեաշին, եւ սպառնայր եմա գտանել գաղժիկն, եւ նա ճիշտ գաջս սունէր
 պատասխանի եթէ Ազժիկն ի սան աչտոզբոյն էր, նորա աստոցեն թէ զինչ արարին :
 Եւ չառւր ծխում ասէ ցնա բղեաշին. Քիտեան ով դու, չիք բեզ հնար ազբանաց
 բայց եթէ ուրացեալ զհաւատս ըս դարձցիս ի կրօնս մեր : Պատասխանի ետ վկայն
 Քրիստոսի եւ ասէ. Քաւ լիցի ինձ թողուլ զհաւատսն Քրիստոսի դոր ունիմ ի
 մանկութենէ, եւ դառնալ ի կրօնս ձեր. բայց զի սպառնտս ինձ մահ, սրատրատս
 եմ մեռանիլ ի կեանս աշխարհիս զի կեցից ի չաւիտեան :

* B
p. 283 b.

Ընդ այս բարկացեալ բղեաշինն հրամայեաց հանել զնա ի կախողան, եւ վաղվազա-
 կի շուրջ պատեալ զհաճաց ձգեցիւն արտաքս, եւ կապեալ զձեռս նորա յետ սանէին
 ի առիւն կատարման մերկ եւ բոկ եւ զլիւրաց : Եւ ամբոխն զկնի ընթացեալ ստեպ
 ստեպ չորգորէին զնա դառնալ ի հաւատոցն եւ սպրիլ : Իսկ նա ապաղակէր. Ես
 բրխատնեաց եմ եւ զՔրիստոս Աստուած պաշտեմ, եւ դաչլ որ ոչ ձանաչեմ :

15

chaînes, les autres à force de coups, devant lui. Il leur dit, en menaçant :
 « O méchantes gens, c'est vous qui avez fait fuir la jeune fille et vous portez
 plainte contre des musulmans; sachez que je vous ferai tous mourir d'une
 mort violente si vous ne la faites pas réapparaître. » Il les fit mettre en pri-
 son. Le geôlier leur lia les pieds à des bloes de bois et passa des chaînes à
 leur cou. On s'acharna plus particulièrement sur le frère de la vierge, Gas-
 par; on le rouait de coups, on le tenait éveillé et sans nourriture. Le gouver-
 neur, le faisant souvent venir en sa présence, le menaçait pour qu'il fit
 retrouver la jeune fille, mais il ne répondait que ceci : « La jeune fille se
 trouvait dans la maison du musulman, c'est à eux de dire ce qu'ils en ont
 fait. » Un jour le gouverneur lui dit : « Sache bien qu'il n'y a pas d'autre
 moyen pour toi d'avoir la vie sauve, que si tu renies ta foi et te convertis à
 notre religion. » Le martyr du Christ lui répondit et dit : « Loin de moi
 d'abandonner la foi au Christ que je possède depuis mon enfance, pour
 me convertir à votre religion; mais puisque tu me menaces de la mort, je
 suis prêt à mourir de la mort terrestre pour vivre dans l'éternité. »

* B
p. 283 b.

A ces paroles, le gouverneur, irrité, ordonna de l'emmenner à la potence :
 et aussitôt les bourreaux, l'ayant entouré, le traînèrent dehors, lui attachèrent
 les mains par derrière et le conduisirent, nu, pieds nus et tête nue, au lieu
 de l'exécution. La foule, courant après, l'engagea maintes fois à renier la foi
 pour avoir la vie sauve. Mais il criait : « Je suis chrétien, j'adore le Christ
 Dieu et je n'en reconnais point d'autre. »

Եւ ամին զնա առ արտաքին զուռն եկեղեցոյն, եւ զահիճն ձգեալ ի վերուստ զպարանն մահու, խրատ տալ զսանալ ի կրօնս խրեանց եւ ապրիլ : Իսկ վկայն Քրիստոսի զաչան չերկինս համբարձեալ զաշեաց. Տէր Յիսուս քեզ չանձն առնեմ զհոյի իմ : Եւ եմոյճ զպրոխ իւր ի խեղցն, եւ այսպէս բարեօք խոստովանութեամբ տւանգեաց զհոյին իւր Յունիսի Լ. չաւօր չորեքշաբաթու :

Եւ զերիս զիշերան յորս եկաց ի կախապանին լոյս ծագեաց ի վերայ նորա, եւ փառէր զբոլոր մարմնովն : Եւ ապա ըրիստոնեացք հրաման առեալ ի բղեշխէն տարեալ թաղեցին զնա : Եւ ի նմին զիշերի տեսին վերստին լոյս պայծառ իջեալ չերկնից ի վերայ զերեզմանի նորա, եւ ուրախացեալ փառս ետուն Աստուծոյ : Եւ ապա բազում տուգանս առեալ չերից զիւղից արձակեաց զկապեալսն :

Իսկ կոչոն սուրբ որ կալք թաքուցեալ ի տան Մարիամայ, զկապանաց եւ զմահու եկբոր խրոյ ինչ ոչ զիտէր, զն ոչ որ երթեակէս առնէր առ նա. բայց զայս միայն թէ աչապլիք հետախոյլ են ինքեան, վասն որոյ եւ զգուշանայր անձին : Եւ չաւօր միւս մինչդեռ Մարիամ կերակրէր զկոյսն, կին ոմն աչապլի ի զրացեաց նորա որ կարծիս առնէր զվուսէն թաքուցեալ ի տան նորա, չանկարծակի * եմուտ անլր եւ ետես զնա. եւ առժամայն ընթացեալ աղղ արար բղեշխին : Եւ հասեալ վախտ աղատին զօրականօք կարան զՎաւփառեա եւ զՄարիամ, եւ տանէին զնոսա սախալա :

On l'amena à la porte extérieure de l'église; le bourreau, en laissant glisser d'en haut la corde de la mort, l'engagea à se convertir à leur religion pour avoir la vie sauve. Mais le martyr du Christ, élevant ses yeux au ciel, s'écria : « Seigneur Jésus, je te recommande mon âme. » Il introduisit sa tête dans le nœud, et c'est ainsi qu'en bonne confession il rendit son âme le 30 juin, le jour de mercredi.

Pendant les trois nuits qu'il resta à la potence, une lumière jaillit sur lui, enveloppant tout son corps. Ensuite les chrétiens, ayant obtenu l'autorisation du gouverneur, l'enlevèrent et l'inhumèrent. Cette même nuit, ils aperçurent de nouveau une lumière éclatante descendant du ciel sur sa tombe et avec joie ils rendirent grâces à Dieu. (Le gouverneur), ayant ensuite fait payer de fortes amendes aux trois villages, remit en liberté les détenus.

La vierge sainte, qui se tenait cachée dans la maison de Marie, ne savait rien de l'emprisonnement et de la mort de son frère, car personne ne la fréquentait; elle savait seulement que les musulmans la recherchaient, c'est pourquoi elle prenait des précautions pour sa personne. Un jour que Marie servait à manger à la vierge, une femme musulmane de ses voisines, qui soupçonnait que la vierge était cachée dans la maison, y entra * inopinément et l'aperçut; aussitôt elle courut en avertir le gouverneur. Les soldats du chef de la police arrivèrent, se saisirent de Barbe et de Marie et les emmenèrent précipitamment.

1. C'est ainsi que l'expression *վախտ աղատի* est interprétée par *սասիկանայ զլուխ* dans J. MANANDEAN et H. ADJAREAN. *Հայց նոր վկաներ*, t. I, Valarsapat, 1903, p. 793.

* B
p. 284 a.

* B
p. 284 a.

Եւ ի ճանապարհին սուրբ կոչան քաջալերէր զվանասոր իւր զՄարիամ ձի ինչ
 գանգիտել ի սպառնակաց բռնաւորին, եւ չետս ընկրկիլ ի պատկէ մարտիրոսութեան,
 այլ աօրեայ կենօք գնոյ առնուլ զկեանսն չախտենկց :

5 Եւ իբրեւ ածին չատեան, եհարց բղեաշխն զՄարիամ խոտո զլիծօք եւ ստէ : Կին
 զու ընդէր թաքուցէր զաղջիկն ի տան բում : Եւ նա չաշէն զլողանի հարեալ կար-
 կեցաւ զլիտոլին, եւ ոչ կարաց տալ պատասխանի : Ապա հրացայտ ականք հայեցեալ
 սու կոչան ստէ : Աղջիկ զու չառաջագոյն զկենն ձեր ընկալեալ ես, եւ ընդէր արհա-
 մարհեալ զայն փախեար :

10 Եւ պատասխանի կոչան սուրբ աներկիւզ համարձակութեամբ. Սուտ գրարարտու-
 թիւն է այլ, ես ոչ երբէք ընկալեալ եմ զդենն ձեր, այլ լիմով հաւատովս էի ի տան
 աչազուգն : Եւ հանեալ եցոյց զհրամանադիրն Բահրամ փաշային եւ սպարակեաց.
 Վառվառ է անուն իմ, ես բրխտոնեայ եմ, մեռանիմ ի վերայ հաւատոյս, եւ ոչ լինիմ
 աչազգի :

15 Յայնժամ բղեաշխն չանձն արար զՎառվառ գանիշմանի ումնին ուսուցանել զնա
 եւ իրատել. եւ զՄարիամ առաքեաց ի տուն երկիցուն : Եւ գանիշմանն տարեալ
 զնա ի տուն իւր պահեաց չոնպորբու. եւ զօր ամենայն չուշ առնէր նմա գանհրամեշտ
 մահն եթէ անհաւան գտանիցի, եւ զմեծամեծ պարգևսն եթէ հնազանդեացի հրամանաց
 բղեշխին. եւ գուն զործէր հանել զնա ի հաւատոյն Բրխտոսի :

En route la vierge sainte encourageait son hôtesse Marie à ne point
 craindre les menaces du tyran et à ne point reculer devant la couronne du mar-
 tyre, mais à acheter au prix de la vie courante la vie éternelle.

Lorsqu'on les eut introduites au tribunal, le gouverneur interrogea Marie
 d'un regard rébarbatif et dit : « Femme, pourquoi as-tu caché la jeune fille
 dans ta maison ? » De peur elle fut prise d'un tremblement, perdit complète-
 ment la parole et ne put répondre. Ensuite regardant la vierge avec des yeux
 enflammés, il lui dit : « Jeune fille, tu as accepté jadis notre religion, pourquoi,
 la méprisant, as-tu pris la fuite ? »

La vierge sainte lui répondit sans peur et avec hardiesse : « C'est une
 fausse accusation, je n'ai jamais accepté votre religion, j'étais dans la maison
 du musulman avec ma foi. » Puis, l'ayant sorti, elle montra le décret de Bahram
 pacha, et s'écria : « Mon nom est Varvar, je suis chrétienne, je meurs pour
 ma foi et je ne deviendrai pas musulmane. »

Le gouverneur la remit alors entre les mains d'un certain imâm pour l'ins-
 truire et la conseiller; et il envoya Marie à la maison du prêtre. L'imâm em-
 mena (Barbe) à sa maison et la garda en paix; il lui rappelait tous les jours
 la mort inévitable, si elle ne consentait point, et de grands présents, si elle
 obéissait aux ordres du gouverneur; il tentait de l'enlever à la foi du
 Christ.

* B
p. 283 b.

Իսկ նա որ զլիտլին զզկեցեալ էր զՔրիստոս, եւ պատարեալ վահանան
 հաւատոյ, անդձելի եկաց չամենայն թունաւոր նեախց հակառակամարտից, եւ եռայր
 հոյտով եւ սոյփիւր խնդրէր ՚Աստուծոյ արժանի սանել վրայական մահուան :
 Տեսեալ զանիշմանն զհաստատութիւն մտաց կուսին ծանոյց բզկշխին, եւ ետ նա ամել
 առաջն իւր զՎարդապետ եւ զՄարիամ, եւ սաստիկ բարկութեամբ եւ սպառնալից
 մահու ետ զնել զնոսա ի բանիլ :

Ենդ Մարիամ լայր հեկեկանօր եւ կոծէր գանձն, ոչ եթէ զվկամակ էր մեռանիլ
 վասն Քրիստոսի, բանիլ եւ նա չորսրեալ ի բանից կուսին ցանկալք մարտիրոսու-
 թեան, այլ զի չիչէր զորվիս իւր, թէ զուցէ եւ նորս մտանեացին ի ձեռս աչտոզկաց,
 եւ չերկրպէ մահուն անկցին ի հաւատոյ : Յայնժամ լցեալ շնորհօր սուրբ Հոգւոյն,
 հայեցաւ չերես Մարիամայ եւ ստէ. Տիկին բարի, բաջ զբռնմ զի ի պատճառս իմ
 բնպկոց եւս զբաժակ մահուն, բայց զու մի համարիր զայն վասն իմ այլ վասն սիրոյն
 Քրիստոսի, որ վասն մեր գանտանելի շարչարանս եւ զմահ առ ցանձն : Մերս այս մահ
 շնորհ մեծ է յաստուածուստ մեզ սուեալ, սրում թէպէտ բազումք ցանկան այլ սակաք
 արժանանան : Գոհացուք զՏեսանէ որ արժանի արար զմեզ այսմ մեծի շնորհացս :
 Իսկ վասն զուսկաց բոց մի ինչ հոգար, այլ չանձն արա զնոսա Աստուծոյ, եւ նա
 հոգացէ վասն նոցա : եւ զու եկ զկնի իմ, զի ահա հասեալ կամք սա զուրս

* B
p. 284 b.

Mais elle, qui était complètement revêtue du Christ, et abritée par le bou-
 chier de la foi, ne fut touchée par aucune des flèches empoisonnées de ses
 adversaires; elle bouillonnait en son âme et, par ses prières, demandait à
 Dieu d'être digne de la mort du martyr. L'imâm, ayant vu la fermeté
 de l'esprit de la vierge, en fit part au gouverneur, qui ordonna d'amener Barbe
 et Marie en sa présence, et avec une grande colère et des menaces, il les fit
 jeter en prison.

Là, Marie pleurait avec des sanglots et frappait sa poitrine, non pas qu'il
 lui déplût de mourir pour le Christ, car, encouragée par les paroles de la
 vierge, elle aspirait au martyre, mais parce qu'elle pensait à ses fils et
 craignait qu'ils ne fussent eux aussi livrés entre les mains des musulmans,
 et par crainte de la mort ne reniassent leur foi. Alors (la vierge), remplie
 des grâces du Saint-Esprit, regarda le visage de Marie et lui dit : « Bonne
 dame, je sais bien que c'est à cause de moi que tu vas vider la coupe de la
 mort, mais ne le considère point comme pour moi, mais pour l'amour du
 Christ qui a accepté à cause de nous d'atroces souffrances et la mort. Cette
 mort, à nous, est une grande grâce qui nous est accordée par Dieu, et
 s'il y a beaucoup qui y aspirent, peu nombreux sont ceux qui en sont
 dignes. Rendons grâces au Seigneur de nous avoir rendues dignes de cette
 grande grâce. Quant à tes enfants, ne te soucie en rien, mais recommande-les

ապարանից երկնաւոր արքային, վաթիասցօք ծտանել ընդ նա չօրախառնիլն չախտենական :

5 Եւ Մարիամ միխթարեալ ի հօգերուի բանից Վառվառեաց սրբեաց զարտաստ յաչաց, եւ զհօգս որբոց իւրոց ասպարեալ երկնաւորին խնամոց վառեցա սխալն Քրիստոսի : Եւ աչնուհետեւ ոչ զորվիս չիշէր, եւ ոչ ի չօրիւն իւր ակնարկէր որ մերձ էր ի ճնանել, այլ միշտ զերկնայինն խորհէր : Եւ արչտի մնացին ի բանի անդ ալօթէին ի միտսն օրախառնամբ, եւ խօտակից լինէին չախտենական կենացն եւ զվառացն արքայութեան :

10 Եւ շատ աւուրց ինչ հրամայեաց * բղեաշին եւ ամին աւաջի զերկոսին սրբուհիան : Յառաջ կոչեաց զՎառվառ եւ ստէ. Ալջնի գօւ բեց առեմ, ընկնլ վերասին զգնեմեր եւ կեցցես. ապա կթէ կամակորեալ ընդլէմ զարձցիս, զբեց եւ զխնատար բո ալց կորուսից աջմ չարաչար մահուամբ : Ազգակեաց կոչան. Մեր բրիստօնեաց կնք եւ վասն Քրիստոսի մեռանիմք. ոչ երբէք ընկալար եւ ոչ բնաւ ընդունիմք զգնեն ձեր. արն զոր ինչ անկրոց եւ ընդ մեզ :

15 Յաչնմամ բանաւորն լի ելեւ բարկութեամբ եւ ստէ. Արկէք զտոսս ի բանց զի հանցին ի կախագան : Գոչեաց կոչան սաբբ. Ես ոչ եմ պոսնիկ զի ի կախագան հանցեն, այլ ես կոչս եմ ամբիժ, թնլ զխատեացն զիս. զի ցանկալք արեամբ մարտիրոսութեան : Եւ զահիճքն տարան զնոսս ի բանց. եւ հատաւ ի վերաց նոցա զճիւ մահու :

* B. p. 285 a.

à Dieu, et Il prendra soin d'eux. Et toi, suis-moi, car nous voici arrivées à la porte du palais du roi céleste, pressons-nous d'y entrer dans la joie éternelle. »

Marie, consolée par les paroles pleines d'esprit de Barbe, essuya les larmes de ses yeux et, confiant le souci de ses fils aux soins du Céleste, elle s'enflamma de l'amour du Christ. Elle ne songea plus, dès lors, ni à ses fils, ni ne fit allusion à sa grossesse, car elle était sur le point de mettre au monde; mais elle ne songeait qu'aux choses du ciel. Tout le temps qu'elles restèrent en prison, elles prièrent ensemble avec joie, ne causant entre elles que de la vie éternelle et de la gloire du paradis.

Quelque temps après, le gouverneur * ordonna d'amener en sa présence les deux saintes. Il appela d'abord Barbe et lui dit : « Jeune fille, je te le dis, accepte de nouveau notre religion et tu auras la vie sauve; mais si tu t'obstines et refuses, je te ferai périr maintenant d'une mort cruelle, toi et ton hôtesse. » La vierge s'écria : « Nous sommes chrétiennes et nous mourrons pour le Christ; nous n'avons jamais accepté, ni n'acceptons votre religion; fais de nous ce que tu veux faire. »

* B. p. 285 a.

Le gouverneur fut alors outré de colère et dit : « Jetez-les en prison pour être pendues à la potence. » La vierge sainte cria : « Je ne suis point une prostituée pour être pendue à la potence, mais je suis une vierge sans tache; qu'on me tranche la tête »; car elle aspirait au sang du martyre. Les bourreaux les emmenèrent à la prison; la sentence de mort fut portée sur elles.

Եւ ի նմին աուր չափերորդ ժամու զիշերոյն հանեալ զնոսա ի բանդէն տանէին ի գունն սուրբ Աստուածածինն եկեղեցոյն, զի անդ հրամայեալ էր կախել : Եւ երկնային սուրբին երկօրին ուրախութեամբ բազմաւ որպէս ի հարսնութիւն որդոց թագաւորի : Եւ չորժամ հասին ի տեղին, աղաչեաց Վառվառեա զդահիճն զի նախ կախեցնն զՄարիամ եւ ապա զինքն, թերեւս կասկածեալ թէ զույգ երկուցեալ 5 նորա չահագին տեսնէ՛ ճահուան իւրոյ զբոլեացի ի հաւատոցն զոր մինչեւ ցայն վայր ունէր հաստատուն :

Եւ իրբեւ կախեցին զՄարիամ, երանելին Վառվառեա համբարձ զաչս իւր չերկինս եւ աղաղակեաց . Տէր Յիսուս, որ հաճեցար ընդունիլ եւ զայս վերջին պտուղ օրհնութեան ի բերանոյ խմէ, հաճեաց աղաչեմ խառնել զիս ի պարս վկայից քոյ սրբոյ : 10 Գոհանամ զբէն բնրերար որ վառաւորեցեր զիս չերկրի աշտպիսի փառաւոր մահուամբ, փառաւորես եւ չերկինս չախտենական փառօր : Եւ ապա զուարթ զիմօր մատոց ինքնին զպուխն իւր ի խեղին : Եւ զահիճքն կախեցին զնա անդէն առ զրամբք եկեղեցոյն վորք մի հեռի ի Մարիամայ :

* B
p. 285 b.

Կատարեցան երկօրին վկայուհիքս ի թուին Հոյոց հապար երկու հարիւր եւ 15 վաթսուն, եւ Յուլիսի ԺԶ, չաւոր շաբաթու : Եւ զլիաւորք Հոյոց միջնորդութեամբ մեծամեծացն աչաղկեաց ի նմին աուր հրամանաւ բղեշխին իջուցին ի կախապանէն, եւ ի վաղին մեծահանդէս չուարկաւորութեամբ եւ երօր հոգեւորօք թաղեցին զնոսա ի զերեզմանս նահատակաց :

Le même jour, à la huitième heure de la nuit, on les fit sortir de la prison et on les conduisit à la porte de l'église de la sainte Vierge, car (le gouverneur) avait ordonné de les pendre là. Les deux saintes y allèrent avec une grande joie comme aux fiançailles d'un fils de roi. Lorsqu'elles furent arrivées à l'endroit, Barbe pria le bourreau de pendre d'abord Marie et elle ensuite; elle doutait peut-être que celle-ci, à la vue de son horrible mort, ne fût ébranlée dans sa foi, qu'elle avait gardée fermement jusque-là.

Lorsqu'on eut pendu Marie, la bienheureuse Barbe leva ses yeux au ciel et s'écria : « Seigneur Jésus, qui as daigné accepter ce dernier fruit de bénédiction de ma bouche, daigne m'admettre dans le chœur de Tes saints martyrs. Je Te rends grâces, bienfaiteur, de m'avoir glorifiée sur la terre d'une mort si glorieuse; glorifie-moi aussi dans le ciel de la gloire éternelle. » 20 Ensuite, d'un visage souriant, elle avança d'elle-même sa tête * dans le nœud. Les bourreaux la pendirent aussitôt devant la porte de l'église à une petite distance de Marie.

* B
p. 285 b.

Ces deux martyres furent martyrisées l'an mille deux cent soixante de l'ère arménienne, le 16 juillet, un jour de samedi. Les notables arméniens, par l'entremise des notables musulmans, ayant obtenu l'autorisation du gouverneur, les descendirent le jour même de la potence, et le lendemain, avec un magnifique convoi et des chants spirituels, on les enterra dans le cimetière des martyrs.

Եւ յայնմ Եօթնեկի չամենայն զիշերի լոյս ճաճանչաւէա ցորանայր չերկնից ի վերայ տապանի սրբոցն, որում ականատես եղին ոչ ձիւայն բրխատոնեայր այլ ևւ աջալղիբ բազումք, և վկայէին զանմեղութենէ նոցա : Եւ բազում նշանք բժշկութեան եղին յայնժամ, և լինին ձինչև ջաչսօր ի տապանէ սրբոց վկայիցս ի նեղեալս և ի զիւահարս, և յախտածէտս ի փաւս Քրիստոսի :

Զփառաւոր նահատակութենէ բարեյաղթ վկայիցս Քրիստոսի զբեցին արբ արժանահաւատք քաղաքակիցք սրբոցս, տէր Մատթէոս բահանայ, և Հաննէ վարժապետ քաղաքին, և պարոն Կարապետ որզի Յակոբայ իշխանի Մամիկոնեան : Յորոց և մեր առեալ եղար աստանօր ի չիշատակ չախտենական :]

Ընդ Յուլիա աւուրս է ԼԸ :

Մարգաց Ին և Յուլիա Լ : Վկայաբանութիւն սրբոց անարձաթ բժշկացն Կոզմայի և Դամիանոսի :

* Սուրբքն Կոզմաս և Դամիանոս եղարք էին Հարապատք, և ճարտարք չարուհա * A fol. 298
բժշկութեան, չաւուրս կռապաշտ արքային Կարինոսի . և ոչ ձիւայն զմարդիկք բժշկէին 1er b.

11 Վկայաբանութիւն . . . Դամիանոսի] Վկայութիւն սուրբ և սքանչեղագործ անարձաթ բժշկացն և փառաւորեալ վկայիցն Քրիստոսի Կոզմայի և Դամիանոսի որ ի Հռոմ կատարեցան B || 13 Սուրբքն] Քրիստոսի ճարտարօրոցս B.

Durant cette semaine-là, toutes les nuits, une lumière rayonnante brilla du ciel sur la tombe des saintes, ce dont furent témoins non seulement les chrétiens mais aussi de nombreux musulmans, qui témoignaient de leur innocence. Bien des prodiges de guérison eurent lieu alors, et ont encore lieu jusqu'aujourd'hui à la tombe des saintes martyres en faveur des affligés, des possédés et des infirmes, pour la gloire du Christ.

Des concitoyens des saintes, dignes de foi, ont décrit le glorieux combat de ces victorieuses martyres du Christ : Ter Matthéos prêtre, Hanné, instituteur de la ville, et le baron Karapet, fils du prince Hakob Mamikonian. C'est d'eux que nous l'avons pris et inséré ici en souvenir éternel.]

Le mois de Juillet a 31 jours.

25 MARGATS, 1er Juillet.

Passion des saints médecins anargyres Cosme et Damien.

* Les saints Cosme et Damien étaient deux frères germains, habiles dans la profession de la médecine, aux jours de l'empereur idolâtre Carinus. Ils * A fol. 298
1er b.

այլ և գանասուն անուամբն Քրիստոսի : Եւ չուներէ ամենեւին ինչ ոչ առնուին, այլ միայն փոխանակ վարձուն գործուցանելին զբժշկեալն չատուած զխտութիւն :

Եւ նախանձեալք ընդ նոսա այլ բժշկացն որք զՔրիստոս ոչ խոստովանելին զեկուցին թագաւորին եթէ կախարչութեամբ սունեն զբժշկութիւնն : Եւ նա աւաբեաց զօրականս զի տարցեն գնոսս առ նա, և ժողովուրդն թարցելին գնոսս չաչս լերինն, և զօրականքն կարն փոխանակ նոցա դաչս ոմանս զարս և զկանայս և բռնութեամբ բարշէին առ թագաւորն : Եւ լուեալ սրբոյն արագ ընթացեալ հասին զօրականացն, և ետուն զլինքանս ի ձեռս նոցա, և թողին վասն նոցա զորս կապանն : Եւ տեսալ գնոսս թագաւորին բռնագատէր ուրանալ զՔրիստոս և զօհել կուցն :

Կան սուրբքն. եթէ և զս հաւատաս ի Քրիստոս և ընկենուս զվրական կուպաշտութիւնդ բարի լինիցի բեզ, և ամենայն ապականաց բոց, զի մեր ի Քրիստոսի հաւատոցն ոչ հեռանածք : Եւ թագաւորն բարկութեամբ ապանեալք նոցա, և առժամայն թիւրեցան * զէծքն, և զարձան ձեռքն ի թիկունս կոչս, և աղաղակեաց մեծաբարբառով և ստէ. Մեծ է Աստուածն քրիստոնէից, և ոչ գոչ այլ Աստուած բայց ի նմանէ : Եւ հաւատացին ընդ նմս ամենայն ժողովուրդն որ առաջի կային :

Եւ չարուցեալ թագաւորն չաթոսոյն զծիրանի բզամիսն զոր զգեցեալն էր արկ

1 այլ և] գանբան *add.* B || 8 վասն նոցա] դարս և զկանայս *add.* B || 16 գոր զգեցեալն էր *om.* B — արկ] ընկեց B.

guérissaient non seulement les hommes mais aussi les animaux, au nom du Christ. Ils n'acceptaient rien de personne, mais au lieu d'honoraires ils convertissaient ceux qu'ils avaient guéris à la science de Dieu.

D'autres médecins qui ne confessaient point le Christ, devenus jaloux d'eux, avertirent l'empereur qu'ils opéraient les guérisons par sorcellerie. Il envoya des soldats pour les lui amener, mais la population les cacha dans les grottes de la montagne, et les soldats s'emparèrent alors d'autres à leur place, hommes et femmes, qu'ils conduisirent avec violence à l'empereur. Les saints, l'ayant appris, accoururent précipitamment rejoindre les soldats et se livrèrent entre leurs mains. Ces derniers relâchèrent ceux qu'ils avaient saisis à cause d'eux. L'empereur, en les voyant, les pressa de renier le Christ et d'immoler aux idoles.

Les saints lui dirent : « Si tu crois, toi aussi, au Christ et si tu rejettes le culte démoniaque des idoles, ce sera bon pour toi et pour tous tes proches ; quant à nous, nous ne nous éloignerons point de la foi au Christ. » L'empereur en colère se mit à les menacer, mais aussitôt son visage * se déforma, les mâchoires se retournèrent en arrière et il s'écria à haute voix : « Grand est le Dieu des chrétiens, il n'y a point d'autre Dieu que lui. » Tous ceux qui étaient présents se convertirent avec lui.

L'empereur, s'étant levé de son trône, jeta la chlamyde de pourpre dont il

* A fol. 2os
v^o a.

* A fol. 298
v^o a.

ի վերայ սրբոցն, եւ ձկրակցաւ ամենայն ընտանեօրն եւ սպասաւորօրն . եւ եղև սբա-
 խաթիւն մեծ : Եւ նոյնմամայն ազգեցան զէծրն, եւ մեծաւ պատուով եւ պարգևօր
 արձակեաց զնոսա ի Նարկա խրեանց : Եւ չեա այնորիկ բժշկապետն որ էր վերակացաւ
 սրբոցն կուսպաշտ էր, նախանձեցաւ ընդ նոսա, եւ նենկութեամբ տարաւ զնոսա ի
 5 լեռան ի Բաղև լիպրեմի ճաղիկս եւ բոչսս որպէս օրէն է բժշկաց չալապս զեղոց, եւ
 անց քարկոծ արար զտուրբան եւ սպան, եւ լիարուջց զմարմինս նոցա ի քարաջր լերինն .
 եւ այնպէս կատարեցան ի Քրիստոս Յուլիսի Ը :

Են եւ այլ սուրբ բժիշկք Կողմաս եւ Գամիանոս եղբարք հարապատր, զորոց
 հատին զլուսան յԱրարիս վասն հաւատոցն Քրիստոսի :

10 Են եւ այլ երկու սուրբ եղբարք եւ անարձաթ բժիշկք Կողմաս եւ Գամիանոս,
 որդիք հաւատարիմ եւ սուրբ կնոջ ծի աչբուց որոց անուն էր Թէպիսի :

ԸԲ* Յայսմ աւուր վկայութիւն Ագրիպինեայ ձօրն Ներոնի եւ հօրաքեւ նորին
 որ վասն հաւատոցն Քրիստոսի սպանան ի Ներոնէ կայսերէ, եւ լիպրեցան ի Հոսմ :

* B
 p. 2 a.

15 Ի սմին աւուր ի Հայք չիշատակ նոր սուրբ վկայիցն Գէորգեայ Ակաչեցուց, եւ
 մանկանն Քրիստոսէի եւ աչբոցն որք չապարկեաց վասն Քրիստոսի կատարեցան, որք
 էին ի Հայոց ազգէն եւ չարեւկս նահատակեցան :

7 Քրիստոս] Մարգաց Են եւ add. B || 8 զորոց հատին... Քրիստոսի] զորոց սու
 Գիսկլիտիանոսի հատին զլուսան չեղիս որք են յԱրարիոց վասն անուանն Քրիստոսի B ||
 10 Գամիանոս] որք սրբապէս ննջեցին add. B.

était couvert, sur les saints, et se fit baptiser avec toute sa famille et ses
 domestiques; et il y eut une grande joie. Aussitôt son visage se rétablit et il
 renvoya (les saints) à leur maison, après les avoir comblés d'honneurs et de
 présents. Plus tard le premier médecin, qui était le supérieur des saints, et
 idolâtre, devint jaloux d'eux, et les emmena traitreusement à la montagne pour
 y recueillir des fleurs et des plantes sauvages dont se servent habituellement
 les médecins pour les médicaments, et là, il fit lapider et tuer les saints et
 cacha leurs corps dans une grotte de la montagne. C'est ainsi qu'ils furent
 martyrisés dans le Christ le 1er juillet.

Il y a encore d'autres saints médecins, Cosme et Damien, frères germains,
 auxquels on trancha la tête en Arabie pour la foi au Christ.

Il y a aussi deux autres saints frères médecins anargyres, Cosme et
 Damien, fils d'une veuve fidèle et sainte dont le nom était Théodote (*Theoditi*).

ԸԲ* Են ce jour martyre d'Agrippine, mère de Néron, et de sa tante, qui
 furent tuées par l'empereur Néron pour la foi au Christ et inhumées à Rome.

* B
 p. 2 a.

En ce même jour, en Arménie, commémoration des saints nouveaux mar-
 tyrs Kévork Akaietsi, l'enfant Chrétien, et d'autres qui furent martyrisés pour
 le Christ par les musulmans; ils étaient de nationalité arménienne et furent
 martyrisés en Orient.

Յայժմ սուրբ չիշատակ եւ փախումն ի Հովր լերինն սրբոյն Ահարոնի առաջին քահանայապետին Աստուծոյ եղբոր Մովսէսի նախածարգարէին. յորժամ ասոյ նմա Աստուած երանել ի լեռանն Հովր եւ մերկանալ զպատմուճան քահանայութեանն, եւ զգեցուցանել որդւոյ իւրոյ Եղիազարու. եւ ինքն անդանօր հանկուա, զոր թաղեցին Մովսէս եւ Եղիազար :

5

* B.
p. 2 b.

* Յայդպս ժողովոյն Կոստանդինուպօլսի ի կայսերական պատմութենէն :

Թէոդոս Մեծ որդի Գրատիանոսի թագաւորէ ամս հնդետասան. ի սորա չորրորդ ամին եղև ժողովն Կոստանդինուպօլսի հարիւր եւ չիտուն եպիսկոպոսաց վասն Մակեդոնի հպեմարտի, որ նուազ ասէր զՀոզին սուրբ քան զՀայր եւ զՍրղի. եւ էր նա մեռեալ չառաջ քան զժողովոյն գումարելն : Յետ որոյ Թիմոթիոս արխանոս ունէր զեպիսկոպոսութիւնն ի Կոստանդինուպօլիս, զոր հպաճէր ի քաղաքէն Թէոդոս կայսրն, եւ տայր զտեղապահութիւն աթոռոյն Գրիգորի աստուածաբանի մինչև ցհաւաքլ ժողովոյն, զի էր նա չառաջադոյն եկեալ ի Կոստանդինուպօլիս վասն արխանոսացն հերձուածոյն :

10

Եւ էին զլիաւորք ժողովոյն այտրիկ. Կիւրղոս Երուսաղեմի, Տիմոթիոս Ազգեւանկրա, Մելիտոս Անտիարայ, Գրիգոր Նիւսեայ, Գեղասիոս Կեսարու Պաղեստինացոյ, Դամասոս Հռոմայ, Գրիգոր աստուածաբան Կոստանդինուպօլսի, զորոյ աթոռն ընկալա Ներատախոս ձեռնադրեալ ի ժողովոյն : Յետ որոյ լինի փոխանորդ նորին աթոռոյ Յոհան անուանեալն Ոսկեբերան :

15

En ce jour commémoration et translation à la montagne de Hor de saint Aaron, le premier grand prêtre de Dieu, frère de Moïse, le premier prophète, quand Dieu lui dit de monter à la montagne de Hor, de se dépouiller de la tunique du sacerdoce et d'en revêtir son fils Éléazar. (Aaron) mourut là et y fut enterré par Moïse et Éléazar.

* B.
p. 2 b.

* Du concile de Constantinople d'après l'histoire impériale.

Théodose le Grand, fils de l'empereur Gratien, régna quinze années. Dans sa quatrième année eut lieu le concile de Constantinople des cent cinquante évêques au sujet de Macédonius le pneumatomaque, qui déclarait le Saint-Esprit inférieur au Père et au Fils, et mourut avant la convocation du concile. Il avait eu pour successeur à l'évêché de Constantinople l'arien Démophilus (*Thimophilos*), que l'empereur Théodose avait chassé de la ville, en nommant Grégoire le théologien vicaire du siège jusqu'à la convocation du concile, car il était venu auparavant à Constantinople à cause du schisme des Ariens.

Les principaux personnages de ce concile étaient : Cyrille de Jérusalem, Timothée d'Alexandrie, Méléce d'Antioche, Grégoire de Nysse, Gélase de Césarée, de Palestine, Damase de Rome, Grégoire le théologien de Constantinople, dont le siège fut occupé par Nectaire, sacré par le concile. A celui-ci succéda sur le même siège Jean, surnommé Chrysostome.

Եւ սաշմանեալ սրբոյ ժողովոյն զուղղափառ դաւանութիւնն, եւ քարոզելին զկենդանարար եւ զամենասուրբ Հոգին հաւատարագատիւ եւ փառակից եւ համազօրակից Հօր եւ Որդոյ : Եւ նորովելին զՄակեդոն չեա ճաշուն ի ձեռեալս ընդ ամենայն հերձուածոցն :

5 Ի նոյն ժամանակս չարեան ճանկունքն որ չեփեսոս վասն հերձուածոցն որ էր ի ժամանակին որք ոչ հաւատացին չարութեանն. եւ վասն այնորիկ ուժղին ճգնութեամբ խնդրեալ Պէտրոսի թագաւորի ի Աստուծոյ չաչանել զերան, եւ իսկոյն չարեան ճանկունքն, եւ եկեալ թագաւորին ետես զնոսա եւ բազում ընչ խօսեցաւ ընդ նոսա եւ զարձեալ ննջեցին :]

10 * Մարգայ ԵԶ եւ Յուլիս Բ : Տօն է տապանակին Աստուծոյ զոր սրար Մովսէս :

* A fol. 298
v° b.

Եւ խօսեցաւ Տէր ընդ Մովսէսի եւ ասէ. Արա՛ զու ինձ տապանակ չանփուտ փաշտից, զերկայնութիւն նորա արասցես երկու կանդուն եւ կէս, եւ զբարձրութիւն նորա կանդուն եւ կէս, եւ զլայնութիւն նորա կանդուն եւ կէս : Եւ պատեացես զնա ներքոյ եւ արտաքոյ սսկեով սրբով : Եւ արասցես օրամանեակս եւ զլիցես ի կողմանէ
15 տապանակին, եւ արասցես լծակս չանփուտ փաշտից, եւ պատեացես սսկեով սրբով,

10 Տօն է] ձեճաշանդէս սուրբ *add.* B.

Le saint concile définit le dogme orthodoxe, (les pères) ayant proclamé le vivifiant et très Saint-Esprit égal en honneur et en gloire, coexistant au Père et au Fils. Ils anathématisèrent Macédonius après sa mort, parmi les morts, avec tous les hérétiques.

A la même époque ressuscitèrent les jeunes gens d'Éphèse, à cause de l'hérésie qui existait alors de ceux qui ne croyaient point à la résurrection. Car, après un sévère ascétisme, l'empereur Théodose avait demandé à Dieu de lui révéler quelque chose à ce sujet, et aussitôt les jeunes gens ressuscitèrent; l'empereur alla les voir et conversa longuement avec eux, puis ils s'endormirent à nouveau.]

* 26 MARGATS, 2 Juillet.

* A fol. 298
v° b.

Fête du tabernacle de Dieu que Moïse construisit.

Le Seigneur parla à Moïse en disant : « Fais-moi une arche de bois d'acacia ; sa longueur sera de deux coudées et demie et sa hauteur d'une coudée et demie, sa largeur une coudée et demie. Tu la couvriras d'or pur, en dedans et en dehors. Tu feras des anneaux que tu placeras sur les côtés de l'arche. Tu feras des barres de

և անցուցես ընդ օղամանեակսն բաւեալ նորոք գտապանակն : և զկցես ի ներքոյ տապանակին զերկուս տախտակսն զորս տաց ես բեզ :

և արասցես զբաւաւթիւնն յոսկոյ սրբոյ, և զկցես ի վերայ տապանակին : և արասցես բերորէս երկու յանտուա փայտից, և պատեցես ոսկով սրբով. և զկցես ի կողմանէ տապանակին զմինն յօջմէ և զմիւսն յաշնկէ տարածեալ զմեւ իւրեանց, որք հովանի ունիցին ի վերայ բաւաթեանն. և երեւցայց բեզ անտուա և խօսեցայց ընդ բեզ : և արար Մովսէս զամենայնն զոր հրամայեաց նմա Տէր :

* A fol. 299
1° 3.

և հրաման ետ Յեսու բաշանալիցն * որք կրէին գտապանակն կալ ի մէջ ջրոցն Յորդանանու : և իբրև միսկան ոտք բաշանալիցն կրէլաց տապանակին ի ջուրն Յորդանանու զարձաւ ջուրն Յորդանանու ի ակղի իւր ՅԱրամիաէս բարսէ որ է մասն Կարիաթարիմայ. և որք իջանէին իջին ի ծովն Աղի. և անց ամենայն ժողովուրդն ընդ գամար ընդ Յորդանան :

և հրաման ետ Գաւթի արբոյ ամենայն ժողովրդեանն հանել գտապանակն ի տանէն Արեղարաց և տանել ի տուն Գաւթի ի ակղին զոր պատրաստեաց նմա Գաւթի : և ելին ձեռզալիւք և պարուք և նուպարարանօք, և Գաւթի զկցեալ էր պատմուծանս հանդերձեալս, և երգէր և նուպէր առաջն Տեառն :

14 ի ակղին զոր պատրաստեաց նմա Գաւթի om. B.

bois d'acacia, et tu les revêtiras d'or pur, tu passeras ces barres dans les anneaux pour porter l'arche. Tu mettras dans l'arche les deux tablettes que je te donnerai.

« Tu feras aussi un propitiatoire d'or pur que tu placeras sur l'arche. Tu feras deux chérubins de bois d'acacia, tu les revêtiras d'or pur, et tu les placeras sur les côtés de l'arche. L'un à droite, l'autre à gauche, ils auront leurs ailes déployées, dont ils couvriront le propitiatoire. Là je me rencontrerai avec toi et je te parlerai. » Et Moïse fit tout ce que le Seigneur lui avait ordonné ¹.

* A fol. 299
1° 3.

Josué ordonna aux prêtres * qui portaient l'arche d'alliance de s'arrêter dans les eaux du Jourdain; et lorsque les pieds des prêtres qui portaient l'arche plongèrent dans les eaux du Jourdain, les eaux du Jourdain retournèrent à leur place depuis la ville d'Adramidès, qui est une partie de Kariathiarim ², et celles qui descendaient, descendirent vers la mer Salée; et tout le peuple passa le Jourdain à sec ³.

Le roi David ordonna à tout le peuple d'enlever l'arche de la maison d'Abeddar ⁴ et de l'apporter à la maison de David, à l'endroit que David lui avait préparé. On l'accompagna en dansant aux sons de cymbales, et des instruments de musique. David était ceint d'un éphod de lin, il chantait et jouait de la musique devant le Seigneur.

1. Exode, xxxv, 10-22. — 2. Adramidès, inconnu à la Bible, et Kariathiarim, sont hors de situation, puisque cette dernière localité est à l'ouest de Jérusalem et non au bord du Jourdain. — 3. Josué, iii, 8-17. — 4. Restituer « Abinadab. »

Եւ բերին զտապանակն եւ եղին ի տեղոջ խրում. եւ բաշխեաց Գաւիթ ի Գանայ ձինչեւ ցԻԷրարէէ իւրարանչիւր ուձը չառնէ: ձինչեւ ցկին ըլլի մի հաց եւ պատառ մի ի կասկարաչից եւ բարար մի ի տապակէ :

5 Յայժ աւուր տօն է սուրբ տփին յրում կայր Գլխաղիրն Մարիամու սոսուածածնին ձօր Տեառն :

Երկու եղբարք էին հարապար, եւ էին պատուով պատրիկը, չաւուրս բարեպաշտ արքային Լեւոնի. եւ էին սորա արխոսի հերձուածովն, եւ Բատուած ի ձեռն ամենա- սրբուհւոյ Բատուածածնին զարձոց զնոսա յուղղափառութիւն : Եւ խորհեցան՝ հաւա- տով ուխտ եղեալ զնալ յԵրուսաղէմ յերկրպագութիւն սուրբ տեղեացն, եւ ողջու- նեալ թագաւորն ելին ի Կոստանդինուպոլսէ :

* A fol. 299
1° b.

10 Եւ յորժամ հասին ի Պաղեստին ի սահմանս Գաղկեացոց, տեաին բաղում հլւանդս եւ ախտածէտս, եւ խեղս եւ կաղս, եւ կոչրս ի տան պաւաւ կնոջ մի աչրոց : Եւ մտեալ ի ներքսաղոցն տունն տեաին զամբարս եւ ջախս բաղումս ի վառման եւ խնկարկութիւն յոջ՝ : Եւ տեղեկանաչին եթէ զինչ է ժողովն աչն հլւանդաց եւ կամ աչնչափ լուսա- 15 ւորութիւնն ի տանն. եւ բանապատեցին զհրէայ կիմն : Եւ նա ստէ եթէ չաչ պատանակից

1 իւրում] զոր պատրաստեաց նճա Գաւիթ add. B || 3 տապակէ] եւ զնաց ամենայն ժողովուրդն իւրարանչիւր ի սուն իւր, եւ գոհութեամբ փառս ետուն Բատուոյ add. B | 4 տօն... Տեառն] զիւս է պատուական տփին, յորում էր ամենապրբուհւոյ Բատուածածնին Գլխաղիրն զոր տարան ի Կոստանդինուպոլսն B || 12 եւ կաղս om. B | 15 ստէ] պատմեաց B — տապանակից] տփից B.

On amena l'arche et on la déposa à sa place, de Dan jusqu'à Bersabée, David distribua à tous, hommes et femmes, un pain, une portion de viande grillée et un gâteau frit ¹.

En ce jour fête du saint coffret dans lequel se trouvait le voile de Marie, mère de Dieu mère du Seigneur.

Il y avait deux frères germains, patriciens, aux jours du pieux empereur Léon; ils étaient de la secte d'Arius, et Dieu, par l'intercession de la très sainte mère de Dieu, les convertit à l'orthodoxie. Ils méditèrent* avec foi et jurèrent de se rendre à Jérusalem pour se prosterner aux lieux saints. Ils saluèrent l'empereur et quittèrent Constantinople.

* A fol. 299
1° b.

Lorsqu'ils arrivèrent en Palestine, dans la contrée de Galilée, ils virent de nombreux malades et infirmes, des estropiés, des boiteux et des aveugles dans la maison d'une vieille femme veuve. Ayant pénétré plus à l'intérieur de la maison, ils aperçurent de nombreux flambeaux et des lustres allumés, avec une profusion d'encens. Ils se renseignèrent au sujet de cette réunion de malades et d'un éclairage dans la maison. Ils firent pression sur cette femme

1. II Samuel, vi, 2-19.

զլխաղիրն է Մարիամու ծօրն Քրիստոսի, եւ ամենայն սքանչելիքն ի նմանէ լինին ի նեկեայն :

Եւ յորժամ լուան երկու փառաւորեալ եղբարքն իջաւանեցան ի տեղին, եւ զամենայն զիշերն ապօթէին առ տապանակին, եւ զալտ ի կնոջէն առին զչափ տապանակին, բանցիլ փաշտելէն էր, եւ ողջունեալ երկիր պագին եւ գնացին Յերուսաղէմ, եւ կատարեցին զուխոս իւրեանց :

Եւ արարին փաշտեաց տապան ըստ չափու սրբապահ տիին, արարին եւ ոսկեթել ծածկոյթ նմա, եւ զորձան ի տունն հրէայ կնոջն ըստ զարգեւս շնորհելով նմա :

Եւ զզիշերն անհանգիստ փառաբանութիւն մատուցանէին Աստուծոյ եւ աղաչէին

* A fol. 299
v^o a. * զամենասրբուհի Աստուածածինն զի յաջողեցէ նոցա զոր խորհեալն էին առնել :

Եւ նախ քան զհասարակ զիշերին մինչդեռ ամենեքեան ի բուն էին առին զտապանակն զանկողնապտելի գոնձն, եւ ետուն ի հաւատարիմ ծառայս իւրեանց եւ յուրակեցին յառաջադոյն, եւ եղին ի տեղին զմիւս տապանակն զոր կազմեցին Յերուսաղէմ եւ ծածկեցին ոսկեթել ծածկոցովն :

Եւ ընդ առաւօտն հրածարեցին ի հրէայ կնոջէն, եւ գնացին ի Կոստանդինուպօլիս, եւ թողին արտաքոյ զպատուական առկին : Եւ մտեալ պատմեցին թագաւորին զԱստուծոյ տունեալ պարգեւան : Եւ ել թագաւորն եւ հայրապետն եւ ամենայն ժողովուրդ բաղարին արբ եւ կանայք եւ մանկունք ընդ առաջ լուցեալ մոմեղինօր եւ բուրվաւօր

5 երկիր պագին] տապանակին *add.* B || 11 առին] զագո *add.* B || 16 մտեալ *om.* B.

juive. Elle leur répondit : « Dans ce coffret se trouve le voile de Marie, mère du Christ, et toutes sortes de prodiges y ont lieu en faveur des affligés. »

Lorsqu'ils apprirent cela, les deux glorieux frères logèrent à cet endroit et, priant toute la nuit auprès du coffret, ils prirent, à l'insu de la femme, les mesures du coffret, qui était en bois; puis, après l'avoir salué et vénéré, ils partirent pour Jérusalem et y accomplirent leurs vœux.

Ils firent faire un coffret de bois, dans les dimensions du coffret contenant le saint dépôt, avec une couverture en étoffe de fils d'or, retournèrent à la maison de la femme juive, et lui firent de nombreux cadeaux. Toute la nuit, ils glorifièrent Dieu sans cesse, priant * la très sainte mère de Dieu de leur faire réussir ce qu'ils avaient songé faire. Puis, avant le milieu de la nuit, pendant que tous dormaient, ils prirent le coffret, le trésor qui ne peut être volé, le remirent à leurs fidèles domestiques en les envoyant devant eux, puis ils mirent à la place l'autre coffret qu'ils avaient fait faire à Jérusalem et le couvrirent de l'étoffe aux fils d'or.

Au matin, ils prirent congé de la femme juive, rentrèrent à Constantinople, mais laissèrent hors de la ville le précieux coffret. Ils se présentèrent à l'empereur et lui firent le récit du don accordé par Dieu. L'empereur, le patriarche et toute la population de la ville, hommes, femmes et enfants, allèrent au-

* A fol. 299
v^o a.

և անուշահոտ խնկօր ստրան չեկեղեցի ամենօրհնեալ Աստուածածինն, որ կոչի Վլաշեանսս, և արարին տան մեծ և հռչակաւոր Յուլիսի Բ : Կազմեցին և տապանակ սակի ակամբք և ծարգարտօք և փոխեցին անդ զպատուական և զսուրբ զվստայիրն : Երկնեցին և գեղեցիկ եկեղեցի : Եւ ծինչեւ ցոչսօր մեծ պահապան և օրնական և ամուր պարխազ էր քաղաքին Կոստանդինուպօլսոց :

* Մարգոց ԻԷ և Յուլիսի Բ : Վկայարանութիւն սրբոցն Կոլինդոսի :

* A fol. 299 v° b.

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Կոլինդոս ծնեալ և սնեալ էր ի Փոլսպիս, և վարժեալ ի բարեպաշտութիւն և ի գործս բարիս : Եւ գնաց ի գիւղն որ կոչի Եւսպիզա, և ասնէր սղորմութիւն կարօտեալ աղքատաց, և անուամբն Քրիստոսի Աստուծոց մերոց բժշկէր զամենայն հիւանդան, և զգեւս ի ծարղիանէ հալածէր :

Հանդիպեցաւ ի գիւղն Ռուփինոս զաստուորն, և ըստ հրամանի կատարչա արքային Աւրելիանոսի հալածէր զքրիստոսեացն : Եւ բանադատեաց և նեղեաց չոց՝ գերանեղին Կոլինդոս սբանալ գՔրիստոս և զոհել կոոցն : Այսահարեցաւ Ռուփինոս և շարաչ սր տանջէր զանձն, և սուրբ վկայն Քրիստոսի զվնացաւ ի նս և բժշկեաց անուամբն

2 հռչակաւոր] Մարգոց ԻԶ և *add.* B [6 Վկայարանութիւն] Վկայութիւն B [9 անուամբն] Յիսուսի *add.* B.

devant, avec des cierges allumés, des encensoirs et de l'encens d'agréable odeur, et ils l'apportèrent à l'église de la toute bénie mère de Dieu, appelée du Blachernes (*Vlaskernas*), et ils y célébrèrent une grande fête solennelle le 2 juillet. Ils firent faire un coffret en or, orné de pierres précieuses et de perles, et y transférèrent le vénéré et saint voile. Ils construisirent aussi une magnifique église. Et jusqu'aujourd'hui c'est la grande gardienne, l'aide et le bastion solide de la ville de Constantinople.

* 27 MARGATS, 3 Juillet.

* A fol. 299 v° b.

Martyre de saint Quintus.

Le saint martyr du Christ Quintus naquit et grandit en Phrygie; il était exercé dans la piété et les bonnes œuvres. Il se rendit au village appelé Évonlida, y distribua des aumônes aux pauvres nécessiteux, guérit tous les malades au nom du Christ Dieu et chassa des hommes les démons.

Le juge Rulin vint à passer dans le village, et, d'après l'ordre de l'empereur idolâtre Aurélien, il persécuta les chrétiens. Il pressa beaucoup et voulut contraindre le bienheureux Quintus à renier le Christ et à immoler aux idoles. Mais Rulin fut possédé du démon et se torturait cruellement le corps; le saint martyr du Christ eut pitié de lui et le guérit au nom et par la croix du Christ.

և խաչին Քրիստոսի, և նա պարզեօք և մեծարանօք արձակեաց զսուրբն և ինքն
զնաց ի Պերլաման :

Իսկ կոսպաշտ բնակէչք քաղաքին Կիւմէոսի ստրան զՔրիստոսի վկայն ի տաճար
կուոցն, և չոժ տանջանօք շարչարեցին զնա : Եւ յանկարծակի եղև շարժ և ի չիմանց
կրծանեցաւ տաճարն, և բազինքն որ ի նմա էին խորտակեցան և անասառւածքն 5

* A fol. 300
1° a.

Եւ զկնի * քառասուն աւուր պարձաւ ի քաղաքն, և կալաւ զնա Կղէարքոս իշխանն
և կացոյց չատենի, և զատապարտեաց զնա զև ոչ զոհեաց կուոցն : Հրամայեաց և
խորտակեցին զարունան, և հրեշտակ Տեառն ողջացոյց զնա . և երբեալ ի տուն իւր
եկաց տասն ամ աստուածաճամուչ վարուք, զճիւանդս և զախտաժէտս բժշկէր և ողբա- 10
տաց ողորմէր, և խորտոզական մահուամբ հանդեաւ ի Քրիստոս նուլխի Գ :

Յայսմ աւուր վկայութիւն Թորոսիս նոր վկային ի Փանձակ քաղաքի Եղուանից :

Յայլմալ նաճատակն Քրիստոսի սուրբն Թորոսի էր չաշխարհէն չԵղուանից ի
մաչարադարէն Փանձակայ, բրիտանեաց և բրիտանեից զաւակ, պատանի զեղեցիկ,

3 Իսկ] Եաց B || 4 կուոցն] և ստիպէին զոհել . և տեսեալ թէ ոչ հաւանի add. B
— յանկարծակի om. B — շարժ] շարժումն մեծ B — և ի չիմանց... խորտակեցան om.
B || 9 զարունան] և ի բաց թողին add. B — և հրեշտակ... երբեալ] և նա կազպուրեալ
զորութեամբն Ետուածոց զնաց B || 11 Քրիստոս] Մարգար Եւ և add. B || 12 վկային] որ
կատարեցաւ add. B || 13 սուրբն om. B.

(Rufin) relâcha le saint avec des présents et des honneurs, et partit lui-même
à Pergame (*Pergamon*).

Les habitants idolâtres de la ville de Cyméos conduisirent le martyr du
Christ au temple des idoles et lui firent souffrir de cruelles tortures. Mais tout
d'un coup il se fit un tremblement de terre et le temple s'écroula jusqu'aux
fondements, les autels qui s'y trouvaient furent brisés et les athées s'enfui-
rent; le saint fut sauvé et se rendit à sa demeure.

* A fol. 300
1° a.

Quarante jours après, comme il était revenu à la ville, le gouverneur
Cléarque le fit saisir et amener au tribunal. Il le condamna pour ne pas avoir
immolé aux idoles. Il lui fit briser les jambes, mais l'ange du Seigneur le
guérit, et il retourna à sa maison, où il demeura dix ans dans une vie
agréable à Dieu, guérissant les malades et les infirmes, et faisant l'aumône
aux pauvres. Il se reposa dans le Christ d'une mort paisible le 3 juillet.

En ce jour martyr de Khosrow, le nouveau martyr, dans la ville
de Gantzak en Albanie.

Le victorieux martyr du Christ saint Khosrow était du pays d'Albanie, de
la capitale Gantzak, chrétien et fils de chrétiens, beau jeune homme, pudique

ողջախոհ և պարկեշտ : Անէին և գրացի պարսիկ որ սենէր որդի և զուսոր, և աղջկին ցանկացաւ Քոսրովու և կամէր անկանել ընդ նձա, և պատանին ոչ սա չանձն պղծութիւն համարելով զիսն : Եւ աղջկին շնացաւ ընդ եկբոր խրոմ և չղացաւ : Եւ հայր նորա կշտամբէր թէ. Ով անկաւ ընդ բեղ : Եւ զուսորն սատու-
 5 նալի գրպարտեաց զտուրբ պատանին Քոսրով զի կամէր աչնպէս հասանել ցանկու-
 թեանն :

Եւ հայր աղջկանն ամբաստան եղև * առաջի ամիրալի Բաղարին և պարսից * A fol. 300
 հրապարակին, և կոչեցեալ զնա հարցանէին : Եւ նա ասաց. Քրիստոնէից ոչ է աչգ
 10 օրէնք, աչլ Պարսից : Եւ բարկացեալ ի վերայ նորա ամնջեալ եղին ի բանդի, և
 ասէին. Կամ սու պաղջկին կին և լեր տածիկ, և կամ մեռանիս Բարկոծանօք և հրով :

Իսկ նա հաստատուն կացեալ ի հաւատան ոչ ումեք ամապր, ոչ Պարսիցն որ
 խտտանալին նձա պարգևս և պատիւս եթէ լտ, և զարձեալ սպառնալիս և սան-
 ջանս թէ ոչ լտէ, և ոչ ճնողացն որ արտասուօք աղաչէին զնա. Գանձն սու, սանն, սո
 15 վայր ծի, և սպա տարցուք զբեղ չերկիրն Վրաց, և անդ համարձակութեամբ պաշ-
 տենս զՔրիստոս : Եւ նա ասաց. Լաւ լիցի ինձ մեռանել բարի անուամբ Բան ձեղ
 անալ և կեցտ անուն թողուլ չաշխարհի :

Եւ իրբև ոչ լուա նոցա, հանեալ արտաքոյ Բաղարին կապեցին զթիմնոյ ծաս ոչ

11 ասծիկ] սլաղգի B || 16 ձեղ անալ om. B.

et modeste. Ils avaient comme voisin un Persan, qui avait un fils et une fille. La jeune fille conçut des desirs pour Khosrow et voulait aller avec lui, mais le jeune homme n'accepta point, considérant la chose comme immonde. La fille alors forniqua avec son frère et devint enceinte. Son père la grondait, en disant : « Qui est allé avec toi ? » Cette fille de Satan accusa le saint jeune homme Khosrow, voulant de cette façon arriver à ses fins.

Le père de la jeune fille accusa (Khosrow) * devant l'émir de la ville et le * A fol. 300
 tribunal persan; il fut convoqué et interrogé. Il répondit : « Cela n'est pas
 1er b.
 dans les mœurs des chrétiens, mais dans celles des Persans. » Ils se mirent en colère contre lui et, après l'avoir torturé, ils le mirent en prison, en lui disant : « On tu épouseras la jeune fille et tu deviendras musulman, ou tu mourras lapidé et par les flammes. »

Mais lui, demeurant ferme dans sa foi, n'écoula personne, ni les Persans qui lui promettaient de l'argent et des honneurs s'il consentait, ou des menaces et des tortures s'il ne consentait point; ni ses parents qui le priaient avec larmes en disant : « Accepte pour un instant, et nous t'emmènerons dans le pays d'Albanie, où tu pourras adorer avec hardiesse le Christ. » Il leur répondit : « Je préfère mourir avec une bonne réputation que de vous écouter et laisser un nom souillé sur la terre. »

Comme il n'avait point consenti, on l'emmena hors de la ville, on l'attacha

ձխոյ եւ բարկածեցին զնա բազմութիւնք աամկին : Եւ աջնպէս աւանդեաց զսուրբ հոյին ի ձեռս հրեշտակացն նահատակն Քրիստոսի Խորով, Մարգաց Իկ եւ Յուլիսի Կ : Եւ ձեռքը նորա թաղեցին զնա . եւ լոյս մեծ ծագեաց ի վերայ գերեզմանին :

Եւ կինն որ զրոպարեաց զնա աջասարեցաւ, եւ ձեռս ձեռնոյ աջանդակ խառն ի մարդոց եւ յանամոց, եւ * չամօթ եղեն սարանողքն, եւ սրդար երեւեալ վկայն Քրիստոսի . եւ տեսողքն եւ լսողքն փառաւորեցին զՄատուած :

* A fol. 300 v° a.

5

[B * Տօն է սուրբ եւ փառաւորեալ առաքելոյն Քովմաչի չերկոտասանիցն :

* B p. 1 b.

Առաքեալն Քրիստոսի սուրբն Քովմաս անուանեալն երկուորեակ էր մի չերկոտասան առաքելոցն : Եւ քարոզեաց ի Հնդկիս, եւ զբազումս լուսաւորեալ զարձայց ի Քրիստոս : Եւ չարչարեալ սպանաւ զկարդեամբ յետ մեծամեծ նշանաց եւ սքանչելագործութեանց :

10

Սա է սր շոշափեաց զխոյուած ախլին եւ զբեւեռացն որ ի կողմն եւ ի ձեռն Տեան, չորմած չաթերորդ աւուրն յետ չարութեանն երեւեցաւ զարձեալ Տէրն զբօքն փակելովք առաքելոցն մինչ ընդ նոսա էր Քովմաս, որ նախ չառաջնուած աւուրն ոչ պատահեաց :]

Մարգաց Իկ եւ Յուլիս Կ : Վկայութիւն սրբոցն Բիանորոսի եւ Արզումանի :

15

Սուրբն Բիանորոս էր ի գաւառէն Պիսիդիոս : Կալան զնա կռապաշտ զօրականքն

1 զսուրբ om. B || 2 ի ձեռս հրեշտակացն] առ. Ետուած B || 6 եւ լսողքն om. B || 15 սրբոցն] սրբոց վկայիցն B.

à un mûrier et la foule de la populace le lapida. C'est ainsi que le martyr du Christ Khosrow rendit son âme sainte entre les mains des anges le 27 margats, 3 juillet. Ses parents l'inhumèrent. et une grande lumière jaillit sur sa tombe.

La femme qui l'avait accusé fut possédée du démon, et mit au monde un être monstrueux, moitié homme, moitié animal. et les meurtriers en furent effrayés pour leur honte, le martyr du Christ ayant apparu innocent. Ceux qui virent et ceux qui entendirent glorifièrent Dieu.

* A fol. 300 v° a.

[B * Fête du saint et glorieux apôtre Thomas, l'un des douze.

* B p. 1 b.

L'apôtre du Christ saint Thomas, surnommé « le Jumeau », était un des douze apôtres. Il prêcha dans les Indes et, illuminant beaucoup de gens, il les convertit au Christ. Il fut torturé et tué à coups de lances après avoir accompli des prodiges et miracles considérables.

C'est lui qui toucha les plaies de la lance et des clous, du côté et des mains du Seigneur, lorsque le huitième jour après la résurrection, les portes étant fermées, le Seigneur apparut de nouveau aux apôtres, pendant que Thomas se trouvait parmi eux, lui qui s'était trouvé absent le premier jour.]

28 MARGATS, 4 Juillet.

Martyre des saints Bianor et Sylvain.

Saint Bianor était de la province de Pisidie (Pisidomay). Des soldats ido-

և տարան ի քաղաքն Մաւսոպօլիս սո գառաւորն Սեւերիանոս եւ չոյժ բոնագատեցին
 գնա ուրանալ զՔրիստոս եւ գոհել կռոյն, եւ ոչ կարացին խախտել գնա ի հաւատոյն
 Քրիստոսի :

5 Կախեցին գնա ձերկ զվաչտէ եւ չարաչար խորատեցին զձարմինն, եւ հրացեալ
 շամկրօք աչքեցին զվէրան, հանին գատամուսն եւ հատին զտիանջսն : Եւ ձի ոմն
 չառաջակալիցն սրոյ անուն էր Սիլուանոս, տեսեալ զձամբերութիւն սրբոյն հաւատաց
 ի Քրիստոս եւ խոտտովանեցաւ սուաջի գառաւորին, եւ սուժամաչն հատին զկեղուն եւ
 ապա զգլուխն :

10 Եւ հրամայեաց եւ զսրբոյն Բիանորոսի քերթեցին զձակատն, եւ հանեալ գուշան
 ձակեցին եւ զղձղունան, եւ ապա հատին զգլուխն, եւ եղին զձարմինն հեռագոյն
 չերապօլսէ :

Յայժմ աւուր երկու վկայքն Քրիստոսի Մարկոս եւ Մովկիանոս չկրօնոսէ եղար-
 քոսէն սրով կատարեցան ի փառս Քրիստոսի :

15 [B՝ Յայժմ աւուր վկայութիւն սուրբ բաշանավկային Թէսօղոս երաներոյ, որ
 բազում չարչարանօք ձարտիրոսացաւ փանն Քրիստոսի, եւ սրբոյն Գոնատոս երջանիկ
 եպիսկոպոսին Լիվլիս զոր Լիւրիոս կոչեմք : Եւ չիշատակ սուրբ հարցն Մարկոսի եւ
 Անդրէի Երուսաղեմացոյ աստուածաշաճոյ ձգնաւորաց :]

* B
 p. 6 a.

1 ստարան] կապանօք *add.* B — 10 զղձղունան] ստիցն *add.* B — հեռագոյն] ի քաղաքէն
add. B — 13 ի փառս Քրիստոսի] եւ զգլուխն եւ զարինն իւրեանց կանայք նոցա ի զոգս
 իւրեանց ընդունէին, եւ ձեժաւ պատում թագեցին գնոսս ի ձի սապանի ի փառս Եսաուճոյ B.

lâtres le saisirent et le conduisirent à la ville d'Isauropolis (*Sauropolis*) devant
 le juge Sévérien. Là, on le pressa fortement de renier le Christ et d'immoler
 aux idoles, mais on ne parvint pas à l'ébranler de la foi au Christ.

On le suspendit nu à un poteau et on déchira cruellement son corps, on
 brâla ses plaies avec des broches enflammées, on lui arracha les dents et on
 lui coupa les oreilles. Un des assistants, dont le nom était Sylvain, témoin de
 l'endurance du saint, crut au Christ et le confessa devant le juge. On lui coupa
 aussitôt la langue, puis on lui trancha la tête.

(Le juge) ordonna d'enlever la peau du front à saint Bianor: on lui
 arracha les yeux, on lui troua les chevilles, enfin on lui trancha la tête. On
 déposa son corps à une grande distance de Hiérapolis.

En ce jour les deux martyrs du Christ Marc et Mocius (*Moukianos*)
 furent martyrisés pour la gloire du Christ par l'évêque Mozonos.

[B՝ En ce jour martyre du saint prêtre martyr le bienheureux Théodose,
 qui fut, par de nombreuses tortures, martyrisé pour le Christ; et de saint
 Donat, le bienheureux évêque de Liviiis, que nous appelons Libye (*Libios*).
 Également commémoration des saints pères Marc et André de Jérusalem,
 ascètes agréables à Dieu.]

* B
 p. 6 a.

Մարգարե Իժ և Յակիսի և : Վկայութիւն սրբոցն Յակիսիոսի :

* A fol. 300
v° b.

Քրիստոսի ճարտաւերոսն Յակիսիոս էր ի քաղաքէն Անտարու * Կապադովկիացոց, սենեկատես Տրաչանոսի անօրէն արքային, և սպասուորէր ի սեպան նորա ի Հսոմ քաղաքին : Եւ էր ամաց իրբեւ բոսնից :

Եւ ամանք շարախորհուրդք պատմեցին թագաւորին վասն նորա եթէ յամենայն ժամ յանուն Յիսուսի Քրիստոսի յաջօթս կայ : Եւ յորժամ լուաւ ստիպէր զնա զպիղծ գոհան մատուցանել, և նա հաստատուն մտօք ընկզկիմանայք հրամանաց նորա, և խոտտովանէր յաջոնապէս զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած : Եւ գաւազանօք յոյժ ձաղկեցին զամենայն մարմինն և եղին ի բանդ : Եւ զաւճեալ հանին ի բանդէն և խոտագոյն զանիւք վերաւորեցին զնա և արկին ի բանդ :

Եւ շատ երեսուն առեր զխոաց թագաւորն եթէ հաստատուն է ի հաւատոն հրամաչեաց հատանել զգլուխ նորա : Եւ ճի ոմն ի զօրականացն հրամանաւ թագաւորին արար համեմեալ խորտէկս ի մտց զսիցին, և տարաւ ի բանդն առ սուրբ վկայն զի ճաշակեցեցն ի ճիասին : Եւ յորժամ կմուտ ետես լոյս մեծ ի բանդին, և զսուրբն զուարթ

1 Յակիսիոսի] սր ի հայ լեզու Յակուսի B 9 մարմինն] անձն B 10 զնա] զմարմինն B 11-12 զխոաց... զգլուխ նորա om. B 13 համեմեալ om. B || 14 — p. 1717, l. 2 և յորժամ... կերակրոցն] և սուրբն ոչ բնաւ յանձն էառ ուսել B.

29 MARGATS, 5 Juillet.

Martyre de saint Hyacinthe.

* A fol. 301
v° b.

Le martyr du Christ Hyacinthe était de la ville de Césarée * de Cappadoce, chambellan de Trajan l'empereur impie, et il le servait à table dans la ville de Rome. Il était âgé d'environ vingt ans.

Certains malintentionnés rapportèrent de lui à l'empereur qu'il priait à toute heure au nom de Jésus-Christ. Entendant cela, (l'empereur) exigea qu'il offrit des victimes immondes, mais lui, d'un esprit ferme, résista à ses ordres, et confessa ouvertement le Christ, vrai Dieu. On fustigea vigoureusement tout son corps à coups de bâton et on le mit en prison. Puis, on le fit sortir de la prison et on le couvrit de blessures par une fustigation plus cruelle, enfin on le jeta de nouveau en prison.

Trente jours après, l'empereur, sachant qu'il était ferme dans sa foi, ordonna de lui trancher la tête. Un des soldats, sur l'ordre de l'empereur, prépara des mets succulents avec de la chair des victimes, et les apporta à la prison au saint martyr pour les manger avec lui. Lorsqu'il entra, il aperçut une forte lumière dans la prison et le saint, la figure souriante, assis

երեսօք նստեալ եւ երկու հրեշտակս մերձ կալով ծին հովանի ունէր անձինն, եւ ծիւան զնէր պտակ ի գլուխն . եւ յաջի լեալ զարձաւ կերակրամբն :

Եւ թողին զնա ի բանդն ալ եւս եօթն օր * անսուալ : Եւ ապա զնային ի բանդն * A fol. 301
1° a.
5 մարդկան զամբարս ունեկով : Եւ յորժամ վերացան հրեշտակքն հանին զմարմինն եւ ձգեցին ի լեռան կերակուր գալանաց :

Եւ սին մի Տիմոթէոս բաճանաց ապօքսոթեամբ հրեշտակի Տեառն ելեալ ի լեռան եղիա զմարմինն եւ եզ գբուշտեամբ ի տապանի : Եւ շատ մոհուան նորա երեսեցաւ սուրբն Յակիմիոս իշխանի ումնն բրիտաննէի չաչացն կուրացելոյ եւ ասէ . Եթէ տարցես զմարմինս իմ ի տուն իմ բժշկիս ի ցաւոցս եւ տեսցես զոչս : Եւ երթեալ իշխանին ի տապանն, օձ գաչս իւր ի ձիկոց կանխեցին, եւ առժամացն ողջացաւ : Եւ մտապաւ զպատուէր սրբոյն եւ առժամացն կուրացաւ զարձեալ : Գնաց միտանգամ ի տապան սրբոյն եւ ազատէր զի տեսցէ բոյս, եւ բուս ի տապանէն ձաչն օր ասէր . Խորեցիկ եւ խաբեցար : Եւ չիշեաց զպատուէր սրբոյ վկային, երարձ զնշխարան գրաստու, եւ տարաւ

3-5 Եւ ապա զնային . . . հրեշտակքն] եւ լորես զխոսց թագաւորն եթէ, հաստատուն է ի հաւատան հրամայեաց հատանել զգլուխ նորա, եւ զնայեալ ի բանդն զաին զնա մեռեալ B || 8 — p. 1718, l. 3 Եւ շատ մոհուան . . . նախի ե] Եւ ապա իշխան սին բրիտաննեաց ետես յերազն զսուրբն Յակիմիոս, եւ ապամբ նորա օձեալ գաչս իւր ի ձիկոց կանխեցին սր կայր ի վերայ տապանի նորա, եւ ընկալեալ զբժշկութիւն, երարձ զնշխարան ի վերայ գրաստու եւ տարաւ ի Կեսարիա ի սան սրբոյն Յակիմիոսի Մարգաց Եթ' եւ նախի Ե B.

avec deux anges à côté de lui, dont l'un le protégeait, tandis que l'autre lui posait une couronne sur la tête. Pris de peur, il s'en retourna avec les mets.

On laissa (le saint) sept jours encore en prison, * sans nourriture. Ensuite, * A fol. 301
1° a.
on se rendit à la prison pour le faire sortir et lui trancher la tête, mais on le trouva mort, et on aperçut des anges, en forme humaine, tenant des flambeaux. Lorsque les anges se furent élevés (au ciel), on fit sortir son corps et on l'abandonna sur la montagne en pâture aux fauves.

Un certain prêtre Timothée, par inspiration de l'ange du Seigneur, monta à la montagne, trouva le corps, et le déposa avec précaution dans un tombeau. Après sa mort, saint Hyacinthe apparut à un prince chrétien, aveugle des deux yeux, et lui dit : « Si tu emportes mon corps dans ma maison, tu seras guéri de ton infirmité et tu verras la lumière. » Le prince, s'étant rendu au tombeau, frotta ses yeux avec l'huile de la lampe et fut guéri aussitôt. Mais ayant oublié la recommandation du saint, il redevint aveugle. Il se rendit une autre fois à la tombe du saint, et le pria pour obtenir la vue; il entendit une voix de la tombe qui dit : « Tu as trompé et tu as été trompé. » Il se souvint de la recommandation du saint martyr, chargea ses restes sur une bête de

ի Կեսարիա ի սունն Յակիւնիմոսի, եզ ի ծարճարխոնեայ տապան, եւ առժամայն ողջացաւ
եւ ետես զյոյս :

Կատարեցաւ սուրբ վրայն Քրիստոսի Յակիւնիմոս Յուլիսի Ե :

* A fol. 301
r^o b.

* Մարգաց 1, եւ Յուլիսի 2 : Տօն է Ետայեայ ծարգարէին :

Ետայի ծարգարէ էր որդի Ամուսայ ի Թեկուայ, ի ցեղէն Յուզայ, եւ մեռաւ ի Մա- 5
նասէէ պոպեակ յերկուս, եւ եղաւ ի ներքոյ կողմոյն Աեգեկայ, մերձ չանց ջրոյն զար
կորոյս Եգեկիա թագաւորն խցեալ զնոսա :

Վասն աշորիկ զնշանն Աելովմայ Ատուած վասն ծարգարէին արար, զի յառաջ
բան զմեռանելն ծարաւեցաւ եւ յալօթս Եկայ զի պոյէ ջուր ըմպելոյ, եւ վաղվազակի
առաքեցաւ նմա ի նմանէ. վասն աշորիկ կոչեցաւ Աելովմա որ թարգմանի աւարեալ : 10

Եւ առ Եգեկիայիւ յառաջ բան զառնելն զՋրհորն եւ զաւագանն, ապօթիւք Ետայեայ
ջուր բղխեցոյց սակաւ. յորժամ էր ժողովուրդն պաշարեալ յալպագեայն, ունէին
զԱելովմա զի մի ապականեսցի քարարն առ ի չրոյէ ջրոյ, եւ պատեալ զքաղաքն պատ-

5 Յուզայ] զուշակեաց զկուսական ծառնի, զանորտական ծառն, եւ գրեթէ զամենայն
խորհուրդս անորէնաթեան Փրկչին մերոյ եւ Ատուծոյ : եւ յաւարս հիւանդութեան Եգեկիայ
արքայի ապօթիւք նորա զարձոյց Ատուած զարեպակն, եւ բժշկեաց զթագաւորն *add.* B ||
12 բղխեցոյց սակաւ] բղխեաց B — յալպագեայն] յատարեստանեայ B || 12-13 ունէին ..
ջրոյ *om.* B.

somme et les emporta à Césarée, à la maison de Hyacinthe, les déposa dans
un tombeau en marbre, fut guéri aussitôt et vit clair.

Le saint martyr du Christ Hyacinthe fut martyrisé le 5 juillet.

* A fol. 301
r^o b.

* 30 MARGATS, 6 Juillet.

Fête du prophète Isaïe.

Le prophète Isaïe était fils d'Amos de Thécoué, de la tribu de Juda, et
mourut scié en deux par Manassé; il fut déposé sous le noyer de Régel, près
des sources d'eaux que le roi Ézéchias gâta en les faisant couvrir.

C'est pour ce prophète que Dieu fit le prodige de Siloé (*Selormay*), car
avant de mourir il eut soif, et se mit à prier pour trouver de l'eau à boire,
et aussitôt il lui en fut envoyé par (Dieu); c'est pourquoi (l'endroit) fut appelé
Siloé, nom qui se traduit envoyé.

Sous le règne d'Ézéchias, avant que puits et bassin fussent construits,
l'eau jaillit un peu sur la prière d'Isaïe : lorsque la population fut assiégée par
les infidèles, elle tint Siloé, pour que la ville ne fût détruite par manque d'eau,
et on entoura la ville de murailles. Les assaillants en firent le siège pendant

նիշօր նստէին շուրջ պատերազմողքն քառուր բաղաւճս, եւ հարցեալ թէ ուստի ընդեն ջուր բազարացիրն, եւ ուսեալ նստեալ այնուհետեւ աչազգիրն առ Սելովամ : Եւ յորժամ գալին հրեայքն հանդերձ Կապիա յայնժամ յանկարծակի երանէր ջուրն, եւ յորժամ գալին աչազգիրն ոչ երանէր : Վասն այնորիկ մինչև ցաշօր յանկարծակի երանէ ի ժամուն յայնժ յորժամ Կապիա հանդերձ ժողովրդեանքն զի ցուցի խորհուրդն :

* A fol. 301 v° a.

Երգ վասն զի Կապեայ աղագաւ այն եղև, եւ վասն չիշատակի նորին ժողովուրդն ձօտ ի Սելովամ եղին զնա փառաւորապէս, զի ի ձեռն աղօթից նորա, եւ չեա մահուան նորա ունիցին զվաչելս ջրոյն, բանցի եւ հրաման իսկ տուաւ նոցա այնպէս ասենից :

Եւ է գերեզման նորա ձօտ ի գերեզմանս թաղաւորաց յնաւուտ կուտէ գերեզմանաց թաղաւորաց եւ բաշանայիցն ի հարաւոյ կողմանէ : Եւ է մինչև ցաշօր անցալտ ի բազմաց ի բաշանայից անտի եւ յամենայն ժողովրդենէն :

Յայժ ասուր վկայութիւն սրբոյն Թէոփորոսի Կիւրենայ եպիսկոպոսին ի Էբրիա :

Յաւուրս Պրոկղիտիանոսի կաապաշտ սրբոյն սուրբն Թէոփորոս եպիսկոպոս էր Կիւրենայ բազարքին Էբրէսպոզ, յորժէ էր Սիմոն Կիւրենացին սր զխաչն Քրիստոսի

1-6 եւ հարցեալ... խորհուրդն] սենէին բազարացիրն զՍելովամ յորժէ ընդէին. ուր թշնամիր ոչ գտանէին անդ ջուր B 11 թաղաւորաց եւ om. B || 12 ժողովրդենէն] Կասարի սօն սրբոյն սուրբ ճարգարէին Կապեայ չինն Մալիս ամսոյ. իսկ զիր հանգստեան սուրբ նշխարաց նորա եւ աստուածարեալ ճարմնոյն ի վեցն Յուլիս ամսոյ, սր է յայժ ասուր ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ add. B.

de longs jours, puis ayant cherché d'où provenait l'eau que les habitants de la ville buvaient, et l'ayant appris, les infidèles vinrent alors mettre leur camp devant Siloé. Lorsque les Juifs venaient accompagnés d'Isaïe, l'eau jaillissait tout d'un coup, mais lorsque c'étaient les infidèles qui venaient, l'eau ne jaillissait plus. C'est pourquoi jusqu'aujourd'hui encore (l'eau) jaillit tout d'un coup à l'heure à laquelle * y venait Isaïe avec la population. Ceci fait connaître le mystère.

* A f. l. 301 v° a.

Or, comme cela eut lieu à cause d'Isaïe, la population, en souvenir de cela, le déposa solennellement près de Siloé, pour que par ses prières elle eût encore, après sa mort, la jouissance de l'eau; il lui fut du reste ordonné de faire ainsi.

Le tombeau (d'Isaïe) se trouve près des tombeaux des rois, en arrière des tombeaux des rois et au sud (des tombeaux) des prêtres. Il est jusqu'aujourd'hui inconnu de la plupart des prêtres et de toute la population.

En ce jour martyr de saint Théodore, évêque de Cyrène en Libye.

Aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien, saint Théodore était évêque de la ville de Cyrène de Libye, d'où était Simon le Cyrénéen qui porta la croix

երարձ. եւ էր պիւտր, եւ յոյժ սուեալ էր գամենայն զիրս աստուածաշունչ պատուիրանաց. եւ էր զբաղիր զբէր զիրս եւ պարգեւէր յեկեղեցիսն :

Եւ ձինչդեռ երխասարդն էր կին սուէր եւ գաւակս, եւ զմի յորպոցն անուանեաց Աւոն : Եւ եղև Աւոնն այն յոյժ գազանաբարոյ եւ անհնազանդ եւ յանցող պատուիրանացն Աստուծոյ : Եւ եղև ընկերակից Տիգնիանոսի կուսալաշա դատաւորին. եւ

* A fol. 301
v° b.

չարախօսեաց * առ նա զհայրն իւր զՓէոդորոս եպիսկոպոսն եթէ զբաղում զիրս զբեաց, եւ այնու վարձուցանէ զհրեայս եւ զհեթանոսս ի Քրիստոսի գաւանութիւնն :

Եւ տարան զնա առաջի գատաւորին, եւ յոյժ ներեաց զնա զի տարցէ առ նա զգիրսն եւ ուրապի գՔրիստոս. եւ յորժամ ոչ կարաց հաւանեցուցանել զան հարին զնա ուժգին հաստ գաւազանօր, եւ պնդեցին գամենայն ծարմինն շղթայլար, եւ երկիցս անգամ ընդ մէջ քաղարին Փատղեմայ անցուցին այսին առնելով. եւ բաղում քրիստոնեացք զհեա երթալին ընդ որս եւ սրբա-հի կանաչքն Լուկիա եւ Արոսեա եւ Կոպրեա :

Եւ տարան գաւրբ եպիսկոպոսն ի Փատղեմայիլայ ի Կլարենա քաղաքն, եւ սուրբ կանաչքն զկնի երթալին եւ սպասաւորէին նմա, եւ զվերս պատէին : Եւ անդ կացուցին յատենի եւ բռնապատէին զնա զի ցուցցէ նոցա զգիրսն իւր : Եւ բերին ի բազին մի զի երկիր պապէ եւ նա ստիւրն ընկեց յերկիր զբազինն կուոցն եւ եթուք յերեսն :

1 պատուիրանաց] Աստուծոյ *add.* B || 12 զհեա] զկնի B || 14 եւ զվերս պատէին *om.* B.

du Christ. (Théodore) était un vieillard, très versé dans tous les livres de commandements inspirés par Dieu; il était aussi copiste, copiait des livres et les donnait aux églises.

Étant jeune, il avait eu une femme et des enfants; il avait nommé Léon un de ses fils. Ce Léon devint très brutal, désobéissant et transgresseur des commandements de Dieu. Il devint le collègue du juge idolâtre Tignianus ¹, et lui parla en mal ² de son père l'évêque Théodore, comme ayant copié de nombreux livres, et ayant par eux converti les Juifs et les infidèles à la doctrine du Christ.

* A fol. 301
v° b.

On le conduisit devant le juge, qui le pressa beaucoup de lui apporter les livres et de renier le Christ; mais n'ayant point réussi à le convaincre, il le fit frapper brutalement avec de gros bâtons, lui fit lier étroitement le corps avec des chaînes et le fit promener par deux fois dans la ville de Ptolémaïs, à la risée de tous; de nombreux chrétiens le suivirent, parmi lesquels les saintes femmes Lucia, Aroa (*Aroyra*) et Cyprilla.

On conduisit le saint évêque de Ptolémaïs à la ville de Cyrène, et les saintes femmes, le suivant, le servaient et pansaient ses plaies. Là on le fit comparaitre au tribunal et on exigea qu'il montrât les livres. On l'emmena devant un autel d'idoles pour qu'il s'y prosternât; mais lui, d'un coup de pied, renversa à terre l'autel des idoles et leur cracha au visage.

1. La forme grecque est Διγτανός.

Ատիսեցին զնա զփայտէ եւ բերէին զծարձինն : Եւ որդին իւր չանդիմանէր զհազրն
 փասն գրոյն զի տարցի տա զաստուորն : Հերձին սրով զտանն եւ զարունն, զբարձան եւ
 զորովանն, զանջանն եւ զթիկունն եւ զբազուկան, զկրունն եւ զկրական, եւ հեղին ի
 վերայ վիրացն բացախ՝ ապիւ խառնեալ, եւ խոշոր խորզով շփէին զվերան, եւ արինն * A fol. 302
 5 իբրեւ առու հեղոյր ի ծարձնոյն, եւ սրով հատին զկրունն : Եւ ամենայն յագոյնորդն
 հրեայք եւ հեթանոսք եւ բրիտանեայք որք տեսանէինն աղաչին եւ զարձանալին բնդ
 համբերութիւն սրբոյն : Թոնարհեցաւ Քրիստոսի վրայն եւ առ զկրունն, համբուրեաց
 եւ պահեաց ի ծոց իւր :

Երկին զնա ի բանդ, եւ զհասարակ գիշերոյն եմուտ առ նա աղանի ի վերայ զլիսոյն
 10 եւ աղաղակէր : Եւ լուաւ զձաչն աղանոյն Լուկիոս բանդապետն, եմուտ ի բանոն,
 ետես զաղանին եւ զտուրբն զի խօսէր ամբողջ ծարձնով, ոչճացեալ ի բազում վիրացն.
 երկեաւ չոճ, եւ բախեաց զերեսս իւր եւ փետտեաց զմօրուսն եւ զհերս զլիսոյն եւ
 ողբալ. եւ առեալ զխորգն որ արեամբ շաղախեալ էր եւ ի վերայ երեսացն, եւ աղաչէր
 զտուրբն եւ համբուրէր զբերանն զի ուսուսցէ նմա զբարեպաշտութիւնն : Եւ նա
 15 արարեալ ի վերայ նորա զնշան սրբոյ խաչին մկրտեաց զնա. եւ ելեւ բրիտանեաց
 կատարեալ :

1 բերէին] բերեցին զամենայն B || 9-13 եւ զհասարակ... եւ ողբալ] եւ եկեալ
 բարեպաշտ կանայք Լուկիոս, Երզնա եւ Կոպրեա, զարձանէին զնա եւ պատէին զվերս
 նորա : Եւ ի հասարակ գիշերին տեսանէր Լուկիոս բանդապետն տեսիլ սքանչելի, զի աղանի
 ծի նստեալ ի վերայ զլիսոյ սրբոյն աղաղակէր. եւ երկեալ ի բանդն ետես զնա զօրացեալ
 ծարձնով B.

On le suspendit à un poteau et on lui déchira le corps. Le fils réprouvait
 son père, au sujet des livres, afin qu'il les apportât au juge. On lui déchira,
 par le glaive, les pieds, les jambes, les cuisses, le ventre, la poitrine, le dos,
 les bras, la tête, les mâchoires; on versa sur les plaies du vinaigre fort
 * mélangé à du sel, et on frotta les plaies avec un gros sac; le sang coulait de * A fol. 302
 son corps comme un ruisseau; ensuite on lui coupa la langue par le glaive. 172.
 Tout le peuple, juifs, infidèles et chrétiens, en voyant cela, pleuraient et étaient
 étonnés de l'endurance du saint. Le martyr du Christ, s'étant baissé, saisit sa
 langue, la baisa et la conserva dans son sein.

On le jeta en prison; au milieu de la nuit une colombe, ayant pénétré
 auprès de lui, se posa sur sa tête et cria. Le geôlier Lucius, ayant entendu
 la voix de la colombe, entra dans la prison et vit la colombe et le saint qui
 parlait, le corps intact, guéri de ses multiples plaies. Il eut très peur, se
 frappa la figure, s'arracha la barbe et les cheveux de la tête et se mit à
 gémir. Il saisit le sac trempé de sang et le posa sur son visage, priant le saint,
 en le baisant sur la bouche, de lui apprendre la dévotion. (Le saint) fit sur lui
 le signe de la croix et le baptisa; il devint un chrétien parfait.

* A fol. 302
1° b.

Իսկ սուրբն Թէոփորոս բաճանաչապեան Քրիստոսի ողջունեաց զամենայն հաւատացեալսն եւ անկաւ ի վերայ երկրի, եւ տարածեաց զոտս իւր եւ կապեաց զձեռս իւր, եւ աւանդեաց զՏոպին իւր սա Աստուած * Յուլիսի Չ, երկուս աւուրս կացեալ զկնի սՏապին շարչարանացն : Եւ թաղեցին զնս պատուով եւ օրհնութեամբ Լուկիոս եւ սուրբ կուսան կանաչն :

Եւ սուրբեաց զաստուորն Տիգնիանոս սա Լուկիոս զի հանցէ զսուրբն ի բանգէն եւ տարցէ առաջն նորա շատեանն, եւ նորա երթեալ պատմեաց նմա զամենայն սրանչկապործութիւնսն որ եղևն. եւ ինքն խոստովանեցաւ զՔրիստոս : Եւ զա՛յի հարեալ զաստուորին հրամայեաց սղանանել զԼուկիոս եւ զսուրբ կուսան կանաչն զԼուկիոս, զԵրոջեա եւ զԿուրբեա, եւ զալլս ոմանս որբ ընկապան ի սրբոջն Թէոփորոսէ զբանն կենաց եւ մկրտեցան :

Եւ Լուկիոս բազում փառապատեութեամբ զարծոյց զբաստուորն Տիգնիանոս շատուածգլխութիւն : Եւ ծախն ամենեքեան ի նաւ ի Կիւրենայ եւ նաւեցին ի Կիպրոս, եւ զտին անդ անօրէն զաստուար մի զի շարչարէր զքրիստոնեացն եւ սպանանէր : Եւ Լուկիոս զալլս ի Տիգնիանոսէ զնաց սա զաստուորն եւ խոստովանեցաւ զՔրիստոս, եւ երթեալ կործանեաց տախըն զբաղինան եւ խորտակեաց. եւ նոյնժամայն հատին զգլուխ նորա : Եւ երթեալ Տիգնիանոս թաղեաց զնս :

3 Աստուած] Մարգար 1, եւ *adit.* B 7 սրանչկապործութիւնսն] սրանչեղինն B 13 ծախն] ծանեալ B || 17 զնա] զաստուով զմարմին նորա B.

Saint Théodore, le pontife du Christ, après avoir donné le salut à tous les chrétiens, tomba à terre, étendit ses pieds, joignit ses mains et rendit son âme à Dieu le 6 juillet, après avoir survécu deux jours à ses terribles tortures. Lucius et les saintes femmes l'inhumèrent avec honneurs et bénédiction.

Le juge Tignianus envoya l'ordre à Lucius de faire sortir le saint de la prison et de l'amener en sa présence au tribunal. (Lucius) alla le trouver et lui raconta tous les prodiges qui avaient eu lieu. Lui-même confessa le Christ. Le juge, saisi de crainte, ordonna de tuer Lucius et les saintes femmes Lucia, Aroa et Cyprilla, et d'autres encore qui avaient reçu de saint Théodore la parole de vie et s'étaient fait baptiser.

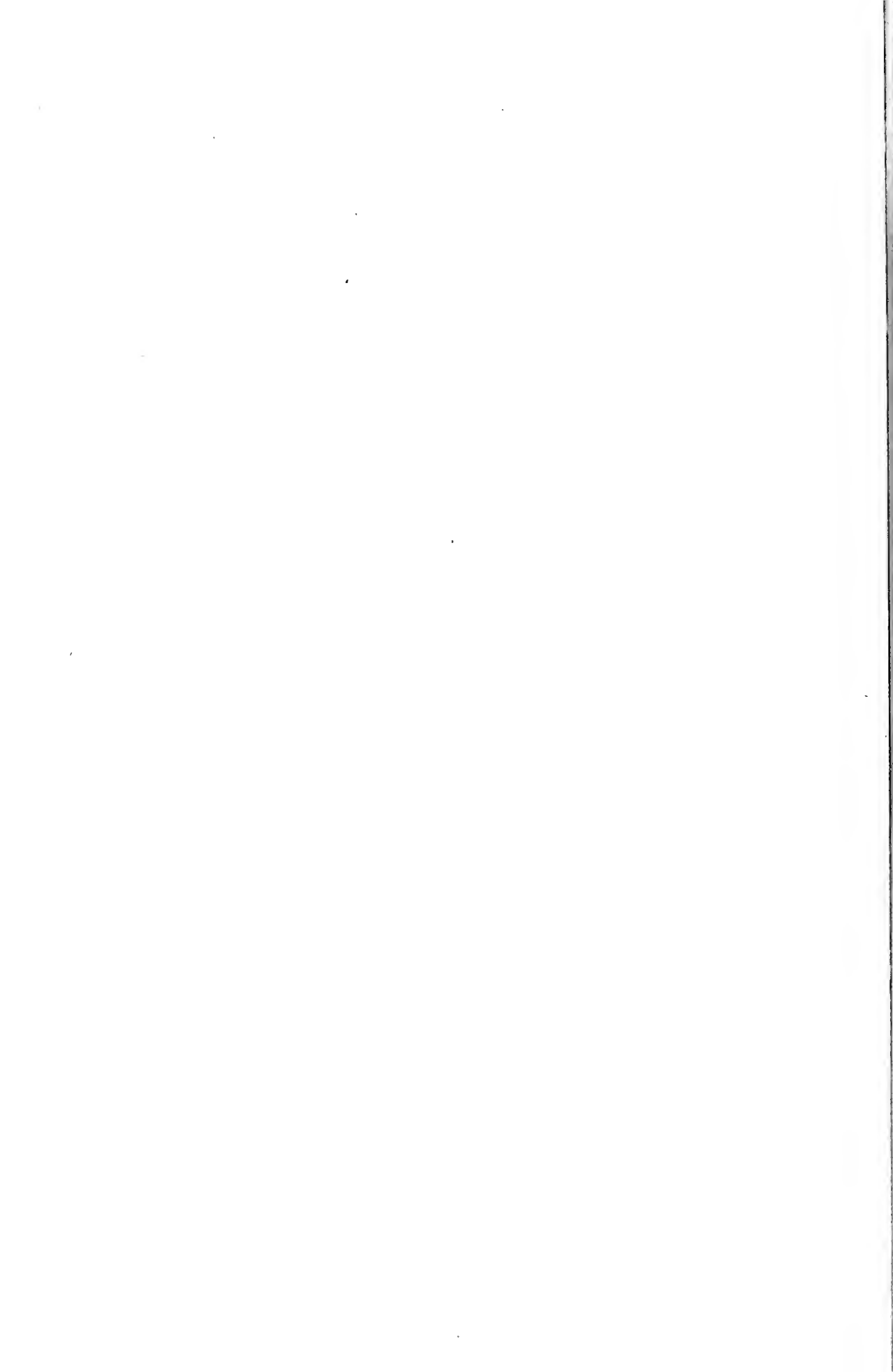
Lucius, après un long enseignement, convertit le juge Tignianus à la connaissance de Dieu. Tous s'embarquèrent à Cyrène et firent route sur Chypre; ils y trouvèrent un juge impie qui torturait les chrétiens et les faisait mourir. Lucius, en cachette de Tignianus, se rendit auprès du juge et confessa le Christ, puis alla renverser à coups de pied les autels (des idoles) et les brisa; on lui trancha aussitôt la tête. Tignianus alla l'inhumer.

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

XII

MOIS DE HIROTITS

A = Paris, Bibliothèque Nationale. Fonds arménien,
N° 480, fol. 302 v° à fol. 339 v°.

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յաջմաւորք ըստ կարգի ընտրելապէջն օրինակի Յաջմաւորաց
Տէր Իսրայելի : Կոստանդնուպօլիս, 1834 :*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

Հրոտից Ա եւ Յուլիսի Է : Վկայաբանութիւն Աստիոսի եպիսկոպոսի :

Յաւուրս Տրապիանոսի ամբարիշտ արքային էր սուրբն Աստիոս եպիսկոպոսն * A fol. 302
v^o a.
Գորաբիոյ քաղաքին ի կողմանս արեւմտից : Եւ նախարարը քաղաքին նուճերխանոս,
Նէարքոն, Ագլայիդոս եւ Արիանոս բռնադատեցին զնա զոհել կսոցն, եւ նա խոս-
5 տովանէր զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած :

Արկին զնա ի բանգ, եւ տեսանէ յանուրջս զի կանգնեալ կայր ի վերայ վիճի, եւ
շաղախեալ ձիթով մարմինն : Եւ չարուցեալ պատմեաց քահանայիցն եւ ասէ .
Պարտ է ինձ չարչարել վասն Քրիստոսի եւ մեռանել . զնայէք զուր խրաբանչիւր
ուր եւ կամեա՞ք զերծեալ ի տանջանայն :

10 Եւ յետ աւուրց հանին ի բանդէն եւ տարան առաջի Ագրիկոպոսի զատուորին .
եւ գան հարին կապարեաց թակով զկզակնն, եւ արջառաջլօք ձողկեցին զթիկունն
եւ զլանջան : Եւ բազում անգամ խրատ ապլին ուրանալ զՔրիստոս եւ վրկիլ ի
տանջանայն . եւ սուրբն ամենեւին ոչ հաւանեցաւ բանից խրատու նոցա, այլ
յայտնապէս քարոզէր եւ խոստովանէր զՔրիստոս :

1 եպիսկոպոսի] Գորաբիոյ *add.* B || 11 թակով] թաթովք B .

1er HROTIS, 7 Juillet.

Passion de l'évêque Astius.

Le saint évêque Astius de la ville de Durazzo (*Dorakhion*), dans les contrées * A fol. 302
v^o a.
de l'Occident, vivait aux jours * de Trajan, l'empereur impie. Les principaux
de la ville, Numérien, Néarque, Aglaïdos et Arianus le pressèrent d'immoler
aux idoles, mais il confessa le Christ vrai Dieu.

On le jeta en prison, et il vit en songe qu'il se tenait debout sur un rocher,
le corps frotté d'huile. S'étant éveillé, il le raconta aux prêtres et dit : « Je
dois être torturé pour le Christ et mourir. Que chacun de vous parte où il
voudra pour éviter les tortures. »

Après quelques jours, on le fit sortir de la prison et on le conduisit
devant le juge Agricolaus. On lui frappa les mâchoires avec un manteau
de plomb et on lui flagella le dos et la poitrine avec des nerfs de bœuf.
A plusieurs reprises on l'engagea à renier le Christ et à éviter les tortures,
mais le saint ne consentit point à leurs recommandations et conseils, il
prêcha ouvertement et confessa le Christ.

Եւ նորա բարկացեալ մերկացուցին զսուրբն եւ կապեցին զփայտէ, եւ կախեցին ի պարիսպն յաւուրս խորշակի աօթոյ, եւ օծին զամենայն մարմինն մեղու : Եւ զոտոզը եւ պիծակը եւ մեղուք եւ ճանճը եւ մմկար կրճեցին զմարմինն մինչեւ յսպերան. եւ աղօթելով * առ Աստուած աւանդեաց զհոգին Յուլիսի Է :

* A fol. 302
v° b.

Եւ քահանայք եկեղեցոյն աւին զմարմինն եւ թաղեցին զաղտ ի նշանաւոր տեղի : Եւ չորժամ զապարեաց հարածուսն ի բրիտանիայ շինեցին եկեղեցի ի տեղոջն ուր կախեցաւ զփայտէ, եւ անդ փոխեցին զնշխարս սրբոյն Աստիոսի :

Հրտոյ Բ եւ Յուլիսի Ը : Վկայութիւն սրբոյն Պատկապիտոսի որ է յառաջագոյժ :

Յաւուրս Գիտիղիտամոսի կուսպաշտ արքային սուրբն Պատկապիտոս էր ի քաղաքէն Երուսաղեմի, բրիտանեաց հօր զաւակ որոյ անուն էր Քրիստափոր եւ կուսպաշտ մօր որոյ անուն էր Ռէտոլոսիա : Եւ յառաջ հայրն վախճանեցաւ եւ մայրն անոց զորքին իւր հաւատովն իւրով, եւ անուանեաց զնա նէանէաս : Եւ չորժամ վարժեցաւ

1 զփայտէ] զխաչափայտէ B || 2 աօթոյ] ամարայնոյ ի սասլ արեղական add. B — մարմին] զանճն B — մեղու] եւ ժողովեալ ի վերայ նորա add. B || 3 կրճեցին... Յուլիսի Է] խաչիեցին խաչիոցօր, եւ աստճամբք զամենայն միան կրճեցին, եւ կերան զմարմինն մինչեւ յսպերան, մինչ զմերկացուցին զմարմին եւ զմիան յամենայն սակերացն, եւ լսկ միայն երեւէր սակերոյն : Եւ յայնպիսի ստկալն եւ ահաւոր անըմբռնելի սանջանա ժուժկարեաց համբերութեամբ զյայզ եւ զցերեկ ի թխնուար խաչիոցսն, եւ ի կրճումն մարմնոյն վերաւորելոյ եւ սակերացն մերկացելոյ մինչեւ աղօթելով առ Աստուած աւանդեաց զհոգին Հրտոյ Ը եւ Յուլիսի Է : B || 7 սրբոյն] սուրբ եպիսկոպոսին B — որ է] ի հայ լեղու add. B || 9 կուսպաշտ om. B.

Les (païens), irrités, dépouillèrent le saint, l'attachèrent à un gibet, le suspendirent sur les murailles durant des jours de hâle et de chaleur, en oignant tout son corps de miel. Les frelons, les guêpes, les abeilles, les mouches et les moustiques rongèrent son corps jusqu'aux os, et c'est en priant * Dieu qu'il rendit son âme, le 7 juillet.

* A fol. 302
v° b.

Les prêtres de l'église prirent le corps et l'inhumèrent secrètement dans un endroit choisi. Lorsque la persécution contre les chrétiens prit fin, on construisit une église à l'endroit où il avait été attaché au gibet, et on y transporta les restes de saint Astius.

2 PROCOPE, 8 Juillet.

Martyre de saint Procope, nom qui veut dire « en avance ».

Saint Procope était de la ville de Jérusalem, aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien. Il était fils d'un père chrétien dont le nom était Christophé et d'une mère idolâtre du nom de Théodosie. Son père étant décédé le premier, la mère éleva son fils dans sa religion et l'appela Néanias.

և եղև ճանուկ, առեալ գանձ և զորդին իւր տարաւ առ թագաւորն, և նա առեալ զգանձն պատուեաց զորդի կնոջն, և աւարեաց գնաւ առ զուրբ Աղեկասնկորս. և ետ նմա երկու զորագլուխս զորօք իւրեանց գնիկատարատու և զԱնտիոքոս, և չգարկեաց պատուիրելով նմա զի զորս բրիտանեաց գոցէ տանջանօք կորուսցէ :

5 Եւ վասն ամառնային * խորշակին ի գիշերի գնալը : Եւ յորժամ մերձեցաւ Երեսուն * A fol. 303
1" a.
մղոնաւ ի քաղաքն Ագամիրա և զորքն ընդ նմա չանկարծակի եղև շարժ և աշատր կայծակունք, և ձայն չերկնից որ առէր. նէանէաս, և զմե իմ հակառակ եղեր. ուր երթաւ մեռանիս : Ատէ նէանէաս. Ով իցեա, երեւեցո՞ւր զքեզ Տէր, զի չեմ կարող տեսանել զքեզ : Յայնժամ երեւեցաւ նմա խաչ ստանանման, և ձայն ի խաչէն որ
10 առէր. Ես եմ Յիսուս խաչեալն Որդին Աստուծոյ : Եւ պատմեաց նմա Տէրն զարեպաշտութեան խորհուրդ սատուածութեանն, և զարձոյց գնալ ի գիտութիւն ճշմարտութեան :

Եւ զարձաւ նէանէաս ի Ակիթագոլիս, առ սոկերիչս և սրար խաչ չոսկեաց և արծաթուց, և յորժամ զործեցաւ խաչն երեւեցաւ զիր երբայցեցերէն որ զրեալ էր
15 Եմանուէլ. երեւեցաւ և երկը պատկերք և ի մէջն Յիսուս, և չեզր թևոց խաչին

1 տարաւ] գնաց B — նա առեալ] առեալ B — կնոջն] իւր B || 6 չանկարծակի... Գնաց] երեւեցաւ նմա ի ստեղծան խաչ ստանանման, և լուսաւ ձայն ի խաչէն որ ճաշ սարաւնոյր նմա կի՞է երթեալ հակառակող լինիցի խաչերոյն Բրիտանոսի : Եւ զարձաւ նէանէաս ի Ակիթագոլիս, և կոչեալ զսոկերիչս ետ շինել զեմանութիւն խաչին զոր ետես, և զնացեալ B.

Lorsqu'il fut instruit, et fut devenu un jeune homme, la mère prit son fils avec de l'argent et le conduisit à l'empereur, qui accepta l'argent, honora le fils de la femme et l'envoya au duc d'Alexandrie. Celui-ci lui remit deux capitaines avec leurs troupes, Nicostratus et Antiochus, et l'expédia en lui ordonnant de faire périr dans les tortures tous les chrétiens qu'il rencontrerait.

A cause des grandes chaleurs * de l'été, il marchait de nuit. Lorsqu'il * A fol. 303
1" a.
fut arrivé à trente lieues de la ville d'Apamée, accompagné de ses troupes, il se fit tout d'un coup un tremblement de terre, avec des coups de foudre terribles et une voix du ciel, qui dit : « Néanias, es-tu devenu, toi aussi, mon adversaire? Où que tu ailles, tu mourras. » Néanias répondit : « Qui es-tu? Montre-toi, Seigneur, car je ne suis pas capable de te voir. » Il lui apparut alors une croix, qui semblait de glace, et une voix de la croix lui dit : « Je suis Jésus le crucifié, Fils de Dieu. » Et le Seigneur lui parla du pieux mystère de la divinité et le convertit à la science de la vérité.

Néanias retourna à Seythopolis, alla trouver les orfèvres et fit faire une croix d'or et d'argent, et lorsqu'elle fut achevée, il y apparut une inscription hébraïque qui se lisait « Emmanuel »; il y apparut aussi trois figures : Jésus

ի ծի կոյմն Միրուչէի եւ ծիւսն Գարբիէի հրեշտակապետացն : Եւ երկիր եպագ խաչին եւ պատկերացն :

Գնաց չերուսաղէժ եւ եկիտ Հագարացիս որ ասպատակէին դամենայն գաւառն եւ աւերէին : Եւ եկեալ Նէանէաս խաչին ի պատերազմ չալթեաց քաջութեամբ Հագարացեացն, եւ դարձաւ խնդութեամբ ի տուն իւր գոհանալով գՔրխատուէ եւ 5 զխաչէն եւ զհրեշտակապետացն :

* A fol. 303 r° b.

Եւ ելլ ընդ աւաջ * ճաչն իւր, եւ զչալթութիւն պատերազմին յօգնականութենէ կռոցն համարեցաւ, գոհանալը զլիցն, իսկ Նէանէաս ի Քրխատուէ եւ ի սրբոց խաչէն խոտտովանէր զչալթութիւն ճարտին ընդդէմ թշնամուցն : Եւ նոյնժամայն զրեաց ճաչն իւր առ թագաւորն եթէ Աւրացաւ զկուսն որդին իմ : Եւ առաքեաց թագաւորն 10 հրաման առ Լուկիոս՝ գատաւորն Կեսարիոց քաղաքին զի քննեացէ գնէանէաս : Եւ չորժամ կացոյց աւաջի իւր գատարն խոտտովանեցաւ գանուն եւ զհաւատոս Տեսան մերոց Յիսուսի Քրխատուի : Եւ այնչափ չարաչար ձաղկեցին զնա մինչեւ կխամահ տարան ի բանդն :

Եւ ի մէջ զիշերին լոյս ծագեաց ի բանդին, եւ երեւեցաւ Քրխատոս հրեշտակա- 15

Ճ գՔրխատուէ... զհրեշտակապետացն] զՅիսուսէ B || 8 ի Քրխատուէ եւ ի սրբոց խաչէն] զՔրխատուէ B || 9 ընդդէմ թշնամուցն] արարեալ ի ձեռն խաչին B — նոյնժամայն om. B || 10 թագաւորն] վասն որդւոյն իւրոց add. B — զկուսն] գատաւաճոս ճեր B — որդին իմ] եւ պաշտէ զխաչեան Քրխատու B || 11 Կեսարիոց քաղաքին om. B || 12 գատարն] գնէանիս B || 13 մերոց Քրխատուի om. B — չարաչար om. B || 15 լոյս ծագեաց] տեսանէր չանուրջան լոյս ճեճ ծագեալ B — երեւեցաւ] եկեալ B.

au milieu, et aux extrémités des branches de la croix les archanges, d'un côté Michel et de l'autre Gabriel. (Néanias) se prosterna devant la croix et les figures.

Il partit pour Jérusalem et y trouva des Sarrasins qui envahissaient toute la province et la dévastaient. Néanias, muni de la croix, leur livra combat, vainquit vaillamment les Sarrasins et retourna joyeusement à sa maison en rendant grâces au Christ, à la croix et aux archanges.

A fol. 303 r° b.

Sa mère alla au-devant * de lui et, attribuant la victoire de la bataille à l'aide apportée par les idoles, elle rendit grâces aux dieux; mais Néanias confessa que la victoire de la bataille contre l'ennemi était due au Christ et à la sainte croix. Sa mère écrivit aussitôt à l'empereur : « Mon fils a renié les idoles. » L'empereur envoya ordre au juge de la ville de Césarée, Lucius, d'interroger Néanias. Et lorsque celui-ci fit comparaître le saint devant lui, il confessa la foi et le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ. On le flagella si brutalement, qu'on l'emmena en prison à moitié mort.

Au milieu de la nuit, une lumière jaillit dans la prison et le Christ

պետօրն եւ երջճ զնա ի կապանացն, եւ զվէրսն բժշկեաց եւ ձկրտեաց զնա եւ սակ .
Յապսճհեաէ Պետկոպիտոս անուանեացիս, եւ չատաջապէմ լինիցիս ի գործս քո եւ բազում
գունդս զարձուցես ի հաւատս :

5 Եւ չեա սակաւ աւուրց տարան զՊետկոպիտոս ի տաճար կռօցն զի երկիր պապցի .
եւ յորժամ զնաց կորձանեաց աբթիբք երեսուն եւ վեց բազինս, եւ բլխեաց ջուր եւ
լցաւ տաճարն : Եւ տեսալ զարանչելիսն երկու զօրապուխքն զօրօքն իւրեանց
հաւատացին ի Քրիստոս, եւ ձկրտեցան ի սրբոյն Մեանգէ կախկոպուէ Կեսարոս : Եւ
նոյնժամայն հասին գամենեցունց զուլան եւ ձարտիրոսացան վասն անուանն Քրի -
տօսի երկու զօրապուխք ' զօրօքն իւրեանց :

* A fol. 303
v^o a.

10 Հաւատաց ի Քրիստոս եւ Թէոդոսիա մայր սրբոյն Պետկոպիտոսի եւ այլ երկրորտասն
կանայք իշխանաց : Եւ զան հարին զնոսս ուժկին, եւ հրով գանթան ալքեյլին եւ
գտոխնսն հերձին, եւ ապա հասին զպուխս նոցա :

Եւ գտարն Պետկոպիտոս հրամայեաց եւ արջուաջօք զմարմինն զվեցին, եւ հեղին
ի վերայ քայալս սոսկ, եւ ելին ի ձեռինն հօւր եւ կնկրուէ զի խնկեացէ ի բազինան, եւ
15 նա պահեաց ի ձեռինն ձինչեւ կնկրուէն ալքեցաւ եւ ձեռքն ոչ կկրան :

1 Պրջճ] լուծանէր B — բժշկեաց] բժշկէր B — ձկրտեաց] ձկրտէր B — սակ] սակ,ր B
|| 2 բազում գունդս] զբազումս B || 5 յորժամ... աբթիբք] յանկարծակի եղև շարժ ձեճ ի տեղւոջն
չաճնիկ եւ կորձանեցան B || 7 կախկոպուէ] կախկոպուսպետէ B — Եւ նոյնժամայն] Զայն
լուեալ գատսօրն հրամայեաց եւ B || 8 անուանն om. B — 13 զմարմինն] զանձեճ արարեալ
add. B || 14 սակ om. B || 15 ոչ om. B.

apparut, avec les archanges, le délia de ses chaines, lui guérit les plaies
et le baptisa, en disant : « Tu t'appelleras désormais Procope, tu progres-
seras dans tes œuvres et tu convertiras à la foi de nombreuses troupes. »

Peu de jours après, on conduisit Procope au temple des idoles pour qu'il
s'y prosternât; et lorsqu'il y arriva, il détruisit, par ses prières, trente-six
autels; une source jaillit et le temple en fut inondé. Deux capitaines, témoins
du miracle, crurent au Christ, avec leurs troupes, et furent baptisés par
saint Léonce, l'évêque de Césarée. On leur trancha aussitôt la tête à tous. Ces
deux capitaines furent martyrisés avec leurs troupes pour le nom du Christ.

* A fol. 303
v^o a.

Théodosie, la mère de saint Procope, crut aussi au Christ avec douze
autres femmes, épouses de princes. On les frappa vigoureusement, on leur
brûla les aisselles par le feu, on leur déchira les seins et on leur trancha
ensuite la tête.

(Le juge) ordonna de déchirer le corps de saint Procope à coups de nerfs
de bœuf; on répandit sur ses plaies du vinaigre pur; on lui mit dans les
mains du feu et de l'encens pour encenser les autels, et il les garda dans
ses mains jusqu'à ce que l'encens fût consumé, mais ses mains ne furent
point brûlées.

Եւ զորձեալ կապկեցին ծանր վէճ ի ձեռսն եւ ընկեցին ի բորբոքեալ հօր, եւ նա նշանաւ խաչին զվէմն ելոց՝ եւ զհօրն շիջոց : Եւ ապա հրամայեաց զաճացն հասանել զզլուխն :

Եւ չորժամ տանէին ի տեղին տարածեաց զձեռս իւր յերկինս եւ ասէ. Տէր Աստուած իմ արարիչ երկնի եւ երկրի, հօյր Տեառն մերոց Յիսուսի Քրիստոսի, յուր 5
տղաչանաց իմոց եւ կատարեն զինգրուածս իմ : Պահես զքողարքս զսոս եւ սրբես ի կուսպաշտութենէ, չիշեա եւ զամենայն ժողովուրդս քո եւ սրբես ի կուսպաշտութենէ, եւ բժշկես զամենայն հիւանդութիւնս նոցա : Նեղեղոց անգորբիչ լեր, որբոց եւ այրեաց օցնական, եւ որոց ի բանցին այցելու, զնաւակոծեալս ի ծովու խաղաղութեամբ * հասն 10
ի նաւահանդիսան, ճանապարհորդաց ուղեկից, փախուցելոց ի բռնաւորաց սպառէն, զփտանդեալսն ի ծառայութենէ պատեն, զգեւս ի մարդկանէ հալածեն, զգորբեալսն կանգնեն, զմարտեալսն զարձն, մեղաւորաց թողութիւն շնորհես, զստատանաչական խորհուրդս խափանեն, բոց զարբայութիւնդ քո ամենայն հաւատացելոց բոց, եւ որոց յանուն իմ եկեղեցի շինեն կամ չտակերաց իմոց մասն առնուցուն, կամ զչիշատակս իմ կատարեն, սրարկեան նոցա զքո անբաւ ողորմութիւնդ, եւ մի եկեցէ ի վերաց նոցա 15

* A fol. 303
v° b.

1 եւ զորձեալ ... ձեռսն] կապկեցին զձեռսն B — բորբոքեալ om. B — եւ նա նշանաւ ... շիջոց] եւ խանձայեցաւ ամենայն մարմինն B || 2 զաճացն om. B || 4 տանէին] տարան B — յերկինս] սա Աստուած *al. B* || 13 եւ որոց յանուն... կատարեն] եւ որբ աղօթիւք յիշատակն զիս B.

On lui attacha de nouveau une lourde pierre aux mains, et on le jeta dans les flammes, mais il détacha la pierre par le signe de la croix et éteignit les flammes. (Le juge) ordonna ensuite aux bourreaux de lui trancher la tête.

Pendant qu'on le conduisait au lieu (de l'exécution), il éleva ses mains au ciel et dit : « Seigneur, mon Dieu, créateur du ciel et de la terre, Père de Notre-Seigneur Jésus-Christ, écoute ma prière et exauce ma demande. Conserve cette ville et purifie-la de l'idolâtrie; souviens-toi aussi de tout ton peuple, purifie-le de l'idolâtrie; guéris-les de toutes leurs maladies. Donne la paix aux affligés, sois le soutien des orphelins et des veuves, rends 10
visite à ceux qui sont en prison, fais arriver en paix * au port ceux qui sont en péril de naufrage; sois le compagnon de route des voyageurs, l'abri de ceux qui fuient les tyrans, donne la liberté à ceux qui sont en danger dans la servitude, chasse les démons des hommes, relève ceux qui sont tombés, convertis les égarés, accorde le pardon aux pécheurs, détruis les desseins de Satan, ouvre ton royaume à tous Tes fidèles et à ceux qui construiront une église en mon nom ou qui prendront une partie de mes reliques, ou qui accompliront ma commémoration, accorde-leur Ta misé-

* A fol. 303
v° b.

ստտանայական փորձութիւնք, եւ ձի բռնութիւնք ի թշնամեաց եւ յիշխանայ, եւ ընկնլ զհոգիս իմ խաղաղութեամբ :

Եւ եղև ձայն յերկնից առ նա եւ ասէ. Պատուովէ, բացան բեղ զբունք երկնից, եւ զունկ հրեշտակաց մասն բեղ, եւ զսոր ճարտիւրոսացն զորս ճատուցեր ընծայս Հօր իմոյ սնտան բեղ : Եւ զամենայն խնդիրս քօ կատարեցից եւ կատարեալ են :

Եւ արարեալ զնշան խաչին յանձն իւր, եւ սպաս հատին զզուխ նորա Յուլիսի Թ : Եւ երթեալ բրիտանիցն առին զճարձինն եւ եղին ի նշանաւոր տեղի :

* Հրատից Գ եւ Յուլիսի Թ : Վկայաբանութիւն սրբուհւոյն Ազնաբայ կուսին :

* A fol. 304 r° a.

Ազնաբայն Քրիստոսի Ազնաբա կոչս եւ սուրբ վկայն էր ի քաղաքէն Հռոմայ : Երթալին առ նա բազում կանայք եւ ուսուցանէր զնոսա յաստուածային պատուիրանացն զտեալ ի կոտցն պաշտելութենէ եւ ապաշխարել զձեզս իւրեանց :

Եւ լուեալ իշխան քաղաքին առաքեաց զբրականս եւ չափշտակեցին զնա եւ տարան առաջի նորա : Հրամայեաց նձա կամ զոհել կոտցն կամ երթալ ի պրոնկատունն : Եւ

1 բռնութիւնք] եւ ներութիւնք *add.* B || 3-5 եւ եղև ձայն... կատարեալ են *om.* B || 6 իւր] ճատուց զպարանոցն *add.* B — նորա] Հրատից Գ եւ *add.* B || 7 եղին] փառօր *add.* B || 8 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B || 11 իւրեանց] զի Ազնաբայն անձանակ թարգմանի. քանզի ի բարուցն ստացաւ եւ քանանն, որով զբազումս ի պրոնիկ կանանց քարշեաց ի չար գործոց, եւ էսձ ի հաւասան Քրիստոսի եւ ի ճարտր վարս սրբութեան յազուցելութենէն *add.* B.

ricorde infinie; que les tentations de Satan ne les atteignent point, ni la violence de leurs adversaires ou des tyrans, et reçois mon âme en paix. »

Une voix du ciel se fit entendre à lui et dit : « Procope, les portes du ciel te sont ouvertes, les chœurs des anges t'espèrent, les groupes des martyrs que tu as offerts à mon Père t'attendent. J'exaucerai toutes tes demandes : elles sont déjà exaucées. »

(Procope) fit le signe de la croix sur sa personne, puis on lui trancha la tête, le 8 juillet. Les chrétiens allèrent retirer son corps et le déposèrent dans un endroit choisi.

* 3 HROTITS, 9 Juillet.

* A fol. 304 r° a.

Passion de la vierge sainte Agnès.

La servante du Christ, la vierge et sainte martyre Agnes (*Agnasia*), était de la ville de Rome. De nombreuses femmes se rendaient chez elle, et elle leur enseignait par les commandements divins à quitter le culte des idoles et à faire pénitence de leurs péchés.

Le gouverneur de la ville, l'ayant appris, envoya des soldats qui l'enlevèrent et l'amènèrent devant lui. Il lui ordonna ou d'immoler aux idoles ou

նա ասէ. Աչ գոհեմ եւ ոչ անկանիմ ի պոռնկութիւն : Եւ կոչեաց իշխանն զոմն մի պոռնկախառնիչ, եւ ետ ի նա զկոչս կինն զին միով հանդերձիւ անցուցէ զնա ընդ մէջ քաղաքին եւ տարցեն ի պոռնկատունն : Եւ չորժամ տարաւ եւ եմոջձ ի տունն տարածեաց զձեռս իւր շերկինս եւ կոչէր զՔրիստոս յօգնականութիւնն : Եւ ամենայն պոռնիկը որ մտանէին թուրանաչին եւ խափանէր ցանկութիւնն, եւ երանէին նուա- 5 զեալը :

Եւ ոմն մի ամբարտաւան երիտասարդ պարծէր զին մտցէ առ նա եւ կատարեցէ զկամս իւր. եմուտ եւ կարաւ զպաշտնն Քրիստոսի, եւ անկաւ շերկիր էւ մեռաւ : Եւ չորժամ չամեաց եւ ոչ ել, եմուտ պոռնկախառնիչն ի տունն եւ տեսանէ՝ զերիտասարդն մեռեալ որ ամբարտաւանութեամբն պարծէր, ելեալ արտաքս սղաղակեաց մեծա- 10 ձայն եւ ասէ. Մեծ է հաւասն Քրիստոսի : Եւ մինչեւ ի մէջ քաղաքին երթալը եւ զնոյն սղաղակէր :

Լուաւ իշխանն եւ տարաւ զերանելին Ազնասիա առաջն իւր, եւ հարցանէր թէ. Սրպէս սպաներ զերիտասարդն . Եւ նա ասէ. Յորժամ հրամայեցեր տանել զիս

[Եւ նա] եւ սարբ կոչսն ձերմեալ զանօրէն հրամանն B -- անկանիմ] անարգիմ B || 1-4 եւ կոչեաց... տարածեաց] Յայնժամ հրամայեաց իշխանն եւ բռնութեամբ տարան եւ մտնին ի պոռնկատունն. եւ նա տարածեալ B || 5-9 թուրանաչին... սղաղակէր] անոր զարհուրեալը չաներեւոյթ զօրութենէ թուրանաչին. եւ ոչ բնաւ իսկ ձօսել կարէին, այլ արտաքս փախչէին նուազեալը : Իսկ երիտասարդ ոմն ամբարտաւան չանպիտար բռնն եհար զազանոյն Քրիստոսի, եւ սոժամայն անկաւ շերկիր անշնչացեալ B || 13 գերանելին om. B || 14 սպաներ զերիտասարդն] արարեր զայց B -- հրամայեցեր տանել] տանելին B.

d'aller dans une maison de prostitution. Elle répondit : « Je n'immole point et je ne tombe point dans la prostitution. » Le gouverneur fit venir un tenancier de prostituées, lui confia la sainte femme, afin qu'il la promenât à travers la ville, vêtue d'un seul vêtement, et la conduisît dans une maison de prostitution. Lorsqu'il l'eut conduite et introduite dans la maison, elle éleva ses mains vers le ciel et appela le Christ à son secours. Tous les débauchés qui entraient se calmaient, leur désir cessait et ils sortaient défaillants.

Un jeune homme orgueilleux se vanta de l'approcher et de satisfaire sa volonté. Il entra et saisit la servante du Christ, mais il tomba à terre et mourut. Comme il tardait et ne sortait pas, le tenancier des prostituées pénétra dans la maison et trouva mort le jeune homme qui s'était vanté par orgueil; il sortit, cria à haute voix et dit : « Grande est la foi au Christ. » Il alla jusqu'au milieu de la ville en criant la même chose.

Le gouverneur l'apprit et fit comparaitre la bienheureuse Agnès. Il lui demanda : « Comment as-tu tué le jeune homme? » Elle répondit : « Lorsque tu as ordonné de me conduire dans la maison infâme, un jeune homme vêtu

* A fol. 304
r^o b.

* A fol. 305
r^o b.

յանարզանայ տունն, գալք զկնի իմ պատանի մի սպիտակագլետ, եւ եկաց առ իս
 5 Կամենայն օրն. եւ որք մտանէին զցանկութիւնն նոցա խափանէր : Այս աչս որ մեռա
 վանն յանգիւտութեանն զի պարծէր եթէ կատարեցէ զցանկութեան կամս իւր : Ասէ
 իշխանն : Ով իցէ պատանին աչն : Եւ նա ասէ. Հրեշտակ է զոր աւարեաց Աստուածն

Եւ իշխանն. Եթէ կամիս հաւանեցուցանել զմեզ եթէ ճշմարիտ է զոր ասեալ
 աղաչեան զԱստուածն քո եւ կենդանաց՝ զմեռեալն : Եւ նորա ծուրն ելեալ աղաչեաց
 զԱստուած, եւ առժամայն չարեաւ մեռեալն : Եւ զարմանք կալաւ զամենեւեան, եւ
 ոմանք ի կուսարշտիցն ապրպակեցին առ իշխանն. Մարմն զբո զի զիւթ է եւ կախար-
 10 զութեամբն իւրով առնէ զաչդ : Հրամայեաց եւ առժամայն հրով աչքեցին պարբոհի
 կոյս վկայն Քրիստոսի Ազնասիա Յուլիսի Թ :

* Հրոտից Գ եւ Յուլիսի Թ : Վկայութիւնն քառասուն եւ հինգ մարտիրոսացն
 որ ի Նիկիոսոյ շառնայն կատարեցան :

* A fol. 304
 v° a.

Սուրբ վկայքն Քրիստոսի քառասուն եւ հինգ մարտիրոսքն, որոց զխառնքն

1-5 գալք ... յանարզ մեղացն] Աստուածն իմ զոր եսն պաշտեմ աւարեաց ընդ իս զհրեշտակ իւր
 զոր եւ տեսանէի իբրեւ պատանի լուսազգեստ եկեալ զկնի իմ պահել եւ փրկել զիս ի մեղացն
 գարշտութենէ. եւ այս աչս յանգիւտն որ կամեցաւ բռնապատել զպարկեշտութիւնն իմ յաճէ
 փաւաց զորութեանն նորա անշնչացաւ B || 6 եթէ կամիս հաւանեցուցանել զմեզ om. B |
 7 կենդանաց՝ զմեռեալն] չարիցէ այս եւ հաւատացուք B || 8 մեռեալն] աչն եւ եկաց
 կանգուն ի վերայ ոտից իւրոց B || 10 հրով om. B || 11 կոյս om. B — Ազնասիա] Հրոտից
 Գ եւ add. B — Յուլիսի Թ] Սա յանարէն Արնիս կոչի, եւ Ատղինք Բննէզ կոչեն եւ ասեն
 զա զուսի կուսանաց add. B || 13 կատարեցան om. B.

de blanc m'y suivit et resta auprès de moi toute la journée; il faisait disparaître
 les désirs de ceux qui venaient chez moi. Cet homme vient de mourir à cause
 de son audace, car il se vantait d'accomplir le désir de sa volonté. » Le
 gouverneur dit : « Qui est ce jeune homme? » Elle répondit : « C'est un
 ange que mon Dieu a envoyé pour me sauver des péchés infâmes. »

Le gouverneur dit : « Si tu veux nous convaincre que ce que tu dis
 est vrai, prie ton Dieu et fais ressusciter le mort. » Elle se mit à genoux,
 pria Dieu et aussitôt le mort ressuscita. Tous furent saisis d'étonnement,
 mais quelques-uns des idolâtres crièrent au gouverneur : « Fais-la tuer,
 car elle ensorcelle, et fait cela par sorcellerie. » Il ordonna aussitôt de livrer
 aux flammes la vierge sainte, la martyre du Christ, Agnès, le 9 juillet.

* 4 HROTITS, 10 Juillet.

A fol. 304
 v° a.

Martyre des quarante-cinq martyrs qui furent exécutés
 dans la ville de Nicopolis d'Arménie.

Les quarante-cinq saints martyrs du Christ, dont les principaux sont

Ղեւսնդիոս, Սիսինիոս, Սուրբիոս, Անիկոս, Դանիէլ, Անտոնիոս, Էին ի ժամանակս
Լիկինոսի կուսպաշա արքային, եւ Լիւսիոս գատաւորին ի բարպէէն Նիկիոսպօլսի
Հաչոյ : Եւ կացեալ առաջի Լիւսիոս գատաւորին ջանդիմանեցին զնա ի սնտի
պաշտածուես կուցին, եւ զԲրիտոս համարձակութեամբ խոստովանեցան եւ զգալուստն
եւ զգարութիւն : 5

Եւ բարկոծ արարեալ գտերբն արկելին չաշտարակ պարսպին, եւ պահէին
զնոսա Մենէաս եւ Բելիդէս զօրականք : Եւ սուրբն Ղեւսնդէս պատուիրէր աչոյ
սրբոյն նախանձորս լինել որք չառաջ մարտիրոսացան աշք եւ կանաչք : Եւ ջուր
ոչ տանէին նոցա. եւ կին մի բարեպաշտ անուն Բասիանէ աման ջրով ի ծոցի իւր
թափուցանէր մտանէր գոպա եւ սրբուցանէր սրբոյն : 10

Եւ երեւեցաւ սասանոց Էռսիա գատաւորին ի կերպարանս Ասկիպիոսի սասո-
ծոցն իւրոյ, եւ ասէ. Մերթնս գմարմինս նոցա եւ խորտակեան զոսկերս նոցա եւ ընկեան
ի Գալլ վան վասն զի չսժ անարգեցին զնա : Եւ վասն զի ոչ հաւանեցան հրամանոց
գատաւորին, եւ ոչ զոհեցին կուցին, եւ զնոսա ի զահիճան, եւ նորա կախեցին
գտերբն եւ երկաթի եղնգամբք բերթեցին գմարմինս նոցա : 15

Եւ սուրբբն աղաչեցին զմի սմն ի ծածուկ բրիտանեայ Փիլիսն անուն զի սէրն

3 սնտի] Հեթանոսական *add.* B || 4 կուցին *om.* B || 11 եւ երեւեցաւ... գատաւորին]
եւ գատաւորն Լիւսիոս ծփէր ի խորհուրդս անորէնա թեան թէ որսի սանջանօք պատուհասեցէ
զնոսա. եւ անբան անցուցեալ զգիշերն ընդ առաստն անկառ նիրհումն ի վերայ նորա. եւ
ջանուրջս երեւեցաւ նժա սասանոց B || 16 անուն] գրիւր ս. ձեռն բարբաբայոց իշխանի *add.* B.

Léonce, Sisinius, Maurice, Anicet (*Aniktos*), Daniel, Antoine, étaient de la
ville de Nicopolis d'Arménie, aux jours de l'empereur idolâtre Licinius et
du juge Lucius (*Liuisiay*). Introduits devant le juge Lucius, ils le réprochèrent
pour son culte vain des idoles et confessèrent avec hardiesse le Christ, sa
venue et sa résurrection.

On lapida les saints et on les enferma dans une tour de la muraille où
les soldats Ménéas et Béliidès les gardaient. Saint Léonce recommandait aux
autres saints d'être les émules des hommes et femmes qui furent martyrisés
auparavant. On ne leur donnait pas d'eau, mais une femme pieuse, du nom
de Bassianè, cachait une cruche d'eau dans son sein, pénétrait secrètement
et donnait à boire aux saints.

Satan apparut au juge Lucius sous les apparences de son dieu Asclépius
et lui dit : « Déchire leurs corps, brise leurs os et jette-les dans le Lyceus
(*Gaul*), car ils m'ont trop méprisé. » Comme les saints n'avaient point con-
senti aux ordres du juge et n'avaient point immolé aux idoles, * il les remit
entre les mains des bourreaux qui les suspendirent et déchirèrent leurs corps
avec des ongles de fer.

Les saints prièrent un homme, chrétien en secret, nommé Philion, pour

* A fol. 304
v° li.

իւր ծիջնորդեցէ առ Լիւսիաս դատաւորն զի վաղվազակի կատարեացէ զնոսա : Եւ Փիլիոն զնաց առ տէրն իւր եւ պատմեաց նմա զվնկիրուածս սրբոցն : Եւ ի ճիւղմ աւուր հրաւիրեցաւ ի ձաշ առ Լիւսիաս, եւ նա պատճառեաց ոչ երկալ, Վասն զի տեսի, ասէ, զորովայնս գատապարտելոցն բացեալս ի բերանայն, ապաղպաց եւ ոչ չօծարի բնութիւնս ի կերակուրս, եւ եկիէ կամիս զի եկիլ ի սեզան վառվառէս կորն զնոսա : Որպէս եւ եղև իսկ : Եւ յոյժ ուրախ եզնէ յորժամ լուան սուրբքն :

Իսկ զբարեպաշտ կինն Բասիանէ որ սպասուորէր արպիւն ի ծանանելոյ առ սուրբան, եւ ընդ պատուհանն իջուցանէր նոցա զճուրն. եւ նորա օրհնէին զկինն, եւ հատուցին նմա փոխարէն զայս զի որպիք իւր եւ թուռնք քահանայ լիցին Աստուծոյ :

Եւ ծինչղև պաշտէին զվնկածան սաղմոսն. Երանեալ են ամբիժք ի ճանապարհի, երեւեցաւ հրեշտակ Տեառն եւ լուսաւորեաց զնոսա եւ յաշտնեաց նոցա եկիէ . Մերձեալ է օր կատարման ձերոյ : Մենիաս եւ Բեկլպէս լուան զձայն հրեշտակին եւ տեսին զլոյսն, * հաւատացին ի Քրիստոս, եւ ծովն առ սուրբն սպաղակերով. Եւ մեք քրիս-

* A fol. 305
1° a.

1 զնոսա] բանցի երկնէր զի ձի գուցէ ի սրբոցն որ առ երկիզի երկար շարչարանայ սակաւեցի ի հաւատոց add. B || 4 գատապարտելոցն] սպանելոցն B || 7 որ սպասուորէր om. B || 9 քահանայ... Աստուծոյ] արժանի լինիցին սրբոց կարգի քահանայութեան B || 11-13 երեւեցաւ... զլոյսն] ահա հրեշտակ Տեառն եկեալ եկաց առ նոսա եւ լուսաւորեաց զբանն, եւ ասէ. Աւրախ լերուք զի մերձ է օր կատարման ձերոց, եւ անուանք ձեր զրեցան ի զլրն կենդանեաց. բաշտպերեցարուք զի Տէր ընդ ձեզ է : Մենիաս եւ Բեկլպէս որք պահէին զլուսո բանցին իբրեւ տեսին զլոյսն եւ լուան զձայն հրեշտակին B.

que son maître intervint auprès du juge Lucius, afin de les faire exécuter promptement. Philion alla trouver son maître et lui communiqua la demande des saints. Un jour que ce dernier était invité à dîner par Lucius, il s'excusa de ne pas s'y rendre, « car, dit-il, j'ai vu le ventre des condamnés ouvert par les déchirures, j'en ai été dégoûté, et ma nature se refuse à toute nourriture; mais si tu veux que je vienne à ta table, fais-les périr immédiatement ». Ainsi fut fait; et les saints s'en réjouirent grandement, lorsqu'ils l'apprirent.

On défendit à la pieuse femme Bassiaué, qui les servait, de pénétrer auprès des saints; alors elle leur introduisit de l'eau par la fenêtre, et (les saints) la bénirent et la récompensèrent en faisant que ses fils et ses petits-fils devinrent des prêtres de Dieu.

Pendant que (les saints) récitaient le psaume de l'inhumation : *Heureux sont les purs dans la voie*¹, l'ange du Seigneur leur apparut, les illumina et leur révéla : « Le jour de votre exécution est proche. » Ménéas et Béliidés entendirent la voix de l'ange et aperçurent la lumière; * ils crurent au Christ,

* A fol. 305
1° a

1. Ps. cxviii. 1.

տանեալք եմք : Կապեցին եւ զնոսա ընդ ալոց սրբոցն, եւ տարան զբառատուն եւ Տինգ վկայսն առաջի զատուորին, եւ նոտուցին զնոսա ի գետնի, եւ զաւազանօք կոտորեցին զմարմինս նոցա, եւ բորբոքեցին հուր նման հնոցին Բարեկոնի, եւ արկին զամենեանն անդ. եւ զոհուիմեամբ եւ ուրախութեամբ աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած Յուլիսի Ժ :

Եւ յողովեցին զկոտորեալ մարմինս նոցա եւ ընկեցին ի Գալլ գետն որ էր վեց մղանաւ հեռի ի քաղաքէն : Եւ արք ոմանք երկիւղածք գնացեալ հանին ի գետոյն, եւ պահեցին ի ծածուկ : Եւ յետ ժամանակաց չաւուրս Կոստանդիանոսի մեծի արքային քայտնեցան նշխարք, եւ շինեցին վկայարան յանուն բաւաստուն եւ Տինգ վկայիցն :

[B * Յայսմ աւուր վկայութիւն Մելքիսեթի եւ Կարապետի նոր վկայից :

* B
p. 12 b.

Երանելի վկայքս Քրիստոսի էին ի Վան քաղաքէ չաւուրս աշխարհուէր բռնաւորին Լանկիմաուրայ : Եւ եղև զի Պարսիկք ոմանք որք բնակեալք էին ի Վան քաղաքի բացին զգերեզման աղջկան միոյ ալլաղբուոյ որ էր ի մեծ տոհմէ, եւ արկին զվրասն ի վերայ բրիտանէից :

Եւ ալք սին ժանա Սիրանաս անուն որ առ ահի ուրացաւ զՔրիստոսս, կամելով շահոյանալ ալլաղբեաց մատենաց զոմանս յանմեղ բրիտանէից : Եւ գնացեալ կալան

1 եմք] եւ ընդ սուստան լուեալ Կիւսիաս զիրս պահապանացն բարկացաւ յոյժ, հրամայեաց եւ add. B || 2 առաջի զատուորին] յատեան B || 5 առ Աստուած] հրոտից Գ եւ add. B || 6 զկոտորեալ մարմինս] զնշխարս մարմնոց B || 9 վկայիցն] սրբոց add. B.

et pénétrèrent auprès des saints en criant : « Nous aussi nous sommes chrétiens. » On les attacha également avec les autres saints, et on emmena les quarante-cinq martyrs devant le juge; on les fit asseoir à terre et on leur brisa le corps à coups de gourdins; on alluma un feu semblable à la fournaise de Babylone et on les y jeta tous. Ils rendirent leur âme à Dieu, avec joie et actions de grâces, le 10 juillet.

On recueillit leurs corps brisés et on les jeta dans le Lycus, qui est à six milles de la ville. Quelques hommes, craignant Dieu, s'y étant rendus, les retirèrent du fleuve et les conservèrent secrètement. Après un certain temps, aux jours du grand empereur Constantin, ces reliques furent découvertes et on construisit un oratoire au nom des quarante-cinq martyrs.

* B
p. 12 b.

[B * En ce jour martyre de Melkhiseth et Karapet les nouveaux martyrs.

Ces bienheureux martyrs du Christ étaient de la ville de Van, aux jours du tyran Timourlenk, le dévastateur des pays. Il arriva que quelques Persans qui habitaient dans la ville de Van avaient ouvert la tombe d'une jeune fille musulmane, qui était d'une noble famille, et avaient rejeté cette profanation sur les chrétiens.

Un homme pervers, nommé Siranas, qui avait, par peur, renié le Christ, voulant plaire aux musulmans, dénonça quelques chrétiens innocents. On

զ Մելքիսեթ որ նստեալ կայր ի տան, եւ փոխանակ բնութեան գատատանի ստիպէին ուրանալ զՔրիստոս եւ դառնալ ի կրօնս իւրեանց :

Ասէ Մելքիսեթ. Քաւ լիցի ինձ թողուլ զլոյս եւ զնալ ընդ խաւար, գտտ արարէք, եթէ չանցաւոր իցեմ, մատնեցէք զնս ի մահ, եւ եթէ անպարտ արձակեցէք զնս. եւ ընդէր նեղէք զնս տարապարտուց : Բայց նոքա բռնապատէին զնս չորացութիւն սպառնալով զմահ չարաչար :

Նւ գտեալ զնա հաստատուն ի հաւատս Քրիստոսի մերկացուցին զնա, եւ հրացեալ շամփուրս խաղացուցանէին ի վերայ մարմնոցն. եւ սոցս արարին քսան եւ վեց անգամ : Նւ երանելի վկայն աւ իւրաքանչիւր նուազ ի դուռն մահու հասանէր, եւ ի դուռներոյ զՔրիստոս Աստուած ոչ զողարէր :

Նւ չորժամ խոցոտեցաւ բոլոր մարմինն եւ ինքն անկաւ չերկիր կիսամեն կամէին դնել զնա ի սակաւի եւ հանել արտաբոյ բազմքին զի քարկոծեցեն : Չայն իմացեալ բաջ նահատակին չարեաւ եւ եկաց ի վերայ ոտից իւրոց, եւ թէպէտ կալ էր եւ տկարացեալ ի տանջանաց, բայց սիրովն Քրիստոսի արխացեալ ինքնին ընթանայր ի տեղի կատարման գուարթ երեսօք եւ խնկամիտ սրտիւ որպէս ի հանդէս խրախձանաց եւ պարու. ուր եւ քարկոծ արարին զնա բազմութիւն ամբոխին, եւ սրով կտրատեցին զմարմին նորա անգամ անգամ, եւ ի հուր սպրեցին : Կատարեցաւ երանելի վկայն Մելքիսեթ Հրոտից ամսոյ Դ եւ Յուլիսի Ժ :

* B
p. 13 a.

alla saisir Melkhiseth qui se trouvait tranquillement dans sa maison et au lieu d'un interrogatoire judiciaire, on le pressa de renier le Christ et de se convertir à leur religion.

Melkhiseth leur dit : « Loin de moi d'abandonner la lumière et de marcher dans les ténèbres. Rendez un jugement, si je suis coupable, condamnez-moi à mort : si je suis innocent, remettez-moi en liberté. Pourquoi me harcelez-vous inutilement ? » Mais ils continuèrent à l'obliger au reniement en le menaçant d'une mort cruelle.

* Le trouvant ferme dans la foi au Christ, ils le mirent à nu et promènèrent des broches rougies sur son corps. Ils répétèrent ceci vingt-six fois. Le bienheureux martyr, à chaque fois, arrivait aux portes de la mort, mais ne cessait point de confesser le Christ, Dieu.

* B
p. 13 a.

Lorsque tout son corps fut criblé de plaies et qu'il fut tombé à terre à moitié mort, on voulut le mettre dans un panier et l'emmener hors de la ville pour le lapider. Ce qu'ayant appris, le brave martyr se releva, se remit sur ses pieds, et bien qu'il fût devenu boiteux et affaibli par les tortures, mais fortifié par l'amour du Christ, il se mit à courir de lui-même au lieu de l'exécution, le visage souriant et le cœur en joie, comme s'il allait à une partie de fête et de danse ; et là, la multitude du peuple le lapida ; ensuite, on découpa par le glaive son corps en morceaux, qu'on jeta aux flammes. Le bienheureux martyr Melkhiseth fut exécuté le 4 du mois hrotits, 10 juillet.

Կարան եւ Կարապետ ի ճանապարհի որպէս թէ ընկեր լեալ իցէ Մելքիսեթի, եւ տարան չՄատան քաղաք : Եւ թէպէտ չաջտնի ցուցանէր նա զանձեղութիւն իւր, բայց ոչ ոնկն ճատուցանէին նձա, ալլ ահացուցանէին սպառնալեօք տանջանայ եւ ծախու եւ ստիպէին չուրացութիւն : Իսկ վկայն Քրիստոսի արիարար ընկղէժ կայեալ համարձակ խոստովանէր զՔրիստոս Աստուած . վասն որոյ եւ զնա քարկոծ արարեալ ալբեցին զձարմիւնն հրով :

Հրտից ե եւ Յուլիսի ԺԷ : Տօն Ճնկեանն Յովհաննու Մկրտչի :

Մեծ քահանայն Չարարիա ի տօնի քառութեանն առ աւետիս ի Գարբիէլ Հրեշտակապետէն : Եւ չեա աւուրցն ալնոցիկ, որպէս ասէ Դուրաս, չբացու Եղիսաբէթ ի Չարարիայ զկարապետն Քրիստոսի զՅովհաննէս Մահճի ամսոյ Ա եւ Հոկտեմբերի Ժ : Եւ կատարեալ աւուրց չլուծեանն ինն ամիս եւ հինգ օր ծնաւ Եղիսաբէթ զձայնն Բանին, եւ զձրագն ճշմարտութեան զձեժ կարապետն եւ զտուրբ մկրտիչն Քրիստոսի Յովհաննէս : Որ չանհաւատ լինել * հօրն կապեաց զբեղուն, եւ ի ճնանելն եւ չանուանկն արձակեաց, եւ խնդային ազգասոհմն նորա ի Ճնկեանն նորա, զի ձեժ արար Տէր զոգորմութիւն իւր առ նոսա :

* A fol. 305
1° B.

7 Տօն... Մկրտչի] Տօն է ձեժահանդէս եւ սձենահոչակ պատուելի եւ վառաւորեալ Ճնկեան յառաջընկեաց Կարապետին Քրիստոսի ձեժի ձարգարէին Յովհաննու Մկրտչի B || 10 Մահճի... Ժ om. B || 14 ազգասոհմն] ազգականն Ը.

On saisit également sur le chemin Karapet, comme ayant été le compagnon de Melkhiseth, et on le conduisit à la ville d'Ostan. Bien qu'il prouvât avec évidence son innocence, on ne voulut point l'écouter, mais on l'intimida avec des menaces de tortures et de mort et on le pressa d'apostasier. Toutefois le martyr du Christ, s'y opposant vaillamment, confessa avec hardiesse le Christ, Dieu; c'est pourquoi on le lapida aussi et on brûla son corps dans les flammes.]

5 PROFITS, 11 Juillet.

Fête de la naissance de Jean-Baptiste.

Le grand prêtre Zacharie reçut à la fête de l'Expiation l'heureux message de l'archange Gabriel. Quelque temps après, comme dit Luc, Élisabeth conçut, de Zacharie, le précurseur du Christ, Jean, le 1er salmi, 10 octobre. Les jours de la grossesse, neuf mois et cinq jours, s'étant accomplis, Élisabeth mit au monde la voix du Verbe et la lumière de la vérité, le grand précurseur et saint baptiste du Christ, Jean. Le père, pour avoir douté, avait été rendu muet, mais à la naissance (de l'enfant), au moment de le nommer, sa langue fut déliée, toute sa parenté se réjouit de sa naissance, car le Seigneur leur avait manifesté sa grande miséricorde.

* A fol. 305
1° B.

Եւ հայր նորա Զաքարիաս լցաւ Հոգով սրբով եւ սուէ. Օրհնեալ Տէր Աստուած Իտրայելի որ այց արար ձեզ, եւ արար փրկութիւն ժողովրդեան իւրոյ : Եւ վասն ճանկանն սուէ. Գու ճանուկ ձարգարէ բարձրելոյն կոչեալիս եւ գնացես առաջի Տեառն պատրաստել զճանապարհս նորա :

5 Եւ ի կոտորել Հերովդէի զճանկտին Բեթղեհէմի խնդրեաց սարաննել զՅովհաննէս. եւ առեալ զնա Եղիսաբէթ փախեաւ չանապատ. եւ ի հասանել զինուորացն սրտասուեալ վիճին ընկալաւ զնա հանդերձ ճանկամբն. եւ ի գնալ զինուորացն լացեալ վիճին ելին արտաքս : Եւ եթող Եղիսաբէթ զճանուկն չանապատին, եւ անց եկաց նա ամս երեսուն ձինչեւ ի ժամանակ ձկրտութեանն :

10 Եւ Հերովդէս բարկացեալ սպան գԶաքարիաս ընդ մէջ տաճարին եւ սեպանոյն : Եւ ձարձին նորա կլաւ ի տաճարին եւ արիւնն ձածեալ գոչէր առ Աստուած :

2 այց արար] այց եւ B || 6 պատասեալ... գնա] ձտեալ ի փապար ձի վիճին թարեաւ B || 7 բացեալ վիճին om. B || 10 սեղանոյն] Իսկ ձեձ կարագեան եւ երանելի ձկրտիչն Քրիստոսի որ կատարումն էր ձարգարէից եւ սկիզբն սուաբելոց աստուածայինն Յովհաննէս, որ խաչաով յարգանդի ձարգարէ ձնաւ, եւ կարագելով ի խաչս Հոտիլապոյ ձարարիս եւ վկայ ձեձ կատարեցաւ. զոր ձեձ ի ձնուկս կանանց Քրիստոս վկայէր եւ ձրագ զնա լուցեալ ի կատարձանն ձած բարուէր : Ար յառաջ եկեալ բարուէաց զգալուսա Փրկչին ի վերայ երկրի, եւ նախ երթեալ աւետարանեաց գերթալ նորա ի զժոխս ձահաւ խաչի : Ար կարագեաւ եղեւ նախագոյն ձնեղեամբ օրեական ձնեղեանն, եւ նախըթաց զլստածամբ նորին ագտտարար ձահաւանն գուշակելով յերկրի գաստուածային յայանութիւնն, եւ աւետարանելով ի զժոխս զկենդանարար նորին յարութիւնն : Ար աւետարն Պարրիելի եւ պապանձձամբն լեզուի ի Զաքարիայէ Եղիսաբէթ յգնալը, եւ լուձձամբ ամբութեան եւ արձակամբ համբոցեալ լեզուին զնոյն սքանչելապէս ձնանէր : Արոյ ձայրն ձինչ յբացեալ ունէր զնա յարգանդի Հոգով սրբով լցեալ զլինելոցն նախապատձէր. եւ հայրն ի ձնանելն ձարգարէացեալ տեսանալապէս զապայ գուշակէր : Ար ի ձորն արգանդէ, գորբութիւն եւ զանձանակ ուջախոհ կուսութեան ուջունելով

Et le père (de Jean), Zacharie, fut rempli de l'Esprit-Saint, et dit : « *Béni soit le Seigneur, le Dieu d'Israël, parce qu'il a visité et racheté son peuple* ¹. » Et pour l'enfant il dit : « *Quant à toi, petit enfant, tu seras appelé prophète du Très-Haut, car tu marcheras devant la face du Seigneur, pour lui préparer les voies* ². »

Lorsque Hérode massacra les innocents de Bethléem, il chercha à tuer Jean; mais Élisabeth le prit et s'enfuit au désert. A l'arrivée des soldats, le rocher s'entr'ouvrit et l'accueillit avec l'enfant; les soldats partis, le rocher s'entr'ouvrit et ils en sortirent. Élisabeth laissa l'enfant dans le désert où il vécut trente ans jusqu'à l'époque du baptême.

Hérode, furieux, fit tuer Zacharie entre le temple et l'autel. Son corps fut englouti dans le temple et son sang coagulé cria (vengeance) à Dieu.

1. Luc, 1, 68. — 2. Luc, 1, 76.

Յայտմ աւուր վկայարանութիւն սրբուհւոյ եւ կոչս վկային եււիմեայ :

Սորա է եւ ծիւս տօնն եւ կատարի յամսեանն Սեպտեմբերի ԺԶ. անդ գրեալ է վկայարանութիւնն :

Յայտմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Սարապիոնի :

Յաւուրս ամբարիշտ արքային Սեւերիանոսի կալաւ Ակիրաս իշխանն զսուրբն 5

ճարուր սրբութեամբ իբրեւ զհրեշտակ սմն էր ի ճարմնի, եւ յերկրի սրպէս յերկին անտուն, անյարկ, անհանդերձ եւ անկերակուր, հազորդ անճարմնոց սակաւապիտութեամբ : Եւ արտաքոյ բարբ խորհագործութեանց արհեստից եւ անպարտաճան աշխարհացնոց եւ առ նա կենցազութեանց ընդ գաղանս եւ ընդ վայրենիս ծակաղել իբր ի քաղար կայր յանապատի, ճարախով եւ վայրենի ձեղրով եւ ստեւով ուղաու եւ ծաշկեղէն զօտեաւ բաւականացեալ : Արուժ չայր գանձարեւին յայտներ, եւ զոր վկայել յառաջ զմիամէնն իւր Արզի սուաբէր, որպէս սուրբ աւետարանիչն Աուկաս պատճէ եթէ. եղբւ բան Աստուծոյ ի վերայ Յովհաննու որդոյ Ջարարեայ յանապատին. եւ որպէս առել նճա Յովհաննէս վկայէ. եթէ տսէր Յովհաննէս վասն Քրիստոսի եթէ զն յայտնի լիցի Եսրապել, վասն աշնորիկ եկի ես ջրով մկրտել, եւ եթէ ես ոչ զկտէի քնա, այլ որ սուաբեացն զն ջրով մկրտել նա ասաց ցիս, եթէ յոր վերայ տեսնիցես զհոգին զն իջանիցէ եւ հանդիցի ի վերայ նորա, նա է որ մկրտէ չոգով սրբով. եւ ես տեսի եւ վկայեցի եթէ սո է ճշմարիտ վրկիչն աշխարհի : Զորմէ գաւշակեալ նախ Եսայիաս ասելով. Ջայն բարբառոյ յանապատի : Արդէս տաւորակ զն բարբառի ի մերժել ձմերայնոց, եւ կամ հաւ որ խօսի ի լուսնեան զիշերոց, աշնոպէս եւ նա ի լուսնեան անապատին ճայնէր, յորժամ լուեալ էին ճարգարէրն աւաջմնը, եւ սկիզբն էր օրինացն լուսնեան, եւ անապատացեալ էին ի բոլոր բարեաց տունն Եսրապել : Ար եւ ի սկիզբն քարոզութեանն ոչ եկն ի ճէջ բազմախուռն ճարգիան, զն մի կարծիցի իբրու փառասոր այր աշնպիսի ժուժկալութեան կերպարանան. այլ նախ յեղեր աշխարհին սկսեալ բարբառել զբան քարոզութեան հուպ ի նարդանան ուր սակաւ էին բնակիչք զոր եւ անապատ շրէաստանի կողէ աւետարանիչն : Արպէս զն ի համբաւոյն անդր ժողովեացին ամենեքեան, եւ յօժարագոյնը լիցին յանկեկրութիւն բանին : Եւ զինչ էր բան քարոզութեանն. Ապաշխարեցէր զն մերձեալ է արքայութիւնն երկնից : Ե վեր բան զճարգարէիցի խօսի բանա, զն ոչ զերկրասր ճոխութիւնս աւետարանէ, այլ զերկնից արքայութիւնն : Եսեւ մերձ ասելով զարքայութիւնն, որպէս եւ Տէրն զինքն արքայութիւն անուանեաց ի ճարուր սկիս բնակեալ յասելն. Արքայութիւն ի ներքս ի ձեւ է : Արով յայտ առնէ եթէ, որ կարող է սալ արքայութիւն սիրեւեաց իւրոց մերձ է եւ առ զուրս հասեալ. եւ ոչ զառաջին զառասնէն ճիւղն այլ եւ զերկրորդն նշանակեաց արքայութեան անուամբ : Բայց Մարկոս եւ Աուկաս ոչ ճիւղն ապաշխարութիւն ասեն քարոզեալ Յովհաննու այլ եւ թողութիւն մեղաց. այլ որ զկնի նորա գարոյն էր հոգւոյն մկրտութեամբ ասէր աւնուլ թողութիւն մեղաց, որպէս յաջորդքն է ուսանել. Ես մկրտեմ զձեզ ջրով յապաշխարութիւն. զայ զօրագոյն բան զն, նա մկրտեաց զձեզ ի չոգին սուրբ եւ ի հուր : *add. B.*

En ce jour passion de la sainte vierge et martyre Euphémie.

Elle a encore une autre fête, qui se célèbre le 16 du mois de septembre, où est écrite sa passion.

En ce jour martyre de saint Sérapion.

Aux jours de l'empereur impie Sévérien, le gouverneur Aquilas saisit

Սարաղիոն, զայր քրիստոնեաց եւ բարեպաշտ, եւ վասն զի խոստովանեցաւ զանուն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ զկուսան անարգեաց ի հօր մատնեաց զնա, եւ այնպէս կատարեցաւ ի Քրիստոս :

5 [B * Յայժմ սուրբ վկայութիւն սուրբ եւ բարեպաղ իոյս վկային Քրիստոսի եւ-
փիմեաց երանուհոց :

* B
p. 15 a.

Սուրբ եւ բարեպաղ իոյս վկայն Քրիստոսի եւ փիմիւ էր ի ժամանակա Պիոկղե-
տիանոսի թագաւորի եւ Պրիսկոսի անթիսլատրին եւրոսլիոյ ի քաղաքէն Քապկեղոնէ.
սնաւ. ամենայն մարբութեամբ պահոյց եւ աղօթից ճեշերով զանձն անձակ եւ նեղ
վարուք, եւ նուիրեաց զինքն Քրիստոսի հարսնանալ մարութ եւ սուրբ վկայութիւնն
10 անարատ պահելով, եւ ամենայն բարեգործութեամբ եւ հաւատով լլեկալ եռայր ի սէրն
Քրիստոսի եւ փայլէր իբրեւ զճահ լուսաւոր :

Վասն որոյ կալեալ զնա զատուորն զաւնագոյն կապանօք էաժ շատեան, եհարց
եւ ճանեաւ զի էր զուստր Փիլոփրանոսի եւ Ռէոյոսիանայ. եւ համարձակ խոստո-
վանեցաւ զՔրիստոս : Եւ կապեցին զնա չանիւ սրալից եւ հորովեցին, եւ ապա հրով
15 կիկեալ խանձուակցին զնա : Այլ եւ եղին զնա ի տապակ եռացեալ ձիթով, եւ չալ
զանազան լկանս չարչարանաց նեղեցին զնա. եւ զի զեռ կենդանի էր մուծին զնա ի

3 կատարեցաւ ի Քրիստոս] ի մէջ բարբոքեալ ահաւոր հնացին յօժարութեամբ ձեռալ
սուրբն, եւ ալրեցաւ բարբ մարմնովն. եւ եղև ուջակեղ սուրբ Աստուծոյ բարի խոստ-
վանութեամբ B.

saint Sérapion, homme chrétien et pieux, et comme il confessait le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ et injurait les idoles, il le livra aux flammes. C'est ainsi qu'il fut martyrisé pour le Christ.

[B * En ce jour martyre de la sainte et glorieuse vierge et martyre du Christ, la bienheureuse Euphémie.

* B
p. 15 a.

La sainte et glorieuse vierge et martyre du Christ Euphémie était de la ville de Chalcédoine, aux jours de l'empereur Dioclétien et de Priscus, proconsul d'Europe. Elle fut élevée en toute pureté, avec jeûnes et prières, se mortifiant par une vie de contrainte et de privation, s'offrant au Christ comme fiancée, conservant sa virginité pure, sainte et sans tache; remplie de toutes sortes de bonnes œuvres et de foi, elle bouillonnait de l'amour du Christ et brillait comme un lustre lumineux.

C'est pourquoi le juge, l'ayant fait saisir, la fit comparaitre au tribunal chargée de dures chaînes, l'interrogea et apprit qu'elle était la fille de Philophonos et de Théodosiana. Elle confessa le Christ avec hardiesse. On l'attacha à une roue armée de lames, que l'on fit tourner; puis on lui brûla le corps avec des flammes. On la jeta dans une chaudière d'huile bouillante, et on lui fit endurer encore d'autres genres de tortures; ensuite, comme elle

թէաւորանն, և ձգեցին զնա լինել կերտուրբ գազանաց, և ոչ մերձեցան ի նա գազանքն :
 և սուրբ կոչան զմի ի գազանաց սորբանօք ձգեաց առ ինչն որ եխած զնա . և նա
 ազօթկրով առ Բասուսած աւանդեաց զհոգին և հիւսեաց զգաւին վկայութեան :

* B
p. 15 b.

Չտորա մարմինն եղին ի տապանի, և պահեցին զգուշութեամբ ի բաղաքին Քաղ-
 կեպոնի, ուր և չետոյ շինեցաւ * եկեղեցի հոյակապ յանուն նորա յորմէ բալօւմ 5
 սրանչելիք եղևն ի վառս Քրիստոսի :

Սորա է և միւս տօն ի ժ.Չ Անպտեմբերի :]

* A fol. 305
v° n.

* Հրտայց Զ և Յաւիս ժԵ : Վկայորանութիւն սրբոցն Պրոկղև և Իլարիոնի :

Յաւուրան անօրէն արբային Տրաչանոսի և Մարքսիմոսի գառաւորի *էին սուրբ
 վկայքն Քրիստոսի Պրոկղոս և Իլարիոն, ի գաւառէն Կալիպոյ մերձ ՅԱնկուռիա : 10

և նախ զՊրոկղոս կարան և արկին ի բանդ : և վաղիւն կացեալ առաջի
 գառաւորին չանկիմանեաց զանաստուած մոլորութիւն կուսպաշտութեանն : և բար-
 կացեալ գառաւորն հրամայեաց և կախեցին զնա և բերեցին զմարմինն : և չորժամ
 կամէր գառաւորն երթալ ի բաղաքն, կապեցաւ ի ճանապարհին և ոչ կարաց չառաջ
 երթալ կամ չետս գաւնալ մինչև ձեռնադրով խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի 15
 և ապա արձակեցաւ :

Տ սրբոցն] սրբոց վկայիցն B || 13-16 և չորժամ կամէր... արձակեցաւ om. B.

était toujours vivante, on l'introduisit dans le cirque et on la jeta en
 pâture aux fauves, mais ils ne l'approchèrent point. La vierge sainte attira
 à elle, en suppliant, l'un des fauves qui la mordit; elle rendit son âme en
 priant Dieu et tressa sa couronne de martyre.

On déposa son corps dans un cercueil et on le conserva soigneusement
 dans la ville de Chalcédoine, où, plus tard, fut construite en son nom une
 magnifique * église, où de nombreux prodiges eurent lieu pour la gloire
 du Christ.

* B
p. 15 b.

Cette (sainte) a encore une autre fête le 16 septembre.]

* A fol. 305
v° n.

* 6 PROCLUS, 12 Juillet.

Martyre des saints Proclus et Hilarion.

Les saints martyrs du Christ Proclus et Hilarion vivaient aux jours de
 l'empereur impie Trajan et du juge Maxime. Ils étaient de la région de
 Calippes (*Kalipos*), près d'Ancyre.

On saisit d'abord Proclus et on le jeta en prison. Le lendemain, introduit
 auprès du juge, il blâma l'erreur athée de l'idolâtrie. Le juge, irrité, ordonna
 de le suspendre et de lui déchirer le corps. Le juge, devant se rendre à la
 ville, fut arrêté en route, ne pouvant ni avancer ni reculer jusqu'à ce qu'il
 eût confessé par écrit le nom du Christ: il fut ensuite libéré.

Եւ չարժամ գնաց ի քաղաքն տարան եւ գաւորն սուսջի խր : Եւ աս, . Կապեցեր գերիվարս իմ եւ զիս որ ոչ կարէար շարժել ի տեղսջէն, կամկով զարձուցանել զիս ի Քրիստոսն քո . արդ արարից փոխարէնս եւ ես քեզ : Եւ Տրամացեաց Տրացեալ շանթիւք աչրել զորովայնն եւ զկողան, եւ չարժամ աչրեցին նետաձիգ արարին գնա :

5 Հանդիպեցաւ կբորորդին խր Իլարիոն, եւ զիրկս արկեալ ողջունեաց արտասու օր : Եւ տեսալ զասճացն կարան գնա եւ տարան ի բանդի :

Իսկ Պրոսկլոս ազօթեաց սա Աստուած զի արասցէ ողորմութիւն ամենեցուն ոյր * A fol. 305
v° b.
ի ծովու վտանցին եւ չիշեն գանուն նորս : Երեւեցաւ նմա Տրեշտակ Տեառն եւ ասէ .
Լուաւ Աստուած ազօթից քոց եւ կատարէ զինդրուածս քո . եւ զու եկեաջիք ի սր-
10 արտասեալ քեզ արքայութիւնն եւ ընկալ գանձաւորսմ պատկն : Եւ նետաձիգ արարեալ
ի նա աւանդեաց զՏոպին խր սա Աստուած :

Եւ չես երկց աւուրց կոչեցին գաւորն Իլարիոն եւ Տարցին : Եւ նա ասէ, Եւ ես քրիստոսեաց եմ, եւ ամենայն սոյրն իմ քրիստոսեաց մեռան, եւ ես քրիստոսեաց մեռանիմ : Հրամայեաց եւ գան Տարին գնա ուժկին, կապեցին գասն եւ մերկ քարչեցին

1-3 եւ աս, . . . քեզ om. B || 3 Տրացեալ] երկաթի B || 4 գնա] ի սուրբ վկայն Քրիստոսի B || 7 Իսկ] սուրբն *ad. l.* B || 7-11 զի արասցէ, . . . սա Աստուած] եւ ազգեցութեամբ Տեառն ընկալաւ զաւետիս Տրաւիրանայ ի պատրաստեալ օթեմանս արքայութեանն երկնից եւ ի վայելումն անխուած պատկին : Եւ զարձեալ նետաձիգ արարեալ ի նա եւ Տարին ի սիրան, ի փարն, ի կողան եւ ի գէճան, ի յամենայն ծարձիւնն զատրափս նետիցն ի խոր խոցելով գնա չարաչար . եւ աչնպէս աւանդեաց զՏոպին խր սա Աստուած B || 13 Տարցին] Տարցանէին B.

Lorsqu'il fut arrivé à la ville et qu'on lui eut présenté le saint, il lui dit : « Tu nous as arrêtés, mon cheval et moi, de sorte que nous ne pouvions nous déplacer de là; tu as voulu ainsi me convertir à ton Christ; à mon tour de te rendre la pareille en échange. » Et il ordonna de lui brûler le ventre et les côtes avec des broches ardentes; et après qu'on l'eut brûlé on le cribla de flèches.

Son neveu Hilarion se trouvant à passer, le prit dans ses bras et le salua avec larmes. A cette vue, les bourreaux se saisirent de lui et le conduisirent en prison.

Quant à Proclus, il pria Dieu d'accorder sa miséricorde à tous ceux qui * A fol. 305
v° b.
sont en danger sur mer et ont recours à son nom. L'ange du Seigneur lui apparut et dit : « Dieu a exaucé ta prière et accorde tes demandes. Viens dans le royaume qui t'est préparé et reçois la couronne impérissable. » On lui lança des flèches et il rendit son âme à Dieu.

Trois jours après, on fit venir saint Hilarion et on l'interrogea. Il répondit : « Moi aussi je suis chrétien, toute ma parenté est morte chrétienne et je mourrai chrétien. » (Le juge) ordonna de le frapper violemment; on lui

զնա ընդ երկիր երեք ձրոն, եւ ջախջախեցաւ ամենայն ձարմինն եւ արինն հեղաւ իրբեւ գտաւ : եւ սուրբն ագոթեաց առ Աստուած եւ ասէ. Տէր Աստուած, որք կատարեն զլիշատակս Պրոկղի եւ Երարիոնի բազմացն Կարջաւ եւ զհօտս իւրեանց, եւ լից բարութեամբ զշտեմարանս նոցա : եւ ասաւ հասին զգրուիւ նորա Յուլիսի ԺԲ : եւ եղևալ է ի վտանն որ կոչի Հիւպատոսի ի Կոստանդինուպոլիս, ի տապանի ընդ սրբոցն Պրոկղի :

Հրոսից է եւ Յուլիսի ԺԳ : Վիպութիւն սրբոցն Պերեգրինոյ, Դուկիանու, Պոսպիոյ, Բուխրիոյ, Պապիոյ, Սասարեիոյ եւ Գերմանոսի :

* A fol. 306
1° a.

Այս սուրբ վկայքս Քրիստոսի * էին չԱստիւոյ Պանթէոյ մերձ գետոցն Թերմոյ

2 եւ ասէ... զշտեմարանս նոցա om. B || 4 նորա] Հրոսից 9 եւ add. B — եղևալ է] ձարմին նորա add. B || 6 Պրոկղի] Պրոկղեաց B || 7 սրբոցն] սրբոց վկայից B || 8 Բուխրիոյ] Բուխրիոյ B || 9 Թերմոյ] Գերմոյ B.

attacha les pieds et on le traîna nu à terre sur une distance de trois milles, tout son corps fut brisé et le sang coula comme un ruisseau. Le saint pria Dieu et dit : « Seigneur, Dieu, à tous ceux qui accompliront la commémoration de Proclus et d'Hilarion, augmente leur bétail et leur cheptel, et remplis de biens leurs greniers. » On lui trancha ensuite la tête, le 12 juillet. Il est déposé au couvent dit d'Hypatia¹ à Constantinople, dans un même tombeau avec saint Proclus.

7 PROTITS, 13 Juillet.

Martyre des saints Pérégrinus, Lucien, Pompée, Hésychius, Papios, Saturnin (*Satornilo*)² et Germain.

* A fol. 306
1° a.

Ces saints martyrs du Christ * étaient d'Atalie Panthée (*Atalioy Panthooy*)³, près du fleuve Thermus, aux jours de Trajan, l'empereur idolâtre. A

1. Ainsi dans *Syn. Cp.*, p. 815, 1, 5; le texte arménien porte հիւպատոսի qui supposerait un original grec *ὑπάτου* « couvent du Consul ».

2. Σατορνίλου dans le manuscrit D de *Syn. Cp.*, tandis que les autres manuscrits ont Σατορνίνου; D est seul à mentionner Παπίος. Il y aurait d'ailleurs beaucoup d'autres rapprochements à signaler entre le manuscrit D et le synaxaire arménien.

3. *Syn. Cp.* fait ces saints originaires d'Italie, *ὑπῆρξαν ἐξ Ἰταλίας*. La similitude entre *Ասաղիա* et *Բասաղիա* est grande; on peut arguer en faveur de *Syn. Cp.* que les noms des saints, sauf Hésychius et Papios, sont nettement latins. D'autre part, il y a un fleuve Thermus en Sicile, PAPE, *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*, 3e éd., Braunschweig, 1863-1870, t. I, p. 497. Mais le traducteur arménien veut parler d'une Attalie d'Asie, Attalia-Adalia, probablement, puisqu'il fait naviguer les saints vers l'occident pour les amener à Durazzo.

չաւորս կուսպաշտ արքային Տրալիանոսի : Եւ վասն հալածանաց անօրինացն լեպին
 գտունն եւ պնակութիւնն իւրեանց, եւ նստեցին չարեւծուտս ի քաղաքն Կորնարիոց :

Եւ չորսո՞՞մ մերձեցան ի զուսն քաղաքին տեսին կախեալ զտարն Աստինն զե-
 պիսկոսպան քաղաքին մերկ զվաջտէ, օճեալ զմարմինն մեղու, եւ ի գտ ուղէ եւ ի պիճակէ
 5 կրճեալ եւ կերակուր լեալ վասն հաւատացն Բրիտանոսի : Փասաւորեցին զԱստուած
 եւ ստեն. Երանի է քեզ ճշմարիտ վկայ Բրիտանոսի : Տեսին եւ զամենայն քաղաքն որ
 սօճ կատարէին պիղծ կուոցն իւրեանց Գիտնիսիոց :

Եւ տեսեալ զնոսա մի ոմն ի զօրսկանացն եթէ օտարք են հարցանէր եթէ ո՞չք
 իցեն եւ կամ ուստի : Եւ նորս ստեն եթէ Բրիտանեաց ե՞ծք : Եւ կալեալ զնոսա
 10 տարաւ առ բլեաշխն քաղաքին Ագրիկոպոսս, եւ հրամայեաց նոցա երկիր պապանել
 Գիտնիսիոց : Եւ նորս խոստովանեցան եթէ Բրիտանեացք ե՞ծք եւ զարարիչն երկին
 եւ երկրի պաշտե՞ծք :

Եւ ձաղկեցին զնոսա ուժկին զանիւրք, եւ տպա արկին ի նու, եւ ի խորս ծովու

1 արքային] թագաւորին B || 7 Գիտնիսիոց] Գիտնիսիոց B || 12 պաշտե՞ծք] խոստովանե՞ծք
 B || 13 ուժկին] շարաշար B.

cause de la persécution des impies ils avaient abandonné leurs maisons et leurs habitations et avaient fait voile vers l'occident vers la ville de Dyrrachium ¹.

Lorsqu'ils se furent approchés de la porte de la ville, ils aperçurent l'évêque de la ville, saint Astius (*Astion*), suspendu nu à un gibet, le corps enduit de miel, rongé par les guêpes et les frelons et devenu leur proie pour sa foi au Christ. Ils glorifièrent Dieu et dirent : « Tu es heureux, vrai martyr du Christ. » Ils virent également toute la ville célébrant la fête de leur dieu immonde Dionysos.

Un des soldats, ayant remarqué qu'ils étaient étrangers, leur demanda qui ils étaient et d'où ils venaient. Ils répondirent : « Nous sommes chrétiens. » Il les arrêta et les conduisit au gouverneur de la ville Agricolaüs; celui-ci leur ordonna d'adorer Dionysos. Ils confessèrent : « Nous sommes chrétiens et nous adorons le créateur du ciel et de la terre. »

On les flagella vigoureusement à coups de bâtons, on les mit dans un bateau et on les noya au fond de la mer; mais les vagues de la mer les

1. A partir de « Dyrrachium » et jusqu'à « les saints apparurent », le texte ressemble de près au fragment de passion grecque trouvé par M. Edgar J. Goodspeed dans les feuilletts détachés d'une reliure à la bibliothèque du Patriarcat grec de Jérusalem. Cf. *American Journal of Philology*, t. XXIII (1902), pp. 68-74 et *Analecta Bollandiana*, t. XXII (1903), pp. 408-410.

ընկրմեցին, Կոր աղիք ճափուն հանին ի ցամաք, եւ աւազ ճոխուն ճածկեաց զնոսա եւ անջալա արար :

* A fol. 306
1° b.

Եւ չնո իննսուն ւճաց * յայտնեցան սուրբքն Աղէկանդրոսի եպիսկոպոսին, եւ ստեալ Կամենայն ուխտ եկեղեցւոյն մոմեղինօք եւ խնկօք զնացին ի տեղին որ կոչի Բրտին Կալ, ուր ցուցին սուրբքն. փորեցին դաւան եւ հանին զնշխարան, եւ օծին անուշ երօք պատեալ սուրբ կտաւօք թաղեցին ըստ արժանեաց. եւ շինեցին ի վերայ մատուռն, եւ մեծապաշտօն տօն կատարեցին Յուլիսի ժԳ :

Յայժմ աւուր վկաութիւն սրբոյն Բաէտիսի բժշկի :

Սուրբն Առէտիոս ճարտար բժիշկ էր ի քաղաքէն Տիւանայ, յաւուրս Գիողիտիանոսի կապալաշտ արքային : Եւ վասն բրիտաննէութեան հաւատոյն իւրոյ կացուցին ստաջի Մաքսիմիանու զատուօրին, եւ խոստովանեցաւ զՔրիստոս Աստուածն մեր : Մերկացուցին զնա եւ սեժգին զան հարին բրօք մինչեւ բացան ստամոքսն եւ թիկունքն նորա աչտուցեալ տրորեցան :

Տարան զնա ի ստճար կուցն զի երկիր պագցէ, եւ նա սրաչեաց զԱստուած եւ

3 յայտնեցան] երեւեցան B — սուրբքն] ի տեսիան add. B || 5 օծին] օծեալ B || 7 կատարեցին] Հրատից է եւ add. B || 8 Բաէտիսի] Բաեստիսի B || 10 բրիտաննէական] բրիտաննէական B.

dépôsèrent sur le rivage et le sable de la mer, les ayant couverts, les fit disparaître.

* A fol. 306
1° b.

Quatre-vingt-dix ans * après, les saints apparurent à l'évêque Alexandre, et celui-ci avec tout le clergé se rendit, avec cierges et encens, à l'endroit dit l'Aire du Potier, indiqué par les saints; ils creusèrent dans le sable et en retirèrent les reliques; ils les oïgnirent de parfums et, après les avoir enveloppées dans des linges propres, ils les inhumèrent dignement; ils construisirent au-dessus un oratoire, et célébrèrent magnifiquement la fête, le 13 juillet.

En ce jour martyr de saint Arestius¹, le médecin.

Saint Arestins (*Arétios*) était un médecin habile de la ville de Tivan, aux jours de Dioclétien, l'empereur idolâtre. On l'introduisit, à cause de sa foi chrétienne, devant le juge Maximien, à qui il confessa le Christ, notre Dieu. On le mit à nu, et on le frappa brutalement à coups de bâtons, à tel point que l'estomac s'entr'ouvrit, et que le dos enflé se tordit.

On le conduisit au temple des idoles pour qu'il s'y prosternât, mais il pria

1. Corrigé d'après le synaxaire arménien imprimé à Constantinople en 1706.

ասէ. Տներ Քրիստոս զորութիւն ճառագլա ըս, եւ արն առ իս նշան բարութեան, զի տեսցեն ատելքն ի՞մ եւ ամաչեսցեն : Եւ փշեաց ի բազինան եւ անկան եւ կործանեցան, եւ յորժամ ել կործանեցաւ եւ տաճարն : Եւ ընթացեալ անորինաց չափչտակեցին զսուրբն եւ եղին ի բանդի :

5 Եւ յետ ութ աւուր հարին յտան երկերիւր բեւեռս, եւ կապեցին զնա յերկուրեակս փայրի ձիոց եւ թողին, եւ բարշեցաւ սուրբն ի բազարէն * Տիւանայ քսան եւ չորս մղոն ընդ ճառս եւ ընդ քարս եւ այնպէս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Գուլիսի ԺԳ : Եւ զմարմինն ընկեցին ի Փիլոն գետն եւ երեւեցաւ այր ծի պաշտառ երեսօր, մտեալ ի գետն եհան զմարմինն եւ եղ ի վերայ լերինն եւ ելեալ քրիստոնեայք թաղեցին ի նոյն տեղոջ :

* A fol. 306 v° a.

[ԸՅ * Յիշատակ եւ տօն է մեծի հրեշտակապետին Գարբիէլի :

* B. p. 16 b.

Մեծ եւ աստուածային հրեշտակապետն Գարբիէլ զառաջինն երեւեցաւ մարգարէին Գանիէլի, եւ ասաց զթիւ ժամանակացն որ կայր մինչ ի գալուստն Քրիստոսի : Երեւեցաւ զարձեալ ի լրումն վրկութեան Զարարիայի բաշանայապետին յաջմէ

2 փշեաց ի բազինան] յանկարծակի շարժեցաւ տեղին B — անկան] բազինքն add. B — կործանեցան] խորտակեցան B || 3 եւ յորժամ... տաճարն om. B | 5 հարին] յանձն եւ add. B — յերկուրեակս փայրի] ի փայրենի B | 7 Աստուած] Հրատեյ է եւ add. B | 8 եւ երեւեցաւ... տեղոջ] եւ յորժանք զետոյն արկին զմարմինն ի զոմար, եւ տեսեալ քրիստոնէիցն թաղեցին ի նոյն տեղոջ B.

Dieu et dit : « Christ, donne la force à ton serviteur et fais-moi un signe de bonté pour que ceux qui me haïssent voient et en aient honte. » Il souilla sur les autels, qui se renversèrent et se brisèrent; et lorsqu'il en fut sorti, le temple lui-même tomba en ruines. Les impies, accourus, enlevèrent le saint et le mirent en prison.

Huit jours après, on lui enfonça aux pieds deux cents clous, on l'attacha aux testicules d'un cheval sauvage qu'on lâcha: le saint fut trainé de la ville de Tivan sur une distance de vingt-quatre milles à travers les arbres et les pierres et rendit ainsi son âme à Dieu, le 13 juillet. On jeta son corps dans le fleuve Phibou', mais un homme d'une figure resplendissante apparut, qui, entrant dans le fleuve, en retira le corps et le déposa sur la montagne. Les chrétiens, s'y étant rendus, l'inhumèrent au même endroit.

* A fol. 306 v° a.

[ԸԵ * Commémoration et fête du grand archange Gabriel.

* B. p. 16 b.

Le grand et divin archange Gabriel apparut d'abord au prophète Daniel² et lui révéla le nombre des temps qu'il y avait jusqu'à la venue du Christ. Il apparut encore à l'accomplissement du salut au grand prêtre Zacharie, à

1. L'édition de 1706 porte *Բրոն, Bion* ou *Bios*. -- 2. Dan., ix, 21-27.

սեպանոյն, եւ ասաց. Եւս եմ Գաբրիէլ որ կամ առաջն Աստուծոյ. եւ խօսեցաւ վասն Յովհաննու ծննդեանն եւ Քրիստոսի :

Նոյն եւ զամենայն աշխարհի փրկութեան եւ զսկիզբն եւ զհիմն տիրական մարմնաւորութեան եւ զբերկրութեան մերոյ աստուածային աւետիսն սա կբեր սրբոյ Կուսին, եւ եզել սպասաւոր եւ աւետաւոր կենաց մարդկան, յառաջ քան զամենայն դաս 5 երկնաւորացն ծանուցեալ զխորհուրդն որ ծածկեալ էր ի բոլոր հրեղինացն : Սա զարձեալ եկաւորեալ սա Կոչան կբեր նմա հրաւէր եւ բրաբխոն յերկինս փոխման :

Սր եւ նոյն ինքն միշտ բարեկամ եւ սլահապան քրիստոնէից. քանզի իշխան եւ հրեշտակապետ ցուցաւ հեթանոսաց յառաջագոյն, որ եւ ի սմին աւուր երեւեալ մեծ սքանչելիս արար :]

10

Հրտոյց է եւ Յուլիսի ԺԳ : Վկայութիւն Բագարասայ Տուսմենայ եպիսկոպոսին :

Սուրբն Բագարաս աշակերտ էր սրբոց առաքելոցն, եւ առաքեցաւ չարեւմուտս ձեւնադրեալ եպիսկոպոս ի Պետրոսէ առաքելոյ ի քաղաքն Տուսմենոյ, որ է ի Սիկիլիա

11 վկայութիւն] սուրբ հայրապետին *add.* B — եպիսկոպոսին] եւ լուսաւորչի աշակերտի Պետրոսի *add.* B || 12 սրբոց առաքելոցն] սուրբ առաքելոցն Պետրոսի B || 13 Պետրոսէ] նմին B.

droite de l'autel, et dit : « *Je suis Gabriel qui me tiens devant Dieu* » ; et il lui parla de la naissance de Jean et du Christ.

C'est lui également qui apporta à la sainte Vierge la divine annonce du salut de toute la terre, le commencement et le fondement de l'incarnation du Seigneur et de notre joie; il fut le serviteur et l'annonciateur de la vie des hommes, ayant connu, avant tous les autres chœurs célestes, le mystère qui était caché à tous les séraphins. C'est lui qui, revenu de nouveau auprès de la Vierge, lui apporta l'invitation et le trophée de son transfert au ciel.

Il reste toujours l'ami et le gardien des chrétiens; car, jadis, il se montra aux gentils comme prince et archevêque, et en apparaissant, en ce même jour, il fit de grands prodiges.]

8 PROTITS, 14 Juillet.

Martyre de Pancrace, évêque de Tauromène.

Saint Pancrace (*Bagarat*) était disciple des saints apôtres. Il fut envoyé en occident après avoir été sacré, par l'apôtre Pierre, évêque de la ville de Tauromène (*Toromenoy*), qui se trouve dans l'île de Sicile. S'étant embarqué,

1. Luc, 1, 19.

կղզեղն : Եւ ծտեալ ի նաւ զարձոյց զնուապետն, զղեկաւարն եւ զնաւաւարսն յաստուածգիտութիւն, որոց անուանքն էին Լիկաոնիտոս, Ագրինոս :

Եւ չորժամ նաւեցին ի տեղին գտին զամենայն կղզին եւ զբաղարս եւ զգուառս ի կուսպաշտութիւն լեալ : Եւ յոգեոյ հանելով հեծեծանօք երանելին Բաղարատ համբարձ զձեռս իւր յերկինս ազաչեաց զԱստուած վասն մոլորեալ ժողովրդեանն : Եւ ասէ ցԼիկաոնիտոս եւ ցԱգրինոս. Եկայք որդեակք, աներկիւղ քարոզեսցուք զանունն Աստուծոյ ի մէջ անօրէն ժողովրդեանս, որպէս առի հրամանն ի Պետրոսէ առաքելոյն : * A fol. 306 v° b.
Եւ սկսաւ սուրբն Բաղարատ քարոզել եւ օսուցանել, եւ տունել մեծամեծ սքանչելիս, որ եւ քաղաքապետն Վոնիփատոս չորժամ լուաւ հաւատաց չԱստուած զաղտ ի ժողովրդեանէն :

Եւ չորժամ զնացին ի քաղաքն Տուսմենոյ, եւ ի վիշերին զնաց (Բաղարատ) ի տաճարն չորում էր բազինն Փալկոնայ մեծի աստուծոյն քաղաքին այնմիկ : Եւ հաչեցեալ ի բազինն ասէ. Ով Փալկոն անզգայ, խուլ, համբ եւ կոչք, ո՞վ ես զու եւ զինչ զորձես աստ, եւ քանի՞ ամբ են որ ես ի տաճարս չայս, եւ մոլորեցուցանես խաբէութեամբ զտեղծուածս Աստուծոյ իմոյ, եւ տաս զոչս մատուցանել քեզ, ո՞վ պիղծ եւ զարշելի զիւսպատակեր :

Եւ ասէ բազինն. Երկերիւր եւ վախճուն ամ է որ բնակեալ եմ աստ, եւ ընդունիմ

1 եւ զնաւաւարսն om. B.

il convertit à la connaissance de Dieu le capitaine, le timonier et les matelots, dont les noms étaient Lyeaonide (*Licaonitos*) et Agrinus¹.

Lorsqu'ils débarquèrent à l'endroit, ils trouvèrent toute l'île, les villes et les provinces, vouées à l'idolâtrie. Le bienheureux Panerace en soupirant avec sanglots éleva ses mains au ciel et pria Dieu pour le peuple égaré. Il dit ensuite à Lyeaonide et à Agrinus : « Venez, mes enfants, nous prêcherons sans crainte le nom de Dieu à ce peuple impie, selon l'ordre que j'ai reçu de l'apôtre Pierre. » * Saint Panerace se mit à prêcher et à enseigner, fit de grands prodiges, à ce point que le préfet de la ville Boniface (*Voniphatos*), l'ayant entendu, crut à Dieu à l'insu de la population. * A fol. 306 v° b.

Lorsqu'ils se furent rendus à la ville de Tauromène, Panerace alla de nuit au temple où se trouvait l'autel de Falcon, le grand dieu de cette ville-là. Il dit en regardant la statue : « O Falcon insensé, sourd, muet et aveugle, qui es-tu et que fais-tu ici ? combien d'années y a-t-il que tu te trouves dans ce temple, que tu égares, par tromperies, les créatures de mon Dieu et que tu te fais immoler des sacrifices, ô immonde et répugnante image du démon ? »

La statue répondit : « Il y a deux cent soixante ans que j'habite ici et

1. *Syn. Cp.*; Romulus.

նուէրս եւ զոչս ի ժողովրդենէս Տարածնոց բաղարիս, չամենայն ամի երիս արացս անարատս, եւ երեք հարիւր զուարակս փափուկս եւ գեղեցիկս, եւ խոչս եւ նոխազս եւ դառինս բազումս :

Եւ համբարձեալ զձայն իւր երանելին Բագարատ ասէ մեծաւ բարբառով. Երդմնեցուցանեմ զձեզ զիդձ գեւք չանուն Հօր եւ Որդոց եւ սուրբ Հոգւոյն ժողովեցարուք ի ծխախն, եւ զխուլ եւ զհամր բազինդ Փաղիտի ընկեցէք ի ծովն երեսուն ասպարիզաւ հետի ի ցամաքէն, եւ զուր ընդ նմին բնակեցիք ի չանդունդս խորոցն :

* A fol. 307
1° 30.

Եւ աս ժամայն հնչին եղև ՚ իրբեւ ի աստիկ հոյժոց, եւ լցաւ ասձարն սեաւ անձեցօք եւ սեաւ արուօք, եւ կալան արարակելով զբազինն Փաղիտի եւ ընկեցին ի ծովն : Եւ եղև ձայն յերկնից. Քաջարեաց Բագարատ զի ես ընդ բեզ եմ, եւ ոչ լիողեց զբեզ մինչև կարգեցից ի դասս առարկեցն : Եւ աս ժամայն կեալ գնաց ի ասձարէն :

Եւ ընդ ասուտան գնացին բորմբն ի տաձարն գտին զդուռն բացեալ եւ զբազինն աստուծոցն իւրեանց ոչ գտին : Եւ կեալ ի մէջ հրատարակին մեծաւ հառաչձամբ կածէին եւ ասէին. Վնչ մեզ զի բողարս մեր կործանի, քանզի մեծ աստուածն Փաղիտն անպաշտ եղև :

Եւ զիմեցին բազում ժողովուրդք ի ասձարն եւ զզիդձ կուռսն ոչ գտին : Վնացին

6 ի ծխախն *om.* B || 9 անձեցօք] անկեցօք B || 10-13 եւ եղև ձայն . . . ասձարէն] Յայնժամ Բագարատ եւ Վանիփառաս կեալ ի ասձարէն գնացին ի չարկս իւրեանց B.

que je reçois des offrandes et des victimes de la population de cette ville de Tauromène : tous les ans, trois enfants sans défauts, et trois cents veaux tendres et beaux, et des bœliers, des boues et des agneaux en quantité. »

Le bienheureux Pancrace, élevant sa voix, dit tout haut : « Je vous adjure, immondes démons, au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, de vous rassembler tous ensemble et de jeter à la mer, à trente lieues de distance de la terre, cette statue sourde et muette de Falcon, et de demeurer avec lui, vous tous, dans les abîmes du fond (de la mer). »

* A fol. 307
1° 30.

Il se fit aussitôt un bruit semblable à un vent violent, le temple se remplit de pies noires et de corbeaux noirs qui saisirent en criant la statue de Falcon et la jetèrent à la mer. Une voix du ciel se fit entendre : « Prends courage, Pancrace, car je suis avec toi, je ne t'abandonnerai point jusqu'à ce que je t'aie mis au rang des apôtres. » Il sortit aussitôt et quitta le temple.

Au matin, les prêtres d'idoles, s'étant rendus au temple, en trouvèrent la porte ouverte, mais ne trouvèrent point la statue de leur dieu. Ils se rendirent sur la place publique, gémirent avec de gros sanglots en disant : « Malheur à nous, notre ville va être ruinée, car notre grand dieu Falcon a disparu. »

Une grande multitude accourut au temple, et ils ne retrouvèrent pas

չնխացա ի տունն Վոնիփատսի գատաւոջին, աղաղակէին արտաբոյ գրանն . Ով
 պատուեալ եւ շինող իշխան, եւ սիրելի մեծ աստուածոցն, եկ եւ տես զկորուստ
 բաղարբիս :

Եւ նորա խոնարհեալ ի պատուհանէն ասէ . Ով իմաստուն արբ եւ բաշանայր
 5 մեծի աստուածոցն Փարկոնի, զինչ եղեւ ձեզ : Եւ նորա ողբարով ասեն . Մեծ անցր անցին
 ընդ մեզ , բանզի բաղձալին Փարկոն կորեաւ . եւ վայելուչ եւ պաշտաւ բազինն իւր
 անկատ եղեւ, եւ սեղանն եւ աւագանն եւ սակիակազմ ամուսն իւր ոչ երեսի, եւ ունայն
 մնացին, եւ խորանն ոչնչացաւ :

Ասէ Վոնիփատս . Ով պատուական բաշանայր եւ փառաւորեալ տանաւտեարբ,
 10 լուարուբ ինձ եւ բնեցէք միթէ ամբարտաւանեցան աստուածն մեր, եթող զմեզ եւ
 գնաց չալլ բաղար . մի կրբեր գտովորական զոհան լիակատար ոչ մատուցէք, եւ անըն-
 դունելի արար զպատարագո ձեր, եւ վասն այնորիկ ասեալ զմեզ եւ փախեալ ի մէնջ :
 Արդ գնացէք ի չարկա ձեր եւ ես պարագով բնեցիկ եւ գտից զպատձառն :

Եւ նորա ասեն . Մեր գտովորական եւ զհայրենական աւանդն կատարեցար, եւ ոչ
 15 ինչ նուաղ կամ պակասութիւն արարար ի սովորական զոհան իւր, եւ եթէ վասն էր
 խռովեցաւ ոչ զիտեմք : Արդ աղաչեմք զբեզ ով փառաւոր եւ պաշտաւ բաղարբալեա
 զի պնդութեամբ բնեցես եւ եթէ խռովեցաւ ի մէնջ եւ գնաց չալլ բաղար կրթիցուր

7 ոչ երեսի օտ. B.

l'idole immonde. Ils se rendirent en courant à la maison du juge Boniface et se mirent à crier au dehors de la porte : « O bâtisseur et gouverneur vénéré, l'aimé de nos grands dieux, viens voir la ruine de cette ville. »

Il se pencha à la fenêtre et dit : « O hommes sages et prêtres du grand dieu Falcon, que vous est-il arrivé ? » Ceux-ci répondirent en gémissant : « De grands événements se sont passés chez nous, car Falcon le désirable est perdu ; sa statue élégante et illustre a disparu ; l'autel, le bassin et son trône garni d'or n'ont plus d'apparence et sont vides, le sanctuaire est anéanti. »

Boniface dit : « O prêtres vénérables et illustres notables, écoutez-moi et jugez. Peut-être que notre dieu est devenu orgueilleux, nous a abandonnés et s'en est allé vers une autre ville. Peut-être n'avez-vous point immolé complètement les victimes habituelles, ce qui aura rendu vos offrandes inacceptables, et à cause de cela (notre dieu) nous a haïs et s'est enfui de chez nous. Retournez donc à vos logis et moi j'examinerai à loisir et chercherai la cause. »

Ils lui répondirent : « Nous avons accompli les usages habituels tels qu'ils nous ont été confiés par nos ancêtres, nous n'avons rien diminué ni omis des victimes habituelles, et nous ne comprenons pas pour quelle raison (le dieu) se serait troublé. Aussi nous te prions, ô glorieux et éminent préfet de la ville, d'enquêter sérieusement, et si (le dieu) a été troublé par nous et s'il

և մեր առ նա և երկիր պապուր նմա, և նա հաշտեցի ընդ մեզ, և ասացէ մեզ պատածաւն, և մեր յաւելումը ի գոհան և ի պաշտօնան :

Եւէ Վանիփատոս. Եսացի ձեզ գնացէք ի տունս ձեր, և եթէ հօր աստուած է Փաղկոն երեւցուցէ մեզ զճարտուն : Եւ նորա որպէս ի միոջէ բերանոյ ապագակէին և ասէին. Ով պատուական Վանիփատոս, որպէս անձանօթ և օտար յաստուածոյ մերոց խօսեցար. ոչ ճանաչես զերխոսարդ և զղեղեցիկ * աստուածն մեր զՓաղկոն, զորդի Փաղկունիդոյ. ոչ չամենայն ժամ ի զինարրուս և ի խնդութեան աւուրս զու ինքնին պատմէիր և զովէիր զգովելի քործս նորա, և այժմ ասես. Եթէ հօր աստուած է յայանեցէ զինքն :

* A fol. 307 v° a.

Կարձեալ պատասխանի ետ Վանիփատոս և ասէ. Եսացի ձեզ եթէ համբերեցէք և և զխօսցից զկորուստն Փաղկոնի : Կարձեմ եթէ պարշեցաւ ի մէջ ըսնդ հարաւ աստուած էք : Եւ չորձամ լուան գաջս զաղարեցին, և գնացին ի յարկս իւրեանց :

Եւ Վանիփատոս կոչեաց զԼիկաչոնիտոս, և պատմեաց նմա զխօսութիւն ժողովրդեանն, եթէ որպէս կորեաւ աստուածն իւրեանց, և կամ թէ զինչ արարից ոչ զխօսեմ : Եւ սկսաւ Լիկաչոնիտոս ասել ճարտարապէս. Լուր մտալիւրութեամբ տէր ըսպաքսպետ և պատուոր : Գիտասցիք զի երեքանձնեաց աստուածութիւնն յամօթ արար

3 գնացէք] եթէ երթիջիք B | 9 յայանեցէ] մեզ add. B || 10 ձեզ] ով որք իմաստունք add. B || 13 — p. 1755, l. 6 և Վանիփատոս... կարէ խաբել om. B.

est parti pour une autre ville, nous irons vers lui, et nous nous prosternerons devant lui; il fera la paix avec nous; il nous dira son affaire, et nous ajouterons encore aux victimes et aux usages du culte. »

Boniface dit : « Je vous l'ai dit, retournez à vos maisons, et si Falcon est un dieu puissant, il nous révélera la vérité. » Alors, comme d'une seule bouche, ils se mirent à crier et dirent : « O vénérable Boniface, tu as parlé comme quelqu'un d'inconnu et d'étranger à nos dieux. Ne connais-tu point notre jeune et beau * dieu Falcon, le fils de Falconida? Ne nous parlais-tu pas toi-même, à tout instant, dans les beuveries de vin et les jours d'allégresse, de ses actes méritants que tu louais? Et voici que maintenant tu dis : « S'il est un « dieu puissant, il se révélera lui-même. »

* A fol. 307 v° b.

Boniface répondit de nouveau et dit : « Je vous ai dit de prendre patience et que j'étudierai la perte de Falcon. Je crois qu'il s'est dégoûté de nous, car c'était un dieu orgueilleux. » Après avoir entendu cela, ils se calmèrent et retournèrent à leurs logis.

Boniface fit appeler Lyaonide et lui apprit le trouble de la population, parce que leur dieu se trouvait perdu et qu'ils ne savaient que faire. Lyaonide se mit à lui dire en toute vérité : « Écoute-moi avec bienveillance, seigneur préfet de la ville et juge. Sache que la divinité en trois personnes a jeté la

զգարչելի պաշտօնս ձեր, եւ ոչ այլ եւս մատուցուիք զոհս ասց պիղծ զիւացս, այլ միանոյ Աստուծոյ կենդանոյ որ մնաց չաւիտեան, եւ այլ ոչ եւս չառաջապիմանաց պաշտամունք կուոյն, եւ ոչ երազք եւ զիւթութիւնք գուշակեն մօրտեալ մարդկան, քանզի երկնաւոր Աստուածն առաքեաց զմիածին Սրբի իւր չերկիր եւ մարմնացեալ

5 ձեաւ ի սուրբ կուսէն Մարիամայ զի սրբեսցէ զմեզ յամենայն անօրէնութենէ : Եւ յայձմէնտէ * Փաղկոն որդին Փաղկոնիդեայ ոչ զօր կարէ խարել :

* A fol. 307
v^o b.

Եւ երթեալ բրձացն ժողովեցան ի միասին եւ սկսան ողբալ զՓաղկոն անզգաց աստուածն իւրեանց, եւ ասէին ողբալով եւ լարագին ձայնիւ. Սէր իցեն զեղ վայելչութեան պատկերին քօ, ով բազմալն Փաղկոն, որպէս անչալտ եղեր ի քոչոց վապարողացս .

10 արդ երանի եթէ ոչ էաք լեալ բահանայք քօ : Ամենայն աստուածք խնդութեամբ ընդունին զոհս ի քրձաց իւրեանց, այլ զու միան անընդունող եղեր եւ ատեցեր զմեզ : Եւ Վոնիփատոս մուացաւ զայնչափ սէրն եւ զբուծն քօ, եւ բեզ խնդիր ոչ արար : Ով կողորտեաց զբեզ ի մէնջ. ով նախանձեցաւ ընդ այնչափ սէրն մեր : Ով կիսին եւ Դիա փոքր աստուածք, եւ Փաղկոնիդայ աստուածուհի զուար Իրինոսի եւ Արտեմեա

15 քոչք աստուածուհւոյն ընկէր ոչ ողորմիք մեզ, եւ ողբայք զզեղեցիկ եւ զմեծ աստուածն Փաղկոն, ընկէր լուէք եւ ոչ խնդրէք զկորուսեալն :

12 Վոնիփատոս] քաղաքապետն մեր *add. B.*

honte sur votre culte répugnant. Nous n'immolerons plus de victimes à ces démons immondes, mais au seul Dieu vivant qui dure éternellement. Le culte des idoles ne progressera plus, les songes et les sorcelleries ne prédiront plus rien aux hommes égarés, car le Dieu céleste a envoyé sur la terre son Fils unique, qui prit chair et naquit de la sainte vierge Marie pour nous sanctifier de toute abomination. Dorénavant * Falcon, le fils de Falconida, ne

pourra plus tromper qui que ce soit. »

* A fol. 307
v^o b.

Les prêtres des idoles allèrent se réunir ensemble et se mirent à gémir sur Falcon, leur dieu insensé, en disant avec gémissements et d'une voix entrecoupée de larmes : « Où sont ta splendeur et la beauté merveilleuse de ta statue, ô désirable Falcon ? Comment as-tu disparu de chez nous qui te désirions ? Nous aurions été plus heureux si nous n'avions pas été tes prêtres ! Tous les dieux acceptent avec joie les victimes de leurs prêtres ; toi seul ne les as pas acceptées et nous as haïs. Boniface lui-même a oublié ton si grand amour et ton affection et il ne t'a pas recherché. Qui t'a volé du milieu de nous ? Qui donc est devenu jaloux de notre si grand amour ? O Lyson (*Liusion*) et Dèa, dieux inférieurs, et toi, déesse Falconida, fille d'Irinos, et toi, Artémis, sœur de la déesse. pourquoi n'avez-vous point pitié de nous et ne gémissiez-vous point sur le beau et grand dieu Falcon ? Pourquoi gardez-vous le silence et ne recherchez-vous pas celui qui est perdu ? »

Եւ յորժամ եղեւ գիշեր, գգեցաւ Վոնիփատոս զարքունական պատուոյն իւրոյ զպատմուճանն եւ զբզամիրոն, եւ զնոց ի զուռն երանելոյն Բագարատայ : Նոյնպէս եւ նա գգեցաւ զեպիսկոպոսութեան փիլոնն եւ զեմիփորոնն, եւ նստաւ չեպիսկոպոսութեան աթոռն իւր, առեալ ի գիրկս իւր զաւետարանն եւ զխաչն եւ զտէրունական պատկերն զոր ետ նմա Պետրոս առաքեալն :

* A fol. 308
1° B.

* Եւ մտեալ Վոնիփատոս ետես զերանելին Բագարատ իբրեւ զբոց եւ շուրջ զանձամբն հուր : Եւ անկեալ ի վերայ երեսոց իւրոց երկիր եպագ եւ ասէ ահիւ. Մեճ է Աստուածն բրիտաննէից զոր քարոզէ Բագարատ. հաւատամ զի նա ծիպն է Աստուած է երկնի եւ երկրի : Եւ ասէ ցտուրն Բագարատ. Որպէս մերձեցայց աս բեղ քանզի տեսանեմ շուրջ զբեւ հուր եւ երկնչիմ ճի գուցէ աչրիմ ես :

Եւ զիտոց Բագարատ զի ետես զՀնորհա Հողուոյն սրբոյ որ է ի պատարագամատուցի զդեատ քահանայից քանզի սուրբ են : Եւ չարուցեալ եհան զեմիփորոնն, զփիլոնն, զուրարն եւ նստաւ : Եւ ալլ ոչ եւս ետես Վոնիփատոս զհուրն : Եւ ողջունեաց զնա ի համբոյր սրբութեան եւ նստոց մերձ ինքեան, եւ օրհնեաց զնա յոյժ. եւ ձաշակեցին ի ծիպին յամենայն քարութեանցն զոր տարաւ Վոնիփատոս ի տանէ իւրձէ :

Եւ յորժամ ուրախացան յարեան ի սեղանոյն եւ զօհութիւն Տեսան սապմոսէին : Եւ բացան ձեզունք տանն, եւ պայծառ լոյս ծագեաց ի վերայ նոցա եւ չահի եղեալ

3 չեպիսկոպոսութեան աթոռն] ի թիկնաթոռն B.

Lorsque la nuit fut venue, Boniface se vêtit de son vêtement d'honneur princier et de sa chlamyde, puis il se rendit à la porte du bienheureux Pancrace. Celui-ci, de son côté, avait revêtu le phélonion épiscopal et l'omophorion, et siégeait sur son trône épiscopal, tenant l'évangile dans ses bras avec la croix et l'image du Seigneur que l'apôtre Pierre lui avait donnée.

* A fol. 308
1° B.

Boniface, étant entré, aperçut le bienheureux Pancrace comme une flamme, et sa personne tout entourée de feu. Il tomba la face contre terre, se prosterna devant lui et dit avec grande crainte : « Grand est le Dieu des chrétiens que prêche Pancrace. Je crois qu'il est le seul Dieu du ciel et de la terre. » Il dit ensuite à saint Pancrace : « Comment pourrais-je m'approcher de toi? car j'aperçois du feu tout autour de toi et j'ai peur de me brûler. »

Pancrace comprit qu'il voyait les grâces du Saint-Esprit, qui se trouvent dans les ornements de célébration du saint sacrifice des prêtres, car ils sont sacrés. Il se leva, retira l'omophorion, le phélonion, l'étole, et se rassit. Boniface n'aperçut plus de flammes. (Pancrace) le salua d'un baiser saint, le fit asseoir près de lui, et le bénit beaucoup. Ils dînèrent ensemble de toutes les bonnes choses que Boniface avait apportées de sa maison.

Après s'être réjouis, ils se levèrent de table et psalmodièrent l'action de grâces au Seigneur. Alors le toit de la maison s'ouvrit, une lumière éclatante

անկան ի վերայ երեսաց իւրեանց : Եւ կալեալ զձեռանէ նոցա երանելոյն կանգնեաց եւ նստոյց մերձ առ ինքեան, եւ սկսաւ պատմել նոցա ծի ըստ ծիօջէ ի հին եւ ի նոր կտակարանաց, չՆրամաց մինչեւ ի Քրիստոսի ծարգեցումքին եւ ի շամբարձումն եւ ի Գալուսա շողոցն սրբոյ յաւուր Պենտադոստէին որպէս է գրեալ ի կատարեալ պատմութիւնն իւր : Եւ լուսաւորեաց զամենեւեան որք անդ հանդիպեցան աստուածային վարդապետութեամբն իւրով, եւ ողջունեալ զՎսնիվատոս չուղարկեաց ի սուռն իւր :

Եւ յաւուրն չաչնմիկ չերբորդ ժամու գիշերոյն գրեաց երանելին Բագարատ ի քարախի ձեռամբ իւրով աչպէս . Առ լուսինն կոսոյ բազինն : Ես Բագարատ միտուսի Քրիստոսի Տեսան մերոյ ծառայ, գրեմ առ քեզ պիղծ եւ գազիր եւ անզգաց Տորմենոյ փորր աստուած, զի յորժամ ընդունիս եւ ընթեռնուս զգիրս վաղվապակի զհրամայեալսն կատարես : Երթիլջիր եւ դու ի կորստական տեղին գեհնին հրոյ, յորում է քո սաւազոցն աստուածն Փակոն, եւ ի միասին կոծեցարուք զկորուստն ձեր, զի մի ալլ եւս տիրանայք քաղաքիս աչամիկ :

Եւ սուեալ : զթուղթն չԼգրինոս չուղարկեաց ի տաճար կոսոյն : Եւ նորա երթեալ որպէս թէ ի խնկել եղ զքարտէսն ի բազինն եւ փախեաւ զապա, եւ դարձաւ սա երանելին :

Եւ չեա երկրորդ պահու եղեւ ձայն յաներևութից եւ ասէ . Բագարատ ծառայ

17 — p. 1758, l. 3 Եւ չեա երկրորդ պահու . . . լուսու զձայնն] Եւ չեա երկու պահու իբրեւ ազգ եղեւ նմա կատարումն հրամանի իւրոյ B.

jaillit sur eux, et, saisis de crainte, tous tombèrent la face contre terre. Le bienheureux, les saisissant par la main, les releva et les fit asseoir près de lui : il se mit à leur parler successivement de l'Ancien et du Nouveau Testament, d'Adam à l'Incarnation du Christ, à son Ascension et à la descente du Saint-Esprit le jour de la Pentecôte, ainsi qu'il est écrit dans l'histoire complète (de Pancraee). Il illumina par sa doctrine divine tous ceux qui se trouvèrent là réunis : et ayant donné le salut à Boniface, il le renvoya à sa maison.

Le même jour, à la troisième heure de la nuit, le bienheureux Pancraee écrivit de sa main sur un papier ce qui suit : « A Lyson, à l'autel des idoles. Moi, Pancraee, serviteur de Notre-Seigneur Jésus-Christ, je t'écris, à toi, impur immonde et insensé petit dieu de Tauromène, pour que, aussitôt après que tu auras reçu et lu cet écrit, tu accomplisses promptement ce qui t'est ordonné. Tu iras, toi aussi, dans l'endroit de perdition des flammes de la géhenne, où se trouve ton supérieur, le dieu Falcon, et tous les deux vous gemirez ensemble sur votre perdition, parce que vous ne dominerez plus cette ville. »

Il remit cette lettre à Agrinus et l'expédia au temple des idoles. Celui-ci s'y rendit comme pour y encenser, posa le papier sur l'autel, s'enfuit secrètement et retourna auprès du bienheureux.

Après la deuxième veille, il se produisit une voix, provenant de (person-

Աստուծոյ բարձրելոց, զհրամայեալսն մեզ ի բուժմէ սրբութենէդ փութով կատարեցար .
արդ համարձակութեամբ ել ի քաղաքդ զի յայտնէսէ քո է :

* A fol. 299
v^o a.

Եւ յորժամ լուաւ զձայնն անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց * եւ զոհացաւ զԱստուծոյ :
Եւ յարուցեալ առժամայն ել ի փողոց քաղաքին, եւ աստղանշան սին առաջնորդեաց
նոցա մինչև ի տունն Վոնիփատոսի : Եւ նորա ելեալ ընդ առաջ եմոյճ զնոսա ի տուն 5
իւր լուութեամբ, զի ոչ ոք ամենեւին զիտաց . եւ արարին անդ աւուրս բառասուն :

Եւ ի միում աւուր ժողովեցան պիղծ բուրմբն ի զուռն Վոնիփատոսի եւ ասեն .
Ով զատաւոր եւ շինող քաղաքապետ, մերձեալ է տօն աստուծոյն մերոց Լիւսիայ
հրամայեան եւ արայցոք մեծաւ պաշտօնութեամբ զի մի եւ նա խաղկեացի եւ ի մէնջ
փախիցէ եւ կորնչիցէ որպէս եւ մեծն Փալիոն, եւ լինիցիմք ծաղր ամենայն մերձակայ 10
քաղաքաց : Կարծեմք, ով զատաւոր եւ իշխան, զի յորմէհետէ եմուտ Ուղիանիտոս ի
քաղաքս յայս, յոյժ բարկացան աստուածքն մեր, եւ զգոհան մեր ոչ ընդունին : Եւ
բազում անգամ զիւթութեամբ հարցանեմք վասն մեծի եւ մարուր աստուծոյն Փալիոնայ
եւ պատասխանի ոչ տան մեզ . եւ զինչ օգուա է մեզ զի անուանիմք բուրմբ : 15

Ասէ Վոնիփատոս . Ով իմաստուն քահանայք եւ ճշմարիտ պաշտօնեացք աստուածոց 15

4 ել om. B || 5 եւ աստղանշան... նոցա] զնայ B || 7 Լիւսիայ] Լիւսինեայ B ||
12 բարկացան] ստեղին զմեզ B.

uages) invisibles, qui dit : « Panerace, serviteur du Dieu Très-Haut, ce que
ta sainteté nous a ordonné, nous l'avons promptement accompli; sors donc
dans cette ville avec hardiesse, car elle est à toi désormais. »

* A fol. 299
v^o a.

Lorsqu'il eut entendu la voix, (Panerace) tomba la face contre terre * et
rendit grâces à Dieu. Il se leva aussitôt, sortit dans les rues de la ville et
une colonne en forme d'étoile les guida (lui et ses compagnons) jusqu'à la
maison de Boniface. Celui-ci alla à leur rencontre et les fit entrer silen-
cieusement dans sa maison, pour que personne absolument ne le sût. Ils
y demeurèrent quarante jours.

Un jour, les immondes prêtres des idoles se rassemblèrent à la porte de
Boniface et dirent : « O juge, préfet et constructeur de la ville, la fête de
notre dieu Lyson s'approche, donne des ordres pour que nous la célébrions
avec grande solennité, pour que lui aussi à son tour ne soit pas troublé et
qu'il ne nous fuie pas et se ne perde comme le grand Falcon. Nous devien-
drions la risée de toutes les villes voisines. Nous croyons, ô juge et gouver-
neur, que depuis l'entrée de Lycaonide dans cette ville, nos dieux se sont
fortement irrités et n'agrément plus nos victimes. Nous faisons souvent
consulter les oracles au sujet de notre grand et pur dieu Falcon; mais ils ne
nous répondent point. A quoi nous sert d'être appelés prêtres d'idoles? »

Boniface répondit : « O prêtres sages et véritables ministres de nos

մերոյ, երթայք պատրաստեցէք դամենայն գնելիս գոհիցն, եւ չառք տօնին եկից եւ ես ի գոհսն :

Եւ ինքն երթեալ պատմեաց Բագարասոյ պատգեալսն ի բրմացն : * Եւ նորա * A fol. 308
v° b.
գձեռս յերկինս համբարձեալ աղաչեաց զԱստուած վասն մնացեալ կոռցն զի կոր-
5 ծանեացին : Եւ ի զիշերին յայնմիկ մինչ բուրմբն ի տունս իւրեանց ննջէին կործանեցան
բազինքն եւ խորտակեցան ի բազում մասունս :

Եւ չորժամ եհաս պիղծ տօնն պատրաստեցին դամենայն գնելիս գոհիցն աւելի քան
զՓալկոնին աղաչս եւ զուարակս, խոյս եւ նոխպս եւ գառինս : Եւ պարզարեալ
բրմացն գնացին ի բազինն Ապոլոնի, եւ գոհն ի բազում մասունս ցնդեալ : Սկսան
10 բախել զերեսս իւրեանց մեծաւ հառաչանօք եւ ասեն. Վայ մեզ սփ Ապոլոն, որ չար
պատերազմ շարժեցաւ ի վերայ քո. չեպեւ մեզ բաւական կորուսան Փալկոնի, այլ եւ
զու մեծ չարի գիտեցար, զի եթէ լսիցեն փայլ անցս չայլ քաղաք խոտան եւ անարգս
համարին գմեզ : Սվ հյօր եւ սրայճառ աստուածոց մեր Ապոլոն, ընդէր կործանեցար եւ
15 փշրեցար եւ ոսկէակապ աթոռն քո ունայն մնաց :

Եւ ելին անտի սրտարեկք գնացին ի տաճար կոռցն Դիօս, գոին եւ գայն կործանեալ
եւ բեկոտեալ : Եւ սկսան մեծաձայն հնչմամբ սղբալ որ եւ ի ձայնէն ժողովեցան

5 ննջէին] նրջէին B || 9 ցնդեալ] փշրեալ B || 10 հառաչանօք] հառաչմամբ B.

dieux, allez préparer toutes les victimes à immoler et le jour de la fête je viendrai, moi aussi, aux sacrifices. »

Il alla raconter à Panerace ce que les prêtres d'idoles étaient venus lui dire. * (Panerace) éleva ses mains au ciel et pria Dieu pour que les idoles * A fol. 308
v° b.
qui restaient fussent aussi détruites. La même nuit, pendant que les prêtres d'idoles dormaient dans leur maison, les autels se renversèrent et se brisèrent en de multiples morceaux.

Lorsque arriva la fête immonde, ils avaient préparé toutes les victimes à immoler, en plus grand nombre que pour Falcon, des enfants, des veaux, des béliers, des boues et des agneaux. Les prêtres des idoles, en beaux costumes, se rendirent à l'autel d'Apollon et le trouvèrent réduit en de nombreux morceaux. Ils se mirent à se frapper le visage, et dirent avec de gros soupirs : « Malheur à nous, ô Apollon ! Quelle méchante guerre a été livrée contre toi ? La perte de Falcon n'avait-elle pas été assez pour nous ? voilà que toi aussi tu viens de subir un grand malheur ! Si ces événements viennent à être connus dans d'autres villes, on nous considérera comme des gens méprisables et nuls. O Apollon ! notre puissant et magnifique dieu, pourquoi as-tu été renversé et réduit en morceaux, et ton trône d'or est-il resté vide ? »

Ils sortirent de là, le cœur brisé, et se rendirent au temple de l'idole Déa ; ils la trouvèrent également renversée et brisée en morceaux. Ils se

ամբոխ բազում : Եւ ասն բուրմբն . Լացէք ամենեքեան եւ ողբացէք, ընդ մեզ , բանդի
բազցր եւ իմաստուն եւ հզօր աստուածքն մեր կորեան ի սպառ եւ ջնջեցան, պատուե-
ցէք * զպատմուճանս ձեր, եւ հող եւ մոխիր արկէք ի գլուխս ձեր, եւ գերեսս եւ
զձակատս ձեր բախեցէք, եւ սուգ ստէք ընդ կորճանումն աստուածոց մերոց :

Եւ սկսան ամենայն ժողովուրդն ողբալ ընդ կորճանումն կոռցն եւ զիմեցին ամե- 5
նեքեան մեծաւ հառաչմամբ ի տունն Վոնիփատոսի, եւ ազազակէին արտաբոջ զրանն .
Ով անարժան իշխան, ի չար ժամանակի եղիր գոտուոր : Տեսանես գոտուածս մեր
կորճանեալս եւ անփոյթ առնես, եւ ոչ առնես խնդիր եւ քննութիւն վասն մեծ անցիցս
որ անցին ընդ մեզ : Ով անհաւատ եւ վատ եւ անալիտան գոտուոր եւ քաղաքաւեր,
էջ եւ գնն ատս զբո սիրելի եւ զբարեկամ աստուածսն թէ որպէս չտղբս եւ ի կոխանս 10
թաւաղին, չալ տեղի գլուխն եւ չալ տեղի ձեռքն եւ չալ տեղի ոտքն : Եւ ոչ նորա
մեծացոցին զբեզ եւ փառաւորեցին, եւ լցին գոտնս քո ոսկեով եւ արծաթով, եւ
զիպակով եւ պատուական տկամբք եւ զշտեմարանս քո ամենայն բարութեամբ :

Իսկ Վոնիփատոս ի բարձր պատուհանէն ստէ մեծաւ բաբբառով . Ով իմաստուն 15
եւ պատուական քաղաքացիք զինչ կամիք զի արարից . մի գուցէ շնորհք աստուածային
շնորհացն կմուտ ի քաղաքս մեր եւ կորճանեաց պատուածսն մեր : Եւ նորա ասնն .

7 ժամանակի] ժամու Ե — գոտուոր] քաղաքապետ Ե || 13 զիպակով] եւ ճարգարտով
add. Ե.

mirent à gémir à haute voix; leurs cris furent entendus par la foule qui y
accourut en grand nombre. Les prêtres des idoles dirent : « Pleurez tous et
gémissez avec nous, car nos dieux doux, sages et puissants sont perdus pour
toujours et sont anéantis. * Déchirez vos vêtements, mettez de la terre et de
la cendre sur vos têtes, frappez vos visages et vos fronts et prenez le deuil
pour la ruine de nos dieux. »

Toute la population se mit à déplorer la ruine des idoles. Tous les gens se
dirigèrent, en soupirant fort, vers la maison de Boniface et crièrent à l'exté-
rieur de la porte : « O gouverneur indigne, tu as été juge dans un mauvais
moment. Tu vois nos dieux ruinés et tu ne t'en soucies point; tu ne fais
aucune recherche, aucune investigation au sujet des grands événements qui
ont eu lieu chez nous. O juge sans foi, lâche et propre à rien, toi le dévas-
tateur de la ville, descends et va voir les dieux qui te sont chers et tes amis,
comme ils ont roulé dans la boue et sont foulés aux pieds : la tête d'un côté,
les mains d'un autre et les pieds d'un autre. N'est-ce pas eux qui t'ont
magnifié et glorifié, qui ont rempli ta maison d'or et d'argent, de riches
étoffes et de pierres précieuses, et tes greniers de toutes sortes de biens? »

Boniface d'une haute fenêtre leur répondit en criant fort : « O citoyens
sages et excellents, que voulez-vous que je fasse? Ne se pourrait-il pas que
les grâces divines soient entrées dans notre ville et aient ruiné nos dieux? »

* A fol. 309
1° a.

A fol. 309
1° a

Ձինչ իցէ շնորհք աստուածային շնորհացն, ոչ զիտեմք զինչ ասես : Եթէ սիրելի ես աստուածոցն ասա մեզ զի զիտասցուք : * Եւ նա ասէ. Շնորհք եւ զօրութիւն ի * A fol. 309
1° b.

Եւ նորա բարկացան յոյժ եւ ասեն. Ով անարժան եւ անպիտան եւ բազարաւեր
5 իշխան եւ թշնամի աստուածոց մերոց, կորուստ եւ մահ ըս հասեալ է զի այգպէս
տաս մեզ պտտասխանի : Ասէ զնոսա Վոնիփաոսոս. Ընդէր սրտմտեալ մտլք ի վերայ
իմ բարկութեամբ : Եւ նորա ասեն. Ձի ոչ եթէ փորք ինչ փրատ եղես այլ աստուածոցն
կորուստ եւ արժան է մեզ առաւել բարկութեամբ բարկանալ եւ սղբալ եւ կսճել :

Ասէ Վոնիփաոսոս. Ընարեցէք արս հանձարեղս եւ իմաստասէրս եւ ի հասարակ
10 զիշերին ի տաճարին զիւթութիւնս եւ ազանդս արուսցեն եւ վիճակս արկցեն, եւ
ստուգեալ զիտասցեն եթէ վասն էր կորձանեցան եւ խորտակեցան աստուածքն.
Թերեւս այլ հօրապոյն աստուած եկն եւ մարտեաւ ընդ նոսա, եւ վասն զի ոչ կարացին
կալ ընդդէմ եւ չահէն կորձանեցան :

Եւ ամենայն հեթանոս ժողովուրդքն հաճեցան ընդ խրատն Վոնիփաոսոսի, եւ
15 երթեալ ընարեցին երեսուն այր հմուտ ի զիւթութիւն. եւ նորա երթեալ մտին ի
տաճար Լիւսինեայ, զի բազինն օյն միւսն չէր կորձանեալ, եւ սկսան առնել զազանդան
ի հասարակ զիշերոց, եւ վիճակս արկանէին անուամբն Լիւսինեայ :

10 ազանդս] ազանդինս B | 12 հօրապոյն] հօր B || 14 հեթանոս օմ. B || 15 ի զիւթու-
թիւն] զիւթութեան B || 16 զազանդան] զազանդիւն B.

Ils dirent : « Qu'est-ce que les grâces divines? Nous ne comprenons pas ce que tu dis. Si tu es l'ami des dieux, dis-nous afin que nous sachions. » * Il * A fol. 309
r^o b.

Ils furent très irrités et dirent : « O gouverneur indigne, propre à rien, destructeur de la ville et ennemi de nos dieux, ta perte et ta mort sont arrivées puisque tu nous réponds de cette façon. » Boniface leur répondit : « Pourquoi m'attaquez-vous avec colère et égarement? » Ils dirent : « C'est qu'il ne s'agit pas d'un léger malheur, mais de la perte des dieux; et il nous faudrait avoir encore plus de colère, et gémir et sangloter. »

Boniface répondit : « Choisissez des hommes de talent et sages, qui viendront au temple au milieu de la nuit pour y faire des incantations et des opérations magiques : ils prendront les sorts et apprendront sûrement pour quelles raisons les dieux ont été renversés et brisés. Peut-être un autre dieu plus puissant est venu et a lutté avec eux, et comme ils n'ont pu lui résister, ils ont été renversés par la peur. »

Tous les païens furent satisfaits du conseil de Boniface; ils allèrent choisir trente hommes versés dans l'art des incantations. Ceux-ci se rendirent au temple de Lyson (*Liusineay*) et y pénétrèrent, car c'était le seul temple qui n'eût pas été ruiné, et ils se mirent à faire leurs incantations à minuit, et interrogèrent les sorts par le nom de Lyson.

* A fol. 309
v° a. Եւ յարուցեալ Վռնիփատոս Կնաց առ Երանելին Բագարատ եւ պատմեաց նմա
կամենայն. եւ նա տարածեալ զձեռս իւր չերկինս արդաչէր զԱստուած * զի արասցէ
սրանչելիս ի մոլորեալ ժողովուրդն եւ չաղօթելոյն ոչ դադարեաց :

Եւ կանայք բազումք ի բազարէն ժողովեցան շուրջ պատեալ գտածարովն եւ
ճափա հարկանելով երգէին պարելով զղիւթական երգան, եւ նոքա ի ներքուստ զղիւ- 5
թութիւնան առնէին եւ արաչէին զբազինն զի խօսեացի ընդ նոսա :

Եւ եղև ձայն ի կուոցն Լիւսինեաց եւ ասէ. Ո՛ արք Տոռոմ! Կոչ բաղաբիս, լուարուք
լինէն զձշմարիտն, զի յայտնհատէ մեք ոչինչ կարող եմք ասնել կամ գործել :
Մինչեւ ցայժմ կամենայն գործս ձեր եւ զինղիրս կատարեցար, բայց այժմ զօրութիւն
ոչ գոչ ի մեղ եւ յոյժ տկարացար եւ ոչնչացար, բանզի հօրագոյն աստուածն երեւեցաւ 10
աստ, եւ յաչէ նորա Փալկոն փախեաւ, նոյնպէս եւ Ապոլոն եւ Գիա կործանեալ
խորտակեցան : Եւ զխոսսջիւք ամենեքեան որ երեքանձնեան աստուածութիւնն զշնորհս
ողորմութեան աւարեաց ի բազարս ձեր :

Ասն ազանգաւոր զիւթքն. եւ է՛ այլ աստուած որ հօրագոյն է բան զձեղ, ասն
եւ յայտնեան մեղ զձշմարիտն թէ ո՞վ իցէ որ մեծ է բան զՓալկոն եւ զբեղ : Ասէ 15
բազինն. Որ արար զերկինս եւ զերկիր, եւ ստեղծ ի սկզբանէ զմարդն, եւ այժմ
զթաղաւ ի ստեղծուածս իւր, եւ աւարեաց զհրեղէն սուր եւ կորոցս զՓալկոն եւ զայլ

12-15 եւ զխոսսջիւք... ասէ բազինն om. B.

* A fol. 309
v° a. Boniface, s'étant levé, se rendit auprès du bienheureux Panerace et lui
raconta tout : celui-ci étendit ses mains vers le ciel et pria Dieu * de faire
des prodiges à ce peuple égaré, et il ne cessa de prier.

De nombreuses femmes de la ville s'étaient rassemblées tout autour du
temple et battant des mains chantaient, en dansant, des chants d'incan-
tations. Ceux qui se trouvaient à l'intérieur (du temple) faisaient leurs
incantations et priaient l'idole de leur parler.

Une voix se fit entendre de l'idole de Lyson qui dit : « O hommes de la
ville de Tauromène, apprenez de moi la vérité, car désormais nous ne
pouvons plus rien faire ni exécuter. Nous avons jusqu'à présent exaucé
toutes vos requêtes et demandes, mais maintenant nous n'avons plus la force,
nous sommes très affaiblis et réduits à néant, car un dieu plus puissant est
apparu ici et par crainte de lui Falcon s'est enfui, de même qu'Apollon et
Déa se sont renversés et brisés. Sachez tous que la divinité en trois per-
sonnes a envoyé ses grâces de miséricorde dans votre ville. »

Les sorciers, qui faisaient les incantations, dirent : « Il y a donc un dieu
qui est plus puissant que vous. Dis-nous-le et révèle-nous la vérité : qui donc
est-ce qui serait plus grand que Falcon et toi ? » Le simulacre répondit : « Celui
qui a créé le ciel et la terre, qui a créé l'homme dès le commencement et
qui maintenant, ayant pitié de ses créatures, a envoyé une épée de feu et a

աստուածան կործանեալ * խորտակեաց : Եւ այցն զոր երբը Սևզկանիտոս ի բազարս * A fol. 309
յայս նորա աշակերտ է : v° b.

Եւ նորա ասեն. Յորժամ կորեաւ Փաղին եւ եկար Հարցար զբեզ ընդէր ոչ ասացեր
մեզ զայզ : Ատ բազինն. Եթէ կամիր զի զորութիւն զոչ զարձեալ ի մեզ եւ լինի՞ծը
5 որպէս յտաջն, ճատուցէք ինձ զոչ զսիրելի եւ զբարեկամն իմ զՎոնիխատոս :

Եւ նորա չոյժ ուրախ եղեն, եւ ելեալ զնացին աստով ճրտենեօք ի սաւնն Վոնի-
փատոսի աւետիս ճատուցանէին նմա եւ ասէին. Երանի է բեզ սով Վոնիփատոս որ
աստէն մեծացուցին զբեզ աստուածքն մեր եւ փառաւորեցին, եւ զարձեալ կամին որ
զբեզ զոչս ճատուցանե՞ծը նմա, եւ լինիս զու աստուած փոխանակ կործանեալ աս-
10 տուածոցն եւ արասցօք զբո բազինն եւ պաշտեացօք զբեզ :

Եւ չորժամ լուա Վոնիխատոս զբովանից աւետիսն որ գնեալ կամէին զինքն եւ
զոչս ճատուցանել պիղծ կուօցն, փութանակի ելեալ ընդ ծածուկ զուռն ասն իւրոչ
զնայ ի ժողովրդենէն զազս առ երանելին Բագարատ եւ լալով անկաւ չտոս նորա : Եւ
նա ասէ. Ընդէր լաս որդեակ, միթէ՞ բան չարութեան լուար եւ տրտմեցաւ սիրտ բո :

Ատ Վոնիխատոս. Երանի թէ չար բան միայն էր, եւ ոչ գառն մաս, բանզի զոչեւ
կամին զիս չար զիւսցն : Ատ * երանելին. Մի երկնչիւր որդեակ, Երթիջիր ի զենու՞մն, * A fol. 310
r° a.

6 ուրախ եղեն] ուրախացան B.

anéanti Falcon ainsi que les autres dieux en les renversant * et en les brisant. * A fol. 309
v° b.
Et l'homme que Lycaonide a amené dans cette ville est son disciple. »

Ils lui dirent : « Lorsque Falcon a été perdu et que nous sommes venus
te consulter, pourquoi ne nous as-tu point dit cela? » L'idole répondit : « Si
vous voulez que la puissance nous revienne et que nous soyons comme
auparavant, offrez-moi en victime mon cher ami Boniface. »

Ils furent tout joyeux et se rendirent, (portant) des branches de myrte, à la
maison de Boniface pour lui donner la bonne nouvelle et ils lui dirent : « Tu
es heureux, ô Boniface, que nos dieux t'aient magnifié et glorifié ici-bas ; ils
veulent maintenant que nous t'offrions en victime à lui (à Lyson) et que tu
deviennes dieu à la place des dieux ruinés ; nous t'élèverons une statue et
nous t'adorerons. »

Lorsque Boniface entendit la désastreuse nouvelle qu'on voulait l'immoler
et l'offrir en victime aux idoles immondes, il sortit en hâte par une porte
secrète de la maison, se rendit, en cachette de la foule, chez le bienheureux
Panerace et tomba en pleurant à ses genoux. Celui-ci lui dit : « Pourquoi
pleures-tu, mon fils? as-tu appris de mauvaises paroles et ton cœur est-il
attristé? » Boniface répondit : « Ce serait à souhaiter qu'il fut question
seulement de méchantes paroles et non pas d'une mort cruelle, car ils veulent
m'immoler aux méchants démons. » Le bienheureux * lui dit : « N'aie aucune
* A fol. 310
r° a.

և եւ եկից զինի բո և աստուածային շնորհօրն համարձակութեամբ չանկիմանեցից և չաղկնցից նոցա անուամբն Աստուծոյ :

Իսկ զիղծ բուրձքն ի ժամ գոշիցն գոչեցուցին փոքս մեծահնչելես, և ժողովեցան ամենայն ժողովուրդք քաղաքին սոսս ճառոց ի ձեռս ունելով վասն ամենին, և գնացին միահամուռ և կարան զՎանիփատոս : Եւ վասն զի ողբալք և հառաչէր, մերկացուցին զնա և կապեցին զձեռսն չեսս և կացուցին սաաջի կոոցն Լիւ-
վինեայ :

Եւ Վանիփատոս շուրջ ամէր գւշան զի տեսցէ զերանելին Բաղարատ, և ողբալով ասէր զասն սրտասուօք. Վնչ ինձ իմէ չորպիսի դասն և ի չար մահ մատնեցայ. վնչ ինձ որ ի խորս անկեպոց ընկզմեցայ : Ուր իցես հայր Բաղարատ, եկեօջիր փութով, եկեօջիր որպէս ասացեր իմէ. Կամ զինի բո և փրկեցից զբեղ. զիս առաքեցեր և զու սչ եկիր այլ օգնեցէ ինձ Տէր Յիսուս Քրիստոս չոր հաւատացի և փրկեցէ զիս :

Իսկ սուրբն Բաղարատ տուեալ ի Լիկանիտոն զիսաչն և չՎերինոս գաէրունական պատկերն, և ինքն զգեցաւ զուրարն և զփրկմն և զեմփորոնն, տուեալ ի ձեռս իւր զաւետարանն, գնաց ի տեղին : Եւ տեսանէ զՎանիփատոս ի մէջ ամբոխին սաաջի Լիւսինեայ * զլիւրաց և մերկ զձեռս չեսս կապեալ : Եւ տարածեալ զձեռս իւր

* A fol. 284
1° b.

2 անուամբն Աստուծոյ] և երեալ Վանիփատոս գնաց ի սունն իւր *add.* B || 9 ճատնեցայ] ըմբռնեցայ B || 12 Քրիստոս *om.* B.

crainte, mon fils. Tu iras à l'immolation et moi je te suivrai, et par les grâces divines je les reprendrai avec hardiesse et je les vaincrai au nom de Dieu. »

Quant aux immondes prêtres des idoles, ils firent, à l'heure du sacrifice, retentir des trompettes sonores, et tous les habitants de la ville se rassemblèrent, tenant à la main des branches d'arbres pour la fête; ils allèrent tous ensemble s'emparer de Boniface. Et comme il gémissait et soupirait, ils le mirent à nu, lui attachèrent les mains par derrière et le placèrent devant l'idole de Lyson.

Boniface promenait son regard pour apercevoir le bienheureux Pancrace et, tout en gémissant et versant des larmes amères, il disait : « Malheur à moi pour ce que je suis livré à une mort cruelle; malheur à moi d'être englouti au fond des abîmes. Où es-tu, père Pancrace? viens vite, viens comme tu l'as promis en disant : Je te suivrai et je te sauverai. Tu m'as envoyé ici et tu n'es point venu, mais le Seigneur Jésus-Christ, en qui j'ai cru, m'aidera et me sauvera. »

Saint Pancrace, ayant remis la croix à Lyaonide et l'image du Seigneur à Agrimus, s'était vêtu de l'étole, du phélonion et de l'omophorion; puis tenant l'évangéliste dans ses mains, il s'était rendu là. Il aperçut, au milieu de la foule devant Lyson, Boniface nu et tête nue, les mains attachées par der-

* A fol. 284
1° b.

չերկինս պապատէր առ Աստուած : Եւ վարձադակի ինքն սրպէս զրոյ վասկցա :
 Եւ տեսեալ զնա ժողովուրդն իբրև զՏօբ լուցեալ չաճէն անկան չերկիր ի վերայ
 երեսոց իբրեանց, եւ նորա արարեալ զնշան խաչին աերունական ի վերայ նոցա
 կանգնեաց զնոսս, եւ ասէ զբարձն. Երբմնեցուցանեմ զբեզ աչս պիղծ զեւ յանոն
 5 չոր եւ Ռրդոչ եւ սուրբ Հագուչն վախիր ի տեղեացս չաչացանէ, եւ զնա սբ Փարկանն
 է ի խորս ծովուն :

Եւ առժամայն եղև ճաշխուն մեծ ի կուսն, եւ վերացաւ լուզինն չօրս եւ անկաւ
 ի մէջ ծովուն : Եւ յոյժ երկեան ժողովուրդն եւ անկան չորսաց : Եւ արարեալ ի
 վերայ նոցա զնշան խաչին ասէ. Մի երկնչիք, քանզի պիղծն Լիւսինս զեւօրն խաւք
 10 ի սպառ կորեաւ : Եւ կանգնեացն ժողովուրդն եւ տեսին զաճաւոր սքանչելեան զոր
 արար Աստուած ի ձեւն ճառագին իւրոյ Բագարատաց, ազազակեցին սրպէս ի միջէ,
 բերանոչ մեծաւ բարբառով եւ ասեն. Պրճնեալ է Աստուածն Բագարատաց, հաւատամք
 ի նա զոր զու բարոյես :

Եւ երթեալ լուծին զՎոնիփատոսս եւ զբեցուցին եւ շուրջ պատեցան զերանելովն,
 15 եւ պշուցեալք հաչէին չերեսս նորա : Եւ նորա ելեալ ի բարձր տեղի արար ազօմս ի
 վերայ ամենայն ժողովրդեանն : Եւ ընթացան բուրձք ի տաճարն, եւ զխորտակեալ * A fol. 310
 կուսն ընկեցին ի ծովն եւ զսեղանն եւ զաւաղանն խորտակեցին : V° a.

2 ի վերայ երեսոց իբրեանց om. B || 15 պշուցեալք] ապշեալք B.

rière. Il éleva ses mains au ciel et supplia Dieu. Il fut aussitôt embrasé comme une flamme. Les habitants, le voyant flambant comme du feu, tombèrent de frayeur la face contre terre; il fit sur eux le signe de la croix du Seigneur, les releva, et dit devant les prêtres des idoles : « Je t'adjure, démon immonde, au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, fuis cet endroit et va là où se trouve Falcon, au fond de la mer. »

Il se produisit aussitôt un grand éclatement parmi les idoles, la statue s'éleva en l'air et alla tomber au milieu de la mer. Les habitants furent saisis d'une grande frayeur et tombèrent à la renverse. (Panerace) fit le signe de la croix sur eux et dit : « Ne craignez point, car l'immonde Lyson et ses démons sont perdus à jamais. » Les habitants se relevèrent et, témoins du prodige terrible que Dieu avait opéré par les mains de son serviteur Panerace, ils se mirent à crier à haute voix, comme d'une seule bouche, et dirent : « Béni soit le Dieu de Panerace, nous croyons en celui que tu nous prêches. »

Ils allèrent délier Boniface, le vêtirent, et entourèrent le bienheureux en regardant son visage, les yeux fixés sur lui. Celui-ci monta sur une place élevée et fit des prières sur toute la foule. * Les prêtres des idoles, se précipitant au temple, jetèrent à la mer toutes les idoles brisées, et brisèrent les autels et les bassins à ablutions.

* A fol. 310
V° a.

Եւ հրամայեաց երանելին փոյս հնչեցուցանել եւ ժողովեցան անձինք հարիւր հազար : Եւ երթեալ նորօր երանելին ի փոքր մատուռն զոր գաղտ շինեալ էր Վոնիփատոս, եւ կատարեաց զսուրբ խորհուրդն պատարագին, եւ հրամայեաց ժողովրդեանն գեօթն օր սրբել, եւ երախտոյց զնոսա եւ ուսոյց զբանս ճշմարտութեանն .

Եւ բերին իւրաքանչիւր որ ի տանէ իւրեանց, որպէս պատուիրեաց նոցա, սպիտակ հանդերձս նորս եւ մարուրս եւ մոմեղէնս, եւ տարաւ զնոսա ի զետն եւ մկրտեաց յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ սուրբ Հօգուցն, յաւուր այնմիկ բանս եւ չօրս հազար օգի : Եւ զգեցոյց նոցա զնոր սպիտակ հանդերձն, մոմեղինօք լուցելովք, եւ հազարգեցոյց զնոսա ի սուրբ եւ ի պատուական մարմնոյ եւ չարենէ Որդուցն Աստուծոյ .

Եւ ամենեքեան որ լուսաւորեցան տեսին զշնորհս սուրբ Հօգուցն ի նմանութիւն ազաւնոյ զի էջ ի մկրտութեան ջուրսն, եւ դարձեալ վերացաւ յերկինս . եւ եղև ուրախութիւն մեծ ի քաղաքին յայնմիկ : Եւ զուրբ սուրբս ուսուցանէր զմկրտեալսն եւ ապա յուղարկեաց զնոսա ի չարկս իւրեանց :

Եւ առնէր նշանս մեծամեծս առաջի ժողովրդեանն, եւ բժշկէր աղօթիւք զկաղս եւ զկոյրս եւ զհամերս, * եւ զանդամարոցձս, զգօսացեալս եւ զջրգողեալս եւ զալտահարս : Եւ ել համբաւ նորա ընդ ամենայն քաղաքս եւ գաւառս կղզուցն եւ երթալին առ նա, եւ նա դարձուցանէր զնոսա յաստուածգիտութիւն եւ լուսաւորէր մկրտու-

S հանդերձն] զգեառն B || 17 եւ նա] վարդապետութեամբ իւրով add. B.

Le bienheureux ordonna de faire retentir des trompettes; cent mille personnes s'assemblèrent. Le bienheureux se rendit avec elles à un petit oratoire que Boniface avait construit en secret et y célébra le saint mystère du sacrifice. Il ordonna à la population de se purifier durant sept jours; il les catéchisa et leur enseigna les paroles de vérité.

Chacun apporta de sa maison, ainsi qu'il l'avait recommandé, des vêtements blancs, neufs et propres et des cierges, puis il les conduisit au fleuve où il les baptisa au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit; ils étaient ce jour-là vingt-quatre mille personnes. Il les revêtit de vêtements blancs, et neufs, (et tandis qu'ils tenaient) des cierges allumés, il les communia au saint et précieux corps et sang du Fils de Dieu.

Tous ceux qui furent illuminés virent les dons du Saint-Esprit sous les apparences d'une colombe qui descendit sur les eaux du baptême et s'éleva de nouveau au ciel. Il y eut une grande joie dans cette ville-là. Durant huit jours (Panrace) enseigna ceux qui avaient été baptisés et les renvoya ensuite à leur maison.

Il fit de grands miracles devant la population, il guérit, par ses prières, les boiteux, les aveugles, les muets, * les paralytiques, les desséchés, les hydropiques, et les possédés du démon. Sa réputation s'étendit dans toutes les villes et les cantons de l'île, les habitants venaient à lui; il les convertis-

թեամբ աւագանաւն : Եւ դարձոց զամենայն քաղաքս եւ գաւառս Սիկիլիոյ կղզոյն. եւ չամենայն աւուրս մկրտէր հապարս եւ հապարս որոց ոչ գոյր թիւ, նոյնպէս եւ գկանայս եւ գմանկտիս աւանձինն չալլ տեղիս : Եին մկրտեալքն ի քաղաքէն Տուոմնոյ աւելի քան զքառասուն հապարս, եւ չալլ քաղաքաց եւ ի գաւառաց հինգ հարիւր հապար :

5 Եւ ի ծիում աւուր մինչդեռ ուսուցանէր զժողովուրդն երեւեցաւ սատանայ որպէս Եթովպացի բազում սեւադէմ զօրօք, եւ եկաց քարընկէց մի հետադոյն եւ ստէ մեծաւ ճայնիւ. Ո՛վ Բագարատ, ընդէր եկիր աստ, կամ ո՞վ ա՞ծ գրեղ ի քաղաքս իմ եւ զրկեցիր զիս լիմոցն, եւ չափշտակեցիր չինէն զբարեկամս իմ եւ ընծայեցիր Քրիստոսի Աստուծոյն քս, զբարկս իմ աւերեցեր եւ գաղաշտելի կուուս իմ ի ծով ընկղմեցեր : Վայ ինձ սիրելիք իմ եւ սպասաւորք զի չորմէհետէ եկն զս աստ զիս գերի արար եւ գտիրելին իմ

10 Վոնիխատոս զոր փառաւորեցի եւ մեծացուցի ինձ թշնամի արար :
Եւ չորժամ լուաւ երանելին Բագարատ ստէ ցժողովուրդն. Վիտացիք որգեակը իմ որ փան զի * եկիր ի կոչումն Քրիստոսի կրճտէ սատանայ գատամուս իւր ի վերայ * A fol. 311
1° a.
մեր, եւ որպէս առիւծ ի գարանէ զոչէ ի վերայ մեր, եւ որպէս վիշապ լանայ գրերան իւր չահացուցանել գմեղ, բայց մեր զի զնեւորեցար ի գունդս Քրիստոսի արիարար
15 կացցուք ընկղէմ թշնամուոյն : Եւ հրամայեաց ժողովրդեանն գաւառալ չարեւմուտս

3 գմանկտիս] գաղայս B' 5 — p. 1768, l. 8 եւ ի ծիում աւուր . . . լուսաւորէն Բագարատայ om. B.

sait à la science de Dieu et les illuminait par le baptême des fonts. Il convertit toutes les villes et tous les cantons de la Sicile et chaque jour il baptisait des milliers et des milliers sans nombre, les femmes et les enfants à part, en un autre endroit. Ceux qui furent baptisés de la ville de Tauromène étaient plus de quarante mille et ceux des autres villes et provinces cinq cent mille.

Un jour, pendant qu'il prêchait à la population, Satan apparut comme un Éthiopien, accompagné de nombreuses troupes au visage noir, se tint à la distance d'un jet de pierre et lui dit à haute voix : « O Panerace, pourquoi es-tu venu ici ou bien qui t'a amené dans ma ville? Tu m'as privé des miens, et tu m'as enlevé mes amis que tu as offerts au Christ, ton Dieu; tu as démoli mes demeures et tu as noyé dans la mer mes adorables idoles. Malheur à moi, à mes amis et à mes serviteurs, car depuis que celui-là est venu ici, il m'a fait prisonnier, et de mon ami Boniface, que j'ai magnifié et glorifié, il a fait mon ennemi. »

Lorsqu'il eut entendu cela, le bienheureux Panerace dit au peuple : « Sachez, mes enfants, que parce que * vous vous êtes rendus à l'appel du Christ, Satan grince des dents sur nous, et comme un lion rugit de sa tanière contre nous; comme un dragon il ouvre sa bouche, sa gueule, pour nous intimider. Mais nous, puisque nous nous sommes enrôlés dans la milice du Christ, nous tiendrons vaillamment contre l'ennemi. » Et il ordonna au peuple

* A fol. 311
1° a.

ընդդէմ սատանայի, եւ ասէ երկցս անգամ. Հրատարեցէք ի սատանայէ : Եւ յորժամ
 հրամարեցին երեք անգամ, ասէ. Թըքէք չերեսս նորա : Եւ յորժամ թքին երեւեցան
 նոցա հրեղէն նետք, եւ հալածեցին զսատանայ զեւօք իւրովք եւ անչպտ արարին : Եւ
 հրամայեաց ժողովրդեանն գտնուալ չարեւերս եւ ասել . Խոստովանի՞մք զՔրիստոս
 ճշմարիտ Աստուած, երկցս անգամ : Եւ յորժամ խոստովանեցան ասէ ցնոսա. Երկիր ⁵
 պոպէք Քրիստոսի Աստուծոյ. եւ նորա ծունր եղին երկցս անգամ, եւ համբուրեցին
 զխաչն եւ գաւետարանն եւ գտէրուեալսն պատկերն, եւ լցեալ Հոգևով սրբով գնացին
 ուրախութեամբ մեծաւ ի չարիս իւրեանց լուսաւորեալք ի Լուսաւորչէն Բագարատայ :
 Եւ երանելին ձեռնադրեաց զԱզրինոս քահանայ եւ զՄեղիանիտոս սարկուապ : Եւ
 ասէ ց'Լոնիփատոս. Յետ իմոյ կատարման առարեան զԱզրինոս ի Հոռոմ առ սուրբ ¹⁰
 * A fol. 311
 1° b.
 սաարեայն Պետրոս եւ ձեռնադրեցէ զնա * իոխանակ իմ չաթու եպիսկոպոսութեան
 քաղաքիս այսմիկ : Եւ պարձաւ չԱզրինոս եւ ասէ. Որդեակ, որպէս տեսեր զիս եւ
 ուսար չինէն, նոյնպէս եւ զու հովեան զՔրիստոսի նոր հօտս :

Վասն կատարման սրբոյն Բագարատայ Լուսաւորչին :

Էր քաղաքացի մեծատուն ոմն որոյ անուն էր Արտագորոն, եւ սատանայ կապեաց ¹⁵

de se tourner vers l'occident contre Satan, et il dit par trois fois : « Renoncez à Satan. » Et lorsque les gens eurent renoncé par trois fois, il leur dit : « Crachez-lui à la figure. » Et lorsqu'ils crachèrent, des flèches de feu leur apparurent, qui mirent en fuite Satan et ses troupes, et les firent disparaître. Il ordonna alors au peuple de se retourner vers l'orient et de dire par trois fois : « Nous confessons le Christ, vrai Dieu. » Lorsqu'ils eurent prononcé cette confession, il leur dit : « Prosternez-vous devant le Christ Dieu. » Ils firent la gémulflexion trois fois, puis ils baisèrent la croix, l'évangélicaire et l'image du Seigneur, et, remplis du Saint-Esprit, ils rentrèrent dans leurs maisons avec grande joie, illuminés par Panerace l'Illuminateur.

Le bienheureux ordonna prêtre Agrinus, et Lycéonide diacre. Et il dit à Boniface : « Après ma mort, tu enverras Agrinus à Rome auprès du saint apôtre Pierre qui le sacrera à ma place sur le siège épiscopal de cette ville. » Et se retournant vers Agrinus, il lui dit : « Mon fils, tel que tu m'as vu et as appris de moi, tu gouverneras de même le nouveau troupeau du Christ. »

Du martyre de saint Panerace l'Illuminateur.

Il y avait un riche citoyen, dont le nom était Artagoron ¹, que Satan

¹ *Syn. Cr.*, p. 809, l. 20 : Ἀταγόροσ. Les deux formes, grecque et arménienne, sont également inconnues à PARE, *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*, et à Justi, *Iranisches Namenbuch*, Marburg, 1895.

զնա եւ դ սղա սղաշտէր զկուռսն, որ եւ ժորք պատկերկուճա արար եւ ի թագստի սղաշէր լինքեան, եւ ի միտս իւր սպառնայր յամենայն ժամ քահանայապետին Աստուծոյ սրբոյն Բագարատայ : Եւ գտեալ ի միւսմ աւուր աւանձինն գտարբն Բագարատ յարթին հանեալ գտարն իւր սպան զնա, եւ ժախեաւ ի տունն իւր զի մի որ զիտապէտ :

5 Բայց Աստուած նոյնժամայն յայտնեաց Վոնիփատոսի, եւ կարեալ գանօրէնն Արտագորն կապեաց զձեռս չետս, եւ այնչափ տանջեաց արջաուաջօր զլանջսն եւ զթիկունսն, մինչեւ ամենայն մարմինն բացաւ եւ սրօրեալ եղև, եւ արիւնն ելլց զերկիր, եւ ապա լինքին որպէս գանասնոյ եհատ սրով զլլուխն եւ ընկեցին ի ծովն, զմարմինն ետ շանց եւ ագուաւուց :

10 Եւ արարեալ արծաթի տապան մեծաւ պատուով եւ անոյշ խնկօր պատեաց սուրբ կտաւօք, եւ եղ անդ զպատուական մարմինն սուրբ Լուսաւորչին Բագարատայ. եւ է բարեխօս եւ օղնական ոչ միայն Սիկիլիաց կղզւոյն այլ եւ ամենեցուն որք կատարեն զլիշատակս նորս :

* A fol. 311
V^o 31.

15 Եւ քահանայն Ագրինոս ըստ հրամանի սրբոյն Բագարատայ զնաց առ սուրբ աւաբեալն Պետրոս, եւ ձեռնադրեցաւ եպիսկոպոս Տուռմենոյ քաղաքին յսթոս սրբոյն Բագարատայ :

Իսկ Վոնիփատոս մինչեւ ի մահ սպասաւորէր եւ ծառայէր նշխարաց սրբոյն Բագարատայ :

5 յայտնեաց] իշխանին *add.* B || 7 բացաւ եւ արարեալ եղև] արարեցաւ եւ սակերքն բացած B || 7 զերկիր] գտեղին B || 17 ի մահ] զմահն իւր B.

s'était attaché, et qui adorait secrètement les idoles; il avait fabriqué de petites statues et les tenait cachées chez lui; il menaçait continuellement dans son esprit le pontife de Dieu, saint Pancrace. Trouvant un jour saint Pancrace seul en prières, il tira son épée et le tua, puis s'enfuit à sa maison pour que personne ne le sût. Mais Dieu le révéla aussitôt à Boniface, qui, ayant fait arrêter l'impie Artagoron, lui fit attacher les mains par derrière et le fit torturer tellement à coups de nerfs de bœuf sur la poitrine et le dos que tout son corps s'ouvrit et fut broyé; le sang inonda la terre, et Boniface lui-même lui trancha la tête avec son glaive, comme à un animal. On jeta sa tête à la mer et son corps fut donné en pâture aux chiens et aux corbeaux.

Il fit faire un cercueil en argent, ensevelit le précieux corps du saint Illuminateur Pancrace dans du linge propre avec des parfums suaves et l'y déposa avec de grands honneurs. Il est l'intercesseur et l'aide non seulement de l'île de Sicile, mais de tous ceux qui accomplissent sa commémoration.

* A fol. 311
V^o 31.

Le prêtre Agrinus, suivant l'ordre de saint Pancrace, se rendit auprès du saint apôtre Pierre, et fut sacré évêque de la ville de Tauromène sur le siège de saint Pancrace.

Boniface, jusqu'à sa mort, prit soin des restes de saint Pancrace et les servit.

Յայսմ աւուր վկայութիւն Կիրղի Գորտինոյ եպիսկոպոսին ի Կրիտէս կղզի :

Սուրբ քահանայապետն Քրիստոսի Կիւրեղ էր չաւուրս ամբարիշտ արքային Մաքսիմիանոսի, աչր աստուածապաշտ եւ ի բարի գործս սնեալ եւ վարժեալ, եւ ձերացեալ պետօր, եւ կատարիչ աստուածային պատուիրանացն եւ լի իմաստութեամբ :

Իսկ անորէն կուպաշտքն քարշէին զաստուածապատիւ ձերունին ի խաղս աստուանայական պարուց այսն առնելով զնա եւ տարեալ կացուցին առաջի իշխանին, եւ համարձակութեամբ խոստովանեցաւ զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս : Եւ առժամացն կապեցին զձեռնն եւ զոտնն եւ ընկեցին ի հուր. աչրեցան կապանքն եւ վաչան եւ քահանայապետն Ասուծոյ ել ամբողջ ի հրոյն : Եւ տեսեալ իշխանին զարմացաւ յոյժ, եւ առաջի ձարղկան * մեղազիր եղև հրամանաց թագաւորին :

* A fol. 311
v° B.

Եւ յորժամ լուաւ եթէ ի քարոյութենէն բազում քաղաքք եւ գաւառք զարձան ի կուպաշտութենէ եւ հաւատացին ի Քրիստոս բարկացաւ եւ հրամայեաց եւ հատին զպատուական զուխ նորա Յուլիսի ժԻ :

10

Յայսմ աւուր տօն սրբոյն Ներսէսի Տարսնոյ եպիսկոպոսին :

Արանչելի եպիսկոպոսն Ներսէս Տարսն քաղաքին էր չաւուրս Լեւոնի Հայոց 15

1 Կիրղի... կղզի] սրբոյն Կիրղի եպիսկոպոսին Գորտինոյ Կրիտիս կղզոյն քաղաքի B
3 աստուածապաշտ] աստուածահաճոյ B || 13 նորա] հրատից Է եւ add. B.

En ce jour martyre de Cyrille, l'évêque de Gortyne dans l'île de Crète.

Le saint pontife du Christ Cyrille vivait aux jours de l'empereur impie Maximien. C'était un homme pieux, élevé et exercé dans les bonnes œuvres, vieillard aux cheveux blancs, exécuteur des commandements divins; il était plein de sagesse.

Les impies idolâtres entraînent le vieillard honoré de Dieu aux jeux sataniques des danses pour en faire la risée de tous, puis ils l'emmenèrent et l'introduisirent devant le gouverneur; il confessa avec hardiesse Notre-Seigneur Jésus-Christ. On lui attachait aussitôt les mains et les pieds et on le jeta dans les flammes. Les liens et le bois brûlèrent, mais le pontife du Christ sortit indemne des flammes. A cette vue, le gouverneur fut très étonné et blâma * devant le peuple les ordres de l'empereur.

* A fol. 311
v° B.

Mais lorsqu'il apprit qu'à la suite de la prédication (du bienheureux) beaucoup de villes et de cantons avaient renoncé à l'idolâtrie et avaient cru au Christ, il en fut irrité et ordonna de trancher sa précieuse tête, le 14 juillet.

En ce même jour fête de saint Nersès, évêque de Tarse.

Le merveilleux évêque de la ville de Tarse, Nersès, vivait aux jours du

արքային, որ չաշխարհին Կիլիկիացոց առաջին թագաւորեաց չազդէն Ռորինեանց. և զկնի նորա Հեթում թագաւորեաց և որդի նորա Լեւոն :

Այս ներսէս որդի էր մեծ իշխանին Օշնի Կիլիկիացոց, որ արեւր Լամբրունին և բազում գաւառաց, և ունէր սրտիւ սերաստութեան : Եւ եղև ներսէս աւստմասեր յոյժ ի մանկութենէ իւրմէ, և էր հոյ ազգու : Աւստ և չունարէն զիր :

Եւ յորժամ ձեռնադրեցաւ արքեպիսկոպոս Տարսոնի թարգմանեաց նա ի չունակուն լեզուէն ի հոյ լեզու զզիրս պատմութեան Գրիգորի Հոռմաչ պատուէն որ վասն սուրբ հարցն է որք փառեցին առարկնութեամբ չՔասլաւ. և զկանոնական զիրս սուրբ հօրն Բենեդիկտոսի որով վարին ամենայն ազգք Հոռմաչեաց, և զմեկնութիւն տեպեանն 10 ԅովհաննու աւետարանչին :

* Երար և ինքն մեկնութիւն սարմուսացն Գաւթի լուստոր և աւստ մտօր, և աւակացն Սողոմոնի և ժաղալայն և Իմաստութեանն Սողոմոնի : Մեկնեաց և զքարոյս եկեղեցոց և չգրատարագածատոյցն զեղեցիկ և իմաստուն բանիւք : Գրեաց և ճասս ներբարկանս ի տօնս արամօրն և աստուածածնին Մարթամու և ի սուրբ 15 յաւն ոտանաւոր չարով : Մեկնեաց և զազօխ ԅովհաննու աւետարանչի որոց սկիզբն

* A fol. 312
1° a.

1 Կիլիկիացոց] ի Կիլիկիա B || 4 սերաստութեան] սեւաստութեան B || 5 և էր հոյ ազգու] գրով աշակերտ և երբօր գտեր որդի մեծին ներսէսի եղեցողն Կրպեցոցն B — զիր] և յոյժ հմաւ եղև աստուածային զրոց add. B || 6 արքեպիսկոպոս] արշեպիսկոպոս B — յանական] յահարէն B || 10 ԅովհաննու] աստուածարան add. B.

roi d'Arménie Léon, de la famille des Roubéniens, premier roi du pays de Cilicie; après qui régnèrent Héthoum et son fils Léon.

Ce Nersès était le fils du grand prince Osin de Cilicie, qui régnait sur Lambron et sur de nombreuses provinces; il avait le titre de sébaste. Nersès dès son enfance fut très studieux; et bien qu'il fût de race arménienne, il apprit également les lettres grecques.

Lorsqu'il fut sacré archevêque de Tarse, il traduisit du grec en langue arménienne les livres d'histoire de Grégoire, pape de Rome, où il est question des saints pères qui brillèrent par leurs vertus en Italie; et le livre de la règle du saint père Benoît, dont se servent tous les peuples romains, et le commentaire de l'Apocalypse de l'évangéliste Jean.

* Il fit lui-même des commentaires des Psaumes de David dans un esprit lumineux et abondant, des Proverbes de Salomon, de l'Ecclésiaste et de la Sagesse. Il commenta aussi les proclamations (*kharoz*) de l'église et le Missel en termes beaux et pleins de sagesse. Il écrivit également des discours panegyriques en vers sur les fêtes de Marie, Mère du Seigneur et Mère de Dieu, et sur la sainte Croix. Il commenta aussi la prière de l'évangéliste Jean

* A fol 312
1° a.

է. Էր ընդ եղբարսն երանելին Յովհաննէս : Պրեայ եւ այլ ճառս իմաստասցեալս եւ լի գլխառնութեամբ :

Կարգաւորեաց յեկեղեցի գառարկապիր սաճմանն ունել եկեղեցւոյն զպիրս եւ սարկաւագս եւ քահանայս, եւ զղեւորաւորիլ ի խորհրդական ժաման ըստ իւրաքանչիւր սատիճանի, եւ կալ չիւրում կարգի եւ սաճմանի, զի երեւեցի իւրաքանչիւր սատիլս եւ սատիճան ի ձեւ հանդերձիցն, եւ ծի լնցի խառն ի խառն որպէս առնէին ի տեղիս տեղիս փանն անհոգութեան եւ պղբաբողոքեան. եւ ծի տալ զամենայն սատիճանսն ի ծիւղում աւուր, այլ պաշտեացն ժամանակօրն զգործոն, եւ ապա ի վեհագոյնսն մատչեցին :

Կարգեաց եւ յամենայն աւուրսն առնել զտօնսն յորում եւ սրատաճի ըստ աւանդից 10
 * A fol. 312 1re b. հարցն սրբոց, որ ի ծուլութենէ եւ յանկխութենէ անխալի լեալ էր, փանն որպէս քահանայաւ լինէր ի տղիւսաց : Բոկ նա սաւէր գառարկայն. Եթէ տակաւին մարդկան հաճոյ լինէի ապա Քրիստոսի ճառաց ոչ էի : Այլ զի սուրբ հարցն էր աւանագ ինքն առնէր անխալիսն, եւ զպալս ի նոյն յորդորէր :

Եւ էր ինքն խոնարհ եւ հեղ, եւ անապաճայձ, սղորմած, աղօթական, արտասուել, անապատասէր : Բազում անգամ անչապ լինէր ի մարդկանէ, եւ երթալին զտանէին զնա նուազեալ եւ ներբեւեալ ի պահոցն եւ ի քապցոյն : 15

dont le commencement est : Le bienheureux Jean était avec les frères. Il écrivit encore d'autres homélies pleines de sagesse et de science.

Il organisa dans l'église les règlements fixés par les apôtres, l'église devant avoir des cleres, des diaeres et des prêtres; chacun devant se revêtir aux heures du mystère selon son ordre, se tenir dans son rang et sa place, pour que la dignité et l'ordre de chacun apparaisse d'après la forme des ornements, et qu'ils ne soient pas mélangés l'un à l'autre comme il se faisait dans certains endroits par négligence et par paresse; de ne pas accorder tous les ordres en un seul jour, mais d'avoir à servir un certain temps les offices avant de passer à l'ordre supérieur.

Il établit pour chaque jour des fêtes à célébrer, quel que soit le jour où ces fêtes tombent, d'après les traditions des saints Pères, ce qu'on avait négligé de faire par paresse et ignorance, * et c'est pourquoi il fut accusé par les ignorants. Mais il répondait par les paroles de l'apôtre : « Si je devais encore plaire aux hommes, je ne serais pas le serviteur du Christ! » Mais comme c'était une tradition des saints Pères, lui, il les célébrait sans relâche et engageait les autres à faire de même.

Il était humble, doux, simple, charitable, fervent en prières, abondant en larmes, aimant la solitude. Souvent il disparaissait d'avec les hommes et lorsqu'on allait le rechercher, on le trouvait évanoui et affaibli par le jeûne et la faim.

1 Gal., 1, 10.

Ալ զի եպիսկոպոս էր եւ կայր նորա հոլ եկեղեցոյն զնայ նա ի բարբառն Տարսան . եւ ետես անդ ձի արբեալ եւ անկեալ ի ազմի, եւ սկսաւ բալ եւ բախել զերեսս իւր, առէ . Ձինչ սոաց Աստուծոյ պատասխանի որ հաստաց զսա ինձ եւ ես ոչ խրատեցի զնա :

5 Եւ երբնեալ յեկեղեցի մեծի սուրբն Սովիա ի առէ եւ ի զիշերի խրատէր զնոսս աստուածալին օրինօրն եւ պատուիրանօրն կեալ, ցուցանել ըստ հաւատացն եւ բարի գործս առանց որոյ ոչ որ տեսանէ զՏէր :

Եւ ըմբռնեալ զնա սաստիկ ցաւոյ սպա փոխանեցաւ յերիտասարգական հասակին ամաց երեսուն եւ ութից, չամսեանն Հրատից Ը եւ Յուլիսի ԺԳ :

10 Յայտ աւուր վկայութիւն որդին Արղմեսի :

Յառայն Քրիստոսի Արղմեսչ որդի էր Հրէի ի Ճիբար բարբառէ, որսձ անուն էր Գեւի, եւ էր մեծատուն եւ ունէր ուստերս եւ զստերս : Եւ առաջին անուն էր մանկունն Ասեր : Եւ արածէր Ասեր զխաշինա հօր խրոյ ընդ մանկունն բրիտանէից եւ մոզոց : Իսկ չորժամ լինէր ժամ ճաշոյ առանձինն նստէին մանկունը բրիտանէիցն, 15 եւ առանձին մանկունը մոզոցն, եւ մնայր Ասեր միայն զի ոչ զոյր ընկեր նմա հրեայ,

* A fol. 312 v° a.

8 սաստիկ] ուժգին B — սպա] ազատածը ի բժշկական արուեստից B || 9 ԺԳ] ի ասիկ որդին Բարբարոսայ Տուսմենոյ եպիսկոպոսի, եւ Կիւրղի Գորտինոյ եպիսկոպոսի եւ Արղմեսի վկայի add. B || 12 եւ ունէր . . . զստերս om. B.

Mais comme il était évêque et avait charge de l'église, il se rendit à la ville de Tarse, et y ayant aperçu un ivrogne tombé dans la boue, il se mit à pleurer et à frapper son visage en disant : « Que répondrai-je à Dieu qui m'avait confié celui-ci, et je ne l'ai pas conseillé. »

Il se rendit à la grande église de Sainte-Sophie et il y enseigna jour et nuit à vivre d'après les lois divines et les commandements, à manifester ses bonnes œuvres d'après sa foi, sans laquelle personne ne peut voir le Seigneur.

Il fut pris de fortes douleurs et mourut jeune à l'âge de trente-huit ans, le 8 hrotits, 14 juillet.

En ce jour martyre de saint Abdelmesih 1.

Le serviteur du Christ Abdelmesih était le fils d'un Juif de la ville de Singar (*Sikhar*), dont le nom était Lévi, homme riche qui avait des fils et des filles. Le premier nom de l'enfant était Aser. Aser gardait les troupeaux de son père avec les enfants des chrétiens et des mages. A l'heure des repas, les enfants des chrétiens s'asseyaient à part, et les enfants des mages à part,

* A fol. 312 v° a.

1. Cf. P. PEETERS, *La passion arabe de S. 'Abd al-Masih*, dans *Analecta Bollandiana*, t. XLIV (1926), pp. 270-341.

և ցանկաչք խառնիլ ի բրիտանեայ ճանկունսն, և աղաչէր զնոսս ի խառնե զնա ի բրիտանեայ ճանկունս : Եւ նորա ասնն . Եթէ լինիս բրիտանեայ առժամայն խառնեմք զբեկ ի մեզ :

Ասէ Ասեր . Աստ քահանայ չկայ, և ի տան երկնչիմ ի հորէ իմմէ և չեղբարցն յաշանի մկրտել . Ես հաւատամ ի Քրիստոս որ ի ձեռն քահանային ջրով և հոգով 5
ասնէ զձարդ որդի Աստուծոյ, նա կարող է զիս ի ձեռն ձեր առնել բրիտանեայ : Արիք մկրտեցէք զիս ի ջրհորս այս :

Եւ տեսալ ճանկանցն զհաւատոս նորա և զցածարութիւնն չարուցեալ մկրտեցին զնա, և ասնն . Քու Քրիստոս Աստուած մեր զոր ինչ ասնն քահանայքն ի ժամ լուսաւոր մկրտութեանն, կատարեն ի վերայ ծառայիս զոր մկրտեցաք յանուն Հոր և Արդոյ և 10
սուրբ Հոգւոյն . և անուանեցին Արդմեսն որ թարգմանի ծառայ Քրիստոսի : Եւ համբուրեալ զնա նստան յուտել զհացս խրեանց նովաւ հանդերձ : Եւ լուսաւորեցան երեսք նորա, և խրատելն մտկունքն * հաստատուն կալ ի հաւատան : Եւ ճակեցին զականջս նորա և զինդս անցուցին սակիս զի մի եւս այլ փարձցի ի հրէտթիւն : 15

Եւ իրբե երեկոյ ելել զնոց Ասեր ի տուն մօր իւրոյ, և տեսալ մօրն զպինդսն լականջս նորա բախեաց զերեսս իւր և ասէ . Արդեակ զինչ է այլ, զի այլ ձեւ ծառայի

11 անուանեցին] կռեցին B.

et Aser restait seul, car il n'avait pas de compagnon juif; il désirait se mêler aux enfants des chrétiens, et les pria de le prendre avec eux. Ceux-ci lui dirent : « Si tu deviens chrétien, nous te prendrons aussitôt avec nous. »

Aser répondit : « Il n'y a point de prêtre ici, et à la maison, j'ai peur de me faire baptiser ouvertement à cause de mon père et de mes frères; je crois au Christ qui par la main du prêtre, par l'eau et par l'esprit, rend l'homme fils de Dieu; Il est capable de me faire chrétien par votre main. Allons, baptisez-moi à ce puits-ci. »

Les enfants, ayant vu sa foi et son désir, se levèrent et le baptisèrent en disant : « Toi, Christ notre Dieu, accomplis ce que les prêtres disent au moment du baptême lumineux sur ce serviteur, qui est tien, et que nous avons baptisé au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit. » Et ils lui donnèrent le nom de Abdelmesih, qui se traduit : Serviteur du Christ. Ils l'embrassèrent et s'assirent pour prendre leur repas avec lui; son visage s'illumina et les enfants lui conseillèrent de * demeurer ferme dans la foi. Ils trouèrent ses oreilles et y passèrent des boucles en or afin qu'il ne retournât pas à la religion juive.

Lorsque le soir fut venu, Aser s'en alla à la maison de sa mère; celle-ci, apercevant les boucles à ses oreilles, se frappa le visage et dit : « Mon fils, qu'est-ce que cela? mais c'est la marque d'un serviteur. » Le saint raconta tout

* A fol. 312
v° b.

է : Եւ պատմեաց սուրբն Կամենայն ձօր իւրոյ թէ որպէս եղև քրիստոնեայ : Եւ ձայրն Կամենայն բանս իւր պահէր ի սրտի իւրում :

Եւ ետևս սուրբն տեսիլ, և պատմեաց ձօրն և ասէ . էի ևս եւ ամենայն Հրէայքն ի դուր մի խաւարացին և ժահահոտ լի հրով և ձձմրով, և երխտասարգ մի որոյ
 5 երեսքն փայլէին առաւել քան զձառագայթս արեգականն կարեալ զձեռանէ իմէ եհան զևս ի ժահահոտ գրոցն, և ասէ զիս . Ես եմ Քրիստոս չար հաւատացերն զու, զոր խաչեցին Հրէայքն ազգատոջմն ասն հօր բո, որք կան ի զրիզ զոր տեսերզ : Եւ լուեալ ձօրն առաւել հաստատեցաւ ի քրիստոնէութիւնն :

Եւ յևս աւուրց արար հայրն նորա ձաշ Հրէիցն . կոչեցին և զձառայն Քրիստոսի
 10 ևս նա ոչ կամէր երթալ ևս տարան բռնութեամբ : Եւ իբրև տեսին զլիկն յականջս նորա, և լուան ի նմանէ կթէ քրիստոնեայ է, բարկացաւ հայրն իւր և ամենայն Հրեայքն, և կամէին անդէն ի սեղանն սպանանել զևս . և թողեալ զնա ձառայցն * փախեաւ : Եւ հայրն տուեալ զանակն ի սեղանոց անտի ընթացաւ զհնա նորա մինչև
 * A fol. 313
 1° a.

15 ի ջրհորն չրում մկրտեցաւ : Պարծաւ սուրբն և ասէ ցհայրն . Պարձիր ի տեղի բո կթէ աշակերտ ես Սովսեսի, զի շարաթ է . սպսս կթէ քրիստոնեայ ես մի մխեր զձեռն բո չարին ձառայի նորա :

Իսկ նա զազանարար յարձակեցաւ ի վերայ նորա, և սպան զնա և ինքն լիմարեալ զնայ ի տուն իւր և ասաց կթէ . Սպանի զԼսեր : Եւ արարին սուղ մեծ ի վերայ նորա :

à sa mère et de quelle façon il était devenu chrétien. Sa mère garda toutes ses paroles dans son cœur.

Le saint eut une vision et la raconta à sa mère, en disant : « Je me trouvais, moi et tous les Juifs, dans un puits obscur et puant, plein de flammes et de soufre, lorsqu'un jeune homme, dont le visage brillait plus que les rayons du soleil, m'ayant pris par la main, m'enleva hors de ce puits puant et me dit : « Je suis le Christ en qui tu as cru, qu'ont crucifié les Juifs, de la « race de la maison de ton père, eux qui sont dans le puits comme tu l'as vu. » Sa mère, après avoir écouté, se ralliermit davantage dans le christianisme.

Après des jours, son père donna un dîner aux Juifs; le serviteur du Christ y fut aussi invité, mais comme il refusait de s'y rendre, on l'y amena de force. Lorsqu'on aperçut les boucles à ses oreilles et qu'on apprit de lui qu'il était chrétien, son père se mit en colère ainsi que tous les Juifs et ils voulurent le tuer à table même; les domestiques * le délivrèrent et il prit la fuite. Le père, saisissant un couteau sur la table, courut après lui jusqu'au puits où il avait été baptisé. Le saint, s'étant retourné, dit à son père : « Retourne chez toi si tu es le disciple de Moïse, car c'est le sabbat; mais si tu es chrétien, ne plonge point ta main dans le sang du serviteur (du Christ). »

Mais il tomba sur lui féroceement et le tua, puis, devenu fou, il rentra chez lui et dit : « J'ai tué Aser. » On fit un grand deuil sur lui. Le lendemain

* A fol. 313
 1° a.

Եւ ի վաղին եկին ճանկուերն որ ձկրտեցին զնա եւ տեսին զնա սպանեալ եւ մեծ կոծով թաղեցին զնա եւ գալին չամենայն աւուր եւ լալին :

Եւ վաճառականք ամանք ի զիշերի ընդ այն անցանելով տեսին լոյս մեծ ի վերայ գերեզմանին, եւ բարձեալ զնշխարս նորա տարան յաշխարհն իւրեանց, եւ անդ բազում սրանչեկա կատարէր : Եւ կին առն որ տարաւ գտարըն ամուլ էր, եւ չրացաւ եւ ծնու 5 որդի : Եւ սուրբն երեւեալ ասէ . Գիշր զանուն ճանկանդ Արղլմեսչ, զի այլ է անուն իմ :

Եւ հայր նորա զիւսարեցաւ, եւ ուտէր զմարմին իւր շարաշար . եւ տարեալ զնա ի գերեզման սրբոյն բժշկեցաւ, եւ հաւատաց ամենայն տամբ իւրով եւ ձկրտեցաւ :

Կատարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Արղլմեսչ Յուլիսի ԺԳ :

Հրտեց Թ եւ Յուլիսի ԺԵ : Վկայութիւն սրբոյն Կիւրակոսի եւ ձոր նորա Յուլիսեայ :

10

* A fol. 313
1° B.

* Այս երանելի կինս Յուլիտայ էր ի քաղաքէն չիկոնիոյ յաւուրս կուսարշտ արքային Գիտկղեախանոսի . եւ վասն զի հաբաձէին անդ զբրխատնեայն առեալ զորդին իւր զնայ ի Սելւեկիս, որում անուն էր Կիւրակոս, ամաց երկց եւ անդ նոյնպէս բռնու-

1 սպանեալ] արեամբ զանգեալ B | 5 չրացաւ] առժամայն add. B || 6 որդի] արու add. B — երեւեալ] յանաբջս add. B || 9 Արղլմեսչ] Հրտեց R եւ add. || 10 Վկայութիւն... Յուլիսեայ] Վկայութիւն սուրբ եւ փառաստեալ շնորհալի եւ պայծառ վկայիցն Կիւրակոսի սպայց եւ ձոր նորա Յուլիտայ սրբուհեայ որ ի Տարսն կատարեցաւ B || 11 երանելի] եւ որդեսէր add. B.

les enfants qui l'avaient baptisé, étant venus au puits, le trouvèrent tué; ils l'enterrèrent avec de grands sanglots, et ils continuèrent à y venir tous les jours pour y pleurer.

Des marchands qui passèrent par là de nuit aperçurent une grande lumière sur la tombe, et ayant enlevé ses reliques, les emportèrent dans leur pays où elles opérèrent de nombreux prodiges. La femme d'un de ces hommes qui avaient emporté le saint, était stérile; elle conçut et mit au monde un fils. Le saint, lui ayant apparu, lui dit : « Donnez à l'enfant le nom de Abdelmesih, car c'est mon nom. »

Son père devint possédé du démon, il se rongea cruellement les chairs; on l'emmena sur la tombe du saint et il fut guéri; il se convertit avec toute sa famille et se fit baptiser.

Le saint martyr du Christ Abdelmesih fut martyrisé le 14 juillet.

9 PROTITS, 15 Juillet.

Martyre de saint Ciryce et de sa mère Juliette.

* A fol. 313
1° B.

* Cette bienheureuse femme Juliette (*Houlitay*) était de la ville d'Iconium, aux jours de Dioclétien, l'empereur idolâtre; et comme on y persécutait les chrétiens, elle prit son fils, dont le nom était Ciryce (*Kiurakos*), âgé de trois

թիւն էր անօրինացն ի վերայ բրիտանիայն . վասն որոյ կրեալ անախ զնայ որդւոյն ի Տարսոն քաղաքն կիլիկիացոյ չորում էր Աղեկսանդրոս զատուօրն, եւ զանութեամբ նեղէր եւ հարածէր զբրիտանիայն :

5 Եւ զիտացին քաղաքացիքն վասն Յուզիտայ եթէ բրիտանիայ է կարան զնա որդւոյն իւրով Կիրակոսիւ, եւ տարան առ Աղեկսանդրոս . եւ նա առ զմանուկն ի մօրն զրկացն եւ նստոյց ի ծունկն իւր : Եւ զՅուզիտա տանջէին ուժովն զաւարանօք, եւ Կիրակոս հայէր ի մայրն իւր եւ տեսներ ի հարուածս զմայրն եւ լայր : Եւ Աղեկսանդրոս ոտրէր եւ համբուրէր, եւ տրպն չարագիկոյ եւ ի լալոյ ոչ զաղբէր, եւ տարածեաց զտանն եւ եհար զգատուօրն ի կողմն, եւ յոյժ զաւելոյց նմա : Եւ նա
10 բարկութեամբ կրեալ զտախց տղային ընկէց ընդ ստախձանն ի խոնարհ եւ զարկաւ զըւթն ի վէժ եւ ջախջախեցաւ եւ հեղաւ արիւնն, եւ հրեշտակ Տեսան տանդկաց զհոգին : Եւ տեսեալ մօրն մեծաւ զոհութեամբ փառս եւ Կոտուծոյ, եւ ուրախ եղև ընդ * մարտիրոսութիւն որդւոյն :

* A fol. 313
V° 2.

2 Աղեկսանդրոս] չար *add.* B || 5 Աղեկսանդրոս] եւ նա զազանային զէմս եցոյց նմա ճաճեալ, էհարց . եւ խոստովան եղև զՔրիստոս համարձակ Յուզիտա եւ Կիրակոս որդին իւր *add.* B || 6 զաւարանօք . . . լայր] յոյժ յոյժ եւ այլ կատանօք : Եւ Կիրակոս ոչ կարէր մնալ անդ այլ հայէր ի մայրն իւր եւ սուր թէ . Քրիստանեաց եմ, մեծածայն լարով, որդէս եւ մայրն իւր սուր եւ աղաղակէր զանունն Քրիստոսի, եւ բազում իմաստուն պատասխանիս տալը զատուօրին որդէս բրիտանիայ . թէպէտ եւ տանջէր զնա եւ հարկանէր ի շխանն, ալ նա խօսէր ոչ միայն ի բարոյութենէ մօրն այլ եւ ի շնորհացն Կոտուծոյ, որ անանոց խօսել եւ, եւ ի վիճէն ջուր բղխեցոյց, եւ ի բերանոց ծանկանց տանդկաց կատարեաց զօրհնութիւն : Այլ եւ զն տեսներ ի հարուածս զմայրն, եւ լայր զանապէս B || 10 բարկութեամբ] բարկացաւ ի վերայ տղայն B || 11 արիւնն] եւ ուղեղն *add.* B || 12 զհոգին] ի ձեռս Կոտուծոյ *add.* B.

ans. et se rendit à Séleucie. Là aussi les impies faisaient violence aux chrétiens; c'est pourquoi elle partit de là avec son fils et se rendit à la ville de Tarse en Cilicie, où se trouvait le juge Alexandre, qui tourmentait cruellement les chrétiens et les persécutait.

Les habitants de la ville, ayant appris que Juliette était chrétienne, la saisirent avec son fils Ciryce et la conduisirent auprès d'Alexandre. Celui-ci prit l'enfant des bras de sa mère et le fit asseoir sur ses genoux. On tortura cruellement Juliette à coups de bâtons, et Ciryce, qui voyait sa mère rouée de coups, se mit à pleurer. Alexandre le calma et l'embrassait, mais l'enfant ne cessait de crier et de pleurer; il agita ses pieds et en frappa le juge dans les côtes en lui causant beaucoup de douleurs. Celui-ci, irrité, saisit l'enfant par les pieds et l'ayant jeté à bas des degrés, la tête heurta contre une pierre et se brisa, le sang coula et l'ange du Seigneur recueillit son âme. Sa mère, l'ayant vu, rendit gloire à Dieu avec beaucoup d'actions de grâces et se
sentit heureuse dans le * martyre de son fils.

* A fol. 313
V° 3.

Իսկ զորքուհին Յուզղիտա յետ բազում չարչարանացն հրամայեաց զի հատցեն զլլուխն : Եւ նա աղօթեաց առ Աստուած եւ ասէ . Գոհանամ զքէն Տէր Աստուած իմ որ տառօնի աչաց իմոց նախ փորդին իմ կոչեցեր առ քեզ , եւ աղատեցեր զնա յայսմ չարամարդ եւ սնտախ կենցաղոյս , եւ դատեցեր ընդ սուրբս քո : Ընկալ եւ զիս զանարձան աղախինս քո եւ այսպիսի մեծ շնորհաց հանդիպեցն զիս , զի եւ ես ընդ նմա դատեցայ : Եւ յորժամ կատարեաց զաղօթման հատին զասիճըն զլլուխ նորա Յուլիսի ժե : Եւ աղախնացքն իւր սուին զմարմինն եւ թաղեցին ընդ սրբոյն Կլարակոսի նա-հատակին Քրիստոսի :

Հրոսից Ժ եւ Յուլիսի ԺՁ . Կկայտիկն ճգնաւոր եւ սուրբ կրօնաւորացն Պատերձսթէոսի եւ Կոպրի եւ Եղեկասնդրոսի :

Յաւուրս ուրացողին Յուլիանոսի պիղծ արքային ի Ռուժա Եգիպտացոց էին ճգնաւոր կրօնաւորքս . եւ լուր եղեւ յականջս արքային եթէ սուրբ կրօնաւոր միայնակեացք են Քրիստոսի հաւատովն ի լերինն , եւ զբազումս խափանեն ի զոհելոց :

1 յետ բազում չարչարանացն չարչարեաց զանպան եւ ստտիկ ամնջանօր ընդ երկար եւ յորով յոյժ . եւ նա ոչ հաւանեցաւ զոհել կառց կամ ուրանալ զՔրիստոս : Եւ հրամայեաց զատաւորն եւ կախեցին զնա , եւ քերէին եղնզածրք ուժովն , եւ յեռացեալ ձիթոյ կախացիցն արկանէին ի վերայ վերացն . եւ բարոյն աղաղակէր առ Յուզղիտա . Ազգրմեան անձին քո եւ զոհեան եւ զերծիր ի ամնջանաց : Եւ սուրբն ասէ . ես կոռց որ զեւ ք եւ ոչ զոհեմ , այլ զաշունձ զշար եւ զկրպի եւ զսուրբ Հոգին : Եւ բարկացեալ զատաւորն B — հառցեն յորով *add.* B || 6 նորա շրոսից Ժ եւ *add.* B || 7 թաղեցին ընդ սրբին իւր *add.* B — Կլարակոսի ածբիճ աղաւնոցն եւ *add.* B || 10 Եղեկասնդրոսի զօրականին *add.* B || 12 սուրբ երկու B .

(Le juge), après avoir infligé de nombreuses tortures à sainte Juliette, ordonna de lui trancher la tête. Elle pria Dieu en disant : « Je te rends grâce, Seigneur, mon Dieu, d'avoir d'abord appelé mon fils à Toi, devant mes yeux, et de l'avoir délivré de cette vie vaine à l'humanité méchante et de l'avoir classé parmi les saints. Reçois-moi aussi, ton indigne servante, et rends-moi digne d'une aussi grande grâce, pour que je prenne rang avec lui. » Lorsqu'elle eut achevé la prière, les bourreaux lui tranchèrent la tête, le 15 juillet. Ses servantes prirent son corps et l'inhumèrent avec le saint martyr du Christ, Ciryce.

10 MOTITS, 16 Juillet.

Martyre des ascètes et saints moines Paternouthios, Copri et Alexandre.

Ces moines ascètes vivaient aux jours de Julien l'Apostat, l'empereur impie, à Rouma d'Égypte. On fit parvenir aux oreilles de l'empereur qu'il se trouvait dans la montagne de saints moines cénobites, fidèles au Christ, qui empêchaient beaucoup de gens d'immoler.

Եւ չորժամ երթալք ի Պարսիկս ի պատերազմ անց ընդ կողմանս * Եգիպտոսցոց, * A fol. 313
 առաքեաց զորականս ի լեւոն լըուցանել զնոսս եւ կացուցին առաջի : Եւ նա ասե-
 ցնտաւ . Պաշտեցէք զաստուածոն մեր եւ զոհեցէք նոցա : Եւ սուրբքն նգովեցին զկուսոն
 եւ զՔրիստոս խոստովանու թեամբ օրհնեցին :

5 Եւ թագաւորն ցՊատերմոթիսս . Որչափ ամաց քահանայ լցես : Եւ նա ասէ .
 Եօթնամասուն եւ հինգ : Նչարց եւ ցԿուպրի . Եւ զու նրչափ ամաց լցես : Եւ նա ասէ .
 Քսուասուն եւ հինգ : Հրամայեաց եւ հանին զքահանայն արտաքս եւ կռեաց ասանձինն
 զԿուպրի եւ սխաւ ուղոջանօք բարխ խոստանալ, եւ դարձեալ խոստովեամբ եւ
 սպաւնալեօք հաւանեցոյց զնա զօհել կուոցն :

10 Եւ լուսա Պատերմոթիսս եթի, չանձն էտա հաւատալ ի կուսոն եւ անց զպատուի-
 բանաւրն Աստուծոց, եղեալ ծուեր պաշէր զԱստուած վասն նորա զի ճի կորուսանկցի,
 զաջնչափ ժուկարութիւն ձգնութեանն :

Տարան եւ զնա առաջի թագաւորին, եւ տեսնէ զԿուպրի մերձ առ թագաւորն
 պաշտառ եւ պատուական հանդերձիւք, հայեցաւ ի նա եւ ասէ . Վնչ քեզ եղիկիլ եւ
 15 թշուաւական Կուպրի, որ եղեր այր եւ տիղմ, եւ հարածեցեր ի քէն զհրեշտակս Աս-
 տուծոց եւ խառնեցար ընդ զեւոն . եւ լիշեցոյց նմա զառաջին աստուածային վարան եւ
 զանխակալ մարդասիրութիւնն Աստուծոց չապաշխարսոյս : Եւ * աւժամայն զլջայաւ * A fol. 314
 1° a.

7 եւ հանին] հանել B || 11 ծուեր] յերկիր add. B || 16 աստուածային վարան om. B.

Lorsqu'il partit en guerre en Perse, il passa par ces contrées * de l'Égypte * A fol. 313
 et expédia des soldats à la montagne, pour les en faire descendre et les faire
 comparaître devant lui. Il leur dit : « Adorez nos dieux et immolez-leur. »
 Les saints anathématisèrent les idoles, confessèrent et bénirent le Christ.

L'empereur dit à Paternouthios : « Depuis combien d'années es-tu
 prêtre? » Il répondit : « Depuis soixante-quinze. » Il demanda à Copri :
 « Et toi, depuis combien d'années l'es-tu? » Il répondit : « Quarante-cinq. »
 Il ordonna de faire sortir les prêtres et rappela seul Copri; il se mit ensuite
 à lui promettre des biens avec supplications; puis, de nouveau, (le traitant)
 avec dureté et menaces, il lui persuada d'immoler aux idoles.

Paternouthios, apprenant qu'il avait accepté de croire aux idoles et avait
 transgressé les commandements de Dieu, se mit à genoux et pria Dieu pour
 lui, pour qu'il ne perdît point (le fruit) de tant de constance et d'ascétisme.

On l'introduisit, lui aussi, devant l'empereur, et ayant aperçu Copri aux
 côtés de l'empereur, resplendissant et vêtu de riches vêtements, il le regarda
 et dit : « Malheur à toi, malheureux et misérable Copri, toi qui es devenu
 fumier et boue, qui as chassé de toi les anges de Dieu et qui t'es mêlé aux
 démons. » Et il lui rappela sa précédente conduite divine et la miséricorde,
 sans rancune, de Dieu envers les pénitents. * Copri eut aussitôt des regrets, * A fol. 314
 1° a.

Կոպրի եւ նաչեցաւ չերկինս եւ ասէ. Ոչ եւս իցեմ Յուլիանոսական, այլ եմ անարժան ծառայ Քրիստոսի. եւ անգործնեաց զթագաւորն եւ զկուսան :

Եւ բարկացաւ թագաւորն յոյժ եւ հրամայեաց երկաթի հրացեալ ակշօք խարել զկեղուն. եւ տարան զնոսա զի տարածեացեն ի վերայ շանթից. եւ տեսեալ Կոպրի սակաւ մի երկեալ : Ասէ Պատերձոթէտա. Մի երկնչիր, որդեակ, չիշեան որ զքսան օր ի լերինն անտուալ կացիր եւ ոչ կերար եւ ոչ արբեր, եւ զբաւառուն օր յտան կացեր եւ ամենեւին ոչ նստար, եւ տարածեցար ի վերայ խաչին զերկոտասան օր, եւ զայլ բազում ճգնութիւնս չիշեցոյց նմա եթէ սրպէս այնչափ նեղութիւնս կրեցեր վասն երկնից արբալութեանն եւ Աստուած պահեաց զքեզ : Եւ անկան երկօքին ի շանթան, եւ սուծամայն հարն շիջաւ եւ շանթին ցրուեցան :

Եւ տեսեալ արքային եթէ ոչ աչրեցան հրամայեաց եւ բորբորեցին հուր զի արկեցն անդ զսուրբան. եւ տեսեալ մի ոմն ի դորականացն որոչ անուն էր Ալեքսանդրոս հաւատաց ի Քրիստոս եւ զնաց զկնի սրբոցն, եւ չառաջ ինքն եմուս ի հնոցն, եւ ոչինչ վրասեցան ի հրոջն, եւ զոհացան եւ վառաւորեցին զԱստուած :

* A fol. 314
r^o b.

Հանին ի հրոջն զնոսա եւ բռնադատեցին ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կուոցն,

§ թագաւորն] Յուլիանոս B || 6 ի լերինն . . . զբաւառուն օր om. B || 10 եւ սուծամայն : . . ոչ աչրեցան] եւ զօրութեանն Քրիստոսի ապրեցան B || 11 հրամայեաց] թագաւորն add. B || 13 եւ ոչինչ : . . զԱստուած] եւ աստեղեաց զհոգին իւր աս. Աստուած. ծախն եւ նորա ի հնոցն եւ խնածօրն Աստուծոյ մնացին կենդանի B || 15 ուրանալ զՔրիստոս եւ om. B.

regarda le ciel et dit : « Je ne suis plus le partisan de Julien, mais je suis l'indigne serviteur du Christ. » Et il injuria l'empereur et les idoles.

L'empereur, fort irrité, ordonna de lui brûler la langue avec des pincettes de fer rougies. Ensuite on les emmena pour les étendre sur des braises, à la vue desquelles Copri eut un peu peur. Paternouthios lui dit : « Ne crains pas, mon fils. Rappelle-toi que tu es resté vingt jours dans la montagne à jeûn, sans rien manger ni boire, et quarante jours debout sans jamais t'asseoir; que tu es resté étendu sur la croix douze jours. » Il lui rappela encore beaucoup d'autres pénitences. « Tant de souffrances que tu as endurées, (lui dit-il), pour le royaume du ciel, toi que Dieu a gardé. » Et tous les deux se jetèrent sur les braises; mais les flammes s'éteignirent aussitôt et les braises se dispersèrent.

L'empereur, voyant qu'ils n'avaient pas été brûlés, ordonna d'allumer un grand feu pour y jeter les saints. A cette vue, un des soldats, dont le nom était Alexandre, crut au Christ et accompagna les saints; il entra le premier dans la fournaise, mais ils ne souffrirent aucunement du feu, rendirent grâces à Dieu et Le glorifièrent.

On les fit sortir des flammes et on les pressa de renier le Christ et

և չորժամ ոչ կարացին հաւանեցուցանել զնոսա հրամայեաց զի հապեն զգլխա նոցա : Եւ չորժամ տանէին ի կատարումն ձաջն եղև յերկնից սա Պատերժոթէսս և ստէ . Գու ի սպաջութենէ հաճոյ եղեր ինձ, թողից զձեզան Կողբի զի դարձաւ ի զլջումն, դարձուցից և ևս զբարկութիւնս իձ : Եկեաջիք սա իս ևս մասանկեկէր զպատրաստեալ ձեզ զարբայութիւնն երկնից : Եւ այնպէս կատարեցան սրով վկայքն Քրիստոսի և և ճգնաւոր կրօնաւորքն Պատերժութէսս և Կողբի և Եզեկսանդրոս Յուլիսի ժԶ :

Հրտից ժԵ և Յուլիսի ժԷ : Կղայութիւն Աթանոզինի եպիսկոսոսին Պատրարից և սասն աշակերտաց իւրոց : Զտրա նշխարան տարա սուրբն Գրեգոր ի Հայք :

Յաւուրս կապալառ արբային Գիտկեախանոսի սուրբն Աթանոզինէս բրիստանեաց 10 էր ի քաղաքէն Սերաստիոյ, և ունէր որդի յամուսնոյ իւրոյ, որոյ անուն էր Պատրոփիլոս, որ թարգմանի հայրասէր, որ և յետոյ քահանայ և քորեպիսկոպոս եղև :

Եւ ի միում սուր ետես պատանի մի ընկեցեալ կապանօք ի գուսն այրի մի չորում բունեալ էր վիշապ . քանզի բնակիչք սեզուջն վասն սոյն վիշապին մասուցանէին նմա պատանի մի, վասն զի սպառեալ * էր զամենաջն սնասունս սեզուջն . Եւ երթեալ * A fol. 314
V^o u.

2 և չորժամ տանէին . . . երկնից *om.* || 6 և Եզեկսանդրոս] Հրտից ժ և B 7 Կղայութիւն] սուրբ քահանայկալին *add.* B || 9 կապալառ] սճրարիչա B || 10 որդի] որ էր *add.* B || 11 թարգմանի] է ի հայ լեզու B.

d'immoler * aux idoles; mais comme on ne pouvait les persuader, (l'empereur) ordonna de leur trancher la tête. Pendant qu'on les emmenait pour l'exécution, une voix du ciel se fit entendre à Patermouthios, qui disait : « Tu m'as été agréable dès ton enfance; j'absous les péchés de Copri puisqu'il est revenu à la contrition, je détournerai moi aussi de lui ma colère. Venez à moi et héritez du royaume des cieux qui vous est préparé. » C'est ainsi que furent martyrisés par le glaive les martyrs du Christ et moines ascètes Patermouthios, Copri et Alexandre, le 16 juillet. * A fol. 314
1° u.

11 HROTITS, 17 Juillet.

Martyre d'Athénogène, évêque de Pédaçtoë, et de ses dix disciples.

Ses reliques furent apportées en Arménie par saint Grégoire.

Saint Athénogène était chrétien de la ville de Sébaste, aux jours de Dioclétien, l'empereur idolâtre. Il avait, de sa femme, un fils dont le nom était Patrophilos, nom qui se traduit : qui aime le père; et qui, par la suite, devint prêtre et chorévêque.

Un jour (Athénogène) aperçut un jeune homme chargé de liens, qui avait été jeté à l'entrée d'une grotte où était terré un dragon, car les habitants de la localité, par crainte du dragon, lui sacrifiaient un jeune homme, après

սրբոյն ելոյճ զպատանին եւ ի միասին ազաչէին զԱստուած : Եւ վիշապն չպրէն եւ գնաց սուրբն Աթանազինէս աներկիւղ համարձակութեամբ ընդդէմ արարեալ զնշան սրբոյ խաչին, եհար զաւազանաւն իւրով զպուխ վիշապին եւ առժամայն սատակեցաւ :

Եւ լուաւ Սերաստիոյ եպիսկոպոսն զսրանչկի գործսն զոր արար Աթանազինէս, 5
ձեւնագրեաց զնա եպիսկոպոս Պիտարտիոյ : Եւ երթեալ ի վանսն իւր եւ ընդ առաջ իւր ելն մի զոր իներն սնուցեալ էր, երկիր եպագ նմա, եւ նա օրհնեաց զնա եւ խրեցրեաց չԱստուծոյ զի մի ըմբռնեացի նա ի ձեռս որսողաց, այլ չամենայն ամի տացէ զորթ իւր չաւուր չիշափակի նորա ի գեներմն պատարագի. եւ մինչեւ յայսօր եղն մի ընթանաց ի լեռանէն եւ ի ջանէ չեկեղեցին, եւ ճատուցանեն զնա պատարագ չանուն 10
սրբոյն Աթանազինէի :

Եւ լուաւ գոտաւորն Ազրիկոպոսն վանսն Աթանազինէի եթէ բրիստոնեաց է, աւարեաց զօրականս եւ տարան զնա տասն աշակերտօրն առաջի, եւ յոճ բռնադատեաց զնա ուրանալ զՔրիստոս եւ զոչեւ կուցն : Ասէ Աթանազինէս. Մեր բրիստոնեաց բնք, ձեւալք եւ սնեալք հաւատովք, եւ ես եմ վաթսուն ամաց, բսան ամ * եպիսկոպոս 15
եմ, եւ այլ հաւատ պաշտել ոչ կարեմք : Որպէս եմք բրիստոնեաց բնեանիմք բրիստոնեալք :

* A 161. 314
v° b.

2 ընդդէմ *om.* B || 6 Պիտարտիոյ Պիսաստոնի B || 7-11 Եւ երթեալ . . . Աթանազինէի *om.* B || 13 առաջի որոց տնասնքն են այտրիկ. Թէսփիրոս, Թէսպոսոս, Մարտիմոս, Պատրոփիրոս, Չեսեբիս, Կիմնիկոս, Արիստոն, Չեկիմոս, եւ այլքն *add.* B.

* A 161. 314
v° a.

qu'il avait épuisé * tous les animaux de l'endroit. Le saint, s'étant approché, délia le jeune homme et ils prièrent Dieu ensemble. Le dragon étant sorti de la grotte, saint Athénogène se porta sans crainte, hardiment, au-devant de lui, fit le signe de la sainte croix et frappa de son bâton sur la tête du dragon, qui périt aussitôt.

L'évêque de Sébaste, ayant appris l'action miraculeuse qu'Athénogène venait d'accomplir, le sacra évêque de Pidachtoë (*Pitakhtioy*). Comme il allait à sa demeure, un cerf qu'il avait élevé vint au-devant de lui et se prosterna devant lui; il le bénit et demanda à Dieu qu'il ne fut jamais pris par des chasseurs, mais qu'il donnât chaque année son petit, en immolation du saint sacrifice, le jour de sa commémoration. Et jusqu'aujourd'hui un cerf accourant de la montagne descend à l'église, et on l'offre en sacrifice au nom de saint Athénogène.

Le juge Agricolaus, ayant appris qu'Athénogène était chrétien, envoya des soldats qui le lui amenèrent avec ses dix disciples; il les pressa beaucoup de renier le Christ et d'immoler aux idoles. Athénogène lui dit : « Nous sommes chrétiens, nous sommes nés et nous avons été élevés dans la foi; je 20
suis âgé de soixante ans, je suis évêque * depuis vingt ans, nous ne pouvons avoir d'autre foi. Comme nous sommes chrétiens, nous mourrons chrétiens. »

* A 161. 314
v° b.

Եւ հրամայեաց սրով սարսնանել զնոսա : Եւ յորժամ Կանեւին զնոսա ի սարսնումն հանդիպեցաւ կին մի Եւսեբի անուն, աղաչեաց զի թողութիւն գոյց, մեղաց խբոց : Ասէ ցնա սուրբն . Եթէ զմարմինս իմ տարցես եւ թաղեսցես ի տապանն զոր եւ շինեցի եւ եզի զնշխարս սրբոց մարտիրոսացն Թէոփրասոսոց, Պատրովիլոց, Կլեանիկոց եւ Թիդիմոսի, եւ եւ աղաչեցից վասն բո զԱստուած եւ թողցէ բեզ զմեզն բո :

Եւ յորժամ զնացին ի տեղին ազթեաց աշտպէս . Տէր Աստուած, ընկալ զհոգիս մեր խաղաղութեամբ, եւ որք զվիշտատիս մեր կատարեն կատարեան զխնդրուածս նոցա պարգևեալով նոցա յոլորմութենէդ բուժէ : Եւ եղև ճաշն չերկնից սր սակ : Ուրախ լեր քաջ զօրական իմ Աթանազիոնէս զի աչտօր ընդ իս իցես աշակերտօրդ յարքայութեան իմոց : Եւ ամենայն որ որ կատարէ զվիշտատիս բո եւ ընթեւում զվկայութիւնս բո ի տօնի ձերում կատարեցից զխնդրուածս նոցա եւ ոչ չիշեցից զմեզս նոցա : Եւ սպա հատին զզուլսս նոցա Ֆալիսի ժէ, եւ զմարմինսն ընկեցին ի հուր : Եւ երկնայ Եւսեբիոց ի տեղին ծառայիւրն խրովք եհան զմարմինս սրբոցն ի հրօջն . եւ ի մարմնաց սրբոցն Աթանազիոնեաց մաղ մի ոչ կորեաւ, եւ կորարձ ի սալն եւ տարաւ ի տապանն սուրբն հրամայեաց, եզիր պատուով ընդ ալլ նշխարացն :

Եւ յաւուրս տօնի նոցա ի տեղին յաշն ձանձ ոչ կրեւի, եւ ամենայն որ որ չար կրաց

6 այսպէս] եւ սակ B || 7-11 եւ որք զվիշտատիս . . . զմեզս նոցա om. B || 12 զզուլսս նոցա] Հրոտից ժԲ եւ add. B || 13 եւ ի մարմնաց . . . ոչ կորեաւ om. B || 16 — p. 1784, l. 2 եւ յաւուրս . . . հայցմամբ նարին om. B.

* A fol. 315
r^o n.

(Le juge) ordonna de les tuer par le glaive. Pendant qu'on les emmenait pour être mis à mort, une femme, du nom d'Eusébie, les ayant rencontrés, implora le pardon de ses péchés. Le saint lui dit : « Si tu emportes mon corps et si tu l'inhumes dans le tombeau que j'ai fait construire et dans lequel j'ai déposé les restes des saints martyrs Théophraste, Patrophile, Cléonice et Riginus, je prierai Dieu pour toi et Il t'absoudra de tes péchés. »

Lorsqu'ils furent arrivés à l'endroit (de l'exécution), il pria en ces termes : « Seigneur Dieu, reçois notre âme en paix, et de tous ceux qui accompliront notre commémoration exauce les prières, en les favorisant dans Ta miséricorde. » Une voix du ciel se fit entendre qui dit : « Réjouis-toi, mon vaillant soldat Athénogène, car tu seras aujourd'hui avec moi dans mon royaume avec tes disciples. J'exaucerai les prières de tous ceux qui célébreront ta commémoration et liront ton martyre, le jour de votre fête, et je ne me souviendrai plus de leurs péchés. » On leur trancha ensuite la tête, le 17 juillet, et on jeta leur corps dans les flammes. Eusébie étant venue, accompagnée de ses domestiques, sortit des flammes les corps des saints; or, pas un cheveu n'était perdu du corps de saint Athénogène. Puis les ayant chargés sur un char, elle les emporta au tombeau selon ce que le saint lui avait ordonné, et elle les déposa avec honneurs auprès des autres reliques.

* A fol. 315
r^o n.

Au jour de leur fête, en cet endroit-là, aucune mouche ne paraît et qui-

տեսանէ եւ աղաչէ զԱստուած լիշելով զանուն սրբոցն Աթանագինեաց երազն ի բարի կատարի հայցմամբ նորին :

Եւ երեւեցաւ սուրբն Եւսեբիայ եւ ասաց կի՛ք եթող Աստուած զձեզս նորա : Եւ յետոյ եղև սքանչելի կին եւ աստուածաճածոյ որ եւ զբազումս ի կապաշտութենէ զարձայց յաստուածաբաշտութիւն :

5

Հրախից ժԲ եւ Յուլիսի ժԷ : Վկայութիւն սրբուհոյ կուսին Մարիանէի :

Կոչս վկայն Քրիստոսի Մարիանեա էր ի բազարէն Անտիոքայ Պիսիղեաց, զուսոր բրձի կոսոցն, որոյ անուն էր Եղևսիոս. եւ վասն զի էր ինքն բարեպաշտ հաւատով կացուցին առաջի կողարբումն Սղիբրիոյ : Եւ բազում անգամ բնեցին եւ ուժգին տանջեցին, եւ ոչ կարացին տող նմա ուրանալ զՔրիստոս եւ զո՛հն կոսոցն :

10

* A fol. 315
r^o b.

Արկին զնա ի բանդ եւ ձինչղեա աղօթէր սուրբն եղև շարժ, եւ սատանայ ի կերպաբանս վիշապի լեալ ել յանկիւնէ բանդին, եւ էին պատեալ * ի պարանոց վիշապին բազմութիւն օձից, եւ շնչէր եւ զիմէր ի վերայ պաւանոյն Աստուծոյ, եւ ժաճաճտութիւն յոյժ երանէր ի նմանէ : Եւ տեսալ Մարիանեաց երկեաւ եւ առեալ փորք փայտ

3 եւսեբիայ] ի տեախան add. B || 4 կապաշտութենէ . . . յաստուածաբաշտութիւն] կապաշտից դարձայց յաստուածգիտութիւն : Եւ կալաւ հաստատուն սովորութիւն, զի յաճենայն տարոջ պատարագօր եւ ինկօրք եւ անոչ իւրովք գայր ի տասրան սրբոցն եւ պատուէր B.

conque, ayant fait un mauvais rêve, y prie Dieu en rappelant le nom de saint Athénogène, a son rêve changé en bien par son intercession.

Le saint apparut à Eusébie et lui dit que Dieu avait absous ses péchés. Elle devint ensuite une admirable femme, agréable à Dieu, et convertit beaucoup de personnes de l'idolâtrie au culte de Dieu.

12 HROTITS, 18 Juillet.

Martyre de la vierge sainte Marine.

La vierge martyre du Christ Marine (*Marianea*) était de la ville d'Antioche de Pisidie, fille d'un prêtre d'idoles, dont le nom était Édésios. Et comme elle était d'une foi pieuse, on l'introduisit devant l'éparque Olibrius. On l'interrogea à plusieurs reprises et on la tortura brutalement, mais on ne parvint pas à lui faire renier le Christ et à immoler aux idoles.

* A fol. 315
r^o b.

On la jeta en prison, et pendant que la sainte était en prières, il se fit un tremblement de terre et Satan, sous les apparences d'un dragon, bondit d'un coin de la prison; le cou du dragon * entouré d'une multitude de serpents, il se lança en soufflant sur la colombe de Dieu, et une forte odeur puante se dégagait de lui. Marine, l'apercevant, eut peur; elle prit un petit morceau

արար խաչ աղաչելով զԱստուած : Եւ երայ վիշապն զբերանն եւ եկուլ զնա, եւ խաչապիպան որ ի ձեռին իւրում էր պատասեաց զտրվացնն վիշապին եւ աստակեաց զնա, եւ ել ամբողջ եւ անարտա, եւ փաչեաց բոց մեծ ի բանզին : Եւ ընդ աստուան հատին զգլուխ նորա Յուլիոի ժԷ :

5 Յայտն աւար յիշատակ է երանելի աղաինոյն Աստուծոյ Մարինեայ :

Երանելի կինս այս բոց էր սրբոյն Բասիլլոսի Կեսարիացւոյ եւ Կրիզորի Նիւսացոյն. աչբ էր եւ կոչս, եւ երկաթեօր պատեալ զանձն ծինչեւ չոսկերան թայեալ . եւ արտասուօրն շողախէր կաւ եւ զնէր ի վերայ ցաւապնեալ աչայ մարդկան, եւ ի վերս եւ ի խոցս վիրաւորելոց եւ առժամայն ուղանային : Եւ մեծ ձգտութեամբ եւ աւարի ի 10 վարուք եւ գործովք ըստ աստուածային պատուիրանացն կեցեալ Տանդեա խաղաղութեամբ ի Քրիստոս :

[B * Վկայութիւն սուրբ եւ ամենապաշտաւ չապիտղ վկային Մարինե կուսին որ չԱնտիոք :

* B p. 29 a.

Սուրբն Մարինե էր գուտոր Քեմետոսի կաւարտշտ իշխանի. եւ էր նա միւսմին մօր 15 իւրոց. եւ ետուն զնա ի դաչեակ որ էր բրխատնեայ սնուցանել զնա ի գեօղ մի որ հնդկաստան ասպարխաւ հեռի էր չԱնտիոքայ Պիսիդեայ :

de bois, en fit une croix, en priant Dieu. Le dragon ouvrit sa gueule et l'avalait avec la croix de bois qu'elle tenait à la main; mais (cette croix) déchira le ventre du dragon et le fit mourir, puis elle sortit saine et sauve; une grande lumière jaillit dans la prison. Au matin on trancha la tête (de Marine), le 18 juillet.

En ce jour commémoration de la bienheureuse servante du Christ Macrine.

Cette bienheureuse femme était la sœur de saint Basile de Césarée et de Grégoire de Nysse; elle était veuve et vierge, avait son corps entouré de chaînes de fer enfoncées jusqu'aux os. De ses larmes elle pétrissait de l'argile qu'elle posait sur les yeux endoloris des gens et sur les plaies et les blessures des blessés qui guérissaient aussitôt. Après avoir vécu avec grand ascétisme, vertus et bonnes œuvres selon les commandements de Dieu, elle reposa en paix dans le Christ.

[B * Martyre de la sainte très illustre et victorieuse martyre la vierge Marine, à Antioche.

* B p. 29 a.

Sainte Marine (*Marinè*) était la fille du prince idolâtre Thémétus; elle était fille unique de sa mère; on la donna à une nourrice chrétienne pour l'élever dans un village qui se trouvait à une distance de quinze lieues de la ville d'Antioche de Pisidie.

Եւ իբրեւ ճնուաւ ծալք նորա կամեցաւ լինել ընդ պաշկէին եւ ոչ կամեցաւ երթալ առ հայր իւր. բաւ համարեցաւ զճշմարիտ հաւատան Քրիստոսի զոր խրատեալ եւ ուսեալ էր ի պաշկէին իւրմէ բան ստանալ զճնուութիւն հօր իւրոց :

Եւ իբրեւ հնգետասանամեայ եղև լսէր զամենայն սրբոց զարչարանն զի չաւուրն չաջնուիկ բազում լինէր հեղուքն արեան սրբոցն վասն խոտովաներոց զՔրիստոս 5
Աստուած : Եւ չղուց հանեալ ասէր. Մ'հ եթէ, տանջէին զիս վասն Քրիստոսի, ըն-
գունելի բազում ամեջանս եւ չարչարանս զի հօգի իմ փրկեացի ի չախտենական տան-
ջանացն :

Յաջնմամ առարեցաւ ի Դէկոսէ արքայէ չար եւ ամբարիշտ եղարբոս մի, որում անուն էր Սիմօրիանոս, բազում զօրօք ի բազարն Անտիօք հալածել եւ սպանանել 10
չքրիստոնեացն : Եւ ճառնեալ կաշուցին զսրբոս հի կոյնն Մարինէ առաջի բոնուսրին :
Եւ սարբն աղաղակէր. Տէր իմ, Յիսուս Քրիստոս մի թաղուք զիս, եւ մի տար չաղա-
կանութիւն զվաստութիւնս իմ որ ես սարբ եւ ամբի՛ծ. եւ առարեան ինձ իմաստութիւն,
եւ ընդարձակեա զխորհուրդս ճառց իմոց զի համարձակութեամբ տաց պատասխանի 15
անօրինիս աչտօրիկ :

Սիմօրիանոս ասէ. Յորմէ ազգէ, ես զու ո՛ր աղջիկ, եւ կամ զինչ է անուն քո :
Սարբն ասէ. Առաջին անուն իմ քրիստոնէայ է, իսկ ի ճարգկանէ Մարինէ կոչիմ :
Աս, զիս բոնուսրն. եւ զո՛ր Աստուած պաշտես : Մարինէ ասէ. Զարարիչն երկնի

Lorsque sa mère mourut, elle voulut rester auprès de sa nourrice, ne voulant pas retourner auprès de son père; elle préféra la vraie foi du Christ qu'elle avait apprise de sa nourrice et dans laquelle elle avait été élevée, plutôt que d'avoir la richesse de son père.

Lorsqu'elle eut quinze ans, elle apprit toutes les souffrances des saints, car en ces temps-là on faisait beaucoup couler le sang des saints qui avaient confessé le Christ Dieu. Elle disait en soupirant : « Oh! si on me torturait pour le Christ, j'accepterais bien des tortures et des souffrances pour que mon âme soit sauvée des tortures éternelles. »

A cette époque, un évêque méchant et impie, dont le nom était Olympianus, fut envoyé par l'empereur Dèce, avec beaucoup de troupes, à la ville d'Antioche pour y persécuter et tuer les chrétiens. On dénonga la vierge sainte Marine et on l'introduisit devant le tyran. La sainte criait : « Mon Seigneur Jésus-Christ, ne m'abandonne point et ne livre point ma virginité à la corruption, Toi qui es saint et sans tache. Envoie-moi la sagesse et élargis les idées de mon esprit, afin que je puisse répondre avec hardiesse à ce tyran. »

Olympianus lui dit : « De quelle nationalité es-tu, jeune fille, et quel est ton nom? » La sainte répondit : « Mon premier nom est « chrétienne », mais pour les hommes je m'appelle Marine. » Le tyran lui dit : « Et quel dieu

եւ երկրի, եւ զկենդանաբարն ամենեցուն զՍրբի նորա ճիածին, եւ զՀօգին սուրբ որ չիս է բնակեալ :

* Յաջնժամ հրամայեաց Սրծալիս մերկացուցանել զնա, եւ երկաթի զաւազանաւ հարկանել ծինչեւ երեւեցին ոսկերք նորա : Իսկ նա սու ոչինչ համարեալ դտանջանան, եւ համբարձեալ զաչս իւր յերկինս ասէ. Ի բեղ Տէր յուսացայ ճի կարօտ առներ զիս ի յուսոյ իմմէ, այլ նայես չիս եւ ողորմես ինձ :

Եւ այնչափ տանջեցին զսուրբն ծինչեւ արիւն կլից զամենայն վայրան : Եւ բարոզն սղաղակէր. Հաւատոն յատուածան եւ գոցես պարզես բան զամենայն հասակակիցս բո, զի տեսանմբ զբեղ մերկանդամ, եւ ճի զգեգեցկութիւն պատկերի բո ապականել տանջանօր :

Իսկ երանելին Մարինէ ասէ. Ո՛վ չար խորհրդակիցք սատանայի սրբ եւ կանայք, ոչ իմանայք զի Աստուած օգնական է իմ զի թէպէտ եւ մարմին իմ մահկանացու տանջի, այլ հոգի իմ ընդ իմաստուն կուսանան զատեսցի :

Եւ բազում անգամ քննեցին եւ ուժգին տանջեցին, եւ ոչ կարացին տալ նմա ուրանալ զԲրիտոսս եւ զոհել կոպն : Արկին զնա ի բանդ. եւ ծինչդեւ աղօթէր յափշտակեցաւ մտօք եւ թուէր նմա եթէ շարժեցաւ տեղին յորում էր եւ ել վիշապ յանկիւնէ բանդին, ահագին եւ մեծ յոյժ եւ խոզածեւ բաշով, նմանութիւն նորա որպէս

adores-tu? » Marine répondit : « Le créateur du ciel et de la terre, le vivificateur de tous, son Fils unique et le Saint-Esprit qui habite en moi. »

* Alors Olympianus (*Olympios*) ordonna de la mettre à nu et de la frapper avec des verges de fer jusqu'à ce que ses os apparussent. Elle ne tint pas compte de ces tortures et, les yeux élevés au ciel, elle dit : « *J'ai espéré en toi, Seigneur, ne me déçois pas dans mon espérance, mais jette ton regard sur moi et aie pitié de moi* ». »

On tortura à tel point la sainte que la place fut tout inondée de son sang. Le hérault criait : « Crois aux dieux et tu obtiendras des présents plus que toutes les autres jeunes filles de ton âge, car nous te voyons nue, ne gâte pas la beauté de ta personne par des tortures. »

La bienheureuse Marine dit : « O méchants conseillers de Satan, vous hommes et femmes, ne comprenez-vous pas que Dieu est mon aide, car si mon corps mortel est torturé, mon âme sera jugée avec les vierges sages. »

On l'interrogea à plusieurs reprises et on la tortura brutalement, mais on ne parvint point à lui faire renier le Christ ni immoler aux idoles. On la jeta en prison, et pendant qu'elle y priait elle fut ravie dans son esprit et il lui parut que l'endroit où elle se trouvait avait tremblé, et qu'un dragon sortait d'un coin de la prison, terrible et énorme avec une crinière de sanglier,

1. Ps. xxx, 2; xxiv, 16 ou lxxxv, 16.

գոսկեոյ, եւ ատամունք նորա ի նմանութիւն փայլատականց, եւ աչք նորա իբրեւ զմար-
գարիտ փայլէին, եւ ընդ ուրնգունս նորա հուր եւ ծուխ ելանէր, եւ լեզու նորա որպէս
զարիւն, եւ էին պատեալ ի պարանոցն բազմութիւն օձից, շնէր եւ զլիմէր ի վերայ
աղախնոցն Ասատուոյ եւ ժաշահոտութիւն յոջժ ելանէր ի նմանէ, եւ շրջեցաւ պատեցաւ
շուրջ զմարմնովն Մարինեայ :

Եւ սուրբ կոյան զարհուրեալ ահիւ մեծաւ աղօթէր առ Աստուած որպէս ի զպատ-
տութեան գորով եւ ասէր . Որ անխմանալից ես Աստուած եւ զողան յահէ քու մեծ ամենայն
արարածք, որ հիմնեցուցեր զերկինս եւ զերկիր, որ զլծովս աւերեցեր եւ խորտակեցեր
զլուծս * վիշապին եւ զգորութիւն նորա, սրբ նաչեանց չիս եւ ողորմեան ինձ :

* B
p. 30 a.

Եւ մինչդեռ զաղօթնս կատարէր վիշապն անդնդալին բացեալ զբերան իւր եկուլ
զսուրբ կոյան յորովան . եւ նա տարածեաց զձեռս իւր ի նմանութիւն սրբոյ խաչին
Մրիստոսի ի փոր վիշապին, առժամայն ընդ երկուս հերձաւ վիշապն, եւ ինքն ել
ողջանգամ ի փորոյ նորա : Եւ փայլեաց լոյս մեծ ի բանդին, եւ տեսանէր զՏէրն փառաց
որ ասէր զնա . Ե՛կ Մարիանէ, եւ հանգիր յարքայութիւնս իմ, զի անապական եւ ան-
թաւամ պտակին արժանի եղեր :

Յայնժամ ուշաբերեալ սրբուհի կոյան ծանեաւ եթէ ստտանայ էր որ երեւեցաւ
նմա ի նմանութիւն վիշապի, եւ բազմութիւնք օձից որ պատեալ էին զպարանոցաւ

aux rellets d'or; ses dents lançant des éclairs, ses yeux brillaient comme des perles, des flammes et de la fumée s'échappaient de ses narines et sa langue était couleur de sang; il avait son cou entouré d'une multitude de serpents; il se lança sur la servante de Dieu en soufflant, et une odeur puante se dégageait de lui; il tourna autour du corps de Marine et l'enveloppa.

La vierge sainte, effrayée et saisie d'une grande peur, pria Dieu, comme sur ses gardes, et dit : « Dieu, qui es incompréhensible, et devant qui tremblent toutes les créatures; Toi, qui as posé les fondements du ciel et de la terre, qui as détruit l'enfer et écrasé la tête * du dragon et sa puissance, jette Ton regard sur moi maintenant et aie pitié de moi !. »

* B
p. 30 a.

Pendant qu'elle terminait sa prière, le dragon des abîmes ouvrit sa gueule et engloutit dans son ventre la vierge sainte, mais elle étendit ses mains en forme de la sainte croix du Christ dans le ventre du dragon, lequel se déchira aussitôt en deux morceaux, et elle sortit saine et sauve de son ventre. Une grande lumière jaillit dans la prison et elle aperçut le Seigneur de la gloire qui lui dit : « Viens, Marine (*Marianè*), et repose-toi dans mon royaume, car tu as mérité la couronne incorruptible et impérissable. »

C'est alors que la vierge sainte, reprenant ses sens, comprit que c'était Satan qui lui était apparu sous la forme d'un dragon et que la multitude de serpents qui entouraient son cou étaient les légions des démons, ses

նորա գունդը զիւսց էին արբանեակը եւ կամարարը նորա. եւ հերձումն վիշապին
 զոր արար նշանաւ խաչին Քրիստոսի էր նշանակ առաջակայ յաղթութեան նորա ի
 վերայ աներեւոյթ թշնամուցն եւ արբանեակաց նորա : Արով եւ բաջտիբեալ զօրացաւ.
 եւ գոհութեամբ վառս մատուցանէր Աստուծոյ. մանաւանդ վասն սրանչեկ յուսոյն
 5 սր երեւեցաւ նմա ծաղեալ ի բանդին, եւ տեսանելոյ գճերն վառաց սր կոչէր գնա
 չարբայութիւնն երկնից :

Եւ ի վաղիւ անցր ամին գտարբն առաջի դատաւորին եւ տեսալ զհաստատութիւն
 հաւատոյն հրամայեաց սպանանել զնա : Եւ իբրեւ հանին արտաքոյ բաղարին ասէ
 գահիճն ցտարբն. Յաւանջ կալ զզարանոց քո զի հատից զզուխ քո սուրբ. եւ ինձ
 10 աղօթս արա զի տեսանեմ զքեզ երթալ առ Քրիստոս բազում հրեշտակօք :

Եւ սուրբն աղաչեաց անալ նմա սովաւիկ մի զի աղօթեացէ. եւ զինուորն արգել
 զսուրն եւ ասէ. Աղօթեմ որպէս կամիս : Եւ սուրբ կոչան համբարձ գաջս իւր յերկինս
 եւ աղօթեաց առ Աստուած. ապա մատեան գահիճք եւ հատին զզուխ նորա : Յայնժամ
 ամին անցր որպէս գոչխար ի զնումն եւ զբազմութիւն արանց եւ կանանց, որք նովաւ
 15 հաւատացին * ի Քրիստոս. եւ զամենեցուն հատին զզուխսն :

Կատարի ժողով հանդիսի սրբոյն Մարիանեայ Հրոտից ԺԲ եւ Յուլիսի ԺԲ, ի
 վառս Քրիստոսի :

Եւ յայնժ յաւուր հանգեաւ ի Քրիստոս աստուածասէր եւ բարեբարոյ Մարիւն

satellites et les exécuteurs de ses volontés, que le déchirement du dragon
 qui eut lieu par le signe de la croix du Christ était le signe de sa proche
 victoire sur l'ennemi invisible et sur ses satellites. Elle en fut fortifiée, prit
 courage et avec actions de grâces rendit gloire à Dieu, surtout à cause de la
 merveilleuse lumière qui lui était apparue jaillissant dans la prison, (qui était
 le signe) qu'elle allait voir le Seigneur de la gloire qui l'appelait au royaume
 des cieux.

Le lendemain on introduisit la sainte auprès du juge, qui, vu la fermeté
 de sa foi, ordonna de la tuer. Lorsqu'on l'eut emmenée hors de la ville, le
 bourreau dit à la sainte : « Avance ton cou pour que je tranche ta tête sainte,
 et prie pour moi, car je te vois allant au Christ accompagnée de beaucoup
 d'anges. »

La sainte le pria d'attendre un peu pour qu'elle pût prier. Le bourreau
 retint son glaive et dit : « Prie comme tu voudras. » La vierge sainte éleva
 ses yeux au ciel et pria Dieu. Les bourreaux s'approchèrent ensuite et lui
 tranchèrent la tête. On y amena alors, comme des moutons au sacrifice, la
 multitude d'hommes et de femmes qui avaient cru * au Christ par la sainte,
 et on leur trancha la tête à tous.

La convocation pour la fête de sainte Marine a lieu le 12 hrotits, 18 juillet,
 pour la gloire du Christ.

En ce jour reposa dans le Christ Tikin Marioum, l'amie de Dieu et de bon

* B
 p. 30 b.

* B
 p. 30 b.

տիկին, որ էր կին բարեմիտ, հեղ, խոնարհ, գթած, ի վերայ ազբատաց եւ կարօտերոց :]

Հրոտից ԺԳ եւ Յուլիսի ԺԹ : Վարք երանելի հօրն ձերոց Դիոսի :

A fol. 315
v° a. 5
Երանելի հայրն ձեր Դիոս էր ի բաղարէն Անտիոքաց Ասորոց, ի ժամանակս բարեպաշտ արքային ձեռնին Թէոփոսի : Եւ աշակերտեցաւ ի * ճանկութենէ սուրբ հարանցն Եփրատաց կէ Ռոմանոսի, եւ եղև ժուժկալ աղօթիւք եւ պահօք եւ արնութեամբ, եւ խստակրօն ի ճգնութիւնս : Եւ ի շարաթն ուտէր երկիցս անգամ սակաւ հաց եւ ջուր եւ զայն ոչ յազ :

Եւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ գնացին յԱնտիոք ճգնաւոր կրօնաւորք, եւ ստիպէին եւ յօժարեցուցանէին զերանելին Դիոս գնալ ընդ նոսա ի Կոստանդինուպօլիս, զոր ամենեւին յանձն ոչ առ : Եւ երեւեցաւ նմա Տէր յանուրջս երկիցս եւ երիցս անգամ եւ ասէ. Կամք իմ են գնալ քեզ ի Կոստանդինուպօլիս : Եւ յորժամ գնացին գտին տեղի մի գատարկ յեզր բաղարին, որ էր գիւաց բնակարան, եւ աղօթիւք զգեւան հարածեաց եւ կանգնեաց ի տեղին գնուննի գաւազանն իւր, լիշելով զանուն սուրբ Երրորդութեանն, արձատացաւ եւ արար սերևւ եւ եբեր պտուղ . եւ ծառն կայ մինչեւ 15

3 երանելի] սուրբ B — Դիոսի] ճգնաւորի add. B || 4 երանելի] Երջանիկ B || 5 արքային] Թագաւորին B || 7 սակալ] պակաս B || 8 յազ] ցսոզ B || 13 որ էր գիւաց... մինչեւ զայսօր om. B.

caractère, qui fut une femme bienveillante, douce, humble, charitable envers les pauvres et les indigents.]

13 HROTITS, 19 Juillet.

Vie de notre bienheureux père Dios.

* A fol. 315
v° a. 5
Notre bienheureux père Dios était de la ville d'Antioche de Syrie, aux jours du pieux empereur Théodose le Grand. Dès l'enfance * il avait été l'élève des saints pères Euphrasios (*Ephratay*)? et Romanos; il fut persévérant dans les prières, les jeûnes et les veilles, et austère dans son ascétisme. Il ne mangeait que deux fois par semaine un peu de pain et d'eau, et pas à satiété.

En ces jours-là des moines ascètes se rendirent à Antioche; ils prièrent et engagèrent le bienheureux Dios de partir avec eux pour Constantinople, mais il n'accepta point. Alors le Seigneur lui apparut deux et trois fois en rêve et lui dit : « Ma volonté est que tu ailles à Constantinople. » Il alla donc avec eux. Ils trouvèrent un endroit vide aux abords de la ville qui était l'habitation des démons; il en chassa les démons par la prière, et y planta son bâton de bois de grenadier en invoquant le nom de la sainte Trinité; celui-ci prit racine, émit des feuilles et produisit des fruits; l'arbre existe encore

ցաչօր : Բնակեցաւ Դիրօս ի տեղին յաչնմիկ, եւ գրագումս լուսաւորեաց վարդապետութեամբ իւրով :

Առջեաց զնա Թէոդոս մեծ ինագաւորն, եւ սոս գալօթս իւր, եւ խոնարհութեամբ ողջօնն ետ, տուեալ նմա գանձս զի շինեացէ վանս ի տեղւոջն յաչնմիկ : Եւ վասն զի 5 ջուր ոչ գոյր ի տեղին եւ նա սոս բաճ եւ եհար չերիս տեղիս եւ բլխեաց չերիու տեղւոջէն ուր եհար ջուր յատակ եւ անուշ, եւ միւս տեղին եղև գոբ * եւ երկու սկանցն ջուրն * A fol. 315 v° b)

մտանէր ի գուբն եւ հեւագոյն ի վանացն ելանէր յայլ տեղի : Եւ մի ոմն որ փորէր զջրհորն անկաւ ի հորն եւ մեռաւ, եւ կինն իւր եկեալ առ երանելին Դիրօս աղաղակէր բարկութեամբ եւ ասէր. Տո՛ւր ինձ զայրն իմ, զի գու սպաներ որ այնպիսի գործ 10 հրամայեցեր գործել : Եւ երանելին աղաչեաց զԱստուած, եւ յարեաւ մեռեալն : Եւ ասէ Դիրօս. ես սպանի դքեզ : Եւ նա ասէ. Աչ տէր : Եւ ետ զնա ի կինն, եւ զնացին ի միասին այր եւ կինն. եւ իբրեւ հեռացան իբրեւ նետընկէց մի անկաւ այրն եւ մեռաւ :

Եւ երանելին Դիրօս եղ կանոնական կարգս զի կին երբէք ի վանսն ոչ մտցէ, եւ մինչեւ ցաչօր կին ի վանսն յաչն ոչ մտանէ :

15 Եւ լուաւ Աստիկիրօս պատրիարքն զգործսն զոր արար, ձեռնադրեաց զնա

5-14 չերիս տեղիս . . . ոչ մտանէ] երիցս եւ կարգաց առ Տէր, եւ առժամայն բլխեաց ջուր յատակ եւ անուշ. արար եւ այլ նշանս, եւ ել համբաւ նորա ընդ ամենայն երկիրն ընդ այն B || 15 զգործսն զոր արար] զսրբութիւն նորա եւ զիմաստութիւն եւ զսքանչելի գործսն զոր առնէր B.

aujourd'hui. Dios habita en cet endroit et il illumina bien des gens par sa doctrine.

Le grand empereur Théodose le fit venir et demanda ses prières, il le salua humblement et lui donna de l'argent pour se construire un couvent en cet endroit. Mais comme il n'y avait point d'eau, (Dios) prit une pelle et en frappa en trois endroits : de deux endroits il jaillit de l'eau douce et claire, mais à l'autre endroit fut fait un puits, * où pénétrait l'eau de ces deux 15 sources, laquelle ressortait ailleurs loin du couvent. Un homme qui creusait le puits, y tomba et mourut; sa femme, étant venue trouver le bienheureux Dios, criait avec colère et disait : « Rends-moi mon mari, car c'est toi qui l'as tué en lui ordonnant de faire ce travail. » Le bienheureux pria Dieu, et le mort ressuscita. Dios lui dit : « Est-ce moi qui t'ai tué? » Il répondit : « Non, seigneur. » Et il le rendit à sa femme; le mari et la femme partirent ensemble, mais lorsqu'ils se furent éloignés à un jet de pierre environ, l'homme tomba et mourut.

Le bienheureux Dios établit des règles canoniques pour qu'aucune femme n'ait accès au couvent, et jusqu'aujourd'hui aucune femme ne pénètre dans ce couvent-là.

Le patriarche Atticus (*Astikios*), ayant appris les œuvres qu'il avait accom-

բաճանայ, եւ իբրեւ զմեձն Անտոն եւ զԵւթիմոս եւ զՍաբա պատուէր եւ ընգուներ զնա :

Եւ ի ճիւղմ աւուր երանելին անշնչացաւ եւ լուր եղեւ ի քաղաքին եթէ սուրբն 'Իրոս վախճանեցաւ : Գնացին ի թաղումն պատրիարքն եւ ամենայն ուխտ եկեղեցւոյն, եւ յորժամ կատարեցին զպաշտօն մեռելութեանն զարձաւ ի Նա շունչն, երաց զաչան 5 եւ ասէ . Ս'վ հարբ եւ եղբարբ, շնորհեաց ինձ Աստուած այլ հնգետասան ամ ի կեանս իմ վասն շինելոյ եւ կատարելոյ զեկեղեցիս եւ զվանան : * Եւ ապրեցաւ երանելին 10 այլ եւս հնգետասան ամ : Եւ յորժամ կատարեցաւ զորձն եւ ժամանակն եմուտ ի սենեակ եկեղեցւոյն, յորում սրբութեան անօթքն էին, եւ տեսանէր երիտասարդ մի սպիտակազգեստ որ ասէր . Կատարեալ են թիւ հնգետասան ամաց քոց յերկրի, 10 ննջեա՛ խաղաղութեամբ եւ հանգիր յօթեանս երկնից արքայութեանն : Եւ սահաւիկ մի հիւանդացաւ եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս Յուլիսի ԺԺ :

Հրոսից ԺԳ եւ Յուլիսի Ժ : Վերացումն Եղիայի ծարգարէի հրեպէն կառօք :

Եւ ասէ Եղիա ցժողովուրդն . Մատերուք աւ իս : Եւ մատեան առ նա ամենայն 15 ժողովուրդն . եւ ողջացոյց զսեղանն Տեառն զկործանեալն : Եւ առ Եղիա երկրորտասան

3 երանելին] Գիոս *add.* B || 4 եկեղեցւոյն] եկեղեցեացն B || 9 եւ տեսանէր . . . արքայութեանն *om.* B || 11 Յուլիսի ԺԺ] եւ Հրոսից ԺԳ *add.* B || 13 կառօք] յերկինս *add.* B.

plies, l'ordonna prêtre; il l'honora et le reçut à l'instar du grand Antoine, d'Euthyme et de Sabas.

Un jour le bienheureux manqua de souffle, et le bruit se répandit dans la ville que saint Dios était décédé. Le patriarche et tout le clergé vinrent à son enterrement; après qu'ils eurent terminé l'office des morts, (Dios) reprit haleine, ouvrit les yeux et dit : « O pères et frères, Dieu m'a accordé encore quinze années de vie pour que je construise et achève les églises et 10 les couvents. » * Et le bienheureux vécut encore quinze ans. Lorsque son œuvre et son temps furent achevés, il pénétra dans la pièce de l'église où étaient gardés les vases sacrés et y aperçut un jeune homme vêtu de blanc qui lui dit : « Les quinze années de ta vie sur cette terre sont terminées, dors en paix et repose-toi dans les logis du royaume des cieux. » Il fit une 15 courte maladie et reposa en paix dans le Christ, le 19 juillet.

14 HROTITS, 20 Juillet.

Ascension du prophète Élie dans un char de feu.

Élie dit au peuple : « Approchez-vous de moi. » Tout le peuple s'étant approché de lui, Élie rétablit l'autel du Seigneur qui avait été renversé. Élie prit douze pierres,

քար ըստ թուոյ ցեղեցն Իսրայելի, որպէս խօսեցաւ ընդ նմա Տէր եւ ասէ. Իսրայել
 եղեցի անուն քո : Եւ շինեաց զբարինան չանուն Տեառն սեզան. եւ արար ծով շուրջ
 գեգանովն, որ տանէր երկուց զբուաց. եւ եզ շերտունա շուրջ գեգանովն զոր արար .
 եւ յօշեաց զողջակէզան եւ եզ ի վերայ սեգանոցն :

5 Եւ ասէ. Առէք ինձ չորս սափորս ջրոց, եւ հեղէք ի վերայ սղջակիղիկ եւ ի վերայ
 շերտիցց : Եւ ասէ. Կրկնեցէք : Եւ կրկնեցին : Եւ ասէ. երեքկնեցէք : Եւ երեքկնե- * A fol. 316
 ր^o F.

Եւ եղև ի ժամ ճատուցման պատարագին սպարակեաց Եղիա չերկինս եւ ասէ.
 Աստուած Արբաշամու եւ ՍաՀակայ եւ Յակարաց, սչսօր ճանիցէ ամենացն Իսրայել
 10 եթէ դու եւ Աստուած Իսրայելի, եւ եւ ճատուց քո : Եւր ինձ Տէր, լուր ինձ հրով,
 եւ ճանիցէ ժողովուրդս եթէ դու եւ Տէր Աստուած, եւ զարձուցանես զսիրտ ժողովըր-
 գեանս աչամիկ :

Եւ անկաւ հօր ի Տեառնէ չերկնից, եւ եկեր զողջակէզան եւ զշերտան. եւ զհօզն
 եւ զջուր ծովուն լափեաց հօրն : Եւ իրբեւ տեսին ամենացն ժողովուրդն անկան ի
 15 վերայ երեսաց իւրեանց եւ ասեն ցեղիւս. Արդարեւ Տէր Աստուած քո նա է Աստուած :
 Եւ ասէ Եղիա յժողովուրդն. կալարձր կմարզարէս ԲաՀալու, եւ մի որ սպրեացի ի
 նոցանէ : Եւ կալան գնտա եւ իջուցին ի հեղեղատն Կիսովնի, եւ անց կոտորեցին գնտա :

S ճատուցման] ճատուցանելոց B || 9 ասէ,] Տէր add. B || 13 այամիկ om. B || 16 ցեղիւս
 om. B.

*selon le nombre des tribus d'Israël, selon ce que le Seigneur lui avait promis en
 disant : « Israël sera ton nom » ; et il bâtit avec ces pierres un autel au nom du
 Seigneur ; puis ayant fait autour de l'autel un fossé de la capacité de deux mesures
 de semence, il arrangea le bois tout autour de l'autel qu'il avait construit, coupa
 l'holocauste par morceaux et le plaça sur le bois.*

*Puis il dit : « Remplissez quatre amphores d'eau et versez-les sur l'holocauste
 et sur le bois. » Il dit : « Faites-le une seconde fois » ; et ils le firent une seconde
 fois. Il dit : « Faites-le une troisième fois » ; et ils le firent * une troisième fois. * A fol. 316
 1° b.*

*A l'heure où l'on offre l'oblation, Élie cria au ciel et dit : « Dieu d'Abraham,
 d'Isaac et de Jacob, que tout Israël sache aujourd'hui que tu es Dieu en Israël et
 que je suis ton serviteur. Exauce-moi, Seigneur, exauce-moi par le feu, afin que
 ce peuple reconnaisse que tu es le Seigneur Dieu et que tu ramènes le cœur de ce
 peuple. »*

*Alors le feu du Seigneur tomba du ciel et consuma l'holocauste, le bois, la terre et
 absorba l'eau qui était dans le fossé. Quand tout le peuple vit cela, ils tombèrent sur
 leur visage et dirent à Élie : « En vérité ton Seigneur Dieu, c'est lui qui est Dieu ! »
 Et Élie dit au peuple : « Saisissez les prophètes de Baal ; que pas un d'eux n'échappe ! »
 Ils les saisirent et les firent descendre au torrent de Cison où on les tua.*

Եւ ասէ Եղիա ցԱքաաբ. Ել, կեր եւ արբ, զի ոտնաձայն անձրեւի է : Եւ ել Աքաաբ ուսել եւ ըմպել . եւ Եղիա ել ի գլուխ լերինն Կարճեղաչ, եւ խոնարհեցաւ յերկիր, եզ զգլուխ իւր ի մէջ ձեկաց իւրոց, եւ ասէ Եղիա ցարատանեակն իւր. Ել եւ հաչեանց ընդ ձանապարհ ձովուն : Ել եւ հաչեցաւ եւ ասէ. Ոչինչ է : Եւ ասէ Եղիա. Գարձիր զու եօթն անգամ : Եւ եղեւ յետ եօթներորդում նուազին, եւ ասաւ ամպ մի փոքրիկ իբրեւ զթաթ առն հանէր ջուր :

* A fol. 316
v° a.

Եւ ասէ. Երթ եւ * ասան ցԱքաաբ. Լձեան գիտաւ քո եւ էջ արագ, գուցէ հասանիցէ քեզ անձրեւ : Եւ եղեւ մինչդեռ նա այսր անդր դառնաչր երկինք մթացան ամպով եւ հոլմով, եւ եղեւ անձրեւ սաստիկ . եւ լայր Աքաաբ եւ երթաչր չեզրայէլ : Եւ ձեռն Տեառն եղեւ ի վերայ Եղիայի, եւ պնդեաց զմէջ իւր եւ ընթացաւ առաջի Աքաաբու մինչեւ մտանել նորա չեզրայէլ, եւ պատմեաց Աքաաբ քեզարէլի կնոջ իւրում զոր արար Եղիա :

Յազագո Եղիայի թէ ուստի էր կամ յորմէ ցեղէ :

Եղիա Թեզրացի էր ի ցեղէն Ահարոնի եւ բնակեալ էր ի Գաղաաղ, քանզի Թեզրի սուրբ էին բահանալից : Եւ յորժամ ձեռն Եղիա ետես մաչր նորա Սորբա, զի արք

7 արագ om. B || 15 Սորբա] Սորբորա B

Élie dit à Achab : « Monte, mange et bois, car j'entends le bruissement de la pluie. » Achab monta pour manger et pour boire; mais Élie monta au sommet du Carmel, et, se penchant vers la terre, il mit sa tête entre ses genoux et il dit à son serviteur : « Monte, regarde du côté de la mer. » Il monta et, ayant regardé, il dit : « Il n'y a rien. » Élie dit : « Retourne sept fois. » A la septième fois, il dit : « Voici un petit nuage, comme la paume d'un homme, qui s'élève de la mer. »

* A fol. 316
v° a.

Élie dit : « Va * et dis à Achab : Attelle ton char et descends promptement afin que la pluie ne te surprenne pas. » Il arriva que pendant qu'il tournait d'un côté et de l'autre, les cieux furent obscurcis par la nuée et le vent, et il y eut une forte pluie. Achab pleurait et retournait à Jezrahel. Et la main du Seigneur fut sur Élie; il se ceignit les reins et courut devant Achab jusqu'à l'entrée de Jezrahel. Et Achab rapporta à Jézabel, sa femme, tout ce qu'Élie avait fait¹.

Au sujet d'Élie, d'où et de quelle tribu il était.

Élie le Thesbite était de la famille d'Aaron; il habitait Galaad, car Thisbé (Fezbi) était un douaire des prêtres. A la naissance d'Élie, sa mère Sobacha (Sobokha)² aperçut des hommes vêtus de blanc qui l'embrassaient et l'enve-

1. III Reg., xviii, 30-xix. 1. — 2. Σοβαχα avec les manuscrits C et D du Pseudo-Épiphane, cf. Theodor SCHERMANN, *Propheten und Apostellegenden*, dans *Texte und Untersuchungen*, t. 31, Leipsig, 1907, p. 109. Seul le ms. C fait de Sobacha la mère

սպիտակք ողջագուրէին զնա եւ ի հրեղէն խանձարուրս պատէին, եւ բոց հրոց տալին նմա ուտել : Եւ եկեալ հաչր նորա Ասովմ պատմեաց չերուսաղէմ : Եւ ասէ քահանայն հրաձանաւ Տեսոն . Մի երկնչիր քանզի եղեցի բնակութիւն նորա ի լոյս, եւ բան նորա ի վճիռ, եւ կեանքն նորա ընդ հրեշտակա, եւ նախանձ նորա հաճոց Աստուծոց, եւ

5 զատեսցէ զԻւրայէլ սրով եւ հրով :

Եւ վերացաւ Եղիա շարժմամբ եւ հրեղէն կառօք չերկինս :

Հրոտից ԺԵ եւ Յուլիսի ԻԲ : Վարբ Սիմէոնի որ վասն Քրիստոսի աղուաշ եղեւ,
եւ Յովհաննու անապատականի :

Սիմէոն եւ Յովհաննէս էին չԱսորոց չեղեսեաց քաղաքէն * եւ Սիմէոն ծալր ծիպն * A fol. 316
10 ունէր, իսկ Յովհաննէս ծիպն հաչր ունէր որ ի տարւոջն յաչնմիկ ետ նմա կին : v° b.

Եւ Տնողքն առին զորդիս իւրեանց եւ զնացին չերուսաղէմ յաղօթս ի Սեպտեմբերի ԺԴ երկիր պագանել պատուական եւ սուրբ խաչին Քրիստոսի : Եւ շրջեալ ի

6 Եւ վերացաւ . . . չերկինս] Սն ճարգարէտցաւ ամս քսան եւ հինգ . եւ էր յառաջ քան զգալուստ Քրիստոսի ամս ութ հարիւր եւ վեշտասան . որ հուր չերկնից երիցս անգամ իջոյց, եւ զանձրեւ արգել, եւ զճեռակս յարոյց . եւ ի Քորէբ յերկնն զԱստուած ետես, եւ զՅորդանան բաժանեաց որ եւ հրեղէն կառօք չերկինս համբարձաւ Հրոտից ԺԴ եւ Յուլիսի Ի B || 7 Վարբ . . . անապատականի] Յիշատակ սուրբ ճգնաւորացն եւ եղբարցն Յովհաննու եւ Սիմէոնի որ վասն Քրիստոսի աղուաշանայր B.

loppaient dans des langes de feu, et ils lui donnaient des flammes de feu à manger. Son père Asom, était allé à Jérusalem, le raconta. Le prêtre lui dit par l'ordre de Dieu : « Ne crains pas, car son habitation sera dans la lumière, sa parole sera en proverbe et sa vie avec les anges, son zèle sera agréable à Dieu et il jugera Israël par l'épée et le feu ' . »

Élie s'éleva dans les cieus dans une commotion, sur un char de feu.

15 HROTITS, 21 Juillet.

Vie de Siméon, qui se fit sot pour le Christ, et de Jean l'anachorète.

Siméon et Jean étaient de la ville d'Édesse de Syrie. * Siméon n'avait * A fol. 316
plus que sa mère et Jean que son père, qui dans cette année-là lui donna v° b.
une épouse.

Les parents, ayant pris leurs enfants, se rendirent à Jérusalem pour y prier, le 14 septembre, et se prosterner devant la précieuse et sainte croix du

d'Élie: le texte correct attribue la vision au père du prophète ՏօՅՅԱ. Le ms. C est aussi le seul qui mentionne le voyage du père qu'il appelle Asom. Le texte arménien suit donc le ms. C = Vat. gr. 1974.

1. Cf. Is., LXVI, 16.

վանորայս Երիզովի եւ Յորդանանու հրաժարեցին ի ճեղացն Սիմէոն եւ Յովհաննէս, եւ գնացին յաչնկոյս Յորդանանու ի վանան Երանկոյն Գերասիմոսի, եւ գտին զղուռն ի բաց : Եւ յառաջագոյն Երեւեցոյց Աստուած Գերասիմոսի զգալուսան Սիմէոնի եւ Յովհաննու, եւ ֆնայր նոցա : Եւ տեսալ զնոսա ասէ. Բարի եկիք զատինք Աստուծոյ եւ եղևալ զձեռս իւր ի վերայ նոցա արար զնոսա կրօնաւորս :

Եւ յետ եօթն աւուր ողջունեալ զաստուածագրեաց հաչր վանացն գնացին ի լեռն, եւ հրեշտակ Տեսոն աւաջնորդեաց նոցա մինչև յանապատն, եւ բնակեցան անզ որպէս անմարմինք ի մարմնի եւ մարմնաւոր հրեշտակք : Եւ Երեւեցոյց Աստուած զմահ ճեղաց իւրեանց զմօրն Սիմէոնի եւ զհօրն Յովհաննու եւ զամուսնոյն, եւ զոհացան զԱստուծոյ : Այլ վասն ճգնութեան նոցա զոր արարին զբառասուն ամ յանապատին զրեալ են ի զիրս կենացն յաւիտենից :

Եւ եղև յետ այնորիկ ազգեցութիւն յԱստուծոյ աւ Սիմէոն, եւ խորհեցաւ գնալ յաշխարհ եւ Աստուծով չիմարութեամբ Կարճուցանել զմօրերական ի գիտութիւն ճշմարտութեան եւ ի զղջումն ասպշխարութեան : Իսկ Յովհաննէս բազում անգամ աղաչեաց զնա զի մի ելցէ յանապատէն. եւ նա ոչ կամեցաւ նմա լսել, եւ սոս ի նմանէ

4 Աստուծոյ] Բրիտոսի B ' | 6 զաստուածագրեաց] զաստուածագրեաւ B || 7 եւ հրեշտակ . . . աւաջնորդեաց նոցա] եւ հասին B || 8 եւ Երեւեցոյց . . . զամուսնոյն] եւ զգացոյց Աստուած Սիմէոնի զմահ մօր իւրոյ եւ Յովհաննու զմահ ամուսնոյն B || 13 ի գիտութիւն ճշմարտութեան եւ om. B.

Christ, Siméon et Jean, après avoir pris congé de leurs parents, visitèrent les couvents de Jéricho et du Jourdain, et se rendirent au delà du Jourdain au couvent du bienheureux Gerasime, dont ils trouvèrent la porte ouverte. Dieu avait fait connaître auparavant à Gerasime l'arrivée de Siméon et de Jean, et il les attendait. Lorsqu'il les vit, il leur dit : « Soyez les bienvenus, agneaux de Dieu, » et leur ayant imposé les mains, il les fit moines.

Sept jours après, ayant salué le prieur du couvent revêtu de Dieu, ils se rendirent à la montagne et l'ange du Seigneur les guida jusqu'au désert, où ils établirent leur demeure, vivant comme des incorporels dans un corps et des anges corporels. Dieu leur fit connaître la mort de leurs parents, à Siméon celle de sa mère et à Jean celle de son père et de sa femme: et ils rendirent grâces à Dieu. La vie d'ascétisme qu'ils menèrent pendant quarante ans dans le désert est inscrite dans le livre de la vie éternelle.

* A fol. 317
r° a.

Ensuite Siméon eut une inspiration de Dieu et songea à rentrer * dans le monde afin de convertir les égarés par la folie, avec l'aide de Dieu, à la science de la vérité et à la contrition de la pénitence. Jean, cependant, le pria plusieurs fois de ne pas quitter le désert, mais il ne voulut point l'écouter : il lui demanda de prier pour lui et le salua. Jean se mit à pleurer. Siméon

արթնս, եւ սղջունեաց զնա : Եւ սկսաւ Յովհաննէս լալ : Ասէ Սիմէոն. Մի բար
 Յովհաննէս կրբայր իմ, զի երթամ եւ վասն խաղ առնելոյ զերկիր : Էջ ի լեառնէն եւ
 զնաց չերուսապէմ, երկիր ետազ սուրբ գերեզմանին Տեառն եւ սուրբ տեղեացն, եւ
 խնդրեաց չԱստուծոյ զի պործս խը ոչ չայտնեացէ, զի խաղաչը ընդ ծանկունսն, եւ
 5 անուանեցաւ ապուաշ :

Գնաց չերուսապէմ ի քաղաքն, եւ ելիս մեռեալ շուն ի գետնի. կապեաց լար
 յոտսն եւ քարշէր ընդ մէջ քաղաքին եւ ասէր. Քարշեցէք ծանկաի, քարշեցէք : Եւ
 մանկունքն զկնի երթալին եւ ծափս հարկանելով ասէին. Քարշնս ապուաշ, քարշնս
 դմախաղղ եւ զկնկուղղ : Եւ նա երթեալ ընկէց զմեռեալ շունն առաջ խանութի :
 10 Եւ ելեալ վաճառականն գան եհար զնա ուժղին դաւապանօք, եւ կապեաց զշունն ի
 պարսնոցն մինչեւ հանեալ ընկէց արտաքոյ քաղաքին :

Եւ զարձեալ ի միւսմ աուեր առեալ * ընկոյց յորով եմուտ չեկեղեցին, եւ ելեալ * A fol. 317
 չամբիոնն ձգէր մի մի ի վերայ կանանցն եւ ի կանթեղսն եւ շեջուցանէր եւ հեղոյր
 1° b.
 զձէթն : Եւ ելեալ եկեղեցապանն իջոյց զնա չամբիոնէն եւ քարշեաց արտաքս, եւ
 15 սատարկ հարուստով գանեաց :

Եւ երանելի չմարն Աստուծոյ Սիմէոն չամենայն շաբաթ մի օր ճաշակէր. եւ
 յորժամ զխտացին վասն սրահոցն զնաց ի կիւրակէ աուեր ընդ առաւօտն առեալ միս

9 զճախաղղ] քարշեա խուճնր *add.* B — զմեռեալ] զմեռելոտի B || 10 արտաքոյ
 քաղաքին] արտաքս B.

lui dit : « Ne pleure pas, Jean, mon frère, car je pars pour mettre la paix
 sur la terre. » Il descendit de la montagne, se rendit à Jérusalem, se pros-
 terna devant le saint tombeau du Seigneur et devant les autres lieux saints
 et demanda à Dieu de ne point révéler ses œuvres, car il s'était mis à jouer
 avec les enfants et fut appelé sot.

Il se rendit à la ville de Jérusalem et trouva à terre un chien crevé; il lui
 attacha une corde aux pieds et le traîna par la ville en disant : « Tirez, enfants,
 tirez. » Les enfants accoururent derrière lui, battirent des mains et dirent :
 « Tire, sot, tire ta besace et ton capuchon. » Il alla jeter le chien crevé devant
 une boutique. Le boutiquier sortit, le frappa durement avec un bâton, puis
 il lui attacha le chien au cou jusqu'à ce que, l'ayant porté, il le jetât hors
 de la ville.

Un autre jour, ayant pris un grand nombre * de noix, il entra dans l'église, * A fol. 317
 et montant à l'ambon, il les jeta l'une après l'autre sur les femmes et sur
 1° b.
 les lampes, les ôteignant et en répandant l'huile. Le sacristain arriva, le lit
 descendre de l'ambon, l'entraîna dehors et le frappa à coups redoublés.

Le bienheureux sot de Dieu, Siméon, ne mangeait qu'une fois par semaine;
 lorsqu'on eut appris qu'il jeûnait, il alla un dimanche matin prendre de la

երթալը ընդ ճեջ քաղաքին եւ ուտէր : Եւ յաւուրս քառասնորդաց պահոցն զամենայն անսուաղ եկաց, եւ ի մեծի հինդշարաթին ուտէր հաց եւ զինի սոսաջի ամենայն ժողովրդեանն զի մի զիտասցեն վասն պահոցն : Եւ ամենեքեան տսէին թէ աղուաշ է :

Եւ ոմն սարկաւազ Յովհաննէս անուն տսէ ցՍիմէոն. Եկեսջիւր ընդ իս ի բաղանիսն եւ լուսացուք զգլուխս մեր եւ զանձինս : Եւ չորժամ մերձեցան ի դուռն էր բաղանիքն երկուորեակ մի կողմն արանց եւ միւսն կանանց, եւ եհան զմսպեղէն պարեգօտն իւր Սիմէոն եղ ի վերայ զլիտցն եւ զնոց ի դուռն բաղանեաց կանանցն : Ասէ Յովհաննէս. Ի՞՞վ աղուաշ այդ կանանց է : Ասէ Սիմէոն. Անմիտ այր անդ ջերմն ջուր ոչ գոյ, իսկ աստ բազում է, եւ եմուտ մերկ սոս կանայսն խղեալ աչօք : Եւ տեսեալ զնա կանանցն ընկեցին ի խոնարհ, եւ այնչափ տանջեցին զնա * մինչ զի ամենայն ժամինն արիւն-
խառն կասպուտակ եղեւ, եւ կալեալ զոտիցն քարշեցին արտաքս :

Եւ ոմն մի շնացաւ ընդ տունակին եւ այսահարեցաւ. եւ տեսեալ զնա Սիմէոն զի երթալը բացաւ զլիտով եւ խաչտառակեալ ընթացեալ զինի ապտակեաց զնա եւ ասէ. Մի եւս ալլ շնացիս ո՞վ զերի : Եւ նա անկաւ յերկիր եւ փրփրալը. եւ կալեալ զձեռանէ նորա չարոյց եւ ողջացաւ : Եւ ասէ այրն. Տեսանէի զի սեաւ շուն հանէիր ի բերանոյս փաչտախաշիւ :

1 Եւ յաւուրս . . . աղուաշ է *om.* B || 8 Ասէ] *ց* Յովհաննէս *add.* B || 12 ոմն մի . . . տունակին] այր ոմն մեղսատեր B || 14 շնացիս] մեղանչեր B || 15 Եւ ասէ այրն . . . երթալոց են *om.* B.

viande et la mangea en se promenant dans la ville. Il passa tout un carême de quarante jours sans rien manger, mais le jeudi saint il mangea du pain avec du vin devant toute la population afin qu'on ne sût pas qu'il avait jeûné. Tout le monde disait de lui qu'il était un sot.

Un certain diacre nommé Jean dit à Siméon : « Viens avec moi au bain, et nous nous laverons la tête et le corps. » Ils arrivèrent à la porte des bains. Il y avait deux entrées, l'une pour les hommes, l'autre pour les femmes, Siméon ôta sa tunique de poils, la posa sur sa tête et pénétra par la porte d'entrée du côté des femmes. Jean lui dit : « O sot, c'est le côté des femmes. » Siméon répondit : « Homme insensé, de l'autre côté il n'y a point d'eau chaude, mais de ce côté-ci il y en a beaucoup. » Et il entra nu auprès des femmes en fermant ses yeux. Les femmes, l'apercevant, le jetèrent à terre et le frappèrent tellement * que son corps saignant était devenu bleu, puis elles le saisirent par les pieds et l'entraînèrent dehors.

Un homme avait forniqué avec une femme mariée et était devenu possédé du démon. Siméon, l'ayant aperçu s'en allant tête nue et ridicule, courut après lui et le souffleta en disant : « Tu ne forniqueras plus, esclave. » L'autre tomba à terre et se mit à écumer. (Siméon) le prit par la main, le releva et il fut guéri. L'homme lui dit alors : « Je voyais que tu retirais, avec une croix de bois, un chien noir de ma bouche. »

* A fol. 294
v° a.

Եւ չաւուր ճիւղ զիտաց Սիմէոն զի շարժ կամէր լինել : Առեալ փակ հարկանէր զսիւնան եւ ստէր. Այսպէս ստէ Տէր կացջիւր. եւ այլ սեանց ստէր. Այսպէս ստէ Տէր ձի կայցես եւ ձի անկցիս : Եւ յորժամ եղև շարժն սիւնըն զոր ասաց. Կացջիւր, կացին անշարժ. եւ որոց ասաց թէ. Մի կայցես եւ ձի անկցիս հերձան, կորացան եւ ոչ անկան :

Մահ անկաւ ի քաղաքն. զնաց ի զպրոցն եւ զմանկունան որ վախճանեաց էին համբուրէր եւ ստէր. Երթիջիւր խաղաղութեամբ : Եւ ստէ ցվարգապետն . Ով ազուաշ, ձի հարկաներ զմանկունսզ զայլ զի մեծ ճանապարհ երթալոց են :

Մտանէր եւ ի տունս մեծատանցն, եւ որպէս զազուաշը խա առնէին զնա : Եւ 10 ձի յաղախնացն պոռնկացաւ եւ յղացաւ, եւ զրարտէր զՍիմէոն թէ ի նմանէ է : Ասէ տիկին աղախնոյն ցՍիմէոն . * Ով աղուաշ, զինչ է այլ որ գործեցեր ընդ աղախինն իմ : * A fol. 317 v° b.
Ասէ Սիմէոն. Այն, արարի զի լինիցի քեզ վարդիկ Սիմէոն : Եւ յոյժ քնքշեցուցանէր Սիմէոն զաղախինն զայն կերակրօք եւ ըմպելօք, եւ ստէր. Կեր եւ արբ ամուսին իմ : Եւ յորժամ լցան աւուրքն յերկարեցաւ յերկունան, եւ ստէ տիկինն իւր ցՍիմէոն.
15 Արն աղօթս, ով աղուաշ, զի ճանիցի կինս քո : Եւ ստէ Սիմէոն իբրեւ երզմամբ. Եւ իմ Բիտուս Քրիստոսն որ ոչ ելցէ մանուկն յարգանդէն, ձինչեւ խոստովանեսցի

11 ով աղուաշ om. B || 12 Այս] ճշմարիտ է add. B || 15 աղօթս] առ Բստուած add. B.

Un jour Siméon pressentit qu'un tremblement de terre devait se produire. Il prit une lanterne, en frappa des colonnes en disant : « Voici ce que dit le Seigneur, vous resterez debout, » et à d'autres colonnes il dit : « Voici ce que dit le Seigneur, vous ne resterez pas debout, mais vous ne tomberez point. » Et lorsque le tremblement se produisit, les colonnes auxquelles il avait dit : « Vous resterez debout » demeurèrent fermes, et les autres auxquelles il avait dit : « Vous ne resterez pas debout et ne tomberez point », se fendirent, se penchèrent, mais ne tombèrent point.

La mort envahit la ville. (Siméon) alla à l'école et embrassa les enfants qui devaient mourir, en leur disant : « Allez en paix. » Et il dit au maître : « O sot, ne bats pas ces enfants, car ils s'en vont pour un long voyage. »

Il entra dans les maisons des riches, qui se moquaient de lui comme d'un sot. Une des servantes, ayant fornicqué, devint enceinte et accusa Siméon, (disant) que c'était de lui. La maîtresse de la servante dit à Siméon : * « O sot, * A fol. 317 v° b.
qu'as-tu fait avec ma servante? » Siméon répondit : « Oui, je l'ai fait pour que tu aies un petit Siméon. » Siméon se mit à gâter beaucoup la servante avec de bonnes chères et des boissons, en lui disant : « Mange et bois, mon épouse. » Lorsque le terme arriva, les douleurs d'enfantement se prolongèrent; la maîtresse dit à Siméon : « Mets-toi à prier, ô sot, pour que ta femme accouche. » Et Siméon de répondre comme en jurant : « Par mon Jésus-Christ, l'enfant ne sortira des entrailles que quand la mère aura avoué

մայրն զհայր ծանկանն : Եւ լուեալ աղախնոյն խոստովանեցաւ յանուանէ զյղացուցիչն, եւ ապա ծնաւ զմանուկն :

Եւ ոմն ծի կորոյս հինգ հարիւր զահեկան, եւ աղաչեաց զերանելին զի արացէ ագոթս եւ գոցէ զգանձն իւր : Ատէ Սիմէոն. Երբօր զի այլ զօր ոչ հարկանես եւ գտանես զգանձն քս : Եւ նա երբօւաւ : Եւ Սիմէոն եցոյց զծառայն որ գորացեալ էր, 5
եւ առ ի նմանէ զհինգ հարիւր զահեկանն : Եւ յնա սակաւ ժամանակաց մուացաւ աչքն զերբումն, եւ յորժամ կամէր հարկանել զօր չորանային ձեռքն :

Կին ծի էր կախարղ ի քսպաքին, եւ կամեցաւ Սիմէոն խափանել զգործ կախար-
ղութեանն զի ծի վնասեացէ զօր : Ատէ ցնա. Կամիս զի արարից քեզ պահապանորդս
* A fol. 318
1° a.
զի ծի ախանահարիս * յումեքէ : Եւ նա ասէ. Կամիմ : Եւ առեալ Սիմէոն փորք 10
մաղաղաթ եւ գրեաց ի նմա մանր զրով աչսպէս. Աստուած խափանեացէ զքեզ. Աստուած զպարեցուցանէ զքեզ յանաստուած գործոյց, զի ամենայն մարդ ի քէն
պառնայ : Եւ կապեաց ի սրարանոցն : Եւ յայնժ որէ խափանեցաւ կախարղութիւնն նորա :

Եւ հրէի միւսմ ապակէգործի նստաւ Սիմէոն հանդէպ զրացն ընդ այլ աղբատան, եւ որչափ գործէր Հրէայն եթէ բաժակ, եթէ կանթեղ եւ եթէ այլ ինչ խաչ հանէր 15

3-5 Եւ ոմն ծի... չորանային ձեռքն om. B || 14 Եւ հրէի... գրացն] Յառաջագոյն ծանոց Սիմէոն եւ զհարծն որ լինելոյ էր. նոյնպէս կանխաւ զիտաց զժամտածայն որ անկաւ ի քաղաքն. եւ զհրեայ ոմն ապակէգործ գործոց ի հաւատս Քրիստոսի, քանզի նստաւ երանելին Սիմէոն հանդէպ զրանց խանութի B || 16 խաչ հանէր... բեկանէր] սա խաչակնքէր ընդդէմ անթոցն եւ առժամայն բեկանէին B.

le père de l'enfant. » La servante, l'ayant entendu, fit connaître par son nom celui qui l'avait rendue enceinte, puis l'enfant vint au monde.

Un homme avait perdu cinq cents écus, et vint demander au bienheureux de prier pour qu'il retrouvât son argent. Siméon lui dit : « Jure-moi de ne plus battre personne et tu retrouveras ton argent. » Il jura. Siméon lui fit connaître le domestique qui avait volé, et il reprit les cinq cents écus. Peu de temps après, l'homme oublia son serment, et comme il voulait battre quelqu'un, ses mains se desséchèrent.

Il y avait une femme sorcière dans la ville et Siméon, voulant empêcher ses œuvres de sorcellerie pour qu'elle ne fit du tort à personne, lui dit : « Veux-tu que je te fasse des amulettes, afin que tu ne sois plus touchée du mauvais œil* de personne? » Elle répondit : « Je le veux bien. » Siméon prit un petit bout de parchemin, et y écrivit ainsi en menus caractères : « Que Dieu t'entrave! Que Dieu mette fin à tes œuvres athées, car tout le monde est détourné par toi! » — Et il l'attacha au cou (de la femme). Depuis ce jour-là sa sorcellerie s'arrêta.

Siméon s'assit avec d'autres pauvres devant la porte d'un verrier juif, et tandis que le juif fabriquait soit une coupe, soit une lampe, soit autre

երանելին ընդդէմ գործոյն եւ բեկանէր : Եւ զիտացեալ Հրէին հարածեաց զերանելին ի տեղւոջէն, եւ աչքեաց շանթիւքն դձեռն : Ասէ Սիմէոն. Ո՛վ պիղծ եւ ազուաշ, եթէ ոչ հանցես խաչ ի ճակատոյ դամնեացն բեկանես : Եւ յորժամ սկսաւ գործել բեկանելին անօթիքն, եւ աչնչափ նեղեցաւ ծինչեւ եհան խաչ յերեսն, եւ ազաւ գործն հաստատեցաւ.

5 եւ հաւատաց ի Քրիստոս եւ ճկրակեցաւ :

Եւ երկու ասուրբք յառաջ բան զվախճանն իւր պատմեաց նմա Յովհաննէս սարկաւազն երազ եթէ. Տեսանէր ի տեսեան զեղբայր քո զՅովհաննէս, որ յանապատին է, ունելով ի գլուխն պսակ յորում զրեալ էր. Պսակ հաճբերութեան յանապատին : Եւ ծի ոմն ձերձ կարով ասէր. Կոչեցէր զազուաշն Սիմէոն զի աւեցէ պսակ, ոչ ծի աչ բաղում, զի զբաղումս զարձոցց ի ձեղաց յապաշխարութիւն : Եւ ես ասացի. Ազուաշ * A fol. 313
10 մարդ աչպիսի՞ բարեաց արժանաւորի : Եւ պատուիրեաց նմա Սիմէոն սուեալ երկումն զի ծի ուժէք պատմեաց զերազն ի կենդանութեան իւրում :

Եւ յորժամ եհաւ օր կատարման իւրոյ եմուտ ի խուզն իւր եւ անկեալ վախճանեցաւ Յուլիսի ԻԱ : Եւ ասացին սմանք ծիճապելով եթէ. Ազուաշը մահն վազվազելով եղեւ : Եւ երթեալ երկու աղբատք բարձին զնա առանց մաքրելոյ, առանց քահանայի, առանց պաշտաման եւ խնկոց, եւ տանելին զնա ի թաղել : Եւ յորժամ անցուցանելին

3 հանցես խաչ] արացես նշան խաչի B || 4 եհան խաչ] արար նշան խաչի B — հաստատեցաւ] որով ճանեաւ զգորութիւն խաչելոյն B || 6 իւր] երանելոյն Սիմէոնի B || 13 վախճանեցաւ] հրոտից փե եւ add. B.

chose, le bienheureux faisait le signe de la croix contre l'objet, qui se brisait. Le juif, s'en étant aperçu, chassa de là le bienheureux en lui brûlant la main avec des braises. Siméon lui dit : « O immonde et sot, si tu ne fais point le signe de la croix sur ton front, tu casseras tout. » L'autre se remit à travailler, mais les objets se brisaient, et il en fut tellement vexé qu'il finit par faire le signe de la croix sur son visage; alors le travail alla convenablement. Il crut au Christ et se fit baptiser.

Deux jours avant sa mort, le diacre Jean lui raconta un rêve qu'il avait eu et dit : « J'ai vu dans une vision ton frère Jean qui est au désert, portant sur sa tête une couronne où il était écrit : « Couronne de patience dans le « désert. » Et quelqu'un qui se trouvait présent disait : « Appelez le sot « Siméon pour qu'il reçoive une couronne, pas une seule, mais plusieurs, car « *il a converti de nombreuses personnes des péchés à la pénitence. » Et moi * A fol. 313
je lui ai dit : « Un homme aussi sot peut-il mériter de tels bienfaits? » 10
Siméon lui recommanda de ne raconter ce rêve à personne de son vivant.

Lorsque le jour de sa mort arriva, il se retira dans sa hutte et tomba mort, le 21 juillet. D'aucuns dirent en riant : « La mort du sot a été galopante. » Deux pauvres allèrent l'enlever, sans le nettoyer, sans prêtre, sans office ni encens, l'emportèrent et l'enterrèrent. Lorsqu'ils le transportaient par les

զնա ընդ փողոցն ետես զնա ապակեգործ հրէայն որ մկրտեցան, եւ ասէր երզմամբ եթէ. Տեսանեմ ամբոյն բագում ջահլւք որք երգեն քաղցրաբարբառ ճայնիւ, եւ ասեն. երանի է բեղ Սիմէոն աղուաշ, զի վասն ոչ ունելոյ բեղ ի մարդկանէ որ պաշտեն եւ չղարկեն զբեղ, երկնային զորք սպասաւորեն բեղ, որ եւ նորա իսկ թաղեցին զնա պատուով :

5

Եւ ի միւսում աւուրն Յովհաննէս սարկաւազն ետես ի տեսեան զի հրէշտակը իջին յերկնից եւ բարձին զմարմին երանելոյն Սիմէոնի, եւ տարան չանապատն առ Յովհաննէս : Եւ բազումք ի քաղաքացեացն երթեալ ի գերեզմանն ընդ առաւօտն, եւ բացեալ ոչ գտին զմարմին երանելոյն անդ, եւ փառս ետուն Աստուծոյ : Եւ երթեալ շինեցին ի * վերայ դատարկ գերեզմանին մատուռն, եւ կարգեցին կանթեղս անշիջանելի :

A fol. 518 v° a.

10

[* B Յիշատակ Եզեկիելի բահանալի եւ մարգարէի :

* B p. 32 b.

Սուրբ բահանամարգարէն Եզեկիել էր որդի Բուզեայ ի բահանալիցն. եւ մարգարէացաւ ամս քսան չառաջ Բան զմարդանալն Քրիստոսի ամս չորերհարիւր եւ եօթնաստուն եւ եօթն :

15

Կնայ ի գերութիւն ընդ ժողովուրդն յերկիրն Քաղգեացոց. եւ անդ ետես ի վերայ Քորբար գետոյ գտոսկալի տեսիլն. եւ զչորեքկերպեան աթոռոցն զջորինուած, եւ

4 որ եւ նորա իսկ թաղեցին զնա om. B || 6 ետես . . . Աստուծոյ] եւ բազումք ի քաղաքակցաց ասին ի տեսեան զճեճ փառս նորա առ Աստուած B || 10 դատարկ om. B — անշիջանելի իսկ ընկեր Սիմէոնի Յովհաննէս չանապատի վճարեաց զկեանս իւր առաքինի եւ խտտամբեր վարուք, եւ էառ զպսակ համբերութեան անապատաւորաց add. B.

rues, le verrier juif qui s'était fait baptiser l'aperçut et dit avec serment : « Je vois une grande foule tenant des flambeaux qui chantent d'une voix douce en disant : « Tu es heureux, Siméon le sot, de n'avoir personne parmi « les hommes pour te rendre service et t'enterrer, ce sont les milices célestes « qui te rendent ce service. » Et ce furent elles qui l'enterrèrent avec honneur.

Le jour suivant, le diacre Jean vit en vision que des anges descendus du ciel enlevaient le corps du bienheureux Siméon et l'emportaient au désert auprès de Jean. De nombreux citoyens de la ville, s'étant rendus le matin à la tombe et l'ayant ouverte, n'y trouvèrent point le corps du bienheureux ; ils rendirent gloire à Dieu. Ils allèrent construire sur le * tombeau vide un oratoire et y installèrent des lampes qui ne devaient point s'éteindre.

* A fol. 318 v° a.

[B * Commémoration du prêtre et prophète Ézéchiél. Le saint prêtre et prophète Ézéchiél était le fils de Buzi ; il prophétisa quatre cent soixante-dix-sept ans avant l'incarnation du Christ, pendant vingt ans.

* B p. 32 b.

Il alla en captivité avec le peuple au pays des Chaldéens, et là il vit, sur le fleuve Chobar, la vision terrible, la disposition des trônes quadriformes,

զբազմաչեաց եւ զվեցիմեւեան բերբրէան, եւ զխոռո բազմեցերոյն Աստուծոյ ի վերայ նոցա :

Չսա ի Բաբելոնէ տեսիլն աստուածային չերուսաղէմ եւ ի տաճարն էած, եւ եցոյց զոր ինչ Հրէայքն անկանօր ի ծածակ չարիս ի տաճարին գործէին, եւ յսլ տրամէր ընդ գերութիւնն եւ ընդ սխառուհաս ժողովրդեանն, որով եւ եցոյց նմա Աստուած զի արժանաւորքն էին այնմ ամենայնի :

Սա ամբարձեալ Հոլոսին Տևառն եղաւ ի մէջ գաշախ որ լի էր սակերօք մեռելոց, եւ ճարգօրէացեալ Լաւա զնոսա չարօցեալս, եւ ծանեաւ զխորհուրդս հասարակաց չարութեանն : Սա բսա Մովսեսի ի ցօցմանէ աստուածային տեսլեան Լաւա զօրինակ շինութեան տաճարին, եւ զբուն վաղեալ մտիցն եւ ելլցն Աստուծոյ ի խորհուրդ սրբօհոյ Աստուածամանին անրոյճ կուսութեանն : Գուշակեաց եւ զսրբոյ խաչէն թուօցեալ չորեքիւսի տեսանելով դտաճարն :

Սա դտտեաց ի Բաբելոն զցեղն Գանաց եւ զԳաղաց զի ամպարշտեցան ի Տեառնէ կարծելով պահել զօրէնս : Եւ արար նոցա նշանս զի օճք աստակէին դտանդիսցս նոցա եւ դանասունս, սաստի ի նոցանէ սպանաւ, բանզի ընդդէմ կային նմա դամենայն աւուր կենաց իւրեանց : Եւ սպան զնա որ սուաջնորդէր Բարայէլի անդ, չանդլմանեալ լինելով ի նմանէ վասն պաշտելոյ զիւռուս :

Եւ թաղեցին զնա ժողովուրդն Բարայէլի չպարտակն Մեթուր ի դերեզմանն Արվալ -

* B
p. 33 a.

les chérubins aux yeux multiples et aux six ailes et la splendeur du Dieu assis sur eux.

Il apporta cette vision divine de Babylone à Jérusalem et au temple, montra ce que les Juifs commettaient de mal en secret dans le temple, et il était très triste de la captivité et de la punition du peuple, parce que Dieu lui avait montré qu'ils méritaient tout cela.

Il fut enlevé par l'Esprit du Seigneur et déposé dans la plaine remplie des ossements des morts; il y prophétisa et les vit ressusciter, et comprit le mystère de la résurrection générale. Il vit, à l'instar de Moïse, par une vision divine, la forme de la construction du temple, la porte fermée pour l'entrée et la sortie de Dieu dans le mystère de la sainte Mère de Dieu, dont la virginité ne fut point atteinte. Il prédit aussi au sujet de la sainte croix en voyant le temple à quatre côtés volant.

Il jugea à Babylone les tribus de Dan et de Gad, qui avaient commis des impiétés vis-à-vis du Seigneur, tout en croyant conserver les lois. * Il fit des prodiges en leur faveur, alors que les serpents tuaient leurs enfants à la mamelle et leur bétail; malgré cela il fut tué par ceux-ci qui avaient continué de s'opposer à lui tous les jours de leur vie. Il fut tué par celui qui était le chef d'Israël, parce qu'il l'avait réprimandé de ce qu'il adorait les idoles.

Le peuple d'Israël l'enterra dans le champ de Methour, dans le tombeau

* B
p. 33 a.

սաղայ որդւոյն Սեմեայ, որ էր նախահայր հարցն Աբրահամու, որոյ էր գերեզման նորա այր կրկին : Եւ էր տիպ ճարգարէին աչապէս. գլուխն երկայն եւ չափաւոր, տրամերես, սակաւ եւ երկայն ունելով զծօրուսն :]

Հրոտից ԺԶ եւ Յուլիսի ԻԲ : Վկայաբանութիւն սրբուհւոյն Գերանդիտոյ պարսկի :

Կինս աչս կին էր ճոգպետի ի Պարսիկս, չաւուրս թագաւորին Հոռոմոց Մօրկայ, եւ 5
Պարսից արքային Խոսրովայ : Եւ եղև ի ճիւղմ աւուր ի դարձացման թմբութիւն եւ սեանէ հրեշտակս որ ցուցանեն նմա խաւարային տեղի եւ հուր չորում էին ճնօղքն իւր զն էին կուտաշտք. ցուցին նմա եւ ալ սեղի լուսաւոր եւ դրախտ չորում գուար-
ձանային դասք բրիատոնէից, եւ գնաց ինքն զն մտցէ առ նոսա, եւ արգել զնա հրեշտակն եւ ասէ. 10
Ոչ ոք առանց մկրտութեան մտանել կարէ ի լոյսն :

Եւ չարուցեալ առժամայն գնաց առ բրիատոնեացն եւ մկրտեցաւ : Եւ զխտացեալ
այրն իւր բարկացաւ, եւ երթեալ պատմեաց Խոսրովու արքային, եւ դատապարտեցին
զԳերանդուխտ, եւ առաքեցին զնա ի հեռաւոր եւ ի մուսնալի բանդ, չորում էր խոր

4 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B — պարսկի] որ Մարիամ անուանեցաւ B || 6 դար-
ձացման թմբութիւն] դարձացումն թմբութեան B || 7 ցուցանեն] ցուցին B || 10 հրեշտակն] *Stemon add.* B || 11 մկրտեցաւ] եւ անուանեցաւ Մարիամ *add.* B || 13 ի մուսնալի] յանցուշ B.

d'Arphaxad, fils de Sem, le premier des ancêtres d'Abraham, dont le tombeau avait deux grottes. Telle était la physionomie du prophète : tête longue et moyenne, figure triste, barbe peu fournie et longue.]

16 HROTITS, 22 Juillet.

Martyre de sainte Gérandoukht¹. la persane.

Cette femme était l'épouse d'un chef des mages en Perse, aux jours de l'empereur des Grecs, Maurice, et du roi de Perse, Chosroès. Elle tomba un jour dans une torpeur d'extase et vit des anges qui lui montrèrent un endroit obscur avec des flammes, où se trouvaient ses parents qui étaient idolâtres; ils lui montrèrent aussi un autre endroit lumineux, un jardin où les chœurs des chrétiens se réjouissaient; elle s'avança pour y entrer et être avec eux, mais l'ange l'en empêcha en disant : « Personne ne peut entrer dans la lumière sans le baptême. »

Elle se leva aussitôt, se rendit auprès des chrétiens et se fit baptiser. Son mari, l'ayant appris, se mit en colère et alla la dénoncer au roi Chosroès. On condamna Gérandoukht et on l'envoya dans une prison lointaine dans une oubliette, dans laquelle se trouvait un puits profond avec un dragon. On

1. La forme Gorandoukht, plus correcte (*Justi, Iranisches Namenbuch*, Marburg. 1895, p. 121), se trouve dans l'édition de Constantinople de 1706.

վերապ եւ վիշապ. թողին զնա անդ զամս տասն եւ ութ : Եւ հրեշտակ Տեառն սանձեաց զվիշապն եւ որպէս գառն ընդերացաւ եւ զնէր զգլուխ իւր առ ոտս Գերանդխտոյ : Եւ հրեշտակ Տեառն մերձեցաւ ի բերան նորա եւ ասէ. Կայսմհետէ ոչ տիրեսցէ քեզ սով եւ * այնչափ ժամանակս ոչ քաղցեաւ, ուստւ անդ զատորի լեղուն եւ զատրոսարանն : * A fol. 318 v° D.

5 Եւ յետ մահուանն Խոսրովու որպի իւր Սրմզղան էջան զԳերանդուխտ ի խոր բանդէն, եւ այնչափ տանջեցին զնա մինչեւ ստինքն հատան եւ հրեշտակ Տեառն ողջացոյց զնա : Եւ զարձեալ լցին ի բուրձ հնոցի մոխիր կայծախառն, արկին անդ զգլուխն եւ կապեցին աւուրս բազումս եւ զԲրիստոս ոչ ուրացաւ, եւ արկին ի բանդ : Ապա հրամայեաց անառակ արանց զի պոռնկեցին ընդ նմա, եւ յորժամ հայէին ի նա
10 ոչ եւս տեսանէին զնա : Հանին ի բանդէն եւ տարան ի հեաւոր տեղի զի հատցեն զգլուխն եւ կապարեալ մատանեաւ կնքեցին զպարանոցն զի յետ կտրելոյ զգլուխն տարցեն զմատանին առ թագաւորն : Եւ յորժամ տանէին զերանելի կինն հրեշտակ Տեառն հրամայեաց զօրականին արձակել զնա, եւ նա վասն մատանուոյն երկեաւ եւ ասէ. Եթէ ոչ տարայց զմատանին թագաւորն փոխանակ նորա զիս սպանցէ : Եւ
15 հրեշտակն աներեւոյթաբար էջան զմատանին ի պարանոցէն առ ողջ, եւ ետ ի զօրականն

1 եւ վիշապ] եւ օձք եւ թունաւոր զեռուեր ի նժա B — Եւ հրեշտակ. . ոչ քաղցեաւ om. B || 4 զատրոսարանն] որով անդապար օրհնէր զԱստուած *ad d.* B || 5 իւր Սրմզղան] նորա որ նստաւ B || 6 բանդէն] եւ տեսեալ զհաստատութիւն հաւատոց նորա հրամայեաց *ad d.* B || 7 տանջեցին] զան հարին B — Եւ հրեշտակ Տեառն ողջացոյց զնա om. B || 9 — p. 1806, l. 4 Ապա հրամայեաց . . երեւէր] Եւ ապա ետուն զօրականն մի եւ աւարեցին արտորս ի հեաւոր տեղի մեռանիլ անդ իբրեւ զգլխապարտ. եւ ի ճանապարհին հրեշտակ Տեառն երեւեալ զօրականին յանուրջս հրամայեաց արձակել զնա : Եւ երանելի կինն B.

l'y abandonna dix-huit années. Mais l'ange dompta le dragon qui se familiarisa comme un agneau et venait poser sa tête aux pieds de Gérandoukht. L'ange du Seigneur s'approcha de sa bouche et lui dit : « Désormais la faim ne te dominera plus, » et * elle n'eut pas faim pendant tout ce temps-là; * A fol. 318 v° D. elle apprit la langue syriaque et le psautier.

Après la mort de Chosroès, son fils Hormizd (*Ormizden*) fit sortir Gérandoukht de la prison profonde, et on la tortura à tel point que ses seins se détachèrent, mais l'ange du Seigneur la guérit. Ensuite on remplit un sac avec de la cendre de four mêlée à de la braise ardente, et on y introduisit sa tête, on l'y attacha de longues journées, mais elle ne renia point le Christ. On la jeta en prison. (Le roi) ordonna ensuite à des hommes débauchés de fornicuer avec elle, mais lorsqu'ils la regardaient, ils ne la voyaient plus. On la fit sortir de la prison et on l'emmena à un endroit éloigné pour lui trancher la tête; on lui scella le cou avec un sceau de plomb afin qu'après lui avoir tranché la tête, on apportât le sceau au roi. Pendant qu'on emmenait la bienheureuse femme, l'ange du Seigneur ordonna au soldat de la mettre en liberté, mais celui-là eut peur pour le sceau, et dit : « Si je

A fol. 319
1° a. եւ սպա արձակեաց զնա : Եւ Պերանդուխտ յոյժ տրտմեցաւ զի ոչ արժանաւորեցաւ վասն Պրիստոսի մարտիրոսանալ, եւ հրեշտակ Տեառն կամելով կատարել * զվափաբունն նորա սրով մերձեցաւ ի պարանոցն եւ եհերձ զմորթն, եւ հեղաւ արիւնն եւ ներկեաց զհանդերձն եւ խոցն յաշանապէս երեւէր :

Սպա զնաց յերուսապէճ եւ երկիր Լպպա սուրբ տեղեացն, եւ զարձաւ ի քաղաքն Սելիտինէ :

Իսկ զօրականն որ արձակեաց զերանելին Պերանդուխտ արկին ի բանդ վասն նորա, եւ զխտացեալ Պերանդխտոյ ասէ ցՊոմեախանոս մետրապօլիտն. Եթէ ոչ արձակի զօրականն որ վասն իմ ի մահ մատնեցաւ զարձայց ես անդէն ի Պարսիկս, եւ տաց զանձն իմ փոխանակ նորա : Յաչնժամ մետրապօլիտն զրեաց առ Որմզղան Պարսից արքայն, եւ նա արձակեաց զօրականն, եւ հրամայեաց զի ամենայն բրիտանեացքն խաղաղութեամբ կացցեն :

Եւ սպաչեաց զՊերանդուխտ մետրապօլիտն զի երթիցէ ի Կոստանդինուպօլիս եւ օրհնեցէ զիմպատօրն, եւ աղօթիս արացէ վասն նորա եւ վասն քաղաքին, եւ նա ոչ կամեցաւ ասելով եթէ. Մերձեալ է կատարումն կենաց իմոց : Գնաց յեկեղեցին սուրբն մերձ ի Մծբին քաղաքն, եւ զոհացաւ զԱստուծոյ եւ սպօթեաց յերկար, եւ հիւանդացաւ

7 զերանելին om. B || 8 մետրապօլիտն] քաղաքին add. B — արձակի] սպասի B || 12 խաղաղութեամբ] ի խաղաղութեան B.

A fol. 319
1° a. n'apporte pas le sceau au roi, il me fera tuer à sa place. » Alors l'ange invisiblement enleva du cou le sceau intact, le remit au soldat, et celui-ci délivra Gérandoukht, qui fut très attristée de n'avoir pas été digne d'être martyrisée pour le Christ. L'ange du Seigneur, voulant accomplir son désir, s'approcha de son cou avec une épée et lui coupa la peau, le sang coula et teignit ses vêtements en laissant apparaître la blessure avec évidence.

Elle se rendit ensuite à Jérusalem et se prosterna devant les lieux saints, puis retourna à la ville de Mélitène.

Le soldat qui avait remis en liberté la bienheureuse Gérandoukht, ayant été jeté en prison à sa place et à cause d'elle, Gérandoukht à cette nouvelle dit au métropolitain Dométianus : « Si le soldat qui est condamné à mort à cause de moi, n'est pas remis en liberté, je retournerai de nouveau en Perse et me livrerai à sa place. » Alors le métropolitain écrivit au roi des Perses, Hormisd, qui relâcha le soldat, et ordonna de laisser vivre en paix tous les chrétiens.

Le métropolitain pria Gérandoukht de se rendre à Constantinople, d'y bénir l'empereur, de prier pour lui et pour la ville; mais elle ne consentit point, en disant : « La fin de ma vie est proche. » La sainte se rendit à une église près de la ville de Nisibe, rendit grâces à Dieu et pria longuement; elle fut

աւուրս սահաւս եւ խողազութեամբ հանգեաւ ի Քրիստոս Յուլիսի ԻԲ : Եւ յորժամ
ձկրտեցաւ Գերանդուխտն Մարիամ անուանեցաւ :

* B
p. 35 a.

[B * Տօն եւ շրջառակ սուրբ ստաբիլուհոյն լուսարբ հետեւոյն Քրիստոսի
երանելոյն Մարիամու Մագդալենացոյն, ըստ ամենայն ազգաց :

5 Սրբուհի աղախինն Քրիստոսի Մարիամ Մագդալենացին որ ձի էր չեղարբ
կանանցն, սա յառաջագոյն մատուցեալ առ Տէրն ձեր միսուս Քրիստոս հետեւեցաւ
նձա, զի էր ի Մագդալեայ ի սահմանացն Ասորոց : Եւ զոյով նախ ըմբռնեալ ի չեօթն
ղիւսց չորոց չարչարէր ի լսել զհամբաւս սքանչելեաց Տեառն ձերոց միսուսի Քրիս-
տոսի ձինչ շրջէր ձարմնով չերկրին Իսրայելի զնաց առ նա, եւ Տէրն բժշկեալ զնա
10 եհան ի նմանէ զեօթն զեւսն :

Իսկ նա ալ ըչ եւս բաժանեցաւ ի Տեառնէ, ալ թողեալ զտուն եւ զապրականս
եւ զամենայն զոր ինչ ունէրն աշակերտեցաւ Տեառն եւ յուժկալութեամբ ընդ նձա
շրջէր, հետեւելով կենարարին ձերոց ի լսել զաստուածայն վարդապետութիւնն, եւ ի
չնչեց իւրոց պաշտելով զՏէրն եւ զաշակերտսն սպասաւորէր պիտոյից ազբասացն :

15 Եւ աչնպէս ամենայն ուրեք անմեկնելն հետեւելով Փրկչին ձերոց ձինչեւ ի կենարար
չարչարանն եւս, որ եւ հանդէպ նստէր ի մահուն, եւ սպասաւոր եղեւ կենարար
զերեզմանին չեա որոց եւ պատրաստելով խունկս եւ եզս բերէր սա ի չօձանել

1 Քրիստոս] չրոտից ԹԶ եւ add. B — Եւ յորժամ... անուանեցաւ om. B.

malade très peu de jours et reposa en paix dans le Christ, le 22 juillet.
Lorsque Gérardoukht s'était fait baptiser elle avait pris le nom de Marie.

[B* Fête et commémoration, selon toutes les nations, de la bienheureuse
Marie-Madeleine, la sainte femme apôtre, la myrophore, qui suivit le Christ.

* B
p. 35 a.

La sainte servante du Christ Marie-Madeleine, qui fut l'une des myro-
phores, s'était auparavant présentée à Notre-Seigneur Jésus-Christ et l'avait
suivi, car elle était de Magdala aux confins de la Syrie. Comme elle avait
été auparavant possédée de sept démons, dont elle souffrait, ayant appris
la renommée des miracles de Notre-Seigneur Jésus-Christ pendant qu'il
circulait corporellement dans le pays d'Israël, elle s'était rendue auprès de
Lui, et le Seigneur l'avait guérie et chassé d'elle les sept démons.

Depuis, elle ne se sépara plus du Seigneur, et ayant quitté sa maison,
les membres de sa famille et tout ce qu'elle possédait, elle se fit le disciple
du Seigneur et circulait avec persévérance avec lui, suivant notre vivificateur
pour écouter son enseignement divin, servant le Seigneur et les disciples
de ses biens et pourvoyant aux besoins des pauvres.

C'est ainsi que, suivant partout inséparablement notre Sauveur jusque
dans sa passion vivifiante, assise devant Lui à sa mort, elle prit soin du tombeau
vivifiant. Puis, ayant préparé des aromates et des parfums, elle les apporta

զմարմինն Տևառն : Ուր եւ ետես իսկ զերկուս հրեշտական սպիտակազգեաց ի գերեզմանին ի սնարից եւ չանոսիցն նստեալ : Յետոյ ետես եւ զնոյն ինքն զՏէրն ի կերպարանս պարտիպանի, եւ խօսակցեցաւ ընդ նմա եւ լուեալ ուսաւ ի նմանէ զձշմարիտ ծանօթութիւն չարութեանն զոր ընթացեալ աշակերտացն պատմեաց : Եւ աջակէս նախ քան զպսն զՏէրն չարուցեալ տեսանել արժանի եղև վասն առաւել սիրոյն 5 զոր ունէր առ նա :

Եւ չես համբաւնալոյն Քրիստոսի եւ ընդունելոյ զՀոգին սուրբ զնաց ի Եփեսոս առ սուրբն Յովհաննէս աստուածաբան աւետարանիչն, եւ առ նմա լինելով ճգնէր անդ . որ եւ կացեալ մեծաւ ճգնութեամբ ննջեաց սրբաբար, եւ եղաւ ի մուսս աչքին չորում չետոյ ննջեցին եօթն սուրբ մանկունքն : 10

Իսկ չետոյ Լևոնտիոս թապաւորն զսուրբ Նշխարս նորա եբեր ի Կոստանդինուպօլիս, եւ եղ ի վանան Պաղարու զոր ինքն շինեաց . չորում կատարի տարեւոր չիշատակ նորա հանապաղ, եւ ի Կուրատորն մերձ Զուարակին :

Ի սմին աւուր ի Հայք կատարեցաւ վկայութեամբ վասն Քրիստոսի սուրբն Ճահապ Արծրուելի չապէն Հայոց եւ աչք մի ընդ նմա ի Բաբելոն, որք չԱմիրմունէ ի գեան արկան վասն Քրիստոսի հաւատոցն :] 15

pour en embaumer le corps du Seigneur. C'est là qu'elle vit les deux anges, vêtus de blanc, assis au sépulchre, l'un à la tête, l'autre aux pieds. Elle vit ensuite le Seigneur lui-même sous les apparences d'un jardinier et conversa avec Lui, et elle apprit de Lui la vraie nouvelle de la résurrection qu'elle alla, en courant, transmettre aux disciples. C'est ainsi qu'elle fut digne de voir, avant les autres, le Seigneur ressuscité, en raison de la grande affection qu'elle avait pour Lui.

Après l'Ascension du Christ et après avoir reçu le Saint-Esprit, elle se rendit à Éphèse auprès de l'évangéliste saint Jean le théologien, et, restant près de lui, elle pratiqua l'ascétisme. Après avoir vécu en grand ascétisme elle s'endormit saintement, et fut déposée à l'entrée de la grotte où s'endormirent plus tard les sept saints enfants.

Plus tard l'empereur Léonce fit apporter ses saintes reliques à Constantinople et les déposa dans le couvent de Lazare, qu'il avait fait bâtir; c'est là qu'a toujours lieu la célébration annuelle de sa commémoration et à Curatoron près du Veau.

En ce même jour, en Arménie, périt par le martyre pour le Christ saint Shahap Artzrouni, de nationalité arménienne, avec un autre homme à Babylone; ils furent jetés dans le fleuve pour la foi au Christ par Amirmouni¹.

1. Amirmouni = Amir al-mouminin, l'émir des croyants.

* Հրտոյց մէ է եւ Յուլիսի ԲՓ : Տօն է սուրբ եպիսկոպոսացն Փոկասու
եւ Սահեփաննոսի Սիւնեաց :

* A fol. 319
r° b.

Կացուցին զսուրբն Փոկաս առաջի Ափրիկանոս եպարքոսին, եհարց ջնա վասն
հաւատոյն իւրոյ եւ նա աստուածային վարդապետութեամբն պատմեաց զսորհուրդս
5 քրիստոնէութեան, եւ վասն ճարգեղութեանն Քրիստոսի : Եւ զարմացաւ եպարքոսն
ընդ հանձարս իմաստութեան նորա եւ ասէ . Թող զայդ ամենայն եւ կատարեան
զկամս թագաւորին, եւ սկսաւ բանս հաշհոյցութեան խօսել :

Եւ եղև յանկարծակի ձայն որպէս ի աստիկ անձրեւէ, եւ շարժ մեծ եւ ահագին,
եւ յահէն անկաւ Ափրիկանոս յերկիր եւ այլ զօրականքն, եւ էին որպէս մեռեալք
10 անշունչ : Եւ ծագեաց լոյս մեծ առաւել բան զարեգակն, եւ երևեցան յերկնից չորս
հրեշտակք երիվարօք որք խօսեցան ընդ սրբոյն Փոկասու եւ ելին յերկինս :

Իսկ Տէրինախա կինն Ափրիկանոսի եպարքոսի ընթացաւ հերարձակ, եւ անկաւ
յոտս Փոկասու, ալուչէր չարուցանել զայր իւր . եւ նա ազօթեաց առ Աստուած եւ
չարոյց զնա : Եւ նա երթեալ պատմեաց զամենայն Տրաչանոսի արքային եւ նա

1 Տօն . . . Սիւնեաց] Տօն եւ վկայութիւն սուրբ եպիսկոպոսին Փոկասու B || 7 զկամս] զհրամանս B || 10 եւ ծագեաց . . . յերկինս om. B || 12 անկաւ] անկեալ B || 14 — p. 1810, l. 4
Եւ նա երթեալ . . . երևեցան] Լուեալ թագաւորն Տրաչանոս կոչեաց զսուրբն առաջի իւր, եւ յետ
բազում հարցման եւ պատասխանուց իբրեւ եղիտ հաստատուն ի հաւատն Քրիստոսի հրամայեաց
եւ կախեցին զնա, եւ քերեցին ուժգին զճարձին նորա, եւ ապա եղին ի բանդի եւ նա զոհանալով
փառաւորէր զԱստուած : Եւ յանկարծակի երևեցան ի բանդի B.

* 17 HROTITS, 23 Juillet.

* A fol. 319
r° b.

Fête des saints évêques Phocas et Étienne de Siunikh.

On introduisit saint Phocas devant l'évêque Africanus, qui l'interrogea au sujet de sa foi, et il répondit, en expliquant avec une doctrine divine les mystères du christianisme et l'incarnation du Christ. L'évêque fut surpris du talent de sa sagesse, mais il lui dit : « Abandonne tout cela et exécute la volonté de l'empereur »; puis il se mit à proférer des paroles de blasphème.

Il se produisit tout d'un coup un bruit, comme celui d'une averse, accompagné d'un grand et terrible tremblement de terre; Africanus, de peur, tomba à terre, ainsi que les autres soldats, et ils furent comme morts, sans souffle. Une grande lumière, plus forte que celle du soleil, jaillit et quatre anges du ciel apparurent, montés sur des chevaux, qui conversèrent avec saint Phocas et remontèrent au ciel.

Terentina, femme de l'évêque Africanus, accourut, les cheveux épars, et tombant aux pieds de Phocas, le pria de ressusciter son mari. Il pria Dieu et le ressuscita. Puis elle alla raconter le tout à l'empereur Trajan, qui fit

կոչեաց առաջի իւր եւ հարցանէր : Եւ սուրբ վկայն Քրիստոսի ձի ըստ ձիոջէ, նոյնպէս պատմեաց զամենայն սքանչելիան Աստուծոյ : Եւ հրամայեաց կախել զնա եւ բերեցին զձարմին նորա եւ ձայն չերկնից զօրացոյց զնա : Եղին զսուրբն ի Բանդ, եւ զոհանալով վատաւորէր զԱստուած : Եւ յանկարծակի բացաւ բանդն, եւ երեւեցան զամբարք եւ ջահք լուսաւորք, եւ որք տեսին հաւատացին եւ մկրտեցան :

Եւ զարձեալ կացուցին զսուրբն առաջի թագաւորին, եւ անխախտելի եկաց ի հաւատան Քրիստոսի : Արկին զսուրբն ի նոր պրեցեալ կիր զերխ ժամս, եւ Աստուած անարատ պահեաց զնա : Եւ ապա ջեւուցին բազանիս եւ արդելին զնա անդ, եւ համբարձեալ զձնսս իւր չերկինս պօթեաց առ Աստուած, եւ չորժամ կատարեաց զաղօթսն եւ սասց զամէնն, աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Յուլիս ԻԳ : Եւ չորժամ հանին զձարմինն անուշահոտ լեալ իբրեւ զհարցոս :

Կամեցաւ թագաւորն երանել ի քաղաքէն, եւ երեւցաւ նձա սուրբն Փոկաս ի գուռն քաղաքին եւ ասէ . Տրապանոս բռնաւոր, երթիջիր ի պատրաստեալն քեզ տեղի ի հօրն չաւխտեական . ինձ բացան զբռնք արքայութեան երկնից : Եւ չետ սակաւ սուրբ չարաչար մահուամբ մեռաւ Տրապանոս :

Տ անարտոս] անկլաս B — արդելին զնա] արկին զսուրբն B || 10 Աստուած] Հրոսից ժէ եւ add. B || 10-13 Եւ չորժամ . . . եւ ասէ.] եւ երեւցաւ սուրբն Փոկաս թագաւորին յանուրջս եւ ասէ B.

venir en sa présence (Phocas) et l'interrogea. Le saint martyr du Christ raconta, à son tour, en détail, tous les miracles de Dieu. (L'empereur) ordonna de le suspendre et de déchirer son corps; mais une voix du ciel le fortifia. On jeta le saint en prison. Tandis qu'il en glorifiait et remerciait Dieu, la prison s'étant ouverte tout d'un coup, des lampes et des flambeaux lumineux apparurent, et tous ceux qui en furent témoins crurent et se firent baptiser.

On introduisit de nouveau le saint devant l'empereur, mais il demeura inébranlable dans la foi au Christ. On jeta le saint dans de la chaux fraîchement cuite, on l'y tint pendant trois heures, mais Dieu le conserva intact. On fit ensuite surchauffer un bain et on l'y enferma, mais il éleva ses mains au ciel et pria Dieu, et tandis qu'il terminait sa prière et disait Amen, il rendit son âme à Dieu, le 23 juillet. Lorsqu'on sortit son corps, il dégagéait un parfum comme celui du nard.

L'empereur voulut sortir de la ville; saint Phocas lui apparut à la porte de la ville et lui dit : « Trajan, tyran, tu iras à l'endroit qui t'est préparé, dans les flammes éternelles; pour moi les portes du royaume des cieux se sont ouvertes. » Peu de jours après Trajan mourut d'une mort cruelle.

Յայտձ աուր վկայութիւն որոյն Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի :

Երանելին Ստեփաննոս եպիսկոպոս էր Սիւնեաց, եւ էր վարժ աստուածային գրոց գիտութեան : Գնաց ի Կոստանդինուպօլիս, եւ ուսաւ չունարէն լեզու եւ գիր, եւ ելեւ թարգմանիչ : Եւ թարգմանեաց զգիրսն Գիորգիոսի Աթենացոյ աշակերտին Պօպօսի .
5 արար եւ ինքն շուճմունս նձին : Թարգմանեաց եւ զգիրսն Գրիգորի Նիւսացոյն .
եղբոր Բարդղի որ վասն բնութեան եւ կայծութեան ճարգոյն : Գնաց եւ ի Հոռոմ, եւ երբ անտի գիրս երիս վասն ճշմարիտ հաւատոց :

A fol. 319 v° b.

Եւ պատրիարքն Կոստանդինուպօլի Գերմանոս գրեաց թուղթ ի Հայս թէ . Ընդէր ոչ ասէր Գրիստոսի երկու բնութիւն չատկարար, եւ ընդունիք զժողովն Քաղկեդոնի :
10 Եւ ի ձեռն Ստեփաննոսի աւարեաց ի Հայս :

Եւ եկեալ Ստեփաննոսի չերկիրն Հայոց, Բարդէն կաթողիկոսն Հայոց ձեռնադրեաց զնա արքեպիսկոպոս ճճձ ամուսոյն Սիւնեաց, հրամանաւ Քուրդոյի իշխանին Սիւնեաց : Եւ հրամայեաց Բարդէն կաթողիկոսն Հայոց Ստեփաննոսի գրել պատասխանի թղթոյն Գերմանոսի պատրիարքին : Եւ գրեաց չոյժ զեղեցիկ գրոց վկայութեամբ եւ սուրբ

1 աուր] տօն եւ add. B || 2 եպիսկոպոս էր Սիւնեաց] աշակերտ էր Մովսէսի Սիւնեաց եպիսկոպոսին B || 4 Աթենացոյ] եւ Արիսպպացոյ add. B || 8 թէ . . . Քաղկեդոնի] վասն հաւատոց B.

En ce jour martyre de saint Étienne, l'évêque de Siunikh.

Le bienheureux Étienne était évêque de Siunikh; il était versé dans la science des écritures divines. Il se rendit à Constantinople et y apprit la langue et la littérature grecques, et devint traducteur. Il traduisit les œuvres de Denys l'Athénien, disciple de Paul, et en fit lui-même des explications. Il traduisit aussi les ouvrages de Grégoire de Nysse, frère de Basile, sur la nature et la formation de l'homme. S'étant rendu à Rome, il en rapporta trois ouvrages sur la vraie foi.

A fol. 319 v° b.

Germain, patriarche de Constantinople, avait écrit aux Arméniens : « Pourquoi n'attribuez-vous pas explicitement deux natures au Christ, et acceptez-vous le concile de Chalcédoine? » Il envoya cette lettre par l'intermédiaire d'Étienne aux Arméniens.

Étienne étant arrivé en Arménie, le catholicos des Arméniens, Babgen, le sacra archevêque du grand diocèse de Siunikh, avec l'autorisation de Khourto, prince de Siunikh. Babgen, catholicos des Arméniens, ordonna à Étienne de répondre à la lettre du patriarche Germain. Il écrivit une très belle (lettre) avec le témoignage des Écritures et de la profession de foi des

Հարցն դաւանութեամբ, զոր իբրեւ ընթերցան իմաստունքն Յունաց չոյժ գովեցին զհաւատս Հայոց ձշմարիտ եւ առանց հերձուածոյ :

Արար եւ մեկնութիւնս համառօտս չորից աւետարանացն եւ արարածոցն, եւ Յորայ, եւ այլ զրոց : Արար եւ շարական ձայնաւորս եւ կցուրզս քաղցր եղանակաւ : Եւ սրբէր զծիւղադարարոց երկիրն Սիւնեաց չամենայն պղծութենէ, եւ քարողէր սրբու- 5
թեամբ եւ * պարկեշտութեամբ կեալ որպէս վայել է բրիտանեից :

* A fol. 320
r° a.

Եւ էր կին մի իշխանի միոյ պոռնիկ եւ սզգապիղծ ի գեօղ մի որ կոչի Մող, զոր բազում անգամ խրատէր սուրբն ի բաց կալ ի պիղծ գործոցն, եւ կինն աւաւել լրբէր : Դէպ եղեւ սրբոյն գալ ի գեօզն չոյն եւ զն էր ժամն տօթ պատրաստեցին զմահիճան նորա ի վերայ ուռի ծառի միոյ : Եւ կինն պոռնիկ սոխպէր զայր իւր երթալ սպանանել 10
զնա, եւ այլն առեալ զբանտկն զնայ ի ծառն ուր ննջէր սուրբն զն սպանցէ զնա, եւ տեսանէր զն ընդ շնչոցն բոց հրոյ ելանէր ի բերանոց նորա, եւ երկուցեալ ոչ սպան զնա եւ կնոջն առեալ զտուրն եհար ի սիրտն նորա : Եւ երկիրն առ հասարակ ձչեաց մարդկարար եւ ասէ. Վնչ : Եւ կոչի մինչեւ ցայսօր Վայոյ ձոր :

Եւ աշակերտքն նորա բարձեալ զմարմինն նորա տարան յԱրկապեան սենեակն, եւ 15
անտի ի Ռանատի վանքն, եւ թապեցին ի գուռն եկեղեցոյն, ուր բազում բժշկութիւնք լինին մինչեւ ցայսօր :

13 Եւ երկիրն . . . Վայոյ ձոր *om. B.*

saints pères, et lorsque les sages Grecs l'eurent lue, ils firent de grands éloges sur l'orthodoxie des Arméniens, exempte d'hérésie.

Il fit également les commentaires abrégés des quatre évangiles, de la Genèse, de Job et d'autres livres. Il composa aussi des hymnes chantées et des antiennes d'une douce mélodie. Il purifia le pays de Siunikh aux mœurs monstrueuses de toutes les abominations et y prêcha la vie sainte et * pudique telle qu'elle convient aux chrétiens.

* A fol. 320
r° a.

Il y avait une femme de prince, fornicatrice et incestueuse, dans un village appelé Moz, que le saint avait maintes fois engagée à abandonner ses œuvres immondes; mais la femme avait augmenté son insolence. Il arriva que le saint passant par ce village, on lui prépara, à cause de l'heure du grand hâle, une couchette sur les branches d'un arbre. La femme impudique pressa son mari d'aller tuer (le saint). Le mari, armé d'un couteau, se rendit à l'arbre où reposait le saint avec l'intention de le tuer, mais ayant aperçu qu'avec le souffle il sortait des flammes de sa bouche, il eut peur et ne le tua point. La femme, saisissant le couteau, en frappa le cœur (du saint). La terre entière se mit à crier comme un homme et dit : « Malheur. » Et cet endroit s'appelle jusqu'aujourd'hui Vaïotzor¹.

Ses disciples enlevèrent son corps, l'emportèrent à la chambre d'Arkazean, et de là au couvent de Thanat, où ils l'inhumèrent à la porte de l'église; de nombreuses guérisons ont lieu en cet endroit jusqu'aujourd'hui.

1. Mot à mot à « la Vallée de Malheur. »

Իսկ ծխայնակեաց ծի նոչ անուն տեսանէր զսուրբն Ստեփաննոս առաջի Քրիստոսի, եւ զոգ նորա լի արեամբ եւ ասէր. Տես Տէր զի քս է վրէժխնդրութիւն : Եւ սղակաց զաւառին սպաշխարել : Եւ ահա մէդ եւ մառախուղ պատեաց զերկիրն եւ եղև շարժ սաստիկ եւ ընկղմեաց բազում ճարզիկ եւ անասուն :

5 * Կատարեցաւ սուրբն Ստեփաննոս Յուլիսի ԼԳ :

* A fol. 320 r° b.

Յայտմ աւուր ասն է Մարիամայ Մագդաղենացոյն :

Աղախինն Քրիստոսի Մարիամ էր ի սահմանացն Մագդաղեայ Ասորոց, յորմէ ելին եօթն զեւբն, աշակերտեցաւ Քրիստոսի, եւ ի գերեզմանն անուշ եղօք եւ ինկօք օժ զճարձին Տեսան, եւ ի Յարութեանն նախ բան զայլ կանայսն ընդ Մարիամու
 10 Աստուածածնին ետես զՔրիստոս յարուցեալ ի մեռելոց, եւ զկնի Համբարձմանն Տեսան զնաց չեփեսոս առ Յովհաննէս աւետարանիչն : Եւ մեծ ձգնութեամբ կացեալ Հանգեաւ ի տեղոջն :

15 [B * Յայտմ աւուր ի Հոյս յիշատակ Սամուէլ իշխանի աշակերտի Թադէոսի առաքելոց, եւ այլ եւս եօթն վկայիցն ընդ նձա, որք կատարեցան ի Սանատրուկ արքայէն :

* B p. 37 a.

Ի սմին աւուր վկայութիւն Ապողինարի եպիսկոպոսի զոր Պետրոս առաքեալն

1-4 Իսկ ծխայնակեաց . . . անասուն om. B || 5 Ստեփաննոս] Հրոտից Փէ եւ add. B.

Un cénobite du nom de Noé vit saint Étienne, devant le Christ, sa poitrine pleine de sang, qui disait : « Regarde, Seigneur, car la vengeance t'appartient »; et il avertit la province de faire pénitence. Et voilà que le brouillard et la brume enveloppèrent le pays, il se fit un violent tremblement de terre qui engloutit beaucoup de personnes et d'animaux.

* Saint Étienne fut martyrisé le 23 juillet.

* A fol. 320 r° b.

En ce même jour fête de Marie-Madeleine.

La servante du Christ Marie, de qui sept démons furent chassés, était de la contrée de Magdala de Syrie. Elle devint disciple du Christ, et c'est elle qui, au tombeau, oignit le corps du Seigneur avec des huiles suaves et des aromates. A la Résurrection c'est elle qui, avant toutes les autres femmes, vit avec Marie, mère de Dieu, le Christ ressuscité des morts; et après l'Ascension du Seigneur, elle se rendit à Éphèse auprès de l'évangéliste Jean. Après avoir vécu en grand ascétisme, elle reposa dans cet endroit.

[B * En ce jour, en Arménie, commémoration du prince Samuel, disciple de l'apôtre Thaddée, et de sept autres martyrs avec lui, qui furent martyrisés par le roi Sanatrouk.

* B p. 37 a.

En ce même jour martyre de l'évêque Apollinaire, que l'apôtre Pierre

կարգեաց եպիսկոպոս Ռավեննիոյ, որ հրով կատարեցաւ ի Վեսպիանոսէ թագաւորէ :
 Ի սոյն աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս սոսկալի տանջանօք եւ նահատակութեամբ մեծ
 եւ ամենագովելի պարոն եւ թագաւորահայրն Հայոց թորոս, եւ թաղեցաւ ի դամբարանի
 հարց իւրոց ի սուրբ ուխտն Կրապարկ :

Եւ յայսմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս պարոն թորոս որգի Լեւոն թագաւորին Հայոց, 5
 որ սպանաւ ի Բարձրբերկ :]

Հրոտից յԲԷ եւ Յուլիսի ԻԳ : Տօն եւ վկայութիւն սրբուհւոյն Քրիստինեաց :

Կոչս վկայն Քրիստոսի Քրիստինեա էր ի Տիւրոս քաղաքէն, զուտոր Ռերբանոսի
 դատաւորի, որ շինեալ աշտարակ բարձր եմոյճ զղուտոր իւր անդ, եւ զկուռս իւր
 արծաթեպէս կանգնեաց ի սենեակ աշտարակին :

Եւ ի միում աւուր լուսաւորեցան միտք կուսին Հոգւով սրբով, եւ ընդ պատուհան
 սենեկին հայեցաւ յերկինս, եւ զմտաւ աճ զարարողն ամենեցունց, եւ հաւատաց
 յամենասուրբ Երրորդութիւնն, եւ զամենայն կուռս հօր իւրոց խորտակեաց եւ բաշխեաց

7 Տօն . . . Քրիստինեայ] Վկայութիւն սրբուհւոյն կուսին Քրիստինեայ B || 9 դատաւորի . . .
 աշտարակին] ստրատելատի եւ կռապաշտի : Եւ էր վայելուչ կերպարանաւ եւ յոյժ գեղեցիկ
 տեսեամբ, զոր բաղուծք ի մեծամեծաց ցանկալին հարմանցուցանեւ որդոց իւրեանց : Այլ
 հայր նորա շինեաց աշտարակ բարձր եւ եմոյճ զղուտոր իւր անդ . եւ զկուռս իւր զարծաթեպէն
 եւ զսկեղէն կանգնեաց ի սենեակ աշտարակին, եւ կարգեաց զղուտորն ի սպասաւորութիւն
 կուսն իւրոց զի առաւել սիրելի լիցի աստուածոց իւրոց B || 13 յամենասուրբ Երրորդութիւնն]
 ի ճշմարիտն Աստուած B.

avait établi évêque de Ravenne, et qui fut martyrisé par les flammes sur l'ordre de l'empereur Vespasien (*Vespianos*).

En ce même jour reposa dans le Christ, après avoir été martyrisé dans d'horribles tortures, le grand baron digne de tous éloges, et père du roi d'Arménie, Thoros. Il fut enterré dans le caveau de ses ancêtres dans le saint monastère de Drazark.

En ce jour également reposa dans le Christ le baron Thoros, fils du roi Léon d'Arménie, qui fut tué à Bartzerberd.]

18 ИЮЛИТ, 24 Juillet.

Fête et martyre de sainte Christine.

La vierge martyre du Christ Christine était de la ville de Tyr, fille du juge Urbain, qui, ayant fait bâtir une haute tour, y enferma sa fille, et plaça ses idoles en argent dans la salle de la tour.

Un jour, l'esprit de la vierge se trouva illuminé par le Saint-Esprit et, regardant le ciel par la fenêtre de sa chambre, en contemplation du créateur de toutes choses, elle crut à la très sainte Trinité, brisa toutes les idoles

կարօտելոց : Եւ զիտացեալ Հօրն տանջեաց զնա ուժգին եւ արկ * զնա ի բանդ : Եւ * A fol. 320
ի զիշերին իջին հրեշտակք յերկնից եւ ողջացուցին զվերսն եւ զնա կերակրեցին : v° a.

Եւ յետ աւուրց հանին ի բանդէն եւ տարեալ ընկեցին ի ծովն, եւ հրեշտակ Տեառն իջեալ եհան եւ կանգնեաց զնա ի վերայ ջրոյն որպէս ի ցամաքի : Եւ իջեալ Տէրն յերկնից մկրտեաց զնա ի ծովն, եւ Միքայէլ հրեշտակապետն եհան զնա ի ցամաքն : 5
Եւ գտեալ հօր իւրոյ զնա եղ ի բանդի : Եւ ի զիշերին յայնմիկ ի հրեշտակէ խոյեալ Սերբանոս հայր իւր չար մահուամբ մեռաւ :

Իսկ Գիտն դատաւորն խտտագոյն եւ գաւն շարշարանօր տանջեաց զՔրիստոսի որոջն, եւ առաւել հաստատուն արար զնա ի հաւատան Քրիստոսի, եւ բազում սքան- 10
չելիս արար, եւ մեռեալս չարոց զոր տեսին անհաւատք եւ հաւատացին ի Քրիստոս անձինք երեք հազարք :

Եւ փոխեցաւ դատաւորն այն եւ եղեւ Յուլիանոս ոմն, հրամայեաց եւ արկ գաղախինն Քրիստոսի ի հնոց հրոց, եւ ոչ ալրեցաւ : Անկեցին զնա ի գաղանս, եւ ոչ մերձեցան ի

2 Եւ ի զիշերին . . . կերակրեցին *om.* B || 3-8 Եւ յետ աւուրց . . . շարշարանօր] Եւ յետ աւուրց հրամայեաց եւ հանին ի բանդէն եւ տարեալ ընկեցին ի ծովն . եւ բանդի փափաք մեծ ունէր մկրտութեան, տեսանէր սուրբ կոյսն որպէս թէ Տէրն ինքնին իջեալ յերկնից մկրտէր զնա անդ : Եւ ծինչ կարծէր հայր իւր թէ հեղձամահ եղեւ, եզիս զնա ի ցամաքի բանդի հրեշտակ Աստուծոյ սպրեցոց զնա . եւ կտրեալ զնա հայրն եղ ի բանդի, եւ խորհէր զլխատել զնա եւ ի զիշերին յայնմիկ ինքն եզեւ յանկարծամահ : Ապա եկն Գիտն դատաւորն եւ խտտագոյն տանջանօր շարաշար B || 9 հաստատուն արար] հաստատեաց B || 10 եւ մեռեալս չարոց *om.* B || 13 եւ ոչ ալրեցաւ] եւ սրահեցաւ կենդանի զօրութեամբն Քրիստոսի B.

de son père et les distribua aux indigents. Son père, l'ayant appris, la tortura beaucoup et la jeta * en prison. La nuit, des anges descendirent du ciel, * A fol. 320
guérèrent ses plaies et la nourrirent. v° a.

Après quelques jours, on la fit sortir de la prison et, l'ayant emmenée, on la jeta à la mer. Mais l'ange du Seigneur, étant descendu, l'en retira et la dressa debout sur les eaux comme sur terre ferme. Le Seigneur, descendu du ciel, la baptisa dans la mer, puis l'archange Michel l'emmena et la déposa sur le rivage. Son père, l'ayant retrouvée, la fit mettre en prison. Cette nuit-là, son père Urbain, blessé par l'ange, mourut d'une mort cruelle.

Le juge Dion infligea à la brebis du Christ des tortures plus dures et plus cruelles encore qui la raffermirent davantage dans la foi au Christ. Elle fit beaucoup de prodiges et ressuscita des morts. A cette vue, les infidèles crurent au Christ, au nombre de trois mille.

Ce juge ayant été changé, il vint un certain Julien, qui ordonna de jeter la servante du Christ dans une fournaise, mais elle ne fut pas brûlée. On la jeta aux fauves, qui ne s'approchèrent point d'elle; on lui coupa les seins

նա, հատին զտիննս եւ զեղուն եւ փոխանակ արեանն կաթն բղխեաց : Եւ եղև ձայն յերկնից եւ ասէ. Քրիստինէ անբիժ եւ անարատ կոչս, բազում շարճարանաց համբերեցեր վասն իմ, եւ ամենայն հրեշտակք որհնեցին զՀայրն իմ եւ զիս վասն քո, որ մանկութեամբ քո այնչափ ժուժկալեցեր, զորացիր զի բացան քեզ երկինք * եւ արքայութիւնն իմ պատրաստեալ է քեզ, եկեսցես եւ տեսցես զպսակս անտպականս :

* A fol. 320 v° b.

5

Եւ մի ոմն ի զօրականացն եհար զտուրն ի սիրտն եւ ի կողն Քրիստինեաց, եւ այնպէս աւանդեաց զհոգին իւր աս Աստուած Յուլիս ԻԴ :

Յայսմ աւուր յիշատակ է երանելի աղախնոյն Աստուծոյ Ողորմիս :

Սա էր ի Կոստանդինուպօլիս յաւուրս բարեպաշտ թագաւորացն Մեծին Թէոդոսի եւ որպոսն իւրոց Արկաղիտոսի եւ Մարիտոսի, եւ սրբոյն Յոհաննու Սպեբերանին, որ եւ ներբողական զովասանութեամբ ճառս զրեաց վասն նորա : Եւ վսնքն նորա մերձ է մեծի եկեղեցւոյն Կոստանդինուպօլիս :

10

* B p. 39 a.

[B * Եւ յայսմ աւուր վկայութիւն տուրբ եւ փառաւորեալ վկայիցն Քրիստոսի Ռովմանոսի եւ Դաւթի, որք ի չլիուսք կատարեցան յանօրէն եղբորէն իւրեանց :

1 ի նա] եւ ապա հրամայեաց եւ *add.* B — եւ փոխանակ . . . անապական] եւ նա աղօթէր աս Քրիստոս, եւ ուրախ էր ընդ բազում շարճարանն զի քաջայոյս էր հասանիլ նորօք յարքայութիւնն երկնից, եւ առեալ զպսակն անապական B || 8 Աստուած] Հրոտից ԺԸ եւ *add.* B || 8 Աստուծոյ Ողորմիս] Քրիստոսի Ողմբիայի ձգնուար մօր մերոյ B || 10 սրբոյն *om.* B || 11 որ եւ ներբողական . . . վասն նորա] անպարար պարապեալ յաղօթս եւ ի սրհս առաքինի վարք եւ խտածբեր ձգնութեամբ . որ եւ զմեծ մասն ընչից իւրոց բաշխէր աղբատաց եւ եկեղեցեաց : Արասասճման եղև վասն ձշմարտութեան հրամանաւ Եւլոքսիայ թագուհւոյն, ուր եւ կատարեցաւ ամենայն բարեպաշտութեամբ Յուլիս ԻԴ : Զսա ներբողական զովասացութեամբ ճառազրեաց ի դարձի իւրում երանելին Յովհան Սպեբերան B.

et la langue, mais au lieu de sang, il coula du lait. Une voix du ciel se fit entendre, qui dit : « Christine, vierge pure et sans tache, tu as enduré bien des tortures pour moi; tous les anges ont béni mon Père et Moi, à cause de toi, parce que, étant jeune, tu as si bien persévéré; prends courage, car le ciel est ouvert pour toi * et mon royaume t'est préparé; tu viendras et tu verras des couronnes impérissables. »

* A fol. 320 v° b.

Un des soldats frappa Christine de son glaive au cœur et au flanc et c'est ainsi qu'elle rendit son âme à Dieu, le 24 juillet.

En ce jour commémoration de la bienheureuse servante de Dieu Olympe.

Elle vivait à Constantinople aux jours des pieux empereurs Théodose le Grand et ses fils Arcadius et Honorius, et de saint Jean Chrysostome qui écrivit sur elle un discours pauégyrique. Son couvent se trouve proche de la grande église de Constantinople.

* B p. 39 a.

[B * Et en ce jour martyre des saints et glorieux martyrs du Christ Romanos et David, qui furent martyrisés en Russie par leur frère impie.

Աշխարհն Ռուզաց յանհաւատութեան էր մինչեւ ի ժամանակս ինքնակալութեանն
 Հոռոմոց Ալեքսի, յորոյ աւուրս նստաւ նոցա թագաւոր Փաւստրոս անուն. եւ սա
 հաւասաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ յորոյ ձեռն զարձաւ եւ ամենայն * աշխարհն ի
 ճշմարիտ հաւատս Քրիստոսի : Իսկ նախ քան զհաւատալն ճնեալ էր թագաւորն
 5 երկոտասան որդի յալլ եւ ալլ կանանց, յորոյ վերայ բաժանեաց զտէրութիւն աշխարհին :

* B
 p. 39 b.

Իսկ սոքա երկօրին համաձայր զօրով որք կոչեցան յաւազանէն Ռոմանոս եւ Գաւթիթ
 բարեբարոյ էին եւ աստուածասէր քան զամենայն եղբարսն. որ եւ միշտ զհանդերձեալ
 կեանն խոկային յերիտասարգական հասակին մինչեւ սիրելի լինել ամենեցուն : Եւ
 10 անկեալ հալլ նոցա ի հիւանդութիւն ասպատակեցին յայնժամ ազնի Պիժանդոց
 յաշխարհն, եւ առաքեաց թագաւորն զՌոմանոս զօրօք ընդդէմ նոցա, եւ յայնժամ
 վախճանեալ իւր ուղիղ հաւատով ի Քրիստոս :

Անդրանիկն յորդոցն որում անուն էր Եւսպոպօլկաս մերձ հանդիպեցաւ, որ էր
 ալլ ժանտ եւ մախար ընդ սուրբն Ռոմանոս եւ ընդ Գաւթիթ : Եւ յորժամ զարձաւ
 15 սուրբն Ռոմանոս ի մարտէն, թագուցաներ ի նմանէ զվախճան հօրն եւ հնարէր թէ
 իրալէս կորուսցէ զնա զի ինքն առանց հակառակութեան տիրեացէ :

Ալլ Ռոմանոս լուեալ զվախճան հօրն ողբալ, եւ ծանուցեալ զորացն Ռոմանոսի
 զնենգութիւն եղբորն թախանձէին զնա յառնել ի վերայ նորա : Իսկ սուրբն ոչ կամեցաւ
 վասն աւաղութեանն ալլ ասէ. Ատեցի ես զունայնութիւն կենցալոյս, եւ պատրաստ

Le pays des Russes fut sans foi jusqu'à l'époque du règne d'Alexis sur les
 Grecs, aux jours duquel un nommé Vladimir (*Phrameros*) devint leur roi ; celui-
 ci crut au Christ et se fit baptiser, et par lui tout * le pays se convertit à la
 vraie foi du Christ. Mais avant de croire, le roi ayant eu douze fils de
 plusieurs femmes, il avait partagé entre eux le gouvernement du pays.

* B
 p. 39 b.

Les deux, nés de la même mère, qui furent appelés sur les fonts bap-
 tismaux, Romanos et David, furent de meilleures mœurs et plus amis de Dieu
 que tous leurs frères ; ils songèrent continuellement dans leur jeunesse à la
 vie future et furent aimés de tout le monde. Leur père étant tombé malade,
 les Byzantins en profitèrent pour envahir le pays. Le roi envoya Romanos
 contre eux à la tête des troupes, puis mourut dans la vraie foi du Christ.

L'aîné des fils, dont le nom était Sviatopolk (*Eusdapolkas*), se trouvait là ;
 c'était un homme méchant qui jalousait les saints Romanos et David.
 Lorsque saint Romanos revint de la guerre, il lui cacha la mort de leur père
 et s'efforça de le faire périr, afin de régner sans conteste.

Romanos, ayant appris la mort de son père, gémit, et les troupes de
 Romanos, ayant reconnu la trahison de son frère, le supplièrent de marcher
 contre lui. Mais le saint n'y consentit point à cause de sa situation d'aîné,
 et dit : « J'ai haï la vanité de la vie, et je suis prêt à mourir pour l'espérance

եմ ի մահ վասն չուտոյն Քրիստոսի : Եւ մինչդեռ էր ի խորանն իւր արտաքոյ քաղաքին Կիլայոյ, եւ կատարէին առաջի նորա զառաւօտին ալօթան քահանայքն, չանկարծակի հասին զինուորք առաքեալք չանօրէն եղբօրէն Եւստապօլկայ, եւ հարին սրով զերանելին :

Իսկ նա զի ունէր առաջի զնկարագիր տէրունական պատկերին, աղաղակեաց առ 5 նա. Ի բեզ Տէր անձկամ գալ, զի թէպէտ եւ զեղ մարմնոյ իմոյ ի սրոյս թառամի, ալլ հոգի իմ փութայ տեսանել զբեզ ցնծութիւն իմ : Դու զիտես Տէր զի անպարտ մեռանիմ, * եւ վասն նախանձու որպէս զԱբէլին ի Կալենէ. ալլ արս ինձ վրէժխնդիր Աստուած :

* B
p. 40 a.

Եւ մինչդեռ փութալին զխոցոտեալ մարմին սրբոյն սպանանել, խնդրեաց 10 սակաւիկ մի չալօթա կալ, եւ ասէ. Փառք բեզ Տէր որ զերծուցեր զիս չունայնութենէ կենցաղոյս : Լացին որ շուրջն կալին զգրկիլն իւրեանց ի բարի տեսունէն եւ ասէին. Ո՛վ բրիտոսասէր զինորդ ոչ կամեցար զիտուս աշխարհիս, ալլ կամաւ մատնեցեր զանձն անիրաւ մահուդ :

Եւ հարին ընդ սրբոյն զմի ի պաշտօնէիցն որում անուն էր Գէորգէոս. բարձին 15 սաղա զերանելին ի սալլ եւ տանէին ի բերդն Վեստրաւատն : Եւ մինչդեռ կենդանի էր, եկին ալլ զինուորք առաքեալք չանօրինէն, եւ բացին սրով զկողս նորա. եւ չաչնժամ

au Christ. » Pendant qu'il se trouvait sous sa tente, hors de la ville de Kila¹, et que les prêtres célébraient en sa présence l'office du matin, les soldats envoyés par son frère impie Sviatopolk (*Eustapolkas*) survinrent à l'improviste et frappèrent le bienheureux par l'épée.

Mais lui, qui avait devant soi l'image du Seigneur, cria vers elle : « Seigneur, j'aspire à venir vers toi, bien que la beauté de mon corps soit fanée par l'épée; mon âme a hâte de Te voir, Toi qui es ma joie. Tu sais, 15 Seigneur, que je meurs innocent, * et pour cause de jalousie comme Abel par Caïn. Rends-moi visite, Dieu vengeur. »

* B
p. 40 a.

Pendant qu'ils se hâtaient de massacrer le corps blessé du saint, celui-ci demanda à prier un instant, et dit : « Gloire à Toi, Seigneur, qui m'as délivré de la vanité de cette vie. » Tous ceux qui l'entouraient, pleuraient d'être privés de leur bon maître et dirent : « O ami du Christ, pourquoi as-tu refusé la gloire de la terre et as-tu livré volontiers ta personne à cette mort injuste? »

En même temps que le saint, on avait frappé un de ses serviteurs dont le nom était Georges; puis on avait hissé le bienheureux sur un chariot pour le conduire à la forteresse de Vysegrad (*Vesolraton*). Pendant qu'il était encore en vie, arrivèrent d'autres soldats envoyés par l'impie, qui lui ouvrirent les flanes par l'épée; il rendit alors son âme, comme de l'encens suave,

1. La ville s'appelle « Alta » dans *Acta SS.* Sept., t. II, p. 641.

աւանդեաց զհոգին իւր որպէս զխոռնկ անոյշ ի ձեռս Աստուծոյ, եւ զմարմինն մուծին ի բերդն, եւ եզին չեկեղեցի սրբոյն Բարսղի :

Ապա առարեաց հրեշտակս եւ առ համամայր եղբայր սրբոյն Դաւիթ եթէ. Հայրն քո կոչէ զբեզ : Որոյ եկեալ մերձ ի քաղաքն, եւ լուաւ զմահ հօրն եւ զինքնաջօժար սպանումն եղբօրն, լայր զառնապէս եւ աղիողորմ բանս խօսէր առ եղբայրն. Կէն ինձ եղբայր իմ սուրբ, իրպէս զրկեցայ ի բէն տարապարտուց. այլ դու որ ունիս համար-ձակութիւն առ Տէր, խնդրեա՛ն առնուլ զեւ բեզ չարչարակից եւ փառայց հագորդ :

Եւ մինչդեռ գայր նաւակաւ ընդ գետն ողբալով, եկին զինուորք յանօրէն եղբօրէն Եւստափօլկայ, կալան գտուրն, եւ մինչդեռ աղօթէր հատին զգլուխն որ մատեաւ
 10 Աստուծոյ պատարագ ամբիժ : Եւ առեալ զմարմին երանելոյն ձգեցին ի յանապատ տեղի ի քարանձաւս վիճաց. այլ Աստուած ոչ ծածկեաց զպատուական գանձն, զի մնաց մարմինն ամբողջ բազում ժամանակս եւ անմերձ ի զազանաց, այլ եւ սին լուսոյ տեսանէին ի տեղին ուր էր, * եւ ձայն հրեշտակաց լսէին : Զայս եկեալ միանգամ եւ երկիցս հովիւք պատմեցին, եւ անփոյթ եղեւ ի լսողացն որչափ էր իշխանութիւն ան-
 15 ըինին Եւստափօլկայ զի երկնչէին ի նմանէ :

Իսկ ապա ոչ ի սպառ երկայնամտեաց անօրինին ներողութիւնն Աստուծոյ, այլ վրէժխնկիր եղեւ արեան արվարոցն ի նմանէ. եւ զործեցաւ այս ի ձեռն եղբօրն խրեանց

* B
p. 40 b.

entre les mains de Dieu. On introduisit le corps dans la forteresse et on le déposa dans l'église de saint Basile.

(Sviatopolk) envoya ensuite des ambassadeurs au frère utérin (de Romanos), saint David, disant : « Ton père t'appelle. » Arrivé près de la ville, (David) y apprit la mort de son père, et le sacrifice bénévole de son frère; il versa beaucoup de larmes et adressa des paroles touchantes à son frère : « Malheur à moi, mon saint frère, qui suis privé de toi sans raison; mais toi qui as libre accès auprès du Seigneur, demande-Lui de m'accepter comme partenaire de tes tortures et de ta gloire. »

Et pendant qu'en gémissant il arrivait par le fleuve sur un bateau, les soldats envoyés par son frère impie Sviatopolk arrivèrent, saisirent le saint et, pendant qu'il priait, lui tranchèrent la tête, tandis qu'il s'offrait à Dieu comme une victime sans tache. On emporta le corps du bienheureux et on le jeta dans un endroit désert parmi les cavernes des rochers; mais Dieu ne tint point caché le précieux trésor, car le corps demeura intact de longs jours et ne fut point approché par les fauves; on apercevait même à l'endroit où il se trouvait une colonne de lumière et on entendait * la voix des anges. Des bergers vinrent raconter ceci une et deux fois, mais ceux qui l'apprirent le négligèrent, tant que l'impie Sviatopolk fut au pouvoir, car ils le crai-
 gnaient.

B *
p. 40 b

Cependant la tolérance de Dieu ne dura pas toujours à l'égard de l'impie, mais elle tira vengeance de lui pour le sang des justes, et ceci fut fait par

բարեպաշտի սրուճ անուն էր Ռոստլավուս. որոյ եկեալ բազում զօրօք ի անդի նահատակութեան սրբոյն Գաւթի, մարտեաւ ընդ անօրէն եղբայրն եւ փախստական արար, որ սատակեցաւ չարաչար :

Եւ սա բարեպաշտս Ռոստլավուս տիրեաց ամենայն աշխարհին. որ եւ խուղեալ զնշխարս երանելեացն ցուցին նմա եւ եկեալ յանապատն գտին զմարմին սրբոյն Գաւթի սրպէս ի բուն : Բարձին սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ եւ բերին եղին յեկեղեցին մերձ յերանելին Ռոմանոս :

Սոցա ետ Աստուած մեծ շնորհս սքանչելագործութեան, եւ զնորահաւատ աշխարհն Ռուսաց պէսպէս նշանօք որ լինի յերանելեացն մինչեւ ցայժմ, հաստատեաց ի զխութիւն ճշմարտութեան : Զի սորա երկօրեանս որպէս զլուսաւորք ճառագայթեցին ի նոսա դհաւատս Քրիստոսի ամենահամբաւ սքանչելեօքն իւրեանց, յորոց զնեմք կարճաւօտ ի կարգ պատմութեանս :

Ա. Եկին երբեմն զինուորք յեկեղեցի սրբոյն Բարսիլ յաղօթել, եւ մի ի նոցանէ անդգուշաբար ել ի վերայ տապանի սրբոյն ուր էին մարմինք նոցա, զի չէին զեւ եւս հուշակեալ երանելիքն եւ առժամայն խարշատեցան ոտք առնն որպէս ի հրոց, եւ յայնմհետէ ամենեւեան զգուշանային տապանին :

Բ. Յետ այսր սքանչելեաց սակաւ աւուրք անցին երեւեցաւ հուր վառեալ յեկե-

les mains de leur pieux frère, dont le nom était Rostislav (*Rostlavous*). Étant arrivé à la tête de nombreuses troupes à l'endroit où avait été exécuté saint David, il livra combat à son frère impie, qui fut mis en fuite et mourut ensuite d'une mort cruelle.

Ce pieux Rostislav régna sur tout le pays; il fit rechercher les restes des bienheureux et on les lui montra; puis on se rendit dans le désert et on y retrouva le corps de saint David, qui paraissait dormir. On l'enleva avec des psalmodies et des bénédictions, on le porta et on le déposa dans l'église près du bienheureux Romanos.

Dieu donna (à ces bienheureux) de grandes grâces de thaumaturgie; par les prodiges qui s'accomplissent jusqu'aujourd'hui par les bienheureux, Il affermit le pays des Russes, nouvellement converti, dans la connaissance de la vérité. Car ces deux (saints), comme des luminaires, firent rayonner la foi au Christ, par des miracles retentissants, dont nous mentionnerons brièvement quelques-uns au cours de cette histoire.

I. Il arriva que des soldats étant venus à l'église de saint Basile pour y prier, l'un d'eux avait marché imprudemment sur la tombe où se trouvaient les corps des saints, alors les bienheureux n'étaient pas encore célèbres, et ses pieds furent brûlés comme par des flammes; depuis lors tous firent attention au tombeau.

II. Quelques jours étaient passés depuis ce miracle lorsqu'un feu allumé

ղեցին սրբոցն Բարսղի ի վերայ տապանի սրբոցն, պատմեցին եպիսկոպոսին Յովհաննու վաչս, եւ նա փութացաւ ազգեաց արքային եւ եղբօրն իւրոց Ռոստիսլու, որ եկեալ ճանդերձ եպիսկոպոսան եբաց զտապան վկայցն, բացին երկիւղածութեամբ զպատուական նշխարս նոցա, եւ փոխեցին չալ վոքբ ճատուան մերձ յեկեղեցին, եւ ելին

5 բարձրագոցն յերկրէ :

Գ. Այր ոմն որոց ոտն իւր ակտացեալ էր ակտ անբժշկելի Մեռոնէոս անուն յեցեալ ի փաշտ առաջի նշխարաց նոցա հաւատով : Երեւեալ սրբոցն ի տեպեանն ասեն ցնա . Մեռոնէ, զինչ խնդրես : Եւ ցուցեալ զոտան ասէ . Տեարբ, զբժշկութիւն : Զոր կնքեալ սրբոցն, եւ նա զարթեաւ բժշկեալ, վաղէր խնդութեամբ եւ ասէր . Տեսի

10 զտուրբ վկայսն եւ զԻէորդ առաջի նոցա լապտերօք :

Դ. Զաչս լուեալ զաչացու ոմն որ ոչ կարէր տեսնել գնաց յեկեղեցին, եւ մերձցուցեալ զաչսն հաւատով ի տապան սրբոցն, առժամայն ետես եւ փառս տալր Աստուծոյ :

Իսկ նախասացեալն Մեռոնէոս առեալ զլուսաւորեալն աչօք ընդ ինքեան գնաց պատմեաց զսքանչելիս թագաւորին . եւ նա զոհացեալ զԱստուծոյ եւ կոչեցեալ

15 զեպիսկոպոս տեղոցն զՅովհաննէս, անդէն վազվազակի շինեաց յանուն սրբոցն տաճար վաչելուչ ճինդգմբեթեաց, եւ անդ փոխեցին զնշխարսն, եւ հաստատեցին տօն մեծ սրբոցն Յուլիսի ԻԳ, ամ յամէ կատարելով :

ayant apparu dans l'église de saint Basile sur la tombe des saints, on en avertit l'évêque Jean. Il s'empressa de le faire savoir au roi et à son frère Rostislav. Étant allés en compagnie de l'évêque, et ayant ouvert la tombe des martyrs, ils en enlevèrent pieusement les précieux restes et les transportèrent dans une autre petite chapelle, proche de l'église, et les déposèrent dans un endroit plus élevé du sol.

III. Un homme, nommé Méronius, dont le pied avait une plaie inguérissable, vint se présenter avec foi devant leurs reliques, appuyé sur un bâton. Les saints lui apparurent en vision et lui dirent : « Méronius, que demandes-tu ? » Il leur montra son pied et dit : « Seigneurs, la guérison. » Les saints ayant fait le signe de la croix sur le pied, il se réveilla guéri, se mit à courir de joie et dit : « J'ai vu les saints martyrs et (saint) Georges devant eux avec des torches. »

IV. A cette nouvelle, un aveugle, qui ne voyait point du tout, se rendit à l'église et ayant approché ses yeux avec foi du tombeau des saints, il recouvra aussitôt la vue et rendit gloire à Dieu.

Le susdit Méronius, prenant avec lui l'aveugle qui avait recouvré la vue, se rendit auprès du roi et lui raconta les miracles; celui-ci rendit grâces à Dieu et ayant fait venir l'évêque de l'endroit, Jean, il fit aussitôt construire sur les lieux au nom des saints un temple élégant à cinq coupes. On y transporta leurs reliques et on établit une grande fête de ces saints le 24 juillet, qu'on célèbre chaque année.

Ե. Մինչդեռ ղխորհուրդս պատարազին ի նաւակատիբ տաճարին յաւուրս տօնին կատարէին, հասեալ անդ անդամալոյճ ծի մերձեցաւ ի տապանն, եւ առժամայն բժշկեցաւ, որոյ ակննատես եղեւ թագաւորն, եւ ամենայն հանդէսն ծիաճայն փառս տաչին Աստուծոյ որ սքանչելի է ի սուրբս իւր :

Զ. Այր ծի համրացեալ լեզուաւ եւ անգամալոյճ ստիւք որ ոչ կարէր եւ խօսիլ եւ գնալ, եկն ի տաճար սրբոցն եւ կերակրէր ընդ աղբատան յողորմութենէ հաւատացելոցն : Ու ի տօնի սրբոցն Նիկողայոսի գնաց ի դրունս պատուողին Կտօնն եւ ոչ եղիտ ողորմութիւն, անդէն ի քուն եմուտ եւ տեսանէր զինքն որպէս յեկեղեցին, եւ զսուրբ վկայան զի եկեալ արտաքս ի խորանէն կնքէին զբերանն եւ զոտսն : Տեսեալ զնա ծարրկան մինչդեռ կայր ի զարհուրանս տեսեան եւ կարծէին ի դիւէ լեալ, բարձին եւ տարան յեկեղեցի սրբոցն իբրեւ զմեռեալ, չայնժամ եղեւ նշան սքանչելի, զի ակներեւ ամենայն ծարրկանն բժշկեցաւ ստիւք եւ լեզուաւ, եւ պատմեաց զտեսիլն :

Է. Յայլ բարդք ի նոյն աշխարհն այր սմն ախտացեալ աչօք պակասեալ ի տեսութենէ, որ ըստ օրէ գնայր ի տաճար սրբոցն Գէորգայ, եւ խնդրէր հաւատով զբժշկութիւն : Երեւեալ ապա նմա սուրբն ի տեսլեանն եւ ասէ. Այր դու զի թախանձես զնս, ոչ զիտես թէ չաշխարհս Ռուսաց Աստուած սրբոցն Ռոմանոսի եւ Գաւթի ետ շնորհս բժշկութեան : Եւ զարթուցեալ ի տեսլենէն փութապէս եկն ի տաճար երանելեացն,

V. Pendant qu'on célébrait le mystère du sacrifice à l'inauguration du temple aux jours de la fête, un paralytique qui y était venu s'approcha du tombeau et fut aussitôt guéri; le roi en fut témoin et toute l'assistance présente à la cérémonie rendit grâces à Dieu, qui est admirable dans ses saints.

VI. Un homme muet de langue et paralysé des pieds, qui ne pouvait ni parler ni marcher, vint au temple des saints et se faisait nourrir avec les pauvres de la charité des fidèles. A la fête de saint Nicolas, cet homme alla frapper aux portes de ceux qui célébraient la fête, mais n'ayant reçu aucune charité, il s'endormit et se vit comme dans une église, où des saints martyrs sortant de l'autel signaient sa bouche et ses pieds du signe de la croix. Des gens qui le virent dans les spasmes de la vision et le crurent possédé du démon, l'enlevèrent et l'emmenèrent comme un mort à l'église des saints, et là se produisit alors un miracle merveilleux, car à la vue de tout le monde, il fut guéri de ses pieds et de sa langue et il raconta sa vision.

VII. Dans une autre ville du même pays, un homme affligé d'une maladie des yeux, sa vue baissant, se rendait tous les jours au temple de saint Georges, et lui demandait avec foi la guérison. Le saint, par la suite, lui ayant apparu en vision, lui dit : « O homme, pourquoi me supplies-tu? Ne sais-tu pas que Dieu a donné, dans le pays des Russes, les grâces de guérison aux saints Romanos et David? » (L'homme), réveillé de la vision, se rendit promptement

եւ մերձեցեալ հաւատով ի տապանն առժամայն եզիտ զբժշկութիւն, տեսանէր եւ օրհնէր զԱստուած :

Եւ եւ ալ բազում սքանչելիք սրբոց զրեալ ի կատարեալ պատմութեանն իւրեանց, որով բազումք ի մերոյ աշխարհէս տեսողք եղեալ պատմեն մեզ :

5 Եւ թագաւորեալ յետ Փլոստաւոսու մահուանն որպիք իւր եւփրատիմոս եւ Մանամախ, որ առաւել քան զհայրն պատուեցին զսուրբսն : Սորա պաճուճեցին զտապան սրբոցն ոսկով եւ արծաթով, եւ զտաճարն նորոզ շինեալ առաւել պայծառացոյցին ի թուոյ Հռոմոց ի վեց հազար եւ ի վեց հարիւր եւ քսան եւ մի : Եւ մեծաւ հանդիսիւ կատարեն զտօն նոցա ամենայն Ռուք բազում անգամ ի տարւոջն, զի յամենայն տօն
10 զեզու շնորհք բժշկութեան առ ամենայն ախտաժէտս :]

Հրոտից ժԹ եւ Յուլիսի Ին : Հանդիստ ննջման սրբուհւոյն Աննայի ձօր ամենօրհնեալ Աստուածածնին Մարիամայ :

Սրբուհին Աննա էր յազգէն Ղեւեայ, զուստր Մատթան քահանային եւ Մարիամայ կնոջ իւրոյ, ի Բեզղահէճ Հրէաստանի : Եւ Մատթան քահանայն էր չաւուրս Կէտոպատ-

11 Հանդիստ . . . Մարիամայ] Տօն է եւ հանդիստ ամենասուրբ նախածօրն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի երանուհւոյն եւ սրբոյն Աննայի ձօր սրբոյ Աստուածածնին Ե.

au temple des bienheureux et, s'approchant avec foi du tombeau, trouva aussitôt la guérison; il recouvra la vue et bénit Dieu.

Il y a encore beaucoup d'autres miracles de ces saints qui sont écrits dans leur vie complète, que bien des gens de notre pays, témoins, nous ont racontés.

A la mort de Philostavros (*Phlostavros*)¹, ses fils Euphlatimos et Monomaque, ayant régné, honorèrent les saints plus que leur père. Ceux-ci ornèrent le tombeau des saints d'or et d'argent et embellirent davantage le nouveau temple, l'an de l'ère grecque six mille six cent vingt et un². Tous les Russes célèbrent leur fête en grande solennité plusieurs fois dans l'année, car à chaque fête des grâces de guérison abondent en faveur de tous les infirmes.]

19 HIROTITS, 25 Juillet.

Repos et dormition de sainte Anne, mère de la toute
bénie Marie, mère de Dieu.

Sainte Anne était de la tribu de Lévi, fille du prêtre Mathan (*Mattan*) et de sa femme Marie, à Bethléem de Judée. Le prêtre Mathan vivait

1 Aucun nom analogue ne paraît dans la série des princes russes. — 2. Correspond à 1112-3 de notre ère.

բեալ, եւ Սարուսիսի թագաւորին Պարսից, նախ քան զՀերովդէս արքայ որդի Անտիպատրայ :

* A fol. 321
r^o a. Այս Մատթան քահանայս երես զստերս ունէր. առաջինն Մարիամ, եւ ամուսնացաւ ի Բեղղաշէմ, եւ ճնաւ զՍողովմի զմանկաբարձն Քրիստոսի, եւ * երկրորդն Սովվի, որ ամուսնացաւ ի Բեղղեհէմ եւ ճնաւ զԵղիսաբեթ զմայրն Յովհաննու Մկրտչին, եւ 5 երրորդն Աննա, որ ամուսնացաւ յերկրին Գալիլէացոց ընդ Յովակիմայ, եւ ճնաւ զԱստուածածինն : Եւ էին Սողովմի եւ Եղիսաբեթ եւ Աստուածածինն երեք քերց զստերք :

Արդ երրորդ զուտար էր Մատթանի սրբուհին Աննա, եւ ամուսնացաւ Յովակիմայ արդարոյն որ էր ի թագաւորական տոհմէն Յուդայի, եւ էր փառաւոր եւ մեծատուն 10 յոյժ : Եւ պարկեշտ ամուսնութեամբ կեցեալք, եւ երկիւղիւ եւ յօժարութեամբ ծառայէին Աստուծոյ, եւ անկեղծաւոր զիմով սիրէին զմիմեանս : Եւ բազում ժամանակս կեցեալ ի միասին զուակ ոչ եղեւ նոցա, վասն զի ամուլ էր Աննա, եւ եթէ որպէս ճնաւ զԱստուածածինն զրեալ է ի Սեպանքերի Ը :

Եւ այնպէս զամենայն առուրս կենաց իւրեանց սպասաւորութեամբ եւ երկիւղա- 15 ծութեամբ եւ սրբութեամբ ծառայէին տաճարին Տեսուն, միշտ պահօք եւ աղօթիւք պաշտէին զԱստուածն Եսրայելի :

1 եւ՝ Սարուսիսի թագաւորին Պարսից om. B || 3 զստերս] որդիս B || 5 Յովհաննու om. B || 7 Աստուածածինն] Մարիամ add. B || 10 տոհմէն] ազգէն B || 13 զԱստուածածինն] զուակ զամենօրհնեալն Աստուածածինն B || 16 Եսրայելի] ի տաճարին B.

aux jours de Cléopâtre et du roi des Perses Sapor, avant le roi Hérode fils d'Antipater.

* A fol. 321
r^o a. Ce prêtre Mathan avait trois filles : la première, Marie, qui se maria à Bethléém et donna le jour à Salomé, la sage-femme du Christ; * la deuxième, Sobè (*Sorvi*) ¹, qui se maria à Bethléém et donna le jour à Élisabeth, mère de Jean-Baptiste; et la troisième, Anne, qui se maria dans le pays de Galilée avec Joachim et donna le jour à la Mère de Dieu. Salomé, Élisabeth et la Mère de Dieu étaient les filles de trois sœurs.

Or, sainte Anne était la troisième fille de Mathan, qui épousa Joachim le juste, lequel était de la race royale de Juda, homme magnifique et fort riche. Ils vivaient en un pudique mariage, servaient Dieu avec crainte et amour et s'aimaient d'une affection sincère. Ils véécurent ensemble de longues années, mais n'eurent point d'enfant, car Anne était stérile. Il est décrit, au 8 septembre, comment elle mit au monde la Mère de Dieu.

C'est ainsi que tous les jours de leur vie ils servirent, avec crainte et sainteté, dans le temple du Seigneur, et adorèrent continuellement le Dieu d'Israël avec jeûnes et prières.

1. Σοβή, cf. *Syn. Cp.*, p. 26 sq.

Եւ տեսեալ Աննա զամենագովելի զուտորն իւր Մարիամ յառաջագէմ լեալ
 Հանձարով եւ իմաստութեամբ, եւ զի վարժէր չերկիւղ եւ ի սէրն Աստուծոյ զուար-
 ձանայր եւ ուրախանայր յոյժ, որ եւ յետոյ համեցաւ Աստուած ծնանիլ ի գաւակէ
 նորա, եւ արժանի եղեւ տեսանել զթողն իւր զՔրիստոս : * Եւ բարիոր կեցեալ Հանգեաւ * A fol. 321
 5 Յուլիսի ԻՆ : r° b.

Յայսմ աւուր յիշատակ է աղախնոյն Աստուծոյ Եւարաքսիայ կուսին :

Սա զուտոր էր մեծի իշխանի ի Կոստանդինուպոլիս, ի թագաւորական տոհմէ, եւ
 չորժամ մեռաւ հայրն յանձնեաց զզուտորն իւր ի բարեպաշտ թագաւորն Թէոդոս, զի
 տացէ զնա առն, թողեալ եւ ինչս բազումս դստերն իւրոյ :

10 Եւ յետ մահուանն իշխանին առեալ զԵւարաքսիա մայրն իւր, երթալ տեսանէր
 զազարակա ժառանգութեան իւրոյ զոր եթող Հայրն դստերն իւրում, եւ ի ճանապարհին
 մտին ի վանս կանանց վանս աղօթից, չորում էին հարիւր եւ չորբ կանայք կրօնաւորբ
 խարաղնաղգեսորբ եւ հրեշտակակարգբ, ցանկացաւ վարուց նոցա երանելին Եւ-

3-5 ծնանիլ ... Ին] ծնանիլ ի նոյն Մարիամայ ի գաւակէ նորին : Այս սրբուհիս Աննա ամենայն
 առաքինութեամբ հաճոյացեալ Աստուծոյ, եւ բնակարան լեալ սուրբ Հոգւոյն շնորհաց, եւ գրորբ
 բարեգործութիւնս բերելով չինքեան կատարեալ, լի էր ամենայնի : Այլ եւ հաւատովբ եւ
 իմաստութեամբ եւ աստուածաշարժութեամբ առաւել գոյով լի ի շնորհաց ի յուետեաց հրեշտակին
 որ առ ինքն եւ ի յառաջագլծութենէ ամենօրհնեալ դստերն իւրոյ, նկատէր հոգւով, եւ տպանայր
 ի սիրտ նորա հաւատով, եւ իմանայր ազդամբ զլինելոյ փրկութեան շնորհ ըստ խոստմանն առ
 Դաւիթ եւ ըստ գուշակութեան մարգարէիցն, զի կիրթ էր սուրբ գրոց, որով եւ յուսով մխիթարէր
 արժանի եղեւ տեսանել զթողն իւր զՔրիստոս եւ բարիոր կացեալ Հանգեաւ Յուլիսի ԻՆ, եւ
 փոխեցաւ յանասուեր լոյսն : B || 8 մեռալ] մեռանէր B.

Anne, voyant que sa fille Marie, digne de tous les éloges, progressait
 en intelligence et en sagesse et s'exerçait dans la crainte et l'amour de Dieu,
 en fut ravie et dans une grande joie. Plus tard, Dieu se plaisant à naître
 de son enfant, elle fut digne de voir son petit-fils le Christ. * Après une * A fol. 321
 bonne vie elle reposa le 25 juillet. r° b.

En ce jour commémoration de la servante de Dieu la vierge Euphrasie.

Elle était la fille d'un grand prince à Constantinople, de la famille impé-
 riale. Lorsque son père mourut, il confia sa fille au pieux empereur Théo-
 dose, afin qu'il la mariât; il laissa à sa fille beaucoup de biens.

Après la mort du prince, la mère, prenant sa fille avec elle, alla visiter
 les terres que le père avait laissées en héritage à sa fille; en route, étant
 entrées pour y prier dans un couvent de femmes, où il y avait cent quatre
 femmes religieuses vêtues de bure et d'un ordre angélique, la bienheureuse
 Euphrasie aspira à leur vie et ne sortit plus du couvent. Elle avait alors

պրաքսիա, եւ այլ ի վանացն ոչ ել : Եւ էր յայնժամ ամաց երկոտասանից : Եւ կացեալ առ նոսա մեծ եւ առաքինի գործովք կրօնաւորեցաւ, զձեռս եւ զմիտս յերկինս ունելով, եւ ի խոնարհ ոչ իջուցանէր : Եւ նախ յերկուս աւուրս միանգամ ճաշակէր, եւ ապա յերիս աւուրս. եւ յետոյ ի շաբաթն մի օր ի կիւրակէի հաղորդէր հաց եւ ջուր, եւ զայն ոչ ի յագումն : Եւ յորժամ * չար խորհուրդք անկանէին ի միտս իւր զձեռս եւ զաչսն յերկինս համբարձեալ լինէր մինչեւ պատերազմ դադարէր : Եւ խստակրօն վարուք եւ աստուածահաճոյ գործովք ձերացաւ եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ Յուլիսի ԻԵ :

Հրոտից Ի եւ Յուլիսի ԻԶ : Վկայութիւն որբոյն Երմողայ բահանային եւ այլոցն որք ընդ նմա :

Սուրբ բահանայն Երմողայոս էր ի Նիկոմիդեայ քաղաքէն յաւուրս անօրէն արքային Մաքսիմիանոսի : Էին ընդ նմա եւ այլ երկու քրիստոնեայք Երմիուպոս եւ Երմիուկրատէս, որք մնացին յալբեցելոցն յեկեղեցին յաւուր Ծննդեանն Քրիստոսի եւ էին ի թագաւորի վասն նեղութեան բռնաւորին :

Եւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ Եւստորգիոս իշխանն զորդին իւր զՊանդալէոն, որ դեռ եւս պատանեակ էր, յանձնեաց ի ճարտար բժշկապետն Եվրոսինոս զի ուսուցէ

5 Եւ յորժամ : . . . դադարէր *om.* B || 7 խաղաղութեամբ] ի Քրիստոս Հրոտից ԺԹ եւ *add.* B || 8 եւ այլոցն . . . նմա *om.* B || 13 Եւստորգիոս] հեթանոս *add.* B — զՊանդալէոն] զՊանդալէոն B.

douze ans. Elle vécut avec elles, religieuse, accomplissant de grandes œuvres de vertu, ayant toujours les mains et l'esprit élevés au ciel, sans les abaisser. Elle commença par ne prendre de la nourriture qu'une fois tous les deux jours, puis tous les trois jours, ensuite qu'une fois par semaine, le dimanche, ne prenant que du pain et de l'eau et pas à satiété. Lorsque * des mauvaises pensées venaient à son esprit, elle élevait ses mains et ses yeux au ciel jusqu'à ce que la lutte fût terminée. Elle vieillit dans une vie austère et d'œuvres agréables à Dieu, et reposa en paix, le 25 juillet.

20 HROTITS, 26 Juillet.

Martyre du saint prêtre Hermolaüs et d'autres avec lui.

Le saint prêtre Hermolaüs était de la ville de Nicomédie, aux jours de Maximien, l'empereur impie. Il y avait avec lui deux autres chrétiens, Hermippos (*Ermiopos*) et Hermocrate (*Ermiokratès*), survivants de ceux qui avaient été brûlés dans l'église, le jour de la Nativité du Christ, lesquels se tenaient cachés à cause de la persécution du tyran.

En ces jours-là, le prince Eustorge (*Eustorgios*) avait confié son fils Pantaléon, qui était encore jeune enfant, à l'habile chef médecin Euphro-

* A fol. 321
v° a.

նմա զարուեստ բժշկութեան : Եւ քանզի ստէպ անցանէր Պանդալէոն ընդ յարկն
 յորում թագուցեալ էին սուրբքն, եւ մտադիւրութեամբ ուկն զնէր վարդապետութեանն
 Երմողայոսի, եւ որպէս երկիր բարի ընկարա զբանն ճշմարտութեան, եւ պտղաբերեաց
 արդիւնս բազումս, եւ ի միոջ սքանչելագործութենէ հաւատապ ի Քրիստոս : Եպիս
 5 զպը մի մեռեալ ի * ճանապարհին որ ի թունից օձի վախճանեցաւ, կալաւ զձեռանէ * A fol. 321
 նորա եւ զանունն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոջ անուանեաց եւ յարոյց ի մեռելոց . եւ
 ընթացաւ առ սուրբն պատմեաց նոցա որ անուամբն Քրիստոսի յարոյց զմեռեալն :
 Եւ զնացին զինի նորա, եւ տեսին զկենդանացեալ այրն եւ փառս ետուն Աստուծոյ :
 Եւ առժամայն մկրտեաց Երմողայոս զմանուկն Պանդալէոն, եւ ընկարան զնա
 10 յաւազանէն սուրբքն Երմիլոսս եւ Երմսկրատէս : Եւ յայնմհետէ սկսաւ Պանդալէոն
 առնել նշանս անուամբ Տեառն ի հիւանդս եւ յախտաժէտս, ի կոյրս եւ ի խուլս : Եւ
 ոմանք նախանձաւորք պատմեցին վասն նորա Մաքսիմիանոսի արքային, եւ կապեալ
 զՊանդալէոն տարան առաջն նորա, եւ նա խոստովանեցաւ զանուն Տեառն մերոյ
 Յիսուսի Քրիստոսի, եւ վասն սքանչելացն զոր արար եւ եթէ նրպէս մկրտեցաւ
 15 ի քահանայէն Երմողայոսէ պատմեաց նմա : Եւ յոյժ բարկացաւ անօրէն բռնաւորն,

2 սուրբքն] յերեսաց հարածանաց Մաքսիմիանոսի արքայի *add.* B || 3 Երմողայոսի] եւ
 յաւուր միում զՊանդալէոն կռեաց սուրբ քահանայն, եւ նստոյց ծոս առ ինքն. եւ լուեալ ի
 նմանէ եթէ ուսանի զԱսկղեպիոսի եւ զԻրոկրատեայ եւ զԳապիանոսի ճարտարութիւնն, առէ.
 Որդեակ ոչինչ է Ասկղեպիոս եւ ոչ Իրոկրատէս եւ ոչ Գապիանոս, այլ եկ հաւատան ի Քրիստոս,
 եւ անուամբ նորա զամենայն հիւանդութիւնս բժշկես. եւ Պանդալէոն *add.* B || 5 վախճանեցաւ]
 հարեալ եւ անշնչացեալ, եւ օձն կայր ծերձ առ նա . յիշեաց զբանս Երմողայոսի B || 6 յարոյց ի
 մեռելոց] առժամայն յարեաւ այրն B || 7 որ անուամբն . . . զմեռեալն] զսքանչելիսն B.

synus (*Ephosinos*) pour lui apprendre l'art de la médecine. Et comme Pantaléon
 passait souvent par le logis où les saints se tenaient cachés, il écoutait
 avec attention la doctrine d'Hermolaüs et reçut, comme une bonne terre, la
 parole de vérité et porta des fruits nombreux : par un miracle il crut au
 Christ. Il avait trouvé sur la route un homme mort, * tué par le poison d'un
 serpent; il l'avait pris par la main et en prononçant le nom du Christ notre
 Dieu, il l'avait ressuscité des morts; puis courant vers le saint, il raconta à
 lui et aux autres qu'il avait ressuscité le mort au nom du Christ. Ils partirent
 à sa suite et virent l'homme ressuscité et ils rendirent grâces à Dieu.

Hermolaüs baptisa aussitôt le jeune Pantaléon, et ce furent les saints
 Hermippe et Hermoerate qui le reçurent des fonts baptismaux. Depuis,
 Pantaléon se mit à opérer des prodiges au nom du Seigneur sur les malades,
 les infirmes, sur les aveugles et les sourds. Quelques jaloux allèrent le
 dénoncer à l'empereur Maximien; on lia Pantaléon et on l'introduisit
 devant lui; il confessa le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ, raconta les
 miracles qu'il avait opérés et comment il avait été baptisé par le prêtre

և առաքեաց զօրականս զի տարցեն կապանօք զԵրմողայոս և զերկու սուրբսն առ նա :

Իսկ Պանդուլէոն յառաջեաց և պատմեաց զառաքումն զօրականացն : Եւ ասէ Երմողայոս . Օրհնեալ է Աստուած որ աչգպէս հաճեցաւ, զի և ի զիշերիս յայսմիկ երեւեցաւ ինձ Տէր և ասէ . Կալոց էք առաջի բռնաւորին և խոտովանիք զանունս 5
* A fol. 322 * իմ, և սրով ընկունիք վկասարումն : Երթիցուք որզեակը մեծաւ ուրախութեամբ յառաջիկայ հանդէսն : Եւ յարուցեալ զնացին զկնի զօրականացն և ի ձանապարհին ուսուցանէր նոցա և սմանք ի նոցանէ հաւատացին ի Քրիստոս :

Եւ յորժամ կացին յատենին խոտովանեցան համարձակ զՔրիստոս և զկրկնակի դալատեանն ճշմարիտ յոյսն, և զբարի վայելումն ի հանդերձեալ կեանսն : Եւ բարկութեամբ լցեալ Մաքսիմիանոս հրամայեաց շարաշար տանջել զսուրբսն, և սպա հատանել զզուլսս նոցա . որպէս և արարին իսկ : Եւ յնա չարշարանացն կատարեցան սրով Յուլիսի ԻԶ : Եւ թագեցին զնոսա ի Նիկոմիդիա ի նշանաւոր տեղուջ : 10

[B * Յայսմ աւուր յիշատակ սուրբ և մեծ վկայուհւոյն և առաքելուհի սքանչելագործ կուսին և երջանիկ վկային Օրէապլու որ թարգմանի գեղեցկանախօսանձ, և երկու ընկերաց իւրոց : 15

1 սուրբն] վկայն B || 10 և զբարի . . . կեանսն om. B || 12 և յնա . . . ԻԶ] և խնդրեալ ժամս կացին չորեքեանն յագօթս առ Աստուած, և յափշտակեցան մտօք, և երեւեցաւ նոցա Յիսուս Քրիստոս և զօրացոյց զնոսա : Եւ դարձեալ տանջեցին զնոսա յոյժ յոյժ, և յնա չարշարանացն հատին զզուլսս նոցա հրոսից Ի և Յուլիսի ԻԶ B.

Hermolaüs. L'impie tyran, fort irrité, envoya des soldats pour lui amener, chargés de fers, Hermolaüs et les saints qui étaient avec lui.

Pantaléon, ayant pris les devants, alla les avertir de l'envoi des soldats. Hermolaüs dit : « Béni soit Dieu qui s'est plu à faire ainsi, car cette nuit même, le Seigneur m'est apparu et me dit : « Vous allez comparaître devant le
* A fol. 322 « tyran, confesser * mon nom et recevoir par le glaive votre martyre. » Allons, mes enfants, avec grande joie au martyre prochain. » Ils se levèrent et suivirent les soldats, auxquels (Hermolaüs) enseigna chemin faisant, et dont quelques-uns crurent au Christ. 10

Lorsqu'ils furent introduits au tribunal, ils confessèrent avec hardiesse le Christ, le véritable espoir de la deuxième venue, et la bonne jouissance de la vie future. Maximien, plein de colère, ordonna de torturer cruellement les saints, puis de leur trancher la tête. Ce qui fut ainsi fait. Après avoir été torturés, ils furent exécutés par le glaive, le 26 juillet. On les inhuma à Nicomédie dans un endroit distingué.

[B * En ce jour commémoration de la sainte et grande martyre la vertueuse vierge thaumaturge et bienheureuse martyre Oraiozèlè (Orcazilou), nom qui se traduit « d'un beau zèle », et de ses deux compagnes.

Սա աշակերտ էր նախակօչ առաքելոյն Անդրէի, եւ մեծ տանջանօք կատարեցաւ ի Մարգարմիանոսէ ի Գաւառնիաս կոչեցեալ :]

Հրօտից ԻԸ եւ Յուլիօի ԻԷ : Վկայութիւն սուրբ եւ փառաւորեալ անկրէպ
բժշկին Պանտալէանի, որ թարգմանի ամենաւրեժ :

5 Քրիստոսի սիրելին Պանդալէոն էր ի Նիկոմիդեայ քաղաքէն, որդի հօր կռապաշտի որոջ անուն էր Ստորդիոս, եւ քրիստոնէայ մօր որում անուն էր Նուուկա : Եւ ուսեալ էր զարուեստ բժշկութեան յՆիփրոսիէ բժշկապետէ թագաւորին : Եւ սուրբն Երմօղայոս քահանայն նախ քան զմարտիրոսանալն ուսոյց նմա զբանն կենաց :

10 Եւ երթեալ ի * ճանապարհին Պանտալէոն կգիտ զայր մի մեռեալ եւ Քրիստոսի * A fol. 322
r° b.
անուամբն զայրն կենդանացոյց. եւ ինքն հաստատեցաւ ի հաւատն Քրիստոսի զոր տեսեալ հայրն հաւատաց եւ մկրտեցաւ ամենայն ընդանօքն եւ այլ բաղոմբ ընդ նոսա : Եւ երթեալ ի տունն իւր զամենայն կուռս հօրն խորտակեաց : Եւ զկուրի միոջ զաչսն եբաց :

3 Վկայութիւն... ամենաւրեժ] Վկայութիւն սուրբ եւ փառաւորեալ բժշկին եւ վկային Քրիստոսի Պանտալէոնի, որ եւ Պանտալէիմոն կոչեցաւ որ թարգմանի ամենազորմ զոր մկրտեաց Երմօղայոս, եւ ի հայ լեզու Պանտալէոն ամենաւրեժ թարգմանի B || 5 Նիկոմիդեայ] Նիկոմիդացոյ B || 9 մեռեալ... Քրիստոսի] որ խաչթեալ յօձէ կայր անշնչացեալ, եւ Քրիստոսի անուամբն յարոյց զայրն եւ զօձն ստակեաց. եւ ինքն հաստատեցաւ ի հաւատն Քրիստոսի, եւ մկրտեցաւ ի քահանայէն Երմօղայոսէ. եւ ապա լուսաւորեաց զաչս կուրացելոյն զոր ճարտարքն բժշկաց ոչ կարացեալ էին բժշկել B || 12 Եւ զկուրի... եբաց om. B.

Elle fut disciple du premier apôtre appelé André, et fut martyrisée avec de grandes tortures par Maximien à l'endroit appelé Gavarnias (?)]

21 HROTITS, 27 Juillet.

Martyre du saint, glorieux et irréprochable médecin
Pantaléon, (nom) qui se traduit « tout lion ».

L'ami du Christ Pantaléon était de la ville de Nicomédie, fils d'un père idolâtre dont le nom était Eustorge (*Storgios*) et d'une mère chrétienne dont le nom était Euboulè (*Evouléa*). Il avait appris l'art de la médecine d'Euphrosynè, le médecin en chef de l'empereur Maximien. Le saint prêtre Hermolaüs, avant d'être martyrisé, lui avait enseigné la parole de vie.

Chemin * faisant, Pantaléon avait rencontré un homme mort et avait * A fol. 322
ressuscité cet homme au nom du Christ, ce qui l'avait confirmé dans la foi r° b.
au Christ; ce que voyant, son père crut, lui aussi, et se fit baptiser avec toute sa famille et d'autres nombreuses personnes avec eux. Rentré chez lui, (Pantaléon) b risa toutes les idoles de son père. Il fit recouvrer la vue à un aveugle.

Եւ անօրէն նախանձաւորքն կարան զայնն որ երբեմն կոչն էր, տարան առ թագաւորն եւ եհարց . Ով եբաց զաչս քո : Եւ նա ասէ . Պանդալէոն, ալլ եւ ես ծառայ Քրիստոսի եմ, որ ի ձեռն ծառային իւրոյ Պանդալէոնի եբաց զաչս իմ : Եւ նոյնժամայն հրամայեաց եւ հատին զգլուխ նորա :

Տարան առաջի զտուրբն Պանդալէոն եւ բազում խոստումն արարեալ աղաչանօք 5 եւ քաղցրութեամբ ոչ կարաց վարձուցանել զնա ի սիրոյն Քրիստոսի : Գան հարին զնա ուժգին, եւ զամբարս ծատուցին յանձն : Եւ երեւեցաւ նմա Տէր ի կերպարանս Երմոզայոսի քահանային եւ քաջալերեաց զնա : Եւ կապեցին չոտսն նորա վէճ եւ ընկեցին ի ծովն եւ հրեշտակ Տեառն ելոյճ զվէմն, եւ եհան զնա ամբողջ ի ծովէն : 10 Թողին ի նա զագանս եւ ոչ մերձեցան ի նա : Եւ տեսեալ ժողովրդեանն աղապակեցին առ թագաւորն եւ ասեն . Արձակես զծառայն Աստուծոյ :

* A fol. 322
v° a.

Եւ բարկացեալ յոյժ Մարտիմիանոս հրամայեաց եւ զլիատեցին ի ժողովրդենէն որ ազգակեցին արս հազարս, ստանին եւ զգագանսն որ ոչ մերձեցան ի վկայն Քրիստոսի :

Ապա կոպեցին զնա ի սրալեց անիւ, եւ հոլովեցին ընդ զաւրի վայր, եւ անիւն սպան 15

1 որ երբեմն կոչն էր] զորոյ զաչսն լուսաւորեաց B || 2 եբաց] լուսաւորեաց B || 3 եբաց] լուսաւորեաց B — Եւ նոյնժամայն... զգլուխ նորա om. B || 7 Տէր] ի տեսեան add. B || 9 եւ հրեշտակ... ի ծովէն] եւ խնամօքն Աստուծոյ լուծաւ վէմն եւ սուրբն ել ի ցամար B || 10 ժողովրդեանն] ժողովրդոցն B || 15 եւ անիւն... զտուրբն] եւ զորութեամբն Քրիստոսի սպրեցաւ B.

2

Des impies, jaloux, saisirent l'homme qui était auparavant aveugle, le conduisirent auprès de l'empereur qui lui demanda : « Qui a ouvert tes yeux? » Il répondit : « Pantaléon; mais moi aussi je suis le serviteur du Christ, qui m'a rendu la vue par l'intermédiaire de Son serviteur Pantaléon. » (L'empereur) ordonna aussitôt de lui trancher la tête.

On conduisit Pantaléon devant (l'empereur), qui lui fit beaucoup de promesses, mais ne parvint ni par les supplications ni par la douceur à le détourner de l'amour du Christ. On le frappa vigoureusement, on appliqua des torches à son corps. Le Seigneur lui apparut sous les ressemblances du prêtre Hermolaüs et l'encouragea. On lui attacha une pierre aux pieds et on le jeta à la mer; mais l'ange du Seigneur détacha la pierre et le retira sain et sauf de la mer. On lâcha des fauves contre lui, mais ils ne s'en approchèrent point. A cette vue, la population cria à l'empereur en disant : « Rends la liberté au serviteur de Dieu. »

* A fol. 322
v° a.

Maximien, très irrité, * ordonna de trancher la tête à ceux qui avaient crié, environ mille personnes; on tua aussi les fauves qui ne s'étaient point approchés du martyr du Christ.

On l'attacha ensuite à une roue armée de lames, et on la fit rouler sur

- ի դահճացն եւ ի զօրականացն զբազումս : Եւ հրեշտակ Տեսոն անարատ պահեաց
 գտորբն : Եւ հրամայեաց թագաւորն հատանել զզլուխն նորա . եւ նա տարածեաց
 զձեռս իւր յերկինս աղաչեաց զԱստուած ժամն ամենայն աշխարհի, եւ եղեւ ձայն առ
 նա յերկնից եւ ասէ . Կատարեցաւ ցանկութիւն քո եւ զրունք երկնից բազան բեղ,
 5 եւ զօրք երկնից անսան բեղ եւ պտակք պատրաստեցան բեղ, շնորհք բժշկութեան
 տուան ոսկերաց եւ անուան քո, եւ ոչ եւս անուանեսցիս Պանդալէոն, այլ Պանկա-
 լէիմոն, որ թարգմանի ամենողորմ, զի բազումք չանուանէդ բուժէ գացեն ոլորմու-
 թիւն . Կու լիցիս նաւահանդիստ ալէկոճեկոց, օգնական անտէրանց, հիւանդաց բժիշկ,
 զիւաց հալածիչ :
- 10 Եւ համբարձեալ դահիճն զձեռն իւր սրովն զի հատցէ զզլուխն, եւ սուրն իբրեւ
 զձոճ շրջեցաւ, եւ զօրականքն որք ի տեղին էին հաւատացին ի Քրիստոս : Իսկ սուրբն
 Պանդալէիմոն կամաւորութեամբ խոնարհեցոց զպարանոցն, եւ այլ զահիճ եհատ
 * զզլուխ նորա Յուլիսի ԻԷ : Եւ փոխանակ արեան ջուր բխեաց : Եւ վաչան որ ի * A fol. 322
 տեղւոջն էր արձատացաւ, եւ եղեւ ձիթենի պտղալից : v° b.
- 15 Լաւրէնտիոս եւ Բագոս եւ Պրովիանոս զրակիցք եւ սննդակիցք սրբոյն Պանկա-

3 աղաչեաց . . . եւ ասէ] ողովեաց առ Աստուած . եւ լուաւ հոգւովն զի B || 4 քո] նորա
 B || 5 բեղ] նժա B || 5-12 շնորհք . . . Քրիստոս] եւ այսու աւետար ծխիթարեցաւ յոյժ
 B || 13 կամաւորութեամբ] խնդամիտ սրաիւ B — այլ om. B || 14 նորա] հրոտից ԻԷ եւ
 add. B — Եւ փոխանակ . . . պտղալից om. B || 15 Բագոս] Բասոս B — զրակիցք] զրացիք B.

une pente, mais la roue tua beaucoup de bourreaux et de soldats. L'ange du Seigneur conserva le saint intact. L'empereur ordonna de lui trancher la tête; il éleva ses mains au ciel, pria Dieu pour toute la terre, et une voix du ciel se fit entendre à lui qui disait : « Ton désir est exaucé, les portes du ciel te sont ouvertes, les milices célestes t'attendent, des couronnes te sont préparées, des grâces de guérison sont accordées à tes os et à ton nom, tu ne seras plus appelé Pantaléon, mais Pantéléimon, nom qui se traduit « tout miséricordieux », car beaucoup trouveront la miséricorde par ton nom; tu seras un port pour les naufragés, un aide pour ceux qui n'ont point de maître, le médecin des malades, l'expulseur des démons. »

Le bourreau ayant levé la main armée du glaive pour lui trancher la tête, le glaive se tordit comme un cierge, et les soldats qui se trouvaient présents crurent au Christ. Mais saint Pantéléimon ayant volontairement baissé le cou, un autre bourreau lui trancha * la tête, le 27 juillet. Au lieu de sang il

coula de l'eau. Le gibet qui se trouvait à cet endroit prit racine et devint un olivier chargé de fruits.

Laurent, Bassus (*Bazos*) et Probianus (*Probianus*)¹, les voisins de saint

1. L'édition du synaxaire de 1706, Constantinople, donne : Laupitos, Basos et Rufin (*Romphinos*).

լէիծոնի զկնի երթալին նահատակութեան նորա յառաջնձէ ձինչեւ կատարեցաւ, եւ գրեցին զնահատակութիւն սրբոյ վկային : Եւ ձինչեւ ցայսօր դատարկ տապան սրբոյն Պանդալէիծոնի ջուր օրհնութեան բզխէ ի Նիկիոմիկիա քաղաքն :

* B
p. 45 a.

[B * Յայսձ առուր հանդեաւ ի Քրիստոս բարեպաշտ եւ աստուածասէր եւ ողորմածն Կոստանդին Հայոց թագաւորին ձայրն տիկին Մարիուն եւ կայ յԱնարդաբայ :] 5

Հրտայ իԲ եւ Յուլիոի իԸ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Կալինիկոսի :

Քրիստոսի վկայն Կալինիկոս էր բրիստոնեաց եւ երկիւղած յԱստուծոյ եւ վասն հալածանաց բրիստոնէից ի կռապաշտիցն եղեւ ճանապարհորդ որպէս վաճառական, եւ տեսանէր զբազումս ըմբռնեալս ի ձողորութենէ ամբարշտացն զի կորնչէին, ձերձենայր եւ ուսուցանէր եւ խրատ տայր ի բաց կալ ի սնտաի խարէութենէ կռոցն, եւ հաստատուն կալ ի հաւատան Քրիստոսի :

* A fol. 323
r° a.

Եւ կալեալ * զնա տարան առ Սակերդոն գատաւորն, եւ նա բազում պատրանօք եւ ողորմանօք խրատ տայր զոչնէլ կռոցն, եւ ոչ կարաց խախտել զնա յԱստուծոյ ճշմարիտ հաւատոցն : Չարչարեաց զնա պէտպէս տանջանօք, եւ երկաթի կոշիկս

2 Եւ ձինչեւ ցայսօր] Եւ որպէս ի կենդանութեան իւրում բազում սքանչելիս արար անուամբն Քրիստոսի, նոյնպէս եւ յետ ձահուանն իւրոյ ձինչեւ ցայսօր առնէ անպակաս եւ B || 3 սրբոյն Պանդալէիծոնի] նորա B || 6 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B || 7 վկայն] սուրբն add. B || 8 բրիստոնէից ի om. B.

Pantéléimon qui avaient été élevés avec lui, et l'avaient suivi au cours de son martyre du premier jour jusqu'à l'exécution, écrivirent le combat du saint martyr. Jusqu'aujourd'hui du tombeau vide de saint Pantéléimon jaillit une eau de bénédiction dans la ville de Nicomédie.

* B
p. 45 a.

[B' En ce jour reposa dans le Christ la pieuse amie de Dieu et charitable mère du roi d'Arménie Constantin, Tikin Marioun; elle repose à Anazarbe.]

22 PROTITS, 28 Juillet.

Passion de saint Callinique.

Le martyr du Christ Callinique était chrétien et craignant Dieu. En raison des persécutions des chrétiens par les idolâtres, il se fit voyageur comme commerçant, et voyant que beaucoup se perdaient, trompés par l'erreur des impies, il s'approchait d'eux, les enseignait et les engageait à abandonner la vaine tromperie des idoles et à être fermes dans la foi au Christ.

* A fol. 323
r° a.

On le * saisit et on le conduisit au juge Sacerdon, lequel lui conseilla d'immoler aux idoles, avec beaucoup de paroles trompeuses et de supplications; mais il ne réussit point à l'ébranler de la vraie foi à Dieu. Il le fit

բեւեռեցին չոտս նորա, եւ առաջի երկվարացի ընթացուցանէին զնա մինչեւ ի քաղաքն Գանգրեա Եօթանասուն մղոն, եւ զօրականքն ի խորշակէն օթթացան եւ ի ծարաւոյն նուաղեցան զի անջրլիք էին տեղերն, աղաչէին զտուրբն Կալինիկոս զի աղօթեացէ առ Աստուած իւր եւ հանցէ ջուր յերկրէ եւ նա զձեռս եւ զաչս յերկինս համբարձեալ
 5 աղօթեաց առ Աստուած արտասուօր, եւ հերձաւ վէմն որպէս երբմն առ Մովսէսիւ ի լերինն, եւ բղխեցին ջուրը յոժ, եւ եղեն ալլիւրը եւ են մինչև ցայսօր, արբին զօրականքն եւ յապեցան : Եւ տարան զտուրբ վկայն ալլ եւս տանն մզնն մինչև ի Գանգրեա, եւ անդ պատրաստեալ հուր ընկեցին անկր զտուրբն Կալինիկոս, եւ փառաւորելով զԱստուած աւանդեաց զհոգին իւր Յուլիսի ԲԲ : Կալինիկոս բարի յազմող թարգմանի :

10

Յայսմ ատուր յիշտտակ Ապոլոնիոսի :

Սա էր ի Սարգիս քաղաքէն * հաւատով բրիտոնեա եւ տարան զնա ի քաղաքն Յիկոնիոյ, եւ կացեալ առաջի Պերինիոս իշխանին խոստովանեցաւ զբրիտոնէութեան հաւատն իւր :

* A fol. 323
1° b.

Ասէ իշխանն . Երդուիր յանձն թագաւորին : Ասէ Ապոլոնիոս . Ոչ է սլարտ երդնուլ
 15 մեզ յապականացու թագաւոր, մահաւանդ յայն որ զարարիչն իւր ոչ ձանաչէ : Մեր

2-7 եւ զօրականքն... յապեցան om. B || 9 զհոգին իւր] Հրոսից ԽԲ եւ add. B || 10 յիշտտակ] սրբոյն add. B || 11 Սարգիս] Մարգիս B || 12 իշխանին] եւ համարձակ add. B.

soumettre à des tortures variées; on lui cloua aux pieds des chaussures en fer et on le fit courir devant des chevaux jusqu'à la ville de Gangres, à soixante-dix milles. Les soldats eurent très chaud et défailirent de soif, car il n'y avait point d'eau dans ces endroits-là; ils demandèrent à saint Callinique de prier Dieu afin qu'il fit jaillir de l'eau de terre; (le saint) éleva ses mains et ses yeux au ciel, pria Dieu avec larmes, et le rocher s'entr'ouvrit, comme au temps de Moïse à la montagne, et de nombreuses eaux jaillirent, qui devinrent des sources et qui existent jusqu'aujourd'hui; les soldats en burent à satiété. Ils emmenèrent le saint martyr dix milles plus loin jusqu'à Gangres et là, ayant allumé un feu, ils y jetèrent saint Callinique, qui rendit son âme en glorifiant Dieu, le 28 juillet. Callinique se traduit « bon vainqueur ».

En ce jour commémoration d'Apollonius.

Il était de la ville de Sardes, * de foi chrétienne; on le conduisit à la ville d'Iconium, où, introduit devant le gouverneur Perinius, il confessa sa foi chrétienne.

* A fol. 323
1° b.

Le gouverneur lui dit : « Jure par la personne de l'empereur ! » Apollonius répondit : « Nous ne devons point jurer par un empereur corruptible, surtout par celui qui ne reconnaît point son créateur. Nous jurons par le créateur

երկուձք յարարիչն եւ ի թագաւորն որ յառաջ քան զլաւիտեանս Աստուածն է, եւ արար զերկինս եւ զերկիր եւ ստեղծ զթագաւորս երկրի :

Եւ հրամայեաց եւ խաչեցին զնա եւ գեղարդեամբն խոցեցին, եւ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Յուլիսի ԻԲ :

* B
p. 45 a

ԷԲ * Տօն սրբոց առաքելոցն Պրոխորոնի, Տիմոնի, Նիկանորաց եւ Պարմենայ 5
նախասարկաւագացն :

Սուրբ առաքելայքս ընտրեցան ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ ի կարգ եօթնասուն աշակերտացն. եւ ահանատես եղեն նմին Աստուծոյ եւ մարդացելոյ տնօրինական գործոցն, եւ ահանջալուր աստուածախօս վարդապետութեանն զոր ընդ սրբոց նախավկային Ստեփաննոսի ընտրեցին առաքելայքն ի սպասաւորութիւն ալրեացն եւ ազբստաց, եւ ձեռնադրեցին սարկաւագունս :

* B
p. 45 b.

* Առաջին զի էին նմանեալք Ստեփաննոսի լին հաւատովք եւ Հոգւով սրբով, ընդ զլիաւորացոյն առաքելայն սպասաւորեցին չաւետարանն : Որ եւ Պրոխորոն աշակերտեալ սրբոց առաքելոցն Յովհաննու աւետարանչի եւ աստուածարանի, չասին նորա. Գրեաց չաւետարանն սուրբ : Եւ յետոյ ձեռնադրեալք եպիսկոպոսք զանազան տեղեաց 15
բազում նշանօք քարոյցեցին զՔրիստոս եւ զյօրովս վարձուցին, եւ համբերելով զանազան չարչարանաց կատարեցան ի Քրիստոս :

1 յարարիչն եւ om. B.

et par le roi qui est avant tous les siècles, Dieu, qui a créé le ciel et la terre, qui a créé les rois de la terre. »

Sur l'ordre (du gouverneur) on crucifia (le saint) et on le frappa de la lance. Il rendit son âme à Dieu, le 28 juillet.

* B
p. 45 a.

ԷԲ * Fête des saints apôtres Prochore, Timon, Nicanor et Parménas, les premiers diacres.

Ces saints apôtres furent élus par le Christ notre Dieu au rang des soixante-dix disciples; ils furent les témoins oculaires de Dieu même et des actes du Seigneur incarné, et les témoins auriculaires de sa doctrine aux paroles divines, eux, que les apôtres choisirent avec saint Étienne le proto-martyr pour le service des veuves et des indigents, et qu'ils ordonnèrent diacres.

* B
p. 45 b.

* En premier lieu, parce qu'ils étaient semblables à Étienne, pleins de foi et du Saint-Esprit, ils servirent les principaux apôtres dans l'évangélisation. Prochore avait été le disciple du saint apôtre et évangéliste Jean le théologien, qui dit de lui : « Il écrivit le saint évangile. » Ils furent ensuite sacrés évêques en différents endroits, prêchèrent le Christ en opérant beaucoup de prodiges, convertirent des multitudes, et après avoir enduré des tortures variées furent martyrisés dans le Christ.

Քանզի Պրոխորան եղև եպիսկոպոս Նիկոմիդիայ Բիւթանացւոյ, եւ խաղաղութեամբ հանգեաւ : Եւ Նիկանորա ի նմին առուր չորում քարկոծեցաւ սուրբն Ստեփաննոս սպանաւ ի շրէիցն ընդ հապարաւոր սուրբ հաւատացելոյ : Բոկ այք ասեն թէ խաղաղութեամբ կատարեցաւ : Եւ Տրմոն եղև եպիսկոպոս Բոսորայ Արաբացւոյ, եւ հրով աչրեցաւ ի հեթանոսաց վասն Քրիստոսի : Եւ Պարմենա առաջի երեսաց առաքելոցն մեռաւ ի սպասուորութեանն իւրում :

Եւ յայսմ առուր հանգեաւ ի Քրիստոս բարեպաշտուհի տիկնաց տիկինն Կեռան թագուհէմաչրն, որ խնամածուն էր որբոց եւ աչրեաց եւ առատապարգև տրովք մխիթարէր զկարօտեալս :]

* B
p. 46 a.

10 Հրտոյց ԻՓ եւ Յուլիս ԻԹ : Վկայութիւն սրբոցն Թէոդոտեայ եւ երից որդւոց նորա :

Բարեպաշտ կինն Թէոդոտիա աչրի էր ի քաղաքէն յԻկոնիոց, եւ կատարէր սրահօք եւ աղօթիւք զպատուիրանս Աստուծոց, ուսուցանէր եւ զօրդիւսն իւր պարկեշտ եւ աստուածահաճոց զործովք կեալ : Եւ յառուրան յայնոսիկ էր սրբուհի վկայն Քրիստոսի Անաստասիա, եւ քաջալերէր զԹէոդոտի հաստատուն կալ ի հաւատն Քրիստոսի եւ ի տանջանաց ոչ երկնչեւ :

15 Եւ ոմն մի իշխան որոց անուն էր Լեւկադիոս խնդրեաց զԹէոդոտի իւր ի կնու-

10 սրբոցն] սրբուհւոցն B — նորա] իւրոց B.

Ainsi Prochore devint évêque de Nicomédie en Bithynie, et reposa en paix. Nicanor, le jour où fut lapidé saint Étienne, fut mis à mort par les Juifs avec des milliers de saints fidèles. D'autres disent qu'il reposa en paix. Timon devint évêque de Bostra, en Arabie, et fut livré aux flammes par les païens pour le Christ. Parménas mourut en présence des apôtres dans les fonctions de son service.

B* En ce jour reposa dans le Christ la pieuse reine des reines, la reine-mère Kéran, qui s'était chargée des soins des orphelins et des veuves et consolait les indigents par de généreuses largesses.]

* B
p. 46 a.

23 HROTITS, 29 Juillet.

Martyre de sainte Théodote et de ses trois fils.

La pieuse femme veuve Théodote était de la ville d'Iconium; elle accomplissait les commandements de Dieu avec jeûnes et prières, et enseignait à ses fils à mener une vie modeste dans des actions agréables à Dieu. En ces jours vivait la sainte martyre du Christ Anastasie, qui encourageait Théodote à demeurer ferme dans la foi au Christ et à ne point craindre les tortures.

Un certain comte, du nom de Leucadius, demanda Théodote en mariage,

թիւն, եւ նա պատրանօք խաբեաց զնա ասելով. Համբերեան ինձ սակաւ աւուրս զի
 * A fol. 323
 v° a. գմտաւ ամից եւ * ժողովեցից զինչս իմ : Եւ նա թոյլ ետ նմա : Իսկ ամենօրհնեալ
 կինն թէոզոտի զամենայն ինչս իւր բաշխեաց աղքատաց եւ ի բանդարգել քրիստոնեայս,
 եւ երթևալ առ սրբուհին Անաստասիա պատմեաց նմա զամենայն :

Իսկ իշխանն Լեւկազիոս զէաց առ թէոզոտի, եւ լուաւ եթէ զամենայն ինչս իւր
 5 բաշխեաց, եւ զՔրիստոսի հաւատն հաստատուն ունի, ետ զսրբուհին Անաստասիա
 ի պատգական ատենին, որ եւ ճարտիրոսացաւ ի Գեկտեմբերի ԻՔ : Եւ զթէոզոտի
 յանձնեաց ի գորականս եւ յուղարկեաց առ Նիկիտոս պատաւորն Բիթանացոց, եւ
 բազում ոգորանօք խրատ տայր եւ ասէր. Ոգորմեան անձին քում եւ զաւակաց բոց եւ
 զոհեան կուոցն :

Եւ նա ասէ. Ես վասն զի յոյժ սիրեմ զանձն իմ եւ զզաւակս իմ ոչ ուրանամ զԱս-
 տուածն իմ, եւ ոչ զոհեմ օտարոտի շատուածոց զի ձշմարիտ հաւատով զՔրիստոս
 խոստովանիմ : Եւ լերին առաջի մեքենայս չարչարանաց զի տեսցեն եւ երկիցեն : Իսկ
 առաջին որդին իւր Եւոզիոս եթուք ի մեքենայսն եւ խօսեցաւ յաւետարանէն Քրիստոսի
 բանս առ զատաւորն :

Եւ հրամայեաց զան հարկանել զաւագանօք զերիս եղբարսն առաջի մօրն իւրեանց

3 ինչս] ստացուածս B — բանդարգել] բանդարկեալ B || 5 թէոզոտի] մայր նոցա
 add. B.

mais elle usa de ruse en lui disant : « Prends patience quelques jours pour
 * A fol. 323
 v° a. que je réfléchisse et que * je réunisse mes biens. » Il le lui accorda. Quant
 à Théodote, la femme toute-bénie, elle distribua tous ses biens aux pauvres
 et aux chrétiens détenus, puis s'étant rendue auprès de sainte Anastasie,
 elle lui raconta tout.

Le comte Leucadius se rendit chez Théodote, mais, ayant appris qu'elle
 avait distribué tous ses biens et qu'elle était de foi chrétienne, il mena
 sainte Anastasie devant le tribunal de justice, où elle fut martyrisée le
 22 décembre. Il remit Théodote entre les mains des soldats et l'envoya
 auprès de Nicétius, juge de Bithynie, lequel l'engagea avec beaucoup de
 supplications en ces termes : « Aie pitié de ta personne et de tes enfants
 et immole aux idoles. »

Elle répondit : « Comme j'aime beaucoup ma personne et mes enfants,
 je ne renie point mon Dieu, et je n'immolerai point à des dieux étrangers;
 car je confesse le Christ dans la vraie foi. » On apporta devant elle des engins
 de tortures, afin qu'à leur vue, (elle et ses fils) prissent peur. Mais son premier
 fils Evodius cracha sur les engins et adressa au juge des paroles de l'évangile
 du Christ.

Il ordonna de frapper à coups de bâtons les trois frères en présence de

եւ Թէոդոտի քաջալերելը զորդին ի հաւատան զի համբերեացն ցաւոցն : Եւ զա- * A fol. 323
տաւորն յոյժ բարկացաւ եւ ետ զԹէոդոտի ի Յուրտակի զօրականն զի տարցէ ի տունն v^o b.
իւր եւ շնասցի ընդ նմա : Եւ յորժամ տարաւ քարշկով ի տուն իւր եւ կամէր մերձենալ
ի նա, լուծան երակը անպացն եւ հոսէր արիւնն անպարար եւ աղաղակեաց մեծաձայն
5 եթէ. Տեսի այր մի ոսկէհանդերձ եւ ած ինձ ապտակ, եւ լուծան հոտոտելիքս :

Եւ լուեալ զատաւորին զեղեալ զորձն Յուրտակի, հրամայեաց զաճճացն եւ
արկին զաղախինն Քրիստոսի երեք որդւովքն ի բորբոքեալ հօր. եւ աղօթեաց այսպէս.
Օրհնեալ է անուն Բարձրելոյն, որ ոչ եւ յայսմ կենցաղս որոշեաց զիս ի գաւազաց
իմոց եւ ոչ ի հանդերձեալ կեանսն : Եւ այսպէս աւանդեցին զհօգիս իւրեանց ի մէջ
10 հրոցն Յուլիսի Իթ :

Հրոտից ԻԳ եւ Յուլիսի Լ : Վկայութիւն սրբոյն Եւստաթէոսի :

Սուրբն Եւստաթէոս զօրական էր Քրիստոսի հաւատովն, եւ տեսեալ զօրականսն
որ երթալին չքմբունել զնա, ամբարցոյց զամենայն անպամ իւր նշանաւ սրբոյ խաչին, եւ
գնաց զկնի նոցա առ զատաւորն Անկուրիոյ քաղաքին որոյ անուն էր Կունելիոս, եւ

2 Յուրտակի] անառակ add. B || 10 հրոցն] Հրոտից ԻԳ եւ add. B || 11 Եւստաթէոսի]
Անկուրացոյն add. B.

leur mère; Théodote encouragea ses fils dans la foi à endurer * les douleurs. * A fol. 323
Le juge, fort irrité, remit Théodote au soldat Hirtacus (Yourtaki) afin qu'il v^o b.
l'emmenât à sa maison et forniquât avec elle. Lorsqu'il l'eut emmenée chez lui
en la trainant et qu'il voulut s'approcher d'elle, les veines de ses narines
s'ouvrirent et le sang coula sans cesser. Il cria à haute voix : « J'ai aperçu
un homme en vêtements d'or, qui m'a souffleté, et mes narines se sont
rompues. »

Le juge, apprenant ce qui était arrivé à Hirtacus, ordonna aux bourreaux
de jeter la servante du Christ et ses trois fils dans une fournaise enflammée.
(Théodote) pria en ces termes : « Béni soit le nom du Très-Haut, qui ne
m'a point séparée de mes enfants, ni en ce monde ni dans la vie future. »
C'est ainsi qu'ils rendirent leur âme dans les flammes, le 29 juillet.

24 HROTITS, 30 Juillet.

Martyre de saint Eustathe.

Saint Eustathe était soldat, croyant au Christ. Lorsqu'il vit les soldats
qui venaient le saisir, il fortifia tous ses membres par le signe de la sainte
croix et les suivit auprès du juge de la ville d'Ancyre, dont le nom était

նախ քան զհարցանելն խոստովանեցաւ զանուն եւ զգալուստն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

* A fol. 324
1° a.
Գրան հարին զնա եւ քերեցին զմարմինն ուժգին, եւ ծակեցին զպէտուսնս ոտիցն եւ անցուցին * պարան, եւ քարշեցին զնա ի քաղաքէն Անկուրիոյ մինչեւ ի գետն Սաղարիա, եւ ընկեցին զնա կենդանի անդ. եւ հրեշտակ Տեառն եհան զնա անվնաս եւ ողջ ի գետոցն, եւ զորձաւ անլրէն յԱնկուրիա սաղմոսելով զՈ ընակեալն է յօգնութիւն : Եւ լուեալ Կառնեթոսի եթէ կենդանի է, մոլեցաւ եւ ցնորեցան խելքն, եւ աւեալ սուր եհար յանձն իւր եւ շար մահուամբ սատակեցաւ

Իսկ քրիստոնեայքն առին զգիրս սրբոցն Յովհաննու աւաքելոցն եւ զնացին ի մխարին ընդ սրբոցն Եւստաթէոսի չեկեղեցի սրբոցն Պղատոնի, եւ տարածեալ զձեռս իւր չերկինս սուրբ վկայն Քրիստոսի ազօթեաց այսպէս. Տէր Յիսուս Քրիստոս Որդի Աստուծոյ, կատարեան զխոստումն քո ի ծառայս քո Եւստաթէոս, եւ աւաքեան քաղցր հրեշտակս զի հաղորդեցեն զիս պարգեւաց քոց, եւ աւանդեցեն զհոգիս իմ խաղաղութեամբ : Եւ նոյնժամայն ելին շարժք եւ խոնարհեցան ամպքն, եւ ել աղաւնի յամպոցն եւ էջ հրեշտակ լուսեղէն ի վերայ նորա, եւ աղաւնին կերակրեաց զնա, եւ հրեշտակն

5 անդ] ի գետն B. — եւ հրեշտակ Տեառն եհան զնա] եւ խնամօք Աստուծոյ ել B || 6 յօգնութիւն] բարձրելոցն add. B || 9 սրբոցն om. B || 10 Պղատոնի] որ նահատակեցաւ ի քաղաքի անդ add. B || 13 զի հաղորդեցեն զիս պարգեւաց քոց om. B || 14 խաղաղութեամբ] աւ քեզ add. B 14-15 նոյնժամայն... հրեշտակն om. B.

Corneille, et, avant que celui-ci l'eût interrogé, il confessa le nom et l'avènement du Christ notre Dieu.

* A fol. 324
1° a.
On le frappa vigoureusement et on lui déchira le corps; on lui troua les chevilles des pieds et on y passa une * corde, puis on le traîna de la ville d'Ancyre jusqu'au fleuve Sakaria, et on l'y jeta vivant; mais l'ange du Seigneur le retira du fleuve sain et sauf. Il retourna de nouveau à Ancyre, en psalmodiant : *Celui qui habite dans le secours* ¹. Corneille, apprenant qu'il était vivant, devint furieux, ses esprits s'égarèrent, et saisissant une épée il s'en frappa et mourut d'une mort cruelle.

Les chrétiens prirent les livres du saint apôtre Jean et se rendirent ensemble avec saint Eustathe à l'église de saint Platon; le saint martyr du Christ éleva ses mains au ciel et pria ainsi : « Seigneur, Jésus-Christ, Fils de Dieu, accomplis ta promesse, que tu as faite à ton serviteur Eustathe, et envoie de doux anges, afin qu'ils me fassent participer à tes bienfaits et prennent mon âme en paix. » Il se produisit aussitôt un tremblement de terre, les nuages s'abaissèrent, une colombe s'élança des nuages, un ange lumi-

1. Ps. xc, 1.

աւանդեաց զհոգին խաղաղութեամբ Յուլիսի I. : Եւ թաղեցին զճարմին նորա ի նոյն քաղաքին Անկուրիա :

Յայսմ աւուր յիշատակ է երանելոյն Մարթայի ձօր Սիմէոնի Աւանակեցոյն որ ի սրանչելի լեառն Անախրայ :

5 Սուրբն Սիմէոն զերանելին Մարթա * զաղախինն Քրիստոսի սա խարսխի սեանն * A fol. 324
 իւրոյ հրամայեաց թաղել . յորժամ երթալին հիւանդք եւ նեղեալք ի տապանն յայտնապէս
 երեւէր Քրիստոսի աղախինն Մարթա եւ զնէր ձեռս եւ ազօթիւք բժշկէր զայտաճարս
 եւ զխեղս եւ զամենայն հիւանդս, եւ ապա անչայտ լինէր :

10 Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյ Գոհարինեանցն նոր վկայցն սրբ ի
 Աերաստիտ կոտարեցան :

Պատուական վկայքս սչտորիկ սուրբն Գոհարինէ եւ Էզրարբ իւր Ռատիոս եւ
 Ծամիրդէս եւ Տունկիոս էին յերկրէն Աերաստիտոյ Հայոց : Հայրն իւրեանց Գաւրթ
 զերեալ ի Տաճկաց որ եւ զարձուցին զնա ի կրօնս իւրեանց, եւ զանդրանիկ որդի նորա :

1 [սաղապութեամբ] սա Աստուած Հրոտից ԵՊ. եւ *add.* B. — 6 յայտնապէս] ի տեսնան
add. B || 7 եւ ազօթիւք... անչայտ լինէր] եւ ազօթէր. եւ ապաւնս այտաճարք եւ խեղք
 եւ ամենայն հիւանդք բժշկէին. եւ յարուցեալ փառս տալին Աստուծոյ, եւ գառնային
 ուրախութեամբ իւրաքանչիւր ի անդիս իւրեանց B || 9-10 Յայսմ... կոտարեցան] Ե սմին
 աւուր ի Փոքր Հայս ի Աերաստիտ քաղաք վկայութիւն նոր վկայիցն Գոհարինէի, Ռատիոսի,
 Տունկիոսի եւ Ծամիրոսի B || 11-12 սուրբն... Տունկիոս *om.* B || 13 ի Տաճկաց] յայլապ-
 զեաց B.

neux descendit sur lui, la colombe lui donna à manger et l'ange prit son âme en paix, le 30 juillet. On inhuma son corps dans la même ville d'Ancyre.

En ce jour commémoration de la bienheureuse Marthe,
 mère de Siméon le stylite dans la merveilleuse montagne d'Antioche.

Saint Siméon ordonna d'inhumer sa mère, la bienheureuse * Marthe, * A fol. 324
 servante du Christ, au pied de sa colonne. Elle brilla par divers prodiges, r° b.
 car lorsque les malades et les souffrants se rendaient à sa tombe, la servante
 du Christ apparaissait manifestement, leur imposait les mains et par ses
 prières guérissait les possédés, les estropiés et tous les malades, puis dispa-
 raissait.

En ce jour, martyre des saints Gohariniakh, les nouveaux
 martyrs, qui furent martyrisés à Sébaste.

Ces véritables martyrs, sainte Gohariné et ses frères Ratios, Dsamidès
 et Tounkios étaient du pays de Sébaste d'Arménie. Leur père David fut
 emmené captif par les Musulmans qui le convertirent à leur religion ainsi

Իսկ ճաչըն իւրեանց հաստատուն եկաց ի հաւատան որ ի Քրիստոս, եւ բարեպաշտութեամբ անոց զորդիս իւր. եւ վասն արիութեանն իւրեանց զինուորեցան բռնաւորին Տաճկաց Ալի Բասանայ, յազգէ Գանչճանացն որ տիրէր Սերաստիոյ եւ կողմանցն Պոնտոսի, այլ գազանաբարոյ եւ արիւնսխանձ ծովեալ ընդգէժ բրիտոնէից :

Չարախօսեցին ոմանք զարքոց Գոհարինեանցն առաջի Ալի Բասանայ եւ ասեն .⁵

* A fol. 324
v^o a.

Նորա որվրք են տաճկի եւ թողեալ զորէնս մեր կան բրիտոնէութեամբ, զարշին ի կերակրոց մերոց, եւ ոչ կան յազօթս * ընդ մեզ : Եւ նա առաքեաց զինուորս եւ հրամայեաց ածել առաջի իւր եւ զնացեալ զինուորացն կռչէին զնոսս ափսոսալ առաջի թագաւորին : Եւ նորա զիտացեալ զգալտնի նետաձգութիւն չարին ողջունեալ զընտանիս իւրեանց չոգան խնդութեամբ, եւ ասէին. Չօգուտն մեր Աստուած զիտացէ¹⁰ եւ հոգացէ :

Եւ կացեալ առաջի բռնաւորին եհարց զնոսս վասն բրիտոնէութեանն : Իսկ երէց եղբայր նոցա ոչ եթող սրբոցն տալ պատասխանի, այլ ինրն ասէ ցթագաւորն. Հաւաստ զոր զու պաշտես, եւ մեր զնոյն պաշտեմք : Եւ արձակեաց զնոսս եւ զնացին ի տունս իւրեանց տրտմութեամբ, զի ոչ խոստովանեցան զՔրիստոս : Եւ մեղազրէին¹⁵ եղբարքն եղբօրն զի ոչ թողացոյց նոցա խոստովանել զբրիտոնէութիւնն իւրեանց,

1 իւրեանց] նոցա B || 3 Տաճկաց] այլապէս B — Գանչճանացն] Գանչմեաց B || 6 տաճկի] պազգուց B || 10 զիտացէ, եւ om. B || 16 եղբարքն om. B.

que son fils aîné. Mais leur mère demeura ferme dans sa foi au Christ, et éleva pieusement ses enfants; ceux-ci à cause de leur courage s'enrôlèrent dans l'armée du tyran musulman Ali Bassan, de la race des Danishmends, qui régnaît à Sébaste et sur les contrées du Pont; homme d'un naturel bestial, assoiffé de sang, et fou furieux contre les chrétiens.

Certains allèrent dire du mal à Ali Bassan contre les saints Gohariniankh en ces termes : « Ce sont les enfants d'un musulman, qui ont abandonné notre religion, vivent en chrétiens, répugnent à nos mets et ne prient point
* A fol. 324
v^o a. * avec nous. » Il envoya des soldats avec ordre de les amener devant lui; les soldats, y étant allés, les appelèrent, en les pressant, pour paraître devant le prince. Ayant compris le secret trait de flèche du méchant, ils saluèrent leurs familles et partirent avec joie en disant : « Dieu connaît ce qui est bien pour nous, Il en prendra soin. »

Lorsqu'ils eurent été introduits devant le tyran, celui-ci les interrogea au sujet du christianisme. Le frère aîné ne laissa pas les saints répondre, mais dit lui-même au prince : « La religion que tu suis, nous la suivons également. » Il les remit en liberté et ils rentrèrent chez eux, tristes de ne pas avoir confessé le Christ. Les frères blâmèrent leur aîné pour ne pas les avoir laissés confesser leur foi chrétienne; ils firent pénitence en versant

եւ ապաշաւէին լալով եւ կոծելով : Եւ Ռատրոս զնոց ի վանքն եւ եղև կրօնաւոր :

Յնա աւուրց զարձնալ ծառնեցին բռնաւորին չարախօսք ելիէ. Սրբան արձակեցեր զնոսա առաւել եւս անարգեն զՄաշձէտ եւ զկրօնս ձեր : Եւ զնոց Կի Բատան չնկեղեաց զաւաւն եւ առ աւար եւ զերութիւն բազում, եւ եկեալ ի Սերաստրա բանակեցաւ
 5 առ ափն Ալիս զետոյն : Եւ աւարեաց զոմն անօրէն որ չարախօսեաց զսրբոյն եւ բազում զօրս ընդ նմա ամել զսուրբան առաջի իւր : Եւ նոցա * կալեալ զերանելին * A fol. 324
 կապեալ շղթայլուք ածին սուաջի բռնաւորին ի բանակի եւ եհարց զնոսա վասն բրիտոնէութեանն : Եւ սուրբն Ռատրոս ասէ համարձակութեամբ. Քրիստոնեայք էար
 եւ եմք եւ եղիցուք. եւ սկսաւ անարգել զՄաշձէտ :

10 Եւ հրամայեաց բռնաւորն հարկանել զքերան նորա եւ հատանել զլեզուն : Եւ նա զոհանալ զԱստուծոյ ի հարկանելին, բայց զլեզուն ոչ հատին : Եւ հարցեալ զմի ծի ի սրբոյն եւ նորա յայտնապէս խոստովանեցան զՔրիստոս Աստուած եւ Սրբի Աստուծոյ : Եւ այլ բազում եւ պէս պէս հարցուածս արարեալ եւ սքարգեւս խոստոցեալ
 ոչ կարաց հաւանեցուցանել զնոսա, հրամայեաց փորել զերկիր եւ թաղել զՔոհարինէ
 15 մինչեւ ի մէջսն, եւ նետաձիլ լինել ի նա ամենայն բազմութիւնն :

Եւ մինչդեռ պատրաստէին դաջն եկին զնուորբն եւ բերին զկանայս եւ զմանկունս

3 զՄաշձէտ] զասճմանս B || 9 զՄաշձէտ] զասճմանս եւ զկրօնս նոցա B || 13 արարեալ] հարցեալ B.

des larmes et en se frappant la poitrine. Ratios se retira dans un couvent et se fit religieux.

Un certain temps après, les dénonciateurs les livrèrent de nouveau au tyran, en disant : « Depuis que tu les as relâchés ils méprisent davantage Mahomet et notre religion. » Ali Bassan se rendit à la province de Ekelikli, fit un grand butin et prit de nombreux captifs; il revint à Sébaste et établit sa résidence au bord du fleuve Halys. Il envoya un des infidèles, qui avait calomnié les saints, avec de nombreux soldats pour amener les saints en sa présence. Ceux-ci, * ayant saisi les bienheureux, les conduisirent chargés * A fol. 324
 de fers auprès du tyran, dans son camp. Celui-ci les interrogea au sujet v° b.
 du christianisme. Saint Ratios répondit avec hardiesse : « Nous étions chrétiens, nous le sommes et le serons. » et il se mit à injurier Mahomet.

Le tyran ordonna de le frapper sur la bouche et de lui couper la langue. Pendant qu'on le frappait il rendit grâces à Dieu; on ne lui coupa point la langue. (Le tyran) interrogea les saints l'un après l'autre; ils confessèrent ouvertement le Christ Dieu et Fils de Dieu. Après leur avoir adressé différentes questions et leur avoir promis des présents, ne réussissant point à les persuader, il ordonna de creuser la terre et d'y enterrer Gohariné jusqu'à la taille, et commanda à toute la foule de lui lancer des flèches.

Pendant qu'on préparait cela, les soldats arrivèrent, amenant les femmes

նոցա եւ զինչս եւ զստացուածս. եւ նորս լալին առ ծիմենան սաստիկ զթով : Եւ ազաչեցին իշխանքն զբռնաւորն ներել նոցա զի թերեւս զարձցին վասն զթոյ կանանցն եւ ծանկանցն : Եւ իբրեւ թողացոյց նոցա նորա համբուրեալ զծիմենան քաջալերէին հաստատուն կալ ի հաւատան Քրիստոսի :

* A fol. 325
1° a.

Եւ բարկացեալ անօրէնն հրամայեաց զՊոհարինէ հեղձամղձուկ առնել ի ջուրն ⁵ հեղեղատին. * եւ զՏունկիրոս եւ զԹամիլէս ածել զառաջեալ, եւ զՌատիրոս սրկել փոկովք եւ հարկանել : Եւ ասէ ցտուրքն Տուկիրոս եւ զԹամիլէս. Այդ ամենայն ստացուածք զոր տեսանէք, եւ այլ բազումս յաւելից, եւ ձեզ լեցի եթէ լսէք ինձ. եւ զՊոհարինէ փառաւորեցից իշխանութեամբ եւ զՌատիրոս թողից ըստ կամաց իւրոց կեալ : Ասն սուրբքն. Այդ ամենայն քեզ (լեցի) եթէ թողուս մեզ կեալ քրիստոնէ- ¹⁰ ութեամբ, եւ քեզ ծառայեսցուք միամտութեամբ, ապա թէ ոչ այլ իբր ծի հարցաներ ընդ մեզ. քրիստոնէպք եմք, զոր ինչ առնելոց ես արս : 15

Եւ բարկացեալ բռնաւորն հրամայեաց ջալտիրք տանջել զնոսա, եւ ետ ածել զՊոհարինէ եւ զՌատիրոս. եւ էին երեսը նոցա եւ ամենայն ճարմինն արիւնհուշտ յոգորածեծն առնելոյ, եւ Պոհարինէ ամենեւին նուազեալ ի ջրածեծն առնելոյ անտի : 15

13 բռնաւորն] թագաւորն B || 15 ջրածեծն առնելոյ] ջրծեծոյ B.

(des saints) et leurs enfants, leurs biens et tout ce qu'ils possédaient; tous pleuraient par leur grande affection mutuelle. Les notables prièrent le tyran de leur pardonner dans l'espoir de voir (les saints) se convertir par l'amour pour leurs femmes et leurs enfants. Lorsqu'il les eut relâchés, ils s'embrasèrent mutuellement et s'encouragèrent à demeurer fermes dans la foi au Christ.

* A fol. 325
1° a.

L'infidèle, irrité, ordonna de noyer Gohariné dans les eaux du torrent et d'introduire en sa présence Tounkios, Dsamidès, puis d'enserrer fortement Ratios dans des lanières et de le frapper. Il dit aux saints Tounkios et Dsamitès : « A tous ces biens que vous voyez j'en ajouterai d'autres plus nombreux encore qui seront à vous, si vous m'écoutez, je glorifierai Gohariné par une haute situation et je laisserai Ratios vivre à sa guise. » Les saints répondirent : « Que tout cela soit à toi; si tu nous laisses vivre en chrétiens, nous te servirons fidèlement; dans le cas contraire, ne nous fais plus de questions : nous sommes chrétiens; fais ce que tu as à faire. »

Le tyran, irrité, ordonna de les torturer avec des verges. Il fit venir Gohariné et Ratios; leur figure et leur corps étaient inondés de sang des coups de verges d'osier qu'ils avaient reçus; et Gohariné était défaillante de la torture ¹.

1. Au lieu de ջրածեծ, l'édition de 1706 porte յոգորածեծ expliqué par յոգորածեծ dans le grand dictionnaire հայկազգեան, t. II, Venise, 1837, pp. 503 sq.

Ասէ բռնաւորն. Ձի ոչ լուարուք ինձ պատահեցին ձեզ այլ ամենայն տանջանք. և Քրիստոսն ձեր ոչ կարաց փրկել զձեզ : Եւ հրամայեաց զկանաչան և զմանկունան և զինչսն նոցա առաջի նոցա բաշխել իշխանաց իւրոց. և նորա բաշխն առ միմեանս և Աստուծոյ յանձն առնէին :

5 Եւ բռնաւորն բարկացեալ ևհասն զսուրն պոլովաթիկ, ետ ի զահճապետն և ստէ. Աչգու բարձցես զզուլս * նոցա անողորմաբար, և նախ զՌատիսինն, զի նա ելել * A fol. 325 p. b. պատճառ կորստեան վատարազպաց : Եւ տարեալ ի տեղի կատարմանն հատին զզուլս կրանելոյն Ռատիսի : Եւ հատեալ զզուլս խօսէր և բաջալերէր զկզբարան մի երկնչել ի մահուանէ : Եւ աչնպէս կատարեցան սրով երեքին կզբարքն ազօթելով և զօհանալով զԱստուծոյ :

10 Իսկ հաւատացեալքն որք անկ զկաեցան առին զմարմինս նոցա, ի նոյն չարեալ և զզուլսն, և պատեալ մաքուր կտաւօք թաղեցին ի մարգճակին, ի տեղոջն չորում կատարեցան հուպ ի ճանապարհն քառակուսի, և տօն մեծ կատարեցին զօրն զաչն Յուլիսի I : Եւ բազում բժշկութիւնք լինին ի տեղոջն հանգստեան սրբոցն ի վառս 15 ամենատուրբ Երրորդութեանն :

[B* Յայսմ աւուր տօն սրբոց առաքելոցն Նիլպաչի և Սիդուանոսի, կրիակենդոսի * B p. 47 a. և Յակենտոսի, Արչատարքոսի և Արիստաբուլայ, և Յուպաչի որ Բարսաբայն կոչեցաւ :

11 առին] զպատուական add. B || 14 Յուլիսի I] որ օր ԻԳ էր Հրոսից և I Յուլիսի ածսոյ : Եղել իրս այս ի հինգ հարիւր և քսան և չորս թուականիս Հայոց add. B.

Le tyran leur dit : « Toutes ces souffrances vous sont arrivées parce que vous ne m'avez pas écouté; votre Christ n'a pu vous sauver. » Et il ordonna de distribuer à ses notables en leur présence leurs femmes, leurs enfants et leurs biens. Ils pleurèrent l'un pour l'autre et se recommandèrent à Dieu.

Le tyran, irrité, tira son épée d'acier, la remit au chef bourreau et lui dit : « Tu trancheras impitoyablement avec cela leur * tête, et d'abord à Ratios, * A fol. 325 p. b. car c'est lui la cause de la perte de ces gens au sort malheureux. » Les ayant menés au lieu de l'exécution, ils tranchèrent la tête au bienheureux Ratios. Mais la tête tranchée parla à ses frères et les encouragea à ne point craindre la mort. C'est ainsi que les trois frères furent martyrisés par l'épée en priant Dieu et en Lui rendant grâces.

Les fidèles qui se trouvèrent là enlevèrent leurs corps, en y joignant les têtes, et les ayant ensevelis dans du linge propre, les inhumèrent dans la prairie, à l'endroit où ils avaient été exécutés, près d'un carrefour; puis ils célébrèrent une grande fête ce jour-là, le 30 juillet. De nombreuses guérisons ont lieu à l'endroit où reposent les saints pour la gloire de la très sainte Trinité.

[B* En ce jour fête des saints apôtres Silas et Silvain, Crescent et Épainétos (*Epentos*), Aristarque et Aristobule et Jude, surnommé Barsabas. * B p. 47 a.

Եւ այլ վիշատակ սրբոց վկայեցն Ապտոնոսի եւ Սենէոսի, որք էին փոքրագոյն թագաւորք, եւ ճարտիւրոսացան ընդ այլոց բազում վկայից ի Պարսս :

Յայսմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս երանելի Գէորգ վարդապետն Մեղրիկ կոչեցեալ :

* B
p. 49 b.

* Էր սա ճննվեամբ ի Վասպուրական աշխարհէ յԱնալիւր գեղջէ, այր բարեբարոց քաղցրարան եւ իմաստուն . այլ կրօնաւորեալ ի Սեւան կղզի դամս չխուն Սեւանեցի կոչեցաւ, եւ էր ձգնագգեաց եւ պահեցող, եւ ունէր սոխորութիւն զի դամենայն զիշերս կիւրակամտից ոտընկաց տքնութեամբ անցուցանէր : Եւ գնոյն կարգ սահմանեաց չեա ժամանակաց ի Դրաղարկ վանս ի Կիւլիկիա եւ չանապատն Սսոց :

Եւ կատարեալ զկեանս իւր սուրբ եւ աստուածահաճոյ վարուք փոխեցաւ առ Տէր ի հասակի եօթանասուն ամաց, եւ թաղեցաւ ի Դրաղարկ ի թուականիս Հայոց հինգ հարիւր վաթսուն եւ երկու Հրոտից ԻԹ եւ Յուլիսի Լ. :

Հրոտից ԻԵ եւ Յուլիսի ԼԱ : Վկայութիւն սուրբ կուսին Լուկիայ
եւ սրբոյն Ռիկտոնի եւ այլ ընկերացն :

Աղաթինն Քրիստոսի Լուկիա էր ի Կամբանոյ գաւառէն մերձ ի Հոռոմ : Եւ կալաւ

12 Վկայութիւն . . . ընկերացն] Վկայութիւն սրբուհոց եւ կոյս վկային Լուկիայ, եւ սրբոց վկային Ռիկտոնի եւ այլ ընկերացն : Էր եւ այլ Լուկիա ի Սիկիլիա, եւ տօնն կատարի Հոկտեմբերի ԼԵ B.

Également commémoration des martyrs Aphtonius (*Aptonos*) et Sénéos, qui étaient des rois secondaires et qui furent martyrisés avec beaucoup d'autres martyrs en Perse.

En ce jour reposa dans le Christ le bienheureux vardapet Georges, surnommé Mégrik¹.

* B
p. 49 b.

* Il était par la naissance du pays de Vaspourakan, du village d'Analiur, homme d'un bon naturel, au langage doux et sage; pour avoir été moine cinquante années dans l'île de Sévan, il fut surnommé Sevanétsi. Il menait une vie d'ascète, était jeûneur et avait l'habitude de passer toutes les nuits du samedi au dimanche debout, sans dormir. Il institua plus tard cette pratique au couvent de Drazark en Cilicie et dans le désert de Sis.

Ayant accompli sa vie saintement et avec une conduite agréable à Dieu, il trépassa auprès du Seigneur à l'âge de soixante-dix ans et fut enterré à Drazark, l'an de l'ère arménienne cinq cent soixante-deux², le 24 hrotits, le 30 juillet.]

25 HROTITS, 31 Juillet.

Martyre de la vierge sainte Lucie, de saint Rixos et d'autres compagnons.

La servante du Christ Lucie était de la province de Campanie, près de

1. Mot à mot : miel. — 2. Correspond à 1113-4 de notre ère.

զնա Ռիկսոն իշխանն, եւ յոյժ նեղեաց զոչս մատուցանել կուցն, եւ ոչ հաւանեցաւ
ալլ խոստովանեցաւ թէ . Պաշտօնեայ եւ աղախին եմ Քրիստոսի :

Եւ վասն զի տուլացաւ ցանկութեամբ ի զեղեցկութիւնն նորա Ռիկսոն խոստանայր
նմա գանձս եւ ինչս եւ մեծութիւնն եթէ ամուսնանայ նմա . եւ նա հրամարէր ի պար-
5 զեւացն եւ ասէր . Ես հանդերձեալ եմ Քրիստոսի հարմանալ, եւ ի մահկանացու * A fol. 325
v° a.

Եւ Ռիկսոն աստուածային շնորհօքն զզջացաւ, եւ տարաւ զնա ի տուն իւր, եւ
պատրաստեաց նմա սենեակ առանձինն եւ անկողինս փափուկս եւ մեծագինս, եւ կացոյց
նմա աղախնայս ի ծառայութիւն, եւ թողլ էտ նմա պահօք եւ աղօթիւք պաշտել
10 զհաւատն իւր եւ իբրեւ զմի յաստուածոց իւրոց համարէր եւ պատուէր զնա :

Եւ յորժամ կամէր ի պատերազմ երթալ աղաչէր զերանելին Լուկիա զի աղօթեսցէ
փասն նորա . եւ նորին աղօթիւքն չապթէր ի պատերազմին եւ դառնայր ուրախութեամբ :
Եւ աչպէս բնակեցաւ առ նա ամս քսան :

Եւ ի միտմ առուր աղաչեաց Լուկիա զՌիկսոն իշխանն զի երթիցէ ի Կամբանիա,
15 եւ անդ առցէ մարտիրոսկան պսակ . նոյնպէս եւ Տէր երեւցոյց նմա ի տեսեան . իսկ
Ռիկսոն ոչ յօժարանայր որոշիլ ի նմանէ, եւ չահէն Աստուծոյ եւ ի զթոյն Լուկիայ
հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ : Եւ եթող զատունն եւ զորդիս, զկլինն եւ զճառչաչ,
զինչս եւ զագարակս, եւ զնաց զկնի նորա ի Կամբանիա, եւ անդ կացին առաջն անօրէն

Rome. Le gouverneur Rixos (*Rikson*) la fit saisir et la pressa beaucoup d'offrir des victimes aux idoles, mais elle ne consentit point et confessa : « Je suis diaconesse et servante du Christ. »

Rixos, épris passionnément de sa beauté, lui promit de l'argent, des biens et des honneurs si elle voulait l'épouser, mais elle rejeta les présents en disant * : « Je suis sur le point de me fiancer au Christ, je n'ai point d'espoir * A fol. 325
v° a.

Rixos, se repentant par la grâce de Dieu, la conduisit à sa maison, lui fit préparer une chambre à part, avec une literie douillette et de grand prix, mit des servantes à son service, et la laissa suivre sa foi avec jeûnes et prières. Il la considéra comme l'un de ses dieux et la tint en honneur.

Lorsqu'il devait partir en guerre, il pria la bienheureuse Lucie de prier pour lui; il gagnait la bataille par ses prières et revenait avec joie. C'est ainsi qu'elle habita chez lui vingt ans.

Un jour, Lucie pria le gouverneur Rixos de la laisser aller en Campanie pour y obtenir la couronne du martyre; de même le Seigneur le lui fit voir en vision; mais Rixos ne voulait pas se séparer d'elle : par crainte de Dieu et par affection envers Lucie, il crut au Christ et se fit baptiser. Il abandonna sa maison et ses enfants, sa femme et ses domestiques, ses biens et ses terres, et la suivit en Campanie, où ils furent introduits devant le juge

զատաւորին եւ խոստովանեցան ուղիղ հաւատով զՔրիստոս եւ հատին զգլուխս նոցա Յուլիսի ԼԸ :

* A fol. 325
v° b.

Կատարեցան սրով եւ այլ վկայք չաւուրն յաջնմիկ ընդ սրբոյն * Լուկիայ եւ Ռիկտոնի սուրբն Անտոնիոս, Լիկիոս, Սատարոս, Նէաս, Սիրինոս, Գիողորոս, Ապողոնիոս, Ապամոս, Պապիանոս, Կոտայոս, եւ այլ ինն վկայքն որոց անուանքն զրեալ են յերկինս ի զիրն կենաց :

* B
p. 50 a.

[B* Յայսմ աւուր կատարեցան ի Հայք սուրբ աշակերտք եւ ընկերք սուրբ քահանայիցն Ղեւոնդեանց սուրբ քահանայքն Սամուէլ եւ Աբրահամ, եւ սուրբ ծոզպետն որ տեսնալ զլուսափայտութիւն սքանչելեաց նոցին քահանայիցն, հաւատաց ի Քրիստոս եւ ճարտիրոսութեամբ կատարեցաւ :

10

Ի սոյն նահատակեցաւ բազում չարչարանօք եւ մահուամբ վասն Քրիստոսի խոստովանութեանն սուրբ վկայն Քրիստոսի Գեղասիոս :

* B
p. 50 b.

Եւ այլ տօն եւ վկայութիւն սրբոյն * Սապինէ վկայի Կեսարացոյ, եւ սուրբ հօրն Եւդոկիմոսի արդարոյ Կապուտկեցոյ, եւ Գերմանոսի եպիսկոպոսի :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհւոյն Յուլիտայ : Սրբուհիս Յուլիտա էր ի Կեսարիոյ քաղաքէն Քրիստոսի հաւատովն եւ սրբութեամբ պայծառացեալ : Եւ զատ ունելով առ ոմն ընչասէր այր եւ բռնաւոր, որ զերկիր կալուածոց նորա չափշտակեալ էր, եւ սպարակս եւ զեղս եւ պաճարս եւ ծառայս եւ զամենայն պատրաստութիւն կենաց

15

1 նոցա] Հրոտից ԻԵ եւ *add.* B || 5 Պապիանոս] Ռոնոս, Պապիկոս, Բիքտոր *add.* B — անուանքն] զանունն զիտէ Քրիստոս եւ *add.* B.

impie; ils confessèrent le Christ avec vraie foi, et on leur trancha la tête, le 31 juillet.

D'autres martyrs encore furent exécutés par le glaive ce jour-là avec sainte * Lucie et Rixos : saint Antoine, Lucius (*Likios*), Satyre, Néas, Sirinus, Diodore, Apollonius, Apamus, Papianus, Cotyios et neuf autres martyrs dont les noms sont inserits au eiel dans le livre de la vie.

* A fol. 325
v° b.

* B
p. 50 a.

[B* En ce jour furent martyrisés en Arménie les saints disciples et compagnons des saints prêtres Léonteanh, les prêtres Samuel et Abraham et le saint chef des mages qui, témoin de l'éclat des miracles de ces prêtres, erut au Christ et mourut en martyr.

En ce jour fut martyrisé après beaucoup de tortures et mourut pour la confession du Christ le saint martyr du Christ Gélase.

* B
p. 50 b.

Également fête et martyre de saint * Sabinus (*Sabinē*) le martyr de Césarée, du saint père Eudocimus le juste de Cappadoce, et de l'évêque Germain.

En ce jour martyre de sainte Julitte. Cette sainte Julitte était de la ville de Césarée, de foi chrétienne et renommée pour sa sainteté. Elle eut un procès avec un homme avide de biens et tyrannique, qui lui avait ravi les terres de ses domaines, champs, villages, animaux et serviteurs, les avait

սրբուհւոյն լինքն էր շրջեալ և առեալ, արհամարհելով զարդարն և ճանտուանդ զԱստուած, և սուտ վկայս զրարարողս և յախշտակոցս ի վերայ կացուցանէր նորա :

Յաջնծամ իբրև սկսաւ սրբուհին պատմել զբռնաւորութիւնն առն, և զոր ի նմանէ գործէր իսկ նա շարախօսեաց զսրբուհին առ իշխանն եթէ բրիտանեաց է, և ոչ հասարակաց օրէնս պատուէ, և ոչ պաշտէ զաստուածս թագաւորացն : Իսկ սրբուհին առ ոչինչ համարելով զառժամանակեացն, այլ զամենայնն արհամարհեաց և խոստովան լինէր եթէ զամենեցուն հրաշագործողն և զարարիչն ոչ ուրանամ :

Իսկ զաստուորն ստիպեաց զնա որքանօք և սպառնալեօք զոհել կուցն. և իբրև ոչ ուրացաւ սրբուհին, այլ վկայէր զՔրիստոս համարձակ, այնուհետև հրոյ ճատնեաց զնա, և հուրն պարփակեալ զսրբուհին մարմնովն և որպէս ի մէջ լուսաւոր և ցօղաւոր զրախօի հրձուելով երանելին զհոգին օրհնութեամբ առ Աստուած աւանդեաց. և մարմինն ամբողջ մնաց ի հոցէն :

Զոր տեսեալ արք երկիւրածք թաղեցին ի նշանաւոր տեղի, յրմէ բազում բժշկութիւնք եղին ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

Զորմէ զտրա առաքիլնահանգէս վկայութեամբն արիական և զովելն քաջութենէն կատարելապէս զրուատեալ պատմէ սուրբն Բասիլիոս արժանապէս ներբողական արտաճառութեամբ :]

transférés à son nom et avait accaparé tout ce que la sainte avait préparé pour sa subsistance, au mépris de la justice et surtout de Dieu; il avait encore suscité des faux témoins, calomniateurs et pillards.

Lorsque la sainte entreprit de faire connaître la tyrannie de cet homme et ce qu'il avait commis, lui, il dénonça la sainte au gouverneur comme étant chrétienne, n'honorant pas la religion commune, n'adorant pas les dieux des empereurs. La sainte, négligeant tout ce qui est temporel et méprisant tout, confessa : « Je ne renie point le créateur, qui a créé toutes les choses par miracle. »

Le juge la pressa par supplications et par menaces d'immoler aux idoles, et comme la sainte ne reniait point mais confessait avec hardiesse le Christ, il la condamna au feu; les flammes enveloppèrent le corps de la sainte, et la bienheureuse, se réjouissant comme au milieu d'un jardin lumineux et plein de rosée, rendit son âme à Dieu avec bénédiction. Son corps fut retiré intact de la fournaise.

A cette vue, des hommes craignant Dieu l'inhumèrent dans un endroit distingué, où beaucoup de guérisons eurent lieu pour la gloire du Christ, notre Dieu.

Saint Basile fit le récit complet avec éloges de son martyr plein de vertus, de courage et de louable vaillance dans un discours panégyrique, tel qu'elle le méritait.]

Ածիս Օգոստոս աւուրս է ԼԼ :
 Ի Հրոտից ԻԶ եւ Օգոստոսի Ե : Վարբ Տիտոսի առաքելոյն
 եւ եպիսկոպոսին Գորտինոս քաղաքին

Զինաս զոր չիշէ Պօղոս ի թուղթս իւր, նա զրեաց զպատմութիւն սրբոյն Տիտոսի :
 Սա էր ի Կրիտիսոյ կղզւոյն, եւ էր ազգակից Մինոյոսոյ արքային, եւ ցանկաչ ուսանել
 զհնչեանական զպրութեան հանձարս, զՀոմերոսի եւ զՊլատոնայ եւ զայոց իմաստա-
 սիրացն ստորագութիւնս, եւ էր յայնժամ ամաց քսանից : Եւ լուաւ * ձայն յաներեւու-
 թիցն որ ասէր . Տիտոս պարս է քեզ աստի ելանել եւ կեցուցանել զհոգիզ, զի ոչ ինչ
 օգուտ է քեզ ուսանել զոր խորհեալդ ես : Եւ սկսաւ ընթեռնուլ զգիրս Հրէիցն եւ
 զԵսայի ծարգարէն, եւ եգիտ զտեղին չորում գրեալ էր . Նորոգեցարուք առ իս կղզիք
 քաղումք :

* A fol. 326
 1° a.

Իսկ իշխանն կղզոյն Կրիտիսոյ հօրեղբայր էր Տիտոսի . լուաւ զՔրիստոսէ եւ
 զսքանչելեացն զոր առնէր չերուսաղէմ եւ յայլ տեղիս զարմանալու եւ խորհուրդ
 արարեալ ընդ այլ իշխանն Կրիտիսոյ առաքեաց զՏիտոս չերուսաղէմ զի երթիցէ
 եւ տեսցէ եւ վարձցի զստոյզն պատմեսցէ :

15

2 Վարբ] Թիշատակ եւ տօն սրբոյն B || 3 քաղաքին] ի Կրիտիս կղզւոյն B || 4 Զինաս...
 սրբոյն Տիտոսի om. B || 5 եւ էր] գորով B — արբային] Կրիտիսոյ add. B || 7-9 եւ
 լուաւ... եւ սկսաւ] Բայց ազդեցութեամբն Աստուծոյ սկսաւ B.

LE MOIS D'AOÛT A 31 JOURS.

26 HROTITS, 1er Août.

Vie de l'apôtre Tite, évêque de la ville de Gortyne.

Zénas, que Paul mentionne dans ses épîtres ¹, a écrit l'histoire de saint Tite. Celui-ci était de l'île de Crète, il était descendant du roi Minos, il désirait étudier les chefs-d'œuvre de la littérature hellène, d'Homère et de Platon ainsi que les productions d'autres philosophes. Il était alors âgé de
 vingt ans. Mais il entendit * la voix des invisibles, qui lui dit : « Tite, tu dois partir d'ici et sauver ton âme, car ce que tu penses apprendre ne te sera d'aucun profit. » Il se mit à lire les Écritures des Juifs et le prophète Isaïe, et trouva le passage qui dit : « *Renouvelez-vous pour moi, îles* ² nombreuses. »

* A fol. 326
 1° a.

Le gouverneur de l'île de Crète était l'oncle de Tite; ayant entendu parler du Christ et des miracles qu'Il opérait à Jérusalem et ailleurs, il en était émerveillé, et ayant consulté d'autres notables de Crète, il envoya Tite à Jérusalem, pour qu'il allât voir et revint en rapportant la vérité.

1. Tit., III, 13. — 2. Isaïe, xli, 1.

Եւ յորժամ զնաց ետես զՔրիստոս եւ եշկիր եպագ նձա եւ ականատես եղև սքանչելեացն եւ չարչարանացն եւ թաղմանն եւ յարութեանն եւ համբարձմանն եւ գալստեան սուրբ հոգւոյն : Եւ հաւատաց ի Քրիստոս եւ դասեցաւ ի թիւս հարիւր եւ քսանից եւ երեք հազարացն որք հաւատացին ի Քրիստոս :

5 Եւ ի Կեսարիա Պաղեստինացոց ձեռնադրեցին առաքեալքն զՏիտոս, եւ առաքեցին զհնա Պօղոսի ի քարոզութիւն : Եւ երթեալ յամենայն քաղաքս եւ ի գաւառս քարոզէին ի միասին զբանն կենաց, եւ բազում տանջանաց համբերեցին, եւ անբաւ բազմութիւնս յանհաւատիցն զարձուցին ի լուսաւորութիւն առնելով նշանս եւ * արու- * A fol. 326
եստս : Եւ երթեալ Պօղոսի ի Կրիտիս ձեռնադրեաց զՏիտոս եպիսկոպոս Գորտինու
10 քաղաքին : Եւ ելեալ ի կղզոյն զնացին չԱփա եւ չԵփեսոս, եւ քարոզութեամբն իւրեանց զարձուցին ի հրէից եւ ի հեթանոսաց երկոտասան հազար անձն : Եւ ոչ եթող զՊօղոս մինչեւ ի Ներոնէ արքայէն սրով կատարեցաւ, եւ դարձաւ Տիտոս ի Կրիտիս, եւ ընկարան զնա մեծաւ խնդութեամբ իբրեւ զիւրեանց ազգակից :

Եւ ի գալստեան նորա տօն կատարեցին եւ վարդարեցին զտաճար կռոցն, եւ
15 տարան զՏիտոս անդ, եւ մտեալ սաղմոսէր եբրայեցերէն. Աստուած մեր ողորմենս մեզ եւ օրհնենս զմեզ : Եւ յաօթիւնն նորա անկաւ ինքնին Արտեմիդեա բազինն եւ

7 տանջանաց] եւ խնդութեանց *add.* B || 8 զարձուցին ի լուսաւորութիւն] լուսաւորեցին B || 15 մեր *om.* B

(Tite), s'y étant rendu, vit le Christ, se prosterna devant Lui et fut témoin de ses miracles, de la passion, de l'ensevelissement, de la résurrection et de l'ascension, enfin de la descente du Saint-Esprit. Il crut au Christ, et fut admis au nombre des cent vingt-trois mille qui avaient cru au Christ.

Les apôtres ordonnèrent Tite à Césarée de Palestine et l'envoyèrent à la suite de Paul pour la prédication. Ils visitèrent toutes les villes et les provinces, prêchèrent ensemble la parole de vie, endurent bien des souffrances et convertirent des foules innombrables à la lumière en opérant des miracles et des * prodiges. Paul, s'étant rendu en Crète, y sacra Tite évêque de la * A fol. 326
ville de Gortyne. Ils quittèrent ensuite l'île, se rendirent en Asie et à Éphèse
10 et par leur prédication ils convertirent douze mille personnes, Juifs et païens. (Tite) ne quitta pas Paul jusqu'à ce qu'il eût été martyrisé par le glaive sous l'empereur Néron; Tite revint alors en Crète où il fut reçu avec grande joie comme compatriote.
15

A son arrivée on célébra une grande fête, on décora le temple des idoles et on y conduisit Tite, qui en pénétrant psalmodia en hébreu : « O notre Dieu, aie pitié de nous et bénis-nous ». » Pendant qu'il priait, l'idole d'Artémis tomba d'elle-même et se brisa; il fit encore d'autres miracles dans le temple, et

խորտակեցաւ, եւ այլ եւս արար սքանչելիս ի տաճարին, եւ հաւատացին ոգիք իբրեւ
 չինդ հարիւր եւ աղաղակէին. Մի է Աստուած որ երեւեցաւ մեզ աչօր :

Կերակուր էր Տիտոսի բանջար ի պարտիզէ, եւ հանգէր ի գետնի ի վերայ խորդոյ
 եւ մօխրոյ : Եւ ձեռնադրեաց ի Կրիտիս ինն եպիսկոպոսունս, ի չինն քաղաքսն, ի
 Կնոսոյ, չեռասպլուտնի, ի Կիւզոնիա, ի Քերոնիսոն, չեւեթերոնի, ի Լամպիս, ի
 Կիսամոյ, ի Կամբանա. եւ արար զԳորտիւնոյ մետրապօլիս, որ թարգմանի մալրաքաղաք :
 Եւ զվեց ամ ուսուցանէր զժողովուրդսն, եւ հաստատէր ի հաւատս, եւ բազում սքան-
 չելիս * արար :

* A fol. 326
 v° a.

Եւ եղեն ամբ կենաց իւրոց այսչափ. քսանամեայ գնաց չերուսաղէմ եւ ետես
 զՔրիստոս, եւ արար աւ նմս ամ մի, եւ ի շրջադայութեանն ընդ Պօղոսի ի քարոզու-
 թեանն ամս երեսուն եւ ութ, եւ ի Կրիտիս չաթուն իւր ամս վեց եւ երթեալ ի գաւառն
 իւրում եկաց ամս ինն. եւ էին աւուրք կենաց իւրոց եօթանասուն եւ չորս ամ :

Եւ չորժամ հանդերձեալ էր փոխիլ աւ Քրիստոս ետես զհրեշտակս որք իջին
 չաւանդել զճոզին, եւ տունն լի եղեւ անուշահոտ ծխով, եւ ամպ լուսաւոր հովանի
 եկեւ, եւ պալծաւ երեսօք ժպտեցաւ եւ զձեռսն չերկինս տարածեաց եւ ասէ. Տէր,
 զհաւատս քո անշարժ պահեցի, եւ զժողովուրդս քո անդրուելի զգուշացուցի, եւ զու
 անխախտելի պահեան զժողովուրդս քո ի հաւատս հաստատունս, եւ զհոգիս իմ ի ձեռս

2 այօր om. B || 6 որ թարգմանի] որ է ի հայ լեզու B || 9 ամբ] աւուրք B || 16 զգու-
 շացուցի] զգուշացայ B || 17 անխախտելի] հաստատեա եւ add. B — ի հաւատս հաստա-
 տունս om. B.

cinq cents personnes environ crurent et crièrent : « Il n'y a qu'un Dieu, c'est celui qui nous a été manifesté aujourd'hui. »

Tite ne prenait pour nourriture que les légumes de jardin, il couchait par terre sur un sac et sur de la cendre. Il consacra en Crète neuf évêques pour neuf villes, à Cnossos, à Hierapytna (*Erapiutni*), à Cydonia, à Chersonesus (*Kheronison*), à Eleutherna (*Eleutheron*), à Lampa (*Lampis*), à Cisamus, à Centanus, (*Kambana*); il fit de Gortyne la métropole, nom qui se traduit ville-mère. Il enseigna le peuple pendant six ans, le confirma dans la foi et opéra de * nombreux miracles.

* A fol. 326
 v° a.

Voici le compte de ses années : à vingt ans il se rendit à Jérusalem et y vit le Christ, auprès de qui il resta une année; il circula avec Paul pour la prédication trente-huit années, il siégea sur son trône en Crète six ans, et, rentré dans sa province, il y vécut neuf ans; les jours de sa vie furent soixante-quatorze ans.

Lorsqu'il fut sur le point d'être transporté auprès du Christ, il aperçut des anges qui descendaient prendre son âme, la maison fut remplie d'une fumée suave, un nuage lumineux le couvrit; il sourit avec un visage resplendissant et, élevant ses mains au ciel, il dit : « Seigneur, j'ai conservé ta foi intacte, j'ai conservé ton peuple inébranlable; Toi aussi, conserve ton

քո չանձն առնեմ : Եւ չսակն ամէն աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ զճարձիկն անուշահոտ եղօք եւ խնկօք եւ սուրբ կտաւօք պատեցին, եւ չորժամ տանէին ի թաղել ամենայն մնացեալ բազիւնքն ի կղզոջն անկեալ խորտակեցան, եւ չորժամ եղին ի տապանին բազում եւ անբաւ սքանչելիք եղեն :

5 Յայտն աւուր յիշատակ է սրբոց Մակարայեցոցն Եղիազար քահանայի եւ սրբուհոցն Շամունեաց եւ եօթն սրբոց իւրոց :

* Անտիոքոս անօրէնն որ կոչէր Երեւելի սա զերեաց զԵրուսաղէմ եւ պղծեաց * A fol. 326
 10 պտածարն, եւ բերին չԱնտիոք զգերիւան հանդերձ աւարաւն, եւ էր ընդ զերեպան
 առաջի Անտիոքաց եւ բռնազատէր զնոսս սերանալ զհրէութիւնն եւ ուտել ձիս
 խոզենի եւ լինել հեթանոս :

Եւ նախ ամեալ գապլ ի բերան ձեր քահանային Եղիազարու ստիպէին զնա ուտել

4 սքանչելիք եղեն] Զպատմութիւն վարաց սրբոցն Տիառսի գրեաց Զինաս, զոր յիշէ Պօղոս ի թուղթս իւր *add.* B || 5 Յայտն աւուր... սրբոց իւրոց] Յայտն աւուր նահատակութիւն սրբոց Մակարայեցոցն, Եղիազարոսի ձերունոց քահանային, եւ սրբուհոցն Շամունեաց, եւ եօթն սրբոց իւրոց որոց անուանքն են այսոքիկ. Ամփիմ, Անտոնինու, Զուրիա Եղիազարոս, Եվսէփանա, Սամոնա եւ Մարկելու B || 7 Անտիոքոս անօրէնն] Սոքա էին առ Անտիոքոսիւ անօրինի B || 11 հեթանոս] եւ նորա անհաւան եղեալ բռնաւորին զհայրենի օրէնն սրահէին *add.* B.

peuple inébranlable dans la foi ferme; je remets mon âme entre Tes mains. » En disant amen, il rendit son âme à Dieu. On ensevelit son corps avec des parfums suaves et des aromates dans du linge propre, et, lorsqu'on l'emporta pour l'enterrer, toutes les idoles qui restaient encore dans l'île tombèrent et se brisèrent : de nombreux et innombrables miracles eurent lieu lorsqu'on le mit au tombeau.

En ce jour commémoration des saints Macchabées;
 du prêtre Éléazar, de sainte Shamouné et de ses sept fils ¹.

* L'impie Antiochus, surnommé Épiphanes, s'empara de Jérusalem et * A fol. 326
 souilla le temple; les captifs furent emmenés à Antioche avec le butin: v^o b.
 parmi les captifs se trouvait un vieux prêtre du nom d'Éléazar et une femme, Shamouné, ayant sept fils. On les introduisit auprès d'Antiochus, qui les pressa de renier la foi juive, de manger de la chair de porc et de se faire païens.

On mit d'abord un frein dans la bouche du vieux prêtre Éléazar, pour

1. Cf. II Macch., vi, 18-vii, 41.

զխողենին, եւ նա ոչ հաւանէր : Եւ նորա ասն. Միայն յանձն առ, եւ մեք քեզ այլ միս տացուք : Եւ նա ասաց. Քաւ լիցի եթէ այս համբաւ ելցէ զինէն եթէ Եղևազար իննանտմեաց չտպագգովին դարձաւ, եւ վասն իմ գայթակղին մանկուեր : Եւ ինքնակամ զիմեաց ի տանջանսն : Եւ բարկացեալ տանջեցին զնա մինչեւ ի չարչարանսն աւանդեաց զհողին :

Եւ ածին զճամուռէ Եօթն որդուրն առաջի Թագաւորին, եւ ստիպէին զնոսառտեղ զմիս խողենի : Եւ երէց եղբայրն ասէ. Ձի կաչք կամ զմեզ զինչ հարցանելոց էք, պատրաստք եմք ի մեռանել քան ընդ հացբերի օրէնսն անցանել : Եւ բարկացեալ Անախորոս հրամայեաց ջեռուցանել տապալիս եւ կատապս եւ անիւ, եւ պէտպէս գործիս* տանջանաց պատրաստել : Եւ հրամայեաց զնահատակն լեռանդն կացուցանել. նախ զլեզուն հատին, եւ զգլխոյն մորթն վերեօք շրջեցին, ապա զճեռան եւ զոտան առաջի մօրն եւ եղբարցն ծաղրաբալ առնէին, եւ ապա կենդանուցն ի տապալիս ջեռուցեալս արկին եւ ճուլն եւ ձենձերն ծառայեալ ելանէր : Մայրն եւ եղբարքն մխիթարէին զնա ասելով. Քաջութեամբ մեռցուք եւ զանուն եւ զողիս ժառանգեսցուք : Եւ նա աւանդեաց զհողին :

Եւ մատուցին մի մի զմանկուսնսն ի նոյն տանջանսն, առաջնոյն տանջանօքն սպանին

11 հատին] կտրեցին B || 12 եւ եղբարցն om. B.

l'obliger à manger de la chair de porc ; mais il n'y consentit point. On lui dit : « Accepte seulement, et nous te donnerons une autre viande. » Il répondit : « Loin de moi d'accepter qu'une telle réputation soit faite à mon sujet qu'Éléazar à quatre-vingt-dix ans s'est converti à la foi païenne, et que de jeunes gens soient scandalisés. » Et il marcha droit vers l'instrument du supplice. De colère on le tortura jusqu'à ce qu'il eût rendu l'âme dans les supplices.

On introduisit Shamounè et ses sept fils devant le roi, et on les pressa de manger de la chair de porc. Le frère aîné dit : « Qu'attendez-vous et que voulez-vous apprendre de nous ? Nous sommes prêts à mourir plutôt que de transgresser la loi de nos pères. » Antiochus, irrité, commanda de chauffer des poêles, des chaudrons et des roues, et de préparer divers instruments de supplice. Il ordonna d'approcher du feu le martyr ; d'abord on lui coupa la langue, puis on lui enleva la peau de la tête qu'on retourna sur sa figure, ensuite on lui trancha les extrémités des mains et des pieds en présence de sa mère et de ses frères, puis on le jeta vivant dans la poêle enflammée ; la fumée et la vapeur de graisse montaient comme des arbres. Sa mère et ses frères l'exhortaient en disant : « Nous mourrons avec courage et nous hériterons de notre nom et de nos âmes. » Il rendit son âme.

On amena l'un après l'autre les jeunes enfants pour le même supplice, et on fit mourir tous les sept dans les mêmes tortures que le premier ; la

* A fol. 327
r^o a.

գեթնեսին, եւ երանելի ճապն սրտապնդէր եւ բաջալերէր զձի ձի ի նոցանէ ապա եւ ինքն նովին տանջանօք կատարեցաւ .

Եւ Անտիոքոս զիւսհարեալ զնաց յերկիրն Իրամաց բժշկիլ յատուածուհւոյն իւրոյ, եւ առային նմա . Եթէ ոչ տաս բերել զոսկերս սրբոյն զոր սպաներ եւ անկանիս առաջն նոցա, ոչ բժշկիս : Եւ առաքեաց բերել զնոսս սովաւօք եւ ծինչիւն գաչին ի մէջ ճանապարհին լուան եթէ բարկոծեցաւ թապաւորն ի տան ստուածուհւոյն եւ պարճան ի Հայթախ, եւ թագեցին գտարսն ի ներքոյ կապնոյն :

* Վասն սոցա զրեաց Գրիգոր ստուածաբանն զներբողական ճառն, որոյ սկիզբն * A fol. 327
է. Զինչ են ճանկունքս Մակաբայեցիքս, զի վասն սոցա է մերձաւոր տօնս : r° b.

10 Հրոտից Իւ եւ Օգոստոսի Բ : Վերադարձումն նշխարաց Ստեփաննոսի նախավկային :

Նախավկայն Քրիստոսի սուրբ Ստեփաննոս բարկոծեալ ի Հրէիցն սպանաւ յերուսաղէմ, եւ թագեցին զնա Գամաղիէլ եւ Նիկալիմոս չազարակին որ կոչի Կապար Գամաղիայ :

9 ճանկունքս օտ. Բ || 10 Վերադարձումն . . . նախավկային] Վերադարձումն պատուական նշխարաց սրբոյն Ստեփաննոսի նախավկային յերուսաղէմէ ի Կոստանդինուպօլիս Բ.

bienheureuse mère exhorta et encouragea chacun d'eux, puis elle fut exécutée, elle aussi, dans les mêmes supplices.

Antiochus, possédé du démon, se rendit au pays d'Élam pour y trouver la guérison auprès de sa déesse. On lui dit : « Si tu ne fais pas venir les os des saints que tu as mis à mort, et si tu ne te prosternes pas devant eux, tu ne guériras pas. » Il les envoya prendre dans des paniers; tandis qu'ils venaient, (les porteurs) apprirent en cours de route que le roi avait été lapidé dans la maison de la déesse. Ils retournèrent à Haïthakh¹ et enterrèrent les saints sous un noyer.

¹ Grégoire le théologien écrivit sur eux le discours panégyrique qui * A fol. 327
commence ainsi : « Que sont les jeunes gens Macchabées, car la fête proche r° b.
est pour eux². »

27 HROTITS, 2 Août.

Translation des reliques d'Étienne le protomartyr.

Le protomartyr du Christ, saint Étienne, mourut à Jérusalem lapidé, par les Juifs; Gamaliel et Nicodème l'inhumèrent dans le champ appelé Kaphar-gamala (*Kapar Gamaliay*).

1. Édition de 1706 : Աթախ Atah). — 2. P. G., t. XXXV, col. 911-934.

Ի նձին աւուր սարանին Հրէայքն եւ զՊարմենա զընկերն Ստեփաննոսի երկու
 Հագար հաւատացելովր, որպէս ի Գործս Առաքելոցն գրեաց Ղուկաս թէ. Յաւուր
 յայնձիկ եղև հալածումն ի վերայ եկեղեցւոյն, եւ ամենեքեան ցրուեցան ի գեղս Հրէ-
 աստանի բաց յառաքելոցն եւ բարձին զՍտեփաննոս արք երկիւղածք եւ արարին կոծ
 մեծ ի վերայ նորա : Իսկ Գամաղիէլ եւ որդին իւր Աբիբաս եւ Նիկողիմոս, ձկրտալք 5
 յառաքելոցն, եւ վախճանեալք հաւատով եզան ընդ սրբոցն Ստեփաննոսի :

Իսկ յետ բազում ժամանակաց յաւուրս Արկաղէոսի եւ Սնորիոսի թագաւորաց
 Հռոմայեցւոց եւ Յովհաննու Երուսաղեմաց հայրապետին, երեւցաւ ի տեսեան սուրբն
 Գամաղիէլ Ղուկիանոսի երիցու, եւ եցոյց զնշխարս սրբոցն զՍտեփաննոսի եւ զԷ-
 րեանցն, * եւ հրամայեաց հանել յագարակէն, եւ զնախաովկային եւ՝ տանել յԵրուսաղէմ, 10
 եւ զԷրեանցն զնել յագարակի եկեղեցւոյն որում սպասաւորէր Ղուկիանոս : Եւ
 արարեալ ըստ տեսեանն ցուցելոյ տարան զնշխարս սրբոցն Ստեփաննոսի յԵրուսաղէմ,
 եւ կալր յեկեղեցին :

Եւ յետ աւուրցի մեծազգի եւ բարեպաշտ տիկին ծի Ելեւթեւ անուն, որ թարգմանի
 ազատ, գալր իւր զԱղեկսանդրոս թաղեաց յեկեղեցւոյն ուր էին նշխարք սրբոցն 15
 Ստեփաննոսի նախաովկային : Եւ զի մեծատան զաւակ էր ի Կոստանդինուպոլսէ

3 Հրէաստանի] եւ ի Սաճարիա *add.* B || 9 Ղուկիանոսի] Աղկիանոսի B || 16 նախա-
 ովկային *om.* B.

Le même jour, les Juifs tuèrent aussi Parménas, le compagnon d'Étienne, avec deux mille fidèles, ainsi que l'écrivit Luc dans les Actes des apôtres : « Le même jour, une violente persécution éclata contre l'Église, et tous, sauf les apôtres, se dispersèrent dans les campagnes de la Judée. Des hommes pieux ensevelirent Etienne et firent sur lui de grandes lamentations ¹. » Gamaliel et son fils Abibas ainsi que Nicodème, baptisés par les apôtres, et morts dans la foi, furent déposés près de saint Étienne.

Longtemps après, aux jours des empereurs romains Arcadius et Honorius, et de Jean le patriarche de Jérusalem, saint Gamaliel apparut en vision au
 * A fol. 327
 v. 3. prêtre Lucien et lui indiqua les restes de saint Étienne et les leurs; * il ordonna de les enlever du champ avec ceux du protomartyr et de les transporter à Jérusalem, et de déposer leurs reliques dans la terre de l'église, que Lucien desservait. On fit ce que la vision avait indiqué et on transporta les restes de saint Étienne à Jérusalem, où ils furent (conservés) dans l'église.

Un certain temps après, une dame noble et pieuse, nommée Éleuthère, nom qui se traduit « libre », fit enterrer son mari Alexandre dans l'église où se trouvaient les reliques de saint Étienne, le protomartyr. Et comme

1. Act. des Apôtres, VIII, 1.

կամեցաւ զնալ առ ձեռքն իւր, եւ խնդրեաց հրաման ի հայրապետէն Երուսաղեմի վի առցէ զոսկերս առն իւրոյ եւ տարցէ ընդ իւր : Եւ նա ասէ. Ի միասին կան նշխարք նախավկային եւ առն քո, զուցէ ոչ զխորիցես զոսկերս առն քոյ եւ ամուլցուս զարբոյն : Եւ նա ասէ. Ես զտապան առն իմոյ ստոյգ զիտեմ :

5 Եւ յորժամ զնաց յեկեղեցին ձգորեցաւ ի տապանէ առն իւրոյ, եւ երարձ զնշխարս սրբոյն Ստեփաննոսի, եւ նաւեաց ի Կոստանդինուպօլիս եւ եղև անուշահոտութիւն յոյժ ի նաւին : Եւ երևեալ սուրբն Ստեփաննոս կնոջն եւ ասաց. Աւրախայիւր ընդ պարզեւզ Աստուծոյ որ եա բեզլ փոխանակ առն քոյ : Ես եմ նախավկայն Քրիստոսի Ստեփաննոս, որ քարկոծեալ ի շրէիցն * սպանաց յԵրուսաղէմ : Եւ ուրախացեալ
10 կնոջն եա փառս Աստուծոյ : Եւ ընդ որ անցանէր զԲաղադրքն բժշկէին եւ դուբն ասէին. Վայ մեզ զի եկն նախավկայն հալածել զմեզ :

* A fol. 327
v° b.

Եւ հասեալ ի Կոստանդինուպօլիս եւ ամենայն քաղաքն ընդ առաջ նորա, քանդի լու եղև յամենայն սահման համբաւ գալստեան նորա : Եւ ջահիւք եւ լապակրօք լուցելովք տարեալ հանգուցին յեկեղեցւոյն որ յանուն նորա շինեալ էր, եւ տօն մեծ
15 կատարեցին զօրն զայն յՕգոստոսի Բ :

4 զիտեմ] եւ թոյլ եա նժա add. B || 10 եւ դեբն... հալածել զմեզ om. B || 13 յամենայն սահման... նորա] ի քաղաքն B || 15 զօրն զայն] որ որ Իէ էր հրօսից ամսոյ եւ add. B.

elle était fille de parents riches de Constantinople, elle voulut aller auprès de ses parents et demanda l'autorisation au patriarche de Jérusalem de prendre les restes de son mari et de les emporter avec elle. Il lui dit : « Les restes du protomartyr et ceux de ton mari se trouvent ensemble, il se pourrait que tu ne reconnusses point les restes de ton mari et que tu emportasses ceux du saint. » Elle répondit : « Je connais parfaitement bien le cercueil de mon mari. »

Lorsqu'elle se fut rendue à l'église, elle se trompa au sujet du cercueil de son mari, prit les restes de saint Étienne et s'embarqua pour Constantinople. Le navire fut envahi d'une odeur très suave. Saint Étienne apparut à la femme et lui dit : « Réjouis-toi de ce présent de Dieu qu'il t'a donné à la place de ton mari. Je suis le protomartyr du Christ, Étienne, qui fus lapidé par les Juifs * et tué à Jérusalem. » La femme, réjouie, rendit grâces à Dieu.
Là où il passait, les possédés du démon guérissaient et les démons de crier : * A fol. 327
v° b.
« Malheur à nous que le protomartyr soit venu pour nous chasser. »

À l'arrivée à Constantinople, toute la ville vint au-devant, car la nouvelle de sa venue s'était répandue dans toute la région. On le transporta avec des torches et des flambeaux allumés à l'église qui avait été construite en son nom et on l'y déposa. On célébra une grande fête ce jour-là, le 2 août.

Յոյժ աւուր վկայութիւն սրբոց Վեոնիկեանց առաջնորդացն Հայոց :

Յետ վախճանի սուրբ հայրապետին Հայոց Սահակայ մեծին, առնու զտեղապահութիւն սուրբ ամուսն Քրիզորի վարդապետն Մեսրոպ, եւ ի նոյն ամի վախճանեալ նորա տան զիշխանութիւն կաթողիկոսութեան մեծին Յովսէփայ որ էր ի Վայոց Չորոյ, ի գեղջէ Խորցմանց այլ զիտնական եւ սուրբ եւ լի աստուածային հանձարով եւ 5 իմաստութեամբ :

Եւ մինչ կամէին ձեռնադրել զնա մայկերո Պարսից արքայն բռնադատէր զիշխանն Հայոց ուրանալ գ՛րբիտոս, եւ արկ զնոսա ի մեծ նեղութիւնս, եւ զօր * A fol. 328
r^o a. * բաղում զուճարեալ երթալ աւերել զերել զաշխարհն Հայոց, Վրաց, եւ Աղուանից : 10 Իսկ սուրբն Յովսէփ ժողովեալ զամենայն եպիսկոպոսունս աշխարհին եւ զերիցունն եւ զմնացեալ իշխանն ուխտ եղ նորք հաստատուն կալ ի հաւատն Քրիստոսի, եւ մեռանել յօժարութեամբ վասն նորա, եւ անուն նահատակութեան ժառանգել, կոռել ընդ զօրս Պարսից, սպանանել յանխնայ զուրացողսն, ոչ խնայել հայր յորդի, կամ եղբայր չեղբայր, կամ ազգական չազգական այլ եւ կին :

1 վկայութիւն . . . Հայոց] Վկայութիւն սուրբ հարցն մերոց եւ առաջնորդացն եւ բահանայիցն Հայոց Յովսէփայ կաթողիկոսի, Սահակայ եւ Թաթկայ եպիսկոպոսաց եւ բահանայիցն Մուշէի, Արսէնի եւ Քաջաջայ սարկաւազի, եւ ընկերաց նոցա B || 9 Վրաց եւ Աղուանից om. B || 13 զուրացողսն] զուրացեալսն B.

En ce jour martyr des saints Léonciens, les chefs religieux
(*aratchnord*) des Arméniens.

Après la mort du saint patriarche des Arméniens, le grand Sahak, le vicariat du saint siège de Grégoire passa au vardapet Mesrop. Comme celui-ci mourut dans la même année, le pouvoir du catholicosat fut remis au grand Joseph, qui était de Vayots Tsor¹, du village de Khoghosmankh², homme érudit et saint, plein d'esprit divin et de sagesse.

Pendant qu'on songeait à le sacrer, Yezdedjerd, roi des Perses, pressa les princes arméniens à renier le Christ et les mit dans de grandes tribulations; il rassembla * de nombreuses troupes pour venir envahir, détruire et faire des captifs dans les pays des Arméniens, des Ibères et des Aghouans. Saint Joseph rassembla tous les évêques du pays et les prêtres et les princes qui y étaient restés, fit le serment avec eux de demeurer fermes dans la foi au Christ, de mourir volontiers pour Lui et d'hériter du nom de martyr; de lutter avec les troupes des Perses, de tuer impitoyablement les renégats; le père n'épargnant pas son fils, ni le frère son frère, ni le parent son parent, ni homme ni femme.

1. Mot à mot : « La Vallée des Malheurs. » — 2. Mot à mot : « Les Tueries. »

Իսկ իշխանքն Հայոց որոց զօրավար եւ զլիաւոր էր սուրբն Վարդան չազկն Մամիկոնէից, թոռն Մահակայ Տաշատեանն, խարեալ զարքայն Պարսից, ստեալ վերեք չազար ծոգս եւ այլ զօրս եկին չաշխարհն Հայոց միարան ընդ ուխտ եկեղեցւոյն, եւ յարեան ի վերայ ծոգայն եւ զօրացն Պարսից, եւ կոտորեցին սա չասարակ :

5 Եւ լուեալ Յազկերտի արածեցաւ յոյժ, եւ դուժարեալ զօր բազում, ետ ի ձեռն Միհրներսեհի, որ չոգայող էր ամենայն ինպատուութեանն Պարսից եւ եկն ի Փաշտակարան քաղաք : Չոգաւ սա նա իշխանն Սիւնեաց ուրացեալն Վասակ զատեալն ի միաբանութեանն Հայոց, եւ այլ իշխանքն * ընդ նմա : Եւ Միհրներսեհ տայ զամենայն * A fol. 128
1° b.

10 սրբոյ Վարդանայ եւ զօրացն Հայոց :
Եւ սուրբն Վարդան ել ընդդէմ նոցա վախտուն չազարաւ, ընդ նոսա էր եւ մեծն Յովսէփ եւ Վեռնոյ երէց, եւ այլք բազումք չեղիսկոպոսաց եւ չերիցանց : Եւ մարտեան զօրեպայէս, զբազումս կոտորեցին ի Պարսից զօրացն եւ ինքեանք նաճատակութեամբ կատարեցան ի զաշտն Արտազու :

15 Եւ զի սուրբն Վարդան ի մէջ փղայն սպանաւ ի պատերազմին հանդերձ նաճատակից ընկերօքն, մնացեալքն ցանեալ ջրուեցան ի լերինս եւ ի զաշտս, եւ ի

10 զօրացն om. B.

Les princes arméniens, dont le général et le chef était saint Vardan, de la famille des Mamikonians, petit-fils du patriarche Sahak, ayant trompé le roi des Perses, et ayant pris trois mille mages et d'autres troupes avec eux, retourna au pays d'Arménie; ils s'unirent au clergé et assaillirent avec eux les mages et les troupes des Perses et les exterminèrent tous.

A cette nouvelle, Yezdedjerd fut très attristé, et, ayant rassemblé de nombreuses troupes, il les remit entre les mains de Mihrnersèh, qui était le curateur de tout le royaume des Perses; celui-ci arriva à la ville de Paytakaran. Le prince de Siunikh, le renégat Vasak, qui s'était séparé de l'union des Arméniens, alla le trouver, accompagné * d'autres princes. Mihrnersèh remit toutes ses troupes entre les mains d'un homme, dont le nom était Moushkan Isalavourt, et l'envoya contre saint Vardan et les troupes arméniennes.

Saint Vardan marcha contre eux avec soixante mille hommes, parmi lesquels se trouvaient le grand Joseph et le prêtre Léonce, et de nombreux autres évêques et prêtres. Ils combattirent vigoureusement, tuèrent de nombreux hommes des troupes des Perses, mais moururent, eux-mêmes, en martyrs, dans la plaine d'Artaz.

Comme saint Vardan avait trouvé la mort dans le combat au milieu des éléphants avec ses compagnons, martyrs comme lui, le reste de ses troupes se dispersa dans les montagnes, les plaines, les fourrés et les forteresses.

ձացառս եւ ի բերդս : Եւ զօրն Պարսից հետամուտ լեալ հանդերձ ուրացողան Վասակաւ երզմամբ իջուցանէին զնոսա չամրոցացն, եւ ստեալ երզմանն սպանանէին :

Իջին եւ սուրբն Յովսէփ եւ Ղեւոնդ երէց եւ այլք ընդ ն : սա, եւ բողոք կարդացին ի զուռն արքունի, փանն որոջ եւ ոչ իշխանցին սպանանել զնոսա, այլ զան հարեալ սաստիկ կապեցին զնոսա, եւ զերկու հարիւր եւ երեքասան արան սպանին :

Ածին եւ զսուրբն Սահակ զեպիսկոպոսն Ռուշուռեաց եւ զՍամուէլ եւ զԱբրահամ երիցունս Արտաշատոյ, եւ զՔաջաջ սարկաւազ, եւ զԱրշէն, եւ զԽորէն եւ զԱբրահամ, եւ, * զՄուշէ երէց, խաղացուցին զնոսա կապանօք եւ տարան յերկիրն Պարսից :

* A fol. 328
v° a.

Եւ ի ճանապարհին պատահեաց նոցա ուրացեալն Վասակ եւ ետ ողջոյն նոցա խոնարհութեամբ : Ասէ ցնա Ղեւոնդ երէց. Սիւնեաց Տէր, ո՞ր երթաս : Եւ ասէ. երթամ ընդունել զվարձս վաստակոց իմոց չարբայէ : Եւ ասէ Ղեւոնդ. Եթէ զու կենդանի պտոնաս յաշխարհս Հաչոց ապա Տեառն ընդ իս չէ խօսեցեալ : Եւ սրտաբեկեալ անօրէնն ցնաց զճանապարհս իւր արտուծ :

Եւ զսուրբսն զի կապանօք տանէին յետ երկու ամսոց եւ ըսան աւուր հասին ի ձմերոցն արքունի : Ածին եւ զհախարարսն Հաչոց զսր առաքեաց ժարդպանն Ատորոթիլլ : Եւ թագաւորն հրաման ետ Միհրներսեհի հաղարապետի եւ այլ մեծամեծացն Պարսից

1 ուրացողան] ուրացեալն B || 4 արքունի] արբային B || 17 մեծամեծացն] մեծացն B.

Les troupes des Perses, accompagnées du renégat Vasak, leur donnèrent la chasse, les firent, après serment, descendre des forteresses, et, parjures à leur serment, les tuèrent.

Saint Joseph et le prêtre Léonce, et d'autres avec eux, se rendirent également, mais ayant protesté au palais royal, on n'osa point les tuer, mais on les frappa cruellement, on les lia, et on tua deux cent treize (autres) hommes.

On amena saint Sahak, l'évêque des Reshtounikh, les prêtres Samuel et Abraham d'Artashat, le diacre Khatehatch, Arshèn, Khorène et Abraham et le * prêtre Moushé, et on les mit en route, chargés de chaînes, pour les emmener au pays des Perses.

* A fol. 328
v° a.

Chemin faisant, le renégat Vasak, les ayant rencontrés, les salua humblement. Le prêtre Léonce lui dit : « Seigneur de Simnikh, où vas-tu? » Il répondit : « Je vais recevoir du roi la récompense de mes œuvres. » Léonce lui dit : « Si tu retournes vivant au pays d'Arménie, Dieu n'aura point parlé par moi. » L'impie, le cœur brisé, continua son chemin tristement.

Comme on emmenait les saints chargés de chaînes, ils n'arrivèrent que deux mois et vingt jours après au palais d'hiver du roi. On y avait amené également les satrapes arméniens envoyés par le marzban Atormizd. Le roi donna l'ordre au chiliarque Mihniersèh et à d'autres notables persans de

քննել թիւ յունձէ եղև աւեր աշխարհին Հաչոյ : և պարտաւորեցաւ կողմ ուրպեկոյն, և կուտեցաւ ֆրասն ամենայն ի գլուխն Վասակայ :

5 Եւ հրաման ետ թագաւորն հանել ի նմանէ զամենայն պատիւն, և ձաղկել ի մեծ հրապարակին, և տարան ի բանդ մահապարտացն, և ի սատիկ ձագանացն և ի խիստ նեղութենէն տրորեցաւ ամենայն մարմինն, և որդնալից լիալ սատակեցաւ զառնամահ և անգեղջ :

Իսկ զսուրբ քահանայն և զնախարարսն * Հաչոյ տարան ի նիւշապուհ քաղաքն, * A fol. 328
v° b.
և յանձնեցին ի ծոգպետ քաղաքին, և նա արկ զնոսա ի բանդ, և նեղէր ըսպիւ և ծարաւով, և բռնադատէր ուրանալ զՔրիստոս և արձակիլ ի կապանացն : և
10 նորա հաստատուն կացեալ ի հաւատսն Քրիստոսի խնդութեամբ տանէին չարչարանացն :

Եւ զարմացեալ ծոգպետն զնաց զիշերի միայն տեսանել թէ զինչ գործեն սուրբքն : և հայեցեալ ընդ ծերպ մի ի ներքս ետես զնոսա ի քուն, և վառեալ լուսով յարեան սուրբքն յաղթս : Գարձաւ ծոգպետն ի տուն իւր և ոչ ումեք պատմեաց զտեսիլն : և
15 երթեալ ի միւսում զիշերին ետես նոյնպէս լուսաւորս զսուրբսն, երաց զզուրս բանդին և անկաւ յոտս նոցա, և հաւատաց ի Քրիստոս, և նա պատմեաց նոցա զտեսիլն և նոցա ուսուցին նմա զհաւատս ճշմարտութեան և զբանս վերկութեան :

13 և վառեալ լուսով յարեան] և լոյս պայծառ ծագեալ ի բանդին և յարեան B.

rechercher à qui incombait la ruine du pays d'Arménie; c'est le groupe du renégat qui fut reconnu coupable et tout le tort fut accumulé sur la tête de Vasak.

Le roi ordonna de lui retirer tous les honneurs, de le fustiger sur la grande place et de le conduire à la prison des condamnés à mort; tout son corps se recroquevilla après la vigoureuse fustigation et à la suite des grandes peines subies; il fut rempli de vers et mourut d'une mort cruelle et sans repentir.

Quant aux saints prêtres et aux satrapes * arméniens, on les conduisit * A fol. 328
v° b.
à la ville de Nushapouh, et on les confia au chef des mages de la ville, qui les fit mettre en prison, les fit souffrir de la faim et de la soif, pour les obliger à renier le Christ afin d'être délivrés de leurs liens. Mais ils demeurèrent fermes dans la foi au Christ et endurent les tortures avec joie.

Le chef des mages, étonné, alla de nuit, seul, pour voir ce que faisaient les saints. Il regarda à l'intérieur par un trou et les aperçut endormis: puis les saints, enveloppés de lumière, s'étant levés, se mirent en prières. Le chef des mages retourna à sa maison sans rien dire à personne de cette vision. Étant allé de nouveau la nuit suivante, il vit semblablement les saints lumineux, il ouvrit la porte de la prison, tomba à leurs pieds et crut au Christ: il leur raconta la vision; ils lui enseignèrent la vraie foi et les paroles du salut.

Նւ տարեալ զնոսա ի տուն իւր լուաց ի վերացն անտի, եւ զջուր լուացմանն սրկանէր զանձամբն : Նւ ձկրտեալ զնա եւ զամենայն տուն նորա կոչեաց եւ զնախարարն որ էին ի բանդի ի նոյն քաղաքին, եւ առաջի նոցա սեղան եւ ուրախ արար զնոսա առատ սոճիօք, եւ ընդարձակեաց նոցա մարմնական պիտոյիւք, զի իշխան էր քաղաքին :

* A fol. 329
1° a.

Արդ ի վեշտասաներորդ ամի * թագաւորութեան իւրոյ Յազկերտ զնաց չերկիրն Քուշանաց ի պատերազմ, եւ ընդդէմ նորա տէր երկրին, եհար սատակեաց զբազումս, եւ զնա փախտաական եհան չերկրէն իւրմէ : Նւ նա ի խոր խոցեալ յոյժ ոչ գիտէր չի թափեացէ զթոյնս զառնութեան իւրոյ : Իսկ մոզքն ասեն. Արքայ քաջ, գլխաւորքն Հայոց որ ի բանդին են անիճանեն զքեզ Հանապոզ, եւ աստուածքն բարկացեալ ոչ օրնեցին քեզ , զի մինչեւ ցայսօր կենդանի պահեցեր զանարկիչս նոցա :

5
10
15

Նւ հրաման ետ թագաւորն Պենշապուհ ումնմն մեծի եւ ալլ իշխանօք երթալ ի քաղաքն Նիշապուհ եւ շարչարել զսուրբ քահանայն եւ եթէ ոչ երկիր պագանեն աստուածոցն սպանանել զնոսա սրով : Նւ եկեալ Պենշապուհ ի քաղաքն ետես զմոզպետն ընդ նոսա, եւ զօրմացաւ, զի երեւելի էր ալն ալն : Նւ հարցեալ զնա եւ նա խոստովանեցաւ զբրիստոնէութիւնն : Նւ առեալ հրաման ի թագաւորէն անցատու-

7 տէր երկրին] արքայն Քուշանաց B || 12 հրաման ետ] հրամայեաց B — ալլ] մեծ
adcl. B || 16 զբրիստոնէութիւնն] զան բրիստոնէութեանն B.

Il les emmena à sa maison, lava leurs plaies, et répandit sur sa personne l'eau du lavage. On le baptisa ainsi que toute sa maison. Il fit venir également les satrapes qui se trouvaient en prison dans la même ville, leur offrit un diner et les réjouit par une nourriture abondante; et comme il était le gouverneur de la ville, il pourvut amplement à leurs besoins corporels.

* A fol. 329
1° a.

Jezdedjerd, la seizième année * de son règne, partit en guerre dans le pays des Koushans; le seigneur du pays marcha contre lui, le battit en lui tuant beaucoup de monde et, le mettant en fuite, le chassa hors du pays. (Jezdedjerd), profondément vexé, ne savait sur qui répandre le venin de son amertume. Les mages lui dirent : « Roi vaillant, les chefs arméniens qui sont en prison te maudissent tous les jours et les dieux courroucés ne t'ont point aidé parce que tu as conservé en vie jusqu'aujourd'hui ceux qui les insultent. »

Le roi commanda à un de ses grands, Denshapouh, et à d'autres princes d'aller à la ville de Nushapouh et d'y torturer les saints prêtres, et dans le cas où ils n'adoreraient point les dieux, de les tuer par le glaive. Denshapouh, arrivé dans la ville, voyant le chef des mages en leur compagnie, en fut étonné, car c'était un homme considérable. Il l'interrogea, et celui-ci confessa sa foi chrétienne. (Denshapouh) se fit donner du roi secrètement l'ordre de faire des recherches, à son sujet, de l'autre côté de Kourain et de Makou-

բար խորասոցը առնել զնա յայնկոյս քան զԿուրացն եւ զՄակուրացն, եւ զերկու երիցունս որ էին ի կարաւանին զՍամուէլ եւ զԱբրահամ, հրամայեաց անդէն սպանանել վասն հաւատոցն Մրիտոսի, ահ արկանելով քրիստոնէիցն :

Իսկ Դենշապուհ ի գիշերի առեալ զսուրբն Յովսէփ ընկերօքն զի մի օր զխասացեալ * A fol. 329
r° b.

5 եհան արտաքոյ քաղաքին երկոտասան սրարիկ վարսախաւ : Եւ հարցեալ զմի մի ի սրբոցն եւ զտեալ հաստատուն ի հաւատն Մրիտոսի, հրամայեաց գահճացն կապել զձեռս եւ զոտս նոցա, եւ անցուցանել չուանս երկայնս, եւ երկու երկու լծեցան եւ առին ի քարշ ընդ սպառած տեղիսն մինչ զի ոչ մնաց խաչձ ի մարմինս նոցա եւ ապա ածին առաջն իշխանացն ասելով. Կակղեցաւ խստութիւն սրտից ձերոց : Եւ

10 սուրբքն ի գոհանալոյ զձեռանէ ոչ դապարէին :

Դարձեալ եհարց Դենշապուհ թէ առնեն զկամս թագաւորին, եւ երկիր սրբունեն արեգականն եւ հրոյ : Ասեն սուրբքն. Մեք զԱստուածն մեր ոչ ուրանամք, եւ տարերաց երկիր ոչ սրբանենք զուր կուրացեալք հոգւով, այլ եւ թագաւորին ձերոց ընդ հոգոյն կուրութեանն եւ մարմնոյն նորա մի ալն կոյր է :

15 Իբրեւ լուաւ Դենշապուհ զթշնամանս թագաւորին զպաշտաւ որպէս զառիւծ, եւ հանեալ զտուսերն չարձակեցաւ ի վերայ սրբոցն, եւ եհար զսրբոց կախկոպտսին զաջոյ

9 կակղեցաւ խստութիւն] կակղեցաք զխստութիւն B || 12 եւ հրոյ om. B || 15 սրպէս] Իբրեւ B.

raïn; il ordonna de tuer sur place les deux prêtres qui se trouvaient dans la caravane, Samuel et Abraham, à cause de leur foi en Christ, et pour intimider les chrétiens.

Denshapouh prit avec lui saint Joseph et ses compagnons, de nuit pour que personne * ne s'en aperçût, et les conduisit à une distance de douze parasanges persanes hors de la ville. Après avoir interrogé les saints, l'un après l'autre, et les ayant trouvés fermes dans la foi au Christ, il ordonna aux bourreaux de leur lier les mains et les pieds, de les attacher à de longues cordes, de les accoupler deux par deux et de les trainer par les endroits pierreux, jusqu'à ce qu'il ne restât pas un point intact sur leur corps; puis ils les introduisirent devant les princes qui leur demandèrent : « La dureté de vos cœurs s'était-elle adoucie? » Les saints ne cessèrent de rendre grâces au Seigneur.

Denshapouh renouvela sa demande, s'ils voulaient accomplir la volonté du roi, adorer le soleil et le feu. Les saints lui répondirent : « Nous ne renions point notre Dieu, nous n'adorons point les éléments terrestres; vous autres, vous êtes aveuglés dans l'âme, même votre roi est aveuglé d'un œil, par la cécité de l'âme et du corps. »

Denshapouh, en entendant les insultes (adressées) au roi, s'irrita comme un lion; tirant son épée, il s'élança sur les saints, et en frappa l'épaule droite

* A fol. 329
r° b.

ուսն, եւ զձեռն հանելով թիկամբքն ի վայր ընկէց : եւ նա բաջալերէր զընկերան եւ ասէր. Ահա տեսանեմ զգոռնոս հրեշտակաց եկեալ առ մեզ, եւ վեց սրսակս ի ձեռին հրեշտակապետին :

Եւ զայն լուեալ սրբոցն ասէ սուրբն Ղեւոնդ ցտուրբն Յովսէփ. Մատիւր, չառաջեան
 ընկղէմ սրոյն, զի զու * աստիճանաւ ի վեր ես քան զամենեսեան եւ աչապէս նոյնժամայն 5
 հատան վեց երանեկեացն զլուխքն, որոց անուանքն են մեծն Յովսէփ, Սահակ եպիսկոպոսն,
 Ղեւոնդ երէց ի Վանանդայ, Մուշէ երէց չԱղբազոյ, Արշէն երէց ի Բագրեւանդայ,
 ի զեղջէ Եղեգիկայ, Քաջաջ սարկաւազ յՌըշտունեաց ուստի եպիսկոպոսն էր, մոպետն
 ի Նիւշապուհ քաղաքէ :

Իսկ Սամուէլ երէց չԱյրարատայ, ի զեղջէ Այրածոյ, Արբաշամ սարկաւազ ի 10
 նոյն զեղջէ, եւ Թադիկ եպիսկոպոս կատարեցան չԱտորեստան եւ երկու որ ի Վարդէան
 կատարեցան Սամուէլ եւ Արբաշամ :

Սատարեցան սուրբքս չամսեան Հրոտից Իւլ եւ Օգոստոսի Բ :

Եւ այլ մի Խուժիկ բրիստոնեայ որ էր ընդ Պենշապոսոյ կարած գաղտ զմարմինս 15
 սրբոցն եւ սարեալ բաշխեաց բրիստոնէիցն :

7 չԱղբազոյ, Արսէն երէց *om.* B || 13 Հրոտից] որ որ *add.* B.

du saint évêque, lui détachant du dos l'épaule droite et la main qui tombèrent à terre. Mais celui-ci encouragea ses compagnons en disant : « Voici que je vois les groupes des anges venant à nous; il y a six couronnes dans la main de l'archange. »

Comme les saints entendaient cela, saint Léonce dit à saint Joseph :
 * A fol. 329 v° a. « Approche, avance-toi vers l'épée, car en dignité, * tu nous es supérieur à tous. » C'est ainsi que furent aussitôt tranchées les têtes des six bienheureux, dont les noms sont : Joseph le grand, l'évêque Sahak, le prêtre Léonce de Vanand, le prêtre Moushé d'Albag, le prêtre Arshen de Bagrévand, du village Elégik, le diacre Khatchatch de Reshdounikh où il était évêque, et le chef des mages de la ville de Nushapouh.

Quant au prêtre Samuel d'Ararat, du village d'Aïradz, et au diacre Abraham, du même village, ainsi que l'évêque Thadik, ils furent martyrisés en Assyrie: les deux qui furent martyrisés à Vardès sont Samuel et Abraham.

Ces saints furent martyrisés le 27 du mois de hrotits, le 2 août.

Un chrétien, Khoujik, qui était avec Denshapouh, enleva secrètement les corps des saints, les emporta et les distribua aux chrétiens.

Յայսմ առար վկայութիւն սրբոյն Կենդիսի քահանայի :

Արքասնեալ քահանայն Կենդիս էր ի գեղջէն Տալմենիոյ, ի Սիդիս քաղաքին Պանփիլեայ, յառար Գիովղիսիանոսի անօրէն արքային եւ սարան զնա առաջի Ստրատոնիկոսի դատարին, եւ համարձակութեամբ * խոստովանեցաւ Վերիստոս : * A fol. 329 v° b.

5 Ազուցին նմա երկաթի կոշիկս եւ բեւեռեցին յոտսն, եւ ընթացուցանէին ընդ մէջ քաղաքին : Եւ գտին այր մի որ ունէր փայտ եւ կամէր վաճառել, եւ գորականքն կամեցան առնուլ զփայտն առանց գնոյ զի այրեսցեն զսուրբ քահանայն . զոր տեսեալ սուրբ վկայն ետ զգին փայտին երեսուն փող . եւ կալեալ զայլ ոմն այր կամէին բառնալ զփայտն նմա եւ առեալ ինքնին ի թիկունս իւր քահանայն տարաւ ի տեղին :

10 Եւ յորժամ բորբոքեցին զհուրն ընկեցին զսուրբն ի մէջ . եւ նա կանգուն կացեալ ուսուցանէր եւ պատուիրէր ժողովրդեանն հաստատուն պահել եւ հաւատալ ի Քրիստոսի հաւատն, եւ ի բաց կալ ի կռոցն պաշտմանէն եւ ել ամբողջ ի հրոցն, եւ չարօթս եկաց առ Աստուած, եւ աւանդեաց զհոգին :

Իսկ քուրմն կռոցն տեսեալ զքրանչելիսն հաւատաց ի Քրիստոս, եւ դարձոյց զկին

6 որ ունէր] բարձեալ B || 8 սուրբ] Քրիստոսի B || 13 եւ ել ամբողջ ի հրոցն om. B || 14 Իսկ քուրմն . . . զքրանչելիսն] Յայնժամ լոյս աստուածային շնորհաց ծագեաց ի սիրտ բրձին կռոց, որ կացեալ անց եւ տեսանէր զհանդէս նահատակութեան սրբոյն B.

En ce jour martyr de saint Kindaios, le prêtre.

Le prêtre Kindaios, de sainte vie, était du village de Talméni, près de la ville de Sidé, en Pamphylie, aux jours de Dioclétien, l'empereur impie. On l'introduisit auprès du juge Stratoniceus et il confessa le Christ * avec hardiesse.

* A fol. 329 v° b.

On le chaussa de chaussures de fer qu'on cloua à ses pieds, et on le fit courir à travers la ville. Ayant rencontré un homme qui avait du bois à vendre, les soldats voulurent s'approprier du bois sans le payer, pour brûler le saint prêtre; à cette vue, le saint martyr paya le prix du bois, trente sous. Ils saisirent encore un autre homme qu'ils voulurent charger du bois; mais le prêtre le prit lui-même sur son dos et le porta au lieu (de l'exécution).

Lorsqu'ils eurent allumé le feu, ils jetèrent au milieu le saint, qui, restant debout, prêcha à la foule et lui recommanda de croire et de conserver fermement la foi au Christ, abandonnant le culte des idoles. Il sortit des flammes intact, pria Dieu et rendit son âme.

Le prêtre des idoles, témoin du miracle, crut au Christ, convertit sa

իւր եւ զագաթինն, եւ երթեալք անուշահոտութեամբ եւ ճարուր կտաւօք թաղեցին զմարմին սրբոյ քահանային եւ վկային Քրիստոսի, եւ ապա մկրտեցան :

Եւ սարկաւօզն Առետիոս առ զպատուական զլուս սրբոյն Կենդիոսի, եւ որպէս երբեմն Անպակում վերացաւ յօգս, զնաց անտի ի Մանգուս ի գաւառն իւր, եւ աչտիք քահանայիք եղ պատուով ի մարմարոնեայ տուի :

5

[B* Եւ չալսմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս մանուկն Ալինախ որդի Օշին թագաւորին, եւ եղեւ պարակից վերին զուարթնոցն :]

* B p. 56 b.

* Հրոտից ԻՐ եւ Օգոստոսի Գ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Գաղմատիոսի :

* A fol. 330 r° a.

Երանելի հայրն մեր Գաղմատիոս զօրական էր յերկրորդ զունդս խոյարաց Թէոփոսի բարեպաշտ արքային ի Կոստանդինուպօլիս, բարի վարուք կացեալ ամուսնան իւրով, եւ երկու զաւակ լեալ նորա մին ուսար եւ միւսն զուսար :

10

Եւ չաւուր միում լուաւ եթէ մեծ եւ առաքիւնի ճաւաղն Աստուծոյ Սահակ անուն

1 անուշահոտութեամբ] անուշահոտ խնկօք B || 3 որպէս . . . յօգս om. B || 4 Մանգուս] Մանգունս B || 8 Վկայաբանութիւն սրբոյն] Վարք երանելոյն B.

femme et sa servante, puis ils allèrent enterrer avec des parfums suaves et des linges propres le corps du saint prêtre et martyr du Christ; enfin, ils se firent baptiser.

Le diaere Arestius prit la vénérable tête de saint Kindaios, et comme jadis Habacue, il fut enlevé dans les airs; il partit de là pour Manducus¹, sa province, où, accompagné d'autres prêtres, il la déposa avec honneur dans une cassette de marbre.

* B p. 56 b.

[B* En ce jour l'enfant Alinach, fils du roi Ochin, reposa dans le Christ et fit partie du chœur des veilleurs célestes.]

* A fol. 330 r° a

* 28 HROTITS, 3 Août.

Confession² de saint Dalmatius.

Notre bienheureux père Dalmatius était soldat de la deuxième section des scolaires du pieux empereur Théodose à Constantinople; il menait une vie de bonne conduite avec son épouse, et eut deux enfants, un fils et une fille.

Un jour, ayant appris qu'un grand et vertueux serviteur de Dieu, ana-

1. Correspond aux formes Οὐμαναδέυς, Umanadensis de Acta SS. Jul., t. III, p. 186.
2. Au lieu de « passion », traduction habituelle de վկայաբանութիւն, car S. Dalmatius n'est pas martyr.

անապատաւորն եմուտ ի Կոստանդինուպօլիս, զնաց մեծաւ հաւատով ողջօն տուեալ
 նմա երկիր եպագ : Եւ չորժամ ետես զնա Սահակ ասէ. Աստուած ճանոց վասն քո,
 սի Գաղմատիոս, որ կրօնաւոր լինիցիա եւ կեցցես ընդ իս :

Եւ լուեալ Գաղմատիոս դարձաւ չեա եօթն աւուր ի տան իւր, հրաժարեաց ի
 5 կնոջէն իւրձէ տուեալ նմա չինչից իւրոց, եւ զգուսոր իւր չղարկեաց ի վանս կուսանաց
 ի չարեւելս, եւ զմնացեալ ինչսն վաճառեաց եւ բաշխեաց աղքատաց, առեալ գորդին
 իւր փոքրիկ պատանեակ զնաց առ երանելին Սահակ, եւ առարինի եւ աստուածահաճոց
 վարուք ձգնէին ի ծխասին :

Եւ չաւուրս քառասներորդ պահոցն ոչինչ ճաշակեաց բաց միայն ի կիւրակէի
 10 սակաւ հաց եւ ջուր, եւ ի մեծի հինգշաբթի աւուրն հաղորդեցաւ ի Քրիստոսի
 անձահական խորհրդոն. կերաւ... չաթուն իւր ննջեաց, եւ եղև նմա չերկնից թմրու- * A fol. 330
 թիւն զքառասուն եւ երկաւ աւուրս : Եւ չաւուր համբարձման Տեսան զնաց առ նա 1° B.
 երանելին Սահակ եւ ճաշեաց երիցս անգամ. Գաղմատիէ, գարթիւր, մինչև չերբ ննջես :
 Եւ նա եբաց գոչս իւր եւ ասէ. Տէր, պաշտեցին եղբարքս զերբորդ ժամն : Կարծէր
 15 եթէ չաղուհացսն են զեռ : Ասէ երանելին Սահակ. Եւ դու ո՛ր էիր որ ոչ զխտացեր

4 հրաժարեաց] հրաժարեցաւ. B || 9 ճաշակեաց] ճաշակէր B || 10 հաղորդեցաւ] հաղորդէր
 B || 11 — p. 1866, l. 4 կերաւ . . . եկեղեցւոյն om. B.

chorète, nommé Isaac, était arrivé à Constantinople, il alla, avec une grande
 foi, lui donner le salut, et se prosterna devant lui. Lorsque Isaac le vit, il
 lui dit : « O Dalmatius, Dieu m'a fait connaître à ton sujet que tu deviendras
 moine et que tu vivras auprès de moi. »

Dalmatius, apprenant cela, retourna sept jours après à sa maison, prit
 congé de sa femme en lui donnant une partie de ses biens, envoya sa fille
 dans un couvent de vierges en Orient, vendit le reste de ses biens, qu'il
 distribua aux pauvres, et prenant avec lui son fils, jeune enfant, il se rendit
 auprès du bienheureux Isaac. Ils firent ensemble de l'ascétisme avec une vie
 de vertus et une conduite agréable à Dieu.

Pendant le carême des quarante jours il ne prit aucune nourriture,
 excepté un peu de pain et d'eau le dimanche seulement; et le jour du jeudi
 saint il communia au mystère immortel du Christ; il mangea... ' s'endormit
 sur son siège, et eut une torpeur du ciel pendant quarante-trois jours. Le * A fol. 330
 1° B.
 jour de l'Ascension, le bienheureux Isaac alla auprès de lui et cria par trois
 fois : « Dalmatius, réveille-toi; jusqu'à quand dormiras-tu? » Il ouvrit ses yeux
 et dit : « Seigneur, les frères ont-ils dit les offices de la troisième heure? »
 Il se croyait encore en carême. Le bienheureux Isaac lui dit : « Et toi, où
 étais-tu, pour que tu ignores l'office de la troisième heure? » Dalmatius

զերրորդ ժամու պաշտօնն . Ասէ Գաղմատիոս . Ի սուրբ Մակարայեցիսն էի ընդ Ատտիկոս պատրիարքն ի պատարագամատուցին, եւ նստոյց զիս մերձ չաթոռն խւր, տեսի եւ երեք կրօնաւորս ի վանացոյ ծին կապ աւաջի բեմին, եւ ծին մերձ չամբիօնն եւ ծիւսն աւաջի զրան եկեղեցոյն :

Եւ ծանեաւ երանելին Սահակ որ Գաղմատիոս հաւատարիմ ծառայ լինելոց էր ⁵ Ատուծոյ : Եւ չորժամ երանելոյն Սահակայ մերձեցաւ վախճանն զԳաղմատիոս հապ իթող վանացն, եւ ինքն իտպազութեամբ հանգեաւ ի Քրիստոս :

Իսկ երանելին Գաղմատիոս էր խոնարհամիտ, հանդարտ, պարկեշտ, ողորմած, եւ մեծ աւաքիւնի, եւ արդարապատ ի դատաստան : Երկուք ոմանք ընդ միմեանս ¹⁰ գատախազ լինէին, եւ թագաւորն Թէոդոս աւաքեաց զնոսս առ * երանելին Գաղմատիոս, եւ կացին աւաջի նորս ասէ Գաղմատիոս . Որ զրկոյն է եւ անիրաւ համբ եղցի : Եւ նոյնժամայն անիրաւն պապանձեցաւ, եւ անկեալ մեռաւ :

Եկաց երանելին Գաղմատիոս ի վանս չարգելական խցին ամս քառասուն երեք . եւ յետ փոխելոյն Ատտիկոսի պատրիարքի նստաւ չաթոռն Սիսինոս, եւ յետ Սիսինոսի եղև պատրիարք Նեստորիոս Անտիոքացին, որ յետոյ հերձուածող եղև : Եւ ի միում ¹⁵ աւուր զնաց առ երանելին Գաղմատիոս, եւ նա զխաղեալ հոգեփն չուղարկեաց ընդ աւաջ նորս եւ ասէ . Մի աշխատիր, զի ոչ տեսցես զիս, եթէ ոչ նախ սրբեացես զսիրտ

12 եղցի] լցի B — եւ անկեալ մեռաւ om. B.

répondit : « J'étais aux saints Macchabées avec le patriarche Atticus à la célébration du sacrifice; il me fit asseoir près de son siège, et j'ai vu trois moines de ce couvent-là, dont l'un se tenait devant le chœur, le deuxième près de l'ambon et l'autre devant la porte de l'église. »

Le bienheureux Isaac comprit que Dalmatius allait devenir le serviteur fidèle de Dieu. Et lorsque la fin du bienheureux Isaac approcha, il installa Dalmatius prieur du couvent et reposa en paix dans le Christ.

Le bienheureux Dalmatius fut d'esprit humble, paisible, modeste, charitable et d'une grande vertu, rendant justice dans les jugements. Deux hommes ^{A fol. 330} s'intentaient un procès, et l'empereur Théodose les renvoya au * bienheureux ^{v° a.} Dalmatius. Introduits devant lui, Dalmatius dit : « Que celui qui est usurpateur et injuste, devienne muet. » Aussitôt l'homme injuste perdit la parole et tomba mort.

Le bienheureux Dalmatius vécut au couvent, cloîtré dans sa cellule, quarante-trois années, et à la mort du patriarche Atticus, ce fut Sisinius qui siégea sur le trône, et après Sisinius ce fut Nestorius l'Antiochien qui fut patriarche, et devint par la suite schismatique. Celui-ci se rendit un jour auprès du bienheureux Dalmatius, qui, le sachant par l'esprit, envoya quelqu'un au-devant de lui et lui fit dire : « Ne te dérange point, car tu ne me

քո ի չար խորհրդոցդ զոր զմտաւ ածեալ ես : Եւ երանելին ծանոցց ամենեցունց զոր ի նեստորէ հանդերձեալ էր լինել . եւ յետ երկց ամաց յայտնեցաւ անօրէնութիւնն նորա :

5 Եւ հրամայեաց թագաւորն Թէոդոս սիւնչոյրս լինել յեփեսոս, եւ ժողովեցան երկերիւր եպիսկոպոսք. Կլեստինոս Հռոմաց հալքապետն, Կիւրցոս Ալեկսանդրոս հալքապետն, եւ այլք չիւրաբանչիւր վիճակաց, եւ նզովեցին զոր սահմանադրութիւն նեստորի, որ ոչ խոստովանեցաւ աստուածածին զամենաօրբուհի կոչան Մարիամ, եւ զմի Քրիստոս չերկուս բաժանեաց * յայլ եւ յայլ զէմս . եւ զրեցին զուղարիաւ * A fol. 330
v° b.

10 Եւ չորժամ կամեցան յուղարկել առ թագաւորն, զիտաց նեստորիոս եւ կալաւ զգուշութեամբ զձանապարհս ծովու եւ ցամարի, զի մի երթիցէ խորհուրդ տուժարին նշանադրով, եւ եղին ապա ի մէջ եղեպան եւ պնդեցին սոսնձով, եւ կտուն ի մուրող աղքատ եւ ի տկար ծերունի որպէս ցուպ, եւ յուղարկեցին առ երանելին Գաղմատիոս :

15 Եւ ձերն կնուտ ի Կոստանդինուպօլիս եւ զնաց առ սուրբն Գաղմատիոս, եւ զեղեգնեաց ցուպն եւ նա ապաշեաց զԱստուած որ եթէ հաճոյ է նմա ելանել չարգելական խցէն, եւ Աստուած ի ձեռն հրեշտակի հրամայեաց նմա ելանել : Եւ կոչեաց զառաջնորդս վանացն եւ զձգնաւոր կրօնաւորս եւ բազում քահանայս, զնաց նորօք սա

6 եւ այլք չիւրաբանչիւր վիճակաց *om.* B || 12 եւ եղին . . . պնդեցին] վասն որոյ հնարս գտեալ պնդեցին B || 14 սուրբն] երանելին B || 16 եւ Աստուած . . . ելանել] եւ աղբեցութիւն եղեւ նմա յԱստուծոյ ելանել B.

verras pas avant d'avoir purifié ton cœur des mauvais desseins que tu nourris dans ton esprit. » Et le bienheureux fit connaître à tous ce qui devait advenir de Nestorius; trois ans après son impiété se fit jour.

L'empereur Théodose ordonna de convoquer un synode à Éphèse; deux cents évêques se réunirent: Célestin le patriarche de Rome, Cyrille le patriarche d'Alexandrie et d'autres de chaque diocèse, qui anathématisèrent la profession de Nestorius, qui ne confessait point la toute sainte Vierge Marie mère de Dieu, et qui séparait le Christ un, en deux, * sous différentes figures; ils mirent par écrit la foi orthodoxe et l'inscrivirent dans un tome.

Lorsqu'ils voulurent l'adresser à l'empereur, Nestorius, le sachant, fit occuper soigneusement les voies de mer et de terre pour que la décision explicite du tome ne parvint point (à destination); alors ils l'introduisirent dans un roseau, après l'avoir assurée avec de la colle forte, la remirent à un pauvre mendiant et faible vieillard pour qu'il s'en servit comme d'un bâton et ainsi l'envoyèrent au bienheureux Dalmatius. Le vieillard fit son entrée à Constantinople, alla trouver saint Dalmatius et lui remit le bâton de roseau. (Dalmatius) pria Dieu pour savoir s'il Lui était agréable qu'il quittât la cellule cloîtrée, et Dieu, par l'intermédiaire d'un ange, lui ordonna d'en sortir. Il appela alors les chefs des couvents, les moines ascètes et de nombreux

* A fol. 330
v° b.

Թագաւորն, ետ զեղէզն եւ բացեալ ընթերցան : Եւ յոյժ բարկացաւ ի վերայ Նեստոր-
 լոսի եւ ընկէց յաթոռոյն, եւ աքսորեաց ի Պարսիկս : Եւ ինքն իւր ձեռնադրովն
 հաստատեաց զասհմանադրութիւն սուրբ ժողովոյն : Եւ ձեռնադրեցին Սոստանդինու-
 պօլսոյ եպիսկոպոսապետ զՄարսիմոս, եւ չետ նորա Պրովղոս, եւ յառուրս նորա
 երանելին Դաղմատիոս հանգեաւ խաղաղութեամբ * յՕգոստոսի Գ, եւ եղաւ ի նոյն 5
 վանան որ կոչի Դաղմատիոսի :

* A fol. 331
 1° a.

Հրոտից ԻԹ եւ Օգոստոսի Գ : Վկայութիւն սրբոյն Սոփիայ եւ երից զստերացն որ են
 Պիստիս, Ելսիս, Ագապիս, որ թարգմանի Հաւատ Յոյս, Սէր, եւ Սոփիա իմաստութիւն :

Աղախինն Քրիստոսի Սոփիա ի մեծատանց եւ ի փառաւոր աղգէ էր չերկրէն 10
 Իտալացոց, եւ առեալ զերիս գտերս իւր գնաց ի Հռոմ առնուլ զզրոշմն Տեառն
 մերոց Յիսուսի Քրիստոսի զաւակօքն իւրովք զոր սնուցեալ եւ ուսուցեալ էր բարե-
 պաշտութեամբ եւ սլարկեշտութեամբ եւ սոքա վարժէին աստուածիմաստ հանձարով :

Եւ տեսանէր Սոփիա զլստերս իւր յօժար յաստուածսիրութիւնն եւ ցնծայր յոյժ :
 Էր առաջին զուստր իւր Պիստիս ամաց երկոտասանից, եւ երկրորդն Ելսիս ամաց

5 խաղաղութեամբ] Հրոտից ԻԹ եւ add. B || 7 սրբոյն] երանելոյն B — որ են] որոց
 անուանք են B || 9 թարգմանի] ի հայ լեզու add. B.

prêtres, et se rendit avec eux auprès de l'empereur. Il lui remit le roseau ;
 on l'ouvrit et on lut. (L'empereur) fut très irrité contre Nestorius, le destitua
 de son siège et l'envoya en exil en Perse. Il confirma lui-même de sa signa-
 ture le statut du saint concile. On sacra Maxime archevêque de Constan-
 tinople ; après lui ce fut Proelus, aux jours duquel le bienheureux Dalmatius
 reposa en paix, * le 3 août, et fut déposé dans le même couvent qui porte
 le nom de Dalmatius.

* A fol. 331
 1° a.

29 HROTITS, 4 Août.

Martyre de sainte Sophie et de ses trois filles, qui sont Pistis, Elpis, Agapè,
 noms qui se traduisent : Foi, espérance, charité ; et Sophie, sagesse.

La servante du Christ Sophie était d'une famille riche et glorieuse du
 pays d'Italie ; elle prit ses trois filles et se rendit à Rome pour recevoir le
 sceau de Notre-Seigneur Jésus-Christ avec ses enfants qu'elle avait élevées
 et instruites dans la piété et la pudeur, et qui s'étaient exercées dans les
 pensées divines.

Sophie voyait ses filles très disposées à l'amour de Dieu et s'en réjouis-
 sait beaucoup. Sa fille aînée, Pistis, avait douze ans ; la deuxième, Elpis,

տասանց, եւ երրորդն Ագապիս ամաց ինունց, եւ ի բերան ուսան զամենայն առարե-
լական եւ ծարղարէական զիրս :

Եւ ծի ոմն Անտիոքոս անուն տեսեալ զնոսս զի երթալին յեկեղեցին յաւուր կի-
րակէի ցանկացաւ զեզոյ կուսանացն, եւ խնդրեաց իւր զծի ի նոցանէ : Եւ ասէ Սովիւս .

5 Մեք բրիտանեացք եմք, եւ զկուսութիւն իբրեւ զոսկի եւ զծարղարիս հաստատուն
* եւ զզուշութեամբ պահեմք : Եւ նա երթեալ աս կուսպաշտ թագաւորն Ագրիանոս * A fol. 331
եւ ասէ . Կին ծի օտար երեք զստերօք եթէ ուստի եկեալ իցէ աստ ոչ զիտեմք, խրատ
10 տան կանանց եւ զստերաց մերոց ի բաց կալ ի պաշտամանէն կուոյն, եւ սրոշին ի
սեղանոց զոճիցն եւ յանկողնոց մերոց, եւ ուսուցանեն նոցա պաշտել զծի Աստուած
զհաչն Յիսուսի Քրիստոսի :

Եւ առաքեաց թագաւորն զօրագլուխ ծի զի տարցէ զնոսս առաջի . եւ ելեալ
կարան զերիս քօլքան, եւ նորա կալեալ զձեռանէ միմեանց որպէս ի պար երթալին
խնդութեամբ : Գնաց զկնի եւ ճաչն իւրեանց Սովիւս : Եւ յորժամ զնացին ի զուռն
ապարանիցն զանձինս իւրեանց ամբացուցին նշանաւ սրբոյ խաչին, եւ ճախն առաջի
15 թագաւորին :

Եւ տեսեալ զնոսս զարմացաւ ընդ ահագին զեղեցկութիւն երեսոց նոցա : Եհարց
զճաչն . Յորմէ գաւառէ էք եւ կամ զինչ անուն բո եւ զստերացդ : Եւ նա ասէ . Անուն
իմ բրիտանեաց է, եւ իմոց զստերացս միոյն հաւատ, միոյն յոյս, միոյն սէր . եւ մեր

3 ոմն] անօրէն *add.* B || 6 [թագաւորն] արքայն B || 7 երեք] երկու B || 12 զձեռանէ] զձեռացն B.

dix, et la troisième, Agapè (*Agapis*), neuf; elles avaient appris par cœur tous les écrits des apôtres et des prophètes.

Un certain Antiochus, les voyant aller à l'église au jour de dimanche, fut épris de la beauté des vierges et demanda l'une d'elles pour lui. Sophie lui dit : « Nous sommes chrétiennes, et nous conservons la virginité fermement * et soigneusement comme l'or et les perles. » Il alla trouver l'empereur
idolâtre Adrien et lui dit : « Une femme étrangère avec ses trois filles, venues
on ne sait d'où, conseillent à nos femmes et à nos filles d'abandonner le culte
des idoles; elles les écartent de la table des victimes et de nos lits et leur
enseignent à adorer un seul Dieu, père de Jésus-Christ. »

L'empereur envoya un officier pour les amener devant lui; ils allèrent et saisirent les trois sœurs, qui, se tenant par la main, s'en furent joyeu-
sement comme si elles allaient à un bal. Leur mère, Sophie, les suivit. Lorsqu'elles arrivèrent à la porte du palais, elles se fortifièrent par le signe
de la sainte croix, et furent introduites devant l'empereur.

Celui-ci fut ébloui de l'immense beauté de leur visage. Il demanda à la mère : « De quelle contrée êtes-vous? Quel est ton nom et celui de tes filles? » Elle répondit : « Mon nom est chrétien; quant à ceux de mes filles,

* A fol. 331
r° b.

հաւատ, յոյս եւ սէր Քրիստոս է, բայց ի ծնողաց իմոց Սովիա է անուն իմ, եւ եմք չերկրէն Իտալացոյ : Եւ առաջնորդեաց ինձ Աստուած եւ եկի ի բարաբա չաչս զի զտղայ զաւակքս իմ Աստուծոյ ընծայեցից :

* A fol. 331
v° a.

Եւ հրամայեաց ումեմն իշխանի մեծի որոյ * անուն էր Պալատիոս զի պահեցէ զնոսս ի տան իւրում : Եւ յորժամ գնացին պատուիրէր Սովիա զստերաց իւրոց 5 հաստատուն կալ ի Քրիստոսի հաւատն, եւ համբերել տանջանացն, եւ ի մահուանէն չերկնչել :

Եւ չետ երից աւուրց կոչեաց առաջի իւր, եւ բազում ողորանօք խրատ տալ տղայոցն ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կռօցն : Եւ նորա ասն. Առանց տանջանաց պատասխանի ի մէնջ ոչ լուիցես. չորչարեան զմեզ որպէս եւ կամիս, եւ տեսցես 10 զահեղ զօրութիւնն Քրիստոսի :

Եւ չարց թագաւորն ցՍովիա. Քանի՛ ամաց են զստերբղ քո : Եւ նա ասէ. Առաջին զաւակս իմ Պիատիա երկօտասան ամաց է, եւ երկրորդն Ելպիս տասն ամաց, եւ երրորդն Ադապիս ինն ամաց է : Կոչեաց առաջի իւր զՊիատիս եւ սպառնացաւ յոյժ. եւ նա 15 թշնամանեաց զթագաւորն եւ բարկացաւ յոյժ եւ հրամայեաց կախել զնա, եւ զաւ- զանօք հարին զնա : Եւ ամենեւին ոչ զգաց ցաւոցն, եւ ոչ վիրաւորեցաւ, եւ ոչ ալ-

15 կախել] եւ կախեցին B || 16 ալագունեցաւ] ալագունեաց B.

l'un est foi, le deuxième est espérance, et l'autre est charité; notre foi, notre espérance et notre charité, c'est le Christ; mais de mes parents j'ai le nom de Sophie; nous sommes du pays d'Italie. Dieu m'a conduite et je suis en cette ville pour offrir mes jeunes enfants à Dieu. »

* A fol. 331
v° a.

(L'empereur) ordonna à un des grands dignitaires dont * le nom était Palatios de les garder dans sa maison. Lorsqu'elles y furent arrivées, Sophie recommanda à ses filles de demeurer fermes dans la foi au Christ, d'endurer les tortures et de ne point craindre la mort.

Trois jours après, (l'empereur) les fit venir en sa présence et engagea les enfants avec beaucoup de supplications à renier le Christ et à immoler aux idoles. Elles répondirent : « Tu n'obtiendras point de réponse de notre part sans nous torturer. Tu peux nous torturer comme tu voudras, mais tu verras la formidable puissance du Christ. »

L'empereur demanda à Sophie : « Quel âge ont tes filles? » Elle répondit : « Ma fille aînée Pistis a douze ans; la seconde, Elpis, dix ans, et la troisième, Agapè, neuf ans. » Il fit venir en sa présence Pistis et la menaça beaucoup. Celle-ci insulta l'empereur, qui, fortement irrité, ordonna de la suspendre et de la frapper à coups de bâtons. Elle ne ressentit aucune douleur, ne fut point blessée, son corps ne changea point de couleur. On lui frappa

ազունեցաւ ճարմինն : Եւ ապա սրով հարկանէին զճարմինն, եւ ընկեցին ի շանթս հրացեալս, եւ հուրն շիջաւ, եւ շանթքն որպէս սառն ցուրտ եղեն :

Եւ հրամայեաց սրով հատանել զզլուխն : Եւ երթեալ առ մայրն եւ առ քուրան իւր, * զիրկա արկեալ համբուրեաց, եւ ասէ ցբոյրսն. Մի երկնչիք, զի ամենևին [^] A fol. 331
5 տանջանացն ոչ զգացի. փութացիք եւ եկնչք զկնի իմ : Եւ երթեալ զահիճն եհատ զզլուխ նորա : Նոյնպէս եւ զայլ երկու բոյրսն նոյն տանջանօր փորձեցին, եւ ոչ կարացին ի Քրիստոսի հաւատոցն դարձուցանել ապա հատին եւ զնոյս զլուխն : Եւ յոյժ ուրախ եղև Սոփիա զի երիս անարատ հարսունս ևս պարգևս Քրիստոսի :

Կատարեցան սուրբ կուսանքն Օգոստոսի Գ : Եւ ժողովեաց Սոփիա զճարմինս ¹⁰ զստերացն իւրօց, եւ եղ զզլուխն չիւրաքանչիւր տեղիս, եւ պատեաց մարբուր կտաւովք, օճեալ եւ խնկեալ եղ ի սալս, մեծաւ փառօք եհան ի քաղաքէն ութ եւ տասն ճիւղս, եղ ի մարմարիննեայ տապան : Եւ շինեաց ի վերայ եկեղեցի ըստ արժանեաց եւ անկեալ ի վերայ տապանին արտասուօք աղաչէր զՔրիստոս եւ զզստերսն իւր եւ ասէր. Մի բարի գաւակք իմ, չիշեցէք զձեռուդ, զմեռուդ, եւ զքաջալերութիւնն, որպէս ¹⁵ ճնայ եւ սնուցի եւ յօժարեցուցի յերկնից արքայութիւնն. նոյնպէս եւ զուք կոչեցէք զիս առ ձեզ : Եւ աղօթելով առ Աստուած աւանկեաց զհոգին. եւ քրիստոնեայ կանայք եղին զճարմին նորա ի տապանի ընդ զստերս իւր :

2 որպէս . . . եղեն] ցրտացան B || 9 սուրբ կուսանքն] կուսան աղայքն Հրոտից ԻԹ եւ B.

ensuite le corps avec une épée, et on la jeta sur des braises ardentes. Le feu s'éteignit et les braises devinrent froides comme de la glace.

(L'empereur) ordonna de lui trancher la tête par le glaive. Elle s'élança vers sa mère et ses sœurs, * leur tendit les bras, les embrassa, et dit à ses [^] A fol. 331
sœurs : « Ne craignez point, je n'ai point ressenti les tortures, dépêchez-vous ^{v° b.} de me suivre. » Le bourreau arriva et lui trancha la tête. On soumit les autres deux sœurs aux mêmes tortures, mais on ne parvint pas à les détourner de la foi au Christ; on leur trancha ensuite la tête. Sophie fut grandement réjouie d'avoir offert trois fiancées pures au Christ.

Les vierges saintes furent martyrisées le 4 août. Sophie recueillit les corps de ses filles, plaça les têtes chacune en son lieu, les ensevelit dans du linge propre, avec des parfums et des aromates, les plaça sur des chars, et les emmena, avec de grands honneurs, à dix-huit milles de la ville, où elle les déposa dans un tombeau de marbre. Elle fit construire sur les reliques une église comme il convenait, et, se jetant sur leur tombeau, elle pria avec larmes le Christ et ses filles en disant : « O mes bons enfants, souvenez-vous de votre naissance, de votre éducation et de l'encouragement que je vous ai donnés, de quelle façon je vous ai mises au monde, vous ai élevées, et vous ai inspiré le désir du royaume du ciel. Et maintenant à vous de m'appeler auprès de vous. » Tout en priant Dieu elle rendit son âme. Des femmes chrétiennes déposèrent son corps dans le tombeau auprès de ses filles.

* B
p. 59 a.

[B* Յայսմ աւուր վկայութիւն Գերդուլինի վկայի ի Հոռոմ, զորոյ զմի կողմն խորո-
վեցին մինչ կենդանի էր, եւ յետ յոյով տանջանաց սպանին ի ժամանակս Աւրելիանու
կայսեր :]

* A fol. 332
r° a.

* Հրոսից 1 եւ Յգոստոսի 5 : նախատանակ է Քրիստոսի Ալլակերպութեան ի Թափորական
լերինն : եւ նահատակութիւն սուրբ Վարդանանցն ի Հայք :

5

Ի բառնալ թագաւորութեանն Հայոց յազգէն Արշակունեաց, եւ ի վախճանել
սուրբ հայրապետին Սահակայ, Պարսիկք արեցին Հայոց : եւ ի ժամանակին յայնմիկ
գորավար էր Հայոց Վարդան յազգէն Մամիկոնէից, թոռն մեծին Սահակայ հայրա-
պետին : եւ էին նորա երկու եղբարք Հմայեակ եւ Համազասպ :

Եւ Յազգերտ որդին Վաւաճայ արքայն Պարսից բռնադատէր զքրիստոնեայն 10
ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել արեգականն եւ հրոյ եւ յոյժ ցասուցեալ էր ընդ անունն
Քրիստոսի, այլանելով նախատէր խաչեալ եւ մեռեալ եւ թաղեալ կոչելով :

Եւ մի ոմն իշխան յազգէն Հայոց մանկագոյն արօք, ասէ ցթագաւորն . Արքայ քաջ,
դու ուստի զիտես զայլ : եւ նա ասէ . Իմ առաջի ընթերցան զգիրս մոլորութեան ձերոյ :

4 Քրիստոսի] Աստուծոյ ճերոյ *add.* B || 5 եւ նահատակութիւն . . . Հայք] եւ վկայութիւն
սուրբ իշխանացն Հայոց եւ գորավարն մեծ քաջ նահատակին Վարդանայ սպարապետին եւ որոյ
ընդ նմա հազար երեսուն եւ վեց ընկերացն B || 8 Հայոց] սուրբն *add.* B || 9 Համազասպ]
Համազասբեան B || 12 այլանելով] այլի առնելով B.

* B
p. 59 a.

[B* En ce jour martyre à Rome de Gerdulin le martyr, dont on avait rôti
un côté pendant qu'il était vivant, et qu'on mit à mort après de nombreuses
tortures aux jours de l'empereur Aurélien.]

* A fol. 332
r° a.

* 30 HROTITS, 5 Août.

Vigile de la fête de la Transfiguration du Christ sur la montagne
du Thabor; et martyre des saints Vardaniens en Arménie.

Lorsque le royaume d'Arménie fut enlevé à la race des Archakounis, et
à la mort du saint patriarche Sahak, les Perses s'emparèrent de l'Arménie.
A cette époque le général des Arméniens était Vardan, de la race des Mami-
koniens, petit-fils du grand Sahak le patriarche. Il avait deux frères : Hémaïak
et Hamazasp.

Le roi des Perses Yezdedjerd, fils de Vahram, pressait les chrétiens de
renier le Christ et d'adorer le soleil et le feu; il était très courroucé par le
nom du Christ, il l'insultait en l'appelant le crucifié, le mort et l'enterré.

Un des princes de la nation arménienne, le plus jeune d'âge, dit au roi :
« Roi vaillant, d'où sais-tu tout cela? » Il répondit : « On a donné devant moi

Ասէ զինուորն Քրիստոսի . եւ զաչն ընդէր ոչ ուսար եւ առեր ի միա . զչարսթիւնն եւ զհամբարձումն եւ զնստիլն ընդ աջմէ Հօր, զմիւսանգամ զպուսան : եւ նա սսէ . Այլ ամենայն առասպելք են : եւ հրամայեաց կապել ոտիւք եւ ձեռօք զերանելին, եւ երկու ամ չարչարեալ սրով կատարեցաւ :

5 Յայնժամ անօրէն թագաւորն խրատեալ * ի մոզուցն, զրեաց հրովարտակ յամենայն * A fol. 332
r° b.
աղբս բրիտանիայ որ էին ընդ տէրութեամբ Պարսից ի Հալս, ի Վիրս եւ յԱղուանս, ի Լիւիս, ի Ծաւղէս, ի Կորզուս, յԱղձնիս, եւ յայլ բազում տեղիս հեռաւորս, զի ամենայն իշխանք գաւառաց հանդերձ զօրօք իւրեանց վազվազակի առ նա հասցեն : եւ չոգան առ նա չիւրաքանչիւր աշխարհաց երիցամբք եւ սարկաւազօր եկեղեցոյ

10 կարգօք, որպէս յառաջագոյն սովոր էին երթալ :

եւ տեսեալ անօրինին ի խոր խոցեցաւ : եւ կոչեցեալ առաջի իւր խոստանայր նոցա պարգեւս եւ պատիւս եթէ թողցեն զբրիտանիէութիւնն եւ յանձն առցեն զօրէնս մոզուցն : Իսկ նոքա առ հասարակ խոստովանեցան զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած, եւ յանձն առին մեռանել քան թէ ուրանալ զՔրիստոս : եւ առաւել եւս իշխանքն

15 Հալոց պնդեցան ի սէրն Քրիստոսի, եւ յորգորէին զամենայն բրիտանեացն յօժարութեամբ մեռանել եւ ոչ ուրանալ զՔրիստոս :

1 ուսար եւ *om.* B || 2 եւ զնստիլն . . . Հօր] չերկինս եւ *add.* B || 4 կատարեցաւ] վկայութեամբ *add.* B.

lecture des écrits de votre erreur. » Le soldat du Christ lui dit : « Et pourquoi n'as-tu pas appris et retenu dans ton esprit le reste : la Résurrection, l'Ascension, son intronisation à la droite du Père et son avènement futur? » Il répondit : « Tout cela, ce sont des contes. » Et il ordonna de lier les pieds et les mains du bienheureux, qui, après avoir été torturé pendant deux ans, fut mis à mort par le glaive.

Alors le roi impie, conseillé * par les mages, écrivit un décret à tous les peuples chrétiens qui se trouvaient sous la domination des Perses, aux Arméniens, aux Ibères, aux Aghouans, aux Lépins, aux Dsautès, aux Kurdes, aux Altsnikh et en beaucoup d'autres lieux lointains, afin que tous les gouverneurs de provinces vinssent promptement auprès de lui, escortés de leurs troupes. Ils arrivèrent auprès de lui de tous les pays, accompagnés de leurs prêtres et diacres et des ordres de l'église, ainsi qu'autrefois on avait coutume d'aller.

A cette vue, l'impie fut profondément blessé. Il les convoqua en sa présence, leur promit des présents et des honneurs s'ils abandonnaient le christianisme et acceptaient la religion des mages. Mais tous ensemble confessèrent le Christ vrai Dieu, et préférèrent mourir plutôt que de renier le Christ. Ce furent principalement les princes arméniens qui s'obstinèrent dans l'amour au Christ et engagèrent tous les chrétiens à mourir volontiers et à ne pas renier le Christ

* A fol. 332
r° b.

Իսկ անօրէն թագաւորն բարկացեալ յոյժ հրաման ետ կապել զձեռս յետս եւ անարգանօք չարչարել զնոսա : Եւ զոմանս ի նոցանէ սրով եսպան, եւ զոմանս առաքէր յերկիր հեռաւոր ի գործ պատերազմի, զի այլ մի եւս զարձցին յերկիրն իւրեանց : Եւ ինքն խորհէր զօր բազում հաւաքել յերկիրն Հայոց, զի առ հասարակ աւերեալ զերկիրն, եւ քակեալ զկեղեցիսն զերեսցեն * զերկիրն ամենայն :

* A fol. 332
v^o a.

Իսկ հաւատացեալքն Քրիստոսի թէպէտ եւ ուրախ էին ընդ վկայութեամբ մահն, սակայն տրամէին ընդ աւերումն երկրին, եւ ընդ քակումն կեղեցեացն : Եւ մի ոմն յաւագացն ի խորհրդակցացն արբալի բրիտոնեայ հաւատով ուսոց նոցա հնարս խաբել զարքայն առ ժամանակ մի մինչեւ երթիցեն յաշխարհն իւրեանց. եւ ինքն բնաց առ թագաւորն որպէս թէ կատարեսցեն զկամս նորա :

Եւ ուրախացեալ թագաւորն արձակեաց զնոսա ի կապանացն, եւ կոչեաց զառաջեալ խօսեցաւ բաղդութեամբ, ետ պարգեւս, աւանս, գեօղս, ագարակս, օսկի, արծաթ, գահս պատուոց, մեծութիւնս եւ աւագութիւնս, եւ եօթն հարիւր մօզս վարդապետս եւ ուսուցիչս աշխարհին, եւ զօր բազում ընդ նոսա :

Եւ լուեալ եպիսկոպոսոսց աշխարհին եւ վարդապետաց ի մի վալր ժողովեցան, եւ եպին ուխտ առ հասարակ իշխանքն եւ աղբատք եւ շինականք, կեղեցականք եւ միայնակեացք, կռուել ընդ նոսա, սպանանել եղբայր զեղբայր, եւ հայր զորդի,

2 առաքէր] առաքեաց B || 7 աւերումն] աւեր B || 10 կատարեսցեն] կատարիցեն B.

Le roi impie, fort irrité, ordonna de leur lier les mains par derrière et de les torturer avec mépris. Il fit tuer certains par le glaive, en envoya d'autres dans des pays lointains pour faire la guerre afin qu'ils ne retournassent plus dans leur pays. Quant à lui, il médita de concentrer beaucoup de troupes dans le pays d'Arménie, pour qu'après avoir ruiné tout le pays et détruit les églises elles pussent prendre tout le pays comme butin.

* A fol. 332
v^o a.

Certes, les chrétiens fidèles, tout en se réjouissant de la mort du martyr, ne pouvaient pas ne pas s'attrister de la ruine du pays et de la destruction des églises. Un des plus hauts dignitaires parmi les conseillers du roi, et de foi chrétienne, leur suggéra un moyen de tromper le roi momentanément jusqu'à ce qu'ils fussent revenus dans leur pays; et il alla trouver le roi pour lui dire que (les chrétiens) accompliraient sa volonté.

Le roi, réjoui, les délivra des liens, les fit venir en sa présence, leur adressa la parole avec douceur, leur remit des présents, des bourgs, des villages, des terres, de l'or, de l'argent, des sièges d'honneur, des grandeurs et des principautés, avec sept cents mages, lettrés et instituteurs pour le pays, accompagnés de nombreuses troupes.

A cette nouvelle, les évêques du pays et les vardapets se rassemblèrent en un endroit et tous firent le serment, princes, pauvres et ruraux, ecclésiastiques et moines, de lutter contre eux, le frère de tuer son frère, le père

ծառայ գտէր, եւ կին զայր խը . զի ոչ գիտէին զխորհուրդս իշխանացն : Սրաց զլսուոր մեծն Յովսէփ որ զկաթողիկոսութեան պատիւն սնէր, եւ այլ կալիսկոպոսունք ընդ նմա, եւ սիւսեցան չիւրաքանչիւր տեղիս նոյին խորհրդով :

Իսկ զունկն Հայոց * Հանդերձ ժողովքն եւ օգնականօքն յամսեանն չորրորդի եկին * A fol. 332
v° b.

5 յաշխարհն Հայոց, ի քաղաքագետն Անկլ եւ յամենայն կաթմանց անգր ժողովեցան անթիւ բազմութիւնք : Եւ ժողպետն կամեցաւ զխորձ աւնուլ իրացն չոր եկեալ էր, եւ սուրբն Վեռնոյ երէց ի տեղւոջն զիպեցաւ, չորժամ կամէր ժողպեան զգ լոն եկեղեցւոյն քակել, եւ բազում ամբօխիւ հասեալ ի վերայ ժողպեաին եւ ժողպցն զկառափունս նոցա ջարդեալ բրօք եւ զօրն փախստեաց ի բանակն արկանէին :

10 Եւ սուրբն Վարդան սպարապետն Հայոց այլ մխարան իշխանօքն եւ զօրօքն անկեալ չոտս կալիսկոպոսացն, եւ համբուրեալ զսուրբ աւետարանն յայանեցին զխորհուրդս իրեանց : Եւ վերտօին ընկալեալք յառաքինութիւն, կաթմալք եւ պատրաստեալք ի զիշերին ընդ ծագել արեգականն չարձակեցան ի վերայ զօրացն Պարսից եւ ժողպցն, եւ կոտորեցին անխնայարար եւ ժողովեցին առին զսա եւ զսար

15 բանակին :

Իսկ ուրացեալն Վասակ եկեալ անկանէր չոտս կալիսկոպոսացն, բունն հարկանէր

7 եւ սուրբն... քակել] կամեցաւ քակել զբուն եկեղեցւոյն, եւ սուրբն Վեռնոյ երէց ի տեղւոջն զիպեցաւ B || 14 ժողովեցին առին] ժողովեալ B.

son fils, le serviteur son maître et la femme son mari; car ils ignoraient les desseins des princes. Le principal de ceux-là fut Joseph le Grand, qui avait les honneurs du catholicosat, et d'autres évêques avec lui, et tous se dispersèrent dans cette intention, chacun dans sa localité.

La troupe arménienne, * accompagnée des mages et des renforts, arriva * A fol. 332
v° b.

au pays d'Arménie le quatrième mois, au bourg d'Ankl. Une multitude innombrable vint s'y rassembler de tous côtés. Et le chef des mages voulut avoir la preuve de la chose pour laquelle il était venu. Le prêtre saint Léonce survint, au moment où le chef des mages s'apprêtait à démolir la porte de l'église, et se jetant, accompagné d'une grande foule, sur le chef des mages et sur les mages, ils leur brisèrent le crâne avec des bâtons et des gourdins et les mirent en fuite vers le camp.

Saint Vardan, le généralissime des Arméniens, d'accord avec tous les autres princes et les troupes, tombèrent aux pieds des évêques, baisèrent le saint évangélique, et révélèrent leurs desseins cachés. Ils furent réintégré dans la vertu, et s'étant organisés et préparés pendant la nuit, ils assaillirent, au lever du soleil, les troupes des Perses et les mages, les tuèrent sans pitié, et ramassèrent le butin du camp.

Le renégat Vasak vint lui aussi se jeter aux pieds des évêques, prit

զաւետարանէն, երգնոյր կեալ ի քրիստոնէութիւնն եւ նորա թէպէտ եւ զիտէին
զնորա չարութիւնն ոչ ետուն թոյլ սպանանել զնա :

* A fol. 333
r^o a.

Եւ լուեալ թագաւորին Յագկերտի ի խոր խոցեցաւ. եւ ժողովեալ * զոր բազում
տաչ ի ձեռն Միհրնբերսէի հազարապետին Պարսից, եւ եկեալ ի Փայտակարան քաղաք,
չողաւ առ նա ուրացեայն Վասակ այլ ուրացելովքն, եւ ուսոյց նմա հնարս խորաման-
կութեան : Եւ Միհրնբերսէ տուեալ զամենայն զօրսն ի ձեռն առն ծիոյ որոչ անուն
էր Մուշկան Բապուուրտ, եւ բազում փիլիս ընդ նմա, եւ եկն ի Հեր եւ ի Զարեանդ
զաւառ :

Իսկ սուրբն Վարդան զօրափարն Հայոց ժողովեալ զսուրբ զօրսն ամենայն
Ներտաշատ քաղաք հանդերձ մեծամեծ իշխանօքն, որ են այսպիկ. Մերշապուհ
Արծրունի, Խորէն Խոռխոռունի, եւ ինքն սպարապետն, Վահան Ամատունի, Արտակ
Պարունի եւ զունդն Վահեունի, Թաթուլ Գիմակեան, Ատոմ Գնունի, Խոսրով
Գարեղեան, Արշաւիր Արշարունի, Շմաւոն Անձեւացի, Տաճատ Գնթունի, Հմայեակ
Գիմակեան, Կարէն Սահառունի, Գաղբիկ Գիմակեան, Ներսէս Քաջբերունի, Փարս-
ման Մանգակունի. Արտէն Անձալին, Այրուկ Սիկունի, Վրէն Տաշրացի, Ապրսամ
Արծրունի, Նաւ ախոռապետ արքունի, Խոսրով Արուանձտաչ, Քողեանքն, Ակէացիքն,
Տրպատունիքն, եւ զորքն Ռշտունեաց, եւ ամենայն զործակալք արքունի զօրօքն

5 ուրացելովքն] ուրացեալ ընկերօքն B || 9 զսուրբ om. B.

l'évangélique et jura de vivre en chrétien, et bien qu'ils connussent sa méchanceté, ils ne permirent point de le tuer.

Le roi Yezdedjerd, à cette nouvelle, fut profondément blessé; il rassembla
* de nombreuses troupes, qu'il remit entre les mains de Milnersèh le chi-
liarque des Perses. Celui-ci étant arrivé à la ville de Phaïtakaran, le renégat
Vasak, accompagné d'autres renégats, alla le trouver et lui indiqua les
moyens de ruser. Milnersèh remit toutes les troupes entre les mains d'un
homme, dont le nom était Moushkan Isalavourt, et lui donna beaucoup
d'éléphants; celui-ci arriva dans la province de Her et de Zarévand.

* A fol. 333
r^o a.

Saint Vardan, le généralissime des Arméniens, réunit alors toutes les
troupes saintes dans la ville d'Artachat, avec les grands princes, qui sont
les suivants : Mershapoub Ardzrouni, Khorèn Khorkhorouni, lui le généra-
lissime, Vahan Amatouni, Artak Palouni, le groupe de Vahévouni, Thatoul
Dimaksian, Atom Gnonni, Khosrow Gabélian, Arshavir Arsharouni, Shmavon
Antsévatzi, Tadjat Genthouni, Hemaïak Dimaksian, Karèn Saliarouni,
Gazrik Dimaksian, Nersès Khatchbérouni, Pharsman Mandakouni, Arsèn
Entzaïn, Aïrouk Selkouni, Vren Tashratsi, Apersam Ardzrouni, Shav le chef
des écuries royales, Khosrow Serouantzta, les Kholéankh, les Akéatzikh,
les Derpatounikh et les troupes des Reshtounikh, tous les procureurs royaux

իւրեանց, * ընդ ամենայն վախտուն եւ վեց հազար ընդ հեծեալ եւ ընդ հետեալ : * A fol. 333
 եկին ընդ նոսա եւ մեծն Յովսէփ եւ Ղեւոնդ եւ այլ լապում եպիսկոպոսք եւ
 քահանայք :

5 Եւ սկսաւ մեծն Վարդան բաջաբերել զգօրսն, եւ ասէր. Մի երկնչիք չահաղին
 սրոյ ասն մահկանացուի, մեռցուք բաջութեամբ, զի գանուն եւ զողիս ժառանգեսցուք :
 Եւ տալք երկվարս եւ զէնս ում պիտոյ լինէր, եւ ուրախ առնէր գամենեսեան ստատ
 ռոճիօք եւ հաղորդեալք մարմնոյ եւ արեան Տեառն, եւ մկրտեցին եթէ կալր որ
 երեխայ :

10 Եւ լուան եթէ գօրն Պարսից եկն ի գաշտն Արտազու, զեաց գօրն Հաչոց ի վերայ
 նոցա, եւ ի չորս գունդս բաժանեալ զգօրսն ամենայն չարձակեցան ի միմեանս ահաղին
 դաչրացմամբ, անցեալ ընդ գեան Տղմուտ զբազումս կոտորեալ ի գնդէն Պարսից
 բազումք զխաթաւալ խապային չերկոցունց կողմանցն :

15 Յանձնամ բաջն Վարդան ի վեր հայեցեալ տեսանէր զի գձախ թեւ գնդին Հաչոց
 չարձեցին Պարսիկքն, մեծաւ ուժով չարձակեալ ի տեղին գաջ թեւ գնդին Պարսից
 կոտորեալ արկանէր զգազանօրն, եւ շրջան ստեալ կոտորէր մինչեւ ի նոյն տեղին,
 եւ քակէր զգունդն մատեան, եւ ի վախտուտ զարձուցանէր :

1 եւ վեց om. B || 7 մկրտեցին] մկրտէին B.

avec leurs troupes, * le tout ensemble soixante-six mille hommes, cavaliers et fantassins. Avec eux marchèrent Joseph le Grand et Léonce et beaucoup
 d'autres évêques et prêtres. * A fol. 333
 r° b.

Le grand Vardan se mit à encourager les troupes et leur dit : « Ne craignez point l'épée terrible de l'homme mortel; nous mourrons vaillamment, pour hériter d'un nom et de nos âmes. » Il distribua des chevaux et des armes à ceux qui en avaient besoin, réjouit tout le monde par d'abondantes rations; ils communiquèrent au corps et au sang du Seigneur et baptisèrent ceux qui étaient encore catéchumènes.

Les troupes arméniennes, ayant appris que les troupes perses étaient parvenues dans la plaine d'Artaz, marchèrent contre elles, l'armée entière étant divisée en quatre groupes, et elles donnèrent avec une furie terrible, passèrent le fleuve Telmout et tuèrent nombre d'hommes parmi les troupes des Perses; de nombreux combattants tombèrent morts des deux côtés.

C'est alors que le vaillant Vardan, levant ses yeux, aperçut que les Perses avaient enfoncé l'aile gauche des troupes arméniennes. Il s'y porta et attaqua avec une grande impétuosité l'aile droite des troupes perses, la battit et la refoula vers les animaux (éléphants), puis, faisant le tour, il la rejeta sur ses premières positions; il dispersa la légion *madian* et la mit en fuite.

Չաջն իբրև ետես Մուշկան Իսալավուրտ որ նստէր ի վերայ գաղանացն իբրև
 * A fol. 333
 v° a. յամուր քաղաք, ի ձայն մեծապարար փողոցն * զիւր գունդն ստիպէր եւ զնա ի մէջ
 փակէր : Իսկ կորովին Վարդան իւր քաջ զինակցօքն ոչ սակաւ նախճիրս ի տեղուցան
 գործէր, յորում տեղուց եւ ինքն արժանի եղև առնուլ զկատարեալ նահատակութիւն :

Եւ երկարեալ գործ պատերազմին մինչև յերեկոյն, եւ զի պարնանային էր ժամա-
 նակն ծագկալեց զաշտքն զառնային ի գոյն վարդատեսակ յորպէսոս արեանցն, զի ոչ
 թէ մի կողմ էր որ յաղթեաց կամ յաղթեցաւ, ալլ երկօքին կողմանքն ի պարտութիւն
 մատնեցան : Եւ զի անկեալ էր զօրախորն Հայոց ի մեծ պատերազմին, ցանեալ
 ցրուեցան զօրքն ամենայն, եւ ամրացան յամուրս աշխարհին :

Եւ այս են անուանք քաջ նահատակացն որ անկան ի մեծ պատերազմին յազգէն
 Մամիկոնէից քաջն Վարդան եւ Հմայեակ եղբայր իւր հարիւր լիտուն եւ երեք արամբք,
 Խորէն կորովի տասն եւ ինն արամբք, արին Արտակ տասն եւ հինգ արամբք, իմաս-
 տուն Հմայեակ քսան արամբք, պարմանակին Տաճատ տասն եւ ինն արամբք, մանուկն
 Վահան երեք արամբք, արպարն Արսէն եօթն արամբք, յառաջագէմն Գարեգին եւ
 երկու եղբարքն նորս տասն եւ ութ արամբք, ինն այլ ի մեծամեծ նախարարացն, եւ
 * A fol. 333
 v° b. միահամուռ ամենայն որ անկան ի մեծ պատերազմին * հազար երեսուն եւ վեց նահա-
 տակք : Իսկ ի կողմանէ ուրացելոցն եւ Պարսից երեք հազար հինգ հարիւր քառասուն

6 վարդապետակ օտ. B || 12 կորովի] եւ խոհեմ add. B.

A cette vue, Moushkan Isalavourt, qui se tenait sur les animaux comme
 * A fol. 333
 v° a. dans une ville fortifiée, poussa sa légion au son de grandes trompettes * et
 encercla (Vardan); mais le vaillant Vardan, à l'aide de ses courageux frères
 d'armes, ne continua pas moins à faire des carnages à l'endroit où il fut digne
 d'obtenir le parfait martyr.

L'action du combat se poursuivit jusqu'au soir, et comme c'était la saison
 de printemps, les plaines fleuries se changèrent en couleur rose de sang
 abondamment répandu, car ce ne fut point un côté qui vainquit ou qui perdit
 la bataille, mais ce furent les deux côtés qui furent battus. Et comme le
 généralissime des Arméniens était tombé dans la grande bataille, toute
 l'armée se dispersa et alla s'abriter dans les forts du pays.

Voici les noms des vaillants martyrs qui tombèrent dans la grande
 bataille : de la race des Mamikonien, le brave Vardan et son frère Hémaïak
 avec cent cinquante-trois hommes; le vigoureux Khorèn avec dix-neuf
 hommes; le courageux Artak avec quinze hommes; le sage Hémaïak avec
 vingt hommes; le superbe Tadjat avec dix-neuf hommes; le jeune Vahan
 avec trois hommes; le juste Arsèn avec sept hommes; le champion Garègin
 et ses deux frères avec dix-huit hommes; neuf hommes parmi les grands
 * A fol. 333
 v° b. satrapes, et ceux qui tombèrent dans la grande bataille, * furent au nombre
 de mille trente-six martyrs. Du côté des renégats et des Perses trois mille

եւ չորս այր եւ ինն ի նոցանէ ի մեծ պատուաւորացն էին քորս յականէ յանուանէ ճանաչէր թագաւորն : Իսկ ուր ուրեք սպանան վասն հաւատոցն Քրիստոսի անուանը նոցա զրեալ են ի զպրովիւն կենաց : Եւ կատարի տօն սրբոց Վարդանանցն Հրատից Լ եւ Օգոստոսի Ե :

Յայտմ աւուր վկայարանութիւն սրբոյն Եւսիգնիոսի ծերունոց :

Քրիստոսի վկայն Եւսիգնիոս ազգաւ անտիօքացի էր, հզօր զօրական լեալ, եւ աւ սրբով Կոստանդիանոսիւ եւ աւ որվովք իւրովք մինչեւ յուրացոյն Յուլիանոս թագաւորն էր ի զօրականութեանն իւրում, եւ բազում բաջուկիւնս կցոյց ի պատերազմունս զվախսուն ամ, եւ եկաց հարիւր եւ տասն ամ եւ յոյժ ձերացաւ :

Եւ յորժամ հաւատաց ի Քրիստոս մեծն Կոստանդիանոս, հաւատաց եւ սա եւ մկրտեցաւ : Եւ յաւուր տօնի պիղծ կռոցն բանտպատեաց զնա Յուլիանոս զի զոհեցէ կռոցն, եւ երանելին Եւսիգնիոս հեզարբար ըստ պատշաճի պատասխանի արար, եւ յանդիմանեաց զնորա անօրէնութեամբ ուրացութիւնն :

Եւ Յուլիանոս ի մեծ բարկութիւնն շարժեալ՝ ասէ սուրբն Եւսիգնիոս առաջի ամենայն հրապարակին. Սուրբ Կոստանդիանոս մեծ թագաւորն ի պրունկութենէ էր

6 զօրական լեալ Կոստանդիանոսի Խրաւրսի հօր մեծի եւ սրբոյն Կոստանդիանոսի : Նոյնպէս պատուեալ էր *add.* B || 8 իւրում կայր մինչեւ ի նորա թագաւորելն *add.* B || 14 մեծ *om.* B.

* A fol. 335
r^o a.

cinq cent quarante-quatre hommes (tombèrent), dont neuf étaient de hauts dignitaires et que le roi connaissait par leur nom. Mais tous ceux qui en divers endroits furent tués pour la foi au Christ, ont leur nom inscrit dans le livre de vie.

La fête des saints Vardaniens a lieu le 30 hrotits, le 5 août.

En ce jour passion du saint vieillard Eusignius.

Le martyr du Christ Eusignius était Antiochien de nationalité, soldat courageux; il avait servi dans la milice du temps de saint Constantin et de ses fils jusqu'aux jours de l'empereur Julien l'Apostat: il avait montré beaucoup de courage dans les batailles pendant soixante ans, et vécut très vieux, jusqu'à cent dix ans.

Lorsque le grand Constantin avait cru au Christ, il avait cru, lui aussi, et s'était fait baptiser. Au jour d'une fête des idoles immondes, Julien le pressa d'immoler aux idoles, mais le bienheureux Eusignius lui répondit calmement ce qu'il fallait lui répondre et blâma son reniement impie.

* A fol. 334
r^o a.

Julien ayant montré une grande colère, saint Eusignius lui dit devant toute l'assemblée : « Saint Constantin, le grand empereur, était né de la

ճնեալ, եւ կուսպաշտից զաւակ, եւ պահեաց հաստատուն զՔրիստոսի հաւատն, եւ զու յորինաւոր ամուսնութենէ ճնեալ եւ մկրտեալ եւ ուսեալ զաստուածաշունչ զիրս, ուրացար զՔրիստոս : Եւ սկսաւ պատմել զՄոստանգլիանոսի զճնունզն եւ զանունզն եւ զհաւատարն չՆատուած ծի ըստ ծիողէ ճառաբանեաց, եւ ամենեքեան որ լսէին զլիմաստութիւն ճերոյն զարմանալին եթէ որպէս զհին զվարուց գործն պատմէր :

Իսկ Յուլիանոս արհամարհեալ անարգեաց զբանս նորա, հրամայեաց եւ աւժամայն հատին զզուլս նորա յՕգոստոսի Ե : Եւ սարկաւազն Ստոքիոս գաղտ թաղեաց զնա, եւ զրեաց զպատմութիւնս վասն զի Յուլիանոս սպանանէր զպննսիկ որ զրէին զպատմութիւնս սրբոց վկայիցն :

Յայժմ աւար վկայութիւն սրբոց Պապիլայ եւ Պաղոսի եւ սրբուհի երկ. ւ բերց կանանցն Վաղենտինայ եւ Թէլսի :

* A fol. 334
r^o b.

Սորա էին Եզրպտացիք, եւ * բնակէին ի քաղաքին Կեոկեսարիոյ քրիստոնեայ հաւատով : Եւ ճիարանեցան քաղաքին Հրէայքն եւ ճատնեցին զնոսա առ Փիլիմերիանոս իշխանն, եւ կայեալ առաջի նորա խոստովանեցան զանուն ճշմարիտ Աստուծոյն ճերոյ :

6 անարգեաց] եւ անպոսեաց *add.* B || 7 նորա] Հրասից Լ, եւ *a. l.* B || 9 վկայիցն] Քրիստոսի *add.* B || 10 սրբոցն] սրբոց վկայիցն B || 13 Փիլիմերիանոս] Փիլիմիանոս կուսպաշտ B.

fornication, il était fils d'idolâtres, mais il conserva fermement la foi chrétienne; toi qui es né d'un mariage légal, qui as été baptisé, qui as appris les écritures inspirées de Dieu, tu as renié le Christ. » Et il se mit à faire le récit de la naissance de Constantin, de son éducation et de sa conversion à Dieu; il parla avec détails et tous ceux qui écoutaient la sagesse du vieillard furent étonnés de son récit des choses anciennes et passées.

Mais Julien, ne tenant point compte de ses paroles, les méprisa; il ordonna de lui trancher aussitôt la tête, le 5 août. Le diacre Eustochius (*Stokhios*) l'enterra et écrivit secrètement sa vie, car Julien faisait tuer ceux qui écrivaient les vies des saints martyrs.

En ce jour martyre des saints Babylas (*Papilay*) et Paul, et les deux sœurs, les saintes femmes Valentine et Théa (*Téisi*).

* A fol. 334
r^o b.

C'étaient des Égyptiens et ils * habitaient dans la ville de Néocésarée ¹, ils étaient de foi chrétienne. Les Juifs de la ville, s'étant rassemblés, les dénoncèrent au gouverneur Firmilien (*Philmerianos*); introduits devant celui-ci, ils confessèrent le nom de notre vrai Dieu.

1. Certaines autorités ont Diocésarée, mais il s'agit de Césarée de Palestine, cf. *Acta S.S. Jul.*, t. VI, p. 163 sq.

Եւ նա հրամայեաց եւ սրբեցին զահեակ սոս նոցա եւ հանին զաջոյ աչս նոցա, եւ սրով եւ հրով ծաշեցին զամենայն ճարմինս նոցա եւ զաչոց բազմաց սրբ հաւատացիւն ի Քրիստոս արանց եւ կ'հանց : Եւ զսուրբ կանաչան զՎաղենայիներս եւ զԹէլխիս կախեցին զփայտէ եւ քերեցին զճարմինս նոցա, եւ կատարեցան ի Քրիստոս :

5 Իսկ սուրբ վրայքն Քրիստոսի Պապկրս եւ Պապոս աղօթեցին առ Աստուած վասն քրիստոնէից եւ Հրէից եւ հեթանոսաց որք հաւատան ի Քրիստոս եւ վտան դադարելոյ հարձանաց ի քրիստոնէից եւ սպա հատին զգլուխս նորա Սղոստոսի և :

Ը՛ Յայսմ աուր վկայութիւն երանելոյն Սիրունի նոր նախատակին :

10 Սա էր ի Վասպուրական աշխարհէ, ի զաւառէն Գնունեաց որ է ՅՄձուկ, ի գեղճէն որ կոչի Ալիւր : Եւ զնաց ի Վան քաղաք վասն պիտոյից եւ ծառնեցաւ ի ձեռս աչաղգեաց եւ ածին յատեան եւ ստիպէին ուրանալ զՔրիստոս, սպառնացեալ նմա զտանջանս եւ զմահ եւ նա ոչ հաւանէր ամենեւին եւ խոստովանէր զՔրիստոս :

15 Իարկացեալ զատուորն ծառնեաց զնա ի ձեռս զահճաց, եւ սրբեցին սաստիկ զնզութեամբ բարակ չուան գերկարանչիւր բազկօք նորա յուսոցն մինչև ի ձեռս որով ճարձատեալ հերձան ծառուք նորա, եւ հոսէր արիւն յորդ : Եւ սպա քարշեցին զնա պարանաւ ընդ գետին ձգձկելով ընդ քարինս, որով չարաչար վերաւորեցան անգամք ճարմնոյ նորա, եւ տարեալ արկին ի կալանս պահելով անսուաղ ուր եւ չարչարեցին զնա սպիւ ազղի չարչարանօք :

* B
p. 62 b

Il ordonna de leur brûler le pied gauche et de leur crever l'œil droit, d'abimer tout leur corps par le glaive et les flammes, ainsi qu'à d'autres nombreuses personnes qui avaient cru au Christ, hommes et femmes. On suspendit à un poteau les saintes femmes Valentine et Théa (*Feisia*), on leur déchira le corps et elles moururent dans le Christ.

Les saints martyrs du Christ Babylas et Paul prièrent Dieu pour les chrétiens, les Juifs et les païens qui croiraient au Christ et pour que la persécution des chrétiens prit fin, et on leur trancha ensuite la tête, le 5 août.

EB* En ce jour martyr du bienheureux Siroun, le nouveau martyr.

Il était du pays de Vaspourakan, de la province de Gnounikh, c'est-à-dire Amouk, du village appelé Aliur. S'étant rendu à la ville de Van pour affaires, il fut dénoncé aux musulmans qui le déférèrent au tribunal, en le pressant de renier le Christ, sous menaces de tortures et de mort, mais il ne consentit nullement et confessa le Christ.

Le juge, irrité, le livra entre les mains des bourreaux, qui entourèrent très fortement avec une mince ficelle ses deux bras, de l'épaule aux mains, ce qui fit éclater les doigts; le sang coula abondamment. Ensuite ils le traînèrent à terre, avec une corde, à travers les pierres, ce qui blessa cruellement tous les membres de son corps; puis ils l'emmenèrent en prison en l'abandonnant sans nourriture, et là on le soumit à diverses tortures.

* B
p. 62 b.

Եւ տեսեալ զի ոչ հաւանի մի ոմն ի գահճացն եհար զնա աշտէիւ ընդ սնակուշտն,
 եւ անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց յերկիր եւ այլ ոմն կալեալ զվէճ մի մեծ էարկ ի
 վերայ զլիտչ նորա եւ խորտակեաց, որով ցնկեցաւ ուղեղ նորա եւ աւանդեաց զհոգին :
 Ապա բարշեալ տարան զմարմին նորա արտաքոյ քաղաքին խուռն բազմութեամբ,
 եւ բարկսճ արարին մինչև ծածկիլ ընդ քարամբ եւ ելեալ զնացին : Եւ ի զիշերին
 ծաղեաց լոյս մեծ ի վերայ նորա, եւ ի վաղիւն երթեալ քրիստոնէից հրաման առին
 ի բզեշխէն եւ տարեալ թաղեցին :]

Comme il ne consentait point, un des bourreaux le frappa d'une lance entre les côtes, et le (saint) tomba à terre sur la figure; un autre, saisissant une grosse pierre, la lança sur sa tête et la brisa, le cerveau en jaillit et il rendit son âme. Ils traînèrent ensuite son corps hors de la ville, suivis d'une grande foule, et le lapidèrent jusqu'à ce qu'il fût couvert de pierres, puis s'en allèrent. La nuit, une forte lumière jaillit sur lui et le lendemain les chrétiens, s'étant rendus auprès du gouverneur et en ayant obtenu l'autorisation, prirent (le corps) et l'enterrèrent.]

 ERRATA

- Page [1736], ligne 1, *lire Մարիկոս*.
 Page [1749], note 1, *lire բազինան*.
 Page [1760], note 1, *lire ճարգարտով*.
 Page [1763], ligne 11, *lire զբոթալեց*.
 Page [1764], l. 14, *lire տուեալ*.
 Page [1772], l. 15, *lire անպաճոյճ*.
 Page [1774], l. 1, *lire զնոսա խառնել*.
 Page — l. 13, *lire մանկունքն*.
 Page [1775], l. 15, *lire քրիստոնեաց*.
 Page [1777], l. 11, *lire աւանդեաց*.
 Page [1782], note, *lire Պիտարտիպ*.
 Page [1783], l. 14, *lire ծաղ*.

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

JOURS AVÉLEATS

A = Paris, Bibliothèque Nationale. Fonds arménien,
N° 180, fol. 334 v° a à fol. 339 v° b.

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յալսմաւորք ըստ կարգի ընտրեղագոյն օրինակի Յալսմաւորաց
Տէր Իսրայէլի : Կոստանդնուպօլիս, 1834 :*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

5 Աւելեաց Ա եւ Յգոստոսի 2 : Տօն Պայծառակերպութեանն Քրիստոսի Ատուծոյ
Տերոյ ի Թափորական լերինն :

Աւանդապահք խորհրդոցն Քրիստոսի որք հաստատեցին զկարգ եւ զկրօնս եկեղե-
ցւոյ եւ նորա ուսուցին մեզ եթէ տօն Այլակերպութեանն Քրիստոսի ի Թափոր
10 լերինն որ ունի զօրինակ նորոգման մարդկային բնութեանս կենդանեաց եւ մեռելոց,
քառասուն աւուրքք չառաջ է * քան զաւագ ուրբաթն յորժամ խաչեցաւ Քրիստոս եւ * A fol.
արար փրկութիւն կենդանեաց եւ մեռելոց եւ պատահի պատկեր աւուր տօնիս չառաջին v° a.
կիրակէն ապուհացիցն :

Այլ զի ասաց Քրիստոս աշակերտացն մինչ իջանէին ի լեառնէն թէ Մի ումբք
15 ասիցէք զտեսիլդ մինչեւ որդի մարդոյ ի մեռելոց չարիցէ, վասն այնորիկ ոչ կարգեցին
ի նմին աւուր, այլ չեա Պենտակոստէին սահմանեցին չիտուն օր պահել, եւ ապա
զկիրակէն տօնել զտօն Վարդափառին, որպէս առնեն եկեղեցիք Հայաստանեաց :

Զի չայսմ աւուր փոխեցին առաքելքն զճին քահանայութիւնն ի նորս եւ ձեռնա-
դրեցին զՅակոբոս եղբայր Տեառն առաջին եպիսկոպոս Նրուսարեմի, եւ ճատոյց

1er AVÉLEATS ¹, 6 Août.

Fête de la Transfiguration du Christ notre Dieu sur la montagne du Thabor.

Les dépositaires des mystères du Christ qui ont établi l'ordre et le culte
dans l'Église, nous ont enseigné que la fête de la Transfiguration du Christ
sur la montagne du Thabor, et qui est le symbole de la régénération de la
nature humaine pour les vivants et les morts, précède de quarante jours * le * A fol. 334
vendredi saint, jour où le Christ fut crucifié et opéra le salut des vivants et v° a.
des morts. La date du jour de cette fête tombe le premier dimanche du
carême.

Mais, comme le Christ avait dit aux disciples en descendant de la
montagne : « Ne parlez à personne de cette vision, jusqu'à ce que le Fils de
l'homme soit ressuscité des morts² », ils n'établirent point (cette fête) ce
jour-là, mais décidèrent de jeûner cinquante jours après la Pentecôte et
de célébrer le dimanche suivant la fête de Vardavar, ainsi que le fait l'église
arménienne.

Car, en ce jour-là, les apôtres transformèrent l'ancien sacerdoce en un
nouveau, et sacrèrent Jacques, le frère du Seigneur, premier évêque de Jérû-

1. Avéleats : Epagomènes. — 2. Matth., xvii, 2.

գառաջին հոգեւոր պատարագն զմարմինն եւ զարիւնն Քրիստոսի, եւ տեսին առաքելաբն զհողին սուրբ իջեալ ի պատարագն եւ օրհնեցին ալ, որպէս ասէ սուրբն Յուստոս որ երրորդ եպիսկոպոս էր Հռոմայ, եւ զի խախանեսցի հեթանոսական սովորութիւնն, զի յայնմ աւուր տօնէին Ափրոզիտեայ, զի ասէին զնա կոչս, եւ չարենէ եւ ի փրփրոյ ծովոյ ծնեալ, եւ կոչէին զնա վարդամատն եւ ոսկեծղի եւ զվարդն նմա ընծայ մատուցանէին, եւ անուանեցին զտօնս զայս Վարդավառ եւ թէ արդ ... է արքայութիւնն յայսմհետէ :

* A fol. 334
v° b

* Եւ զի խորհուրդ տօնիս զօրինակ միւսանգամ գալստեանն Քրիստոսի բերէ որ գալ աստուածական փառօք եւ սուրբք ամենայն ընդ նմա աստուածացեալք եւ ինպատեանք որպէս ասաց Տէրն. Յայնժամ ծագեսցեն արդարքն որպէս զարեգակն չարքայութեանն երկնից որպէս տեսանէին առաքելքն Պետրոս եւ Յակոբոս եւ Յովհաննէս որ ընդ նմա իսկ էին ի սուրբ լիբինն զփառն Աղամայ զորս ի զրախտին ունէր, եւ ի չարութեանն սուրբն զգենուռ որպէս տեսին զՄովսէս եւ զԵղիա երեւեալ փառօք : Մովսէս ի մեռելոց չարուցեալ զօրինակ մեռելոցն բերելով որ ի Քրիստոսի գալստեանն յառնելոց են փառօք որպէս Մովսէս եւ Եղիա իջեալ չերկրէն կենդանեաց փառօք չօրինակ կենդանեացն որ լինին յայնժամ ի գալստեանն Քրիստոսի զի ոչ մեռանին ալ փոխին կենաց ի կեանս որպէս տեսին զԵղիա փառօք զարդարեալ :

salem. Celui-ci offrit le premier sacrifice spirituel du corps et du sang du Christ; les apôtres virent le Saint-Esprit descendant sur le sacrifice, et ils bénirent du sel, comme le dit saint Juste¹, troisième évêque de Rome. Ensuite, ils appelèrent cette fête Vardavar² afin de détruire l'usage des païens qui, en ce même jour, fêtaient Aphrodite, laquelle ils disaient vierge née du sang et de l'écume de mer, en la surnommant « celle qui a des doigts de rose et un rameau d'or », et lui offraient des roses. Et depuis lors, c'est³... le royaume des cieux.

* A fol. 334
v° b.

* Le mystère de cette fête annonce tout à la fois l'avènement du Christ qui viendra dans sa gloire divine et tous les saints divinisés et régnaient avec lui, selon que le dit le Seigneur : « Alors, les justes brilleront comme le soleil dans le royaume des cieux⁴. » Car, à la résurrection, les saints seront revêtus de la gloire qu'Adam avait eue dans le paradis suivant ce que contemplaient les apôtres Pierre, Jacques et Jean, étant avec (le Christ) sur la montagne lorsqu'ils virent Moïse et Élie apparus dans la gloire. Moïse ressuscité d'entre les morts est le symbole de ceux qui à la venue du Christ ressusciteront avec gloire comme Moïse, tandis qu'Élie descendu avec gloire du pays des vivants est le symbole des vivants qui à la venue du Christ ne mourront point mais seront transférés de la vie à la vie, ainsi que (les apôtres) ont vu Élie entouré de gloire.

1. Il s'agit de l'apologiste saint Justin. — 2. « Resplendissant de roses. » — 3. Lacune. — 4. Matth., xii, 43.

Եւ զի երևեացի եթէ Քրիստոս տէր է կենդանեաց եւ մեռելոց եւ չէ՛ մի որ ի մարգարէիցն որպէս շրէալքն ասելն, ալլ տէր եւ սուարիչ մարգարէիցն, եւ ոչ լուծիչ օրինացն եւ հակառակ մարգարէիցն, ալլ լցուցիչ օրինացն եւ վրէժխնդիր որպէս Մովսէս եւ Եղիա եւ զի ուսցին վարդապետը նորոյս՝ գառաջնորդութիւն կկեղեցուց ^{* A fol. 335}
 5 ի վարդապետաց հնոցն, եւ վապեացն յառաջագոյն շնորհք յարութեանն ճանաչելով զմիմեանս առարկոցն եւ մարգարէիցն, եւ շինեցի կկեղեցի կուսանօր եւ սուրբ ամուսնացելովր ոչ երկու եւ երեք վկայիւք ալլ հինգ նորովքս եւ հնովքն եւ շինեցի կկեղեցի ըստ նմանութեան երկնից ունելով գասս իննեակ խորհրդով ըստ նմանութեան երկնացնոցն ունելով սուաջինս եւ միջինս եւ վերջինս :

10 Իսկ ալլ ազգ բրիտանիէից յայսմ աւուր տօնեն, որ է Աւելեաց Ը եւ Օգոստոսի Զ, եւ այս եւս խորհրդեամբ է զի քառասուն աւուրքք յառաջ էր Ալլակերպութիւնն Քրիստոսի բան զլսաչելութիւնն, եւ այս քառասուն աւուրքք յառաջ է բան զտօն սրբոց խաչին որ ի Սեպտեմբեր ժԳ :

15 [B * Տօն է Փոխակերպութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոց յորժամ լուսակերպեցաւ ի Քափորական լեռան, եւ վկայեցաւ լուսափալլ ամպով եւ ձայնիւ չօր ի բարձանց եւ ութ օր կատարի :

* B
p. 63 a.

Ceci afin qu'il soit manifeste que le Christ est le Seigneur des vivants et des morts; non pas l'un des prophètes comme disaient les Juifs mais celui qui les envoie; non celui qui détruit la Loi et s'oppose aux prophètes mais l'observateur et le zéléteur de la Loi, comme Moïse et Élie; afin que les docteurs de la nouvelle Église en apprennent le * gouvernement des ^{* A fol. 335}
 docteurs de l'ancienne; afin qu'à l'avance resplendissent les grâces de la ^{r° a.} résurrection tandis qu'apôtres et prophètes se reconnaissaient mutuellement; afin que l'Église soit édiflée par les vierges et par ceux qui sont saintement mariés, non pas devant deux ou trois témoins mais devant cinq¹, nouveaux et anciens; afin que l'Église soit édiflée comme les ciens, ayant une hiérarchie à neuf degrés à la ressemblance des (chœurs) célestes, ayant des premiers, des moyens et des derniers².

D'autres nations chrétiennes célèbrent cette fête en ce jour du premier avéleats, 6 août; et cela aussi a sa signification : la Transfiguration du Christ eut lieu quarante jours avant la crucifixion, et cette fête a lieu quarante jours avant la fête de la Croix qui tombe le 14 septembre.

[B * Fête de la Transfiguration du Christ notre Dieu lorsqu'il fut transformé en lumière sur la montagne du Thabor et qu'il lui fut rendu témoignage d'en-haut, à travers un nuage lumineux, par la voix du Père. (Cette fête) dure huit jours.

* B
p. 63 a.

1. Allusion aux cinq témoins de la Transfiguration, les « nouveaux » qui sont les trois apôtres et les « anciens », Moïse et Élie. — 2. Allusion à la répartition des neuf chœurs célestes en trois ordres.

* B
p. 63 b

Տէր եւ Աստուածն մեր Յիսուս Քրիստոս ի մարդ լինելն իւրում, չեա մկրտելոյն ի Յովհաննէ եւ շրջելոյն յաշխարհի աստուածագործ նշանօրն եւ վարդապետութեամբն, յորժամ հանդերձեալ էր զպլ ի կամաւոր չարչարանս կամեցաւ նախ * եւ յառաջագոյն յայտնել զոր ծածկեալն էր մարմնով զփառս աստուածութեան իւրոյ եւ զգորութիւն ընտրելագոյն եւ զլիաւորագոյն աշակերտացն երից, եւ Հօր վկայութեամբ ի բարձանց 5
դնոցն հաւատարիմ առնել որպէս զի չետոյ ի տեսանելն զկամաւորն չարչարանսն, եւ զտնօրինաբար տկարանալն նորա մարմնով, եւ դանարգանս արհամարհանացն ի Հրէիցն, մի ամենեւին զաշխարհեալ ի սպառ զլորիցին :

Աւստի եւ զի այն նախ էր քան զխաչելութիւնն Տեառն քառասուն աւուրբբ, եւ առաքեալքն պատուէր ընկալան մի ումեք ասել զնոցն նախ քան զյարութիւն նորա 10
ի մեռելոց, նմին իրի որպէս եւ չեա Յարութեանն Տեառն պատմեցին զնոցն առաքեալքն, աչպէս եւ եկեղեցի սուրբ աւանդութիւն ընկալաւ չեա տօնելոյ զՅարութիւն Տեառն տօնել զնոցն յայժմ աւուր, որ ըստ համեմատութեան եղելոյ պատշաճեցաւ յարմարել զի որպէս այն նախ էր քան զխաչելութիւնն Տեառն քառասուն աւուրբբ, աչպէս եւ 15
տօն Պայծառակերպութեան Քրիստոսի քառասուն աւուրբբ յառաջ եղաւ քան զտօն սրբոյ խաչին :

Վուկաս չեա ութ աւուր ասէ, եւ Մատթէոս չեա վեց աւուր եւ ոչ հակառակ միմեանց այլ միաբան զի Մատթէոս զառաջին օրն չորում զբանն ասաց, եւ զվերջինն չորում

* B
p. 63 b.

Notre-Seigneur et Dieu, Jésus-Christ, pendant son incarnation après avoir été baptisé par Jean et avoir circulé sur terre (en manifestant) ses prodiges divins et sa doctrine, tandis qu'il se préparait à sa Passion volontaire, voulut d'abord * révéler, ce qu'il avait jusqu'alors caché par son corps, la gloire de sa divinité et sa puissance à ses trois disciples principaux, élus les premiers, et la leur confirmer par un témoignage du Père (venu) d'en-haut, afin qu'ensuite en voyant sa Passion volontaire, l'affaiblissement mystérieux de son corps et les mépris injurieux des Juifs, ils ne se scandalisent nullement et ne trébuchent pas.

Or, ceci ayant eu lieu quarante jours avant la crucifixion du Seigneur, les apôtres reçurent l'ordre de n'en parler à personne avant sa résurrection d'entre les morts, et n'en parlèrent en fait qu'après la résurrection du Seigneur. C'est pourquoi la sainte Église accepta la tradition de célébrer cette fête après la célébration de la Résurrection du Seigneur, en ce jour-ci, qui, par rapport à l'événement, s'y prêtait convenablement. Car, si (la Transfiguration) précéda de quarante jours la crucifixion du Seigneur, de même la fête de la Transfiguration du Christ fut instituée quarante jours avant la fête de la sainte Croix.

Luc dit *après huit jours*¹ et Matthieu *après six jours*², non en se contredisant l'un l'autre, mais d'accord. Car Matthieu ne met pas en compte

1. Luc, ix, 28. — 2. Matth, ix, 1.

գործն կատարեցաւ ոչ առնու ի կիր այլ զմիջոցն որ աստի անդ է թուելով վեց ասե,
 իսկ Պուկաս գերկոսինն զառաջինն եւ զվերջինն արկանելով ի կարգ, համարի ութ
 զի այսու ծանկցես թէ ոչ ի մի վայր եկեալ խորհեցան ըստ կամաց այլ չայլ եւ չայլ
 տեղւս եւ ի ժամանակս գրեցին ըստ տարոյ Հոգւոյն, եւ միաբանին առ ձշմարտութիւնն,
 5 զի եւ երկուքն ի խորհուրդ են :

Քանզի պաշտօնակերպիլ ի Թափօր չայտնութեան արքայութեան նորա օրինակ
 էր եւ խորհուրդ : Եւ արքայութիւն կրկնակի ասի. մի որ աստ անօրէնութեամբն * եւ
 աւետարանին վարդապետութեամբն էաւ իշխանութիւն ի վերայ բնութեան մերոյ,
 զոր նորոգեաց լուսով ի վեց հազարեան դարիս զոր նշանակէ վեց աւուրբն Մատ-
 10 թէոս եւ միւսն որ ի հանգերձեալն, որ է ութնակ յետ եօթներորդ դարուց կենցապոյս
 որ եօթն ամբ չափի եւ բերի չայտնելոց է ձշմարտ արքայութիւն նորա ամենեցուն,
 զոր ութ աւուրբն ակնարկէ Պուկաս :

Առնու ընդ իւր. ընդէր զամենաջն աշակերտսն ոչ տարեալ ի լեառն այլ զերիսն
 միայն : Առաջին զի չէր պարտ հրապարակագոյն լինել իրացն, զի մի Հրէայքն գոյն
 15 առնուցուն սրատճառ մահու նորա զի թէ լոկ բանկցն զոր խօսէր Տէրն ոչ կարէին
 տանել, այլ բապում անգամ սպանանել ջանային, զինչ ոչ գործէին եթէ լուեալ էին

* B
 p. 64 a.

le premier jour où il prononça les paroles et le dernier jour où l'événement
 eut lieu; mais il tient compte seulement du temps passé entre l'un et l'autre
 et dit : six; tandis que Luc met en compte tant le premier que le dernier
 et compte huit jours, pour qu'on reconnaisse par là qu'ils ne se sont point
 concertés quelque part pour en décider à leur gré, mais qu'ils ont écrit en
 différents lieux et en différents temps selon l'impulsion de l'Esprit, unanimes
 dans la vérité, bien qu'ils soient deux dans la pensée.

La Transfiguration au Thabor était le signe et le symbole de la révélation
 du royaume (du Christ). Royaume est employé dans un double sens : d'une
 part, c'est l'autorité qu'il prit par ses actes de Seigneur * et par la doctrine
 de l'évangile sur notre nature, qu'il renouvela par la lumière dans le sixième
 millénaire; et c'est ce que Matthieu indique en disant six jours; et, d'autre
 part, c'est (l'autorité) dans la vie future, qui est la huitième (époque) après
 la septième époque de cette vie, laquelle est limitée et portée à sept ans,
 (après lesquels) sera révélé à tous son véritable royaume; c'est à cela que
 Luc fait allusion par les huit jours.

* B
 p. 64 a.

Il prit avec lui; pourquoi n'a-t-il pas conduit tous les disciples à la mon-
 tagne, mais trois seulement? En premier lieu, c'est qu'il ne convenait point
 de rendre la chose trop publique, de peur que les Juifs n'en prissent prétexte
 pour sa mort; car, s'ils ne pouvaient tolérer les seules paroles prononcées
 par le Seigneur et avaient plusieurs fois cherché à le tuer, que n'auraient-ils
 point fait s'ils avaient appris le bruit de ce prodige miraculeusement divin
 et de cette gloire, l'apparition de Moïse et d'Élie en serviteurs? Poussés par la

գայնպիտի աստուածահարաչ սքանչելեացն եւ պիտուցն հռչակ, եւ զՄովսէսի եւ զԵղիայի ծառայարար երեւումն զի անգէն ի նախանձ զրկեալ զայն առնուին պատճառս մահու նորա : Եւ Տէրն չկամէր տալ պատճառս, վասն այն ոչ գամենեւեան զի մի համբաւեացի ի հռչակ իրքն, այլ գայնոտիկ որ պահել կարէին տանի :

Դարձեալ ոչ տանի գամենայն առաքեալսն զի Յուզա ընդ նոսա էր, որ ոչ էր արժանի աստուածային յայտնութեանն զի որպէս ասացաք խորհուրդ էր իրքն, եւ չէր պարտ առժամայն չայտնել, ըստ որում ասաց մի ումեք յայտնել գտեսիրն : Իսկ նա մատնիչ էր եւ չէր պահելոյ. վասն որոչ տանել ընդ ալոցն չէր պարտ եւ միայն թողուին անպատշաճ : Նախ զի մի տրտմիցի եւ զայն առցէ պատճառս իւրոյ կորստեանն եւ մատնելոյ զՏէրն. զի Քրիստոս չկամէր պատճառս տալ, այլ մանաւանդ միշտ պարճուցանել ջանալք. նա եւ զի առ մարդիկ իբրեւ զկատարեալ էր եւ չեւ էր չայտնեալ չարութիւն նորա կարծիք ատելութեան թուէր. բայց Տէրն զի զիտէր ի սկզբանէ զորս ոչ հաւատացին եւ զայն որ մատնելոցն էր զնա որպէս ասէ ՝ Յովհաննէս, նմին իրի ծածկէ, ի պատճառս նորա թողու եւ գալսն :

Նա եւ զի որպէս զորս միայն զրեցին գաւետարանն ճշգրտիւ, եւ ընդունելի եղեւ ընկալեալ լսողացն, քան թէ ամենեքեան էին զրեալ. այսպէս եւ երիցն միայն

* B
p. 64 b.

15

jalousie, ils en auraient immédiatement pris prétexte pour sa mort. Mais le Seigneur ne voulut point leur fournir ce prétexte, c'est pourquoi il emmena, non pas tous (les disciples) pour que la chose ne fût trop divulguée, mais seulement ceux qui étaient capables de la garder.

De même, il n'emmena point tous les apôtres, parce que Judas était parmi eux et n'était point digne de la révélation divine; car, comme nous l'avons dit, la chose était secrète et il ne convenait point qu'elle fût immédiatement divulguée; c'est pourquoi il dit de ne révéler la vision à personne. Or, (Judas) était un traître et n'aurait rien gardé; c'est pourquoi il ne fallait ni l'emmener avec les autres, ni le laisser seul. Afin, d'abord, qu'il ne s'attristât point et n'en prit prétexte pour sa propre perdition et pour trahir le Seigneur; car le Christ ne voulait point lui donner un prétexte, au contraire, Il cherchait toujours à le convertir. Et comme (Judas) passait, aux yeux des hommes, pour parfait, sa méchanceté n'étant pas encore révélée, cela aurait pu être interprété comme une raison de haine. Mais le Seigneur, qui connaissait dès le commencement ceux qui ne crurent pas en lui et celui qui devait le trahir, comme le dit Jean ¹, c'est pour cela qu'il veut tenir la chose secrète et à cause de lui il laisse aussi les autres.

* B
p. 64 b.

De même que certains seulement écrivirent l'évangile scrupuleusement, lequel fut accepté volontiers par ceux qui l'avaient entendu, et (cela valut)

1. Jean, vi, 65.

տեսանելովն եւ ի ժամանակի պատմելովն հաւատագոյն լինէր բնկալեալ իրբն : Զի ի դէպ էր թէ չամենեցուն պատմելն շփոթումն լինէր եւ անհաւատալն թուէր իրբն որպէս եւ զամենեցուն վկանանցն պատմելն շարժապիտիւն համարէին : եւ վերլան տանի եւ ոչ պակաս, զի աներկբայ եւ հաւատարիմ լիցի վկայելն ի նոցանէ, բանզն ըստ 5 օրինացն երկուց եւ երկիցն վկայութիւն ճշմարիտ եւ բնորոշելի համարեալ էր :

Արդ զի բերեցոց էր երկուս ի մարգարէիցն տանի երիտ յառարկեցն, զի կատարեցէ զբան օրինացն որ գուշակէր զայս, եւ զառաւելութիւն առաքելոցն ցուցանէ, բան զմարգարէիցն, զի ոչ ազօա կամ ի մի ազգն Իսրայելն, ոչլ ընկարձակ եւ չամենացն աշխարհի էին բարոգեցոց . յազօա որոչ ի նոցանէ երիտ տանի որ ի մարգարէիցն երկուս բերեցոց էր :

Իսկ զՊետրոս եւ զՖովհաննէս եւ զՖակորոս եւ ոչ վաչ որ զի սորա զլիաւորոգոնք էին եւ կատարեալք բան վաղան, որով եւ բուսականք առ ի խորհուրդն :

ԶՊետրոս եւ զորդինն Արոտման հանէ, զի Պետրոս չոչժ վասն ջերմն սիրոյն երկնչէր եւ խուսար ի մահուանէն, որպէս զի տեսեամբ վաստացն հաստատեալ բաջարեանցի, եւ լսելով զելիցն որ յԵրուսաղէմ մի վհատեցի ի խաչին իրաց : Իսկ զորդինն Արոտման, 15 զի ի թանձրամիտ մարմնաւոր խորհրդոցն որով մարմնական վառս խնդրէին յաջ

mieux que si tous l'avaient écrit —; de même, trois seulement l'ayant vu et l'ayant racontée en son temps, la chose fut acceptée avec plus de foi. Car si tous avaient raconté l'événement, il aurait pu y avoir de la confusion et il eût pu paraître incroyable, comme fut tenu pour babillage ce que toutes les femmes (porteuses d'huiles) avaient raconté. Il en emmène trois et pas moins, afin que leur témoignage fût incontestable et certain, car d'après la Loi, le témoignage de deux et trois (personnes) était reconnu vrai et agréé¹.

Or, comme Il devait faire apparaître deux d'entre les prophètes, (le Christ) emmena trois d'entre les apôtres pour accomplir la parole de la Loi qui prédisait cela, et il montre le nombre des apôtres supérieur à celui des prophètes pour indiquer qu'ils allaient prêcher non pas obscurément et au seul peuple d'Israël mais largement et à toute la terre. C'est pour cela qu'il en emmène trois d'entre eux tandis qu'il ne fait apparaître que deux des prophètes.

Et ce sont Pierre, Jean, Jacques et personne autre, parce qu'ils étaient les principaux et plus parfaits que les autres, par conséquent, suffisants pour ce mystère.

Il emmène Pierre et les Fils du Tonnerre, afin que Pierre, qui à cause de lardeur de son amour craignait et fuyait la mort, à la vue de la gloire se raffermît et prit courage, et qu'en apprenant la montée à Jérusalem, il ne se laissât pas abattre par l'œuvre de la croix. Quant aux Fils du Tou-

1. Cf. Deut., xvii, 6.

* B
p. 65 a.

եւ յոհեակ կարծելով զնա մարմնով թագաւորել, ի տեսանել զաստուածային փառան յաջնմանէ զգաստացին, եւ կատարեալ հոգեւոր փառացն զանկասցին որում արժան էր ցանկալ, * զի զանկատարութիւն նոցա յայտնէ անկատար խնդիրն, որ չետոյ զոր տարաւ թերեւս կատարեսցին : Նա եւ զՅակոբոս, վասն առաւել սիրոյ ջերմութեանն զոր ունէր ի Քրիստոս վաղվազակի սպանանել ետուն Հերովդէի 5
Հրէայքն :

Վասն որոյ ամենայն ուրեք զերիոն միայն առնոյր ի խորհուրդ յայցոցն զատեալ, զի եւ զայսն շարժեսցէ ի նոցին նմանորինակ աւարքինութեան կատարումն, որպէս ի յարութիւն զտեր հարիւրապետին, եւ ի ժամ չարչարանացն յորժամ հոգայր եւ տրտմէր, եւ չՅրուսագէմ զՊետրոս եւ զՅովհաննէս առաքէր, որք եւ ի գերեզմանն 10
նորա յառաջէին :

Նա եւ զի երեքանձնական աստուածութեանն խորհուրդ յայտնելոյ էր, Հայր ձայնիւ, եւ Որդի լուսովն, եւ Հոգին հովանի լինելովն. եւ զի զմեզ ուսուցէ զերիս մասունս զմարմինն եւ զհոգի եւ զմիտս մխարանել յաստուածացոցն հաղորդութիւն : 15

Բայց զու տես զսոնարհութիւնն Մատթէոսի, զի թեպէտ եւ ինքն չերկոտասանիցն էր եւ ոչ տարեալ եղև ի լեռանն, սակայն ոչ մեծամտեալ թաքուցանէր զորս

nerre, c'est afin de leur enlever leurs pensées épaisses, corporelles, à eux qui recherchaient la gloire corporelle à la droite et à la gauche (du Seigneur), croyant qu'il allait régner dans son corps; et afin qu'en voyant la gloire divine ils revinssent à de meilleurs sentiments et aspirassent à la gloire spirituelle plus parfaite, à laquelle il convenait d'aspirer, * car leur demande imparfaite indique leur imperfection, alors que peut-être ils deviendraient parfaits après qu'Il les aurait emmenés. Les Juifs en effet firent bientôt mettre Jacques à mort par Hérode, à cause de son ardent amour pour le Christ.

* B
p. 65 a.

C'est pour cela que partout Il tenait conseil avec ces trois seulement, les séparant des autres, pour inciter les autres à la perfection des vertus semblables aux leurs, par exemple à la résurrection de la fille du centurion et aux heures de la Passion lorsqu'il fut dans les angoisses et dans la tristesse et lorsqu'il envoya Pierre et Jean à Jérusalem. Et ce sont ces derniers également, qui arrivèrent les premiers au tombeau.

Ceci aussi parce que le mystère de la divinité en trois personnes devait se révéler, le Père par la voix, le Fils par la lumière et le Saint-Esprit par l'ombre, afin de nous enseigner à réunir les trois parties, le corps, l'âme et l'esprit, dans la communion des choses divines.

Mais, toi, considère l'humilité de Matthieu, qui, bien qu'étant lui-même l'un des douze et n'ayant pas été emmené à la montagne, n'a pas caché, par orgueil, ceux que (le Seigneur) avait choisis parmi eux; et il a préféré

ընտրեաց չինքեանց եւ նախամեծար համարեցաւ, որպէս եւ ի բարոյժ տեղիս պ՛կտորոսի առաքելութիւնն, եւ զպատուէն ի Տեառնէ, առանց նախանձու ճառէ, քանզի աչսպէս ազատ էին յախտից սրբոցն գասր :

Հանէ զնոսա ի լեառն. զի պարտ էր առ ժամն ծածուկ եւ անչափ լինել խորհրդական յաշտութեանն : Գարձեալ եւ զի չէր պարտ ի մէջ անմարտ բազմութեանն անարժանիցն աստուածալաչկուչ փառացն երեւիլ . փան աշտորիկ սրոշեալ ի լեառն հանէ զարժանաւոր աշակերտսն զատ եւ առանձինն ի խառն ամբոխէն, քանզի անմարտըք վնասին մանաւանդ քան թէ շահին անարժանութեամբ եւ առանց նախապատրաստութեան հպիլն ի գերագոյնսն, որպէս եւ ճաչրոտ աչք ի լուսատու արեւուզ :

Վասն այնր ի լերինն տանի * զաշակերտսն զի խաղաղասցին ծիտը նոցա, եւ հանգարտեսցին խորհուրդքն չամբոխէ եւ ի զբաղմանց մարդկան, եւ ի զանազան հոգոց եւ յաշխարհական խուճապից, եւ չինքեանս եղիցին մտաւորապէս :

Գարձեալ ի լեառն տանի զնոսա առանձինն, եւ ապա յաշտնէ զփառսն, զի ուսցին զկամաւոր խոնարհութիւն նորա փան մերոջ փրկութեան, որ թէպէտ ունէր զգերագոյն փառս աստուածութեանն, սակայն ծածկէր մարմնով եւ ոչ յաշտնէր զամենայն ի մէջ բազմութեանն : Եւ յորժամ պէտք եղեւ յաշտնել զաստուածութեան լոյս զմեծութիւն փառացն ոչ առաջի ամբոխին առ փառաւորիլ սրբար Տէրն, այլ առանձինն յանրոյթ

* B.
p. 65 b.

raconter, sans jalousie, comme en bien d'autres endroits, la haute mission de Pierre et comment il était honoré par le Seigneur; car c'est ainsi que cette compagnie de saints était exempte de vices.

Il les conduisit à la montagne, car il fallait que, pour le moment, restât caché et secret le mystère de la révélation. Il fallait aussi que la gloire qui convenait à la divinité n'apparût point aux yeux de la multitude impure et indigne; c'est pourquoi il choisit ses disciples méritants, les sépare de la promiscuité de la foule et les conduit à part sur la montagne, car les impurs perdent plutôt qu'ils ne gagnent en approchant des choses sublimes indignement et sans préparation, tels les yeux offusqués par le soleil illuminateur.

Aussi conduisit-il * ses disciples sur la montagne pour que leur esprit s'apaisât, pour que leurs pensées se calmassent loin de la foule et des occupations humaines, des soucis multiples et du fracas du monde, et pour qu'ils s'appartinsent spirituellement.

* B.
p. 65 b.

En outre, il les conduisit seuls sur la montagne puis leur révéla sa gloire, afin qu'ils apprissent son humilité volontaire pour notre salut: car, tout en possédant la gloire suprême de la divinité, il la cachait cependant par son corps et ne la révélait point entièrement à la multitude. Et lorsqu'il fut nécessaire de révéler la lumière de la divinité et la grandeur de la gloire, le Seigneur ne le fit point aux yeux de la foule pour en être glorifié, mais il

լերինն եհան զաշակերտսն եւ երեւեցաւ նոցա : Ի ձեռն առնելոյն զպն նոցին աշակերտացն, եւ նորօր մեղ սահման եւ օրինակ առաքինութեան տալով, ոչ չաչանել եւ հրատարակել զանձանց լաւութիւն, եւ հռչակել զփառս ի մէջ բազմութեան մարդկան փառասիրութեան ախտի, այլ յամենայն անպարծիկ անձնդովութենէ ազատ լինել ուսանելով ի նմանէ որոյ սեպհական է ամենայն փառք :

Զի յազօթիցն ժամ մեկնէր զանձն ի բազմութենէն յանապատս եւ ի լերինս, նոյն եւ այժմ ի լուսակերպելոյն ժամ առնէր զնոյն : Քանզի եւ Պուկասս պատմէ չաչամ վաչրի թէ առանձնացեալ յազօթս կաշր որպէս սովորն էր, եւ նոյնպէս չաչանեաց զփառսն ստելով. Եւ եղև ի տեղոջ ուրեք կալ նմա յազօթս :

Ապա ուրեմն չիք որ երանելի քան զառաքեալսն եւ մանաւանդ քան զերիսն որք ընդ ամպոյն արժանի եղեն չարակից լինել Քրիստոսի : Այլ թէ կամի՞մք եւ մեք տեսանել զՔրիստոս, ոչ որպէս նորա յայնժամ այլ եւս աւաւել լուսաւորադոյն, քանզի ոչ այնպէս զացցէ ի վախճանի որպէս առաքելոցն երեւեցաւ, այլ փառօք Հօր խակ եկեացէ, ոչ միայն Մովսէսիւ եւ Եղիայիւ այլ անեղր հրեշտակօք եւ հրեշտակապետօք, ոչ թէ ամպ հովանի ի վերայ գլխոցն ունիցին, այլ եւ երկինք խակ ամփոփեցցին լինքեանս :

* B
p. 66 a.

5

10

15

le fit à part dans la paix de la montagne où il conduisit ses disciples et où il se révéla à eux. En agissant ainsi avec ses disciples et en nous donnant, par eux, les limites et l'exemple de la vertu (il nous enseigne) à ne point faire montre et à ne point étaler nos qualités personnelles, à ne point rechercher la gloire au milieu de la multitude humaine par le vice de l'ambition, mais, au contraire, à nous libérer de tout éloge vain, en apprenant de Lui qui possède proprement toute gloire.

De même qu'il s'éloignait de la multitude aux heures de la prière et se retirait dans le désert ou sur la montagne, ainsi fit-il dans cette circonstance, à l'heure de la Transfiguration. Luc dit au sujet de cet endroit que s'étant isolé, il se mit en prière comme d'habitude, et il révèle également la gloire par ces paroles : « *Un jour qu'il priait dans un lieu solitaire* ».

Aussi n'y a-t-il point d'hommes plus heureux que les apôtres et surtout que ces trois-là qui furent dignes d'être près du Christ sous le nuage. Or, si nous voulons, nous aussi, voir le Christ, nous ne le verrons point comme ils l'ont vu à ce moment-là, mais d'une manière plus lumineuse encore, car il ne viendra pas à la fin (des temps) tel qu'il apparut aux apôtres, mais il viendra dans la gloire du Père, accompagné non des seuls Moïse et Élie, mais d'innombrables anges et archange, qui * n'auront point l'abri d'un nuage au-dessus de la tête mais renfermeront en eux le ciel même.

* B
p. 66 a.

Ջոր օրինակ թագաւորք յորժամ հրապարակաւ տանիցեն, սպասուորք գորտ-
 հանկան ի բաց ձգիցեն չերեսաց զև ամենեցուն ցուցանեն զնոսա . նոյնպէս եւ նա
 յորժամ նստիցի, ամենեքեան տեսանիցեն, եւ ամենայն բնութիւնք աւաջի կացցեն, եւ
 ինքն անձամբ առնէ պատասխանի նոցա, ցիկէսն ասիցէ . Եկնայք օրհնելալք շօր իմոյ
 5 ժառանգեցէք զկեանսն յաւիտենից . եւ ցիկէսն . Երթնայք չինէն անիծեալք ի հօրն
 յաւիտենից :

Յայտմ աւուր կատարեցան երկու հարիւր վկայք ի Հայք ի զկեակ մի :

Յետ աւերման աշխարհին Հայոց եւ կատարման սրբոց Վարդանանցն, զնացին
 անօրէն զօրքն Պարսից ի զկեակ մի յաշխարհն Հայոց եւ պաշարեցին զնա, յորում
 10 էին ամբայեալ բազում հաւատացեալք : Եւ նեկեալ զնոսա յոյժ յոյժ երդուեալ
 խարէութեամբ զև թէ տայցեն զբերդն արձակեցեն զնոսա անվնաս, եւ նորա հաւատա-
 ցեալ իջին առ նոսա :

Եւ Պարսկացն կախեալ զնոսա ասեն . Եթէ ուրանայք զՔրիստոս եւ երկրպագէք
 հրոյ արձակեմք զձեզ եւ պատուեմք պարպեօք, ապա թէ ոչ չարաչար սպանանեմք :
 15 Եւ սուրբքն զՔրիստոս խոստովանելով յանձն ասին զմահ, զորս չարաչար կոտորեցին
 սրով, անձինս երկու հարիւր, որք վկայութեամբ Քրիստոսի պատկեցան :]

De même que quand les rois veulent se montrer en public, les serviteurs écartent le rideau qui cache leur visage afin de le montrer à tous; ainsi, lorsque (le Christ) siègera, tout le monde le verra, tous les êtres seront présents devant lui et il leur répondra personnellement; il dira à la moitié : « Venez, les bénis de mon père, prenez possession de la vie éternelle »; et à (l'autre) moitié : « Retirez-vous de moi, maudits, (allez) au feu éternel¹. »

En ce jour furent martyrisés deux cents martyrs dans un château-fort en Arménie.

Après la destruction du pays d'Arménie et le martyre des saints Vardaniens, les troupes impies des Perses se dirigèrent vers un château fort du pays de l'Arménie et y mirent le siège. Beaucoup de fidèles y étaient abrités. Après les avoir réduits à une grande gêne, (les Perses) les trompèrent par des serments de les laisser partir en liberté sans aucun mal s'ils leur livraient le fort. Ceux-là, les ayant crus, descendirent vers eux.

Les Perses les saisirent et leur dirent : « Si vous reniez le Christ et adorez le feu, nous vous rendrons la liberté et vous honorerons de présents; dans le cas contraire, nous vous tuons cruellement. » Les saints, confessant le Christ, acceptèrent la mort, et (les Perses) les tuèrent cruellement par le glaive au nombre de deux cents personnes environ qui furent couronnées de la couronne des martyrs par le Christ.]

1. Matth., xxv, 34-41.

Աւելեաց Բ եւ Օգոստոսի Է : Վկայութիւն սրբոյն Գոմետիանոսի :

Յաւուրս մեծին Կոստանդիանոսի որդոյ սրբուհւոյն Հեղինեայ Գոմետիանոս մոզ
եւ աղանդաւոր էր ի Պարսիկս : Եւ ոմն մի քրիստոնեայ Աբգարոս անուն ուսոյց նմա
զքրիստոնէութիւնն . եւ նա եթող զհայրենի դաւանութիւնն, եւ գառն եւ զծնօզս
եւ վաղգակիցս իւր, զնաց ի Մծրին քաղաք որ է ի մէջ Հոռոմոց եւ Պարսից, եւ ⁵
եմուտ ի վանս, մկրտեցաւ, եւ եղև կրօնաւոր եւ մեծ ձգնաւոր : * Զոր նախանձեցան
այլ կրօնաւորքն եւ տրանջէին վասն նորա հօր վանացն եթէ . Առաւել քան զմեզ
զահօք եւ աղօթիւք եւ տքնութեամբ փութաց ժուժկալ լինել :

Եւ գիտացեալ Գոմետիանոսի զազտ փախեալ ի վանացն, եւ զնաց ի Թէոդոսուպօլիս
որ է Կարնոյ քաղաք, ի վանս սրբոյն Սարգսի եւ Բագոսի : Եւ էր հաչք վանացն ¹⁰
երանելի Կուրբէն, որ զվաթուսն ամ ոչ նստաւ, եւ ոչ ի մահիծս հանգեաւ, եւ ոչ ինչ
որ ընդ հօւր անցանէր եկեր : Եւ Գոմետիանոս նախանձեցաւ ընդ վարս նորա, եւ եղև
նորա նմանող, եւ սահօք եւ աղօթիւք եւ անհանդիստ տքնութեամբ յտոն կարով հանա-
պազ չարչարէր գանձն իւր :

3 ի Պարսիկս] Պարսիկ ազգու B || 11 Կուրբէն] զոր Աւրդէլ կոչեն add.B || 12 անցանէր]
էանց B.

2 AVÉLEATS, 7 Août.

Martyre de saint Dométianus.

Aux jours du grand Constantin, fils de sainte Hélène, vivait en Perse le mage et incantateur Dométianus. Un chrétien, nommé Abgar, lui enseigna le christianisme; il abandonna la religion de ses ancêtres, sa maison, ses parents et ses proches, se rendit à la ville de Nisibe qui se trouve entre les Grecs et les Perses, entra dans un couvent, fut baptisé, devint religieux et grand ascète. * Les autres moines devinrent jaloux et se plainquirent de lui au prieur du couvent, disant : « Il aspire à être plus austère que nous par des jeûnes, des prières et des veilles. »

Dométianus, l'ayant appris, s'enfuit secrètement du monastère, se rendit à Théodosiopolis, qui est la ville de Karin ¹, au couvent des saints Serge et Bacchus. Le prieur du couvent était le bienheureux Nourbèn, qui ne s'était point assis durant soixante années, ne s'était point reposé dans un lit et n'avait rien mangé de ce qui avait cuit au feu. Dométianus envia une telle vie, devint son imitateur et tortura quotidiennement son corps par des jeûnes, des prières et des veilles incessantes, se tenant toujours debout.

1. Erzeroum.

* A fol. 335
r° b.

Ձեռնադրեցին զնա սարկաւազ : Եւ ի ծիօւծ կիւրակէի պատարապ ճատուցաներ
 երանելին Նուրբէն հայրն, եւ ունէր Գոմեախանոս զպատուական բշոցսն, եւ տեսանէր
 աղանի զի թռչէր ի վերայ սուրբ խորհրդոցն, եւ կարծէր եթէ ճարմնաւոր աղանի
 է բշոցօքն հալածէր : Եւ զկնի պատարագին արձակմանն պատմեաց հօրն գտաիլ
 5 աղանոցն. եւ նա այլ ինչ ոչ սասայ ցնա բաց ծիացն ասէ. Եթէ զարձեալ տեսցես
 զաղանին ցոյց ինձ :

Եւ ի ծիւս այլ կիւրակէն զարձեալ Ետես զաղանին, եւ ցուցանէր հօրն, եւ նա
 տեսանել ոչ կարաց, աղաչեաց զԱստուած զամենայն շարաթն՝ զի ցուցցէ նմա զաղա- * A fol. 335
 նակերպ Հողին սուրբ : Եւ ի ծիւս այլ կիւրակէն ճատուց զաստուածալին խորհուրդ
 10 պատարագին եւ Ետես զաղանին եւ փառաւորեաց զԱստուած :

Եւ կոչեաց զեպիսկոպոսն զի ձեռնադրեացէ զԳոմեախանոս բահանայ եւ յորժամ
 գիտաց փախեաւ ի վանացն եւ զնաց ի լեառն աւազուտ, եւ խոտածարակ ելեւ անկ
 ամս երկուս :

Եւ ի տօթոյ խորշակէն ծարաւեցաւ, եւ երթեալ ի գետն զի արբցէ ջուր, Ետես անկ
 15 կին մի անառակ, որ մերկացաւ անառակութեամբ եւ անսմթ եւ երանելին տրտմեցաւ
 յոյժ, աղաչեաց զԱստուած եւ ակունք գետոցն ցամաքեցան : Եւ ընդ առաւօտն

2 հայրն *om.* B || 3 խորհրդոցն] խորհրդեանն B || 4 պատարագին] ժամուն B || 14 Եւ
 ի տօթոյ... կոփեալ] Եւ տուան նմա յԱստուծոյ շնորհք սքանչելեաց, եւ առնէր նշանս
 մեծամեծս, որով յայտնի եղեւ անուն նորա աւ ամենայն բնակիչս սեղրոյն : Եւ զի ի
 լեառն յայն յոյժ խորշակ լինէր յամարայնի եւ ի ձմերայնի սաստիկ սառնամանիք երթեալ
 բնակչաց կոփեցին B.

On l'ordonna diaere. Un jour de dimanche, pendant que le bienheureux père Nourbén offrait le sacrifice et que Dométianus tenait le précieux flabellum, celui-ci aperçut une colombe qui survolait le saint mystère, et croyant que c'était une colombe corporelle, il la chassa avec son flabellum. Après l'achèvement du sacrifice, il raconta au prieur la vision de la colombe. Celui-ci ne lui répondit que ceci : « Si tu vois encore une fois la colombe, montre-la-moi. »

Le dimanche suivant, (Dométianus) aperçut de nouveau la colombe et la montra au prieur; mais celui-ci ne parvint point à la voir, et il pria Dieu toute la semaine * de lui faire voir le Saint-Esprit en forme de colombe. Le dimanche suivant, il offrit le mystère divin du sacrifice, aperçut la colombe et rendit gloire à Dieu.

Il fit donc venir l'évêque pour ordonner prêtre Dométianus, mais lorsque celui-ci l'apprit, il s'enfuit du couvent, se rendit sur une montagne sablonneuse et s'y nourrit d'herbes pendant deux années.

Ayant eu soif par la chaleur du vent chaud, il se rendit à un cours d'eau pour y boire de l'eau; il y aperçut une femme de mauvaise vie qui se mit à nu sans honte et sans pudeur. Le bienheureux, très attristé, pria Dieu et les

* A fol. 335 v° a.

* A fol. 335 v° a.

ամենայն բնակիչք տեղւոյն այնորիկ, արք եւ կանայք եւ ծանկունք, գնացին առ նա եւ անկան յտա նորա, եւ նա ազաչեաց զԼատուած եւ դարձեալ բղխեցին ազբիւրբն : եւ յետ երկց ամացն ելին ի լեառն, զի յոյժ խորշակ լինէր չամարացնի եւ ի ձմերպնի սաստիկ սառնամանիք եւ նորա կոփեալ զբար լերինն արարին այր ծի, եւ անդ զագարեաց երանելին : եւ բժշկէր ափօթիւք զամենայն ճիւղանցս եւ զախտածէտս որք երթալին առ նա, եւ զղեան չարածէր ի ծարղկանէ եւ ի տեղեացն, եւ զամլութիւն կանանց չորդէճնութիւն փոխէր ափօթիւք :

* A fol. 335
v° b.

եւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ ուրացող * արքայն Գուլիանոս անցանէր ընդ այն, լուաւ վասն երանելոյն Գոմեաթիանոսի թէ որպէս զանդամալոյճան ողջացուցանէ եւ զկուրաց աչս բանայ, եւ զկուրացոյն զարձուցանէ ի Քրիստոսի չաւատն եւ ձկրտէ. բարկացաւ յոյժ եւ առարեաց զօրսկանս, եւ այնչափ բարկածեցին զնա երկու աշակերտօքն զի բարակոյտն իբրեւ զլուսր եղեւ ի վերայ նոցա. եւ այնպէս աւանդեցին զճողիս լարեանց առ Աստուած Օգոստոսի է :

եւ յետ աւուրց սեղաոյ ձիւց բեկեալ սոն եւ երթեալ ձերձ ի բարակոյտն անկաւ եւ ողջացաւ. եւ գնաց տէր ուզոսն առ Բաճանայս եւ բրիստանեայ ժողովուրդսն եւ

7 ափօթիւք] որով եւ բազումք ի կուրացոյց զարձան առ Տէր add. B || 13 Օգոստոսի է] եւ Աւելեաց է add. B || 14 եւ յետ աւուրց... գտին] եւ յետ ժամանակոց նշանօք ինչ յայտնեցաւ, եւ երթեալ բրիստանէից բաճանայիւք եւ ժողովրդովք ցրուեցին զբարինս եւ բարձեալ B.

sources du cours d'eau se desséchèrent. Au matin, tous les habitants de la localité, hommes, femmes et enfants, vinrent à lui et se jetèrent à ses pieds. Alors il pria Dieu et les sources jaillirent de nouveau. Trois ans après, ils (les habitants) montèrent à la montagne, car il faisait trop chaud l'été et il y avait trop de gelées l'hiver; ils creusèrent dans le rocher de la montagne et firent une grotte, où habita le bienheureux. Par ses prières, il guérissait tous les malades et les infirmes qui venaient à lui, il chassait les démons du corps des hommes et des localités, et par ses prières changeait la stérilité des femmes en fécondité.

* A fol. 335
v° b.

En ces jours-là, l'empereur * Julien l'Apostat vint à passer par là, et ayant appris que le bienheureux Dométianus guérissait les paralytiques, rendait la vue aux aveugles, convertissait les idolâtres à la foi du Christ et les baptisait, il en fut très irrité et envoya des soldats qui le lapidèrent si cruellement avec deux de ses disciples que le monceau de pierres entassées sur eux forma comme un tertre. C'est ainsi qu'ils rendirent leur âme à Dieu, le 7 août.

Longtemps après, un chameau qui avait une jambe brisée s'étant approché du monceau de pierres, y tomba et fut guéri. Le maître du chameau se rendit auprès des prêtres et des chrétiens et leur raconta le fait. Ceux-ci

ասաց. և նորա ցրուեցին զբարինսն և զաին զիշխարս Գոմնատիանոսի և երկու աշակերտացն, և տարան թաղեցին չեկեղեցին :

[B * Յաչսմ առւեր վկայութիւն սուրբ և ճեճ վկային Տօնապի եպիսկոպոսի զար ի Գուսկիտ, ի բարաբն Առեցիտ, ձինչ պատարագէր ի խորանին, ի ժամանակս յանցողին Յուլիանոսի սպանին :

* B
p. 67 a.

Ի սմին առւեր ճեճ սրանչեկեօք եգեւ փրկութիւն թագաւորական բարաբին յանաստուած զօրացն Պարսից ի ձեւն ամենարբուհոց աստուածածնին Մարիամու ի ժամանակս Հերակլի կայսեր :]

Առեկաց Գ և Օգոստոսի Բ : Վերստին սօն Այլակերպութեան : Եւ յայսմ առւեր վկայութիւն Մարինոսի ճերսց :

10

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Մարինոս էր ի բարաբէն Անարգոյաց, չառւեր Գիտիղատիանոսի կուսարշա արքային և Լիւսիայ Տարսոնոց զատուարին : Եւ կայեալ առաջի խոստովանեցաւ զՔրիստոս և զատուարն բազում խոստմանս արարեալ * եթէ զօհեցէ կուսցն, պատիւս և ճեճութիւնս և պարպես ընկալցի ի թագաւորէն : Ասէ ժարինոս. Չարժամանակաց զէր և զպատիւ արհամարհեմ, բանցի զիտեմ զՔրիստոս չոս փրկութեան սրօմ ևս ցանկամ և փախաբեմ, և կուց ոչ զօհեմ զի

* A fol. 236
p. 31.

15

écartèrent les pierres et découvrirent les restes de Dométianus et de ses deux disciples, ils les emportèrent et les inhumèrent dans l'église.

[B* En ce jour martyr du saint et grand martyr l'évêque Donat (Tonadi), qui fut mis à mort aux jours de Julien l'Apostat, dans la ville d'Arezzo (Aretsiou) en Toscane (Douskiu), au moment où il célébrait le sacrifice sur l'autel.

* B
p. 67 a.

En ce même jour, par un grand miracle, la ville impériale fut sauvée des troupes des Perses athées par l'intercession de la très sainte Mère de Dieu, Marie, aux jours de l'empereur Héraclius (Heracli).]

3 AVÉLEATS, 8 Aout.

De nouveau fête de la Transfiguration. Et en ce jour martyr du vieillard Marinus.

Le saint martyr du Christ Marinus était de la ville d'Anazarbe; il vivait aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien et de Lucius (Lioussia), juge de Tarse. Introduit auprès de celui-ci, il confessa le Christ. Le juge lui fit beaucoup de promesses * s'il immolait aux idoles et lui promit qu'il recevrait de l'empereur des honneurs, des dignités et des présents. Marinus lui répondit : « Je méprise l'affection et les honneurs temporaires, car je ne connais que le Christ, l'espérance du salut, vers lequel je tends et auquel j'aspire; je ne sacrifie point aux idoles, car elles sont l'œuvre des mains des

* A fol. 236
p. 31.

ձեռագործք են մարդկան : Ասէ դատաւորն . Յալիս քո խնայեմ, եւ ի ճերութենէն պատկառիմ, եւ աստուածք իմ անարգին . եւ սպառնալք տանջել զնա եթէ ոչ զոհեսցէ : Մարինոս ասէ . Աստուծոյ սէրն ի սպառնալեաց եւ ի սրոյ ոչ զարհուրեցուցանէ, զզկեցալ եմ զՔրիստոս եւ արհամարհեմ զչարչարանս :

Մերկացուցին զհանգերձսն եւ տարածեցին զնա յերկիր, եւ զուրար զաւազանօք 5 տանջեցին զերանելի ճերութին, եւ ծանր շղթայիւք արկին ի բանդ : Եւ ի միւսում աւուրն կացուցին յատենի, եւ ասէ դատաւորն . Անաս ինձ, սկ ալեւոր, գաւուրս կենաց քոյ անցուցեր, եւ ի զրունս զժոխոց հասին սոք քո, եւ ոչ ոգորմիս հնացեալ մարմնոյ որ ի ժամ մահու հանդի : Ասէ Մարինոս . Ի մանկութենէ մինչեւ ի ճերութիւնս 10 զԱստուած պաշտեցի, եւ ի ժամանակ մահու զիւսոց ոչ զոհեմ . երկիր պագանեմ Աստուծոյն իմոյ, եւ պատուեմ զնա որ արար զերկիրնս եւ զերկիր, որ յօջնէ զամենայն զոչացոյց, եւ մարդասիրութեամբ հոգայ * զարարածս իւր :

Ասէ դատաւորն . Անուր եկաց ճերութիւյ հրամանաց մերոց . եւ հրամայեաց զահճացն կախել զնա զվազտէ եւ սրով խզրատել զմարմինն եւ հրով աչբել զկուսսն : 15 Եւ ասէ սուրբն . Խաչանց Տէր եւ տես դատաւարեալ անձնս, եւ տո՛ր ինձ համբերութիւն կատարել զընթացս ձգնութեանս : Եւ յորժամ ամենայն տանջանացն ժուժկալեաց

3 սպառնալեաց] ոչ թուլացուցանէ *add.* B — զարհուրեցուցանէ] երկեցուցանէ B || 8 հասին] հասեալ են B

hommes. » Le juge lui dit : « J'ai pitié de tes cheveux blancs et je respecte ta vieillesse, mais mes dieux sont insultés. » Et il le menaça de tortures s'il ne sacrifiait point. Marinus lui répondit : « L'amour de Dieu ne me laisse craindre ni les menaces ni le glaive, je suis revêtu du Christ et je méprise les tortures. »

On dépouilla de ses vêtements le bienheureux vieillard et on l'étendit par terre, on le frappa avec des bâtons de bois vert et on le jeta en prison chargé de lourdes chaînes. Le lendemain, on le fit comparaître devant le tribunal et le juge lui dit : « Écoute-moi, ô vieillard. Tu as rempli les jours de ton existence et tes pieds sont arrivés aux portes de l'enfer, et tu n'as pas pitié de ton corps vieilli pour le laisser se reposer à l'heure de la mort? » Marinus répondit : « J'ai adoré Dieu depuis mon enfance jusqu'à ma vieillesse, et je ne sacrifierai point aux démons à l'heure de ma mort. J'adore mon Dieu, je l'honore, Lui, qui a créé le ciel et la terre, qui a tiré du néant toutes les choses et qui prend soin avec bonté * de toutes ses créatures. »

Le juge dit : « Ce vieillard n'a pas prêté l'oreille à nos ordres » ; et il ordonna aux bourreaux de le suspendre à un poteau, de lui taillader le corps avec un glaive et d'appliquer le feu à ses plaies. Le saint dit : « Regarde, Seigneur, et vois ma misérable personne : donne-moi la patience pour achever ma carrière d'ascétisme. » Lorsqu'il eut enduré toutes sortes de tortures sans en

* A fol. 336
1° b.

և ոչ մեռալ չստիճի և զևս արտաւորն և հրամայեաց հանել զնա արտաբոյ բարբարին և հասանել զգլուխն նորա, սրպէս և արարին չՊղատասի Լ՛. և ընկեցին զմարմինն շանց և թռչնոց :

5 Եւ ի մէջ զիշերին և զնն որոտը և կաշճակուեր և անձրեւը : Գնացին սուրբին Քանթիլոս և Մապրիկոս զօրացան զմարմինն և ժուլով տարան ի չարկա խրեանց, և զգուշութեամբ պահեցին չարի մի ի լերինն, և ինքեանը չետոյ մարտիրոսացան և եկան ընդ նմա չարին :

Գրեալ է չալլ պատմութիւնս վասն սրբոյն Մարինոտի եթէ կրօնաւոր էր :

10 [B * Յալճ աւուր հանգեալ սուրբ հայրապետն Հայոց Տէր Գրիգորիս Վիպատերն, և միւս Տէր Գրիգոր : Յիշատակ և օրհնութիւն և ազօթը նոցա ի վերայ մեր :

* B
p. 68 a.

Սուրբ հայրապետքս էին չապէ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին ի Պարթևական տօշմէ : Գրիգորիոս որլի էր Գրիգորի Մապրատրոսի, և էր անուն նորա ի ճնօպց Վահրամ, որ է անձրեւ : Եւ իբրև ձեռնադրեցաւ կաթողիկոս անուանեցաւ Գրիգորիս որ է հակող և արթուն. և կացեալ ի կաթողիկոսութեանն ժամանակս ինչ հովուէր
15 * զհօտն իւր սղլաւառութեամբ ըստ իւրոց նախնեացն կարլի, և նորպեայ զամենայն

* B
p. 68 b.

2 ՉՊղատասի Լ՛] և Աեկեայ Գ *add.* B 8 Գրեալ . . . կրօնաւոր էր *om.* B.

mourir, le juge fut saisi de honte, il ordonna de l'emmener hors de la ville et de lui trancher la tête. Ce qui fut fait le 8 août; puis on jeta son corps en pâture aux chiens et aux oiseaux.

Au milieu de la nuit, il y eut tonnerre, foudre et pluie. Les saints Xanthé (*Khsanthios*) et Sapricus allèrent dérober le corps et l'emportèrent hâtivement à leur maison; ils le gardèrent secrètement dans une grotte de la montagne. Eux-mêmes plus tard, ayant été martyrisés, furent déposés dans la même grotte auprès de lui.

Il est écrit dans une autre biographie que Marinus était moine.

[B* En ce jour reposa le saint patriarche des Arméniens Ter Grégoire (*Grigoris*) Vkasasēr¹, et l'autre Ter Grégoire². Que leur souvenir, leur bénédiction et leurs prières soient sur nous!

* B
p. 68 a.

Ces saints patriarches étaient de la race de saint Grégoire l'Illuminateur, de la famille des Parthes. Grégoire était le fils de Grégoire Magistros; il tenait de ses parents le nom de Vahram, qui signifie « pluie ». Lorsqu'il fut sacré catholicos, il prit le nom de Grégoire, nom qui veut dire « vigilant » et « éveillé ». Il occupa un certain temps le catholicosat, gouverna
* ses
ouailles avec orthodoxie, selon la règle de ses ancêtres, et renouvela toutes
les prescriptions négligées ou abandonnées. Comme il aimait les martyrs

* B
p. 68 b.

1. C'est-à-dire « Martyrophile », catholicos de 1055 à 1105. — 2. Grégoire III, catholicos de 1113 à 1167.

կարգս եղծեալս եւ զխանգարեալս : Եւ զի էր սիրող վկայից Աստուծոյ մեծարէր եւ առնէր զլիշատակս նոցա անխափան, եւ կարգէր զլրս աօնից նոցա մարգարէականս եւ սուարելականս, եւ աւետարանս խորհրդաւորս :

Կամեցաւ գնալ ի Կոստանդինուպօլիս զի թարգմանեացէ զպատմութիւնս սրբոցն ի հայ լեզու, եւ զճառս ներբողականս որ ոչ գտանիւր առ մեզ, եւ ձեռնադրեաց զՔէորդ վարդապետն փոխանորդ իւր, եւ ինքն գնաց ի թագաւորեալ քաղաքն, եւ ընկալեալ ի թագաւորէն եւ ի պատրիարքէն Յունաց բազում մեծարանօք :

Եւ իրեւ կատարեաց զգործն չոր երկնալն էր եւս զգիրս թարգմանեալս ի չազգականն իւր եւ ի համանուն Պրիգոր եպիսկոպոսն չառաջ քան զնա երթալ չաշխարհն Պերմանիկոյ առ իշխանն Վասիլ : Եւ նաւարկեալ նորս վալ ուժգնակի հոգմոյ շքնչեալ եւ տարաւ զնա չեզիպատս. եւ ելեալ ի ցամաք խալիֆայն Եզիպտոսի մեծարանօք պատուեաց զեպիսկոպոսն Պրիգոր, եւ ոչ ետ դառնալ ի առն իւր առ կաթողիկոսն :

Եւ եկեալ կաթողիկոսն եւ լուեալ երթէ չեզիպատս գնաց չերուսաղէմ եւ անտի չեզիպատս, եւ ձեռնադրեաց անդ կաթողիկոս. եւ նա բազմացոյց զբրիտոնեայսն որ անդ :

Եւ Տէր Պրիգորիս առեալ զթարգմանեալ զիրան եկն ի Քեսոն ի Կարմիր վանքն. եւ անդ կացեալ չորով ժամանակս անկեալ ի հիւանդութիւն կոչեաց առ ինքն զՏէր

de Dieu, il les honorait et célébrait sans cesse leur commémoration, et il établit pour leurs fêtes des lectures appropriées, tirées des prophètes, des apôtres et des évangiles.

Il voulut se rendre à Constantinople pour y traduire, en langue arménienne, les vies des saints et les homélies panégyriques qui ne se trouvaient point chez nous. Il sacra le vardapet Georges ¹ pour le remplacer; puis il partit pour la ville impériale où il fut reçu avec beaucoup de déférence par l'empereur et le patriarche des Grecs.

Lorsqu'il eut terminé l'œuvre pour laquelle il était allé, il remit ses ouvrages traduits à son parent et homonyme, l'évêque Grégoire, pour qu'il le précédât dans son voyage au pays de Germanicie ², auprès du prince Basile (*Vasil*) ³. Celui-ci s'étant embarqué, un vent violent se leva pendant la route et le poussa vers l'Égypte, où il débarqua. Le calife d'Égypte accueillit avec de grands honneurs l'évêque Grégoire, mais ne lui permit point de retourner chez lui auprès du catholicos.

Le catholicos étant arrivé et ayant appris qu'il était parti d'Égypte pour Jérusalem et de là pour l'Égypte, y sacra un catholicos, lequel augmenta le nombre des chrétiens dans ce pays.

Ter Grégoire, muni des œuvres traduites, vint à Qessoun ⁴, au Couvent Rouge (*Karmir*). Il y séjourna longtemps; puis étant tombé malade, il manda

1. Georges de Lori. — 2. Maraš. — 3. Basile le Voleur. — 4. Entre Sis et Maraš.

Բարսեղ զազգականն իւր, զոր եւ ձեռնադրել կաթողիկոս, եւ չանձնեաց ի նա զհօտ իւր եւ զերկուս ձանկուեան բուերորդիս զԻրիցոր եւ զՆերսէս, եւ ինքն ասանկեաց զսուրբ հոգին ի ձեռս Բատուծոյ :

Իսկ Տէր Գրիգորիոս յնա Տէր Բարսեղ ընկալեալ զկաթողիկոսութիւնն բարիորդ ամս չիտուն : Սա զրեաց զիրս ուղղափառ զուանութեան, զոր եւ ընկալաւ եկեղեցին : Եւ էր ինքն ալր անարատ եւ սուրբ, եւ աշնայէս փոխեցաւ ի Բրիտոս :

Եւ երեաց Գ եւ Օրոստո Թ : Վերստին սօն Պոլստակերպութեան Տեառն : Եւ վարք սրբոյն Միւսունայ սբանչերգործ եպիսկոպոսին ի Կրիտ, :

Երանեղին Միւսուն էր ի Կրիտէ կղզոյն, ի Բուսկիայ բարաբէն, պատուական եւ ձեռնառուն բրիտանէից զաւակ, չաւարս Իրոկղեօթանոսի ամբարիշտ արքային : Եւ ձեռքն * իւր ետուն նմա կին, եւ կացեալ ամուսնովն իւրով պարկեշտ եւ աստուածա- հաճոյ վարուք, եւ ի վաստակոյ արձանեաց իւրոց սուներ ոլորմութիւն բազմաց, եւ որչափ բաշխէր ցորեան կամ զինի կամ ձէթ կամ ունդ ասուելոյր ի շտեմարանս իւրեանց :

* A fol. 336 v° a.

7 սրբոյն om. B || 8 ի Կրիտէ] Կրիտիս կղզոյն B || 10 էր] լեալ էր B — Բուսկիայ] Ռասկիայ B.

auprès de lui son parent Ter Basile (*Barsegh*) qu'il fit sacrer catholicos. Il lui confia ses ouailles et les deux enfants, fils de sa sœur, Grégoire (*Grigor*) et Nersès¹; puis il rendit son âme sainte entre les mains de Dieu.

Ter Grégoire ayant, après Ter Basile, reçu le catholicosat, l'occupa en bien durant cinquante ans². Il a écrit des traités sur la confession orthodoxe, que l'Église a acceptés. Il fut un homme sans tache et saint, et c'est ainsi qu'il trépassa au Christ.]

4 AVÉLEATS, 9 Août

De nouveau fête de la Transfiguration du Seigneur. Et vie de saint Myron Evêque thaumaturge de Crète.

Le bienheureux Myron était de l'île de Crète, de la ville de Raucia (*Uraukia*), fils d'une excellente famille riche et chrétienne, aux jours de l'empereur impie Dioclétien³. Ses parents * le marièrent, et il mena avec son épouse une vie pudique et agréable à Dieu; il faisait l'aumône à beaucoup sur les produits de ses récoltes, et plus il distribuait de blé, de vin, d'huile ou de légumes, plus ils augmentaient dans ses greniers.

* A fol. 336 v° a.

1. Nersès le Gracieux, qui succéda comme catholicos à son frère Grégoire III (1166-1173). — 2. Exactement cinquante-quatre ans. — 3. Dans *Syn. Cr.*, éd. Delehaye, col. 875, Myron naît sous Dèce. Ici d'ailleurs, il est parlé ensuite de la mort de Dèce. La chronologie de notre auteur est de haute fantaisie, puisque Dèce a régné avant Dioclétien, et deux ans seulement (246-8).

Եւ ի ծիում գիշերի կամէին գողը երթալ չարտ սիսուան, ցնորեցան եւ ծաին ի մէջ փշոցն : Եւ գարձեալ երկոտասան գողը գնացին ի կալն, եւ այնչափ լցին զբուրձս զի ոչ կարէին բառնալ եւ յանկարծակի Միւսոն եպիտ գնոսա, եւ ինքնին եբարձ Միւսոն զեւրացանչէր բուրձան չուս նոցա, եւ պատուիրեաց զի մի ումեք ասացեն, եւ այլ գողութիւն ոչ արասցեն եւ եղեն յայնմ տարուջ բազում արմտիր Միւսոնայ :

Եւ տուաւ նմա շնորհք չԱտուծոյ զի ձեռն զնեղով ողջացուցանէր զամենայն չիւանդս. եւ եթէ գարտ կամ գաչգի օրհնէր բազմապատիկ պտղաբերէր :

Եւ յուսերան յայնտիկ մարտիրոսացան Փղպրիանոս հայրապետն եւ Բարիլաս Ընտիրոցայ, եւ Աղեկանկրոս Կեսարիոյ եպիսկոպոսապետն, եւ այլ տասն վկայք ի Կրիտիա, եւ այլ բազումք : Յանկաջր եւ Միսոն վկայութեամբ կատարել : Եւ շինէր եկեղեցիս յանուն սրբոցն :

* A fol. 336
v^o b. Եւ եպիսկոպոս քաղաքին ձեռնադրեաց զնա քահանայ. * եւ քաջարիւր զամենեստան եւ յօժարեցուցանէր ի մարտիրոսութիւնն, եւ բազումք ի բանից եւ ի վարդապետութենէ նորա երթալին եւ վասն Քրիստոսի հաւատոցն մեռանէին. եւ ոչ մեռան այլ մանուանոյ կենդանացան :

Եւ չորժամ խորհեցաւ եւ ինքն երթալ ի մարտիրոսութիւն մեծաւ փախարանօր, Գեկոս արքայն մեռաւ, եւ թագաւորեաց Գաղիոս, եւ զազարեցոյց զհալածունն

1 ծիւմ] աւուր ի *add.* B || 10 կատարել] մեռանել B.

Une nuit, des voleurs, ayant essayé de pénétrer dans les champs de poichiches, se trompèrent et tombèrent sur des épines. Une autre fois, douze voleurs pénétrèrent sur l'aire et remplirent leurs sacs à tel point qu'ils ne pouvaient plus les charger. Myron, les ayant surpris, chargea lui-même le sac sur l'épaule de chacun d'eux, en leur recommandant de ne le dire à personne et de ne plus commettre de vol. Cette année-là il y eut pour Myron abondance de céréales.

Il lui fut accordé par Dieu des grâces, par lesquelles en imposant ses mains il guérissait tous les malades; et lorsqu'il bénissait un champ ou une vigne, ils produisaient bien davantage.

En ces jours-là furent martyrisés Flavien (*Flavianos*), patriarche (de Rome); Babylas, patriarche d'Antioche; Alexandre, archevêque de Césarée; dix autres martyrs en Crète et d'autres en grand nombre. Myron aspirait aussi à mourir martyr, et il construisait des églises au nom des saints.

* A fol. 336
v^o b. L'évêque de la ville l'ordonna prêtre. * (Myron) encourageait tous (les fidèles) et les engageait au martyre. Beaucoup, touchés par ses paroles et sa doctrine, allèrent mourir pour le Christ, ou plutôt ils ne moururent pas, ils entrèrent dans la vie.

Lorsque (Myron) se proposa d'aller, lui aussi, au martyre, avec un grand désir, l'empereur Dèce mourut et Gallien, qui régna, arrêta la persécution

ի քրիստոնէից : Եւ Աստուծոյ ընտրութեամբ եւ հաճութեամբ ամենայն ժողովրդեանն ձեռնադրեցաւ Միւսոն եպիսկոպոս, եւ առաւելագէտս եւ նմա շնորհս Աստուած չեպիսկոպոսութեանն իւրում ի սրանչեքագրծութիւնս :

Ի միում առուր երթալը երանելի եպիսկոպոսն Միւսոն ի ճանապարհ, ետես զնա վիշապ վնասիչ տեղոցն աշնծիկ, որպէս առու հեղունն արաստուրն յաշայն, խոնարհեցոյց զզլունն իւր առաջի բաշանայտարեանն Աստուծոյ չերկիր. եւ կապեաց զնա երանելին բանիւն Աստուծոյ եւ ասէ. Կացջիւր ի տեղոջդ մեծ ասնջանօր մինչեւ ես դարձայց : Եւ որպէս ի մէջ հրոյ տապէր եւ զզլունն ի գետինն հարկանէր եւ զհոգն լիզէր : Եւ յորժամ դարձաւ հալածեաց զնա ի սահմանացն յայնմանէ :

Կամեցաւ երանելին զնալ ի քաղաքն Կնիւսոն ի տեսանել եւ ի մխիթարել զեզբարսն. եւ յորժամ եհաս ի գետն Տրետոն, եւ էր անհոն, եւ երթալը դարիւ եւ դարիւ, արար զնշան խաչին եւ եմուտ Երիվարան, եւ դադարեցին հոսանքն մինչեւ անց ինքն եւ ժողովուրդն. եւ յորժամ դարձաւ նոյնպէս էանց :

Եւ ի միում զիշերի տեսանէ յանուրջս զհրեշտակ գետոյն կապեալ զձեռս չետս, եւ

2 շնորհս *om.* B || 4-9 Ի միում առուր ... սահմանացն յայնմանէ] եւ ի միում առուր երթալը երանելի եպիսկոպոսն Միւսոն ի ճանապարհ, եւ էր վիշապ օձ մի որջացեալ ի յայն կողմն կողոյն վնասակար տեղեացն աշնոցիկ յորմէ սարսէին ամենայն բնակիչք : Յորժամ ետես զնա վիշապն առժամայն մեղմացաւ ի գագանութենէն, խոնարհեցոյց զզլունն իւր չերկիր եւ ցուցանէր նշանս աղաչանաց առ սուրբ բաշանայտարեան, որպէս թէ մի կորուսցէ զնա : Եւ սպառնացաւ նմա սուրբն Աստուծոյ եւ ասէ. Կացջիւր ի տեղոջս յայտիկ մինչեւ ես դարձայց : Եւ ես կապեալ մնաց անդ, զգետինն հարկանէր եւ զհոգն լիզէր. եւ յորժամ դարձաւ հալածեաց զնա բանիւն Աստուծոյ ի սահմանացն յայնցանէ : B || 12 գաղարեցին] ստատիկ *add.* B || 14 — p. 1908, l. 4 եւ ի միում զիշերի ... գնացից քոց *om.* B.

* A 61. 337
V 31.

des chrétiens. Myron fut, par l'élection de Dieu et par le consentement de tout le peuple, sacré évêque, et Dieu lui accorda des grâces plus nombreuses encore de thaumaturgie pendant son épiscopat.

Un jour que le bienheureux évêque Myron cheminait sur la route, un dragon, qui désolait cet endroit, l'aperçut; des larmes lui coulèrent des yeux comme un ruisseau et il baissa la tête à terre devant le pontife de Dieu; le bienheureux le lia par la parole de Dieu et lui dit : « Tu resteras en cet endroit dans de grandes souffrances, jusqu'à mon retour. » (Le dragon) brûlait comme au milieu des flammes, frappait le sol de sa tête et léchait la poussière. Lorsque (le bienheureux) fut de retour, il le chassa de ces parages.

Le bienheureux voulut se rendre à la ville de Knossos (*Knison*) pour y visiter les frères et les consoler. Arrivé * au fleuve Triton (*Treton*), comme il n'y avait point de gué et que le fleuve coulait à plein bord, il fit le signe de la croix et entra avec son cheval dans l'eau; le courant s'arrêta jusqu'à ce qu'il fût passé, lui et ceux qui l'accompagnaient. Au retour, il repassa le fleuve de la même manière.

* A 61. 33
V 31.

Une nuit, il vit en rêve l'ange du fleuve qui, les mains liées derrière le

սպաշէր զերանելին արձակել զնա : Եւ զարթուցեալ զիտոց զնկզութիւն զետոցն, եւ տաքեաց սպասաւորս զաւարանաւն խրով, եւ երթեալ Հարկանէին զջուր զետոցն եւ ասէին. Արձակեցար, ջուր, ի կապանաց, երթիջիր խաղաղ ընդ տեղի զնոցից բոց :

Իսկ երանելին Միլուոն յորժամ եղև հարիւր ամ կենաց խրոց, անխափան կատարէր զչիշատակս ամենայն սրբոց, եւ ընթեռնոյր զպատմութիւն մարտիւրոսութեան նոցա : Եւ եղև նմա հիւանդանալ, կոչեաց զամենայն ուխտ եկեղեցւոցն եւ զաշակերտս իւր, եւ ասէ. Արդեակք, ես զնալոց եմ զկնի մարտիւրոսացն սրբոցն Անտոնինեաց եւ Լաւրէնդիտի. եւ պատուիրեմ ձեզ զի անխափան զամենայն սրբոց չիշատակս ասնէք չիւրաքանչիւր աւուր կատարմանն, զի ամենայն սուրբք յաւուր տօնի իւրեանց առաւել Համարձակութիւն ունին առ Քրիստոս բարեխօսել վասն տօնոցայն : Եւ մեծաւ ուրախութեամբ զաչս եւ * զձեռս չերկինս Համբարձեալ աւանդեաց զՏօղին իւր առ Աստուած Օգոստոսի Թ, եւ եղաւ չիւրում աստանին. եւ բարում սքանչելիք լինին ի նշխարաց սրբոց քահանայապետին Միլուոնայ :

* A fol. 337
r° b.

[B * Վերստին տօն է Պաշտօնակերպութեանն Տեառն : Եւ յայժմ աւուր նահատակութիւն սուրբ եւ վառաւորեալ աւաքելոյն Մատթեայ :

* B
p. 69 a.

5 եղև] անց ընդ B || 13 [ստուած] Եւեբաց Դ եւ add. B.

dos, pria le bienheureux de le délivrer. A son réveil, il comprit la gêne du cours d'eau, et il envoya des serviteurs munis de sa crosse pour aller battre l'eau du fleuve en lui disant : « Eau, tu es délivrée de tes liens, suis maintenant ton cours paisiblement. »

Le bienheureux Myron, parvenu à l'âge de cent ans, continuait à célébrer sans cesse la commémoration de tous les saints, et faisait la lecture des récits de leur martyre. Étant tombé malade, il manda tout le corps du clergé et ses disciples et leur dit : « Mes enfants, je vais m'en aller à la suite des saints martyrs Antonin¹ et Laurent. Je vous recommande de célébrer sans cesse la commémoration de tous les saints, au jour de la fête de chacun, car tous les saints au jour de leur fête ont plus de hardiesse pour intercéder auprès du Christ pour ceux qui célèbrent leur fête. » Il éleva ensuite avec beaucoup de joie ses yeux^{*} et ses mains vers le ciel et rendit son âme à Dieu, le 9 août. Il fut déposé dans son tombeau. De nombreux miracles ont lieu par les reliques du saint pontife Myron.

* A fol. 337
r° b.

[B * De nouveau fête de la Transfiguration du Seigneur. Et en ce jour, martyre du saint et glorieux apôtre Mathias.

* B
p. 69 a.

1. Antonin d'Alexandrie, mentionné ce jour par *Syn. Cp.*, col. 881, ou la veille par plusieurs autres synaxaires grecs, *ibid.*, col. 875-877.

Սուրբն Մատթիթաւ էր յօթնասուն ուշակերացն զոր ընտրեաց Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս : Քանզի չեա Յարութեան Տեսան մերոյ չորժամ կամեցան առաքեալքն ընտրել զոր ի տեղն Յուդայի որ անկաւ զի լցցի պակասեալ թիւ երկոսասանիցն, եւ ազօթելով առ սրտագէտն Աստուած Պետրոս ազգովք մետասանիւրն արկին վիճակ, եւ ի Հոգւոյն որոյ ընտրեցաւ Մատթիթաւ, զի ել զվիճակն ի նա, եւ Համարեցաւ ընդ մետասան առաքեալս երկոսասան :

Սա քարոզեաց զաւետարանն Քրիստոսի չարտարին Եթովպիա, եւ բազում սքանչելիս արարեալ բազմապատիկ տանջանս ի նոցանէ կրեաց եւ չարով կոտանաց Համբերեաց. երբեմն քարշելով կապեալ սախիբ ընդ զժուարին տեղիս ընդ երկար, եւ երբեմն հարկանելով ի հակառակորդաց աւետարանին, եւ ալ բանս երկարս եւ քերանս եւ ոչրեմն ընկալաւ : Եւ զամենայն չժարութեամբ ընդունելով ուրախութեամբ Համբերէր տանջանացն ի ձեռն Քրիստոսի որ զօրացուցանէր զնա. որ անկէն ի նոցունց ի չեթովպացոյն մարտիրոսական մահուամբ սպանեալ վկայեաց Քրիստոսի, եւ զհոգին ի ձեռս Աստուծոյ աւանդեաց, եւ զպատրաստեալն ի սկզբանէ աշխարհի զարքայութիւնն ընկալաւ :

* Յայտ առուր հանկեալ ի Քրիստոս թագուհին Հայոց Կեռան, որ մայրենի վիժով խնամէր զամենեւին, եւ առատաձիր ողորմութեամբ չանձանձէր զկարօտեալս. եւ

* B
p. 70 b.

Saint Mathias était l'un des soixante-dix disciples choisis par Notre-Seigneur Jésus-Christ. Après la Résurrection de Notre-Seigneur, lorsque les apôtres voulurent élire quelqu'un en remplacement de Judas, qui était tombé, pour compléter le nombre incomplet des Douze, ils prièrent Dieu qui connaît les cœurs, et Pierre avec les onze autres tirèrent au sort. Ce fut Mathias qui fut élu par le Saint-Esprit, car le sort lui échut; et il fut compté avec les onze apôtres, le douzième.

Il prêcha l'évangile du Christ dans l'Éthiopie (*Ethorpia*) extérieure. Il opéra de nombreux miracles, endura de multiples souffrances de la part des habitants, et subit de nombreuses peines. Tantôt il fut traîné longuement les pieds attachés, en des endroits difficiles; tantôt il fut frappé par les adversaires de l'évangile; il accepta de longs emprisonnements, le supplice des ongles de fer, la brûlure. Il accepta tout cela volontiers et endura avec joie les tortures pour le Christ, qui le fortifiait, jusqu'à ce qu'il fût mis à mort, par les Éthiopiens mêmes, en martyr du Christ. Il rendit son âme entre les mains de Dieu et reçut le royaume des cieux préparé dès le commencement du monde.

* En ce jour reposa dans le Christ la reine d'Arménie Kyra Anna (*Kéran*), qui répandait sa sollicitude maternelle sur tous, soutenait les indigents avec de larges aumônes, et accomplissait sans relâche ce qui était convenable et

* B
p. 70 b.

1. Épouse du roi Léon III, morte en 1286.

որ ինչ արժան եւ վաչել էր մարդկութեան եւ բարեպաշտութեան անխափան կատարէր եւ էր թուականն Հայոց եօթն հարիւր երեսուն եւ չորս, Օգոստոսի Թ ։]

Աւելեաց եւ եւ Օգոստոսի Թ ։ Տօն է Ալլակերպութեանն Տեառն, եւ վկայութիւն Անտոնինոսի ։

Քրիստոսի վկայն Անտոնինոս աղբաւ Ալլականդրացի էր բարեպաշտ եւ երկեղած 5
 չԱտուծոյ. ըմբռնեցաւ ի կուսապաշտիցն, եւ կայուցին առաջի իշխանին եւ խոստո-
 վանեցաւ համարձակ գանունն Քրիստոսի ։ Կախեցին դուրբն մերկ զվաչտէ եւ
 քերեցին զմարմինն, եւ նա արխարար համբերէր տանջանացն. ապա հրամայեաց հրով
 աչել զուրբն, եւ իջուցին ի վաչտէն ։ Եւ յորժամ տարան ի տեղին ասէ ցժողովուրդն
 որ մերձն կային. եղբարք իմ սիրելիք, մի գամենայն աւուրս կենաց մերոց ի մեզս 10
 լինիցիմք, աչլ եւ չիշեցէք որ հողի չԱտուծոյ տուաւ մեզ, եւ որպէս զեղբայր եւ
 զազգակից ջանացէք զի մարուր կայուցանէք առաջի Ատուծոյ ։ Եւ զայս ասացեալ
 եմուտ ի հուրն, եւ որպէս ի վերայ անկողնոյ տարածեցաւ եւ աւանդեաց զհողին առ
 Ատուած Օգոստոսի Թ ։

Եւ երթեալ հաւատացելոցն հանին ի հրոյն եւ որպէս ի քուն գտին, զի ամենեւին 15
 ոչ մարմինն եւ ոչ հերքն կիզան, եւ թաղեցին ի նշանաւոր տեղի ։

4 Անտոնինոսի] որբոյն Անտոնինոսի Աղբասանդրացոյ B || 7 համարձակ] համարձակու-
 թեամբ B | 8 ապա հրամայեաց] որ եւ հրամայեցին B || 13 առ Ատուած] ի ձեռս հրեշտակաց
 Աւելեաց եւ եւ add. B || 14 եւ որպէս ի քուն . . . կիզան om. B.

utile par humanité et piété. Ce fut l'an sept cent trente-quatre de l'ère armé-
 nienne, le 9 août.]

5 AVÉLEATS, 10 Août.

Fête de la Transfiguration du Seigneur et martyr d'Antonin.

Le martyr du Christ Antonin était Alexandrin par sa famille, pieux et craignant Dieu. Il fut saisi par les idolâtres et introduit auprès du gouverneur. Il confessa avec hardiesse le nom du Christ. On suspendit le saint, nu, à un poteau, et on lui déchira le corps; mais il endura vaillamment les tortures. (Le gouverneur) ordonna ensuite de brûler le saint par le feu; puis on le descendit du poteau. Lorsqu'on le conduisit au lieu (d'exécution), il dit à ceux qui assistaient : « Mes chers frères, ne soyons pas dans le péché tous les jours de notre vie, mais souvenez-vous aussi de notre âme que Dieu nous a donnée. Comme votre frère et votre proche, efforcez-vous de paraître purs devant Dieu. » Ce disant, il pénétra dans les flammes, s'étendit comme sur un lit, et rendit l'âme à Dieu, le 10 août.

Les fidèles vinrent le retirer des flammes et le trouvèrent comme endormi, car ni son corps ni ses cheveux n'avaient été brûlés. Et ils l'inhumèrent dans un endroit choisi.

* Յայժմ աւար վարը սրբոյն Ստեփաննոսի արքեպիսկոպոսի Սալտայի ծայրաքարքարի

* A fol. 337
V° a.

Երանելին Ստեփաննոս ճնեալ էր ի նաճանկին Կապպովկիացոց, ի բարեպաշտ ճնօղաց, եւ ըստ երկեղին Աստուծոյ զոր ունէին անուցանէին եւ զմանուկն խրեանց պարկեշտ վարուք եւ ամենայն զգոստութեամբ ըստ սուսկողն բանի թէ Ի պտղոյ

5 արդարութեան բուսանի ծառ կենաց :

Յորժամ ելել եօթն ամաց ետուն զնա չուսումն աստուածային զրոց, եւ օր բոս օրէ չառաջանայր ծանուկն Ստեփաննոս աստուածային շնորհին բան զամենայն ընկերակիցան իւր, եւ ի սոկաւ ժամանակս բաւանգակեաց զամենայն հին եւ նոր կտակարանս ի միտս իւր իրբեւ ի բարի եւ պարարտ երկիր, մինչև զարժանալ

10 վարդապետին եւ ամենայն ընկերակցաց իւրոց :

Եւ իրբեւ եղև տասն եւ ութ ամաց թողեալ զամենայն կենցաղական զբազմունս ըստ տէրունական հրամանին, զիսչն ճեառն բառնարով ելեալ ի հայրենի գաւառէն եւ հասեալ ի Կոստանկլինուպօլիս առ մեծ եպիսկոպոսապետն Գերմանոս : Եւ յորժամ ետես զնա հայրապետն ծանուս հողովն որ մեծ բուսաւորիչ * եւ ստաջնորդ լինկոց էր,

15 կոչեաց զնա եւ ձեռնադրեաց սարկաւազ, եւ չես սոկաւ աւուրց ձեռնադրեաց քահանայ :

* A fol. 337
V° b.

* En ce jour vie de saint Étienne, archevêque de la métropole Sougda (*Soughta* ¹.

* A fol. 337
V° a.

Le bienheureux Étienne était né dans la province de Cappadoce, de parents pieux qui, par crainte de Dieu, élevaient leur enfant honnêtement et avec toute sollicitude selon la parole des Proverbes : *Le fruit du juste est un arbre de vie*².

Lorsqu'il eut sept ans, ils le mirent à l'étude des Écritures divines. Le jeune Étienne progressa de jour en jour, par la grâce divine, plus que tous ses camarades, et en peu de temps il condensa dans son esprit tout l'Ancien et le Nouveau Testament, comme dans une terre bonne et grasse, à l'étonnement de son maître et de tous ses condisciples.

Lorsqu'il eut dix-huit ans, il abandonna toutes les occupations mondaines selon la parole du Seigneur, prit la croix du Seigneur, quitta son pays natal, et vint à Constantinople auprès du grand patriarche Germain³. Le pontife, en le voyant, reconnut, par l'Esprit, qu'il deviendrait un grand illuminateur et chef religieux. Il l'appela à lui et l'ordonna diacre; puis, quelques jours après, il l'ordonna prêtre.

* A fol. 33
V° b.

1. Σουγδα ou Σουγδαία, puis Souroz. aujourd'hui Soudiak, sur la côte sud-est de la Crimée. V. Vasilievskii a publié une recension grecque abrégée de cette vie et une traduction slave, ainsi qu'une étude détaillée de ces textes au double point de vue critique et historique. Cf. *Πηγάδι μυστικερμια παροδιασ προσηφιασ*, t. 273 (1889), pp. 97-164; 391-452 et *Русско-византийскя издательство*, fasc. 3, Saint-Petersbourg, 1903. — 2. Prov., xi, 30. — 3. Germain Ier, patriarche de 715 à 729.

Իրբև ձևնայրեցաւ քահանայ խնդրեաց ի պատրիարքէն զնալ ի մեծ լեառն Բիւզանդիոյ առ անապատաւոր կրօնաւորսն, եւ յորժամ զնաց եւ ետես զսուրբ Հարսն եւ զաստուածաշունչ վարս նոցա բնակեցաւ առ նոսա ըստ հաճոյիցն Աստուծոյ, կցորդեալ ձգնաւորական վարուց նոցա, մինչ զրեթէ զամենայն տեսակ առաքինութեան յանձն իւր կրեալ ճշմարիտ բնակարան եղև Հոգւոյն սրբոյ : Զի որպէս խնդրեաց ի ճանկութենէ իւրմէ ետ նմա Աստուած զխնդրելին իւր ըստ ճարգարէին թէ Զկամս երկիւզածաց իւրոց առնէ Տէր. բարձեալ զխաջն վրկական երկող զերկրաւորս եւ հետեւեցաւ զհետ երկնայնոյն, սիրեաց զԱստուած եւ սիրեցաւ ի նմանէ, եւ օր ըստ օրէ չաւերոյք ի ճգնութիւնն իւր, մինչև զարժանալ ամենայն անապատաւորացն : Եւ եղև երեսուն եւ հինգ ամաց :

Ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ ննջեաց եպիսկոպոսն Սուգտային, եւ չարուցեալ լիշտանք քաղաքին եւ քահանայք նաւեցին ի Կոստանդինուպօլիս առ սուրբ Հայրապետն Կերմանոս եւ առ թաղաւորն Թէպոս ճակամուն Անկրամանգլինոս եւ խնդրեցին իւրեանց առաջնորդ ՚ ի թաղաւորէն եւ ի պատրիարքէն եւ հրամայեցին տալ : Իրբև ժողովեցին զարժանիսն առաջնորդութեան ըստ իւրեանց կամացն, եւ ոմն զայս անուն ասէր, եւ ոմն զայն, աղաչեցին զպատրիարքն խնդրել զԱստուծոյ ցուցանել նմա զարժանն : Եւ առանձնացոյց զինքն հայցել ի Տեառնէ եւ ահա երեւեալ նմա

* A fol. 338
r. a.

Lorsqu'il eut été ordonné prêtre, il demanda au patriarche la permission de se rendre à la grande montagne de Byzance, auprès des moines céno- bites, et lorsqu'il s'y fut rendu et qu'il eut vu les saints pères et leur conduite agréable à Dieu, il demeura chez eux, selon la volonté de Dieu, participant à leur vie ascétique et s'appliquant à toutes sortes de vertus : il devint un véritable habitacle du Saint-Esprit. Dieu lui accorda ce qu'il lui avait demandé dès son enfance selon la parole du prophète : *Le Seigneur accorde la volonté de ceux qui le craignent*¹. S'étant chargé de la croix du salut, il abandonna les choses terrestres et suivit la voie céleste; il aima Dieu et fut aimé de lui; et il augmenta de jour en jour son ascétisme, jusqu'à étonner tous les cénobites. Il parvint ainsi à l'âge de trente-cinq ans.

En ces jours-là mourut l'évêque de Sougda, et les notables de la ville, accompagnés des prêtres, s'embarquèrent pour Constantinople vers le saint patriarche Germain et l'empereur Théodose², surnommé Andramandinos. Ils demandèrent à l'empereur et au patriarche un chef religieux et ceux-ci décidèrent de le leur accorder. Après avoir réuni ceux qui méritaient la prélature, et après avoir pris avis, les uns désignant un tel, les autres, un tel, ils prièrent le patriarche de demander à Dieu de leur manifester qui était digne. (Le patriarche) s'isola pour prier Dieu, et voici qu'un ange du Seigneur lui apparut et lui dit : « Le moine Étienne qui se trouve en tel

* A fol. 338
r. a.

1. Ps. cxliv, 19. — 2. Théodose III 716-717.

Հրեշտակն Տեառն եւ ասէ. Ստեփաննոս կրօնաւորն որ է յայն անուն անապատի նա է արժանի այնմ աթոռոցն. եւ ջուլյանէ նմա դաւախին եւ գհասակն :

Եւ առաքեաց պատրիարքն կրօնաւորս եւ կոչեաց զնա առ ինքն : Եւ յորժամ եկն ծանեաւ հոգւով ի տեպնէնէ Հրեշտակին : Ասէ. Բարի եկիր, որդեակ իմ Ստեփաննոս. ի Տեառնէ յայտնեցաւ լինել քեզ առաջնորդ եւ հովիւ հօտին Քրիստոսի : Իսկ նա հրաժարէր ասելով. Աչ կարեմ ըստնալ զայնպիսի լուծ, զի որ հովիւ կամիցի լինել հովուապետին Քրիստոսի պարս է նմանել. բարիոր է լուծն այլ զժուարակիր է ըստն :

Եւ յաւուր կիւրակէի ժողովեալ զամենայն ժառանգաւորս եկեղեցւոցն, եւ ձեռնադրեցին զնա ըստ արժանեացն եպիսկոպոս մալաքապարբին Սուլտանոս, եւ չարկեցին թագաւորական նաւօք ի վիճակն իւր :

Իբրեւ եհաս չաթոնն իւր եմուտ ի քաղաքն, եւ եպիսկոպոս յանհաւատութիւն կրապաշտութեան : * Եւ սկսեալ ի քարոզութիւն¹ աւետարանէր զժողովուրդն * A fol. 38 r° b.

իւր զհաւատացեալս հաստատելով ի հաւատան, եւ զանհաւատան մկրտելով սրբեաց զամենայն երկիրն ի հեթանոսական ազանորցն մինչև հռչակեցաւ անուն նորա ընդ ամենայն երկիր :

Իսկ բանասերկուն սատանայ նախաւանձար¹ եկ լինէր ընդ այնպիսի համբաւ սրբոցս..... զնութիւնն, եւ յարոյց զմին անօրէն անուն Մարտանա, ի կողմանս

1. Feuillet abimé.

désert, c'est lui qui est digne de ce siège, » et il lui montra son aspect et sa taille.

Le patriarche envoya des moines pour le convoquer. Lorsque (Étienne) fut arrivé, il le reconnut en Esprit, d'après la vision de l'ange, et lui dit : « Sois le bienvenu, mon fils Étienne. Il m'a été révélé par le Seigneur que tu dois être le chef et le pasteur du troupeau du Christ. » Mais (Étienne) se récusait en disant : « Je ne puis me charger d'un tel joug, car celui qui veut être le pasteur doit ressembler au chef des pasteurs, le Christ. Le joug est bon, mais la charge est lourde à porter. »

Le jour du dimanche, tous les membres du clergé de l'église s'étant rassemblés, on sacra, comme il convenait, (Étienne) évêque de la métropole de Sougda, et on le conduisit à son diocèse avec des navires impériaux.

Lorsqu'il arriva à son siège et fit son entrée dans la ville, il y trouva beaucoup d'habitants dans l'infidélité idolâtrique. * Il commença la prédication de l'évangile, raffermissant les fidèles dans la foi et baptisant les infidèles, purifiant tout le pays de la religion païenne. Sa renommée se répandit dans tout le pays.

Satan, l'intrigant, rongé de jalousie par la renommée du saint, suscita un certain impie, nommé Maslamah (*Malsamas*)¹, des contrées de l'Orient, lequel,

1. Commandant des troupes arabes qui opéraient alors en Anatolie.

արեւելից, եւ ժողովեաց լազուճ գորս եւ եկեալ յաշխարհն Նիկոմիդաց առ Լէոն թագաւոր չլեաց առ նա պատգամ <աւոր> եւ ասէ. Լուեալ է իմ եթէ զքեզ կամին թագաւորել ի Կոստանդինուպօլիս. արդ գամ յօգնականութիւն քեզ եւ դու թագաւորեան աշխարհին այն, եւ ես զգորսն հաստատեմ ըստ օրինի : Եւ զնացին բազում գորօք ի Կոստանդինուպօլիս : Իսկ թագաւորն թէոյրս ճականուն Անդրամանդինոս 5 թողեալ զբաղաքն ի նոսա, ել եւ զնաց. եւ ճառեալ ի բաղաքն տիրեցին աշխարհին եւ ամենայն բնակչացն :

Իսկ անօրէնն Լեւոն զազանաբարոյ էր, եւ զործովքն ըստ անուանն, զի զպատկեր պրոցն եւ զԱստուածամօրն, եւ զնշխարս ճարտարոսաց խորտակէր եւ յերկիր բնկնեոյր եւ կոխան առնէր : Աքսորեաց եւ գուրբ հայրապետն Գերմանոս եւ կացոյց 10 փոխանակ նորա զեպիսիպօս ոմն անուն Իրինոս, ճականուն Անաստիոս, իւր ազանդովն : Եւ առաքեաց ընդ ամենայն գաւառն զի մի պատուեացեն գուրբ անունն Աստուծոյ եւ զարոց նորա, եւ զորս պատկեցեն ի Քրիստոս հաւատացեալ չարչարեացեն գառն ճահուամբ :

Իսկ յորժամ լուաւ սուրբն Ստեփաննոս զաշաղիսի յարուցմունս հեղեղաց ի վերայ 15 սուրբ եկեղեցոյ եւ բանաւոր հօտին Տեառն իւրոյ, լիշեաց զառաջին սուրբ հարցն զվարս եւ զջանն որ յոչնպիսի անպօրոյն եւ չար թագաւորացն ժամանակսն կրեցին,

après avoir rassemblé de nombreuses troupes, arriva dans la région de Nicomédie, auprès du roi Léon ¹, et lui expédia un message en ces termes : « J'ai appris qu'on veut te proclamer empereur de Constantinople. Or, je viens à ton aide; tu régneras sur le pays, et moi, je constituerai l'armée selon les lois. » Ils marchèrent sur Constantinople à la tête de nombreuses troupes. L'empereur Théodose, surnommé Andramandinus ², abandonna la ville et s'en éloigna. Ils entrèrent dans la ville, s'emparèrent du pays et de tous les habitants.

L'impie Léon était d'une nature farouche; et ses actes répondirent à son nom, car il fit briser les statues des saints et de la Mère de Dieu et fit jeter à terre et fouler aux pieds les reliques des martyrs. Il exila aussi le saint patriarche Germain et le remplaça par un évêque de son schisme, nommé Irénée et surnommé Anastase ³ (*Anastios*). Il envoya l'ordre dans toute la province de ne plus vénérer le saint nom de Dieu et celui de ses saints, et de torturer cruellement jusqu'à la mort les fidèles du Christ qu'on rencontrerait.

Saint Étienne, apprenant que ce torrent était déchainé contre la sainte Église et le troupeau spirituel de son Seigneur, se souvenant des vies des premiers saints pères et des efforts qu'ils s'étaient imposés aux jours de

1. Léon III, fondateur de la dynastie isaurienne (717-740). — 2. C'est-à-dire « l'homme d'Aramyttium », aujourd'hui Édremid. — 3. Anastase, patriarche de 729 à 732.

եւ ցանկաջր նոցին վ<արուց> ծառնակից լիներս. եւ եզե իսկ : Յանձնեալ զհօտն իւր հովուապետին Քրիստոսի, եւ ինքն չարուցեալ զնոց ի Կոստանդինուպօլիս, եւ ծառեալ առ թաղաւորն համարձակութեամբ ակն ընդ երես ցանկիծանեաց զանաստուած մօլորութիւնն նորա եւ ասէ. Անդէր գործես զաշտպիսի չարիսս եւ զանօրուս գործս : Եւ նա ամենեւին ունկն ոչ զնէր ասացերցն ի նմանէ : Եւ ասէ սուրբն Մակիաննոս. Ո՛վ թաղաւոր ուստի առեր հրաման աշտպիսի գործոց, անարգել զպատկերս սրբոցն Աստուծոց. ոչ ես գու

* չԱստուծոց եւ բարձրացուցին զսուրբս նորա. * A fol. 338 v° 31.

սրբոցն եւ թէ կատ . . . աչս ամենայն : Երբ ծանիր, ո՛վ թաղաւոր, զոր ինչ գործեցեր չեա Աստուծոց եւ սրբոց նորա . . . եւ զհատուցումն չարգար զատուորէն : Երբեւ լուաւ զաչս ի սրբոցն սրտմանցաւ . . . ասէ. Եսն ինձ եպիսկոպոս, չորժամ լինի . . . աչդ զոր ասեպ չիմուժ թաղաւորութեանս : Ասէ եպիսկոպոսն. Ի թաղաւորութեանն Կոնստանդինիցի : Ասէ թաղաւորն. Ճշմարիտ ասես Ստեփաննէ, ես եմ Կոնստան : Ասէ սուրբն Ստեփաննոս : Մի լիցի քո թաղաւորել յաւիտեան, միթէ գու ես առաջնորդ

15 նեւինն :

Իբրեւ լուաւ զաչս բարկացաւ իբրեւ զգոգան, եւ չարուցեալ աժ ապտակ սրբոցն, եւ հրամայեաց ունել ի բանդ : Եւ զաջձացն ըմբռնեալ բռնութեամբ տանէին զնա ի բարշ : Իսկ նա ի ճանապարհին սկսաւ սաղմոսել. Սիրեցի զբեզ Տէր գորութիւն իմ,

semblables empereurs, impies et méchants, aspira lui aussi à participer à leur vie. Et il en fut ainsi. Il recommanda son troupeau au Christ, chef des pasteurs, se leva et partit pour Constantinople. Il se présenta à l'empereur, le blâma et lui jeta, avec hardiesse, à la figure son erreur athée, en disant : « Pourquoi commets-tu de tels méfaits et toutes ces actions inutiles ? » Mais l'empereur ne prêta point l'oreille aux paroles de saint Étienne qui lui dit : « O empereur, de qui as-tu reçu l'ordre de commettre de telles actions, de mépriser les images des saints de Dieu ? tu n'es pas '... ' de Dieu, et ils ont exalté ses saints... Or, reconnais, empereur, ce que tu as commis contre Dieu et ses saints... et la récompense du juste juge. » (L'empereur), entendant cela du saint, en fut irrité et lui dit : « Dis-moi, évêque, quand aura lieu ce que tu viens de me dire ; est-ce durant mon règne ? » L'évêque lui répondit : « Cela arrivera sous le règne de Conon (Kononos). » L'empereur lui dit : « Tu dis vrai, Étienne, c'est moi Conon ². » Saint Étienne lui répondit : « Tu ne régneras point éternellement, peut-être que tu es le précurseur de l'Antéchrist. »

L'empereur à ces paroles s'irrita comme un fauve ; il se leva, souffleta le saint et ordonna de le garder en prison. Les bourreaux se saisirent de lui et l'entraînèrent avec violence. (Étienne), chemin faisant, se mit à réciter

1. Lacunes. Feuillet abîmé. — 2. Nom que portait l'empereur avant son baptême.

Տէր հաստատութիւն իմ, Աստուած օգնական իմ : Եւ իրբեւ եմուտ ի բանին, երբ
անկ արգելեալ զբազում սուրբ հարս, վասն ճշմարիտ հաւատոցն եւ չանսպոյ հրամանի
թագաւորին. զոմանց հատեալ գհոտտելիան, զոմանց հանեալ զաշան, զոմանց
հատեալ զձեռան, զոմանց հանեալ զջիւն : Իրբեւ ետես սուրբն Ստեփաննոս ասէ.
Ահ եւ զոյուսն եկն ի վերայ իմ եւ ճածկեաց զիս խաւար. եւ անկեալ համբուրէր
զոտս նոցա եւ զկապանան ասելով. Երանի է ինձ զի զնշան չարչարանաց Տեսան ունիր
չանձին. ընդէր ոչ երեւ ինձ ունեւ զնշանս այս վասն անուան Տեսան մերոյ Յիսուսի
Քրիստոսի : Եւ զհաջեալ զԱստուծոյ ասէ. Ո երկայնճտութեանն Աստուծոյ որ
չիմում ժամանակիս եղեւ այս հիացումս որ ասպարեցաւ եկեղեցի, եւ պատկերք սրբոցն
կոխան եղեւ, եւ խաւարեցուցին զոռասորիչս եկեղեցոյ : Եւ հանապազ զցազ
եւ զցերեկ անբազար աղօթն արտասուսպլից մատուցանէր առ Աստուած վասն այնր
իրի :

Եւ յետ աւուրց ժողովեալ թագաւորն զհամախոհան իւր ասէ. Բերէք աստ
զՍտեփաննոս եպիսկոպոսն : Իրբեւ եկն, ասէ թագաւոր. Ես ոչ մեղաց քեզ Ստեփաննէ,
զի անարգէցի զքեզ, այլ իշխանքս. զի ես կամէի լսել բարբոսութեան քո, այլ
սորա ոչ : Արդ արսն զկամս իմ, եւ ես չլեմ զքեզ յառաջին չաթուան քո : Սուրբն ասէ.

le psaume : *Je t'ai aimé, Seigneur, ma force; Seigneur, ma puissance; Dieu, mon aide* ¹. Lorsqu'il pénétra dans la prison, il y trouva de nombreux saints pères détenus pour la vraie foi et pour ne pas avoir obéi aux ordres de l'empereur; à certains on avait coupé le nez, à d'autres on avait crevé les yeux, à d'autres on avait coupé les mains, à d'autres on avait coupé les nerfs. A leur vue, saint Étienne dit : « *La crainte et le tremblement s'emparèrent de moi et les ténèbres m'enveloppèrent* ². » Il tomba à genoux et baisa leurs pieds et leurs chaînes en disant : « Je suis heureux de vous voir porter, sur vos personnes, les signes de la Passion du Seigneur. Pourquoi ne m'a-t-il pas été donné d'avoir, moi aussi, ce signe pour le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ? » Puis, rendant grâces à Dieu, il dit : « Oh, longanimité de Dieu, qui a permis que ce soit de mon temps qu'une telle chose stupéfiante arrive; que l'Église soit bouleversée; que les images des saints soient foulées aux pieds et que les illuminateurs de l'Église soient éteints. » Il pria sans relâche à ce sujet, jour et nuit, avec des larmes.

Après plusieurs jours, l'empereur ayant convoqué ses partisans, il leur dit : « Amenez-moi l'évêque Étienne. » Lorsque celui-ci arriva, l'empereur lui dit : « Étienne, je ne t'ai point fait de tort, en te méprisant; mais ce sont ces notables. Car, moi, je voulais consentir à ta prédication; mais eux, pas. Or, accomplis ma volonté et je te renverrai à ton ancien siège. » Le saint lui répondit : « Loin de moi, d'écouter ton conseil et d'accomplir ta volonté;

1. Ps. xvii, 2 sqq. — 2. Ps. lvi, 6.

ս ՚ լըցի լսել ինձ խրատու քս եւ առնել զկամս քս, զի խրատ քս կորուստ է լսողացն
4 Կ որ իբրեւ զբեզ իցեն առեւիք Ատուծոյ :

Եւ բարկացիալ թագաւորն ասէ ցաւրբն. Եթէ ոչ առնես զկամս լմ եւ կրխան
առնես զպատկերան զոր ես եւ սորա արարաք չար ծաշուամբ ճեռանիս : Ասէ սաւրբն.
5 Ես ի սպառնալեաց քոց ոչ երկնչիմ, եւ ի մահուանէ ոչ զանկրտեմ, զի մահ սր վասն
Քրիստոսի են կեանք են չաւիտենականք, զի աչպէս ասէ մարգարէն Եզեկիէլ
այգլխեաց բահանայցից. բահանայքն պղծեցին զ լմ, նոյնպէս եւ
սորա :

10 Իբրեւ լուա զաչս թագաւորն բարկացաւ եւ չլեաց զնա ի բանուն զի խորհ
նաւորան չարչարել ի միասին : եւ իբրեւ ե անկ սկսաւ բաջպերել
զամենեսեան խնդրել զխաւովութիւն ի սրբոց եկեղեցւոց
իւրմէ կաջր ի մէջ նոցա * չաղօխս առ Ատուծաճ :

* A fol. 338
v° b.

Եւ չեա տակաւ աւուրց տատակեցաւ անիճեալ թագաւորն, եւ ըստ արժանեացն
զնաց հոգի նորա ի սանկարամեառ անկնորց : Յետ նորա թագաւորեաց Կաստանդինոս
15 որդի Կապրինա Քրիստոսի հաւատովն եւ բարեպաշտութեամբն : Եւ բերին ի Լապարազ
ի քաղաքին Կերէէ զբուսար Վիրխոր թագաւորին ի կնութիւն Կաստանդեաչ, եւ էք
անուն թագուհւոյն Երինի : Իսկ ի զալ թագուհւոյն ըստ անուանն եղև խաղաղութիւն

car ton conseil, c'est la perdition de ceux qui l'écoutent et qui, comme toi, deviendront les haïs de Dieu. »

L'empereur, irrité, dit au saint : « Si tu n'accomplis point ma volonté et si tu ne foules aux pieds les images, comme je l'ai fait moi-même et comme l'ont fait ceux-ci, tu mourras de mort violente. » Le saint lui répondit : « Pour moi, je ne crains point tes menaces, je n'ai point peur de la mort; car la mort pour le Christ, c'est la vie éternelle. Ainsi dit le prophète Ezéchiél... *de tels prêtres; les prêtres ont souillé mon...* ¹ de même ceux-ci... »

En entendant cela, l'empereur fut irrité et l'envoya en prison... et pour être torturés ensemble. Lorsqu'il y fut arrivé, il se mit à les encourager tous à la prière, pour que le trouble de la sainte Église fût écarté, et il se tint au milieu d'eux, priant Dieu.

* A fol. 338
v° b.

Quelques jours après, l'empereur maudit mourut et son âme alla dans les profondeurs de l'abîme, comme il le méritait. Après lui, régna son fils Constantin Copronyme (*Koprina*), fidèle au Christ et pieux ². On amena de chez les Khazars, de la ville de Kertch, la fille du roi Virkor (*Virhor*) comme épouse à Constantin. Le nom de l'impératrice était Irène. A l'arrivée de l'impératrice, la paix, selon son nom, régna dans le pays. Et comme l'impératrice Irène avait auparavant appris la renommée des miracles de saint

1. Ezéchiél, xxii, 26. — 2. Constantin V continua la persécution avec plus de violence encore que son père.
PATR. OR. — T. XXI. — F. 6. 59

ամենայն երկիրն : Եւ զի յառաջագոյն թագուհին Երինի լուեալ էր զհամբաւ սրանչկեաց սրբոյն Ստեփաննոսի, ասէ ցթագաւորն. Կամիմ ինչ խնդրել ի բէն : Եւ ասէ. Թնդրեան որպէս եւ կամիս : Եւ ասէ. Կամիմ զի աղատեցես զկալանաւոր եպիսկոպոսն : Եւ նոյնժամայն հանեալ աղատեաց զամենեսեան, եւ առաքեաց զսուրբն Ստեփաննոս թագաւորական նաւօք յաթոռն իւր :

Կբբեւ եկն զարձեալ չերկիրն իւր, եպիտ զհօան իւր ցրուեալ եւ վարատեալ, եւ սկսաւ բարոզել եւ հաստատել զնոսա ի հաւատս ճշմարիտս սուրբ Երրորդութեանն : Եւ ասէ ցժողովուրդն. Տեսէք եղբարք թէ որչափ անցք անցին ընդ ձեզ եւ ընդ ձեզ յայսմ դառն ժամանակիս, այլ Աստուած իւր ամենակարող զօրութեամբն զհակաւաւորդան յամօթ արար, եւ զձեզ հաստատեաց ի սէրն իւր եւ ի կամսն : Եւ ժողովեալ զամենեսեան զոհանալք զՏեառնէ ասելով. Երկայնամիտ եւ բազումօղորձ Աստուած, զոհանամ զբէն զի վերստին արժանի եզէ հօտի իմոց :

Էր սուրբն Ստեփաննոս ողորմած ալքբատաց, ժողովող օտարաց, կերակրիչ եւ աչցելու որբոց եւ աչրեաց, քաղցր եւ բարի բնութեամբ, ճինչ գրեթէ զամենայն սրբոց հարցն զվարսն եւ զառաքինութիւնս առ ինքն ժողովեաց : Էր եւ յամենայնի սուրբն յառաջատես, զի զոր ինչ լինելոց էր յառաջագոյն պատճէր :

Եւ եղև ի ժամանակին յայնմիկ թագաւորն Վիրխոր բնակէր ի Կերչն. կոչեաց զԷջիսանն Սուգտալին որոջ անուն էր Գէորգ, ձականունն Թարխան, ի պատճառս ինչ.

Étienne, elle dit à l'empereur : « Je voudrais te demander quelque chose. » (L'empereur) lui répondit : « Demande-moi ce que tu voudras. » Elle lui dit : « Je voudrais que tu remisses en liberté l'évêque qui est en prison. » Il le fit sortir aussitôt et rendit à tous la liberté; puis il renvoya saint Étienne à son siège, escorté de navires impériaux.

Lorsque (Étienne) arriva dans son pays, il trouva son troupeau dispersé et abandonné. Il se remit à prêcher et à les confirmer dans la vraie foi à la sainte Trinité. Il dit à la population : « Voyez-vous, mes frères, combien d'événements ont eu lieu chez vous et chez nous dans ces temps pénibles, mais Dieu par sa toute-puissance a rendu honteux les adversaires, et vous a confirmés dans son amour et dans sa volonté. » Il les réunit tous et en rendit grâces au Seigneur, en disant : « Dieu longanime et miséricordieux, je te rends grâces de m'avoir encore une fois rendu digne de mes ouailles. »

Saint Etienne était charitable envers les pauvres, accueillant envers les étrangers; il nourrissait et visitait les orphelins et les veuves. Il possédait une nature douce et bonne; il avait concentré en lui la vie et les vertus de presque tous les saints pères. Le saint était aussi prévoyant en tout et prédisait ce qui devait arriver.

A cette époque le roi Virkor habitait Kertch. Il fit venir le gouverneur de Sougda, nommé Georges, surnommé Tharkhan, pour certaines raisons.

և նա երկնչէր երթալ : Եկեալ առ սուրբն Մտեփաննոս ասէ. Հաջր սուրբ, կոչէ զիս
 Թագաւորն, և յերկուս բաժանի ծիտը իմ թէ չինչ պէտս կոչէ զիս : Ասէ սուրբն. Մի
 երկնչէր, որդեակ, բարիոք է կոչուծոյ այդ. կոչէ զքեզ զի ըստ աշխարհի սահմանի
 5 յետ երեք ամին զաս և շինես եկեղեցի յանուն սրբոյ երբորդութեանն. և այս
 ծիտքանիս ընդ կնոջն և որչափ երթա... և փառասոր լինիս սրպէս...

* ... մի սրբոյն ... ըստ հաճոյլիցն Աստուծոյ... այլ նա ոչ ... վարկանկով զինքն * A fol. 379
 r° a.
 ... և զարձեալ երկրորդ ... իրանա ... և ոչ լսէր ասէր դժուարակիր է բնոն, և
 չայն ... կաւազն չեկեղեցին չաւ ... ծիթէ մուսացի զիս ... սուրբ եպիսկոպոսն...
 10 Խորհուրդ սարկաւազին, չկեաց առ նա զկեղեցիսն իւր կոչել առ ինքն, և նա ոչ
 կամեցաւ զալ : Եւ երանելին ոչ նկատարտեցաւ ընդ չգալ սարկաւազին, և զարձեալ
 չկեաց առ նա քահանայ մի և ասէ. Ե՛կ և եթէ ոչ զաս... ես, և ոչ սա չանձն զրոնս
 սրբոյն ... բայց յետոյ զլջացաւ և զմտաւ ամ զրան տէրունական զոր առ սուրբ
 առաքեալ ... ասէ եթէ Զոր կապէք կապեալ է և զոր արձակէք արձակեալ է : Եւ
 15 յարուցեալ անչապաղ կին առ սուրբ եպիսկոպոսն, անկաւ չտոս նորա և խնդրէր
 զթողութիւն : Եւ ասէ սուրբն. Զամենայն տեսակս առաքինութեան կատարեալ
 ունիս, արդ մի անխող լինիր բանից իմոյ. Ազամ ոչ լուաւ հրամանաց արարչին և

Celui-ci craignait de s'y rendre. Il vint vers saint Étienne et lui dit : « Père saint, le roi m'appelle, mon esprit est dans l'hésitation au sujet des raisons pour lesquelles il m'appelle. » Le saint lui répondit : « Ne crains rien, mon fils, cette convocation est bonne. Il t'appelle pour te marier, selon les usages du monde, avec une femme; mais tu ne resteras pas uni avec elle trois années, puis, ces trois années passées, tu viendras et tu feras construire une église au nom de la sainte Trinité, et tu t'accorderas avec ta femme et plus tu iras, plus tu augmenteras ta gloire, comme ! ... »

* Du saint ... selon la volonté de Dieu ... mais lui ... ne jugea point ...
 de nouveau ... une deuxième fois ... il n'écoula point, il dit : Le joug est
 lourd, ... le diacre dans l'église ... ne m'oubliera-t-il pas ... saint évêque ...
 mystère du diacre, il lui expédia un clerc pour le faire venir, mais il refusa.
 Le bienheureux ne s'impatienta pas de ce que le diacre n'était point venu,
 il lui envoya de nouveau un prêtre pour lui dire : « Viens, et si tu ne viens
 pas, moi » Il n'écoula point les paroles du saint ... mais regretta ensuite
 et se souvint de la parole que le Seigneur dit à ses saints apôtres : « *Ce que vous lierez, sera lié, et ce que vous délierez, sera délié* ². » Il partit aussitôt,
 vint auprès du saint évêque, tomba à ses pieds et demanda pardon. Le saint
 lui dit : « Tu as toutes sortes de vertus parfaites, mais ne sois pas désobéissant à mes paroles. Adam, pour n'avoir pas obéi aux ordres du créateur,

1. Feuillet défectueux. — 2. Matth., xviii, 18.

զմահ ժառանգեաց որդեակ : Եւ խնդրեաց եպիսկոպոսն ջուր ի սարկաւազէն, զի լուսացէ գձևոսն . եւ նա առեալ երեր . եւ սուրբ եպիսկոպոսն ընդ բանիւ արար զջուրն զի ծի հեզցի . եւ յորժամ երեր զի հեզցէ զջուրն ի ձևոսն ոչ շարժէր ամենեւին ջուրն, եւ հիացաւ սարկաւաղն : Ասէ եպիսկոպոսն . Տես որդեակ, զլոյժ ջուր որ անշունչ է եւ անիմաստ թէ նրպէս հնագանգի հրամանին Աստուծոյ : Որդեակ, լո՛ւր խրատու իմոյ զի ծի կրեցես զոր անհնադաճողն կրեցին Կորլս եւ Գաղան : Եւ սարկաւաղն անկեալ առ օտս եպիսկոպոսին ասէ . Հնագանգիմ հրամանաց քոց մինչեւ ի մահ :

Եւ յաւուր կիրակէի ժողովեալ զամենայն ժառանգաւորս եկեղեցւոյն ձեռնադրեաց զնա քահանայ : Եւ էր ի ժամանակին յայնմիկ սուրբն Ստեփաննոս ամաց Եօթանասնից, հասեալ ի բարիոք ձերութեան, եւ իմացեալ հոգւով զվախճանն լուր, եւ ժողովաց զամենայն քահանայան եւ զիշխանն, զկրօնաւորսն, զաւմիկսն եւ զամենայն ժողովուրդս իւր առ հասարակ զբրիտտոնեացն, օրհնեաց զնոսա եւ խրատեաց աստուածային օրինօքն, յանձնեալ զնուա Տեառն ասելով . Որդեակք իմ, ժամանակ իմ մերձեալ է, եւ երթամ առ այն որում անձկացեալ եմ ի մանկութենէ իմէ : Եւ ողջունեալ զամենեւեան հանգաւ խաղաղութեամբ ի Գրիստոս ի Գեկտեմբերի ժե, յաւուր 15 տօնի Ելեւթերիոսի եպիսկոպոսին եւ Յակոբայ Մճբնայ հալքապետին :

Եւ էր սուրբն ամաց ԼԵ յորժամ եպիսկոպոս ձեռնադրեցաւ, եւ կալաւ զաթոռ եպիսկոպոսութեան ԼԵ ամ : Եւ յորժամ ժողովեցան քահանայքն յեկեղեցին ամփոփել

a mérité la mort, mon fils. » L'évêque demanda de l'eau au diacre pour se laver les mains, mais l'évêque interdit à l'eau de couler, et lorsque (le diacre) la lui apporta et voulut en verser sur ses mains, elle ne coula point. Le diacre en fut saisi. L'évêque lui dit alors : « Tu vois, mon fils, cette eau courante qui n'a pas de souffle, ni d'intelligence, comme elle obéit aux ordres de Dieu ! Écoute mon conseil, mon fils, pour que tu n'aies point à subir ce qu'ont subi les désobéissants Coré et Dathan (*Dadan*). » Le diacre se jeta aux pieds de l'évêque et lui dit : « J'obéirai à tes ordres jusqu'à la mort. »

Le jour du dimanche, (l'évêque) convoqua tous les membres de l'église et ordonna (le diacre) prêtre. Saint Étienne avait alors soixante-dix ans ; parvenu à une bonne vieillesse et connaissant, par l'Esprit, sa fin prochaine, il rassembla tous les prêtres et les notables, les moines et le bas peuple, toute l'assemblée des chrétiens, les bénit et leur donna des conseils tirés de la loi divine et les recommanda au Seigneur, en disant : « Mes enfants, mon heure est proche, et je m'en vais auprès de Celui auquel j'aspire dès mon enfance. » Il donna à tous le salut et reposa paisiblement dans le Christ, le 15 décembre, jour de fête de l'évêque Éleuthère et de Jacques, patriarche de Nisibe.

Le saint avait trente-cinq ans lorsqu'il fut sacré évêque, et il occupa le siège épiscopal trente-cinq ans. Lorsque les prêtres se rassemblèrent à

զսուրբն, այլ ոմն Եփրեմ անուն խաւարեալ չաչայն լուսոյ ի բազում սուրբս եկն անկաւ առ ոսս սրբոյն եւ համբուրեաց զերեսն, եւ առժամայն լուսաորեցան աչքն եւ ետես լոյս փառաւորելով զԱստուած եւ զսուրբսն նորա : * ... ելին ի տապանի ...

* A fol. 339
1° b.

5 չեա ժամանակաց ... եկն գորօք եւ ... չայնոսիկ եւ զերեսոց զարսն եւ զկանաչն
եւ զպլսն ի սուր ծառնեաց : Եւ ելեալ գորօքն ի Սագասն եւ որպէս գործէր չաչլ զաւասան նոյնպէս գործէր եւ չաչս զաւաստ ... ամբաւ ձեզաց շագախէր զերկիր, առեալ զքաղաքն Սուզտա, եւ ձտեալ չեկեզեցի սրբոյն Ստեփաննոսի չափշտակեաց զամենայն անօխ եկեղեցոյն, զոսկեղէնս եւ զարծաթեղէնս եւ զպատուական հանդերձան եւ յորժամ ... զիտաց է ... զորաց իւրոց առժամայն չորացան ձեռքն եւ երեսքն չետս
10 զարձան եւ ոչ կարէր շարժել, այլ զողպր ամենայն անձամբն, եւ չաչի եղեալ ամենայն զորացն եւ զարձեալ եզին զամենայն սպաս եկեղեցոյ ի տեղի իւր, եւ ապա ուզղեցաւ երեսն եւ ամենայն անձն : Եւ հաւատաց չԱստուած եւ մկրտեցաւ չանուն սուրբ Երբոր-
դութեանն : Եւ ել համբաւ սքանչելեացն ընդ ամենայն աշխարհն, եւ չայնձնեալ այլ
ոք ոչ իշխէր խորել ի սպասու եկեղեցոյ սուրբ հայրապետին Ստեփաննոսի :

15 Ի ժամանակին չայնձիկ ելեալ ի Նրատնու բարեպաշտ ինչուսիսն Աննա անուն, երթեալ ի Կերչն հիւանդացաւ ի ձանապարհին եւ տագնապէր ի ցաւոյն : Եւ քանզի չառաջագոյն լուեալ էր զհամբաւ սքանչելեաց սրբոյն Ստեփաննոսի, ազատէր

l'église pour ensevelir le saint, un homme, nommé Éphrem, qui avait depuis longtemps perdu la lumière des yeux, vint tomber aux pieds du saint et lui embrassa le visage; aussitôt ses yeux recouvrèrent la vue; il vit la lumière et glorifia Dieu et ses saints ... * le déposèrent dans le tombeau ...

* A fol. 339
1° b.

Longtemps après ... vint avec des troupes ... dans ces contrées-là, emmena captifs les hommes et les femmes, et passa le reste au fil de l'épée. Il envahit ensuite, avec ses troupes, Sougda, et fit dans cette contrée ce qu'il avait fait dans d'autres ..., il souilla de péchés le pays, prit la ville de Sougda, pénétra dans l'église de saint Étienne, pillà tous les vases en or et en argent de l'église, ainsi que les ornements précieux. Mais lorsque ... aussitôt ses mains se desséchèrent, son visage se retourna, il ne pouvait plus remuer et tremblait de tout son corps. Les troupes, saisies d'effroi, remirent en place tous les vases de l'église et ce n'est qu'après cela que son visage se redressa et que tout son corps se rétablit. Il crut en Dieu, et se fit baptiser au nom de la sainte Trinité. Le bruit de ce miracle se répandit dans tout le pays et personne n'osa plus mettre la main sur les vases de l'église du saint pontife Étienne.

A cette époque, une reine pieuse, nommée Anne, partit de Khersaon (Տրսաւոս) pour se rendre à Kertch; elle tomba malade en route et fut en proie à des douleurs. Comme elle avait auparavant entendu la renommée des miracles de saint Étienne, elle pria Dieu et le saint martyr pour la cessa-

զԱտուած եւ գտուրբ վկայն փարատիլ ցաւոյն, եւ չանկարծակի դարմացուին անկաւ ի վերայ, եւ տեսալ գտուրբն Ստեփաննոս զի ասէր. Մի երկնչիւր, վաղուեանն յայսմ ժամուս եղլցիս ողջացեալ ի հիւանդութենէ քո, իմով բարեխօսութեամբ. եւ վաղուեան աւուրն ողջացաւ այնպէս, որպէս թէ չլցէ անկեալ չախտ հիւանդութեան, եւ չբարկեաց ընծայս եկեղեցոյն եւ սրբոյ սեղանոյն թագաւորական հանդերձս, եւ այլ ինչս բազումս, եւ գոհանալը զԱտուածոյ եւ զսրբոյն Ստեփաննոսէ :

Եւ այլ բազում նշանս եւ սքանչելիս արար սուրբն Ստեփաննոս եւ առնէ, բայց զի ի բազմէն զսակաւն գրեցի վասն չճանրանալոյ լսողացոյ :

* B
p. 71 a.

ԸԲ * Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Թէոփիլոսի եւ կնոջ նորա Պատրիկեայ եւ որդւոյ նորա Ադամաղեայ :

10

Անորէն իշխանն Եւպրոսիոյ Սատերիոս բլեաշխն չարոց հալածանս ի վերայ եկեղեցւոյն. եւ աւաբեալ ի սուրբ աւճարն Ատուածոյ զգլինուորսն իւր եւ չափշտակեցին գտուրբն Թէոփիլոս ի միջոցէ հաւատացելոց եւ տարան աւ իշխանն Սատերիոս : Եւ նա ընդ երկար խօսելով ընդ նմա պարզեւս խոստանալը զի զոհեացէ, ապա թէ ոչ չարաչար տանջանօք սպառնալը հանել ի կենացս :

15

Եւ սուրբն զամենայնն արհամարհելով համարձակ վկայէր զաստուածութիւնն Քրիստոսի եւ անարդէր զկուռսն. վասն որոյ հրամայեաց եւ կախեալ քերեցին զնա այնչափ մինչեւ մերկացաւ ամենայն ոսկերք նորա. եւ ապա հուր լուցին եւ արկին

tion de ses douleurs. Elle tomba subitement en extase et aperçut saint Étienne qui lui dit : « Ne crains pas; demain à cette heure-ci, tu seras guérie de ta maladie par mon intercession. » Le lendemain, elle fut guérie comme si elle n'avait jamais eu de maladie. Elle envoya des dons pour l'église et des vêtements royaux pour le saint autel et bien des choses encore, en rendant grâces à Dieu et à saint Étienne.

Saint Étienne opéra beaucoup d'autres prodiges et miracles, et il en opère encore. Je n'ai écrit qu'une petite partie de ce grand nombre pour ne point lasser les auditeurs.

* B
p. 71 a.

ԸԲ * En ce jour martyre de saint Théophile, de sa femme Patricia et de son fils Adamalca.

Le prince impie d'Eupropios, Satyrius (*Saterios*) le gouverneur, souleva une persécution contre l'église. Comme il avait envoyé des soldats au saint temple de Dieu, ceux-ci vinrent et enlevèrent saint Théophile du milieu des fidèles, et le conduisirent auprès du gouverneur Satyrius. Celui-ci conversa longuement avec lui, lui promit des présents s'il acceptait d'immoler, et dans le cas contraire, il le menaça de lui faire perdre la vie dans de cruelles souffrances.

Le saint, méprisant tout, confessa avec hardiesse la divinité du Christ et injuria les idoles. Sur quoi (le gouverneur) ordonna de le suspendre et de lui déchirer le corps jusqu'à mettre ses os à nu; puis on alluma un grand

զնա ի ներքս : Եւ սուրբն կացեալ ի մէջ չրոջն կարդաց առ Աստուած, եւ ել չորմն ուժգին եւ ցրուեցաւ չուրն եւ ինքն մնաց ուղջ : Եւ իշխանն չրամաչեաց սանել զնա եւ զնել ի ներքնումն բանդին եւ սնդիւ ի կոճեղս եւ փակել զբանդն զի ի սովոյ եւ ի ծարաւոյ մնայի :

5 Իսկ կինն Թէոփիլոսի Պատրիկիա կայր առ դուրս բանդին սենելով ի դիրկս իւր զփոքր սրատանեակն իւր Ապամագեա, եւ կամէր տեսանել զսուրբն. եւ բանդապանն ասաց իշխանին, եւ նա չրամաչեաց զի թերեւս տեսեալ զկինն եւ զորդին զղջացի եւ չաւանեցի զոչել : Եւ մտեալ կնոջն ընկէց զմանուկն առաջի նորա եւ անկեալ առ ոտս ապաշէր չաստատուն կալ ի վկայութիւնն եւ ի չաւատսն Քրիստոսի : Եւ յետ չինգ սուր անստաղ մնալոյ սրբոյն ածին զնա չատեան. եւ կինն զչետ երթալք եւ քաջաբերէր եւ լիշեցուցանէր զ՛Իանիելէ զի չամբերեաց * առիճուցն արկանիլ :

10 Եւ չորժամ աճաւ առ իշխանն եւ բազում բանիւք ստիպեալ ոչ չաւանեցաւ, արկին զնա առաջի աչաւոր ցազանայ. եւ թողեալ առիճ մի մեծ ի վերայ նորա, որ եւ պատառեաց զսուրբն, եւ աչնպէս կատարեցաւ ի Տէր :

15 Յետոյ եւ սրբուչին Պատրիկեա եկաց աւաջի իշխանին եւ վկայեաց զ՛Քրիստոս չանդերձ մանկամբն զոր ի դիրկան սնէր : Եւ բազում բանիւք ողորեալ զնա զատաւորն եւ սպառնացեալ զի ի բաց կացցէ ի Քրիստոսէ եւ զոչեցէ կուոյն եւ նա ոչ լուաւ :

* B
p. 71 b.

feu et on l'y jeta. Le saint, debout au milieu des flammes, pria Dieu. Un vent violent se leva et dispersa les flammes; (le saint) demeura indemne. Le gouverneur ordonna de l'emmener à la prison et de l'enfermer dans la partie la plus intérieure, de l'attacher à un trône et de fermer la prison pour qu'il y mourût de faim et de soif.

La femme de Théophile, Patricia, se tenait à la porte de la prison, avec, dans ses bras, son petit enfant Adamalea, demandant à voir le saint. Le géolier en avertit le gouverneur, qui le permit, dans l'espoir que (Théophile), à la vue de sa femme et de son fils, aurait des regrets et consentirait à immoler. La femme, étant entrée, déposa l'enfant devant (Théophile) et, tombant à genoux, le pria de demeurer dans le témoignage et la foi au Christ. Après qu'il fut resté cinq jours sans nourriture on introduisit (le saint) dans le tribunal. Sa femme le suivit, l'encouragea et lui rappela Daniel qui avait supporté d'être jeté aux lions.

Après que (le saint) eut été introduit auprès du gouverneur et que, pressé par beaucoup de paroles, il n'eut point consenti, on le jeta en pâture à des fauves terribles. On lâcha contre le saint un gros lion qui le déchira. C'est ainsi qu'il mourut dans le Seigneur.

Ensuite sainte Patricia fut introduite auprès du gouverneur et elle confessa le Christ avec son enfant qu'elle tenait dans ses bras. Le juge l'adjura avec beaucoup de paroles, puis la menaça, si elle n'abandonnait point le Christ et n'immolait point aux idoles; mais elle ne l'écouta point.

* B
p. 71 b.

Եւ հրամայեաց իշխանն տանջել զնա եւ արկանել ի ստաղիոնն առաջի առիւծուց : Եւ Պատրիկեա աղօթեալ առ Աստուած եմուտ ի հանդէսն եւ ճանուկն ի գիրկս իւր : Եւ եկեալ ձօտ նոցա ճատակ առիւծ մի զոր տեսեալ տղայոյն ժպտեցաւ եւ ասէ. Ամէն Հօր, ամէն Որդուց, ամէն սուրբ Հոգուցն ալէլուիա : Եւ պատառեալ զնոսա առիւծուն կատարեցան ի փառս Քրիստոսի յուսոյն սրբոց :]

5

Յիշատակարան

* A fol. 339
v° a.

*¹ Երրորդութեանն. Հաւր ան . . . հինաւորց Աստուծոց, եւ Որդուց Հաւր եւ ի Հաւրէ անժամանակ ճնելոց Աստուծոց եւ Հոգուց մշտնջենաւորի եւ ելողի ի նոցան էութենէ ճշմարիտ Աստուծոց, Երրորդութիւն սուրբ կատարեալ, երիս անձինս եւ մի աստուածութիւն, մի բնութիւն, մի կամք, մի զաւրութիւն, մի տէրութիւն, մի արարչութիւն, նմա զոհութիւն եւ փառս տայցեմ մեկաւոր եւ անկամարար ծառայս, անհրահանգ եւ շաղակրատ լելուաւս, մեկասարտ եւ անուամբ միայն քահանայ, սուտանուն գրիչս Սիմէոն զոր աւրհնեմ երգով եւ զոհանամ եւ փառաւորեմ յամենայն զաւրութենէ պատուոյն համբերութեանն զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս որ երես զաւրութիւն իմոց տկարութեանս հասանել չաւարտ զրոյս. զի զոր օրինակ ուրախութիւն է նաւալարի

10

15

1. Feuillet abîmé.

Le gouverneur ordonna de la torturer et de la jeter aux lions dans le stade. Patricia, priant Dieu, pénétra dans l'arène, tenant son enfant dans ses bras. Une lionne s'approcha d'eux: l'enfant, en la voyant, sourit et dit : « Amen au Père, amen au Fils, amen au Saint-Esprit. Alleluiah. » La lionne les déchira et ils moururent dans la gloire du Christ, l'espérance des saints.]

MÉMORIAL

* A fol. 339
v° a.

*¹ de la Trinité, du Père, Dieu de tout temps, et du Fils Dieu, né du Père dès l'éternité, et de l'Esprit éternel, issu de leur substance, vrai Dieu; sainte Trinité parfaite, trois personnes et une divinité, une nature, une volonté, une puissance, une autorité, une puissance créatrice, à laquelle je rends grâces et gloire, moi, le serviteur pécheur et faible de volonté, de ma langue illettrée et sotte, moi, chargé de péchés et prêtre de nom seulement, le faux copiste Siméon; je Le bénis avec cantique et je Le loue et je Le glorifie de toutes mes forces, celui qui m'a donné la patience, Notre-Seigneur Jésus-Christ, qui a donné la force à ma faiblesse, pour arriver à la fin de cette copie. Car à l'instar du navigateur, qui se fait une joie d'arriver à son port,

1. Feuillet défectueux, nombreuses lacunes.

հասանել է ի նուազանդոտի իւրում, այսպէս եւ գրչի յորժամ հասանէ ի յետին զիծն այնպէս է եւ աստ :

Արդ գրեցաւ լուսավայլ եւ պատուական տառս որ պարտաւոր ունի լինրեան գտանախմբութիւն տանից տէրունականաց, զմարդարէից եւ գորրոց առարկելոցն ⁵ եւ մարտիրոսաց եւ զհամաւրէն * ... հալրապետաց ... <ի թուականութեա> նա ^{A fol. 339 v° b.} Հայոց ՉԿԵ ... ամանակի ... եաց. ի տ ... թեան տեառն <Կոստանդնուք> ալ Հայոց կաթողիկոսի Կեսարացոց, եւ ի թագաւորութեանն Հայոց Աշնի եւ եպիսկոպոսութեան գաւառիս այսորիկ յորում աւարտումն զըոյս եղեւ, որ այժմ կոչի Դքրիմ տէր Առարկի, գրեցաւ սա ձեռամբ իմով փյուն եւ տխմար գրչի զի էի սակաւ հմուտ արհեստի :

¹⁰ Արդ պատմեմ ձեզ հարբ եւ եղբարբ զհաւատարիմ եւ զբարիանուն պարունէս զճահագնս որ յայժ փափաքելն սիրով հարկ արար ինձ զապաւարել զտառս աստուածալինս, ստացաւ զսա յարբար վաստակոց իւրոց ի բերկրումն եւ ի վայելումն իրեան եւ լիշատակ ճնորաց իւրոց ճանղրի եւ Թամարի եւ դուրակցի իւր նաղխաթունի եւ զաւակոց իւրոց եւ ի պաշտօնութիւն կաթողիկէ եկեղեցւոց եւ վարժումն մանկանց ¹⁵ առազաստի : Ես տրուպս եւ նուաստ եւ անպիտանս յամենայնի ի ձեռն առեալ աշխատեցալ ի սմա :

Արդ աղաչեմ զփառաւրեալ քահանայութիւնսդ զԱհարոնեան խումբս եւ զդաստարկաւորաց զՍտեփաննոսեան զնղին.

de même est-ce pour le copiste lorsqu'il arrive à la dernière ligne. Ainsi en est-il ici.

Or, ce livre lumineux et précieux qui renferme l'image de la célébration des fêtes du Seigneur, des prophètes, des saints apôtres, des martyrs et de tous * ... pontifes ... l'an de l'ère arménienne 765 (= 1316 A.D.) ... au temps ^{* A fol. 339 v° b.} ... sous le patriarcat de Ter < Constantin > de Césarée¹, catholicos des Arméniens, sous le règne d'Ochine², roi des Arméniens, et sous l'épiscopat de Ter Arakhel sur cette contrée, où fut achevée la copie de ce livre, laquelle s'appelle actuellement Crimée. Ce livre fut copié de mes mains, moi l'infime et sot copiste, qui étais peu exercé dans l'art.

Or, je vous recommande, mes pères et frères, le fidèle baron Chahab, de bonne réputation, qui m'a engagé avec un très grand amour à copier ces écrits divins, qu'il a acquis de ses honnêtes gains pour sa joie et sa jouissance, et en souvenir de ses parents Djauter et Thamar, de son épouse Naz Hatoun et de ses enfants, pour la prospérité de l'église universelle (*Katoliké*) et pour l'éducation des enfants de la chambre nuptiale. Moi, l'infime, l'humble et le propre-à-rien, j'ai entrepris le travail de ce livre.

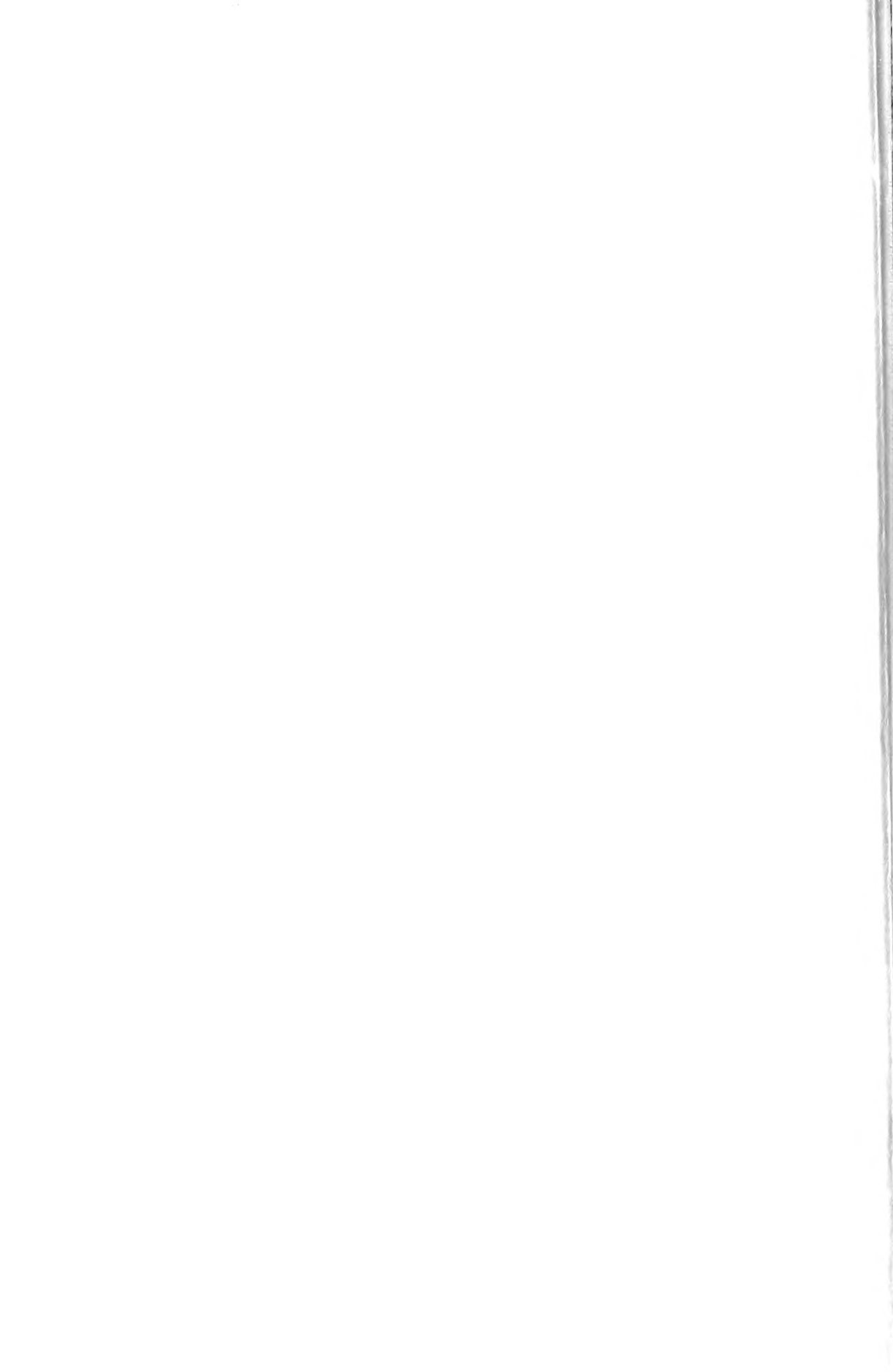
Or, je prie le glorieux sacerdoce du groupe d'Aaron, la classe des diaeres du groupe de (saint) Étienne... (la suite manque).

1. Constantin Ier Bartzerbertsi. — 2. Roi d'Arménie de 1308 à 1320.

TABLE DES MATIÈRES

DU TOME XXI

	Pages.
FASC. I. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (VII. <i>Mois de Mèhéki</i>).	
Texte arménien et traduction française.	1
FASC. II. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (VIII. <i>Mois de Areg</i>).	
Texte arménien et traduction française.	141
FASC. III. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (IX. <i>Mois de Ahekan</i>).	
Texte arménien et traduction française	261
FASC. IV. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (X. <i>Mois de Maréri</i>).	
Texte arménien et traduction française.	417
FASC. V. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (XI. <i>Mois de Margats</i>).	
Texte arménien et traduction française.	539
FASC. VI. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (XII. <i>Mois de Hrotits</i>).	
Texte arménien et traduction française.	679
— — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (<i>Jours Avé-leats</i>). Texte arménien et traduction française	839

BR
60
P35
t.21

Patrologia orientalis

21

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

